

किंपुनस्तन्मिथ्यात् नपुसकवेदनकायुर्नरकगत्येकद्वित्रिचतुरिन्द्रियजातिहुण्डसंस्थानासम्प्राप्त-
 सूपाटिकासहननरकगतिप्रायोग्यानुपुव्यातपस्थावरसूक्ष्मापर्याप्तकसाधारणशरीरसंज्ञकषोडश-
 प्रकृतिलक्षणम्॥ असयमस्त्रिविधः। अनन्तानुबन्धप्रत्यास्थानप्रत्यास्थानोदयविकरूपत्वात्प्रत्ययस्य
 कर्मणस्तदभावे सवरोऽवसेयः॥ तद्यथा-निद्रानिद्राप्रचलाप्रचलास्थानगृध्यनन्तानुबन्धिक्रोधमान-
 मायालोभस्त्रीवेदिर्नगाधुस्तिर्यग्गतिचतुः संस्थानचतु रंहननतिर्यग्गतिप्रायोग्यानुपुव्यो

किम्॥ पुन-श्वर-मिथ्यात्व-नरकयु-शौर (-दुन) वर (=कृ) कम क्या है॥ (वसर) मिथ्यात्व, नपुसकवेद, नरकआयु,
 नरकगति-युक्त-द्वि-त्रि-चतुरिन्द्रियमात्रि, शीन्द्रियमात्रि, शीन्द्रियमात्रि, शीन्द्रियमात्रि, चतुरिन्द्रियमात्रि,
 हुण्डसंस्थान-अस्मात्सुपाटिकासहनन,
 नरकगतिप्रायोग्यानुपुव्य-आतप-स्थान-युष्म
 अपर्याप्तक, साधारणशरीरसंज्ञक-बोध्यप्रकृतिक-अणुम्॥ = अपर्याप्तक, साधारण शरीर नामा सोलइ (ये) प्रकृतियोंके लक्षण, है, सारांश-उक्त
 सार्व कर्मभूक्तियोंका सवर (आस्रवका ठकार) सातानाविक गुणस्थानोंमें हुआ ।
 अनन्तानुबन्धयोके उदय, अमर्याख्यानारणके उदय, अमर्यास्थानारणके उदय
 = नरके असतप तीन प्रकार है

अनन्तानुबन्धि-अपत्यास्थान-प्रत्यास्थान-उदय-
 विकल्पात्॥ अंतपम ॥ त्रिविधिः॥
 शतप्रत्ययत्वं॥ कर्मणः॥ अयमावर्तव्यः॥ अवसेयः॥
 अर्थात् असतपम तीन प्रकार है
 उदयकृत प्रत्यास्थानारणका उदयकृत तो इस असतपम के निमित्ते किंन
 प्रकृतियोंका आस्रव होता है तो किं असतपमके अभावसे किंनका सवर होता है
 = जैसे निद्रानिद्रा, प्रचलाप्रचला, स्थानगृद्धि
 = अनन्तानुबन्धो क्रोध, अनन्तानुबन्धीमान, अनन्तानुबन्धीमाया, अनन्तानुबन्धीभोम
 = स्त्रीभेद, तिर्यग्भायु, त्रिपत्न्यादि, चार (न्यमोषपरिमंडल, स्वादि, कुन्धक, वामन)
 = संस्थान, चार (वचनाराच, नाराच, मर्धनाराच, श्रीलक) संहननतिर्यग्गतिप्रायोग्यानुपुव्यो,

धोताप्रशस्तविद्यायोगतिदुर्भंगदुःस्वरानादेयनीचैर्गोत्रसन्निकाना पञ्चविंशतिप्रकृतीनामन्ता-
 नुबन्धकषायोदयकृतासंयमप्रधानास्रवाणामेकेन्द्रियादयः सासादनसम्यग्दृष्टयन्ता बन्धका ।
 तदभावे तासास्तत्रसवरः ॥ अप्रत्यास्थानावरणक्रोधमानमायालोममनुष्यार्यमनुष्यगत्यो-
 दारिकशरीरतदङ्गोपाङ्गवज्रभनारावसहनमनुष्यगतिप्रायोग्यानूपूर्वनाम्नां दशानां प्रकृती-
 नामप्रत्यास्थानकषायोदयकृतासयमहेतुक्रानामेकेन्द्रियादयोऽसंयतसम्यग्दृष्टयन्ता बन्धकाः ।
 तदभावाद्ध्वं तासां सवरः ॥

सर्वार्थ
 सिद्धि
 ४

चयसि-अप्रशस्तविद्यायोगति-दुर्भंग-दुःस्वर-भनादेय-नीचैर्गोत्र-वचयोत अप्रशस्तविद्यायोगति, दुर्भंग, दुःस्वर, भनादेय, नीचगोत्र,
 संक्रियानाम् ॥ पंचविंशति-प्रकृतीनाम् ॥

मन्वानुपूर्वविद्याय-उदय-कृता-संयम-प्रधान-

मास्थानायुः-बन्धकाः ॥ एकेन्द्रिय-आदयः ॥

सासादनसम्यग्दृष्टि-बन्ताः ॥

कृ-अपाने-तासां ॥

उच्यते ॥ सवरः ॥

अप्रत्यास्थानावरणक्रोध-मान-माया-

लोभ-मनुष्यायुः-मनुष्यगति-औदारिकशरीर-

उद-अयोपीय-वज्र-भनाराव-सहन-मनुष्यगति-

प्रायोप्यानुपूर्व-नाम्नाम् ॥ दशानाम् ॥

प्रकृतीनाम् ॥ अप्रत्यास्थानकषाय-उदयकृता-अस-यम-

हेतुक्रानाम् ॥ एकेन्द्रिय-आदयः ॥ अस-यतसम्यग्दृष्टि-निमित्तक-आलयोके-बांधवेताले-गीव-बन्धकाः

नये) नामधारक एवैतस प्रकृतियोंका

=अनन्तानुपूर्ववी कषापके उदयकृत, अस यमको मुरुपकरी

=आलयोके बांधवे ताले एकेन्द्रिय आदिक

=सासादनसम्यग्दृष्टि (दूसरे गुणस्थानवर्ती) पर्यंत गीव होते ये,

=उस (अनन्तानुपूर्ववी कषाप उदयकृत आसंयमके न होनेपर) तिन (पक्षीस प्रकृतियों) का

=रंशर यहाँ (सासादनसम्यग्दृष्टि) तै अगले (गुणस्थान)में हुआ ।

=अप्रत्यास्थानावरणक्रोध, अप्रत्यास्थानावरणमान, अप्रत्यास्थानावरणमाया,

=उस (औदारिक)के बर्गोपांग, वज्रभनारावसहन, मनुष्यगति+

=आयोप्यानुपूर्वी नामकी दश

=प्रकृतियोंका अप्रत्यास्थानकषाप उदयकृत अस यमके

=बन्धकाः

सम्यग्मिथ्यात्वगुणेनापुनं बध्नते । प्रत्याख्यानावरणक्रोधमानमायालौभानां चतसृणां प्रकृतीनां प्रत्याख्यानकथायोदयकारणासंयमालवाणामेकेन्द्रियप्रमत्तय संयतासयतावसाना बन्धका ॥ तदभावादुपरिष्ठात्तासासंवर ॥ प्रमादोपनीतस्य तदभावे निरोध ॥ प्रमादेनापनीतस्य कर्मण प्रमत्तसयतादूर्ध्वं तदभावाच्चिरोध प्रत्येतव्यः । किं पुनस्तदसद्वेद्यारति-

सम्यक्मिथ्यात्व-गुणेनै आयुः^१ न^२ बध्नते ।

प्रत्याख्यानावरणक्रोध-मान-माया-

सोमानायुः^१ (१) चतसृणां^२ प्रकृतीनां^३ प्रत्याख्यानाख्यायके

उदय-कारण-असयम-आलवाणायुः^४ बन्धका^५

एकैन्द्रिय-^(२) प्रमत्तय^६ संयतासयत-अवसानां^७,

त-अभावादे^८ उपरिष्ठात्^९

तासां^{१०}

सवर^{११}; प्रमाद-उपनीतस्य^{१२} तदु-

भावादे^{१३} निरोध^{१४} प्रमादेनै^{१५} अपनीतस्य^{१६}

कर्मण^{१७} निरोध^{१८}; प्रमत्तसयतादे^{१९} ऊर्ध्वय-

तदु-अभावादे^{२०} अयत्कम्प^{२१}

किम्^{२२} पुन^{२३} चतसृ^{२४} असद्वेद्य-अरति-

=मिथ अपवा सम्यग्मिथ्यात्व (रीसरे) गुणस्थानद्वारा आयु नहीं

बाधीकाती है अर्थात् रीसरे गुणस्थानमें आयुका बन्ध नहीं होता है

=प्रत्याख्यानावरण क्रोध, अत्याख्यानावरणान, प्रत्याख्यानावरणमाया

=अत्याख्यानावरणश्लोम चार प्रकृतिमेंके प्रत्याख्यानावरणकायके

=उदय निमित्तक जो असयम विसफुरि भासवोंके भीषनेवाले

=एकैन्द्रिय आदिक(अप्रमत्तय) सयतासयत (पाचवों गुणस्थान) पयन्त जीवोंके

=उत्त(असयम)के न होनेसेऊसरअर्थात्पाचवों गुणस्थानमें अप्रिम(गुणस्थान)में

नतिन (अत्याख्यानावरण क्रोध मान माया श्लोम चार प्रकृति)का

=सवर होता है ॥ प्रमाद सहितके (उपनीतस्य)उम (प्रमाद) के

=न होनेपर सवर (=निरोध)होता है । प्रमादकरि रहित (जीव)के

=कर्मका निरोध (सवर) प्रमत्तसयत (छठवा गुणस्थान) से ऊपर (=ऊर्ध्वय)

=उत्त(प्रमाद) के न होने (के निमित्त)से जाननी चाहीये ।

=(प्रम)पुनि वह (निरोध वा सवर)क्या है (उपर) असाता वेदनीय अरति

(१) तितवत्तान् और चतसृणांके संख्यामें देजो दिव्यकी वृष १४ चतस्राय = वृष ५५ पर

(२) प्रमत्तय -प्रमति बन्धय है तदाय्य ठबसे लेकर आय है । बहुमीधि समासमें यह छठ्य पीछे रहता है । जैसे इन्द्र प्रमत्तया देवा इन्द्रादिक

श्रवता है इसलिये एकैन्द्रियप्रमत्तय यह वाक्य बहुमीधि समास है (पाठकम्प क्रोध वृष २५५)

(३) उपरिष्ठात् और उपरिष्णय है - ऊपर ऊँचे इतके साथ फही विसकि जैसे यहां पर और इतके साथ द्वितिया विमकि मिलतो है पणकः कोयवृष ७८

द्योताप्रशस्तविद्यायोगतिदुर्भंगदुःस्वरानादेयनीचैर्गोवसञ्जिकाना पञ्चविंशतिप्रकृतीनामनन्ता-
 नुबन्धकषयोदयकृतासंयमप्रधानास्त्रवाणामेकेन्द्रियादयः सासादनसम्यग्दृष्ट्यन्ता बन्धका ।
 नदभावे तासास्तुत्तरत्रसवरः ॥ अप्रत्याख्यानानवरणक्रोधमानमायालोमनुष्यायर्मनष्यगत्यो-
 दारिकशरीरतदङ्गोपाङ्गवर्षभनाराचसहनमनुष्यगतिप्रयोग्यानुपूर्व्यनाम्नां दशानां प्रकृती-
 नामप्रत्याख्यानकषयोदयकृतासयमहेतुकानामेकेन्द्रियादयोऽसंयतसम्यग्दृष्ट्यन्ता बन्धकाः ।
 तदभावादूर्ध्व तासां संवरः ॥

उपोस-अप्रशस्तविद्यायोगति-दुर्मग-दुःस्वर-अनादेय-नीचैर्गोत्र-उद्योत-अशस्तविहायोगति, दुर्मग, दुःस्वर, अनादेय, नीचगोत्र,
 संज्ञिकानामर्थं पंचविंशति-मकृतीनाम् ॥
 अनन्तानुपूर्विककाय-उदय-कृत-असंयम-अवान-
 आस्त्रवाणामर्थं बन्धकाः ॥ एकेन्द्रिय आदिक
 सासादनसम्यग्दृष्टि-अन्ताः ॥
 कर्तु-अमर्षे वासायम् ॥
 उत्तरत्र संवरः ॥

अप्रत्याख्यानानवरणक्रोध-मान-यासा-
 लोभ-मनुष्यायुः-मनुष्यगति-औदारिकशरीर-
 तदु-अगोपान-वर्ष-भनाराच-सहन-मनुष्यगति +
 प्राप्तेयानुपूर्व्य-नाम्नाम् ॥ दशानाम् ॥
 मकृतीनाम् ॥ अप्रत्याख्यानकाय-उदयकृत-असयम-
 उदयकृतनाम् ॥ बन्धकाः ॥ एकेन्द्रिय-आदयः ॥ असंयतसम्यग्दृष्टि-निमित्तक-आसक्तोक्त्यापेतेनाले ओष-
 क्त्याः ॥ तदु-अभावात् ॥

=(ये) नामधारक पक्षीस मकृतियोंका
 =अनन्तानुपूर्वी कषायके उदयमूत्र, असयमको सुल्लयकरि
 =आसक्तोके बांधने वाले एकेन्द्रिय आदिक
 =सासादनसम्यग्दृष्टि (दुस्तर गुणस्थानवती) पर्यंत नीच होते थे,
 =उस(अनन्तानुपूर्वीकषाय उदयकृत असांयमकेन होनेपर) तिन (पक्षीस मकृतियों) का
 =संवर यही (सासादनसम्यग्दृष्टि) से अगले (गुणस्थान) में हुआ ।
 =अप्रत्याख्यानानवरणक्रोध, अप्रत्यारूपानावरणमान, अमर्षारयानावरणमाया,
 =अप्रत्याख्यानानवरणलाम, मनुष्यआयुः, मनुष्यगति, औदारिक शरीर,
 =उस (औदारिक)के संगोपान, वर्षभूभनाराचसहन, मनुष्यगति +
 =प्राप्तेयानुपूर्वी नामको दस
 =मकृतियोंका अप्रत्याख्यानकषाय उदयकृत असयमके
 =उदयकृत असयमके (आसक्तोक्त्यापेतेनाले ओष-
 =असंयकाः)एके

तत कर्ध्वं संश्वेद्यभागे त्रिंशत् प्रकृतयो देवातिपंचेन्द्रयजातिवैक्रियिकाहारकर्तृजसकामण
 शरीरसमचतुरस्रसंस्थानवैक्रियिकाहारकशरीराङ्गोपाङ्गवर्णगन्धरसस्पर्शदेवगतिप्रायोग्यानुपूर्व्या-
 गुरुलघुपघातपरघातोच्छ्वासप्रशस्तावहायोगतित्रसबादरपक्षिप्रतपेकशरीरस्थिरशुभसुभगसु-
 श्वरादयनिर्माणतीर्थकरास्था बंधते ॥ तस्थैव चरमसमये चतस्रः प्रकृतयो ह्यपरतिमयजुगुप्सा
 सज्ञा बन्धमुपयान्ति ॥ ता एतास्तीव्रकथायास्त्रवास्तदभावाभिर्दिष्टाद्भागदूर्ध्वं संवियन्ते ॥ अनि-
 द्रुतिबादरसाम्परायः श्यादिसमयादारभ्य सूर्येयेषु भागेषु पुवेदकोधसञ्ज्वलनी

तथाः कर्ध्वं संश्वेद्यभागे त्रिंशत् =उत्तरार्धकाल गृहस्थानके आदिके संस्थाय भागसे उत्तर संस्थाय भागमें शीघ्र
 प्रकृतयः देवमति-पंचेन्द्रयजाति वैक्रियिक-आहारक-व्यकृतियै देवगति, पंचेन्द्रयजाति, वैक्रियिकशरीर, आहारकशरीर,
 तेजस-आत्मबशरीर-समचतुरस्रसंस्थान-वैक्रियिक- =सैक्सशरीर, आत्मबशरीर, समचतुरस्रसंस्थान, वैक्रियिकशरीर,
 आहारकशरीरानिर्माण-वर्ध-गर्भ-रस-स्पर्श, =आहारकशरीरआर्णोपांग, वर्ध, गर्भ रस स्पर्श,
 इवगतिप्रयाग्यानुपूर्व्यं आयु र्ज्वलु-उपपात =देवगतिप्रयाग्यानुपूर्व्यं, आयुर्ज्वलु, उपपात
 परपात-उच्छ्वास-श्यास्तविहायोगति-स-बादर-पर्याय =परपात, उच्छ्वास, श्यास्तविहायोगति, स, बादर, पर्याय,
 प्रत्येकशरीर-स्थिर-शुभ-सुभग-सुस्तर-आदेय-निर्माच =प्रत्येकशरीर, स्थिर शुभ, सुभग सुस्तर आदेय, निर्माण
 तर्किक-भास्याः बध्यन्ते ॥ =तर्किक-भास्या बध्यन्ते ॥ =तर्किक-भास्या बध्यन्ते ॥
 तस्मै-एत-परम-समयेः पतनः प्रकृतयः =तस्मै-एत-परम-समयेः पतनः प्रकृतयः
 शस्य-रति-भ-शुगुप्सासज्ञा बंधं =शस्य-रति-भ-शुगुप्सासज्ञा बंधं =शस्य-रति-भ-शुगुप्सासज्ञा बंधं
 वा एताः शतकथाय आख्याः स-अयावातैः =वा एताः शतकथाय आख्याः स-अयावातैः
 निर्दिष्टातैः मागातैः ऊच्यन्ते, संश्वेद्यभागे ॥ =निर्दिष्टातैः मागातैः ऊच्यन्ते, संश्वेद्यभागे ॥
 अनिष्टिबादरसांपराकस्वर्ध आदिसमयातैः =अनिष्टिबादर सांपराकस्वर्ध आदिसमयातैः
 आरभ्य + संश्वेद्यभागे पुवेदकोधसञ्ज्वलनीः =आरभ्य कर संस्थाय भागमें पुस्त्र वेद कोध सञ्ज्वलन

शाकस्थिराशुभायशः क्रीर्तिकल्पे ॥ देवापूर्वंधारम्भस्य प्रमाद एव हेतुरप्रमादोऽपि तत्प्रत्या-
सन्नस्तदूर्ध्वं तस्य संवर ॥ कषाय एवास्रवो यस्य कमणो न प्रमादादिस्तस्य तद्विरोधे निरासो-
ऽवसेय ॥ स च कषाय प्रमादादिविरहितः तीव्रमध्यमजघनप्रभावेन त्रिषु गुणस्थानेषु व्यवस्थित
तत्रापूवकरणस्यादौ संख्येयमग्रे द्वे कर्मप्रकृती निद्राप्रचले वध्यते ।

शोक-अस्थिर-अशुभ-अयशः क्रीर्ति-विकल्पः^१ ;

शोक, अस्थिर, अशुभ, अयश क्रीर्ति विकल्प है, अर्थात् प्रमाद करि सहित
शोकके असावोवदनीय, अरति, शोक, अस्थिर, अशुभ, अयश क्रीर्ति ये छह प्रमादके
निमित्तसे बच होते थे सो प्रमादका अभाव होने पर तिनका संवर होता है,
अममण आदि अगले गुणस्थानोंमें तिन उक्त छह प्रकृतियों का बच नहीं होता है
=देव आयुके इच्छक आरम्भका करण प्रमाद ही है
=प्रमाद रहित भी उस (प्रमाद सहित) के अति निकटस्थ (=प्रत्यासक्त) है
अर्थात् देव आयुका इच्छ ममण संयत (छठवाँ गुणस्थानवर्ती) और अग्रमम
संयत (साठवाँ गुणस्थानवर्ती) निके होता है ।

इव-आयु-कस्य-आरम्भस्वर्ग-प्रमाद-हेतु-एव^२
अप्रमाद-^३ अपि-छद्-प्रत्यासक्त-^४

तद्-ऊर्ध्वम्^५

तत्सर्वं^६ संवर-^७ ॥ यस्य^८ कर्मब-^९ आस्रवः^{१०}
कषाय-^{११} एव न-^{१२} प्रमादव्यादि-^{१३} तस्य-^{१४} निरास-^{१५}
त्व-^{१६} निरोधेन-^{१७} अवसेय-^{१८} ।

स-^{१९} ब-^{२०} कषाय-^{२१} प्रमाद-^{२२} आदि-^{२३} विराहित-^{२४} तीव्र
मध्यम-^{२५} अल्प-^{२६} भावेन-^{२७} त्रिषु^{२८}

गुणस्थानेषु^{२९} व्यवस्थित-^{३०} तत्र,
अपूर्वकरणस्वर्ग^{३१} आदौ^{३२} संख्येयमग्रे^{३३}
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३

=उत्तमप्रमण संयत और अग्रममण संयत(अपूर्व करण)के ऊपर (द्विगुणस्थानवर्ती)निके
=वृत्तिस (देव आयुका) संवर होता है ॥ जिस कर्मका आस्रव(का करण)
=कषाय ही है (और) प्रमादादि कारण नहीं है तब (कर्म)का परित्याग अर्थात् निरास्रव
=वह कषायही (=च)प्रमादादि (भाव) करि वर्जित होख्य
=अल्पम, हीन परिश्राम करि (यथासंख्य) तीन , अपूर्वकरण आठवा,
अनिष्टविकरब नववा, सूक्ष्म साम्पराय दशवा)
=आद्यस्थानोंमें अवस्थित वा विद्यमान है तथा (उक्त तीन गुणस्थान)
=अ २ ३ ४

नदभावात्तदुत्तरव तेषां स वर ॥ केवलैर्नैव योगेन सद्दधस्थोपशान्तकषायक्षीणकषाय सथोगानां
 बन्धो भवति । तदभावादयोगकेवलिनस्तस्य स वरो भवति ॥ उक्त स वरस्तद्दे प्रप्रतिपादनार्थमाह

वदु अभावाद् उच्यते २
 सपाम् सार ३ । इवलिनः एव योगेन ३ सद्दधम् ४ ॥
 उपशान्तकषाय-क्षीणकषाय
 सयोगानाम् ५ बन्ध ६ भवति ७ ।
 उच्यते ८ प्रयोगकेवलिनः ९ इत्यम् १० ॥ स वर १ ॥
 भवति ११ उक्त ३ स वर १ उदु हेतु प्रतिपादन अर्थम् १२ ॥ आह १३ ॥

=वर्गः (दुःखसाप्ताम्यगुणस्थान) से ऊपर =उपर)उत्त (मन्द कषायके न होनेसे
 =तिन(उक्तसाह प्रकृतियों)का स वर होता है । अकेलरी यागद्धरि सातावेदनीयका
 =उपशान्तकषाय (प्यारवां गुणयान)भीणकषाय (वारवां गुणस्थान)
 =सयामकेवली (तिग्वां गणस्थानवर्तियों)के बन्ध होता है अथात् उक्त वीन
 गुणस्थानोंमें केवल योगके निमित्तसे सातावेदनीय प्रकृतिका वच होता है
 =उत्त-भाग)के अभावसे प्रयोग केवलके तिस(सातावेदनीय का स वर
 भवति ११ उक्त ३ स वर १ उदु हेतु प्रतिपादन अर्थम् १२ ॥ आह १३ ॥

कषायक निमित्त से या कारणसे कर्मकी प्रकृति ब घटी है । अतिवृद्धिकरण नवमें गुणस्थानमें मध्यम कषाय के निमित्तसे कषाय हेतुलेकमकी
 प्रकृतिमें कषायका मध्य होता है और दुःखसाप्ताम्यराय गुणस्थान में दुःखकषाय अथात् दुःख का मध्य लोम कषायके निमित्तसे प्रकृतियोंका
 कषाय होता है (क) आठवां अणुकरण गुणस्थानके सात भागोंमेंसे पहिले भागमें मिद्रा,प्रबला वा अकृतियों की कषायसे व्युत्क्रियि होती है
 पहिल भागसे अगने भागोंमें इन दो प्रकृतियों का संबन्ध होता है दूसरे भागसे पाँचवां भाग तक मध्य अठवां भागमें देवगति प्राप्ति उक्त तीस
 प्रकृतियों की उपशस्य व्युत्क्रियि होती है, छठवां भागसे ऊपर सातवां भाग तथा नवमां, दशवां शून्यार्थक अगले गुणस्थानोंमें उक्त तीस प्रकृतियें
 का संबन्ध होता है और सातवां भागमें अर्थात् अणुके समय विप बार हास्य-रति-भय द्युगुप्सा प्रकृतियोंकी कषायसे व्युत्क्रियि होती है ऐसे
 तीस कषाय निमित्तक ३१ प्रकृतियोंकी कषयसे अणु कर्णमें व्युत्क्रियि होती है । गाम्द० कर्म० [ग] नवमां गुणस्थानके अर्थात् समयसे अणाय
 संस्थाभागमें मुख्यत्वे और सखलन क्रोच कषयको प्राप्त होते हैं उक्त स व्याप्त भागोंसे ऊपरके भागोंमें तथाअगले गुणस्थानोंमें इस्का स वर
 होता है उक्त स कषय भागों से ऊपर शेष संख्यात भागोंमें स खलनभाग स खलनमाया बंधती है ॥ इन परवात्में कहे हुये स कषय
 भागासे ऊपर तथा अगल गुणस्थानोंमें स खलनभाग, स खलनमायाका स वर होता है नवमें गुणस्थानके अणु समयमें स खलन लोम ब घटा
 है इस समयसे ऊपर गुणस्थानोंमें इस स खलन लोमका मी स वर होता है अिसर भागमें और प्रकृतिये ब घटी है तिस तिस भागके ऊपर
 भागोंम उत्तर प्रकृतिका स वर होता है उक्त पाँच प्रकृतियें मध्यम कषायके निमित्तसे ब घटी हैं । (व) दशमें गुणस्थानमें दुःख लोम कषाय वा
 भद लोम कषायसे निमित्तसे उक्त १६ प्रकृतियोंका आश्रय होता है तो इस गुणस्थानके अणु समयमें इन सोलह प्रकृतियोंकी व्युत्क्रियि होती है
 इस गुणस्थानके द्वागे १८ सोलह प्रकृतियोंका स वर होता है व्याप्यते तथा व्याप्यते गुणस्थानोंमें किसी प्रकृति की व्युत्क्रियि नहीं होती है ॥

बध्यते। तत ऊर्ध्व शेषेषु सस्थेयेषु भागेषु मानमायासंज्वलनी बन्धमुपगच्छत ॥ तस्थैव चरमसमये लोमसंज्वलनी बन्धमेति । ता एता प्रकृतयो मध्यमकषायास्रवास्तद्भावे निर्दिष्टस्य भागस्थोपरिष्टात्संवरमाप्नुवन्ति ॥ पंचानां ज्ञानावरणानां चतुर्णां दर्शनावरणानां यदा कीर्तेरुच्चैर्गोत्रस्थपचानामन्तरायाणां च मन्दकषायान्नर्वीणा सूक्ष्मसाम्परायो बन्धक

व्येतावत् ऊर्ध्वमंशेषु संस्थेयेषु मायेषु

मानमायासंज्वलनीं क्वचमं उपगच्छताम् ।

उत्सर्गं एव चरमसमये लोम-

संज्वलनीं क्वचमं परिणामात् । वा ११ एव ११

अकृतव ११ मध्यम-कषाय-भासवा ११

पञ्च-भासवेर्निर्दिष्टस्य मागस्य उपरिष्टात्

सवरथे भ्रान्तवन्ति । प चानाम् ११

ज्ञानावरणानाम् ११ चतुर्वीणाम् ११ दर्शनावरणानाम् ११

यथा कीर्तेः उच्चैः मागस्य च पंचानाम् ११

मन्तरायाणाम् ११ मन्द-कषाय-भासवाणाम् ११

सूक्ष्मसाम्पराय ११ संवक ११

भास्ये जाते हैं । तिन (तां स्यात् मागो)से ऊपर वषेदुये स स्यात् मागोमं

न्यानसंज्वलन, मायासंज्वलन कषयो प्राप्य होते हैं ।

निर्दिष्ट(अनिष्ट)पाद(साम्परायणस्थान)के ही अन्त समयमें लोम-

संज्वलन क्वचके प्राप्य होता है, वे इतनी अर्थात् उपर्युक्त पांच पुरुषवेद, क्रोध-

संज्वलन, मानसंज्वलन, मायासंज्वलन, लोमसंज्वलन

अकृतियें मध्यम कषाय भासववाली अफवा मध्यम कषायद्वारा आगमनवाली

उत्स (मध्यम कषाय)के न होने पर कथित मागसे ऊपर (=उपरिष्टात्)

संवरके प्राप्य होती है । पांच (मति-श्रुत-अवधि मन-पर्यय-केवल)

ज्ञानावरण प्रकृतियोंका, चार (चतुः)अचतु अवधि केवल) दर्शनावरण प्रकृतियोंका

व्यथ फैरिका, ऊच गोलका और (=क)ग्रीच (दान-खाम माग-उपसर्गो वीथी)

मन्तरायाणी (कर्म प्रकृतियोंके मन्द कषायकीर आसर्वोका

भास्ये वाता सूक्ष्म साम्परायं दशवां गुणस्थान है अर्थात् दशवां गुणस्थानमें सूक्ष्म

लोमके होनेके कारणसे उक्त सोलह प्रकृतियों का आस्रव होता है

(1) "यथा कीर्तित्वेवगोत्रस्य" उर्ध्वमंशेषु निर्दिष्टात्

११ मुक्त पाठ "यथा कीर्तित्वेवगोत्रस्य" है अर्थात् कि दो इत्यंशिकित मन्त्रिके पत्र ७८ पर यह पाठ है सा कन्दक

११ कर्णकिन्दक-कोर्ति उच्चैर्मागस्य = यथा कीर्ति उच्चैर्मागस्य और यथा कीर्तेर्कर्म गोत्रस्य - यथा. कीर्तित्वेव ।

११ मन्त्र कषायावरणानाम्

इष्टस्थाने धत्ते इति धर्म । शरीरादीनां स्वभावानुचिन्तनमनुप्रेक्षा । क्षुदादिवेदनोत्पत्तौ कर्म-
निजरथं सहर्न परिषह । परिषहस्य जय परिषहजय । चारित्रशब्द आदिसूत्रे व्याख्या
तार्थ । एतेषा गुण्यादीना संवरक्रियाया साधकतमत्वात् करणनिर्देश । संवरोऽधिकृतोऽपि स
इति तच्छब्देन परामश्यते गुण्यादिभि साक्षात्सम्बन्धाय ॥ किं प्रयोजनमवधारणार्थं ? ।
स एष संवरो गुण्यादिभिरेव नान्येनोपायेनेति ॥ तेन तीर्थाभिषेकदीक्षाशीर्षोपहार-

इष्टं स्यात् धत्ते इति धर्मः ; शरीरादीनामः
स्वभाव अनुचिन्तनम् ; अनुप्रेक्षा ; क्षुधा आदि-रुग्ना
उत्पत्तौ कर्मनिर्गत अर्थः ; सहर्नम् ;
परिषहः ; परिषहस्य जयः परिषहजयः ।

=(स्वर्ग-मोक्षादि)बुद्धित सुखव्यानर्त(आत्माका) धत्ता है ऐसा धर्म है । शरीरादिर्तके

=रुग्ण वा स्वरूप वारम्बार चिन्तन सा अनुप्रेक्षा है । भूवाविकी पोषा वा व्याधि

=आनेपर कर्म के रूप होनेके लिये(बह वेदना)सहीजाय अथवा शेडीजाय

=सा परीषह है । उक्त वेदनाका न्यक्कार, अर्थात् निरादर करना सो परीषहजय है अर्थात्

पौष्टके सहर्नमें समभाव रक्त्ता, शाक छे श रहित परिणामोंसे सहना सो परीषहजय है

=चारित्र शब्दका प्रथम सूत्र(सम्पुर्णज्ञानचारित्राणि मोक्षमार्गं)में

=श्रयं क्त्वा गया है । इन गुप्ति आदिकके संवरकी

=द्विषयाका उत्कृष्ट साधकतासे(इस सूत्रमें)हेतुरूप उपदेश अर्था कथन (किमागया) है ।

=(इस अध्यायके आरम्भमें)संवर(तत्त्व)अधिकृत है अर्थात् संवर तत्त्वका प्रकरण वा विषय है

=तौ मी(सूत्रमें)स ऐसे क्तु शब्द द्वारा(उस संवरको)परामर्श व विचार किया जाता है कि

=(सशब्द) गुप्ति-समिति-यर्मे-अनुप्रेक्षा-परिषहजय-चारित्र कर्त्तर(उस संवरके)

=तत्त्वच सन्त्यके लिये है(मरन)संवरको स शब्दकरि गुप्ति आदिके साथ सत्यत्व करनेका क्या

=उपायान है?(उत्तर)नियम क्त्वावनेके लिये (सूत्रमें स शब्द)है, सो यह संवर

=गुप्तादिकर दो शब्ता है न(किन्तो)दूसरे साधन करि, तिस (अवधारण वा नियम)से

=तीर्थमेंस्नान करना(मिष माश्रीषाका लेना, देवी-देवता-चंडो प्रादि पर मस्तकका अर्पण

(१)स = स प्रथमा विमर्दि यकथयत पुष्किगठव् शब्दका है इसलिये अनुवायमें स शब्दकेलिये 'वत्' शब्द द्वारा साये हैं(२)किन्तु शोनों मुक्तिव प्रतियोगे

स गुप्तिसमित्तिधर्मानुप्रेक्षापरिषहजय चारित्र्यैः ॥ २ ॥

यत ससारकारणादात्मनो गोपन भवति सा गुप्तिः । प्राणिपीडापरिहरार्थं सम्यग्दानं समितिः ।

स गुप्तिसमित्तिधर्मानुप्रेक्षापरिषहजयचारित्र्यैः = स गुप्ति समिति धर्म अनुप्रेक्षा-परिषहजय-चारित्र्यैः ।

सूत्रार्थ-यः १ गुप्त- =ह (सवर) गुप्ति करि अर्थात् ससार में परिभ्रमणके कारणोंसे आत्माका बचाव अथवा रक्षण करि

समिति-

=समित्तिसे अर्थात् प्राणियोंका दुःख न होनेदेनेके लिये यत्नाधारूप प्रवर्तन द्वारा,

धर्म- =धर्मद्वारा अर्थात् शान्ति और सुस्थानमें आत्माका धारणवाला वा लेखाने वाला एते दशदशरणरूप धर्म करि

अनुप्रेक्षा-

=भावनासे अर्थात् शरीरादि पदद्रव्य, द्रव्यमानय आत्मद्रव्यऔर अन्य २ धार्मिकद्रव्योंके स्वभावका बारवार धितवन्तसे

परिषहय-

=परीसर्वाके नीतनकरी अर्थात् बाह्याभ्यन्तर करणोंसे जुधा ठुपा शीत उष्ण इत्यादि दुःखोंके आन पर उनको

शान्ति पूर्वक क्लेशरहित परिणामों द्वारा सहन करतेरहनसे

चारित्र्यैः १ ॥ भवति १

=और धारियकरि अर्थात् स सारके परिभ्रमणके कारणरूप यादिर अभ्यन्तर क्रियाका त्याग द्वारा होती है

दृश्यनुवाद- =यत् अथ सार =क्षिप्ते (पांचपरिवर्त रूप)ओसार परिभ्रमणके

कारणात् १ आत्मन १ गोपनं १ ॥ =निमित्तसे भववा हेतुसे आत्माका रक्षण क्यथा बचाव

भवति १ सा १ ॥ गुप्तिः १ ॥ ;

=होता है सा गुप्ति है, (वह गुप्ति मनोगुप्ति, वचनगुप्ति कायगुप्ति तौन मन्धरकी होती है)

माण्डू-योबा-परिहार-अर्थ १ ॥ =जीबोंका दुःख, क्लेश वा पीडा दूरकरने के लिये, नाश करने के लिये,

सम्यग्-अक्षय १ ॥ समिति १ ॥ =व्यडे प्रकारसे (अर्थात् यत्नाधार रूपसे) आश्रय (=अथन)वा प्रवर्तन सो समिति है । सम्यक सम्यग् सम्यक् रूप है

[१] इस सूत्रका यत्नो समप्रययोंमें पाठ और अर्थ एक है । व्याधि वा र्ण झाकी सबल मेलन है सो परिषह है यहाँ पर 'वह' शब्दमें आकार है सो कर्मणि प्रकार है अर्थात् कर्मिप्रयोगके अर्थ में है ऐसा ही अर्थ उपाय राजवातिक मुद्रित पृष्ठ ३२०में किया है कि "परिपूर्वास्तद कम एव वाट । परिषह इति परिषह 'यही कर्म' तत्त्वाय श्लोकवातिक मुद्रित पृष्ठ ४८०में किया है परिषह्य वे इति परिषह्यः व्याधि वा पीडाका सहजाना धाम्लेजना देसो परीयार्थ है-तेयं जयोस्यकार" उरबाय श्लोकवातिक पृष्ठ ४८०खिन(परिषह)का तिरस्कार, अपमान, निरादर वा नीलना सो तेवार्थय है (मरु) पांच श्लोकों की सबरका काटव सुधमें क्यातक्या ? (कर्त्त) द्रव्य संभव प्रत्यक्षी = यत्सति

तपो धर्मेऽन्तर्भूतमपि पृथगुच्यते उभयसाधनत्वख्यापनार्थं सर्वं प्रति प्राधान्यप्रतिपादनार्थं च ॥ ननु च तपोऽप्युदयाङ्गमित्थं देवेन्द्रदिस्थानप्राप्तिहेतुत्वाभ्युपगमात्, कथं निर्जराङ्गस्यादिति ॥ नैप दोष एकस्यानेककार्यदर्शनादग्निवत् । यथाऽग्निरेकोऽपि क्लेटनभस्मांगा-रादिप्रयोजन उपलभ्यन्ते

वृत्त्यनुवाद-त्पः ॥ कर्मोऽन्तर्भूतम् ॥ अग्निः = 'तप' धर्ममें (देखो सूत्र ६ अध्याय ६) गमित है तो भी प्रयोग *उच्यते ॥ उनमसाधनत्व-ख्यापन-धर्मोऽङ्गमित्थं ॥ अर्थात् कदागयाई और दोनों [सवरऔरनिर्जरा]का कारणपना(=साधनत्व)जतावनकेविषये तपःसर्वं प्रति प्राधान्य-प्रतिपादन-अभ्युपगमः ॥ च० । =और (=च)सवरप्रतिमुख्यताजतावनके लिये(तप शब्दका सूत्रमें न्यारा प्रयोग किया)है =साधारणसूत्रका यह है कि-धर्मका सवर होनेका कारण दूसरे सूत्रमें कहा है और उल्टाई सूत्रमें विदित है कि तप धर्ममें अन्तर्गत है तप फल भाषणा परिक्राम यह सूत्रा कि तप संवरके उत्पन्न होनेका कारण शोगया फिर इस तीसरे सूत्रमें तपको सवरका कारण कहना निश्चल हुआ, उचरमें कहते हैं (क) यह कि तप सवर और निर्जरा दोनोंका कारण है (ख) यह कि तीन गुण्डि, पांच सभिति तप के भातिरिक्त भन्य नौ वर्म, बारह भन्येका और बाईस परीपहजय, और पाच वारित्र इन सब छपन (५६) सवरके कंत्रयोमेंसे तप सवरके होनेका सबसे मुख्य वा प्रधान कारण है इसलिये तपको न्यारा इला तीसरे सूत्र द्वारा कहा गया है ॥ ननु च खेव इन्द्र मादि स्थान प्राप्तिहेतुत्व-अभ्युपगमात् ॥ न्युनि मरन, देव इन्द्रादिक पदवियोंके प्रापिका कारणपना (तपको) माननेसे तप-अभ्युपगम-अगमः ॥ इष्टमः ॥, निव रा-अगमः ॥ =उपबृद्धिका मिय(=दृष्टम)अ ग वा उपायपुष्पा, (कर्मके) चयका(=निर्जरा) बंग वा उपाय कथयन्त्यात् ॥ इति । न-प-दोषः ॥ भानिवत् =कैसे हुआ, (उचर) यह दूषण नहीं है । भानिक समान पदत्वः ॥ अतः कार्य-दर्शनात् ॥ =उपबृद्धि)के धातुकार्य देखने में (तपकर्मके)प और इन्द्रादिक पदवियोंका कारण होताहै पया-अग्नेः ॥ एकः ॥ अग्निः क्लेटन मत्स-अग-आदि-प्रयोजन ॥ उपलभ्यते ॥ =इसै एक अग्निके मी(=मयि) वस्तुका पचाना अतएव(=अग) आदिक मत्सकना =कार्य मोच्य किसे जाते हैं । (प्रयोजन शब्द बहुव्रीहि समासमें है अत पुस्तिकमें है) ।

देवताराधनादयो निवर्तिता भवन्ति ॥ रागद्वेषमोहोपात्तस्य कर्मणोऽन्यथा निवृत्त्यभावात् ॥
 सवरनिर्जराहेतुविशेषप्रतिपादनार्थमाह—॥ तपसा निर्जरा च ॥ ३ ॥

देवता आराधन-आदाय ॥ (१) निवर्तिता ॥ देवताकी पूजा वा सेवा आदिक (सवरके कारणोंमेंते) निराकर्ण्य (=निवर्तिता) होते है
 राग-द्वेष-मोह-उपादात्स्य कर्मणः ॥ "अन्यथा"=क्योंकि राग द्वेष और मोहद्वारा उपार्जित कर्मकी अन्य प्रकारसे
 निवृत्ति-अभावात् ॥

=निवृत्ति नहीं होती है । सारांश यह है कि आसक्तका निरुपेक्ष जो सवर वह गुप्ति-
 संधि-धम अनुपेक्षा-परिपूरण्य और चातिश्र द्वारा ही होता है तीर्थमें स्वानादिक करि
 नहीं होता है इस आशयका चोक्त "स" शब्द सूत्रमें है क्योंकि राग, द्वेष, मोह, कर्षण्य आदिते
 आत्मामें उत्पन्न हुये कर्मोंको निर्वात्ता सवरके अतिरिक्त अन्य प्रकारसे नहीं हासकी है ॥

सवर निजरा हेतु विशेष-प्रतिपादन अर्थमाह "आहा"=सवर तथा निजरा के कारण विशेष जाननके लिये कहिये है कि
 (२) तपसा निजरा च ॥ ३ ॥ = (३) तपसा निर्जरा च भवति ३ ॥
 सूत्रार्थ—उपसाह ॥ निजरा ॥ वृत्तिः=उपकरि निर्जरा मो (=च) होती है अर्थात् मो (=च) से प्रगट है कि तपसे कुछ

और मो हाता है और निजरा मो होती है—आवाध-सपकरि सवर तो होता ही
 है निर्जरा मो हाती है इसलिये सूत्रमें 'च' शब्द सवरके स महके लिये है ॥

श्री है अन्य तीन इत्थ लिखित प्रयोगोंके पत्र १७१, १७५, १७६ पर पाया जाता है अर्थात् यह पाया है क्योंकि भाष्यया अनुवाद, ताण्य नहीं हो सका है
 (१) सवर्णविक्रिन्दी मो मुद्रितप्रस्थितोमं और एक इत्थ लिखित प्रस्थिते पत्र १७१ पर-निवर्तिता पाठ है सां सवर्णया अणुय है, निवर्तिता पाठ सुन्द
 इत्यसं आशय है ॥ (२) सवरके समस्त कारणोंमें प्रमाण वा श्रेय तप है इस प्रकार इससे कहनके लिये अणुय सूत्रमें पूण्य पाठ किया गया है
 सर्वपूर्ववर्ण्ये तपु प्रमाण तप इत्यस्य (= इति-भाष्य)
 प्रमाणस्य च पूण्यमाहत् किपते-उपकार्यराजगतिक पृष्ठ ३२ ॥ -समस्त सवरके कारणोंमें तप प्रमाण (कारण) है एते इत्थ (प्रमाण कारण)के
 (३) उपसाह-उपा के समा-यत्त ॥

तपो धर्मेऽन्तर्भूतमपि पृथगुच्यते उभयसाधनत्वव्यापनार्थं संवरं प्रति प्राधान्यप्रतिपादनार्थं च ॥ ननु च तपोऽभ्युदाङ्गमित्युक्त्वा देवेन्द्रादिस्थानप्राप्तिहेतुत्वाम्युपगमात्, कथं निर्जराङ्गस्यादिति ॥ नैव दोष एकस्यानेककार्यदर्शनादग्निवत् । यथाऽग्निरेकोऽपि बलेद्वनभस्मांगा- रादिप्रयोजन उपलभ्यते

वृत्त्यनुवादः-उप० 'धर्मोऽन्वयुत्तरं' अथि* = तप' धर्ममे (देवा ब्रह्म ६ अध्याय ६) गमितं ते तो मो श्रुयात्-उच्यते १ उभयसाधनत्व-रूपापन-अयमर्' = धर्मस्य कदाप्यदि और दोनों [सन्-और-निर्ज' रांका कारणपता (=साधनत्व) ज्ञातवनेके लिये] अयमर्' प्रति-भाषात्व-प्रतिपादन-अयमर्' ॥ ध० । = और (=च) संवर प्रति सुरव्यथा ज्ञातवनेके लिये (तप शब्दका ब्रह्ममे न्यारा प्रयोग कियारा) । = भाषार्थसकल यह है कि-धर्मको सवर देने का कारण दूसरे सूत्रमें कहा है और छठवां सूत्रमें विहित है कि तप धर्ममें भास्वर्गेत है तप फल प्रथवा परिणाम यह हुआ कि तप सवरके उत्पन्न होने का कारण होगया फिर इस तीसरे सूत्रमें तपको सवरका कारण कहना निष्कल हुआ, उचरमें कहते है (क) यह कि तप सवर और निषंरा दानोंका कारण है (क) यह कि तौन गुण्डि, पांच समिति, तप के याथिरिक भन्त्य नौ धर्म, बारह अनुभेक्षा और धार्इस परीषद्जन्य, और पांच चारित्र्य इन सर्व छप्यन (४६) संवरके कारखोमिसे तप सवरके होनेका सावसे मुख्य वा प्रधान कारण है इसलिये तपको न्यारा इस तीसरे सूत्र द्वारा कहा गया है ॥

ननु-धर्मदेव इन्द्र मादि स्थान प्राप्तिहेतुत्व-अभ्युपगमात्, न्युनि प्रपन, देव इन्द्रादिक पदवियोंके प्राप्यिका कारणपना (तपके) माननेसे तप-अभ्युदय-मंगमर्' इष्टमर्', निन रा-मंगमर्' = तपवृद्धिका शिष्य (=इष्टम) श्र ग वा उपायदुष्ठा, (कर्मिक) धयका (=निर्जरा) भंग वा उपाय कथम्-स्वारादिदि० । न-एषः धोषः अग्निवत् = कैसे हुआ, (उचर) यह दूषण नहीं है । धमिक समान एकस्मर्' अतः-कार्य-दर्शनात् = एक(वस्तु)के यष्टुकार्ये केवलने से (तपकर्मद्वय और इन्द्रादिक पदवियोंका कारण होवाहै) पथा-अग्नेर्' एकः अथि* श्रेयन तस्म-अग-आदि- = जैसे एक अग्निके सो (=अपि) बस्तुका पथाना श्रवणव (=भंग) आदिका मस्मकरण प्रयोजनः उपलभ्यते १

देवतासम्पत्तयौ निवर्तिता भवन्ति ॥ रागादयोऽसौहोपात्तस्य कर्मणोऽप्या नित्यभावात् ।
संवरनिर्धारहेतुविशेषणतिपादनार्थमाह—॥ तपसा निर्जरा च ॥ ३ ॥

इति तपसा तपसा ३ (१) तपसा ॥ अज्ञान-वेदात्ते तु या येन आदित्यतरके आर्त्तयौ (विगतस्य । विरतिः) होने है
इति तपसा तपसा ३ (२) तपसा ॥ अज्ञान-वेदात्ते तु या येन आदित्यतरके आर्त्तयौ (विगतस्य । विरतिः) होने है
विशुद्धि-अभ्यास ॥ तपसा ३ (३) तपसा ॥ अज्ञान-वेदात्ते तु या येन आदित्यतरके आर्त्तयौ (विगतस्य । विरतिः) होने है

तपसि यत्र तपसा-प्रतिष्ठापय और प्रसिद्ध द्वारा ही होता है तपसा विरोधक जो तपसा प्रसिद्ध
यौ होता है तपसा-प्रतिष्ठापय और प्रसिद्ध द्वारा ही होता है तपसा विरोधक जो तपसा प्रसिद्ध
आत्म-तपसा-प्रतिष्ठापय और प्रसिद्ध द्वारा ही होता है तपसा विरोधक जो तपसा प्रसिद्ध
विशुद्धि यत्र तपसा-प्रतिष्ठापय और प्रसिद्ध द्वारा ही होता है तपसा विरोधक जो तपसा प्रसिद्ध
सुचार्य-प्राप्ति ॥ ३ ॥ = (२) तपसा निजरा च भवति ३ ॥

और भी होगा है और निजरा भी होगा है अर्थात् जो (५) होगे है अर्थात् जो (५) हो गया है कि तपसे तपसा
है निजरा भी होगा है अर्थात् जो (५) होगे है अर्थात् जो (५) हो गया है कि तपसे तपसा

तपसा निजरा च भवति ३ ॥ = (२) तपसा निजरा च भवति ३ ॥
तपसा निजरा च भवति ३ ॥ = (२) तपसा निजरा च भवति ३ ॥
तपसा निजरा च भवति ३ ॥ = (२) तपसा निजरा च भवति ३ ॥

तपो वर्मेऽन्तर्मूतमपि पृथगुच्यते उभयसाधनत्वख्यापनार्थं संवरं प्रति प्राधान्यप्रतिपादनार्थं च ॥ ननु च तपोऽभ्युदयाङ्गमिष्टम् देवेन्द्रादिस्थानप्राप्तिहेतुत्वाभ्युपगमात्, कथं निर्जराङ्गस्यादिति ॥ नैष दोष एकस्यानेककार्यदर्शनादभिनवत् । यथाऽग्निरेकोऽपि क्लेदनभस्माङ्गा- रादिप्रयोजन उपलभ्यते

वृत्त्यनुवाद -अप १' कर्मोऽन्तर्मूतम् ॥ अति० = 'तप' धर्ममे (देवा एव ६ अच्चाय ६) गमित इ वो भो पृथग उच्यते ॥ उभयसाधनत्व-ख्यापन-भयम् १" =मिम कइयपारै और दोनो [सन् और निर] रोजा कारणपना (=साधनत्व) जतावनके बिचे मयम् १ प्रति प्राधान्य-प्रतिपादन-अभ्यम् १" ॥ १० । =भौर (=च) सवर मति मुख्यता जतावनके लिये (तप श द्वाका सूत्रमे न्यारा मयोग किया है) =साधारण्यसका यह है कि-धर्मको सवर होने का कारण दूसरे सूत्रमें कहा है और छठवां सूत्रसे विदित है कि तप धर्ममें अन्तर्गत है तब फल बचवा परिशाम यह हुआ कि तप सवरके उत्पन्न होनेका कारण हो गया फिर इस तीसरे सूत्रमें तपको सवरका कारण कहना निष्फल हुआ, उचरमें कहते है (क) यह कि तप सवर और निर्जरा दोनोंका कारण है (ख) यह कि तीन गुण, पांच समिति, तप के अविरक्त अन्य नौ धर्म, बारह अनुश्रुति और चार्लिम परीषद्जय, और पांच चारित्र्य इन सर्व छप्यत (५६) संवरके कार्योंमेंसे तप सवरके होनेका सबसे मुख्य वा प्रधान कारण है इसलिये तपको न्यारा इस तीसरे सूत्र द्वारा कहा गया है ॥

ननु च देव इन्द्र मादि स्थान प्राप्तिहेतुत्व अभ्युपगमात्, न्युनि यत्न, देव इन्द्रादिक पदवियोंके प्राप्तिका कारण खपना (तपको) माननेसे तप-अभ्युदय-भयम् १" इष्टम् १" ॥ निज रा-भयम् १" ॥ तपवृद्धिका मिय (=वृष्टम्) श ग वा उपायदुष्प्रा, (कर्मिके) शयका (=निर्जरा) भय वा उपाय कथम् स्वत्वा इति ॥ न० षष् १' दोष १' मन्विबत् ० =कैसे हुआ, (उचर) यह दूषण नहीं है । धर्मिके समान इष्टम् १" अन्व-कार्य-दर्शनात् १" =पृथक् (वस्तु) के बहुतकार्य देखनेसे (तपकर्म) शय और इन्द्रादिक पदवियोंका कारण होता है) यथा कर्मे १' एक १' अपि क्लेदन भस्म-भंग-श्रादि- =जैसे एक अग्निके मो (=मपि) वस्तुका पचाना अवश्य (=भंग) आदिका भस्मकनना मयोजन १' उपलभ्यते ॥ =कार्य मोच किये जाते हैं । (प्रपादन शब्द बहुव्रीहि समासमें है अथ पुल्लिङ्गमें है) ।

देवताराधनादयो निवर्तिता भवन्ति ॥ राशद्वेषमोहोपात्तस्य कर्मणोऽन्यथा निवृत्यभावात् ।
सवरनिर्जराहेतुविशेषप्रतिपादनार्थमाह—॥ तपसा निर्जरा च ॥ ३ ॥

देवता आराधन आद्यः (१) निवर्तिता = मन्त्रिणा = देवताकी पूजा वा सेवा आदिक (सवरके कारणोंमेंसे) निराकरण (= निवर्तिता) होते हैं
राग-द्वेष-मोह-उपासास्यः कर्मणः = 'अन्यथा' = क्योंकि राग द्वेष और माहद्वारा उपार्जित कर्मकी अन्य प्रकारसे
निवृत्ति-अभावात् =

= निवृत्ति नहीं होती है । सारांश यह है कि आसक्तका निरोधरूप जो सवर वह गुप्ति-
संविधियम अनुपेक्षा-परिपूरण्य और चारित्र्य द्वारा ही होता है तीर्थमें स्नानादिक करि
नहीं होता है । इस आशयका श्लोक "स" शब्द सूत्रमें है क्योंकि राग, द्वेष, मोह, इत्याप आदिस
आत्मामें उत्पन्न हुये कर्मों को निवृत्ति संवाके अतिरिक्त अन्य प्रकारसे नहीं होसकती है ॥
(३) तपसा निर्जरा च ॥ ३ ॥ = (३) तपसा निर्जरा च भवति ३ ।
सूत्रार्थ—'अर्थात्' ॥ निमग्नः ॥ व० अन्विष्ट = उपकरि निर्जरा मो (=च) होती है अर्थात् मो (=च) से प्रगट है कि तपसे कुछ
और भी होता है और निर्मरा मो होता है—'भावार्थ'—उपकरि सवर तो होता ही
है निर्जरा मो होती है इसलिये सूत्रमें 'च' शब्द सवरके स प्रकृते लिये है ॥

नहीं है अन्य तीन इत्थ सिद्धिगतियोंके पत्र १७ १४ ५५ पर पाया जाता है कारणसे यह गया है क्योंकि अन्यथा अनुवाद, ताप्य नहीं हो सका है
(२) सर्वोपसिद्धिकी शो मुद्रितकर्मवियोगों और एक इन्व सिद्धिगतियोंके पत्र १७ १४ ५५ पर सिद्धिगतियोंका अर्थ इससे उलटा पूरा वा समाप्तिका है स्पष्ट है कि यहलिये पाठ शुद्ध
है क्योंकि निर्वाणिका का अर्थ निराकरण निलोपचया है परन्तु निर्वाणिका का अर्थ इससे उलटा पूरा वा समाप्तिका है स्पष्ट है कि यहलिये पाठ शुद्ध
करणसे प्राप्त है ॥ (२) सवरके समस्त कारणोंमें प्रधान वा श्रेष्ठ तप है इस प्रकार इसने कहनेके लिये अष्टाद्य सूत्रमें पूरा पूरा कहलिया कि यहलिये पाठ शुद्ध
सर्वोपसिद्धिगतियु प्रधान तप इत्याप्य (= इति अस्त्य)
प्रतिपत्त्यर्थं च पूरणपूर्वणं कियते—अस्वार्थराजगणिकं पृष्ठ ३२ ३३ ॥ = निरूपणके कारणोंमेंसे तप प्रधान (कारण) है येसे इस (प्रधान कारण) के
तपसा सिद्धरा च = तपसा संबन्ध सवति सवतिनिश्चय तथा मायानुसारिणीत्वात्प टीकामें और सवर इमारे यहाँ इस सूत्रका एक पाठ पृष्ठ ३२०
कारण सवति, निजराकारणमपि (= निर्वाणकारण-अपि) सवति = तप संबन्धका कारण है । अर्थात् तप

तपो धर्मेऽन्तर्भूतमपि पृथगुच्यते उभयसाधनत्वव्यापनार्थं संवरं प्रति प्राधान्यप्रतिपादनार्थं च ॥ ननु च तपोऽभ्युदयाङ्गमिष्टम् देवेन्द्रादिस्थानप्राप्तिहेतुत्वान्भ्युपगमात्, कथं निर्जराङ्गं स्यादिति ॥ नैष दोष एकस्थानेककार्यदर्शनादग्निवत् । यथाऽग्निरैकोऽपि क्लेशेऽनभस्माङ्गा-
रादिप्रयोजन उपलभ्यते

वृत्त्यनुवादः-उप १ "धर्मो अन्तर्भूतम्" अपि "तप" धर्ममे (देवा वृत्र ६ अश्वप ६) गमितं है तो मो
पृथग उच्यते । उभयसाधनत्व-रूपान-पर्यम् ॥ " = भिन्न कर्मण्यौ और दोनों [सवर और निम्न] रोंका कारणपना (=साधनत्व) ज्ञातनेके लिये
सवरम् मति प्राधान्य-प्रतिपादन-अर्थम् ॥ १० । = और (=च) सवर मति मुख्यता ज्ञातनेके लिये (तप शब्दका सूत्रमें न्यारा प्रयोग किया है)
= साधारणसूत्र यह है कि-धर्मको सवर दोनो का कारण दूसरे सूत्रमें कहा है और
उच्छ्रां सूत्रमें विदित है कि तप धर्ममें अन्तर्गत है तप फल अथवा परिणाम यह
हुआ कि तप सवरके उत्पन्न होनेका कारण होगया फिर इस तीसरे सूत्रमें तपको
सवरका कार्य करना निष्कल हुआ, उत्तरमें कहते है (क) यह कि तप सवर
और निर्जरा दोनोंका कारण है (क) यह कि दोन गुणिक, पाच समिति, तप के
भाषित्त मान्य नौ धर्म, बारह अनुश्रुति और बारह परीक्षण, और पांच चारित्र्य
इन सर्व उपपन्न (१६) सवरके कारणोंमेंसे तप सवरके होनेका सबसे मुख्य वा
प्रधान कारण है इसलिये तपको न्यारा इस तीसरे सूत्र द्वारा कहा गया है ॥

ननु च देव इन्द्र मादि स्थान-मादि हेतुत्व-अभ्युपगमात्, न्युनि प्रक, वेव इन्द्रादिक पदवियोंके प्राधिकार कारणपना (तपको) माननेसे
तप-अभ्युपग-अर्थम् ॥ इष्टम् ॥ "निज रा-अर्थम्" = तपवृद्धिका निय-वृष्टम्) अ ग वा उपायदुष्ठा, (कर्मके) धक्का (= निर्जरा) भगवा उपाय
कथम् स्यात् ॥ इति । न-एषां दोषः ॥ अन्वितम्
एकस्य "अन्त-कार्य-दर्शनात्" = एक (वस्तु) के ध्युतकार्य देखनेसे (तपकर्तव्य और इन्द्रादिक पदवियोंका कारण होता है)
यथा-अन्तेर् एकः अपि क्लेशेऽनभस्-अंग-प्रादि-
प्रयोजनः उपलभ्यते । = जैसे एक अग्नि को मो (=मपि) वस्तुका पचाना अवयव (=अंग) आदिका भस्मकत्वा
= कार्य मोच किसे जाते है । (प्रयोजन शब्द षड्वीहि समासमें है अत युक्तिगमें है) ।

देवताराधनादयो निवर्तिता भवन्ति ॥ राशद्वेषमोहोपात्तस्य कर्मणोऽप्यथा निवृत्त्यभावात् ॥
 सवरनिर्जराहेतुविशेषप्रतिपादनार्थमाह—॥ तपसा निर्जरा च ॥ ३ ॥

सर्वार्थ

सिद्धि

१२

देवता आराधन आदयः (१) निवर्तिता भवन्ति ॥ = देवताकर्म पूजा वा सेवा आदिक (सवरके कारणोंमेंसे) निराकरण (= निवर्तिता) होते हैं
 राश-द्वेष-मोह-उपात्तस्य कर्मणः ॥ = अन्वयात् = क्योंकि राग द्वेष और मोहद्वारा उपार्जित कर्मकी अन्य प्रकारसे
 निवृत्ति-अभावात् ॥ = निवृत्ति नहीं होती है । सारांश यह है कि आसक्तता निरोधरूप जो सवर वह गुणि-

सम्बन्धित-अनुपेक्षा-परिपक्व और चारित्र्य द्वारा ही होता है तीर्थमें स्नानादिक कर
 नहीं होता है (स आशयका चोक्तं 'स' शब्द सूत्रमें के क्योंकि राग, द्वेष, मोह, वर्ण्य आदिते
 आत्मामें उपपन्न हुये कर्मोंको निवृत्ति संवरके अतिरिक्त अन्य प्रकारसे नहीं होसक्ती है ॥

सवर निजरा हेतु विशेष प्रतिपादन अर्थम् ॥ "आहा-संवर तथा निर्जरा के कारण विशेष जाननेके लिये कहते हैं कि

(२) तपसा निजरा च ॥ ३ ॥ = (३) तपसा निर्जरा च भवति ३ ॥

सूनूतार्थं — तपसा ॥ निजरा ॥ = उपपत्ति = उपपत्ति निर्जरा मो (= च) होती है अर्थात् मो (= च) से प्रगट है कि तपसे कुछ

और भी होता है और निजरा भी होती है-मावार्थ-उपकारि सवर तो होता ही
 है निर्जरा भी होती है इसलिये सूत्रमें 'च' शब्द सवरके स महके लिये है ॥

यहाँ है अन्य तीन इत्थ लिखित प्रतियोगः पृ १७, २५, ७२ पर पाया जाता है, ध्यानसे रह गया है क्योंकि अन्वयात् अनुपाद, तापय नहीं हो सक्ता है
 (१) सर्वार्थसिद्धिर्नो मुद्रितसमिप्योर्मिं कोर एक इत्थ लिखित मतिके पत्र १७२ पर-निवर्तिता पाठ है सां मपया अपुष्ट क, निवर्तिता पाठ मुष्ट
 है क्योंकि निवर्तिता का अर्थ निपकरण लिये पका है परन्तु निवर्तिता का अर्थ इससे बसता पूष वा समाप्तिका है, स्पष्ट है कि यहाँ पर मिष्ट
 रूपसे आठ्य है ॥ (२) सवरके समस्त कारणोंमें प्रमाण वा द्येष्ट तप है इस प्रकार इसके कारणोंमें प्रमाण (कारण) है ऐसे इस (प्रमाण कारण) के
 सर्वोत्पत्तयेतु प्रमाण तप इत्यस्य (= इति-अस्य)

प्रतिपादयं च प्रथमद्वयं कियते-तत्सर्वं रामवर्तिक पृष्ठ ३२ ॥ = निरूपणके लिये (सूत्रमें) च निवृत्त प्रवृत्त किया गया है (देखो राजवाक्तिनपृष्ठ २०)
 (३) शशांगरभाण्डे समाप्यतस्वापिपिपामवृत्तम् यथा मात्मानुसारिणीतवाप टीकामें और सत्यक हमारे यहाँ इस सूक्तका एक पाठ और अर्थ है।
 तस्मात् निजरा च = तपसा सवर भवति भवति निजरा च = तपसे सवर होता है निजरा भी होती है अर्थात् तपसा निर्जरा च = तपो संवर
 कारण भवति निर्जराकारणम् (= निर्जराकारणम्-अपि) भवति = तप संवरका कारण होता है निर्जराका कारण भी होता है ॥

तपो धर्मेऽन्तर्भूतमपि पृथगुच्यते उभयसाधनत्वव्यापनार्थं संवरं प्रति प्राधान्यप्रतिपादनार्थं च ॥ ननु च तपोऽभ्युदयाङ्गमिष्टम् देवेन्द्रादिस्थानप्राप्तिहेतुत्वाभ्युपगमात्, कथं निर्जराङ्गस्यादिति ॥ नैष दोष एकस्थानेककार्यदर्शनादग्निवत् । यथाऽग्निरेकोऽपि क्लृप्तनभस्मांगा-
रादिप्रयोजन उपलभ्यते

वृत्त्यनुवाद - तपः १ "धर्मो अन्वयुः तपः" अग्निः

= तप' धर्मो (देवा वृत्त ६ अध्याय ६) गर्भित है तो भी

पृथग उच्यते १ उभयसाधनत्व-रूप्यापन-पथयुग्मः १ १ १

=भिन्न कारणाद्यौ और दोनों [सवरसौरनिर्जरा]का कारणपता (=साधनत्व) जतावनेके लिये

संवरयुग्मः मतिः प्राधान्य-प्रतिपादन-अभ्युदयः १ १ १

=भौर (=च) सवर प्रति सुराव्या जतावनके लिये (तप शब्दका मुख्यमे न्यारा प्रयोग किया है)

ननु च देव इन्द्रं मादि स्थान प्राप्तिहेतुत्व-अभ्युपगमात् १ १ १

=साधारणसूत्र यह है कि-धर्मको सवर होने का कारण दूसरे सूत्रमें कहा है और

तप-अभ्युदय-भगवतः १ १ १, निज रा-भगवतः १ १ १

उठवा सूत्रसे विदित है कि तप धर्ममें आन्तर्गत है तप फल भयवा परिक्राम यह

कथयुः स्यात् १ इति १ । न पथाः १ दोषः १ अग्निवत् १

हुआ कि तप सवरके उत्पन्न होने का कारण होगया फिर इस तीसरे सूत्रमें तपको

पथाः भाने १ एकः १ अपि १ क्लृप्तन भस्मांगा-रादि-
प्रयोजन १ उपलभ्यते १

सवरका फालग्य कइना निष्कल हुआ, उचरमें कइते है (क) यह कि तप सवर

अप्युः स्यात् १ इति १ । न पथाः १ दोषः १ अग्निवत् १

भौर निश्चरा दानोंका कारख है (ख) यह कि तीन गुणित, पाच समिति, तप के

कथयुः स्यात् १ इति १ । न पथाः १ दोषः १ अग्निवत् १

भातिरिक्त अन्य नौ धर्म, बारह अनुशेका और धार्ष्ट्य परीपहजन्य, भौर पांच चारित्र्य

ननु च देव इन्द्रं मादि स्थान प्राप्तिहेतुत्व-अभ्युपगमात् १ १ १

इन सर्व छपन (५६) सवरके कारखोंमिसे तप सवरके होनेका तावसे मुख्य वा

तप-अभ्युदय-भगवतः १ १ १, निज रा-भगवतः १ १ १

मथान कारण है इसलिये तपको न्यारा इस तीसरे सूत्र द्वारा कहा गया है ॥

कथयुः स्यात् १ इति १ । न पथाः १ दोषः १ अग्निवत् १

ननु च देव इन्द्रं मादि स्थान प्राप्तिहेतुत्व-अभ्युपगमात् १ १ १

तप-अभ्युदय-भगवतः १ १ १, निज रा-भगवतः १ १ १

तप-अभ्युदयका मिय-इष्टम् १ अ ग वा उपायदुष्ठा, (कारके) चयका (=निर्जरा) मंग वा उपाय

कथयुः स्यात् १ इति १ । न पथाः १ दोषः १ अग्निवत् १

कैसे हुआ, (उचर) यह दूषण नहीं है । अग्निके समान

पथाः भाने १ एकः १ अपि १ क्लृप्तन भस्मांगा-रादि-
प्रयोजन १ उपलभ्यते १

अप्युदयका मिय-इष्टम् १ अ ग वा उपायदुष्ठा, (कारके) चयका (=निर्जरा) मंग वा उपाय

पथाः भाने १ एकः १ अपि १ क्लृप्तन भस्मांगा-रादि-
प्रयोजन १ उपलभ्यते १

अप्युदयका मिय-इष्टम् १ अ ग वा उपायदुष्ठा, (कारके) चयका (=निर्जरा) मंग वा उपाय

देवताराधनादयो निवर्तिता भवन्ति ॥ रागद्वेषमोहोपात्तस्य कर्मणोऽन्यथा निवृत्त्यभावात् ॥
 सवरनिर्जराहेतुविशेषप्रतिपादनार्थमाह—॥ तपसा निर्जरा च ॥ ३ ॥

देवता आराधन-आदयः^(१) निवर्तिताः भवन्ति ता देवताकर्मि युक्ता वा सेवा आदिक (सवरके कारणोंमेंसे) निराकरण (=निवर्तिता) होते हैं
 राग-द्वेष-मोह-उपात्तस्य^(२) कर्मणः^(३) अन्यथा=क्योंकि राग द्वेष और मोहद्वारा उपार्जित कर्मकी अन्य प्रकारसे
 निवृत्ति-अभावात्^(४)

=निवृत्ति नहीं होती है । तारांश यह है कि आसन्नका निरोधरूप जो सवर वह गुणि-
 समिति-यम अनुशेषा-परिपूरण्य और चातिश्र द्वारा ही होता है तीर्थमें स्नानादिक कर
 नहीं होता है इस आशयका चोतक "त" शब्द-यत्रमें है क्योंकि राग, द्वेष, मोह, प्रवण्य आदिते
 आत्मामें उत्पन्न हुये कर्मों को निवृत्ति संवरके अविरक्त अन्य प्रकारसे नहीं होसक्ती है ॥

सवर निजरा हेतु-विशेष प्रतिपादन अर्थम् ॥ "आहा-संवर तथा निजरा के कारण विशेष ज्ञानके लिये कहते हैं कि
 (३) तपसा निजरा च ॥ ३ ॥ = (३) तपसा निर्जरा च भवति ३ ॥

सुत्रार्थः—"तस्माद्"॥ निजरा^(१) च^(२) क्वचित्=एककरि निर्जरा भी (च) होती है अर्थात् भी (च) से प्रगट है कि तपसे कुछ

और भी दाता है और निजरा भी होता है-भावार्थ-तपकरि सवर तो रोगा हो
 है निर्जरा भी दाती है इसलिये सूत्रमें 'च' शब्द सवरके तपके लिये है ॥

नहीं है अन्य लोग इस्त सिद्धिगतियोंके पत्र १७१ ६५, ६६ पर पाया जाता है ध्यानसे रह गया है क्योंकि आयया अजुषात्, ताप्य नहीं हो सक्ता है
 (१) सर्वधर्मसिद्धिहीनो मुद्रियमस्तिषोमिं सौर एक इन्व सिद्धि प्रतिने, पत्र १७१ पर निर्वर्तिता पाठ है सां गयया अजुष्य ण, निर्वर्तिता पाठ शुभ्र
 करवसे आयया है ॥ (२) संवरके समस्त कारणोंमें प्रयाण वा धेष्ट तप है इस प्रकार इससे कश्चनेके लिये चराद्य सुत्रमें पुण्यक पदल किया गया है
 सर्वधर्मसंवरहेतु प्रयाण तप इत्यस्य (= इति-अस्य)
 प्रतिपादनं च पुण्यपदलं कियते-तस्मात्सर्वपात्रार्थिकं पुण्ड ३२ ॥ = निरूपणके लिये (सूत्रमें) च प्रयाण (कारण) से इस (प्रयाण कारण)के

(३) शशांगपरब्राह्मणे समाप्यतस्वपार्थि ११

सकलेशाश्राद्धुर्भावपरत्कायादियोगनिरोधेसति तन्निमित्तं कर्मनाखवतीतिस्वर प्रसिद्धिरवगन्तव्या सा त्रितयी कायगुप्तिर्वाग्नाप्तिर्मनोगुप्तिरिति । तत्राशक्तस्य मनेनिरवधप्रवृत्तिरुत्थापनाथ भाह-

ईर्याभाषषणादाननिक्षेपोत्सर्गाः समितयः ॥ ५ ॥

अश्रेयस्की अधिकृतासे(=प्राप्त) रीहृत(=प्राप्तुर्भाव) अर्थात् वित्तसे अधिक संश्लेषण हे
 संश्लेषण-अश्राद्धुर्भाव-प्राप्तौ
 काय-आदि-योग-निराधः सति उक्त-निमित्तयः
 कर्मः "न-आसक्तिः इति संस्वर-शक्तिः" अगन्तव्याः
 योगोके रोकनेमें इतना अधिक संश्लेषण न सहे कि शरीर छूट जाय सम्यक् विशेषकी विलायवाताकारिसंश्लेषणी अधिकृतासे वर्जित काय आदि योगोके निरोध होने पर उसके निमित्तसे कर्म नहीं आते हैं सो स्वर जाने
 सा "निर्वचः" कथयुचि "वाग गुप्ति" मनोगुप्ति "नो गुप्ति वीन, कथ गुप्ति-वचन गुप्ति-मनोगुप्ति
 शिबः तत्र अशक्तस्य मुनेः निरवध
 श्रुचि-स्थापन-अर्थः आह ॥

ईर्याभाषषणादाननिक्षेपोत्सर्गाः समितयः=ईर्या भाषा-एषणा-आदान निक्षेप-उत्सर्गा समितयः भवन्ति सम्यक्, परदेहाने पर ह्य ऐसे होगया कि सम्यग्ईर्या, सम्यग् मापा, सम्यग् एषबा, सम्यग् आदाननिक्षेप, सम्यग् उत्सर्ग समितयः भवन्ति ॥
 सूत्रार्थः -सम्यग् ईर्या, सम्यग् मापा, सम्यग् एषबा, सम्यग् आदाननिक्षेप, सम्यग् उत्सर्ग समितयः
 सम्यग् आदान-निक्षेपौ, सम्यग् उत्सर्गः, समितयः
 मतार्थं धर्मार्थं द्यौर्दयके पश्चात् मनुष्य त्रिविकी के लसे गुपरादि मित मार्गसे जावारहाओ ऐसे पथमें चार हाथ परिभाष आगेको मुमिहो देखकर मुनि धीरे २ चले कि नीचोकी रिता न हो तो सम्यगीर्गो समिति है [लिखित मित (=बोबा) संदेह रहित प्रिय कचनोका बोल्नातो सम्यग्भाषा समिति है [ग] दिनसे एकवार निर्दोष आहार लेना हे जो सम्यगेपबासमिति है (क) शरीर, युक्तक कमण्डल, पीछी आदिको नेत्रोंसे देखकर चलसे उठाना रखण तो सम्यगादान निक्षेपसमिति है (ख) श्राद्ध मनु रचित मुमियर मल मूत्र पेपानकै आसुफ गहसे शौच क्रिया करना तो सम्यगुत्सर्गसमिति है

तथातपोऽभ्युदयकर्मक्षयहेतुरित्यत्रकोविरोध संवरहेतुत्वादादबुद्धिष्टायगुप्ते स्वरूपप्रतिपत्त्यर्थमाह

सर्वार्थ

॥ सम्यग्योगनिग्रहो गुप्ति ॥ ४ ॥

योगो व्याख्यातः कायवाक्यान कर्म योग इत्यव । तस्य त्वेच्छाप्रवृत्तिनिवर्तन निग्रह । विषय
सुखाभिलाषार्थप्रवृत्तिनिषेधार्थं सम्यग्विशोषणम् ॥ तस्मात् सम्यग्विशोषणविशिष्टात् ।

सिद्धि

१४

तथा • तपम् - अभ्युदय - कर्म - क्षय - हेतु इति • अत्र • क •

विरोध इति ; संवर - हेतुत्वात् इति • आदीर्ण

वशिष्टाया इति गुप्ते इति • अक्षर - प्रतिपत्ति - अर्थसूत्रे • आह •

सम्यग्योगनिग्रहो गुप्ति ॥ ४ ॥

सूत्रार्थ - सम्यग् • योग -

निग्रह इति

गुप्ति इति • सर्वत्र •

वर्त्यानुवाद - काय - वाचयन - कर्म इति • योग इति •

अत्र •

योग इति व्याख्यात इति • तस्य •

स्व - वच्छा - प्रवृत्ति - निवर्तनम् इति • निग्रह इति •

विषय - सुख - अभिलाष - अर्थ - प्रवृत्ति - निषेध - अर्थसूत्रे •

सम्यग् - रण इति •

नैसे तपकी बुद्धि और कर्मके घयका कारण है । ऐसे (सम्यग्) यहाँ क्या

विरोध हुआ अर्थात् कुछ भी विरोध नहीं हुआ । संवरके कारण अपनेमेंसे आदिमें

उपदेश किया गया गुप्तिका स्वरूप जवाबके लिये (उपर सूत्रमें) कहेते हैं कि

==सम्यग्-योग-निग्रह गुप्ति भवति ॥४॥

सबसे प्रकार अर्थात् विषय सुखकी अभिलाषारहित मनवचन कायकी क्रियाका

योगरूपा वा शरीरमें करना अर्थात् मन वचन कायकी योंप्र प्रवृत्तिकर रोकना

नसी गुप्ति है (मनोगुप्ति-वचनगुप्ति-कायगुप्ति तीन हैं)

शरीर, वचन, और मनकी क्रिया (हे सो) योग है ऐसा

वस्तु स्थानमें (अर्थात् छठवाँ अध्यायके प्रथम सूत्रमें)

योग कदागया है वा वर्णनकिया गया है । विह (योग) की

स्वाभिलाषाकी प्रवृत्तिकर मेटना निग्रह है अर्थात् मनको वचनको और

कायको अपने र मिश्र र विषयोंकी पूरी प्रवृत्तियोंसे रोकना सो निग्रह है

विषय सुखके बाधा रूप मयोजन (अर्थ) की प्रवृत्तिके अभावके सिद्धे

प्रकाशद्वये= (१)

उचममार्दवम् १''' पर्मः १'

सूत्रार्थः—उचममार्दवम् १''', न्यरीरकी स्थितिके शिथे आहारके निमिष मुनिद्वाराके धरोमें जाँवें और दुष्टजन निंदा-हास्य

अनादर मारन शरीरकाधाव आदिक करै वीभी मुनिके परिणाममें मर्छीनता कम न होना सो उचममार्दवम् १' है।

=(क) श्रेष्ठजाति (ख) प्रधानकुल (ग) रूप (सौन्दर्य) (घ) येरवर्य (घनआदि विभूति), (ङ) विद्वान अर्थात् अनेक

पदार्थ विषयक आनुमाविक ज्ञान (च) कुव अर्थात् शाल सम्पत्ति, (छ) लाम (येहिक वा पारलौकिक

पदार्थ के ज्ञान) (ज) जीये इन आठमदके दवावसे प्रभाव से, वा लीनतासे जो अस्मिमान वितक अभाव

(सो उचममार्दव है ।) सिधपत्र नम्रताका वर्तन तथा गर्व-हासित्य होना यह मर्दवका सञ्चय है ।

=(मन-वचन-कायके) योग्यि सरलता, सिधार्थ, कष्ट राहित्य, कुटिलता का अभाव अथवा यकटा का

अभाव (सो उचम अर्दव है) अर्थात् घोखा देना वा मिथ्या भाषण, कष्टादि वा मायाचार व्यवहारसे

दुसरेको उगनेका अभाव ऐसा अर्जितवर्षमका सञ्चय है ।

=उत्कृष्टपनै सोपसे उपराम, निष्पत्ति, इटना वा छुटकारा सो शीघ्र वा पवित्रता है मारार्थ जो अन्यके धन

छि आदिकमें अभिलाषाका (लोभका) अभाव तथा पट्ट क्लयके जीविका हिसाका अभाव सो शीघ्र है, अथवा

जाने का लोप, पाखे खी पुत्र मित्रादिक के जीविका लोप, अर अपना भारोगपना चाहना तथा स्त्रीपुत्रादिक

के भारोगयता रहनेका लोभ, अपने इदिय मवल रहनेका लोभ तथा खी पुत्रादिकों की इदियोंके मचलता रहने का

लोभ अपने उपभोगकी सामग्री मिलनेका, स्थिर रहनेका लोभ ऐसेचार प्रकारके लोभका परिणाममें अभाव है

और संतोष मात्रका मगट होना सो शीघ्र है ।

(१) इन धर्मों में 'उचम' शब्द लगा है सो अपनी ब्याप्ति, साम, पूजा, प्रतिष्ठा आदिकने स्थिते ये धर्म पारख करै सो उचम धर्म नहीं है इसलिये

बर्थात् सामादिककी इच्छा रहित धर्मों का पारख करना ही उचम धर्म कहा जाता है । (२) नीचैव्युत्सुकेको (= नीचे वृष्टि अनुसुकेको) मारार्थ

लक्ष्यम् = मछटाका मपच न तथा गर्वराहित्य होना यह मात्र वका लक्ष्य है (समाख्य० पृष्ठ १६५) गुडका अर्थ कोमल है उच सुतु शब्दसे

भाव था कम अथ में तद्विषय प्रत्यय होनसे मारार्थ ब्रता है । मुनीभियं कर्म वा मात्र वाम् अर्थात् मुदुका जो माप वा कर्म है वह मात्र व है

(३) सरस अय वाद्यक कृत्तु शब्दसे साग वा कर्म अर्थमें अय प्रत्यय होनेसे आर्जव ब्रता है (अजोमर्मा कर्म वा आर्जवम्) अर्थात् मुदुका

जो भाव वा कर्म है वह आर्जव है अथवा सरल भाव वा सरल कर्म यह शब्द व है (समाख्य० पृष्ठ १६४) (४) अलोभ शीघ्रलक्षणम् । = लोभ का

अभाव होना यह शीघ्रका लक्षण है शूचि भाव शूचि कर्म वा शौचम् = शूचिका भाव वा शूचि (= पवित्र कर्म शौच है (असमाख्य० पृष्ठ १६४)

सर्वार्थः

सिद्धि

१७

सम्यगित्यनुवर्तते तेनेयादयो विशेष्यन्ते । सम्यगीर्या सम्यग्भाषा सम्यगेषणा सम्यगादान निक्षेपो सम्यगुत्सर्ग इति । ता एता पंच समितयो विदितजीवस्थानादिविधेमने प्राणि-पीडापरिहारान्भ्युपाया वेदितव्याः ॥ तथा प्रवर्तमानस्यासयमपरिणामनिमित्तकमौखवाभावात्सर्वरो भवति ॥ तृतीयस्य सवरहेतोर्धर्मस्य भेदप्रतिपर्यर्थमाह—

उत्तमक्षमामार्द्वार्जवशौचसत्यसंयमतप त्यागाकिंचन्यब्रह्मचर्याणिधर्म

दृत्त्यानुवादः—सम्यग् * इति*अनुवर्तते T तेनै*। ईर्ष्या—स्वस्यग्, ऐसा (शब्द चौये छत्रसे) आता हे तिस (सम्यग् शब्दसे) ईर्ष्या आदय १* विशेष्यन्ते T ।

सम्यग् * ईर्ष्या १॥ सम्यग् *माप*१॥ सम्यग् * एषणा१॥
 सम्यग् * आदान-निषे तो १॥ सम्यग्* उत्सर्ग १॥ इति * ।
 वा*१॥ एषा १॥ पच*१॥समित्य*१॥विदित-जीवस्थानादि-विषे १॥
 मुनेर्*१॥ प्राणित्-पीडा परिहार अन्भ्युपायोः*१॥ भदितव्या १॥
 कथा* मवर्तमानस्यर्*१ अस यम-परिणाम-निमित्त-कर्म-
 आस्रव-अमावा १*१ स वर १॥ भवति T
 तृतीयस्यर्*स वर-हेतो १*धर्मस्यर्*भेद-प्रतिपक्षिअर्थ*१॥मादृT-हेतीसरा स वरका कारण धर्मके भ्रजननके लिये [प्रथिम छत्रमे] करते हे वि

(२) उत्तमक्षमामार्द्वार्जवशौच

सत्यसंयमतपस्यागाकिंचन्यब्रह्मचर्याणिधर्म ॥ ६ ॥

(१) हेताम्बर आभ्यांके समान्यतावापाधिगमसूत्र और मायानुसारिको तात्पर्यहीनासे 'उत्तम क्षमा' उच्यमानसमा के स्याकमें हे । उक्त माय्यीमें मुद्रित सर्पापक्षिदिक्षु बुद्धिमें तात्प्राय राजकाविकीमें तात्प्रायश्लोकावाकियों में 'शौचसत्य' आर अन्य अन्य प्रतियांमें 'शरी' 'शरी' पर १

किमर्थमिदमुच्यते ? आद्यं प्रवृत्तिनिग्रहार्थं, तत्रासमर्थानां प्रवृत्त्युपायप्रदर्शनाय द्वितीयम्। इदं
पुनर्दशविधमस्थानं समितिषु प्रवर्तमानस्य प्रमादपरिहारार्थं वेदितव्यम्। शरीरस्थितिहेतुमा-
र्गणार्थं परकुष्ठान्युपगच्छतो भिक्षो दुष्टजनाक्रोसप्रहसनावज्ञाताडनशरीरव्यापादनादीनां सन्निधा-
नात्कालुष्यानुत्पत्तिं क्षमाजात्यादिमदवेशाद्भिमानामवो मादवंमाननिर्हरणम् योगस्यावकृता-

वृत्त्यनुत्पाद - क्लिप्तं "अर्थप्रदं" इत्यमरः । उच्यते । "स्वयं स्वयं वा किञ्चिद्विषये वा (एतत् प्रकारं कर्म) क्त्वा मया हे ।

आप्यमरः "प्रवृत्ति-निग्रह-अर्थप्रदं" । तत्र

असमर्थानाम्पुं प्रवृत्ति-उपाय-शब्दार्थेन-अर्थप्रदं

द्वितीयम् ।

व-उत्तर) प्रवृत्तिके रोकनेके लिये प्रथम (गति क्वी मर् हे) तहां (गुणविवर्ण)

असमर्थों की प्रवृत्तिके उपायके अष्ट कल्पके लिये

दूसरी (समिति प्रै अर्थात् परिसे से) गुणव क्वी से से सर्व प्रवृत्तिके रोक

ने के क्वी परभाव किस गुणव विरै असमर्थ होव तव प्रवृत्ति क्वी चाहिये जिस

से सके प्रकार कल्पसे प्रवृत्तिके लिये समिति क्वी ।

इदमुं पुनः दशविधवर्मे-आत्मानंदं" "समितिषु" "वृत्ति (अनुत्) या इत्य प्रकारके वर्मका कल्पन समितिवर्मे

प्रवर्तमानस्य प्रमाद-परिहार अर्थप्रदं" "वेदितव्यम्" "अस्मिन्निवासे युनिके प्रमादके दूर कल्पके लिये जानना चाहिये ॥

शरीर-स्थिति-हेतु-मार्गणा-अर्थप्रदं

पर-कुष्ठानि" "उपगच्छताः" भिक्षोः" इष्टजन-

आक्रोश-भ्रसन-अवशा-संक्र-

शरीर-व्यापाद-आदीनाम्पुं समिवानंदं

कालुष्य-अनुत्पत्तिः" धर्माः" भाति-आदि-

मद-आवेशवैर्" भूमिमान-अभावः" मार्धवम्" ;

मान-विरक्षणम्" । योगस्यै अशक्यताः

वर्तिता वा गार्भी" (आश्रय) हास्य (अश्रव) अनावर (अवस्था) मारुत (अवाहन)

वृत्तिराल्प्र घात (व्यापादान) आदिकोंके निकट्योत्पत्

वर्षीनदीका [भावो में] जभाव होना (अनुत्पत्ति) (उत्पत्) घमा है, भाति आदि

(आत) अर्थ की अनिवासे वा प्र त्वसे अभिमानका अभाव (तो उत्पत् मार्धव है ।

अथ कारणतः शब्दसे उल्लासना (मन वचन-कार्यके) योगकी कुठिलता का अभाव, अथवा

उत्पत्तौ योगो ज्ञे सत्कथा-सिवाह-अर्थात्-माया पर-कल्पसे उत्पत्ति-

उत्तमस्तम्भः^१ ;

[१.] उत्तमस्तम्भः^१ ;

(२) उत्तमस्तम्भः^१ ;

(३) उत्तमस्तम्भः^१ ;

(४) उत्तमस्तम्भः^१ ;

(५) उत्तमस्तम्भः^१ ;

(६) उत्तमस्तम्भः^१ ;

(७) उत्तमस्तम्भः^१ ;

(८) उत्तमस्तम्भः^१ ;

(९) उत्तमस्तम्भः^१ ;

(१०) उत्तमस्तम्भः^१ ;

(११) उत्तमस्तम्भः^१ ;

(१२) उत्तमस्तम्भः^१ ;

(१३) उत्तमस्तम्भः^१ ;

(१४) उत्तमस्तम्भः^१ ;

(१५) उत्तमस्तम्भः^१ ;

अच्छे प्रोसनीय अनोमिं पचार्यं ठीक ठीक ह्यो का त्यो (=साधु प्राक्यकनना सो ठपम सत्य है (दिलोपुष्ट २०

अच्छे पच'पम धर्म दो प्रकार है (क) (माणिस पम) (ल) इन्द्रिय सयम, ईर्ष्या ससिधित आदिकर्म प्रवर्ततेदुष

मुनिके भीबोकी रखाके सिन्धे फरेन्द्रियादि प्राणियोंकी पीडा करनेका त्याग सो प्राणि सयम है और शब्द

इस प व रस और स्पर्शबाले इन्द्रियोंके विषयमें रागका धर्माव सो इन्द्रिय सयम है ।

=कर्मके नाशके सिन्धे तपसाप(सो तप है) (वह ब्राह्म-अभ्यन्तर भेदोंसे बारह प्रकारका है(अध्याप ६धृ १६, २०)

नोपमीयो के दोस्य ज्ञानादिकका देना (सो त्याग धर्म है)अथवा धेतन अचतेनरूप परिभरका त्याग सो

त्याग है, (परिभ्रष्टिष्ठित्स्यामः=परिभ्रष्टे निष्ठितः त्यागः=परिभ्रष्टा छोड़ना सो त्याग है(राववार्तिक पृष्ठ ३२५)

=किप्रमान करीर तथा धर्म दुपच्छरण (=धर्म साधन सामग्री) धादिमें भी कि मेरा यह है(=अमल)

ऐसे अनुशास या परिणामकी निष्ठित (सो आकिस्य नवम धर्म है) धर्मात् आत्मस्वरूपसे विषय करीरा

दिकमें मपत्वरूप परिणामका असाध (सो उत्तमाकिस्य धर्म है)

=अपनी तथा परकी समस्त मन्त्रकी स्वीयोंकी कथा वातोलोप स्मरणदि रोमादिको अभाव वा निषेध (=त्याग)

और ब्रह्म (अपनी आत्मा)में ही रमण करना (सो ब्रह्मधर्म है) । अथवा अपनी अफनी इच्छासे स्वच्छन्द

मृषि निवारणकरके शुक्ले निष्ठ रहना सो ब्रह्मधर्म है अर्थात् ब्रह्म करिये गुरुलिनि विषे धरण करियेतिनके

अनुशास प्रवर्तना सो ब्रह्मधर्म है ब्रह्मधर्म=आत्मस्वरुता गुरुकी आधीनता अथमसे निवृत्ति, मैयुनमें निवृत्ति

और धर्माकी भावना ॥ (पूर्व स्थितिके सोम सिन्धे ये तिनको स्मरण न करने करि, सिन्धियोंकी कथाके अथवा

न करनेसे स्थितियोंकी समाधि कर्ता न हो कर्ता शपन आसन करनेसे ब्रह्मधर्म परिपूर्ण ठहरता है ।

(१) योगसिद्धः संयमः

=योगीका सो सिद्ध है अर्थात् काम बाध तथा भवोक्त्य ओ नीच प्रकारकेयोग है उक्तो कल्पने धर्ममें रहना

(=सिद्ध) सो संयम है(समाप्य पृष्ठ १२७२) यह शब्द संकलितमें है और एतकी प्रथमा १ व

कर्षयार्थं तप्यत इति तप ॥ तदुत्तरत्र वक्ष्यमाणद्वादशविकल्पमवसयम् ॥ सयतस्थयाश्च शास्त्रादिदानत्याग ॥ उपात्तेष्वपि शरीरादिषु संस्कारापोद्वाय ममेदमित्यभिसन्धिनिवृत्तिराकिञ्चन्याम् ॥ नास्ति किञ्चनास्याकिञ्चन तस्य भावः कर्म वा आकिञ्चन्यम् ॥ अनुभूताङ्गनास्मरणकथान्यम्या ॥ श्रवणस्त्रीसंसक्तशयनासनादिवर्जनाद्ब्रह्मचर्यं परिपूर्णं भवतिष्ठते ॥ स्वतन्ववृत्तिनिवृत्त्यर्थो वा

कर्म-धर्म-अर्थ ॥ (१) तप्यते इति (२) तपः ॥ तदु-उत्तर-अत्र-कर्मके नागके लिये तपाभाषा ऐसा तप है, यद्यत्सि (अत्र) आगे (उत्तर) उस (तप)के ब्रह्ममाण-शास्त्रादिकल्पम-धर्मके लिये नको ॥
 =सयतस्थयो यस्या ज्ञानादिकका देना सो त्याग है ।
 =सम्प्रीको योग्य ज्ञानादिककर्म मी (अपि) संस्कारके त्यागके लिये
 =नियमान (=उपात्तेषु शरीरादिकर्म मी (अपि) संस्कारके त्यागके लिये
 =भेदा (=यम) यह है (=ईदं) ऐसे अनुभूताङ्ग (सो) आकिञ्चन्ये
 =नहीं कुछ जाके (अर्थात् कुछ नामों) सो आकिञ्चन है जिसका भाव
 =अथवा कर्म सो आकिञ्चन्य है अर्थात् आयम स्वरूपसे निम्न शरीरादिकर्म
 ममत्वरूप परिणामोंका अभाव सो उच्यते आकिञ्चन्य धर्म है ।

अनुभूत-अगना-स्मरण-
 (२) क्याअण-शरीरसंस्त-अयन-
 शासनानि-वर्ष-नात् ॥ (३) प्रहस्यर्थम् ॥ परिपूर्णम् ॥ अतिष्ठते ॥ चैतने आदिकके निषे (=सोकोर्कनाथ) मन्स्यर्थ परिपूर्ण दृष्टवारे
 स्वतन्त्र-वृत्तिनिवृत्ति-अर्थः वा ॥
 = अथवा (=वा) स्वाधीन (=स्वतन्त्र) संछन्द (=स्वतन्त्र) प्रवर्तनके रोकनेके लिये

(१) तप-वाह-जलाभा, अग्नि प्रथमगणका उभय (आत्मने तथा परस्मैपद) सकर्मक छेद पातु है (एष ब्रह्मकोप गुण १२७) इसमें य (=यद्) सोर ते सगानसे कर्मणि प्रयोग 'तप्यते' बल्का है (२) तप-प्रथमा विभक्ति, एक वचन, मनु सकर्मिका तपसु शब्दका (पयस् शब्दके समुदाय) है (३) तस्यार्थ राजवातिक मुद्रित गुण ३२५ में 'तत्कथा भवत् कथाप्रवक्तव्ये स्थानम्' है इसलिये उनकी कथाने सुलभके ऐसा अनुभाव किया गया है (४) यत्स्यार्थ प्रथमा ब्रह्मचर्य बोधो प्रकारसे किया जाता है (ऐको एष ब्रह्मकोप, गुण २१७)

आर्जवम् ॥ प्रकषप्राप्तलोभान्निवृत्तिः शीघ्रम् ॥ सखुप्रशस्तेषु जनेषु साधुवचनं सत्यमित्युच्यते ॥
 ननु चैतद्भाषासमितावन्तर्भवति ? नैष दोषः--समितौ प्रवर्तमानो मुनिः साधुष्वसाधुषु च
 भाषाव्यवहारं कुर्वन् हितं मितश्च श्यात् अन्यथा रागादनर्थं दण्डदोषं स्यादिति वाक्समिति
 रित्यर्थः ॥ इह पुनः सन्त प्रव्रजितास्तद्भक्ता वा एतेषु साधु सत्यं ज्ञानचारित्रलक्षणादिषु बह्वपि
 कर्तव्यमित्यनुज्ञायते, धर्मोपबृंहणार्थं ॥ समितिषु वर्तमानस्य प्राणीन्द्रियपरिहारस्संयमः ॥

—सो उचम आर्जव है उत्कृष्टपुनै लोमसे उपराम वा छुटकरा, इटना वा निष्टुपि
 —सो सीच अथवा पवित्रवाही अर्च्छे प्रथेसनीय जनोमें यथार्थ डीकठीक (स्ताडु)
 —वाक्य क्खना सत्य (उडराम सत्य धर्म) ऐसा क्खगया है । धुरि सर्क
 —पर (अपकू॥) (उराम सत्य धर्म) भाषा समितिमें गर्भित होता है
 = (उत्तर) पर दूषण नहीं है समितिमें प्रवर्तने वाला
 —मुनि साधुपुरुषों में और (वच) असाधुपुरुषोंमें वचनका उल्कारथा
 —करते हुये हित और परिमित वा मर्यादा लिखे हुये वचन बोले यदि ऐसा न करे तो
 —धुरि सर्क (वच) अर्थात् सत्यधर्मवैयं मुनि शिष्यों वा शिष्यों (अपव्रजिताः)।
 —अथवा उनके मक अर्थात् भावक इनमें उचम (स्ताडु) सत्य ज्ञान-धारित्र
 —उपवादादि (केसखिनेवा सिलानेमें बहुतरुमी (भाषा व्यवहार) किना जाना योग्यहोता है
 —इस प्रकार धर्मकी शुद्धि लिखे आया वा अनुमिति दीगई है अर्थात् भाषासमिति
 सत्य धर्ममें शाल्य ज्ञान सीकने तथा निश्चयके लिखे मुनि भावकों में बहुत नी बर्तालाप होता है ॥
 —ईसा भाषा-उपवा-आदान-निषेध) समितिधर्मोंमें प्रबलक मुनि
 = (एकेन्द्रियपरिक) शाब्दिक

आर्जवम् ॥ प्रकषप्राप्त-सोमाव-निवृत्तिः ॥
 शीघ्रम् ॥ सखु ॥ प्रशस्तेषु जनेषु साधु-
 वचनम् ॥ सत्यम् ॥ मुनिः उच्यते ॥ ननु-
 इह ॥ भाषासमितिः ॥ अन्व ॥ इति ॥
 न-एषः दोषः समितौ ॥ प्रवर्तमानः ॥
 मुनिः साधुषु असाधुषु च ॥ भाषा-व्यवहारः ॥
 कुर्वन् हितम् ॥ मितश्च ॥ असाधुषु च ॥ भाषा-व्यवहारः ॥
 रागादौ ॥ अनर्थ-दण्ड-दोषः ॥ स्यात् इति वाक्यमिति ॥ इति धर्मः ॥
 इह ॥ पुनः सन्तः ॥ प्रव्रजिताः ॥
 वृ मकाः ॥ वा एतेषु साधुषु ॥ सत्यम् ॥ ज्ञान-धारित्र-
 उपवादिषु बहू ॥ अपि ॥ अपव्रजिताः ॥
 इति ॥ अनुवाक्ये धर्म-उचम ॥ इव ॥ अर्थम् ॥
 समितिः ॥ प्रवर्तमानस्य ॥
 शब्द-इन्द्रिय-परिहारः ॥ संयमः ॥

अनित्याशरणसंसारैकत्वान्यत्वाशुच्यास्रवसवरनिर्जरालोकबाध- दुर्लभधर्मस्वाख्यातत्वानुचिन्तनमनुप्रेक्षाः ॥ ७ ॥

उत्पन्न होजाता हे वैसे आत्मा समाधिके उत्पन्न होजाता हे तब जोवादिक नहीं उत्पन्न होते हे वर आत्मा अनित्यादिक निम्नालिखित बारह अनुप्रेक्षाओंके चिन्तन करता रहता है । वे बारह सावर्ना निम्न लिखित सातवां सूत्रमें आचाय वर्णन करते हैं।

(१) सूत्रम्-अनित्याशरणसंसारैकत्वान्यत्वाशुच्यास्रवसवरनिर्जरालोकबोधितुर्लभधर्मस्वाख्यात-
त्वानुचिन्तनमनुप्रेक्षा ॥ ७ ॥

पदच्छेदः-अनित्या-अशरण संसार-एकत्व-अन्यत्व^(२)अशुचि-आस्रव-सवर निर्जरालोक-
बोधितुर्लभ धर्म-स्वाख्यातत्व-अनुचिन्तनम्^(३) अनुप्रेक्षाः^(४) ॥ ७ ॥

- (क) अनित्य-अनुचित्त्वम्^(५) (ख) अशरण्य-अनुप्रेक्षा^(६) (ग) संसार-अनुप्रेक्षा^(७) (घ) एकत्व-अनुप्रेक्षा^(८)
- (ङ) अन्यत्व-अनुचित्तत्वम्^(९) (च) अशुचि-अनुचित्तत्वम्^(१०) (ज) सवर-अनुप्रेक्षा^(११)
- (झ) आस्रव अनुचित्तत्वम्^(१२) (ञ) आस्रव-अनुप्रेक्षा^(१३) (ट) निर्वेगा अनुचित्तत्वम्^(१४) (ठ) लोका-अनुप्रेक्षा^(१५)
- (ड) बोधितुर्लभ-अनुचित्तत्वम्^(१६) (०) धर्मस्वाख्यातत्व-अनुचित्तत्वम्^(१७) (१) धर्मस्वाख्यातत्व अनुप्रेक्षा^(१८)

(१) इस सूत्रका हमारे यहाँ एकठा पाठ है, यहाँ कहीं पर भिन्न रा-दुर्लभ पाठ है कहीं २ पर 'निर्जर-अश्रव' म पाठ है 'अलोराध्यायेवा' घुगले दोनो पाठ ठीक हैं कहीं पर 'तत्र' पाठ है दोनो ठीक है (दोनों अन्वय १ सूत्र १२) (२) समासपठमें 'अशुचि'के स्थानमें 'अशुचित्य' पाठ है और 'धर्मस्वाख्यातत्व' के स्थानमें 'धर्मस्वाख्यातत्वात्' पाठ है हमारे यहाँ अर्थ प्रकाशिकामें भी 'धर्मस्वाख्यातत्वात्'पाठ है वाच्य है । अर्थ ऐसे है कि "धर्मके अन्तर्गतवैव स्वाख्यात कहिये सके प्रकार बहुत सु बर कथा है अर्थ प्रकाशिका सूत्र १३६ अन्वयके सिद्धे देखो सूत्र २६ 'अशुचि' शब्दमें प्रत्यय 'निर्गा'से अशुचिरथ पत्त आता है । अशुचि = अपवित्र, अशुचित्य = अपवित्रता अपवित्रपत्त, अपवित्र होना ।

गुरुकुलावासो ब्रह्मचर्यम् ॥ दृष्टप्रयोजनपरिवर्जनार्थमुत्तमविशेषणम् ॥ तान्येवभाव्यमानानि
 धर्मव्यपदेशमाञ्जि स्वगुणप्रतिपक्षदोषसद्भावभावनाप्रणिहितानि संवर कारयानि भवन्ति ॥
 आह क्रोधाद्यनुत्पत्ति क्षमादिविशेषप्रत्यनीकालम्बननादित्पूक तत्रकरमात्मक्षमादीनश्चमवलम्ब्यते
 नान्यथा प्रवर्तत इत्युच्यते । यस्मारासाय पिण्डवक्षामादि परिणतेनात्महितैषिणा कर्तव्या -

गुरुकृ-आपातः प्रब्रह्मचर्यम् ॥ (१) दृष्ट-प्रयोजन-
 परिवर्जन-अर्थम् ॥ उपाय-
 विशेषणम् ॥ ; शान्तिः ॥ पू ॥
 (२) आत्ममानानि ॥ धर्म-व्यपदेशमाञ्जि ॥
 स्वगुण-प्रतिपक्ष-दोष-
 सद्भाव-भावना-मणिहितानि ॥
 संवर-कारणानि ॥ मन्वि ॥ ॥

=गुरुकृष्णं रक्षना (सौ) ब्रह्मचर्यम् । लौकिक (=दृष्ट) मनोरथ (वैते त्व्यापि सामाजिके)
 =निबन्धके विषये (इस दृष्टमें) उत्तम शब्द (धर्मा-पार्वव भाष्ये-शौच इत्यादिके साथ)
 =गुणवाचक (कर्म) है । ते (उत्तम क्षमादि) ही
 =विचारणीय वा भावनाके योग्य वर्ण सङ्क भेद (अर्थात् धर्म के भेद)
 =धरने (धर्मके) गुणकी और इनके प्रतिपक्षी (जे क्रोधादिक) निके दोषोंकी
 =विषयानुवा (=सद्भाव)की भावनामें प्राप्त वा स्थापित (=मणिहितानि)
 =संवरके कारण होते हैं अर्थात् उपाय ब्रमादिके गुण और उन उत्तम ब्रमादि दक्ष
 धर्मोंके विरुद्ध क्रोधादिक दोषोंको चिन्तवन किसे ब्रोधादिक दूषणोंको अयमाव होते सन्ने
 तिनके निमित्ते कर्मोंका आक्षय होता था, तिस(आक्षय)की निवृत्ति(होते संवर)होता है ।
 =जो क्रोधादिकोंके विरुद्ध है वा जो ब्रोधादिकोंके समुह(=व्यसनीक)आलम्बनसे होता है
 (=एव आत्मा) सम्पन्ना वा उल्टे प्रकारसे (=कस्मात् ब्रमादिकसे यह (आत्मा) प्ररथ करता है कि
 =क्या जाता है कि नैते (अग्निमें) प्रपाया हुआ (=क्षय) होकर (=अपस्) पिण्ड होता है उसके
 =सदृश (=वत्) क्षमादिकोंमें परिष्क (=परिष्कतेन) आत्माहितकी इच्छा करने वालेसे
 =निम्न द्वादश धर्मोंका क्षमा जाना चाहिये अर्थात् लोकेष्वपि कृपायै इत्ये मन्विने

भाषा-क्रोध-आदि-अनुपपत्तिः ॥ क्षमादि-विशेष-प्रत्यनीक-आलम्बनानात् ॥
 इति उक्तम् ॥ तत्र कस्मात्-क्षमादीन् ॥ अपस् ॥ ब्रह्मचर्ये-वेत्ता वर्णित है ॥
 न-अप-पा-प्रवर्तते इति
 उच्यते ॥ कस्मात् इह-अपस्-पिण्ड-
 वत्-क्षमादि-परिष्कतेन-आत्माहितैषिणा-
 कर्तव्याः ॥

(१) इह = लौकिक (एककर्मकोप एव १६२ वेदो) (२) मन्वि

अनित्याशरणसंसारैकत्वान्यत्वाशुच्यास्त्रवसवरानजरालोकबाध-
दुर्लभधर्मस्वाख्यातत्वानुचिन्तनमनुप्रेक्षाः ॥ ७ ॥

कल्प्य होना है जैसे आत्मा समाहितमें तन्मय होना है उस क्रोधादिक नहीं
उत्पन्न होते हैं वह आत्मा अनित्यादिक निम्नालिखित बारह अनुप्रधाओंको चिंतन
करना रहता है । वे बारह भावना निम्न लिखित सातवां सूत्रमें आचार्य वर्णन करते हैं।

(१) सूत्रम्-अनित्याशरणसंसारैकत्वान्यत्वाशुच्यास्त्रवसवरनिर्जरालोकबोधितुर्लभधर्मस्वाख्यात-
त्वानुचिन्तनमनुप्रेक्षा ॥ ७ ॥

पदच्छेदः-अनित्या अशरण ससार-एकत्व-अन्यत्व^(१)अशुचि-आस्त्रव-संवर निर्जरा-लोक-
बोधितुर्लभ धर्मस्वाख्यातत्व-अनुचिन्तनम्^२ अनुप्रेक्षा^३ ॥ ७ ॥

(क) अनित्य-अनुचित्तम्^१ (ख) अशरत्-अनुचित्तम्^२ (घ) अशरत्-अनुप्रेक्षा^३

(ग) ससार अनुचित्तम्^४ (घ) एकत्व-अनुप्रेक्षा^५

(ङ) अन्यत्व-अनुचित्तम्^६ (च) अशुचि-अनुचित्तम्^७

(छ) आस्त्रव-अनुचित्तम्^८ (ज) संवर-अनुप्रेक्षा^९

(झ) निर्जरा-अनुचित्तम्^{१०} (ञ) लोक-अनुप्रेक्षा^{११}

(ट) बोधितुर्लभ-अनुचित्तम्^{१२} (ठ) धर्मस्वाख्यातत्व-अनुप्रेक्षा^{१३}

(१) इस धृत्वा हमारे यहाँ एकता पाठ है, कहीं कहीं पर मित्र रा-दुर्लभ पाठ है कहीं २ पर 'निम्न' रा-दुर्लभ म पाठ है 'अजीरताम्यद्वेषा' पुराले
दोनों पाठ टीका है कहीं पर 'लभ' पाठ है टीका पर 'लभ' पाठ है दोनों टीका है (देखो अध्याय १ पृष्ठ १२) (२) समासधर्म 'अशुचि'के स्थानमें
'अशुचित्' पाठ है और 'यानस्वाख्यातत्व' के स्थानमें 'धर्मस्वाख्यातत्व' पाठ है हमारे यहाँ अथ प्रकाशिकमें भी 'धर्मस्वाख्यातत्व' पाठ है
वाक्य है । अथ वेत्ते है कि "धर्मस्व' अशुचि'व स्वाख्यात कदिये मले लकार बलु छ पर कदा है अथ प्रकाशिका पृष्ठ १७५ अन्तरके सिधे वेको
पृष्ठ २६ 'अशुचि' शब्दमें मत्स्य लगानेसे अशुचिरथ बात आता है । अशुचि = अपवित्र, प्रसुचित्त = अपवित्रता = अपवित्रपण, अपवित्र होना ।

द्विष्टत्वेन सिद्धिद्वान्तवत्त्वेन दृढनाम्, किंच सामसद्वक्तोत्पत्तौः श्रीसिद्धसेनगण्डिमिच्छस्वार्थव्याख्यां कुर्वन्किः 'समनस्का' इति (तत्त्वा० अ० २ सू० २५) सूत्र व्याकुर्वन्किः दीर्घकासिक्चैव संज्ञया सद्विनां प्रहणमावश्यकमिति निर्धारयन्किः भीमद्वरिमत्रसूरिनिर्मिता भीमन्वीसूत्रद्विरेव साधितवया दर्शिता, न चैतदपि सिद्धार्थीणां महासयानां अमियुक्तानां च भीमतां हरिमत्रसूरीणां बहोरन्तरस्याभावे युज्यमानं, ततोऽप्येवमेतत् यदुक्त भीमन्तो हरिमत्राचार्याः पूर्वमुक्तव्यवच्छेदकत्वस्य समीपकाले सप्तौ बभूवुः भीमन्त सिद्धपयस्य वैकृतीयायां इक्षमायां दृढाचार्या, तथा च बत्र कथनापि भीमतां श्रीमद्वरिमत्रदीक्षितलोचिः सा तद्वन्यस्यापघोषप्रमाबलव्यधीश्यास्यौयाम्, अत्र एव च द्वादशशताब्दीपद्मभ्रातृगोत्पत्तौः श्रीमन्मुनिचन्द्रसूरिमिर्लेखिविस्तारयाः पठित्वां कुर्वन्किः "स्वकृत्यौ पुनर्गुरुतया चक्रे नमस्यामसौ" इत्यारम्भपथावयवेनासिद्धयिनां कश्चित्किञ्चित्प्रत्यययोश्चिष्टत्व, ह्यस्वीक्षितत्वे हि न तयापुत्रस्मात्तिसावितेति सम्भ्यगवधेयसुधीभिः, किं च-प्रस्तावे द्विषीये मनुजगतेर्बर्जनां कुर्वन्किः १०५ पृष्ठे 'समदविलकथेवनेकपृष्ठान्ते'ति दृष्टान्तीकुर्वन्किया समदविलकथा दृष्टान्तत्वेनोपाया सा हरिमत्रसूरिप्रणीतेति नोमयोः समानकात्मकत्वे युज्येत तत्, पुनः यदा भीमद्विहरिमत्रसूरिभिः 'गुणसेण अग्निसम्भे'त्यादि कमात्मवनीकृत्य व्याख्या समदविलकथा तवैवैदितपि समदविलकथासुपमित्य कथेयमाविर्भावितेति एत एव पामीयां सिद्धव्याख्यानिष्कलमिति प्रमादकचरित्रियैतत्प्रवन्भावलोकाकानां न नूनं, तदेव च "अदिलकथ्यास्यापुष्टाभमणिः' इत्यनेन मुनिपन्त्रापायो 'कश्चिरियमाचार्यसिद्धव्याख्यानिष्कले'ति न्यायावधारणस्यो स्वयं दीप्यते च तथीये 'सिद्धव्याख्याता प्रकरणमित्यमकरोदिति'त्यादि भीमन्तो राजशेखरः सूर्याः चक्रुः, स्वयमपि प्रस्तावे भाषे उपक्रमे च स्पष्टमेवास्यान्ति, परमेतावता प्रपथेन तेषां प्रापीनतमताऽ-सिद्धव्याख्या च सिद्धिमवाप्तुवाविति सिद्धद्विष्ट ५ । पृष्ठायां च पृष्ठायां प्रत्यक्षकिरेव "पथागुसुरययात्रा०" इति पद्यप्रय प्राप्ता

श्री उपमितिभवप्रपञ्चकथाया अनुक्रमणिका ।

विषयाः
प्रथमप्रश्नावः ।

- १ मङ्गल
- २ प्रस्तावना
- ३ कथाभेदाः
- ४ श्रोत्रभेदाः
- ५ कथाप्राप्त्यम्
- ६ प्रस्तावेषु अधिकारयोरेखः
- ७ कथासत्या
- ८ कथायाः मन्वस्य व अधिकारिनिर्देशः
- ९ कथामुलं

वृष्टानि

१
१
२
३
३
४
५
६
७

विषयाः

- १० द्वारप्रसक्तिः
- ११ राजसुवनवर्णन
- १२ रंजसंक्षयः
- १३ प्रसुदृष्टिपावः
- १४ रंजमिथादान
- १५ त्रसच्छुविकस्यार्
- १६ सञ्चयीयोगः
- १७ बलात्सयःपान सद्रुणम्
- १८ कथामूल्या
- १९ परमाप्तवान

वृष्टानि

८
९
९

१०

११

११

१२

१३

१४

१४

१५

१३-

॥ १ ॥

कश्चित्, अथ एव मत्स्यपुराणान्तं बहुधा परतुलेनैव व्याहृतं, यत्र कश्चनपि स्वमुखेन तत्रापि भग्यपर्यायेनेति नास्तीति नाल्याः कपालव्यत्या-
हृतिः, प्रस्तावबहुत्वसु विबन्धो नातुकरण्यः किंतु मिमिक्षकालीनभवव्यवसायार्थेनपरः ।

भीमन्निः सिद्धिर्षिर्निर्दिष्टा मधिष्यन्ति मन्वा अनेकास्त्रयापि अपुना उपवेशमाहायाः धर्मदासगणिवर्धैर्निर्दिष्टाया ह्यवी इहती चेति
दृष्टिद्वय भीसिद्धसेनाकेसुत्रितस्य म्यायावधारसूत्रस्य तर्कप्रकरणक्या दृष्टिमेति प्रस्तुतमन्वव्यधिरिच्छे न सिद्धितमुपलभ्यते, भीमन्त्रपरितमपि
वर्तमानमेव गयमवं तत्पूर्वक्या गीयते परं तत् न सन्त्यक् अष्टापञ्चमवधेटीर्यतेऽस्माक, परमपि प्रकरणं तयाविषयमन्यथाविध वा स्यात् येन
न निर्येदुमत्तमूष्यका ॥ भीमन्निर्षानि यानि पात्राणि अत्र न्यस्तानि तेषु केषाञ्चित् दोषेकेषु निवेशः सौक्याय अनुक्तोऽकाणदिना तु
तेषां परेषां चान्येपजावोचसौक्योवेति तत् कोष्ठकमकाराधिक्यमावस्थाएवलोक्नीयाः । भस्मिन् मुक्तिरेऽपि क्लिक्तावापञ्चान्यां तद्वद्वानां
दौर्लभ्यात् प्राग्भागात् विधेयेणाद्युदेः यत्राकारमावात् शुभिवर्णां सुययोगिताया अभावात् प्रयासोऽवं जैनपुलाफोद्यारकोऽस्तत्कः, किं
च प्रतिः शोचने एतस्य भीमतां सिद्धिसुपीणां प्राप्तवती प्राक् संख्येवं पट्पत्रीशोचनसमये त्वस्मवीय पुस्तकमवलम्बितं, तत्रैव सञ्ज्ञोपितेऽप्य-
स्मिन् स्तब्धनाया दुर्बोर्त्वात् सशोष्य वाचयन्तु वाचयमायाः, असु च विवयतासुखं सिष्यातुण्डवं न इति प्राथयन्ते आनन्धोऽपयः
नमजसिद्धिपरकमठचरपीकाः सुरतद्राज्ञात् वैकलीये रसुन्यैकेभ्युमिते वासरे ।

विषयाः	पृष्ठानि	विषयाः	पृष्ठानि
४६ शासनस्य राजमसिरेता	४५	५९ मिश्रावानाहानोपनयः	५८-५९
४७ शासनप्राप्तिच्छं	४५	६० मिष्यात्वाष्टवजन्वोः कुविकस्याः	६०
४८ सुबाँदेः राजपरिवायेपमवा	४६-	६१ मिष्यात्पये विकस्याः	६१
४९ पुष्यानुबन्धिमोगरेष्टुः	५०	६२ देशिकस्वरूपं	६१
५० जिनसद्वनवर्षेनप्रमोषः	५१	६३ मिष्यात्पये प्रवृत्तिः	६२
५१ सष्टिचारमेणिः	५२	६४ देशिकसेवः	६३
५२ त्रिनेचरस्य दृपवा	५३	६५ विमलाओकवत्स्वप्रीसिकरमहाकरुष्याणकमे	
५३ आत्मनि मगावदनुमहः	५३	पञ्चत्रयम्	
५४ सूरेः (हरिमहस्य) सङ्घट्टियावः	५४	६६ पुनर्बोवारम्मः	६४
५५ आचार्येण जीवस्य योग्यतापरीक्षणं	५५	६७ अर्वाङ्कस्यक्त्वाहसा	६६
५६ सप्तपुत्रेसः	५६	६८ अर्वाङ्कपुरपार्बस्यासि	६७
५७ कुविकस्यनासः	५७	६९ कामपुरपार्बतोविसिः	६८
५८ सम्मार्गदेसना	५७	७० भर्मेस्य पुरुपार्थवा शास्त्रिकी	६९
			७०-

विषयाः	पृष्ठानि	विषयाः	पृष्ठानि
२० इमकोपदेशः	१६	३३ विषयधजाकथिता शानोपायाः	२६
२१ अमज्जसिद्धन्वः कथित्विषयमकथनं च	१७	३४ कथोपनयः	२६
२२ सप्तध्वजिकरीरुत्तमिर्देशः	१८	३५ विदुषां सन्मार्गः	३७
२३ सङ्घबीयोगाहुणाः	१९	३६ संसृतैः नगरकस्यना	२८
२४ अपध्यसेवनाशोपाः	१९	३७ स्वय्य प्रमकोपमवा	३८
२५ सङ्घयीयोगाहुण्यः	२०	३८ जीवस्य विवेकस्यागास्तुपेक्षा	३०
२६ अपध्यसेवनाशोपाः	२०	३९ प्रमकक्रुविकस्योपनयः	३३
२७ वरबापरिचारा	२१	४० संसारिजीवस्य मनोरूपमाहा	३४-
२८ " " चारणावाः कार्त्तव्यं	२२	४१ अर्थकामसत्पानां पेक्षा सक्त्यमालाद्य	४१
२९ इमकस्य सुमसंस्त्याः	२३	४२ अर्थकामविकायः	४२
३० इमकनीरोमवा	२४	४३ अगादिमयः	४३
३१ सङ्घबीशानेच्छा	२५	४४ जितेश्वरस्य सुस्थितानुपवा	४३
३२ शानोद्देशोपमा शास्त्रं च	२५	४५ सुकानां यजमानोपमा	४४

विषयाः	प्रष्ठानि	विषयाः	प्रष्ठानि
१७ असत्स प्रसम्पादुष्कर०	९५	११० क्वासवणे विक्रसिः	१०४
१८ प्रसम्पागुणा	९६	१ मनुजगतोः मगरकस्यना	१०५
१९ वैतन्यम्	९७	२ मनुजनगर्वाः घर्णनम्	१०६
१०० शीघ्राऽऽदानं	९८	३ कर्मणो राजत्वकस्यना	१०६
१०१ यथावैसपुण्यकत्वं	९९	४ कर्मणो मातृकम्	१०७
१०२ दानानि रोगलापवसा च	१००	५ कालपरिणतेः महादेवीत्वक०	१०८
१०३ दानेच्छा	१०१	६ कालपरिणसिद्धव चित्रसंसारनाटकं	१०९-११०
१०४ सिञ्चामिमानः	१०१	७ मध्यपुरपापरनामसुमतेर्जन्म	१११
१०५ दानोद्घोषणा	१०२	८ जन्मोत्सवः नामकरणोत्सवश्च	११२
१०६ दानोपायः	१०२	९ कर्मकालपरिणत्योः सर्वान् प्रसि ज्ञानकी-	११३
१०७ परोपकारे गुणाः	१०३	जनकवा	
१०८ क्वाकृते प्रयोजन	१०३	१० मध्यपुरवसविष्यदुपाख्यानं	११४
१०९ क्वाबोहीकुरुः गुणप्रसतिः	१०३		

विषयाः	पृष्ठाणि	विषयाः	पृष्ठाणि
७१ सान्धारवर्षान्तररूपं	७३	८४ स्नाहृतकथनं	८५
७२ सान्धारवर्षान्तराभात् जीवस्य ह्रदत्वा	७४	८५ गुरोरोपर्यासा	८६
७३ " " " सकल्पः	७५	८६ माषरोगार्णो साध्यासाम्प्रत्यविचारः	८७
७४ द्विविधाः कुसिकल्पाः	७५	८७ वेसविरसिर्महः	८८
७५ सान्धारवर्षेऽपि तोषपावोदयान्मोहविवर्धनः	७६	८८ पुनर्पेमेंऽनादृ	८९
७६ मोहविवर्धनोद्दिश्यमावा	७७	८९ मूर्च्छया परिपहाशो प्रवृत्तिः	९०
७७ इत्येकं प्रति सूक्ष्म पदं वचनं	७७	९० जीवस्य गुरोरोपर्यासः	९०
७८ जीवं प्रति वर्मगुरुणां कटुवाक्यानि	७८	९१ प्रार्यना गुरोरोपर्यास	९१
७९ प्राप्तविधावोऽपि कथनं तेषु सुचरति	७९	९२ सद्गुणिसिद्धिः	९२
८० सान्धारविधावोऽपि मूर्च्छंति	८०	९३ उपवेशवानं	९३
८१ सान्धारगुरुणां पुनस्मिन्वा	८०	९४ रागाविहासिः	९४
८२ वर्मस्य वनरोम निर्वाहका०	८१-८२	९५ सद्गुण्यं सस्ररूपविन्वा	९४
८३ वेसविरसिधानं संतोषय	८३-८४	९६ भागपदशुद्धता	९५

विषयाः	पृष्ठानि
२१ मध्यमसुद्विष्ट	१६८
२२ कालविक्रम्ये मियुनद्वयकथा	१७०
२३ भोगवृष्णा स्वरूपम्	१७४
२४ कान्दानजवोपस्वरूपम्	१७६
२५ अनङ्गत्रयोवस्त्रीक्षणः	१८१
२६ कामक्षम्याऽऽरोहः	१८२
२७ राक्षीवान्का	१८३
२८ व्यन्तरुवा पीडा	१८३
२९ मदनकृत्यस्यै निर्गतः	१८५
३० होमायोत्यादितो बालः	१८६
३१ बालयुक्तिः	१८७
३२ बालपृथान्तः	१८७
३३ मध्यमसुद्वेर्पुणोत्पावः	१८९

विषयाः	पृष्ठानि
९ बोधभेदालम्बनावस्य चरता	१५८
१० स्वर्सनचरितप्रकाशः राजसचिपे रागके सती राजा विषयामिलापो मञ्जी	१५८
११ महाभोगसहिमा	१६०
१२ महाभोगसल	१६२
१३ महाभोगसलानम्	१६२
१४ स्वर्सने मनीषिविचारः	१६४
१५ बालस्य स्वर्सनापीनता	१६५
१६ स्वर्सनयोगशक्तिः	१६५
१७ मनीषिणः साधधानता	१६६
१८ हर्षोऽङ्गुष्ठमालम्बयाः	१६७
१९ छुमसुम्बरीविचार	१६७
२० स्वर्सनप्रमाधः	१६८

विषयाः	प्रमाणि	विषयाः	प्रमाणि
११ सदागमसङ्घिः	११५	२४ पञ्चाक्षपशुनस्नाने वासः	१३५-१३६
१२ सदागमानन्दस्य हेतुः	११५	२५ मनुष्यायुर्व्याजर्जनम्	१३७
१३ सदागममहिमा	११६-११९	२६ पुण्योष्यः	१३७
१४ सदागमपर्ये गमनं सखीनुगमस्य	१२०	२७ सकेतोद्घोषः	१३७-१३८
१५ अगृहीतसंकेताया बोधोद्भवः	१२१	१ जन्ममहोत्सवः	१३९
१६ प्रज्ञाविद्यालाभाय मन्मपुङ्गवः	१२१-१२२	२ बभिवेकेवापुत्रो वैद्यानरः	१४०-१४५
१७ ससारिजीवागमः	१२३	३ वैद्यानरत्नैत्रीत्वागोपमः	१४६
१८ ससारिजीववृत्तान्तः	१२४	४ ब्रान्तिवकन्यायुधिः	१४७
१९ अम्यवहायभिनमः	१२४-१२७	५ ब्रान्तिमहिमा	१४९
२० मन्वितम्यवहायभिनमा	१२८-१२९	६ तस्याः क्रम्याखं	१५०
२१ बाह्वरवावसिः	१३०-१३१	७ स्वर्शनप्रमाये मनीषिवाङ्कया	१५३
२२ दृष्वीवापवासिः	१३२	८ स्वर्शनेप्रमिप्रायः	१५७
२३ सिङ्खाद्यपटके वासः	१३३-१३४		

विषयाः	पृष्ठानि	विषयाः	पृष्ठानि
२१ सम्पमदुश्चिद्वृत्त	१५८	२१ मध्यमपुश्चिद्वृत्त	१६८
२२ फालविलम्बे मियुनवृत्तकथा	१५८	२२ फालविलम्बे मियुनवृत्तकथा	१७०
२३ महागोदासना	१६०	२३ भोगवृष्णा स्वरूपम्	१७४
२४ महागोदासना	१६२	२४ आत्मानजवोपसरूपम्	१७६
२५ महागोदासना	१६२	२५ अतङ्गत्रयोवशीक्षुणः	१८१
२६ महागोदासना	१६४	२६ कामस्य्याऽऽरोहः	१८२
२७ महागोदासना	१६५	२७ राक्षीवान्छा	१८३
२८ महागोदासना	१६५	२८ व्यन्तरक्ष्वा पीडा	१८३
२९ महागोदासना	१६६	२९ महानकवृत्त्यै निर्गतः	१८५
३० महागोदासना	१६७	३० होमाभोत्यादितो बालः	१८६
३१ महागोदासना	१६७	३१ बालयुक्तिः	१८७
३२ महागोदासना	१६८	३२ बालवृष्टान्तः	१८७
३३ महागोदासना	१६८	३३ मध्यमपुश्चिद्वृत्तः	१८९

विषयाः

- ९ बोधवेशाप्रभावस्य चरणा
- १० स्पर्शनचरितप्रकाशः राजसचिचे रागके
- सटी रागा विषयामिलाभो मन्त्री
- ११ महागोदासना
- १२ महागोदासना
- १३ महागोदासना
- १४ स्पर्शने मनीषिविचारः
- १५ बालस्य स्पर्शनाधीनता
- १६ स्पर्शनबोगसक्तिः
- १७ मनीषिणः सावधानता
- १८ ह्योऽङ्कुसलमाळायाः
- १९ द्युमन्वरीविचार
- २० स्पर्शनप्रमाणः

पृष्ठानि

॥ ७ ॥

अथावरण इति—अथावरणाभिपदे पञ्चैवाकारा भवन्ति, शेषेष्वभिपदेषु दण्डकप्रमार्चनानि च स्वार इति गाथाऽस्वराभः ११०१॥
 भाषार्थस्तु 'अभिगाहेसु पाठरक्षण कोर पञ्चकलासि, तस्स पंच-अणामोण०सहस्रानार० (महसरा०) चोत्पद्युगानार० सप्तसप्त-
 शिष्यिपाणार०सेसेसु चोत्पद्युगानारो णस्यि, निविगसीए भद्र नध य भागारा इत्युक्तं, तस्य वस विगतीयो-सीरं वधि णवणीयं
 पयं वेह गुरो मयुं मज्ज संस ओगादिसग च, तस्य पंच सीरानि गावीणं महिशीणं अजाण पस्सियाणं चट्टीणं, चट्टीणं वधिं
 णस्यि, णवणीयं पवपि, ते वधिणा विणा णरियसि, वधिणवणीयवतानि चचारि, संध्याणि चचारि सर (सिख)अवसिक्कुसुंअ
 सरिसयाण, एवामो विगसीओ, सेसाणि संसाणि निविगतीवो, सेवाहानि पुण होन्दि, वो विपवा-कडुणिष्कण्यं चण्डु-
 मार्षिपट्टण य फालिसा, दोणिण गुवा दयगुरो पिंइगुरो य, मपूणि विणिण, मच्छिखं कोत्सियं भासटं, पोणगळानि विणिण,
 जटपर भटपरं ररदयर, अथवा चमम मस सोणित, प्याओ णव विगतीवो, ओगादिसगं वसमं, तावियाए अइदियाए
 एग ओगादिमेग पटचट्टेठ पद्यासि सकेण धितियवतियं, सेसाणि अ ओगावाहीणं क्क्यासि, अति णज्जति अइ एणेण चंअ

१ आभिपदेसु पाठरख कोटिरे प्रमाक्यासिं तस्य पञ्च-अणामोय सहा महसरा चोत्पद्यु०संभसनासि सेसेसु चोत्पद्युक्क्यारो वासि सिधेकुटी अटी

इव वरकारा । एव विरुजवो द्य-अरिं वधि भववीठ वुठ ईक गुरो मयु मय मांठं अरणादिमं च एव वज्ज सीरानि पवां महीवीणं अवावां दण्डकपाठुदीयं
 इदीयं वधि क्क्यासि अरणीठं वुठमसि ते एगा सिना (अ स इति) इदिअरवीठपुठानि अवासि ईकादि अत्तारि सिकाकवीकुमुत्सपयान्तां एवा सिक्कणपः
 रावाविठ ईकादि सिधेकुठपः सेयकाणिमि गुवमंअसि इ मटे-अवाइदियत्त इववासिसिधेव च अवाविण्वा इरे गुटी-अवगुठा विवगुठव, मपूदि वीसि-
 मपूण्डं कोमिठक आमतं गुइकानि वीसि-अकवरत्त इवकवरत्तं एवरत्त च अयावा अमं मांठं कोसिठ एठा वव सिक्कणपः अवावादिमं द्वांमं ताविकावात
 इवव दण्डकपाठुम अकवरत्तं पववते एकेय सिधीय दवीयं च ऐकासि च पोणवादिनां क्क्यान्ते वादि वावते अदीके वीवा

तदेवंचि गाथार्थः ॥ १५९९ ॥ 'ससैकस्थानस्य तु' एकस्थानं नाम प्रत्यास्थान तत्र सप्तकारा भवन्ति, इह चोदं सूत्र-
'पुनःपुनःसित्यादि पुनःपुनःसित्यादि अत्रा अंगोवंगं ठधित् सेण तत्रावाहितेणैव समुदिसिचय, आगारा से सप्त, आठटणपसारणा
णसिच, सेसं अक्षा एकासणए । अद्वैवाचारलस्याकारा, इदं च बहुवचकव्यमितिकुस्था भेदेन पदस्याप्तः 'गोष्णं पापं विसिचि'
मित्यादिना प्रत्येन, असम्मोक्षार्थं तु गाथैव व्याख्यायते, 'पञ्चानभकार्यस्य तु' न भकार्योऽभकार्यः, वपयास इत्यर्थः,
तस्य पंचाकारा भवन्ति, इह चोदं सूत्रं—'सुरे उगमसं' इत्यादि, तस्य पंच आगारा—अणाभोगं सप्तसां पारि० महत्तरा०
सप्तसमाधि० अति विविधस्य पञ्चकस्याति तो विकिचणिया कल्पति, अति चतुविधस्य पञ्चकस्यासं पाणं च णसिच सदान
कल्पति, सस्य छ आगारा—उवादेण वा अल्लेवादेण वा अल्लेण वा पददेण वा ससिचयेण वा असिचयेण वा योसिचरति,
तुलत्या एते छवि, एतेन पदपान इत्येतदपि व्याख्यायते, 'असिमे च सत्सार' इत्येवञ्चरिम वुचिचं—दिवसचरिमं भय
रिमं वा, दिवसचरिमस्य चत्वारि, अणत्थणाभोगेणं सप्तसाकारेणं महत्तराकारेणं सप्तसमाधिविचिचिवागारेणं, भय
चरिमं आवज्जीविय सत्सधि एते चत्वारिचि गाथार्थः ॥ १६०० ॥ पञ्च चत्वारश्चाभिप्रहे, निर्विकुन्वी अष्टी नय वा आकाराः,

१ पुरुकल्याणकं यथा अद्वैतार्थं अस्थित तेन उवाचस्वितेनेव समुदेष्यन्, आकाराकसिचय सप्त, आठटणपसारणं चासिच, सेसं अक्षेपस्यदे । अत्र
पञ्चकाराः—अनासिच सप्तसा पारि० महत्तराकार सप्तसमाधि चरि चिचिचं प्रत्यास्थानादि तदा पारिचयसिचि कस्यते यदि चतुर्विध प्रत्यास्थानं वाचक
च चासिच सदा न कस्यते तत्र पञ्चकाराः—उपेयुता वा अल्लेवा वा अल्लेव वा ससिचयेण वा असिचयेण वा सप्तसाकारेणं सप्तसाकारेणं
चरिमं विचिचि—दिवसचरिमं भयचरिमं च दिवसचरिमे चत्वारि अन्ववाया सप्तसा महत्तरा सप्तसमाधि महत्तरमं आठटणिक उवाचयेते चत्वारः ।

पञ्चस्वाहा, आसुकारितं च शुक्ल जातं अण्णस्स या, ताहे वस्स पसमणणिमित्तं पारायिज्जति ओसहं वा विज्जति, पर्यवरा
जाते वहेव विवेणो, ससंघ च पुरिमात्तं-पुरिमात्तं प्रथममहरद्वयकाञ्चविप्रत्यास्थानं युद्धते तत्र सप्त आकारा भवन्ति, इह
च इद सूत्रं-‘सूत्रे चगगते’ इत्यादि, पञ्चाकारा गसार्थाः, नवरं महत्तराकारः सप्तमः, असावपि सर्वोत्तरगुणप्रत्यास्थाने साकारे
कृत्वाधिकारे अत्रैव व्याख्यात इति न प्रसन्न्यत, एकवचने अष्टाधेय, एकवचने नाम सकृदुपविष्टगुणाञ्चानेन भोजनं, सत्रा-
ष्टापाकारा भवन्ति, इह यदं सूत्रं—

‘एकासणं भित्त्यादि’ अण्णस्य अणाभोगेण सहसाकारेण सागारियागारेणं आवटणपसारणेण शुक्लञ्च
ट्राणेण पारिहायणियागारेण महत्तरागारेण सन्धसमाहिवसियागारेण वोसिरत्ति । (सूत्र)

अणाभोगसहसाकारा धेय, सागारियं अन्नसमुद्दिहस्स आगत जति वोजति पट्टिज्जति, अह पिर ताहे सन्नायवा
पावोसि वट्ट अण्णस्य गणुणं समुदिसति, इत्थं पाद या सीसं या(आवंटञ्च)पसारोच्च वा ण मज्जति, अञ्चुद्धपारिहो भाप
रिओ पाट्टणगा या आगवो अञ्चुद्धवपं सस्स, एय समुद्दिहस्स पट्टिवावणिया जति होच्च कप्पति, महत्तरागारसमाधि सु

१ मसमस्याय भागुकारि च शुक्ल आसमस्यस्य वा सहा सहा मसमनादिमित्तं पार्यते बोधव वा हीवते कस्यन्तरे ज्ञाते वधैव विवेका । अणाभोग-
सहसाकारा सत्त्व सागारिकवाऽप्यसमुदिरि आगतः क्वि स्थितिसारस्येति मदीवरेते अथ किरासरा ज्ञात्वाप्यव्याजस इति अन्नापान्यव कःवा समुदिरिहते इत्थं
एतत् का पाद वा आसुद्धपद मसारोच्च वा च मत्तपठ अञ्चुत्पावाह आचार्यः प्रापूचको वाऽस्यवोऽञ्चुत्पावत्तवपं तत्र पूर्व समुदिरिे धारिहायणिकी क्वि मयेव
कसत्त्व महत्तरागारसमाधी तु कथम् ।

सहितं यथावे, तत्र द्वावेवाकारौ, आकारौ हि नाम प्रत्याख्यानपथावहेतुः, इह च सूत्र 'सूरे सगाए पाभोकारसहितं पञ्च
कस्वाह' इत्यादि सागारं व्याख्यातमेव, षट् वेति पौठव्या तु, इह च पौठयी नाम-प्रत्याख्यानविशेषकस्यां षट् आकारा
भवन्ति, इह वेदं सूत्रम्—

पौठसिं पञ्चकस्वाति, उगतौ सूरे षड्विधश्चि आहार असण ४ अणत्पऽणामोणेण सहसाकारेण पञ्चअ
कासेण विसामोहेण सायुषयणेणं सव्यसमाहिवसियानारेण वोसिरह ।

अनाभोगसहसाकारसंगतिः पूर्ववत्, प्रच्छन्नकाजादीनां विद स्वकर्म-पञ्चअणतो विसा च रएण रेणुणा पप्रएण वा
अण्णएण वा अंतरिते सूरो ण दीसति, पौठसी पुण्णचिकत्तु पारितो, पञ्चा णाठं ताहे ताहवव ण भग, अति भुअति सो
भग, एवं सवेहिवि, विसामोहेण कस्सइ पुरिसस्स कम्मिश्चि स्रेसे विसामोहो भवति, सो पुरिसं पञ्चअमं विसं जाणति, एवं सो
विसामोहेण-अइरुगार्दपि सूरे वहुं वस्सुरीभूतंसि मण्णति णाठे ताति, सायुणो भण्णति-उगपाइपौठसी ताव सो पञ्चिमितो,
पारिचा सिणसि अओ वा सिणह, सेणं से भुअंतस्स कहितं ण पूरितसि, ताहे ताहवव, समापी णाम सेण प पौठसी

१ प्रच्छन्ना विसो रत्तसा रेणुणा पकीतेव भाजन्त्येव वाअवतिते सूरो च इहपठे पौठसी पूर्वशिक्षया पारितराह पञ्चाइ जाठं तदा काजाठं च भापं
वदि यहेतुं तदा भास कर्त्तव्येवं विसामोहेव कस्सिइ उरुअण कम्मिश्चि स्रेसे विसामोहो भवति च पूर्वोपक्षिमां विसं जाणति एवं च विसामोहेव अविशोइववर्त्त
एवं वहुं वस्सुरीभूतंसि मण्णते तावे विवदि तावतो मम्मिइ-इहपन्ना पौठसी ताव च पञ्चिमिव। पारिचिआ मिरोति कस्सो वा सिरोति तेव तर्का
सुजाणाव कथितं च पूरितसिइ तदा क्वाअणप । समाधिर्वास तेव च पौठयी

पञ्चनखादा, आसुकारितं च दुक्त्व आसं अणत्स वा, साहे तस्स पसमणणिमित्तं पाराविज्जति ओसहं वा विज्जति, एत्थंतरा
 पाते सहेष धिवेणो, ससैय च पुरिमारु-पुरिमारु प्रथमप्रहरयकाञ्जाधधिप्रत्याक्यानं शुद्धते तत्र सस आकारा भवन्ति, इह
 च इदं सूत्रं-‘सुरे’ एतन्ते इत्यादि, पञ्चाकारा गसार्था, नवर महत्तराकारः ससमः, असाधधि सर्वोत्तरगुणप्रत्याक्यानं साकारे
 कृताधिकारे अत्रय व्याख्यात इति न प्रतन्यते, एकाक्षने अटावेय, एकाक्षन नाम सकुरुयविष्टपुतायाञ्चनेन ओन्नतं, तत्रा
 टायाकारा भवन्ति, इह वेदं सूत्रं—

‘एकासणमिस्पावि’ अणत्स अणामोणेण सहसाकारेण सागारियानारेण आवटणपसारणेण शुक्कअन्हु
 टाणेण पारिद्याणिपागारेण महत्तरानारेण सव्वसमाहिविषियागारेण वोसिरति । (सूत्र)

अणामोणसहसाकारा सहेय, सागारियं अन्नसमुद्धिदस्स आगतं अति योत्वति पन्निच्छति, एह थिरं साहे सक्कायथा
 पातोसि चट्टेअं अणत्स भंतूणं समुद्धिसति, इत्थं पादं वा सीसं वा(आठंटेअ)प्रसारेअ वा ण भज्जति, अन्मुट्टाणारिहो आय
 रिओ पाट्टणगो वा आगतो अन्मुट्टेवधं तस्स, एष समुद्धिदस्स पारिद्याणिया अति होअ कप्पति, महत्तराणारसमाधि तु

1 प्रभाक्वता आणुकारि च इणत्स जातसम्यक् वा टदा टक्क प्रसमवादिमित्तं पाते ओसहं वा वीरते अन्नत्तरे जाते ठमैय विवेका । अणामोण
 पारसाकारा एषय आणारिक्कोअसमुद्धिदे आगता धमि व्यधिक्रमयति मवीरते अय विहरता आण्णाकसनावाय इति अत्तादात्तत्त्व गन्ना समुद्धिसते इहं
 वाय वा धीय वा आनुअपए प्रसारए वा च भजयते, अन्मुट्टावाहं आचार्यः प्रापूर्वको वाटआतोअन्मुत्तत्त्वत्तत्त्व, एवं समुद्धिदे पारिद्याणिकी धमि मयेव
 कस्सव महत्तराकारसमाधी तु एषय ।

पासिप पाळिय वेध, सोरिय मीरिदं तहा । किदिअमारारिअ वेध, परिसपमी पयइपब्धं ॥ १५९३ ॥

स्पुटं-प्रत्यास्थानप्रहणकाले विचिन्ता प्राप्तं पाळितं वेध-पुनः पुनरुपयोगप्रतिआगरणेन रक्षितं शोभितं-गुर्वादिप्रदा
नशोपभोजनासेवनेन सीरितं-पूर्णोऽपि कालावधौ किञ्चित्कालावस्थानेन कीर्तितं-भोजनवेलायाममुक्तं मया प्रत्यास्थाव
तत् पूर्णमशुना भोक्ष्य इत्युच्चारणेन आराधितं-सथैव एभिरेव प्रकारे सम्पूर्णनिष्ठा नीतं यस्मादेवंभूतमेव सदाश्रया
जनादप्रमादाच्च महत्कर्मव्यकारणं तस्माद् ईदृशि प्रयतितव्यमिति एवंभूत एव प्रत्यास्थाने यदाः कार्य इति
गाथार्यः ॥ १५९३ ॥ साम्प्रतमनन्तरपारम्पर्येण तदप्रत्यास्थानगुणानाह-

पञ्चकस्त्राणमि कए आसवदारारइ कुलि पिहियार । आसवधुच्छेपण तणइधुच्छेअणं दोइ ॥ १५९४ ॥

तणइधोच्छेपेण य अजलोवसमो भवे मणुस्साणं । अजलोवसनेण पुणो पञ्चकस्त्राण इधइ सुदं ॥ १५९५ ॥

तसो अरिसवन्मो कम्मविदेवो तथो अपुब्बं तु । तसो केवलनाण तथो अ सुक्खो सपाटुक्खो ॥ १५९६ ॥

प्रत्यास्थाने कृते-सन्ध्यानिवृत्तौ कृतायां किम् ?-आश्रयद्वाराणि भवन्ति पिहितानि-उद्विपयाप्रतिषद्धानि कर्मव्य
द्वाराणि भवन्ति स्थगितानि, उदाहर्यते, आश्रयव्यवच्छेदेन च कर्मव्यवहारस्यागनेन च सहरणेनेत्यर्थः, किं ?-उद्विपयच्छे-
दने भवति-उद्विपयाभिजापनिवृत्तिर्भवतीति गाथार्यः ॥ १५९४ ॥ सुद्व्यवच्छेदेन च सदिपयाभिजापनिवृत्तां च
अनुच्छेदः-अनन्यसदृशः उपसर्गो-सव्यस्वरिणामो भवति मनुष्याणां-आपते पुरुषाणा, पुरुषप्रणीतः पुरुषप्रधानश्च धर्म
इति स्थापनार्थं मनुष्यप्रहणम्, अन्यथा स्त्रीणामपि भवत्येव, अनुलोपसमेन पुनः-अनन्यसदृशसव्यस्वरिणामेन पुनः

प्रत्यास्थ
नाथ ०
१० प्रत्या
स्थानानि

प्रत्याख्यानं—कठकषणं भवति—शुभं जायते निष्कलङ्कमिति गार्थार्थः ॥ १५९५ ॥ एतः प्रत्याख्यानान्शुभाकारिभयर्भो
 रशुभतीति वाक्ययोः, कर्मविवेकाः—कर्मनिर्भरा एताः—चारिभयमार्त्त, तत्रवेति द्विरावर्त्यते तत्रह—तस्मात् कर्मविवेकात्
 'अपूर्वमिति कर्मोणापूर्वकरण भवति, एताः—अपूर्वकरणाश्रेणिकर्मोण केवलज्ञानं, तत्रह—केवलज्ञानाद् भवोपप्राधिकर्म
 क्षयेण मोक्षः सदासीत्या—अपयोगो नित्यसुखो भवति, एवमिव प्रत्याख्यानं सकलकल्याणककारणं भवो एतेन कर्मव्य-
 मिति गार्थार्थः ॥ १५९६ ॥ इदं च प्रत्याख्यानं महोपायोर्मेवाद् द्वायसविधं भवति आकारसमन्वितं वा गृह्यते यास्यते
 वा, अथ इदमभिधिसुतरा—

नमुकारयोगिसीपु गुरिमहेगासणेगठाणे य । आयविल अमस्तुदे चरमे य अग्निगगहे विगर्ह ॥ १६९७ ॥
 दो एष सप्त अद् सप्तद य पच एष पायंसि । चठ पच अद् नव य पत्येयं सिद्धय मवय ॥ १६९८ ॥

योत्रेव नमुकार आगारा एष पोरिसीपु ए । सत्येव य गुरिमहे पगासणगंसि अद्देव ॥ १६९९ ॥
 सत्सगद्वाप्यसस ए अद्देवायविलमि आगारा । पंचेव अमस्तुदे छव्याणे चरिसि चत्तारि ॥ १७०० ॥
 पच चउरो अग्निगगहि निव्धीप अद् नव य आगारा । अप्याउराण पंच ए इवति सेसेसु चत्तारि ॥ १७०१ ॥

नमस्कार इत्युपलक्षणात् नमस्कारसहितं पौरुष्या गुरिमार्त्त एकान्तने एकस्थाने च आचाम्बे अमकार्ये चरमे च अग्निपदे
 विहृती, किं ?, यथासङ्गमेवे आकाराः, द्वी पद् च सप्त अष्टौ सप्ताष्टौ पञ्च पद् पाले चतुः पञ्च अष्टौ सप्त प्रत्येकं सिण्डको

सप्तक इति गार्थार्थः ॥ १५९७—१५९८ ॥ गार्थार्थमाह—द्वायेव नमस्कारे आकारौ, इह च नमस्कारसद्वायानमस्कार

१५९७ ॥ १५९८ ॥ १५९९ ॥ १७०० ॥ १७०१ ॥

पासिय पालिय क्षेत्र, सोहिय तीरिय तथा । किदिभमारोहिभ क्षेत्र, परिसयमी पयइयव्व ॥ १६९३ ॥

स्युष्टं-प्रत्याख्यानप्रवृत्तिकात् विधिना प्राप्तं पालितं क्षेत्र-पुनः पुनरुपयोगमतिआगरणेन रक्षितं स्तोभितं-गुर्वादिप्रदानशेषभोजनासेवनेन तीरित-पूर्णेऽपि काळावधौ किञ्चित्कालावस्थानेन कीर्तित-भोजनवेलायाममुक्त मया प्रत्यास्पातं तत् पूर्णमपुना भोस्य इत्युच्चारणेन आराधितं-तथैव एभिरेव प्रकारैः सम्पूर्णान्धारा नीत यस्माद्व्यंभूतमेव तदाज्ञाया लनात्प्रभादाच्च महत्कर्मक्षयकारण तस्मात् ईदृशि प्रयतितव्यमिति एवंमूढ एव प्रत्यास्थाने यथा कार्य इति गाथार्थः ॥ १५९३ ॥ सात्प्रतमनन्तरपरम्परेण तत्प्रत्याख्यानगुणानाह—

पञ्चकस्त्राणामि कए आसवद्वाराह कुमि पिहियाह । आसववुच्छेएण तणहावुच्छेअणं होह ॥ १६९४ ॥

तणहावोच्छेएण य अवलोचसमो अथे मणुस्साण । अवलोचसमेण गुणो पञ्चकस्त्राण इवह सुद्ध ॥ १६९५ ॥

तसो वरिस्त्राधम्मो कम्मविधेगो तथो अणुद्धं तु । तसो केवलनाण तसो अ म्मुक्खो सपासुक्खो ॥ १६९६ ॥

प्रत्यास्थाने कृते-सम्यगतिवृत्तौ कृतायां किम् ?-आश्रयद्वाराणि भवन्ति पिहितानि-तद्वृत्तिप्रतिबन्धानि कर्मक्षयद्वाराणि भवन्ति स्थानिष्ठानि, तत्रावृत्तेः, आश्रयव्ययच्छेदेन च कर्मक्षयद्वारास्त्वगनेन च सवरणनेत्यर्थः, किं ?-तद्वृत्तपञ्चकच्छेदेन भवति-तद्वृत्तिप्रतिबन्धानि गायार्थः ॥ १५९४ ॥ सुद्धव्ययच्छेदेन च तद्वृत्तिप्रतिबन्धानि गायार्थः ॥ १५९५ ॥

अणुद्धं-अनन्यसदृशः तपधर्मो-सध्यस्वपरिणामो भवति मनुष्याणां-आयते पुरुषाणां, पुरुषप्रधानतया धर्म इति स्व्यापनार्थं मनुष्यप्रवृत्तयाम्, अन्यथा स्त्रीणामपि भवत्येव, अणुद्धोपद्यमेन पुनः-अनन्यसदृशमध्यस्वपरिणामेन पुनः

प्रत्याख्यानं—एकलक्षणं भवति—शुद्धं चायत्ने निष्कलङ्कमिति गाथार्थः ॥ १५९५ ॥ ततः प्रत्याख्यानाच्छुद्धाकारिभ्यश्चर्मः
 स्फुरतीति वाक्ययोयः, कर्मविधेकाः—कर्मनिर्वहता ततः—चारिभ्यश्चर्मात्, तत्रत्येति द्विरावर्त्यते तत्रत्य—तस्माच्च कर्मविधेकात्
 'अपूर्व'मिति क्रमेणापूर्वकरणं भवति, ततः—अपूर्वकरणाच्छ्रेयिक्रमेण केष्वलञ्जानं, तत्रत्य—केवलज्ञानाद् भयोपप्राधिक्र्म-
 भयेण मोक्षः सदासीत्याः—अपवर्गो नित्यसुखो भवति, एवमित्त्वं प्रत्याख्यानं सकलकस्यापीककारणं अतो एतेन कर्त्तव्य
 मिति गाथार्थः ॥ १५९६ ॥ इदं च प्रत्याख्यानं महोपाधेर्भेदाद् द्वादशविधं भवति आकारसमन्वितं वा गृह्यते पास्यते
 वा, अथ इदमभिधिसुराह—

मसुखारपोरिसीय पुरिमहेगासणेगठाने य । आपयिष्य भ्रमत्तट्टे चरमे य अभिगगहे विगर्हे ॥ १६९७ ॥
 दो एव सत्त अद्द सत्तट्ट य पच एव पाणमि । चर पंच अद्द नव य पत्तेय पिङ्गय नवप ॥ १६९८ ॥

दोरेव मसुखारे आगारा एव पोरिसीय च । सत्तेव य पुरिमहे एगासणगमि अद्देव ॥ १६९९ ॥

सत्तेगठानासस च अद्देवापयिष्यमि आगारा । पंचेव भ्रमत्तट्टे छप्याणे चरिमि चत्तारि ॥ १७०० ॥

पच चचरो चभिगगहि निष्वीय अद्द मव य आगारा । अप्याचरण पच च इवमि सेसेसु चत्तारि ॥ १७०१ ॥

नमस्कार इत्युपलक्षणात् नमस्कारसहिते पौकृत्यां पुरिमाद्भेदप्राप्तौ नमस्कारेण च आचार्येण नमस्कारेण च अभिगगहे
 विह्वलो, किं ? यथासङ्गमेते आकाराः, द्वौ पद् च सप्त अष्टौ सप्ताष्टौ पञ्च पद् पाने चतुः पञ्च अष्टौ नव प्रत्येकं पिण्डको
 सप्तक इति गाथाह्वयार्थः ॥ १५९७-१५९८ ॥ भाषार्थमाह—द्वादशेव नमस्कारे आकारौ, इह च नमस्कारप्रत्येकानमस्कार

फासिय पालिय चेष, सोहिय मीरियं लहा । किदिअमारहिअ चेष, परिसयमी पयइयव्व ॥ १५९३ ॥

सृष्टं-प्रत्यास्थानप्रहणकाले विधिना प्राप्तं पालितं चैव-पुनः पुनरुपयोगप्रतिआगरणेन रक्षितं स्तोत्रितं-गुर्वादिप्रदानशेषभोजनासेवनेन वीरितं-पूर्णेऽपि कालावधौ किञ्चित्कालावस्थानेन कीर्तितं-भोजनशेषलायाममुक मया प्रत्यास्थात् सत् पूर्णमपुना मोक्ष्य इत्युच्चारणेन आराधितं-तथैव एभिरेव प्रकारैः सम्पूर्णनिष्ठा नीतं यस्मादेवमूतमेव सदाज्ञापा खनाद्यप्रमादाच्च महत्कर्मव्यकारणं सत्साहू ईदृशि प्रयतितव्यमिति एवंभूत एव प्रत्यास्थाने यदाः कार्य इति गाथार्थः ॥ १५९३ ॥ साम्प्रतमनन्तरपरम्पर्येण सत्प्रत्यास्थानगुणानाह—

पञ्चकस्त्राणमि कए आसव्वदाराइ इति पिहियाइ । आसव्वगुच्छेएण लण्हागुच्छेअण होइ ॥ १५९४ ॥

लण्हावोच्छेदेण य अउल्लोवससो भवे मणुस्साणं । अउल्लोवससेण पुणो पञ्चकस्त्राण इयइ सुदं ॥ १५९५ ॥

लसो अरिण्णम्मो कम्मविषेगो लसो अणुव्वं तु । लसो केवलमाण लसो अ सुक्खो सयासुक्खो ॥ १५९६ ॥

प्रत्यास्थाने कृते-सम्पन्ननिवृत्तौ कृतायां किम् ?-आश्रयद्वाराणि भवन्ति पिहितानि-सर्वेष्वियप्रतिषद्धानि कर्मण्यद्वाराणि भवन्ति स्थगितानि, सदावृत्तेः, आश्रयव्यवच्छेदेन च कर्मण्यद्वारस्यानेन च सवरणेनेत्यर्थ, किं ?-तद्वृत्तपक्षे-दत्तं भवति-सर्वेष्विययाभिजायनिवृत्तिर्भवतीति गाथार्थः ॥ १५९४ ॥ तद्व्यवच्छेदेन च तद्विययाभिजायनिवृत्ता च अणुव्वः-अनन्यसदृशः उपशमो-मध्यस्थपरिणामो भवति मनुष्याणां-आयते पुरुषाणा, पुरुषप्रणीताः पुरुषप्रधानश्च धर्म इति स्थापनार्थं मनुष्यप्रहणम्, अन्यथा स्त्रीणामपि भवत्येव, अणुव्वोपशमेन पुनः-अनन्यसदृशमध्यस्थपरिणामेन पुनः

‘अर्द्धं शुद्धं वाः पच्यते अर्द्धं प्रसवाय कल्पते’ इति, अपरिणताना अन्नानं च न आपते, एवं तु सामान्यविषयस्यैव-
निरूपणायां सुखावसेय सुखअर्द्धेय च भवति इति गार्थार्थः ॥ १५९० ॥ तथा चाह—

असर्पं पाणगं चैव, स्नाहम साहम नहा । एव पस्त्वियमी, सद्धितं जे सुह होह ॥ १५९१ ॥

अदाने पानकं चैव खादिसं स्वादिसं तथा, एवं प्रकृषिते—सामान्यविशेषभावनास्पाते, सवावधोवाद् अन्नात् सुखं
भयति, सुखन भक्ता प्रयस्यते, उपलक्षणार्थस्वाद् दीयते पास्यते च सुखमिति गार्थार्थः ॥ १५९१ ॥ आह—अनसाऽन्यथा
सप्रधारिते प्रत्याख्यानने त्रिषिपस्य प्रत्याख्यान करोमीति यागम्यथा धिनिर्गता चतुर्विधस्येति गुरुणाऽपि तथैव दक्षमन्न
कः प्रमाणं !, उच्यते, दिव्यस्य मनोगतो भाव इति, चाह च—

अक्षस्य निषट्पि घजणमि जो लसु मणोगभो भाधो । न ससु पचन्साणं न पमाणं वंजणच्छजणा ॥ १५९२ ॥

अन्यथ निषट्पि च यज्ञने—त्रिषिपप्रत्याख्यानचिन्तायां चतुर्विध इत्येवमादौ निषट्पि च सुखे वा लसु मनोगतो भावः
प्रत्याख्यातुः ससुचष्टो पिशयणे अधिकतरसपमयोगकरणापहृतवतसोऽन्यत्र निषट्पि च न तु सवाविषयप्रमादात् यो मनो
गतो भाव भावः सत् लसु प्रत्याख्यान प्रमाणं, अनेनापान्तरालगतसुस्मविषयान्तरप्रतिषेधमाह, आधाया एव प्रवर्तक-
त्वात्, व्यपहारदर्शनस्य चाधिकृतत्वात्, अतः न प्रमाण व्यञ्जनं—सच्चिद्व्याधार्थयोर्बधनं, किमिति !, कलनाऽसौ व्यञ्ज
नमात्रं, तदन्वयाभाषसद्भावादिति गार्थार्थः ॥ १५९२ ॥ इदं च प्रत्याख्यानं प्रदाननिष्कराकारणमिति विधिवदनुया
यनीय, तथा चाह—

हेतुत्वेन तदेव स्वादयतीत्यर्थः । विधिभ्रं निरुक्तं पाठात्, अमसि च रीति च अमर इत्यादिप्रयोगदर्शनात्, साधुरेवायम
 न्वर्थ इति गाथार्यः ॥ १५८८ ॥ उक्तः पदार्थः, पदविमरस्तु समासभाक्पदविषय इति नोक्ता । अयुना आउनामाह—
 सव्वोऽविय आहारो असणं सव्वोऽवि जुब्बे पाणं । सव्वोऽवि आहमनि य सव्वोऽवि य साहम होरे ॥१५८९॥
 यथान्तरोदितपदार्थापेक्षया अस्मनादीनि ततः सर्वोऽपि चाहारव्यगुणिवोऽपीत्यर्थः अकन, सर्वोऽपि बोध्यते पान
 सर्वोऽपि च स्वादिसं सर्व एव स्वादिसं भवति, अन्यथा विशेषात्, तथाहि—यथैवाशनमोदनमण्डकादि क्षुधं क्षमयति तथैव
 पानक द्राक्षाक्षीरपानादि स्वादिममपि च फलादि स्वादिममपि चाम्बूजगुणकजादि, यथा च पानं प्राणानामुपग्रहे पर्वते
 एवमथानादीन्यपि, तथा चत्वार्यपि से मान्ति चत्वार्यपि वा स्वादयन्ति आस्वाद्यन्ते वेति न कश्चिद् विशेषः, तस्माद्यु
 क्तमेव भेद इति गाथार्यः ॥ १५८९ ॥ इयं आउना, प्रत्ययस्थानेन यु यद्यपि एतदेव तथापि [इत्यर्थत्वमासापयि] क्वदितो
 नीतितः प्रयोक्त्वा संयमोपकारकमस्ति एव कल्पनायाः, अन्यथा दोषः, तथा आह—
 उह असणभेष सव्वं पाणम अविचज्जणमि सेसाणं । इधर य सेसावियेगो निण विहसाणि चउरोऽवि ॥ १५९० ॥
 एवमनमेव सर्वमाहारव्यातं युद्धते ततः श्लेषपरिमोडपि पानकादिवर्जने—उदकादियरित्यागे क्षपणामाहारभेदानां
 निवृत्तिर्न कृता भवतीति वाक्यश्लेषः, ततः का नो हानिरिति चेत् ! भवति श्लेषविशेषः—मस्ति च दोषाहारभेदपरित्यागः,
 म्यायोपपक्षत्वात्, प्रेक्षापूर्वकारितया त्यागपात्रं न्यायः, स वेह सम्भवति, तेन विभक्तानि चत्वार्यपि भवनादीनि, तद्वत्
 भावेऽपि तत्रभेदपरित्यागे एतदुपपद्यते एवेति चेत्, सत्यमुपपद्यते इत्यस्यं तु भवति, तस्यैव देशस्य च्छास्यं नोति

इत्यत्र सुहृत्पुत्र आशय इत्यकन भवति, तथा 'पा पाने' इत्यत्र पीयूष इति पानमिति, 'वाह भक्षणे' इत्यत्र च कृत्वादिभन्प्रत्ययान्तरं ज्ञापय इति ज्ञादिभं भवति, एवं 'स्वद स्वर्द ज्ञात्वाद्देवे' इत्यत्र च ज्ञापय इति ज्ञादिभं कथय ज्ञापयं ज्ञापय, 'अन्वये'ति परिवर्तनार्थं यथा 'अन्यत्र व्रिणभीष्मान्मां, सर्वे वीषाः पराङ्मुखा' इति, तथा आभोग्नमाभोगः न आभोगोऽनाभोगः, अत्यन्तपितृभृतिरित्यर्थः, तेन, अनाभोगं मुत्सर्वेत्यर्थः, तथा सहसाकारणं सहसाकारण-अतिप्रवृत्तियोगादिनिपर्वनमित्यर्थः, तेन तं मुक्त्वा-न्मुत्सृजतीत्यर्थः । एष पदार्थः, पदविग्रहसु समस्तमाहृत्प्रविषय इति क्वचिदेष भवति न सर्वत्र, स च यथासम्भवं प्रदर्शित एव, चाखनाप्रत्ययस्थाने च निर्मुक्तिकारः स्वयमेव दर्शयिष्यतीति सूत्र-समुदायार्थः ॥ अयुना सूत्रस्यादिकानिर्मुक्त्येवमेव निकषयञ्चाह—

असण पाणग वेष, स्याद्भं सारभ सहा । एसो स्यात्परिधिही, चरन्धिही होइ मापव्यो ॥ १५८७ ॥

आसु खुइ समेई, असण पाणाणुपगगरे पाण । से माइ स्याद्भमसि य, साएइ गुणे नभो सार्ई ॥ १५८८ ॥

अदानं-मण्डकान्दानादि, पान वेष-द्राक्षापानादि, स्यादिभं-कल्लादि तथा स्वादिभं-गुहवाम्बूजपूषकलादि, एष आहार विधिभर्तुर्दिपो भवति ज्ञातव्य इति गाथार्थः ॥ १५८७ ॥ साम्प्रत समवपरिभाषया शब्दार्थनिकषणञ्चाह—आशु-शीघ्रं श्रुपां-शुश्रुषा दमयतीत्यदान, तथा प्राणानाम्-इन्द्रियादिलक्षणाना उपपन्ने-उपकारे यद् वर्तते इति गन्त्यते एव पानमिति, स्वामिति-भाषाया तथा मुखयिपरमेव तस्मिन् मातीति ज्ञादिभं, स्वादयति गुणान्-रसादीन् संयमगुणान् वा परस्वतः स्वादिभं,

यास्यसीति । अथान्तरेऽप्ययनाभादर्थो निकर्णयिः, स चान्यत्र व्युत्थेण निरूपितस्थाद्येह प्रतन्यते, गतो नामनिष्पत्तो निक्षेपः, साम्प्रतं सूत्रालापकनिष्पत्तस्य निक्षेपस्यावसरः, स च सूत्रे सति भवति, सूत्रं चानुगमे, स च द्विधा-सूत्रानुगमो नियुक्त्यनुगमश्च, तत्र नियुक्त्यनुगमश्चिद्विधः, तद्यथा-निक्षेपनियुक्त्यनुगम उपोद्घातनियुक्त्यनुगमः सूत्रस्यसिक्तनियुक्त्यनुगमश्चेति, तत्र निक्षेपनियुक्त्यनुगमोऽनुगतो वक्ष्यते च, उपोद्घातनियुक्त्यनुगमस्त्वाम्यां द्वारगाथान्यान्यमवगन्तव्यः, तद्यथा-‘तद्धंसे णिहंसे च’ इत्यादि, ‘किं कतिविध’मित्यादि, सूत्रस्यसिक्तनियुक्त्यनुगमस्तु सूत्रे सति भवति, सूत्रं च सूत्रानुगम इति, स चावसरमात्र एव, युगपच्च सूत्रादयो प्रचान्ति, तया चोक्तं-‘सुखं सुखाणुगमो सुत्रालावयगतो य णिकश्चेतो । सुत्रात्कासियनिष्पत्तिणया य समगं तु वर्धति ॥ १ ॥’ अथार्थपरिहारी व्युत्थेण सामायिकार्थयने निरूपितार्थेव नेह चितन्यते इत्यलं विकारेण । तर्जदं सूत्रं-

सूत्रे एगण्य णमोक्त्वारसहित पक्षकस्याति चतुर्विहसि आहार असर्णं पाणं स्वाहमं साहमं, अण्यस्य भणा नोर्गेणं सहासाकारेणं वोसिरासि ।

अस्य व्याख्या-तच्छण-‘संहिता च पदं वैच, पदार्थः पदविप्रदः । चालना प्रत्यवस्थानं, व्याख्या तत्रस्य पदविधिया ॥ १ ॥’ तत्रास्त्वस्त्रिचपदोच्चारणं संहिता निर्दिष्टेव, अयुना पदानि-सूर्ये वद्गाते नमस्कारसहित प्रत्याख्याति, चतुर्विधमपि आहारं अथानं पानं स्वादिमं स्वादिमं, अन्यथानामोर्गेण सहासाकारेण व्युत्सृज्यति । अयुना पदार्थं तच्च्यते-‘तत्र’ अयु भोऽन्ने’

१ सूत्रं सुत्रानुगमः सुत्रावयवगतवच्च निक्षेपः । सूत्रस्यसिक्तनियुक्त्यनुगमो सुत्रानुगम इति ॥ १ ॥

इत्यस्य सुहृत्स्य अस्वत् इत्यस्य भवति, तथा 'पा पाने' इत्यस्य पीयत् इति पानमिति, 'वाह भवते' इत्यस्य च कृत्-
 न्वादिनात्प्रत्ययान्तरस्य ज्ञाप्यत् इति कर्मिभ्यं भवति, एवं 'स्वद् स्वर्द्ध ज्ञात्वाद्दे' इत्यस्य च त्याज्यत् इति त्यादिभ्यं क्यत्वा-
 ज्ञाप्यत् इति कर्त्विर्दानार्थं यथा 'अन्वद्द् शोषमीप्याभ्यां, सर्वे शोषाः पराङ्मुखा' इति, तथा आम्भोमनमा-
 भोगा न जामोगोऽजामोगाः, अत्यस्यविसृष्टिरित्यर्थः, तेन, भनाभोगं मुक्त्येत्यर्थः, तथा सहाकारणं सहसाकार-
 प्रवृत्तियोगादिनिषर्तनमित्यर्थः, तेन तं मुक्त्या—अुत्सृज्यतीत्यर्थः । एव पदार्थः, पदधिप्रहस्तु समासमाकृष्यविषय इति क्वचि-
 देव भवति न सर्वत्र, स च यथासम्भवं प्रदर्शित एव, जालनाप्रत्ययस्थाने च निर्युक्तिकारः स्वयमेव दर्शयिष्यतीति सूत्र-
 समुदायार्थः ॥ अधुना सूत्रस्यार्थिकनिर्युत्तयेदमेव निकषयसाह—

अस्य पाणना खेष, सारमं सारम मदा । एसो आहारविही, चरविषयो होर मायव्यो ॥ १५८७ ॥
 आसु खुर सपेरे, अस्य पाणाशुचनगरे पाण । खे माह सारमति य, सापह गुणे तयो सारं ॥ १५८८ ॥

अदान—मण्डकौदनादि, पान खेष—द्राक्षापानादि, सारिमं—कलादि तथा स्वादिभ्यं—गुहताम्बूलपुण्डकादि, एव आहार-
 विधिभर्तुर्दिषो भवति ज्ञातव्य इति गार्थार्थः ॥ १५८७ ॥ सामप्रत समयपरिभाषया सव्यार्थनिकम्पणायाह—आशु—शीघ्रं
 धुषां—अुमुषा शमयतीत्यदान, तथा प्राणानाम्—इन्द्रियादिलक्षणानां वपप्रहे—तपकारे षड् षर्त्तव इति गम्यते तत् पानमिति,
 सामिति—आकाश तथा मुखविषयमेव तस्मिन् मातीति स्वादिभ्यं, स्वाद्यति गुणान्—रसादीन् संयमगुणान् वा चतस्रता स्वादिभ्यं,

इस एते सवे धावालीस दोसा णिषपदिसिद्धा, एते कवारे बुनिंषादिसु ण भजंसिचि गाथार्थः ॥ २५० ॥ इदानीं भाषयु
 च्चमाह—रागेण या-अभिष्वङ्गलक्षणेन द्वेषेण या-अपीतिलक्षणेन, परिणामेन च-इहलोकामायासालक्षणेन स्वप्नादिना या
 षड्यमाणेन न दूषितं-न कष्टपितं यत् सु-यदेव तत् स्वस्विसि-तदेव खलुधाहस्यावधारणार्थंयात् प्रत्यास्थानं भाषयि
 शुद्धं 'मुणेयवं'चि ज्ञातव्यमिति गाथासमासार्थः ॥ अथयपरयो पुण-रागेण एस पूरज्जदिसि अदवि एयं करेसि
 तो पुञ्जिहासि एयं रागेण करेसि, दोसण तद्वा करेसि जद्वा लीगो समहुसो पद्वति तेण एसस्स ण अद्वायसि एयं दोसेण,
 परिणामेण णो इहलोगद्वयाए णो परलोगद्वयाए नो क्खिसिअसयण्णसहदेसु धा अण्णपाणवत्थलीभेण सयणासणपरपदेसुं
 वा, ओ एव करेसि त भाषसुद्धं ॥२५१॥ एभिनिरन्तरव्यावर्णितैः पद्वभिः स्थानैः भद्वानादिसिः प्रत्यास्थानं न दूषितं-न
 कष्टपित यत् सु-यदेव तत् शुद्ध ज्ञातव्यं । तत्प्रतिपक्षे-अभद्वानादी सति अशुद्धं सु-अशुद्धमयसि गाथार्थः ॥ २५२ ॥
 परिणामेन वा न नदूषितमित्युक्तं तन्न परिणामं प्रतिपादयन्नाह—स्वप्नात्-मानात्, क्रोधात्-अतीतात्, भनाभोगात्-धि
 स्मृतैः अनापुच्छासः असन्तरोः (सातः) परिणामात् अशुद्धा अपायो धा निमिष पसादेव तस्मात् प्रत्यास्थानाधित्ताया विद्वा

१ एस एते सर्वे द्विज्जहासिस्सए दोसा णिसं प्रतिपिक्का एते कसवावुभिंषादिसु च समन्ते इति । २ अथवार्थः दुसा एतेर्णव दूषते इत्यदमसि एयं
 करोसि तदाः पूरज्जदिसे एयं रागेण करोसि द्वेषेण तद्वा करोसि तदा क्रोद्धे समावयो पद्वति तेनन पादिसिहे एव द्वेषेण एतेणोअथाव च वाकोका
 दीय च कीरिसिचयंनपाःपाद्वेदोर्षा अथवावद्वल्लोनेव सापवावद्वल्लोनेव च एयं करोसि तत् भाषसुद्धं ।

न प्रमाण निश्चयनवदर्थनिनेति गार्थार्थः ॥ २५६ ॥ वंशेण एते माणिव्यति अर्थेति पञ्चकस्यामि ते माणिव्यामि, कोपेण
 परिचोपणार् अर्थादिभो जेच्छति जेमेतुं कोहेण अकमचट्टं करोति, अणामोणेण ण याणाति किं मम पञ्चकसार्थाति विमिपण
 सभरितं भरां पञ्चकस्याणं, अणापुच्छाणाम अणापुच्छाप वेव मुंजति मा वारिजिह्वामि जहा तुमे अकमचट्टो पञ्चकसार्थो
 चि, अहवा जेमेमि ते अणिह्वामि वीसरितति, 'असवति'चि एतिय एख किंचि भोसव वरं पञ्चकसार्थाति परिणामतोऽनु-
 क्रोचि दारं । सो पुत्रवज्जितो इहलोगअसकिचिमादि, अहवा एसेव थंभादि अथाचति, अहं पञ्चकसामि, मा निज्जुमी
 हामिचि, अहवा एए ण पञ्चकसार्थाति । एवं ण कप्पति विवू णाम अणगो वसस सुद्धं भवति सो अण्णथा ए करोति अम्हा,
 कम्हा !, अणगो, वम्हा विदू पमाणं, अणार्थो सुद्धं परिहरतिचि अणितं होति, सो पमाणं, वसस सुद्धं भवतीत्यर्थः । 'पञ्च
 कस्याण समत्तं' मूलद्वारताथाया प्रत्यास्थानमिति दारं व्याख्यातं । शेषाणि तु प्रत्यास्थानाधीनि पञ्च द्वाराणि नामनिष्पन्न
 निधेयान्तर्गतान्यपि सूत्रानुगमोपरि व्याख्यास्यामः, किमिति, अत्रोच्यते, येन प्रत्यास्थानं सूत्रानुगमेन परसार्थतः समार्थि

१ कथमेतेषु भाष्ये अहमिति प्रत्यास्थामि ततो मावसिष्ये, कोपेण पश्चिपोपणार्थ निरसिततो वेच्छति विमित्तुं कोपेणामच्यतं करोति अथायोरेव न
 ज्ञातव्यं किं मम प्रत्यास्थामिति विमित्तोव रूपुतं यत्प्रं प्रत्यास्थानं अथापुच्छा नाम अथापुच्छीव सुवचि ना वारिचि एव अथाऽप्यच्यतः प्रत्यास्थानं इति
 अथवा शेषाम्नि ततो माणिव्यामि विसृष्टमिति असदिति आस्ताव किञ्चिद् योच्छेव वरं प्रत्यास्थानमिति परिणामतोऽप्युद्ध इति दारं । ए पूर्ववर्तित एवकोपणार्थ-
 कोपेणार्थादि, अयदेव एव कथमादिरथाव इति अर्थं प्रत्यास्थामि मा विद्विष्यतिप्रवसिति अर्थेते व प्रत्यास्थानिचि एवं न कथ्यते विदुर्णाम आच्यतः एव सुद्धं
 भवति सोऽप्यथा न करोति अस्यात्, अस्यात् !, अथाच्यतः, अथादिरुः प्रमाणं, अथाच्यतः सुद्धं परिहरतीति मन्थितं भवति, ए प्रमाणं ।

इस एते सवे वातालीसं दोसा णिषपदिसिद्धा, एते कवारे दुमिंकादिसु ण भञ्जसिद्धि गाथार्थः ॥ २५० ॥ इदानीं भाषयु
 द्यमाह—रागेण वा-अभिष्वङ्गलक्षणेन द्वेषेण वा-अपीतिलक्षणेन, परिणामेन च-इहोकाथायंसालक्षणेन स्वप्नादिना वा
 षक्यमाणेन न दूषित-न कलुषितं यत् सु-यदेव तत् सखिवि-तदेव सल्लुशब्दस्याधधारणार्थत्वात् प्रत्याख्यानं भाषयि
 शुद्धं 'सुणेयधं'ति श्राव्यमिति गाथासमासार्थः ॥ अथयपरयो पुण-रागेण एस पूरज्जदिसि अदीपि एव करेसि
 तो पुञ्जिहासि एव रागेण करेति, दोसेण तद्वा करेसि जद्वा लोगो ममहुसो पद्वति वेण एतस्स ण अद्वापति एव दोसेण,
 परिणामेण णो इहलोगद्वयाए णो परलोगद्वयाए नो क्खिसिअसयणसद्वहेसु वा अण्णपाणवस्यलोभेण सयणासणपरयहेसुं
 वा, ओ एव करेति त भावसुद्धं ॥२५१॥ एभिनिरन्तरक्यावर्णितैः पद्भिसिः स्थानैः भद्धानादिभिः प्रत्याख्यानं न दूषितं-न
 कलुषितं यत् सु-यदेव तत् शुद्धं ज्ञातध्वं । तत्प्रतिपक्षे-अभद्धानादी सखि अशुद्धं सु-अशुद्धमपेति गाथार्थः ॥ २५२ ॥
 परिणामेन वा न नदूषितमित्युक्तं तत्र परिणामं प्रतिपादयन्नाह—स्वप्नात्-मानात्, क्रोधत्-शरीरात्, अनाभोगात्-यि
 स्मृतैः अनापुच्छातः असन्तरोः (सातः) परिणामात् अशुद्धः अपायो वा निमित्तं यस्मादेव तस्मात् प्रत्याख्याननिवृत्ताया विद्वा

१ एसा एते सर्वे विस्ववार्तिसव् दोया विषं मीठिक्काः एते कम्पारुसिक्कादिषु च भयन्ते इति । २ भाववार्थः दुका एतेन च दूषते इत्यर्थमपि एव
 क्रोधि क्तः दूषयित्वे पूर्व एतोच क्रोधि हेतुन कथा क्रोधि पचा क्रोचे मनाचो पठति तेन च पाप्मिचते एव हेतुन पस्विनादेव देहकोर्यात् च इहोका
 र्थेन च कीर्तिवर्धनः सार्वदेवोर्वा अत्रपाणवत्त्वकोभेन एतन्नासन्नद्वहेतोर्वा च पूर्व करोति तत् भावसुद्धं ।

अणुभासह शुरुवपण अक्खरपयवज्जोहिं परिमुद्ध । पंजलित्तो अभिसुद्धो न जाणणु भासणासुद्ध ॥ २४९ ॥ (मा०)
 कत्तारे बुद्धिभक्खे आपके वा महरं ससुप्पसे । ज पालियं न भगं न जाणणु पाळणासुद्धं ॥ २५० ॥ (मा०)
 राणेण व दोसेण व परिणामेण व न वृत्तियं ज तु । न चतु पक्कस्साणं भाविसुद्ध सुणेयव्वं ॥ २५१ ॥ (मा०)
 एयहिं छहिं ठाणेहिं पक्कस्साण न वृत्तियं ज तु । न सुद्ध मायव्व नप्पव्हिक्खे असुद्ध तु ॥ २५२ ॥ (मा०)
 पभा कोहा अणासोणा अणापुच्छा असंत्तर । परिणामयो असुद्धो भवाव अन्हा विव पमाणं ॥ २५३ ॥ (मा०)
 पक्कस्साण समसं

कृत्तिकर्मणाः—धन्दनकस्येत्यर्थाः विद्युद्धिं—निरपघ्नकरणाक्रियां प्रयुक्तं याः साः प्रत्याख्यानकाठे धन्युनातिरिक्तां विद्युद्धिं
 मनोपाक्कायगुष्ठाः सन् प्रत्याख्यातुपरिणामत्वाद् प्रत्याख्यान ज्ञानीहि विनययो—विनयेन शुद्धमिति गाथार्थः ॥ २४८ ॥
 अधुनाऽनुभाषणशुद्धमतिपादयथाह—कृत्तिकर्मो प्रत्याख्यानं कुर्वन् अनुभाषते गुरुवचनं, कथुरेण चक्रेन मणवील्लभा,
 कथमनुभाषते?—अथरपदव्यञ्जनैः परिशुद्धं, अनेनानुभाषणायत्नमाह, धारं गुरु मणति बोत्तिरति, इमोवि मणति—बोत्ति
 रामोत्ति, संस गुरुमणित्तरिसं भाणितवपं । किंभूतः सन् १, कृत्तमाञ्जलिस्त्रिभुक्कस्साणीहानुभाषणाशुद्धमिति गाथार्थः
 ॥ २४९ ॥ साम्प्रतमनुपालनाशुद्धमाह—कान्तारं—अरण्ये पुर्निषे—कालयिक्खमे आसहे वा—अवराधौ महति समुत्पप्पे सति
 यत् पालित यन्न भयं तज्जानीहानुपालनाशुद्धमिति । पुरथ धरगमवोसा सोत्तस तप्पावणाएवि दोसा सोत्तस एसप्पावोसा

१ परं गुरुमंजलि—मृगाव्यवधिं अयमपि मन्त्रं श्रुत्वाकाम इति श्लोकं गुरुमन्त्रित्तरस मन्त्रितव्वं । २ कथुरेणमणोणा बोत्तव्व कत्ताएवत्ता अति दोसाः
 लोकाय पुरथावोसा

शुतैः प्रसवा-प्रकषिता, कैः१-तीर्थकरैः-शुप्रभाविभिः, सातव वस्ये, कथं१-समासेन-सङ्ग्रेणेति गायार्थः ॥ २४५ ॥
अधुना पशुधित्थमुपदर्शयसाह—सा पुनः शुद्धिरेवं पशुविधा, सद्यया अज्ञानशुद्धिः ज्ञानशुद्धिश्च विनयशुद्धिः अनुभा-
पणाशुद्धिश्चैव, तथाऽनुपालनाधिशुद्धिश्चैव भावशुद्धिर्मवति पशु, पाठान्तरं वा 'सोहीसद्वहणं' त्यादि, सत्र शुद्धिवाक्ये
द्वारोपलक्षणार्थः, निर्युक्तिगाथा चैयमिति गायामसाधार्यः ॥ २५८ ॥ अवयवार्थं तु भाष्यकार एव वक्ष्यति, तत्राद्य
द्वारावयवार्थमतिपादानामाह—

पषकस्त्राणं सव्यधुर्वेसिख जं जर्हिं जया काले । स जो सवहर नरो सं जाणसु सवहणसुद्ध ॥ २४६ ॥ (भा०)
पषकस्त्राण जाणार कल्पे जं जंभि होइ कायज्ज । मूळगुणे जस्सरगुणे न जाणसु जाणणासुद्ध ॥ २४७ ॥ (भा०)

प्रत्यास्थानं सर्वज्ञभाषितं—तीर्थकरप्रणीतमित्यर्थः 'य'दिति यत् सप्तविंशतिविधस्यान्यतमं, सप्तविंशतिविधं च पञ्चविधं
साधुमूलगुणप्रत्यास्थानं द्वाविधमुत्तरगुणप्रत्यास्थानं 'पष' जिनकल्पे चतुर्याम पञ्चयाम वा
श्रावकधर्मं वा 'यदा' सुविधे बुभिक्षे वा पूर्वाह्णे पराह्णे वा काल इति—धरमकाले तत् यः श्रद्धते नरा तत् सद्भेदोपधा
रात् तस्यैव तथापरिणतत्वाज्जानीहि श्रद्धानशुद्धमिति गायार्थः ॥ २४६ ॥ ज्ञानशुद्ध प्रतिपाद्यते, सत्र—प्रत्यास्थानं
जानाति—अवगाच्छति कल्पे—जिनकल्पादी यत् प्रत्यास्थानं यस्मिन् भवति कर्तव्यं मूलगुणोत्तरगुणविषय सज्जानीदि ज्ञान
शुद्धमिति गायार्थः ॥ २४७ ॥ विनयशुद्धमुच्यते, सत्रेयं गाथा—

किरकम्मस्स विसोही पज्जरं जो अहीणमहरिस्सं । मणवपणकापयुत्तो न जाणसु धिणयओ सुद्ध ॥ २४८ ॥ (भा०)

वा सदिभामणसभोरुपाण अथा पृताणि दाणकुलाणि सहुगकुलाणि वा, अतरतो संभोरुपाणवि सवदिसेज्ज ण दोसो,
 अह पाणागस्स सण्णाभूमिं पा गतेण सख्खीभसादिगं वा होज्ज ताहे सापूर्णं अमुगत्थ सख्खिदि पृथ सवदिसेज्जा । सवदे
 सच्चि गतं । अहासमाही णाम दाणे वपदेसे अ अहासामत्थं, अवि तरसि भाणोवु वेसि, अह न तरति तो व्थावेज्ज वा
 सवदिसेज्ज वा, अथा अथा सापूर्णं भप्पणो पा समापी तथा तथा पयतिवव अहासमाधिति कक्खाणिय । अमुनेवार्थ
 सुपदसंयन्नाह भाष्यकारः—

सधिग्गाअणसभोरुपाण देसेज्ज सहगकुलाह । अतरतो वा सभोरुपाण देज्जा जहसमाही ॥ २४४ ॥ (भा०)

गार्थी, षेयरमसरंतस्स अणसभोरुपस्सवि दातपं । साम्भतं प्रत्यास्थानशुद्धिः प्रसिपायते, तथा चाह भाष्यकारः—
 सोही पथफत्ताणस्स छवियहा समणसमयकेज्जिहं । पत्तत्ता निरुपपरेहिं तमह बुच्छ समासेणं ॥ २४५ ॥ (भा०)
 सा शुण सद्धणा जाणणा य धिणपाणुमासणा वेव । अशुपालणा विसोही भावधिसोही न्ने वे छट्टा ॥ १५८६ ॥
 दोषन शुद्धिः, सा प्रत्यास्थानस्स—प्रार्थनिकपित्तद्वार्यस्य पद्धविधा—पदप्रकारा अमणसमयकेशुभिः—शानुसिद्धान्तविधौ

१ संदिष्टेभ्योऽन्यसोपिाकेभ्यो धर्मैरानि दानकुलादि आत्ककुलादि वा अस्मत्कुलं सोपेयिण्येभ्योऽप्युपदेशेन दोषा अप्य शाकल्य संज्ञासुं
 वा एतेन संवदतीमच्छर्क वा भवेत् तथा साधुभ्योऽमुकत्र संवदतीनेवमुत्तरेव नपदेप इति तदं वथावमादिवत्तम धावे नपदेसे च वथावामत्तपं धदि
 शब्दोसि वार्थीय इदमि अप्य न शब्दोसि तथा दापयेदोपधीयमा, यथा पथा साधुनामत्तयो वा समाधिसया तथा प्रवर्तिष्यं वनाममाधीसि वार्कवातं ।
 २ अहसमासोऽन्यसोपिाकेभ्यो धर्मैरानि दानकुलादि आत्ककुलादि वा अस्मत्कुलं सोपेयिण्येभ्योऽप्युपदेशेन दोषा अप्य शाकल्य संज्ञासुं

छाम इत्यत आह—न च विरतिपाठनाद् वैद्यावृत्यं प्रधानतरसतः सत्यपि च छामे किं तेनेति गाथार्थः ॥ १५८२ ॥
 एव विनेयवन्नहिताय परामिप्रायमाशङ्क्य गुरुराह—न 'त्रिविधं' करणकारणानुपतिभेदभिन्न 'त्रिविधेन' मनायाकृत्वाय
 योगश्रयेण 'प्रत्याख्यासि' प्रत्याश्रयं प्रकान्तमथानादि अतोऽन्नन्युपगतोपाठनमन्मोदकमते, यतश्चैषम् अन्यस्य दानम
 शनादेरिति गम्यते, तेन हेतुसूत्रेन कारणं भुञ्जिक्रियागोचरमन्यदानकरण सञ्जुद्धस्य—आशसादिदोषरहितस्य ततः—
 तस्मात् मुनेः—साधोः न भवति ऋषभः हेतुः—प्रकान्तप्रत्याख्यानमङ्गहेतुः, तथाऽन्नन्युपगमादिति गाथार्थः ॥ १५८३ ॥ किञ्च—
 स्वयमेव—आरमनेवानुपाठनीयं प्रत्याख्यानमुक्तं निर्गुणिककारेण, दानोपदेशौ च नेह प्रतिषिद्धौ, तत्रात्मनाऽऽनीय विवरण दान
 दानभास्वकाविक्रुतास्थानं रूपदेश इति, यस्माद् एवं यस्माद् दद्याधुपदिशेद्वा, यथासमाधिना वा यथासामर्थ्येन 'अन्येभ्यो'
 धालादिभ्य इति गाथार्थः ॥ १५८४ ॥ असुमेधार्थं स्पष्टयन्नाह 'कय' इत्यादि, निगदसिद्धा, ईरय पुण सामायाती—सर्वं अमुं
 अंतोधि साधूषं आणेचा भसपाण देज्जा, संतं धीरियं ण निर्गुहितन्न भप्पणो, संते धीरिए अण्णो णाऽऽणावेपणो, जपा अण्णो
 अमुगस्स आणेधु विंति, तम्हा अप्पणो संते धीरिए आयरियगिज्जाणधातुद्धपाहुणगादीण गच्छस्स पा सणायकुठोद्वीतो पा
 असण्णागतपुहिं वा छच्चिसणुण्णो आणेचा देज्ज वा द्वाधेज्ज वा परिषिएसु पा सखदीए वा द्वाधेज्ज, दानोचि गठं, तपदिसेज्ज

१ अत्र युवाः सामाज्यारी—अथममुआमोमपि साधूभ्य कार्णीव भक्त्याने दद्यात् सहीदे व सिगदितन्न कारणाः सति धीदेभ्यो वाऽऽप्यार्णितरतः यथाऽन्ये
 न्युक्तस्य कार्णीव दद्यात् तस्मात् कारणाः सति धीदे कार्णयत्कारणात्तद्वत्प्रार्थक्यदिभ्यो तच्छब्द वा सङ्गातीरकुठेभ्यो वाऽऽप्यार्णयेभ्यो वा क्विसंभू
 कार्णीव दद्यात् द्यादेवा, परिसिधेभ्यो वा साङ्गज्जा वा पापवेप, द्वाहसिद्धि गठ, तपदिसेवा

वा सविनामण्यसंभोदयाण्य वाया एताणि दानाकुजाणि वा, अतरतो संभोदयाण्यि चवदिसेज्य ण वेसो,
 अह पाणगास्स सण्णाभूमिं पा गतेण संसदीमघाविगं वा होज्य ताहे साभूणं अभुणस्स सत्ताडिचि एवं चवदिसेज्या । चवदे
 सच्चि गतं । अहासमाही णाम दाये चवदेसे अ अहासामर्थ, अचि तरदि आणोभुं वेदि, अह न तरदि तो दयासेज्य वा
 चवदिसेज्य वा, अया अया साभूणं अप्पणे वा समाधी तथा तथा पयविचय अहासमाधिचि वक्कजाणिय । अभुमेपार्थ
 भुपरशेषमाह भाप्यकारः—

सविनामण्यसंभोदयाण्य देसेज्य सहगाकुजाह । अतरतो वा समोदयाण्य देज्या अहसमाही ॥ २४४ ॥ (भा०)

गार्था, णेधरभवतंरतस्स अण्यसंभोदयस्सच्चि दातवं । सागएत मत्यास्थानशुद्धिः प्रतिपायते, तथा चाह भाप्यकारः—
 सोही पञ्चक्खाणस्स छठिचहा समणसमयकेकदिं । एक्खा तिस्यपरेदिं तमह शुच्छ समासेणं ॥ २४५ ॥ (भा०)
 सा शुण सवहपा जाणया य विणयाणुभासणा वेध । अणुपाजणा विसोही भावदिसोही मये छट्टा ॥ १५८९ ॥
 योपन शुद्धिः, सा मत्यास्थानस्य—माग्निकपित्तदाह्यार्थस्य पद्विधा—पदप्रकारा अभण्यसमयकेसुभिः—साभुत्तित्तान्त्वच्चिह्न

१ संश्लेषेभ्योऽप्यसंभोदियेभ्यो पर्ययानि दानाकुजाणि अहसमाधि वा अहसमाधि संभोदियेभ्योऽप्युपनिषेध दोषः अत्र धनकल संज्ञाभूमि
 वा एतेन संज्ञाभूम्यादिषु वा भवेत् एता दानाभ्योऽप्युक्त संज्ञादोषेऽप्युपनिषेध, एतदेव इति एवं च्यासमाधिनाम दाने अर्थेसे च च्यासामर्थं यदि
 दानेति चार्थेय इति अत्र च दानेति एता दानेभ्योऽप्युक्तं अत्रापि वा या पया एतदासमाधयो वा समाधिश्च वा तथा भवतिवत्त्वं च्यासमाधीति व्याख्यातं ।
 २ अत्रामण्यसंभोदियेभ्योऽप्यसंभोदियेभ्योऽप्युक्तं

छाभ इत्यत्र आह—न च विरसिपाछनात् वैश्यापृथ्यं प्रधानतरमतः सत्यपि च छाभे किं तेनेति गाथार्थः ॥ १५८२ ॥
 एवं विनेयजनहिताय पराभिप्रायमाशङ्क्य गुरुराह—न 'विविधं' कारणकारणानुमतिभेदभिन्न 'विविधेन' मनात्काक्य
 योगक्षयेण 'प्रत्याख्याति' प्रत्याचष्टे प्रकान्तमथानादि अतोऽनन्त्युपगतोपालम्भोदकमते, यत्सर्वधम् अन्यस्यै दानम
 धनादेरिति गम्यते, तेन हेतुश्वतेन कारण भुञ्जिभियागोचरमन्यदानकरण तच्छुद्धस्य—आशासादिदोपरद्वितस्य तदा—
 तस्मात् मुनेः—साधोः न भवति तद्व्यभङ्गहेतुः—प्रकान्तप्रत्याख्यानभङ्गहेतुः, तथाऽनन्त्युपगमादिति गाथार्थः ॥ १५८३ ॥ किंच—
 स्वयमेव—आत्मनैवानुपालनीयं प्रत्याख्यानमुक्त निर्भुक्तिकारेण, दानोपदेशौ च नेह प्रतिपिद्धां, तत्रात्मनाऽऽस्नीय पितरण दान
 दानभाक्कादिकुलाख्यान दूपदेश इति, यस्मात् एवं तस्मात् दद्यापुपविश्वेदा, यथासमाधिना वा यथासामर्थ्येन 'अन्येभ्यो'
 धालादिभ्य इति गाथार्थः ॥ १५८४ ॥ अमुमेवार्थं स्पष्टयन्नाह 'कथं' इत्यादि, निगदसिद्धा, 'प्रथं पुण सामायाती—सर्वं भर्तुं
 जसोवि साधूणं आणेजा भक्तपाण देव्या, संत वीरियं ण निगद्वित्तव अप्पणो, सर्वे वीरिय् अप्पणो णाऽऽणावेवधो, जया अप्पणो
 अमुगस्स आणेवु दित्ति, तस्सा अप्पणो संते वीरिय् आयरियगिलाणधालवुद्धपाहुणगादीण गच्छरस धा संणापहु वेदितो धा
 असण्णातपहिं धा छच्चिसपुण्णो आणेजा देव्ज धा दयावेज्ज धा परिसिपएसु धा सस्सदीय धा दयावेज्ज, दाणेत्ति गत्तं, जयादिधज्ज

१ अत्र युक्तः सामायाती—स्वयमेव आधोऽपि साधून्म्य आदीय मच्छयाने दद्यात् सदीर्घं च निगद्वित्तव आत्मनः, इति वीर्येभ्यो नाऽऽणावित्तवः कथाऽभ्यो
 न्मुक्तस्य आधीय दद्यात् तस्मात् आत्मनः इति वीर्ये आचार्येणान्नाकाक्यमापृथ्यैकादिभ्यो यत्प्राप धा सङ्गादीवकुम्भेभ्यो आत्मजगदीनेभ्यो वा इतिवत्सर्वं
 आधीय दद्यात् द्यापवेद्वा, परिसिपेभ्यो वा सङ्गुज्जा वा द्यापवेद्, द्यापसिपि गत्तं, जयादिभ्ये।

प्रत्यास
 नाभ्य ०
 १० प्रस
 स्थानार्त्

भणित्य दसविहमेय पञ्चकसाण गुरुवपसेण । कयपञ्चकसाणविहिं इत्तो शुच्यं समासेण ॥ १५८० ॥

आह ऊह जीक्याय पञ्चकसाय न कारय अत्त । मगभयाऽसणवाणे युव कारवणे प मनु वीसे ॥ १५८१ ॥

नो कयपञ्चकसाणो, भायरिपार्हण विज्ज भसणार्ह । न य विहरईपालणाओ वेयाच्चं पहाणयर ॥ १५८२ ॥

नो तिथिहरिनिविहेण पणपत्तइ अक्षवाणकारवण । सुदत्तस मओ सुणिणो न होइ तत्तमगहेउत्ति ॥ १५८३ ॥

सपमंबणुपालणित्य दाणुवपसो य नेह पडिसिच्चो । ता विज्ज चक्कइसिज्ज च जहा समाहीइ अत्तेसिं ॥ १५८४ ॥

कयपञ्चकसाणोऽपि य आपरिपणिलाणपालयुहाण । विज्जासणार्ह सते छाभे कयवीरियायारो ॥ १५८५ ॥

भणितं दृष्टयिधमेसत् प्रत्याख्यान गुरुवदेधेन, कृतं प्रत्याख्यानं येन स तथाविधकृत्य विविक्त 'अत्त' कर्तृत्वं यस्ये

'समासेन' सर्वेषेणेति गाथार्थः ॥ १५८० ॥ प्रत्याख्यानाधिकार एवाह परः, किमाह ?-यथा वीचवाते-भाणातिपाते

प्रत्याख्याते सत्यर्था प्रत्याख्याता न कारयत्यन्यमिति-न कारयति वीचवाते अन्यप्राप्तिलमिति, कुत्ता ?-मङ्गमयात्-
प्रत्याख्यानमङ्गभयादित्यर्थ, भाथार्थः-अथयत् इत्यक्षनम्-ओवनादि तस्य दानम्-अक्षनदानं सस्मिन्नक्षनदाने, अक्षनशब्दः पा
नाद्युपलक्षणार्थ, सतर्कतशुक्लं भवति-कृतप्रत्याख्यानस्य सतः अन्यसौ अथनादिदाने युव कारणमिति-अथस्य मुञ्चिकिया
कारणं, अथनादिजाभे सति भोक्तुमुञ्चिकियासद्वभावात्, सतः किमिति चेत्, ननु दोषः-प्रत्याख्यानमङ्गस्योप इति गाथार्थः
॥ १५८१ ॥ अतः-नो कयपञ्चकसाणो भायरिपार्हण विज्ज अत्तणार्ह' एतद्वैयमताः न कृतप्रत्याख्यानः पुमानाथार्था
दिभ्य आदिशब्दाद्युपाख्यायतपस्विशब्दकतानहृत्त्वादिपरिग्रहः दद्यात्, किम् ?-अक्षनादि, स्यादेतद्व-द्वद्वो वैयाहृत्य

शंशुद्धिष्विष करेति, जाव ण मुयामि ताव न जेमेमिचि, जाव वा गीठि ण मुयामि, जाव परं ण पयिसामि, जाप सेओ ण णस्सति जाव वा एवतिवा तस्सासा पाणियमच्चिताए वा जाव एत्थिया धिवुणा तस्साधिदुयिचुणा वा, जाव एस दीयणो अलति ताव शरं ण भुंजामिचि, न केवलं भवे अणोसुधि शमिगाहयिसेसेसु संकेत भवति, एव ताव साययस्स, साधुस्सधि पुण्णे पञ्चकस्साणे किं अपञ्चकस्साणी अपच्छव । तग्हा तेणधि कासप सङ्केसमिति । व्याख्यात सङ्केसद्वार, सामप्रतम द्वाद्धारप्रतिपिपादयिपयाह—

अद्दा पञ्चकस्साण ज स कालप्पमाणाणेएणं । पुरिमहुपोरिसीए सुद्धरामासद्वमासेहिं ॥ १५७१ ॥

अद्दा—काले प्रत्याख्यानं यत् कालप्रमाणच्छेदेन भवति, पुरिमाद्दर्पोरुथीन्यां सुद्धर्ममासाद्दर्मासेरिति गाथावर्णयार्थः ॥ १५७१ ॥ अथर्षवर्षयो गुण अद्दा णाम काओ काओ अरस परिमाण त कालेणावधदं कालियपञ्चकस्साण, संजथा णामोक्कार पोरिसि पुरिमहुपकासणण अद्दमासमासं, चघान्देन दोणिण दिवसा मासा वा जाय छम्मासिचि पञ्चकस्याण, एवं अद्दापञ्चकस्साणं । गतमद्दाप्रत्याख्यान, इदानीं उपसंहरताह—[प्र० २१५००]

१ अद्दुद्धिष्वं करोति पावव मुहामि तावव वेमामि पावव्हा प्रीय व मुहामि पावव्हा एदं व मलिसामि वावव्हा एदो व नववन्ति वावव्हा एवावव्व वज्जासाः पाणीयमच्चितायो वा पाववेवावव्वः सिद्धुवा अववपायिचिन्वो वा वाववेव दीयवो अववति वावव्वं व मुने ए केवळं एतेऽन्वेएदि क्खियमद विरोसेसु संकेतं भवति एवं तावव् पावव्वस सायोरावि पूर्वं प्रत्याख्याते किम्ममलावपायी विठवु । एथाए वेनावि कर्तव्यं संकेतमिति । २ अथववार्थः गुण, अद्दा णाम कस्सा, काओ पस परिमाणं एव कालेनापवदं कालिक प्रत्याखयाव एवमा—ममस्सत्तरसन्दिठं पालपी एवावेकायनार्थंममसमासासि व्वावद्वर ही दिवसां मासो वा पावव् पञ्मासाः इति प्रत्याख्यानं एतद्वद्वप्रत्याखयाव

सर्वमशानं सर्वं वा पानकं सर्वस्वाद्यमोक्ष्य-विषिषं स्वाद्यप्रकारं मोक्ष्यप्रकारं च ह्युत्सृजति-परित्यजति सर्वभावेन-सर्व
 प्रकारेण भणितमेतदक्षिरवशेष सीर्षकरगणपरैरिति गाथासमासार्थः ॥ १५७७ ॥ शिरेष्वरस्यो गुण ओ मोक्ष्यस्य सत्वरवि
 धरस पोस्तरति पाणगस्य अणेगविषस्य स्वरूपाणमादियरस साहसस्य शंभाह्वस्य सादिमं अणेगविष मधुमादि एवं सद्य
 जाय पोस्तरति एवं निरयसेसं । गवं निरवधोरद्वारम् , इदानीं सङ्केतद्वारायिकारार्थप्रतिपादनायाह—
 अणुद्रमुद्रिगंठीघरसेवस्सासथिषुगजोह्वस्ये । भणियं सकेयमेयं धीरेदिं अणंतनाणीदिं ॥ १५७८ ॥

अणुधस्य मुद्रिष्वेत्यादिद्वन्द्वः अणुधमुद्रिप्रथियुहस्येदोषपुनासस्तिबुद्धयोतिष्कान् तान् विह्वं कृत्वा एव क्रियत प्रस्य-
 स्थानं तत् भणितम्-चक सङ्केतमेतत्, कैः १-धीरैः-अनन्तस्मानिभिरिति गाथासमासार्थः ॥ १५७८ ॥ अर्थवधस्यो
 गुण कृतं नाम विषय, सद्य केतेन सङ्केत, सथिह्वमित्यर्थः, 'साधू साधगो वा गुण्येवि पञ्चकस्याणे किञ्चि विपह्व अभिगिञ्चति,
 जाय एय साधार्थं ण जिमेमिषि, तालिमणि विह्वानि, अणुद्रमुद्रिगठिपरसेव-सासथिषुगधीषताणि, तस्य साव साधगो
 पोरुसीपञ्चकस्यारतो ताये छेत्तं गतो, परं या तिसो ण साव जेमेति, ताये ण किर घट्टति अपञ्चकस्याणस्य सथिह्वतुं, तदा

१ विह्वानिः गुणयो भोजन सतस्त्वादिष्यं ह्युत्सृजति पानीयमनेकविधं कान्तापानीयादिं कान्तापानीयादिं सतन्मनेकविधं मज्जादि पृथक् सर्वं वाप्यनुत्प
 र्द्धं पृथक् निरासाय । २ अणुधस्यार्थः गुणः केतं नाम विह्व साधुः साधको वा पूर्वमेवि प्रसन्नान्ते विह्विह्वं सथिपुङ्गादि वारदेवं साधदेवं च जेनासि तापी
 नादि विह्वानि अणुधः मुद्रिप्रथियुहं केरारिभुवपुङ्गासां विह्वयो धीयाः, सद्य साधत् साधक्य पीरुपीयस्यस्यारवात् तदा येवं तस्य पूर्वं वा विह्वः च साधत्
 जसति, तदा विह्व च सर्वदेव्यापञ्चकान्तेव कान्तुं, तदा

लहति, पट्टिणीएण वा पट्टिसिद्ध होञ्जा, दुर्भिक्षसं वा घट्टइ हिंसंतस्सपि ण लब्भसि, अथवा आणति जया ण औया
मिंसि ताये णिरागारं पञ्चक्खाति । न्याख्यातमनाकारदारम् , अधुना कृतपरिमाणद्वारमधिकृत्याह—

दृशीहि उ कवलेहि य घरेहिं भिक्खाहिं अद्वय दब्धेहिं । जो भस्सपरिघाय करेइ परिमाणकद्वमेय ॥ १५७६ ॥

दृशीभिर्घा कवलेर्घा गृहेर्भिर्घाभिरथया इत्यैः—ओदनादिभिराहारायामितमानीर्यो भक्कपरित्यागं करोति 'परिमाणकद्वमर्त'—
ति कृतपरिमाणमेवदिति गाथासमासार्थः ॥ १५७६ ॥ अर्थयथस्यो पुण दृशीहिं अज्ज मए एगा दृशी दो वा १-४-५
दृशी, किं वा दृशीए परिमाणं, पञ्चगवि(सित्थगंघि)एकसिं दुब्भमति एगा दृशी, होयलियपि जतियाभो पारावो पक्काहेति
सायतियाभो ताभो दृशीओ, एव कवले एकेण २ जाव घसीस दोहि कणिया कयलेहिं, परहिं एगादिएहिं २ ३ ४ ।
भिक्खाओ एगादियाओ २ ३ ४, दब्धं धमुगं ओवणे सज्जागधिही वा आर्यायिळ वा अमुगं वा कुसणं एयमादियिभा
सा । गस कृतपरिणामद्वारं, अधुना निरयथेपद्वारावयवार्थे अभियाहुकाम आह—

सुख्य अत्तण सुख्य पाणग सुख्यत्तज्जसुज्जधिइ । वोत्तिरइ सुख्यन्नाथेण एय भणिय निरयत्सेस ॥ १५७७ ॥

१ क्तमते मल्लगीकेव वा मठिभित्तं मरेत् दुर्मिथं वा वरुंते हिक्कामोदेगसि म करवते अथवा जायति यथा म भीक्षिन्वामीति वरा भित्तकारं मला
क्याति । २ अथवावार्थः पुनर्दक्षिभाः अथ मया पूजा दक्षिणे वा १ २ ५ दत्तया किं वा दत्तेः परिमाणं ? सित्तकमत्थेक्याः शिवसं पूजा दक्षिः दृशीमति
पावतो वाराइ प्रस्त्रोदवति तावत्तजा दत्तयाः पूर्व कवले एकेव वात्त इतिअथा इत्य्यापूजा कवकार्त्वा गुरेरेकादिभिः मिखा एकादिकाः ३ ३ ४ इत्यय
सुक्कमोदयाः जायकदक्षिभिर्घा भावामत्तज्ज वा अमुग वा हिक्क एयमादि विभाया ।

विभाषा, अति शीघ्रं ताथे जे णमोच्चारणा पोसिहणा वा तेसिं विसज्जेज्जा जे न वा पारणहणा से वा असद्द विभाषा, एव गिलणकज्जेसु भणणवरे पा कारणे जुलगणसंघकज्जाविधिभाषा, एवं सो भवपरिहानं करेति सागारकहमेवेति । गत साकारद्वार, इदानीं निराकारद्वार व्याप्तिस्वयासुराह—

निज्जापकारणमी मयहरगा नो करति आगार । कतारविहित्तुठिमकस्ययाह एयं निरागार ॥ १५७६ ॥

निश्चयेन पाठ—अपगतं कारणं—प्रयोजनं यस्मिन्नसौ निर्यातकारणस्यसिन् साधौ महतराः—प्रयोजनविधेयास्तत्कक-
भाषास्य दुर्बन्त्याकारान् कार्याभाषादित्यर्थः, कः?—कान्तारवृत्तौ दुर्भिक्षतायां च—दुर्भिक्षभावे चेति भाषा, अत्र पठ क्रियते
सदपभूत प्रत्याख्यान निराकारमिथि गाथार्थः ॥ १५७५ ॥ भवत्यो गुण विज्जावकारणस्य तस्स अथा णस्सिप एत्थ किंचिवि
पिथि ताहे महतरगादि भागारे ण करेति, अणाभोगसहसकारे करेज्ज, किं निमित्तं?, कइं वा अंगुळिं वा मुधे सुहेज्ज
अणाभोगेणं सहसा या, सेण दो आगारा कज्जति, स कहिं होज्जा?, कतारे अथा सिणपछिमादीसु, कतारेसु विधी ण

१ विभाषा पदि टोक्क वृत्ता ये वमरकारसहितकाः शौचीया वा तेषां विसर्गवेत् से व वा पारणवयो ये वाऽस्य द्विज्जवरीभाषाः एवं रकनकार्येण अन्वयवत्तिह
वा कपरे जुलगासंघकारादि विभाषा पठ सो भवपरिसानं करोति साकारकृतमेव । २ साधार्थः दुर्भिक्षावकारणस्य एव वा वापि अत्र काचित्पुठि
वथा महतरादीनाकारात् न कोति अनाभोगसहसकारां कुत्रापि, किमिति? कइं वागुळिं वा मुधे विधेयं अनाभोगेण सहसा वा तेन इत्याधारी
क्रियते, तत् क पदेव? कतारे पथा स्यपर्यायिणु, कतारेसु वृत्ति व

पदमसंघसर्णेण जिणकथेण य समं वोच्छिष्णं, तस्मिं पुण काले आपरियपज्जंता थेरा तदा कर्त्तवा भासति । व्याख्यातं नियमिभवत्कार, साम्प्रतं साकारद्वारं ज्याचिस्थयासुराह—

मयद्दरनागारेहिं भवत्स्यचि कारणमि जायमि । ओ भत्तपरिथाय करेह सागारकडभेप ॥ १६७४ ॥

अयं च महानय च महान् अनयो रतिशयेन महान् महत्तरः, आकियन्स इत्याकाराः, प्रभूतैर्यथिषाकारसत्ताख्यापनाय धरुषचनमतो महत्तराकारैर्हेतुभूतैरन्यत्र वा—अन्यस्मिन्नानामोगादी कारणत्वादे सति भुञ्जिक्कियां करिव्येऽहमित्येय यो भक्त परित्यागं करोति सागारकृतमेतदिति गाथार्थः ॥१५७४॥ श्रेययवयो पुण सह आगारेहिं सागारं, आगारा उधरिं सुत्ताणुगमे भण्णिहिंति, तस्य महत्तरागारेहिं—महत्तरयोपयोगेहिं, सेण अमत्तदो पञ्चकत्तातो ताये भापरिपुहिं भण्णासि—अमुग गामं गेसप, सेण निवेइय अथा मम अज्ज अत्तमात्तदो, अति ताव समस्यो करेणु आणु य, ण तरसि अण्णो भत्तद्वित्तो अमत्तद्विओ वा ओ तरसि सो पञ्चसु, णसि अण्णो तस्स वा कज्जस्स अत्तमस्यो ताये तस्स वेय अमत्तद्वियस्स गुरु विसज्जयन्ति, परि तस्स तं ओमंतस्स अणभिजासस्स अमत्तद्विसण्जिरा आ सा से भवति गुरुणिओएण, एवं तस्सूरत्तमेवि विणस्सति अत्तत,

१ प्रथमसंघसर्णेण जिणकथेण य समं वोच्छिष्णं तस्मिं पुण काले आचार्या जिणकथित्वा आदितात्ता कुर्वन्त आसन् । १६ अत्रवार्था युवाः साकाराः। साकारं आकारा इत्यसि सूत्रानुगमे भवित्वात्वे तत्र महत्तराकारः—महत्तरयोर्बौ। सेनामत्तयोः प्रत्याकत्ताः तदाऽऽवर्तते—अमुग गामं तस्सुयं तेन सिद्धेति एवा ममात्तामत्तार्थः अहिं तावत्तमार्थः करोणु यानु च वा एत्तद्वि अन्तो मत्तार्थोऽपत्तार्थो वा वा। एत्तद्वि स त्त्वत्तु, आत्तन्वत्तत्त वा कार्यत्त अत्तमार्थः। एते वा ममात्तामत्तार्थं गुरवो सिद्धवन्ति इत्यत्र तं ओमंतोऽभिजासस्सामत्तार्थसिद्धता वा सा तत्र भवति गुरुनिओएण एवमुत्तरात्तार्थेऽपि सिद्धवन्ति अत्तत्तं

विभासा, अति शोभं साधे ज्ञे णमोकारइया पोशसिइया वा सेसिं विसज्जेज्जा ज्ञे ण वा पाएणइया ज्ञे वा असइ विसासा,
एव णिछाणकज्जेसु अणत्तरे वा कारणे कुल्लगणसंपकज्जादिविभासा, एव ज्ञो भयपरिज्जाणं करेति सागारकइमेवति । गव
साकारद्वार, इदानीं निराकारद्वार व्याचिरयासुराह—

निज्जापकारणमी मपहरगा मो करंति आगार । कतारविस्मिदुन्मिक्कयाइ एव निरागारं ॥ १५७६ ॥

निश्चयेन यातं—अपगतं कारण—प्रयोजन यस्मिन्नसौ निर्यातकारणस्मिन् साधौ महत्तराः—प्रयोजनविधेयासत्फल-
भाषास्य दुर्धनत्याकारान् कार्याभावादित्यर्थः, कः—कान्तारवृत्तौ बुभिक्षतायां च—बुभिक्षभावे भवति भाषा, अत्र एव क्रियते
सद्व्यभूतं प्रत्यास्थान निराकारमिति गाथार्थः ॥ १५७५ ॥ भावत्यो पुण णिज्जावकारणस्य सस्स ज्ञया णत्थि एत्थ किञ्चि
वित्ति तांहे महत्तरगादि आगारे ण करेति, अणभोगसहसकारे करेज्ज, किं निमित्तं ?, कइ वा अंगुलिं वा मुधे सुहेज्ज
अणभोगेण सहसा या, तेण दो आगारा कज्जति, स कहिं होज्जा ?, कंतारे जया सिणयत्थिमावीसु, कंतारेसु विची ण

१ विभासा यदि श्लोक द्वारा ये समस्तकारणविरहकाः पोशवीया वा सेस्यं विसज्जेव् वे न वा पाएणइयो वे वाअसिज्जवादिपयाकाः पूर्व तत्कारणैरु अस्मत्तरसिक्क
वा काये कुल्लगणसंपकापोदिविभासा, एव ज्ञो भयपरिसाणं करेति साकारकइमेवत् । २ भावार्थः बुभिक्षीकयासस एतल जया वात्थि अत्र अविस्मि
दरा महत्तरादीनाकाराद् न कोसि अणभोगसहसाकारो बुधेय किमिथ ? कायं वाअङ्गुलिं वा मुधे सिरेय अणभोगेण सहसा वा तेव इत्थाकारो
इत्थत्ते, एव क मदेव ? कज्जत्तरे जया सावराणत्थि कज्जत्तेयु वृत्ति न

धैर्यमसधतणेण जिणकप्येण य समं पौच्छिण्णं, तन्निह पुण काळे भायरियपञ्चत्ता धेरा तदा करेत्ता भासधि । इयास्पातं
नियञ्चितद्वार, साम्प्रथं साकारद्वार इयाधिस्यासुराह—

॥ १५७४ ॥

मयहरगागारेहिं ध्वस्तप्यधि कारणमि जायमि । जो मत्तपरिचाय करेइ सागारकसमेप ॥ १५७४ ॥

अथ च महात्तय च महान् अनयोराविषयेन महान् महत्तरः, आक्षिपन्त्य इत्याकाराः, प्रभूतैर्बंधिधाकारसत्तास्त्वापनार्थं
बहुवचनमतो महत्तराकारैर्हेतुभूतैरन्यत्र वा-अन्यसिंघानान्मोगादौ कारणजाते सति भुञ्जिक्रियां करिव्येऽहमित्येय यो भय
परित्यागं करोति सागारकृतमेतदिति गाथार्थः ॥ १५७४ ॥ कैवलयर्थो पुण सह आगारेहिं सागार, आगारा चयर्हिं सुत्ताणुगम
भण्णिहिति, तस्य महत्तरागारेहिं-महत्प्रययोगेहिं, तेण अभसद्धो पच्चक्खातो ताये भायरियहिं मण्णति-अमुग गामं मंतय,
तेण निवेइय अथा मम अज्ज अत्तसद्धो, अति ताष समत्थो करेत्तु जातु य, ण तरति अण्णो भच्चद्धिओ अभसद्धिओ या
जो तरति सो वच्चत्तु, णत्थि अण्णो तस्स वा कज्जस्स असत्तयो ताये तस्स च्चेव अभसद्धिवस्स पुक विसज्जयन्ति, परि
तस्स तं जेमंतस्स अण्णभित्तासस्स अत्तसद्धिवणिज्जरा जा सा से भवति गुरुणिओएण, एवं तस्सूरत्तमेयि पिणस्सति अर्धत्तं

१ प्रथमार्धहृत्तयेन विषयकत्वेण च समं अथच्छिण्णं तस्मिन् पुनः काळे भाष्यार्थो विषयकत्वेण अतिरिक्त्वा कुर्वन्व आसत् १३ अथवार्थः, गुरुः सहाकर्त्तव्यं
साकारं आकारा चयर्हिं सुत्ताणुयसे मन्निवन्त्ये तन्न महत्तराकारैः-महत्प्रययोगेः तेनाभसद्ध्यां प्रकाशनात् तदाऽऽत्तादौभवति-अमुकं मां वन्द्यत्वं हेव निवेदितं
एथा समाध्यासकार्यः यदि तावत्समर्थः करोतु पातु च च सम्भोदि अन्वो मत्तार्थोऽप्यकार्यं वा वा सम्भोदि स इहत्तु, भास्सन्त्यकार वा कार्यत्वं भसमथा तदा
तमेवाभसद्धिविं गुरवो सिद्धवन्ति इहत्तु च जेमतोन्वमिक्त्वापत्तामत्तार्थविभेदा वा सा तन्न अदत्ति गुरुनिवेतोव एवमुत्सूरत्तमेयि विरह्त्वाधि अत्तन्त्वं

च त्व' अमुकं अमुके-अमुकदिवसे एवाथत् पठादि इष्टेन-नीरुत्तेन गळानेन वा-अनीरुत्तेन कर्त्तव्यं धात्वुत्पत्तौ
 बाधदाशुरिति गाथासमासार्थः ॥ १५७१ ॥ एतत् प्रत्याख्यानमुक्त्वकथं नियञ्चित धीरुत्तरप्रसंगं-तीर्थकरणपरप्र-
 कथितं यद् गृह्णन्ति-प्रतिषण्णं अनगारा-साधयः 'अनिभृतास्मानः' अनिदाना अप्रतिषदाः श्रेयादिव्यति गाथासमासार्थः
 ॥ १५७२ ॥ इदं चाधिकृतप्रत्याख्यान न सर्वकालमेव क्रियते, किं तर्हि ? चतुर्दशपूर्विजिनकस्त्रिकेयु प्रथम एव यत्प्रक-
 यननारायणसंदनने,(अपुना तु)एतद् व्ययछिन्नमेव, आह-तदा पुनः किं सर्व एव स्थधिरावयः कृतवन्तः आहोन्विजिनकस्त्रिका
 दय एपंतो, एतत्, सर्व एव, तथा च आह-स्थधिरा अपि तथा(दा)चतुर्दशपूर्व्यादिकाले, अपि सत्त्वादन्ये च कृतवन्त इति गाथा
 समासार्थः ॥१५७३॥ भाष्ययो पुण नियतित णाम नियमित, अथा एतत् कायवं, अथवाऽच्छिन्नं अथा एतत् अथस्व कायवंति,
 मासे २ अमुगादि दिवसादि चतुरथादि छद्वादि अहमादि एषवित्तो छद्मेण अहमेण वा, इहो साय करेति चेष, अति निजाणो
 दयति सथापि करति चेष, णवरि ऊसासपरो, एत च पद्मकलाणं पद्मसंपतणी अपदिक्त्वा अणित्सिता इत्य च परत्य
 य, अपधारण मम असमरयसस अणो कादिति, एव सरीरए आप्पदिक्त्वा अणित्सिता कुर्वति, एतं पुण चोदसपुवीसु

१ आसार्थः पुनर्दिपश्चिन्नं नाम द्विपमित पपाऽत्र कथय अन्वयाभिन्नं तथाऽत्राथरुप कर्त्तव्यमिति मासे २ अमुमित् दिवसे चतुर्थादि षष्ठी
 मादि एतावत् पदवाक्यमत्र वा, इत्यत्रावत् कर्त्तव्येव यदि स्यात्तौ अथपि तथापि कर्त्तव्येव परं इत्यादिवा, एतत् यत्प्रकयनं प्रत्ययसंज्ञक द्विबोध्यतिक्त्वा
 अतिविताः, अत्र चापुत्र च, अथवात्त ममासमर्थत्वात्तः कर्त्तव्येति, एवं एतरेत्यादिक्त्वा अतिविता कुर्वति इत्य पुनश्चतुर्दशपूर्व्यादिः

सार्थः ॥ १५६८ ॥ स इदानीं तपःकर्म प्रतिपद्यते तदतिक्रान्ते काले पसव् प्रत्याख्यानं-एवविधमतिक्रान्तकरणार्थं
क्रान्त भवति श्रावज्यमिति गायत्रिसमासार्थः ॥ १५६९ ॥ भोक्त्रयो गुण पञ्चोसवणाए तव वेदिं चेष कारणं न कर,र,
जो वा न समर्थो सवधासस्त गुरुत्वस्मिगिणकारणोहिं सो अतिक्रान्ते करोति, तथेय विभासा । व्याख्यातमतिक्रान्त
द्वार, अधुना कोटीसहितद्वारं विदुष्वन्नाह—प्रस्थापकक्ष-प्रारम्भकक्ष दिवसः प्रत्याख्यानस्य निष्ठापकक्ष-समाप्तिदिव
सस्य यत्र-प्रत्याख्याने 'समिति' च मिलतः द्वावपि पर्यन्तौ तद् भष्यते कोटीसहितमिति गायत्रिसमासार्थ ॥ १५७० ॥
भार्क्त्रयो गुण अस्य पञ्चकस्याणस्तस कोणो कोणो य मिलति, कर्षः-गोसे आषस्तए अभसद्दो गदितो अक्षोरच अचिउरुण
पञ्छा पुणरवि अभसद्वं करोति, धितियस्तस पठ्यणा पठस्तस निष्ठयणा, एते दोऽपि कोणा एगद्वा मिलिता, अष्टमादिसु
दुष्टतो कोटिसहित षो चरिमदिवसे तस्सावि एगा कोटी, एयं आयविलनिधीतिप्रएगासणा एगद्वाणगाभियि, अथवा इमो
आणो विधी-अभसद्व कर्तं आयाविलेण पारितं, पुणरवि अभसद्व करोति आयाविल च, एष एगासणागादीदिवि संज्ञोको कालयो,
णिधीतिगादिसु सवेसु सरिसेसु य । गतं कोटिसहितद्वारं, इदानीं नियञ्जितद्वारं न्यथेण निरूपयन्नाह—मास २
१ भाषार्थः गुणः पशुव्याप्यं तपःक्षेत्रेण कार्त्तव्यं करोति यो वा य सपर्यं तपसासाह पुरुषाणस्त्रिकारणकारणो सोऽपि क्रान्ते करोति तथेव विभासा ।
२ भाषार्थः गुणर्षेण प्रत्याख्यानक कालः कोणस्य मित्वा कर्त्तव्यं । मन्त्रे आवाक्येऽभसद्वार्थो गृहीतः अक्षोरचं त्स्त्रिणा पञ्चत् गुणरति अमन्त्राय करोति इद्रीद्वय
प्रत्यापना प्रथमत्र विष्ठापना एतौ द्वौवपि कोणी एकत्र मित्वा अष्टमादिसु द्विधातः कोटीसहित पञ्चमदिवसाः (५) तदन्तरेण कोटी प्रत्याख्यानमभ्यर्त्तितं
इति कोटिसहितकालकारणवि व्याख्याऽभसद्वो विधिः-अमाकार्यः इत आवागमन्त्रेण पारयति गुणरत्नमन्त्रार्थं करोति आवागमन्त्र च एवं पञ्चासवारिभारवि
संयोग कर्त्तव्यः निर्दिष्टकालादिसु सर्वेषु सत्रेषु विद्यतेषु च ।

च तप' अमुके अमुके-अमुकद्विषसे एतावत् पठादि इदेन-नीकथेन गजनेन वा-अनीकथेन कथ्यन्थं यावदुच्यतासौ
 यावदायुरिति गाथासमासार्थः ॥ १५७१ ॥ एतत् प्रत्याख्यानमुक्तस्वकथं नियमिषत् धीरगुरुप्रभसं-शीर्षकराणापरम्-
 रुषितं यद् गृह्णन्ति-प्रतिपद्यन्ते अनगारा-साधयः 'अनिष्टात्मानः' अनिष्टाना अप्रतिषन्ताः श्रेष्ठादिव्यति गाथासमासार्थः
 ॥ १५७२ ॥ इदं चाधिकृतप्रत्याख्यान न सर्वकाठमेव कियते, किं सति?, अतुर्वसपूर्वविजिनकस्त्रिकेषु प्रथम एव पञ्चक-
 पथनाराषसहनने,(अनुना सु)एतद् व्यथच्छिमेष, आह-तदापुनः किं सर्व एव स्थिरादयः कृतवन्तः आहोन्विजिनकस्त्रिका
 दय पृथेति!, उच्यते, सर्व एव,क्षया चाह-स्थविरा अपि तथा(दा)अतुर्वसपूर्वार्थिकाठे, अपिषुब्दादन्त्ये च कृतवन्त इति गाथा
 समासार्थः ॥१५७३॥ भावत्यो गुण निर्यदित पास निपमित, अथा एतय कायव, अथवाडाच्छिष्णं अथा एतय अथत्सं कायवति,
 मासे २ अमुगेहि दिवसहि चतुरथादि छद्वादि अहमादि एवविशो छट्टेण अहमेण वा, इहो ताव करोति येव, अति गिजाणो
 ह्यति सधावि करोति येव, णवरि क्त्वासापरो, एत च पञ्चकस्त्रार्णं पञ्चमसपसणी क्षपद्विषदा अणिस्त्रिवा इत्य य परतय
 य, अथधारणं मम अथमरपरस अणो कादिति, एव सरीरए क्षपद्विषदा अणिस्त्रिवा कुर्वति, एतं गुण चोद्सगुधीसु

१ आधापः पुनर्निवसितव नाम द्विपमित तथाप्य कठमेव अथवाऽधिक्यय तथाऽन्वयव कर्तव्यमिति मासे २ अमुमित्ति दिवसे च्युर्वादि चद्वादि अह
 यादि एतावत् पञ्चमाहमेव वा इहतावत् करोत्येव यदि च्छासो मवसि तथापि करोत्येव परं उच्यते, एतच्च प्रत्याख्यानं पञ्चमसपसपद्विषद्विषद्विषद्विषदा
 अन्विषता अत्र च्युत्त च, अथवात्सं समासमपयत्नात् कस्त्रिके, एवं सरीरेऽप्यन्विषदा अन्विषताः कुर्वति एतत् पुनर्यदुर्लभ्यमितिः

सार्थः ॥ १५६८ ॥ स इदानीं तपःकर्म प्रतिपद्यते तदतिक्रान्ते काले एतत् प्रत्याख्यान-एयविषमविका-तकरणादिति कान्त भवति ज्ञातव्यमिति गाथासमासार्थः ॥ १५६९ ॥ भार्तरथो पुण पञ्चोसवणाए तय वेदिं ध्वेय कारणादि न करइ, ज्ञो वा न समस्यो षववाससस गुरुवधस्सिगिजणकारणोदिं सो अतिक्रते करेति, तथेय धिभासा । व्याख्यातमतिक्रान्त द्वार, अधुना कोटीसहितद्वार विषुण्वध्नाह—प्रस्थापकक्ष-प्रारम्भकक्ष द्विवसः प्रत्यास्थानस्य निष्ठापकक्ष-समाधिसिदिय सद्य यत्र-प्रत्याख्यानं 'समिति' सि मिलसः द्वाधयि पर्यन्तौ तद् भण्यते कोटीसहितमिति गाथासमासार्थः ॥ १५७० ॥ भार्तरथो पुण अत्य पञ्चकस्साणसस कोणो कोणो य मिलति, कथं-गोसे आधससए भभसद्वो गदितो अक्षोरच अदिउरुण पच्छा पुणरवि भभसद्व करेति, वितियसस पट्टवणा पट्टमसस निद्वयणा, एते दोडयि कोणा एगद्वा मिलिता, अद्वमादिसु बुद्धतो कोदिसहित ज्ञो धरिमदिवसे तस्सयि एगा कोद्वी, एव आयधिलनिधीतियएगासणा एगद्वाणगाणिपि, अपया इमो अण्णो चिद्वी-अभसद्व कतं आयधिलेण पारिस, पुणरवि भभसद्व करेति आयधिलं च, एव एगासणगादीदिवि सजोगो कातयो, णिधीतिगादिसु सवेसु सरिसेसु य । गतं कोदिसहितद्वार, इदानीं नियन्त्रितद्वार न्ययेण निरूपयन्नाह—मास २

१ भावार्थः पुणः पुरुषणार्पां तपसंरेष कार्त्तव्यं करोति वो वा न समय उचवासाय एकपथिजाकामकार्त्तः सोभदीकान्ते करोति तत्र च विधानम् । २ भावार्थः बुधर्षण प्रजास्यपायस कोणः कोणस्य मिलतः कर्त्तुं ? प्रत्युये आदरकडमज्यायो गृहीतः अदोतावं स्थित्वा एसाए बुधरवि भभसद्व करेति इदीद्वर प्रकापया प्रथमस्य निष्ठापया एतौ द्वाधयि कोणो एकत्र मिलिती अद्वमादियु द्विधातः कोटीसहित पञ्चमसहितसः (स) दसत्येक्य कोटी पञ्चमायामाहमिदं कृत्तिकासयैकज्जातकाम्ययि भवत्वाऽयमन्यो द्विविधः-अभसद्वयाः कृत्त वाधामाहरेच पातवन्ति बुधरभ्यसकामं करोक्ष भावाभासः च एवं बुधसद्वारद्विरवि संयोगः कर्त्तव्यः, सिद्धिक्रमादियु सर्वेषु सदस्येषु विद्यतेत्ये च ।

च तप' अमुकं अमुके-अमुकविषये एतावत् पञ्चाधि इदेन-नीकवेन खानेन वा-अनीकवेन कर्त्तव्यं चाथदुष्पुत्रो
 यावदायुरिति गाथासमासार्थः ॥ १५७१ ॥ एतत् प्रत्याख्यानमुक्त्स्वक्यं नियन्त्रितं धीरयुक्तप्रज्ञसं-शीर्षकरागणधरप्र-
 कपितं यद् एहन्ति-प्रतिपद्यन्ते अनगारा-साधवः 'अनिभूतारमानः' अनिदाना अप्रतिबद्धाः श्रेष्ठादिव्यति गाथासमासार्थः
 ॥ १५७२ ॥ इत् चाधिकृतप्रत्याख्यान न सर्वकाष्ठमेव क्रियते, किं वरिं?, चतुर्दशपुत्रिञ्जिनकस्त्रिकेसु प्रथम एव पञ्चकृ-
 पभनाराधसंदनने,(अयुना सु)एतद् व्यथञ्जिनमेव, आह-सदा पुनः किं सर्व एव स्थिरादयः कृतवन्तः आहोन्निञ्जिनकस्त्रिका
 दय पर्येति!, सद्यसे, सर्व एव, सदा चाह-स्थिरा अपि तथा(दा)चतुर्दशपुत्र्यादिकाते, अपिसंख्यादन्ये च कृतवन्त इति गाथा-
 समासार्थः ॥१५७३॥ भायत्यो गुण नियतित णाम धियमित, अथा एत्थ कायवं, अथवाऽच्छिद्यन् अथा एत्थ अयस्सं कायवति,
 मासे २ अमुगेहि दिवसेहि चतुत्थादि छद्मादि अहमादि एवतिओ छठ्ठेण अहमेण या, इहो ताव करोति श्वेव, अति गिताणो
 ह्यति तथाधि करोति श्वेव, णवरि कसासपरो, एत च पञ्चकक्षाणं पञ्चमसपत्तणी अपत्तिबद्धा अणिसिस्ता इत्थ य परत्थ
 य, अयधारण मम अस्मत्परस अणो कादिति, एव सरीरत् अप्पत्तिबद्धा अणिसिस्ता कुञ्चति, एवं गुण चोदसयुधीसु

१ आवापः युवार्थद्विद्वतं नाम निवमितं वाऽऽह कस्य अयथाऽऽदिद्वं अवाऽऽवापवं कर्मव्यमिति मासे १ अमुस्मिद् दिवसे अयथादि अह
 मादि एतावत् अहमाहमेव वा इहकावत् कर्तावेव, यदि अयो मवति तथापि कर्तव्येव परं यथाऽऽहत् एतच्च माहात्म्यार्थं प्रकमसंहर विवोऽयतिबद्धा
 अस्तिपिताः, अय अयुज च अथवात्वं समासमथवात्वाः कस्त्रिकीर पूर्व सरीर्यादिका अस्तिपिताः कुञ्चित एतत् युवसदुर्द्वयुत्तिकाः

करणादनागतं स्नातव्यमवसीति गाथार्थः ॥१५६७॥ ईमो पुण पस्य भावयो-अणागत पद्यकस्साण, अथा अणागतं सयं करेज्जा, पज्जोसवणागहण पस्य धिक्किट्ट कीरति, सबअहसो अट्ठमं जघा पज्जोसवणाए, तथा चातुम्मसिए छट्ठं पयिसिए अरुमसट्ठं अणोसु य णहाणाणुजाणादिसु ताहिं ममं अंतराएयं होज्जा, गुरु-आयरिया संसिं कावयं, ते किं ण करेति?, असट्ठ होज्जा, अथवा अण्णा काइ आणत्तिगा होज्जा कायधिया गामतरादिं सेइस्स या आणेयप सरीरयेयायहिया या, साथे सो तययासं करेति गुरुवेयायच्च च ण सक्कति, ज्जो अण्णो दोणहयि समथो सो करेसु, ज्जो या अण्णो समथो तययासस्स सो करेति णसि ण वा लभेज्जा न याणोज्ज वा विधिं साथे सो च्चेव पुब वययास कातूणं पच्छा ताइयस मुंभेज्जा, सयसी णाम ससभो तस्स कातवं होज्जा, किं तदा ण करेति?, सो तीर पसो पज्जोसवणा वस्सारिवा, असट्ठेयं वा सयं पाराचिवो, साथे सयं हिउतुं समथो आणि अरुभासे तत्थ वच्चव, णसि ण लहति सेस जघा गुरुणं यिभासा, गेउण्ण-आणति अथा साहिं

१ अयं पुबराव शाखायाः-अणागतं प्रसाक्यानं पञ्चाशत्तमं तथा कुर्यात् पर्युपनामप्रत्ययस्य विकृते क्रियते सर्वत्रपत्यमन्तरं कथा चतुष्कारां तथा चतुर्नाम्नां पदं पाश्चिकेऽप्यकार्यं कर्म्येयु वा क्वात्तानुयागादिषु तथा मन्तान्तराधिक सन्निध्यति गुरवा-आचार्याख्येवा कर्तव्यं ते किं न कुर्यादिति? अथद्विप्यथा वा स्युः अथवा अस्या वा क्वात्तानुयागादिषु कर्तव्यं सदेव प्रामाण्यतरात्मनादिका टीकाकल वाऽन्तेऽवश्यं सतीरेव्याहृतं वा तथा एव अथवासं करोति गुरुपदवाच्यं च न सन्नोति पौञ्ज्यो द्वयोरपि समर्थः स करोतु, अन्वयो वा यः समर्थं तदथवासाय स करोति नास्ति न वा कथेन न आनीयात्ता सिद्धिं तथा च शैवावशात् पूर्व कुर्यात् यस्मात् तद् (पदं) द्विप्ये संश्लेषे तदस्ती नाम अथकस्त्वत् कर्तव्यं सदेव किं तथा न करोति? स तीरे प्रकः पर्युपना इत्यसिद्धौ अर्थव्युत्पत्त्या इत्थं पारितोषात् तथा सयं द्विप्येयु समर्थो नास्ति समीचे तथा मन्त्रेण, नास्ति न कर्मते रोपं यथा गुरुणा विभावा त्वात्तत्-आकाति कथा तथा

दिवसे असद्र होति, विज्येण वा भासितं अमुगं दिवसं कीरहिति, अथवा सयं श्वेव सो गंडरोगादीहिं रोहिं दिवसेहिं असद्र भवतिचि, संसधिभासा अथा गुरुभि, कारणा कुलगणसंधे आयरियगच्छे वा लशेय विभासा, पञ्चा सो अणागतक्राते काऊणं पञ्चा सो ज्येमेज्जा पञ्चोसपणाविसु, सस अ क्रि र निजरा पञ्चोसपणादीहिं लशेव सा अणागतं क्राते भवति । गतमनागतद्वारम्, अमुनाऽतिक्रान्तद्वाराययथार्थप्रतिपादनायाह—

पञ्चोसपणाह तथ ज्यो ससु न करेह कारणाज्जाय । गुरुशेयाश्वेण तवस्तिगोलजयाय वा ॥ १५६८ ॥

सो दाह तयोक्तम् पडियज्जाह स अहकिण्णु फाले । एय पवक्त्साणं अहकंतं होह नापदव ॥ १५६९ ॥

पट्टवणाओ अ दिवसो पवक्त्साणास्त निट्टवणाओ अ । अहियं सभिंति शुक्रिधि स भज्जाह कोहिसहियं सु ॥ १५७० ॥

भासे २ अ तयो असुगो असुगो दिणमि पवहयो । हट्टेण गिलाणेण व कायव्यो जाव कसासो ॥ १५७१ ॥

एय पवक्त्साण नियट्टिय पीरगुरिसपवस्त । ज गिणहत्तज्जागारा अणिस्ति(दिन)अप्या अपडिहत्ता ॥ १५७२ ॥

चउत्सगुव्यी जिणकट्टिपुसु पवममि श्वेव सयपणे । एयं विच्छिळं ससु येरावि तया करोसी य ॥ १५७३ ॥

पर्युपणायां तयो यः ससु न करोति कारणाज्जाते सति, सर्वेष दर्शयति गुरुशेयावृत्त्येन सपस्विगजानसया शैति गाथासमा

१ दिवसेऽसदिप्युर्भवति शैवेव वा भासितं अमुदिम् दिवसे अश्विनते अन्वका कपनेव स गण्डरोगादिभिकेयु दिवसेयु अश्विप्युर्मासीति शैवस्तिनाया पथा गुरो कारणात् कुलमनासहेयु भासायै गटेयु वा लशेव दिवाया पञ्चाओऽन्वागतक्राते कुञ्जा पञ्चात् स ज्येमेय पर्युपणादीयु, लका वा क्रिड निर्वेण पर्युप-
णादिभिस्तथैव साऽन्वागतं क्राते भवति ।

करणादनागतं ज्ञातव्यं भवतीति गार्थार्थः ॥१५६७॥ इमो पुनः परस्य भावस्यो-भणनागतं पञ्चकल्याण, अथा भणनागतं सर्वं करोञ्जा, पञ्चोसवणागहणं परस्य विकिर्द्धं कीरति, सवञ्चहस्रो अट्टसं अथा पञ्चोसवणाप, तथा चातुम्भासिए छट्टं पकिस्य अन्भसदं भणोसु ए णहाणाणुजाणादिसु सदिं मसं अंतराहयं होञ्जा, गुरू-आयरिया संसिं कातव्यं, ते किं ण करंति १, असह्र होञ्जा, अथवा अण्णा काह् अण्णसिगा होञ्जा कायविया गामंतरादिं सेहस्स वा अणोयव सरीरवेयावदिया या, तापे सो उपदासं करोति गुरुवेयावच्चं च ण सञ्जेति, ओ अणो दोण्हवि समस्यो सो करेतु, ओ धा अणो समस्यो उपयासस्स सो करति णसि ण धा छभेञ्जा न धाणेञ्जा वा विधिं तापे सो च्चैव पुव उपवासं कातूणं पञ्छा तदियसं मुंभेञ्जा, सवसी णाम समभ्रो तस्स कातव्यं होञ्जा, किं तदा ण करोति १, सो तीर पसी पञ्चोसवणा तस्सारिता, असहुंसे धा सयं पारायितो, तापे सय हिहेतुं समस्यो जाणि अकभासे तस्य वञ्चत, णसि ण सहरति सेसं अथा गुरूणं विभासा, गेसण्णं-जाणाति अथा सदि

१ अयं पुनरत्र भावार्थः-सवसातं प्रकाशनात् सवसातपदं तथाः कर्त्तव्यं पर्युपवादात्मकं विदुः किरते सर्वसवसातसं अथा पर्युपवादा, तथा चतुर्गोष्ठी पदं पाण्डिकेयमन्वयत्, अन्वेषु धा कावातुवागादियुं तथा समान्तरादिभः सन्धिरिति गुरावः-आवादातेषां कर्त्तव्यं ते किं न कुर्वन्ति १ अत्रादिपथा वा स्युः अथवा सस्या वा काविदाणसिः कर्त्तव्या भवेत् प्रामाण्यरामन्नादिका दीककल वास्त्वोत्तव्यं सरीरवेयावद वा तदा ए उपवासं करोति गुरुरवागुरा ए न काञ्चोसि कोञ्चो इयोरसि समर्थः स करोतु, अन्वेषो वा धाः समर्थे उपवादात् ए च्चोति पाथि न वा क्कोत न जानीवाहा सिदिं तथा ए दीरावतावं पूर्वं प्रागा पञ्चात् एत् (एव) दिवसे सुभीठ तपस्वी नाम सपककल कर्त्तव्यं भवेत् किं तदा न करोसि १, ए तीर प्रासाः पर्युपवादात् अत्रादिता अर्द्धव्युत्पादात् स्वर्ध पारितवात् एता एतं दिविसु समर्थे जाणि समीपे तत्र ब्रह्मण, नादि न क्कोते तेषं अथा गुरूणां विभासा क्कात्तव्यं-जाणाति अथा तप

मनाकारं, 'परिमाणकृतमिति वृत्त्याधिकृतपरिमाणमिति भावना 'निरवशेषमिति समप्राप्तनादिविषय इति गाथार्थः ॥ १५६४ ॥ 'सङ्केतं व्यंघ्रिं केतं-विह्वलमनुष्ठादि सङ्केतेन सङ्केत सञ्चिह्नमित्यर्थः, 'अत्रा यं चि क्वात्स्या, यत्रा माशिस्य पीरुत्प्यादिकालमानमपीत्यर्थः, 'प्रत्यास्थानं तु दशाधिषं' प्रत्यास्थानशब्दः सर्वप्रानागतार्थी सम्बन्धते, पुष्पव् स्ववकारार्थत्वाद् व्यथद्विषोपन्यासाद् यथाधिषमेव, इह योपाधिमेवात् स्पष्ट एव भेद इति न पीनरुक्त्यमाशङ्कनीयमिति । आह-इदं प्रत्यास्थानं प्राणातिपातादिप्रत्यास्थानवत् किं साधत् स्वपमकरणादिभेदभिन्नमनुपाशनीय आहोतिवद् न्यथा । अन्यर्थोत्साह-स्वयमेवानुपालनीय, न पुनरन्यकारणे अनुसर्तौ वा निषेध इति, आह च-'दाशुबवेसे अप समाधि चि अन्त्याहारदाने यद्विप्रदानोपदेशे च 'यथा समाधिः' यथा समाधानमात्मनोऽप्यपीदया प्रवर्तिष्यन्मिति वाक्य संघः, उक्तं च-'मोचितजिणवयणाणं ममसरदियाण णत्थि णु धितेसो । अप्पणांमि परंमि य सो बज्जे पीडमुमभोचि ॥१॥' इति गाथार्थः ॥ १५६५ ॥ सामप्रथमनन्तरोपन्यसाद्व्याधिपप्रत्यास्थानाद्यभेदावयवार्थमितिस्त्वयाऽऽह--

दोदी पज्जोसयणा मम य तथा आतराय डुज्जा । शुक्केपावधेणं तथस्सिगोउत्तपाए वा ॥ १५६६ ॥

सो वाइ तवोक्कम्म पद्वियज्जे स अणानए काले । एयं पच्चक्खणां अणानाय दोइ नतयच्च ॥ १५६७ ॥

अविव्यति पर्युपणा मम च तथा अन्तरायं भवेत्, केन हेतुनेत्यत आह-शुक्केपावत्त्वेन सपस्सिगकानतया वेत्सुपउत्त पाणमिदमिति गाथासमासार्थः ॥ १५६६ ॥ स इदानीं तयाकर्म प्रतिपद्येत सदानागतकाले सद्यत्त्यास्थानभेदमनुभवमनागत

स्वरगुणप्रत्यास्थानं, अशुना सर्वोत्तरगुणप्रत्यास्थानमुच्यते, तत्रेयं गाथा—‘पञ्चस्वार्णं गाहा । अथवा देशोत्तरगुणप्रत्यास्थानं
 भावकाणामेव भवतीति तदधिकार एवोक्तं, सर्वोत्तरगुणप्रत्यास्थानं तु श्रेयत उभयसाधारणमपीत्यतस्त्वभिधित्वयाऽऽह—
 पञ्चस्वार्णं उत्तरगुणेषु स्वमणाहय अणंगविह । नेण य इहय पगय नपि य इणामो दसधिह तु ॥ १५६३ ॥
 अणाणपसइकल कोटिपसहिअ निअटिअ वेव । सागारमणागार परिमाणकट निरवसेस ॥ १५६४ ॥
 सकेष वेव अट्ठाए, पञ्चस्वार्ण तु वसधिह । सपमेवणुपालणिय, वानुषएसे अह समाप्ती ॥ १५६५ ॥
 व्याख्या—प्रत्यास्थानं प्रागनिकपिसञ्चकार्य, ‘उत्तरगुणेषु’ उत्तरगुणविषयं प्रकरणात् साधूनां तावद्विदमिति—अपणादि,
 क्षपणप्रहणाद्यधुर्धाविपरिग्रहः, आदिप्रहणाद्विधिमामिग्रहपरिग्रहः, ‘अनेकपिधं’मित्यनेकप्रकार, प्रकारश्च वक्ष्यमाणस्तानान
 कविधेन, चषाब्दावुकलक्षणो न च, ‘अत्रे’ति सामान्येनोत्तरगुणप्रत्यास्थानानि कृपणाधिकारे, अपथा चषाब्दस्यकारा
 र्थत्वात् सेनेष, ‘अत्रे’ति सर्वोत्तरगुणप्रत्यास्थानप्रक्रमे प्रकृतम्—उपयोगोऽधिकार इति पर्यायस्त्वपि चेद दसविधं तु—मूला
 पेशया पणविधं दसप्रकारकमेवेति गाथार्थः॥१५६३॥अशुना दद्याविधमेवोपन्यस्तसाह—‘अणागत ०’गाथा, अनागतकरणा
 दनागतं, पशुपणाद्याथाचार्याद्विधेयावृत्त्यकरणान्तरापसदृभावादारत एव तत्तपःकरणमित्यर्थः, एवमतिक्रान्तकरणादति
 क्रान्तं, भाषना प्राणवत् । ‘कोटिसहित’मिति कोटीन्धां सहितं कोटिसहितं—मिस्त्रितीभयप्रत्यास्थानकोटि, धगुर्धादिकरण
 मेवत्स्यर्थः, ‘नियञ्चित वेव’ निवतरं पञ्चित नियञ्चितं प्रतिष्ठावदिनादौ नानाएन्तरापभावेऽपि नियमात् कर्त्तव्यमिति
 इदं, ‘साकार’ आकियन्त्र इत्याकाराः—प्रत्यास्थानापथादेवयोऽनाभोगादयः सहाकारः साकार, तथाऽपिपमानाकार

न तद् गृह्यते, किं तर्हि ?, सर्वाणुक्त्वपलक्षणमिति मरणमेवान्तो मरणान्तः तत्र भवा मारणाभिवृत्ती बह्वृत् (पूर्वपदात्) इति ठञ् (पा० ४-४-६५) संलिस्यतेऽनया धारीरकपाथीति संलक्षणा-तपोविद्योपलक्षणा तस्याः श्लोपण-सेवन तस्याराधना-भक्षणकालस्य करणमित्यर्थः, अथञ्चः समुच्चयार्थः । एष साभायारी-भासेवितगिधिमनेण किञ्च सावगेण पृच्छा निक्त्वमित्यर्थ, एवं सायणपम्नो तज्जमितो होति, ण सञ्जति तापे भक्षपक्षकसाणकाले संधारसमणेण होतवतीति विभासा । आह एकम्-'भपञ्चिमा मारणाभिवृत्ती संलक्षणाश्लोपणाऽऽश्वना' इति चाररहिता सम्यक् पाठनीयेति याक्यशेषः, अथ के पुनरस्या भविचारा इति तानुपदर्शयन्नाह-'इमीय समणोषासपूर्णं०' अस्या-अनन्तरोदितसंलक्षणासेवनाराधनायाः क्षमणोपासकेनामी पथाविचारा ज्ञातव्याः न समाचरितव्याः, तद्यथा-इहलोकार्थसाप्रयोगः, इहलोको-मनुष्यलोकस्त्विक्षाधासा-अभिजापसस्याः प्रयोग इति समासः श्रेष्ठी स्याममात्यो वेति, एवं 'परलोकार्थसाप्रयोगः' परलोक-देषलोक, एव अविताशंसप्रयोगः, अयितं-भाणधारणं तत्राभिजापप्रयोगः-यदि बहुकालं अीवेयमिति, इयं च पस्वमास्यपुस्वकथाध्वनादिपूजादर्शनात् धनुपरिवारदर्शनाच्च, लोकअथाश्रवणाद्यैवं मन्वते-अीवितमेव श्रेयः प्रत्याख्यातन्तानस्यापि, यत्र पूर्वविधा मनुदेक्षेनेयं धिभूतिरियंयव इति, 'मरणाशसाप्रयोगः' न कश्चित् प्रतिपन्नानश्वनं गवेपयति न सपर्ययाऽऽद्वियते नैय कश्चित् श्वायते, तदस्यस्यैवंविधश्चिचपरिणामो जायते-यदि शीघ्रं क्षियेऽहमपुण्यकर्मोति, भोगार्थसाप्रयोग' अन्मान्तरे अकपयती स्याम् वासुदेवो महात्मणश्चलिकः शुभकपयानित्यादि । तच्छः श्रावकधर्मः, व्याख्यातं सप्रभेद देवो

१ अत्र साभायारी-भासेवितपूदिपमेव किञ्च आशकेर एवाभिवृत्तप्रत्यय एव श्रावकधर्मो मन्वतेऽतः च अन्वोति तथा मन्वन्त्याश्रावकप्रभे संखार समवेतव अदिवत्त्व विभासा ।

क्रिया, तत्र निसर्गः—स्वभावः अधिगमस्तु यथायस्थितपर्यपरिच्छेद इति, आह—मिथ्यात्रमोहनीयकर्मक्षयोपशमादेरिदं भवति कथमुच्यते निसर्गेण येत्यादि १, उच्यते, स एव क्षयोपशमादिनिसर्गाधिगमभ्रन्मोक्षे न दोषः, तर्कं च—'कसरदेसं दद्विष्टयं च विवशाद् धणदयो पथ्य । इयं मिच्छस्त अणुदये तवसमसम्म लभति क्षीयो ॥ १ ॥ ज्ञीयादीणमधिगमो मिच्छस्तसु सु स्वयोपसमभावे । अधिगमसम्म क्षीवो पाथेद् विसुद्धपरिणामो ॥ २ ॥' १०३, अत्र प्रसङ्गेन, इह भवोदयो दुष्प्राप्यं सम्य कस्यादिभावरत्नावाप्तिं विश्वायोपलब्धजिनप्रयत्नसारेण श्रावकेण नितरामप्रमादपरेणासिधारपरिहारयत्वा भाषितव्यमि त्यस्यार्थस्योक्तस्यैव विशेषक्यापनायानुक्तयोपस्य चाभिधानायेदमाह मन्यकारः 'पञ्चानिधारविसुद्धंमिस्यादि सूत्र, इदं च सम्यकस्वं प्रागुनिकपितशङ्कादिपञ्चातिधारविशुद्धमनुपालनीयमिति शेषः, तथा अणुप्रवणुणप्रवानि—प्रायनिकपितस्वक पाणि वृद्धमतिधाररहितान्येवानुपालनीयानि, तथाऽभिप्रहाः—कृतवीक्षयुतप्रदानादयः शुद्धा—भङ्गाद्यतिधाररहिता एषा नुपालनीयाः, अन्ये च प्रतिमादयो विशेषकरणयोगाः सम्यक्परिपालनीयाः, तत्र प्रसिमाः—पूर्वोक्ताः 'दसणयपसामादय' इत्यादिना मन्येन, आदिशब्दानित्यादिभाषनापरिप्रहाः, तथा अपश्चिमा मारणान्विकी सत्वेखनाजोषणाराधना षातिधार रहिता पालनीयेत्यध्याहारः, तत्रैव पश्चिमैवापश्चिमा मरणं—प्राणत्यागालक्षणं, इह यद्यपि प्रतिक्षणमाधीचीमरणमस्ति तथाऽपि

१ कसरदेसं दद्विष्टयं क्षयोपशमादि निसर्गाधिगमभ्रन्मोक्षं क्षीवः प्राप्नोति विशुद्धपरिणामः ॥ १ ॥
 १०३ अत्रदेसं दद्विष्टयं क्षयोपशमादि निसर्गाधिगमभ्रन्मोक्षं क्षीवः प्राप्नोति विशुद्धपरिणामः ॥ १ ॥
 १०४ अत्रदेसं दद्विष्टयं क्षयोपशमादि निसर्गाधिगमभ्रन्मोक्षं क्षीवः प्राप्नोति विशुद्धपरिणामः ॥ १ ॥

धप्रत्याख्या
 नाप्य०
 भायकम्-
 ताधि०

अर्थयारबिसुत्र अणुव्ययगुणव्ययार्थं च अभिन्नाद्वा अक्षेत्रि पञ्चिमाद्यथो विसृजेत्सकत्वाजोगा, अपञ्चिमा मार्ष-
 निपा सत्तेष्टणाभ्रसणाराष्टणया, इमीए समणोवासएण इमे पञ्च०, नजहा—इहजोगाससव्यभोगे परजोगास-
 सव्यभोगे जीविपाससव्यभोगे मरणाससव्यभोगे कामभोगाससव्यभोगे ॥ १३ ॥ (सूत्रं)

अथ पुनः क्षमणोपासकधर्मं पुनश्चोऽवधारणार्थं, अत्रैव न क्षाक्याद्विश्रमणोपासकधर्मं, सम्यक्त्वाभावेनाणुप्रता-
 एभावादिति, धस्यति च—‘एस्य पुण समणोवासगधर्मे मूलवरसु संमत्’ इत्यादि, पञ्चाणुप्रतानि प्रतिपादितस्वरूपाणि श्रीणि
 गुणप्रतानि चकलक्षणान्येव ‘यावत्कथिकानी’ति सकृद्गृहीतानि यावज्जीवमपि भावनीयानि, अस्थारीति सङ्घा ‘क्षिप्वा-
 पद्प्रतानी’ति शिक्षा—अभ्याससस्य पदानि—स्थानानि सार्वथ्य प्रतानि शिक्षापदप्रतानि, ‘इत्तराणी’ति सत्र प्रतिदिवसानु-
 षेये सामायिकदेशावकाशिके पुनः पुनरुच्चार्ये इति भावना, पौपथोपवासाविधिसंविभागौ तु प्रतिनियतदिवसानुषेयी न
 प्रतिदिवसाचरणीयायिति । आह—अस्य क्षमणोपासकधर्मस्य किं पुनर्मूलव्यस्तित्वेति ?, अत्रोच्यते, सम्यक्त्वं, तथा चाह
 प्रत्यकार—‘एवस्य पुणो समणोवासग०’ अस्य पुनः क्षमणोपासकधर्मस्य, पुनःसुच्योऽवधारणार्थः अस्मैव, शाक्यादि
 क्षमणोपासकधर्मे सम्यक्त्वाभावाद् न मूलवस्तु सम्यक्त्वं, यस्यस्यसिद्धाणुप्रसाद्यो गुणास्तद्भाषनाधित्येनेति वस्तु मूलवत्
 द्वारभूत च वदु वस्तु च मूलवस्तु, तथा चोक्तम्—‘द्वारं मूलं प्रतिष्ठानमाधारो भाजनं निधिः । द्विपदकस्यास्य धर्मस्य, सम्यक्त्वं
 परिकीर्तितम् ॥ १ ॥’ सम्यक्त्वं—प्रथमादिउक्षणं, सक च—‘प्रथमसंवेगनिर्वेदानुकम्पासिक्याभिव्यक्तिकरणं सम्यक्त्वं’ (उत्था०
 भाष्ये अ० १ सू० २) इति, कथं पुनरिदं भवत्यत आह—‘सिद्धिसर्गोण०’ तद्—यस्तुभूत सम्यक्त्वं निसर्गेण वाऽधिगमेन वा भवतीति

हेतोसि विभासा । इदमपि च शिक्षापदप्रतमतिधाररहितमनुपालनीयमिति, अत आह-अतिधिसधिसभागस्य-प्रागुनिक
 पितृष्वर्थस्य समणोपासकेनामी पञ्चासिधारा ज्ञातव्याः न समाधरितव्याः, तद्यथा-‘सधिसनिशेषण’ सधिसंयु-श्रीया
 दिदु निशेषणमन्नादेरदानवुद्भ्या मातृस्थानतः, एवं ‘सधिसधिविधानं’ सधिसेन फलादिना विधानं-स्थानमिति समासः,
 भायना प्रागुपत्, ‘कालातिक्रम’ इति कालस्यातिक्रमः कालातिक्रम इति तथितो यो शिक्षाकालः साधूनां समतिक्रमयानागत
 वा मुक्तेऽतिक्रान्ते वा, तदा च किं तेन लभ्येनापि कालातिक्रान्तत्वात् तस्य, तर्कं च-‘काल दिव्यणस्य पथेयणरस
 क्षणयो ण तीरते कावं । तस्सेव अकालपणामियस्स गेणहसपा णरियि ॥ १ ॥’ ‘परव्यपदेश’ इत्यात्मव्यतिरक्तो योऽन्यः स
 परस्सस्य व्यपदेश इति समासः, साधोः पोषधोपधासपारणकाले भिक्षायै समुपस्थितस्य प्रकटमन्नादि पश्यतः भावक्रोऽभिपथे-
 परकीयमिदमिति, नास्माकीनमतो न ददामि, किञ्चिद्याचितो वाऽभिपथे-विद्यमान एवामुक्तस्य दमस्त्रि, तत्र गत्या मार्गपथ
 यूपमिति, ‘मात्सर्य’ इति याचितः कुप्यति सद्यपि न ददाति, ‘परोक्षतिवेसनस्य च मात्सर्य’मिति, एतेन तापद् द्रमकेण याचितं
 दत्तं किमहं ततोऽप्यून इति मात्सर्याद् ददाति, कथायकश्रुतिवैनेय चित्तेन ददतो मात्सर्यमिति, व्याख्यातं सातिचार चतुर्थ
 शिक्षापदप्रतं, अशुना इत्येव समणोपासकधर्मः । आह-कानि पुनरुपप्रवादीनामित्यराणि यावत्कथिकानीति १, अर्थोऽप्यथे-
 इत्थ गुण समणोवासगधर्मे पथाणुव्वपादं तिथि गुणव्वयाद् भावकद्विपाद्, यस्सारि सिक्खसाधयाद् इत्थ
 रिपाद्, एयस्स गुणो समणोवासगधम्मस्स मूलवत्थुं सम्मत्त, तज्जाहा-न निसग्गेण वा अभिगग्गेण वा एव

१ मधियवदिति विभासा । २ काले एतस्य मधियवकार्या वा एतवते कर्तुम् । तस्मात्कालवत्तल प्रादुर्गा च धरिश्च ३ १ ।

अहंकारविसृष्टं अणुव्यपणुणत्वात् न च अभिगताहा अक्षेत्रि परिमादयो विसैस्करणाजोगा, अपञ्चिमा मारण-
 तिपा सत्सहणाक्षसणाराहणया, इमीए समणोवासएण इमे पच्च०, मंजहा-इहलोगाससप्यभोगे परलोणास
 सप्यभोगे जीविपाससप्यभोगे मरणाससप्यभोगे कामयोगाससप्यभोगे ॥ १३ ॥ (सूत्रं)

अत्र पुनः अमणोपासकधर्मे पुनश्चाव्योऽवधारणार्थः, अर्धेव न चाक्यादिअमणोपासकधर्मे, सम्यक्त्वाभावेनाणुप्रता
 एभाधादिति, यस्यति च-‘एरथ पुण समणोवासगधम्मे मूलधरसुं संमसं तिस्यादि, पच्चाणुप्रतानि प्रतिपादितस्य रूपानि भीणि
 गुणप्रतानि चकलक्षणान्येव ‘यापत्कपिकानी’ति सकृद्दृष्टीतानि पायञ्जीवमपि भावनीयानि, चत्थारीति सञ्जा ‘सिद्धा-
 पद्प्रतानी’ति सिद्धा-अभ्यासस्य पदानि-स्थानानि तान्येव प्रतानि सिद्धापद्प्रतानि, ‘इत्थराणी’ति सत्र प्रतिदिवसानु
 धये सामायिकदेशावकाशिके पुनः पुनरुच्चार्ये इति भावना, पौपघोपवासासिधिसंविमानो तु प्रतिनियतदिवसानुधेयो न
 प्रतिदिवसावस्थायाविति । आह-अस्य अमणोपासकधर्मस्य किं पुनर्मूलवस्तिवति ?, शार्थोच्यते, सम्यक्त्वं, तथा चाह
 प्रत्यकारः-‘एतसस पुणो समणोवासग०’ अस्य पुनः अमणोपासकधर्मस्य, पुनःसव्योऽवधारणार्थः अस्तेव, शाक्यादि
 धमणोपासकधर्मे सम्यक्त्वाभावात् न मूलयस्तु सम्यक्त्वं, वस त्सिस्मिन्नणुप्रतावयो गुणाकद्भावमाधित्वेनेति वस्तु मूलभूतं
 द्वारभूतं च सद्दुपस्तु च मूलवस्तु, तथा चोक्तम्-‘द्वारं मूलं प्रतिष्ठानमाधारो भावनं निधिः । द्विपदकस्यास्य धर्मस्य, सम्यक्त्वं
 परिकीर्तितम् ॥ १ ॥’ सम्यक्त्वं-प्रथमादिउत्कर्षणं, एकं च-‘प्रथमसंवेगनिर्वेदानुक्रम्यासिक्त्वाभिध्याक्लिञ्चरणं सम्यक्तम्’ (सत्त्वा०
 भाष्ये अ० १ सू० २) इति, कथं पुनरिदं भवत्यत आह-‘सिद्धिसगणे०’ तत्-वस्तुभूत सम्यक्त्वं निसर्गेण याऽधिगमेन वा भवतीति

इति चेत् चिन्मासा । इदमपि च शिक्षापदप्रत्ययसतिचाररहितमनुपाडनीयमिति, अत आह-अविधिसविभागस्य-प्रागुक्त-
 पितृशब्दार्थस्य क्षमणोपासकेनामी पञ्चातिचारा ज्ञातव्याः न समाधरितव्याः, सद्यथा-‘सच्चिदानिर्घेपण’ सच्चित्तु-श्रीया
 द्विषु निष्पणमन्त्रादेरदानवुद्भवा मातृस्थानतः, एव ‘सच्चिदपिधानं’ सच्चिदेन फञादिना पिधानं-स्थगनामिति समासाः,
 भावना प्रागुधत्, ‘काळातिक्रम’ इति काळस्यातिक्रमः काळातिक्रम इति वचिती यो भिष्वाकाळः साधूनां वमथिक्रमयानागत
 वा भुक्तेऽतिक्रान्ते वा, सदा च किं तेन छन्देनापि काळातिक्रान्तत्वात् तस्य, वक्तं च-“काले दिष्णस्य पर्येयणस्य
 अगुणो ण सीरते काठं । तस्सेव अकालपणामियस्स गेणहंतया णरिपि ॥ १ ॥” ‘परन्वपदेश’ इत्यात्मव्यतिरक्तो योऽन्यः स
 परस्वस्य व्यपदेश इति समासा, साधोः पोपथोपवासपारणकाळे भिष्वाये समुपस्थितस्य प्रकटमन्त्रादि पर्यतः क्षायकोऽभिधत्-
 परकीयमिदमिति, नास्माकीनमतो न ददामि, किञ्चिद्याचिती वाऽभिधत्ते-विद्यमान एवाभुक्तस्येदमस्ति, तत्र गत्वा मार्गपथ
 यूपमिति, ‘मात्सर्व’ इति याचितः कुप्यति सद्यपि न ददाति, ‘परोक्षतिर्बेमानस्य च भारतस्य मिथि, एतेन तावद् द्वमकेण याचितं न
 दत्तं किमहं ततोऽप्यून इति मात्सर्थाद् ददाति, कथायकञ्चपितेनेय चिसेन ददती मात्सर्थांमिति, इयास्याव सातिचार चतुर्थ
 शिक्षापदप्रवृत्तं, अद्युना इत्येव क्षमणोपासकधर्मः । आह-कानि पुनर्युप्रवादीनामित्यराणि यायत्कधिकानीति १, अर्थोऽप्यत-
 इत्य युण समणोधासगाधन्मे पथाणुव्यपार इति गुणव्यपार आयकहिपार, यत्तारि सिद्धसायपार इत्य
 रियाह, एयस्स युणो समणोधासगाधन्मस्स मूलवत्सु सम्मत्स, मज्झा-न निसगणेण वा अभिमानेण वा पथ

प्रसास्य
 नास्य ०
 क्षायका-
 साधि ०

१ यद्विषयिदिति विभासा । २ काठे इत्यत्र महेन्द्रकर्मार्थो न एतन्मते कर्तव्य । तर्कवाक्यावृत्तस्य प्रादुर्भाव एतन्मते २ । ३

भण्णो भाण पट्टिउहेत्थि, मा भंठराइयदीसा ठव्हित्तादीसा ए मयिस्संति, सो खति पढमाए पोठसीए सिमंठेति
 अस्थि णमोञ्जारसद्विवाइतो सो नेमस्सति, अपय णत्थि ण नेमस्सति, सं धाइत्तवयं होति, अति षणं उगोञ्जा तापे नेमस्सति
 सध्वक्खसायिज्जति, ओ पा वग्गपाइए पोरिस्सिए पारेति पाएणइसो अण्णो धा तस्स दिज्जति, पच्छा तेण सायगण समगं
 गम्मति, सपाटगो पच्चति, एगो ण पट्टति येत्थिनुं, साधू पुरओ सायगो मगगो, परं पोरुण आसणेण उव्वणिसंतिज्जति,
 अति णिण्डिगगा सो छट्ठयं, अप ण णियेसति उपाधि विणयो पढसो, तापे भवं पाणं सयं चेष देति, अपधा माणं परेति
 भज्जा देति, अपया ठिरीओ अछति आय दिणं, साधूयि सायसेस वरं नेणइति, पच्छाकम्मपरिहारण्णा, दाधूण धंदिनुं
 विसज्जति, विसज्जसा अणुगच्छति, पच्छा सयं मुञ्चति, जं च क्खिं साधूण ण दिणं तं सावगेण ष मीचवं, अति
 पुण साधू णत्थि तापे दसक्खालयेताए विसालोगो कावथो, विसुद्धभायेण चित्तिवदं-अति साधुणो होता सो णित्थारित्तो

१ अन्धो भान्नमं प्रविशति यथा माऽऽन्धतादिका दोषा भूइत्स्वराणादीनाम ए वन्निं मयथावा पीडन्तं विमन्त्रयते अस्ति कम्मकारादित्थकारा पुरुषोऽ-
 य ए वान्नि ए गृह्यते एतदोपायं भवेत् यदि यत्तं कमेत् तदा गृह्यते संतरते सो बोधूपस्योत्पत्त्या पातवति पातव्यत्वात्सो वा तस्मै दीयते पञ्चालेन यथा
 एन सप्त पश्यते संघातको प्रवर्ति पुरुषे न वचंते श्रेयिर्नु साधुः पुरताः आतकः पृथवाः पृष्टं भिक्षाऽऽश्नेन क्षिमात्पत्तिं वदि क्षिप्तिवा कर्त्तव्यं नान्न क्षिप्तान्ति
 तपार्थि क्षिप्तः प्रमुञ्चते (भवति) तदा यत्तं पातं वा स्वयमेव इदानीं अपवा भान्नं पातवति यार्था इदानीं अपवा क्षिप्तं पूव तिष्ठति पावद्व ए साधुत्थि
 सावदाव इत्थं गृह्णाति पञ्चकर्मपरिहारनायां व इत्था पत्तिवत्ता विसर्जयति विद्वन्नाणुगच्छति पञ्चाए स्ववं मुहुं वद क्खिं साधुणो ए एव न उच्छ्वासेन
 भोचप्यं, वदि पुणः साधुत्थि तदा इत्थक्खालयत्तायां विगाहोका कर्त्तव्यः विपुद्दयायेव विम्वयिपत्तवं-वदि सावधोऽमन्निवद् तदा विद्यासित्तो-

संविभागोऽतिथिसंविभागः, संविभागप्रहणात् पश्चात्कर्मादिदोषपरिहारमाह, नामशब्दाः पूर्वपत्, 'न्यायागतानां'मिति न्यायाः द्विजशत्रिपथिदृश्राणां स्वपृथ्यनुष्ठानं स्वस्ववृत्तिश्च प्रसिद्धैष प्रायो लोकेहेर्यां तेन तादृशा न्यायेनागताना-भ्रासानाम्, अनेनान्यायागताना प्रतिषेधमाह, कल्पनीयानामुद्गमादिदोषपरिषिञ्चानामनेनाकल्पनीयानां निषेधमाह, अन्नपानादीनां द्रव्याणाम्, आदिप्रहणात् षड्भाषीपथनेपञ्चादिपरिग्रहः, अनेनापि हिरण्यादिभ्यवच्छेदमाह, 'देशकालश्रद्धासत्कारकमयुक्तं' तत्र नानाधीहिकोद्वेषकमुनोपुमादिनिष्पत्तिमाप् देशाः सुभिक्षदुर्भिक्षादिः कालः विशुद्धिभिसपरिणामः भस्माद्यन्युत्थानासत्त्वानयन्दनानुप्रज्जनादिः सत्कारः पाकस्य पेयादिरिपाद्या प्रदान क्रमाः, एभिर्देशादिभिर्मुक्त-समन्वित, अनेनापि विषयव्यवच्छेदमाह, 'पर्या' प्रधानया भक्त्येति, अनेन फलप्राप्तौ भक्तिश्रुतमविशयमाह, आत्मानुप्रहदुर्भ्या न पुनर्यस्यनुप्रहदुर्भ्येति, सथाहि-आत्मपरानुप्रहपरा एय यतयः संयसा मूळगुणोत्तरगुणसम्पत्ता सापवस्तम्यो दानमिति सूत्राक्षरार्थः । इत्य साभाषारी-सावनेण पोसधं पारंतेण नियमा सापूणमदातुं ण पारेयप, अस्तदा पुण अनियमा-दातुं वा पारेसि पारितो वा देशसि, तस्सा पुढं सापूर्णं दातुं पञ्चा पारेतवधं, कथं ? आधे देसकालो तापे अप्पणो सरीरस्स विमूस काढं सापुपठित्ससयं गंतुं निमंतेति, भिक्खं गेणहससि, सापूण का पठिवची ?, तापे अण्णो पढ्ढं अण्णो मुहणातयं

१ अत्र सामान्यतः-सावनेण पोष्य पातयता निवसात् साधुभ्योऽहृत्वा च पारिवर्तनं भक्त्या पुनरभिरमः इत्या वा पारयति शरीरिणा वा इत्यादीनि तस्मात् पूर्वं साधुभ्यो इत्या पारिवर्तनं कथं ? इत्या देसकालोत्तरगुणसम्पत्ताः सरीरस्य विमूसं इत्या साधुपठित्ससयं यतया शिसन्वयते तिस्र्यं पृथ्वीवर्ति सापूर्णा वा प्रतिवर्तिः ?-इत्याभ्यां पढ्ढं भक्त्यो गुणानन्वयं

अणो भाषं पद्विदेवेति, मा अंतराह्वयोसा ठवितगादोसा ए मयिस्सति, सो जति पदमाप पोठसीप् निमंवेति
 अस्थि पामोकारसद्विहारतो सो गेम्सति, अपव णस्थि ण गेम्सति, तं वदितवयं वेति, जति एण उगेज्जा तापे गेम्सति
 संविद्वसाधिज्जति, ओ पा उगणाटाप् पोरिसिप् पोरति पारणइसो अणो वा सस्स दिज्जति, पच्छा वेण सावगेण समगं
 गम्मति, सपाइगो पयति, एगो ण पट्ठति पेसिनु, सापू पुरओ सायगो मगगतो, एरं पेठ्ठण भासणेण उवपिमंसिज्जति,
 जति णिविद्वगा सो उट्ठय, अप प णिपसति उपायि विणयो पवसो, तापे मसं पाणं सय वेव देति, अथवा भाषं एरेति
 भज्जा दति, अपया ठिठीओ अउठति जाय दिणं, सापूयि सायसेस दवं गेम्सति, पच्छाकम्मपरिहारण्णा, दापूण वंदिपुं
 विसज्जति, विसज्जसा अणुगच्छति, पच्छा सयं मुंजति, अं च किर सापूण ण दिणं तं सायगेण प सोसवं, जति
 पुण सापू णस्थि सापे दसकात्तयेटाए दिसाउगेगो काठयो, विमुक्कभावणे विदितवदं—जति सापूणो वेता सो गित्थारितो

१ अणो भाषं पद्विदेवेति मा—अणोपिका इति भाषं स्थापनादीनाम् स वदं प्रथमायां पौट्ठ्ठा विस्मयते जति कम्मकरोतिउक्ता पृष्ठते—
 ए च कति ए पृष्ठत उक्ताएव भवत् पदि एव क्वाए उक्ता पृष्ठत संसयते सो बोद्धवन्तरीकम्पं पारवति पारण्णाकम्पो वा ठोकी दीपते पञ्चानेव भाव-
 एव सम गान्धन संसमरदा मन्ति पृको न कथं वदितुं सायुः सुताः सावका उक्ताः पुर भीष्मात्मन्नेव निमज्जयति वदि विविधा उक्ता वाप विविधमि-
 उपायि विवदः मनुष्याः (भवति) उक्ता मन्तं वाव वा उवपयव इत्यादि अथवा भाववं सावयति मावी इत्यादि अथवा किरत एव विदति एवएव सापूयि
 सावरेण इत्ये पृष्ठति एवमाकम्पपरिहारणायं इत्यादि पदिसा विसर्जयति विद्वन्नानुगच्छति पमाए एव सुद्धे एव किर सापूणो न इव न उक्त्वावकेन
 भोज्यत्वं वदि सुव. सापूयि उक्ता एवकाकवकावी विगाथोकाः कथय्या विमुक्कभावेव विस्वयितवदं—वदि सावयोमसिप्यप् उक्ता विस्वयितो—

धम्मं धारणं धारयति, अथा एते साधुगुणा अहं अस्मत्पथो मंद्मगगो धारेषु विभासा । इदमपि च शिष्यापदप्रथमतिधारर
 हितमनुपालनीयमित्यत आह—'पोषधोषयासस्स समणो'^१पोषधोषयासस्य निरूपितशब्दार्थस्य भ्रमणोपासकेनामी पथातिधारा
 धासव्या न समाधरितव्याः, सद्यथा—अप्रत्युपेक्षितवृत्त्युपेक्षितवृत्त्यासंस्कारं, इह संकीर्यते यः प्रतिपन्नपोषधोपयासन
 दर्नकुशाकम्बलीवल्गादिः स संस्कारः दारया प्रतीसा प्रत्युपेक्षण—गोचरापन्नस्य शय्यादेश्यधुपा निरीक्षण न प्रत्युपेक्षणं अप्रत्यु
 पेक्षण इष्टम्—तद्वृत्त्यान्तश्चेतसा प्रत्युपेक्षण वृत्त्युपेक्षण ततश्चाप्रत्युपेक्षितवृत्त्युपेक्षितो धारयासंस्कारी चेति समासा, सद्यथ
 वा संस्कारः धारयासंस्कारः, इत्येवमन्यत्राक्षरगामनिका कार्येति, तपज्जक्षणं च दारयासंस्काराधुपयोतिनः पीठ(कक)काररपि । एरथ
 पुण सामायारी—कहपोसधो णो अण्वहिलेहिया सज्जं वुरुहति, सधारणं वा वुरुहइ, पोसइसालं वा सेवइ, इत्थमवपथ वा सुत्त
 वरथं वा भूमीए संधरति, कारवभूमिसो वा भागतो पुणरपि पविलेहति, अण्णधातिधारे, एवं पीठगादिसुपि विभासा ।
 तथा अप्रमार्जितधुप्रमार्जितशरयासंस्कारी, इह प्रमार्जन—शरयादेरासेवनकाठे वस्त्रोपान्तादिनेति, इष्टम्—अविधिना
 प्रमार्जने श्रेयं भावितमेव, एवं वस्त्रारप्रक्षयणभूमाद्यपि, वस्त्रारप्रक्षयणं निष्ठभूतस्त्रेज्जमलाधुपज्जक्षण, श्रेय भावितमव । तथा
 पोषधस्य सम्यक्—प्रवचनोक्तेन विधिना निष्पक्रमेण चेतसा अननुपालनम्—अनासेवनम् । एरथं भायना—कतपोसथा

१ धर्मव्याप्तं व्यापति यथा साधुगुणानेवाह मन्वनामयोऽसमर्थो धारयिष्ये विभासा । २ अथ पुत्र । सामायारी—कृत्तपोषधो वागन्निष्ठिवर सारवासादादिनि

संस्कारकं वसोवस्त्रि पोषधसासकं वा सेवते दर्नवस्त्रं वा सुत्तवत्त वा भूमौ संस्तुवन्ति क्वचिकीर्तुमित्त आगतो वा पुत्ररपि प्रक्षिपिष्यति अन्वयापार्थिवत्वात् ।
 एव पीठकारिष्यति विभासा । ३ अत्र भावना श्रवणोपधो

अधिरक्षितो आहारो रात्रिः खर्भं देवं वा परयेति, निद्रियदिवसे पारणासस वा अल्पयो ब्रह्मण आहतिं करोतु, करेण वा इमं २ अक्षि कहे पणिय बहुर, सरीरसङ्कारे सरीरं बह्वेति, दाहिवाच केसे वा रोमरातं वा सिंगाराभिष्यायेण संठयेति, दाहे वा सरीर सिञ्चति, एवं सन्नाणि सरीरसिभूसाकरणाणि(ण)परिहरति भंमचेरे, इहलोप परलोप वा मोगे परयेति संभायेति वा, अथवा सङ्करिसरसकयगोषे वा अहितसति, कद्रया भंमचेरपोसहो पूरिहिर, अरण मो भंमचेरेणति, अन्नापारे सापज्जाणि वापारति कठमकठ वा चिंतेतु, एवं पञ्चसियारसुत्रो अणुपाठेवयोति । एकं सात्थिचार्तं सुठीयाभिष्यापदप्रतं, अणुना अणुर्यमुच्यते, सप्तद सूत्रम्—

अतिरिसिभ्यागो नाम नापागपाण कल्पणिज्जाण अक्षपाणार्हणं सूक्ष्माण देसकाञ्चसदासङ्कारकम सुभ पराप अस्तीण भाषाणुगाहमुदीण सजयाण दाण, अतिरिसिभ्यागसस समणो० इमे यञ्च० नजहृत्-सधिस्तनिपत्त्रेपयाया सधिस्तपिहणया कासहृक्कमे परवषपुसे मञ्छरिया य १२ ॥ (सूत्रं)

इद भोजनार्थं भोजनकाष्ठोपस्थायतिथिरुच्यते, तत्रात्मार्यं निष्पादित्वाहारस्य पुष्टिचित्तनः मुख्यः सापुरेवातिथिकस्य

१ अन्वार्जित्वा आहार साहय्यं सर्वं द्रव्यं वा प्रापयत विधीयन्ति कसे वाऽऽत्मनः। पाण्यकलादं जायति करोति कुत्र देवसिद् देति कदावासाकन्तं यत्वेति द्वागिन्नाहार इतीरं ब्रह्मसिद्धि समुक्त्वाद् वा रोमरातं वा भङ्गराभिष्यायेण संस्वापयति शिष्याने वा सरीरं शिष्याति एवं सर्वानि सरीरसिभूसाकरणाणि य एतेषां अन्वार्जित्वाद् वातकार्जित्वाद् वा भोगाद् प्राप्तवते संस्वापयति वा अथवा आप्त्स्यतेरायकपाण्यत्वात्सिभूसाकरणाणि कदा अन्वार्जित्वाद् वा सिञ्चति कदा अन्वार्जित्वाद् वा सिञ्चति इति कठमकठं वा सिञ्चति एवं पञ्चाभिष्यापदप्रतं सूठीयाभिष्यापदप्रतं ।

धम्मं क्षाणं क्षायति, अथा एते साधुगुणा अहं असमत्थो मंदभगो धारेतुं विभासा । इदमपि
 हितमनुपालनीयमित्यत आह—'पोसधोवयासस्स समणो'०पोपधोपयासस्य निकपितथावदार्थस्य अत्र
 ज्ञातव्या न समाधरितव्याः, सद्यथा—अप्रत्युपेक्षितदुष्प्रत्युपेक्षितव्यासंस्कारो, इह संतीर्यते
 दर्भकुशकन्वलीवस्त्रादिः स संस्कारः दान्या प्रतीता प्रत्युपेक्षण—गोचरापन्नस्य दान्यादेवक्षुणा नि
 वेक्षणं दुष्टम्—वद्वन्मान्स्वेतसा प्रत्युपेक्षणं दुष्प्रत्युपेक्षण ततश्चाप्रत्युपेक्षितदुष्प्रत्युपेक्षितो दान्या
 वा संस्कारः दान्यासंस्कारः, इत्येवमन्पचाक्षरगपनिका कार्येति, उपलक्षण च दान्यासस्काराद्युपयोगि
 पुण सामायासी—कण्डपोसधो णो अप्पदिडेहिया सज्ज दुरुहति, संघारग या दुरुहद, पोसदधालं पु
 वरयं वा भूमीए संघरति, काइयभूमितो वा आगतो पुणरवि पदिडेहति, अण्णधातिघारो,
 तथा अपमार्जितदुष्प्रमार्जितस्वरयासंस्कारो, इह प्रमार्जन—दान्यादेरासेवनकाले वस्त्रोपा
 प्रमार्जनं शोधं भाषितमेव, एव उच्चारप्रश्रयणभूमायपि, उच्चारप्रश्रयणं निष्ठयूतसेलमलाद्युप
 पोपवस्य सम्यक्—प्रवचनोक्तेन विधिना निष्प्रकर्मेन वेससा अननुपालनम्—अनासेवनम्

१ धर्मोपदानं व्यापदि, तथा साधुगुणानेवात्र मन्वन्मानवोभससधो धारयितुं विभासा । २ अथ दुःखः सामाकारं

संस्कारकं धारोहति पोपवसाक्षा वा सेवते दर्भकुश वा सुद्वरयं वा भूमी संस्पृशासि काश्चिदीधूमिव आप्यादा य
 एव पीडकादिष्वपि विभासा । ३ अत्र मावना कुत्रपोपधो

अथिरचिचो आहारे वाव सव्वं देसं वा पत्थेति, विविचिविचसे पारणासस वा अप्पयो अद्याए आहतिं क्खेए, क्खेए वा इमं २ वचिि क्खे पणिपं षट्ठ, सरीरसक्कारे सरीर वट्ठेति, दाहियाव केसे वा रोमराइं वा सिंगाराभिप्पायेण संठवेसि, दाहे वा सरीर सिञ्चति, एवं सवाणि सरीरविभूसाकरणाणि(ण)परिहरति वंमचेरे, इहलोए परओए वा भोगे पत्थेति संवा-
 धेति वा, अथवा सइफरिसरसकवणंघे वा अहिउसति, क्खया वंमचेरपोसहो पूरिहिइ, च्छया मो वंमचेरेयति, अवावारे सावज्जाणि धावारंति कठमकठ वा विंतेइ, एवं पंञ्चवियारसुखो अणुयाठेववोचि । उक्कं सासिचार्त्तं सुवीयसिञ्चापव्वत्तं, अयुना च्चतुर्थमुच्यते, तच्चद् सुत्रम्—

अतिहिसयिभागो नाम नायानपाण कप्पणिज्जाण अन्नपाणार्इणं वृत्तवाणं वेसकाळसदासक्कारकम
 पुञ्ज पराए अत्तीय आयाणुनगाइदुदीए सजयाण दाण, अतिहिसचिभागसस समणो० इमे पच्च० लज्जा-
 सचिचलनिपसेवणया सचिसपिइणया कालइक्खमे परववएसे मच्छरिया य १२ ॥ (सुव्वं)

इह भोक्तार्ये भोजनकाओपस्याव्यतिथिरुच्यते, तत्रारमार्थं निष्पादिसाहारस्य गृहिव्रतितः मुख्यः साधुरेवातिथिसस्य

१ अस्मादिह आहारे वाव सव्वं देसं वा पत्थेति विधीयन्वितसे वासवस्यः पारण्यकार्ये आदिं क्योति कुव वेवमिदं वेदि क्खयापमज्जन्व वट्ठेते
 यीरसाकार एतरे वचवसि समुक्कमाद् वा रोमराइं वा अङ्गारासिप्रोवेव संक्कापवसि विराधे वा कथिं विज्जति एवं धर्वाणि एतीरनिपुक्ककाराणि व
 परंहरांनं अक्खवे देवकींइक्काद् पाठकानिक्काद् वा भोगाद् मार्त्तवेते संवावपसि वा अथवा अक्खस्यधर्तसकपापव्याप्यामीनक्कपसि क्खया अक्खवेयोपवाः पू
 सिच्यति सावित्रया सो अक्खवेयन्ति । अक्खापारे वावपाद् व्यापारायधि कुवमकठ वा सिक्खवसि एवं पक्कासिचार्त्तवेतेअणुयाठवेयः ।

धम्मं ज्ञाणं ज्ञायति, अथा एते साधुगुणा अहं असमर्थो मंदमगो धारेसु विभासा । इदमपि च शिक्षापदप्रथमति धारर
 हितमनुपालनीयमित्यत आह—‘पोषधोषवासस समणो’०पोषधोषवासस्य निकपिसाध्वार्यस्य क्षमणोपासकेनामी पञ्चातिधारा
 ज्ञातव्या न समाधरिसक्याः, तथाथा—अप्रत्युपेक्षितदुष्प्रत्युपेक्षितभास्यासस्कारा, इह संक्षीर्यते यः प्रतिपक्षपोषधोषवासने
 दर्भकुशकम्बलीवज्रादिः स संस्कारः शत्रया प्रतीता प्रत्युपेक्षण—गोचरापक्षस्य शत्र्यादेश्चुया निरीक्षण न प्रत्युपेक्षणं अप्रत्यु
 पेक्षणं दुष्टम्—वृद्धान्तश्चेतसा प्रत्युपेक्षणं दुष्प्रत्युपेक्षणं तसश्चाप्रत्युपेक्षितदुष्प्रत्युपेक्षितो शत्र्यासंस्कारी चेति समासः, शत्रुपं
 धा संस्कारः शत्र्यासंस्कारः, इत्येवमन्यथाशरगामनिका कार्येति, तपलक्षणं च शत्र्यासस्काराद्युपयोगिनः पीठ(कळ)कादेरपि । एतथ
 पुण नामायासी—कव्योसधो णो अप्यहिलेहिया सज्जं वुक्कवति, संघारग पा वुरुहइ, पोसहसाळं धा सेवइ, इत्थमपयं धा सुद्ध
 यरथं धा भूमीए संघरति, काइयभूमितो धा आगतो पुणरपि पडिडेइति, अण्णधासियारो, एवं पीडगादिसुवि विभासा ।
 तथा अप्रमार्जितदुष्प्रमार्जितशत्र्यासंस्कारी, इह प्रमार्जनं—शत्र्यादेरासेवनकाले वखोपानसादिनेति, दुष्टम्—अविधिना
 प्रमार्जनं श्रेयं भावितमेव, एवं चक्षारप्रभक्षणसूमावपि, चक्षारप्रभक्षणं निष्ठभूतस्त्रेत्तमलाद्युपलक्षणं, श्रेयं भावितमेव । तथा
 पोषधस्य सम्यक्-अपधनोकेन विधिना निष्प्रक्रमेन चेतसा अननुपालनम्—अनासेधनम् । एतथं भायना—कवपोसधो

१ धर्मोऽर्थं व्यापति, यथा साधुगुणानेतावहं मन्त्रनाम्नोऽसमर्थो धारयितुं क्षिमात् । २ अत्र युगः सामाजिकी—कवपोषधो नामस्त्रेत्तमलाद्युपलक्षणं इति
 संस्कारकं धारोहसि पोषधसाब्दं वा सेवते इत्येव वा शुद्धवत् वा सूयो संस्कारादि काश्चिदीदृशित आत्मो वा युवति प्रसिद्धिर्वा अन्वयात्पीठं वाः
 एवं पीठकादिव्यति क्षिमात् । ३ अत्र भाषणा कवपोषधो

पोष्यः प्रकृत्यर्थपोष्यः, अत्र चरणीयं चर्यं 'अयो यदि' स्यस्मादधिकारात् 'गहमद् चरयमश्नानुपसर्गात्' (पा० ३-१-१००)
 इति पदं, प्रकृत्यर्थपोष्यः, यथोक्तं—'प्रकृत्यर्थे प्रकृत्यर्थे, प्रकृत्यर्थे च प्रकृत्यर्थम् ।' प्रकृत्यर्थे च तत् चर्यं चेति समासा
 दासं पूर्वपदं । तथा अन्धापादपोष्यः । ईर्य पुन भावयो एतन्—आहारपोषयो बुधियो—देसे सद्य ए, देसे अमुना विगती
 आयांसिष्ठ वा एकसिं वा दो वा, सद्ये चतुष्टयोऽपि आहारो अहोरथं पञ्चकलावो, सरीरपोषयो पहाणुषड्वयवण्णविके-
 षणानुष्कापतघोलानं परथाभरणा ण च परिष्ठाणो य, सोयि देसे सद्ये य, देसे अमुना सरीरसकारं करोमि अमुनां न करोमिति,
 सद्ये अहोरथं, यंभवरोषयो दस सद्य ए, दसे दिवारसिं एकसिं दो या धारसि, सद्ये अहोरथिं यंयपारी भवति, अथाधारे
 पाषयो बुधियो दसे सद्ये य, दस अमुनां धाधारं ण करोमि, सद्ये सयलवाधारे इत्तसाकथपररक्कमादीसो ण करोसि, एत्य चो
 दसयोसध करोति सामार्य करोति वा ण वा, जो सद्यपोसधं करोति सो भिषसा क्यसामाहवो, अति ण करोसि वो भिषसा
 पयिञ्जति, ठ कट्टि १, चेतिपधरे साधूमूले या परे वा पोसधसात्ताए वा तन्मुक्कमणिमुवण्णो पढंठो पोत्थणं वा धापवो

१ अत्र दुबलांशयं पूरन्—आहारपोष्यो द्विविधा—दसः सर्वतय दसं अमुका सिद्धिः आध्यात्मिक वा एकसो द्विवो सद्येअपुर्णोऽप्याहमोयोरतलं
 दसरादाय दासिपराचः साथाह्रुवंदस्यकटिस्तपणपुत्तगणधमन्कवावी कथामरत्नावी च परिसमाप्य सोयि देसः सर्वतय देसवोऽमुकं करीरसकारं करोम्यमुकं
 न करीरस्य सद्यनाऽराराय प्रकृत्यर्थपोष्यो दसः सर्वतय दसवो द्विवा तावा वा एकसो द्विवो सर्वतोऽहोरथं प्रकृत्यर्थी यद्यपि अन्धापादपोष्यो द्विविधो
 दसः सद्येयस दसनाऽमुक व्यापारं न करीरस्य सर्वतः सककथ्यापारात् इकास्यदुदपराकमादिकात् न करोति अत्र वो देसपोष्यं करोति धान्नासिक करोति वा
 न वा य सद्यपोष्य करोति स निमात् इतिसामाधिकः परि न करोति तथा निवसाह्रुवधरे तत् क १ कसपुदे सद्यमूले वा पुदे वा पोष्यकलाकार्यो वा
 तन्मुक्कमणिमुवण्णः परत् दुत्तक वा धावधत्

स्वर्तो सव स्वयं गमनायोगाद् पृथिमाकारप्रत्यासत्तयवर्तिनो मुक्तिपूर्वकं शुद्धकासितादिप्रवृत्तयोः समयासितकात् पोषणका
 शब्दस्वानुपासनाम्—वधारणं सादृश्येण परकीयक्षयणपिपरमनुवत्तस्यसापिधि, यथा कथाजुवाताः—अभिपृहीतवशाद् यद्विः
 प्रयोजनभावे शब्दमनुधारयत एव परेषां समीपात्पनायार्थं स्वशरीरकथयन्तं रूपानुपायः, यथा यद्विःपुत्रासप्रभेयः। अभिपृहीत
 देणावु यद्विः प्रयोजनभावे परेषां प्रयोपेनाय हेतुविक्षेपः। पुत्रगळमक्षेप इति भावना, देवायकादिक्लेशवर्धननिपृष्टात्तथा भूद्
 यद्विर्गमनागमनासिद्ध्यापारञ्जितिसः प्राणपुण्यमर्द इति, स च स्वयं कृतोऽन्वयेण वा कारित इति ७ कथित एतत् प्रियोयः।
 प्रत्युच गुणः स्वयंगमने र्धर्मापययितुञ्जेः परस्य पुत्राणिगुणत्यादृष्टुक्तिरिति कृतं मतम् ७ ॥ यथास्वार्थं साधिभारं द्वितीयं

शिक्षापदमत्तं, आयुना सुवीयगुण्यते, तन्नेदं सुप्रम्—
 पोसदोपयासे यज्जिप्यते पतस्ते, मज्जहा—आधारपोसहे सरीरसकारपोसहे संभवेरपोसहे अन्वयापारपोसहे,
 पोसदोपयासस्स समणो० इमे पश०, मज्जहा—अप्यद्विलेदिपदुप्यद्विलेदिपसिद्धास्यारप अपमञ्जिपदुप्यमञ्जिप
 सिद्धासंभारप अन्वद्विलेदिपदुप्यद्विलेदिपज्जहारपयासपणयूसीशो अन्वमञ्जिपदुप्यमञ्जिपज्जहारपासापण
 नूमीको पोसदोपयासस्स सम्मं अणगुणाल(ण)पा ॥ ११ ॥ (सुख)

इह पोषणशब्दो रूज्या पर्वसु परस्मि, पर्याणि याएरयादितिथयः, पूरणात् पर्व, पर्याण्ययदेगुत्यादिसर्पः, योषये तपप
 सत्तं वीरपोपयासाः त्रिययादिवोपाणिभ्यां चोदं पोषपोपयासा इति, आयं च पोषपोपयासास्युर्ध्वः मशसाः, सत्यपा—'आदा
 रपोपयः' आधारा मधीनः सादिपमल्लसिगितं पोषप आदात्पोपया, आदात्तितिथ पर्यपूर्णां पर्येति भावता, एतं वारीरालकार

पोषणः प्रकाशयोषणः, अथ चरणीय चर्यम् 'अथो यदि' सत्सादधिकारात् 'गदसद चरमसत्त्वानुपसर्गात्' (पा० ३-१-१००)
 इति यत्, प्रकाशानुष्ठानं, यथोक्तं—'प्रकाशेषां प्रकाशानं च साश्वतम् ।' प्रकाशं च यत् चर्यं चेति सभासाः
 येष पूर्ववत् । तथा अन्यापारपोषणः । प्रथमं पुनः भावस्यो एतत्—आहारपोषणो बुधियो—देसे सद्य य, देसे अमुगा विगती
 आर्यपिठ या एकासिं वा दो वा, सद्ये चतुविधोऽपि आहारो अहोरथं पञ्चसत्त्वातो, सरीरपोषणो पञ्चाणुषद्वयव्यवणगविधे-
 यणगुण्युक्तं यत्रपोषणं यत्थाभरणं पञ्च परिष्ठागो य, सोधि देसे सद्ये य, देसे अमुग सरीरसङ्कारं करोमि अमुग न करोमिति,
 सद्ये अहोरथं, कर्भचरपोषणो देसे सद्ये य, देसे दिवारतिं एकासिं दो वा पारोसि, सद्ये अहोरथिं धंभयारी भवति, अन्नाधारं
 पोषणो बुधियो देसे सद्ये य, देसे अमुगं पावारं ण करोमि, सद्ये सयत्तवावारं इत्तसगद्वयव्यवणस्यदीप्तो ण करोति, एतस्य ओ
 दसपोषणं करोति सामाहय करोति या ण वा, ओ सद्यपोषणं करोति सो नियमा क्यसामाहृतो, अति ण करोति तो नियमा
 ध्विज्यति, स कदि !, चंतिपथेरे साधुमूले या परे वा पोषयसाकाए वा तन्मुक्तमणिमुदणो पदंतो पोषयं वा वायवो

1 अथ युवमार्थाय पुरा—आहारपोषणो द्विधियः—देष्टका सर्वतश्च देतो अमुका सिद्धिः आशामात्र वा एकापोषिणीं सद्यश्चतुर्विधेऽन्नाहारोप्योक्तं
 दसाहारात्, सरीरपोषणः साधोद्वयव्यवणस्यस्युक्तमिं वासावत्वात् न परीक्षायाम् सोमधि देष्टकाः सर्वतश्च देष्टोऽमुक्तं सरीरसङ्कारं करोम्यमुक्त
 न करोमि सद्यतोऽहोरथं प्रकाशयोषणो बुधियो सर्वतश्च देष्टतो भिवा शान्तं वा एकापोषिणीं सद्यतोऽहोरथं प्रकाशयोषणो द्विधियो
 दसाहारात् दसाहारात्तुक्तं स्यात्तं न करोमि सर्वतः सकलव्यवहारात् इत्येकव्यवहारात्तुक्तमिति वा करोमि अथ पोषयस्योषणं करोमि वा
 न वा य सर्वपोषणं करोमि स नियमं कृतवन्मासिद्धिः यदि न कारति यदा नियमादन्त्यते तत् क ? कस्यपि साधुमूले वा यत्वे वा पोषयसाकावां वा
 तन्मुक्तमितिमुक्तः यद्वत् युक्तं वा वाचयन्

पोषधः ब्रह्मचर्यपोषधः, अत्र चरणीयं चर्यं 'अथो यदि'त्यस्मादधिकारात् 'गदमदचरयमन्थानुपसर्गात्' (पा० ६-१-१००)
 इति पठ्, ब्रह्म-कुशलानुष्ठानं, ययोर्क- "ब्रह्म धेदा ब्रह्म तपो, ब्रह्म ज्ञानं च ब्रह्मचर्यम् ।" ब्रह्म च तत् चर्यं चेति समासा-
 दोर्षं पूर्वयत् । तथा अभ्यापारपोषधः । पृथ्य पुण भायर्थो एव-आहारपोषधो बुधियो-देसे सवे न, देसे अमुगा विगती
 आर्थयिष्ठ या एकसिं या दो या, सये चतुयिधोऽपि आहारो अहोरत्तं पक्षस्वातो, सरीरपोषधो ष्ठाण्यष्टपक्षण्यविले-
 प्यपुष्कसंपत्तौल्लज पदधानरणानं च परिघागो य, सोवि देसे सये य, देसे अमुगं सरीरसकारं करोमि अमुगं न करोमिचि,
 सये अहोरत्तं, यंभचैरपोषधो देसे सये य, देसे दिया रसिं एकसिं दो वा धारोचि, सये अहोरत्तिं यंभयारी भयति, अवाधारे
 पोसधो बुयिहो देसे सये य, देसे अमुगं धायारं ण करोमि, सये सयत्तयाधारे इत्तसगढपरपरकमादीओ ण करोति, पृथ्य जो
 देसपोसधं करोति सामाहयं करोति या ण या, जो सयपोसधं करोति सो णियमा क्यसामाहवो, जति ण करोति तो णियमा
 यंचिज्जति, तं कहिं !, चेतियधरे साधूमूले या धरे वा पोसधसाजाय वा तन्मुकमणिसुयण्णो पढतो पोस्यगं वा पायवो

१ अत्र पुनर्याकार्यं पुरा-आहारपोषधो द्विविधा-देवता-सर्वतः देवो अमुगा विद्वतिः काचामानं वा एकको द्विषो सवत्तमर्थकोऽप्याहोभ्योरप्य-
 प्रत्याहपातः सरीरपोषधः धानोद्वर्षवर्षकसिद्धेयवपुण्यपताभूत्मानो ब्रह्मन्तरानो च परियमात्, सोऽपि देवका सर्वतः देवतोऽमुकं ब्रह्मन्तरं करोत्यमुकं
 न करोमि संपतोऽहोरात्रं मन्त्रवर्षपोषधो देवता सर्वतः देवतो निया राओ या एकको द्विषो सर्वतोऽहोरात्रं ब्रह्मन्तरी मन्त्रिं ब्रह्मन्तरीपोषधो द्विविधो
 देवताः मन्त्रात् देवानोऽमुकं ध्याचारं न करोमि सर्वतः सकृच्छापात् इत्तसगढपरपरकमादिकात् न करोति ब्रह्म को देवतोऽपं करोति सामाहिकं करोति वा
 न वा याः सर्वलोच्यं करोति स भिमात्, इत्तसामाहिकः चरि न करोति तदा भिबन्ताहन्वते तत् ॥ १ ॥ देवपुदे ताडुपूले वा पुदे वा पोषधसाकान्यं वा
 तन्मुकमणिसुयण्णः पढत् पुन्यं वा वाचपन्

त्पत्तौ तत्र स्वयं गमनायोगात् वृत्तिप्राकारप्रत्यासन्नवर्तिनो बुद्धिपूर्वकं शुद्धकासितादिसम्बद्धकरणेन समवासितकान् बोधयतः
 शब्दस्यानुपातनम्-वञ्चारणं तादृग् येन परकीयमवणवियरमनुपतत्यसाविति, तथा रूपानुपातः-अभिगृहीतदेखाद् बहिः
 प्रयोजनभावे शब्दमनुच्चारयत एव परेषां समीपानयनार्थं स्वशरीररूपदर्शनं रूपानुपातः, तथा बहिःपुद्गलप्रक्षेपः अभिगृहीत
 देशाद् बहिः प्रयोजनभावे परेषां प्रबोधनाय लेट्टाविक्षेपः पुद्गलप्रक्षेप इति भायना, देशाथकाधिकमेतवर्थमभिगृह्यते मा भूद्
 बहिर्गमनागमनाविष्यापारज्वनितः प्राण्युपमर्द इति, स च स्वयं कृतोऽन्येन वा कारित इति न कश्चित् फले विज्ञेयः
 प्रत्युत गुणः स्वयंगमने ईर्ष्यापथविशुद्धेः परस्य पुनरनिपुणत्वावशुद्धिरिति कृतं प्रसङ्गेन ॥ व्याख्यातं सातिचारं द्वितीय
 सिद्धापदप्रतं, अधुना तृतीयमुच्यते, तत्रैवं सूत्रम्-

पोसहोवथासे चडब्धिहे पन्नसे, तजहा-आहारपोसहे सरीरसकारपोसहे यमचेरपोसहे अन्वावारपोसहे,
 पोसहोवथासस्त समणो० इमे पञ्च०, तजहा-अप्यखिलेहियदुप्यखिलेहियसिञ्जासथारए अपमञ्जियदुप्यमञ्जिय
 सिञ्जासंथारए अप्यखिलेहियदुप्यखिलेहियउथारपासयणमूमीओ अप्यमञ्जियदुप्यमञ्जियउथारपासयण
 मूमीओ पोसहोवथासस्त समं अणुपाल(ण)या ॥ ११ ॥ (सूत्र)

इह पौपघशब्दो कृत्वा पर्वसु घर्षते, पर्वाणि चाटम्यादिसियः, पूरणात् पर्य, धर्मोपचयहेतुस्यादित्यर्था, वीपधे उपव
 सनं पौपधोपधासः नियमविशेषाभिधानं चेदं पौपधोपधास इति, अयं च पौपधोपधासश्चतुर्विधः प्रज्ञघः, तद्यथा-‘आहा
 रपौपघः’ आहारः प्रतीतः तद्विषयस्त्वभिहितं पौपघ आहारपौपघः, आहारनिमित्तं धर्मपूरणं पर्येति भायना, पर्यं शरीरसरकार

पोष्यः ब्रह्मचर्यपोष्यः, अत्र चरणीयं चर्यं 'अथो यदि' स्वस्मापचिकारात् 'गवसद' चरत्यमद्यातुपसर्गात् (पा० ३-१-१००)
 इति यत्, ब्रह्म-कुसलानुष्ठानं, ययोर्कं- "ब्रह्म वेदा ब्रह्म तपो, ब्रह्म ज्ञानं च ब्रह्मचर्यम् ।" ब्रह्म च तत् चर्यं चेति समासः
 शेषं पूर्ययत् । तथा अग्न्यापारपोष्यः । परस्य पुण भायस्यो पस-आहारपोष्यो बुविषो-देसे सव य, देसे अमुगा विगती
 आर्यपिलं वा पकसिं वा दौ वा, सवे चतुविधोऽपि आहारो अहोरत्नं पचकलातो, सरीरपोष्यो ष्णाणुषट्पवण्णगविले-
 यणपुष्कगंधतपोनाय यथाभरणाणं च परिद्यागो य, सोयि देसे सवे य, देसे अमुगं सरीरसकारं करेमि अमुगं न करेमिति,
 सवे अहोरत्नं, पंभचेरपोष्यो देसे समे य, देसे दियारत्तिं पकसिं दौ वा यारेति, सवे अहोरत्निं बंभयारी भवति, अबावारे
 पोस्यो बुविदो देसे सवे य, देसे अमुगं यावारं ण करेमि, सवे सयत्तयावारे हलसगन्धयरपरकमादीभ्यो ण करेति, परस्य जो
 दसपोसर्थं करेति सामाहयं करेति वा ण वा, जो सयपोसर्थं करेति सो गियमा क्यसामाहृतो, छति ण करेति तो गियमा
 घचिञ्जति, तं कर्हि !, चेतियथरे साधूसूले या घरे या पोसघसाहाए वा समुष्कमप्यिसुयणो पढंतो पोस्यगं वा वायतो

१ अत्र पुनर्भाष्यं एषः-अग्नेरपोष्यो द्विविधा-देवतः सर्वतः सवे अमुका विकृतिः। आशामासक वा एकजो द्विर्वा सवत्तुर्विषोऽव्याहृतोऽधोरात्रं
 महावपताः सरीरपोष्यः धामोद्वर्चनरवक्रिरेपणपुण्यगन्धाम्पूजावां ब्रह्ममलावां च परिजामात् सोयि देवतः सर्वतः सवे अमुकं देसवोऽमुकं करीरसकारं करीरस्युक्तं
 न करोमि सर्वतोऽहोरात्रं सवत्तुर्विषो देवतः सर्वतः सवे अमुकं देवतः सवे अमुकं देवतः सवे अमुकं देवतः सवे अमुकं देवतः सवे अमुकं देवतः
 देवतः सवे अमुकं देवतः सवे अमुकं देवतः सवे अमुकं देवतः सवे अमुकं देवतः सवे अमुकं देवतः सवे अमुकं देवतः सवे अमुकं देवतः
 न वा यः सर्वपोष्यं करोति स निमात् इतिसामाहिकः यदि न करोति तदा निबमादृक्कथंते तत् क ! देसपुदे साधूसूले वा पुदे वा पोसकसाहावां वा
 समुष्कमप्यिसुयणः पढन्तं वा वाचयत्

वाग्वुष्प्रणिधानं कृतसामायिकस्यासम्यनिधुरसाधयाकृप्रयोग इति, उक्तं च—“कृत्सामाङ्गो पुष्युञ्जीए पेदिमूण भासेज्जा ।
 सइ णिरघज्जं वयणं अण्णह सामाङ्गयं ण मये ॥ २ ॥” कायवुष्प्रणिधानं कृतसामायिकस्याप्रत्युपेक्षितादिभूतलादौ करप
 रणादीनां देहावयधानामनिमृत्स्यापनमिति, उक्तं च—“अणिरिदिखयापमज्जिय थंढिहे ठाणमादि सेयेन्तो । हिंसामायेपि
 ण सो कृत्सामाङ्गो पमादाओ ॥ १ ॥” सामायिकस्य स्मृत्यकरणं—सामायिकस्य सम्यन्धिनीया सरणा स्मृति—उपयोगलक्षण
 तस्या अकरणम्—अनासेवनमिति, एतदुक्तं भवति—प्रबलप्रमादवान् नैव सरत्यस्यां थेलायां मया यत्सामायिकं कर्तव्यं कृतं
 न कृतमिति वा, स्मृतिमूलं च मोक्षसाधनानुष्ठानमिति, उक्तं च—“ए सरइ पमादजुचो ओ सामाङ्गयं कदा तु कातर्प । कृतमकत
 वा तस्स इ कयपि विफलं तयं णेयं ॥ १ ॥” सामायिकस्यानवस्थितस्य करणं अनवस्थितकरणं, अनवस्थितमस्य काठं वा कर
 णानन्तरमेव त्यजति, यथाकथञ्चिद्व्याप्तवस्थितं करोतीति, उक्तं च—“कटूण तक्खणं चिय पावेति करेति या जपिच्छाप ।
 अणवद्धियं सामाङ्गयं अणादरातो न तं सुद्धं ॥ १ ॥” उक्तं सात्त्विकं प्रथमं शिक्षापदप्रतमधुना द्वितीयं प्रतिपादयन्नाह—
 विसिन्वयगदियस्स विसापरिमाणस्स पइदिण परिमाणकरणवेसावगासिय, वेसावगासियस्स समणो ० इमे
 पञ्च ०, तजहा—आणवणप्पओगे पेसवणप्पओगे सदाणुयाए रूवाणुयाए पहिया पुगगलपयन्त्वेवे ॥ १ ॥ (सूत्र)

१ कृतसामायिकः पूर्वं कृत्वा प्रेरक्य मायेण । सदा विरक्तं कथयन्मप्यवा सामायिकं न मये ॥ १ ॥ २ अत्रिपिपयाप्रपुञ्ज स्परिककटू ल्यावादि सेर-
 मायः । हिंसामायेपि न च कृतसामायिकं प्रमादाए ॥ १ ॥ ३ न करति प्रमादपुञ्जे वा सामायिकं तु कदा कर्तव्यं । इत्थमहो वा तल इ इत्थमपि
 विक्रमं उक्तं मेयं ॥ १ ॥ २ कृत्वा तत्कालमेव पारकति करोति वा उक्तव्या । अत्रकलितं सात्त्विकमनाइएण न एए सुद्ध ॥ १ ॥

दिग्ब्रह्म प्राग् व्याख्यातमेव तद्गृहीतस्य विकृपरिमाणस्य र्थिककालस्य यावज्जीवसेवत्सरचतुर्मासादिभेदेस्य योज
 नशतादिरूपस्थात् प्रत्यहं तापत्परिमाणस्य गन्तुमद्यफक्त्वात् प्रतिदिनं-अतिदिवसमित्येतच्च प्राहसुब्रह्मार्णवपुत्रकृष्ण प्रमाण-
 करणं-दिवसादिगमनयोग्यदेशस्थापनं प्रतिदिनप्रमाणकरणं देशाथकाशिकं, दिग्ब्रह्मगृहीतविकृपरिमाणस्यैकदेशा-अंशः
 तस्मिन्सयकादा-गमनादिषोष्टास्थानं देशायकाशस्त्रेण निर्वृत्तं देशायकाशिकं, एतद्व्याशुप्रताविगृहीतवीर्यतरकाठावधिदि
 रत्तेरलि प्रतिदिनमन्तेपोपलक्षणमिति पूज्या वर्णयन्ति, अन्यथा तद्वृथिययसङ्गेयामावाप् मावे वा पृथक्कृष्टिष्वापदमायप्र
 मद्नादित्यलं चिस्त्रेण । एतद्य य सन्पदिद्वैतं आयरिया पण्णययेति, अथा सन्पस्स पुषं से वारसञ्चोयणाणि विसञ्चो आस्ति,
 पण्णा विजायादिपण ओभारतेण जोयणे विद्विषित्तमो से ठविती, एवं साधमोचि विस्त्रिषठागारे षडुयं अवररिगियाव,
 पण्णा देमायगासिपण तपि ओसारेत्ति । अथवा विसदिद्वैतो-अगतेण एक्काय अंगुलीए ठषितं, एवं विभासा । इत्थमपि
 णिनाप्रतमतिथाररहितमनुपात्तनीयमित्यत आह--'देसा० देसावकाशिकस्य-द्राग्निरूपितशब्दार्थस्य अमणोपासकेनामी
 पगासिथारा नातव्या न ममाथरितभ्याः, तद्यथा-'आनयनप्रयोगः' इह विस्त्रिष्टे देसाधि(चि)के मूदेसाभिप्रेते परतः स्वयं
 गमनायोगाद्यदन्यः सच्चिस्तादिद्रव्यानपने प्रयुग्यते सन्देशकप्रदानादिना त्वयेदमानेयमित्थानयनप्रयोगः, बलात्
 विनियोग्यः प्रेष्यः तस्य प्रयोगः यथाऽभिगृहीतपरयिथारदेशभ्यतिक्कममयात् स्वयाऽवश्यमेव गत्वा मम गवाद्यानेयमित्दं वा
 तत्र कर्तव्यमित्येयभूतः प्रेष्यप्रयोगः । तथा द्रव्यानुपातः स्यगृहवृत्तिप्राकारकादिव्यवच्छिन्नमूदेसाभिप्रेडेऽपि बहिः प्रयोजनो

अथ च सर्वरहस्यमन्त्राचार्योः प्रह्लादकर्मि यथा दूरं तस्य सर्वस्य द्वाग्धत बोद्धवति निषव माप्तीद् एवादिशास्त्रिणाभ्यसारावता बोद्धते तन्न परिशिष्यः
 अत्रिणा, इदं वाक्योः दिग्नितामर बहुरादिकान् एकाद् देशपकातिकेन तद्व्यपसारापति । अथवा निषवद्वारा-अप्येकैकशामदुर्गौ क्कारितं एवं सिन्ध्या

धागुप्रणिधानं कृतसामायिकस्यासम्यनिपुरसाधयथाक्प्रयोग इति, उक्तं च—“कृत्सामइओ पुष पुञ्जीप वेदितूण भासेञ्जा ।
 सइ णिरयञ्जं वयणं अण्णाह सामाइयं ण भवे ॥ २ ॥” कायबुप्रणिधानं कृतसामायिकस्याप्रत्युपेक्षितादिभूतलादी करच
 रणादीनां देहावयवानामनिभृतस्थापनमिति, उक्तं च—“अणिरिक्खियापमञ्जिय थंढिल्ले णणमादि सेवेन्तो । हिंसामायेयि
 ण सो कृत्सामइओ पमादाओ ॥ १ ॥” सामायिकस्य स्मृत्यकरणं—सामायिकस्य सम्बन्धिनीया स्मृतिः—उपयोगलक्षण
 सत्या अकरणम्—अनासेवनमिति, एतदुक्तं भवति—अवलप्रमादधान् नैव सरत्यस्यां वेलाया मया यत्सामायिकं कर्तव्यं कृतं
 न कृतमिति वा, स्मृतिमूलं च मोक्षसाधनानुष्ठानमिति, उक्तं च—“ण सरइ पमादजुषो जो सामइयं कदा तु कातपं । कतमकतं
 वा तस्स तु कयपि विफलं तयं नेयं ॥ १ ॥” सामायिकस्यानवस्थितस्य करणं अनवस्थितकरणं, अनवस्थितमसफालं वा कर
 णानन्तरमेव त्यजति, यथाकथञ्चिद्वृत्तान्त्वस्थितं करोतीति, उक्तं च—“कातूण तक्खणं चिय पारेसि करेति या जधिच्छाप ।
 अणवद्धियं सामइयं अणादरातो न तं सुद्धं ॥ १ ॥” उक्तं सात्त्विकं प्रथमं शिक्षापदप्रतमधुना द्वितीयं प्रतिपादयन्नाह—
 विसिब्धयगहियस्स विसापरिमाणस्स पइदिण परिमाणकरणवेसावगासिय, वेसावगासियस्स समणो ० इमे
 पञ्च ०, तजहा—आणवणप्पओगे पेसवणप्पओगे सदाणुयाप रूवाणुयाप पइिया पुग्गलपक्खेवे ॥ १ ॥ (सूत्र)

१ कृतसामायिकः पूर्वं बुद्ध्या देश्य मायेत । तदा निरवर्षं बभूवमभ्यया सामायिकं न भवेत् ॥ १ ॥ २ अदितीइयापपुज्य स्वगिहकम् त्पानारि सेव-
 मायः । हिंसाश्मावेजयि न स कृतसामायिकः प्रमादात् ॥ १ ॥ ३ न स्मरति प्रमादपुञ्जे वा सामाधिकं तु करणं कर्तव्यं । कृतमङ्गलं वा तल इ इजमसि
 विक्खं तक्कं मेधं ॥ १ ॥ ३ कृत्वा तात्सवमेव पारपति क्रोति वा पटच्छया । अबवस्थित सामायिकमगाइएत् न तत् सुद्धम् ॥ १ ॥

दिग्भ्रतं प्रागुभ्याख्यातमेव तद्वृत्तीतस्य दिक्परिमाणस्य र्धिकाख्यं र्धाधिक्यं चतुर्मासादिमेवस्य योजनशक्त्यादिरूपत्वात् प्रत्यहं तापत्परिमाणस्य गन्तुमशकत्वात् प्रतिदिनं-प्रतिदिवसमित्येतच्च प्रहसुद्धर्षापुपलक्षणं प्रमाणकरणं-विषसादिगमनयोग्यदेशस्थापनं प्रतिदिनप्रमाणकरणं देशाधिक्यं, दिग्भ्रतवृत्तीतविक्रपरिमाणस्यैकदेश-अंशः तस्मिन्नायकाशः-गमनादिवेष्टास्थानं देशाधिक्यं निर्वृत्तं देशाधिक्यं, एतच्चानुप्रसादिवृत्तीतवीर्यतरकालावधिचिरतेरपि प्रतिदिनसहोपोपलक्षणमिति पूर्या र्णयन्ति, अन्यथा तद्विषयसङ्गेयाभावात् भावे वा वृत्तिसिद्ध्यापदमावप्रसङ्गादित्यलं प्रसारेण । परं य सप्यदिद्वैतं आयरिया पण्यर्थति, जथा सप्यस्य पुवं से भारतस्योपणालि विसञ्जो वासि, पञ्चा यिज्यादिपण ओसारेतेण ज्ञोयणे विद्विषसञ्जो से ठवितो, एवं सायञ्जो विद्विषतागारे बहुय अवरगिभ्यात्, पञ्चा देसायगासिपणं तयि ओसारेति । अथवा विसदिद्वैतो-अगतेण पञ्चा अंगुलीय ठवितं, एव विमासा । इदमपि निश्चात्रतमतिधाररहितमनुपालनीयमित्यत आह-'देसा० देसायकाशिकस्य-प्रागुनिरूपितशब्दार्थस्य अमणोपासकेनामीपयातिचारा ज्ञातव्या न समाचरितव्याः, तद्यथा-'आनयनप्रयोग' इह विशिष्टे देशाधि(वि)के भूदेसाभिप्रेते परतः स्वयं गमनायोगाद्यदन्यः सचिषादिप्रभ्यानयने प्रयुज्यते सम्देशकप्रदानादिना स्वयमेवमानेयमित्यानयनप्रयोगः, घलात् विनियोग्यः प्रेष्यः तस्य प्रयोगः यथाऽभिगृहीतपरविचारादेशस्यव्यतिक्रमयात् स्वयाऽथश्यमेव गत्या मम गयाद्यानेयमिदं वा तत्र कर्तव्यमित्येषभूत प्रेष्यप्रयोगः । तथा शब्दानुपातः स्वगृह्युपिप्राकारादिव्यवच्छिन्नभूदेशाभिप्रेतेऽपि बहिः प्रयोजनो

अत्र च सप्येष्टान्तमाशयोः प्रयापयन्ति यथा पूर्वं तल्ल सर्वल्ल इत्यस्य बोधवति चिष्यत आसीत् पञ्चादिप्रासादिनाअप्यसारात्ता बोधने तल्ल एतिवियतः
 अप्यपितः पूर्वभावात्तद्विदित्यताकारे बह्वपरस्वभावात् पञ्चात् देशाधिक्यमित्येव तद्व्यप्यकारवति । अथवा विपञ्चात्-अप्येवैककालमङ्गुली कालितं पुवं विमासा

त्यत्र श्रमण इव श्लोक न तु श्रमण एवेति यथा समुद्र इव तडागः न तु समुद्र एवेत्यभिप्रायः । तयोपपातो विशेषकः, साधुः सर्वार्थसिद्ध चत्पद्यते आयकस्त्वच्युते परमोपपातेन जघन्येन तु द्वावपि सौधर्म एयेति, तथा श्लोक-“अथिराथित-सामण्यस्व साधुणो साधगस्व व जहण्णो । सौधम्मे चययातो भणिजो ते लोक्कर्वसीहि ॥ १ ॥” तथा स्थितिभेदिका, साधो रुस्कृष्टा त्रयस्त्रिंशत्सागरोपमाणि जघन्या तु पत्स्योपमपृथक्प्रथमिति, श्रावकस्य तूत्कृष्टा द्वार्यिञ्चतिः सागरोपमाणि जघन्या तु पश्योपममिति । तथा गतिभेदिका, व्यवहारतः साधुः पद्यस्वपि गच्छति, तथा च कुरदोलुकुटौ नरकं गतौ पुणाला-दृष्टान्तेनेति श्रूयते, श्रावकस्तु चतसृषु न सिद्धगतायिति, अन्ये च व्याचक्षते-साधुः सुरगतौ मोक्षे च, श्रावकस्तु चतसृषु न सिद्धगतायिति, साधुः कपायोदयमाश्रित्य सङ्ख्येककपायोदयानकपायोऽपि भवति छद्मस्थधीतरागादिः, श्रावकस्तु द्वादशकपायोदयान् अष्टकपायोदयान् भवति, यदा द्वादशकपायान्स्तदाऽनन्तानुपग्य धर्जा गृह्यन्ते, एते चाधिरतस्य विशेष्या इति, यदा त्वष्टकपायोदयान् तदाऽनन्तानुबन्धिअप्रत्यास्यानकपायधर्जा इति, एते च धिरताधिरतस्य । तथा बन्धश्च भेदकः, साधुर्मूलप्रकृत्यपेक्षया अष्टविधबन्धको वा सप्तविधबन्धको वा पद्विधबन्धको वा एकविधबन्धको वा, चर्क च-“संस्तविचर्बधगा हुंति पाणिणो आचवज्जगणं तु । तह सुद्धमसपरागा छविहंपया यिणि दिष्ठा ॥ १ ॥ मोहातययज्जणं पगणीण ते व धधगा भणिया । उधसंतलीणमोहा केयलिणो एगविधयंपया ॥ २ ॥ ते पुण

१ कथिराद्भ्रमणस्य साधोः श्रावकस्यापि जघन्यतः । सौधर्मे जपपातो मथितौ लोकोपपद्यतिभिः ॥ १ ॥ २ स्तत्रिपवत्पका मथन्ति प्रात्रिब आधुर्बर्जानां व । तथा धूमसंपरापाः पद्विधबन्धा विनिर्दिष्टाः ॥ १ ॥ मोहाधुर्बर्जानां प्रकृतीनां ते तु बन्धका भविताः । जपशास्त्रधीणमोही केवलिन एकविधबन्धकाः ॥ २ ॥ ते तु

बुद्धमयठिठीयस्व र्बंधगा ण पुण संपयगस्स । सेठेसीपडिक्खणा अर्बणगा होसि विण्णेवा ॥ ३ ॥” श्रावकस्तु अष्टविप
 बन्धको वा सप्तविषबन्धको वा । तथा वेदनाकृतो भेदः, साधुरदानो सदानो ब्रतवर्णा वा प्रकृतीनां वेदकः, श्रावकस्तु
 नियमावदानामिति । तथा प्रतिपत्तिकृतो विज्ञेयः, साधुः पञ्च महाव्रतानि प्रतिपद्यते, श्रावकस्तु सर्वकालं धारयति, श्रावकस्तु पुनः २ प्रतिपद्यत इति । तथाऽपि
 पञ्च वा, अथवा साधुः सकृद् सामायिक प्रतिपद्य सर्वकालं धारयति, श्रावकस्तु पुनः २ प्रतिपद्यत इति । तथाऽपि
 क्रमो विज्ञेयकः, साधोरेकव्रतातिक्रमे पञ्चव्रतातिक्रमा, श्रावकस्तु पुनरेकस्वैय, पाठास्तरं वा, किं च—इतरत्र सर्वशब्दं न
 प्रयुक्तं, ना भूदेन्नधिरंतरप्यभाय इति, आह च—‘सामाश्रयंमि च रूपं’ ‘सर्वति भागिजनं’ गाथा, सर्वमित्यभिधाय—सर्व
 सायद्यं योग परित्यजानीत्यभिधाय धिरतिः तस्य यस्य ‘सर्वा’ निरपन्नेया नास्ति, अनुमतेर्नित्यप्रवृत्त्यादिति भावना, स
 पर्यभूतः सर्वधिरतियादी ‘बुद्धइ’सि भ्रश्यति येन्नधिरतिं सर्वधिरतिं च प्रत्यक्षमृषाबाधित्वाधित्यभिप्रायः । पर्याप्तं प्रसङ्गेन
 प्रकृतं प्रस्तुमः । इदमपि च शिक्षापदप्रव्रतमतिचाररहितमनुपाठनीयमित्यत आह—‘सामाश्रयस्स समणो’ [गाथा], सामा-
 यिकस्य धम्मणोपासकेनामी पद्यातिचारा ज्ञातव्या न समाचरितव्याः, सद्यथा—मनोबुद्ध्यभिधान, प्रणिधानं—प्रयोगः बुद्धे
 प्रणिधानं बुद्ध्यभिधानं मनसो बुद्ध्यभिधानं मनोबुद्ध्यभिधानं, कृतसामायिकस्य गृहसत्केतिकर्षव्यतासुकृतबुद्ध्यभिधानं
 नमिति, उक्तं च—‘सामाश्रयति (सु)कालं धरन्तिन्तं जो सु-धितये सहुं । अट्ठवसहसुवगतो निररथयं तस्य सामाश्रयं ॥ ३ ॥

१ इयमवधिभिरुक्तं रूप्यका न पुनः सर्पाश्रयिकस्य । सेठेसीप्रतिपत्त्या अष्टवका मयन्ति विज्ञेया ॥ ३ ॥ २ सामाश्रयं(व) इत्या गृहस्थिता (अर्थे)
 वस्तु विज्ञेयेरुप्रादः । आश्रयणार्थमुपगतो निरर्थकं तस्य सामाश्रयिकम् ॥ ३ ॥

पंडितकर्मति, पच्छा आलोपसा वंदति आयरियादी अधारासिणिया, पुणोयि गुरु वंदेत्ता पडिडेहिता लियिहो
 पुच्छति पडति वा, एयं चेतियाइयसुधि, जवा सगिरे पोसधसाहाए या आवासए वा तस्य णवरि गमणं गत्यि, ओ
 इहीपत्तो(सो) सधिहीए पति, तेण जणस्स चच्छाहोवि आबिता य साधुणो सुपुरिसपरिगहेण, जति सो कयसामाइतो पति
 ताधे आसहस्थिमादिणा जणेण य अधिकरणं वट्टति, ताधे ण करेति, कयसामाइएण य पादेहि आगंखयं, तेणं ण करेति,
 आगतो साधुसमीवे करेति, जति सो सायओ तो ण कोइ चहेति, अइ अहामइओ ता पूता कवा होलुसि भण(ण)ति,
 ताधे पुब्वरइतं आसणं कीरति, आयरिया वडिवा य अच्छति, तस्य चहेतमणुठेते दोसा विभासितया, पच्छा सो इही
 पत्तो सामाइय करेइ अणेण विधिणा-करेमि भन्ते! सामाइय सावज्जं ओग पच्चक्खामि बुयिधं तियिधेण जाय नियमं पज्जु
 वासामिसि, एय सामाइयं काच पडिक्खतो वंदेत्ता पुच्छति, सो य किर सामाइय करेतो मउढं अयणेति कुंडलाणि गाममुपे

१ प्रतिक्कामति एवमाए आलोप्य वन्ते आचारवादीए चकाराधिकं, पुवरसिगुए वगिइवा प्रतिक्किय मिच्छिः गुच्छति पटति वा, एवं वेत्तादिक्कवि वरा स्वपूरे
 दीपवसास्सारायं वा भावासके वा तथा ववरं एमनं वासि ए क्वद्विपासः स सर्वकूपीअप्याति तेन जवसोत्साहः जपि च सायव वाताः मुउरपरिमिरेव वरि
 स कुतसमाधिक आपाति तदाग्ग्वाइस्साविना जनेन वाविकरवं वर्तते ततो न जनेति कुतसामाधिकेन च पादाग्ग्वामागमज्जं तेन न करोति वायता साउ
 ससीये जनेति पधि स आगक्कवा न ओजयि वन्नुपिडडति, जव पवान्जक्कवाअडतो मवत्ति मयते तथा पूर्वचित्तमासनं क्विचते आचारवादीवतासि
 इत्थि तत्रोपिडडवुधिडडति च दोषा विन्नापितत्थाः एवमाए स क्वद्विपासः सत्तायिकं करोस्सनेव विधिवा-ज्जोमि भइत्थ! सत्तायिकं सावदं बोमं प्रभाक्कामि
 द्विक्कितं विविधेन वावज्जिपमं पनुंपासे इति एवं सामायिकं कुत्वा प्रतिक्कान्तो वन्निववा पुच्छति, स किक सामायिकं कुईइ सुइइ अयमवति कुच्छते वाममुदा

दुष्कृतचोत्थाधारगमादी बोधिरिति । एसा विधी सामाहयस्व । आह-सावद्ययोगपरिवर्तनादिकल्पत्वात् सामायिकत्वं कृतसा
 मायिकः श्रावको वस्तुतः साधुरेव, स कस्माद् इत्यरे सर्वसावद्ययोगप्रत्याख्यानमेव न ह्येति त्रिविधं त्रिविधेनेति?, यत्रोच्यते,
 सामान्येन सर्वसावद्ययोगप्रत्याख्यानस्यागारिणोऽसम्भयावारम्भेऽप्यनुमतेरव्यपेक्षितत्वात्, इति कावितु वाऽऽत्मीयपरिग्रहात्
 निवृत्तेः, भस्यथा सामायिकोत्तरकालमपि तदप्रश्नप्रसङ्गात्, साधुभावकयोऽप्यपेक्षेन सेवाभिधानात् । तथा चाह प्रस्यकार-

सिक्कणा दुविधा गाहा, उयवातडिती गती कसाया य । वयता वेदेन्ता पडिबज्जाइकमे पंच ॥ १ ॥

इह शिक्षाकृतः साधुश्रावकयोर्महान् विशेषः, सा च शिक्षा द्विधा-आसेयनाशिक्षा प्रहणशिक्षा च, आसेयना-अत्युपे-
 क्षणादिक्रियारूपा, शिक्षा-भस्यासः, तत्रासेयनाशिक्षामधिकृत्य सम्पूर्णमिय वक्रवालसामाधारी सवा पाठयति साधुः,
 श्रावकस्तु न तत्कालमपि सम्पूर्णमपरिज्ञानादसम्मयाच्च, प्रहणशिक्षां पुनरधिकृत्य साधुः सूत्रतोऽर्थतच्च अपन्येनाद्यौ
 प्रयत्नमातर उक्कृतस्तु पिन्नुसारपर्यन्तं गृह्णातीति, श्रावकस्तु सूत्रतोऽर्थतच्च अपन्येनाद्यौ प्रयत्नमातर उक्कृतस्तु
 पइनीयनिरायां यापदुभयतोऽर्थतस्तु पिण्डेपणां यापत्, ननु तामपि सूत्रतो निरवशोपामर्थत इति । सूत्रप्रामाण्याच्च विशेषः,
 तथा योऽहम्-“सामाहयंमि तु कते समणो इय सावओ हयइ अग्हा । एतेण कारणेणं बहुसो साबाइयं कुम्भा ॥ १ ॥” इति,
 गायल्लयं दान् व्याग्यातमेय, तेतस्तु व्याख्यायते-सामायिके प्राणनिरुपिठशब्दार्थे, पुणन्दोऽवधारणार्थः, सामायिक-
 एत कृते न नेयकाठं धमण इय-साधुरिय श्रावको भयति यस्मात्, एतेन कारणेन बहुशा-भनेकश्चः सामायिकं कुर्यादि

पंडितकर्मति, पच्छा आळोपसा वंदति आयरियादी अचारातिणिया, पुणोवि गुरुं वंदेत्ता पंडितेहिता णिपिद्धो
 पुच्छति पठति वा, एवं वेतियाइपसुवि, जदा सगिहे पोसधसालाप वा आवासए वा तस्य णवरि गमणं णरिय, ओ
 इहीपत्तो(सो) सविहीए पति, तेण जणस्स सच्छाहोवि आदिता य साधुणो सुपुरिसपरिगणेणं, अति सो कयसामाइतो एति
 ताधे आसहत्थिमादिणा अणेण य अधिकरणं वट्टति, ताधे ण करेति, कयसामाइएण य पावेहिं आगतवं, तेण ण करेति,
 आगतो साधुसमीये करेति, जति सो सावओ तो ण कोइ वट्टेति, अह अहामइओ ता पूता कता होतुचि भण(ण्ण)ति,
 ताधे पुवरइत्तं आसणं कीरति, आयरिया उट्टिता य अच्छंति, तस्य उट्टतमणुइते दोसा विभासित्था, पच्छा सो इही
 पत्तो सामाइय करेइ अणेण विधिणा-करेमि भन्ते! सामाइयं सावअं जोग पच्चक्खामि बुधिधं तिविधेण जाध नियमं पज्जु
 वासामिस्सि, एवं सामाइयं कावं पडिक्कंतो वंदेत्ता पुच्छति, सो य किर सामाइय करंतो मउठ अवणेति कुंडलणि णाममुइं

१ प्रतिक्कमति पक्खा आळोप्य वन्दते आचारार्थीइ पयाणाधिक, पुनरपि गुरुं वन्दित्वा मतिक्कित्तव विविधः पृच्छति पठति वा एव वेत्तारिप्यति वा मयुरे
 पौषसत्ताकार्यं वा आवासके वा तथा ववरं गमनं नास्ति, न क्वचिपसाः स सर्वत्रपांऽप्याति तेव जगज्जोघाहः अयि न सायव आत्ताः मुउरुपरिमेदेव, वरि
 स इत्तसामाधिक आवाति तदाऽअहस्सादिना जनेन वाधिकरणं वरंते ततो न करोति इत्तसामाधिकेन न पादाब्जामागल्लत्थं तेव न करोति जगताः तापु
 समीये करोति, वदि स आबकत्था व कोन्धि नत्तुपिडति अय ववामइक्कत्ताऽऽट्टो मवन्तिवति मवन्ते तथा पूर्वचित्तमासनं क्विन्ते आचारार्थोचिजाति
 इत्थि तज्जोपिण्णपुचिडति न दोषा विस्मासित्तथाः पक्खा स वदियेयसाः सामासिकं करोत्तनेव विधिणा-अयोमि भएत्थ! सामासिकं सावदं बोयं प्रमासवामि
 द्विभिन्नं त्रिविधेन यावन्नियमं पुरुंपाद्ये इति एवं सामासिकं इत्था मतिक्कान्तो वन्दित्वा पृच्छति स किञ्च सामासिकं कुवंइ मुइंइ अपववति कुण्डले वाममुइं

पुष्कतबोळपावारगमादी बोधिरति । पसा विधी सामाइयस्स । आह-सावधयोगपरिबर्धेनाविरूपत्वात् सामाजिकत्वं क्लृप्तसा-
 मायिकः श्रावको वस्तुतः साधुरेव, स कस्माद् इत्थरं सर्वसावधयोगप्रत्याख्यानमेव न करोति त्रिविधं त्रिविधेनेति?, अत्रोप्यते,
 सामान्येन सर्वसावधयोगप्रत्याख्यानस्यागारिणोऽसम्भवादारम्भेष्वनुभवेरभ्यवृत्तिश्चत्वात्, क्वचदियु चाऽऽत्मीयपरिप्रदाव
 निवृत्तेः, अन्यथा सामायिकोत्तरकालमपि तदप्रवृणप्रसङ्गात्, साधुश्रायकयोश्च प्रपञ्चेन सेवाभिधानात् । तथा चाह प्रत्यकारः-

सिक्कथा दुविधा गाहा, उववातठिती गती कसाया य । यथता भवेन्ता पठियज्जाइक्कमे पंच ॥ १ ॥

इह शिक्षाकृतः साधुश्रावक्योर्मज्ञान् विशेषः, सा च शिक्षा-श्रातेयनाशिक्षा प्रवृणशिक्षा च, आसेवना-प्रत्युपे
 क्षणाविक्रियारूपा, शिक्षा-अभ्यासाः, तत्रासेयनाशिक्षामधिकृत्य सम्पूर्णसिद्धिं सदा पाठयति साधुः,
 श्रावकस्तु न तत्कालमपि सम्पूर्णमपरिश्रानावसम्भवाच्च, प्रवृणशिक्षां पुनरधिकृत्य साधुः सुप्रतोऽर्थतश्च अयन्येनाद्यौ
 प्रयथनसात्तर उत्कृष्टतस्तु विन्दुसारपर्यन्तं गृह्णातीति, श्रावकस्तु सुप्रतोऽर्थतश्च अयन्येनाद्यौ प्रयथनसात्तर उत्कृष्टतस्तु
 पञ्जीयनिकायां यापपुमयतोऽर्थतस्तु पिण्डेपणां यावत्, ननु तामपि सुप्रतो निरयक्षेपामर्थत इति । सूत्रप्रामाण्याच्च विशेषः,
 तथा बोधम्-“सामाइयंमि तु क्ते समणो इव सावओ इवइ जम्हा । एतेण कारणेणं बहुसो साबाइयं कुम्हा ॥ १ ॥” इति,
 गाथासूत्रं प्राग् व्याख्यातमेव, लेशतस्तु व्याख्यायते-सामायिके प्रागुनिकपितशाब्धार्ये, तुल्योऽयचारणार्थः, सामायिक-
 एव कृते न दोषकालं धमण इव-साधुरिव श्रावको भवति यस्मात्, एतेन कारणेन बहुशा-अनेकशः सामायिकं बुयीदि

ध्विक्कमति; पञ्चा आलोप्य धंदति आयरियावी अघारातिणिया, पुणोपि गुठं धंदिचा पडिछेहिचा णिपिठो
 पुच्छति पठति वा, एवं चेतियाइपुष्टि, जदा सगिधे पोसधसालाप वा आवासप वा तस्य णवरि गमण णत्थि, जो
 इहीपसो(सो) सविहीप पति, तेण अणस्स वच्छाहोवि आठिता य सापुणो सुपुरिसपरिगहेणं, जति सो कयसामाइठो एति
 ताधे आसहत्थिमादिणा अणेण य अधिकरणं यद्वति, ताधे ण करेति, कयसामाइपण य पायेहिं आगतप, तेणं ण करेति,
 आगतो साधुसमीये करेति, जति सो सावमो तो ण कोइ वड्ढति, अइ अघामइओ ता पूठा कटा होतुचि भण(ण)ति,
 ताधे पुधरइतं आसणं कीरति, आयरिया वड्ढिवा य अण्ठति, तस्य वड्ढतमणुठेते दोसा विमासित्था, पञ्चा सो इही
 पसो सामाइय करेइ अणेण विधिणा-करेमि भन्ते! सामाइयं सायज्जं जोग पञ्चक्कामि दुधिधं त्रियिधेण जाय नियमं पज्जु
 धासामिति, एवं सामाइयं काचं पडिक्कंठो धंदिचा पुच्छति, सो य किर सामाइयं करेतो मठठ अवणेति कुंडलाणि याममुदं

१ प्रतिक्रामति पञ्चाए आलोप्य वन्दते आचार्यादीन् पञ्चात्तादिकं, पुनरपिपुं धंदिचा प्रतिक्रम्य विविधो वृच्छति वदति वा एव वेत्तापिचरि वरा वगुदे
 पौपथसाकारा वा आवासके वा तथा पवदं गमनं भासि प च्छद्विपस्यः स सर्वद्वर्षाऽन्वति तेन वचकोसाहः अपि च सापय भाटताः मुपुदपरीमदेन वरि
 स इवसामाधिक आभाति तथाअहस्सादिषा जनेन वाधिकर्यं वर्तते ततो न करोति इवसामाधिकेण च पात्राभ्यामाणव्यस्य तेन न करोति आगतो सपु
 समीये करोति यदि स आसकसाह न ज्येभपि अणुचित्ठति अप्य वचान्पञ्चकाऽऽदतो भवत्विति मन्वते तथा पूर्वचित्तमासवं क्रियते आचार्याभ्योक्तितादि
 इत्थि तत्रोचित्तमपुचित्ठति च दोषा विनापित्तथाः पञ्चाए स अदिपसा सामाधिकं करोत्येन त्रियिधा-करोमि मण्य! सामाधिकं तावचं योगं प्रमाद्वामि
 द्विभिधं त्रियिधेन यावद्विपमं पर्युपाद्ये इति एवं सगगाधिकं इत्था प्रतिक्राम्यो वन्धिरा वृच्छति स किक सामाधिकं कुर्वन् मुदं अपयवति कुण्डले वाममुदा

सावयण कथ कायबंधि !, इह सावगो बुविषो-इहीपचो अण्डिपचो सो चेतिबधरे साधुस
मीये वा घरे या पोसचसालाप वा अरथ वा विसमति अच्छते या निबावारो सवत्य करेति तलय, बरसु ठाणेसु णियसा
कायबंध-चेतियघरे साधुमूले पोपधसालाप घरे आयासगं करेवोचि, तस्य अति साधुसगासे करेति तलय का विषी !,
अति परं परभयं नरिय जतियि य केणइ समं यियादो गत्यि अति कस्तइ ण घरेइ मा सेण अछवियछियं कजिअहिति,
अति य धारणगं दधूण न गेणइति मा णिअिअिअिअि, अति धावार ण धाधारेति, साधे घरे येय सामायिकं कापूणं
घबसति, पचसमिमो त्रिगुणो ईरियावययुचे अहा साहू भासाए सावजं परिहरतो एसणाए कहं ठेहूं वा पडिठेहूं
पमज्जेनु, एव आदाने णिक्खेयणे, लेखसिंघाणे ण धिगिंघसि, धिगिंघतो वा पडिठेहूंसि य पमज्जति य, अत्य चिद्धसि
तरयधि गुत्तिणिरोध करेति । एताए विषीय गत्ता त्रिविधेण णमिचु साधुणो पच्छा सामाहयं करेति, 'करेमि मत्ते !
सामाहय सायजं ओगं पद्यक्खामि दुयिधं त्रिविधेणं आव साधू पज्जुयासामिति कापूण, पच्छा ईरियावद्वियाए

! भावकेन कयं कर्षणमिति ? इह भावको त्रिविक-अदिप्रसोम्यदिमसथ वा सोम्यदिगसः ए केनगुरे साधुसमीने वा गुरे वा
वीपयणाकापां वा पत्र वा विभ्रामवति विद्वति वा निर्यापात घर्षव करेति तत्र चतुर्थं स्थानेषु विबसाए कर्षणं-कैसगुरे साधुपुळे वीपयणाकापां गुरे वा-
इ-बदरकं कुर्षेअिति तत्र यदि साधुसकमतो करोति तत्र को विधिः ?-यदि परं परपचं अस्ति बधि य केवापि साधं विधातो वासि बधि कर्षेअिअि अस्सपधि सा
तेनाकर्षेअिकयं मूरिअि यदि बापसमं इडुा न गुरेव मा नीयेवेति यदि स्वापारं न करोति एवागूह एव सामासिक इत्था बबति पज्जसमिअिकिअुअ ईधोपपुअे
यथा साधुः मापार्पां सावयं परिहरन् एवपाबां ठेहूं अहं वा अतिअिकय प्रमूअ्य इवमाहाये विधेये सेव्यसिअुअेने य इअति अअइ वा यतिअिअिअि य प्रमाअि
य, यत्र अिअिअि अत्रापि गुत्तिमितोपं करोति एतेन विविना गत्वा त्रिविधेव कथा साधूइ पज्जाइ सामासिकं करोमि-अरोमि अयन् ! सामासिक सावयं बोवं
प्रत्याएअमि त्रिविधं त्रिविधेन वाचइ साधूइ एतुंसासे इतिअुअ, पज्जाइ एधोयपिअि

तृतीयाणुव्रतं, व्याख्यातानि गुणव्रतानि, अधुना शिक्षापदव्रतानि लक्ष्यन्ते, तानि च बत्पारि भयन्ति, तद्यथा—सामायिकं देसावकाशिकं पौषधोषवासः अतिथिसंधिभागाच्चेति, तत्राद्यधिक्षापव्रतप्रतिपादनायाह—

सामाह्वयं नाम सावज्जजोगपरिषद्वर्णनं निरवज्जजोगपरिषद्वर्णनं च । सिक्खा बुविहा गाहा उययापठिंई गई कसाया य। पंचता वेयता पठिषज्जाइकमे पंच ॥ १ ॥ सामाह्वयमि ल कए समणो इय सायओ इवइ जग्हा । परपण कारणेण बहुसो सामाह्वय कुज्जा ॥ २ ॥ सव्वति भाणिज्जं विरई म्वलु जस्स सन्विवा नरिय । सो सव्वथिरइवाई सुक्कइ देस च सव्व च ॥ ३ ॥ सामाह्वयस्स समणो० इमे पच्च०, तज्जाहा—मणदुप्पणिहाणे घर दुप्पणिहाणे कायदुप्पणिहाणे सामाह्वयस्स सव्वअकरणया सामाह्वयस्स अणयट्ठिपस्स करणया १ ॥ (मूत्रम्) ॥

समो—रागद्वेषवियुक्तो यः सर्वभूतान्यात्मवत् पश्यति, आयो ह्यसः प्राप्तिरिति पर्यायाः, समस्यायः समायः, समो हि प्रतिक्षणमपूर्वैर्ज्ञानवर्धनचरणपर्यायैर्निरुपमसुखहेतुभिरवाकृतचिन्तामणिकल्पद्रुमोपमैर्युग्यते, स एव समायः प्रयोजनस्य क्रियानुष्ठानस्येति सामायिकं समाय एव सामायिकं, नामशब्दोऽलङ्कारार्थः, अवष्ट—गर्हित पापं, सहाय्येन सावष्टः योगो—व्यापारः कायिकादिस्य परिषर्जन—यरित्यागः काषायधितेति गम्यते, तत्र मा भूत् सावद्ययोगपरिषर्जनमाद्यमपा पव्यापारासेवनशून्यमित्यत आह—निरवद्ययोगप्रतिसेवन चेति, अत्र सावद्ययोगपरिषर्जनवध्निरवद्ययोगप्रतिसेवनेऽप्यहर्निशं यतः कार्य इति दर्शनार्थं चसब्दः परिषर्जनप्रतिसेवनक्रियाद्वयस्य तुल्यकथतोद्भूभावनार्थः । इत्यथ पुन सामाह्वारी—सामाह्वय

साधरण कथं कायबंधति !, इह सावगो दुविधो-इद्दीपक्षो अणिद्धिपक्षो सो वेतिवपरे साधुस
 मीपे वा धरे वा पोसधसालाप वा जलप वा विसमति अचछते वा निवाधारो सबत्य करोति ठरप, वचमु ठाप्येमु क्पिसमा
 कायबंध-वेतियधरे साधुमूले पोपधसालाप धरे आवासगं करेतोचि, तस्य खति साधुसगासे करोति तस्य का विधी !,
 जति परं परमयं नरिध जतिवि य केणइ समं यियादो णलिय अति कस्तइ ण धरेइ मा तेण अछवियच्छियं कञ्जिहिति,
 जति य धारणं दइण न गेणइति मा णिञ्जिहिति, जति धावारं ण धावारेति, ताधे परे वेव सामाधिकं कातुण्यं
 यधति, पधसमिओ त्तिगुस्रो ईरियातयजुसे जहा साइ भासाय सायज्जं परिहर्तो एसणाप कटं छेहुं वा पच्छेहेहिं
 पमञ्जेपु, पय आराणे णिक्खेयणे, सेलसिपाणे ण विणिषति, विणिषंतो वा पच्छेहेति य पमज्जति य, अतथ चिद्धति
 तस्यपि गुत्तिणियोध करोति । पत्ताप धिधीए गत्ता तिथिधेण णमिगु साधुणो पच्छा सामाइयं करोति, 'करोमि मन्ते !
 मामाइय सायज्जं जोग पधयखामि दुविधं तिथिधेणं जाय साधू पज्जुवासामिचि कातुणं, पच्छा ईरियावहियाप

1 भावकेन कथं कर्त्तव्यमिति ? इह भावको द्विविधा-आदिमासोऽनुदिमासव, यः सोऽनुदिमासः स वैश्वगृहे साधुसमीने वा गुरो वा
 दीर्यपताकायां वा पत्र वा विमाम्यति तिष्ठति वा निष्पांपात् सवैत्र करोति तत्र श्रुतं त्वामेतु निवमात् कर्त्तव्यं-वैश्वगृहे साधुगृहे दीर्यपताकायां गुरो वा-
 2-वत्सकं इरेहिति तत्र परि साधुसकरो करोति तत्र क्वे विधिः ?-वदि परं परयत्वं वाति वदि न केनापि सार्धं निवाहो वाति वदि कसैश्चिच्च वात्सलि सा
 तेनाकर्त्तव्यं मूर्दिदि वदि वापमत्वं इद्धा न गृह्येय मा नीयेयेति वदि स्व्यापारं न करोति तथा गृह पृथ सामासिक इत्वा जवति पच्छसमिचिगुत्त ईशोऽपुपुत्तये
 यथा साधुः आयायां सावत्वं परिहर्त्तुं पुरायां छेहुं जयत्वं वा प्रतित्तिक्ख मयुज्य एवमाहासे विक्षेये सेप्पसिद्धाने न क्ववति क्ववत् वा प्रतित्तिक्खि य प्रमाहिं
 न, यत्र तिष्ठति तत्रापि गुक्षिन्निरोध करोति एतेन विधिना गत्वा विधिधेन न्वावा साधूः पच्छा सामासिक करोति-करोमि मन्ते ! सामासिक सावत्वं बोधं
 प्रत्यासपायामि द्विविधं त्रिविधं य वाक्त्त साधूः पनुंसाते इतिहत्वा पच्छा देवांपयिक्की

ध्यानाचरितः समासः, अग्र्यस्तं ध्यान अपध्यानं, इह वेवदपत्रावककोङ्णकसाधुमभृतयो शापकं, 'प्रमादाचरितः' प्रमा-
 देनाचरित इति विग्रहः, प्रमादस्तु मद्यादिः पञ्चाधा, तथा चोफम्—'मज्जं विसयकसाया यिकथा णिहा य पंचमी भणिया'
 अनर्थदण्डत्वं चास्योफशब्दार्थद्वारेण स्वयुवुध्या भावनीय, 'हिंसाप्रदान' इह हिंसाहेतुत्याबायुधानलयिपादयो हिंसोप्यत,
 कारणे कार्योपचारात्, तेषां प्रदानमन्यस्यै क्रोधाभिमूतायानभिमूताय वा न कल्पते, प्रदाने त्यनर्थदण्ड इति, 'पापकर्मो-
 पदेश' पातयति नरकादाविति पापं तत्प्रधानं कर्म पापकर्म तस्योपदेश इति समासः, यथा—कृष्यादि कुरुत, तथा
 चोक्त—'छित्तोणि कसध गोणे दमेध इच्छादि सावगजणस्त । णो कप्पति उचवित्तिव आणियजिणवयणसारस्व ॥ १ ॥'
 इदमतिचाररहितमनुपालनीयमित्यतोऽस्यैवातिचाराभिधिसयाऽऽह—'अणददढे'त्यादि, अनर्थदण्डविरमणस्य धमणोपासके-
 नामी पञ्चातिचारा ज्ञातव्याः न समाचरितव्याः, तद्यथा—कन्दर्प—कामः तदेतुर्विशिष्टो वाक्प्रयोगः कन्दर्प उच्यते,
 रागोद्रेकात् प्रहासमिथो मोहोषीपको नमेति भावः । इह सामाचारी—सायगस्त अदृष्टहासो न कल्पति, जति णाम इति
 यथं सो ईसिं वेय विहसितगति । कौकुष्यं—कुत्सितवंकोचनादिक्रियायुक्तः कुषः कुकुषः तदुभायः कौकुष्यं—अनेकप्रकारा मुत्त
 नयनोष्ठकरचरणञ्चूषिकारपूर्विका परिहासादिजनिका भाण्डादीनामिय थिदम्यनप्रियेत्यर्थः । पेश्य सामायारी—चारित
 गाणि भासितु ण कप्पति जारिसेहिं लोगस्त हासो उच्यजति, एवं गतीप ठाणेण वा ठावितुन्ति । मौसय्यं—पाठ्यं प्रायमसत्या

१ क्षेत्राणि छत्र पा वृत्तप इत्यादि आदकचक्रकस । न कल्पते उपदेशं वातत्रिबचचमसारस ॥ १ ० ५ धावकसादृहसो न कल्पते यदि नाम इति तत्र
 तद्धि ईपदेशे विहसितव्यमिति । २ अत्र सामाचारी—ठाहमि सापिटुं न कल्पते वारोकोकल हालमुत्पद्यते एवं गत्या स्थानेन वा स्थानुमिति

सम्बन्धप्रलम्भापित्त्वमुच्यते, मुदेण वा अरिमाणेति, जया कुमाराम्बेणं सो चारम्बम्बो विसञ्चितो, रण्णा णिवेदितं, ताप
 जीविकाप यिच्चि विण्णा, मण्णता रुडेण मारितो कुमारात्मबो । संयुक्ताधिकरणं—अधिक्रियते नरकाविष्यनेनेत्यधिकरणं—
 यास्तूदृपलशिखापुत्रकगोपूमयन्त्रकादि संयुक्तं—अर्थक्रियाकरणयोग्यं संयुक्तं च तदधिकरणं चेति समासः । ऐस्य समा-
 चारी—सायणेण सञ्जुञ्जानि चैय सगढादीनि न घरेतवानि, एवं वासीपरसुमादिविमासा । 'सपभोगपरिमोगातिरेक' इति उप
 भोगपरिमोगशब्दायो निरूपित एय तदतिरेकः । ऐरथवि सामायारी—उद्यभोगातिरिसं अदि तेहामलप बहुप गेण्हसि ततो
 पहुगा ण्हायगा यधंति तस्स लोलियाप, अण्हविण्ह्यायगा ण्हायंति, एतथ पूतरगाभाउकायवधो, एवं पुष्कलथोलमाविवि
 भासा, एवं ण यद्वसि, का विधी सावगस्स उद्यभोगे ण्हाणे १, घरे ण्हायव ण्हायि ताचे तेहामलपइ सीसं धंसिचा सबे
 साटेतूणं ताहे तढागाईतेठे नियिद्धो अञ्जलिहि ण्हाति, एय जेसु य पुष्केसु पुष्ककुंयुताणि ताणि परिहरति । उक्तं साठिचारं

१ मुदेव वागीरियानपति, यया कुमाराम्बेणं स चारम्बो विरुद्धः एयो निवेदित तथा जीविका वृत्तिर्वा कल्पवा क्षेत्र मारिणः कुमाराम्बः ।
 २ अत्र सामाचारी भावकेण संयुक्तमि शक्यतीति न पाणीवाचि एवं वासीपर्वादिभिमाद्य । ३ अत्रापि सामाचारी—व्यययोगातिरिक्तं अमि उक्तान्कल्पयतिमि
 वदुनि गृह्णाति ततो बहवः प्यानकारका अजमित्त-तल लोत्सेन अन्वेउत्थापका अपि काप्ति अत्र एतन्कल्पयन्कल्पका एवं पुष्कलंइकादिभिमावा एवं व
 कर्त्तते अरे विधिः भावकलोपयोगे एाने ?—पूहे एातत्त्व मात्ति तथा उक्तान्कल्पेः सीसं इयुा सर्वापि सायवित्वा उतत्तवाकसीनां तरे विवेकान्कल्पिमि
 काति, एवं येय पुन्नेयु उपगमुपयन्कादि परिहरति ।

ध्यानाचरितः समासः, अप्रशस्तं ध्यानं अपध्यानं, इह देवदत्तश्रायककोक्कुणकसाधुप्रभृतयो ज्ञापकं, 'प्रमादाचरितः' प्रमा-
 देनाचरित इति विग्रहः, प्रमादस्तु मघादिः पञ्चधा, तथा चोक्तम्—“मज्झं विसयकसाया पिकया णिहा य पचमी भणिया'
 अनर्थदण्डत्यं चास्योक्कशब्दार्थद्वारेण स्वबुद्ध्या सावनीय, 'हिंसाप्रदानं' इह हिंसाहेतुत्यावायुधानलघिपादयो हिंसोष्यते,
 कारणे कार्योपचारात्, तेषां प्रदानमन्यस्यै क्रीडाभिभूतायानभिभूताय वा न कल्पते, प्रदाने त्यनर्थदण्ड इति, 'पापकर्मो
 पदेशः' पातयति नरकादाधिति पापं तत्प्रधानं कर्म पापकर्म तस्योपदेश इति समासः, यथा—कृष्यादि कुरुत, तथा
 चोक्तं—“छित्ताणि कसध गोणे दमेध इच्चादि सायगज्जसस । णो कप्पति सधदिसिं आणियजिणययणसारस्स ॥ १ ॥”
 इदमतिचाररहितमनुपालनीयमित्यतोऽस्यैवातिचाराभिधित्सयाऽऽह—‘अणद्धदढे'त्यादि, अनर्थदण्डविरमणस्य श्रमणोपासके-
 नामी पञ्चातिचारा ज्ञातव्याः न समाचरितव्याः, तद्यथा—कन्दर्पः—कामः तद्वेतुयिंशिटो याकृप्रयोगः कन्दर्पा उच्यते,
 रागोद्रेकात् प्रज्ञासमिश्रो मोहोक्षीपको नमति भायः । इह सामाचारी—सायगसस अट्टहासो न कल्पति, जति णाम हसि
 यथं तो ईसिं नेव विहसितंति । कौकुर्ध्य—कुत्सितसंकोषनादिक्रियायुक्तः कुचः फुकुचः तद्भायः कौकुर्ध्यं—अनेकप्रकारा मुल
 नयनोष्ठकरचरणञ्चविकारपूर्विका परिहासादिजनिका भाण्डादीनामिष विहस्यनम्रियेत्यर्थः । पंथ सामायारी—चारिस
 गाणि भासितुं ण कप्पति आरिसेहिं लोगस्स हासो षप्पज्जति, एवं गतीए ठाणेण या ठाविसुन्ति । मौरस्यं—पार्श्वप्रायमसत्या

१ श्रेयसि ह्यप वा इत्यप इत्यादि आषकञ्चत्स । न कल्पते उपदेशं शान्तिविषयचनसारत् ॥ १ ॥ १ भावकलाइहासो न कल्पते यदि नाम इति तत्र
 तर्हि इत्येव विहसितव्यमिति । १ अत्र सामाचारी—चारिणि माचितुं न कल्पते पादोर्कोकल हासमुत्पद्यते एव गला स्थानेन वा स्थानुमिति

सम्प्रदायप्रथापित्वमुच्यते, मुंहेण वा अरिमाणोति, जप्ता कुमारासन्धेणं सो धारमद्वयो विसञ्जितो, रण्णा निवेदितं, साए जीविकाए विसि दिण्णा, अण्णसा रुहेण मारितो कुंमारामधो । संयुकाधिकरणं—अधिक्रियते नरकादिष्वनेनेत्यधिकरणं—
 यास्तुदृपलशिखापुत्रकगोभूमयत्रकादि संयुक्तं—अर्थक्रियाकरणयोग्यं संयुक्तं च तदधिकरणं चेति समासः । ऐत्य समा
 धारी—सायणेण सञ्जुत्तानि श्वेय सगढादीनि न परेतयाणि, एय वासीपरसुमादिविमासा । 'स्यभोगपरिभोगातिरेक' इति उप
 भोगपरिभोगशब्दार्थो निरूपित एय तदतिरेकः । ऐत्ययि सामायारी—स्यभोगातिरिप्तं अदि तेहामउए बहुए गेण्हति एतो
 पहुगा ण्हायगा यद्यति तस्स छोलियाए, अण्हविण्हायगा ण्हायंति, एत्य पूतरगाआउकायवधो, एवं पुष्कंठवोलमादिवि
 मासा, एवं ण पट्टसि, का यिधी सावगस्स उद्यभोने ण्हाने !, एरे ण्हायय ण्हिय ताधे तेहामउएहिं सीसं धंसिचा सबे
 माउंमूण तादे तढागार्तठे निचिद्धो भंजलिदि ण्हति, एय जेसु य पुष्केसु पुष्कंठुपुताणि ताणि परिहरसि । तत्कं सातिचारे

१ मुनेव वाऽरियानवति यया कुमारासात्थेव स धारमदो विपुटः राजो निवेदितं तथा वीजिकवा इतिदंवा जम्बदा इहेव मारिका कुमारासात् ।
 २ अत्र सामाधारी सावदेग संयुक्तानि सङ्घट्टादीनि न पाणीकानि एवं वासीपरसुमादिविमासा । ३ अकारि सामाधारी—इत्यस्येगातिरिक्तं यदि तैकामककादीनि
 च्छन्ति गृह्णाति ततो बहुयः आनकारका यत्रगिठ-उल कोत्थेन जम्भेय्यकक अदि आन्ति जप पुतरककय-कायवधः एवं पुष्कंठुकादिविमासा एवं न
 चर्त्तते को विधिः आसङ्गस्योपमोये याने !—गृहे आतव्यं नाति तथा तैकसात्कैः शीघ्रं प्रपुा सर्वाणि साम्यवित्वा तत्रतडाकादीनां तदे विवेकसात्किया
 धाति, एवं वेपु पुण्येपु पुण्यकुपयचक्रानि परिहरति ।

ध्यानाचरितः समासा, अप्रशस्त्वं ध्यानं अपच्यानं, इह वषट्सआवककोङ्कणकसाधुप्रमृतयो ज्ञापकं, 'प्रमादाचरित' प्रमा-
 देनाचरित इति विग्रहः, प्रमादस्तु मद्यादिः पद्मधा, तथा चोक्तम्—'मज्जं विसयकसाया यिकया णिहा य पंचमी भणिया'
 अनर्थदण्डत्वं चास्योक्तशब्दार्थद्वारेण स्वधुषुष्या भावनीय, 'हिंसाप्रदानं' इह हिंसाहेतुत्वादायुधानलविपादयो हिंसोप्यते,
 कारणे कार्योपचारात्, तेषा प्रदानमन्यस्यै क्रोधाभिभूतायानभिभूताय वा न कल्पते, प्रदाने त्यनर्थदण्ड इति, 'पापकर्मो
 पदेशः' पातयति नरकादाविति पापं तत्प्रधानं कर्म पापकर्म तस्योपदेश इति समासा, यथा-कृष्यादि कुठ्त, तथा
 चोक्तम्—'छिन्ताणि कस्यध गोणे दमेध इच्छादि सायगज्जसस । णो कप्यति त्वदिसिचं आणियखिययणसारत्स ॥ १ ॥'
 इदमविचाररहितमनुपालनीयमित्यतोऽस्यैवातिचाराभिधिस्ययाऽऽह—'अण्डदवे'त्यादि, अनर्थदण्डविरमणस्य भ्रमणोपासके-
 नामी पञ्चातिचारा ज्ञातव्याः, तद्यथा-कन्वर्षः-कामः तद्वेतुर्विशिष्टो वाक्प्रयोगः कन्वर्षो उप्यते,
 रागोद्रेकात् प्रज्ञासमिधो मोहोदीपको नमोस्ति मायः । इह सामाधारी-सायगसस अष्टदहासो न कल्पति, जति णाम इति
 यत्वं तो शंसिं चैव विहसितवन्ति । कौकुष्यं-कुत्सितसंकोचनादिक्रियायुक्तः कुचः कुकुषः तद्भायः कौकुष्यं-अनेकप्रकारा मुल-
 नपनोष्ठकरचरणश्रूयिकारपूर्येका परिहासाद्विज्जिता साण्डादीनामिय विबम्भनक्रियेत्यर्थ । ऐत्य सामाधारी-चारिस
 गाणि भासितुं ण कप्यति आरिसेहिं छोगसस हासो सप्यज्जति, एवं गतीप ठणेण वा ठातितुन्ति । मौल्यं-धार्थ्यमायमसत्या

१ सेप्राणि कुप गा इमप इत्यादि आवकज्जसस । न कल्पते उपवेहं सातत्रिनकनसारस ॥ १ ॥ २ आवकज्जसस इहासो न कल्पते वदि नाम इतिउत्तं
 तादि ईपयेव विहसितम्यमिति । ३ अत्र सामाधारी-ठादसि भासितुं न कल्पते पादोको-उल हाण्डमुलपते एवं पत्ता स्यात्तेव वा स्यतुमिति

सम्बद्धप्रलापित्वमुच्यते, मुदेण वा अरिमागेति, जथा कुमाराम्बेणं सो चारमड्ढो विसञ्जितो, रण्णा णिवेदितं, ताए जीविकाए धिप्पि दिण्णा, अण्णसा रुट्ठेण मारितो कुमाराम्बो । संयुक्काधिकरणं-अधिक्रियते नरकादिष्यनेनेत्यधिकरणं-धास्तूदुपलशितापुत्रकगोपुसयम्भकादि संयुक्तं-अर्थक्रियाकरणयोग्यं संयुक्तं च तदधिकरणं चेति समासा । ऐरय समा-चारी-सायगेण सजुत्ताणि वेय सगढादीनि न घरेतणानि, एव धासीपरसुमादिविमासा । 'उपयोगपरिमोगातिरेक' इति उप-भोगपरिभोगशब्दाथो निरूपित एव तदतिरेकः । ऐरययि सामायारी-उपभोगातिरिसं अवि तेहामळए बहुए गेण्हति ततो वहुणा ण्हायगा पद्यंति तस्स खोलियाए, अण्हविण्हायगा ण्हायंति, एरय पूतरगाआउत्तायवचो, एवं पुष्कतंवोळमादिवि-भासा, एवं ण यट्टवि, का विधी साग्गस्स उयभोगे ण्हाणे ?, घरे ण्हायष णतिय ताये तेहामळयहिं सीसं धंसिच्चा सवे साटेनूणं ताहे तडागाईतेढे निन्दिओ भंजलिहि ण्हाति, एय जेसु य पुष्केसु पुष्ककुंयुत्ताणि ताणि परिहरति । उक्तं साविच्चारं

१ मुनेन वाग्नीरिमागपति यया कुमाराम्बेण स चारमटो विपुहः राज्ञो निवेदितं तथा जीविका इतिर्दवा कल्पया इवेव मारिका कुमाराम्बाः ।
 २ अत्र सामाचारि आश्चर्येण संयुक्तानि शक्यतीति न चारमीवाति एवं वासीयर्थाद्विभाषा । ३ अत्रायि सामाचारी-इत्येतोपातिरिक्तं बन्दि तैकामळकदीनि बहूनि गृह्णाति ततो बहुय । धानम्भका यत्रणित्तस्स कोत्थेव अन्त्येउत्तायका अवि काप्पि अत्र पूतरकपत्तायवचम, एवं पुष्पतांहुकादिविभाषा एवं न वर्तते को विधि- धानकत्तोपयोगे छांते ?-गृहे छातप्यं वापि तथा तैकामळकेः धीर इत्था सर्वाणि बन्दिन्तिया उक्तवासाकापीनां तदे विवेकालाङ्कितिया ज्ञानि, एवं ऐसु पुनेसु उपपुम्पयत्तायि परिहरति ।

पञ्चा रुक्से छिद्विदुं मुखेण जीयति, एवं पणिगादि पठिसिद्धा ह्यति, साहीकर्म-सागहीयत्तणेण जीयति, तस्य यंधयधमाई
 दोसा, माहीकर्म-सएण भदोवक्खरेण भाएण घहइ, परायणं ण कप्पति, अण्णेसिं घा सगहं पलदे य न देति, एयमादी
 कातु ण कप्पति, फोडिकर्म-उदणेणं हलेण वा मूमीफोडणं, दंतवाणिज्जं-पुर्विं चेष पुठिदाणं मुहं देति संते देजा पसि,
 पञ्चा पुल्लिदा हत्थी घातेति, अचिरा सो घाणियओ पहिइत्तिकातुं, एवं धीम्मरगाणं संखमुह देति, एयमादी ण कप्पति,
 पुयाणीतं किणति, लक्खवाणिज्जेऽपि एते वेध दोसा-तस्य किमिया होंति, रसयाणिज्जं-कहाउत्तणं सुरादि तस्य पाणे पट्ट
 दोसा मारणअकोसवघादी सम्हा ण कप्पति, विसवाणिज्जं-विसविक्कयो से ण कप्पति, तेण यहूण जीयाणं विरायणा, केस
 वाणिज्ज-दासीओ गहाय अण्णस्य चिक्किणति जस्य अग्यति, एस्यवि अणेगे दोसा परयससादयो, जंतपीछणकम्म-सेट्ठिये
 जंत सच्छुजन्तं चक्कादि तंपि ण कप्पते, गिहछणकम्म-धज्जेवं गोणादि ण कप्पति, दयगिदायणसाकम्म-यणदयं देति

१ पत्तागुहान् छिरवा मूस्सेन जीयति एवं एयपापाः प्रतिपिद्धा भवन्ति साकटिकर्म-साकटिकर्म-साकटिकर्म-साकटिकर्म-साकटिकर्म-
 स्वकीयेन माण्डोपसक्रेण माण्डेण वहति परकीय न कस्यते अन्वेम्बो वा सक्कं बलीबदी च न इदति एवमादि कर्तुं न कस्यते एकोटिकर्म-पुरेण इतेन
 वा मूमिस्सोदनं वण्ठवाणिस्यं-पूर्वमेव पुस्सिन्नेम्बो मूस्सं ददाति एस्ताइ इजातेति, पत्ताइ पुच्छिन्ना इत्थिनो वातवन्ति अचिराए स वदिइ भावात्तनीति
 इत्था एवं धीवराणां सच्छुमूस्स ददाति एवमादि न कस्यते एवमादि जीयाति काहावाणिस्येऽपि एत एव एोपात्तइ इत्थो भवन्ति एतवाणिस्यं-बीका
 कत्वं सुरादि तत्र पाने बहवो रोपाः माएण्णोसवघाएपल्लसाज कस्यते विपवाणिस्यं विपविक्कपल्ल न कस्यते तेन गहूना जीवानं विरायणा केरापा
 यिस्य-दासीपुंहीणाअप्यत्र सिद्धीणाति यप्रार्थन्ति अत्तावन्नेके रोपाः परवसत्ताइया, वत्तपीडवकर्म-सकिक वत्तं इत्तुवत्त वत्तादि तस्यि न कस्यते
 सिद्धीणकर्म-वर्धयितु गवादीइ न कस्यते, ववाप्रियाएवताकर्म वनववं इवादि

उत्तरकल्पणपिहित अथा उत्तरायेह पच्छा देहे तरुणं तृणं उद्धेति, तत्र सत्वाणं सप्तसहस्राण वधो, सरदहत्वलागपरिमो
 सणताकर्म-सरदहत्वलागादीणि सोसति पच्छा वाधिञ्जति, एवं ण कप्पति, असदीपोसणताकर्म-असदीमो पोसेति
 अथा गोतायिसए जीणीपोसणा दासीण भाडिं नेण्हेति, प्रदर्शनं चेतव्व वहुसावधानां कर्मणां एवंजातीयानां, न पुनः परिगण-
 नमिति भायार्थः । उक्तं सात्त्विकारं द्वितीयं गुणव्रतं, साम्प्रतं तृतीयमाह—

अणत्थदेउे णउच्चियेहे पन्नस्ते, तजहा-अवज्जाणाणायरिए पमत्तायरिए हिंसप्यपाणे पावकम्मोवएसे, अण
 रथदुद्धेयेरमणस्स समणीया० इमे पन्न० तजहा-रुवण्ये कुल्लुइए मोहरिए संशुस्ताहिरणे सबमोगपरिमो
 गाहरणे ८ ॥ (सूत्रम्)

अनर्थदण्डाश्रार्थः, अर्थः-प्रयोजनं, गृहस्यस्य क्षेत्रयास्तुधनशरीरपरिज्जनाविविधयं तदर्थं आरम्भो-भूतोपमर्दोऽर्थ
 दण्डः, दण्डो निग्रहो यातना विनाश इति पर्यायाः, अर्थेन-प्रयोजनेन दण्डोऽर्थदण्डः स चैव भूतविषयः उपमर्दनलक्षणो
 दण्डः धेन्द्रादिप्रयोजनमपेक्षमाणोऽर्थदण्ड उच्यते, तद्विपरीतोऽनर्थदण्डः-प्रयोजननिरपेक्षः, अनर्थः अप्रयोजनमनुप
 योगो निष्कारणतेति पयायाः, विनिय कारणेन भूतानि दण्डयति सः, तथा कुठारेण प्रादृक्खरुक्कन्धखालापिपु पाइरति
 कुरुतामपिपीठिकादीन् ब्यापादयति कृतसङ्कल्पः, न च तद्व्यापादने किञ्चिदतिशयोपकारि प्रयोजने येन विना गार्हस्थ्यं
 प्रतिपातयितु न शक्यते, सोऽयमनर्थदण्डः चतुर्विधः प्रशस्तः, तद्यथा-‘अपध्यानाचरित’ इति अपध्यानेनाचरितः अप-

१ धेन्द्राभन्निमित्तं एपोजत्तये वज्जाण् इण्हे तस्सं दण्डमुच्चिहते तच्च सारजावां सप्तसहस्राणं वधः सतोऽहज्जाकयपरितोक्कलाकर्म-सतोऽहज्जाकयकारिण
 एवेरपि वज्जाणुप्पण्णे एवं न वहरते, असदीपोसणताकर्म-असदीः पोसति तथा गोविण्ये बोधिपोसण दासीवां मदि एवमि

ईमे च अण्यो भोग्यतो परिहरति—असणे अणंतकाय अण्णमूलगादि मसं च, पाणे मंसरसमज्जादि, स्वादिमे उदुपरका
 उंवरवटपिप्पलपिंलुमादि, सादिमं मधुमादि, अचिचं च आहार्येवं, अदा किर ण होज्ज अचिचो तो सस्वगेण मसं
 पच्चस्वातिववं ण तरति ताचे अवयापण सचिचं अणंतअयवहुवीयगवज्जं, कम्मतोडवि अकम्मा ण तरति जीयितुं तापे
 अणंतसावज्जाणि परिहरिज्जंति । इवमपि चातिचाररहितमनुपालनीयमित्यतस्तस्यैयातिचारानभिधिसुराह—‘भोग्यतो
 समणोवासपण’ भोजनतो यत्रतमुक्क तदाअित्य अमणोपासकेनामी पच्चातिचारा ज्ञातव्या न समाचरितव्या; तद्यथा—
 ‘सचिचाहारः’ सचिचं वेतना सज्ञानमुपयोगोपधानमिति पर्याया; सचिचच्चासौ आहारश्चेति समास; सचिचो वा आहारो
 यस्य सचिचमाहारयति इति वा मूलकन्वलीकन्दकार्क्यादिसाधारणप्रत्येकतरुशरीराणि सचिचानि सचिचं पृथिव्याद्या
 हारयतीति भावना । तथा सचिचप्रतिवद्भाहारो यथा दृक्षे प्रतिवद्वो गुन्द्यादि पक्कफलानि या । तथा अपकौपमक्षणल्यमि-
 द् प्रतीचं, सचिचसंमिआहार इति वा पाठान्तरं, सचिचतेन समिअ आहारः सचिचसमिआहारः, यस्यादि पुण्यादि
 वा संमिअं, तथा बुष्पकौपविभक्षणता पुष्पकाः—अस्विआ इत्यर्थः तद्ब्रमक्षणता, तथा तुच्छौपविभक्षणता तुच्छ
 हि असारा मुद्गफलीप्रभृतयः, अत्र हि महती विराचना अस्या च तुष्टिः, यद्धिभिरर्थ्यदिकोऽप्यपायः सम्माभ्यते । एतय

१ इदं चान्यत् भोजनता परिहरति—अण्णदेअण्तकारं चार्दकम्पुण्डकमि मांसं च, पाणे मांसरसमज्जादि तापे उदुपरकाकोपुडावटपिप्लुमादि
 मप्यादि अचिचं चाहर्त्तवं चदा किर ण मयेत् अचित्त इत्यर्थेण मसं प्रत्यावगाठत्वं च एत्थेति तदाऽवगादेव सचित्त अणन्तसावज्जवहुवीयगवज्जं कर्मतोऽप्य
 क्तो न ज्ञायेति जीयितुं तदाऽमणन्तसावजाणि परिहरिष्यते । ३ अथ

सिंहासायकोदाहरणं—सोत्तरकच्छगो सिंगातो स्वाति, राया णिगाच्छति, मज्झण्हे पडिगतो, तेषावि स्वायति, रणा कोरुपणे पोहं फालावितं केचियाओ हाइताओ होज्जति, गवरि फेणो अन्नं किंचि गरिय, एवं भोजन इति गतं । अणुना कर्मतो यत् प्रथमुक्तं तदप्यतिचाररहितमनुपालनीयं इत्यतोऽस्याविचारनभिधिसुराह—

कम्मभो ण समणोया० इमाइं पधरस कम्मादाणाइ जा०, तजहा-इगालकम्मे षणकम्मे साडीकम्मे माडीकम्मे फोडीकम्मे, दतयाणिञ्जे सण्खयाणिञ्जे रसवाणिञ्जे केसवाणिञ्जे विसवाणिञ्जे, जंतपीलणकम्मे निहण्णकम्मे दयगिगदायणया सरवइतलायसोसणया असइपोसणया ७ ॥ (सूत्र) ॥

कर्मतो यद् प्रथमुक्तं णमिति धाक्यालङ्कारे तदाश्रित्य श्रमणोपासकेनामूनि-प्रस्तुतानि पञ्चदशैतिसङ्ख्या कर्मादानानीत्यगायत्रीयनोगायाभायेऽपि तेषामुक्तदशानाघरणीयाधिकर्महेतुत्वादादानानि कर्मादानानि ज्ञातव्यानि न समाचरितव्यानि । तदप्येत्यादि पूर्वयत्, अद्भारकर्म-अद्भारकरणविक्रयक्रिया, एवं धनशकटमाटकस्तोटना दन्तलाधारसविय-केगयाणिगप च यंत्रपीठननिर्ठा-उत्तनद्रपदानसरोद्भवादिपरिगोपणासतीपोपणास्वपि प्रदृष्यमित्यल्लार्यः । भाषार्यस्त्वय-‘इगाठकम्मं’ति, इगाठा निहण्णियु विक्खति, तस्य छण्हं कायाणं यथो तं न कप्पति, षणकम्मं-ओ दणं क्खति,

१ सिंहासायकोदाहरणं भेत्तासक्य वि० ३॥ ७॥ पाइति, राया निर्गच्छति मज्झण्हे प्रसिगतो, तत्रादि जाइति राया कौतुकेनोदरं पणितं कियत्ता क्खतिण भवेतुमेति मवरं केव, मज्झणीकम्मंति वाति । २ अद्भारकर्मंति-अद्भारात् निर्दुष्ट विधीयति तत्र पञ्चां कावानां षण्णस्य क्खते, षणकम्मं चो वरं कीर्यति

ईमं च अष्णं भोयणतो परिहरति—असणे अणंतकार्यं अह्णमूलगादि मद्यं च, पाणे मसरसमज्जादि, स्वादिमे उदुपरका
 उंघरयद्विप्यलुपिंलुमादि, साविमं मधुमादि, सचिचं च आहारेयथ, जदा किर ण होज्ज अचिचो तो वस्सणेण भसं
 पच्चक्खातिवर्षं ण सरति ताथे अवथापण सचिच अणंतकायवदुधीयगयज्जं, कम्मतोऽयि अकम्मा ण तरति जीयितु ताथे
 अर्धंतसायज्जाणि परिहरिज्जंति । इवमपि ष्वाचिचाररहितमनुपात्नीयमित्यतस्सस्यैयातिचारानभिधिसुराह—‘भोयणतो
 समणोवासपुणं’ भोजनतो पप्रवमुक्क तवश्रित्य भ्रमणोपासकेनामी पञ्चाविचारा ज्ञातव्या न समाचरितव्याः, सद्यथा—
 ‘सचिचत्ताहारः’ सचिचं चेतना सज्ञानमुपयोगोपधानमिति पर्यायाः, सचिचत्तासौ आहारश्चेति समासः, सचिचो वा आहारो
 यस्य सचिचत्ताहारयति इति वा मूलकन्धलीकन्दकार्द्रकादिसाधारणप्रत्येकरुचरीराणि सचिचानि सचिचं वृथिव्याद्या
 हारयतीति भावना । तथा सचिचप्रतिवद्भाहारो यथा वृक्षे प्रतिवद्भो गुन्दादि पक्कफलानि या । तथा अपक्वोपधमक्षणत्वमि-
 द्प्रतीचं, सचिचसमिआहार इति वा पाठान्तरं, सचिचत्तेन संमिअ आहारः सचिचत्समिआहारः, पायादि पुण्यादि
 वा संमिअं, तथा दुप्यकौपधिभक्षणता दुप्यकाः—अस्विन्ना इत्यर्थः तवूमक्षणता, तथा तुष्ठीपधिभक्षणता तुष्ठा
 हि असारा मुद्गफलीप्रमृतयः, अत्र हि महती विराचना अस्या च तुष्टिः, यद्धिमिरय्येद्विकोऽव्यपायः सम्माभ्यते । एतय

१ इदं चाम्पय मोज्जयता परिहरति—असनेअसत्तकाव अप्रैकम्कम्पदि मोसे च, पाणे मोसासमज्जादि स्वापे उदुपरकाकोमुबबटद्विप्यलुमादि स्वापे
 मज्जादि अचिच पाहर्षणं, जदा किर च मयेए अचिच हाहर्षणेण अर्कं प्रमाकवातज्जं च सक्कोति तदुपयवादेण सचिचं अमलकाववदुधीयगयज्जं कर्मतोऽप्य
 क्तमो च सक्कोति जीयितुं तद्वाअसत्तकावपाणि परिरिप्यन्ते । ३ अत्र

सिंगासायकोवाहरणं-लोचरकङ्कगो सिंगातो साति, राया णिगाच्छति, मङ्गण्हे पडिगतो, तथाधि लायति, रणा कोरुण्यो पोहं फालावितं केसियाओ लइताओ होञ्जसि, णवरि केणो अन्नं किञ्चि णरिथि, एव मोचन इति गतं । मधुना कर्मतो यद् प्रतमुकं तदप्यविचाररहितमनुपालनीय इत्यगोऽस्यासिधायनभिधित्पुराह—

कम्मओ ण समणोषा० इमाइं पल्लरस कम्मावाणाइं षा०, तज्जा-इंगालकम्मै वणकम्मै साडीकम्मै भाडीकम्मै फोडीकम्मै, वतवाणिजे लयस्सवाणिजे रसवाणिजे केसवाणिजे विसवाणिजे, जंतपीलणकम्मै निह्हुणकम्मै द्यगिगवायणया सरदइत्तलायसोसणया असइपोसणया ७ ॥ (सूत्र) ॥

कर्मतो यद् प्रतमुकं णमिति वाक्यालङ्कारे तदाश्रित्य अमणोपासकेनामूनि-प्रस्तुतानि पञ्चदशेति सङ्ख्या कर्मादानानी त्यसायघञ्जीयनोपायाभायेऽपि तेषामुल्लटशानावरणीयाविकर्महेतुत्यादावानानि कर्मादानानि ज्ञातव्यानि न समाचरितव्यानि । तद्यथेत्यादि पूर्वथत्, अङ्गारकर्म-अङ्गारकरणविक्रयक्रिया, एवं धनशुकटभाटकस्फोटना इन्वलाङ्कारसुविपकेऽयाणिग्य च यंत्रपीटननिर्घोषनदयदापनसरोद्वादादियरिगोषणासतीपोषणास्वर्यः । मावार्थे स्वयं-इंगालकम्म'ति, इंगाला निवृद्धितु विच्छिनति, तस्य छण्डं कायाणं वधो तं न कप्पति, वणकम्मं-ओ वयं विज्जति,

१ सिंगालालाङ्क इत्यस्य धेनुकाका चिन्ताः साति तासा निर्युच्छति मन्वाहे प्रतिगताः तत्रापि जावति एवा कौतुकेनोत्तरं पाठितं किञ्चन कासिण मधेपुरीणि नगरं देवा, मन्वदिकमवि गाति । २ अङ्गारकर्मति-अङ्गाराद् निरेत विक्रीयति तत्र एवमां कापार्थं वपयत्तु कल्पते वपकर्मो नो वलं वीक्यति

ईमं च अर्ष्णं भोयणतो परिहरति--असणे अणंतकायं अहगमूलगादि मसं च, पाणे मंसरसमज्जादि, त्यादिमे उदुंपरका संवरवठपिप्लुमादि, साविमं मधुमादि, सचिचं च आहारैयप, अदा किर ण होज्ज अचिचो तो वस्सगेण भसं पच्चक्खातिवत्तं ण तरति ताधे अयथापण सचिचं अणतकायपदुवीयगयज्जं, कम्मतोऽपि अकम्मा ण तरति जीघित्तु ताधे अच्चतसायज्जाणि परिहरिज्जति । इदमपि चातिचाररहितमनुपालनीयमित्यतस्सस्यैयातिचारानभिधिसुराह--'भोयणतो समणोवासएण' भोजनतो पद्दवमुक्तं तदाश्रित्य अमणोपासकेनामी पञ्चातिचारा ज्ञासब्ब्या न समाचरितब्ब्या, तद्यथा-- 'सचिचसाहार' सचिचं वेसना सज्ञानमुपयोगोपधानमिति पर्याया', सचिचखासो आहारथेति समासः, सचिचो या आहारो यस्य सचिचसाहारयति इति वा मूळकन्दलीकन्दकार्द्रकादिसाधारणप्रत्येकतरुशरीराणि सचित्तानि सचिचं पृथिव्याद्या शारयतीति भावना । तथा सचित्तप्रतिषेद्धाहारो यथा दूधे प्रतिपद्यो गुन्दादि पक्कफलानि या । तथा अपकीपयभक्षणत्यमि व प्रतीतं, सचित्तसंमिश्राहार इति वा पाठान्तर, सचित्तेन संमिध आहारः सचित्तसंमिश्राहार, पहायादि पुष्पादि वा संमिधं, तथा पुष्पकौपधिभक्षणता दुष्पक्का--अस्विन्ना इत्यर्थः तद्रूपमक्षणता, तथा तुच्छौपधिभक्षणता तुष्ठा हि असारा मुबूगफलीप्रमृतयः, अत्र हि महती विराधना अस्या च तुष्टिः, घड्ढिभिरप्येहिकोऽप्यपायः सम्मान्यते । एतय

१ इदं चाप्यए भोजनतः परिहरति--असणेअणन्तकायं आर्ष्णंमूळकादि मांसं च, पाणे मांसरसमज्जादि ताधे उदुंपरकातोमुंरावठपिप्लुमादि मन्वयानि अचित्तं ताहत्तं, पदा किर ण भवेत् अचित्तं अहगोचरं न ताज्जेति तदाऽपचायेन सचित्तं अणतकायपदुवीयगयज्जं, कर्मतोऽप्य कर्मो न ताज्जेति जीघित्तं तदाऽअणन्तकायपणाणि परिहरिष्यन्ते । ३ अत्र

ण गतं, अणोवि ण विसञ्जित्तो, अणायाप कोवि गतो होअ अं विट्ठमरियत्तेत्तणेण छत्तं तं ण गेण्हेअपि।
 [मं० २१०००] उक्तं सात्त्विकारं मयसं गुणवत् अथुना द्वितीयमुच्यते, तत्रैवं सूत्रं—

उचमोगपरिमोगवपु बुधिते पक्षसे तजहा-मोअणओ कम्मओ अ । मोअणओ समणोबा० इमे पक्ष०-
 सचिराएरे सगिरापञ्चिपदाहारे अप्पउत्तिओसहिमकम्पणया सुच्छोसहिम० दुप्पउत्तिओसहिमकम्पणया ७ ॥
 उपमुग्यत इत्युपमोगः, उपगुह्यः सकृदर्थे वर्तते, सकृदर्थे उपमोगः-अशनयानादि, अयथाऽन्वर्भोग उपमोगः-
 आहारादि, उपगुह्योऽग्रान्तर्यचनः, परिमुग्यत इति परिमोगः, परिसाधोऽत्रावृत्तौ वर्तते, पुनः पुनर्भोगः वस्त्रादेः परिमोग
 इति, अपथा पहिर्भोगः परिभोग प्यमेव यसनालङ्कारादेः, अत्र परिसब्धो धर्तार्याचक इति, पठ्वविषयं व्रसं-उपमोगपरिमोग-
 त्तं, पवत् तीर्थकरणधरेद्विधिप्रज्ञस, तद्यथेत्युदाहरणोपन्यासार्थः, भोजनता कर्मतत्त्व, तत्र भोजनतत्त्वत्सर्गेण निरवद्याहार
 भोजिना भवितव्यं, कर्मतोऽपि प्रायो निरयत्कर्मनुष्ठानयुक्तेनेत्यधरार्थः । इदं चेयं सामाधारी-‘मोयेणतो सावगो वस्सगणेण
 फागुण आहार आहारेऽञ्जा, तस्सासति अफासुगमयि सचिचवज्जं, तस्स असती अणंतकायबुधीयगानि परिहरितवानि,

१ न गन्तारं अणोऽरि न विपन्नंभीया अवाशया अरेअणि गतो मयेए वदिस्सुत्तथेदे व गतेए उक्तं उच्च गृहीयस्व इति । २ भोजनका आरव उक्त-
 न्मं प्रागुच्यमाहाकारेरे, तस्मिन्मपि अन्नागुह्यमपि छवित्तवज्जं, तस्मिन्मसति अणन्तकायबुधीयगानि परिहरितवानि,

क्षेत्रवृद्धिः [इति]—एकतो योजनशतपरिमाणमभिगृहीतमन्यतो दश योजनानि गृहीतानि तस्यां दिशि समुपद्र फाये
 योजनशतमध्यावपनीयान्यानि दश योजनानि तत्रैव स्वबुद्ध्या प्रक्षिपति, सर्वार्थयत्येकत इत्यर्थः, स्मृतेर्ध्वशाः—अन्वर्द्धानं
 स्मृत्यन्तर्द्धानं किं मया परिगृहीत कया मर्यादया प्रवृत्तमित्येयमनुसरणमित्यर्थः, स्मृतिमूल नियमानुष्ठान, तद्वृत्तदो तु निय
 मत एव नियममन्त्रश्च इत्यतिशारः । पृथक् य सामाचारी—गृहं जं पमाणं गृहित तस्त उयरिं पवतसिहरे रुक्से या मफडो
 पक्खी वा सावयस्त वत्थं आभरण वा गेण्हितु पमाणातिरेक उवरि भूमिं वचेज्जा, तस्य से ण कप्पति गतुं, जाधे तु
 पडित अण्णेण वा आणितं ताधे कप्पति, इदं पुण अट्ठावयहेमुडसम्मेयसुपतिट्ठज्जेतच्चिच्चफूडअंजणगमंदरादिसु
 पवत्तेसु भवेज्जा, एवं अपेधि कूथियादिसु विभासा, तिरिय ज पमाण गृहित त विधिधेणवि करणेण णातिकमित्तप, ऐत्तपुट्ठो
 सावणेण ण कायवा, कथं ? सो पुबेण भंस गहाय गतो जाध तं परिमाणं ततो परेण भंसं भग्गतिस्सिकातुं अयरेण जाणि
 जोयणाणि पुबविसाप संछुमति, एसा ल्हेसवुद्धी सेण कप्पति कातुं, सिय ज्जति योलीणो होज्जा णियस्सियं, विरसारिते य

१ अथ च सामाचारी अर्थं यद् प्रमाणं गृहीतं तन्नोपरि पर्वतसिखरे इच्छे वा मर्कटः पक्षी वा आशकस्य वक्षमामलं वा गृहीत्वा प्रमाणातिरेकमुगारि
 यूमि मयेत् तत्र तन्न न कल्पते गन्तुं, यदा तु पतितं जस्येव वा जानीतं तदा कल्पते इदं पुत्राहापचरेममुडसंमेवमुनिट्ठोत्तरत्तश्चिच्चफूटअंजणग
 रारितु पर्वतेषु मयेत् पुबमबोत्तपि कूथिकाभित्तु विभाषा तिर्यग् एत् प्रमाणं गृहीत तत् विधिधेयापि कल्पेव तत्रातिकम्पत्तस्य क्षेत्रवृद्धिं ध्यावहेत् न कर्त्तव्या
 कथं ? स पूर्वज्ञां माणं गृहीत्वा गतो पाबत्तयमाणं ततः परतो माण्डमर्धतीसिक्करवाग्गलां वापि बोज्जगति (ठामि) पूर्वज्ञां दिशि क्षिपति एषा धेय
 बुद्धिस्तन्न न कल्पते कर्त्तुं, कापपत्तिस्साम्भो मयेत् विवर्त्तित्तन्नं विसृजेत् च

यं गतं, अप्णोवि ण विसञ्जित्तो, अणणाए कोवि गतो होत्त अं विमुमरिबलेत्तगेण उच्चं तं ण गेणेत्तदि।
[प्र० २१०००] उक्तं सातिचारं प्रथमं गुणप्रसं अपुना द्वितीयमुच्यते, तत्रेदं सूत्रं—

उचमोगपरिमोगवण बुविदे पलत्ते संजहा—मोअणओ कम्मओ अ । मोअणओ समयोवा० इमे पल्ल०—
सगिराहारे सधिसापडिपद्दाहारे अय्यउल्लिओसद्धिमक्खणया तुच्छोसद्धिम० बुय्यउल्लिओसद्धिमक्खणया ७ ॥
उपमुज्यत इयुपमोगा, उपत्तब्धः सकुदये वरुत्ते, सकुओग उपमोगा—अदानयानादि, अयथाउत्तमोगा उपमोगा—
आहारादि, उपत्तास्दोऽत्रान्तर्षयना, परिमुज्यत इति परिमोगा, परिसत्तोऽत्रावृत्तौ वरुत्ते, पुनः पुनमोगा वरुत्ते; परिमोगा—
इति, मथया यद्धिमोगा परिमोग एवमेव यत्तनात्तुकारादेः, अत्र परिसत्तो यद्धिर्वाचक इति, एल्लुविपर्यं प्रतं—उपमोगपरिमोग-
प्रतं, एतत्त्वं तीर्षकराणपरिद्विविधं प्रज्ञप्त, तद्यथेयुदाहरणोपन्यासार्थः, मोअजता कर्मतत्त्व, तत्र मोअजत वत्सर्गेण निरवणाहार
भोजिना मयित्तम्य, कर्मतोऽपि प्रायो निरपयकर्मानुष्ठानयुक्तेनेत्यस्यार्थः । इह येयं सामाचारी—भोयणतो सावगो वत्सर्गेण
कामुग आहार आहारेत्ता, तस्सासत्ति अफासुगमयि सच्चित्तयज्जं, तस्स असती अर्गतकायबहुवीर्यागणि परिहरितवाणि,

१ न गल्लपं अगो-दि न रिमर्त्तनीया अनात्तया कोऽपि गतो मरेए पद्धिसत्तवत्तरे च गतेन कम्म एव गृहीत्वाए इति । २ योअजता आत्तव वत्त-
नेए सामुक्कमाणासारीए, तस्सिअपमि अयापुक्कमपि सच्चित्तयज्जं, तस्सिअत्तपि अयत्तकायबहुवीर्यागणि परिहरितवाणि,

रेतणाणि सावगसस विच्छिणियाणि तेण परिगहपरिमाणाहरिचार्त्तिकावं न गहियाणि, सावगेण जेच्छित्त, सो पुरतो ।
 इद चातिचाररहितमनुपालनीयं, तथा चाह-‘इच्छापरिमाणसस समणोधासपण०’ इच्छापरिमाणसस श्रमणोपासकेनामी
 पञ्चातिचारा ज्ञातव्याः न समाचरितव्याः, तद्यथेति पूर्ववत्, क्षेत्रवास्तुप्रमाणातिक्रमः तत्र वास्तोत्पत्तिभूमिः क्षेत्रं, तद्य
 सेतुकेतुमेवावृ ह्तिभेद, तत्र सेतुक्षेत्रं अरधट्टावितेक्यं, केतुक्षेत्रं पुनराकाशपतितोदकनिष्पाद्यं, वास्तु-अगारं तदपि त्रिधिपं
 स्वातमुत्पत्तं स्वातोच्छ्रितं च, तत्र स्वातं-भूमिगृहकादि सञ्चृत-प्रासादादि, स्वातोच्छ्रितं-भूमिगृहस्योपरि प्रासादः, एतेषां
 क्षेत्रवास्तूनां प्रमाणातिक्रमः, प्रत्यास्थानकालगृहीतप्रमाणोल्लङ्घनमित्यर्थः । तथा हिरण्यसुवर्णप्रमाणातिक्रमस्तत्र हिरण्य-
 रजतमघटितं घटितं वा अनेकप्रकार द्रव्यादिः, सुवर्णं प्रतीतमेव तदपि घटिताघटितं, एतद्वृत्रहणाद्येग्रनीलमरकताद्युप
 लम्बः, अक्षरगमनिका पूर्ववदेव, तथा धनधान्यप्रमाणातिक्रमः, तत्र धन-गुडशर्करादि, गोमहिष्यजायिकाकरभतुरगा-
 दान्ये, धान्यं-श्रीहिकोद्वयसुबुगमापतिलगोधूमयवादि, अक्षरगमनिका प्राग्यदेव, तथा द्विपदचतुष्पदप्रमाणातिक्रमः,
 तत्र द्विपदादीनि-दासीमयूरहंसादीनि, चतुष्पदालि-हस्तस्वमहिष्यादीनि, अक्षरगमनिका पूर्ववदेव, तथा कुरूपप्रमाणा
 तिक्रमा, तत्र कुरूप्यं-आसनशयनमण्डकरोटकलोहाद्युपस्करजातमुच्यते, एतद्वृत्रहणाद्य बलकम्बलपरिमहः, अक्षरगम
 निका पूर्ववदेव, तान् क्षेत्रवास्तुप्रमाणातिक्रमादीन् समाचरन्तिचरति पञ्चमाणुप्रवमिति । एतद्य य दोषा जीयपावादि
 भणितव्या । तर्कं सातिचारं पञ्चमाणुप्रवत् इत्युक्तान्यणुप्रवतानि, साम्प्रतमेतेषामेयाणुप्रवतानां परियाउनाय भायनाभूतानि

१ एतानि सावकाव विच्छेत्तुं नीतानि, तेव परीमहप्रमाणावितरेष्वानीतिक्रमा न पुरीतानि आबलेन मेहं सद्युचितः १ अत्र च दोषा जीयपावापुत्रो मन्विजयः

गुणमत्तान्बिधीयन्ते-शानि गुणव्हीनि मयस्मि, तद्यथा-दिग्प्रतं चपमोगपरिमाण अन्तर्यदण्डपरिवर्जनमिति, तथाच-
गुणमत्तान्बिधीयन्ते-शानि गुणव्हीनि मयस्मि, तद्यथा-दिग्प्रतं चपमोगपरिमाण अन्तर्यदण्डपरिवर्जनमिति, तथाच-

विसिष्यति तिष्ठति पमस्ते-उद्दिविसिष्य अहोदिसिष्यप तिरियदिसिष्यप, दिसिष्ययस्स समणो० इमे पञ्च० तजहा-
उद्दिविसिष्यमाणाइकमे अहोदिसिष्यमाणाइकमे तिरियदिसिष्यमाणाइकमे स्विस्तुही सइअतरदा ३ ॥ (सूत्रं)
दियो दानेक्यकाराः शास्त्रे षण्णिताः, तत्र सूर्योपलक्षिता पूर्या शेपाश्च पूर्ववक्षिणादिष्वस्यवनुकमेण व्रटव्याः, तत्र विद्या-
मयस्मि दिशु या मतमतायारसु पूर्यादिपिभागेषु मया गमनाद्यनुष्ठेयं न परत इत्येवमूतं दिग्प्रतं, एतच्चोपतः त्रिविधं प्रज्ञतं
तीर्थकरणपरत, तद्यथेयुदाहरणोपन्यामार्थः, ऊर्ध्वादिग् ऊर्ध्वं दिग् तत्सम्बन्धि तस्याथा प्रतं ऊर्ध्वं दिग्प्रत, एतावती दिग्पू-
र्यताघारोद्गनादयगाहनीया न परत इत्येवमूतं इति भाषना, अधो दिग् अपो दिक् तत्सम्बन्धि तस्यां वा प्रत अधोदिग्-
प्रतं-अर्थादिग्प्रतम्, एतावती दिगय इत्रकृपाद्यतरणावयगाहनीया न परत इत्येवमूतमिति इदं, तिर्यक् विद्यस्मिर्द्यग्
दिग्-पूर्यादिशान्नामं मयस्मि तामु या प्रत तिर्यग्प्रत, एतावती दिग् पूर्येणावगाहनीया एतावती दक्षिणेनेत्यादि,
न परत इत्येवमूतमिति भाषार्थः । अस्मिन् सत्यवगृहीतधेन्नावु पक्षिः स्यावाज्जमप्राणिगोबरोदण्डः परित्यक्तो मषतीति
गुणः । इदमक्षिणारहितमनुषाटनीयमतोऽस्तीफातिचारानभिधित्सुराह-‘विसिष्ययस्स समणो०’ दिग्प्रतस्य वृद्धरूपस्य
मन्जोषामकेनामी पञ्चातिपारा ज्ञातव्याः न समाचरितव्याः, तद्यथा-उद्दिविसिष्यमाणातिक्रमाः यावत्प्रमाणं परिगृहीतं
तन्मतिष्ठन्नमित्यर्थः, एयमन्यत्रापि भाषना कार्या, अधोदिक्प्रमाणानतिक्रमाः, तिर्यग्दिक्प्रमाणानतिक्रमाः, क्षेत्रस्य वृद्धिः

रेतणाणि सावगस्त विष्णिगियाणि तेण परिगहपरिमाणाइरिवाइत्तिकावं न गहियाणि, साथेण णेरिष्ठत, सो पूरतो ।
 इव चातिचाररहितमनुपालनीयं, तथा वाह-इच्छापपरिमाणस्त समणोवासपण०' इच्छापपरिमाणस्य श्रमणोपासकेनामी
 पञ्चातिचारा ज्ञातव्याः न समाचरितव्याः, सद्येति पूर्ववत्, क्षेत्रवास्तुप्रमाणातिक्रमः तत्र दस्योत्पत्तिभूमिः क्षेत्रं, सद्य
 सेतुकेतुमेवावृत्तिभेदं, तत्र सेतुक्षेत्रं अरधद्वाविसेक्ष्यं, केतुक्षेत्रं पुनराकाशपतितोदकनिष्पाद्यं, वास्तु-अगारं तदपि त्रिभिर्ध
 खातमुत्सृतं स्वातोच्छ्रितं च, सत्र स्वात-भूमिगृहकादि उच्छ्रितं-प्रासादादि, स्वातोच्छ्रित-भूमिगृहस्योपरि प्रासादः, पतेषां
 क्षेत्रवास्तूनां प्रमाणातिक्रमः, प्रत्यास्थानकालगृहीतप्रमाणोलङ्घनमित्यर्थः । तथा हिरण्यसुवर्णप्रमाणातिक्रमस्तत्र हिरण्ये-
 रजसमघटित घटित वा अनेकप्रकारं द्रुम्मादिः, सुवर्णं प्रतीतमेव तदपि घटिताघटितं, एतद्द्रुमहणाचे द्रुगीलमरकताद्युप
 लभ्यहः, अक्षरगमनिका पूर्ववदेव, तथा धनधान्यप्रमाणातिक्रमः, तत्र धन-नुदशर्करादि, गोमहिष्यजायिकाकरभजुणा
 दान्ये, धान्य-त्रीहिकोद्रयमुद्रुगमापत्तिलगोषूमयवादि, अक्षरगमनिका प्राग्यदेव, तथा द्विपदचतुष्यदप्रमाणातिप्रमः,
 तत्र द्विपवादीनि-दासीमयूरहंसादीनि, चतुष्यदानी-हस्त्यश्वमहिष्यादीनि, अक्षरगमनिका पूर्ववदेव, तथा कुप्यप्रमाणा
 तिक्रमः, तत्र कुप्य-आसनशयनमण्डककरोटकौशाद्युपस्करजातमुच्यते, एतद्द्रुमहणाद्य यस्मिन्मयत्परिमहः, असुरगम
 निका पूर्ववदेव, तान् क्षेत्रवास्तुप्रमाणातिक्रमादीन् समाचरन्ततिचरति पञ्चमाणुव्रतमिति । एतद्य य दोषा ज्ञोयथावादि
 भणित्वा । तच्छ्रुत्वातिचारे पञ्चमाणुव्रतम् इत्युक्तान्यणुव्रतानि, साम्प्रतमेतेषामेयाणुव्रतानां परिपालनाय भायनाभूतानि

१ राजानि आश्रयन्त विभेदं बीजाणि, तेन वरिप्रममाणातिमिच्छामीतिद्वया २ अथ च दोषा ज्ञोयथावादि न विकल्पकाः

गुणप्रदान्यभिधीयन्ते-वानि पुनस्त्रीणि भवन्ति, तद्यथा-दिग्प्रतं तपमोगपरिमाणं अनर्थवृष्णपरिवर्जनमिति, तथाप-
गुणप्रतस्त्वन्माभिधित्सपाऽऽह-

दिसिषप तिविहे पल्लते-उहृदिसिषप अहोदिसिषप तिरियदिसिषप, दिसिषयस्स समणो० इमे पल्ल० तजहा-
उहृदिसिषपमाणाइक्से अहोदिसिषपमाणाइक्से तिरियदिसिषपमाणाइक्से स्त्रियुष्टी सहअतरद्धा ६ ॥ (सूत्र)
दियो ह्यनेकप्रकाराः श्वास्त्रे यणितः, तत्र सूर्योपलक्षिता पूर्वा शेषाथ पूर्वदक्षिणादिकास्तदनुक्रमेण द्रष्टव्याः, तत्र विद्या-
सबन्धि दिशु या प्रतमेतायस्तु पूर्व्यादिविभागेषु मया गमनाद्यनुष्ठेयं न परत इत्येवमूतं दिग्प्रतं, एतच्चौषधः त्रिविधं प्रप्रतं
तीर्थकरणपरतः, तद्यथेयुवाहरणोपन्यासार्थाः, ऊर्ध्वादिग् ऊर्ध्वं दिग् तत्सम्बन्धि तस्यां वा प्रतं ऊर्ध्वं दिग्प्रतं, एतावती दिग्पूर्-
पर्यताघारोहणादयगाहनीया न परत इत्येवमूतं इति भायना, अधो दिग् अपोदिक् एतसम्बन्धि तस्यां वा प्रत अधोदिग्
प्रतं-अर्पाग्दिग्प्रतम्, एतावती दिग्ध इन्द्रकृपाद्यधतरणादयगाहनीया न परत इत्येवमूतमिति हृदयं, तिर्यक् दिक्षस्तिर्यग्
दिशः-पूर्वादिक्कास्त्रासां सम्मन्धि तामु वा प्रतं तिर्यग्प्रतं, एतावती दिग् पूर्वैणाषगाहनीया एतावती दक्षिणेनेत्यादि,
न परत इत्येवमूतमिति भायार्थः । अस्मिन् सत्ययगृहीतश्रेत्राद् बहिः स्यात्स्वर्ज्जमप्राणिगोघरो दृष्टः परित्यक्तो भवतीति
गुणः । इदमतिचाररहितमनुपालनीयमतोऽस्यैयातिचारानभिधित्सुराह-‘दिसिषयस्स समणो०’ दिग्प्रतस्य उक्तस्यस्य
अमणोपासकेनामी पत्रातिचारा ज्ञातव्याः न समाधरितव्याः, तद्यथा-ऊर्ध्वदिक्प्रमाणातिक्रमः यावत्प्रमाणं परिगृहीतं
तस्यातिउन्नमित्यर्थः, एयमन्यत्रापि भायना कार्या, अधोदिक्प्रमाणातिक्रमः, तिर्यग्दिक्प्रमाणातिक्रमः, शेषस्य वृद्धिः

परशब्देनोच्यते तस्य कन्याफललिप्सया स्नेहवन्धेन वा विवाहकरणमिति, अथि य-उत्सवगो गियगावद्याणवि परणसंरणे
 ण करोति किमंग पुण अणोसिं ? जो वा अस्तियाण आगारं करोइ, तस्तिया कप्पति, सेसा ण कप्पति, ण पट्टति महती
 दारिया दिज्जत्त गोचणे वा संबो छुपेज्जेति भणित् । कान्यन्त इति कामा-शब्दरूपगन्धा भुग्यन्त इति भोगा-रत्तस्पर्शाः,
 कामभोगेषु तीव्राभिलाषः, तीव्राभिलापो नाम तदध्यवसायित्यं, तस्माच्चैवं करोति-समाप्तत्वोऽपि योपि मुतोपस्य कर्णकञ्जा
 न्तरेष्ववसतया प्रक्षिप्य लिङ्गं मृत इव आस्ते निब्रलो महतीं वेळामिति, दन्तनखोत्पलपद्मकादिभिर्यो मदनमुत्तेजयति,
 वाञ्छीकरणानि चोपयुक्ते, योपिदवाच्यदेशं वा मूढुनाति । एतानीत्वरपरिगृहीतगमनादीनि समाचरन्प्रतिषरति वनुर्याणु
 व्रतमिति । ऐत्य य आदिळा दो अतियारा सदारसवुद्धस्स भवति णो परदारधियज्जगत्स, सेसा पुण दोण्हपि भवन्ति, दोसा
 पुण इत्तरियपरिगृहीतागमणे चिदियणसिद्धिं वेरं होज्ज मारेज्ज तालेज्ज वा इत्यादयः, एयं सेसेसुधि भाणियया । च्छ सति
 चार चतुर्थ्याणुव्रतं । अपुना पञ्चमं प्रतिपाद्यते, तत्रेवं सूत्रम्—

अपरिमियपरिगह् सम्मणो० इच्छापरिमाण उचसंपज्जइ, से परिगहे इुधिहे पज्जसे, तज्जहा-सधित्तपरिगणे
 अधिस्तपरिगहे य, इच्छापरिमाणस्स सम्मणोवा० इमे पव०-यणवत्तपमाणाइक्कमे विससयट्टुपमाणाइक्कमे
 हिरत्तसुयत्तपमाणाइक्कमे दुपपचउप्ययपमाणाइक्कमे कुवियपमाणाइक्कमे ५ ॥ (सू०)

१ अथि च उत्तमो निजकापस्मानामपि वरत्तसेवर्लं न करोति किं पुनरुत्तमेषां ? वो वा वाचतामाकारं करोति तावत्तः कश्चन्ते दोसा न कल्पन्ते न
 दुग्धते महतीं दारिकां वडाणु गोचने वा पक्कः क्षिपतिवति मणितुं । २ अत्र चादौ द्वावतिचातो स्वदारत्तुइत्त मवत्ता न परदारविचरंइत्त एसाः पुनरुत्तयोपि
 मवत्तिव दोसाः पुनरित्तरपरिगृहीतागमने द्वितीयेव सार्धं वेरं भवेत्त मापेत्त ताडयेद्वा, एवं सेसेपेवपि ममित्तवत्ताः

‘अपरिमितपरिग्रहं समणोच्चासतो पञ्चकलाति’ परिग्रहणं परिग्रहः अपरिमितः—अपरिमाणः तं समणोपासकः प्रत्याख्याति, सचित्तादेः अपरिमाणात् परिग्रहात् विरमतीति भायना, इच्छायाः परिमाणं २ तदुपसम्पद्यते, सचिवाविगोचरे एवापरिमाणं करोतीत्यर्थः । स च परिग्रहो द्विविधाः प्रशस्तः, सद्यथेत्येतत् प्राग्वत्, स ह विचेन सचित्तं—द्विपदबलुप्यदादि तदेष परिग्रहः अचित्तं—रत्नयत्रकुप्यादि तदेव चाचित्तपरिग्रहः । परम य पंचमअणुवते अणियत्स दोसे नियत्स प गुणे, तयोदाहरणम्—उच्चनयो कुसीमूळियं छत्रु थिणद्धो नंदो सावगो पूरतो भंभागारवती ठवितो, अहवाचि वाणिजी रत्तणानि विचिन्त्याति पुञ्चाप मरंती, सट्टेण भणिता—एत्तिअपरिक्खओ णरिय, मण्णस्स णीताप्पि, ताप मण्णति—अं ओगं तं देहि, सो पाप देह, सुभक्ते तीप भचारो आगतो, पुच्छति—रत्तणानि क्खिं !, भणत्ति—विकिक्खानि मए, कहं !, सा भणइ—गोदुममंत्रयाप एक्क दिने अमुगरम पाणियगरस्त, सो वाणियगो तेण मणिओ—रयणा अप्पेह पूरं वा मोहं देहि, सो नेच्छइ, तंओ रण्णो मूळं गतो परिसे अग्ये यट्टमाणे एतस्स एतेण एत्थियं दिप्पं, सो विणासितो, पढम पुण ताणि

१ अत्र च पञ्चमाणुक्ते अविदुष्यन् शोभा विदुष्यन् च गुणाः, तयोदाहरणं—कोपकत्तः इसीयुद्धिअं कृष्ण विपका बन्धः सावका, पुत्तितो मण्णकारएत्ति एत्ति—अवकादि वणिक्कावं एत्ति विदीगाति एषा प्रियमास धादेव धरपठे—ईशवतीअको कसि मण्ण एते बीतादि एवा मण्णते—पपोम्व एते ए एत्तं एत्ति मुत्तिओ तया क्खोऽ-माता इत्तं एत्ति—एत्ति ६ ? मण्णति—सिद्धीतानि मया कवं ? सा मण्णति—योसुसपेत्तिक्कं ईशमसुक्कं एत्ति ए व वणिक्कं तेव मणिक्कं—एत्ताप्पं एत्तं वा मूळं देहि, स नेच्छति ततो एत्तो मूळं एत्तं—ईशोमं वरंमाये एत्तंतेवेवएत्तं स विणासितः एत्तं तुदण्णं—मि

परसन्देशोच्यते तस्य कन्याफललिप्तया स्नेहयन्धेन वा विवाहकरणमिति, अथि य-उत्सर्गो जियगायचाणयि यरणसंयरणे
 ण करेति किमंग पुण अण्णेसिं ? , जो वा अस्त्रियाण आगारं करेइ, तस्त्रिया कप्पति, सेसा ण कप्पंति, ण पट्टति महती
 दारिया दिअत्त गोघणे वा सद्धो सुपेअजेति मणित्त । काम्यन्त इति कामाः-अथ्यरूपगन्धा भुग्ग्यन्त इति भोगा-रत्तरपदाः,
 कामभोगेषु तीव्राभिलाषः, तीव्राभिलाषो नाम तदध्यवसायित्वं, तस्माच्चेदं करोति-समासरोत्सपि योपि सुलोपस्य कर्णकक्षा
 न्तरेष्ववसतया प्रक्षिप्य लिङ्ग मृत इव आस्ते निबल्लो महतीं वेळामिति, दन्तनसोरपलपन्नकादिभिर्या मदनमुसेजयति,
 वाजीकरणानि चोपयुक्ते, योपिदवाच्येदेशं वा मृधुनाति । एतानीत्वरपरिगृहीतगमनादीनि समाचरन्तश्चरति चतुर्याणु
 ब्रतमिति । ऐस्य य आविहा दो अस्त्रियारा सवारसंतुद्धस्व भवंति णो परदारवियज्जगस्स, सेसा पुण दोण्हवि भवन्ति, दोसा
 पुण इत्तरियपरिगहितागमणे विदियण सच्चि वेरं होज्ज मारेज्ज तालेज्ज या इत्यादय, एयं सेसेसुवि भाणियया । उक्कं साति
 चारं चतुर्याणुव्रतं । अधुना पञ्चमं प्रतिपाद्यते, सत्रेद सूत्रम्—

अपरिमियपरिगह् सम्मणो० इच्छापारिमाण उवसंपज्जइ, से परिगहे इविये पद्धस्ते, तज्जहा-सयिसपरिगहे
 अचिसपरिगहे य, इच्छापारिमाणस्स सम्मणोवा० इमे पव०-घणधक्षपमाणाइक्कमे खिसवट्टपुपमाणाइक्कमे
 हिरअसुवअपमाणाइक्कमे सुपयथउत्पयपमाणाइक्कमे कुषियपमाणाइक्कमे ५ ॥ (सू०)

१ अथि य इत्तरं निबल्लपस्मानामपि बरत्तसंवर्यं न करोति किं पुनान्वेषो ? यो वा वाचतामाअरं करोति तावन्ता इत्यन्ते सेसा न कप्पन्ते न
 पुग्गवते महतीं दारिकां इदाणु गोघने वा वण्डः क्षिपस्सिक्कति मच्चिंतुं । २ अज्ज चापौ द्वावतिचाती खवारसंतुद्धस्स मवत्ताः न परदारवियज्जं कल्ल सेसाः पुग्गवतोति
 मच्चिन्ति सेसाः पुग्गवतोतिपरिगृहीतागमने द्वितीयेन सार्धं वेरं भवेत् मारेत्त तावयेइए एवं सेसेज्जयि ममित्तव्या ।

देवेस्तु पुञ्जाणि १, तेषां भगिन्तं-अग्ने वाळभाषे परांतरं मेधुणं पञ्चवल्गावं, अण्णदा अग्नाणं क्रिह्वि संजोगो जातो, तं च
 विषरीयं समावर्धियं, अग्निवत्सं पृगस्तं र्भमचेरपोसधो तद्विषत्तं चिद्भयस्तं पारणं, पर्वं अम्भं परंगताणि केच कुमारगाणि,
 प्थिञ्जातितो संभुद्धो । एते इहलोप गुणा, परलोप पद्याणपुरिषत्त वेदेषु पद्याणावो अच्छराओ मधुयत्ते पद्याणाओ माधु-
 सीतो यित्ता य पंचवल्गणा भोगा वियसंपयोगा य आसणसिद्धिगमणं चेति । इदं चाविचाररहितमनुपालनीयं, तथा
 बाह-‘सदारसतोसस्म’ इत्यादि, स्वदारसस्तोपस्य अमणोपासकेनामी पञ्चाविचारा ज्ञातव्याः न समाचरितव्यास्तद्यथा-
 इत्यरपरिगृहीतागमनं अपरिगृहीतागमनं अनङ्गक्रीडा परधियाहकरणं कामभोगतीमाभिलाष, तत्रैत्थरकालपरिगृहीता-
 काष्ठान्गदोपादिरपरपरिगृहीता, मादिप्रदानेन कियन्तमपि फालं विषसमासादिकं स्वयभीकृतेत्यर्थः, तस्या गमनम्-
 मभिगमो मेधुनासेयना इत्यरपरिगृहीतागमनं, अपरिगृहीताया गमनं अपरिगृहीतागमनं, अपरिगृहीता नाम वेद्या अम्य
 मारुगृहीतमाटी गुडाङ्गना याज्नाथेति, अनङ्गानि च-कुचक्षोरुवदनादीनि तेषु क्रीडनमनङ्गक्रीडा, अथवाज्जो मोहो-
 इपोरुभूतः तीमो मेधुनाध्ययसायास्यः कामो भण्यते तन तस्मिन् वा क्रीडा कृतकृत्यस्यापि स्वलिङ्गेन आहार्यः काष्ठ-
 फलपुञ्जकनृषिकारुपमार्दिपटितमज्जनैर्योपिदयार्थ्यप्रदेशासेयनमित्यर्थः, परधियाहकरणमितीह स्वापत्यव्यतिरिक्तमपत्यं

१ ऐक्याणि एते । कामां मभिन्तं-आपाम्यां वासने पुकाभारितं मेधुनं प्रत्याकषत्तं अन्वदाग्नायतोः कस्मपि संशयो नाः तच्च विषरीतव्यपरिषत्त
 परिषत्ते एवम् अङ्गवर्षीयेषुः तद्विषत्ते द्वितीयेषु पाज्जकमेवकारां गुहगतायेव कुमातो विज्यातीका संभुद्धः । एते देहकौकिञ्च गुणाः परलोके
 एतन्मधुयत्तं एतन्ने इत्याना अरपाको मधुयत्तं अजाता मधुयत्तो विगुकाज्ज पञ्चवल्गना भोगाः विषसंपयोगात्सासद्विसिद्धिगमनं च ।

पंचेहिं मिसेहिं गहिताणि वट्टंति, तेसिं पुषसंठितीप संजोगो कतो, अण्णदा सो वारगो ताप गणियाप पुपमाताप सह उगो,
 सा से भगिणी घम्म सोतु पबइता, ओहीणणमुप्पणं, गणियापर गता, तेण गणियाप पुत्तो जातो, अज्जा गहाय परियंदाइ,
 कइं, पुत्तोडसि मे भच्छिज्जओडसि मे वारगा देवरोडसि मे भायासि मे, ओ तुग्ग पिता सो मग्ग पिया पती य ससुरो य भाता
 य मे, ज्जा तुग्ग माया सा मे माया भाउज्जाइया सवसिणी सासू य, एवं नाकण दोसे घज्जेयप। एते इहओप दोसा परओप
 पुण णपुंसगसधिरुथपिययिप्पयोगादिदोसा भवन्ति, गियत्तस्स इहओप परओप य गुणा, इहओप कण्ठे कुलपुत्तगानि सन्नुणि
 धाणवपूरे, एगो य धिजातिओ दरिदो, सो दूलेसरे उववासेण वरं मगति, कोवे (र)। घाउवेज्जभत्तस्स मोठं देहि, जा पुण्णं
 करेसि, तेण धाणमंतरेण भणितं—कण्ठे साधगानि कुलपुत्तानि भज्जपवियानि, एयाण भत्त करेहि, ते महक्कंठं होदिहि,
 दोष्णि धारा भणितो गतो कण्ठं, दिण्णं दानं साययाणं मत्त वक्खिणं च, भणति—साइप किं तुग्गं तयधरण जेण तुग्गे

१ प्राप्तिर्निर्गृहीतं वरंते, तयोः पूर्वसंज्ञिता संबंधोः कृतः सम्बन्धो स इत्युक्त्वा गणिक्या पूर्वमात्रा सह कृत्वा सा तत्त्व मणिवी घर्मं पुत्रा मन्
 क्तिता बबधियावसुत्पन्नं गणिक्यमगृह गता देव गणिक्यवर्षा पुत्रो जातः, जार्वा गृहीत्वा स्त्रीवयति (गहापवति) कर्षं ? पुत्रोऽसि मे प्रातृणोऽसि मे दातव ।
 वेवागसि मे आस्ताऽसि मे वत्तव पिता स मम पिता पतिः बट्टरो भाता च मे पा तव माता सा मे माता भातृजाया बह्वः सखी च एवं जाला रोणाइ
 वरंयित्तव्यं । एते इहकोके दोषाः परकोके पुनर्नपुंसकत्वविरुत्तत्वधियमनोगावुवो दोषा सवन्ति मिद्वपलेहकोके परकोके च गुणः, इहकोके कण्ठे कुलपुत्री
 सादौ धावन्वपुरे वृक्षम धिरज्जानीपो धमिणः स त्पूजेवर् (व्यन्तरं) इपवासेयात्तव वरं मारोवति—कुवेर ! कागुर्वेपमत्तस मूलं वेदि वता पुत्रं करोमि
 तेन व्यन्तरेण कथितं—कण्ठे भावकी कुलपुत्री मार्कोपती, एतास्मां मत्तं वेदि तव महक्क मसिप्पति, द्विर्भित्तो गताः कण्ठं, एते दानं धावकावर्षा मत्तं
 वधियां च मपति—कण्ठवत्तं किं तुग्गवोत्तपत्तव्यं येन पुत्रं

देवंस्व पुञ्जानि १, तेहिं मणितं-अग्ने वाउमावे एगंवरं मेपुणं पचक्त्वार्य, अण्णदा अम्हानं चिह्वि संवोगो जातो, विवरीयं समावडियं, अदियसं एगस्स वंमचेरपोसधो तद्विसं विद्वयस्स पारणं, एवं अम्ह परंगताणि वेप कुमारग पिञ्जातितो सयुद्धो । एते इहलोप गुणा, परलोप पधाणपुरिसत्त देयचे पहाणाओ वच्छराओ मणुयचे पचाणाओ म सीतो यित्था य पंचलक्खणा भोगा पियसंपयोगा य आसण्णसिद्धिगमणं चेति । इदं चातिचाररहितमनुपाखनीय, तय चाह-‘सदारसंतोसस्स’ इत्यादि, स्वदारसन्तोपस्य भ्रमणोपासकेनामी पथातिचारा ज्ञातव्याः न समाचरितव्यास्तपया- इत्थरपरिगृहीतागमनं अपरिगृहीतागमन अनङ्गक्रीडा परविवाहकरणं कामभोगतीव्रामिछाप, तत्रेत्थरकाउपरिगृहीता कालचन्दलोपावित्थरपरिगृहीता, भाटिप्रदानेन कियन्तमयि काल दियसमासादिकं स्वधर्मीकृतेत्यर्थं, तस्या गमनम- अभिगमो मेषुनासेयना इत्थरपरिगृहीतागमनं, अपरिगृहीताया गमनं अपरिगृहीतागमनं, अपरिगृहीता नाम धेस्या अम्य- सरकृहीतभाटी कुलाङ्गना वाञ्छाधेसि, अनङ्गानि च-कुषककोरुयदनादीनि तेषु ऋठनमनङ्गक्रीडा, अयवाञ्छाओ मोहो- दयोद्भूतः तीव्रो मेषुनाध्ययसायास्यः कामो भण्यते तेन तस्मिन् वा क्रीडा कृतकृत्यस्यापि स्वच्छिन्नेन आहार्यः काष्ठ कलपुस्तकमृत्तिकापम्भोदिपटितप्रजननेर्योपिदयाध्ययप्रदेशासेवनमित्यर्थं, परविवाहकरणमितीह स्वापस्यव्यतिरिक्तमपत्य

१ देवत्वापि एतौ ? ताभ्यां मणितं-आकाम्या वाग्ने एकात्परित मैत्रुषं प्रसात्कारं अण्णदाऽज्जबोः कम्मपि संवोगो जातः तच्च विपरीतभावयित्तं परिक्रमे पुरुषस्य प्रकृत्यर्थेपोष्या तद्विषये द्वितीयात्त पालकमेवमायां गृहगणनेन कुमातो विवकापीयः संतुष्टः । एते देवकीकिंया गुणा, परलोके प्रथमपुद्गलं इत्ये प्रथमा अएपरमो मनुजचे प्रथाया यानुजो विपुलात्त एवककृपा मोयाः पियसंप्रदोपाभाससिद्धिगमनं च ।

धेतेहिं मिचेहिं गहिताणि धट्टंति, तेसिं पुषसंठिठीप सजोगो कतो, अण्णादा सो दारगो ताए गणियाए पुयमाताए सह उगो,
 सा से भगिणी घम्म सोतु पवइता, ओहीणाणमुप्पणं, गणियाए पुत्तो जातो, अज्जा गहाय परियंदाइ,
 कहं, पुत्तोइसि मे भत्तिअओइसि मे दारगा देवरोइसि मे भायासि मे, ओ तुग्ग पिता सो मग्ग पिता पती य ससुरो य भावा
 य मे, जा तुग्ग माया सा मे माया भावज्जाइया सवत्तिणी सासू य, एय नाऊण दोचे वजेययं। एते इहओए दोसा परओए
 पुण णपुसगत्तधिरुयपिययिप्ययोगादिदोसा भयन्ति, णियत्तस्स इहओए परओए य गुणा, इहओए कच्छे कुळपुत्तगानि सट्ठानि
 आणदपूरे, एगो य धिज्जातिओ दरिदो, सो धूळेसरे तवयासेण यरं भगति, कोवे (र)। चाउपेअभत्तस्स मोहं देहि, आ पुण्णं
 करेन्नि, तेण याणमंतरेण भणितं—कच्छे सावगानि कुळपुत्तगानि भज्जपत्तियाणि, एयाण भचं करेहि, ते महक्कं होदिदि,
 दोण्णि धारा भणितो गतो कच्छं, दिण्णं दारणं सावयाण भस वयिखणं च, भणति—साहय किं तुग्गं सपघरण ऐण तुग्गं

१ मसीभिन्नेरुंस्तिं वरंठे, तयोः पूर्वसंखिला संबोधा कृता, अन्वया स दारकस्या गविकषा पूर्वमात्रा सह कथा सा तत्र मगिनी धर्म पुत्रा मत्र
 जिता अबधिज्जाणमुत्तए गणिकापूरं पणा, तेन गत्तिअर्वा पुत्रो जाता आर्वा एहीणा इतिवत्ति (गहापवत्ति) कथं ? पुत्रोअसि मे प्रायुदोअसि मे दारक !
 वेवाअसि मे आताअसि मे पत्तव पिता स मम पिता पत्ता अथुरो आता च मे या तव माता सा मे माता प्रायुजाया च्चः सगती च पूर्व माता रोणाए
 वरंमित्तथ्व । एते इहओके दोयाः परओके पुबर्मदुसकवदिरुत्तवधियविपबोगाएवो दोया मवत्ति सिट्ठसेइओके परओके च गुणा इहओके कच्छे कुळपुत्तो
 आओ भावन्वपुरे एकव विज्जातीचो इतिअ, स स्पूळेअरे (व्यन्तरे) इयासेवाएय चरं मार्गेवत्ति—कुधेर ! चापुवेवमत्तस मूलं वेदि वता पुबं करोमि
 तेन व्यन्तरेण कथितं—कच्छे आबओ कुळपुत्ती धार्वापती, एताम्यां मच्छं वेदि तव महक्क मवित्त्वत्ति विरंभितो यतः कच्छं, इत्तं एतं वावकाएवो मच्छं
 वद्विवां च भजति—कथयते किं पुबपोत्तअरत्तं येन पुवां

पुंछा, सेदो जेच्छति, महिला मणिच्छं पातुं तुज्जिक्का अच्छति, कातो तुज्जे आणीता !, ताए सिद्धं, तेण मणिठं-अग्ने
 वेव तुग्घे पुत्ता, इयरेसिं सिद्धं मोइया पपइता, एते अणिप्रिसाणं दोसा । विदिय-पूताएयि समं घसेआ, अथा गुबिणीए मज्जाए
 विसागमणं, पेसितं जथा स पूता आवा, सोइयि सा घयहरसि जाय जोषणं पत्ता, अज्जा (अण्ण) णगरे दिण्णा सो ण याणसि
 जथा दिण्णसि, सो पडियतो तम्मि णगरे मा भंठं विणस्सिहितिं परिसारु ढिठो, तस्स तीए पूठाए समं पडिटं,
 वइयि ण याणति, यसे यासारसे गतो सणगरं, पूतागमणं, दहूणं विलियाणि, नियसु ताए मारितो अप्पा, इयरोइवि
 पयवितो । तविय-जोडीए समं वेदो अछति, तस्स सा माता हिइसि, छुण्हा से जियगएयि णो साइए पति, सा तस्स
 माता देयफुळडितेहिं घुसेहिं गच्छती दिट्ठा, वेहिं परिसुत्ता, मातापुत्ताणं पोत्ताणि परियसित्ताणि, तीए मज्जाति-मारि
 छाए कीम ते उयरित्त पोत्तं गहित !, हा पाए ! किं ते कर्त्तं !, सो ण्हो पपइतो । चतरथं-अमलाणि गणियाए वज्जिमत्ताणि,

! मुरियाः स इहो भेष्यति महेका भसिपुं ज्ञाया एभीका सिद्धि कुतो पूवमाभीताः ? तपोद्ध, तेन यकिं-कर्मैव पुज्याक पुजा इतोप
 शितं, मोचिनाः यमप्रियाः, एतेऽभिरुचानां दोषाः । द्वितीय-मुद्रियाइयि समं वसेए वथा यविण्णं मापोवं विज्जमं मेयिं वथा ते मुद्रिया वत्ता
 नोऽयि तावत् एवहरसि कावटी, वं प्राहा अण्णाजयमिन् णगरे इवा स न जावति एवा इवेति स प्रसागाच्छत् तसिणगरे मा माण्डं रिनेअविदि वपात्तं
 शियः, तन्न तथा मुद्रिया समं वंभोगो आता तयायि न जावति इये वपात्तं मुद्रियागमणं इवा विकिञ्चिती भिइल तथा मारिप
 ज्ञाय्या इतोऽयि प्रमज्जिनः । तृतीय-जोप्पा समं पेटीमिइति तस्य सा माता दिण्णते एवसा वत्ता मिकेवेति न कवपति एके सा तन्न माता देवज्जुक्कस्सि-
 नेऽभिरुचणी इहा ते परिसुत्ता मानुयपोवेये पराहये, तथा मण्णते-महेकायाः कर्म त्ववोपरित्तं वत्तं मुरितं ? हा पाए ! किं त्वथा कुर्वं ? स वत्ता
 प्रमज्जिनः । चतुर्थ-वमत्तं गविक्कवोमिन्नं,

ओरालियपरदारगमने वेवध्विपपरवारगमने, सवारसतीसस्त समणोवा० इमे पद्य०, तंजहा-अपरिगदि
 धागमने इत्तरियपरिगहियागमने अणंगकीबा परवीवाहकरणे काममोगतिव्याभिहासे ४ ॥ (सू०)

आत्मव्यतिरिक्तो योऽन्यः स परस्तस्य दाराः-कृत्त्रं परदारास्तस्मिन् (विपु)भमनं परदारगमनं, गमनमासेनरूपतया
 द्रष्टव्यं, भ्रमणोपासकः प्रत्याख्यातीति पूर्ववत्, स्वकीया दाराः-स्वकृत्त्रमित्यर्थः, तेन (तैः) तस्मिन् (विपु) वा संवोपः स्वदार
 सन्तोपः तं वा प्रतिपद्यते, इयमत्र भावना-परदारगमनप्रत्याख्याता यास्येष परशब्दः प्रयत्नते, स्वदारसन्नुष्टस्येकानेकस्वदार
 व्यतिरिक्तान्यः सर्वाभ्य पद्येति, सेशब्दः पूर्ववत्, तच्च परदारगमनं द्वियिध प्रज्ञं, तद्यथेति पूर्ववत्, औदारिकपरदारगमन-
 ख्याविपरदारगमन वैक्रियपरदारगमन-वेयाङ्गनागमन, तथा ध्वत्थे अणुषते सामण्येण अणियसस्त दोसा-मातरमयि
 गच्छेजा, सवाहरणं-गिरिणगरे तिष्णि वयंसियाओ, ताओ सञ्जतं गताओ, घोरेहिं गहिताओ, नेचुं पारसकूले यिष्ठी
 तातो, साण पुत्ता बहरगा घरेसु सञ्जियता, तेधि मिचा जाता, मातासिणेहेण वाणिज्जेणं गता पारसउले, ताओ य गणियाओ
 सहेपेसियावत्ति भाहिं देति, तेधि संपत्तीए सयाहि सयाहि गया, एगो सावगो, साहि यऽप्यणीयाहि मातमिस्तयाहिं समं

१ चतुर्थेऽनुवृत्ते सामान्येनाभिष्टुचस्य घोषा मातरमपि गच्छेत् यथाहर्त्त-गिरिबगरे स्थितो वयस्याः सा दृग्भवत् गताभीतुरीता, पीगा गालमइते
 थिष्ठीयाः, तासां पुत्राः कृत्त्रस्य पुरेपु बसिस्ताः तेऽपि मित्राणि जाताः, मातुलेहेव वाणिग्जेण गताः पारसकूले ताव गणिच्यः सवेचीया इति भाटी इति
 तेऽपि मन्त्रित्ववत्तया स्वकीयाषाः २ (मातु पार्थे) गताः एकः आबक्य ताधिमात्मीनामिमांशुमिमाभिः सम-

धेबिसति वा बवहारगहिंसादि ण वेति, ण य ठेसिं आयोगठाणेसु ठाठि । इवं चातिचाररहितमनुपालनीसं, तथा चाह
 'पूछगे त्यादि स्पूलकादवावानविरमणस्य भ्रमणोपासकेनामी पञ्चाठीचारा ज्ञातव्याः, न समाचरितव्याः, तद्यथा-स्तेना
 इवं, स्तेनाः-धीरास्तीराहृतं-आनीतं क्विञ्चित् कुङ्कुमादि देधान्तरात् स्तेनाहृतं सत् समर्पमिति होमाद् गृह्योऽतिचारः,
 तस्करा-धीरास्तेपा मयोगः-हरणक्रियायां प्रेरणमम्यनुज्ञा तस्करप्रयोगः, तान् मयुक्ते-हरत यूयमिति, विरुद्धनृपयोर्षव्
 राग्यं तस्यासिप्रभः-असिखड्गुन विरुद्धराज्यातिक्रमः, न हि ताम्यां सत्र तदाऽतिक्रमोऽनुज्ञातः, 'कूटतुलाकूटमान' पुत्रा
 प्रतीता मानं-कुडवादि, कूटत्वं-न्यूनाधिक्य, न्यूनया दयतोऽधिक्या गृह्योऽतिचारः, तेन-अधिकृतेन प्रतिक्रयकं-
 सहचं तत्प्रतिक्रयकं तस्य यिविधमयहरणं व्ययहारः-प्रथेपस्तत्प्रतिक्रयको व्ययहारः, यद्यत्र प्रदते प्रीत्यादि भूतवियु
 पट्ज्रीयसादि तस्य प्रक्षेप इतियापत्, तत्प्रतिक्रयकेण या वसादिना व्ययहरणं तत्प्रतिक्रयकव्ययहारः, पतानि समाचर
 प्रतिक्ररति वधीयाणुप्रवृत्तमिति । दोसो पुण तेणाहडगहिते रायावि हणेज्जा, सामी वा पञ्चभिन्नाणेज्जा ततो वहेज्ज वा
 मारेज्ज या इत्यादयाः, दोषा अपि वकन्त्याः । उक्तं चातिचारं वृतीयाणुप्रवृत्तं, इवानी षतुर्षमुपवर्धयन्नाह-

परदारगमण समणो० पचयस्वति सवारसतोस धा पडियज्जह, से य परवारगमणे बुविरे पन्नसे, तंजहा-

१ प्रतिगतं तथा एष्वहारकहिंसादि न इषानि न च तेजामासोगल्वाभेपु विवृति । २ दोषाः पुनः स्तेनाहृते गृहिणे राजाभ्रि हन्नाह, सामी वा प्रल
 भिज्जानोवात् ततो इवकेयेत् मारयेत्,

व्याख्या—अदत्तादानं द्विविधं—स्थूल सूक्ष्मं च, तत्र परिस्फूलविषयं चौर्यरोपणहेतुत्वेन प्रतिपिच्छमिति, बुष्टाध्यय
 सायपूर्वकं स्फूलं, विपरीतमितरत्, स्फूलमेव स्फूलकं स्फूलकं च तत् अदत्तादानं चेति समासः, तच्छ्रमणोपासकः प्रत्या
 स्यातीति पूर्ववत्, सेव्यः मागचदेशीप्रसिद्धो निपातस्तच्छब्दार्थः, तच्चादत्तादानं द्विविधं प्रज्ञप्तं—चौर्यकरणधरोद्धि
 प्रकारं प्रकृषितमित्यर्थः, तद्यथेति पूर्ववत्, सह चित्तेन सचितं—द्विपदादिलक्षणं वस्तु तस्य क्षेत्रादौ सुन्यस्तनुस्तविस्मृतस्य
 स्वामिनाऽदत्तस्य चौर्यबुद्ध्याऽऽदानं सचित्तादत्तादानं, अचितं—यत्कनकरदाधि तस्यापिक्षेत्रादौ सुन्यस्त
 नुन्यस्त्वितिस्मृतस्य स्वामिनाऽदत्तस्य चौर्यबुद्ध्याऽऽदानमचित्तादत्तादानमिति, अदत्तादाने के दोषाः !, अकञ्जते या के गुणा !,
 एतथ इमं चैवोदाहरणम्—अथा एगा गोष्ठी, सायगोऽवि ताप गोष्ठीए, एगस्य य पगरणं वदति, अणे गते गोढोहापरि परं
 पेक्षित, येरीए एकेको मोरपुत्तपाएहु पट्टवीए अकित्तो, पभाए रण्णो णिवेदिसं, राया भणति—रुथ ते अणियया !, थेरी
 भणति—एते पादेसु अंकिता, णगरसमागमे दिद्धा, दो तिण्णि चत्तारि सवा गोष्ठी गहिता, एगो सायगो भणति—ण इरामि ण
 लंछितो य, तेहिंवि मणित—ण एस हरति मुक्को, इतरे सासिता, अधिय साययेण गोहिं ण पयिमितथ, अ किंविपि पयोयेणेण

1 अद्विस्वमाने वा के गुणाः ? अत्रेदेवेवोदाहरणं—वधिक गोष्ठी आककोऽपि तस्मां गोष्ठां एकत्र च प्रकरनं वर्तते अने गते गोष्ठीभ्युद्धं मुणित्तं
 स्वधिरयैकेको मयूरपुत्रपादैः प्रतिहन्मनाऽद्विताः मन्नाते राज्ञो विवेक्षित राजा भजति—उच्यं ते शातश्याः !, स्वधिरा भवति—एते पादेऽद्विताः, मयागमागमे
 इहा दो वपः सर्वा गोष्ठी गृहीता एकः आकको भजति—य मुज्जामि न च काञ्चित्तः तैरपि मचितं—येषु मुज्जाति मुक्का इतरे सासिताः अपि च आकक
 गोष्ठां न प्रवेष्टव्यं एत केवापि मयोबनेन

पेषिषति ता धवहारगहिंसादि न देसि, न य देसि आयोगठाणेषु ठाति । इवं चातिचाररहितमनुपालनीयं, तथा चार
 'बुलगे त्यादि स्थूलकादसादानधिरमणस्य भ्रमणोपासकेनामी पञ्चातीचारा ज्ञातव्याः, न समाचरितव्याः, तद्यथा-स्तेना-
 हृतं, स्तेनाः-चौरास्तेराहृतं-आनीतं किञ्चित् कुङ्कुमादि देशान्तरात् स्तेनाहृतं तत् समर्थमिति लोमाद् गृह्णोऽतिचारः,
 तरकराः-चौरास्तेषां प्रयोग-हरणक्रियायां प्रेरणमस्यतुशा तस्करप्रयोगः, तान् प्रयुक्ते-हरत यूयमिति, विरुद्धनुरयोर्षप्
 राग्य तस्यात्किमा-भविष्यन् विरुद्धराग्यातिश्रमाः, न हि ताम्यो तत्र तयाऽविक्रमोऽनुशासः, 'कूटतुलाकूटमानं' तुला
 प्रतीता मानं-कुडयादि, कूटस्य-न्यूनाधिक्यं, न्यूनया द्यतोऽधिक्या गृह्णोऽतिचारः, तेन-अधिकृतेन प्रतिकल्पकं-
 सट्ठं तत्प्रतिकल्पकं तस्य यियिधमपहरणं व्ययहारः-प्रक्षेपस्तत्प्रतिकल्पको व्ययहारः, यद्यत्र घटते प्रीत्यादि घृतादिषु
 पलजीयसादि तस्य प्रक्षेप इतियायत्, तत्प्रतिकल्पकेण या धसादिना व्यवहरणं तत्प्रतिकल्पकव्ययहारः, यतानि समाचर
 प्रतिचरसि तृतीयानुप्रवमिति । दोषो पुण तेणाहदगहिते रायावि ह्येज्जा, सामी वा पञ्चभिः प्राणेज्जा ततो वरेज्ज वा
 मारुज्ज वा इत्यादयः, नेषा अपि यकव्याः । तर्कं चातिचारं तृतीयानुप्रवं, इदानीं चतुर्थमुपवर्षयशाह-

परदारगमण समणो० पचयस्वाति सवारस्तोस वा पडिबज्जह, से य परवारगमणे बुषिहे पज्जले, संजहा-

१ नितिगि तदा एववारस्त्रीयादि न इयानि न च तेषामायोगत्वाणेषु तिष्ठति । २ दोषाः पुनः लेषाहने गृहीते तावागि हन्त्या, सामी वा प्रल
 भिगाचोचान् ततो एवदेव मापेयः,

ममाथावधेरमणे । इदं चातिचाररहितमनुपालनीयम्, तथा चाह—युञ्जगा—

गोपासकेनामी पञ्चातिचाराः शातब्ध्याः अपरिज्ञया

व्याख्या—आपताएवो विविधे—रथुले एवम्, ताम् । चाम्याख्यानं अभिर्थासनम्—असदध्यारोपणं, तथया—
 सायपूर्वधे रथुळे, विगरीतगितरए, रथुणेव ए इत्येके रथुले च, ताम् । रिपुद्वयविषयम् ।
 स्यायीति पूर्वयत्, रोसाब्धः गामधदेवीमणिक्यो । सायपूर्वधे रथुले च, ताम् ।
 प्रकारं प्रकृषितामित्यर्थः, सायधेति पूर्वयत्, एतत् स्वदारे मन्त्रमेव । स्ववारमन्त्रे—
 स्वामिनाऽवत्तस्य चौर्ययुञ्जाऽऽदा । सायितापतायागं आयागिति शक्यं ।
 पुनर्यस्तधिस्मृतस्य स्वामिनाऽवत्तस्य चौर्ययुञ्जाऽऽदानमभिसापतायागमिति भावः ।
 परथ इमं चेत्योवाहरणम्—अथा एगा एगा गोष्ठीय एगाएव च पराएव च पराएव च पराएव च ।
 वेष्टितं, येरीए एकेको मोरपुत्रपापसु पद्वीए अंकितो, एगाएव च पराएव च पराएव च ।
 भणति—एते पावेसु अंकिता, एगसरसमागमे दिष्टा, दो विणिण चत्वारि सपा गोष्ठी गदिता एगो एगाएव च पराएव च ।
 छिद्यो थ, तेहिचि भणितं—एण एस हरति मुक्को, इतरे सासिता, अविय साययेण गोष्ठीण पविसिणवत् ।

गतामि समावृजति
 एवेज वा, एव इवो,
 ए अणि एवो
 एगो एगाएव च पराएव च पराएव च पराएव च ।
 एगो एगाएव च पराएव च पराएव च पराएव च ।
 एगो एगाएव च पराएव च पराएव च पराएव च ।

1 अकिबसाये वा के गुणः ? अत्रेवनेबोदाहर्त्त—बधेक गोष्ठी आबकोधरि एतां गोष्ठ्यां एकत्र च प्रकलनं वर्तते अने गते गोष्ठीयुक्तं च ।
 अतिरैकेको मपूरपुत्रपापैः प्रतिदृष्ट्याऽद्विता प्रभाते राय्यो भिबेष्टितं, एगा मणक्ति—उर्बं ते इतम्भाः ? एविका भणक्ति—एते पावेपद्विता ।
 एहा दो प्रयः सपो गोष्ठी गृहीता एकः आबको भणक्ति—न गुञ्जासि न च आभिउता । तेरधि भणितं—मैप गुञ्जावि मुक्क इतरे शासिता अपि च ।
 गोष्ठ्यां न प्रवेष्टव्यं एव केनापि प्रबोद्धेन

कल्पद्वयतनेण पबिसति, ताणं तद्विषयं यत्तं, कल्पद्विओ य मग्गति, तीए य वहित्तवगं लज्जगादि, ताचे नियगपतिं
 वाहेति, अण्णात्तच्चज्जाप ताधे पुणरवि गंतुं महत्ता रिद्धीए आंगसो सुयणाण समं भिडित्थो, परोक्खेसेण घयस्साण सव क्वेत्ति,
 ताए अप्पा मारित्थो । मोसुवत्तेसे परिपायगो मणुस्सं मणत्ति—किं क्विस्सिस्सति ?, आह ते अदि रुत्तति भिसण्णो चेष दवं
 पिट्ठयायमि, जाहि किराडयं उच्चिण्णो मग्गाहि, पच्छा काट्टहेसेहिं मग्गेज्जासि, चाधे य वाठळो ज्जणदाणगइणेण ताचे
 भणिज्जासि, सो तथेय भणत्ति, जाधे विसपवत्ति ताधे ममं सर्खिल वदिसेज्जत्ति, एवं करणे व इारित्थो जित्थो(न)प्रवावित्थो
 य, कूडळेहकरणे भइरधी अण्णे य उदाहरणा । उच्छं सात्तिचारं द्वितीयाणुप्रवं, अणुना तृतीयं प्रसिपावयमाह—

धूलगअदसादाणं समणो०, से अदिस्सादाणे दुच्चिहे पद्दसे, तज्जाहा—सच्चितावत्तावाणे अच्चितावत्ता-
 दाणे अ । धूलदासादाणयेरमणस्स समणोयासएण इमे पंच अइयारा जाणियज्जा, तज्जाहा—तेनाइहे तज्जरप-
 ओगे यिम्भूरज्जाइफमणे कूडतुल्लकूडमाणे तत्पठित्थगययइारे ३ ॥

१ कार्तिकनेव प्रसिगां तपोज्जिबसे मठलं कर्पेटिडड मार्गवति तस्मान्न इहवीचं चापकादि, तथा निज्जम्पति वंत्तवति वज्जाणवर्षेण तथा
 पुत्तरि त्तरा मत्तरा जत्तरा जग्गताः ज्जत्तवो तमं भिडित्ति परोपपेरोव ववत्तानां कयवति सुवं तत्ताड्यमा मारित्ता । सुयोपेरोखे परीप्पात्तको मणुप्यं यत्तति-
 किं ज्जावत्तमि ? अहं ते परि रोचने निपत्तम एव इत्थमुपासंवाभि वादि किराडकं (इत्थमुपासं) उचत्तकं मार्गं पज्जात् काट्टेरोसो माल्पेसे तथा य ज्जात्तुक्खे
 उदत्तमण्णस्स तथा मग्गेः य तथेय मग्गति तथा विसंभवत्ति तथा मां ताक्किण्णुपिरोपिदि एवं करणेअपि पत्ताक्किओ वित्थो य इत्थिक्क, कूडळेहकरणे
 अगित्थो जग्गे चोदाहरणाभि

ध पससितो, पृथमाविव्या गुणा मुसावादेवेरमणे । इद चातिचाररहितमनुपालनीयम्, तथा चाह—'पृष्ठगमुसायादेवेरम
 णस्स' ब्याख्या—स्यूठकमृपाघादधिरमणस्य अमणोपासकेनामी पष्ठातिचाराः शातब्याः अपरिज्ञया न समाधरि
 तव्याः, तद्यथेति पूर्ववत्, सहसा-अनालोष्य अम्याख्यानं सहसाऽम्याख्यानं अभिशोसनम्—असदध्यारोपणं, तद्यथा-
 चौरस्त्वं पाटदारिको वेत्यादि, रहः—एकान्तस्त्र भयं रहस्यं तेन तस्मिन् वा अम्याख्यानं रहस्याभ्याख्यानं, एतदुक्तं
 भयति—एकान्ते मन्त्रयमाणान् धकि—एते हीदं चेदं च राजापकारित्वादि मन्त्रयन्ति, स्वदारे मन्त्रमेव स्वदारमन्त्रमेद-
 स्वदारमन्त्र[भेद]प्रकाशनं स्वफलत्रयिभ्रघ्धविशिष्टावस्थामन्त्रितान्यकथनमित्यर्थः, कूटम्—असवृभूतं लिख्यत इति हेलाः
 तस्य करण—क्रिया कूटलेखक्रिया—कूटलेखकरणं अन्यमुद्राक्षरविम्बस्वरूपलेखकरणमित्यर्थः, पदानि समाधरन्प्रतिचरति
 द्वितीयाणुप्रतभिसि, तत्रापायाः प्रदर्शयन्ते, 'सहस्रऽम्बखणं खलपुरिसो सुणेज्जा सो वा इतरो वा मारिज्ज या, एयं गुणो,
 वेसिसि मण्ण अप्पाणे सं वा थिरोपेज्जा, एव रहस्सम्बखणणेऽयि, सदारमंतभेदे ओ अप्पाणे मज्जाप सद्धिं ज्जणि रहस्से
 बोद्धित्ताणि साणि अण्णेसिं पगासेति पच्छा सा लज्जिता अप्पाणं परं वा मारेज्जा, तथ चवाहरणम्—मपुरायाणिगो दिसीय
 त्ताय गतो, मज्जा सो आधे ण प्पति ताधे वारसमे धरिसे अण्णेण समे पठिता, सो आगतो, रत्ति अन्नापयेमेण

इतीति भयेकामानवे
 ३ च प्रतसिता एवमादिका गुणा मृपावावधिरमणे । २ सहसाऽम्बख्यानं खलपुष्पाः एतुबाप स वेतरो वा मारेपे एव गुणः इतीति भयेकामानवे
 सं वा थिरोपयेप एवं रहोऽम्बखणणेऽयि स्वदारमन्त्रमेदे च भागवतो मांवेवा समं वापि रहसि उच्यन्ति तावन्त्येषां प्रकृतावति पञ्चात् सा इतिगोऽप्यावे
 परं वा मारेपेप एतदोदाहरणं—मपुरावावधिर विषयावापै गताः माचो तल्ल च वा गवाति वदा इतिगो कर्त्तव्येच समं स्थिता ए भागतः राशो अगातवेपेण

कल्पदिवसनेण पविससि, ताणं सदिवसं पगतं, कल्पदिओ य मग्गठि, सीए य बहिरुत्तर्गं लुब्धगादि, तापे श्रियगपसिं
 पाहेठि, अण्णाठवजाए तापे पुणरयि गंतुं माहता रिद्धीए आगतो संयणाण समं भिळितो, परोवदेसेण वयस्साण सवं कर्चेठि,
 ताए अप्पा मारिओ । मोसुवतेसे परिपायगो मणुस्सं भण्ठि-किं किळिस्ससि !, मां ते अदि रुद्धठि मिसण्णो वेव ववं
 थिदवायेमि, आदि किरादयं उच्छिण्णं मग्गाहि, पच्छा काट्टदेसेहिं मग्गेआसि, जापे य वाउओ अणवाणगाहणेण तापे
 भणिआसि, सो तथेय भणति, जापे विसंयदसि तापे समं सक्खिं उदिसेअसि, एवं करणे उ हारितो जितो(न)प्रवाविओ
 य, कूडतेहकरणे भरणी अण्णे य उदाहरणा । उरुं सासिचारं द्वितीयाणुत्तवं, अधुना तृतीयं प्रतिपादयसाह--

धूलगाअदसावाण समणो०, से अविष्ठावाणे दुधिहे पद्दसे, तजहा-सच्चिंसावसावाणे अचिसावसा-
 दाणे अ । धूलावसावाणयेरमणत्स समणोयासाएण इमे पंच अइपारा जाणियच्चा, तंजहा-तेमाइहे तंहरप
 ओगे यिन्दुरआइफमणे कूडतुलकूडमाणे तप्यद्धिस्ववगववहारे ६ ॥

१ कार्पटिकेन प्रणिगि तपोज्जिहवते प्रहृतं कार्पटिकम मार्गपठि, तस्मात्त बहनीचं वाचकमदि, तदा विवकयसिं बोधवति अज्ञानवर्षवा तथा
 तुनादि गत्वा महसा अज्जा भागवाः अज्जेतो समं भिळति, परोपदेशेण वपज्जानां कववति सर्वं तथाऽज्जमा मारिठः । सुपोपदेशे परिजावओ मणुस्सं मण्ठि-
 षिं ड्ढाम्भन्नि !, मां ते यदि रोचन्ते निवज्ज सुच इच्छमुपाजंयामि यादि किराउठ (इच्छवण्णुं) उचउठउ मार्गं व, पजाए अस्सोपेसे मार्गसे वदा व ज्जाणुओ
 उचउठउमइचन तए ममेओ, ए तथेव मज्जति एव विसंबवदि तथा मां ताधिअणुसिसेसिं पवं अन्नेअसि पएक्खितो कितो व दासिउठ, कूडतेहकरणे
 मगिस्सो अणु चोदाहरणादि

र्णं होञ्जा अण्णा जीयिता ताधे वुपदो अ सय चक्खियति वसारेत्ति या मारं पयं यहाविज्जति, यद्दण्णं अथा सामायिया ओवि भारावो ऊणओ कीरत्ति, इलसगणेसुवि घेलाए सुयत्ति, आसहरथीसुयि एस विही, भत्तपाणयोच्छेदो ण कस्मइ कातथो, त्विपुद्धो मा मरेज्ज, तथेव अणद्धाए दोसा परिहरेज्जा, सावेक्खो पुण रोगणिमित्तं या यायाए या मणेज्जा-अज्ज ते ण देमिच्छि, संतिणिमित्तं वा उक्कवासं कारायेज्जा, सयरथयि अतणा अथा थूलगपाणातियातस्स अत्थियारो ण भयति तथा पयतितर्धं, निरयेक्खवर्धधादिसु य लोगोयधातादिया दोसा भाणियया । उक्कं सात्थिचरं प्रथमाणुत्तं, अपुना द्वितीयमुच्चये, तत्रेवं सूत्र—

थूलगमुसावाय समणोयासओ पक्कस्वाइ, से य मुसावाए पचविहे पन्नसे, तज्जाहा—कत्तालीए गयालीए भोमालिए नासायहारे कूडसक्खिज्जे । थूलगमुसावायवेरमणस्स समणोयासएण इमे पच०, तज्जाहा—साइस्स उम्मक्खाणे रहस्सम्मक्खाणे सदारमतमेए मोसुवपसे कूडलेइकरणे २ ॥

अस्य व्याख्या—मृपायादो हि द्विविधः—स्यूलः सूक्ष्मश्च, तत्र परिस्पूलयस्तुपिपयोऽसिदुष्टयियश्चासमुद्भवः स्यूलो, विपरीत

१ न मवेइग्ग्या वीयिक्का तथा द्विपदो वं सपमुत्तिक्कपत्ति उचारत्थि वा मारं पूर्वं वासते क्खिक्कवर्णो यथा व्याभाक्खिक्कइत्ति मारापुना क्खिक्कते इल्लत्तकरे त्वपि वेक्कायां मुक्कत्ति अक्कइस्सात्तिस्पन्नेए पृथ विधिः मक्कसाक्कक्कच्छेदो न कत्थापि कर्त्तव्यः तीमणुग्गमा सुल तथिवाक्कवर्धं दोषाव (उक्काए) परिहरेए, सापेक्कः पुना रोगणिमित्तं वा थाया वा मणेए—अथ तुम्बं न इदामीत्ति, कात्थिनिमित्तं बोपवासं कारयेत्, तत्तंजायि वतथा तथा स्पूडमाणातियायत्तापिपारो न मक्कत्ति तथा मक्कत्तत्तं निरयेक्कक्क्याधिपु य लोकोपधातावयो दोषा मत्तित्थाः ।

स्त्वितरा, तत्र स्पूल एव स्पूलका २ खासी मृगावावधेति समासा, सं धमणोपासकः प्रत्याख्यातीति पूर्ववत्, स च मृगावावः पञ्चपिपा प्रशसः—पञ्चप्रकारः प्ररुपितस्त्रीर्यकरणधरेः, तद्यथेत्युदाहरणोपन्यासार्थः, कन्याविषयमनृतं अमिश्रकन्यकामेव भिन्नकन्यको वकि विपर्ययो वा, एवं गयानृत अन्यधीरामेय गां यदुधीरा वकि विपर्ययो वा, एवं मूग्यनृतं परसरकामेवात्म- सरकां वकि, व्ययहारे वा नियुक्तोऽनाभयवृथ्ययहारस्यैव कस्यचिद् भागाद्यभिभूतो वकि—मस्येयमामवतीति, न्यस्यते—निधि- प्यत इति यासः—रुप्यकाद्यर्णं तस्यापहरण न्यासापहारः, अदत्तावानकमत्वावस्य कर्ष मृगावावत्वमिति !, उच्यते, अपल- पतो मृगापाद इति, कूटसाक्षित्यं चत्कोषमास्तर्याद्यभिभूतः प्रमाणीकृतः सन् कूटं वकि, अविषवाद्यनृतस्यात्रैयान्त्वर्मावो धेदितव्यः । मुमायादे के दोसा ! अकञ्चति वा के गुणा !, तस्य दोसा कण्णगं धेव अकण्णगं मण्ठि भोगंतरायवोसा पयुद्धा वा आतपातं करेज कारयेज वा, एव सेसेसुयि भाणियवा । नासावहारे य पुरोहितोवाहरणम्—सो अथा जमोकारे, गुणे उदाहरणं—कोकणगसायगो मणुस्सेण मणिसो, षोडप नासंते आहणादिति, तेण आहतो मतो य करणं णीतो, पुच्छितो- को ते मक्खी !, षोडगसामिपण मणिय, एवस्स पुत्तो मे सक्खी, तेण दारपण मणितं—सम्ममेतग्घि, पुद्धा पूबितो सो, लोणेण

१ मृगावावो क दोसा ! अक्रियमाने वा के गुणा ! तत्र दोसाः कन्यकामेवाकन्यक्यं मन्थति भोगान्तरायवोसाः प्रद्विष्टा वाऽऽन्यथातं पुर्नलप्रवेष्टा एवं तेनेवति मन्थितव्यम् । मृगामावहारे च पुरोहितोवाहरण्य—स तथा नमस्कारे, गुणे उदाहरणं—कोकणगसायको मणुस्सेण मणिसा—कोटकं वाक्यत्वं वाक्यदि- (ति तेनाहतो मृतम कार्व नीताः पृष्टः कञ्चव माधी ! षोडकस्वामिकेन मणितं—एतस्स पुत्तो मे साधी तेव दारकेन मणितं—सम्ममेतग्घि ति पुत्ताः (सव्याः) वृत्रिदाः न लोकेन

समुणाला चप्पलपत्रमोपसोभिता, सा य मगरगाहेहिं दुरवगाहा, ण य ताणि चप्पलादीणि कोइ च्चिणिउं समस्यो, ओ प
 वग्गो रण्णा आदिस्सति सो बुद्धति-एसो पुक्खरिणीतो पत्रमाणि आणेहिंत्ति, ताधे खेमो उद्धेऊण नमोऽपु णं अरहंताणं
 मणिनु जदिह निरावराधी तो मे देयता साणेज्जं देसु, सागारं भत्तं पच्चक्खायिसुं ओगाढो, देयदासाण्णेग्गेषेणं मगरपुद्धी
 ठित्तो बहूणि चप्पलपत्रमाणि गेणिहत्तुत्तिण्णो, रण्णा हरिसित्तेण स्वामित्तो उवगूढो य, पच्चिक्खणिगहं कातूण भणित्तो-किं
 ते वर देमि ? , तेण णिंरुंममाणेणवि पच्चआ चरिता पच्चतो, एते गुणा पाणात्तिपात्रवरमणे । इदं चात्तिचाररहितमनुपाठ
 नीयं, तथा चाह-‘धूलणे’त्यादि, स्थूलकम्प्राणात्तिपात्रधिरमणस्य धिरत्तेरित्यर्थः श्रमणोपासकेनामी पयात्तिचाराः ‘जाणियया’
 श्शपरिज्ञया न समाचरितव्याः-न समाचरणीयाः, तद्यथेत्सुदाहरणोपन्यासार्यः, तत्र बन्धने ष-धः-संयमनं रज्जुदामिनकादि-
 मिर्हननं षधः ताडनं कसादिभिः छविः-शरीरं तस्य छेदः-पाटनं करपत्रादिभिः भरणं भारः अतीय भरणं अतिभारः-
 प्रभूतस्य पूगफलादेः स्कन्धपृथ्वादिप्वारोपणमित्यर्थं, भक्त-अश्वनमोदनादि पानं-येयमुदकादि तस्य च व्ययशेदः-निरो
 घोऽदानमित्यर्थः, एतान् समाचरत्ततिचरति प्रथमाणुप्रत, तदत्रायं तस्य विधिः-

1 चपुणाला इत्युपपत्त्योपसोभिता सा च मकरप्राईरवगाहा च च ताम्बुलपुष्पदीपि कोऽपुणेत्तं सत्तकेः बभूवो राज्याऽऽदिरवते त इत्यन्ते-इत्यु
 पुष्करिणीतः पद्मान्वाजयेति तत्रा श्वेत श्याप बमोभ्यु बर्हज्यो भजिवा बघाहं निरपराबलाया मर्त्तं देवता साक्षिण्यं इरागु साकारं मत्तप्रतास्ताबाषागाः
 देवतासाक्षिण्येव मकरपृष्ठिस्थितो बहून्पुलकपयाणि पृष्टीण्योपीर्भः राज्ञा इहेव ज्ञामितः इवगूढश्च प्रतिपद्यन्निग्रहं इत्या भजिनाः-किं ते वर इत्यमि ? , तेन
 निरुपपत्त्यायेनापि प्रथम्या शीर्ष्यं प्रथमिणः, एते गुणाः प्राणात्तिपाठशिरमणे ।

ससुगाला सप्यलपत्रमोपसोभिता, सा य मगरगाहेहिं दुरवगाहा, ण य साणि सप्यलादीणि कोइ सच्चिणिउं समरथो, जो य
 वगइतो रण्णा आदिस्सत्ति सो बुद्धत्ति-एत्तो पुक्खरिणीतो पत्रमाणि आणेहित्ति, ताधे खेमो उद्धेऊण नमोऽपु णं अरवताणं
 भणित्तु जदिइ निरावराधी तो मे देवता साणेम्हं वेत्तु, सागारं मत्तं पच्चक्खायित्तु ओगाढो, देवदासाण्णेम्मेणं मगरपुढो
 ठित्तो वइणि सप्यलपत्रमाणि गेण्हिणुत्तिण्णो, रण्णा हरिसित्तेण स्वामित्तो उवगूढो य, पट्टिपक्खणिगहं कातूण भणित्तो-किं
 ते धरं देमि !, तेण गिरुभमाणेणयि पवज्जा चरिता पवइतो, एते गुणा पाणातिपातवेरमणे । इदं चातिचाररहितमनुपाल
 नीय, तथा षाह-‘धूलगे’त्यादि, स्पूळकप्पाणातिपातविरमणस्य विरतेरित्यर्थं श्रमणोपासकेनामी पयातिचाराः ‘जाणियया’
 अपरिज्ञया न समाचरितव्याः-न समाचरणीयाः, तद्यथेत्युदाहरणोपन्यासार्थः, तत्र वचनं षधः-संयमनं रज्जुदार्मिनकादि
 मिर्हननं षधः ताडन कसादिभिः छथिः-शरीरं तस्य छेदः-पाटनं करपत्रादिभिः भरणं भारः अतीव भरणं अतिभारः-
 प्रभूतस्य पूगफलादेः स्कन्धपृष्ठादिव्यारोपणमित्यर्थः, भक्त-अशनमोदनादि पानं-पेयमुदकादि तस्य च व्यपच्छेदः-नितो
 घोऽदानमित्यर्थः, एतान् समाचरसतिचरति प्रथमाणुप्रवतं, तदत्रायं तस्य विधिः-

१ इत्युक्त्वा सा उपकपणोपशोभिता सा च मकरप्रार्थितुरवगाहा न च तागुत्पलादीनि कोऽप्युच्येत्तुं समर्थः पत्र वचनो राज्यान्विरसते त इत्यन्ते-इत्यः
 पुष्करिणीतः पद्याभ्यामवेति तदा क्षेम इत्याप बभोऽस्तु बर्हन्नयो मणिसा एवहं निरपरायत्तदा मत्तं देवता साक्षिप्यं इत्यु साकारं मत्तप्रत्यापवावागादिः,
 देवतासाक्षिप्येव मकरवृद्धिस्ततो बहून्मुलकपद्यानि गृहीत्सोपीर्षा, राज्या इदेव क्षामिता उपगुह्य मतिपक्कमिमाहं इत्या मणिका-किं ते वरं इत्यस्मि ? तेन
 विरमणमात्रेणपि प्रवज्जा पीर्षा प्रवञ्चितः एते गुणाः प्राप्तातिपातविरमणे ।

बंधुधो बुविधो-बुप्यदानं बतुप्यदानं च, अन्नाप अणद्वाप य, अणद्वाप न वदति बंधुधुं, अन्नाप बुविधो-निरवेकसो
 साधेकसो य, निरवेकसो गेहलं धनिवं अं बंधुधुं, साधेकसो अं दामगण्डिनो अं च सकेति पकीवणगादिषुं मुंभितुं किंदिदु
 वा तेण संसरपासपण बंधेतरं, एवं ताथ बतुप्यदानं, बुपदानंपि दासो वा दासी वा घोरो वा पुधो वा अ पढेठगादि अदि
 बग्नति तो साधेकसोनि बंधिसपानि रक्खिसपानि य अथा अग्निमयादिषुं ण विणस्सति, ताणि किर बुपदबतुप्यदानि
 सापणेण गेण्हिसपानि जाणि अचर्यानि धेय अण्डति, यहो तथा धेय, धधो गाम साखणा, अणद्वाप निरवेकसो साधेक
 साधेति, साधेकसो पुण पुपमेय भीतपरिसेण होतरं, मा इण्णं कारिखा, अति करेअ ततो मम्मं मोण्णं ताचे छताप
 दोरण पा एफं दो तिप्पिण धारे साडेति, छयिठेदो अणद्वाप तथेय निरवेकसो इत्थपादकण्णणद्वारं विद्वयत्ताप छिदति,
 साधेकसो गंधं पा अरुयं या छिद्वेअ धा इहेअ या, अतिमारो ण आरोयेतद्धो, पुवं धेय आ वाहणाप जीविपा सा भोत्तवा,

१ बंधुधो द्विविधो-द्विपदानो बतुप्यदानो च अर्थात् बंधुधुं अर्थात् न बंधुधुं अर्थात् द्विविधो-निरवेकसो बंधुधुं अर्थात्
 बंधुधुं, तापको बरामभन्विका च सजाति धरीवणकारीणु मोचयितुं ठेणुं वा तेव संसालाबन्धेन बद्धत्वं बंधुं तावत् क्तुप्यदानं द्विपदानमपि दासो वा
 दासी वा घोरो वा पुधो वा रात्रादिविदि कल्पते तदा साधेकसो बद्धस्याति रक्षितस्यापि च बन्धाभिप्रेययादिषु च विगद्वन्ति, ते किंच द्विपदान-
 दाया आरुद्धव न्द्विपान्या देदवत्या एव निहन्ति बधोऽति तथैव कयो नाम तादवन् अर्थात् निरवेकसो निर्देय तावन्ति, साधेकः पुनः पूर्वमेव भीतपरि-
 धिसपचं मा पात्रं पुनं यदि पुत्रात् ततो ममं सुत्तया तदा क्तका द्वाकेव वा पृक्तसो द्विविधोऽपि तावन्ति इति च्छेदोऽर्थात् तत्रैव बिलेको इत्याद-
 र्द्वानिकादि निर्देयतापि विदति, नायेतो गण्डं वा अदया गिग्गाहा इदं वा अतिमारो नारोपयितव्यः पूर्वमेव वा वाहनेवादीविक्रम सा भोत्तवा

अ, तत्थ समणोवासओ सकप्पओ जावञ्जीषाए पक्खत्वाइ, नो आरमओ, पूलगपाणाइवाययेरमणस्स
 समणोवासएण इमे पक्खअइयारा जाणियञ्चा, संजहा-क्खे वहे उचिच्छेए अइमारे मत्तपाणवुच्छेण । (सूत्र) ॥
 अस्य व्याख्या-स्पूलाः-द्वीन्द्रियादयः, स्पूळत्यं चेतोर्पा सकललौकिकजीवत्वप्रसिद्धेः, एतदपेक्षयैकेन्द्रियाः (जां) सूस्मापिग
 मेना(न) जीवत्वसिद्धेरिति, स्पूला एव स्पूळकासेर्पा प्राणाः-इन्द्रियादयः तेषामतिपातः स्पूळप्राणातिपातः तं श्रमणोपासकः आ
 वक इत्यर्थः प्रत्याख्याति, तस्माद् विरमत इति भावना । स च प्राणातिपातो द्विविधाः प्रज्ञाः, तीर्थकरणधरैर्द्विविधाः प्रकृपित
 इत्यर्थः, 'तद्यथे'त्युदाहरणोपन्यासार्थः, सङ्कस्पज्जआतः सङ्कत्त्याज्जातः, मनसः सङ्कत्त्याद् द्वीन्द्रियादिप्राणिनः
 मासास्थिचर्मनखधातुदन्तार्थं व्यापादयतो भवति, आरम्भाज्जातः आरम्भजः, तत्रारम्भो-हलदन्ताहलनस्तत्(लयन)
 प्रकारस्तस्मिन् अङ्गचन्दणकपिपीळिकाचान्यगृहकारकाविसङ्घटनपरितापापद्राघलक्षण इति, तत्र श्रमणोपासकः सद्गुणो
 यावञ्जीवयापि प्रत्याख्याति, न तु यावञ्जीवयैव नियमत इति, 'नारम्भज'मिति, तस्यावश्यतयाऽऽरम्भसद्भाववादिति, आह-
 एथं सङ्कस्पतः किमिति सूस्मप्राणातिपातमपि न प्रत्याख्याति ?, उच्यते, एकेन्द्रिया हि प्रायो बुष्परिहाराः सन्नयासिना
 सङ्कस्प्यैव सच्चिसपृच्छ्यादिपरिभोगात्, हेतुस्य प्राणातिपाते कञ्चमाणे के दोसा ? अकञ्जते के गुणा ?, तस्य दोसे उदाहरणं
 कौकणगो, तस्स भज्जा मया, पुत्तो य से अस्सि, तस्स वारगस्स दाइयमएण दारियं ण उमति, ताथे सो अन्नलक्खेण रमंतो

3 तत्र प्राणातिपाते किञ्चत्तासे के दोसा ? अकिञ्चत्तासे च के गुणा ? तत्र दोसे उदाहृतं कोट्टयकः तस्य मार्को कृता पुत्राव तस्य अति तस्य शारङ्ग
 दापाद्भवेव शारिकं च उच्यते तथा सोऽन्वकत्वेन समानो

विधिं । गुणे उवाहरणं सप्तबन्धिनो । निधियं उज्ज्वलीयं दारगो, माण्डवेहिं हरितो साधगदारगो, सुतेण कीतो, सो तेण भवितो-
 छाबगे कसासेहि, तेण मुक्का, पुणो मणिओ मारेहिंति, सो जेष्ठति, पच्छा पिट्टेपुमारखो, सो पिट्टिज्जतो कूबति, पच्छा रण्णा
 सुतो, सद्धान्णुण पुच्छतो, तांथे साहति, रण्णावि मणिओ जेष्ठति, तांथे हस्तिणा वासितो वयावि जेष्ठति, पच्छा रण्णा
 सोसरबलो ठवितो, अण्णता येरा समोसद्दा, वेसिं अन्विण पयइतो । ससियं गुणे उवाहरणं-याडखिपुसे नगरे विषसत्तु
 राया, तेमो से अमच्छो चउपिपाए पुञ्जीए सपण्णो समणोयासगो साधगगुणसंपण्णो, सो पुण रण्णो हिंस्रसिकाठं अण्णेसिं
 दडभइभोइयानं अण्वितो, तस्स विणासणमिसं लेमसंतिए पुरिसे दाणमाणेहिं सखरिति, रण्णो अभिमएए पचंभंति,
 गहिता य भजति दम्ममाणा-अग्गे लेमसंगता तेण चेष लेमेण निवचा, लेमो गहितो मणति-अहं सबसपायं लेमं
 करेमि किं पुण रण्णो सरीरससिं ? , तथायि यज्जो आणत्तो, रण्णो य असो गयणियाव(ए) अगाहा पुक्कलरिणीसंछण्णपचमि

१ निवृत्ति । गुणे उवाहरणं सप्तबन्धिनो, उज्ज्वलीयं दारगो, माण्डवेहिंति, सुतेण कीतो, सो तेण भवितो-काणकए, माए तेण मुक्का।
 उवाहरणं-साहति य जेष्ठति, पच्छा पिट्टेपुमारखो, सो पिट्टिज्जतो कूबति, पच्छा रण्णा सुतो, सद्धान्णुण पुच्छतो, तांथे साहति, रण्णावि मणिओ जेष्ठति, तांथे हस्तिणा वासितो वयावि जेष्ठति, पच्छा रण्णा
 सोसरबलो ठवितो, अण्णता येरा समोसद्दा, वेसिं अन्विण पयइतो । ससियं गुणे उवाहरणं-याडखिपुसे नगरे विषसत्तु
 राया, तेमो से अमच्छो चउपिपाए पुञ्जीए सपण्णो समणोयासगो साधगगुणसंपण्णो, सो पुण रण्णो हिंस्रसिकाठं अण्णेसिं
 दडभइभोइयानं अण्वितो, तस्स विणासणमिसं लेमसंतिए पुरिसे दाणमाणेहिं सखरिति, रण्णो अभिमएए पचंभंति,
 गहिता य भजति दम्ममाणा-अग्गे लेमसंगता तेण चेष लेमेण निवचा, लेमो गहितो मणति-अहं सबसपायं लेमं
 करेमि किं पुण रण्णो सरीरससिं ? , तथायि यज्जो आणत्तो, रण्णो य असो गयणियाव(ए) अगाहा पुक्कलरिणीसंछण्णपचमि

अ, तस्य समनोवासो सकल्पो जायञ्जीघाए पञ्चस्वाह, नो आरभञ्जी, यूलगपाणाइयापयेरमणस्त
 समनोवासपण इमे पञ्च अइपारा जाणियब्बा, तजहा-यये वहे छविच्छेप अइभारे मसपाणबुच्छेप १। (सूत्रं)॥
 अस्य व्याख्या-सूलाः-स्त्रीन्द्रियादयः, स्थूलत्वं चेतयां सकललौकिकजीवत्वप्रसिद्धेः, पतवपेक्षयैकेन्द्रियाः (णा) सूत्रमापिग
 मेना(न)जीवत्यसिद्धेरिति, सूला एव स्थूलकास्तेषां प्राणाः-इन्द्रियादयः तेषामतिपातः स्थूलप्राणातिपातः तं अमनोपासकः आ
 धक इत्यर्थः प्रत्याख्याति, तस्माद् विरमत इति भायना । स च प्राणातिपातो द्विविधा प्रसूतः, तीर्यकरगणपरीद्विविधा प्रकृषित
 इत्यर्थः, 'तद्यथे'सुदाहरणोपन्यासार्थः, सङ्कल्पजकारम्मज्ज, सङ्कन्त्याज्जातः सङ्कल्पजः, मनसः सङ्कन्त्याद् स्त्रीन्द्रियादिप्राणिना
 मोसास्थिचर्मनखधालदन्ताद्यर्थं व्यापादयतो मथति, आरम्भाज्जातः आरम्भजः, तत्रारम्भो-हलवन्ताल्लसन्नल्लव(तयन)
 प्रकारस्तस्मिन् शङ्क्यन्दणकपिपीलिकाधान्यगृहकारकादिसङ्कटनपरितापाप्रायलक्षण इति, तत्र अमनोपासकः सङ्कल्पतो
 यायञ्जीवयापि मत्याख्याति, न तु यायञ्जीवयैव नियमत इति, 'नारम्भज'मिति, तस्यावश्यतयाऽऽरम्भसत्तद्भावादिति, आह-
 एवं सङ्कल्पतः किमिति सूत्रमप्राणातिपातमपि न प्रत्याख्याति ? उच्यते, एकेन्द्रिया हि प्रायो बुष्परिहाराः समयासिनो
 सङ्कल्प्यैव सचिसृष्ट्यादिपरिमोगात्, तस्य पाणातिपाते कज्जमाणे के दोसा ? अकञ्जते के गुणा ?, तस्य दोषे उदाहरण
 कौकणगो, तस्स भज्जा मया, पुत्तो य से अत्थि, तस्स दारगस्स दाइयमएण दारिय ण लभति, ताथे सो अल्लक्खेण रमंतो

१ तत्र प्राणातिपाते क्रियमाणे के दोषाः ? अक्रियमाणे च के गुणाः ? तत्र दोषे उदाहरणं कौकणः तत्र भार्गो पृठा पुत्रश्च तत्र मति, तत्र दारग
 दायाइमयेण दारिकां न लभते, तथा सोऽन्यत्त्वेण रममाणो

विधिः । गुणे चदाहरणं सप्तवदिभ्यो । विद्विषं चञ्जेणीयं दारगो, माखवेहिं हरितो सावगधारगो, सूतेज कीवो, सो तेज मणितो-
 साधने ऊसासेहि, तेज मुक्ता, पुणो मणिओ मारेद्विधि, सो जेच्छति, पच्छा पिष्टेपुमारखो, सो पिष्टिअंतो कूयति, पच्छा रण्णा
 सुतो, सदायंतूण पुच्छतो, साधे साहति, रण्णावि मणिओ जेच्छति, ताधे हत्थिणा वासितो तथावि जेच्छति, पच्छा रण्णा
 सोसरवलो ठयितो, अण्णाता येरा समोसह्वा, तेसि अंतिय पवाहो । तत्तिवं गुणे चदाहरणं-पाठडियुचे नगरे जियसपू
 राया, सेमो से अमद्यो चचपिधाप गुखीप सपण्णो समणोथासगो सायगगुणसंपण्णो, सो पुण रण्णो द्विवत्तिकारं अण्णेसिं
 दइभटभोदयानं अप्वितो, तस्स यिणासणणिसिचं लेमसंतिय पुरिसे दाणमाणेहिं सत्कारिति, रण्णो अभिमरए पवअंति,
 गहिता य भणति दम्ममाणा-अग्गे सेमसंगता तेण चैव सेमेण जित्ता, सेमो गहितो मणति-अहं सबसवाणं सेमं
 करेमि किं पुण रण्णो सररीरसस्सि !, तथायि यग्गो आणत्तो, रण्णो य असोगचयियात्त(ए) अगाहा पुक्खरिणीसंछयुणपसमि-

१ विधयि । गुणे चदाहरणं सप्तवदिभ्यः द्वितीयं चञ्जपिष्वा दारगो माखवेहेइता सावकधारका सूतेज कीवः स तेज मणितः-सावकाएसात्त तव मुक्ता,
 दुबभेविण-धारयति स वेत्तपि पच्छातिवित्तुमारव्याः स विद्वयमानः कूयति पवाह राजा मुक्तः सम्पत्तिवा युक्तः तथा कूयति राजाग्नि मणितो
 नेत्तपि तथा इभिना भासितकत्तपयि नेत्तपि पक्कायग्गो श्रीपरायकः स्थापिताः अन्वया क्खियाः समसुतायेवामणित्ते मणितः । पुखीपुग्गुणहारणं पुणे-
 राट्ठियुत्ते नगरे जियसपू राजा सेमज्जय अमात्तअनुद्विबका युक्का संपक्काः अमणोपासुकाः सावकगुणसंपक्का, स युगा एत्थे विव इतिअन्वयत्थेवा एत्तत्तमयोधि
 अमात्तपिष्वाः तन्व विभावतन्विसिच सेममात्तान् दुत्तपान् एत्तत्तममात्तान् सत्कारयन्ति राजोअभिमाराकाद् मणुअन्ति पुहीणाव मणति इत्तमावा-अवं
 सेमत्तकाः तदेव सेमेण नियुक्ताः सेमो गृहीतो भवति अहं सर्वसत्तानां सेम करोमि किं पुना एव्यः शरीरसेत्ति ? तथायि कल्प कायसुः एत्तत्तमयोक्क-
 विक्कापामगाया पुक्खरिणी संछयुणपसमि-

वारिया विद्या चोरोसि गहिया, परिणीया य, अणया य घञ्जुकेण रमंति, रायाणिउ तेण पोसेण पाहेति, इयरा पोरा
 देति, सा विउगा, रणा सरिय, मुक्का य पपइया, पर्यं विउवुगुंछाफले । परपापंढानां-सर्वज्ञप्रणीतपापण्डव्यतिरिक्तानां
 प्रशंसा प्रशंसनं प्रशसा स्तुतिरित्यर्थः । परपापण्डानामोघतर्खीणि शतानि त्रिपद्यधिकानि भवन्ति, यत उफम्-
 “असीयसयं फिरियाण अफिरियघार्इण होइ चुलसीती । अण्णाणिय सत्तही येणइयाण च पचीस ॥ १ ॥ गाहा”, इयमपि
 गाया विनेयजनानुग्रहार्थं प्रन्थान्तरप्रतिघट्टाडपि लेशतो व्याख्यायते-‘असियसयं फिरियाण’ति अदीरयुचरं शतं क्रिया-
 यादिना, तत्र न कर्त्तारं विना क्रिया सम्भवति सामात्मसमवायिनीं पदन्ति ये तच्छ्रीलाश्च से क्रियायादिना, से पुनरा
 त्माद्यस्त्रित्वप्रसिपत्तिलक्षणाः अनेनोपायेनाशीत्यधिकशतसङ्ख्या यिशेयाः, जीवाजीयाश्रयघसंशरनिर्जरापुण्यापुण्यमोक्षा
 स्यान् नय पदार्थान् विरचय्य परिपाइया जीयपदार्थस्याघः स्वपरमेदाद्युपन्यसनीयां, तयोरथो नित्यानित्यभेदा, तयो
 रप्यघः कालेश्वरात्मनियतिस्वमाघभेदाः पञ्च न्यसनीयाः, पुनश्चेत्थं चिकस्याः कर्त्तव्याः-अस्ति जीयः स्वतो नित्यः कालत
 इत्येको चिकल्पः, चिकल्पार्थश्चाय-विद्यते सत्ययमात्मा स्वेन रूपेण नित्यश्च कालतः, कालादिनाः, वकैनेयाभिज्ञापेन
 द्वितीयो चिकल्पः ईश्वरवादिनः, तृतीयो चिकल्प आत्मयादिनः ‘पुरुष पर्येदं सर्वमित्यादि, नियतियादिनश्चतुर्थो चिकल्पः,
 पञ्चमचिकल्पः स्वभाववादिनः, एव स्वत इत्यत्यजता लक्ष्याः पश्च चिकल्या, परत इत्यनेनापि पञ्चैव लभ्यन्ते, नित्यत्या

१ शारिका इटा और इति गुरीवा परिणीता च अन्वदा च वाद्यश्रीइया एमन्ते राशशतं पोतेन वाइरन्दि इतराः पोतं इइति का विडमा राजा एयते
 सुप्य च मन्त्रिता पवत चिइनुगुप्साफळं ।

परिस्थानेन चैते दश विकस्याः एवमनित्यत्वेनापि दशैव, एकत्र विंशतिजीवपदार्थेन लक्ष्याः, अजीयादिष्वप्यष्टस्वेवमेव
प्रतिपदं विंशतिर्यिकस्यानामतो विंशतिर्नघरुणा द्रवमशीर्युद्धं क्रियायादिनामिति । 'अक्रियानं च मभति शुभ-
धीति चि अक्रियायादिनां च मभति चतुरशीतिर्भेदा इति, न हि कस्यचिदत्रस्थितस्य पदार्थस्य क्रिया समस्ति, तदुभाव
एवापस्थितेरभायादित्येवं पादिनोऽक्रियायादिनः, तथा चादृशे—“क्षणिकाः सर्वसंस्काराः, अस्वितानां कृतः क्रिया ।।
भूतिर्येषां क्रिया सैव, कारकं सैव शोष्यते ॥ १ ॥” इत्यादि, एते चारमादिनास्त्वप्रतिपक्षिण्य अमुनोपायेन चतुर
शीतिर्द्रष्टव्याः, एतेषां हि पुण्यापुण्यजितपदार्थसप्तकन्यासस्तथैव जीवस्याचः स्वपरविकल्पमेवद्वयोपन्यासा, असत्त्वा-
दात्मनो नित्यानित्यभेदो न स्तः, कालादीनां तु पद्यानां पक्षी यदृच्छा म्यस्यते, पञ्चाद्विकल्पमेवाभितापः,—नास्ति जीवः
मृतः कालत इत्येको विकल्पः, एवमीश्वरादिभिरपि यदृच्छावसानैः, सर्वे च पञ्च विकल्पाः, तथा नास्ति जीवः परतः कालत
इति तदेव विकल्पाः, एकत्र द्वादश, एवमजीयादिष्वपि पदसु प्रतिपदं द्वादश विकल्पाः एकत्र, सप्त द्वादशसुनाचतुर
शीतिर्यिकत्वा नास्तिकानामिति । 'अण्णाणिय सच्चिद्वि'सि अज्ञानिकानां सप्तपष्टिर्भेदा इति, तत्र कुस्वितं ज्ञानमज्ञानं
तदेवामस्तीति अज्ञानिकाः, नन्वेवं उचुरायात् प्रक्रमस्य प्राक् षड्भूमीदृशिणा मधितच्यं ततश्चाज्ञाना इति स्वात्, नैव दोषः,
ज्ञानान्तरमेवाज्ञान मिष्यादर्शनसहचारित्यात्, तस्य जातिसब्दत्वात् गौरखरवदरज्यमित्यादियदज्ञानिकत्वमिति, अथवा
अज्ञानेन चरन्ति तत्प्रयोजना या अज्ञानिका—असचित्य कृतवैफल्यमितिपक्षिण्यः, अमुनोपायेन सप्तपष्टि
ज्ञातव्याः, तत्र जीयादिनपदार्थान् पूर्वपत् व्ययस्याप्य पर्यगते शोत्पत्तिमुपन्यस्यापः सप्त सवाप्यः उपन्यसनीयाः,

धारिया विद्या धोरोसि गहिया, परिणीया थ, अणया य कञ्चुकेण रमति, रायाणिउ तेण पोचेण पाहेति, इयरा पोस
 हेति, सा थिलगा, रणा सरिय, मुळा य पवइया, पर्यं थिवदुगुंछाफळ । परपापठानां—सर्वज्ञप्रणीतपापण्डव्यतिरिक्तानां
 प्रशंसा प्रशंसनं प्रशसा स्तुतिरित्यर्थः । परपापण्डानामोपसखीणि शतानि त्रिपद्यधिकानि भयन्ति, यत उच्यते—
 “असीयसय किरियाणं अकिरिययाईण होइ खुलसीती । अण्णाणिय ससद्धी येणइयाणं च पचीस ॥ १ ॥ गाहा”, इयमपि
 गाथा थिनेयअनानुप्रहार्यं प्रन्थान्तरप्रतिधद्दाऽपि लेशतो व्यास्यायते—‘असियसयं किरियाण’ति अशीरयुत्तरं शत क्रिया-
 धादिनां, तत्र न कर्तारं थिना क्तिया सम्भवति तामारमसमवायिनीं यदन्ति ये तच्छीलाश्च ते क्रियाधादिनाः, ते पुनरा
 रमाद्यस्तित्वप्रतिपत्तिलक्षणाः अनेनोपायेनाशीत्यधिकशतसङ्ख्या विशेषाः, जीवाजीवाश्रयवन्धसंघरनिर्धरापुण्यापुण्यमोक्षा
 स्थान् नच पदार्थान् विरचम्य परिपाट्टया जीवपदार्थस्याघः स्वपरभेदाबुपन्यसनीयीं, तयोरधो नित्यानित्यभेदा, तयो
 रप्यघः कालेश्वरात्मनियतिस्वभावभेदाः पञ्च न्यसनीयाः, पुनश्चेर्यं विकल्पाः कर्त्तव्याः—अस्मि जीवाः स्वतो नित्या काउत
 इत्येको विकल्पः, विकल्पार्थश्चाय—विद्यते सत्वयमारमा स्थेन रूपेण नित्यश्च काउतः, काठयादिनाः, चक्रेनेयाभिर्तापेन
 द्वितीयो विकल्पः ईश्वरधादिनाः, तृतीयो विकल्प आत्मधादिनाः ‘पुरुष पथेवं सर्व’मित्यादि, नियतियादिनद्युयों थिरुस्य,
 पञ्चमविकल्पः स्वभावधादिनाः, एव स्वत इत्यत्यजता लब्धाः पञ्च विकल्पाः, परत इत्यनेनापि पशैय उच्यन्ते, नित्यत्या

१ शारिका दृष्टा चौर इति गृहीता च कल्पदा च वाद्यकीडवा रमन्ते राक्षसं गोपेन काहवन्ति, इतराः गोतं इदन्ति सा विष्णुमा राजा एषुर्न
 सुप्य च प्रत्यक्षिता पृथक् थिवदुगुंछाफळं ।

काळे किष्का रायगिहे गणियाप पोटे बघवत्ता, गळमगता खेव अरइ अणेति, गळमपाळणेहि य न पळइ, धाया समाणी
 वज्जिया, सा गयेण तं यणं धासेसि, सेणिओ य वेण पपसेण निगच्छइ सामिणो धंवगो, सो लंघायारो तीए गंधं न
 सहइ, रणा पुच्छियं-किमेयंति, कहियं वारियाए गधो, गंतूण विट्ठा, मयसि-एसेय पळमपुच्छति, गमो खेयिओ, पुट्टु
 दिठ्ठुपंतं कहिते मणइ राया-कहिं एसा पळणुभविस्सइ सुहं दुक्कं या ?, सामी मणइ-एएण कखेण वेदियं, सा त्व
 खेव भज्जा भयिस्सति अगमहिंसी, अठ संवच्छराणि आय तुक्कं रममाणस्स पुट्ठीए हंसोवहीलीं काही तं जाणिज्जासि,
 यदित्ता गओ, सो य अचहरिओ गंधो, कुळपुत्तएण साहरिया, संवद्धिया जोषणया ज्ञाया, कोमुइवारं अम्मयाप समं
 आगया, अभओ सेणिओ (य)पच्छण्णा कोमुइवारं पेच्छंति, तीए वारियाए अगफासेण अज्जोवषणो णाममुइं दसियाप तीए
 पंपति, अमयस्स कहियं-णाममुइा हरिया, मग्गाहि, तेण मणुस्सा दारेहिं ठविया, पळेक्क माणुस्सं पळोएव नीणिज्जइ, सा

१ काळे ह्या (राजगृहे गणिकावा गदरे राजा, गर्भगतेवाति बबकति गर्भपातवेरति च य पतति आता सन्नुमिक्ता सा पाल्हेव ठावून वासवति
 धेन्दिक्क तेन मणोेन निगण्ठति म्हामिणो पम्पकाप स खण्णायारुक्का गर्भव य सहते राजा दुई-दिमेवविति ! कथित इरिकावा मन्व- एता एता
 मन्वति-एरेव प्रपयट्ठेति गता धेन्दिक्कः एतौरेरे वृजान्ते कथिते मन्वति राजा-ईया प्रमपुमविव्यति सुटं दुल्बं वा ? ज्ञामी मन्वति-एतेव काखेव
 वदिन सा गदरेव धार्यो भविण्णति अममहिंसी अइ मंवलसाइ पापवचन रममाणस्स पुट्ठी इंसोलीं करिण्यति तां ज्ञानीयाः बभिवत्ता गता स चाल्ठलो यत्त्वा
 पुट्टुपण्ठेन मंहुता संहुता च वीरवन्त्या जता कोमुइवारोअइया सममागता वमका अेविकच प्रक्कओ कोमुइवारो मेकेते वसा इरिकावा अइस्सहं
 वापुवरओ णाममुदो वन्त्या इणार्यो वमति अमकाप कथित-णाममुदो इरिका मणं व तेन मणुष्पा इरिका ज्ञापिताः एकैअे मनुत्वा प्रकोल्ल विण्णयवत्ते, सा

पंभाए धिष्विहित्ति, सो य भमंतो त विज्जासाहयं पेच्छइ, तेण पुच्छिओ भणति-विज्जं साहेमि, चोरो भणति-केण दिण्णा ?,
 सो भणति-सावणेण, चोरेण भणियं-इम दवं गिणहादि, विज्जं देहि, सो सद्धो वित्तिगिच्छति-सिग्गेज्जा न यत्ति, तेण
 दिण्णा, चोरो चित्तेइ-सावगो कीडियाएवि पायं नेच्छइ, सद्यमेयं, सो साहितमारद्धो, सिद्धा, इयरो सद्धो गहिओ, तेण
 आगासगएण लोओ भेसिओ ताहे सो मुक्को, सद्धार्थं दोवि जाया, एवं नियिसिगिच्छेण होययं, अथया विद्धज्जुगुप्सा, विद्दाम
 -साधवः विदित्तससारस्वभावाः परित्यक्तमस्तसङ्गाः तेषां जुगुप्सा-निन्द्या, तथाहि-तेऽस्मानात्, प्रस्वेदज्जलफिन्नमलस्यात्
 दुर्गन्धवपुपो भवन्ति तान् निन्द्यति-को दोषः स्यात् यदि प्रासुक्केन यारिणाऽङ्गञ्चालन कुर्वीरन् भगवन्तः ? , इयमपि न कार्या,
 देहस्यैव परमार्थतोऽशुचित्वात्, परत्थे चदाहरणं-एको सद्धो पञ्चसे यत्ति, तस्स धूयायिथारे कइयि साहयो आगया, मा
 पित्ठणा, भणिया-पुत्तग ! पठिलाहेहि साहुणो, सा मंठियपसाहिया पठिलाभेति, साह्ण जहंगंओ तीए अग्याओ, चित्तेइ-
 अहो अणवज्जो महारगेहिं धम्मो देसिओ जइ फासुएण ण्हाएज्जा ? , को दोसो होज्जा ? , सा तस्स ठाणस्स अणाओइयपडिफाता

1 प्रमाते गृहीष्यते इति ए व आम्यन् तं विद्यासायकं मेसते तेन गृहो मन्वति-विद्या सापयामि चोरो मन्वति-केन इच्छ ? त मन्वति-आरकेन
 चोरेण मन्वित-इयं गृहाण विद्यां देहि त आदो विधिकित्सति सिष्येच देति तेन दत्ता चोतमिन्वत्तति-आयका कीटिकाया मन्वि पापं नेष्यति
 सत्वमेतत् ए साधयितुमारब्धः सिद्धा इतरा आदो गृहीतः तेवाकायातेन लोको मायिता तथा स मुक्तः मद्वाकन्ती इत्यपि जाती एव निर्दिधित्तिसेन
 मन्वित्थं । २ आत्रोदाहरणं एकः आदो प्रकान्ते यत्ति तज्ज दुश्चिन्तित्वाहे कथमपि सायका आयताः सा यत्रा मन्विता-मुक्कि ! मन्विताय सापूर ए
 मन्वितामसाधिता मन्वितामयति सापूनी जहण्णपठपाऽऽप्राता चिन्तयति-अहो भगवन्तो महारकेथंओ देसिता यदि प्रासुक्केन आयात् को दोसो मन्वेत् ? ता
 तज्ज स्वावसावाकोचित्तमन्विता

कालं किञ्चा रायगिरे गणियाप पोटे उययञ्जा, गञ्जगता चेष अरं जणेति, गञ्जपाठणेहि य न पडइ, खाया समाणी
 उजिहया, सा गधेण तं घण यासेति, सेजिओ प तेण पएसेण निगच्छइ सामिणो बदगो, सो संघावारो तीए गंधं न
 सहइ, रण्णा पुच्छिय-किमेयंति, कहियं दारियाप गधो, गंतूण दिहा, मणति-एसेव पडमपुच्छति, गओ सेजिओ, पुडु
 दिठडुचंते कहिते भणइ राया-फहिं एसा पद्यणुभविस्सइ सुहं दुक्लं धा !, सामी भणइ-एएण कालेण वेदिंयं, सा तव
 वेव मज्जा भयिस्सति अगमहिंसी, अट्ट संघच्छराणि जाय तुज्जं रममाजस्स पुठीए इंतोवहीली काही तं जाणिञ्जासि,
 पदिसा गओ, सो य अवहरिओ गंधो, कुलपुत्तएण साहरिया, संवद्धिया जोषणस्या जाया, कोमुइवारे अम्मयाए समं
 आगया, अमओ सेजिओ (य)पच्छण्णा कोमुइवारं पेच्छंति, तीए दारियाप अगफासेण अग्गोयवण्णो गाममुदं दसिषाप हीए
 यंघति, अमयत्स कहियं-णाममुइा हरिया, मग्गाहि, तेण मणुस्सा दारेहिं ठयिया, एकेकं माणुस्सं पलोएतं नीणिञ्जाइ, सा

१ कालं कृष्ण राजगृहे गविष्ठाया अरे इत्यथा, यर्भगतैवारति ज्ञानयति यर्भपातनैरपि च न पठति आता सम्पुच्छिता सा गन्धेव तद्वनं वासवति
 ये निश्चय तेन प्ररुतेन निगच्छति न्यामिओ बद्धपाय स इच्छयाचारुता गन्धं न सहते एवा दृष्ट-स्मिरेति ! क्विष्ट हरिकषया गन्धः ताया एवा
 अमपि-दूरेण प्रपमदुर्येति गतः धेनिकः पूर्वोदिरे पृथान्ते कथिते नजति एवा-केया प्रमपुमभिव्यति सुखं दुखं वा ? स्वामी यजति-एतेन कालेन
 वेदिनं सा तरेव मायां मक्षिच्छति अममदिनी अट्ट मंभलपाम् पापउप समानल दृष्टो इंसोधी करिप्यति तां कातीयाः बन्धित्वा एता स बापइते गन्धः
 इत्तुदुरेतेन मंभना मंभना च पावनस्या जाना कौमुदीयासरेजइया सममागता अमयाः भेधिकथ प्रच्छडी कौमुदीयासं मेजेते एवा दारिषया बद्धसंते
 बापुपरवो नाममुदी एता इत्तायां प्रमाति अमपाय कथितं-नाममुद्रा हरिता मार्गं तेन मज्जुप्या इति स्थापिताः एकेके मज्जुकाः प्रकोत्त विन्नाहवते सा

लेहसालाओ आगया दो पुता पियति, पगो चितेति-रयाओ, मच्छियाओ सकाप तस्स वगुलो वाच आओ, मओ य, पिओ
 चितेइ-न मम माया मच्छिया देइ जीओ, पते दोसा । काह्णं काह्ण-सुगतादिप्रणीतदर्शनेण प्राहोडमिवाप इत्यर्थः,
 तथा चोक्तं-कंला अन्नमदंसणगाहोसा पुनद्धिभेदा-देशकाह्णा सर्वकाह्णा च, देशकाह्णकदेशविपया, एकमेव सोगतं
 दर्शनं काह्णति, चित्तमयोऽत्र प्रतिपादितोऽयमेव च प्रधानो मुक्तिहेतुरित्यतो घटमानकमिव न दुरापेतमिति, सर्वकाह्णा
 तु सर्वदर्शनान्यवकाह्णति, अहिसादिप्रतिपादनपराणि सर्वाण्येव कपिलकणमखाषपादादिमतानीह लोके च नात्यन्तद्वेद्य
 प्रतिपादनपराण्यतः शोभनान्येवेति, अथैयधिकामुष्मिकफलानि काह्णति, प्रतिपिच्छा चैयमर्हन्निरतः प्रतिपिच्छानुष्ठानादेनां
 कुर्वतः सम्यक्स्यातिचारो भवति, तस्मादेकान्तिकमव्यावाचमपवर्गं विहाभान्यत्र काह्णा न कार्येति, एतयोदाहरणं, राया
 कुमारामहो य आसेणावहिद्या अहर्वि पविच्छा, बुहापरच्छा वणफलाणि स्वाभंति, पठिनियथाण राया चितेइ, लडुयपुपुग
 मावीणि सवाणि स्वाभि, आगया दोवि जणा, रण्णा सुयारा भणिया-अं लोप पयर तं सय सवे रंघेइत्ति, उवहियं च रओ,
 सो राया पेच्छणयदिह्वं करेइ, कप्पडिया वलिपहिं घाडिज्जइ, एवं मिहस्स अवगासो होइत्ति चि कणकुंडगमडगादीणियि

१ सेकसाकावा आगतौ द्वौ पुत्री विषतः एकस्मितवति-पूता मच्छिका, साहवा वल वणुको वाजुओतो वृत्तव द्वितीवकिण्वपत्ति-न सर्वं माया
 मच्छिक इत्याह बीशितः पते दोसा । २ मयोवहरम एवा कुमारामात्मजाचेवापइतावदवीं मच्छिरी दुवापरिगतौ वणफलाणि जाइतः मच्छिविचरो राजा
 चित्तपति-उडुकापुपादीभि सर्वाभि जावामि, आगतीं ज्ञावपि बओ राजा बुदा मच्छिता-बहोके प्रचरति तए सर्वं सर्वे एएवतेति इत्यस्माभिवं च राजे
 च एवा प्रेक्षयकरहन्तं क्वरेति कार्यशिका ककिभिर्भक्ष्यन्ते एव मिहक्कावकासो मच्छिक्कीति कणकुंडकमडकमडीम्वयि

ल इषाणि, तेहिं सूत्रेण ममो, अमन्त्रेण धमणधिरयणाणि कृयाणि, सो आमाणी भोगाण आओ, इयरो विणहो । चिकिस्सा
 मत्तिविज्जसा, युत्तयागमोपपत्तेऽप्यर्थे फलं प्रति सम्मोहः, किमस्य महत्तपःकृष्णायसस्य सिकताकृष्णकृष्णानारेयात्सां मम
 फलसम्पद् भविष्यति किं वा नेति, उभयथेह क्रियाः फलवत्यो निष्फलाश्च इत्यन्ते कुरीयजानां, न चेयं अङ्गातो न भिद्यते
 इत्यासङ्कनीयं, शब्दा हि सकलासफलपदार्थभाक्त्वेन द्रव्यगुणविषया इयं तु क्रियाविषयेषु, तस्यतस्तु सर्वं एते प्रायो
 भिष्यात्यमोहनीयोदयतो भयन्तो जीयपरिणामविशेषाः सम्यक्स्थातिचारा उच्यन्ते, न सूस्मेखिकाऽत्र कार्यति, इयमपि
 न कार्या, यतः सर्वशोफकुशलादानुष्ठानावु भयत्येय फलप्राप्तिरिति, अत्र चौरोदाहरणं—सावगो नंदीसरवरगमण विबगघाणं(त्वं)
 दयसंघरिमेण मिषत्स पुच्छणं पिच्चाए दाणं साहणं मसाणे घवप्पायं सिद्धं, हेहा ईगाडा लायरो ए सुखो, अहसयं वारा
 परिज्जपिप्सा पाओ सिक्कगस्स छिज्जाइ एवं पिठिओ तइए चउरये य छिण्णे आगासेणं यच्चति, तेण विज्जा गहिया,
 सिण्हएउइसिरत्तिं सादेइ मसाणे, घोरो य नगरारत्तियपहिं परिरुममाणो तत्थेय अत्तियओ, ताहे धेहेउं सुघाणे ठिया

१ कारिणादि, श्रीः एतेन पूतः अमायेन इयवतिरेववादि इवादि स भोगानामाभागी ज्ञातः इतरो विवदः । २ चौरोदाहरणं सावगो नंदीसरवरगमण-
 ममं रेवर्षकैरेव विपगाग्वा मित्रेण तुष्ठा विपाका इमं सापन स्ममाने चतुष्पादं सिक्कमककम्पु चत्ताणं वादिपय सम्मः अहसयं वाराउ परिज्जप
 वार-विहकम्पु पेत्ते इव द्वितीका नृनीये चतुसे च छिन्ने आघरोत्त वरकते येन विजा पुरीणा कृष्णचतुर्दशीणां सावपति इमघाणे चौरश्च वापाएउके
 इयमावगमकविपगाग्वा वेदविकिका स्ममान (ने) स्थिताः

छेदसाखाओ आगया दो पुत्रा पियति, एगो चितेति-पयाओ, मच्छियाओ संकाए तस्स यगुलो याव जाओ, मओय, पिओओ
 चितेइ-न मम माया मच्छिया देइ जीओ, एते दोसा । काङ्गणं काङ्गा-सुगतादिप्रणीतदर्शनेपु प्राहोऽभिलाप इत्यर्थः,
 तथा चोर्क-कंक्षा अश्रद्धसणगाहो'सा पुनर्दिभेदा-देशकाङ्क्षा सर्वकाङ्क्षा च, देशकाङ्क्षेदेचयिपया, एकमेव सीगतं
 दर्शनं काङ्क्षति, चित्तजयोऽत्र प्रतिपादितोऽयमेव च प्रधानो मुक्तिहेतुरित्यतो घटमानकमिदं न दूरापेतमिति, सर्वकाङ्क्षा
 तु सर्वदर्शनाभ्युपकाङ्क्षति, अहिंसादिप्रतिपादनपराणि सर्वान्येव कपिलकणमक्षाषपादादिमतानीह लोके च नात्यन्तदुष्टं
 प्रतिपादनपराण्यतः शोभनान्येवेति, अयैवेदिका मुष्मिकफलानि काङ्क्षति, प्रतिपिञ्जा चेत्यमर्हश्चित्तः प्रतिपिञ्जानुष्ठानादेनां
 कुर्वतः सम्यक्स्थाविचारो भवति, तस्मादेकान्तिकमव्याघासपवर्गं विहायान्यत्र काङ्क्षा न कार्येति, ऐत्योदाहरणं, राया
 कुम्भारामन्वो य आसेणावहिया अर्धविं पत्रिष्ठा, द्रुहापरञ्जा घणफलाणि स्थायति, पठिनियत्ताण राया चितेइ, लडुयपूयुग
 मादीणि सवाणि स्वामि, आगया दोवि जणा, रण्णा सूयारा भणिया-धं छोए पययइ तं सप सवे र्थेहसि, तयद्वयिवं च रत्तो,
 सेो राया पेच्छणयदिष्ठं करेइ, कप्पहिया वळिएहिं घाडिज्जइ, एवं मिहस्स भवगासो होधित्तिच्चि कणकुड्ढगमडगारीणिपि

१ छेदसाखाया आगती ही पुत्री पियतः एकस्मिन्वचति-एता मच्छिकाः सङ्घा तस्य वसुको वातुर्नातो युवश्च द्वितीयास्मिन्वचति-न मर्तं मत्ता
 मच्छिका वपाए बीभित्ता एते दोसा । २ लोकोदाहरणं राया कुम्भारामान्वाघेनापह्लावदतीं प्रविष्टी द्रुयापरिगतौ वनकामि जाएतः पठिनियत्ताणो राया
 चित्तपति-कडुकापूपाधीभि सर्वाभि जावामि, आगतो दोववि जणो राजा दूरा भणियाः-वठोके प्रवर्तति एए सर्वं एवै एएवतेठि इत्यप्यारितं च राजे
 स राया प्रेक्षयकइष्टान्तं करोति, कार्यदिका वळिमिर्वाज्यन्ते एवं मिहस्सावकासो भविष्यतीति कणकुड्ढकमडगारीण्यपि

पासन्नितोषा इत्यर्थः, येः सम्यक्स्वमविचरति, शासक्याः सुपरिश्रया न समाचरितव्याः, नासेव्या इति भावार्थः । 'तद्यजे'-
 एतदाहरणप्रदर्शनार्थं, शङ्का काहा विचिकित्सा परपापण्डमर्शसा परपापण्डसंज्ञाव्येति, तत्र शङ्कनं शङ्का, भगवत्वंद-
 मणीतेषु पदार्थेषु धर्मास्त्रिकायाविव्यस्यस्तगहनेषु मतिदीर्घस्यात् सम्यगनयचार्यमाणेषु संशय इत्यर्थः, किमेवं स्यात् नैव
 मिति, संशयकरणं शङ्का, सा पुनर्दिभेदा-देशशङ्का सर्वशङ्का च, देशशङ्कनं देशविषया, यथा किमयमात्माऽसत्त्वमेवप्रदे-
 शात्मकः स्याद्य निष्प्रदेशो निरपययः स्यादिति, सर्वशङ्का पुनः सकलास्त्रिकायजात एव किमेवं नैवं स्यादिति ।
 निष्यादर्शनं च त्रिविधम्-अभिगृहीतानभिगृहीतसंशयभेदात्, तत्र संशयो निष्यात्यमेव, यदाह-"पयमकहरे च एकं को
 न रोपद मुत्तनिदिठं । सेस रोयतोलि दु मिच्छदिद्वी मुणेयपो ॥ १ ॥" तथा-"सूत्रोक्तस्यैकस्याप्यवरोपनावरस्य भवति नरः ।
 निष्यादृष्टिः सूत्रे हि नाप्रमाणं जिनाज्ञा च(जिनाभिहितं) ॥१॥ एकस्मिन्नप्यर्थे सन्दिग्धे प्रत्ययोऽर्हति हि नष्टः । निष्यात्स्ववर्धन
 नरमपादिहेतुर्मपगतीनाम् ॥ २ ॥" तस्मात् मुमुक्षुणा व्यपगतशङ्केन सता जिनवचनं सत्यमेव सामन्यतः प्रतिपद्यन्, संशया-
 स्यदमसि गत्यं, सपज्ञाभिहितत्वात्, तदन्यपदार्थवत्, मतिदीर्घन्याविदोषाषु कात्स्येन सकउपदार्थस्वभावावधारणमशक्यं
 एतन्स्येन, यदाह-"न हि नामानामोगच्छन्नस्यस्येह कस्यचिन्नास्ति । ज्ञानावरणीय हि ज्ञानावरणप्रकृति कर्म ॥ १ ॥"
 इह चोदाहरण-यो मकं फेट् सो यिणरसति, जहा सो वेज्जायओ, पेज्जाप मासा जे परिभज्जमाणा ते छुहा, संघगारए

१ एतस्य एतं शकं को न रोचयति गृयन्तिरेणम् । एवं रोचयन्तपि निष्यादितिर्ज्ञोक्तम् ॥ १ ॥ १ पा शङ्का करोति च विचिकित्ति क्वा स वेवापणी, वेवाओ
 मासा ये परिभृज्जमाणाऽने जिनाः अन्वपकारे

अण्णया तस्स पोट्टसरणी जाया, सो वीवरेहिं वेढिओ सेहिं अणुकंपाप, सो महारगणं नमोकारं करंतो काळगओ देयो
 वेमाणिओ जाओ, ओहिणा तच्चणियसरीरं पेच्छइ, ताहे समूसणेण हत्येण परिवेसेति, सहाण ओहायणा, आयरियाण
 आगमणं, कहणं च, तेहिं भणियं-आह अगहत्थं गिण्हऊण मणह-नमो अरहताणति, युग्ग गुग्गगा २, तहिं गंतूण
 भणिओ सबुद्धो धंदिस्ता लोगस्स फहेइ-अहा नत्थि पत्थ घम्मो तग्हा परिहरेजा ॥

अत्राह—इह पुनः को दोषः स्याद् येनेत्य तेयामशनादिप्रतिषेध इति? उच्यते, तेपा तदुभक्तानां च मिथ्यात्यस्यीरुणं,
 धर्मबुद्ध्या ददतः सम्यक्त्वलाञ्छना, तथा आरम्भादिदोषश्च, करुणागोचरं पुनरापन्नानामनुकम्पया दद्यादपि, यदुक्तं-
 “सेवेहिं पि अणेहिं बुज्जयच्चियरागदोसमोवेहिं । सत्ताणुकंपणद्धा दाण न कहिं चि पडिसिद्धं ॥ १ ॥” तथा च भगवन्तस्तीर्थ
 करा अपि त्रिमुयनैकनाथाः प्रविप्रजिपवः साधत्तरिकमनुकम्पया प्रयच्छन्त्येव दानमित्यलं चित्तरेण । प्रकृतमुच्यते-
 ‘संमत्तस्स समणोवासएण’मित्यादि सूत्र, अस्य व्याख्या ‘सम्यक्त्वस्य’ प्रागुक्तिरूपितस्वरूपस्य भ्रमणोपासकेन-भ्रायकेण ‘पूते’
 यस्यमाणलक्षणः अथवाऽमी ये प्रकान्ताः पथेति सङ्ख्यायाचकः अतिचारा मिथ्यात्वमोहनीयकर्मोदयादात्मनोऽशुभाः परि

१ अल्पदा तज्जातीसारो जातः । स वीवीवेहित्ठीएकम्पया स महारकेम्बो बसस्कारं कुबैत्त काळगतो देवो वेमाविस्से जातः । अथिका तच्चमिकागारि
 प्रेक्षत तथा समूपजेय इत्येव परिवेषयति आदापामपत्राज्जा आचाराणांमागमनं कर्त्तनं च । तेमं पितं-आठामहलं गृहीत्वा मज्ज-अमोर्गंतप इति पुण्य
 गुणक ! २ । तेमंत्वा मज्जिता संहद्धो वेदित्वा कोजाच कयवति-अया वास्सव धर्मसत्तापरिहरेए ॥ २ ॥ सर्वेति त्रिनेत्रित्तुर्नराणांप्रमोहे । ताराणुक्कमनाथे
 इत्थं न कुञ्जापि मतिपिबन्त् ॥ १ ॥

णाम भिसेवा इत्यर्थः, यैः सम्यक्व्यमतिचरति, ज्ञातव्याः अपरिह्रिया न समाचरितव्याः, नासेव्या इति भावार्थः । 'तद्यत्ने'-
 त्पुदाहरणप्रदर्शनार्थं, शङ्का काहा विचिकित्सा परपापण्डप्रगंसा परपापण्डसंस्तपश्चेति, तत्र शङ्कनं शङ्का, भगवत्सर्व-
 प्रणीतेषु पदार्थेषु धर्मास्त्रिकायावित्यस्यत्वत्त्वगहनेषु मतिदोषस्यात्, सम्यगनपचार्यमाणेषु संशय इत्यर्थः, किमेवं स्यात् नैव
 भिति, संशयकरणं शङ्का, सा पुनर्विमेदा-देवशङ्का सर्वशङ्का च, देवशङ्का देशविषया, यया किमयमात्माऽसुहृतेषु प्रदे-
 तात्मकः स्वावध निष्प्रदेशो निरयययः स्यादिति, सर्वशङ्का पुनः सकृत्सास्त्रिकायात् एव किमेवं नैवं स्यादिति ।
 मित्यादर्शनं च त्रियिधम्-अभिगृहीतानभिगृहीतवर्धयमेदात्, तत्र संशयो मित्यात्यमेय, यदाह-"धेयमकलरं च एवं जो
 न रोपद् सुतनिदिष्टं। सेमं रोयतोयि हु मिच्छविडी मुणेययो ॥ १ ॥" तथा-"सूत्रोक्तैकस्याप्यरोचनावसरस्य भवति नराः ।
 मित्यादृष्टिः सूत्रं हि नाप्रमाणं जिनाज्ञा च (जिनाभिहितं) ॥ १ ॥ एकस्मिन्नप्यर्थे सन्निवृत्ते प्रत्ययोऽर्हति हि नहः । मित्यात्ववर्धन
 तानप्यादिषुर्भयगतीनाम् ॥ २ ॥" तस्मात् मुमुक्षुणा व्यपगतगङ्गेन सता जिनवक्त्रं सत्यमेव समन्यतः प्रतिपद्यन्, संशया-
 रणदमपि मत्वं, सपत्न्याभिहितत्वात्, सदन्यपदार्थयत्, मतिदोषस्याविदोषात् कार्त्सेन सकलपदार्थस्वभावावधारणमशक्यं
 एतत्सेन, यदाह-"७ हि नामानामोगः उन्नस्यस्येह कस्यचिन्नास्ति । ज्ञानायरणीयं हि ज्ञानावरणप्रकृति कर्म ॥ १ ॥"
 इह गोदाहरणं-जो मरु फरेद् जो विणरमति, जहा सो पेज्जायओ, पेज्जाए मासा जे परिभज्जमाणा से छुवा, अंपगारए

१ एतच्छरं देव वा न रोपयति गुणमिच्छित्म् । तेनं रोपयति मित्यादिभिर्ज्ञातव्यः ॥ १ ॥ २ वाः यद्गो करोति स जिनव्यति कथा स देवपात्री देवाकी
 दाता ये श्रीभुज्जमन्तरे प्रियाः अन्पकारे

इवाणि सखासखासो, सावभो साह पुच्छ, तेहिं कहिय, ताहे दिव्या पूया, सो सावभो जुयगं परं करेइ, अण्णावा
 तस्स मायापियरो भवं भिक्खुणाण करेति, ताइ भणति-अज्ज एकसिं वक्खाहि, सो गभो, भिक्खुएहिं विज्जाय संठिऊण
 फउं दिव्णे, ताए पाणमंतीरए अहिठ्ठिओ परं गभो स साययपूय भणइ-भिकखुगाणं भवं देसो, सा नेच्छइ, वासाणि
 सयणो य आरओ सज्जेठं, सायिया आयरियाण गंतुं क्खेठि, तेहिं जोगपरिभेओ दिव्णे, सो से पाप्पिएण दिव्णे, सा
 याणमंतरी नडा, साभायिओ जाओ पुच्छइ कइं वत्ति ? क्खिए पडिसेवेति, अण्णे भणति-पीए सयणभियाए
 यमायिओ, सो तो सामायिओ जाओ, भणइ-अग्मापित्ठेण मणा विर्यचित्ति, तं फिर फासुगं साहुणं दिव्णे,
 परिसा केत्तिया आयरिया होहिंति तम्हा परिहरेजा । विचीकंतारेणं देजा, सोरढो सहुओ उज्जेणिं वक्खाइ पुक्खाडे तच्चणि-
 पडिं सम, तस्स परथयणं, र्णीणं भिक्खुएहिं मण्णइ-अम्हएहिं पहाहि परथयणं तो तुम्हावि दिखिहिंति, तेण पडिचण्णं,

१ इराभी नत्राध्यायकः, आरकः माएए पुच्छति तेः कपितं तदा इण इरिण स आरकः तुम्हाइं क्खेठि क्खदा तस्स मायापियरो भवं विक्खुणाणं
 पुणः नी भल्लः अट्टिता भागए, स गठः भियुंकेरियवा सप्रपित्ता फउं इवं तवा स्वस्वभोअक्खित्तो पुहं पताः तां आरकपुठितरं मक्खि-भियुंकेरिओ
 भउ इए ग नेच्छति, एगागं स्वज्जम आरक्यः सज्जयितुं आठिवाऽऽणावांए वरवा कपवति तेः भोगप्रतिवेदो इण स त्थे पापीयेव इणः सा स्वस्वरी
 बदा स्वाक्खिको जागः तुप्पनि-कयं वेनि ? उचिते प्रतिवेपति अण्णे पणमिठ-तवा सइवबीजेग वमितः स तठा खामाभिओ बत्तो यत्थि-मास्वापिय
 एउंए मयाए पिउंतिइ इतिं त्तीकए मागुकं साहुओ इलं ईरसाः कियण्ण वाचावां भवियन्ति तस्साए परिहरेए । इधिमन्तारेण इणए सीरए आरक
 इअरिनी मत्तिं तुम्हाणे तच्चयिकेः सम, तए एएएवं धीमं भियुंकेरियवे-अस्सरीवं बह एएएवं तहिं तुम्हापि रीपते इति तेव मठियवं

संकेणाहओ पच्छा ठिओ, एवं रायाभिओगेण देंतो नाइकमति, केसिया प्यारिसया होहिंति अे पपइस्सति, तग्हा न
 दायघो । गणाभिओगेण घरुणो रहसुसले निवत्तो, एव कोडवि सायगो गणाभिओगेण भसं दयाविआ दिवोयि सो
 नाइचरइ धम्मं, षळाभिओगोवि पमेव, देवयाभिओगेण जहा एगो गिहत्थो सावओ जाओ, तेण वाणमंतराणि चिरपरि
 चियाणि उज्झियाणि, पूगा तत्थ वाणमंतरी पओसमावण्णा, गाधीरक्खुगो पुत्तो तीए वाणमंतरीए गायीहिं सम अयइरिओ,
 ताहे उइण्णा साहइ सज्जती-किं मम उवइसि न वत्ति !, सायगो भणइ, नवरि मा मम धम्मविराहणा भयतु, सा भणइ-
 मम अच्चेहि, सो मणइ-जिणपडिमाणं अवसाणे ठाहि, आमं ठामि, तेण उधिया, ताहे दारगो गायीओ आणीयाओ,
 एरिसा केसिया होहिंति तग्हा न दायवं, दवाविज्जंतो णातिचरति । गुरुनिग्गेण भिक्खुत्वासगपुत्तो सायग घूर्यं मगगति,
 ताणि न देंति, सो कथइसहुत्तणेण साधू सेवेति, तरस भावओ उवगर्यं, पच्छा साहेइ-एएण कारणेण पुपिं दुक्कोमि,

। एकेणाहताः पन्नात् स्थिताः पूर्वं राज्ञामिबोगेन इवए पातिक्कमति किञ्चत्त एताहसो अविच्यन्ति तस्माच्च इतत्तरः । गवाभिवो
 वस्सो रथसुरासे त्तिदुक्काः पूर्वं कोडपि आबओ गवाभियोगेन अत्त इत्थे इइवि स जातिचरति थम । बरामिबोगोऽप्येवमेव । इत्ताभिवोयेन थयमे
 गुरुत्ता आबओे जाताः तेन ज्ञान्तराजिररिक्विता इज्जिताः पूजा तत्र इत्थती म्मेवमायजा गोरत्तमा उपप्रत्ता इत्तत्त्वां गोमि मममपइत्त-
 तद्वाज्जवीणो कययति तर्बबन्धी-किं मासुक्खसि य वेत्ति ? आबओे मयति-बबरे मा मे वमंभिरापया मूर एा मयति-मामचइ स मक्कि-त्रिमत्रियानो
 पाबं थिए ओ तिक्कामि तेण ख्यापिता दाओे गाबअ उइणीठाः ईत्तथाः कियत्तो अविच्यन्ति तस्माच्च इतत्त्वं इत्तन्नाओ जातिचरति । गुइ भिमइए भियुराग
 कपुजः आबओे इइत्तरं वाचते व ती इत्तः स कप्पचाइत्तथा साहइ सेवते तत्त माओेवोयगत्तं पन्नात् क्वचवत्ति-एतेव क्कारेव पूर्वमागलोःकि

इत्थानि सत्त्वभावात्सावभो, सावभो साह पुच्छइ, तेहि कहिये, ताहे दिव्वा पूया, सो सावभो जुपगं परं करेइ, अण्णया
 तस्स मायापियरो भवं भिक्खुणाण करेति, ताइ भणति-अज एकसिं यथाहि, सो गभो, भिक्खुपरिं विजाप मंठिकण
 फळं दिव्णो, ताए पाणमंतीरए अहिद्धिओ घरं गओ तं साययपुय भणइ-भिक्खुणाणं मचं येसो, एा नेच्छइ, वासाभि
 सयणो य आरब्धो सजेवं, सायिया आयरियाण गंतुं क्खेति, तेहिं ओगपठिमेओ दिव्णो, सो से पाणिणए दिव्णो, सा
 पाणमत्तरी नद्धा, साभावियो जाओ पुच्छइ कहं यत्ति !, कश्चिप पठिसेहेति, अण्णे भणति-वीय मयणमिजाप
 पमायिओ, सो तो साभावियो जाओ, भणइ-अम्मापित्ठछेण मणा धिक्खित्ति, तं किर फासुणं साह्वणं दिव्णं,
 परिसा केत्तिया आयरिया होहिंति तन्हा परिहरेज्जा । विचीकंतारेणं देज्जा, सोरडो सहुओ वज्जेणि यत्थइ पुक्काडे तच्छण्णि-
 एहिं समं, तस्स पत्थयण, तीणं भिक्खुपरिं भण्णइ-अम्हपरिं यथाहि परययणं सो तुग्गवि विज्जिहिंति, सेण परिवर्णं,

१ इत्थानी मन्नावभावात् सावभो साह पुच्छति हेतुं कथितं तथा यथा बुद्धिवा स भावका एवमगृह करोति भावका। तत्र मायापियरो भवं भिक्खुणाणं
 पुत्राः। ती अण्णः अट्टिका भागए न गमा, भिक्खुकिंयिषया मप्रियावा कळं इत्थं तथा एवमण्णोपिच्छितो दुई गताः वा माण्णुवित्तं यत्ति-भिक्खुकेम्वो
 भवं इत्थं, वा नेच्छति इत्थः। मन्नावभावात् सावभो साह पुच्छति हेतुं कथितं तथा यथा बुद्धिवा स भावका एवमगृह करोति भावका। तत्र मायापियरो भवं भिक्खुकेम्वो
 तथा स्वाभाविको जगता एवमिच्छति-कथं वेत्ति ? कथिते प्रतिक्रियति अन्वये मन्नावभावात् सावभो साह पुच्छति हेतुं कथितं तथा यथा बुद्धिवा स भावका एवमगृह करोति भावका। तत्र मायापियरो भवं भिक्खुकेम्वो
 एवमेव मन्नावभावात् सावभो साह पुच्छति हेतुं कथितं तथा यथा बुद्धिवा स भावका एवमगृह करोति भावका। तत्र मायापियरो भवं भिक्खुकेम्वो
 इत्थद्वितीया इत्थं पुक्काडे तच्छण्णिः समं, तथा एवमण्णोपिच्छितं यथाहि परययणं सो तुग्गवि विज्जिहिंति, सेण परिवर्णं

संकेणाहमो पच्छा ठिओ, एव रायाभिभोगेण देतो नारकमति, केतिया एयारिसया होइति चे एयारिसति, तन्हा न
 दायपो । गणामिभोगेण वरुणो रहसुसले निउत्तो, एव कोडवि सावगो गणामिभोगेण भस्त दयापिआ दिठोपि सो
 नाइवरइ धम्म, बलाभिभोगोवि एमेव, देवयाभिभोगेण जहा एगो निहत्थो सावभो जाओ, तेण वाणमतराणि पिरपरि
 चियाणि चग्गियाणि, एगा तत्थ वाणमतरी एओसमावण्णा, गाधीरसएगो दुस्रो तीए वाणमंतरीए गायीहिंसमं अयइरिओ,
 ताहे चइण्णा साहइ तज्जती-किं मम चंमसि न वसि !, सावगो भणइ, नवरि मा मम पन्भविराहण भयतु, सा भणइ-
 मम अच्चेहि, सो भणइ-खिणपडिमाण अवसाणे ठाहि, साम ठामि, तेण ठपिया ताहे दारगो गायीओ आणीयाओ,
 एरिसा केसिया होइति तन्हा न दावव, देवाविज्जतो णातिचरति । गुरुनिगहेण भिरुजयासगपुष्पो सावगं भूयं मग्गति,
 ताणि न देति, सो कवढसहुत्तणेण साधू सेवेति, तरस भावओ चवगय, पच्छा साहइ-एएण कारणेण पुट्टि पुओमि,

१ राकेणाहमो पच्छा ठिओ, एव रायाभिभोगेण देतो नारकमति, केतिया एयारिसया होइति चे एयारिसति, तन्हा न
 दायपो । गणामिभोगेण वरुणो रहसुसले निउत्तो, एव कोडवि सावगो गणामिभोगेण भस्त दयापिआ दिठोपि सो
 नाइवरइ धम्म, बलाभिभोगोवि एमेव, देवयाभिभोगेण जहा एगो निहत्थो सावभो जाओ, तेण वाणमतराणि पिरपरि
 चियाणि चग्गियाणि, एगा तत्थ वाणमतरी एओसमावण्णा, गाधीरसएगो दुस्रो तीए वाणमंतरीए गायीहिंसमं अयइरिओ,
 ताहे चइण्णा साहइ तज्जती-किं मम चंमसि न वसि !, सावगो भणइ, नवरि मा मम पन्भविराहण भयतु, सा भणइ-
 मम अच्चेहि, सो भणइ-खिणपडिमाण अवसाणे ठाहि, साम ठामि, तेण ठपिया ताहे दारगो गायीओ आणीयाओ,
 एरिसा केसिया होइति तन्हा न दावव, देवाविज्जतो णातिचरति । गुरुनिगहेण भिरुजयासगपुष्पो सावगं भूयं मग्गति,
 ताणि न देति, सो कवढसहुत्तणेण साधू सेवेति, तरस भावओ चवगय, पच्छा साहइ-एएण कारणेण पुट्टि पुओमि,

इवाग्निं सवभाबसावओ, सावओ साद्र पुच्छइ, तेहिं कहियं, ताहे विण्णा पूया, सो सावओ सुपगं घरं करेइ, अण्णावा
 वस्स मायापियरो मत्तं भिक्खुगाण करेति, ताइं मर्णाति-अज्ज एकस्सिं वच्चाहि, सो गओ, भिक्खुपरिं विज्जाए मत्तिकण
 फळं दिण्णं, ताए याणमंसीएए अहिद्धिओ घरं गओ तं साययभूय भणइ-भिक्खुगाणं मत्तं वेसो, सा नेच्छइ, वासाणि
 सयणो य आरओ सज्जेत्तं, सायिया आयरियाण गंतुं कहेति, तेहिं ओगपडिमेओ दिण्णो, सो से पाणिपण विण्णो, सा
 याणमंतरी नद्धा, साभाविओ जाओ पुच्छइ कहं वसि !, कहिए पडिसेवेति, अण्णे मर्णाति-तीए मयणमिंवाए
 यमायिओ, सो वो साभायिओ जाओ, भणइ-अम्मायित्थेअण मया विवंच्चिदत्ति, तं किर फासुगं सद्धणं दिण्णं,
 एरिसा केत्तिया आयरिया होहिंति तम्हा परिहरेआ । विचीकंतारेणं वेज्जा, सोरद्धो सहुओ सज्जेणिं यच्चइ पुक्खले तच्चणि-
 प्पहिं समं, तस्स पत्थयणं, स्वीणं भिक्खुपरिं भण्णइ-अग्गहपरिं यद्दाहि पत्थयणं सो पुक्खसुवि विज्जिद्धिंति, तेण पडिषण्णं,

1 इरानी मन्नारसावकः आबकः सापूए दुप्पठि तेः कथितं तथा इत्था इतिहास आबकः पुक्खपूरं करोति आबकावकः सातापित्तरी मत्तं भिक्खुअण्णे
 इत्थः ती भयत्ता-अर्पकता भागए, स गताः भिक्खुकेमिंयथा मत्तयिवा फळं इत्तं तथा अण्णत्तवांअविद्धिओ गृहं पत्ताः तां आबकमुत्तितरं मत्तति-भिक्खुकेम्वो
 मत्तं इत्तः सा नेच्छति, इत्याः स्वन्तत्र आरण्या सज्जयित्तु, आदिक्काऽऽवावांइ गत्वा क्वचपति तेः योगप्रतिभेदो इत्थः स तस्मै पाणीयेव वृथा सा स्वन्तरी
 नत्था स्वामाविद्धो ज्ञाता दुप्पठि-अयं वेदि ? अथिते मत्तियेपति अन्त्ये मत्तमित्थ-तथा मत्तकीयेव वसितुः स तताः स्वामाविद्धो ज्ञातो मत्तति-मात्तापित्तु
 प्पठेव मत्ताए विन्निज्ज इति वतीइत्तं प्राणुत्तं सापुत्तो इत्तं, इत्थत्ताः कियत्त आवावां मत्तिय्यन्ति तत्ताए परिहरेत्तु । इत्थिकात्तारेव इत्ताए सौरात्तः आबक
 इत्थपिनी मत्तपि तुक्खले तच्चयिकेः समं तत्त पत्थयणं धीमं भिक्खुकेमवपये-असपीवं इत्तं पुक्खमपि इरीवते इत्ति तेव मत्तिय्य

संकेणाहओ पच्छा ठिओ, एवं रायामिओगेण देतो नाइकमति, केसिया पर्यारिसया होहिंति अे पपइस्सति, तग्हा न
 दायथो । गणामिओगेण वरुणो रहमुसले निवत्तो, एय कोऽवि सायगो गणामिओगेण भस दयायिआ दिवोयि सो
 नाइधरइ धम्मं, बलामिओगोवि एमेय, देवयामिओगेण अहा एगो गिहत्थो सायओ आओ, तेण घाणमंतराणि चिरपरि
 चियाणि सञ्जियाणि, एगा तत्थ घाणमंतरी पओसमावण्णा, गाधीरक्खगो पुत्तो तीए घाणमंतरीए गाधीहिं सम अयहरिओ,
 ताहे सइण्णा साहइ तज्जती-किं मम उण्णसि न वत्ति ? सायगो भणइ, नवरि मा मम धम्मविराहणा भयतु, सा भणइ-
 मम अच्चेहि, सो भणइ-जियपडिमाण अयसाणे ठाहि, आम ठामि, तेण ठयिया, ताहे दारगो गाथीओ आणीयाओ,
 परिसा केसिया होहिंति तग्हा न वायबंध, द्वाविजंतो णातिधरति । गुरुनिग्गेण भिक्खुववासगपुत्तो सावगं पूयं मगति,
 ताणि न देति, सो कयबसहुत्तणेण साधू सेवेति, तरस भावओ उवगयं, पच्छा साहेइ-एएण कारणेण पुपि दुक्कोमि,

१ साकेणाहता एनाए स्थिता पूर्व राजामियोगेन वदए नासिकामति विपत्त एताएतो भविष्यन्ति तस्याइ इतराः । त्वयिभवागेन
 वरुणो एयुएण्णे भिपुकाः पूर्व कोऽपि आबको गणामियोगेन भक्तं दाप्यते इवइपि स नातिधरति धम । बकायिकोगोऽप्यबभेव । देवताभिवायेव वपम्मे
 गुरुक्का आबको आता तेन व्यन्तराशिरपठिता वसिस्ताः एका तत्र एवन्तरी मत्तेवमापन्ना गोरखकाः पुत्रन्तवा इवन्तर्वा योमिः समसपइक-
 तदाऽवतीर्णा कवयति तर्बन्वी-किं मायुमसि व वेति ? आयको भजति-अबरे मा मे बर्मविराचना भूए सा भवति-मामबव स प्रवति-त्रिभक्तिमान् ।
 पार्थे विष्ट, ओ विष्टामि तेन स्थापिता वारको गाबज वदानीताः ईदृशाः किवन्तो भविष्यन्ति तस्याइ इतरम् दापवनाओ नातिधरति । गुरु विपदेन भिपुगत
 कपुपा आबकं इविठरं वाचते व ली इयः स कपटमाइतया साधूए सेवते तस्य माधैवोपागतं एकाए कयवति-एतेन कारणेन पूर्वमागतो-मि

तं संबन्धो गो आवाति, कश्चिओ नावाति, ताहे से सो गेरुओ पओसमावण्णो छिद्दाणि मग्गति, जणण्या रावाए निर्म-
 तिओ पारणए नेच्छति, षडुसो २ राया निर्मतेइ ताहे मणइ-अइ नवरं मम कश्चिओ परिवेसेइ तो नवरं जेमेमि,
 राया मणइ-एयं करेमि, राया समणूसो कस्सियस्स घरं गओ, कश्चिओ मणइ-अंदिस्सइ, राया मयति-नेरुयस्स परिवेसेहि,
 कश्चिओ मणति-न पट्टइ अग्गं, तुग्गइ यिसयथासिद्धि करेमि, चिंसेइ-अइ पवइओ होतो न एवं भवंतं, पच्छा णेण परि
 वेसियं, सो परिवेसेज्जतो अंगुलिं चात्तेति, किइ ते !, पच्छा कस्सिओ सेण निवेएण पवइओ नेगमसइस्सपरिवारो
 मुणिसुपयसमीये, धारसंगानि पट्टिओ, धारस घरिसानि परियाओ, सोहम्मो कप्पे सओ आओ, सो परिवायओ सेणा
 भिओणेण आभिओगिओ परायणो आमो, पेच्छिय सक्क पळाओ गद्धि सओ विलगो, दो सीसानि कयाणि, सक्कवि
 दो जाया, एवं जायइयाणि सीसानि यिउपति ताथतियाणि सओ विउवति सक्कइयाणि, ताहे नासिउमारओ,

१ नं गरंत्तेक वाप्रियते क्कालिओ वाप्रियते तथा वसे त गेरुओ प्रदेपमावण्णियाणि मार्गपति अण्णए एवम निमच्चिणः पाएवके देवकालि
 बट्टयो १ राजा निमच्चपति तदा मन्नि-गदि परं क्कालि-मां परिवेएवति तदि नवरं जेमासि राजा मन्नि-इवं करोमि राजा समजुत्तः क्कालिक्क गुरं एताः
 क्कालिओ मन्नि-भेदिण राजा मन्नि-भेरिकं वरिरेएय, क्कालिओ मन्नि-अ वरंतेउक्कावं पुम्मद्विपववासीति करोमि क्कालि-अवि मन्निओम्मद्विप्वं
 नयममदिप्पए पक्कएनेव परिवेचिं स परिवेएवमान्योउट्टुलिं वाळपति क्वं तव ! पक्कए क्कालिक्कस्तेव निवेदेव मन्निओ वैपमसइअपरिवाओ मुणिसुज्ज
 गर्मिने इग्गगात्रादि वदिणः इग्गए पर्वोदि एवोवः मौपर्वे कप्पे सओ जाण, स परिवाइ सेणामिओयेवामिओमिक्क येरावओ जाणः इग्गए व छळं एका
 दिण गुरिणा सओ निम्ममः दे तीरे हुने सओ अदि डी जातो एवं यावन्ति वीचोमि विउवति सक्कः तदा बट्टुमारओव।

रुद्रविष्णुसुगतादीनि अन्यतीर्थिकपरिगृहीतानि वा(अर्हत्) चैस्थानि-अर्हत्प्रतिमालक्षणानि यथा भौतपरिगृहीतानि धीरम
 प्रमहाकालादीनि वन्धितुं वा नमस्कर्तुं वा, तत्र धन्दनं-अभियादनं, नमस्करण-प्रणामपूर्वक प्रशस्तप्यनिभिर्गुणोरकीर्तनं, को
 दोषः स्यात् ? अन्येषां तद्वृत्ताना मिथ्यात्वाविस्मयीकरणादिरिति, तथा पूर्व-आदौ अनालस्येन सत्ता अन्यतीर्थिकला
 नेषालसुं वा संलसुं वा, तत्र सकृत् सम्भाषणमालपन पौनःपुन्येन संलपनं, को दोषः स्यात् ? ते हि तसतराययोगोक्तव्याः
 खत्वासनादिक्रियाया नियुक्ता भवन्ति, तत्प्रत्ययः कर्मबन्धः, तथा तेन वा प्रणयेन गृहागमनं कुर्युः, अथ च भाषकस्य
 स्वजनपरिजनोऽगृहीतसमयसारसैः सह सम्बन्ध यायादित्यादि, प्रथमालसेन त्वसम्भ्रमं लोकापयादभयात् कीदृशस्य
 मित्यादि वाच्यमिति, तथा तेषामन्यतीर्थिकानां अशनं-घृतपूर्णादि पानं-द्राक्षापानादि खादिम-अपुष्यकादि स्वादिग
 -ककोलवङ्गादि दातुं वा अनुप्रदातुं वा न कस्यत इति, तत्र सकृद् दानं पुनः पुनरनुप्रदानमिति, किं सर्वथैव न कस्यत
 इति ? न, अन्यथा राजाभियोगेनेति-राजाभियोगं मुक्त्वा बलाभियोगं मुक्त्वा देवताभियोगं मुक्त्वा गुरुनिग्रहेण-
 गुरुनिग्रहं मुक्त्वा वृत्तिकान्तार मुक्त्वा, एतदुक्तं भवति-राजाभियोगादिना वददपि न धर्ममतिकामति ।

इह चोदाहरणानि, 'कहं रायाभिओगेण देतो णातिचरति घम्मं ?' तत्रोदाहरणम्-इत्थिणाग्गे नयरे जियसच् राया,
 कत्तिओ सेही नेगमसहस्सपठमासणिओ सावगवण्णगो, एवं कालो वच्चइ, तस्य य परिदायगो मासमासेण रामइ,

१ कर्म राजाभियोगेन वृत्तातिचरति धर्मं इत्थिणाग्गे नयरे जियसच् राजा कर्त्तिकः सेही भियमसहस्सपठमासमिकः सावगवण्णकः एवं कालो
 वच्चइ, तत्र च परिजाजको मासमासेव वृत्तवति

त खड्डोणो आवाति, कसिओ नावाति, ताहे से सो नेरुओ पओसमावण्णो छिद्धानि मण्णति, षण्णया रावाए निर्म-
 तिओ पारणए नेच्छति, बहुसो २ राया निर्मतेइ ताहे मणइ-अइ नवरं मम कसिओ परिवेसेइ तो नवरं जेममि,
 राया मणइ-एयं करेमि, राया समणूसो कसियस्स घरं गओ, कसिओ मणइ-सेविसइ, राया मणति-नेरुयस्स परिवेसेहि,
 कसिओ मणत्ति-न यट्टइ अम्हं, तुम्ह यिसययासिचि करेमि, विवेइ-अइ पवइओ शोओ न एवं मर्वठं, पव्वा जेण परि-
 वेसियं, सो परिवेसेज्जंतो अंगुठिं चालेत्ति, किइ से !, पव्वा कसिओ तेण निदेएण पवइओ नेगमसइस्सपरिचारो
 मुणिसुययसमीये, धारसगानि पट्टिओ, धारस घरिसानि परियाओ, सोइम्मे कथे सक्खो आओ, सो परिवापओ तेणा
 भिभ्रोणेण भाभिओगिओ परापणो जाओ, पेच्छिय सक्कं पछाओ गट्ठिइ सक्खो वित्तगो, दो सीसानि कयाणि, सक्खाणि
 दो जाया, एवं जायइयाणि सीसानि यित्तपत्ति ताधतियाणि सक्खो वित्तवत्ति सक्कथ्याणि, ताहे नासिबमारओ,

१ नं मर्वठोक जादियते कर्तिको जादियने तदा तस्मै त मीरिक्कं प्रोपमापवत्तिउत्तमि मार्यपत्ति वत्तवदा राज्ञा निमज्जितः पारणके नेच्छति
 बहुसो २ राया विमथयति तदा मयति-पदि परं कर्तिकः मां परिवेचयति ताहिं ववरं केमामि रावा मज्जति-इवं क्योमि रावा सममुप्यः कर्तिकस्य गृहं गता
 कान्तेको मयति मंरिता राज्ञा मयति-मीरिक्कं परिवेचय कर्तिको मज्जति-न वरुतेउप्पाकं, पुप्फावत्तवत्तीति क्योमि पित्तवत्ति-वदि प्रवत्तितोऽम्पियं
 नेगमसिण्वइ वमारनेव परिवेत्तिं त परिवेचयानोऽनुत्तिं चाळयति कवं तव ? पमाए कर्तिकस्तेव निवेचिय प्रवत्तितो नेगमसइस्सपरिचारो मुणिसुवव
 मर्षाने इराणागानि पट्टिः इराए वरुत्ति वरुत्तः मौप्ये कये सक्खो जाठः, त परिवेचइ वेवामिभोगेवापिबोसिक वेवापओ जाठः इत्था व कवं पव्वा-
 पिया गृहीणा कयो विल्लमः ३ एते इने तस्मै अदि दूरी जाठो एवं पायत्ति एतेपि विदुर्बेदि तावत्ति सक्कथ्याणि विदुर्बेदि कः तदा भंडुमारववा

छम्भंगा, एते य धूलगमेहुणपठमधरगममुचमाणेण लब्धा, विविधाविसुवि पसेयं छ २, मेलिया छत्तीसं, एते प
चावाणपठमधरममुचमाणेण लब्धा, विविधाइसुवि घरेसु पसेय २ छत्तीसं २, मेलिया दो सया सोलसुत्तरा,
यायपठमधरगममुचमाणेण लब्धा, विविधाइसुवि पसेयं दो दो सया सोलसुत्तरा, सयेवि मिलिया दुवाडस
पप य मूलाओ आरम्भ सयेवि दो सहस्त्रा पचसया चाणवया, दुवालससया छण्णवया ३, मिलिया छसहस्त्रा
असीया, तसच्च यपुक्क प्राक् 'चरसंजोगाण पुण चरसद्धिसयाणडसीयाणि'सि, इयाणिं पंचगचारणिया, तस्य धूलम
धूलगमुसावार्यं धूलगावत्तादाण धूलगमेहुण धूलगपरिगह च पञ्चकूलाइ दुविहविधिणेण १ पाणातिवायाति २ ३ ४

This block contains a dense, highly degraded scan of text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The characters are extremely faint and difficult to decipher, appearing as a complex pattern of vertical lines and noise.

गाथा भाषिताऽर्थैवेत्यभिविष्टमानुपञ्चिकं, प्रकृतं प्रस्तुता, वत्र पस्मात् भावकपर्यन्तस्य तावत् मूळं सम्यक्त्वं तस्माद् सवृगत
मेव विधिमभिधानुकाम आह—

तदथ समणोबासओ पुण्ढामेव मिच्छस्ताओ पटिक्कमइ, समत्त उयसपत्तइ, नो से कप्पइ अन्नप्यमिई
अन्नउत्थिय या अन्नउत्थियअवेययाणि या अन्नउत्थियपरिग्गहियाणि अरिइतायेइयाणि वा वंदिस्सए वा वंदिस्सए वा नमं
स्सिस्सए वा पुळ्ळिय अणालस्सएण आलथिसए या संलथिसए वा तेसि अस्सणं वा पाणं वा साइम वा
साइम या दाउ या अणुप्पयाउ या, नत्तथ रायाभिओगेणं गणाभिओगेण पलाभिओगेण वेवयाभिओगेण
गुरुनिग्गोणं विसीकत्तारेणं, से य समसे पत्तस्यसमत्तमोहणियकम्मणुवेयणोवसमत्तपत्तसुत्थे पत्तससुत्ते
गाइन्दिओ सुत्ते आगपपरिणामे पत्तसो, सम्मसास्स समणोयासएण इमे पंच अइपारा जाणियन्त्वा न समाय
रियन्त्वा, तज्जाहा-मक्का कत्ता यित्तिगिच्छा परपासइपत्तसा परपासइसथये (सुत्तम्) ॥

अथ व्याख्या—श्रमणानामुपामका श्रमणोपासकाः आपक इत्यर्थः, श्रमणोपासकः 'पूर्वमेव' आदायेव श्रमणोपासको
मान् मिप्यागागतु-तस्यार्थोश्रयानरूपात् प्रतिक्रामति-नियसते, न तन्नित्तिमाधमत्रामिप्रेतं, किं तर्हि !, तन्नित्तिद्वारेण
मम्यस्ता-श्रयार्थोश्रयानरूपं उप-श्रामीप्येन प्रतिपद्यते, सम्यक्त्वं सुपत्तम्पत्तस्य सतः न 'से' तस्य 'कस्यते' युग्यते 'अद्यममृति'
मम्यस्त्यप्रवित्तिक्काडादारम्य, किं न कस्यते !-अन्यथीथिकान्-धरकपरिमाजकमिशुमौत्वावीन् अन्यथीथिकेववतानि-

छब्भंगा, एते य पूळगमेहुणपढमधरगममुंभमाणेण लब्धा, वितियादिसुवि पचेयं छ २, मेलिया छत्तीसं, एते य पूळगार
त्तादाणपढमधरगममुंभमाणेण लब्धा, वितियाइसुवि घरेसु पचेय २ छत्तीसं २, मेलिया दो सया सोलसुत्तरा, एते पूळगमुसा
घायपढमधरगममुंभमाणेण लब्धा, वितियाइसुवि पचेय दो दो सया सोलसुत्तरा, सवेधि मेलिया दुवालस सया छणत्तरा,
एय य मूलाओ आरब्भ सबेधि दो सहस्सा पचसया षणत्तरा, दुयात्तससया छणत्तरा ३, मेलिया छत्तहस्सा षत्तारि सया
असीया, तत्तच्च यदुकं प्राक् 'अत्तसंजोगाण पुण अत्तसंजिसयाणऽसीयाणि'सि, इयानिं पंचगधारणिया, तत्तय पूळगपाणाइयायं
पूळगमुसावार्यं पूळगादत्तादाणं पूळगमेहुणं पूळगपरिगाहं ष पच्चकुत्ताइ दुयिहं वियिहेण १ पाणातिवायाति २ ३ पूळगपरि
गाहं दुयिहं बुयिहेण २ एयं पुषब्भमेण छब्भंगा, एय पूळगमेहुणपढमधरगममुंभमाणेण लब्धा, धीयाइसुवि पचेयं २ छ ७,
मेलिया छत्तीसं, एते य पूळगादत्तादाणपढमधरगममुंभमाणेण लब्धा, धीयादिसुवि पचेयं २ छत्तीसं २, मेलिया दो सया
सोलसुत्तरा, एय य पूळगमुसावायपढमधरगममुंभमाणेण लब्धा, वितियाइसुवि पत्तयं २ दो सया सोलसुत्तरा २, मेलिया
दुवालस सया छत्तत्तरा, एय य पूळगपाणातिवायपढमधरगममुंभमाणेण लब्धा, वितियाइसुवि पचेयं २ दुवालस सया
छणत्तरा, सबेधि मेलिया सत्तसहस्सा सत्तसया छात्तत्तरा, तत्तच्च यदुकं प्राक् 'सत्तत्तरीसयाइं छत्तत्तराइं तु पंचसज्जोप'
एत्तत्तु भायितं, 'सत्तत्तगुणमयिरयमेलियाण जाणाहि सब्भगं'ति सत्तत्तगुणगाही एतो चेव भेओ, अवरियसम्मदिही वितिओ,
एयइं मेलियाण सबेसिं पुषभणियाण भेयाण जाणाहि सब्भगं इमं आतं, परुयणं पटुष तं पुण इमं-सोत्तसं भेधेत्यादि

गाथा आचिताडंभोत्थभिहितमानुषक्रिकं, प्रकृतं प्रस्तुता, तत्र पलात् आयकपरमत्वं तापत् मूलं सम्यक्त्वं तस्माद् उपगृह्यते
 मेव विधिमभिधानुकाम आह—

तस्य समणोवाससो तुल्यानेष विरुत्तराजो पटिकसह, समस्तं द्रवसंपन्नह, नो से कल्प्य अत्राप्यभिर्
 अत्रउत्थिण वा अत्रउत्थिणअदेयपाणि वा अत्रउत्थिणपरिगृहिपाणि अरिहतवेदयाणि वा वरिषाण वा नमं
 सिस्ताण वा पुष्टिय अणात्तापण आलथिसाण वा सलथिसाण वा तेसि भसणं वा पाण वा लाइम वा
 साइम वा दाउ वा अनुप्ययाउ वा, नदत्थ रायाभिजोगेण गणाभिजोगेण बलाभिजोगेण देवयाभिजोगेण
 गुरुनिगारेणं विरुत्तराजं, से य समस्ते पसत्थसमशामोइणियकम्माणुवेयणोयसमत्थयसमुत्थे पसमसवे
 गाइलिगे सुपे आगपरिणामे पन्नरो, सम्मसत्स समणोवासणं इमे पंथ अइपारा आणियब्बा न समाय
 रियज्या, तन्नादा-सत्ता कणा यित्तिगिच्छा परपासउपसंसा परपासउसयवे (सूत्रम्) ॥

मह्य व्याख्या—श्रमणानामुपासकाः श्रमणोपासकाः आयक इत्यर्थः, श्रमणोपासकः 'पूर्वमेव' आदावेष श्रमणोपासको
 मान् मिष्यागात्-तस्यार्थाध्यानरूपात् प्रतिक्रामति-नियर्षते, न तन्निवृत्तिमात्रमत्रामिषेवं, किं तर्हि !, तन्निवृत्तिद्वारेण
 गम्यस्ते-तस्यार्थाध्यानरूपं उप-गामीष्येन प्रविपद्यते, सम्यक्स्यमुपसम्पन्नस्य घटः न 'से' तस्य 'कस्यते' युज्यते 'अपमृति'
 गम्यस्तेप्रतिगणिकाछादारम्य, किं न कस्यते !-अन्यतीर्थिकान्-धरकपरिप्राजकभिमुमौवादीन् अम्यतीर्थिक्येववानि-

एते य यूलगगादसादाणपढमघरगमसुंभमाणेण लद्धा, वितियादिसुधि पत्तेयं युवालस २, सवेऽधि मेलिया पायत्तरि, एते य
 यूलगमुसावायपढमघरगमसुंभमाणेण लद्धा, वितियादिसु पत्तेयं वायत्तरि २, सपेयि मेलिया चत्तारि सया वचीसा, एय
 यूलगमुसावाओ तिगसंजोएण यूलगगादसादाणेण सह चारिज्जाइ, तस्य यूलगमेहुणेण सह चारिज्जाइ, तस्य यूलगमुसावायं
 यूलगमेहुणं यूलगपरिगह च पच्चक्खाति युधिहतिविहेण १ यूलगमुसावायं यूलगमेहुणं २ १ यूलगपरिगहं पुण युधिहदुयिहेण
 २ एव पुषक्केमेण छब्भंगा, एए यूलगमेहुणपढमघरगमसुंभमाणेण लद्धा, वितियादिसुधि पत्तेयं २ छ २ ह्यंति, सवेऽयि मेळि
 या छत्तीसं, एते य यूलगमुसावापढमघरगमसुंभमाणेण लद्धा, वितियादिसुधि पत्तेयं छत्तीसं २ ह्यति, सवेऽयि मेलिया दोस
 या सोलसुत्तरा, चारिओ तिगसंजोएण यूलगमुसावाओ, इयाणिं यूलगगादसादाणादि चित्तिज्जाइ, तस्य यूलगगादसादाण मेहुणं
 परिगह च पच्चक्खाइ युधिहतिविहेण १ यूलगगादसादाणं यूलगमेहुणं २ १ यूलगपरिगहं पुण युधिहदुयिहेण २, एय पुषक्केमेण
 छब्भंगा, एते य यूलगमेहुणपढमघरगमसुंभमाणेण लद्धा, वितियादिसुधि पत्तेयं छ २, सवेऽयि मेलिया छत्तीसं, एते य यूलगगादसा
 दाणपढमघरगमसुंभमाणेण लद्धा, वितियाइसु पत्तेयं छत्तीसं २, सवेऽधि मेलिया दो सया सोलसुत्तरा, एते य मूलाओ आरब्भ
 सवेऽयि अठयाला छ सया वचीसा चत्तसया सोलसुत्तरा दो सया च वचीसा चत्तसया सोलसुत्तरा दो सया, एए सवेऽयि मेलिया
 इगधीससयाइ सद्धां मंगणं भयंसि, तत्तच्च यतुं कं प्राग्'तिगसंजोएण दसण्ह मंगसया एक्कीसई सद्धा' तदेव्व भायित, इयाणि
 चत्तचारणिया, तस्य यूलगपाणाइवायं यूलगमुसावायं यूलगगादसादाणं यूलगमेहुण च पच्चक्खाति युधिहतिविहेण १ पूढ
 गपाणातिथायाइ २-३ यूलगमेहुणं पुण युधिहदुयिहेण २, एवं पुषक्केमेण छब्भंगा, यूलगपरिगहेणयि छ, एएयि मेलिया

पुत्रात्स, एते च पूरुगावचादाणपढमपरगममुंचमाणेण छद्दा, वितियादिसुवि पत्तेयं पुत्रात्स २, छवेवि मेळिया वाव
 सति, एते च पूरुगमुसावाचपढमपरगममुंचमाणेण छद्दा, वितियादिसुवि पत्तेयं वावसति २, सवेवि मेळिया वावति सवा
 बचीसा, एते च पूरुगपाणातिवायपढमपरगममुंचमाणेण छद्दा, वितियादिसुवि पत्तेयं वावति २ सया बचीसा, सवेवि
 मेळिया दो सहस्ता पंच सया वाणतया, इयानि अण्णो विगण्यो-पूरुगमुसावायं पूरुगमुसावायं पूरुगमेहुणं पूरुगप
 रिगाहं च पद्यरूपाति बुधिहं बुधियेण २, एवं पुपकमेण छद्भंगा, एते च पूरुगमेहुणपढमपरगममुंचमाणेण छद्दा, विति-
 यादिसु पत्तेयं २ छ छ सवे मेळिया छत्तीसं, एते च पूरुगमुसावायपढमपरगममुंचमाणेण छद्दा, वितियादिसुवि पत्तेयं छत्तीसं
 २, सवेवि मेळिया दो सया सोलसुत्तरा, पप पूरुगपाणाइवायपढमपरगममुंचमाणेण छद्दा, वितियादिसुवि पत्तेयं २ दो
 २ सया सोलसुत्तरा, सवेवि मेळिया पुवालस सया छसतया, इयानि अण्णो विगण्यो-पूरुगपाणाइवायं पूरुगअदचादानं
 पूरुगमेहुण पूरुगपरिगाहं च पद्यरूपाति बुधिहं वितियेण १, पूरुगपाणातिवायं पूरुगावचादानं पूरुगमेहुणं २ ३ पूरुगप-
 रिगाहं च पुण बुधिसुविपेण २, एवं पुपकमेण छद्भंगा, एते य पूरुगमेहुणस्स पढमपरगममुंचमाणेण छद्दा, वितियादिसुवि
 छ २, मेळिया छत्तीसं, एते य पूरुगात्रत्तादाणपढमपरगममुंचमाणेण छद्दा, वितियादिसुवि पत्तेयं छत्तीसं २, सवेवि मेळिया
 दो सया सोलसुत्तरा, एते य पूरुगपाणाइवायपढमपरगममुंचमाणेण छद्दा, वितियादिसुवि पत्तेयं दो दो सया सोलसुत्तरा,
 मवेवि मेळिया पुवालस सया छण्णतया, इदानिमण्णो विगण्यो-पूरुगमुसावायं पूरुगावचादानं पूरुगमेहुण पूरुगपरि
 गाहं च पद्यरूपाति बुनिहसितियेण १ पूरुगमुसावायाति २ ३ पूरुगपरिगाहं पुण बुधिदुविपेण २, एवं पुपकमेण

एते य पूलगादत्तादाणपढमघरगममुंचमाणेण लब्धा, वितियादिसुवि पत्तेयं दुवाळस २, सवेडवि मेळिया पायत्तरि, एते य
 पूलगमुसावायपढमघरगममुंचमाणेण लब्धा, वितियादिसु पत्तेयं वायत्तरि २, सवेवि मेळिया चत्तारि सया पत्तीसा, एप
 पूलगमुसावाओ सिगसंजोपण पूलगादत्तादाणेण सह चारिओ इयाणि पूलगमेहुणेण सह चारिओ, तस्य पूलगमुसावायं
 पूलगमेहुणं पूलगपरिगाहं च पञ्चकूसाति बुविहंसिबिहेण १ पूलगमुसावायं पूलगमेहुणं २ ३ पूलगपरिगाह पुण बुविहंसुबिहेण
 २ एवं पुवक्कमेण छब्भंगा, एप पूलगमेहुणपढमघरगममुंचमाणेण लब्धा, वितियादिसुवि पत्तेयं २ छ २ हवसि, सवेडवि मेळि-
 या छत्तीसं, एते य पूलगमुसावायपढमघरगममुंचमाणेण लब्धा, वितियादिसुवि पत्तेयं छत्तीसं २ हवसि, सवेडवि मेळिया दोस
 या सोलसुत्तरा, चारिओ सिगसंजोपण पूलगमुसावाओ, इयाणि पूलगादत्तादाणावि विचिओ, तस्य पूलगादत्तादाणं मेहुण
 परिगाहं च पञ्चकूसाइ बुविहंसिबिहेण १ पूलगादत्तादाणं पूलगमेहुणं २ ३ पूलगपरिगाहं पुण बुविहंसुबिहेण २, एवं पुवक्कमेण
 छब्भंगा, एते य पूलगमेहुणपढमघरगममुंचमाणेण लब्धा, वितियादिसुवि पत्तेयं छ २, सवेडवि मेळिया छत्तीसं, एते य पूलगादत्ता
 दाणपढमघरगममुंचमाणेण लब्धा, वितियाइसु पत्तेयं छत्तीसं २, सवेडवि मेळिया दो सया सोलसुत्तरा, एते य मूलाओ आरब्भ
 सवेडवि अठयाला छ सया वत्तीसा चत्तसया सोलसुत्तरा दो सया य वत्तीसा चत्तसया सोलसुत्तरा दो सया, एप सवेडवि मेळिया
 इगधीससयाई सट्टाई भगणं भवंसि, ततत्त यपुक्क प्राग्'सिगसंजोगाण दसण्ह भंगसया एक्कधीसई सट्टा' तदेतत्त भायितं, इयाणि
 चरक्कचारणिया, तस्य पूलगपाणाइवायं पूलगमुसावायं पूलगादत्तादाणं पूलगमेहुणं च पञ्चकूसाति बुविहंसिबिहेण १ पूल
 गपाणातिवायाइ २ ३ पूलगमेहुणं पुण बुविहंसुबिहेण २, एवं पुवक्कमेण छब्भंगा, पूलगपरिगाहेणवि छ, एपवि मेळिया

अङ्कारस, एते ष पूङ्गमुसात्तादायपढमपरकममुञ्चमाणेण लञ्जा, एवं वीयादिसुवि पत्तेयं २ अङ्कारस २ इत्यंति, सवेचि मेळिया अङ्कु-
 तरे सवं, एव च पूङ्गपाणाइयायपढमपरकममुञ्चमाणेण लञ्जा, एवं वीयाइसुवि पत्तेयं २ अङ्कुतरे २ सयं इत्यंति, एए ष सवेचि
 मिळिया छ सयाणि अहयालाणि, एवं पूङ्गपाणात्तिषाओ तिगसञ्जोएण पूङ्गमुसायाएण सह चारिओ, एवं अदत्तादाणेण
 सह चारिञ्जति, तस्य पूङ्गपाणाइयायं पूङ्गादत्तादाणं पूङ्गमेहुणं च पच्चकुलाइ पुविइतिविहेण १ पूङ्गपाणाइयायं
 पूङ्गादत्तादाणं २ १ पूङ्गमेहुणं पुण पुविइ दुयिहेण २ एव पुवकमेण छळ्मंगा, एवं पूङ्गपरिगोएणवि छ मेळिया
 पुयालस, एते य अदत्तादाणपढमपरकममुञ्चमाणेण लञ्जा, एवं वीयाइसुवि पत्तेयं २ पुयालस २, सवेचि मेळिया वावचरि
 इत्यंति, एते य पाणाइयायपढमपरकममुञ्चमाणेण लञ्जा, एते वितियाइसुवि पत्तेयं वावचरि २, सवेचि मिळिया चचारि
 सया नसीसा इत्यंति, एवं पूङ्गपाणाइयाओ तिगसञ्जोणेण पूङ्गादत्तादाणेण सह चारिओ, इयाणि पूङ्गमेहुणेण परिग-
 हेण सह चारिञ्जइ, तस्य पूङ्गपाणाइयाय पूङ्गमेहुणं पूङ्गपरिगहं २ १ पाणात्तिषायं मेहुणं २ २ परिगह पुविहं पुवि
 हेण २ एयं पुपकमेण छळ्मंगा, एए च पूङ्गमेहुणपढमपरकममुञ्चमाणेण लञ्जा, वितियादिसुवि पत्तयं २ छ छ, सवेचि मेळिया
 छसीस, एते य पूङ्गपाणात्तिषायपढमपरकममुञ्चमाणेण लञ्जा, वितियादिसु पत्तेयं २ छसीसं, सवेचि मेळिया सोलसुत्तरा दो स
 या। एवं पूङ्गपाणात्तिषाओ तिगसञ्जोएण मेहुणेण सह चारिओ, चारिओ य तिगसञ्जोएण पाणात्तिषाओ, इयाणि मुसावाओ
 धितिञ्जइ, तस्य पूङ्गमुसात्तायं पूङ्गादत्तादाणं पूङ्गमेहुणं च पच्चकुलाति पुविहं तिविहेण १ पूङ्गमुसायायं पूङ्गा
 दत्तादाण २ १ पूङ्गमेहुण पुण पुविइ दुयिहेण २ एवं पुवकमेण छळ्मंगा, एवं पूङ्गपरिगोएणवि छ, मेळिया पुयालस,

वायाइ चितिञ्जइ-तरय यूळगमुसायायं यूळगअदत्तादाण पच्चक्खाति दुयिहं तिविहेणं १ यूळगमुसायाय दुयिहं तिविहेण
 अदत्तादाणं पुण दुयिहं दुयिहेण २ एवं पुबकमेण छब्भगा नायथा, एव मेहुणपरिगहेसु पत्तेय पत्तेय छ २, सययि मिलिया
 अट्टारस, एते सुसावायं पढमपरगममुचमाणेण लब्धा १८, एवं वीयाविपरसुयि पत्तेय २ अट्टारस २ भयन्ति, एए
 सवेवि मेलिया अट्टारं सयति, चारिओ यूळगमुसावाओ, इयानिं यूळगादत्तादाणादि चितिञ्जसि, तरय यूळगादत्तादाणं
 यूळगमेहुणं वा पच्चक्खाति दुयिहतिविहेण १, यूळगअदत्तादाणं २ ३ यूळगमेहुणं पुण दुयिहं दुयिहेण २-२ एवं पुवकमेण
 छब्भगा नायथा, एवं यूळगपरिगहेणधि छमंगा, मेलिया वारस, एए य यूळगअदत्तादाणं पढमपरममुचमाणेण लब्धा, एवं
 वितियाइसुयि पत्तेय छ २ इवति, एते सवेवि मेलिया वावत्तरि इवति, चारित यूळगादत्तादाणं, इदानिं यूळगमे
 पुणादि चितिञ्जसि, तरय यूळगमेहुण यूळगपरिगह च पच्चक्खाति दुयिधं तिविधेण १ यूळगमेयुणं यूळगपरिगह
 पुण दुयिधं दुयिधेण २ एव पुबकमेण छब्भंगा, एते यूळगमेयुणपढमपरममुचमाणेण लब्धा, एवं वीयादिसुयि पत्तेयं २
 छ २ इवति, सवेवि मेलिया छत्तीसं, एते य मूलाओ आरम्म सवेवि चोत्तालसयं अट्टारसयं पायत्तरिं छत्तीस मेलिता
 तिण्णि सत्ताणि सट्ठाणि इवति, ततस्स यपुकं प्राक् 'दुगसज्जोगाण वसण्ह तिसि सट्ठा सत्ता होति'सि तदेववु भायित,
 इदानिं तिगचारणीयाप यूळगपाणात्तिवात यूळगमुसायाय यूळगादत्तादाण पच्चक्खाति दुयिधं तिविधेण १ यूळग
 पाणात्तिवात यूळगमुसावाद २ ३ यूळगादत्तादाणं पुण दुयिधं दुयिधेण २ यूळगपाणात्तियायं यूळगमुसायाय २ ३
 यूळगादत्तादाण पुण दुयिहं एगविहेण ३ एवं पुबकमेण छब्भगा, एवं मेहुणपरिगहेसुयि पत्तेयं २ छ २, सवेवि मेलिया

अकारस, एते य पूलगमुसावापपढमपरकममुचमाणेण लब्धा, एवं भीपादिसुवि पत्तेयं २ अकारस २ हर्षति, सवेवि मेळिया अह-
 चरं सयं, एवं च पूलगपाणाइवायपढमपरममुचमाणेण लब्धा, एवं भीयाइसुवि पत्तेयं २ अकारस २ सयं हर्षति, एए य सवेवि
 मेळिया छ सयाणि अहयासाणि, एवं पूलगपाणातिवाओ तिगसंजोपण पूलगमुसावापण सह चारिओ, एवं अदत्तावाणेण
 सह चारिज्जति, तस्य पूलगपाणाइवायं पूलगादत्तादाणं पूलगमेहुणं च पच्चकुलाइ दुविहतिविशेण १ पूलगपाणाइवायं
 पूलगादत्तादाणं २ १ पूलगमेहुणं पुण दुयिह दुयिहेण २ एवं पुपकमेण छम्भगा, एवं पूलगपरिगणेणवि छ मेळिया
 दुयालस, एते य अदत्तादाणपढमपरममुचमाणेण लब्धा, एवं भीयाइसुवि पत्तेयं २ दुयालस २, सवेवि मेळिया वावत्तरि
 हर्षति, एते य पाणाइवायपढमपरममुचमाणेण लब्धा, एते विठियाइसुवि पत्तेयं वावत्तरि २, सवेज्जि मिळिया चत्तारि
 सया वत्तीत्ता हर्षति, एवं पूलगपाणाइवाओ तिगसंजोणेण पूलगादत्तादाणेण सह चारिओ, इवाणि पूलमेहुणेण परिग-
 हेण सह चारिज्जिइ, तस्य पूलगपाणाइवायं पूलगमेहुणं पूलगपरिगई २ ३ पाणातिवायं मेहुणं २ ३ परिगइ दुविहं दुवि-
 हेण २ एवं पुपकमेण छम्भंगा, एए च पूलगमेहुणपढमपरममुचमाणेण लब्धा, वितियादिसुवि पत्तेयं २ छ छ, सवेज्जि मेळिया
 छत्तीस, एते य पूलगपाणातिवायपढमपरममुचमाणेण लब्धा, वितियादिसु पत्तेयं २ छत्तीसं, सवेवि मेळिया सोल्लसुत्तरा दो स
 या। एवं पूलगपाणातिवाओ तिगसंजोपण मेहुणेण सह चारिओ, चारिओ य तिगसंजोपणं पाणातिवाओ, इवाणि मुसावाओ
 थितिज्जिइ, तस्य पूलगमुसावायं पूलगादत्तादाणं पूलगमेहुणं च पच्चकुलाठि दुविहं तिधियेण १ पूलगमुसावायं पूलगा
 दत्तादाण २ १ पूलगमेहुण पुण दुविहं दुयिहेण २ एवं पुपकमेण छम्भंगा, एवं पूलगपरिगणेणवि छ, मेळिया दुयालस,

सम ॥ १ ॥ बहवा अणुव्वप चैव पञ्च पञ्जागदिसजोगदुवारेण पभ्यतरा मेवा निवसिञ्चि, सत्रेयमेकादिसंयोगपरिमाणप्रवर्द्धनपरान-
न्यकर्तृकी गाथा ॥

पञ्चण्हमणुव्वयाण इक्कादुगतिगच्चसक्कपणएहिं । पचगव्वसदसपणइक्कगे ए संजोग कायव्वा ॥ १ ॥
पत्तीए वक्ख्खार्ण-पंचण्हमणुव्वयाणं पुव्वमणियाणं 'एक्कगवुगतिगच्चक्कपणएहिं' चित्तिज्जमाणाण 'पंचगदसदसपणगए
क्कनो य संजोग जातवा' एक्केण चित्तिज्जमाणाणं पंच संजोगा, कहं?, पचसु घरएसु एगेण पंचेव भवन्ति, दुगेण चित्तिज्ज
माणाणं दस चेव, कहं?, पठमबीयघरेण एक्को १ पठमततियघरेण २ पठमचत्तरथघरेण ३ पठमपंचमघरेण ४ चित्तियततिय
घरेण ५ वीयचत्तरथघरेण ६ वीयपंचमघरेण ७ तत्तियचत्तरथघरेण ८ तत्तियपंचमघरेण ९ चत्तरथपंचमघरेण १० ॥
तिगेण चित्तिज्जमाणाणं दस चेव, कहं?, पठमवियतत्तियघरेण एक्को १ पठमचित्तियचत्तरथघरेण २ पठमचित्तियपंचमघरेण
३ पठमतर्इयचत्तरथघरेण ४ पठमततियपंचमघरेण ५ पठमचत्तरथपंचमघरेण ६ चित्तियततियचत्तरथघरेण ७ चित्तियततिय
पंचमघरेण ८ चित्तियचत्तरथपंचमघरेण ९ तत्तियचत्तरथपंचमघरेण १० । चत्तकेण चित्तिज्जमाणाणं पंच इयति, कहं?, पठमचि
त्तियततियचत्तरथघरेण एक्को पठमचित्तियततियपंचमघरेण २ पठमचित्तियचत्तरथपंचमघरेण ३ पठमततियचत्तरथपंचमघरेण
४ चित्तियततियचत्तरथपंचमघरेण ५, पंचगेण चित्तिज्जमाणाण एगो चेव भवत्तिचिगाथार्यः ॥ १ ॥ एत्थ य एक्कगेण य
जे पच सजोगा दुगेण जे दस इत्यादि, एएत्ति चारणीयापत्रोगेण आगयफुलगाहाओ तिण्णि—
वयमिक्कगसजोगाण इत्ति पंचण्ह तीसई भगा । दुगसंजोगाण व्वसण्ह त्तिप्पि सट्ठा सया इत्ति ॥ १ ॥

संजोगाण वसण्ण भंगसयं इक्खीसई सद्दा । चत्तसंजोगाण पुणो चत्तसट्ठिसयाणिऽसीयाणि ॥ २ ॥
 ससुत्तरि सपारं उसत्तराई च पच संजोप । उत्तरगुण भविरयमेलियाण जाणादि सव्वग्ग ॥ ३ ॥
 सोलस भेव सइस्सा अट्ठसया भेव होति अट्ठहिया । एसो उवासगण वयगइणविही समासेणं ॥ ४ ॥ (प०)
 व्याख्या—एतावत्त्रोऽय्य यकूताः सोपयोगा इत्युपन्यस्ताः, एतासि भावणाविही इमा-सत्र तावदिय स्वापना,

पूलगपाणात्तियातं पच्चकूलाइ बुविहं तिविहेण १ बुविहं बुविहेण २ बुविहं बुविहेण ३ एग-
 पिहं तिविहेणं ४ एगविहं बुविहेण ५ एगविहं एगविहेण ६, एवं पूळगमुसावापभवचाणाण
 मेहुणपरिग्गहेसु, एक्केके छभेदा, एए सपेयि मिलिया सीसं इवंपित्ति, सत्तच्च चतुक्कं प्राक् 'वय
 पक्कगसजोगाण होती पंचण्ह सीसई भंग'सि तद् भावितं, इयाणि तुगचारणिया-पूलगपाणाइ
 यायं पूळगमुसावायं पच्चकूसासि बुविहं तिविहेण १ पूळगपाणाइचायं बुविहं तिविहेण पूळगमुसा
 याय पुण बुविहं बुविहेण २ पूळगपाणाइचाय २ ३ पूळगमुसावायं पुण बुविहं एगविहेण २
 पूळगपाणाइचाय २ ३ पूळगमुसावायं पुण एगविहं तिविहेण ४ पूळगपाणाइचायं २ ३ पूळगमु-

प्रा० नु०	अ० भे०	प०
२।३	२।३	२।३
२।२	२।२	२।२
२।१	२।१	२।१
१।३	१।३	१।३
१।२	१।२	१।२
१।१	१।१	१।१

सावायं पुण एगविहं बुविहेण ५ पूळगपाणात्तियाय २ ३ पूळगमुसावायं पुण एगविहं एगविहेण ६, एवं पूळगभवत्तावा
 णमेहुणपरिग्गहेसु एक्केके छभंभा, सपेयि मिलिया चत्तपीसं, एए य पूळगपाणाइचाय पत्तमपरगममुच्चमाणेण उच्चा, एवं चिति
 यादिपरएसु पत्तयं चत्तपीस हयंति, एए य सपेयि मिलिया चोयाळं सयं, चालिओ पूळगपाणाइचाओ, इयाणि पूळगमुसा-

सय ॥ ६ ॥ अहवा अनुव्वप चेष पडुच पळगादिसंभोगदुवारेण पभूयतरा मेवा निर्दसिज्जंठि, तत्रेयमेकादिसंभोगपरिमाणप्रदर्शनपराऽ-
न्यकर्तुंकी गाथा ॥

पचण्हमणुवयाण इक्कगदुगतिगचत्तकपणएहिं । पचगवत्सदसपणइक्को प सजोग फायव्वा ॥ १ ॥
एतीए वकूत्थारणं-पंचण्हमणुवयाणं पुवभणियाणं 'एक्कगदुगसिगचत्तकपणएहिं' चित्तिज्जमाणाणं 'पंचगदसदसपणणए
क्कनो य संजोग जातवा' एक्केण चित्तिज्जमाणाणं पंच संजोगा, कहं १, पचसु घरएसु एगेण पंचेय भवन्ति, दुगण चित्तिज्ज
माणाणं दस चेष, कहं १, पढमवीयघरेण एक्को १ पढमतियघरेण २ पढमचत्तयघरेण ३ पढमपंचमघरेण ४ पित्तियत्ततिय
घरेण ५ वीयचत्तयघरेण ६ वीयपंचमघरेण सत्तमो ७ तत्तियचत्तयघरेण ८ तत्तियपचमघरेण ९ चत्तयपंचमघरेण १० ॥
त्तिगेण चित्तिज्जमाणाणं दस चेष, कहं १, पढमवियत्तत्तियघरेण एक्को १ पढमवित्तियचत्तयघरेण २ पढमवित्तियपंचमघरेण
३ पढमसईयचत्तयघरेण ४ पढमतत्तियपंचमघरेण ५ पढमचत्तयपचमघरेण ६ वित्तियत्ततियचत्तयघरेण ७ वित्तियत्ततिय
पचमघरेण ८ वित्तियचत्तयपचमघरेण ९ तत्तियचत्तयपंचमघरेण १० । चत्तक्केण चित्तिज्जमाणाणं पंच इव्वंति, कहं १, पढमपि
त्तियत्तयचत्तयघरेण एक्को पढमवित्तियत्ततियपंचमघरेण २ पढमवित्तियचत्तयपचमघरेण ३ पढमतत्तियचत्तयपचमघरेण
४ वित्तियत्ततियचत्तयपंचमघरेण ५, पंचगेण चित्तिज्जमाणाण एगो चेष भयत्तिचिगायार्थः ॥ १ ॥ एत्थ य एक्केण य
जे पच संजोगा दुगेण जे दस इत्यादि, एएसिं चारणीयापभोगेण आगयक्कगद्वाजो त्तिण्णि-

वयमिक्कगसजोगाण इत्ति पंचण्ह तीसई भंगा । दुगसजोगाण वत्तण्ह त्तिण्णि सद्दा सया इत्ति ॥ १ ॥

मर्जेणं वासाप कापण्य ष', एते सप्त भंगा करणेणं, एवं कारणेण्यधि एए तेव सप्त भंगा १४, एवं अणुमोयणेणवि सप्त
 भंगा २१, अहवा न करेइ न कारवेइ मणसा १ अहवा न करेइ न कारवेइ वषसा, २ अहवा न करेइ न कारवेइ कापण्य
 ३ अहवा न करेइ न कारवेइ मणसाययसा ५ अहवा न करेइ न कारवेइ मणसा कायेणं ५ अहवा न करेइ न कारवेइ वषसा कापण्य
 सा १ अहवा न करेइ न कारवेइ मणसा ययसा कायसा ७, एते करणकारायेणेहि सप्त भंगा ७ एवं करणाणुमोयणेहि
 सप्त भंगा ७, एय कारायणाणुमोयणेहियि सप्त भंगा, एय करणकारायणाणुमोयणेहियि सप्त भंगा ७, एवेते सप्त सप्त-
 भंगाणं एगूणपण्णास विगप्पा भवन्ति, एत्य इमो एगूणपन्नासइमो विगप्पो-पाणाठिकायं न करेइ न कारवेइ करेतेपि
 अत्र न समणुवाणइ मणेणं यायाप कापण्यि, एस अंतिमविगप्पो पठिमापठिवसत्स समणोवासगत्स तिविहिविविणेणं
 मपठीति, एय ताप भवीतकाले पठिकर्मतस्स एगूणपण्णा भवन्ति, एवं पडुपण्णेवि काले संवरेतस्स एगूणपण्णा भवन्ति, एवं
 अणागएचि काले पचकूतायसरम एगूणपन्नासा भवन्ति, एवमेवा एगूणपण्णासा विणि सीवालं सावयसयं भवति-

धीयानं मंगसयं जस्स बिसोरीरे दोति टवळदं । सो सत्तु पचइलाने कुसळो सेसा अकुसळा उ ॥ १ ॥ एवं पुव पंचाहि अणुपरहि
 गुन्निये सप्तसयानि पचणीसानि सारयाणं भवन्ति, -सीयाळं भंगसयं विहियणइलानेभपरियाणं । बोगवियकववियकाउत्तियणं गुणेबन्न
 ॥ २ ॥ धीयाळं मंगसय पचसडापमि जस्स उवळद । सो सत्तु पचवसलाने कुसळो सेसा अकुसळा य ॥ ३ ॥ सीवालं मंगसयं गिहि-
 पचवसलानेभपरियाणं । तं च निहिया इमेणं मावेयमं पयसेणं ॥ ४ ॥ तिवि तिया विणि दुवा विभिक्किवा य हुत्ति बोगेसुं । सिदुइ
 सिदुइके सिदुएणं चेव इरणाइ ॥ ५ ॥ एत्थे लळ्ळइ एगो सेसेसु पएसु विव सिय सिपति । दो नव तिव दो मवणा विगुमिय सीयाळ भंग

णः सप्तम', इह च सम्पूर्णासम्पूर्णाचरगुणभेदमनाहृत्य सामान्येनैक एव भेदो विषयितः, 'अधिरयओ षष अहुमओ'सि भयि
 रतस्यैवाष्टम इति अधिरतसम्यग्दृष्टिरिति गायार्थः ॥ १५५९ ॥ इत्यमेते अष्टौ भेदाः प्रदर्शिताः, एत एव यिमग्यमाना
 द्वात्रिंशद् भवन्ति, कथमित्यत आह—'पणग'सि पञ्चाशुप्रतानि समुदितान्येव गृह्णाति कश्चित्, तत्रोक्तक्षणाः पञ्च भेदा
 भवन्ति, 'षट्कं च'सि तथाऽशुप्रतचतुष्टय गृह्णात्यपरसत्रापि पठेय, 'तिग'न्ति एयमशुप्रतत्रय गृह्णात्यन्यसत्रापि पठेय,
 'दुगं च'सि इत्यमशुप्रतद्वय गृह्णाति, तत्रापि पठेव, 'एक व'सि तथाऽन्य एकमेयाशुप्रतं गृह्णाति, तत्रापि पठय, 'गिण्दर
 वयाइ'ति इत्थमनेकधा गृह्णाति प्रतानि, विचित्रत्वात् श्रावकधर्मस्य, एयमेते पञ्च पदकारिदाव् भवन्ति, प्रतिपद्योत्तर
 गुणेन सैकत्रिंशत्, तथा चाह—'अह्वावि (य) चरगुणे'सि अथयोसगुणान्—गुणप्रताद्विद्विषयान् गृह्णाति, समुदितान्यप
 गृह्णाति, केवलसम्यग्दर्शनिना सह द्वात्रिंशद् भवन्ति, तथा चाह—'अह्वावि न गिण्दती किंचि'सि अथया न गृह्णाति
 तानप्युत्तरगुणानिति, केषुच सम्यग्दृष्टिरेवेति गायार्थः ॥ १५६० ॥ इह पुनर्मूलगुणोत्तरगुणानामाधारः सम्यक्त्यं दर्शते
 तथा चाह—'निस्तकियनिकलिय'गाहा, शङ्कादिस्वरूपमुदाहरणद्वारेणोपरिष्टाद् वक्ष्यामः 'धीरवचने' महाधीरं पर्यर्द्धमानस्वामि-
 प्रवचने 'एते' अनन्तरोक्ता द्वात्रिंशदुपासकाः—श्रावका भणिताः—वफा इति गायार्थः ॥ १५६१ ॥ एत चैव पक्षीसवियिहा
 करणासियजोगवियकालतिपणं विसेसेज्जमाणा सीयाळ समणोधासगसथं भयति, कइ ! पाणाइवार्यं न करेति मणेणं, अधया
 पाणासिपात न करेइ यायाए, अहया पाणातिपात न करेइ काएणं इ, अथवा पाणातिपातं न करेति मणणं यायाए य, अधया
 पाणातिवार्यं न करेति मणेण काएण य, अथवा पाणातिपातं न करेति यायाए काएण य इ, अथवा पाणातिपातं न परेति

मर्जेणं वाचाय काएण वं, एते सच भंगा करेणं, एवं कारखेणेणवि एए वेव सच भंगा १४, एवं अणुमोयणेणवि सच
 भंगा २१, अहवा न करेइ न कारवेइ मणसा ३ अहवा न करेइ न कारवाइ वयसा, २ अहवा न करेइ न कारवेइ काएण
 इ अहवा न करेइ न कारवेइ मणसाययसा ५ अहवा न करेइ न कारवेइ मणसा कायेणं ५ अहवा न करेइ न कारवेइ वयसा काय-
 सा ६ अहवा न करेइ न कारवेइ मणसा ययसा कायसा ७, एते कारणकारावणेहिं सच भंगा ७ एवं करणाणुमोयणेहिंवि
 सच भंगा ७, एय कारायणाणुमोयणेहिंवि सच भंगा, एवं कारणकारावणामोयणेहिंवि सच भंगा ७, एवेते सच सच
 भंगाणं एगूणपण्णासं यिगप्या मयन्ति, एत्य इमो एगूणपन्नासइमो विगप्यो-याणातिवायं न करेइ न कारवेइ करेत्तपि
 अन्नं न समणुजाणइ मणेणं यायाए काएणंति, एस अंतिमविगप्यो पडिमापडिवजस्स समणोवासगस्स विविहंतिविहेणं
 भयसीति, एय ताय अतीतकाळे पडिक्कमंतस्स एगूणपण्णा मयन्ति, एवं पडुपण्णेवि काले सवरेत्तस्स एगूणपण्णा भवन्ति, एवं
 अणागएपि काळे पच्चकूरायत्तरइ एगूणपन्नासा भवन्ति, एवमेवा एगूणपण्णासा विण्णि सीयाळं साकयसवं मयति-

धीपानं भंगसवं जस्स यितोदीएँ दोति ववत्तइ । सो सत्त पचकूलाणे कुसलो सेसा अकुसका उ ॥ १ ॥ एवं पुव पंचहिं अणुएपहिं
 गुणियं सचसयापि पचणीसापि सावयाणं मयन्ति, -सीयाळं भंगसवं गिहियइत्ताणमेवपरिमाणं । भोगतियकरणपिक्कालत्तिपणं गुणेयन्नं
 ॥ २ ॥ सीयाळं भंगसप पचसज्जागमि जस्स उवत्तइ । सो सत्त पचवसाणे कुसलो सेसा अकुसका म ॥ ३ ॥ सीयाळं भंगसवं गिहि
 पचसयाभेयपरिमाणं । तं प चिहिणा इमेणं मायेयन्नं पपेणं ॥ ४ ॥ तिच्चि तिक्का तिच्चि दुया तिच्चिक्का म हुंति भोगेसु । तिच्चि
 तिच्चिक्का तिच्चिक्का ॥ ५ ॥ पदमे वज्जइ एणो सेसेसु पपसु तिय तिय तियति । वो मव तिव वो नरगा त्तिमुभिय सीयाळं भंग-

व्याख्या—तत्राम्युपेतसम्यक्त्यः प्रतिपक्षानुप्रतोऽपि प्रतिदिवसं यतिभ्यः सकाशात् साधूनामगारिणां च सामास्यरी
 शृणोतीति श्रायक इति, उक्तं च—‘यो ह्यम्युपेतसम्यक्त्यो, यतिभ्यः प्रत्यहं कथाम् । शृणोति धर्मसम्बन्धामसौ श्रायक
 सच्यते ॥ १ ॥’ श्रावकाणां धर्मः २ तस्य विधिस्त वक्ष्ये—अभिधास्ये, किंभूतं ?—‘धीरुरुरुपप्रज्ञस’ महासत्यमहायुद्धि
 तीर्थकरगणधरप्ररूपिसमित्यर्थः, यं चरित्या सुविहिता गृहिणोऽपि सुखान्यैहिकामुष्मिकाणि प्राप्नुयन्तीति गाथार्थः ॥१५५१॥
 तत्र—‘सामिगहा य निरभिगहा य’ गाहा, अमिगृह्यन्त इत्यभिप्रहाः—प्रतिज्ञाविशेषा सह अभिप्रैर्यत्तन्त इति सामिप्रहा,
 ते पुनरनेकमेवा भवन्ति, तथाहि—दर्शनपूर्वकं देशमूलगुणोत्तरगुणेषु सर्वेष्वेकस्मिन् (स्मिन्) या भवन्त्येय तेयामभिप्रहः,
 निर्गता—अपेता अभिप्रहा येम्यस्ते निरभिप्रहा, ते च केवलसम्यग्दर्शनिन पय, यया कृष्णसत्यकिश्रेणिफादय ,
 इत्थं बोधेन—सामान्येन श्रावका द्विधा भवन्ति, ते पुनर्द्विविधा अपि विभज्यमाना अभिप्रहप्रहणविशेषेण निरूप्यमाणा
 अष्टविधा भवन्ति ज्ञातव्या इति गाथार्थः ॥१५५७॥ तत्र यथाऽष्टविधा भवन्ति तथोपदर्शयन्नाह—‘दुषिहतिविशेषेण’ गाहा, इद
 योऽसौ कश्चनभिप्रहं गृह्णाति स बोध—‘द्विविध’मिति कृतकारितं ‘त्रिविधेने’ति मनसा याचा कायेनेति, एतदुक्तं मयति—स्पृष्ट
 प्राणातिपातं न करोत्यात्मना न कारयत्यन्यैर्मनसा वचसा कायेनेति प्रथमः, अस्यानुमतिप्रतिपिन्ना, अपत्यादिपरिप्रह
 सद्भावात्, सद्व्यापृत्तिकरणे च तस्यानुमतिप्रसङ्गात्, इतरथा परिग्रहापरिग्रहयोरविशेषेण प्रप्रञ्जिताप्रप्रजितयोरभे
 दापत्तेरिति भावना, अथाह—ननु भगवस्यामागमे त्रिविधं त्रिविधेनेत्यपि प्रत्याख्यानमुक्तमगारिणः, तच्च शुभोक्त्यादन
 वद्यमेव, तद्विद कस्मात्सोक्तं निर्युक्तिकारेणेति ?, दृश्यते, तस्य विशेषविषयत्वात्, तथाहि—किं उ यः प्रथिप्रजितुरेय प्रतिमां

प्रतिपद्यते दुष्प्रतिष्ठितपाठनाय स एव द्विविधं त्रिविधेनेति करोति, तथा विशेष्यं वा किञ्चिद् वस्तु स्वबन्धुरमणम-
 त्सारिकं तथा स्पृष्टप्राणातिपाठादिकं चेत्यादि, न तु सकलसावद्यव्यापारधिरमणमधिकृत्येति, ननु च नियुक्तिकारेण
 स्पृष्टप्राणातिपाठादावपि त्रिविधं त्रिविधेनेति नोक्तो विकल्पः, 'धीरवयणंमि एष षटीस सावथा मणिया' इति वचनाद
 न्यथा पुनरधिकाः स्युरिति !, अत्रोच्यते, सत्यमेतद्, किंषु बाहुस्यपक्षमेवाङ्गीकृत्य त्रियुक्तिकारेणाम्यथायि, यत् वृत्ताद्
 कश्चिदयस्यापिदोषे कदाचिदेव समाचर्यते न सुषु समाचार्यनुपाति तन्नोक्तं, बाहुस्येन तु द्विविधं त्रिविधेनेत्यादिभिरेव
 यद्भवित्कल्पैः सर्वस्यागारिणः सर्वमेव प्रत्याख्यानं भवतीति न कश्चिद् दोष इत्यलं प्रसङ्गेन, प्रकृतं प्रस्तुत्या, 'दुविहं
 त्रिविधेन यितियभो होति'ति 'द्वियिष' मिति स्पृष्टप्राणातिपाठं न करोति न कारयति 'द्विविधेने'ति मनसा वाचा,
 यदा मनसा कायेन, यद्वा वाचा कायेन, इह च प्रधानोपसर्जनमावविषयया माथार्योऽव्यसेया, तत्र यदा मनसा वाचा
 न करोति न कारयति तदा मनसैयाभिसन्धिघरहित एव वाचापि हिंसकमनुवक्ष्येय कायेनैव दुर्बेष्टितादिना करोत्यसङ्गि
 यद्, यदा तु मनसा कायेन च न करोति न कारयति तदा मनसाभिसन्धिघरहित एव कायेन च दुर्बेष्टितादि परिहरक्षेव
 प्रनाभोगाद्वाचैय हिंसकं मूले, यदा तु वाचा कायेन च न करोति न कारयति तदा मनसैयाभिसन्धिघमधिकृत्य करो
 तीति, अनुमतिस्तु त्रिभिरपि सर्वत्रैयास्तीति भायना, एवं श्रेययिकल्प्या अपि मावनीया इति, 'दुविहं एगविहेण'ति
 द्वियिषमेकविधेन, 'एकविहं चय त्रियिहेण'ति एकपिष चैय त्रिविधेनेति गायार्थः ॥ १५५८ ॥ 'एगविहं दुविहेण'ति
 एकरपिष द्वियिधेन 'एकैकपिहेण छट्ठभो होष' एकपिषमेकविधेन षष्ठो भवति भेदः, 'उत्तरगुण सप्तमभो'पि प्रतिपलोत्तरगु

व्याख्या—तत्राम्युपेतसम्यक्त्वः प्रतिपन्नाणुप्रतोऽपि प्रसिद्धिबसं यतिम्यः सकाशात् साधूनामगारिणा च सामाचारी
 शृणोतीति श्रावक इति, स्रकं च—“यो षाम्युपेतसम्यक्त्वो, यतिम्यः प्रत्यहं कथाम् । शृणोति धर्मसम्यग्दामसौ श्रावक
 वच्यते ॥ १ ॥” श्रावकाणां धर्मः २ तस्य विधिस्त वक्ष्ये—अभिघास्ये, किंभूतं ?—‘धीरपुरुषप्रज्ञस’ महासत्यमहायुधि
 तीर्थकरणघरप्रकपितमित्यर्थः, यं चरिस्वा सुविहिता गृहिणोऽपि सुखान्यैहिकामुष्मिकाणि प्रासुयन्तीति गायार्थः ॥१५-१॥
 तत्र—‘साभिगहा य निरभिगहा य’ गाहा, अभिगृह्णन्त इत्यभिग्रहाः—प्रतिज्ञाविधेयाः सद्य अभिग्रहैर्धर्षन्त इति साभिग्रहाः,
 ते पुनरनेकमेवा भवन्ति, तथाहि—दर्शनपूर्वक देशमूलगुणोष्णगुणेषु सर्वेव्येकस्मिन् (स्मिन्) वा भयन्त्येव तपामभिग्रहाः,
 निर्गता—अपेता अभिग्रहा येम्यस्ते निरभिग्रहाः, ते च केवलसम्यग्दर्शनिन एव, यथा कृष्णसत्यकिश्रेणिकावग,
 इत्य ओधेन—सामान्येन श्रावका द्विधा भवन्ति, ते पुनर्द्विविधा अपि विमग्यमाना अभिग्रहप्रहणविशेषेण निरुच्यमाणा
 अष्टविधा भवन्ति ज्ञातव्या इति गायार्थः ॥१५-५॥ तत्र यथाऽष्टविधा भवन्ति तथोपदर्शयन्नाह—‘दुधिहतिविशेषेण’ गाहा, इह
 योऽसौ कश्चनाभिग्रहं गृह्णाति स षोडश—‘द्विविध’मिति कृतकारितं ‘त्रिविधेने’ति मनसा याथा कायेनेति, एतदुक्तं भवति—सूल
 प्राणातिपातं न करोत्यात्मना न कारयत्यन्यैर्मनसा षषसा कायेनेति प्रथमः, अस्यानुमतिप्रतिपिज्ञा, अपत्यादिपरिग्रह
 सद्रूभावात्, तद्व्यापृतिकरणे च तस्यानुमतिप्रसङ्गाद्, इतरथा परिग्रहापरिग्रहयोरविशेषेण प्रप्रज्ञिताप्रप्रज्ञितयोरभे
 दापत्तेरिति भावना, अत्राह—ननु भगवत्यामागमे त्रिविधं त्रिविधेनेत्यपि प्रत्याख्यानमुक्तमगारिणः, सद्य श्रुतोफलादान
 वद्यमेव, तदिह कस्मान्नोक्तं नियुक्तिकारेणेति !, वच्यते, तस्य विशेषपथिपयत्वात्, तथाहि—किल यः प्रथिप्रज्ञियुरेय प्रतिमां

प्रतिपद्यते पुत्रादिसम्बन्धिपाठनाथ स एव त्रिविधं त्रिविधेनेति करोति, तथा विज्ञेयं वा क्विद् वस्तु स्वयम्भूरमणम-
 ल्त्वादिकं तथा स्पृष्टप्राणातिपातादिकं चेत्यादि, न तु सकलसावध्यापारधिरमणमधिकृत्येति, ननु च भिर्युक्तिकारण
 स्पृष्टप्राणातिपातादावपि त्रिविधं त्रिविधेनेति नोक्तो विकल्पः, 'धीरवयर्णमि एव वशीसं सावया मणिया' इति वचनाद्
 स्यात् पुनरपिकाः स्युरिति !, अत्रोच्यते, सत्यमेतत्, किंतु बाहुस्यपक्षमेवाङ्गीकृत्य तिर्युक्तिकारेणाम्यथायि, यत् पुनः
 कश्चिदप्रत्यायिशेषे कदाचिदेव समाचर्यते न सुष्ठु समाचार्यनुपति सप्तोक्तं, बाहुस्येन तु द्विविधं त्रिविधेनेत्यादिसिरेव
 पदभिर्युक्तस्यैः सर्वस्यागारिणः सर्वमेव प्रत्याख्यानं भवतीति न क्विद् दोष इत्यलं प्रसङ्गेन, प्रकृतं प्रस्तुतः, 'दुविहं
 त्रिविधेण मित्तिपञ्चो होति'ति 'द्विविध' मिति स्पृष्टप्राणातिपातं न करोति न कारयति 'द्विविधेने'ति मनसा वाचा,
 यद्वा मनसा कायेन, यद्वा वाचा कायेन, इह च प्रधानोपसर्जनमावधिवक्ष्या भाषार्थोऽवश्येयः, तत्र यदा मनसा वाचा
 न करोति न कारयति तदा मनसैवाभिसन्धिपरिहित एव वाचापि हिंसकमनुवक्ष्ये कर्त्येनैव बुद्धेष्टिवादिना करोत्यसहि
 यत्, यदा तु मनसा कायेन च न करोति न कारयति तदा मनसाभिसन्धिपरिहित एव कायेन च बुद्धेष्टिवादि परिहरक्षेप
 अनाभोगाद्वाचैव हिंसकं यते, यदा तु वाचा कायेन च न करोति न कारयति तदा मनसैवाभिसन्धिमधिकृत्य करो-
 तीति, अनुमतिस्तु त्रिभिरपि सर्वत्रैवास्तीति भायना, एवं शेषविक्रम्या अपि भावनीया इति, 'दुविहं पणविहेण'ति
 द्विविधमेकविधेन, 'एकविहं चेप त्रिविहेण'ति एकविध चैव त्रिविधेनेति गार्थः ॥ १५५८ ॥ 'पणविहं दुविहेण'ति
 एकविध द्विविधेन 'एकविधेण छट्ठो होइ' एकविधमेकविधेन पष्ठो भवति भेदः, 'उच्यतेण सप्तसञ्जो'ति प्रतिपन्नोच्यते

ब्याख्या—तत्राम्युपेतसम्यक्त्वः प्रतिपन्नाणुप्रतोऽपि प्रतियित्यसं यतिम्यः सकाशात् साधूनामगारिणा च सामाधारी
 शृणोतीति श्रावक इति, उक्तं च—“यो ह्यम्युपेतसम्यक्स्थो, यतिम्यः प्रत्यहं कथाम् । शृणोति धर्मसम्पन्नमसौ श्रायक
 वच्यते ॥ १ ॥” श्रावकाणां धर्मः २ तस्य विधिस्तं वक्ष्ये—अभिधास्ये, किंभूत ?—‘धीरपुरुषप्रज्ञत’ महासत्त्वमहायुद्धि
 तीर्थकरणधरप्रकृषितमित्यर्थः, यं चरिस्था सुविहिता गृहिणोऽपि सुखान्यैहिकामुष्मिकाणि प्राप्नुवन्तीति गायार्थः ॥१५१६॥
 तत्र—‘साभिगहा य निरभिगहा य’ गाहा, अभिगृह्यन्त इत्यभिप्रहाः—प्रतिज्ञाविशेषा सह अभिप्रार्थेर्धन्त इति साभिप्रहा,
 ते पुनरनेकमेवा भवन्ति, तथाहि—वर्षनपूर्वकं देसमूलगुणोत्तरगुणेषु सर्वेष्वेकसिद्ध (सिन्) या भवन्त्येव तेगामभिप्रहा,
 निर्गता—अपेता अभिप्रहा येम्यस्ते निरभिप्रहा, ते च केवलसम्यग्दर्शनिन पथ, यथा कृष्णसत्यकिश्रेणिफाद्य,
 इत्थं ओधेन—सामान्येन श्रावका द्विधा भवन्ति, ते पुनर्द्विविधा अपि विभज्यमाना अभिप्रहप्रहणविशेषेण निरूप्यमाणा
 अष्टविधा भवन्ति ज्ञातव्या इति गायार्थः ॥१५५७॥ तत्र यथाऽष्टविधा भवन्ति तथोपदर्शयन्नाह—‘दुविहितिविहेण’ गाहा, इह
 योऽसौ कञ्चनाभिप्रह गृह्णाति स षोष—‘द्विविध’मिति कृतकारितं ‘त्रिविधेने’ति मनसा याचा कायेनेति, एतदुक्तं भवति—स्पृष्ट
 प्राणासिपात् न करोत्यात्मना न कारयत्यन्यैर्मनसा वचसा कायेनेति प्रथमः, अस्यानुमतिप्रतिपिन्ना, अपत्यादिपरिप्रह
 सब्रूमाधात्, सब्रूभ्यापृत्तिकरणे च तस्यानुमतिप्रसङ्गात्, इतरथा परिग्रहापरिग्रहयोरविशेषेण प्रव्रजिताप्रव्रजितयोरभे
 दापचेरिति भावना, अत्राह—ननु भगवद्व्यामागमे त्रिविधं त्रिविधेनेत्यपि प्रत्यास्थानमुक्तमगारिणः, तद्य मुतोऽपत्यादन
 वद्यभेद, तदिह कस्मान्नोक्तं निर्युक्तिकारेणेति ?, उच्यते, तस्य विशेषविषयत्वात्, तथाहि—किंल यः प्रविप्रचिपुरेण प्रतिमां

वादकः, तथा शोकम्—“पञ्चेन्द्रियाणि त्रिविधं बलं च, उरुङ्गासनिश्वासमथान्यदायुः । प्राणा वक्ष्ये मगवन्निरुक्ता, एवो
 विबोगीकरणं तु हिंसा ॥ १ ॥” तेषां वधः प्राणवधो [न] जीववधस्तस्मिन्, मृषा वधेन मृषावावस्तस्मिन्, असवभिचान
 इत्यर्थः, ‘अदत्तं’ति उपलक्षणत्वाददत्तादाने परवस्थाहरण इत्यर्थः, ‘भेदुण’ति भेद्युने भद्ररूपसेवने यदुक्तं भवति, ‘परि
 गारे चेष ति परिग्रहे चैव, एतेषु विषयभूतेषु भ्रमणानां—साधूनां मुक्तगुणाः त्रिविधत्रिविधेन योगप्रयत्नकरणत्रयेण नेतव्याः—
 अनुसरणीयाः, इयमत्र भायना—भ्रमणाः प्राणासिपातादिरतात्रिविध त्रिविधेन तस्य ‘त्रिविध’स्ति न करेति न कारवेत्
 ३ करंतंषि अर्णं पाणुजाणेति, ‘त्रिविहं’ति मर्णेण यायाप क्रापणं, एवमन्यत्रापि योजनीयमिति गायार्थः ॥ २४३ ॥ इत्वं
 वायुपुदर्यित सर्ममूलगुणप्रत्याख्यानं, अपुना देचमूलगुणप्रत्याख्यानार्थसरः, तच्च आथकाणां भवतीति कृत्वा विनेयानु
 प्रदाय तच्चर्मविधिमेवोपतः प्रतिपिपादयिपुराह—

सायपघम्मस्तथिर्हि युञ्जामी धीरपुरिसपन्नसं । जं चरिऊण सुविद्विद्या गिह्णिणोषि सुराह पावति ॥ १५५६ ॥
 साभिगगाहाय निरभिगगाहाय ओधेण सायया इयिहा । ते पुण विमच्चमाणा अट्टयिहा वुंति नायब्बा ॥ १५५७ ॥
 इयिहत्तियिहेण पटमो इयिह इयिहेण पीयओ होइ । इयिह एगविहेण एगविह चैव तिबिहेणं ॥ १५५८ ॥
 एगविह इयिहेण इफिफयिहेण छट्टओ होइ । उत्तरगुण सत्तमओ अविरयओ चैव अट्टमओ ॥ १५५९ ॥
 पणप चउत्तं च निगं दूग च एग च गिणहइ ययाइ । अइयाइयि उत्तरगुणे अइयाइयि न गिणहइ किंषि ॥ १५६० ॥
 निस्सक्किपनिष्किप निळियतिगिञ्जा अमूठठिटीय । धीरयपणंमि एए यत्तीसं साबया मणिपा ॥ १५६१ ॥

नोऽस्तु'त्ति श्रुतप्रत्याख्यानं नोऽश्रुतप्रत्याख्यानं च 'सुयं बुद्धा पुषमेव नोपुष' श्रुतप्रत्याख्यानमपि द्विधा भवति-पूर्वश्रुतप्रत्या
 ख्यानं नोपूर्वश्रुतप्रत्याख्यानं च, 'पुषसुय नवमपुषं' पूर्वश्रुतप्रत्याख्यानं नयमं पूर्वं, 'नोपुषसुय इम च' नोपूर्वश्रुतप्रत्या
 ख्यानमिदमेव-प्रत्याख्यानान्ध्ययनमित्येतच्चोपलक्षणमन्यथातुरप्रत्याख्यानमहाप्रत्याख्यानादि पूर्वपाठमिति गाथार्थः
 ॥ २४१ ॥ अपुना नोऽश्रुतप्रत्याख्यानप्रतिपादनायाह-'नोऽसुयपञ्चक्खाणं' गाथा 'णोऽसुयपञ्चक्खाणं'ति श्रुतप्रत्याख्यानं न
 भवतीति नोऽश्रुतप्रत्याख्यान, 'मूलगुणे चैव चत्तरगुणे य' मूलगुणांश्चाधिकृत्योत्तरगुणाश्च, मूलभूता गुणाः २ त पप
 प्राणातिपाठादिनिवृत्तिरूपत्वात् प्रत्याख्यानं वर्तते, चत्तरभूता गुणाः २ त एवाशुद्धपिण्डनिवृत्तिरूपत्वात् प्रत्या
 ख्यानं तद्विषय वा अनागतादि वा दशविधमुत्तरगुणप्रत्याख्यानं, 'सद्यं देसं'ति मूलगुणप्रत्याख्यानं द्विधा-सर्व
 मूलगुणप्रत्याख्यानं दशमूलगुणप्रत्याख्यानं च, सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानं पञ्च महाप्रतानि, दशमूलगुणप्रत्याख्यानं
 पञ्चाशुप्रतानि, इदं चोपलक्षणं वर्तते यत् चत्तरगुणप्रत्याख्यानमपि द्विधैव-सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानं देगोत्तरगुण
 प्रत्याख्यानं च, तत्र सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानं दशविधमनागतमतिक्रान्तमित्याशुपरिष्टाद् वक्ष्यामः, देशोत्तरगुणप्रत्या
 ख्यानं सप्तविध-त्रीणि गुणप्रतानि चत्वारि शिक्षाप्रतानि, एतान्यप्यूर्ध्वं वक्ष्यामः, पुनरुत्तरगुणप्रत्याख्यानमोपतो
 द्विधैव-'इत्तरियमावकहिय च' तत्रेत्तरं-साधूनां किञ्चिदभिप्रहादिः श्रायकाणां तु चत्वारि शिक्षाप्रतानि, याप
 त्कथिकं तु नियन्त्रितं, यत् कान्तारपुंभिस्सादिव्यपि न भज्यते, श्रायकाणां तु त्रीणि गुणप्रतानीति गाथार्थः
 ॥ २४२ ॥ साम्प्रतं स्वरूपतः सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानमुपदर्शयन्नाह-'पाणियहसुसावाण' गाथा, प्राणा-इन्द्रि

अर्थ विवक्षति, सत्य साह अदूरेण बोलता निमतिया, तेहिं अर्थ गहिं, मंसं नेच्छति, सा य रायपूया मणइ-किं सुकं
 न ताव कश्चिन्मासो पूरइ, ते भर्णतिजाबन्धीबाए कश्चिदसि, किं वा कह या, ताहे से भ्रम्मकं कहति, मंसबोसे व परि
 कहति; पच्छा संतुडा पबतिया, एवं हीसे दसपदकलार्ण, पच्छा भावपदकलार्ण ज्वरत, अपुना अविस्वाप्रत्याख्यानं
 प्रतिपाद्यते, तत्रेद गाथार्थ, अदिस्वाप्रत्याख्याने 'भंमणसमणा अदिच्छ'पि हे ब्राह्मण हे भ्रमण अदिस्सेसि-न मे दातुमिच्छा,
 न तु नालि यदू भयसा याचिंतं, सुतथादिरसैष घस्तुतः प्रतिनेघात्मिकेति प्रत्याख्यानमिति गाथार्थः ॥ २३९ ॥ अपुना
 प्रतिपेधप्रत्याख्यानव्याचिख्यासयेव गाथाशकलमाह-'अमुग विज्जउ मज्झ'गाहा व्याख्या-अमुक भूताविदीयतां महां,
 इतरसगाह-नास्ति मे तदिति, न तु दातु नेच्छा, एव इत्यमृतो भवति प्रविषेधः, अयमपि वस्तुतः प्रत्याख्यानमेव, प्रति
 पेध एव प्रत्याख्यानं २ । ॥ २४० ॥ इदानीं भावप्रत्याख्यान प्रतियाद्यते, तत्रेदं गाथार्थ 'सुसपयाण य गाहा पदकला
 णरस भायमि' शेषपदामागमनोआगमादीनां साधादिहातुफाना प्रत्याख्यानस्य सम्मन्धिनां गाबा कार्थेति योगवाक्य
 नेपी, इह गाथा प्रतिषेध्यते, निश्चितिरित्यर्थः, 'गायु प्रतिहालिप्सयोर्धन्ये खे'ति घातुवचनात्, 'भावंमि'पि द्वारपरा
 मर्तो, भावप्रत्याख्यान इति । तदेतद्वर्षयन्माह-'त दुयिहं सुतणोसुय'गाहा, 'तदू'भापप्रत्याख्यान द्विविधं-द्विमकारं 'सुत

१ अत्र दीक्षते तत्र गापवोऽदूरे प्यमित्तमस्त्वो निवसिताः तैर्मनं पूरीतं मांसं नेच्छन्ति सा व राबदुहिता म्मति-किं पुज्जावं न कल्प
 कानिचिज्जाप एतां १, मे भ्रमन्ति-याग्रीचं कश्चिद इति किं वा कथं वा १, तथा ते धर्मक्यां क्वचन्ति मांससोपांनं परिक्वचति वनात् संतुडा मन्त्रिवा
 एवं जगता दूरपुत्रयावकार्णं वज्जानू भावप्रत्याख्यानं ज्ञातं

मूलगुणावि य इविहा समगाण खेष साधयाणं च । ते पुण विमलमाणा पंचविहा ह्युति नापञ्चा ॥ १ ॥ (प्र०)
 पाणिबहमुसावाए अदत्तमेहुणपरिगहे खेष । समगाणं मूलगुणा तिविहतिविहेण नायञ्चा ॥ २४३ ॥ (भा०)

व्याख्या—नामप्रत्याख्यानं स्थापनाप्रत्याख्यानं, 'दयिए'सि द्रव्यप्रत्याख्यानं, 'अदिच्छ'सि दातुमिच्छा दिस्ता न
 दिस्ता अदिस्ता सैव प्रत्याख्यानमदिस्ताप्रत्याख्यानं 'पठिसेहे'सि प्रतिपेधप्रत्याख्यानं, 'एयं भाये'सि एयं भावप्रत्याख्यानं
 च, 'एए लल्लु छब्भमेया पञ्चकस्साणमिनायव'सि गाथादलं निगदसिद्धमयं गाथासमुदायार्थः । अययवार्थं तु यथापसरं यस्यामः,
 तत्र नामस्थापने गतार्थे ॥ २३८ ॥ अपुना द्रव्यप्रत्याख्यानप्रतिपादनायाह—'दधनिमिचं' गाथाशकलम्, अस्य व्यास्या—द्रव्य
 निमित्तप्रत्याख्यानं वज्जादिद्रव्यार्थमित्यर्थः, यथा केषाञ्चित् साम्प्रतक्षपकाणां, तथा द्रव्ये प्रत्याख्यानं यथा भूम्यादौ इयप
 स्थितः करोति, तथा द्रव्यभूतः—अनुपयुक्तः सन् यः करोति तदप्यमीष्टफलरहितत्वात् द्रव्यप्रत्याख्यानमुच्यते, तुराभ्याद्
 द्रव्यस्य द्रव्याणां द्रव्येण द्रव्यैर्द्रव्यैश्चित्, धुण्णखायं मार्गः, 'तत्प रायसुय'सि अत्र कयानकं—एगस्स रण्णो पूया अण्णस्स
 रण्णो दिण्णा, सो य मज्जो, ताहे सा पित्ठणा आणिया, धम्मं पुत्त ! करेहि सि भणिया, सा पासहीणं दाण देति, अण्णया
 कसिओ धम्ममासोसि मंसं न खामिसि पञ्चकस्साय, तथे पारणए अणेगाणि सत्तसहस्साणि मंसरथाप उपणीयाणि, ताहे

पुक्कल राओ दुहिणज्जसै राहे दणा स च पूठाः तदा सा पिग्गाणीता परं पुत्तिके ! इति मयिवा सा पाण्डित्तम्भो इति इत्यपि
 काठिन्ये धर्ममास इति मंसं च काणामीति मल्लान्नातं तथे पारणकेडेक्काः सत्तसहसाः (पत्तवो) मात्तापेमुपणीयाः तदा

ज्ञानं दिव्यमिति तत्त्व साह्यं अष्टौरेण बोधेनानिर्मलितया, तेहिं मत्तं गहियं, मत्तं केच्छेति, सा च रायपय्या मणइ-किं तुम्हं
 न ताव कस्तिपमासो पूरइ, ते मर्णति-अवन्नीबाण-कस्तिरति, किं वा कह वा, ताहे ते धम्मकाहे कहेति, मत्तयोसे च वरि
 कहंति; पच्छा संपुञ्जा पबतिया, एव हीसे दपपचक्खणाणं, पच्छा भावपचक्खणाणं जातं, अपुना अदिस्साप्रत्याख्यानं
 प्रतिपाद्यते, तत्रेदं गायार्हं, अदिस्साप्रत्याख्याने 'वभणसमणा मदिच्छ'ति हे भासण हे भमण अदिस्सेति-न मे दावुमिच्छा,
 न तु नास्ति यद् भवता याचिसं, ततत्थादिरसैव वस्तुतः प्रतिगोधारिमकेति प्रत्याख्यावमिति गायार्हः ॥ २३९ ॥ अपुना
 प्रतिपेपप्रत्याख्यानव्याचिख्यासयेद गायार्हकथमाह-'अमुगं दिअज मज्झं'गाहा व्याख्या-अमुक पृठादि वीपतां मत्तं,
 इतरत्सगाह-नास्ति मे तदिदि, न तु दातुं नेच्छा, एव इत्थंमूलो भवति प्रतिपेधः, अयमपि वस्तुतः प्रत्याख्यानमेव, प्रति-
 पेप एव प्रत्याख्यानं २ । ॥ २४० ॥ इदानीं मायप्रत्याख्यानं प्रतिपाद्यते, तत्रेदं गायार्हं 'सेसपयाण च गाहा पबक्खला
 णरम भायमि' येपपदानामागमनोआगमादीनां साक्षादिशानुकानां प्रत्याख्यानस्य सम्बन्धिनो गाथा कार्येति योगवाक्य
 नेपी, इह गाथा प्रतिषोध्यते, निश्चितिरित्यर्थः, 'गापु प्रतिषासिप्सयोर्धन्ये चे'ति धातुषवनात्, 'मावमि'ति द्वारपरा
 मर्णः, मायप्रत्याख्यान इति । तत्रेदं इत्येवमाह-'तं दुधिहं सुवणोसुय'गाहा, 'तद्'मायप्रत्याख्यानं द्विविधं-द्विप्रकारं 'सुव

१ यच्च दीक्षते तत्र गायत्रोगूरे इति मन्त्रो निवर्धिताः तैर्भक्तं पुरीतं मत्तं केच्छेति ता च एवमुचिता वचति-किं तुम्हाहं च ताव
 कस्तिपमासो पूरइ, ते मर्णति-यावन्नीर्णं कस्तिर इति, किं वा कथं वा ?, तथा ते धर्मकथां कथयति मत्तं योयं वि परिक्कयति एवमाह संपुञ्जा प्रवर्धिता
 एवं तथा इत्येवमप्यवधानं यथाह मायप्रत्याख्यानं जातं

मूलगुणाधि यदुविहा समगणार्णं चेष सावयाण च । ते पुण विमज्जमाणा पंचावेहा झुति नायग्वा ॥ १ ॥ (प्र०)
पाणिबहसुसावाप अदत्तमेहुणपरिगारे चेष । समगणार्णं मुलगुणा त्तिविहंतिविहेण नायग्वा ॥ २४३ ॥ (भा०)

व्याख्या—नामप्रत्याख्यानं स्थापनाप्रत्याख्यानं 'दधिप'सि द्रव्यप्रत्याख्यान, 'अदिच्छ'सि दातुमिच्छा दित्ता न
दित्ता अदित्ता सैष प्रत्याख्यानमदित्ताप्रत्याख्यान 'परिसेहे'सि प्रतिषेधप्रत्याख्यानं, 'एयं भाये'सि एयं भायप्रत्याख्यानं
च, 'एए लल्लु छम्भेया पञ्चकस्त्राणमिनायब'सि गायादल निगदसिद्धमयं गायासमुदायार्थं । अयययार्थं तु ययायत्तरं यस्यामः,
तत्र नामस्थापने गतार्थे ॥ २१८ ॥ अनुना द्रव्यप्रत्याख्यानप्रतिपादनायाह—'दबनिमिचं' गायाशकलम्, अस्य व्याख्या—द्रव्य
निमिचं प्रत्याख्यानं दब्बादिद्रव्यार्थमित्यर्थः, यया केपाच्चित् साम्प्रतक्षपकाणां, तथा द्रव्ये प्रत्याख्यानं यया भूग्यादौ इयय
स्थितः करोति, तथा द्रव्यमूतः—अनुपयुक्तः सन् यः करोति तवप्यमीष्टफलरहितत्वात् द्रव्यप्रत्याख्यानमुच्यते, तुनभ्याद्
द्रव्यस्य द्रव्याणां द्रव्येण द्रव्यैर्द्रव्येच्चिति, शुण्णखायं मार्गः, 'तत्थ रायसुय'सि अत्र कथानकं—एगस्त रण्णो पूवा षण्णस्स
रण्णो दिण्णा, सो य मञ्जो, ताहे सा पित्ठणा आणिया, घम्म पुत्त ! करोहि सि भणिया, सा पासणीणं दाण देति, षण्णया
कत्तिमो घम्ममाओसि मंसं न हामिसि पञ्चकस्त्राय, तत्थ पारणए अणोगाणि सत्तत्तहस्ताणि मंसरथाए उयणीयाणि, ताहे

पुल्ल एवो दुद्विवाग्ग्वसै राजे दणा स च सुत्त, तथा सा पित्रागीवा धर्म पुत्तिके ! दुर्बिदि भक्किता सा पापरिहम्मो इत्थं इत्थि भक्करा
; पुल्ल एवो दुद्विवाग्ग्वसै राजे दणा स च सुत्त, तथा सा पित्रागीवा धर्म पुत्तिके ! दुर्बिदि भक्किता सा पापरिहम्मो इत्थं इत्थि भक्करा
कत्तिको धर्ममात्त इति मात्तं च आदुपलीलि पञ्चकस्त्रात् तत्र पारणकेउत्तरेऽऽः तत्तत्तहस्ता (पत्तवो) मात्तार्थमुपनीताः तथा

पञ्चस्थानं पञ्चवक्त्राञ्चो पञ्चबन्धेषु च आणुपुण्डरीय । परिसा कङ्कणविही या फलं च भार्ग्व उच्यते ॥ १५५५ ॥
 अत्रा व्याख्या—'स्या प्रकल्पने' इत्यस्य प्रत्याहपूर्वस्य स्युहन्तस्य प्रत्यास्थानं भवति, तत्र प्रत्यास्थायेते-निषिष्यते
 ऽमेन मनोबाष्पापक्रियाजालेन किञ्चिदनिष्टमिति प्रत्यास्थानं क्रियाक्रियावतोः कथञ्चिदनेवात् प्रत्यास्थानक्रियैव प्रत्या
 स्थानं प्रत्यास्थायेतेऽस्मिन् सति या प्रत्यास्थानं "कृत्यस्युदो यदुत्त"मिति (पा० ३-३-१२) वचसावन्त्यपाऽव्यवोः।
 प्रति आस्थानं प्रत्यास्थानमित्यादौ, तथा प्रत्यास्थातीति प्रत्यास्थाता-गुरुर्धिनियञ्च, तथा प्रत्यास्थायेत इति प्रत्या-
 एयेयं-प्रत्यास्थानगोचरं पस्तु, चतुर्ध्वत्त्रयाणामपि तुल्यकथतोऽब्रुभायनार्यं, आनुपूर्व्या-परिपाठ्या कथनीयमिति वाक्य-
 रोपः, तथा परिपट्ट् पठ्य्या, किंभूतायाः परिपदः कथनीयमिति, तथा कथनविधिश्च-कथनप्रकारश्च वक्तव्याः, तथा
 कठ वैदिकामुच्चिकभेदं कथनीयं, आदायेते पाट्ट भेदा इति गाथासमाचार्यः । व्यासार्थं तु यथाऽयसरं भाष्यकार एव
 पस्यति, तत्रापाययस्यासार्थप्रतिषिधादयिरयाह—

नामंठयणादयिग अहञ्च पठित्सेतृमेव भावे य । एए खलु उच्यते पञ्चवक्त्राणि नायव्या ॥ २३८ ॥ (मा०)
 दयनिमित्तदग्ने दय्यमूओ यतत्परायसुजा । अहृष्ठापवक्त्राणं यमणसमणान(अ) इच्छति ॥ २३९ ॥ (मा०)
 जमुग दित्रउ मगस नतिय मम स तु होइ पठित्सेहो । सेसपयाण यगाहा पञ्चवक्त्राणस्तु सार्वमि ॥ २४० ॥ (मा०)
 त इयिइ सुअनोसुअ सुए दूहा गुंगमेय नोपुञ्च । पुञ्चसुए नयमपुञ्च नोपुञ्चसुए इम भेष ॥ २४१ ॥ (मा०)
 नोसुअपषफगाण मूलगुणे णय उत्तरगुणे य । मूले सध्व वेस इत्तरियं आवकहिय च ॥ २४२ ॥ (मा०)

॥ अथ प्रत्याख्यानाध्ययन ॥

व्याख्यातं कायोत्सर्गाध्ययनं, अधुना प्रत्याख्यानाध्ययनमारभ्यते, अस्य वाच्यमभिसम्बन्धः—अनन्तराध्ययने स्तल
नविशेषतोऽपराधप्रणविशेषसम्भवे निन्दामात्रेणाशुद्धस्यौघतः प्रायश्चित्तभेदेनापराधप्रणविशिक्षितोक्ता, इह तु गुणधा
रणा प्रतिपाद्यते, भूयोऽपि मूलगुणोत्तरगुणधारणा कार्येति, सा च मूलगुणोत्तरगुणप्रत्याख्यानरूपेति तदप्र निरूप्यते,
यद्वा कायोत्सर्गाध्ययने कायोत्सर्गकरणद्वारेण प्रागुपात्तकर्मक्षयः प्रतिपादितः, यथोक्त—‘अह करगमो नियतई’त्यादि,
‘कावत्सगने जह सुद्वियस्से’त्यादि, इह तु प्रत्याख्यानकरणतः कर्मक्षयोपसमक्षयञ्च फलं प्रतिपाद्यते, यस्यते च—‘इहलोइ
यपरलोइय बुविह फलं होइ पञ्चलाणस्व । इहलोए धम्मिजावी दामण्णगमाइ परलोए ॥ १ ॥ पञ्चलाणमिणं शेयिऊण
माधेण खिणवरुदिहं । पसा अणंतजीया सासयसोक्खं छुं मोक्खं ॥ २ ॥’ इत्यादि, अथवा सामायिके चारित्रमुपयर्णितं,
चतुर्थिसत्तियेऽर्हतां गुणस्तुतिः, सा च दर्शनज्ञानरूपा, एवमिदं त्रितयमुक्तं, अस्य च वितयासेयनमैहिकामुष्मिका
पायपरिच्छिदीर्युणा गुरोर्निषेदनीय, तच्च वन्दनपूर्वकमित्यतस्तस्मिन्निर्दिष्टं, निवेद्य च भूयः शुभेभ्येय स्यानेतु प्रतीपं क्रमण
मासेवनीयमिति तदपि निरूपितं, तथाऽप्यशुद्धस्य सर्वतोऽपराधप्रणस्य चिकित्सा आलोचनादिना कायोत्सर्गपर्ययसान-
प्रायश्चित्तभेदभेदानन्तराध्ययन रक्षा, इह तु तथाप्यशुद्धस्य प्रत्याख्यानतो भवतीति तस्मिन्निरूप्यते, एवमनेकरूपेण
सम्बन्धेनायातस्य प्रत्याख्यानाध्ययनस्य चत्वार्यनुयोगद्वाराणि सप्रपञ्चं वक्तव्यानि, तत्र नामनिवृत्ते निक्षेपे प्रत्याख्याना
ध्ययनमिति प्रत्याख्यानमध्ययनं च, तत्र प्रत्याख्यानमधिकृत्य द्वारगाथामाह निर्युक्तिकार—

पञ्चस्वार्थं पञ्चस्वार्थो पञ्चस्वार्थेय च आनुपुञ्चीय । परिसा कङ्कणविही या फलं च भार्गव उन्मेया ॥ १५५५ ॥
 अत्रा व्याख्या—'स्या प्रकथने' इत्यस्य प्रत्याहर्षत्व स्युद्धन्तस्य प्रत्याख्यानं भवति, तत्र प्रत्याख्यायते—निषिष्यते
 ड्नेम मनोषाक्षापक्रियाजातेन क्विद्विदनिष्टमिति प्रत्याख्यानं क्रियाक्रियायतोः कथञ्चिदभेदात् प्रत्याख्यानक्रियैव प्रत्या
 ख्यानं प्रत्याख्यायतेऽस्मिन् सति या प्रत्याख्यानं "कृत्यस्युदो बहुल"मिति (पा० ३-३-१२) षष्मापन्ययाऽप्यदोयः
 प्रति आख्यानं प्रत्याख्यानमित्यादी, तथा प्रत्याख्यातीति प्रत्याख्याता-गुरुर्धिनैयञ्च, तथा प्रत्याख्यायत इति प्रत्या-
 ख्येयं-प्रत्याख्यानगोचरं यस्तु, चतुर्ध्वखयाणामपि तुस्यकस्रतोब्रुमायनार्थं, आनुपूर्व्या-परिपाठ्या कथनीयमिति वाक्य
 नेषां, तथा परिपट्ट यकब्ध्या, किंभूतायाः परिपदाः कथनीयमिति, तथा कथनविधिञ्च-कथनप्रकारञ्च वक्तव्यः, तथा
 फलं वैदिकामुष्मिकभेदं कथनीयं, आदायेते पट्ट भेदा इति गाथासमासार्थः । व्यासार्थं तु षयाऽवसरं भाष्यकार एव
 यस्यति, तथापाययवभ्यामार्थप्रतिषिपादयिष्याह—

नामन्तपणादपिण अइञ्च परिसेहमेव भावे य । एण स्तलु उन्मेया पञ्चस्वाणमि नायस्वा ॥ २३८ ॥ (मा०)
 इत्यनिमिश वृत्त्ये वृत्त्यमूत्रो य तस्य रायसुजा । अइञ्चापयकथाण यमणसमणान(अ) इञ्छति ॥ २३९ ॥ (मा०)
 अमुग दिञ्चउ मग्न नत्थि मम त तु होइ पडिसेहो । सेसपयाण यगाहा पञ्चस्वाणस्स मार्थमि ॥ २४० ॥ (मा०)
 मं इपिइ सुअनोमुअ सुय दूहा पुत्थमेय नोपुन्य । पुत्थसुय नधमपुत्थ नोपुत्थसुय इम चेव ॥ २४१ ॥ (मा०)
 नोमुअपयपणाणं मूलगुणे षय उसरगुणे य । मूले सव्य वेस इत्तरियं भावकहिय च ॥ २४२ ॥ (मा०)

तन्हा उ निम्ममेण सुणिणा उवल्लसुत्तसारेण ।

काउस्सगो सगो कम्मस्सयद्वाय कायब्बो ॥ १५५४ ॥ काउस्सगनिच्चुसी समसा (मन्थाप २५३०)

व्याख्या—यथा 'करगतो'सि करपत्रं निकृत्वति-छिनत्ति विदारयति वारु-काष्ठ, किं कुर्वन् !-प्रागण्डन् पुनश्च
प्रज्जित्यर्थः, 'इय' एवं कृत्वन्ति सुविहिताः-साधवः कायोत्सर्गेण हेतुमूलेन कर्माणि-ज्ञानावरणादीनि, तथाऽभ्यन्त्रायुर्कं
'सर्वरेण भवे गुप्तो, गुप्तीए संखमुत्तमे । संजमाओ तवो होइ, तवानो होइ निज्जरा ॥ १ ॥ निज्जरापऽसुमं कम्मं, लिज्जरा
कम्मसो सया । आयस्सग(गेण)सुत्तस्स, काउस्सगो विसेसओ ॥ २ ॥ इत्यादि, अयं गाथार्थः ॥ २३७ ॥ अत्राह-किमिवभिरयमित्यत
आह 'काउस्सगो'गाहा व्याख्या-कायोत्सर्गे सुस्थितस्य सत्तः यथा भज्यन्ते अङ्गोपाङ्गानि 'इय' एवं विचिनिरोपेन 'भिम्भस्ति'
विदारयन्ति मुनिवराः-साधवः अष्टविध-अष्टप्रकारं कर्मसङ्घातं-ज्ञानावरणीयादिलक्षणमिति गाथार्थः ॥ १५५१ ॥ आह-
यदि कायोत्सर्गे सुस्थितस्य भज्यन्ते अङ्गोपाङ्गानि ततश्च हृष्टापकारस्वावेवात्मनेनेति !, अत्रोच्यते, सीम्य ! मैवं-अन्नं इमं
गाहा व्याख्या—अभ्यर्द्धिदं शरीरं निज्जकर्मोपात्तमात्ममात्रमशान्त्वतम्, अभ्यो सीवोऽस्याधिष्ठाता शान्त्वता स्वकृतकर्मफलो
पमोक्ता य इदं त्यजत्येव, एवं कृतबुद्धिः सन् दुःखपरिक्षेपकरं छिन्धि ममत्वं शरीरात्, किं च-यद्यनेनाप्यसारेण कश्चित्त्वर्थः
सम्पद्यते पारलौकिकस्ततः सुतरां यज्ञः कार्य इति गाथार्थः ॥ १५५२ ॥ किं चैवं विभावनीयम्-'जावइया'गाहा व्याख्या-याव
सम्पद्यते पारलौकिकस्ततः सुतरां यज्ञः कार्य इति गाथार्थः ॥ १५५२ ॥ किं चैवं विभावनीयम्-'जावइया'गाहा व्याख्या-याव

१ सर्वरेण भवेऽसौ गुहा संकमोचमो भवेत् । संपमाणपो मपति तपसो मपति भिर्वरा ॥ १ ॥ भिर्वराण्युमं कर्म सीपते इत्यत्रा ४९ । भाष-

इत्यत्रेव पुत्रक कायोत्सर्गे विसेसकाः प १ ४

अत्र कृष्णप्रतीकस्यैव किञ्चिद्वचः परीक्षासागमपादसंस्कारः युक्तानि शरीरमानसानि संसारे-तिर्यग्तरुनारका-
 न्तरुनानुजपलक्षणे चानि मन्वाञ्जुभूतानि सतः-सैष्यो दुर्बिषहतराप्यप्रतोऽव्यकृतपुण्यानां नरकेषु-सीमन्तकादिषु अनुप-
 मानि-इत्यमारहितानि तुक्तानि, दुर्बिषहत्वमेतेषां शेषगतिस्मुरबपुःलापेऽवेति गाथार्थः ॥ १५५३ ॥ एतद्वैवं 'तन्वा'
 गाथा, तन्वात् तु निर्भमेन-ममत्वरहितेन मुनिना-साधुना, किंभूतेन ?-इत्यलक्ष्यसूत्रसारेण-विज्ञातसूत्रपरमार्थेनेत्यर्थः,
 किं ?-कायोत्सर्गः-उक्तस्वरुपाः सन्तः-शुभाप्यवसायप्रबलः कर्मव्यार्थं ननु स्वर्गादिनिमित्तं कर्तव्य इति गाथार्थः ॥ १५५४ ॥
 उक्तोऽनुममा, नवाः पूर्ववत् ॥ शिष्यहितायां कायोत्सर्गोऽध्ययने समाप्तम् ।

कायोत्सर्गधियरणं कृत्वा यदवाप्तमिह मया पुण्यम् । तेन बहु सर्वसत्त्वाः पञ्चविधं कायमुत्सर्जन्तु ॥ ३ ॥

॥ इत्याचार्यश्रीहरिमद्रहतायां शिष्यहिताभ्यायामावश्यकवृत्तौ कायोत्सर्गोऽध्ययने समाप्तः ॥

तम्हा उ निम्ममेण छुणिणा उवलक्खसुससारेण ।

कावस्सगो उग्गो कम्मस्वयहाय कायब्बो ॥ १५५४ ॥ कावस्सगनिच्चुसी समत्ता (प्रन्याप्र २५३९)

व्याख्या—यथा 'करगतो'ति करपत्रं निकृन्तति-छिनत्ति विदारयति वारु-काष्ठं, किं कुर्वन् ?-आगच्छन् पुनश्च प्रअभित्यर्थः, 'इय' एवं कृन्तन्ति सुविदिताः-साधकाः कायोत्सर्गेण हेतुमूलेन कर्माणि-ज्ञानावरणादीनि, तथाऽप्यत्राप्युक्तं "संवरेण भवे गुणो, गुणीय संजमुत्तमे । संजमाओ तवो होइ, तवाओ होइ निच्चरा ॥ १ ॥ निच्चराप्युत्तुम कम्मं, लिच्चरै कम्मसो सथा । आवस्सग(णेण)अुत्तस्स, कावस्सगो विसेसओ ॥ २ ॥ इत्यादि, अयं गायार्थः ॥ २३ ॥ अत्राह-किमिदमियमित्यत आह 'कावस्सगो'गाहा व्याख्या-कायोत्सर्गे सुस्थितस्य सतः यथा भग्यन्ते अङ्गोपाङ्गानि 'इय' एवं चित्तनिरोधेन 'भिम्वन्ति' विदारयन्ति मुनिवराः-साधकाः अष्टविधं-अष्टप्रकारं कर्मसंहारं-ज्ञानावरणीयादिलक्षणमिति गायार्थः ॥ १५५१ ॥ आह-यदि कायोत्सर्गे सुस्थितस्य भग्यन्ते अङ्गोपाङ्गानि ततश्च दृष्टापकारत्वादेवालमनेनेति !, अत्रोच्यते, सौम्य ! भैर्व-अर्धं इमं' गाहा व्याख्या—अभ्यविद्यं शरीरं निजकर्मोपासमालयमात्रमाश्वतम्, अन्योऽथीवोऽस्याधिष्ठाता शाश्वतः स्वकृतकर्मफलो पमोका य इदं त्यजत्येष, एवं कृतबुद्धिः सन् दुःखपरिक्षेपकरं छिन्धि ममत्वं शरीरात्, किं च-यद्यनेनाप्यसारेण कश्चिदर्थः सम्पद्यते पारलौकिकस्ततः सुतरां यज्ञः कार्य इति गायार्थः ॥ १५५२ ॥ किं चैवं विभावनीयम्-'जावइया'गाहा व्याख्या-याय

१ संवरेण भवेदुसो गुग्गा संपमोत्तमो भवेत् । संजमाप्यो भवति तपसो भवति विर्षत ॥ १ ॥ निर्वाणम्ममुं कम्मं वीरुते कम्मता मरा । जावइया गुग्गा कावोत्तमं वि दीपता ॥ ५ ॥

लक्षणबहुरूपतावचना कावस्वगो ठिवा, सुदस्रणस्वधि अहलक्षणि क्षीरतुषि संघे भसी वाहितो, सबाणबन्धनेन
 पुण्डरालं कवो, मुको रजा पूरवो, ताथे मितववीप पारिय । तथा 'सोवास'सि सोवासो राया, अहा नमोकारे, 'सगर्भमने'सि
 कोइ विराहियसामणो लागो समुप्यणो, बट्टाप मारेसि साहू पहाविपा, तेण विद्या भागवो, इपरसि कावस्वगोण
 ठिया, न पहवइ, पण्ठा सं वदूण उवसंतो । पतवेहिके फळ, 'सिद्धी सगो य परलोप'सिद्धि-भोक्ता स्वर्गो-वेवलोकाः
 बराभ्यात् चकयसित्वादि च परलोके फळमिति गायार्थः ॥ १५५० ॥ आह-सिद्धिः सकलकर्मव्यापयेवाप्यते, 'कूलस्वकर्म-
 क्षयान्मोक्षा' इति वचनात्, स कार्यं कार्योत्सर्गफळमिति !, चप्यते, कर्मव्यस्यैव कार्योत्सर्गफळत्वात्, परम्पराकारणस्यैव
 यियञ्चित्वात्, कार्योत्सर्गफळस्येय कर्मव्यस्य कार्यं !, यत आह भाष्यकारः—
 जाह करगओ निक्किताइ दाक इतो पुणोयिषयतो । इम कसति सुविधिपा कावस्वगोण कम्माइ ॥ २३७ ॥ (मा०)
 कावस्वगो जह सुट्टियस्त भञ्जति अगमंगाइ । इय भिद्वंति सुविधिपा अट्टविह कम्मसंथाप ॥ १५५१ ॥
 अप्र इम सरीर अतो जीयुसि णय कपयुद्धी । बुक्कपपरिकिलेसकरं ठिद ममत्त सरीराओ ॥ १५५२ ॥
 आयइया फिर बुक्क्या ससारे जे मए समणुमूया । इसो बुक्किसइतरा नरएसु अणोवमा बुक्क्या ॥ १५५३ ॥

१ वचनावचन्य वाक्यवचन्य (अपराध) बरयेत्यर्थे शिवा मुनसंनत्वाप्यट काया भवतिवति स्वप्नेऽपि मया, वलामबन्धेन पुष्परासीकृत्य, मुक्ते
 एवा पुत्रिणा वरा मियवना गालि । सोएसेसि वीराओ राया, पया बमरकारे वाहचम्मममिति कविहिराइजालप्यः अहा सुसुलभः, बरंभो
 कारसि मएइ सापरा मयाकिना, तेन एवा भागात्, इवरेथसि कावोसोव शिवाः, न मयवति । एवावट्टोपकावन्

दाराणि धंभेसि, तत्रो आलगे (अहृष्णे) सु नागरेसु आगास्रथा भणिस्सामि—आप परपुरिसो मणेगायि न विंतिओ सा इरिधिया
 च्वालणीए पाणिय छोठ्ठुणं गंतूण तिष्णि धारे छटेवं उग्घाहणि भविस्सति, तत्रो तुमं पिण्णासिठ सेसनागरिपिहि पाहिं
 पच्छा जाएज्जासि, तत्रो उग्घाढेहिसि, तत्रो फिद्धिही उज्जाहो, पसंसं च पायिहिसि, सह्य कयं पसस च पत्ता, एयं ताप
 इहलोइय कावस्सगफळं, अन्ने मणति—वाणारसीए सुमहाए कावस्सगो कओ, पलगच्छुप्पची भाणियया। राया 'उदिमो
 दए' ति, उचितोदयस्स रण्णो भज्जा (धम्म) लाभागयं णियरोहियस्स तयसगए य समणजायं, कहाणगं अहा नमोकारे। 'वेद्धि-
 मज्जा य' ति चंपाए सुदंसणो सेद्धिपुचो, सो सावगो अट्टमिचावइसीसु चचरे उयासगपडिमं पडियज्जइ, सो महादे
 वीए परियज्जमाणो णिच्छइ, अणया धोसठ्ठकाओ देयपडिमसि धरये चेठीए घट्टिठ अतेतर अतिणीओ, देवीए निग्गं
 धेवि कए नेच्छइ, पठ्ठाए कोलाहलो कओ, रण्णा यज्जो आणसो, निज्जमाणे भज्जाए से मिच्छयतीए सावियाए सुतं,

1 इतरामि स्वणिष्वासि ततोउद्धतिमापयेतु नागरेतु आकाजत्वा मणिष्वासि—यथा परपुरियो मनसडपि न विंतिता सा ही वास्तिन्वापुरकं विरवा
 गात्वा त्रीणं वाराणं उच्छरति उद्घाटयन्ति मणिष्वासि ततस्तत्र परीक्ष्य सेपनागरीः सह बहिः पञ्चाधावाः तत उद्घाटयन्तिपुनः तत्रांतां च
 माप्यसि तत्रैव कृत, प्रससां च प्राप्ता एतत्प्राचैद्वैदिकिकं कापोसार्गिकं जन्मे यन्ति—वाराणसीं सुमत्रवा कापोसार्गः कृतः एहकाओलपिर्धंशित्वा। राजा
 उचितोदय इति उचितोदयस्य राज्ञः मार्वा धर्मक्यमागव जन्तःपुरस्वं अमज्जगुपसार्गवृत्ति कवाचं यथा नगरकरे। भेद्धिमात्रं वेत्ति जन्तवां नुर्यंताः अट्टिपुत्रः
 स आबक्केच्छमीचतुर्दस्योअत्तरे इपासक्यतिमां प्रतिपद्यते स महादेव्या प्रार्थनायां मेच्छति अन्वया प्पुएहकापो देवप्रतिभेति देव्या एतेदेवित्वा जन्तापुर
 मावीता, देव्या विरन्त्ये कृतेप्रति मेच्छति, प्रदिष्टया कोसाहका कृतः, एहा वप्य जायसः बीवमाणो मार्वाता तस मिच्छता वादिक्का युता,

लक्षणकङ्ककस्ताहवज्या कावस्वर्गो ठिता, सुवस्रणस्सधि क्कीरपुति संधे असी वाहितो, सञ्जापञ्जस्त्रेण
 पुष्कदामं कतो, मुको रजा पूरतो, ताधे मितवतीए पारिय । तथा 'सोदास' चि सोदासो राजा, अहा नमोकारे, 'सामावसणे' चि
 कोइ विपाहियसामणो लागो समुप्यणो, वहाए मारेति साहु, पहाविधा, तेण विद्वा आगओ, इयरवि कावस्वर्गोण
 ठिया, न पहाइ, पच्छा सं दइण उवसंतो । एतवेहिकं फळं, 'सिद्धी सगो य परलोप' सिद्धिः-मोषः स्वर्गो-देवलोका
 बराद्यात् चकयत्तित्यादि च परलोके फळमिति गायार्थः ॥ १५५० ॥ आह-सिद्धिः सकलकर्मषयावेवाप्यते, 'कुरत्वाकर्म
 क्षयान्मोक्षः' इति यचनात्, स कर्म कायोत्सर्गफलमिति १, वप्यते, कर्मक्षयस्यैव कायोत्सर्गफलत्वात्, परम्यराकारणस्यैव
 धियक्षितत्वात्, कायोत्सर्गफलस्यमेव कर्मक्षयस्य कर्म १, यत आह 'माप्यकारः—
 जइ करगओ निक्कितइ दामं इतो पुणोयि वयतो । इअ कतति सुविद्धिया कावस्वर्गोण कम्माइ ॥ २३७ ॥ (मा०)
 काउस्वर्गो जइ सुद्धियस्स भवति अगमंगाइ । इय मियंति सुविद्धिया अट्ठविहं कम्मसवापं ॥ १५५१ ॥
 अत्त इम सरीर अओ जीयुस्सि एय कपपुञ्जी । इयस्सपरिकित्तेसकरं छिंद ममत्त सरीरामो ॥ १५५२ ॥
 जायइया किर इयन्वा ससारे जे मए समणुभूया । इतो दुब्धिसइतरा नरएसु भणोवमा इयत्त्वा ॥ १५५३ ॥

१ एतावद्वचनं भाववचनं (अपरकं) अवोच्यते स्थिता मुरधनत्वात् कावसा मरुत्तियेऽस्ति प्रकृतः सत्तामचकेण पुण्यदामीकृतः सुखे
 तया पश्चिन्तः वरा मित्तवया पारिया । तीरानेति तीरासो एता वया नत्तएतरे एतत्तववमिति कश्चिद्विराट्कम्मस्यः इतः एतुत्तवया वर्येण
 धारयति माएइ, मापयः प्रचारिणा, तेन एता आगतः, इतरेऽपि अवोच्यते स्थिताः, न ममत्तियि । एतावद्वचनं एतावतः

त्वर्गो ययोक्फळो भवति तस्येति गायार्थः ॥ १५४८ ॥ तथा—'तिविहाणुषसर्गाणं' गाहा, त्रिविधानां—त्रिप्रकाराणां
 दिव्यानां—व्यग्रतरादिकृतानां मानुषाणां—स्लेष्ठादिकृतानां तैरथानां—सिंहादिकृतानां सम्यक्-सभ्यस्यभावेन अतिसहनायां
 सत्यां कायोत्सर्गो भवति शुद्धः—अविपरीत इत्यर्थः । तवस्योपसर्गसिद्धिणोः कायोरसर्गो भवतीति गायार्थः ॥ १५४९ ॥ द्वारं ।
 साम्प्रतं फलद्वारमभिधीयते, तच्च फलमिहलोकपरलोकायैक्षया द्विधा भवति, तथा चाह प्रन्यकार—'इहलोगमि' गाहा
 व्याख्या—इहलोके यत् कायोत्सर्गफलं तत्र सुमद्रोवाहरणं—कथं, धंसंतपुरनगरं, तस्य जियससुराया, जिणदसो सेद्वी संजय
 सहस्रसो, तस्स सुमहा दारिया भुया, अतीथरुवत्सिणी ओरालियसरीरा साविगा य, सो तं असाहंमियाण न देइ, तस्य
 नियसहेणं चपाओ वाणिज्जागण्ण दिहा, तीप सुवल्लोमेण कवहसहस्रओ जओ, धम्मं सुणेइ, जिणसाह पूजेइ, अण्णया भायो
 समुप्यण्णो, आयरियाणं आलोपइ, तेहियि अणुसासिओ, जिणदत्तेण से भाय नाऊण भूया दिण्णा, वित्तो यियाहो,
 केच्चिरकासस्सवि सो तं गहाय चंप गओ, नर्णदसासुमाइयाओ तपण्णियसहिगाओ त त्संसि, तओ जुयगं परं फर्य,

१ इहल्लपुरे नगरं, तत्र विरसत् राजा जिनदत्तः सेद्वी संवत्सरात्, तस्स सुमद्रा वाकिक्क दुदित्तश्रीव इतिभी इणरगतोर वासिइ च ए गाम
 साधामिन्नाय न वदति तच्चमिक्कमाइेन चम्यातो वाजिसमागेव इहा, तस्सा इल्लोमेव क्वरकाओ जातः धम्मं इणुणेति विवसापुइ इज्जति अण्णरा
 माया समुत्पन्नः धावावाओ कवपति तैरवजुशिहा जिनदत्तेन तस्स भावं हावा दुदित्त इवा इणे विवाहः किच्चिरेव कत्तेव सोमवि तां पुरीका
 चम्यां गता, वगन्नचम्यादिकासचमिक्ककाससां निम्भित्त, ततः इचमपुइ इव

तत्त्वार्थेने समजा स्वर्णीओ व पाठगनिमित्तमागच्छति, तच्चिगणसङ्घिवा मर्षति, एषा संजयार्ण इहं रत्तति, मर्षारो
 से न पत्तिवद्वि, अण्णया कोई वण्णस्वाइगुणगणनिष्फणो तरुणभिक्षु पाठगनिमित्तं गओ, तस्स व वादवुयं
 अचिच्छमि कण्ण पविठं, सुमहाए तं जीहाए छिहिरुण अयणीयं, तस्स निळाडे विठओ संकंठो, तेणवि वक्खित्तविषय
 ण आणिओ, सो नीसरति ताव तच्चिगणसङ्घिगाहिं अथक्कायस्स मत्तारस्स स वंछिमो, पेण्ड इमं धीसत्थरमित्तसंकेतं मक्काए
 सगतं विठगेति, तेणपि चित्तिर्यं-किमित्तमेयंपि होआ, अहया वलवतो विसया अणेगमवधम्मथयमा ए क्खिइ होइत्ति!, मंद
 नेहो जामो, सुमहाए कहपि विदिओ एस बुचंतो, चित्तिर्यं च णाए-पावयणीओ एस वज्जाहो इहं केठिच (रेमि) ति,
 पयपणदेवपयमभिसंघारिऊण रयणीए कावत्सगं ठिया, अहासंनिहिया काइ देवया तीए सीउसमावारं नाऊण आगया,
 भणियं च धीए-किं ते पियं करेमिचि, तीए भणियं-वज्जाइ केठेहि, देवयाए भणियं-केठेमि, पण्से इमाए नयरीए

१ तत्त्वार्थेने समजा स्वर्णीओ व पाठगनिमित्तमागच्छति, तच्चिगणसङ्घिवा मर्षति, एषा संजयार्ण इहं रत्तति, मर्षारो
 से न पत्तिवद्वि, अण्णया कोई वण्णस्वाइगुणगणनिष्फणो तरुणभिक्षु पाठगनिमित्तं गओ, तस्स व वादवुयं
 अचिच्छमि कण्ण पविठं, सुमहाए तं जीहाए छिहिरुण अयणीयं, तस्स निळाडे विठओ संकंठो, तेणवि वक्खित्तविषय
 ण आणिओ, सो नीसरति ताव तच्चिगणसङ्घिगाहिं अथक्कायस्स मत्तारस्स स वंछिमो, पेण्ड इमं धीसत्थरमित्तसंकेतं मक्काए
 सगतं विठगेति, तेणपि चित्तिर्यं-किमित्तमेयंपि होआ, अहया वलवतो विसया अणेगमवधम्मथयमा ए क्खिइ होइत्ति!, मंद
 नेहो जामो, सुमहाए कहपि विदिओ एस बुचंतो, चित्तिर्यं च णाए-पावयणीओ एस वज्जाहो इहं केठिच (रेमि) ति,
 पयपणदेवपयमभिसंघारिऊण रयणीए कावत्सगं ठिया, अहासंनिहिया काइ देवया तीए सीउसमावारं नाऊण आगया,
 भणियं च धीए-किं ते पियं करेमिचि, तीए भणियं-वज्जाइ केठेहि, देवयाए भणियं-केठेमि, पण्से इमाए नयरीए

त्सर्गो यथोक्तफलो भवति तस्येति गायार्थः ॥ १५४८ ॥ तथा—'तिविहाणुषसग्गाणं' गाहा, त्रिविधानां—त्रिप्रकाराणां
 दिव्यानां—व्यन्तरादिकृतानां मानुषाणां—स्लेष्ठादिकृतानां तैरब्धानां—सिंहादिकृतानां सम्यक्—मध्यस्थभायेन भतिसहनानां
 सत्यां कायोत्सर्गो भवति शुद्धः—अविपरीत इत्यर्थः । तत्रोत्सर्गसहिष्णोः कायोत्सर्गो भवतीति गायार्थः ॥ १५४९ ॥ द्वारं ।
 साम्प्रतं फलद्वारमभिधीयते, तच्च फलमिहलोकपरलोकापेक्षया द्विधा भवति, तथा चाह ग्रन्थकारः—'इहलोगमि' गाहा
 व्याख्या—इहलोके यत् कायोत्सर्गफलं तत्र सुमत्रोदाहरणं—कथं?, यंसंतपुरं नगरं, तत्रय अियसजुराया, अिणदसो सेद्वी संजय
 सहजो, तस्स सुमहा वारिया धुया, अतीथस्वस्तिणी औरालियसरीरा साधिगा य, सो तं असाहमियाणं न देइ, तय
 नियसहेणं चंपाओ वाणिज्जागपण दिहा, तीप स्वलोमेण कयइसहुओ जाओ, धम्म सुणेइ, अिणसाइ पूजेइ, अण्णया भायो
 समुप्पण्णो, आयरियाण आलोपइ, सेद्विधि अणुसासिओ, अिणदसेण से भायं नाऊण धूया दिण्णा, विचो वियाओ,
 केचिरेकालस्सवि सो तं गहाय चंप गओ, नर्णवसासुमाइयाओ तवण्णियसहिगाओ त त्संसति, तओ जुयण धरं कर्यं,

१ इसन्धपुरं नगरं, तत्र अितसइ राजा अिणइणः सेद्वी संपवजाइ, तस सुमत्रा वाकिवा बुदिवाञ्चीव स्वपिनी इणारसीए अविहा च त ताम
 साधार्मिकाव न वइसि तवमिकभादेव चम्पातो वाधिरवागतेव इहा तसा स्वस्मेयेव कयइभाओ जातः धर्मं शुणोति अिजलाइइ इउअति अण्णया
 माओ समुत्पन्नः भाषार्थानां कयपसि तैरप्यबुसिहा अिणइसेण तस भावे ज्ञावा बुदिता इण इणो विवाहः अिचिद्विरेव कसेन सोअवि वा गुरीला
 चम्पी गता, वननवम्बादिवासचमिकभाऊतां निन्दन्ति, ततः इयम्पुई इतं

अन्तरालप्रहरं च, तत्र 'नाभि'सि नामीमो देहो शोचपहो कायसो, करवलेसि सामष्णेणं देहा पठबकरबले 'आय कोप्यरे'सि सोऽविय कोप्यरेहिं धरेयसो, एवमूतेन कायोत्सर्गः कार्यः, तस्वारिय य-कारस्सगो पारिय नमोकारेण अवसाणे पुई दायवेति गायार्थः ॥ १५४७ ॥ गतं प्रासङ्गिकं, साग्रतं कस्वेति द्वारं व्याख्यायते, तत्रोक्तदोपरहितोऽपि यस्यां व्यासीर्षदणकप्यो जो मरणे जीविष्य य समसण्णो । देहे य अपरियदो कावस्सगो इवइ तस्स ॥ १५४८ ॥

तिविद्याशुधसगाण दिव्वाण माणुसाण तिरियाण । सम्ममरियासणाए कावस्सगो इवइ सुदो ॥ १५४९ ॥ इहलोगमि सुभवा राया उइओव सिट्ठिमज्जा य । सोदासत्सगयमण सिदी सगो य परलोप ॥ १५५० ॥

'व्यासीर्षदणकप्यो'गाहा उपास्या—व्यासीर्षदणकप्यो—उपकार्यपकारिणोर्मन्वस्था, इकं च—'ओ' ऋणेण बाहुं आळियइ यातिणा य तच्छेइ । संयुणइ ओ य निदइ महरिसिणो तस्य समभाया ॥ १ ॥' अनेन परं प्रति माध्यस्थ्यमुकं भयति, तथा मरणे—धाणत्यागलक्षणे धमव्याविहलोकादौ च समसम्भूः पुस्यमुच्चिरि त्यर्था, अनेन चारमान प्रति माध्यस्थ्यमुकं भयति, तथा देहे च—धरीरे चाप्रतिबद्धः बद्धव्यावुपकरणौ च, कायो

१ नामिणोऽवच्छात्र शोचपहका कर्तव्या, काठसेति सामान्येन कपलाए प्रकम्बकप्रतकाः कापए कुंरान्ता—सोमि च कुंरान्ता चारिकल्पा, एवमित्ये च—अवसोप्येणं पारिणे समस्करेणावयाने सुविर्षितववा । २ बद्धमध्येन बाहुनाकियति बाला वा उच्चवति । संकीरि षो वा कियति नार्थकत्वात् नात्रमावात् ॥ १ ॥

‘पुण्यं तति प गुरुणो’ गाहा प्रकटार्या ॥ १५४४ ॥ ‘ध्वरंगुल’सि चत्तारि अंगुलाणि पायाणं अंतर करेयं, मुहपोत्ति
 ‘वञ्जुप’सि दाहिणहृत्थेण मुहपोत्तिया घेत्तवा, उच्चहृत्थे रयहरणं कायं, एतेण विहिणा ‘योसहृषत्तदेशो’सि पूर्ययत्,
 काचस्सर्गं करिज्जाहिसि गार्थार्या ॥ १५४५ ॥ गतं विधिद्वारम्, अधुना दोपावसर, तत्रेदं गाथाद्वयं—‘पोढो’त्यादि—

आसुख विसमपाय गायं ठाविपु ठाह उस्सगे । कपइ क्खउस्सगे उयन्व सारपवपसंगेर्ष ॥ १ ॥ स्वभे वा कुट्टे वा खवठमिय ठाह
 काउसर्गं तु । माले य उचमंगं खवठमिय ठाह उस्सर्गं ॥ २ ॥ सवरी वसपविरहिया करेहि सागारियं बह ठवेइ । ठाकण गुम्भदेसं करेहि सो
 कुणइ उस्सग ॥ ३ ॥ अवणामित्ठमंगो काउस्सर्गं बहा कुळवुन्व । नियलियञ्जोविष पसने विस्वारिय अइव मेळवितं ॥ ४ ॥ अक्खम बोसपट्टं
 अविधीए नाभिमढन्त्सुपरि । विट्ठा य अणुमिदं चिट्ठेइं उंनुएरुस्सर्गं ॥ ५ ॥ उच्छाईकण य बने चोसगपट्टेण ठाह उस्सर्गं । वंसारवसण्णदा
 अहवा अथाणवोसेर्ष ॥ ६ ॥ भेल्लिपु पण्हियाभो पळ्णे विस्वारिकण वाहिरओ । ठाउस्सर्गं एसो वाहिरउदीमुणेयम्भो ॥ ७ ॥ मंगुदे मेळवितं
 वित्वारिय पण्हियाञ्जो वाहिं तु । उउस्सर्गं एसो मणिभो अग्गित्ठरुद्धिपि ॥ ८ ॥ कण्यं वा पट्टं वा पाइणितं संजइव उस्सर्गं । उअ य सत्थिनं
 व बहा रयहरणं अमाभो काउं ॥ ९ ॥ मामेइ तहा विट्ठिं पळ्णित्तो वायसुव उस्सगे । छप्पइमाण मएणं कुणई अ पट्टं कविट्ठं व ॥ १० ॥ सीसं
 पंकपमाणो अक्खाइट्ठव कुणइ उस्सग । मूयव हुणहुणसो तरेव छिच्चंतमईसु ॥ ११ ॥ अंगुळिममुहाञ्जोवि य चाल्त्तो तहय कुणइ
 उस्सर्गं । अक्खावगणज्जहा सठवणसं व भोगाणं ॥ १२ ॥ काउस्समसि ठिओ सुरा अह बुट्टुदेइ अल्लवं । मणुपेहेतो सह पानरुन्व
 चालेइ भोट्टुडे ॥ १३ ॥ एए काउस्सर्गं कुणमाणेण विजुहेण बोसा ठ । सम्म परिहरियन्वा विणपडिक्खुपिक्काकणं ॥ १४ ॥

‘नामीकरयलकुप्पर वस्सारे पारियंमि पुइ’सि निर्युकिगायाशाकळं लेघतोऽपुट्टकायोरसर्गायस्थानप्रदर्शनपरं विध

स्वर्लभपरं च, तत्र 'नाभि'सि नामीओ हेहो शोडपहो कायबो, करयलेचि सामण्णेणं हेहो पळबकरबळे 'आव कोप्परे'चि सोडबिय कोप्परेहिं धरेयबो, एबंभूतेन कायोत्सर्गः कार्यः, वत्सारिए ध-कारस्सगो पारिए ममोकारेण अवसाणे पुई वाचबेचि गायार्थो ॥ १५४७ ॥ गतं प्राप्तं कस्येति द्वारं व्याख्यायते, वधोक्खोपरविठोडपि यस्याये कायोरसर्गो यथोक्खो भयति तमुपवस्यसाह—

वासिचंदणकप्पो जो मरणे जीचिए य समसण्णेो । देहे य अपडियदो कावस्सगो इवइ तस्स ॥ १५४८ ॥
 तिचिहाणुयसगाण दिव्वाणं माणुसाण तिरियाण । सम्ममहियासणाए कावस्सगो इवइ सुवो ॥ १५४९ ॥
 इहलोगमि सुमहा राया उइओद सिट्ठिमज्जा य । सोदासत्त्वगयमण सिद्धी सगो य परलोप ॥ १५५० ॥

'यासीचंदनकप्पो'गाहा व्याख्या—यासीचम्यनकस्यः—उपकार्यपकारिणोर्मध्यस्थः, सर्क च—'ओ चंकेण बाहुं आठिए वासिणा य तच्छेइ । संपुणइ जो य निवइ महरिसिणो ततय समभाया ॥ १ ॥' अनेन परं प्रति माध्यस्वमुक्क भयति, तथा मरणे—प्राणत्यागलक्षणे जीयिते च—प्राणसधारणलक्षणे चशब्दाविहोक्खवो च समसङ्गः तुल्यबुद्धिरि त्यर्थः, अनेन चारमानं प्रति माध्यस्वमुक्कं भयति, तथा देहे च—दरीरे चाप्रतिपत्तः चशब्दादुपकरणवो च, कायो

१ नामिणोऽवधार शोडपहोः कर्तव्यः, करतलेचि सामण्णेणं अपत्याए मक्कबकरत्तः वाएए इतरेत्तानी-सोमपि च इतरेत्तानी वाएवित्तका, एत्तानि च-इयबोत्तर्गे करिने ममारोक्खेत्ताने एत्तिर्गत्तथा । २ चशब्देन काणुमात्तिमपि कल्ला वा उक्कवदि । संकीचि चो वा तिप्पुचि माहंकेत्तन गवमासा ३ । ३

रामित्यर्थः, कस्य ?-कूट्याहिनो-पलीवर्दस्य, तस्य च दोषद्वयमित्याह-‘अतिभारेण मञ्जति तुत्तयथापरि प मरालो
 चि अतिभारेण भग्न्यते यतो विपमयाहिन एवातिभारो भवति, तुत्तयथातैश्च विपमवाहोऽप पीर्यते, तुत्तगो-पाण्णगो
 मरालो-गलिरिति गायार्थः ॥ २३६ ॥ साम्प्रतं दाष्टींस्त्रिकयोजनां कुर्वन्नाह-‘एमेव बलसमगो’गाहा व्यास्या-इषमग्य
 कर्तुंकी सोपयोगा च व्यास्यायते, ‘एमेय’मरालवलीधर्षयत् बलसमग्रः सन्(यो)न करोति मायया करणेन संग्रह-साम
 व्यानुरूपं कायोत्सर्गं स मूढः मायाप्रत्ययं कर्म प्राप्नोति नियमत एव, तथा कायोत्सर्गं च निष्फलं प्राप्नोति, तथाहि-
 निर्मायस्थापेक्षारहितस्य स्वशक्त्यनुरूपं च कुर्वत एव सर्वमनुष्ठानं सफलं भवतीति गायार्थः ॥ अपुना मायायतो
 दोषानुपदर्शयन्नाह-‘मायाए उस्सर्ग’गाहा, मायया कायोत्सर्गं दोषं च तपः-अनशनादि अकुर्यतः ‘सहिष्णोः’समर्षस्य
 कश्च तस्मादन्योऽनुभविष्यति ? किं-स्वकर्म[वि]शेषमनिर्जरितं, शेषता चास्य सन्यक्तस्वप्राप्तोत्कृष्टकमापिष्येति, उक्तं च-
 ‘सृष्टणं पगडीणं अर्चिस्तरज्जो च कोडीकोडीप । काकण सागराणं अइ लहइ चण्हमण्णयरं ॥ १ ॥’ अन्ये पठन्ति-
 ‘एमेवय उस्सर्ग’ति, न चायमतिशोभनः पाठ इति गायार्थः ॥ १५४० ॥ यत्तच्चैषमतः-‘निष्कं सविसेस’गाहा, ‘निष्कूट’-
 मित्यशं ‘सविशेष’मिति समबलादन्यस्मात् सकाशात्, न चाहमहमिकया, किं तु धयोऽनुरूप, स्याणुरियोर्द्वेदो
 निष्कम्पः समशत्रुमित्रः कायोत्सर्गं तु तिष्ठेत्, तुस्रब्बादन्यच्च भिक्षाटनाद्येवंभूतमेवानुतिष्ठत(ष्ठेत्) इति गायार्थः ॥ १५४१ ॥
 इदानीं वयो बलं चाधिकृत्य कायोत्सर्गकरणविधिमभिधत्ते-

१ सहाती प्रकृतीनामम्बन्तरे तु कोडीकोट्याः । इत्या सागारोपमानां धदि क्मते चतुर्नामम्बन्तरे (तदि क्मते) ॥ १ ॥

तकणो बलवं तकणो अ बुद्धबलो चेरओ बलसमिद्धो । चेतो अबलो बजसुधि मंगेसु जहाबल ठारै ॥ १५४२ ॥
 तल्लो बलवान् १ तरुणाच्च दुर्बलः २ स्वविरो बलसमृद्धः ३ स्वविरो दुर्बलः ४ बतुर्व्यपि मङ्गकेतु यथाबलं तिष्ठति
 बलानुकुपमित्यर्थः, न त्यमिमानतः, कथमनेनापि दृष्टेन दुस्य इत्यल्लयवापि स्यात्तस्यम्, सत्तरत्रोसमाधिानगहाना
 दावधिकरणसम्भवादिति गायार्थः ॥ १५४२ ॥ गतं समसङ्गमण्ड्यारं, साम्प्रतं शठद्वारोवसरसत्रेयं गीर्षा—
 पयलापइ पडिपुच्छइ कटपपयियारयासयणधम्मै । निपट्ठीं गेल्ल वा करेइ छुटं इवइ एयं ॥ १५४३ ॥

कायोत्सर्गकरण्येलाया मायया मथतयति-निर्वां गच्छति, प्रतिपृच्छति सूत्रमर्थं वा, कष्टकं अपनयति, 'वियार'पि
 पुरीयोत्सर्गय गच्छति, 'पासयणे'पि कायिकां व्युत्सृजति, 'धम्मै'पि धर्मं कथयति, 'निकुत्सा' मापया म्छानत्वं
 या करोति फुटं भयत्येतद्-भनुष्ठानमिति गायार्थः ॥ १५४३ ॥ गतं शठद्वारम्, अपुना विधिद्वारमास्यापते,
 ठत्रेयं गाथा—

पुञ्जं ठति य गुरुणो गुरुणा उस्तारियमि पारंति । ठायति सधिसेसं तरुणा च अनूणभिरिया व ॥ १५४४ ॥
 गउरगुन्नु सुम्पसी उञ्जु उन्पहत्य रपहरण । बोसट्टवसदेहो काउत्सग करिज्जादि ॥ १५४५ ॥
 प्रोथगग्गाइ न्नेकुइ माले अ सपरि पडु निपत्ते । सतुत्तर धण उट्ठी संजय ललिणे यो बायसकण्ठि ॥ १५४६ ॥
 मीसुफपिण मइ अगुलिमसुहा य पाग्णी पेहा । नाहीकरयलकुप्पर उस्तारिय पारियमि पुइ ॥ १५४७ ॥

रामित्यर्थः, कस्य ?-कूटवाहिनो-बलीवर्दस्य, तस्य च दोषद्वयमित्याह-‘अतिभारेण भञ्जति तुत्तयथापहि य मरालो’
 सि अतिभारेण भञ्ज्यते यतो विपमवाहिन एवातिभारो भवति, तुत्तयथातेष्व विपमवाहोऽथ पीड्यते, मुचगो-पाङ्गणो
 मरालो-गलिरिति गायार्थः ॥ २३६ ॥ सान्द्रत दार्ष्टान्तिकयोजनां कुर्वन्नाह-‘एमेव बलसमगो’गाहा व्यास्या-इयमस्य
 कर्तृकी सोपयोगा च व्याख्यायते, ‘एमेव’मरालबलीवर्दवत् बलसमः सन्(यो)न करोति मायया करणेन सम्बद्ध-साम-
 ध्यानरूपं कायोत्सर्गं स मूढः मायाप्रत्ययं कर्म प्राप्नोति नियमत एव, तथा कायोत्सर्गहेतुं च निष्कलं प्राप्नोति, तथाहि-
 निर्मायस्यापेक्षारहितस्य स्वधकत्यनुरूपं च कुर्वत एव सर्वमनुष्ठानं सफलं भवतीति गायार्थः ॥ अपुना मायायतो
 दोषानुपवर्षयन्नाह-‘मायाए चस्सर्ग’गाहा, मायया कायोत्सर्गं शेष च तथा-अनशनादि अकुर्यतः ‘सहिष्णोः’समर्थस्य
 कश्च तस्मादन्योऽनुमधिष्यति !, किं-स्वकर्म[वि]शिष्टमनिर्षेरितं, शेषता चास्य सम्यक्त्वप्राप्त्योत्कृष्टकर्मपिक्षयेति, उक्तं च-
 ‘सत्तण्ह पगणीं अर्किततरओ च कोडीकोडीए । काऊण सागराणं अइ लहइ चरण्हमणपरं ॥ १ ॥’ अन्ये पठन्ति-
 ‘एमेवय चस्सर्ग’ति, न चायमतिशोभनः पाठ इति गायार्थः ॥ १५४० ॥ यत्तद्वैधमत-‘निष्कूट सविसेसं’गाहा, ‘निष्कूट’-
 मित्यशठ ‘सविशेष’मिति समवलावन्यस्मात् सकाशात्, न चाहमहमिकया, किं तु वयोऽनुरूप, स्याणुरियोर्युद्धो
 निष्कम्पः समशुभ्रमित्रः कायोत्सर्गं तु तिष्ठेत्, तुन्नभ्यादन्यच्च भिधाटनाद्येयंभूतमेवानुतिष्ठत(ष्ठेत्) इति गायार्थः ॥ १५४१ ॥
 इदानीं वयो बल चाधिकृत्य कायोत्सर्गकरणविधिमभिषष्टे-

१ सप्तमी महतीनामम्यन्तरे तु क्वेटीकोब्जाः । इत्या सागरोपमानीं पपि क्मते षणुनीमम्यन्तरे (तर्हि क्मते) ॥ १ ॥

पापसमा कृसासा कालपमाणेण भुति नायव्या । एय कालपमाणं वस्सगेणं तु नापब्बं ॥ १५३९ ॥
 'पापसमा वस्सासा काल' गारा व्याख्या—नवरं पादा—श्लोकपादः ॥ १५३९ ॥ व्याख्याता गमनेत्याविद्यारगावा,
 मयूनाऽऽद्यद्वारागाथागतमद्यठद्वारं व्याख्यायते, इह विज्ञानयता सात्पररित्तेनात्महितमिदिकृत्वा स्वबलायेषुषा कार्य-
 स्वर्गः कार्यः, अम्ययाकरणेऽनेकदोषप्रसङ्गः, तथा चाह माण्यकारः—

जो नल्ल तीसइयरिसो सत्तरिबरिसेण पारणाइसमो । विसमे व कूठवाही निब्बिद्वमाणे तु से जणे ॥ १३५ ॥ (मा०)
 सममूमेवि अइमरो उज्जाणे किमुअ कूठवादिस्स ? । अइमारेणं मज्झइ तुत्तपथापदि अ मरालो ॥ २३५ ॥ (मा०)
 एमेव पलसमग्गो न कुणइ मायाइ मम्ममुस्सगं । मायावदिअं कम्मं पावइ उस्सगकेसं च ॥ १ ॥ (प्र०)
 मायाण उस्सग सेसं च तयं अकुब्बजो सहुणो । को अलो अणुइही सक्कमसेसं अणिज्जरियं ? ॥ १५४० ॥
 निक्कं सयिसेसं घयाणुस्सं पलाणुस्सं च । म्वाणुब्ब उच्चवेइो काउस्सग तु ठाइत्ता ॥ १५४१ ॥

व्याख्या—यः कश्चित् सायुः, एतदुच्यते सायुः, त्रिचतुर्वर्षः सन् लघुचतुर्वारं षडवानातङ्करहितम् सप्ततिवर्षं
 गान्धेन पृथेन सायुना पारणाइसमो—कायोत्सर्गप्रारम्भपरिसमाप्त्या तुस्य इत्यर्थः । यिपम इव—चट्टकादाविव कूटवाही बली-
 पइ इय नियिज्ञान एयासो 'जठ' जणुः, स्थितपरिज्ञानशून्यत्वात्, तथा चात्महितमेव सम्यक्कृत्वायोत्सर्गकरणं स्वकर्म
 क्षयफलत्वात्त्रिंशति गायार्थः ॥ २३५ ॥ अधुना एतान्तमेव यिवृण्वद्वाह—'सममूमेवि अइमरो' गारा व्याख्या—सममूमा
 यपि अतिभरणिगमवाहिस्यात् 'उज्जाणे किमुअ कूठवादिस्स' ऊर्ध्वं यानमस्मिन्नित्युपानम्—उच्यते वस्सिद्युपाने किमुअ !, सुत

गौर्यचरियाए सुयस्वधपरियट्टणे अट्ट चेष, केसिंघि परियट्टणे पचवीस, तथा चाह—'सुयस्वधपरियट्टणं मंगलरथं (उजोप)
 कात्तस्सर्गं काळण कीरइ'ति गार्थः ॥ १५३४ ॥ अत्राह चोदकः—'सुज्झइ अकालपटियाइ' गाथा, युज्यत—संगच्छते पटते
 अकालपठितादिपु कारणेषु सत्सु अकालपठितमाविशब्दात् काले न पठितमित्यादि, तुसु च प्रसीच्छितादि—सुष्टविधिना
 प्रतीच्छितं आदिशब्दात् श्रुतशीलनादिपरिग्रहः, 'समणुणसमुदेस्योः, समनुज्ञायां च समुदेस्ये च कायो
 त्सर्गस्य करण युज्यत एवेति योगः, अतिचारसम्भवादिति गार्थः ॥ १५३५ ॥ यत् पुनरुद्दिश्यमानाः श्रुतमनतिप्रान्ता अपि
 निर्धिपयत्वात्पराधमप्राप्ता अपि 'कुणह वत्सर्गं'ति कुरुत कायोत्सर्गं एषः अकृतोऽपि दोषः कायोत्सर्गशोभ्यः परियट्टते
 किं मुचा भवन्त !, न चेत् परियट्ट(ते) न कर्त्तव्यः तद्धुद्देशकायोत्सर्ग इति गाथाभिप्रायः ॥ १५३६ ॥ अत्राहाचार्यः—'पायुगपाई
 कीरइ' गाहा निगदसिद्धा ॥ १५३७ ॥ 'सुमिणदंसणे राव'सि द्वारं व्याख्यानयन्नाह—'पाणयहमुसायाप' गाहा, सुमिणंमि पाण
 यहमुसावाप अदत्तमेहुणपरिगोहे चेष आसेधिप समाणे सयमेगं तु अणूणं वत्सासाणं भधिज्जाहि, मेहुणे दिद्विधिप्परिया
 सियाप सय इत्थीधिप्परियासयाए अहसयंति ॥ वरुं च—'विद्वीधिप्परियासे सय मेहुन्नमि धीधिपरियासे । पयहारेणह
 सय अणमिस्सगस्स साहुस्स ॥ १ ॥' गार्थः ॥ १५३८ ॥ 'गावाणतिसत्तार'सि द्वारत्रयं व्याधिख्यासुराह—'नापाए उत्तरिउं
 यहगाई' गाहा, गाथेयमन्यकर्तुंकी सोपयोगा च निगदसिद्धा, इदानीमुच्चारमानप्रतिपादनायाह—

१ गोचारचर्चायां श्रुतस्सुअपरारचनेऽहं केवाजिप् पटवर्चने पद्यविसिद्धि, श्रुतस्सुअपरारचनं सङ्गकार्यं कावोत्सर्गं कृत्वा क्खित्ते । १ स्वमे प्रालक्ष्यपुपा-
 वादापचमेपुवपरिमेव्यासेधितेषु सत्सु अतमेकमहणमुच्चारानां भवेत्, मेहुने दद्विधिपरयोसे अतं कीमिपयोसेगप्रसममिति.

पापसमा कृतासा कालपमाणेण भुति नायब्बा । एय कालपमाणं उस्सग्गेण तु नायब्बं ॥ १५३९ ॥
 'पापसमा बरसासा काल' गाहा व्याख्या—नवरं पादः—श्लोकपादः ॥ १५३९ ॥ व्याख्याता गमनेत्याविद्यारगाणा,
 मभुनाऽऽघट्टारागायागतमस्रठट्टारं व्याख्यायते, इह विज्ञानवता शाब्दरहितेनात्मदिविमित्तिह्रस्वा स्ववछापेक्षया कार्य
 स्वर्गः कार्य, अन्ययाकरणेऽनेकदोषप्रसङ्गः, तथा चाह भाष्यकारः—

जो नलु तीसइवरिसो सरारिवरिसेण पारणाइसमो । विसमे व छुडवाही निखिखाने तु से जणे ॥ १३५ ॥ (मा०)
 सममूमेवि अइमरो उज्जाणे किमुअ छुडवाहिस्त? अइमारेणं मज्जइ तुसयथापहि अ मराओ ॥ २३५ ॥ (मा०)
 एमेव परसमग्गो न कुणइ मायाइ मम्ममुस्सग्गं । मायावच्छिअं कम्मं पाणइ उस्सग्गकेसं च ॥ १ ॥ (प्र०)
 मायाण उस्सग्गं सेसं ण तथं अकुब्बजो सहुणो । को असो अणुहोही सक्कम्मसेसं अणिज्जरियं? ॥ १५४० ॥
 निक्खं सविसेसं थयाणुरुत्थं पलाणुरुत्थ च । त्वाणुब्ब उक्खवेहो काउस्सगं तु ठाइज्जा ॥ १५४१ ॥

व्याख्या—यः कथित् साधुः, लघुशब्दो विशेषणार्थः, त्रिस्रवृत्तः सन् लघुशब्दात् ब्रह्मनाठकुरहित्त्व सप्तविवे-
 गान्थेन पृथेन साधुना पारणाइसमो—कायोत्सर्गप्रारम्भपरिसमाप्त्या तुल्य इत्यर्थः । विपम इव—चर्हकावाविब कुटवाही बली-
 यं इप नियिज्ञान पयासी 'अठ' अडे; स्वहितपरिज्ञानशून्यत्वात्, तथा चात्महितमेव सम्यक्कायोत्सर्गकरणं स्वकर्म
 क्षयफलत्वादिति गार्थः ॥ २३५ ॥ अपुना दटान्तमेव विपुण्यत्वाद्—'सममूमेवि अइमरो'गाहा व्याख्या—सममूमा
 यपि अतिभरयिमयाहिस्यात् 'उज्जाणे किमुअ कुडवाहिस्त' ऊर्ध्वं यानमस्मिन्नित्युधानम्—उत्कर्षं तस्मिन्नुधाने किमुत?, सुत

जुञ्जइ अकालपठियाइएसु दुहु अ पडिच्छिउपार्इसु । समणुअसमुदेसे काउस्सगस्स करणं तु ॥ १५३६ ॥
 ज पुण उदिसमाणा अणइकंतायि कुणह उस्सग । एस अकओयि दोसो परिधिप्पइ किं सुहा भत्ते ! ? ॥ १५३७ ॥
 पायुग्घार्इ कीरइ उस्सगो मगलति उदेसो । अनुयदियमगलणं मा हुअ कर्हिदि ने विग्घं ॥ १५३७ ॥
 पाणयहसुसायाए अदत्तमेहुणपरिगरे चेव । सयमेग तु अणूण ऊसासाणं दियिआहि ॥ १५३८ ॥
 नावा(ए) उसरिउं वइमार्इ तइ नई च एमेव । सतारेण चलेण व गतु पणवीस ऊसासा ॥ १ ॥ (प्र०)

गंसणं भिक्खादिनिमित्तमन्यप्रामादो, आगमणं तसो चेव, इय इरियायदिय पडिक्कमिऊण पंचवीसुस्सासो कावस्सगो
 कायवो ॥ १५३३ ॥ तथा चामुमेयायययं विवृण्वन्नाह माव्यकारः—'मचे पाणे सयणासणे' गाहा, मत्तपाणनिमित्तमन्नगामा
 दिगया अइ न ताय वेडेति ता इरियायदियं पडिक्कमिऊण अच्छंति । आगयावि पुणोऽवि पडिक्कमंति, एवं सयणासणनि
 मिच्चपि, सयणं—संधारगो वसही धा, आसण—पीढगादि, 'अरहंतसमणसेजासु'सि चेइपरं गया पडिक्कमिऊणं अच्छंति,
 एव समणसेजंभि—साहुवसवतिमित्यर्थः, 'उच्छारपासवणे'सि उच्छारे वोसिरिए पासवणे य जतियि इयमेवंच गया

१ गमनं भिक्खादिनिमित्तमन्यप्रामादो आगमनं तत एवात्रेर्वापिक्की प्रतिक्कम्य पडिक्कमिऊणपुपासः कावोत्तर्गं इत्येवम् अणुयदियममन्त्रप्रामादि
 गता वदि तावन्न वेडेति तदेर्पापयिक्की प्रतिक्कम्य तिक्कमिच्च आगता अयि पुवरपि प्रतिक्काम्पण्ठि एवं सयणासवनिमित्तमपि शवणं संत्तारको वल्लिपो अयमेव
 पीढादि नईक्कमजसव्यास्सि'ति ईलपुई गताः प्रतिक्कम्य सिद्धन्ति, एवं अमणसवस्यास्सिद्धि वादुवसतो 'उच्छारपासवण'इति उच्छारं इत्युत्पद्य प्रवचनं च
 एवपि इत्थमात्रं गता—

भोऽपि जागन्वा पडिक्कमंति, अह मत्तप बोसिठियं होअ ताहे जो तं परिठवेति सो पडिक्कमंति, सठाणेसु पुय अइ इत्य
 सयं निषचस्स बाहिं वो पडिक्कमंति, अह अंतो न पडिक्कमंति, परेसु ठाणेसु कावस्सगपरिमाणं पयुंवीसं होति छसा-
 सप्ति गाथार्यः 'बिहारे'स्ति विहारं व्याचिख्यासुराह-'नियपालयार गमणं'गाहा [गाथा]अम्बकपुंकी सोपयोगा न
 निगदसिद्धा न । 'सुते ष ति सूत्रद्वारं व्याचिख्यासुराह-'चदेससमुदेसे' गाहा व्यास्या-सुत्तस्स उदेसे समुदेसे न ओ
 क्यउत्तरसगो कीरइ सत्य सत्तापीसमुस्सासा मयंति, अशुण्णवणयाए य, एत्य अइ असहो सयं वेव पारेइ, अह सवो
 ताहे आयरिया अहेय ऊसासा, 'पट्टणपपडिक्कमणमारु' पट्टविओ कम्मनिमित्तं अइ लउइ अहुस्सासं चस्सगं करिय
 गणउइ, चितियवारं अति तो सोउरसुस्सासं, वतियवारं अइ तो न गच्छति, अण्णो पट्टविज्जति, अमस्सकज्जे वा देये क-
 दिय पुरओ साह उयेसा अण्णेण सम गच्छति, कालपडिक्कमणेयि अहवस्सासा, आदिसद्दामो काठगिण्हण पट्टयेणे प

१ अहउत्तरसगताः प्रतिक्काम्पन्ति, अह माक्के सुत्तुत्तं मयेत्त उदा वसं वरैस्सपयेत्त उ मतिक्काम्पेत्त अलावात्त पुत्तंपदि इत्तसपमिंणुवादिउदा
 प्रतिक्काम्पन्ति अलावात्तं प्रतिक्काम्पन्ति पुत्तेनु एगानेनु कापोष्ठापरिसामं पडिक्कमिक्कमुसा इति । एउत्तोरिणे समुदेसे न नः कापोष्ठाः विवते उर
 पडिक्कमिक्कमुसा मरन्ति अमुसापो न, अत्र वपाराः सबमेव पारकति अय अउत्तराउत्तरावो अहोपुत्तस्य मलापक्कमिक्कमवापी-मलापितः अदे
 अन्निनं वदि एक्कमि अहेपुत्तगमुत्तर्गं इत्ता गच्छति द्वितीकवारं वदि उदा सोउरसुस्सासं सुतीकवारं वदि उदा न गच्छति अन्तः मलापक्के अकलकावै
 वा देकाइ वदिक्कमुत्तः गाएत्त एगमिगाम्पयेव समं गच्छति अउत्तराउत्तरावो अहउत्तरावो अहउत्तरावो अहउत्तरावो

जुञ्जइ अकालपदियाइएसु बुहु अ परिच्छिप्याईसु । समशुभसमुद्देशे काउस्सगस्स करण तु ॥ १५३५ ॥
 ज पुण उदिसमाणा अणइकंतावि कुणह उस्सग । एस अकओवि दोसो परिधिप्पइ किं सुहा भते ! ? ॥ १५३६ ॥
 पाधुग्घाई कीरइ उस्सगो मगलति उद्देशो । अणुवहियमगलाणं मा बुद्ध फहिंदि ने विग्गं ॥ १५३७ ॥
 पाणवइसुसावाए अदस्समेदुणपरिग्गहे चेव । सयमेग तु भणूणं ऊसासाणं इयिञ्चाहि ॥ १५३८ ॥
 नावा(ए) उस्सरिठं वहमाई तह नई च एमेव । सतारेण चलेण च गतु पणवीस ऊसासा ॥ १ ॥ (प्र०)

गमणं भिक्षादिनिमित्तमन्यधामादौ, आगमणं तत्तो चेव, इत्थ इरियावहियं पडिक्कमिऊण पंचवीसुस्सासो कावस्सगो
 कायबो ॥ १५३६ ॥ तथा वामुमेधावययं विवृण्वस्साह भाव्यकार - 'मत्तपाणे सयणासणे' गाहा, मत्तपाणनिमित्तमन्नगामा
 दिगया अइ न ताव वेडेति ता ईरियावहियं पडिक्कमिऊण अच्छंति । आगयावि पुणोऽपि यडिक्कमंति, एवं सयणासणनि
 मित्तंपि, सयणं-संधारगो वसही वा, आसणं-पीढगादि, 'अरहंतसमणसेज्जासु'चि चेइपरं गया पडिक्कमिऊणं अच्छंति,
 एवं समणसेज्जंमि-साहुवसतिमित्यर्थः, 'उच्चारपासवणे'चि उच्चारे योसिरिए पासवणे य जसियि हत्यमेसं गया

१ गमनं भिक्षादिनिमित्तमन्यधामादौ आगमनं तत्त पृषात्रेर्बाणिकीं प्रतिकल्प्य पडिक्कम्य पडिक्कम्यपुण्ड्राः काबोत्संगः कर्तव्यः मत्तपाणनिमित्तमन्नगामादि
 गता वदि तावच्च वेडेति तदेर्बाणिकीं प्रतिकल्प्य विद्वन्ति आगता अपि पुनरपि प्रतिक्कम्यन्ति एवं सवनासणनिमित्तमपि वाचनं संत्थारको वसतिबो आगमं
 पीठ्यदि महेच्छूम्पणपट्वास्त्रि'ति कैलपुई गताः प्रतिकल्प्य विद्वन्ति एवं समणसवणास्त्रि वाजुवसतो 'उच्चारसवण'इति उच्चारं शुभ्रुत्तय मन्नवने च
 वचपि इत्थमार्थं गता-

हेसिप राश्य पञ्चमस्य षडमासे या तद्देव वरिसे य । पयसु द्रुति नियया वससगा अनिषया सेसा ॥ १५२९ ॥
 साय सयं गोसज्जु तिनेव सया इवंति पक्वमि । पंथ य षाठ्मासे अट्टसहस्सं च वारिसप ॥ १५३० ॥
 वत्तारि वो बुबालस बीस वत्ताप द्रुति उज्जोभा । वेसिय राश्य पक्खिय षाठ्मासे अ वरिसे य ॥ १५३१ ॥
 पणवीसमट्ठेतरस सिलोग पत्तारि च षोडश्या । सयमेगं पणवीस वे वावप्रा य वारिसिप ॥ १५३२ ॥

निगदसिञ्जा, नयरं शेपा-गमनादियिपया इति, साम्प्रतं नियतकायोत्सर्गणाभोधत चञ्चुसमानं प्रथियादपञ्चाह—
 'साय सि साये-प्रदोयः सय द्रुतमुञ्चुसकानां भयति, चतुर्भिरुद्योतकरैरिति, भावित एवायमर्थः प्राक्, 'गोसञ्जं'ति प्रत्यये
 पयारायवसत्रोद्योतकरद्वयं भयति, शेषं प्रकटार्थमिति गायार्थः ॥ १५३० ॥ चञ्चुसमानं चोपरिद्वारु वस्यामा 'पावसमा
 उत्सगासा' इत्यादिना । साम्प्रतं देवसिकादिदूयोतकरमानमभिधिसुराह—'वत्तारि'चिगाहा भाविताया ॥ १५३१ ॥ वपुना
 श्लोकरुमानमुपदर्शयताह—'पणवीसे'विगाहा निगदसिञ्जेय, नयरं चतुर्भिरुञ्चुसैः श्लोका परिदृश्यते ॥ १५३२ ॥ इत्युक्त्वा
 नियतरापोत्सर्गपठ्यता, इदानीमनियतकायोत्सर्गपठ्यताप्रसरा, तत्रेयं गाथा—

गमणागमणयिहारे सुसे या सुमिणदसणे राजो । नावानइसतारे इरियावहियापञ्चिक्कमणं ॥ १५३३ ॥
 भरो पाणे मयणासणे य अरिहतसमणसिञ्जासु । उवारे पासयणे पणवीसं द्रुति वस्सासा ॥ २३४ ॥ वारम् (भा०)
 नियमात्पामो गमणं अत्तथ उ सुरापेरिसिनिमित्तं । दोइ विहारो इत्थयि पणवीस द्रुति क्खसासा ॥ १ ॥ (प्र०)
 उरेममुरेमं मसाथीमं अणुत्तयणियाण । अट्ठेव प क्खसासा पट्ठवण पञ्चिक्कमणमाई ॥ १५३४ ॥

श्लिष्य राह्य पक्षिण्य चारभासे पा तरेष चरिसे य । पपसु इति नियथा वससगा अनिजया सेसा ॥ १५२९ ॥
 साय सयं गोसड्द्र निशेष सपा इवति पकसमि । पच य चावम्मासे अडुसइस्सं च वारिसय ॥ १५३० ॥
 चत्तारि पो बुवाडस बीस चत्ताय इति उज्जोभा । वेसिय राह्य पक्षिण्य चावम्मासे अ चरिसे य ॥ १५३१ ॥
 यणवीसमद्धतरस सिखोग पन्नत्तिं च बोद्धव्या । सयमंग पणवीस वे पावथा य चारिसिय ॥ १५३२ ॥

निगदसिद्धाः, नपरं शेषा-गमनादिपिपया इति, सामप्रव नियतकायोत्सर्गाणोपव षष्मसमानं प्रतिपादयन्नाह—
 'साय छि साय-प्रदोषः सत्र दासमुच्युसानां भयति, चतुर्भिरुद्योतकरैरिति, भावित यथापमर्षः प्राक्, 'गोसड्द्र'ति प्रत्यये
 यथायथसामोद्योतकरूप भयति, शेषं प्रकटार्थमिति गाथार्थः ॥ १५३० ॥ षष्मसमानं योपरिष्टाद् षष्मसमः 'पायसमा
 रसथासा' इत्यादिना । सारप्रव द्वेषसिकापिपूर्वोक्तमानमभिधिसुतराह—'चत्तारि'चिगाहा भाषितार्था ॥ १५३१ ॥ अयुजा
 श्लोकमानमुपदर्शयन्नाह—'पणवीस'चिगाहा निगदसिद्धय, नपरं चतुर्भिरुच्युसीः श्लोकाः परिपृष्टवते ॥ १५३२ ॥ इत्युक्त्वा
 नियतकायोत्सर्गपच्यवता, इदानीमनियतकायोत्सर्गपच्यवतायसरा, शेषं गाथा—

गमनागमणपिपरं सुसं या सुमिणदसणे राओ । नाथानइसगरे इरियावहिपापविह्वमणं ॥ १५३३ ॥
 अरां पाण सयणासणं प अरिइत्तसमणसिञ्जासु । उथारं पासवणे पणवीसं इति वत्सासा ॥ १५३४ ॥ मारम् (भा०)
 निपभाह्यार्थो गमण अक्षय उ सुसपोरिसिनिमित्तं । होइ धिइरो इत्यधि पणवीस इति कत्सासा ॥ १॥ (प्र०)
 उरससमुदसें ससार्थास अणुप्रयणिपाय । अट्टे च कत्सासा पठवण पविह्वमणमार्हं ॥ १५३४ ॥

धरति, एत णयविगयो, अत्राचार्यो भणति-मत्पण धंवाभि अहंवि सेसिति, अप्पो भणति-अहमवि धंवावेमिधि,
तओ अप्पं गुरुण निवेदति चत्तयस्सामणासुत्तेण, तथेदं—

इच्छामि स्वमासमणो ! उच्चिओमि हुब्भणदं सतिप अहं कप्यं वा वत्थ वा पडिग्गह वा कपल वा
पायपुच्छण वा (रपहरणं वा) अक्खर वा पप वा गाहं वा सिलोगवा (सिलोगदं वा) अह वा हेउ वा पसिण
वा धागरण वा हुब्भेहिं (सम्मं) धियत्तेण विण मए अविणएण पडिच्छिय तत्स निच्छामि हुक्कह (सुधम्)
निगदसिद्धं, आयरिआ भणति-‘आयरियसंविधं’ति य अहंकारयज्जणत्थं, किं ममात्रेति, एवो जं विणइया तमणु-

तथेदं—

सद्धिं पटु मअति पंथमस्सामणासुत्तेण, तथेदं—
इच्छामि स्वमासमणो ! कयइ व मे कितिकम्मइ आपारमंतरे विणपमतरे सेहिओ सेहाधियो सगाहिओ
उच्चगहिओ सारिओ वारिओ चोइओ पडिचोइओ अहमुत्थिओइहं सुब्भणदं तवतेयसिरीए इमाओ वातुरंत
संसारकंत्ताराओ साहहु नित्थरिस्साभिसिक्कहु सिरसा मणसा मत्थएण वन्दाभि (सुधं)

निगदसिद्धं, संगहिओ-णाणादीहिं सारिओ-हिए पवत्थिओ वारिओ भाहियाओ निवत्थिओ चोइओ-अउणाए पडिचोइओ-

१ कयोसि एए ववओ सिक्कए। मक्ककेव वत्तेममपि तेयामिधि कम्मे मअन्ति-अहमपि वत्तवामिधि एउ आमानं एक्कओ सिक्कएहि वपुधंका-
मयासुत्तेण आचार्यो मअन्ति-आचार्यसत्कमिधि वाहइहाएववंधं एवो वए सिक्कएवित्तममणुत्थिओ वहु मअन्ते पयमकाभक्काएव वंयुदीवा-आचार्यिभि।
सारिओ-हिरे मवत्थिओ वारिओ-म्वीवाए सिक्कएवित्तं, चोइओ-एक्कएवाया मअिचोइओ।

१) मुनी २) अथत्वं अथद्विवसि, पञ्चा भाषरिभो भणार-नित्यारगपारग'सि निरवारगपारगा होहसि, गुरुभोति, एवार्
 अथत्वंसि अथत्वंसमयं गाथार्थः ॥ १५२२ ॥ एवं संसणाधि साद्रुणं ज्ञानजावर्धनं करोति, अह विवाहो चाप्राप्तो वा
 एते सत्तवं पंचवर्षं तिष्ठ वा, पञ्चा देवसिधं पठिष्मसि, केर भणोति-सामण्येण, अथे भणोति-ज्ञानपादपं, अण्ये-अरि
 अस्सगादपं, संजादेवपाए प अस्सगां करोति, पठिष्मसाणं गुरुसु धंविपसु पद्मभाषीभो तिणि गुरवो भाषरिया भणोति,
 इमसि अंअस्मिन्नस्त्रिपगादपथा समधीए नमोकारं करोति, पञ्चा संसणाधि भयति, वरिवसं नवि सुचयोरिसी नवि अत्थ
 पोरुसी भुईभो भणोति अत्स अथियाभो एति, एसा पक्खियपठिष्मणाधिही मूउटीकाकारेण भणिया, अण्ये पुण
 आपरणानुसारेण भणोति-देवसिए पठिष्मते सामिए प समो पदमं गुरु बोध सद्धिजा पक्खियं ज्ञानोति अहारादपियाए,
 समो अथपिधंसि, एए संसणाधि अहारादपिया सामेसा अथपिधंसि, पञ्चा धंविचा भणोति-देवसिधं पठिष्मत्वं पक्खियए,

१) ३) गुरावस्थागुरवस्तरिः अहाराचारो भयसिध-द्विचारकपापा भयवेसि गुरुजामिधि एजासि अथपानीसि अण्येणः। एवं होअजामसि सात्तवं
 एतदावस्थाकं गुरुं धिष्ठ अथ सिवाहो अथापारो वा एरा असातो असातो अथापानं वा पञ्चोद्वेसिष्मत्वं मस्त्रिजाम्भसि वेसिए भयसि-सामान्येण अण्ये-मयसि-
 एतदावस्था अथ अहारादप्यादिष्मत्वं एतदावस्थाप्राप्तो भयसिध, मस्त्रिजाम्भस्य गुरुसु भयवेसु (५) अर्थमाथासिष्मः सुदीर्घुरवो मयसिध इवेभसि अजसि-
 एतदावस्थाः असातो असातः गुरुं धिष्ठ असातो वा अथिध वरिवसे भव एतदीपसी कैवावेदीपसी सुदीर्घुरवसि भव असातोअसातो, एए अथि-
 एतदावस्था अथ एतदावस्था एतं एता अथि अथापानिष्मत्वं असातोअसातो असातो-ईवसिष्मत्वं मस्त्रिजाम्भे अथिधे अ एतः मयसं गुरवेवेअसाव पासिष्मत्वं अंअथसिध

करेति, एत णवधिगण्यो, अत्राचार्यो भणति-मत्पण धवामि अहं पि सेसिति, अणो भणति-अहमपि पद्येभिधि,
 तथो अप्यं गुरुण निवेदति चतयस्वामणसुचेणं, तच्चेदं—

इच्छामि स्वमासमणो ! उचद्विओमि हुन्मणह संतिय अहा कयं वा वस्य वा पदिगद वा कयल वा
 पायगुच्छण वा (रयहरणं वा) अक्स्तर वा पय वा गाह वा सिलोगवा (सिलोगद वा) अह वा हेव वा पसिण
 वा धागरण वा तुन्नेहिं (सम्म) धियत्तेण विणण मए अधिणणण पदिच्छिय सस्स मिच्छामि हुक्कह (सुधम्)
 निगवसिद्धं, आयरिआ भणति-‘आयरियसंतिरियं’ति य अहंकारवज्जणत्थं, किं ममावेति, तथो अं विणदया तमणु
 सद्धिं धदु मक्षति पंचमस्वामणसुचेण, तच्चेदं—

इच्छामि स्वमासमणो ! कयाह व मे कित्तिकममाहं आयारमतरे विणपमतरे सेहिवो सेहाधिवो सगाहिवो
 उचगाहिवो सारिवो वारिवो चोहओ पदिचोहओ अन्नुद्विओडह हुन्मणह तवसेपसिरीय इमाओ च्यागुत्त
 संसारकतारारओ साहदु नित्थरिस्सामिस्सिकदु सिरसा मणसा मत्पणण वन्दामि (सुव)

निगवसिद्ध, संगहिवो-णाणादीहिं सारिवो-हिए पवसिवो वारिवो अधिपणो निवसिवो चोहओ-स्वउणाए पदिचोहओ-

१ करोति एव जसो विकल्पाः । सक्केव वन्नेधमपि वेपामिदि वन्ने मवन्दि-वहमपि वन्नेपामीदि तव जामादं एक्कसो निवेदयन्ति चतुर्धका
 मणसुत्तेव आचार्या भणन्ति-आचार्यसक्कमिदि वदह्वावत्तवत्तं ततो एव विनाविवाक्यामणुक्कादि वदु मत्पण्णे पयमणाम्मासुत्तेव संगुदीठ-आचार्यादिभिः
 सारिवः-द्विरे प्रवसितः वारिवोऽद्विरेण विवसितः चोहिवः स्वकल्पार्थं प्रविवोदिवः

शुभो र् अक्षय्यं पञ्चद्विन्दसि, पञ्चडा वापरिभो मणार्-निरधारणापाण'चि
 वयणाईति ब्रह्मसेसमयं गाथार्यः ॥ १५२९ ॥ एवं सेसाणचि साह्रणं सामा
 साहे सत्तणह वंषणहं विणहं पा, पञ्चडा देवसिप पट्टिकमंसि, केर भणंति-साम
 सुस्सत्तागार्यं, सेज्जदेवयाए य वस्सगं करेति, पट्टिकसाणं गुरुसु वंदिएसु वहुमा
 इमेपि अंजलिमदलियगाहरया समसीए नमोकारं करेति, पञ्चडा सेसागाचि भणंति, प
 पोठसी सुईभो भणंति असस अचियाभो पति, एसा पक्सियपट्टिकमणचिही मूलटीका
 भापरणाणुसारेण भणंति-देवसिए पट्टिकते सामिए य सभो पढमं गुरु येव सट्टिवा पक्सियं
 सभो सवपिससि, एय सेसागाचि आहाराणिपा सामेवा उययिसंसि, पञ्चडा वंदिवा भणंति-देवसियं पट्टिकतं पक्सियए,

१ युवाः युवराक्षस्यगुरुरत्यारिता, यस्मादाचार्यो भयमिति-मिच्छारक्यागाः भवतीति गुरुव्यमिति एतन्नि वचवादीति वल्लभोपः। एवं सेसाणमसि साह्रणं
 धामभावरपरक कुर्वन्ति अथ सिद्धको व्यापाठो वा उपा सुसानां यज्ञाणां वचनां वा दत्तादेवसिद्धं मस्तिअस्यमिति केरिए मवन्ति-सामान्येव अन्वे मवन्ति-
 सामान्यारिए अन्व्यं चाक्रिडोसार्गाईकं एतन्नादेवतावाजोस्यं कुर्वन्ति, मस्तिअस्यत्तु गुरुसु वन्तिदेसु (७) वंषमनावासिद्धाः सुदीर्णरथो मवन्ति इमेमेपि अल्लिकि-
 णुवुठिठाम्पट्टा सामासो वमसकारं कुर्वन्ति वज्जाणुपा अपि भयमिति वट्टिदेवे शैव सुवयोवपी शैवादीवन्पी, सुदीर्णवन्ति शैव वावसोअगीवा, एव पाकि
 वयन्तिअस्यमिदंमुक्तीकाकारण भवितः अन्वे युवाः भावरणागुसारेण भयमिति-ईवसिद्धे मस्तिअन्ते वामिदे व उवाः मवमं गुरुरेयोन्वाव पाकिद्धं वमवन्ति
 वदाराद्धक, उव ववन्तिपिण्ण एव ईवा अपि यथासाधिकं वमपिअथोपचिपिण्ण पञ्चद्विन्दवा मवन्ति-ईवसिद्धं मस्तिअन्तं पाकिद्ध

करोति, एष णवधिगणो, अत्राचार्यो भणति-मत्पण धदामि अहं चि रोसिति, अणो भणति-अहमधि यदायेमिधि,
 तओ अप्पग गुरुणं नियेदंति चरत्थस्सामणसुत्थेण, तच्चेद-—

इच्छामि स्वमासमणो ! षड्ढिओमि तुन्मण्ह संतिय अहा कत्थं वा धरथ वा पद्धिगह वा कयल वा
 पायपुच्छण वा (रयहरण वा) अकस्सर वा पय वा गाह वा सिलोग वा (सिलोगह वा) अह वा हेउ वा पस्सिण
 वा वागरण वा तुन्नेहिं (सम्मं) धियत्थेण धिण्ण मए अधिणएण पद्धिच्छिय तस्स मिच्छामि बुद्धह (सूयम्)
 निगदसिद्धं, आयरिआ भणंति-‘आयरियसंत्तिय’ति य अहंकारवज्जणत्थं, किं ममान्नेति, तओ जं यिणइया तमणु
 सद्धिं एहु मत्तंति पंचमस्सामणसुत्थेण, तच्चेद-—

इच्छामि स्वमासमणो ! कयाह्व व मे कित्तिकम्महाइं आचारमत्तरे धिणपमत्तरे सेद्धिओ सेहाधिओ सगाद्धिओ
 उवगाद्धिओ सारिओ धारिओ चोइओ पद्धिचोइओ अहसुद्धिओऽहं तुन्मण्ह तयत्थेयसिरीए इमाओ वातुरत्त
 ससारकंताराओ साह्वु नित्थरिस्सामिक्कहु सिरसा मणसा मत्पएण वन्दामि (सूय)

निगदसिद्धं, संगद्धिओ-णाणादीहिं सारिओ-हिए पवसिओ धारिओ भाइयाओ निवसिओ चोइओ-स्सलणाए पद्धिचोइओ-

१ करोति एष षड्गणो शिष्यः । महाश्वेन वन्देऽहमसि तेषामिति वन्दे मन्वसि-अहमसि वन्दयामीति तव आत्मानं पुरुषो शिष्य इति चतुर्थः ।

मन्वासुत्थेण आचार्यो मन्वसि-आचार्यसत्कर्मिणि वाह्वह्वरत्तंत्तं तवो एव शिवाधिवक्तामनुसार्थं बहु मन्वन्ते पञ्चमस्सामणसुत्थेण वंणुदीतः-आचार्यमि
 सारितः-इति षड्विधः धारितोऽहिवत्तः शोद्धितः स्वकन्तायां मन्वसिचोइतिः

शुभो २. अथर्वं वदद्विदवच्चि, पञ्चजा व्यापतिभ्यो मणार-नित्यारगपारगोचि नित्यारगपारगा होवच्चि, शुक्लोच्चि, एवार्ह
 वदणार्हचि अक्षसेसमयं गाथार्थः ॥ १५२९ ॥ एवं सेसगणवि साङ्गणं कामकार्यदप्यं करोति, अह विवासो भाषायो वा
 वाह सद्यत् पञ्चणहं विणह वा, पञ्चजा देवसियं पदिक्रमंति, केह मणोति-सामण्येणं, अन्ने मणोति-कामणार्हं, अण्ये-वति
 दूस्सागाह्यं, सेअदेवयाए य वस्सरां करोति, पदिक्रंतायं शुक्लु वीदिपसु बहुभाणीभो विण्णि शुभयो व्यापतिगा मणोति,
 इमपि वंअलिमदस्सियगाहयथा समधीए नमोकारं करोति, पञ्चजा सेसगावि मणोति, वदिवसं नसि सुवणोरिसी नवि अत्थ
 पोठसी । शुईभो मणोति अत्थ अचिययाभो पसि, एसा पक्किलयपदिक्रमणविही मूखटीकाकारेण मसिया, मण्यो पुण
 आयरणायुसारेण मणोति-देवसिए पदिक्रंसे स्वासिए य सभो पढमं गुरु वेव वद्विद्या पक्किलयं स्वामेति अहाराहणियाए,
 सभो सवपिसंति, एवं सेसगावि अहाराहणिया स्वामेत्ता सवपिसंति, पञ्चजा पंदिद्या मणोति-देवसियं पदिक्रंसे पक्किलय,

१ शुभः शुभाहस्यामुत्तराश्रिता, असादाचार्यं अचरिष्ठ-नित्याकरात्ता-पचरंति शुक्लपामिदि एवामि वदवावीमि अण्येणेयः। एवं विज्यामसि साह्यं

धामजावद्वनक कुर्वंमि अच सिक्कालो व्यावातो वा वरा वडावां वपावां वपावां वपावां वा, एवार्हदेविकं मदिअममिष्ठ केसिए अचरिष्ठ-कामण्येव, अन्ने पचरिष्ठ-
 सन्नापयिक्क, अन्ने वाईदोहोवयोर्दकं वाटवाद्दवावासोवयां कुर्वंमि, मदिअममसु शुक्लु वीदिपेव (५) वसेवापसिया; सुवणोरुत्तो मचरिष्ठ इसेरसि अचरिष्ठ-
 शुभकिरापारहाः समभो ममरकारं कुर्वंमि पञ्चण्येण अचि अचरिष्ठ वीदिपे वेव सुवणोसो वैवापेकेसि, सुवणोरुत्तो मचरिष्ठ इसेरसि अचरिष्ठ-
 अचरिष्ठमसि विवुंवावाकारत्त अचिठः अत्थे शुभः आवात्तामुसारेण मचरिष्ठ-देवसिठे मदिअमने एमिठे व वरा मयमं गुहरोत्तोत्ताव पाणिक्क सुोपचरिष्ठ
 वपापिठक, एव वदमिपाणि वृष होवा अचि वपापिठकं समरिसोवचिपाणि ववाहुरिण्णा मचरिष्ठ-देवसिठे मदिअमन्ने वद्विक्क

भणिय होति, एव अहण्णेण सिणिण चकोसेणं सबे क्षामिज्जति, पच्छा नुक चठेरुणं अहाराइणियाए चद्धिभो वेय खामति,
 इयरेयि अहाराइणियाए सबेयि भवणवत्तमंगा भणति-देवसियं पडिक्कं पक्खियं खामेभो पण्णारसण्हं दिवसाणमित्यादि,
 एवं सेसगाधि अहाराइणियाए खामेति, पच्छा धंदिया भणति-देवसियं पडिक्कं पक्खियं पडिक्कमायेह, वभो नुक नुक-
 संदिहो वा पक्खियपडिक्कमणं कहुति, सेसगा अहासत्तिं कावस्सगादिसंठिया धम्मभ्साणोयोगया सुणोति, कट्टिए सुष्ठवर
 गुणोहिं जं खंदियं सस्स पायच्छिन्नमिसं तिणिण कसाससयाणि कावस्सगां करेति, धारसवज्जोयकरत्ति भणिय होति,
 पारिए चज्जोयकरे सुइं कहुति, पच्छा चवधिहा सुहणंतं पडिडेहिवा धंदति पच्छा रायाण पूसमाणाया भतिकंठे मंगलज्जे
 कज्जे बहुमसंति, ससुपरक्कमेण असंखियनियवत्तस्स सोमणो काओ गयो अण्णोऽयि एवं चव ववडिभो, एवं पक्खिय
 विणजोवधारं खामेति विठियखामणासुसेणं, ववेदं—

१ काम्भन्ते पत्ताए गुक्खयाय वावाराइकमूहंभित एव काम्भति, इतरेइसि ववाराइकं ववेदप्यववठोचमाहा भवति-ईवसिकं मठिकम्वं वधिक्
 कामयामा पत्ताएसु विवथेयु, एवं सेया भधि ववाराइकं कामयति पत्ताए वधिक्का मज्जित-ईवसिकं मठिकामवठ वठो गुणोसं
 विहो वा पाणिकमपठिकम्वं कयपठि सेया ववाराइकं कावोत्तयाईसंखिता ववेदप्यवठोचमाहा वुम्भति कथिते मूक्कोचएवमेव एव वधितं वल मवधिक्
 मिसिं वं श्रीसुण्णावत्तामि कावोसंयं कुवेदिह हाएधोचोठकरामिति भठिं मवधि पासिते वयोठकरे एवतिं कयवति पत्ताएपठिहा मुक्कामवठं मठिकवव
 ववन्ते, पत्ताए एवामं गुप्यमाववा वठिक्काम्भन्ते माइठिके कावे बहुमप्यन्ते-सुपुपाकमवोवावठिइवतिवठकल सोमवा काओ एठः पवमेवप्योऽयि एव
 विठः, एवं पाणिकमवठोचमारं कामयति विठियकाममवठोच

इच्छामि स्वमासमणो ! पिय च मे ज मे इच्छाण सुहृणं अप्यायंकार्णं अमगजोगाणं सुसीकाण सुव्यायाणं
सापरियववज्जायाण णाणेण वसणेण चरित्सेण तवसा अप्याणं भावेमाणाणं बहुसुभेण मे दिवसो पोसरो
पक्खो वतिक्रमो, अणो ए मे कल्लाणेण पञ्चवड्ढिओ सिरसा मणसा मत्थपण वदामि (सूअम्)

निगदसिद्धं, आयरिआ भणति—साएहिं समं जमेय भणियंसि, तभो चेइयवदावणं सायुर्वदावणं च निवेदिंतुं
कामा भणन्ति—

इच्छामि स्वमासमणो ! पुट्ठिं चेइयाइ यदित्ता नमसित्ता सुज्झं पायमूले विहरमाणेणं जे केइ बहुवेव
सिया साहृणो दिट्ठा सम(मा)णा वा वसमाणा वा गामाजुताम इइज्जमाणा वा, राइणिया संजुक्कंति भोमरा-
इणिया वदति अज्जा वदति भज्जियाओ वदति सावया वदति सावियाओ वदति अइति नित्सल्लो निज्ज-
साओ (तिकट्ट) सिरसा मणसा मत्थपण वदामि ॥ अइमवि वदावेमि चेइयाइ (सूअम्)

निगदसिद्धं, नयंरं समणो—बुद्धयासी वसमाणो—णययिणप्यविहारी, बुद्धयासी अंधावळपरिहीणो णव विमाने स्वेवं काअव
विहरति, नययिणप्यविहारी पुण उवपद्धं अट्ट मासा मासकल्पेण विहरति, एए अट्ट विणप्पा, वासावासं एंगमि चेव ठाणे

१ आचारः। मयिन्द्र-सायुधिः समं वदन्त मन्त्रिभ्यश्चि, एतर्धमवत्त्वं सञ्जुक्त्वं च विदेदविपुत्रमा मयिन्द्र-वर्तं जमयो-इत्याचारः कैवल्यो
(वसन्)—वर्धनकरभिरार, इतराचारः पपीथिज्जहावको च व विमगात् भेवं इत्था विहारी वववप्यविहारा पुण सञ्जुक्त्वेइ ममात् मासकल्पेण
विहरति, एव ए विहरताः वयोवासमकल्पित्त्वं स्यात्

सामाह्यपुपयं पठिष्मति, तयो ध्वणापुषय सामेति, ध्वणं काठणं तयो सामाह्यपुषयं काठस्सणं करत, तस्य
 ध्वयंति-कस्मि य निवत्ता ध्वयं गुरुहिं, तौ तौरिसयं तवं पवज्जामो, आरिसेण तस्स हाणि न भवति, तयो ध्वितेति-
 षमासासामण करेमो, न सक्केमो, एगस्सियसेण करणं, हाविये न सक्केमो, एव जाव पव मासा, तयो चत्तारि तयो तिक्कि
 यथो दोस्सि, तसो एधं ततो वाज्जमास चत्तयं आयपिळं एगठ्ठाणयं पुरिसहुं निविगइयं, नमोकारसदिय धत्ति, तळं च-
 'यस्सि के सयं काठं'ति, यस्सि के काठस्सणं उम्मासमेगुण (विणादि) हाणी जाव पौरिसि नमो धा, एवं सं समरयां काठं
 सगासठभाया णिषए करेसि, पच्छा धंदिता गुरुसक्खयं पवज्जंति, संवे यं नमोकारइत्तणा समं चट्ठेति धोसिउत्थेति
 तिसीयसि यं, एयं पौरिसिमाविसु थिभासा, तयो सिण्णं पुईं अंहा पुईं, नीवरमप्यसहंणं वेसि अहा धरकोत्तादी सत्ता
 न चट्ठेति, तथो देसे धंवेति, तथो धणुंवेळं संविसावेति, ततो रयंहरणं पठिठेइति, ततो तथधिं संविसावेति पठिठेइति यं,

१ सामाहिकपूर्वकं मणिकारयन्ति ततो भन्वत्कपूर्वकं समयन्ति ध्वणं कृत्वा ततः सामाहिकपूर्वकं काथोत्तर्यं कुर्वन्ति तत्र विष्णवन्ति-कस्मि
 पुकाज ध्वयं गुरुभिः ततश्चाहस ततः प्रपद्यामहे वाहरोव तस्य दानिर्भं भवति ततोऽभिन्वत्कन्ति-वयासध्वयं कुर्मो । न साहुमा पूर्ववत्तयोर्ध । तथानि न
 साहुमा, पूष वाहए पक्ष भाजा ततयदुरा ततधीष् ततो हो तत एळं ततोऽर्द्धमासं च्चुवेभत्तमासार्धमासमळं पक्खयावकं पूषां धिस्सि क्किसिं नमस्काराध्वयं केठ
 वतसे काथोत्तर्यं पक्खमासा पक्कियादिवाधियावए पीठ्ठी नमस्काराध्वयं वा पूषं वए तसंयं कयुं तद्वत्तमासा इदि कुर्वन्ति नमस्काराध्वयं गुरुं
 मस्सिययत्ते, तवं च नमस्काराध्वयित्ते पारकाः संमत्तमुत्तिक्कन्ति च्चुत्तवन्तिं तिसीयन्ति च पूषं पीठ्ठ्यादियुं तिसाया ततश्चिवाः सुतीरंया पूषं नमस्काराध्वयं
 ध्वस्सि यथा गुरुकोत्तिकायाः सत्ता गोत्तिक्कन्तिं ततो देवाहं ध्वयत्ते ततो च्चुवेळं संविसन्ति ततो रजोहरणं मणिकारयन्ति तत एगध्वं संविसन्ति मणिकारयन्ति च

सन्तो बंधवहि पदिकेहि प काळ निवेदति, अन्तो व भणति—पुरसमर्णत काळ निवेदति, एवं तु पदिकमणकाळं नुठेति
 अथा पदिकमणकाणं पुरभवसाणे चेष पदिकेहणयेका मर्णति, गर्प रारयं, इयाणि पाविकस्यं, तदियमां विही—आहे शेषाधिष
 पदिककाठा भर्णति निवहणपदिकमणंण ताहे गुरु निधिसति, तकीं साधु धंविजा मर्णति—

इत्थापि स्वमासमणो ! उवदुिओमि अन्तिमत्तरपदिस्यं स्वामेठं, पत्तरसणह विवसाणं पत्तरसणहं रार्णं
 अ किंसि अपसिप परपसिप भस्ते पाणं विणप येपावसे आसाये संखार्वे चर्वासणे संयासणे धंसरमासाप
 उवदिभासाप अं किंसि मजस विणपपरिहीणं सुद्धम वा चापर वा तुद्धमे जाणह अहं न पाणापि तस्व
 भिञ्जापि सुद्धर (सुय)

इदं च निगादसिद्धमेप, नपरमत्तरभाया—माचार्पस्य भावमाणस्याम्वरे भावते, उपरिभाया धूत्तरकाळं तदेव सिञ्जाधिकं
 भावते, अथाचार्यो पदभिपच सत् प्रतिपादयसाहं—'अहमधि स्वामिभि' गाथा व्याख्या—अहमधि स्वामिभि सुद्धमेति

1 अथा उवदि मर्णिकेव काळ निवेदयति अन्ते व भवति—एतदिप्रमत्तरकाळ निवेदयति, एवं तु मर्णिकमणकाळं उोवयति अथा मर्णिकमणका
 णकाळपयं इव मर्णिकमणकाळं भवति । गर्प रारयं इत्यादीं पाविक सयावं विविः—यथा श्वेतिहे मर्णिकमणकां मर्णिक निवेदियमणिकमणकां उोव
 इत्यादीं उवः सत्तरा मर्णिका मर्णिक— अहमधि स्वामिभि सुद्धमे इति मर्णिकं भवति, एवं चेत्येव च वत्तुकाः एवं

क्षामाह्वयपुष्यं परिष्कर्मति, तन्नो धंक्षणापुष्यं स्वामेति, धंक्षणां काकणं तन्नो सामाह्वयपुष्यं कावस्सगण करेति, सरथ
 धिषयति—कम्मिं य निषचा ध्यं गुरुहिं !, तौ तारिसयं तथं पवज्जामो आरिसेण तस्सं हाणि न भयति, तन्नो धिंवेति—
 छम्मासस्समणं करेमो !, न सक्केमो, एगधिवसेण उणं !, सहाधि न सक्केमो, एध जाध पध मासा, तन्नो धचारि तन्नो विधि
 तन्नो दोहि, ततो एधं ततो अन्नमास अन्नसयं आयधितं एगत्ताणयं पुरिमहुं निधिगाह्यं, नमोकारसहियं वसि, तत्तं य—
 'वरिमे किं तव काहं'सि, वरिमे कावस्सगो छम्मासमेगूण (दिणादि) हाणी आव पोरिसि नमो धीं, एधं अं समरपा काव
 तमसहभावा धिंअए करेति, पक्खा धंदिचा गुरुसक्खयं पवज्जति, सवे य नमोकारइत्तगा समणं वहेति धोसिरायेति
 निसीयति य, एधं पोरिसिमादिसुं धिंमासां, तन्नो सिण्णं पुरिं अहां पुष, धंयरमण्यसदं वति अहा धरकोरतादी सचा
 न वहेति, तन्नो देधे धंदति, तन्नो धदुवेत्तं सविसावेति, ततो रयहरणं पडिजेहति, ततो तथधिं संविसावेति पडिजेहति य,

१ सामाह्वयपुष्यं परिष्कर्मति ततो वप्यवकपुष्यं सामयति वप्यं कृत्वा ततः सामाह्वयपुष्यं कायोत्सवं कुरुति तत्र विष्णवामिन्-कीर्त्तयि
 पुष्काल् वयं गुरुसिग ततक्काएव तवः प्रायणामहे पापोन तस्य हानिर्न भवति तदाहिन्ययमिन्-वप्यासर्धपय कुर्यां ! न काहुमा, इकहंरवेवोत्तं ! तन्नो धि
 काहुमाः एधं पावए पव्व मासाः ततअधुराः ततधीइ ततो ही तत एव ततोअर्धमासं अयुयंनज्जमाधंमासं एवकावकं दूयां धं सिद्धिं कुरुतं वमस्सकावधितं धेहि
 वरिमे कावोत्सवं वप्यासां एवधियाधिहाधियावए पीत्थी वमस्सकावधितं वा, एध एए धंमंधी कर्तुं एवअन्नमावा हदि कुरुंति अजाए धिदुत्तां गुरुसाधिकं
 प्रादियवन्ते सर्वे न वमस्सकावधितं पातकाः समकमुत्तिहमिन् सुत्तवज्जसिं विधीयति न एधं पीरएवाधिं विमाय ततहिमाः सुतीर्धवा दूरं वदामरतवए
 इवहिं यथा एवकोकिकायाः सत्या बोधित्थमिं ततो देवाए वप्यन्ते ततो वदुवेत्तं सीधियामिन् ततो रजोहरत्वं प्रतिविपमिन् तत वपधिं सीधियमिन् प्रतिविपमिन् न

कर्मणि, कातरजनं च तस्सुच्चिनिमित्तं कर्तेति, एत्थं च पाभोस्त्रियपुरमावीयं षधिक्रमकातरसमापकं तमरुपारं चित्तेह,
आह—किंनिमित्तं पदमकातरसगो एव एारुपारुपारं ण चित्तेसि ?, उच्यते,

निरामत्तो न सरर अरुआरं मा प घट्टण ज्जोउत्त । किरुक्ककरणवोसा वा गोसारं निच्चि वस्सज्जा ॥ १५२५ ॥

निरामत्तो—निरुमाभिभूओ न सरर—न संभरर सुधु अरुपारं मा घट्टणं ज्जोउत्तं भंघपारे पधंठयणं, किरिभक्कण
वोसा वा, भंघपारे भदंसणाओ मंदसज्जा न वंइति, एएण कारणेण गोसे—पधूसे आरुए चिणि कातरसज्जा भवत्ति, न
पुण पाभोस्त्रिय अहा एक्कोत्ति ॥ १५२५ ॥

एत्थं परमो चरित्तं वसणसुद्धीयं धीपओ दोह । सुपनाणस्स प तत्तिओ भवर चित्तति तत्थ इमं ॥ १५२६ ॥
तरुण निसारपार चित्तं चरममि किं तव काह ? । उन्मासा एगविणारुहाणि आ पोरिसि नमो वा ॥ १५२७ ॥
अहमपि भे न्नामंमी तुब्भेहिं सम अह च पव्वामि । आपरियसत्तिय नित्थारगा व शुक्को अ वयणाइं ॥ १५२८ ॥

सवो चित्तरुण अरुपार नमोकारेण पोरसा चित्तराण पुइं काऊण पुवमणिएण चिट्ठिणा धंविजा काओपयति, तओ-

१ उरंविण काओभयं च त्थपुदिमिभिव कुदीण एव च पारोचिकएज्जसादिहं षधिक्रमकातेकरं तं चरुवत्तिचरं निज्जवत्ति । आह—सिद्धिचित्तं पव-
नकातरभयं एव साधिकादिचरं च चित्तवत्तिहं ?,—विद्यायाः—विद्याभिपूजो न कारति सुधुत्तिचरं मा घट्टणसत्तोउत्तं कल्पायणमासावकारे कुट्टिकमांजन-
एता का—अन्वयः—एतदुपारं मन्त्रपरां न चरुत्तं, एतेन कारणेण प्राप्तुं भवती भयः कापोत्तरं मवत्ति न पुनः पारोचिके वईक इति उच्यते। चित्त-
भेत्तारं वदतएतत्तं कारिताया चित्तममिदिं इज्जति इत्था एतंमज्जेव चित्तिवा वट्ठिवात्ताउक्कोवत्ति, एतः

'सुकथ आणत्तिविष छोए काकण'ति ज्ञहा रण्णो मणुस्सा आणत्तिणाए पेसिया पणामं काकण गच्छंति, स च काकण
 पुणो पणामपुषणं निवेदंति, एवं साहुणोऽपि सामाहयगुरुवदणपुषणा वरिणादिसोहिं काकण पुणो सुकथकिति
 कस्मा सतो गुरुणो निवेदंति—भगवं ! कथ से पेसणं आययिसोहिंकारगंति, वदणं च काकण पुणो चकुजुया आयरिया।
 भिमनुहा विणयरतिपंज्जतिपुहा विदंति, जाव गुरु पुरगाहणं करेति, सतो पच्छा समचाए पदमपुवीए पुरं कट्ठिति विण
 सत्ति, सओ पुरं वहुंतिपाओ कहुंति तिण्णि, अहवा वहुतिया पुरओ गुरुपुतिगहणे कए तिण्णिचि गार्थार्थः ॥ १५२४ ॥
 तओ पावसिय करेति, एवं ताव देवसियं करेति, गतं देवसियं, राहयं इदाणिं, तस्यमा यिही, पदमं विषय सामाहयं कट्ठि
 कण वरिसविस्सुच्चिनिमित्तं पणुवीसुस्सासमित्तं कावस्सगा करेति, तओ नमोकारेण पारिचा दंसणधिसुद्धीनिमित्तं चर
 वीसत्थयं पदंति, पणुवीसुस्सासमेत्तमेव कावस्सगां करेति, एरथवि नमोकारेण पारेचा सुयणाणधिसुद्धीनिमित्तं सुयणाणत्थय,

१ कथा राज्ञा मनुष्या ब्राह्मणा मेरिणाः प्रथमं कृत्वा गच्छन्ति तत्र कृत्वा युवा प्रथमपूर्वकं शिवेदपथि एव सायबोऽपि सामाधिक्युत्तरवन्दनं
 वारिणादिसुत्तिं कृत्वा युवा सुकथकतिकर्मायः सन्तो गुरुवो शिवेदपथि—भगवद् ! कृतं तत्र मेपवमायसिगुहिकारकमिदं वन्दनं च कृत्वा गुरुपदपुषा
 ब्राह्मणाभिमुत्तवा शिवयरतिपंज्जतिपुहादिसि वाचुत्तरः सुस्तिमत्त्वं कुर्वन्ति तदा पञ्चाए समसाया प्रथमसुवी सुवीः कवन्ति शिवर इति तदा
 सुवीवर्धमाथाः कथयन्ति तिसोऽन्वा वरंमाथाः सुत्तयाः । तदाः प्रापेसिकं कए कुरंति एवं तावदेवसियं कुर्वन्ति सत देवसिकं, गतिस्सियायां तत्रार
 विधि—मथमनेव सामासिकं कथयित्वा वारिणादिसुत्तिमिथ पञ्चमिप्रापुत्तसमायं कापोत्सां कुर्वन्ति ततो नमस्कारेण पारिचया एवंसिगुहिसिमित्तं
 चतुर्विंशतिकं पदसि पञ्चमिप्रापुत्तसमायं कापोत्सां कुर्वन्ति अत्रापि नमस्कारेण पारिचया सुतत्रारविगुहिसिमित्तं सुतत्रारकं

करोति, कातरसारां च तस्सुक्तिनिमित्तं करोति, तस्य च पात्रोत्थिपपुरमादीयं अथिक्यकातरसमापकं तमद्वयार्तं चित्तैव,
आह—किंनिमित्तं पदमकानससगो एव राहयार्थार्तं ण चित्तैवि ?, तस्यते,

निर्वातलो न सरर अहजार मा य पट्टण ऽणोऽस । किहअकरणदीसा वा गोसाईं तिच्चि तस्सत्ता ॥ १५२५ ॥

निरामघो—निराभिभूओ न सरर—न संभरर सुहु अहयार्तं मा पट्टणं ऽणोऽण्णं अंधयारे धंदंठयाणं, कित्तिअकरण-
दीसा या, अथयारे अदंसणाओ मंदसदा न पदंति, एएण कारणेणं गोसे—यच्चसे आहए तिणिण कावत्सगाा मचन्ति, न
पुण पाओत्थिप अहा एकोत्थि ॥ १५२५ ॥

एस्य पदमो चरित्तं दसणसुदीणं पीपओ दोह । सुयनाणसस य त्तिओ नवरं किंत्ति तस्य इमं ॥ १५२६ ॥
तरए निसारयार चित्तं चरममि किं तस्य काह ? । उम्मासा एगविणारइराणि आ योरिसि नमो वा ॥ १५२७ ॥
अहपयि अं न्नामेमी सुन्नेभिं सस अह य पदापि । आपरियससिप निसयारगा उ मुक्को अ वयणाह ॥ १५२८ ॥

उठो चित्तउण अहयार नमोकारेण पारेसा सिद्धाण पुइं काउण पुवमणिपण थिहिणा धंदिवा आओपसि, तओ

१ उदरदिग् अथापयं च त्त्पुदिदिमित्तं कुदंदि, तत्र च मागेदिहसुसाधिं अथिपुवकस्येअगतं तं त्त्तमसिचार्तं सिन्धवदिग् । आह—किंनिमित्तं मच-
नकावापयं एव तांतिअधिचार्तं च चित्तवदिग् ?,—दिग्मत्त—निराभिभूया न कारेडि सुहुदिचार्तं मा अहमस्योअयं वसुत्तानायासत्तकारे कुटिअमंकर-
दावा वा—अथयारे एहंयंयान् मचमददा न चत्तु—य एतं च कारवत्त मापुंरे आदी वयः कापोअसंयं मचदिग् च पुवः मागेदिहके वहेक इति उठोत्थिपुवणा-
सिन्धवार्त्तं अदाअत्त कादिवा निदराअधिं रगुदिं इवावा वृदंसिचं वसिवा वधिवात्तत्तकोचपदिग्, तत्र

अर्धमंजवत् वामवनेर्द्विक्रमवसेवेति, ममः सर्वदा—सर्वकालं 'सर्वसिद्धेभ्यः' शीर्षसिद्धादिभेदनिबन्धः, क्षेत्रया सर्वं साध्यं सिद्धं
 क्षेत्रं ते चत्वा वेभ्यः, इत्येव सांभान्येन सर्वसिद्धनमस्कारं कृत्वा पुनरासन्नोपकारित्वात् धर्ममानंशीर्षादिपर्वतः शीर्षमन्मार्ग-
 शीरवर्धमानस्वामिनः स्तुतिं कुर्यादिति—'ओ देवाणां च देवो अं देवा वंशशीं स्यामि, यो भगवान् महावीरः देवानामपि—भवन्-
 वात्वादीनां देवः, पूज्यत्वात्, तथा आह—यं देवाः प्राञ्जलयो नमस्यन्ति—धिनपरचित्करादुदाः सन्धः प्रणमन्ति, तं देव-
 देवपद्विषं' देवदेवाः—आकादयः शैः महिर्तं—पूजितं शिरसां वक्ष्यमानेनेत्यादयमदर्शनार्थमाह, वन्दे, तं कं १—'महावीरः' ईर-
 गतिप्रेरणयो रित्यस्य विपूर्वस्य विशेषणं ईरयसि—कर्म गमयसि याति यां शिबिसिति शीरः, मद्गोक्षासी वीरव्य महावीरः तं, इत्थं
 स्तुतिं कृत्वा पुन कञ्जप्रदर्शनार्थमिदं पठति—'एकोऽपि नमोऽकरो ज्ञिणपरयसहस्ते' स्याति, एकोऽपि नमोऽकरो जिनवर
 इवमस्य पञ्चमानस्य सभारसागाराचारयति नर पा नारी पा, इयमत्र भावना—सति सम्पन्नेषुर्क्ष्मे परयो भावनया क्रिय
 माण एकोऽपि नमस्कारः सथाभूताभ्यस्यसायहेतुर्भवति यथाभूताभ्युणिमयाप्य निस्सरति भवोदधिभिस्यतः क्षरये
 कापोषधारावतदयमुच्यते, अन्मया आदिनादिपत्स्यं स्यात् । एवास्त्रिषाः स्तुतयो नियमनोच्यन्ते, केचिदन्त्या अपि
 पठन्ति, न च सप्त नियमः, 'कितिक्रमं' पुणो संदंसय पठितेहिय सपथिससि, मुह्योचियं पठितेहंति सतीसोषरियं कस्यं
 पठितेहिया प्रापयितसस पदणं करोति'सि गाथार्थः ॥ १५२३ ॥ आह—किनिमित्तमिदं वन्दनकमिति ?, उच्यते—
 सुहृदये भागार्थि पिष र्तेगो काकाण सुकपिदकमम । पठन्तिया सुईयो शुक्रुहगणो कप सिद्धि ॥ १५२४ ॥

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

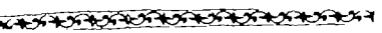
सिद्धाणं बुद्धाणा पारगायाण परपरगायाणं । लोपुगंमुणगायाण नमो सया संघसिद्धाणं ॥ १ ॥ जी देवा
 पांषि देवो ज देवा पंजली नमंससति । तं देवदेवमहिं सं सिरसा धंदे महाधीरं ॥ २ ॥ इकोऽपि नमुकारो जिण
 धरेवंसहस्स वद्धमाणस्स । संसारसागराओ मारेइ नरं व नारिं वा ॥ ३ ॥ उज्जिनसेलसिहर विपसा नाण
 निसीहिआं जंस्स । तं धम्मचक्रवट्टिं अरिदुनेमिं नमसाभि ॥ ४ ॥ वसादि अट्ट वस धो प पदिआ जिणपरा
 धउज्जीस । परमट्टनिदिअट्टा सिद्धा सिद्धिं मम विसत्तु ॥ ५ ॥ (सूत्र)

अस्यं द्याख्या—सिद्धं ध्यातमेयमिति सिद्धा निर्दण्डकर्मोपना इत्यर्थस्तेभ्यः सिद्धेभ्यः, ते च सामान्यतो विधीयन्ति आदि
 मेषन्त्यत आह—शुद्धेभ्यः, तत्रावगातादीणाविपरीततया बुद्धां उच्यन्ते, सत्र कैश्चित् स्वतन्त्रतया देऽपि स्वदीर्घोऽप्यलनाय
 इहान्छान्ति इत्यभ्युपगम्यन्ते अत आह—‘पारगतोभ्यः’ पार—पर्यन्तं संसारस्य प्रयोजनं प्राप्तस्य च गताः पारगताः तेभ्यः,
 देऽपि चानादिसिद्धैकत्रगात्पर्याच्छावरात् कैश्चित् तथाऽभ्युपगम्यन्ते अत आह—‘परमपरगतेभ्यः’ परमपरया एकैनाभिव्य
 कार्याद्यागमात् (कश्चित्) प्रवृत्तोऽभ्येनाभिव्यकार्यादभ्येनाप्यन्य इत्येवभूतया गताः परंपरगतास्तेभ्यः, आह—अथमप्य
 केनाभिव्यकार्याद्यागमात् प्रवृत्तं इति !, उच्यते, अनादित्वात् सिद्धाना प्रथमस्यानुपपत्तिरिति, अथवा कथञ्चित् कर्म
 धयोपशमात् दर्शनं दर्शनात् ज्ञानं ज्ञानाच्चारितमित्येवभूतया परमपरया गितास्तेभ्यः, देऽपि च कश्चित् सर्वजाकापना
 एवेत्यन्त इत्यत आह—‘लोकप्रमुपगतोभ्यः’ लोकप्रम—ईषत्प्राग्भाराल्क्ष्यं समुपगतान् तेभ्यः, आह—कथं पुनरिह सर्वत्र
 कर्मविप्रमुकानां लोकाभं पावहतिर्भवति !, भावे वा सर्वदेव कस्मात् भवतीति !, अत्रोच्यते, पूर्वविषयपदाद् दृष्टादिव-

तल्लेखि क्रिमर्थमिति १, अत्रोच्यते, तद्विनामनत्वाद्दोषाः, तस्मैवंगुणस्य धर्मस्य धारतुपद्यम्य काः सकर्मकः प्रमादी मन्वेच्छारिषधर्म
 इति, यत्तद्विषयमयः 'सिद्धे भो पयभो नमो विनामये' इत्यादि, सिद्धे-प्रतिष्ठिते प्रक्याते भो इत्येतद्विशिष्टानामामान्यधर्मं परस्परमु
 भवन्तः प्रयतोऽहं-यथाशास्त्रयोऽवतः प्रकर्षेण यथा, इत्यं परसाधिकं भू(क)त्वा पुनर्नमस्करोति-नमो विनामते' अर्थाद् विम
 क्रिपरिणामो नमो विनामताप, तथा चास्मिन् सति विनामते नन्दिः-समृद्धिः सदा-सर्वकारं, क १-संबन्धे-चारिषे,
 पयोऽ-पद्यम पाणं तभो द्यो'त्यादि, किंभूते संपत्ते १-देवनागसुषुष्यार्थकिशरगणैः सञ्जयभावेनाश्रिते, तथा च संपत्त-
 यन्ता अर्थान्त एष देवादिभिः, किंभूते विनामते १-ओषधेऽनेनेति सोऽह-ज्ञानमेव स यत्र प्रतिष्ठितः, तथा जगदिदं
 संपत्तया, केचिद् मनुष्यलोकमेव जगत् मन्यन्ते इत्यत आह-त्रैलोक्यमनुष्यासुरं, आधारायेयकमिस्यर्थाः, अयस्मिदंभूताः
 सुतपसो पद्वतां-शुद्धिसुपपातु द्वाभ्यतः-द्रव्यार्थादेवाश्रित्याः, तथा योऽह-द्रव्यार्थादिधात् इत्येया द्वावसाक्षी न क्वाचिद्
 नासीद'त्यादि, अन्ये पठन्ति-यसो पद्वता द्वाभ्यतं इति, अस्मिन् पक्षे क्रियाविशेषणमेव, ज्ञान्यतं पद्वतां अप्यु
 त्यति भायना, विजयतां कर्मपरमवादिषियेनेति इदम, तथा धर्मोऽस-चारिषधर्मोऽसं पद्वतु, पुनर्भूदशमिधानं मोक्ष-
 पिना प्रत्यह ज्ञानशुद्धिः कार्येति प्रदर्शनार्थं, तथा च सीर्षकनामकर्महेतून् प्रतिपादयशोऽहं-“अप्युषपाणागार्णो”ति,
 'सुपत्तस भगवभो करेमि कावससाग धंदणयसिपाप' इत्यादि प्रागवत्, यावद्भोचिरासि । पदं सुचं पठिषा पशुषी
 सुससाधमेव कावससाग करेमि, आह च-'सुपणाणसस चउत्थो'ति, तभो नमोकारेण पारिषा विसुद्धचरणदंउपसुधार
 यारा मगाटनिमित्तं चरणदंउपसुधेसगाणं सिद्धाण शुद्ध कर्तुंति, अणियं च-'सिद्धाण शुद्धं व'ति, सा चेतं स्तुतिः-

श्रुतधर्मस्य प्रोच्यासे-‘तमतिमिरपटलविद्धंसणस्स सुरगणे’त्यादि, तमः-प्रशानं तदेव विमिरं अथवा तमः-पद्धसृष्टिनि
 पक्ष ज्ञानापरणीय निकाचितं विमिरं तस्य पटलं-चून्दं तमस्त्रिमिरपटलं षड् विध्वंसयति नाशयतीति तमस्त्रिमिरपट
 लविध्वंसनः तस्य, तथा चाज्ञाननिरासेनेपास्य प्रयुक्तिः, तथा सुरगणनरेन्द्रमद्विषस्य, तथा चागममदिमानं पुर्यन्स्य
 सुरादयः, तथा सीमा-मर्यादां धारयतीति सीमाधराः, सीमि वा धारयतीति तस्येति, वृतीधार्यं पठी, ष षन्दे, तस्य वा
 यत् माहारम्य षड् षन्दे, अथवा तस्य षन्द इति षन्दनं करोमि, तथाहि-आगमपन्स एव मर्यादां धारयन्ति, किं
 भूतस्य ?-प्रकर्षेण स्कोटितं मोहजासं-मिथ्यात्यादि येन स तयोष्यते तस्य, तथा चास्मिन् सति विधेकिनो मोहजास
 विलयमुपयास्येप, इत्थं श्रुतधर्ममभियन्त्यायुना तस्यैव गुणोपदर्शनद्वारेण प्रमादागोचरता प्रतिपादयन्नाह-‘आर्जरामार
 णे’त्यादि, जातिः-वृत्तपक्षिः जरा-पयोद्धानिः मरण-माणत्यागः द्योकः-मानसो युक्तविशेषः, जातिश्च जरा च मरण च शोक
 क्षेति द्रव्यः, जातिश्चरामरणशोकान् प्रणाशयसि-अपनयसि जातिश्चरामरणशोकप्रणाशनक्षस्य, तथा च श्रुतधर्मोक्तानु
 धानाज्जात्यादयः प्रणश्यन्स्येप, अनेन चास्यानर्थप्रतिपातित्यमाह, कल्पम्-आरारयं कल्पमणवीति कल्याणं, कल्पं द्रव्य
 यतीत्यर्थः, पुष्कलं-सम्पूर्णं न च तदल्पं किं सु विशालं-विकीर्णं सुख-प्रवीतं कल्याणं पुष्कलं विशालं सुखमायद्वि-
 प्रापयतीति कल्याणपुष्कलविधासुखायद्वलस्य, तथा च श्रुतधर्मोक्तानुधानानु कलक्षणमपयगसुखमयाप्यद एव, अनन चास्य
 विशिष्टार्थप्रसाधकस्यमाह, काप्राणी देयदानधनरेन्द्रगणार्थितस्य श्रुतधर्मस्य सारं-सामर्थ्यमुपलभ्य-दृष्ट्वा विशास्य पुर्याद्वि प्रमादं
 सचेतनतः ? चारिभ्रधर्मं प्रमादः कर्तुं न युक्त इति इदमम्, आह-सुरगणनरेन्द्रमद्विषस्येत्पुष्कं पुनर्वेदवानपनरन्द्रगणाच्च

तस्येति किमर्थमिति ? अथोच्यते, तन्निगमनत्वाद्दोषः, सर्वैवगुणस्य धर्मस्य सारमुपलभ्य काः सकर्माः प्रमादी भवेच्चारिषधर्म
 इति, परब्रह्मवत्तः 'सिद्धे ओ पयओ नमो जिनमये' इत्यादि, सिद्धे-प्रतिष्ठिते प्रस्थाते ओ इत्येतद्वृत्तिश्चायिनामामन्वयं परमन्तु
 भवन्तः प्रपठोऽह-पथाधारत्पोऽतः प्रकर्षेण यतः, इत्थं परसाधिकं मू(क)रथा पुनर्नमस्करोति- 'नमो जिनमते' अर्थाद् विम
 क्खिपरिणामो नमो जिनमवाय, यथा चासिन् सति जिनमते नन्दिः-समृद्धिः सदा-सर्वकालं, क १-संपने-चारिषे,
 यथोक्त- 'पठमं पाणं सभो दये'त्यादि, किंभूते संपने १-द्वेयनागसुवर्णाकिञ्चरणीः सद्भूतभावेनाचिरे, यथा च संवस-
 यन्तः अर्थेन्य एष देवादिभिः, किंभूते जिनमते १-ओक्यतेऽनेनेति लोका-ज्ञानमेव स एष प्रतिष्ठितः, तथा चागदिदं
 नैपतथा, केचित् मनुष्ययोः कमेव जगत् मन्थन्ते इत्यत आह-त्रैलोक्यमनुष्यासुरं, आधारावेवक्यमित्यर्थाः, अयमित्यर्थसूतः
 सुतधर्मो पर्वतां-पृच्छिमुपयासु शाश्वतः-द्रव्याधीन्यामित्यः, तथा चोक्त- 'द्रव्याधीन्यात् इत्येवा द्वादशान्नी न कवाचिद्
 नासीदित्यादि, अन्ये पठन्ति-धर्मो पर्वतां शाश्वतं इति, अस्मिन् पक्षे क्रियाविशेषणमेतत्, शाश्वतं पर्वतां अप्यप्यु
 स्येति भायना, विप्रयतां कर्मपरप्रयादिविषयेनेति इत्य, यथा धर्मोऽत-चारिषधर्मोऽतं पर्वतु, पुनर्द्रव्यमिषानं मोक्षा
 धिना प्रसह ज्ञानवृद्धिः कार्येति प्रदर्शनार्थं, यथा च शीर्षकरनामकर्महेतून् प्रतिपादयतोक्तं- "अप्युष्याण्यगार्ये"ति,
 'सुपरस भगवओ करोमि कावस्सगा धंएणपसियाए' इत्यादि प्रागवत्, याधदोसिरामि । एवं सुत्वं पठिसा पणुवी-
 सुत्सासमेव कावस्सगं करोमि, आह च- 'सुयणाणस्स चवत्सपो'ति, सभो नमोकारेण पारिजा विमुञ्च चरणवंसणासुआह
 धारा मणतनिमित्तं चरणदसणसुपदेसणाण सिद्धाणं सुर कुरुंति, मणियं च- 'सिद्धाणा सुरं य'ति, सा वेपं स्तुतिः-

सतसावेव कस्माद् क्रियेत ?, उच्यते, इत्यस्यत्वात्प्रधानत्वात्, उक्तं च—'द्वेषयत् भायत्येत' इत्यादि, अतः शायकाः पूज
 नसत्कारोयपि कुर्वन्त्येव, सर्वेष्वसु प्रशस्तान्त्वथसायनिमित्तमेवमभिदधति, तथा 'सम्माणवर्तिष्याप्'सि सम्मानप्रत्यय—सम्मान
 निमित्तं, तत्र सुत्यादिभिर्गुणोष्णतिकरणं सम्मानः, तथा मानसाः प्रीतिविशेष इत्यन्ये, अथ वन्दनपूजनसत्कारसम्माना एव
 किनिमित्तमित्यत आह—'बोधिलामवधिष्याप्' बोधिलामप्रत्यय—बोधिलामनिमित्तं प्रेत्य चिन्तनप्रणीतधर्मप्रतिष्ठाधिजामो
 मर्ष्यते, अथ बोधिलाम एव किनिमित्तमित्यत आह 'निरुपसर्गावधिष्याप्' निरुपसर्गाप्रत्यय—निरुपसर्गनिमित्तं, निरुप
 सर्गा—भौषः, अयं च कायोत्सर्गः क्रियमाणीऽपि अन्ना(दि)विकलस्य नाभिलषितार्थप्रसाधनायावमित्यत आह—'सर्वाए मेहाप
 धिर्द्वं चारणाए अणुप्येहाप धन्वमाणीए ठामि कावत्सर्गं'ति अन्वया हेतुभूतया विधामि कायोत्सर्गं न यथाभियोगा
 दिना अन्ना—निजोऽभिलाषः, एवं मेवया—पटुत्वेन, न अहत्तया, अस्ये तु व्याचक्षते—मेपर्येति मर्यादायच्छित्तेन नासमञ्जसव
 येति, एवं सुत्या—मनप्रणिधानलक्षणया न पुना रागाद्वेषाकुलतया, चारणया—अर्हद्गुणाधिकरणरूपया न तच्छून्यतया,
 अनुपेक्षया—अर्हद्गुणानामेव मुहुर्मुहुर्विच्युतिकेपेणानुचिन्तनया न सर्वैकत्वेन, वर्द्धमानयेति प्रत्येकमभिसम्बध्यते, अन्वया
 वर्द्धमानया एवं मेपर्येत्यादि, एवं विधामि कायोत्सर्गम्, आह—उक्तमेवं प्राक्करोमि कायोत्सर्गं सारभूत विधामीति किमर्थं
 मिसि ?, उच्यते, 'वर्द्धमानसामीप्ये वर्द्धमानवद्वा (पा० ६-२ २३१) इति कृत्या करोमि करिष्यामीति क्रियाभिमुख्यमुक्तमिदानीं
 त्वांसमवत्त्वात् क्रियाकालनिष्ठाकालयोः कथञ्चिदभेदात् विधाम्येव, आह—किं सर्वथा ?, नेत्याह—'अथात्पुसासिषणमित्यादि
 पूर्ववत् यावद्बोधिसामिसि, एते च सुख पण्डिता पण्डीसुसासपरिमाणं कावत्सर्गं करोति, 'दंसणपिसुखीय सर्व'सि,

एतौ बलं चास्वाती चान्तो च न विषयं प्रथमकायोत्सर्गापिष्येति, तस्मात्तमोऽकारेण पारेसा सुषण्णपरिदुष्टिमिषं धतिर्वापि-
सोऽहणस्य च सुषण्णस्य भगवओ परार्थं मथीए सत्पक्यगनमोऽकारेणुद्वयं पुई पदसि, तस्मात्—

पुक्करवर्दीषहे पाणइसंदे य जंजुदीषे य । अरहेरवपविदेहे यम्मार्गंभरे मर्मसाभि ॥ १ ॥ तम्मतिभिरपक-
विन्दसणसस सुरगणानरिदमहिअसस । सीमापरस धंदे पत्कोदिपमोहसीलसस ॥ २ ॥ जाईर्जरांमरपीसोंग-
णासणंसस, कझाणगुक्खलविसालसुवाधइसस । की देवधानेननरिदगणविअसस, यम्मसस सारसुंवलअय करे
पमोप १ ॥ ३ ॥ सिंदे भो ! पयओ णमो जिणमए मंवी सया संजसे; दिधनांगसुवणणकिंणंगणंससिन्मंभंभा-
विए । लोगो जस्य पइदिओ जगमिपी नेलुकमयांसुरं, यम्मो वहुठ सासंओ विअपकं यम्मसुत्तरं वहुठ ॥ ४ ॥
सुअरस भगवओ करेमि काउरंसगा धंदणं अअस्यं । (सुअमं)

अस्य व्याख्या—पुक्कराणि—पद्मानि शीर्षः—प्रधानः। पुक्करवराः रंज्ञासौ द्वीपश्चेति समांसः, तस्मात्तं मानुषीचराश्चक्षीर्षाभं-
पसिं सस्मिन्, तथा पातकीनां सण्डानि यस्मिन् स धातकीसण्डो द्वीपसालिंश, तथा अम्मोपलविठसंख्यवीनो वा द्वीपो
आयुद्वीपसालिंश, एतेष्वर्द्धवृत्तीयेषु द्वीपेषु महत्तरेषु प्रपातान्याङ्गीकरणतः पद्मानुपूर्वोपन्यसीषु धामिं भरतैरावसाविदेहानि
प्राकृतान्यस्या स्वेक्यवननिर्देशा इन्द्वैक्यवृभावात् भरतैरावसाविदेह इत्यपि भवति, तत्र धर्माविकरणासमस्यांनि—‘तुगेति-
प्रसदान् अधिपान्, यस्मात् धारयते ततः । पसे वेतान् शुभस्थाने, तस्मात् धर्म इति संभूतः ॥ १ ॥’ सं च द्विभेदः—
सुषण्णस्यभारिप्रधर्मस्य, सुषण्णस्योहाधिकारः, तस्य भरताविव्यापी करणासीलासीर्षकरा एवातस्तेषां स्तुतिरुक्ता, सात्म्यं

ततस्त्रायेष कस्मात् क्रियेते ?, उच्यते, प्रव्यसवत्वात्प्रधानत्वात्, सर्वं च—'देवस्य च भायस्य च' इत्यादि, अत्र। आधकाः पूज
 नसत्कारावपि कुर्वन्त्येव, साधवस्तु प्रसस्ताभ्यधसांयनिमित्तमेवमभिदधति, तथा 'संमार्णवचियात्' चि सन्मानप्रत्यय—सन्मान
 निमित्तं, तत्रं स्तुत्यादिभिर्गुणोक्तिकरणं सन्मानः, तथा मानसः प्रीतिविशेष इत्यन्ये, अथ वन्दनपूजनसत्कारसन्माना एव
 किनिमित्तमित्यत्रं आह—'योहितामवधियात्' योहितामप्रत्यय—योहितामनिमित्तं प्रेत्य चिन्नप्रणीतपरमप्राप्तिर्योहितामो
 मन्थते, अथ योहिताम एव किनिमित्तमित्यत्र आह 'निरुधसर्गावधियात्' निरुधसर्गप्रत्यय—निरुधसर्गनिमित्तं, निरुध
 सर्गा—भोधाः, अथं च कायोत्सर्गः क्रियमाणोऽपि अच्चा(दि)विकलस्य नाभिलषितार्थप्रसाधनायाजमित्यत्र आह—'सर्वाए मेदाए
 धिर्दए धारणाए अणुप्येदाए धञ्जमाणीए ठामि कावत्सर्गा'ति अच्चाया हेतुभूतया विधामि कायोत्सर्गं न यथाभियोगा
 दिना अच्चा—निष्प्रोऽभिजायः, एवं मेधया—पटुत्वेन, न जहत्तया, अन्त्ये तु व्यासक्षते—मेधयेति मर्यादायस्मित्येन नासमग्रसं-
 योति, एवं धुंत्या—मनःप्रणिधानवधयाया न पुना रागद्वेषाकुलतया, धारणया—अर्हद्गुणाधिष्करणरूपया न तद्गुण्यतया,
 अनुप्रेषया—अर्हद्गुणानामेव गुरुमुद्गरयिच्युतिरुपेणानुचिन्तनया न सद्वैकल्येन, वर्द्धमानयेति प्रत्येकमभिसम्बध्यते, अच्चाया
 वर्द्धमानया एवं मेधयेत्त्यादि, एवं विधामि कायोत्सर्गम्, आह—तस्मै च प्राक्करोमि कायोत्सर्गं साभ्यतं विधामीति क्रिमर्ध
 मिति ?, उच्यते, 'वर्द्धमानसांमिच्ये वर्द्धमानवद्वा (पा० ० ३ ३ ३ ३) इति कृत्या करोमि करिष्यामीति क्रियाभिमुख्यमुक्त्वात्सिदान्ता
 स्वीसंभसंरत्वात् क्रियाकालनिष्ठाकालयोः कथञ्चिद्भेदात् विधाम्येव, आह—किं सर्वंया ?, नेत्याह—'अस्मत्सुसिष्यणमित्यादि
 पर्ववत् यावद्गोचिरामि'चि, एतं च संख पठिष्या पणवोवसांसपरिमाणं कावत्सर्गं करोति, 'दंसंणविम्वीय चण्व'चि,

अत्र यथाशया—सर्वलोकैर्द्वेषितानां करोमि कार्योत्सर्गमिति, तत्र लोकायते—एवमेव केवलज्ञानमात्रवेति लोकाः—अतु
 र्दसरज्ज्वात्मकाः परिगृह्यते इति, तत्र च—“धर्मादीनां वृत्तिर्द्रव्याणां भवति एव एव वेदम् । शिर्ष्यैः सह लोकादि
 परीतं ब्रह्मलोकस्यम् ॥ १ ॥” सर्वः सत्यधर्माद्यैर्गूर्णैर्भेदभिन्नः, सर्वस्वात् लोकात् २ तस्मिन् सर्वलोकैः, वैलोक्ये इत्यर्थः,
 यथाहि—अथोलोके चमरादिभ्यनेषु विषयगतोके द्वीपावजन्मयोतिष्कधिमानादेषु सन्त्येवार्हैतानि कर्तृलोकैः सौधर्मा-
 दिषु सन्त्येवार्हैतानि, यथायोकाष्टमहाप्राविहार्यकथा पूजामर्हन्तीत्यर्हन्तः—वीर्यकरालोपां वैतानि—मतिमात्र
 णानि अर्हैतानि, इयमत्र भावना—विषयम्—मन्त्रःकरणं यस्य भाषे कर्मणि वा वर्णोद्वादिउक्तये व्यभि कृते वैतं भवति,
 तत्रार्हतां प्रतिभाः प्रयाससमाधिष्वोत्पादनादर्हैतानि भण्यन्ते, तेषां किं ?—करोमीत्युक्तमपुत्रोक्तयन्निर्वर्त्तनमात्स-
 न्युत्पन्नं दर्शयति, किमित्याह—कायः—शरीरं सत्योत्सर्गः—कृताकारस्य स्थानमीनस्थानकिपाव्यतिरेकेण क्रियाम्बराधा
 समधिकृत्य परित्याग इत्यर्थः, च कायोत्सर्गः, आह—कायस्योत्सर्ग इति पञ्चा समासाः कृतः, अर्हैतानामिति प्रायुक्तं,
 एव किमर्हैतानां कायोत्सर्गं करोति ?, नेत्युच्यते, पृथीनिर्दिष्टं तस्यदं पदद्वयमतिक्रम्य मण्डूकसुत्या बन्धनप्रत्ययमित्या
 दिभिः सम्पद्यते, ततोऽर्हैतानां धन्दनप्रत्ययं करोमि कार्योत्सर्गमिति द्रष्टव्यम्, सत्र बन्धनम्—अभिधादनं प्रकृतक-
 यथाब्धनःप्रवृत्तिरित्यर्थः, तद्वप्रत्ययं—तस्मिन्, तद्वक्त मे कथं नाम कार्योत्सर्गादित्यतोऽर्थमित्येवं सर्वत्र भावना कार्यो,
 तथा ‘पूजणधर्तियाए चि पूजनप्रत्ययं—पूजानिमित्तं, सत्र पूजनं—गन्धमात्यादिभिरन्यर्त्तनं, यथा ‘सकारधर्तियाए चि सत्कार
 प्रत्ययं—सत्कारनिमित्तं, तत्र प्रवरयत्नाभरणादिभिरन्यर्त्तनं सत्कारः, आह—यदि पूजनसत्कारप्रत्ययः कार्योत्सर्गः क्रियते

स्वामिनि सबस्स भद्रयपि ॥ ३ ॥” इत्यादि ‘पुराखोदयपुष्पदिक्रमे य उस्सगो’चि एव स्वामिष्वा आयरियमायी ततो पुराखो-
 दयं वा होज्जा पुष्पदिक्रम वा होज्जा भणामोगादिकारणेण ततो पुणोचि कयसामादया वरिसविसोदणत्थमेव कावस्सगं
 करेत्तिचि गाथार्यः ॥ १५२२ ॥ ‘एस वरिसुस्सगो’ गाहा व्याख्या—एस वरिसुसगोचि वरिसासियारयिसुद्धिनिमि
 चोचि भणियं होइ, अय व पथासुस्सासपरिमाणो ॥१५२३॥ ततो नमोकारेण पारेसा पिसुद्धवरिसा विसुद्धदेसयाण दंसण
 विसुद्धिनिमित्तं नासुद्धिचरणं करेत्ति, वरिसं विसोदियमियाणिं दंसण विसोदिसुत्तिचिकहु, स पुण णासुद्धिसणमेयं करेत्ति,
 ‘लोगस्सुज्जोयगरे’त्यादि, अय वपुण्णिसविसवै न्यस्येण व्याख्यात इति नेइ पुनर्वास्यायते, वतुण्णिसविसवै चाभिधाय
 दर्शनविसुद्धिनिमित्तमेव कायोस्सर्गं चिकीर्यवः पुनरिदं सूत्र पठन्ति—

सन्वलोए भरिसुत्तवेइयाण करेमि कावस्सग वदणवत्तियाए पूअणवत्तियाए सकारवत्तियाए सम्माणायत्ति
 याए पोद्धिज्जामवत्तियाए निरुवसगगवत्तियाए सदाए मेहाए धिरए धारणाए अणुत्पेहाए चहुमाणीए ठामि
 कावस्सगग (सूत्र) ॥

१ इमे सबसाहमपि ३ ३ ३ पूव समसित्ताऽऽचार्यादीरि ततो पुराखोचिच वा मवेव बुध्यस्सिक्कामं वा मवेव ववामोभादिकारणेव तता पुनरपि इव
 सासाधिकामासिज्जपोवनादीमेव कयोत्तरे कुर्वन्ति । पूव वारिसोभसर्गं इति वारिसासिचारिसुद्धिनिमित्तं इति मसिठ मवति वदं व वयापपुष्पाणव
 रिमाण्ण, ततो वमस्सकारेव पारिसिवा विसुद्धवारिजा सिपुद्धदेसकायां वरिसुद्धिनिमित्तं गामोत्कीर्यं कुर्वन्ति वारिव विसोचियवमियन्ती वरिसं विसुद्ध
 चिकीर्यन्त वा तसुवर्वासोक्कीर्यवमेव कुर्वन्ति ।

आलोच्य निर्विच गुरुसयासे । दीह आदरेणकद्रथो व्योहरियभरोव भारवही ॥ २ ॥ तथा-उप्यण्णाणुप्यक्षा माया अणुम
 नाओ निर्वचवा । आलोच्यणनिन्दणगरहणादि ण पुणो सिखा विविधं ॥ ३ ॥ सरस य पायच्छिखरं सं मगाविक्र गुरु उव
 रसति । सं सह अणुचरियधं अणयस्यपसंगमीपणं ॥ ४ ॥ 'पठिक्रमण'सि-'आलोचकण दोसे' गुरुणा पठिदिण्णपायच्छिख
 र । सामाहय्युपगं समभा(पा)थठिया पठिकर्मति ॥ १ ॥ सम्ममुधवत्ता पयपयण पठिक्रमणं कुरुंति, अणयस्यपसंगमीया,
 अणयस्यपाए पुण उदाहरणं विउहारणकल्पङ्गोत्ति, 'कठिकर्म'सि उभो पठिक्रमिणा कामणानिमिष पठिक्रमसायवचनि
 येयणस्यं च धवति, उभो आयरियमादी पठिक्रमणस्यमेव दंसेमाणा सामेति, उक्तं च-आयरियजग्राए सीसे साहंसिए
 कुत्तणणे य । अ मे केडवि कसाया सये विविदेण सामेति ॥ १ ॥ सवसस समणसंपरस भगायओ कंजसि करिय सीसे । सब
 सभापइत्ता एमामि सपसस भदयंपि ॥ २ ॥ सपसस जीवरसिसस मायओ धम्मनिद्वियनियथियो । सर्वं कामावइत्ता

१ आलोच्य भित्तिरवा गुत्सवकाये । भवत्तथिययेव कमुत्तवसर इव भावणाः ॥ १ ॥ उच्यन्नाद्युत्पन्ना माया प्रक्षिपार्थे निरुत्पन्ना । आलोच्यपठिन्द्वय-
 गद्वेषाधिर्न स्यात् द्वितीयकारम् प्रश्न उक्त च मायानिर्घं यन्मार्गविक्रो गुत्सव उपदिष्टानि । उच्यन्नाद्युत्पन्नित्थान्मन्वत्तज्जायसङ्गमीयेव ॥ २ ॥ आलोच्य दोषाए गुत्सवा
 मठिद्वयपथिन्नाएव । सामाधिकरुं समभाकावस्तिताः प्रक्षिप्यन्वन्धि ॥ १ ॥ उच्यन्गुपयुक्ताः पदपदेव प्रथिक्रमस्यैव कवदन्वत्तज्जायसङ्गमीयाः अन्-
 वत्साया गुत्सवरादत्त विउदाराकथियुतिदि । उतः प्रथिक्रम्य कामजाविमिधं प्रथिक्रम्यत्तज्जायसङ्गमीयेवार्थं च क्वन्त्ये उत व्यावाचीदीए प्रथिक्रम्यत्तज्जायसङ्गमीयेव
 पत्तः क्वन्त्यन्धि । भावार्थोपात्ताए पिप्याए साधनिकान् कुत्तणार्थेव । ये मया केडवि क्वापियेण सर्वान् विविधेव कामवामि ॥ १ ॥ सर्वं कामसङ्गस्य
 भगवत्तज्जायसङ्गमीयेव । सर्वं कामवित्ता क्वमे सर्वंसाहमपि ॥ २ ॥ सर्वंसाहमपि ॥ २ ॥ सर्वंसाहमपि ॥ २ ॥ सर्वं कामवित्ता

आचार्ये स्थिते दैवसिकमित्युक्तं सद्गणत विधिभभिधित्सुराह—‘आ देवसिय युगुणं धिंवरं’ गाहा व्याख्या—निगदसिद्धा,
 नयर चेट्टा व्यापारकपाऽध्वगन्तव्या ॥१५२१॥‘नमोकारचत्रयीसगं’ गाहा व्याख्या—‘नमोकारे’ति कौवस्सगसमर्थाप्य नमोका
 रेण पारोति नमो अरहताणसि, ‘चत्रयीसगं’चि पुणो ओहिं इमं तिस्य देसियं तेसिं तित्थगाराण वसभादीण चत्रयीसस्यपुणं
 चक्खिणं करोति, लोगस्सुज्जोयगरेणंति मणिय होति, ‘कितिकम्मो’ति तओ धदिठकामा गुरु सहासयं पढिउेहिंसा चयसि
 संति, ताहे सुहणंसग पढिउेहिय ससीसोवसियं काय पमज्जंति, पमज्जिंसा परेण विणायण सिकरणविसुद्धं कितिकम्मं करोति,
 धन्दनकमित्यर्थ, उक्तं च—“आलोयणवागरणार्त्तुं च्छणपूयणाए सम्भाए । अधराहे ष गुरुकं विणओ मूळं च धं दणग ॥१॥”
 मित्यादि ‘आलोयणं’ति एधं च धदिंसा उरयाय उभयकरगहियरओहरणाद्धावणयकाया पुवपरिधिंतिए दोसे जहारायणि
 याए संजयभासाए जहा गुरु सुणेइ सहा पवहुमाणसयेगा मयधिप्पमुक्का अप्पणो विधुद्धिनिमिचमाओपति, उक्तं च—
 “यिणायण विणायमूलं गवूणायरियपायमूलंमि । आणाविज्ज सुधिहिओ जह् अप्पाणं सह परंति ॥ १ ॥ कयपायोधि मणुरसो

१ कपोरसोसमासी बसस्कारेण पारवसि बसोर्ध्वरूप इति अमुदियातिरिति गुरुदेरि उीर्षं वेधित उेषां तीर्षंकराप्यायुषपापीषां अमुदियातिउेवेवोल्की-
 र्थं कुर्वाण्यि कोकसोषोठकोवेति मण्डित मवति इति कर्मोति उतो वनिन्दुकामा गुरुं संवयाकार् प्रमाभ्यापेधिसिठि उतो सुजानसक मरुदिकेण सपीषंमु
 परिठर्ष काय प्रमान्दंइति प्रमुत्तव परेष विवयेन विकारवन्निमुद्धं इतिकर्मं कुर्वाण्यि । आलोचनारव्याकरवसंभारुद्धवामु ल्हाप्पाये । अरताने च गुरुक्यं निववो
 मूलं च बन्धुवर्क । पूव च वधिश्चोत्पायोमवक्त्तगुहीतरओहरया अर्थावगतकायाः पूर्वगदिकेधियान् दोषाद् वयातहायिकं संवतभाचवा पया गुरुः शुचोति
 तथा प्रवर्धमावसोवेया मयधिपमुक्का आरमवो शिष्टुद्विनिमिचमाओववन्ति—वियवेण विनयमूलं एत्थाऽऽर्थावपावसुद्धे । कायपए सुधिदिओ वयाऽऽम्मानं तथा
 परमपि ॥ १ ॥ इतथायोऽपि ममुत्तव

भालोद्वय निदिच गुरुसथासे । होर अहरेगाजहृओ श्रीहरियमरोब भारवहो ॥ २ ॥ तथा-उप्यणागुप्यथा माया अगुम
 राओ निहंतवता । आलोयणनिर्दणगरहणादि ण गुणो सिधा धितियं ॥ ३ ॥ सरस य पापच्छिच्छं सं मगाधिक गुरु चव
 हसति । च षह अणुषरिययं अणपत्पपसंगमीपूर्णं ॥ ४ ॥ 'परिक्रमण'ति- 'भालोद्वय' दोसे गुरुणा पहिदिष्णापापच्छिष्ठा
 च । सामार्यपुपण समभा(वा)भठिया पहिकर्मति ॥ १ ॥ सम्मामुवत्तथा पपपण पहिक्रमणं कर्हेति, अणवत्पपसंगमीया,
 अणवत्थाए गुण चदाहरणं सित्रहारगकप्यद्वगोचि, 'कितिकर्म'सि चओ पहिक्रमिष्ठा सामणानिमित्तं पहिक्रमणपवचानि
 येपणत्थं च पदंति, चओ आयरियमादी पहिक्रमणत्थमेव दसेमाणा स्तामेति, चकं च-भायरित्तवज्ज्ञाप्य सीसे साहंसिए
 हुलगणे य । जं मे केडपि कसाया सये तिविहेण स्तामेमि ॥ १ ॥ सवत्स समणसंपत्तस मगावओ अज्जतिं करिय सीसे । सव
 खमावइथा खमामि सवत्स अहयपि ॥ २ ॥ सवत्स औपरासित्तस भावओ धम्मनिदिधनियच्चित्तो । एवं खमावइथा

१ आलोच्य निदिष्ठा गुरुसथासे । मगमसिदयेव अगुद्वयवत्त इव भारवहः ॥ १ ॥ अस्तथागुत्तथा माया मठिमानं निहंतवता । आलोच्यकर्मनिहंतव-
 ताहंनिधं सार् विरोधवारह २ २ २ इत्य च पापधितं यथादीदित्तो गुरव उपदिष्टमिह । तत्रवाऽगुधरित्तमनवत्तथाप्रसङ्गीतेव ॥ ३ ॥ आलोच्य दोषान् गुरुणा
 मठिहृत्तथाधित्तान् । सामामिहृत्तं सममावावसित्ताः मठिक्रान्त्यमिह ॥ १ ॥ २ सवत्सगुप्यथाः पदपदेव मठिक्रमणपूर्वं कवत्तवत्तथाप्रसङ्गीतेव । अण-
 वत्तायां पुवत्तराहण शिक्वराकथिष्ठासि । तथाः मठिक्रम्य कामकाधिमिह मठिक्रान्त्यात्तथाहृत्तमिहेवभाय च अणुत्ते तत्र भावादीदीन् मठिक्रमणाद्येमेव दूषं
 वत्त अमवमिह । आचार्योपापान् विष्पान् सार्थमिह ३ अज्जतिं कथाधिताः सार्थं निदिधेव अस्तथासि ॥ १ ॥ २ सार्थमकसहस्र
 मगावहे' मठि हस्ता धितं । सव अममिष्ठा अमे सार्थस्याहयपि ३ २ २ सार्थिकान् औपरासी भावयो धर्मनिदिधनियच्चित्तः । एवं अममिष्ठा

आचार्ये स्थिते देवसिक्कमित्युक्तं तद्गतात् विधिभभिधिसुराह—‘आ देवसिय शुगुणं चित्तह’ गाहा न्यास्या—निगदसिद्धा,
 नवरं चेषा व्यापारकाऽवगन्तव्या ॥१५२१॥ ‘नमोकारध्वजवीसग’ गाहा व्यास्या—‘नमोकारे’ति कौत्तरसगसमचीए नमोका
 रेण पारंति नमो अरहताणसि, ‘वचवीसग’चि गुणो अहे इम तित्यं देसियं तेसिं तित्यगाराणं वसभादीणं धववीसरथपणं
 चक्किसणं करंति, लोगरसुज्जोयगरेणंति भणियं होति, ‘कितिकम्मो’ति तओ पदितकामा गुरु संहासय पदित्तेहिचा वचयि
 संति, सारहे सुहणत्तगं पदित्तेहिय ससीसोवसियं काय पसज्जंति, पसज्जिचा परेण विणएण तिकरणधिसुद्धं कितिकम्मं करंति,
 धन्दनकमित्तर्पि, उक्तं च—“आलोपणवागरणासंयुष्मणपूयणाए सज्जाए । अवरारहेय शुक्का विणओ मूलं च धंद्दणग ॥१॥”
 मित्यादि ‘आलोपणं’ति एव च पदित्ता वरथाय तभयकरगाहियरओहरणाद्वायणयकाया युयपरिचिंतिए दोसे जहरारायणि
 याए संखयभासाए अहा गुरु सुणोइ तहा पयहुमाणसवेगा भयविप्पमुक्का अप्पणो विमुच्चिनिमित्तमाओयति, उक्तं च—
 “विणएण विणयमूलं गंतूणापरियपायमूर्त्तंसि । आणाविज्ज सुधिहिओ जह अप्पाणं तह परंति ॥ १ ॥ कयपायोयि मणुरसो

१ कापोरसोसमासो धमस्कारेण पारवंति भनोऽर्द्धत्रय इति चतुश्चिधितिः शुद्धं चित्तं तेषां तीर्थाकराण्यप्युपमादीनां चतुर्विधित्वावशोक्ति-
 त्वेन कुर्वन्निव कोकसोपोठकरोनेति मन्वितं भवति कुत्तिकर्मोति ततो वधिगुणामा गुरु संक्षेपकार् प्रमाज्जोपेक्षिधितिं ततो गुहावत्तक मन्वित्तिव्यं वदीर्त्तमु
 परित्तनं कायं प्रमाज्जंनिति मन्वुरय परेण विनयेन विज्जाणन्निमुद्धं कुत्तिकर्मं कुर्वन्ति । आलोचनार्थात्तद्वत्तसंभारुद्धमासु स्वाप्याये । अरण्ये च गुरुत्वं शिवयो
 युक्तं च अन्वयकं । एव च वधिगुणोपायोमवकरगुहीतरओहरया धर्मावयवतकाराः पूर्वंगीरिधित्वात् दोषान् पञ्जातवादिर्द्धं संवतभावरत्वा वया गुरुः शुभानि
 त्वात् प्रवर्द्धमात्रसंवेद्या भवन्निवमुक्ता आत्मयो विमुच्चिधितिमित्तमाओवधि-विनयेन विनयमूर्त्तं एत्वाऽऽवावपारयुक्तं । कापोरे च मुत्तिर्दोषो वयाऽऽमात्रं तथा
 परमसि ३ १ ५ कृतपापोऽपि मनुष्य

भाषोऽत्र निदिच गुरुसपासे । होह आहरेगतद्रुभो ओहरियभरोह भारयहो ॥ २ ॥ तथा-उप्यणानुप्यण भाया अणुम
 नाभो निहवभा । आठोपणनिंदणगरहणाहि ण पुणो सिपा भितियं ॥ ३ ॥ उरस य पायच्छिभं अं मगगिक्क गुरु उय
 हसति । स सह अणुवरियय अणयत्थयसंगमीएणं ॥ ४ ॥ 'पठिकमपं'ति-'आठोहकण दोसे गुरुणा पठिदिण्णपायच्छिभा
 च । सामाहपुपग समभा(या)भठिया पठिकमंति ॥ १ ॥ सम्मभुयवत्ता पयपएय पठिकमणं कहुंति, अणयत्थयसंगमीया,
 अणपरपाए पुण उदाहरणं तिसहाराकप्यद्धगोसि, 'कठिकम्मं'ति उभो पठिकमिचा सामणानिमिचं पठिकंसापयचनि
 येयणरयं च पदंति, तभो आयरियभायी पठिकमणरपमेय दसेमाणा सामंति, उकं च-आयरिवयवभाए सीसे साहमिप
 पुठगणे य । ओ से केडपि कसाया सये तिविहेण सामेसि ॥ १ ॥ उयसस समणसंपसस भगयओ अंजसिं करिय सीसे । उय
 खमायइसा खमासि सयसस अहपपि ॥ २ ॥ उयसस ओयरासिसस भायओ समनियियनियचियो । सबं खमायइसा

१ आठोचर विभियवा गुरुसपासे । भदससिंसादेव कगुरुवतभार इव भारवाहः ॥ २ ॥ उयवाडुण्यजा भाया प्रक्षिमायं निरुप्यण । आठोचरानिन्द्या-
 गदंशानिच खारु दिदीयकारम् ३ ३ ॥ उय च प्रायश्चित्त यन्मार्गदिदो गुण उयदिचभिव । उयवाडुण्यकरिचसतववजापसद्धमीवेव ३ ३ ॥ आठोचर दोपाए गुकवा
 पठिइच्छावभित्तारु । सामासिकरुं ससभवावभित्तारः मठिकम्मपठि ॥ १ ॥ साम्यगुपुकाः पदंयेव पठिकम्मपसुं कववत्थयववजापसद्धमीठो उय
 वत्थायी गुकदारारय भिकरावभित्तारिंति । उयः पठिकम्म चामजगदिदिय मठिकम्मजगसमहुचविदेववावं च कवपये उय वात्थायीदिर् पठिकम्मजगदंयेव दूवं
 वमः अमपमिं १ आठोचरपात्तान् सिप्यन् चार्थमिंकारु गुकवाया १ ये मया केडपि कवदिचो सयंए भित्तियेव समवासि ३ १ ॥ उयससससस
 मयावठ आठं ह्याहा सीसे । उय समभियवा अये उयससमपि ३ १ ॥ उयसिम् ओयरासिं भावयो समनियियनियचिय । उयं समभियवा

आधायं स्थिते दैवसिकमित्युक्त तद्गगत विधिमभिधिसुराह—‘आ देवसिय द्रुगुणं चित्तरं’ गाहा व्याख्या—निगदसिद्धा,
नयर खेष्टा व्यापारकपाऽधगन्तव्या ॥१५२१॥ ‘नमोकारधवधीसग’ गाहा व्याख्या—‘नमोकारे’ति कीवसगगसमधीए नमोका
रेण पारोति नमो अरहसायंति, ‘धवधीसग’चि पुणो अहिं इम तित्थं देसिय तेसिं तित्थगराण वसभादीण धवधीसत्पएणं
चक्खिणं करोति, जोगस्सुज्जोयगरेणंति भणियं होति, ‘कितिकम्मो’ति सओ पदिदं कामा गुरु संहासयं पडिछेहिवा जययि
संति, ताहे सुहणंतगं पडिछेहि य ससीसोयरियं काय पमज्जंति, पमज्जिचा परेण विणएण तिकरणविसुद्धं कितिकम्मं करोति,
धन्दनकमित्थर्यः, उक्त च—“आलोयणवागारणासंपुच्छणपूयणाए सम्भाए । अयराहे य गुरुणं विणओ मूळ च पदणग ॥१॥”
मित्थादि ‘आलोयणं’ति एवं च धदिवा वस्याय वभयकरगहिपरओहरणाद्वापणयकाया पुयपरिचिंविए दोसे अहारायणि
याए संजयभासाए अहा गुरु सुणोइ तथा पवहुमाणसवेगा भयधिप्पमुक्का अप्पणो विमुच्चिनिमित्तभाजोयति, उक्त च—
“विणएण विणयमूळ तंत्तूणायरियपायमूलंमि । आणाविज्ज सुधिदिओ अह अप्पाणं तह परंवि ॥ १ ॥ कयपावोवि मणुरसो

१ कस्योरर्हासमासी वमस्कारेण पारवंधि वमोर्द्धनर इति चतुर्दशसिधिति जुववेरिच सीर्य वेसिह वेधा सीर्यकराणापुयमादीनां चतुर्दशसिधित्तवरोकी
सोनं कुर्वन्ति कोकसोयोठकोवेति मणियं यवति कुत्तिकर्मोति वरो वन्धितुकामा गुरु संदंसकाए प्रमाज्जोपविसिधिति वरो सुकारवचकं मन्दिक्खिच ससीर्यसु
परित्तवं कार प्रमाज्जंदिधि मयुज्ज परेण विवसेव विक्कएविसिधियं कसिकर्मं कुर्वन्ति । आलोचवाप्याकरवसंप्रसपुववगसु व्याप्यावे । अयराहे च गुरुणां सिनवो
मूळं च वन्दवचकं । एव च वन्धित्तवोवायोमयकपुदीठरओहरवा अयांवलतवायाः पूर्वंगरिचिधित्तवान् दोपाए वयारयायिकं संवठमारवा ववा गुरुः पूज्योति
वधा प्रवर्धमावसेवोणा भयधिप्पमुक्का आत्मवो सिधुदिधिसिचमाओचयन्धि—सिनवेव विववमूळं वस्याऽऽर्थायारसुके । यापयेए सुधिदिओ वपाऽऽज्जग वपा
परमधि प १ ॥ उठपापोऽपि मयुज्ज

भाषोदर निर्विच गुरुसयासे । होइ अहरेगलहूओ ओधरियभरोइ भारवहो ॥ २ ॥ सथा-उप्यज्याणुप्यजा माया अणुम
 नाओ निहंतवा । आओपणानिंदणारहणाहि ण पुणो सिया विचियं ॥ ३ ॥ सरस थ पायच्छिचं अं मगाविक गुरु उव
 रसंति । सं सह अणुवरियदं अणपरपसंगमीएण ॥ ४ ॥ 'पडिक्कमणं'सि-'भाओइरण दोसे गुरुणा पडिदिणपायच्छिचा
 उ । सामाहयपुएण समभा(पा)वठिया पडिक्कमंसि ॥ १ ॥ समममुयवचा पयंपएण पडिक्कमणं कहुंसि, अणवरवपसंगमीया,
 अणवरथाए पुण उदाहरण विउदारगकप्यठगोसि, 'कितिकमंसं'सि सओ पडिक्कमिचा सामणानिमिचं पडिक्कंतापवचनि
 येयणत्तं थ थदंसि, उओ आयरियमाधी पडिक्कमणत्तयेव दसेमाणा सामंसि, उकं च-आयरिसवत्तमाए सीसे साहंसिए
 पुउगणे य । अं मे केडवि कसाया सप तियिरेण सामंसि ॥ २ ॥ सवत्स समणसंवरस मगायओ अंअलिं करिय सीसे । सबं
 समावरसा एमामि सपत्स अहयंसि ॥ २ ॥ सवत्स जीवरसित्स भावओ धम्मनिदियनियंसिओ । सबं समावरसा

१ भाओदेव विदियवा गुरुसकामो । मवससिउधेव कहुत्तवत्तमा इव मात्ताए । ३ १ ॥ उपाजाऽगुत्तया माया प्रथिमार्थे विरुत्तज्जा । भाओवचकिन्वत्ता-
 यदंकाभिव स्वात् द्वितीयत्ताए ३ ३ ॥ सरस च प्रायमित्तं धम्मसादीवित्ते गुरव उपदिच्छसि । उउवाऽगुवठित्तमववत्तापसङ्गमीतेव ३ ३ ॥ भाओव च दोचाए गुक्का
 मसिद्वय्यावसिउत्ताए । सामासिक्कुरं सममाथावसित्ताः प्रथिक्कमप्यसिउ ३ १ ॥ समयगुत्तुत्ताः पदंपदेव प्रथिक्कमत्तुव कवरत्तववत्तापसङ्गमीत्ता अण-
 वसायां गुवत्ताएण विक्कटाकसिउत्तिसि । उता प्रथिवत्तम्य आमणवसिउत्त प्रथिक्कमत्तापसङ्गमत्तुवनिदेवत्तार्थं च वत्तन्ते उव वात्तादीए प्रथिक्कमायाधेयेव द्दुत्तं
 वत्तः अमप्यसिउ । भाओवोपात्ताए शिप्याए साधमिक्काए गुक्कायाए । ये मत्ता केडयि कयासित्ता सवांए विविधेव समवासि ३ १ ॥ उदंजमत्तपद्दव
 मगावत्त अति इत्ता सीसे । सव समसिक्का ससे सर्वकारमपि ३ २ ॥ उदंजिक्कं जीवताधी भावओ धम्मनिदियनियंसिओ । सर्वं समसिक्का

आवाप्ये स्थिते देवसिकमित्युक्तं तद्गतं विधिमभिधिरसुराह—‘आ देवसियं नुगुणं धित्वह’ गाहा व्याख्या—निगदसिद्धा,
नवरं वेष्टा व्यापारकपाऽधगन्तव्या ॥१५२१॥ ‘नमोकारचञ्चीसग’ गाहा व्याख्या—‘नमोकारे’ति कौत्तरसगसमर्षीए नमोका
रेण पारंति नमो अरहताणंति, ‘चवचीसग’सि युणो अहिं इमं तिस्यं देसियं तेसिं तिस्यगाराणं तसभादीण चञ्चीसत्थपणं
तकिकरणं करंति, लोगतसुज्जोयगरेणंति भणियं होति, ‘कितिकम्मो’ति तयो धंदितकामा गुरुं सटासयं पदिछेहिंसा जयवि
संति, ताहे सुहणत्तगं पठित्तेहिय ससीसोवरियं काय पमज्जंति, पमज्जिंसा परेण विणएण तिकरणयिसुद्धं कितिकम्मं करंति,
वन्दनकमित्यर्थः, उक्तं च—“आलोयणवागारणासंगुच्छणपूयणाए सञ्जाए । अयराहे य गुरुण विणओ मूळं च र्धदणग ॥१॥”
मित्यादि ‘आलोयणं’ति एष च धदिंसा तस्याय तमयकरगाहियरओहरणाद्वापणयकाया पुपपरिचिंतिए दोसे अटारापणि
याए संजयभासाए अहा गुरु सुणेइ तहा पधहुमाणसंयगा भयपियमुक्का अप्पणो विजुद्धिनिमित्तमाओयति, उक्तं च—
“विणएण विणयमूळं गंपूणायरियपायमूळंसि । जाणाविज्ज सुधिहिओ अह अप्पणं तह परंति ॥ १ ॥ कयपायोपि मणुरसो

१ कायोरसोसमाप्तौ नमस्कारेण पारयंति तयोर्ध्वंजय इति चतुर्विधतिरिति कुर्वंतिइ तीर्थं धियस तेषां तीर्थं कालामुपमादीनां चतुर्विधाविद्यारवोकी
तेन कुर्वंति उक्तलोपोवकरोवेति मन्त्रियं मन्त्रिणि कृत्तिकर्मणि ततो वन्त्रियुक्तमा गुरु संयंताकाए प्रमाज्जोवन्त्रियमिड ततो मुक्कावन्त्रक मन्त्रिणिय सदीप्यु
परितपं काय प्रमाज्जं इति मन्त्रुज्ज परेष विवयेव विक्काण्विसुद्धं कृत्तिकर्म कुर्वंति । आलोचवाप्याकरयसंपसापूरमापु स्थाप्याये । अयराहे च गुरुज्जं विज्ज
सुद्धं च वन्दनकं । पूर्वं च वन्त्रियोरयायोमनकरगुहीतरयोहरणा अर्थाववाकालाए पूर्वरीतिविडित्तए र्धोपाइ वयरावापियक संवतभाइया कथा गुरुः पूज्यति
तथा प्रवर्धमायसंवेद्या मन्त्रियप्रमुक्का भासन्तो विजुद्धिनिमित्तमाओवपिडि—विजयेव विनवपुद्धं तन्नाऽऽर्थापयावपुस । काययेत् सुद्धिंसा कथाऽऽमात्र तथा
परमपि ॥ १ ॥ कृतवायोपि मन्त्रुज्ज

आलोकर निदिव गुरुवपासं । होइ अहरेगळदुभो ओहरियभरोष भारवहो ॥ २ ॥ तथा-तथ्यणाणुप्यथा माया अणुम
 नाभो निद्वंरवा । आलोपणनिव्वणगरहणादि ण पुणो सिधा भित्तिर्यं ॥ ३ ॥ तरस व पायस्सिष्ठस अं मगाधिक गुरु वव
 रससि । सं वह अणुवरिययं अणवरथपसंगमीपणं ॥ ४ ॥ 'पटिकमण'ति-'आलोकर'ण दोसं गुरुणा पट्टिदिण्णपायस्सिष्ठ
 व । सामारप्युपगा समभा(पा)यठिया पटिकमंसि ॥ १ ॥ सम्ममुपवचा पपपण पटिकमण कहुंसि, अणवरथपसंगमीया,
 अणवरथाए पुण उदाहरणं सिउहारगकप्यङ्गोसि, 'कितिकम्मंसि'सि ठओ पठिकमिवा सामणानिमिसं पटिकंवायवसनि
 येयणरथं च पदंसि, उभो आयरियमादी पटिकमणतथमेय वसेमाणा सामंसि, उकं च-आयरिउवयसाए सीसे साहंसिए
 गुसणणे य । अं भे केडपि फसाया सय तियिदण सामसि ॥ १ ॥ सपसस समणसंवरस भगायभो अंअडि करिय सीसे । सव
 समावरवा समसि सपसस अदपपि ॥ २ ॥ सपसस औपरासिसस भावभो यम्मनिदियनियच्चियो । सबं समावरवा

१ आलोकर निदिवा गुरुवपासं । भवसंसंयापव कगुरुवरुभर वव याववा ॥ १ ॥ क्यवाङ्गुत्तया माया मठिसरी सिद्वत्तवा । कळकेवकासिण्णवा
 यदंसाभिवं सार दिदोववाए ॥ ३ ॥ वस व पायस्सिष्ठं यम्मसंदिरो गुरव वदियसि । उववाङ्गुत्तिससमववसाप्यङ्गमीवेव ॥ ४ ॥ आलोकर दोसं गुरुवा
 दंशिरववायसिभवाङ्गु । सामासिद्वरुव समभायावसिठ्याः मठिकामवसिठि ॥ १ ॥ सम्ममुपवचाः पदंसिरेव मठिकामवसुं कवरयवववसाप्यङ्गमीवाः । अण-
 वरवादी उदाहरणं सिउहारगकप्यङ्गोसि । उभोः मठिकम्य सामास्यधिकसि मठिकामाभासमहुचानिकेववाव व कप्यन्ते उव वावावीदीन् मठिकमवापयेवेव वृत्तं
 ववः । यमवसिठि । आवाचोपायाए सिप्यवा चार्थसिकारं कुरुयवव । व मवा केडपि कवापियवा उववा सिपियेव कामपसि ॥ १ ॥ उरंयम्मकठङ्गुव
 भपवव मंसि ववा वसि । सव यमपियवा यमे वदंसावपि ॥ २ ॥ उरंयिन् औपरासी भावो यदंसिदियनिवसिवाः । सबं समाववव

आचार्ये स्थिते दैवसिकमित्युक्तं तद्गतं विधिमभिधित्सुराह—‘आ दैवसियं वृशुण विंशद्’ गाथा व्याख्या—निगदसिद्धा,
 नयरं श्रेया व्यापारकपाऽवगन्सव्या ॥१५२१॥‘नमोकारश्चउपीसगं’ गाथा व्याख्या—‘नमोकारे’षि कौचरसगसमशीप् नमोका
 रेण पारंषि नमो अरहसाणंति, ‘चवपीसगं’षि पुणो जेहिं इमं तिथ्य दैसियं तेसिं तित्यगाराणं चसभादीणं चउपीसरथप्यणं
 चकिसणं करंति, लोगस्सुज्जोयगरेणंषि भणियं होति, ‘कितिकम्मो’ति चओ धंदिंकासा गुरुं संदासयं पडिठेहिवा। चयपि
 संति, साहे सुहणंतणं पडिठेहििय ससीसोपरियं काय पमज्जंति, पमज्जिसा परेण विणएण विकरणयिसुद्धं कितिकम्मं करंति,
 धन्दनकमित्यर्थः, सक्त च—“आलोयणवागारणासंणुञ्जणपूयणाए सज्जाए । अघराहे य गुरुणं विणओ मूढं च धंटणग ॥१॥”
 मित्यादि ‘आलोयणं’ति एव च यदिसा तस्याय चमयकरगहियरओहरणाज्जापणयकाया पुपपरिचिंषिप् दोसे अदारायणि
 याए संजयभासाए अहा गुरु सुणेइ सहा पवहुमाणसंवगा भययिप्पमुक्का अप्पणो यिशुद्धिनिमित्तमाओयति, तर्कं च—
 “विणएण विणयमूढं नंतूणायरियपायमूढंसि । आणाविज्ज सुयिदिओ अह अप्पाणं तह परपि ॥ १ ॥ कयपायोपि मणुरसो

१ कायोसमासमासो वमस्करेण पारयंति वमोऽर्द्धत्रय इति चतुदशतिरिति गुणवैरिदं शीर्षं यथैव तेषां शीर्षकस्याप्युपमादीनां चतुदशतिरिति वक्तव्यं।
 शीर्षं कुर्वन्ति कोकसोपोठकरेवेति भस्मिठ मन्थति इति कर्मोति ततो वन्तिगुणामा गुरुं संघंताकारं प्रमाज्जोपलिसिधित्तं ततो सुज्जागम्यं मन्थित्वं कपीसं
 परितयं कार्यं प्रमाज्जंयन्ति मधुञ्ज परेण विनयेव विकल्पसिद्धं कृतिकर्मं कुर्वन्ति । आलोचनान्याकारकसंप्रत्ययानामुक्ताप्याये । अयथाये च गुरुत्वं विनया
 मूढं च यद्व्यवर्त । पूव च वन्दिस्वोपायोमन्थरगुहीवरओहरणा अर्थावयवतकायाः पूर्वगरीवन्धित्वात् दोषाद् अकारसाधिकं संवतभासवा यथा गुरुः शुभाति
 तवा प्रवर्तमानसंवेगा भयविममुक्का आत्मनो विमुक्तिमित्तमाकोचयन्ति—विनयेव विनयपदं तावदाऽऽयंयपरसूत्रं । अयपए सुविदितो यथाऽऽमानं तया
 परमपि ॥ १ ॥ इत्यप्योदति मनुष्य

सद्यः तावोऽपि तच्छकमभ्यधा यस्य यदेव व्यापारपरिसमाप्तिर्भवति स तदेव सामयिकं कृत्वा विवर्तयति गाथार्थः ॥ १५१७ ॥
 अथ च विधिः केनचित् कारणान्तरेण गुरोर्भार्थाते सति । 'अद् गुण निभाषावो' व्याख्या—यदि पुनर्निर्वाणाय एव सर्वे-
 धामावरयक-प्रतिक्रमणं ततः कुर्यान्ति सर्वेऽपि सर्वेव गुरुणा 'सद्वादिकदणधार्थाते पच्छा गुरुकं तंति'पि निगवस्त्रिमिति
 गाथार्थः ॥ १५१८ ॥ यदा च पश्चाद् गुरयस्त्रिमन्त्रि तदा—'सेसा च अक्षासवी' गाहा व्याख्या—'येषास्तु साधवो यथा
 द्यकि-शक्त्यनुक्य यो हि याय तं कालं स्यात्तु सर्वर्थः 'श्रापुठिचा गुरुकं तंति सद्वाणे सामायिकं काकवा, किंनिमित्तं १- 'सुव-
 रयसरणहेवं' सूत्रार्थस्तरणनिमित्त- 'आयसिपु ठियसि देवसिय' आयसिपु गुरवो विपु तस्य सामाद्वयधसायने देवसियं अद्
 धारं विवेति, अणणे भयाति-आहे आयसिपो सामाद्वय कद्दुर आहे सेवि सधद्विया भेष सामाद्वयसुसमणुपेद्वति गुरुका
 सद् पच्छा देवसिय'ति गाथार्थः ॥ १५१९ ॥ योपास यथा अकिरित्युक्तं, यस्य कायोत्सर्गेण स्यातुं अकिरेव नास्ति स किं
 कुर्यादिति तद्वगतं विधिमभियपितसुराह—'ओ ह्यस्य च असमर्थो' गाहा व्याख्या—यः कश्चित् साधुर्भवेत्समर्थः कायो-
 त्सर्गेण स्यात्तु, स किञ्चूत इत्याह-मातो पुत्रो रजानः 'परित्तवो'पि परिभान्तो गुरुर्भयात्स्यकस्याविना असाधपि
 विक्रपादिविरहितः सन् व्यापेत् सूत्रार्थ 'आ गुरुकं तंति'पि पावद् गुरयस्त्रिमन्त्रि कायोत्सर्गमिति गाथार्थः ॥ १५२० ॥

१ अत्राप्यत्र गुरुकं तंति'पि सत्स्योरे भाषायिके कृताः किञ्चिच्च ? सूत्रार्थसाधनेत्येव । आचार्ये भिन्ने वैवशिक-आचार्ये गुरवः भिन्ने तत्र सामा-
 दिकारणान् देवसिपुसमिति'पि विस्तारयन्ति, अन्ते भवन्ति-यद्वाऽऽथावाः सामायिकं कथयन्ति तदा वेदपि परवशितया एव सामायिकत्वमनुपेक्षन्ते गुरुणा
 एव यन्तारवशिक

कायोत्सर्गमन्त्रो 'दीहृदको पेंति सर्पदष्टे चारमनि परे धा सहसा—अकाण्ड एयोधारयवः, सर्धेय आक्रियन्व इत्याकारा
 सैराकारैरभ्रमः स्यात् कायोत्सर्ग एवमादिभिरिति गार्थार्थः ॥ १५१६ ॥ अशुर्नापवः कायोत्सर्गधिप्रतिपादनायाद्—
 ते पुण सस्वरिण चिप पासवणुधारकालभ्रमीओ । पेहिस्सा अत्थमिण ठहुस्सगा सप ठाणे ॥ १५१७ ॥
 जइ पुण निरुवायाण भावास तो करिति सन्वेधि । सहाइकइणवायायाइ पन्ना गुरु ठति ॥ १५१८ ॥
 सेसा व जहाससिं आपुठिताण ठति सह्राणे । सुस्सत्थसरणहेव आपरिपेँ ठियमि देवसिय ॥ १५१९ ॥
 जो बुद्ध व असमत्थो पाळो सुहो गिलाण परिततो । सो धिकइइरिधिरुओ भाइजा जा गुरु ठति ॥ १५२० ॥
 जा देवसिअ इगुणं चितइ गुरु अहिंइओऽधिइ । पधुवायारा इअरे पगगुणं ताव चितति ॥ १५२१ ॥
 पठवरयाण ध चिइ नाकण गुरु पट्ट पधुविहीअ । काळेण तवुधिपणं पारेइं थोपचिओऽधि ॥ (प्र०१) ॥
 नसुकारथवधीसगाकिइकम्मालोअण परिक्कमण । किइकम्मदुरालोइअ इत्थविषसें य उस्सगो ॥ १५२२ ॥
 एस चरिसुस्सगो वसणसुदीइ तइयओ होइ । सुभनाणस्स चउरयो सिन्नाण सुइं अ किइकम्म ॥ १५२३ ॥
 व्याख्या—ये पुनः—कायोत्सर्गकर्त्तरः ससूर्ये एय दिवसे प्रभयणोधारकालभ्रमयः (मीः) प्रत्युपसन्ते, द्वादश प्रथमण
 भ्रमयः आलयपरिभोगान्ताः पद्द पद्द पदिः, एवमुच्चारभ्रमयो द्वादश, प्रमाण वासां विर्यग् जपन्त्यन हस्रमाप्रमथधत्वार्यधु
 लानि यापत् अचेतनं, वत्कुटवस्तु स्यणिल्लं द्वादश योजनमानं, न च तेनेहाधिकारः, विवस्तु काउभ्रमय —काउमण्डकास्वाः,
 यावच्चैनमस्य च क्षमणयोगं कुर्वन्ति काउवेलायां वापत् प्रायस्रोऽस्वमुपयात्येय सपिता तवच्च 'अत्थमिण् ठति वरसागं

सप्त शार्ङ्गं च पञ्चमस्यथा पञ्च पदैश्च व्यापारपरिसमाप्तिर्मन्वति स सर्वैश्च सामयिकं कृत्वा विषयीति गाथार्थः ॥ १५१७ ॥
 अथ च विधिः केनचित् कारणान्तरेण गुरोर्व्यापारे सति । 'अद् पुण निबाषाभो' व्याख्या—यदि पुनर्निर्वाणाय एव सर्वे-
 षामाधयक-प्रतिक्रमणं ततः कुर्वन्ति सर्वेऽपि सर्वैश्च गुरुणा 'सद्वादिकहणायथाते पच्छा गुरु ङीति' चि निगदसिद्धमिति
 गाथार्थः ॥ १५१८ ॥ यदा च पश्चात् गुरवस्त्रिषन्ति यदा—'सेवा च अदासर्षी' गाथा व्याख्या—शेषस्तु साधवो यथा
 यत्कि-सत्तयनुकम् यो हि यायन्तं कालं स्यातुं समर्थः 'आगुष्ठिषा गुरु ङीति सद्वाणे सामायिकं काकण, किनिमित्तं १—'सुच
 रथसरणहेतु' सूत्रार्थस्मरणनिमित्तं—'भायरिप् ठियंति देयसिथं' भायरिप् पुरभो णिप् तस्स सामादयप्राणो देवसिथं अद्
 पार धितेति, अणो भणसि-आहे आयरिभो सामादय कद्गुद् ताहे तेचि तयद्विया चैव सामादयसुसमणुपेहेति गुरुणा
 सद् पच्छा देयसिथं चि गाथार्थः ॥ १५१९ ॥ दोषाश्च यथा यत्किरिपुकं, यस्य कापोत्सर्गेण स्यातुं यत्किरेव नास्ति स किं
 कुर्यादिति तद्गत विधिभभिधित्सुराह—'ओ हुञ्ज च असमरणे' गाथा व्याख्या—यः कश्चित् साधुर्मवेव समर्थः कापो-
 त्सर्गेण स्यातु, स किंभूत इत्याह-शास्त्री वृद्धो राजानः 'परिवर्तो' चि परिभ्रान्तो गुरुर्वापाहृत्यकरणादिना असाधयि
 धिकथादिपरिद्विष्टः सन् अपायेत् सूत्रार्थं 'आ गुरु ङीति' चि पायद् गुरवस्त्रिषन्ति कापोत्सर्गमिति गाथार्थः ॥ १५२० ॥

१ आदृष्ट्या गुरुं विद्वन्वित्त्वाने वापारिच कृत्वा, किञ्चित् १, सूत्रावकाशहेतुः । आद्यैश्च शिष्टे वैशेषिक-आचार्यैर्गुणा शिष्टे तत्र सामा-
 यिकान्ते वैशेषिकमिति चारं शिष्टयानि अथे यत्कि-वराऽऽथाशः सात्सिकं कथयन्ति यदा तेभ्यश्च तद्विशिष्टा एव सात्सिकवदनुपेक्षन्ते गुरुणा
 चर पञ्चमसिद्ध

पीत्यर्थाः, 'किमुत चेद्वा च'सि किं पुनश्चेष्टाकार्योत्सर्गकारी, स तु सुवरां न निरुणद्धि इत्यर्थः, किमित्यत्र आह—'एज्जमरणां
 निरोहे'सि सद्योमरण निरोधे चञ्चुसस्य, तत्रश्च 'सुहृदुरसासं तु अयणाए'सि सूस्मोञ्चुसस्येव यवनया मुञ्चति, नोन्यणं,
 मा मूत् सत्यपात इति गार्थः ॥ १५१० ॥ अपुना 'कासिते'त्यादिसूत्रार्थार्थचिकटियेदमाह—'कासतुयज्जंभिप'
 गाहा व्याख्या—इह कायोत्सर्गं कासस्तुतञ्जुन्निवादीनि यवनया क्रियन्ते, किमिति १—'मा रु सत्यमणिलोऽणिलस्य
 तिसुणहो'सि मा शस्त्र भविव्यति कासितादिसमुद्भवोऽनिखो—यापुरनिष्ठस्य—वाह्यस्य पायोः, किंभूतः १—तीप्रोष्णः, पाद्यानि
 लोषुषया अत्युष्ण इत्यर्थः । न च न क्रियन्ते न च निरुध्यन्त एव न 'असमाशी य निरोहे'सि (सर्वधारीधे) असमाधिष्व
 चशब्दात् मरणमपि सन्माक्यते कासितादिनिरोधे सति, 'मा मसगार्'सि मा मसकादयश्च कासितादिसमुद्भवपयनश्च
 व्याभिहृता मरिव्यन्ति ऋभिवदे च वदनप्रथेया करिव्यन्ति ततो ह्रस्वोऽप्रतो दीयत इति यत्नेयमिति गार्थः ॥ १५११ ॥
 आह—निःश्वसितेनेति सूत्रायययो न व्याख्यायते इति किमत्र कारणम् १, उच्यते, उच्युसितेन मुख्ययोगशेक्त्यादिति,
 इदानीम् 'उद्गारितेने'त्यादिसूत्रायययव्याधिस्यासयाऽऽह—यासनिर्गर्गः—उक्तस्य रूप उद्गारोऽपि, उत्राय धिधिः—यतना
 शब्दस्य क्रियते न निसृष्टं मुख्यत इति, 'नेष य निरोहो'सि नैष च निरोधः क्रियते, असमाधिभायादेय, उद्गारं या
 ह्रस्वोऽन्तरे दीयत इति 'भमलीमुञ्चामु य निधेसो' मा सहसापवितस्यात्मविराधना भविव्यतीति गार्थः ॥ १५१२ ॥
 साम्प्रतं 'सूस्मीरङ्गसञ्चारै'रित्यादिसूत्राययव्याधिस्यासयाऽऽह—वीर्यसयोगतया कारणेन सञ्चाराः सूस्मपादरा दद
 श्वरयभाविनो, वीर्यं वीर्यान्वितरायक्योपशमक्यञ्च स्वस्यात्मपरिणामो मणयते योगास्तु—मनोपाद्कायास्तत्र वीर्यसयोग-

तथेवातिवाराः सूत्रमभाद्रा भवन्ति न केवञ्चात् पीर्याविति देह एव च भवति नादेहस्य, तत्र वही रोमञ्चाव्य आदि
 सव्यादुत्कल्पप्रहः 'अन्तो शेखानिछापीया' अन्तः-मथे भेव्यानिछाव्यो विचरतीत्यर्थः, इति गायार्थः ॥१५१॥ अथुना
 'सूत्रभेददिसञ्चारे'रिति सूत्राथयय व्याख्यानयति—अथलोकनमाओकसिसिषयओके षडं अयओकचडं दर्शनछाउसमि-
 त्यर्थः, किं ?—चधुः—नयन, यथार्थयमवो मनोधद—अन्तःकरणमिष तच्चसुदुर्कर स्थिरं कर्तुं, न शक्यत इत्यर्थः, यतो क्त्वी-
 सदाशिष्यत स्वभायवो या—स्वभायेन या नैसर्गिकेण स्वय च्छति, आत्मनैव च्छतीति गायार्थः ॥१५१॥ एस्मादेव सस्माद्
 न करोति निमेष(रोष)पक्ष कापोरसर्गकारी, किमिति ?,—'तरुयओगे ण श्राण स्नाएब्धिं चि तत्र-निनिमेषयत्ने य तपयोग-
 स्तेन सता मा न ध्यानं ध्यायेत् अभिप्रेतमिति, 'एगनिष सु पवओ श्रायद् सान् अषिमिसञ्चोऽधि' एकरात्रिकी सु प्रतिमां
 प्रतिपद्यो महासस्यो एपायति समर्थः अनिमेषयोऽपि—अनिमिषे अधिणी यस्य सः अनिमियाषः निश्चलनयन इति गायार्थः
 ॥ १५१५ ॥ अथुना एयमादभिराकारंरिस्यादिसूत्रत्वपवक्याचिस्यासयाह—'अगणिं चि यवा श्योतिः स्फुसति सदा प्रावर
 णाय कल्पप्रहणं कुर्वतो न कापोरसर्गभद्रः, आह—नमस्कारमेयाभिषाय किमिति तदुप्रहण न करोति ? येन तदुमङ्गो न भवति,
 तस्यैतं, नात्र नमस्कारपारणमेयाविद्योऽह कापोत्सर्गमान क्रियते, किं सु यो यत्परिमाणो षत्र कापोरसर्ग चकस्यत कर्त्तव्यं
 परिसमासऽपि सस्मिन्नमस्कारमपठतो भद्र इत्यादि, अपरिसमासेऽपि च पठतो भद्र एव, स चात्र न भयतीति, एव सर्वत्र
 भवतीप, 'छिदिस्य प'सि माञ्जरीमूषकादिभिर्था पुरतो यायात्, अत्राप्यप्रताः सरतो न कापोसर्गभङ्गः, 'षोहियसोमाइ'चि
 षोपिष्ठा—स्तेनकासेभ्य षोभ—सखमः, आदिशद्वाप्राजादिषोभ परिपृष्टते, तत्रास्थानेऽप्युत्तरयसो(ऽनुत्तरयतो)या न

पीत्यर्थः, 'किमुत चेद्वा उ'सि किं पुनश्चेष्टाकायोत्सर्गकारी, स तु सुधरा न निरुणाद्भि इत्यर्थः, किमित्यत्र आह—'सम्भरणं
 निरोद्देशि सद्योमरण निरोधे चञ्चुत्सस्य, तत्रश्च 'सुहृमुत्सासं तु अयणाए'सि सूस्मोञ्चुत्समेव यतनया मुञ्चति, नोत्सर्गं,
 मा भूत् सत्स्यपात इति गाथार्थः ॥ १५१० ॥ अशुना 'कासिते'त्यादिसूत्रार्थप्रथिकटिपयेदमाह—'कासस्तुयञ्चभिषु'
 गाथा व्याख्या—इह कायोत्सर्गे कासस्तुतज्जन्मिषादीनि यतनया क्रियन्ते, किमिति ?—'मा तु सत्यमणिजोऽणिजस्य
 त्रिषुण्क्षो'सि मा शब्द भविव्यति कासितादिसमुद्भवोऽनिलो—वायुरनिलस्य—वाह्यस्य वायोः, किंभूतः ?—तीक्ष्णोऽपि, वाह्यानि
 लापेक्षया अस्तुष्या इत्यर्थः । न च न क्रियन्ते न च निरुध्यन्त एव न 'असमाही य निरोद्देशि (सर्वधारीये) असमापिष
 चशब्दात् मरणमपि सम्मान्यते कासितादिनिरोधे सति, 'मा मसगार्ह'सि मा मसकादयश्च कासितादिसमुद्भवपपवनभेदे
 प्माभिहता मरिष्यन्ति अग्निभवे च वदनप्रवेश करिष्यन्ति ततो हस्तोऽप्रतो दीपस इति यतनेयमिति गाथार्थः ॥ १५११ ॥
 आह—निःश्वासितेनेति सूत्रावयवो न व्याख्यायते इति किमत्र कारणम् ?, उच्यते, चञ्चुत्सितेन तुल्ययोगार्थे मत्वादिषि,
 इदानीम् 'चञ्चुत्सितेने'त्यादिसूत्रावयवव्याप्तिरुत्सासयाऽऽह—'वातनिर्गः—उत्सकस्य रूप चञ्चुत्सितेन, तत्राप्यपि यिषिः—यतना
 षञ्चस्य क्रियते न निषट्टं मुच्यते इति, 'नेष य निरोद्देशि नैव च निरोधः क्रियते, असमाधिभाषार्थे, चञ्चुत्सारे वा
 हस्तोऽन्तरे दीपस इति 'भमलीमुञ्चामु य निवेसो' मा सहसापचितस्वात्मधिराचना भविव्यतीति गाथार्थः ॥ १५१२ ॥
 साम्प्रतं 'सूस्मैरङ्गसम्भारै'रित्यादिसूत्रावयवव्याप्तिरुत्सासयाऽऽह—'वीर्यसयोगतया कारणेन सञ्चाराः सूस्मधादरा दरे
 अथर्षभाविनो, वीर्यं वीर्यान्तरात्यक्षयोपपामक्षयञ्च स्वत्वात्मपरिणामो भण्यते योगास्तु—मनोवाङ्कायास्तत्र वीर्यसयोग-

द्विधा, इत्यमपीत्यर्थः । एष इत्यथुक्तिः । कथादिना पञ्चारेर्भावशुक्तिः प्रायश्चित्तादिनाऽऽत्मन एव, इत्यसत्त्वं कण्ठक-
 शिषीमुखकजादि, भावशक्त्यं तु मायादि, सर्वे ज्ञानापरणीयादि कर्म पापं पर्यते, किमिति ?—आत्म्यते केन कारणेन तेन
 कर्मणा शीघ्रः सद्यरे-तिर्पणनारकाभरमपानुभवलक्षणो, सया च द्वापरज्जुक्त्येन भयोपपाक्षिणाऽस्त्येनापि एता केवलिनो-
 ऽपि न मुक्तिमासादपन्तीति दारुणं सद्यरेभ्रमणनिमित्तं कर्मैति गाथार्थः ॥ १५०९ ॥ सामप्रसम् 'मन्वप्रोच्युसितेने'
 त्यपय विष्णोषि—

उरसास न निरुभर भाभिगगहिभ्योयि किमुअ चिद्वा व ? । सञ्जमरण निरोहे सुदुस्तसास तु जयणाप ॥ १५१० ॥
 कासलुअजभिप मा हु सत्यमणिलोडनितस्स तिच्छुण्हे । असमाहीय निरोहे मा मसगार्ह असो इत्यो ॥ १५११ ॥
 पापनिसगगुणोप जयणासस्स नेप प निरोधो । उणोप या इत्यो भमलीसुच्छासु अ निवेसो ॥ १५१२ ॥
 पीरिपसजोगपाप सयारा सुदुमपायरा वेहे । पाहि रोमचार्हे भग्गो खेजालिखार्हिया ॥ १५१३ ॥
 आ(अप)त्तोअपवट वपस्स मणुव्य त दुकर थिर काव । रुवेहिं तय खिप्पर समापको वा सप च्छर ॥ १५१४ ॥
 न कुणर निमंसजुस सत्युपभोगेण द्वाण द्वाज्जा । एगानिसिं तु पवधो द्वापर साह्वा अणामिसच्छोडवि ॥ १५१५ ॥
 अगर्णाओ टिदिज प पोरिपत्तोमार वीइइको धा । आगारेहिं भमग्गो वस्सग्गो एवमारहिं ॥ १५१६ ॥

उभयं प्रपठः आस वच्चासः स 'न निरुभर' चि न निरुणादि, 'आभिगगहिभ्योयि' भामिपुद्गाव इति आभिप्रहः यमि
 प्रदण निरुंष आभिप्रहिक-आपोरसर्गसददपतिरेकाव् सत्कर्त्वाऽप्याभिप्रहिको भण्यते, असावप्यभिमवकायोत्सर्गकार्य

इत्थ(द) गाथाशुगल यथा सामायिकाभ्ययने व्याख्यासं सधैव द्रष्टव्यमिति, साम्प्रतं 'तस्योत्तरीकरणेने'ति सूत्राद्यप्य विवृण्वसाह—

स्वद्विषधिराधियाण मूलशुणाण सत्त्वरशुणाण । उत्तरकरण कीरइ जइ सगत्तरइगोइणं ॥ १५०७ ॥
पाय उंउइर जम्हा पायच्छिउत्त सु भसई तेण । पाएण वाधि चिस विसोइए तेण पच्छिउत्त ॥ १५०८ ॥
दब्बे भावे य बुइहा सोही सल्लं च इकमिक्क सु । सत्त्वं पाव कम्म भाभिजइ जेण ससारे ॥ १५०९ ॥

व्याख्या—'सण्डित्तधिराधितानां' सण्डित्ताः—सर्वथा भग्ना धिराधितः—देशतो भग्ना मूलशुणानां—भाणाविधावादिवि निवृत्तिरूपाणां सह चत्तरशुणैः—पिण्डविशुद्ध्यादिभिर्धैर्वत् इति सोत्तरशुणास्येषामुत्तरकरणं क्रियते, आलोचनादिना पुनः सस्करणमित्यर्थः, इष्टान्तमाह—यथा सकटरथाक्रोहानां—गम्भीरकण्टहाणामित्यर्थः, तथा च सकटानां सण्डित्तधिराधि ताना अक्षाषलकादिनोत्तरकरण क्रियत इति गाथार्थः ॥ १५०७ ॥ अपुना 'प्रायश्चित्तकरणेने'ति सूत्राद्यप्य व्याधिस्या सुराह—'पावं' गाहा, व्याख्या—पाप—कर्मोत्पत्ते सत् पाप छिनत्ति यस्मात् कारणात् प्राकृतशैत्या 'पायच्छिउत्त'ति भण्यते, तेन कारणेन, सस्कुते सु पावं छिनत्तीति पापच्छिउत्तुत्पत्ते, प्रायसो वा चित्त—भीष शोधयति—कर्ममलिनं विमतीकरोति तेन कारणेन प्रायश्चित्तमुत्पत्ते, प्रायो वा—बाहुल्येन चित्त स्थेन स्वक्षणेन अस्मिन् सतीति प्रायश्चित्त, प्रायोमहणं संवरादेरपि तथाविधचित्तसर्वभावादिति गाथार्थः ॥ १५०८ ॥ अपुना 'विशोधिकरणे'त्यादिषुषाप्यव्याधिसंघासाऽऽह—'द्वे भाये य बुइहा सोही' गाहा—द्रव्यतो भावस्य द्विविधा विशुद्धिः, अस्य च, 'एकमेक शु'त्ति एकैक शुद्धिरपि द्रव्यभाषभेदेन

भारमकावस्सगो पडिक्कमणे ताव काव सामर्यं । तो किं करेह वीयं तहअ च पुणोऽपि वस्सगो ? ॥ १५०२ ॥
 समभायमि ठियप्पा उस्सगग करिय तो पडिक्कमह । एमेव य समभाये ठियस्स तहय तु वस्सगो ॥ १५०३ ॥
 सजसायसाणात्तओसहेसु ववपुसपुरपपाणेसु । सत्तगुणकिस्सणेसु अ न ह्विन्ति पुणक्खवोसा व ॥ १५०४ ॥

व्याख्या—‘आदिमकायोत्सर्गो’ इति प्रथमकायोत्सर्गो कृत्वा सामायिकमिति योगः ‘पडिक्कमणे ताव वितियं कावं साम-
 र्यं’ति योगः, ता किं करेह तदर्थं च सामार्यं पुणोऽपि वस्सगो’ यः प्रतिक्कान्तोपरीति गाथार्थः ॥ १५०२ ॥ चाउत्ता
 वेषम्, अत्रोच्यते—‘समभायमि’ गाहा व्याख्या—इह समभायस्थितस्य भावप्रतिक्रमणं भवति नाभ्यथा, सर्वत्र सम-
 भाय-रागद्वेषमभ्युपसिंति स्तिव आत्मा यस्यासीं स्थितात्मा, ‘वस्सगं काव (करिय) तो पडिक्कमहि’ विषयातिचारपरिज्ञानाय
 कायोत्सर्गं कृत्वा गुरोरतिथार निषेधं तद्वदत्तमायश्चित्तं समभावपूर्वकमेव प्रपद्य ततः प्रतिक्कमति, ‘एमेव य समभाये
 तितरस वडिय तु वस्सगं’ एवमेव च समभाये न्ययस्थितस्य सर्वकारिवशुद्धिरपि भवतीति कृत्वा तृतीये सामायिके कायो-
 त्सर्गे प्रतिप्रन्तोत्तरकाठभाषिनि क्रियत इति गाथार्थः ॥ १५०३ ॥ प्रत्ययस्थानमिदम्—‘समभायसाणं’ गाहा व्याख्या नि-
 गदसिद्धा, इदानीं ‘ओ मे देवसिओ अरपारो कओ’ इत्यादि सूत्रमथो व्याख्यातव्यावनाहस्य ‘सस्स मिक्कामि बुद्धं’ति
 सूत्रापपय व्याधिरुपासुराह—

मिन्ति मिउमरपसं छस्ति अ दोसाण छायवं होह । मिन्ति य मेराह तिओ बुस्सि बुगुंणमि अप्पयाणं ॥ १५०५ ॥
 वस्सि वट मं पाय वस्सिय देवमि न ववसंमण । एसो मिच्छात्तक्कहपपक्खरत्तपो सभासेण ॥ १५०६ ॥

कादौ विषये 'आलोप' देसिएय अतिघारे'सि अथलोकेत्-निरीयेत दैवसिक्रनविचारान्-अविधिप्रत्युपेक्षिताप्रत्युपेक्षिता
 दीनिति, ततः 'सबे समणाइत्ता' सर्वानविचारान् मुखवस्त्रिकामत्युपेक्षणादारम्य यावत् कायोत्सर्गाधस्यानमभ्रान्तरे य इति
 'समाणाइत्ता' समाप्य मुख्यधलोकेनेन समाप्तिं नीत्वा एतावन्त एव इति, नाता परमविचारोऽस्ति ततो 'इदये' वेतसि दीवान्-
 प्रविधिभ्रकरणादिछेषणान् आलोचनायानित्यर्थः, स्यापयेदिति गाथार्थः ॥ १४९९ ॥ कृत्वा इदये दीवान् यथाक्रममिति
 प्रतियेधनानुलोभ्येन आलोचनानुलोभ्येन च, प्रतियेधनानुलोभ्य नाम ये यथाऽऽसेषिता इति, आलोचनानुलोभ्य तु पूर्व
 छेष आलोच्यन्ते पश्चाद् गुरव इति, 'आ न ताव पारोति'सि यावत् तावत् पारयति गुरुनमस्कारेण, 'ताव सुइमाणु
 पाणु'सि तावदिति कालावधारण, सूस्मप्राणापानः, सूस्मोञ्चासनिश्वास इत्यर्थः, किं ?-'धम्मं सुकं च साएज्जा' धम्मध्यानं
 प्रतिक्रमणाध्ययनोक्तस्वरूपं शुक्लं ध्यानं च ध्यायेदिति गाथार्थः ॥ १५०० ॥ एव—

वेसिय राइय पक्खिय चान्ममासे नहेय वरिसे य । इत्थिके तिथि गमा नायव्वा पंचसेएसु ॥ १५०१ ॥

व्याख्या—'देवसिय'सि दैवसिके प्रतिक्रमणे विषयेन निर्बुध दैवसिकं, 'राइय'सि रात्रिके, 'पक्खिय'सि पाक्षिक
 'चान्ममासे'सि चातुर्मासिके तथैव 'वरिसि'सि तथैव धार्मिके च, धर्मेण निर्बुधं धार्मिकं-सांघत्सरिकमिति भावना, एक
 कस्मिन् प्रतिक्रमणे दैवसिकादौ अथो गमा ज्ञातव्याः, पञ्चस्येतेषु दैवसिकादिषु, कथं अथो गमाः ? सामायिकं कृत्वा
 कायोत्सर्गकरणं, सामायिकमेव कृत्वा प्रतिक्रमणं, सामायिकमेव कृत्वा पुनः कायोत्सर्गम्, इह च यस्माद् दिवसादि तीर्थ
 दिवसप्रधान च तस्माद् दैवसिकमादाविति गाथार्थः ॥ १५०१ ॥ अत्राह 'बोदकः'—

भारभकाउस्सगो पडिक्कमणे ताव काउ सामर्यं । लो किं करेइ वीयं तइअ च गुणोऽधि वस्सगो ? ॥ १५०२ ॥
 समभावंमि ठियप्पा उस्सगग करिय लो पडिक्कमइ । एमेव य समभावे ठियस्स तइय सु उस्सगो ॥ १५०३ ॥
 सउभापसाणतक्कोसइसु उवपससुइयपाणेसु । सतगुणकिस्सणेसु अ न कुंति गुणरत्तवोसा अ ॥ १५०४ ॥

व्याख्या—‘आदिमकापोत्सर्गो’ इति प्रथमकापोत्सर्गो कृत्वा सामापिकमिति योगः ‘पडिक्कमणे ताव वितियं कावं सामा-
 र्यं’ति योगः, ता किं करेइ तइयं च सामारय गुणोऽधि वस्सगो’ यः प्रसिक्कान्तोपरीति गाथार्यः ॥ १५०२ ॥ ‘वाउना
 व्हेयम्, अन्नोऽपधे’—‘समभावंमि’ गाहा व्याख्या—इइ समभापस्सितस्य भापप्रतिक्रमणं भवति नान्यथा, ततच्च सम
 भापे—रागद्वेषमध्यपधिमि स्सित आत्मा यस्सायी स्सितत्त्वात्, ‘वस्सगग काउ (करिय) वो पडिक्कमति’ दिवसातिवारपरिज्ञानाय
 कापोत्सर्गो कृत्वा गुरोरतिवारं निषेध तत्प्रदत्तपापधिवं समभापपूर्वकमेव प्रपद्य ततः प्रसिक्कमति, ‘एमेव य समभावे
 ठितरस तविय सु उस्सगग’ एयमेव च समभापे वपयस्सितस्य सतव्धारिअशुद्धिरपि भवतीतिकृत्वा सूचीयं सामापिक कापो
 त्सर्गो प्रसिक्कान्तोत्तरकाउभापिमि क्रियत इति गाथार्यः ॥ १५०३ ॥ प्रत्ययस्थानमिदम्—‘सउभापसाण’ गाहा व्याख्या नि-
 गदसिद्धा, इदानीं ‘ओ मे देपसिओ अइपारो कओ’ इत्यादि सूत्रमयो व्याख्यातत्यादनाइस्य ‘वस्स मिक्कामि कुक्कं’ति
 सूत्रापदयं व्याधिरुपासुराह—

मिसि मिउमरपसं एसि अ दोसाण णायणं होइ । मिसि य मेराइ ठिओ कुसि कुगुंठाभि अत्पाणं ॥ १५०५ ॥
 कसि वट मे पाय दसिय देपमि स उवसमेण । एसो मिण्णउक्कवपयक्खरत्थो समसेण ॥ १५०६ ॥

सन् निरेजकार्यो—निष्प्रकम्पदेह इति भावना, निरुद्धधातुप्रसरः—मौनव्ययस्थितः सन् आनीते सुखमेकमना—एकप्रापिचित्, सन् कोऽसौ ?—मुनिः—साधुः, किं ?—दैवसिकातिचारं आदिशब्द्रात्रात्रिकप्रह इति गार्थार्थः ॥ सतः किमित्याह—यस्मात् कारणात् सम्पत्—अथठभावेन गुरुजनप्रकाशनेन—गुरुजननिवेदनेनेति हृदयं, शुशब्दात् तदादिशब्दप्रायश्चित्करणेन च शोधयस्तास्मानमसौ, अतिचारमखिनं क्वालपथीत्यर्थः, तच्चातिचारपरिज्ञानमधिकल कार्पोत्सर्गकथयस्थितस्य भयस्यतः कार्पोत्सर्गस्थानं कार्यमिति, किञ्च—यस्माज्जिनैर्भोगयद्भिरयं कार्पोत्सर्गो भणित—उक्तं, तस्मात् कार्पोत्सर्गस्थानं कार्यमिति गार्थार्थः ॥ १-२ ॥ यतश्चैयमतः 'कातस्सर्गं मुक्खसपहदेसिय'ति मोक्खपन्थासीर्यकर पर्य भण्यते तत्प्रदशकत्वात्, कारणे कार्योपचारात्, तेन मोक्खपथेन देसित—उपदिष्टः मोक्खपथदेसितस्स, 'आणिकण'ति दिवसाद्यतिचारपरिज्ञानो पायतथा विस्साय ततो धीराः—साधवः, दिवसातिचारज्ञानार्थमित्युपलक्षणं राशयतिचारज्ञानार्थमपि, 'टापसि वस्सणा'ति सिधन्ति कार्पोत्सर्गमित्यर्थः, तत्रह कार्पोत्सर्गस्थान कार्यभोग, सप्रयोजनत्वात्, तथाविधयेयावृत्त्यवादेति गार्थार्थः ॥ १-६९७ ॥ साम्प्रत यदुक्त 'दिवसातिचारज्ञानार्थमिति, तत्रोपशो धिपयद्वारेण तमतिचारमुपदर्शयश्चाह—

सपणासणणपाणे वेइय जइ सेज्ज काय उचारे । समिनीभावणगुस्सी विमहापरणमि अइपारो ॥ १४९८ ॥
 ध्यास्सा—शयनीयवितथाचरणे सत्यतिचारः, एतदुक्तं भवति—सत्कारकादेरविधिना प्रहणादी अतिचार इति, 'आसण'सि आसनविषयाचरणे सत्यतिचारः पीठकादेरविधिना प्रहणादतिचार इति भावना, 'जणपाण'सि अन्नपानविषयाचरणे सत्यतिचारः अन्नपानस्यापिधिना प्रहणादाद्यतिचार इत्यर्थः, 'वेतिय'सि चैत्यवितथाचरणे सत्यतिचारः, 'वत्त्यविपय

चित्तव्याप्यप्रसविविधिना बन्धन अकरणे चेत्यादि, 'अहं'चित् पठित्विद्यथाकरणे सत्यविचारः, पठित्विपर्यं च चित्तव्याप्यप्रसवंप्रकारं
 विनयाप्यकरणमिति, 'सेव्यं'चित् सव्यापित्तव्याप्यकरणे सत्यविचारः, पठ्या पसतित्तव्यते, सद्रिपर्यं चित्तव्याप्यप्रसवणमविविधिना
 प्रमार्थनादी रव्यादिससक्तार्थां पा पसत इत्यादि, 'कार्यं' इति कायिकविविधव्याप्यप्रसवंप्रसवविचारः, चित्तव्याप्यप्रसव व्यास्यविविधते
 कायिक व्युत्सवतः स्यणिवृते वाऽप्रसुपेष्टिवादादिस्यादि, 'उद्यारो'चित् उद्यारवित्तव्याप्यप्रसवो सत्यविचारः उद्यारः—पुरीषं
 मण्यते पित्तव्याप्यप्रसवो वैतृपियप यथा कायिकव्यापा, 'समिति'चित् समित्विद्यथाकरणे सत्यविचारः, समित्तव्यव्येर्थासमिति-
 प्रमुखाः पथ यथा प्रतिक्रमणे, पित्तव्याप्यप्रसवो व्यासामविविधिनाऽऽप्येवनेऽनासेवने चेत्यादि, 'भावने'चित् भावनावित्तव्याप्यप्रसवंप्र-
 सत्यविचारः, भावनाध्यानित्तरथादिगोचरा द्वादश, यथा शोकम्—'भावयित्तव्यमनित्तरथमप्रसवणत्वं तथैकतान्यत्वे । अथुचित्त-
 संसारः कर्माद्यप्यसपरविविध ॥ १ ॥ निर्वाणलोकाधिकारपरमस्वास्वपाठवस्वचिन्ताम् । शोधः सुदुर्लभस्य च भावना द्वादश
 विमुक्ता ॥ २ ॥" अथवा पथविविधवित्तव्याप्यप्रसव यथा प्रतिक्रमणे, चित्तव्याप्यप्रसवो व्यासामविविधवनेनेत्यादि, 'गुचि'चित् गुचि
 चित्तव्याप्यप्रसवो सत्यविचारः, सन्न मनोगुचिप्रमुखास्तिस्रो गुचयः यथा प्रतिक्रमणे, चित्तव्याप्यप्रसवमपि गुचिविपर्यं यथा समिति
 त्विति गायार्थः ॥ १४४८ ॥ इत्य सामान्येन चित्रयद्वातेणासिधारमभिधायानुना कारोत्सर्गसत्य मुनेः क्रियामविविधसुराह—
 गोसमुद्गणतगारं आलोप्य वैसिप य अहपरि । सव्ये समानाहस्ता द्विपय दोसे ठविविजाहि ॥ १४४९ ॥
 काव द्विभण दोसे जद्वकम जा न साव पातेइ । साव सुदुमाणुपाणू वम्म सुख च द्वाहजा ॥ १५०० ॥
 गोपः प्रसुपे मण्यते, 'मुद्गणतग' मुखवस्त्रिका आदिवाद्यन्त्येवोपकरणमहः, सव्यैवदुक् भवति—गोपाहारम्य मुखवस्त्रि-

सन् निरेजकार्यो-निरेप्रकम्पदेह इति भावना, निरुद्धधाकृप्सरः-मीनव्यवस्थित सन् जानीते सुखमेकमना-एकप्रविचि, सन् कोऽसौ ?-मुनिः-साधुः, किं ?-दैवसिक्कातिचारं आदिशब्दाप्राधिकप्रह इति गाथार्थः ॥ ततः किमित्याद-यस्मात् कारणात् सम्यग्-अशठभाषेन गुरुजनप्रकाशनेन-गुरुजननिवेदनेनेति इदं, शुशब्दात् तदादिअष्टप्रायश्चित्तकरणेन च शोधयत्यात्मानमसौ, अतिचारमल्लिन झालयतीत्यर्थः, तच्चातिचारपरिज्ञानमाधिकल कारोत्सर्गोपयस्थितस्य भवत्यसः कार्योत्सर्गस्थानं कार्यमिति, किंच-यस्माज्जिनैर्भाषयद्भिरय कारोत्सर्गो भणित-उक्तं, तस्मात् कारोत्सर्गस्थानं कार्यमिति गाथार्थं ॥ १-२ ॥ यतश्चैवमतः 'कावत्सर्गं मुक्त्वापहर्षेसिय'ति मोक्षपन्थास्तीर्थंकर एव भण्यते तत्प्रदशकत्वात्, कारणे कार्योपचारात्, तेन मोक्षपयेन देक्षित-उपदिष्टः मोक्षपथदेशितस्य, 'आणिकर्ण'ति दिवसाद्यतिचारपरिज्ञानोपायतया शिक्षाय ततो धीराः-साधयः, दिवसातिचारज्ञानार्थं चित्तुपलक्षणं राश्यतिचारज्ञानार्थमपि, 'ठाचति वस्सर्ग'ति तिष्ठन्ति कारोत्सर्गमित्यर्थः, ततश्च कारोत्सर्गस्थानं कार्यमेव, सम्योजनत्वात्, तथाविधवैयापृत्ययदिति गाथार्थः ॥ १४९७ ॥ साम्प्रत यदुक्तं 'दिवसातिचारज्ञानार्थंमिति, तत्रोपतो विपद्यद्वारेण समतिचारमुपदर्शयसाह-

सयणासणपाणे चोइय जइ सेज्ज काय उचारे । समिनीभाषणगुस्ती चित्तहायरणमि अइयारो ॥ १४९८ ॥
 ज्यास्थ्या-शयनीयविद्ययाचरणे सत्यतिचारः, एतदुक्तं भवति-सत्कारकादेरधिधिना प्रहणादीं अतिचार इति, 'आसण'चि आसनविद्ययाचरणे सत्यतिचारः पीठकादेरधिधिना प्रहणादतिचार इति भावना, 'जणणपाण'चि अन्नपानविद्ययाचरणे सत्यतिचारः अन्नपानस्याधिधिना प्रहणादायतिचार इत्यर्थः, 'वेतिय'चि वैत्यधितयाचरणे सत्यतिचारः, 'कंत्तियिपय

मम कार्पोरसर्गः, क्रियन्तं काल यावदित्याह—'चाय अरहंताणं भगवताणं नमोकारेणं न पारेमि' यावदहंतां भगवतां नमस्कारेण न पारयामि, यावदिति कालाधधारण, भयोकाषाष्टमहाप्रातिहार्यादिक्यां पूजामहंतीत्यहंरत्नेपामर्षिं भगः—'देव्यादित्यभणः स विद्यसे वेदां ते भगवन्त्वस्त्रेपां भगवतां सम्बन्धिना नमस्कारेण 'नमो अरहंताण' इत्यनेन न पारयामि—न पारं गच्छामि, सायव् क्रिमित्याह—'साय कायं टाणेण मोणेण क्षाणेणं अप्याणं वोसिरामि' च साधच्छब्देन काठनिर्देशमाह, कायं—इह स्थानेन—ऊर्ध्वस्थानेन तथा मौनेन—आग्रनिरोपच्छणेन, तथा व्यानेन शुभेन, 'अप्याणं' चि प्राकृषसैव्याभारतीयं, अन्ये न पठ स्वैनेनमाजापक, द्युसृजामि—परित्यजामि, इयमत्र भायना—काय स्थानमीनव्यानक्रियाव्यतिरेकेण क्रियान्तरात्पासद्दारेण द्युसृजामि, नमस्कारपाठं यावत् प्रथममुच्यो निरुद्धवाक्प्रसरः प्रथसाध्यानानुगतस्त्रिधासीति, तथाच कार्पोरसर्गपरिसमाप्तौ नमस्कारमपठतस्तद्भङ्ग एव प्रष्टव्य इत्येव दावत् समासार्थः, अथयवार्थं तु भाव्यकारोपस्यति, उत्रेच्छामि स्यामु कार्पोरसर्गमित्याद्य सूत्राधययमधिकृत्याह—कार्पोरसर्गस्थान न कार्यं, प्रयोजनरहितत्वात्, तथाधिधर्पयदनपदिति, अत्रोच्यते, प्रयोजनरहितत्वमसिद्ध, यतः—

काउत्सगामि डिभो निरेयकाओ निरुद्धवृत्तसरो । जाणह सुहमोगमणो सुणि देवसियाइअइपारं ॥ १ ॥ (प्र०)
परिजाणिक्रण प जभो सम शुरुजणपगासणेण तु । सोहेइ अत्पण सो अन्हा प जिणेहिं सो भणिओ ॥ २ ॥ (प्र०)
काउत्सगग सुपत्तपहदंसिप जाणिक्रण मो धीरा । दिवसाइपारजाणणट्टयाइ ठापति चत्सगर्ग ॥ ३ ॥ (प्र०)
दयास्पा—इह च सम्पद्गगाधादयमपकर्तक तथापि सोपयोगमिति कृत्वा व्याख्यायते, कार्पोरसर्गे चकस्वकपे स्थितः

मित्यर्थः सत्याः करणं तेन हेतुभूतेन, विद्युद्विकरणं च विद्युत्प्रकरणद्वारेण भयस्यत आह—'विसृष्टीकरणेण' पिंगतानि
 यत्नानि—मायादीनि यस्यासौ विद्युत्प्रकरणं करणं विद्युत्प्रकरणं तेन हेतुभूतेन, 'पायाण कम्माण णिग्घायाणद्वाप टामि
 कावत्सराणं पायाना संसारनिबन्धनानां कर्मणा—ज्ञानावरणीयादीना निर्घातार्थ—निर्घातनिमित्तं व्यापत्तिनिमित्तमित्यर्थ
 किं !—'विद्युत्प्रकरणं कायोत्सर्गं' कायस्योत्सर्गः—कायपरित्याग इत्यर्थः त, एतदुक्तं भवति—अनेकार्थत्वात् धातूना विद्युत्प्रकरणं
 करोमि कायोत्सर्गं, व्यापारवधः कायस्य परित्यागमिति भावना, किं सर्वथा ? नेत्याह—'अक्षरपूषसिपणं'ति अन्यत्रोच्यु-
 स्सितेन, उच्यते च मुक्ता योऽन्यो व्यापारस्तेन व्यापारवध इत्यर्थः, एवं सर्वत्र माधनीय, तत्रोच्यते प्रयत्नं वा भवति तत्रोच्यते
 तेन, 'नीससिपणं'ति अर्थः भवति तेन निःश्वसितेन, 'स्वासिपणं'ति काचित् प्रतातं, 'छीपणं'ति द्रुत प्रतीतमेव तन्नं
 तदपि, 'जंभाहृपणं'ति जृम्भितेन, विद्युत्प्रकरणस्य प्रयत्नवन्निर्गमो जृम्भितमुच्यते, 'उहृपणं'ति चतुर्गारितं प्रतीतं, 'पायनिसराणो
 णं'ति अपानेन पवननिर्गमो वातनिसराणो भण्यते तेन, 'भमदीपं'ति अमस्या, इयमाकस्मिकी क्षरीरअमिषधुणा प्रतीतये'पिचसं
 मूर्च्छया' पित्तमूर्च्छयाऽपि, पित्तमावल्यात् मनाग् मूर्च्छा भवति, 'सुदुमेहि अंगसचासहि' सूक्ष्मेरङ्गसधारंर्त्तव्यात्तदर्थं'पि
 चलनप्रकारे रोमोद्गमादिभिः, 'सुदुमेहि श्लेष्मचासहेहि' सूक्ष्मे श्लेष्मसधारंर्त्तव्यात् सयोगिणीर्त्तव्यात् तेषां च स्वरन्तर्भवन्ति
 'सुदुमेहि विद्विसचासहेहि' सूक्ष्मेर्दृष्टिसधारैः—निर्मेपादिभिः, 'एयमाहृपहि आगारेहि' अभयगो अथिराहिओ होज्ज मे कावत्सराणो'
 एयमादिभिरित्यादिष्वब्दं वक्ष्यामः, आकियन्त इत्याकारा आगृह्यन्त इति भावना, सर्वथा कायोत्सर्गपयादप्रकारा इत्यर्थः,
 तैराकारैर्विद्यमानैरपि न भ्रमोऽभ्रमः, भ्रमः सर्वथा नास्ति, न विराधितोऽपि विराधितो, न विराधितो देवभ्रमोऽभिधीयते, भवेत्

मम कायोत्सर्गः, कियन्त काठं पावदित्याह—'आथ अरहंताणं भगवत्ताणं नमोऽकारेणं न पारोमि' पावदहंती भगवता नमस्का
 रेण न पारयामि, पावदिति काठायपारणं, अथोकाष्टमहाप्रातिहायिक्यां पूजामहंस्वीत्यहंस्वस्वेषामहंती भगः—'एष्व
 योदिसञ्जनाः स धिद्यते वेयां ते भगवन्तस्त्रेया भगवतां सम्भविष्या नमस्कारण 'नमो अरहंताण' इत्यनेन न पारयामि—न
 पारं गच्छामि, सायत् किमिस्याह—'आथ काय ताणेषं मोणेणं भाणेण अप्याण वोसिरामि'सि तावच्छब्देन काठनिर्देष
 माह, कायं—दहं स्थानेन—ऊर्ध्वस्थानेन तथा मौनेन—यागुनिरोषलक्षणेन, तथा व्यानेन शुभेन, 'अप्याण'सि प्राकृतशैल्या
 आत्मीयं, अन्ये न पठन्त्येवैनमात्तापक, न्युत्सुजामि—परित्यजामि, इयमत्र भावना—काय स्थानमौनयानाक्रियाप्यधिरंकेष
 क्रियान्तराण्यासद्गारेण न्युत्सुजामि, नमस्कारपाठं यायत् प्रसम्भमुजो निरुद्धयाक्प्रसरः प्रसक्तव्यानानुगावसिधामीति,
 तथाच कायोत्सर्गपरिसमाप्ती नमस्कारमपठतस्तद्भङ्ग एव द्रष्टव्य इत्येव तायत् सभासार्थः, अथयवार्थं सु भाष्यकारो
 यस्यसि, तत्रेच्छामि स्थानुं कायोत्सर्गमित्याद्य सूत्रायपयमधिकृत्याह—'कायोत्सर्गस्थानं न कार्यं, प्रयोजनरहितत्वात्,
 तथापिपपर्यटनवदिति, अत्रोच्यते, प्रयोजनरहितत्वमसिद्ध, यतः—

पाउत्सर्गमि तिओ निरेयकाओ निरुद्धवरूपसरो । जाणइ सुहमेगमणो सुणि वेवसियाइअइयारं ॥ १ ॥ (प्र०)
 परिजाणिक्रण य जओ सम शुक्लणपगासणेण तु । सोइइ अय्यगं सो जम्हा य जिणेहिं सो अणिओ ॥ २ ॥ (प्र०)
 पाउत्सर्गग सुयसपहृदेसिय जाणिक्रण गो धीरा । विवसाइयारजाणणट्ठयाइ तापति वस्सनां ॥ १५९७ ॥
 इयात्या—'इह च सम्पद्गगाथादयमन्यकट्टक तथापि सोपयोगमितिकृत्वा व्याख्यायते, कायोत्सर्गं उक्त्वाक्ये स्थितः

अत्रान्तरे अध्ययनशाब्दार्थो निकर्षणीयः, स चान्यत्र न्यर्षेण निकर्षितत्वात्तद्व्याधिभूतः, गतो नामनिष्पन्नो निधेयः, साभ्रतं सूत्रालापकनिष्पन्नस्य निधेयत्वावसर, स च सूत्रे सति भवति, सूत्रं च सूत्रानुगम इत्यादिप्रपञ्चो पक्कव्यः यावत् तद्यत् सूत्रं—‘करेमि मते । सामाहयमित्यादि यावत् अप्याणं धीसिरामि’ अस्य संहितादिउत्पन्ना व्याख्या यथा सामाधिकार्ययने तथा मन्त्रव्या पुनरभिधाने च प्रयोजनं वक्ष्यामः, इदमपरं सूत्रं—

इच्छामि टाह्व कावत्सत्ता जौ मे देवसिक्तो अह्वारो क्तो काह्वो वाह्वो माणसिक्तो वस्तुसो उम्मगो अकव्यो अकरणिज्जो बुक्त्वाथो बुक्त्वाचित्तो अणायारो अणिच्छिन्नव्यो असमणपाठगो नाण वसणे चरिते सुए सामाहय तिणह्व गुत्तीण चउणह्व कसायाण पचणह्व मह्ववयाण छणह्व जीवनिक्कायाण सत्तणह्व पिहिसणाण भट्टणह्व पचयणमाकण नचणह्व वमचेरगुत्तीण वसविह्व समणवम्मो समणाण जीगाण ज सव्हिअं ज धिराह्विअ तस्स मिच्छामि बुक्कह्व ॥ (सूत्रम्)

अस्य व्याख्या—सङ्घक्षणं चेद—सहितेत्यादि, सत्र इच्छामि स्यातुं कायोत्सर्गं यो मे देवसिक्तोऽतिवारा क्व इत्यादि संहिता, पदानि तु इच्छामि स्यातुं कायोत्सर्गं मया देवसिक्तोऽतिवाराः क्व इत्यादीनि, पदार्थस्तु ‘इयु इच्छामि’मित्यस्यो समपुररस्यैकवचनान्तस्य ‘इयुगामित्यमा छ’ इति (पा० ७-३-७७) छत्वे इच्छामि भवति, इच्छामि—अभिक्रयामि स्यातुमिति ‘छा गतिनिवृत्तौ’ इत्यस्य शुभप्रत्ययान्तस्य स्यातुमिति भवति, ‘कायोत्सर्ग’मिति ‘विध्व चयने’ अस्य प्रथमस्य ‘निपासस्य मिति (चिति) शरीरोपसमाधाने व्यादेव क इति (पा० ३-३-४१) वीयते इति कायः देह इत्यर्थः ‘सुअ विसर्ग’ इत्यस्य वत्पूर्वस्य

पञ्च उत्सर्ग इति भवति, क्षेत्रपदार्थो यथा प्रतिकमणे तथैव, पर्यविप्रहस्तु यानि समासमाञ्जि पदानि तेषामेव भवति नाम्येयामिति, एव इच्छामि स्थातुं, क ?—कापोत्सर्ग—कायस्योत्सर्गः कापोत्सर्गः समिति, क्षेत्रपदविप्रहो यथा प्रति कमणे, एवं चाजना प्रत्यवस्थानं च यथासम्भयमुपरिष्टाद् धरत्यामः । तथेदमन्यसु सूत्रं—

नस्तुत्तरीकरणेण पापच्छिन्नाकरणेण विसोदीकरणेण विसोद्धीकरणेण पाषाण कम्माण निग्धापणद्वय टामि काउत्सर्गा अक्षय उत्ससिपणं नीससिपण खासिपण छीपण जभाइपण चहुपण वापनिसर्गेण भमसिप्य पिसमुच्छाय सुट्टमेहि अगासचाहेहि सुट्टमेहि खेळसआलेहि सुट्टमेहि विहिसआलेहि एवमाइपहि आगारेहि भसर्गा अधिरादिभो इज्ज मे काउत्सर्गा जाव अरिइत्ताण भगावत्ताण नसुद्धारेणं न पारेसि ताव कायं टाणेणं मोणेण झाणेण अप्पाण योसिरामि ॥ (सूत्रम्) ॥

अस्य व्याख्या—‘उत्सोचरीकरणेन’ ‘सस्ये’ति तस्य—अनभ्वरं प्रस्तुतस्य आनप्ययोगवृत्तस्य कथञ्चित् प्रभावात् खण्डिह तस्य धिराधितस्य योचरीकरणेन हेतुभूतेन ‘टामि काउत्सर्गा’मिति योगः, सधोचरकरणं पुनः संस्कारद्वारेणोपरिकरण मुख्यतः, तथैव च तद् कारण च इत्युत्तरकरणं अनुसृत्युत्तरं कियत् इत्युचरीकरणं, कृतिः—करणमिति, तच्च प्रापञ्चिकद्वारेण भवति अत आह—‘प्रापञ्चिककरणेण’ प्रापञ्चिकसद्व्यर्थं धरत्यामः तस्य कारण प्रापञ्चिककरणं तेन, अथवा सामाधिकारीनि प्रतिष्मणावसानानि विशुद्धां कर्षव्याया भूतकरण, इदं पुनरुत्तरकरणमवस्तनोचरकरणेन—प्रापञ्चिककरणेनेति, कियत् पूर्व पदं, प्रापञ्चिककरणं च विशुद्धिद्वारेण भवत्यत आह—‘विसोद्धीकरणेण’ विशोधन विशुद्धिः अपराधमलिनस्वात्मनः प्रधाकन-

अत्रान्तरे अक्षयनदाद्वार्यो निरूपणीयः, स चान्यत्र न्यर्शेण निरूपितत्वाद्येहाधिकृतः, गतो नामनिष्पन्नो निश्लेषः, साम्प्रतं सूत्रात्तापकनिष्पन्नस्य निश्लेषस्यावसरः, स च सूत्रे सति भवति, सूत्र च सूत्रानुगम इत्यादिप्रपञ्चो वक्ष्य्यः यावत् सद्यदं सूत्रं—'करेमि भते ! सामाहयमित्यादि यावत् अर्थाणं योस्तिरामि' अस्य संदिग्धादित्यस्य व्याख्या यथा सामाधिकार्ययने तथा मन्त्रव्या पुनरभिधाने च प्रयोजनं यस्यामः, इदमपरं सूत्र—

इच्छामि टाहउ काउस्सगग जो मे देवसिओ अह्यारो कओ काहओ वाहओ माणसिओ वस्सुत्तो उम्मगगो अकप्पो अकरणिओ इज्झाओ इत्थिचित्तिओ अणापारो अणिच्छिअव्वो असमणपाउगगो नाणं वसणे वरिसे सुए सामाहए निणह गुत्तीण वउणह कसायाण पचणह महवयाण छणदं जीवनिफायाण सत्तणद पिडेसणाण अटणह पचयणमाकण नवणह वमचेरगुत्तीण वसविहे समणधम्मे समणाण जोगाण ज खदिअ ज विरादिअ तस्स मिच्छामि इक्कह ॥ (सूत्रम्)

अस्य व्याख्या—वह्वर्षणं देव—सहितेत्यादि, सत्र इच्छामि स्यातुं कार्यात्सर्गं यो मे देवसिकोऽतिचारः कृत इत्यादि संहिता, पदानि सु इच्छामि स्यातुं कार्यात्सर्गं मया देवसिकोऽतिचारः कृत इत्यादीनि, पदार्थस्तु 'इयु इच्छाया'मित्यस्यो समपुरुषस्यैक्यवनान्तस्य 'इयुगामिष्यमा क' इति (पा० ७-१-७७) छन्द्ये इच्छामि भवति, इच्छामि-अभिउपामि स्यादुमिति 'घा नातिनिवृत्तौ' इत्यस्य शुभप्रत्ययान्तस्य स्यादुमिति भवति, 'कार्योत्सर्ग'मिति 'चिष् वयने' अस्य पञ्चान्तस्य 'निपासस मिति (चिति) शरीरोपसमाधानेव्यादेव क इति (पा० ३-३-४१) चीयते इति कायः देह इत्यर्थः 'सूत्र पिसर्गो' इत्यस्य उत्पूर्वस्य

पञ्चि वत्सर्ग इति भवति, श्लेषदर्पायै यथा प्रतिक्रमणे सधैष, पद्यविप्रहस्तु पाति समासमाञ्जि पदानि देशामेव भवति
 नान्येषामिषि, तत्र इच्छामि स्यातुं, क ?—कायोत्सर्ग—कापस्योत्सर्गः कायोत्सर्गः तमिति, श्लेषव्यविप्रहो यथा प्रति
 क्रमणे, एष चातना पत्यवस्थानं च पथासम्भवमुपरिद्राद् वक्ष्यामः । तथैवमन्यन्तु सूत्रं—

तस्सुत्तरीकरणेण पापच्छिद्यकरणेण विसोहीकरणेण विसोहीकरणेण पाबाणं कन्माणं निगयापणद्राप्य ठामि
 काउत्सर्ग अद्यस्य जससिपण नीससिपण सासिपणं णीपण जभाइपणं वरुपणं वापनिसर्गोणं भमसिप्य
 पिससुच्छाप्य सुद्धमेहि अगासंवालेहि सुद्धमेहि खलसंवालेहि सुद्धमेहि विविसवत्तेहि एवमाइएहि अगारेहि
 अन्तर्गो अधिरादिभो इज्जमेकावत्सर्गो जाव भरिइताण भगवताण नसुद्धारेण न परेसि ताव कायं ठाणेणं
 मोणेण क्षाणेण अप्पाण घोसिरामि ॥ (सूत्रम्) ॥

अस्य व्याख्या—‘तस्योत्तरीकरणेन’ तस्येति तस्य—अनन्तरं प्रस्तुतस्य श्रामण्ययोगसङ्गतस्य क्यच्छिद्यप्रभावात् अण्डि
 तस्य पिराधितस्य घोचरीकरणेन हेतुभूतेन ‘ठामि कावत्सर्गमिति योगः, तथोत्तरकरणं पुनः संस्कारद्वारेणोपरिकरण-
 मुच्यते, उत्तर च तद् करण च इत्युत्तरकरणं अनुषत्सुत्तर क्रियते इत्युत्तरीकरणं, कृतिः—करणमिति, तत्र प्रापञ्चिद्यद्वारेण
 भवति अत्र आह—‘प्रापञ्चिद्यकरणेण’ प्रापञ्चिद्यस्यैवार्थं पक्ष्यामः तस्य करण प्रापञ्चिद्यकरणं तेन, अथवा सामाञ्जिकादीनि
 प्रतिश्रमणापसानानि विशुद्धी कर्तव्याया मूढकरण, इदं पुनकथरकरणमवसेनोत्तरकरणेन—प्रापञ्चिद्यकरणेनेति, क्रिया पूर्व
 पदं, प्रापञ्चिद्यकरणं च विशुद्धिद्वारेण भवत्यत्र आह—‘विसोहीकरणेण’ विसोधनं विशुद्धिः अपराधमस्तिनस्वात्मनः प्रधातन

अत्रान्तरे अक्षयनशब्दार्थो निरूपणीयः, स चान्यत्र न्यक्षेण निकषित्वाश्लेषाधिकृतः, गतो नामनिष्पद्यो निक्षेपः, साम्प्रतं सूत्रालापकनिष्पक्षस्य निक्षेपस्यावसरः, स च सूत्रे सति भवति, सूत्रं च सूत्रानुगम इत्यादिप्रपञ्चो पक्षक्यः यावत् सपदं सूत्र-‘करेसि भवे ! सामाहयमित्यादि यावत् अप्याणं धोसिरामि’ अस्य संहितादिलक्षणा व्याख्या यथा सामायिकाप्ययने तथा मन्त्रव्या पुनरभिधाने च प्रयोजन वक्ष्यामः, इदमपरं सूत्र—

इच्छामि ठाड्ड काउस्सग जो मे देवसिधो आइभारो कओ कारओ वाइओ माणसिधो वस्सुत्तो उम्मगो अकप्यो अकरणिज्जो बुज्जाओ बुद्धिसिधो अणायारो अणिउअन्वो असमणपावगो नाण वसणे अरिसे सुए सामाहए तिणइ गुत्तीण अउणइ कसायाण पचणइ मइन्वयाण उणइ जीयनिकायाण सत्तणइ पिसेसणाण अट्टणइ पचयणमाकण नचणइ धम्मथेरगुत्तीण वसथिइ समणधम्मो समणाण जोगाण ज अहिअ ज विराहिअ मस्स मिच्छामि बुक्कइ ॥ (सूत्रम्)

अस्य व्याख्या—तद्वक्षणं चैवं—संहितेत्यादि, सत्र इच्छामि स्यातुं कायोत्सर्ग यो मे देवसिकोऽतिधारः कृत इत्यादि सहित्वा, पदानि तु इच्छामि स्यातुं कायोत्सर्ग मया देवसिकोऽतिधारः कृत इत्यादीनि, पदार्थस्तु ‘इतु इच्छामि’मित्यस्यो समपुरुषस्यैकवचनान्तरस्य ‘इतुगमिष्यमा छ’ इति (पा० ७-१-७७) छन्द्ये इच्छामि भवति, इच्छामि-अभिजयामि स्यातुमिति ‘घा गतिनिवृत्तौ’ इत्यस्य तुम्प्रत्ययान्तस्य स्यातुमिति भवति, ‘कायोत्सर्ग’मिति ‘षिञ् व्यने’ अस्य एभन्तरस्य ‘निपाठस्य मिति (चित्ति) शरीरोपसमाधानेऽप्यादेश क इति (पा० ३-३-४१) षीयते इति कायाः देश इत्यर्थः ‘सुत्र पिसर्गो’ इत्यस्य तत्पूर्वस्य

अल्लहरो वा' वया खदितो भवति हुम एव, हुमस्तु खदिरः अल्लदितो वा-वयादित्तस्य गाथार्थः ॥ १४८८ ॥ अन्वे नु-
 नरिद् गाथाप्रथमतिक्रान्तगाथावयवार्थेपदोरेणान्यथा व्याख्यते, ययुक्तं 'चित्तं चित्तं न सं श्राणंती' त्येवदसद्, कथं?,
 यदि सं 'चित्तं श्राणं एव श्राणमपि चित्तमायत्तं' सामान्येन 'सेन र चित्तं श्राणं' किमुच्यते 'चित्तं चित्तं न श्राणंति
 'अहं नेय श्राणमत्र सं' चित्वात्, अत्र पाठान्तरेणोत्तरगाथा 'नियमा चित्तं श्राणं श्राणं चित्तं न यावि अइयत्तं' एतोऽप्यकादि
 चित्तं न व्यानामिति, 'अहं खदितो' इत्यादि निदर्शनं पूर्व, कलं प्रसङ्गेन, प्रकृतं प्रस्तुतः, प्रकृतव्य द्वितीयः चरिद्रतासि
 धानः कायोत्सर्गभेद इति, स च व्याख्यात एव, नधरं तत्र व्यानवस्तुष्टयाध्यायी वेदस्यापरिगतो धदितव्य इति, अयेदानीं
 सुतीयः कायोत्सर्गभेदः प्रसिपाद्यते—निगदसिद्धय, अनुना चतुर्थः कायोत्सर्गभेदः प्रवर्धते तदर्थं गाथा—निगदसिद्धय,
 नधरं कारणिक एव मजानस्यधिरादिनिपण्णकारी वेदितव्यः, यत्प्रते च—'अतरतो व' इत्यादि, अनुना पञ्चमः कायोत्स
 र्गभेदः प्रवर्धते, तत्रेयं गाथा—निगदसिद्धा, नधरं प्रकरणाश्लेषणः स धर्मादीनि न ध्यायतीत्ययान्तव्यम्, अनुना षष्ठाः
 कायोत्सर्गभेदः प्रवर्धते, तत्रेयं गाथा—निगदसिद्धा, अनुना सप्तमः कायोत्सर्गभेदः प्रतिपाद्यते, इह च—निगदसिद्धा, नधरं
 कारणिक एव मजानस्यधिरादियो निपण्णोऽपि कर्तुमसमर्थः स निय(व)ण्णकारी गृह्यते, सान्प्रतमष्टमः कायोत्सर्गभेदः प्रवर्धते,
 निगदसिद्धा, इहापि च प्रकरणाश्लेष(व)ण्णः, स च धर्मादीनि न ध्यायतीत्ययान्तव्यम्, अनुना नवमः कायोत्सर्गभेदः प्रवर्धते,
 इह च—'अहं रुद् च दुये' गाथा निगदसिद्धा। 'अतरतो' गाथा निगदसिद्धय, नधरं 'कारणियसद्भवि ष निपण्णो' चि यो हि
 गुरुवैयाप्त्यादिना व्यापृतं कारणिकं स समर्थोऽपि निपण्ण करोतीति ॥ १४९५—१४९६ ॥ इत्थं तावत् कायोत्सर्गसक्तः,

चिद्विधे ध्याने सति पूर्वं यदुक्तं चित्तस्यैकाग्रता भवति ध्यानं 'अन्तीमुद्राकाले चित्तस्तेगगाया भवति श्राणं'ति वचनात्
 षष्ठ्याद्यत्र तदुक्तं—'भंगियसुय गुणतो घट्टइ चिद्विधे श्राणंभि' तदेतत् परस्परयिरुद्धं कथयतश्चिद्विधे ध्याने सति
 आपन्नमनेकविययं ध्यानमिति, तथा च मनसा किञ्चिद्ब्रूयाथति वाधाऽभिधत्ते कायेन क्रियां करोतीति अनेकाग्रता,
 आचार्य इवमनादृत्य सामान्येनैकाग्रं चित्तं इति कृत्वा काकाऽऽइ—'चित्तं चिय त न सं श्राणं' यदनेकाग्रं तच्चित्तमप्य न
 ध्यातमिति गाथार्यः ॥ १४८५ ॥ आइ—तकन्यायादनेकाग्रं चिद्विधं ध्यानं तस्य तर्हि 'ध्यानत्वात्तुपपत्ति', न, अस्मिन्नाप्यपरि
 ज्ञानात्, तथाहि—आ०—'मणसहिष्णुण' मनःसहितेनैव कायेन करोति, यदिति सम्भव्यते, तप्युक्तो यत् करोतीत्यर्थः,
 वाचा मायते यच्च मनःसहितया, तदेव भावकरण वर्धते, भावकरण च ध्यान, मनोरहितं तु द्रव्यकरणं भवति, तत्रैव
 तदुक्तं भवति—इहानेकाग्रतैव नास्ति सर्वेषामेव मनःप्रभृतीनामेकविययत्वात्, तथाहि—स यत् मनसा व्यापति तदेव
 वाधाऽभिधत्ते तत्रैव च कायक्रियेति गाथार्यः ॥ १४८६ ॥ इत्थं प्रतिपादिते सत्यपरस्त्वाह—'जइ ते चित्तं श्राणं'यदि ते—सय
 चित्तं ध्यानं 'अन्तीमुद्राकालं चित्तस्तेगगाया इवइ श्राणं'ति वचनात्, एव ध्यानमपि चित्तमापन्नं, तत्रैव कायिकवाचिक
 ध्यानासम्भव इत्यभिप्रायः, तेन किञ्च चित्तमेव ध्यानं नाम्यदिति इत्य, अथ नैवमित्यते—मा भूत्, कायिकवाचिके ध्याने न
 भवित्यत इति, इत्थं तर्हि ध्यानमन्यते—तत्र चिदादिति गम्यते, यस्मादापश्य ध्यानं चित्तमिति गाथार्यः ॥ १४८७ ॥ अत्र वाचार्य
 आइ—अन्युपगमाददोषः, तथाहि—'नियमा चित्तं श्राणं' नियमात्—नियमेन चकलक्षणं चित्तं ध्यानमेव, 'श्राणं चित्तं न
 यापि भइयधं' ध्यानं तु चित्तं न चाप्येवं भकत्वं—विकल्पनीयं, अत्रैवार्थे दृष्टान्तमाह—'जइ सइरो होइ इमो इमो य सइरो

शुभं व्यापयति ध्यानं माशुभमिति गाथार्थः ॥ १४८२ ॥ किञ्च—‘अधिरोगवधगाथं’ ‘न अधिरोगपक्ष्म अधिरोगपक्ष्मा-
 देषामधिरोगपक्ष्मकानामधिराजानामित्यर्थः, मूर्च्छितानामधिराजानामित्यर्थः, मूर्च्छितानामधिषाद्यादिना अभ्यक्तानाम्—अभ्यक्त-
 षट्ठां मन्थानां मदिरादिना सुष्ठाना निद्रया, इहाभ्यक्तानामिति यदुक्तं तत्राभ्यक्तवैतसः अभ्यक्ताः, तत् पुनरभ्यक्तं
 कीदृगित्याह—‘ओहादियमपथं च श्लेह पाप्य धिच तु’ ‘ओहादिय’न्ति स्थिति धियादिना विररकृत्वस्वभावं अभ्यक्तं च—
 अभ्यक्तमेव चराभ्योऽभ्यभारणे भवति प्रायश्चित्तमपि, प्रायोपहरणादन्यथाऽपि सम्भवमाहेति गाथार्थः ॥ १४८२ ॥ स्यादे-
 तत्—एवंभूतस्यापि श्वेतसो ध्यानताऽस्तु को विरोध इति १, अत्रोच्यते, नैतदेव, यस्मात्—प्राग्भवे तत्र २ गाहमात्र-
 मने तत्र २ एकाग्रमने स्थिरतया इयस्वितमित्यर्थः, धिच—अन्तःकरणं तर्क—मन्त्रितं, निरेकन—नियकम् ध्यानं,
 यतर्धयमठः श्लेष—यदस्मादन्यत् तत्र भवति ध्यान, किंभूत १—‘मदुयमवत् भमन्तं वा’ मद्रु—भावनायामकठोरं यद्व्यक्तं
 पूर्वोक्तं भ्रमन्त्या—भनयस्वित त चेति गाथार्थं ॥ १४८३ ॥ आह—यदि मद्रुवादि धिचं ध्यानं न भवति यस्तुतः अभ्यक्तत्वात् तत्
 कथमस्य यथादपि व्यक्तवैति १, अत्रोच्यते—‘अभ्यासेसोर्धित्वावशेषो मनागापि तव्यमात्र इत्यर्थः, धिक्की—अग्निर्भूत्वा
 तर्धेयन—प्राक्काशादिः सन् पुनरर्धवति, ‘इयं’ एव अभ्यक्तं धिचं मदिरादिसम्पर्कादिना मूत्वा व्यक्तं पुनर्भवत्यभिषेदिहि
 गाथार्थं ॥ १४८४ ॥ इत्थं प्राक्किञ्च कियदप्युक्तं, अमुन्मा प्रकान्तपस्तुष्टुक्तिः कियते, किञ्च प्रकान्ती, कायिक्यादि द्विधिव
 ध्यान, यत् तर्क—‘भंगिपसुय गुणतो वदद् तसिहेऽपि क्षाणमि’ इत्यादि, एव च व्यस्वित्ते ‘अन्तोमुद्रुत्कारं धिचस्तेग-
 नाया भवति क्षाणं यदुक्तमस्माद् धिनेयस्य धिरोपशब्दात् सन्मोहः स्यादवत्त्वदपनोदाप शब्दामाह—‘पुर्वं च अं तदुचं’ ननु

अट रुद्र च बुधे प्रायश्चरं प्राणार्द्रं जो निषधी ॥ १४८० ॥
 धम्म सुक्क च बुधे प्रायश्चरं प्राणार्द्रं जो निषधी ॥ १४८० ॥
 धम्म सुक्क च बुधे नधि प्रायश्चरं य अटकरा ॥ १४८१ ॥
 अट रुद्र च बुधे प्रायश्चरं प्राणार्द्रं जो निषधी य ॥ १४८२ ॥
 धम्म सुक्क च बुधे प्रायश्चरं प्राणार्द्रं जो निषधी य ॥ १४८३ ॥
 धम्म सुक्क च बुधे नधि प्रायश्चरं य अटकरा ॥ १४८४ ॥
 अट रुद्र च बुधे प्रायश्चरं प्राणार्द्रं जो निषधी य ॥ १४८५ ॥
 अतरतो च निषधी करिञ्ज तद्विधि य सद्द्र निषधी य ॥ १४८६ ॥

धर्म च शुद्धं च प्राक्प्रतिपादितस्वक्ये ते एव द्वे व्यायति ध्याने यः कश्चित् स्थितः सन् एव कार्योत्सर्गं वत्सुवोत्सवो
 भवति ज्ञातव्यः, एसादिह शरीरसुखं भावोऽपि धर्मशुद्ध्यापित्वावुत्सव एवेति गाथार्थः ॥ गठः स्वस्वको भेदोऽप्युना
 द्वितीयः प्रतिपाद्यते—'धम्मं सुक्कं' धर्मं शुद्धं च द्वे नापि व्यायति नापि आर्षरीद्रे एव कार्योत्सर्गो द्रव्योत्सवो भवतीति
 ज्ञातव्य इति गाथार्थः ॥ १४७९-१४८० ॥ आह—कस्यां पुनरवस्थाया न शुभं ध्यानं व्यायति नाप्यशुभमिति १, अत्रो
 क्यते—'एवकार्यं' प्रवृत्तयमान इत्येव स्वपश्चित्यर्थः, 'सुसुखं' चि सुसु सुखः स सद्द्र नैव शुभं व्यायति ध्यानं—धर्मशुद्ध-
 लक्षणं अशुभं वा—आर्षरीद्रलक्षणं न व्यापारितं कश्चिद् वत्सुनि चित्तं येन सोऽव्यापारितचित्तः आप्रदपि एवमेव—नैव

शुभं व्यापति ध्यानं नाशुभमिति गाथार्थः ॥ १४८२ ॥ किञ्च—'अशिरोपपत्रकाणं' 'न शिरोपपत्रका अशिरोपपत्रकाः
 तेषामशिरोपपत्रकाणामाशिरोपपत्रकानामित्यर्थः, मूर्च्छितानामित्यर्थः, मूर्च्छितानामभिधाणादिना अल्पकानाम्—अल्पक-
 चतस्रां मथानां मदिरादिना सुप्तानां निद्रया, इहाल्पकानामिति धनुकं तथाअल्पकेतसः अल्पकाः, तत् पुनरल्पकं
 कीदृगित्याह—'ओहादिपपत्रं च हीह पाएण चित्तं तु' 'ओहादिपत्रं' इति स्थितिं विधादिना तिरस्कृतस्वभावं अल्पकं च—
 अल्पकमेव चराश्वोऽप्यथारणे मयति प्रायश्चित्तमपि, प्रायोपहृणादन्यथाऽपि सन्मममाहेति गाथार्थः ॥ १४८२ ॥ स्यादे-
 तत्—एवंभूतस्यापि चेतसो ध्यानताऽस्तु को विरोध इति १, अत्रोच्यते, नैतदेवं, यस्मात्—भावनने छत्रं २ गाढमाक-
 रणने छत्रं २ एकछत्रमपने स्तिरसया इष्यस्तिरमित्यर्थः, चित्त—अन्तःकरणं चक—मण्डितं, निरेजन—निष्कर्मं ध्यानं,
 एतर्धैवमत् शेष—यदस्मादन्यत् तत्र भवति ध्यान, किंमूत् १—'मदुपमवच भमन्त धा' मूत्—भावनायामकठोरं अल्पक
 पुरोक्तं अमन्या—भनवस्तिव वेति गाथार्थः ॥ १४८३ ॥ भार—यदि मूर्त्वादि चित्तं ध्यानं न भवति वस्तुतः अल्पकत्वात् तत्
 कथमस्य पथादपि व्यकरोति १, अत्रोच्यते—'उम्हासेसोवि' उन्माद्यधरो मनागपि उन्माद्य इत्यर्थः, शिखी—अधिभूत्वा
 उन्मथन—प्रासकाद्यादिः सन् पुनर्भजति, 'इयं' एवं अल्पक चित्तं मदिरादिसम्पर्कादिना मूत्वा अल्पकं पुनर्भयप्रतिषेधिति
 गाथार्थः ॥ १४८४ ॥ इत्थं प्रासद्विकं क्षिपदत्युक्त, अनुना मकान्तवस्तुशुक्तिः कियते, किञ्च मकान्तं, कायिकादि विधिषं
 ध्यान, यत्त चकं—'भगियसुय गुणतो पट्टर विविहेऽपि साणामि' इत्यादि, एवं च व्यपस्थिते 'अन्तोमुद्गचकासं चित्तसोप-
 नाया भवति साण' यदुक्तस्माद् विनेयस्य शिरोपपत्रकाणाम् समोहः स्यादवसाधनोवाप सङ्गमाह—'पुवं च तदुचं' ननु

'वहेयंषि' तथा एतदपि अधिकृतं धेदितव्यमिति गाथार्थः ॥ १४७६ ॥ अधुना स्वकथतः कायिकं मानस च ध्यानमायेदय
 साह—'मा मे एजत काउ'सि एजतु—कम्पतां 'कार्यो' देह इति, एवं अचलत एकाम्रतया स्थितस्येति भावना, किं?, कार्येन
 निर्बुध कायिकं भवति ध्यानं, एवमेव मानस निरुद्धमनसो भवति ध्यानमिति गाथार्थः ॥ १४७४ ॥ इत्थं प्रतिपादिते
 सत्याह चोदकः—'जह कायमणनिरोहे' ननु यथा कायमनसोनिरोधे ध्यान प्रतिपादित भवता 'वापाह जुञ्जर न एष'ति
 षाधि युज्यते नैवेति, कदाचिदप्रवृत्त्यैव निरोधाभावात्, तथाहि—न कायमनसी यथा सदा प्रवृत्ते तथा यागिति 'तद्वा यती
 च क्षाण न होइ' तस्माद् वाग ध्यानं न भवत्येव, सुषब्दस्यैवकारार्थत्वात् व्यथद्वितप्रयोगाच्च, 'को वा धिसेसोऽप्य'सि
 को वा धिषोऽप्य? येनेत्यमपि व्यथस्थिते सति वाग् ध्यान भवतीति गाथार्थः ॥ १४७५ ॥ इत्थं चोदकेनोके सत्याह गुरुः—
 'मा मे चलउ'सि मा मे चलतु—कम्पतामिति शब्दस्य व्यथद्वितः प्रयोगः; त च दर्शयिष्यामः, तनुः—शरीरमिति—एष चलन
 क्रियानिरोधेन यथा तद् ध्यानं कायिक 'निरेरणो' निरेञ्जिनो—निष्कम्पस्य भवति 'अजताभासपियञ्जिस्स यार्यं क्षाण-
 मेव'तु' अयताभाषाविषञ्जिनो—दुष्टवाक्यपरिहर्तुरित्यर्थः, षाधिक ध्यानमेव यथा कायिक, सुषाब्दोऽप्रधारणार्थ इति गाथार्थः
 ॥ १४७६ ॥ साभ्रतं स्वरूपत एष षाधिकध्यानमुपदर्शयसाह—'एवंधिष्टा गिरा' एवंधिषेति निरवद्या गी—यागुच्यते
 'मे'सि मया वकच्या 'परिस'सि ईदक्षी साधद्या न धकच्या, एवमेकाप्रतया विचारितवाक्यस्य सती भाषमाणस्य षाधिक
 ध्यानमिति गाथार्थः ॥ १४७७ ॥ एष तावद् व्यथहरतो भेदेन त्रिविधमपि ध्यानमायेदितं, अधुनेकदैव एकभ्रंष धिधि
 धमपि द्दर्शते—'मणसा धाधारतो' मनसा—मन्तःकरणेनोपयुक्तः सन् व्यापारयन् कार्य—देहं वाच—भारती ध 'तल्परी

'नामो' वत्परिणामो विवक्षितस्तुतपरीणामः, अथवा वत्परिणामो—योगश्रयपरिणामः स तथाविधः शान्तो योगश्रयपरिणामो
 वत्साधो वत्परिणामः, अङ्गिकस्तुत—दृष्टिवादान्तर्गतमन्पूर् वा तथाविधं 'गुणानो' चि गुणयन् वर्धते विविधेऽपि व्याने
 मनोवाक्कायव्यापारलक्षणे इति गाथार्थः ॥ १४७८ ॥ अथसितमानुपङ्गिकं, साश्रव भेदपरिमाणं प्रतिपादयताऽथ
 वत्सुतोद्भिद्रवादिभेदो यो नपथा कायोत्सर्गं तपन्यक्षाः स यथायोगं व्याख्यायत इति, तत्र—

यम् सुकं च दुबे सायद् साणार्हे जो ठिभो सतो । एसो कावत्सगो वसिवसिभो होइ नायव्यो ॥ १४७९ ॥
 यम् सुक च दुबे नधि सायद् नधि य अदरार । एसो कावत्सगो दव्युसिबो होइ नायव्यो ॥ १४८० ॥
 यपसायत सुसुसो नैष सुर साइ साणमसुर वा । अन्वाधारिपिचितो जानरमाणोधि एमेव ॥ १४८१ ॥
 अथिरोषवप्रमाणं मुच्छिपयअन्यसमत्सुसाण । ओइरिपमव्यसं च होइ पाण चित्सति ॥ १४८२ ॥
 गादात्पणत्तमा चिस मुस निरेपण साण । सेस न होइ साण मवअमवत्तं भमत वा ॥ १४८३ ॥
 उन्दासेसोधि सिहरी होउ छट्ठिपणो गुणो जसइ । इय अवत्त चित्त होउं वत्तं गुणो होइ ॥ १४८४ ॥
 पुच्च य ज तदुस चित्तस्संगगया इयइ साण । आयदाभणेगग चित्तं चिय त न नं साण ॥ १४८५ ॥
 भा० मणसिद्विपण उ काणुणुणइ पापाइ भासइं छ च । एय च भावकरणमणरिहिय दव्यकरण च ॥ १४८६ ॥
 यो० जइ ते चिस साण एय साणमधि चित्तमावत्तं । तेन र चित्त साणं अइ नेवं साणमत्त ते ॥ १४८७ ॥
 आ० नियमा चित्तं साणसाणचित्त न पाधि अइयन्व । जइ स्वररो होइ दुमो दुमो य कारो अस्सपरो वा ॥ १४८८ ॥

'सहैयंषि' तथा एतदपि अधिकृतं वेदितव्यमिति गायार्थः ॥ १४७६ ॥ अत्रुना स्वरूपतः कायिकं मानसं च ध्यानमाधेय्य
 शाह—'मा मे एजव काव'सि एजतु—कम्पतां 'कायो' देह इति, एवं अचलस एकामतया स्थितस्येति भावना, किं !, कायेन
 निर्धुस कायिकं भवति ध्यानं, एवमेव मानसं निरुद्धमनसो भवति ध्यानमिति गायार्थः ॥ १४७४ ॥ इत्थं प्रतिपादिते
 सत्याह चोदक—'जह कायमणनिरोहे' ननु यथा कायमनसोनिरोधे ध्यान प्रतिपादितं भवता 'वायाह जुञ्जर न एव'ति
 वाचि मुख्यते नैवेति, कदाचिदप्रयुस्यैव निरोधाभावात्, तथाहि—न कायमनसी यथा सदा प्रवृत्ते तथा पागिति 'तन्ना यती
 च क्षाण न होइ' तस्माद् वाग ध्यानं न भवत्येव, शुशब्दस्यैवकारार्थत्वात् व्ययहितप्रयोगाच्च, 'को वा विसैसोऽग्र'सि
 को वा विसैयोऽग्र ? येनेत्यमपि व्ययस्थिते सति वाग ध्यान भवतीति गायार्थः ॥ १४७५ ॥ इत्य चोदकेनोके सत्याह गुरु—
 'मा मे चलव'सि मा मे चलतु—कम्पतामितिषब्दस्य व्ययहितः प्रयोगः सं च दर्शयिष्यामः, तनुः—शरीरमिति—एव चलन
 क्रियानिरोधेन यथा सद् ध्यानं कायिकं 'निरेक्षणो' निरेजिनो—निष्कम्पस्य भवति 'अज्ञताभासयियजिस्व धारयं क्षाण
 मेयं तु' अयताभायाधिवर्जिनो—दुष्टवाक्यरिहर्षुरित्यर्थः, वाचिकं ध्यानमेव यथा कायिकं, शुशब्दोऽग्रधारणार्थ इति गायार्थः
 ॥ १४७६ ॥ सान्प्रतं स्वरूपत एव वाचिकध्यानमुपदर्शयशाह—'एवंविधा निरा' एवंविधेति निरवद्या गी—वागुच्यते
 'मे'सि मया वक्तव्या 'पुरिस'सि ईदृशी सावद्या न वक्तव्या, एवमेकामतया विचारितव्यकपस्य सतो भावमाणस्य पाचिक
 ध्यानमिति गायार्थः ॥ १४७७ ॥ एवं तावद् व्ययहारतो भेदेन ध्रुविधमपि ध्यानमाधेदितं, अत्रुनैकदैव एकब्रह्म ध्रुवि
 धमपि वदर्यते—'मणसा वाचारतो' मनसा—अन्तःकरणेनोपयुक्तः सन् व्यापारयन् कायं—देहं पापं—भारती च 'सत्परी

कीर्षकः रा गणधराश्च, षड्धते च—'धनि असुतं गुणतो षड्वति विविद्विषि श्राणमि' चि गाथार्थः ॥ १४७० ॥ परान्गुणात्तस्य-
 नसान्प्रपदर्थेनानान्गुणात्तयोरपि ध्यानतां प्रदर्शयन्नाह—'अह एगतां गाहा, हे आणुष्मन् ! इद्व्येकार्थं चिषं क्वचिद्वृ-
 षसुनि भारयतो वा स्थिरतया देहव्यापिषिषपदं संक इति 'निरुमन्तो वावि' चि निरुधानस्य वा तदपि योगनिरौष-
 इव केवस्तिनः किमित्याह—'ध्यानं भवति मानस यथा ननु तथा इतरयोरपि द्रव्योर्वाक्काययोः, एषमेव—एकप्रभारणा-
 दिनेष प्रकारण तद्व्यवयवयोगाद् ध्यान भवतीति गाथार्थः ॥ १४७१ ॥ इत्थं निविधे ध्याने सति यस्य पदोक्तत्वं
 तस्य तदेतरसद्वभावेऽपि प्राधान्याद् व्यपदेश इति, लोकोक्तोक्तानुगतत्वात् न्यायो षड्वति, तथा आह—'वेसिष्य'
 गाहा, दद्यपतीति देशिकाः—अप्रयायी देशिकेन दर्शितो मार्गः—नन्या यस्य स तयोभ्यते इत्यन्—गच्छन् नरपती—राजा
 सभवे दाब्—ग्रामोति चब्, किंभूतमित्याह—'रायसि एष षड्वति' राजा एव प्रज्वतीति, न चासी केवलः, प्रभूतलोकांनुगत-
 स्यात्, न च सदन्त्यव्यपदेशः, तेषामप्राधान्यात्, तथा आह—'सेसा अणुगामिणो तस्स' चि शेषाः—अमात्स्यार्थः अनुगामिनः
 अनुयातारस्य—राज्ञ इत्यतः प्राधान्याद्वाजेतिव्यपदेश इति गाथार्थः ॥ १४७२ ॥ अथ लोकांनुगतो व्यापः, अयं पुनर्लोकोत्तरा-
 नुगत—'पदमिदु' प्रथम एव प्रथमिदुक्तः, प्राथम्य चास्य सम्पगर्दर्शनस्यप्रथमगुणपातित्वात् तस्य प्रथमिदुक्तस्य षड्वये, कस्या,
 कोषस्य अनन्तानुषिपिन इत्यर्थः 'इतरेषि विणिण तत्पथि' शेषा अपि त्रयः—अप्रत्याख्यातप्रत्याख्यानावरणसञ्चनानादय-
 सत्र—शीघ्रद्रव्ये सन्ति, न चातीवाद्येष्वया तत्सद्वभायः प्रतिपाद्यते, एत आह—'न ष ते ण सति लक्षिपं' न च ते—अप्र-
 त्याप्तानप्रत्याख्यानावराणादयो न सन्ति, किंतु सत्येष, न च प्राधान्य तेषामतो न व्यपदेशः, आद्यस्यैव व्यपदेशः,

न भवति त्रिणदिहं प्राणं त्रिविधेषु जोगंभिः तदेतन्न भवति एव परेणान्यथापि, कुतः !, यस्माच्च
 नैर्दृष्टं ध्यानं त्रिविधेषु योगे-मनोवाक्यायव्यापारलक्षण इति गार्थार्थः ॥ १४६७ ॥ किं तु !, कस्मिन्निव
 कदाचित् प्राधान्यमाश्रित्य भेदेन व्यपदेशः प्रवर्तते, तथा चामुमेव न्याय प्रदर्शयन्नाह-‘गार्थार्थपाठणं’
 धारादिधातूनां धादिशब्दात् पितृशब्देष्मणोर्यो यदा भवत्युक्तता-प्रचुरो धातुः कुपित इति स प्रोच्यत
 तत्कटस्थेन प्राधान्यात्, ‘न य इतरे तस्य दो नस्थि’ति न चेतरी तत्र द्वौ न स इति गार्थार्थः ॥ १४६८ ॥ ‘यमय
 य जोगाणं’ एवमेव च योगानां-मनोवाक्यायव्यापारानां त्रयाणामपि यो यथा तत्कटो योगस्तस्य योगस्य तदा-वस्मिन्
 काले निर्देशः, ‘इतरे तस्येक दो ष णथा’ इतरस्तत्रैको भवति द्वौ वा भवतः, न वा भवत्यथ, इयमत्र भावना-कथञ्चिनः
 वाचि तत्कटाया कायोऽप्यस्ति अस्मदादीनां तु मनः कायो न वेति, केवलिनः शैलेभ्ययस्यायां काययोगनिरोधकाले स एव
 केवल इति, अनेन च शुभयोगोत्कटस्थं तथा निरोधश्च द्वयमिति (मपि) ध्यानमित्यायेदित् [व्य]मिति गार्थार्थः ॥ १४६९ ॥ इत्य
 य तत्कटो योगः तस्यैवेतरसदृभावेऽपि प्राधान्यात् सामान्येन ध्यान [स्व]मभिधायाद्युना विद्यपेण त्रिप्रकारमप्युपदर्शयन्नाह-
 ‘काएषि यं कायेऽपि च बाध्यासं चापि आत्मनि वर्तते इति अथासं ध्यानमित्यर्थः, एकाप्रतया एजनादिनिरोधात्,
 ‘वायाए’ति तथा वाचि अभ्यासं एकाप्रतयेवायतभाषानिरोधात्, ‘मणस्स चैव जह होइ’ति मनसश्चैव यथा शयत्यभ्यास एव
 कायेऽपि वाचि चेत्यर्थः, एयं भेदेनाभिधायाद्युनैकादापि दर्शयन्नाह-काययाक्यनोपु क त्रिविधं अध्यासभास्यातवन्द

स्वीर्यकरा गणधराश्च, धरपते च—'भंगिभसुतं गुणं तो षट्ति विविदेवि शार्णभि'श्चि गायार्थः ॥ १४७० ॥ परान्मुपगतव्या-
 नसाभ्यप्रदर्शनेनानभ्युपगतयोरपि ध्यानतां प्रदर्शयन्नाह—'अह एगतां' गाहा, हे बानुष्मान् ! धरव्येकाग्रं चित्तं कश्चिद्
 षस्तुनि धारयतो पा स्थिरतया देहव्यापियिषवत् संक इति 'निकंभयो वाधि'श्चि निरुन्धानस्य वा तदपि योगनिरोध
 इय केवलिनः किमित्याह—स्थानं भवति मानसं यथा ननु तथा इतरयोरपि द्वयोर्वाककाययोः, एवमेव—एकामपारणा
 दिनेष प्रकारेण सश्लेषणयोगाद् ध्यान भवतीति गायार्थः ॥ १४७१ ॥ इत्थं विविधे ध्याने सति धरस्य धरोत्कृष्टत्वं
 तस्य सर्वतरसद्भावोऽपि प्राधान्याद् व्यपदेश इति, लोकोक्तोत्तरानुगतव्यायं न्यायो वर्धते, तथा च्छाह—'देशियं'
 गाहा, देशयतीति देशिकः—अप्रयायी देशिकेन दर्शितो मार्गः—एन्या यस्य स तयोव्यते प्रबन्—गच्छन् नरपती—राज्ञा
 सभवे दाब्द—प्राप्नोति शब्द, किंभूतमित्याह—'रायसि एष षष्ठासि' राज्ञा एव प्रब्रवीतीति, न चासी केवलः, प्रभूतलोकांनुगत
 स्वात्, न च तदन्यव्यपदेशः, तेषामप्राधान्यात्, तथा च्छाह—'सेसा अणुगामिणो तस्स'श्चि श्लेषाः—अमात्सादयः अनुगामिनः।
 अनुपादारस्य—राज्ञ इत्यतः प्राधान्याप्राप्तेतिव्यपदेश इति गायार्थः ॥ १४७२ ॥ अथ लोकांनुगतो न्यायः, अयं पुनर्लोकोत्तर-
 नुगतः—'पृष्टमिष्टु' प्रथम एव प्रथमिष्टुकः, प्राथम्य चास्य सभ्यगृद्दर्शनास्यप्रथमगुणघातित्वात् तस्य प्रथमिष्टुकस्य तदये, कस्य,
 क्रोधस्य अनन्तानुपनिषन इत्यर्थः 'इतरेषि विणिण तत्पत्थि' श्लेषा अपि अयः—अप्रत्यास्थानप्रत्यास्थानावरणसशुभ्रकनादय
 सन्न—शीघ्रद्रव्ये सन्ति, न चातीताद्योष्यया तत्सद्भावः प्रतिपाद्यते, एत च्छाह—'न य ते ण सन्ति तद्विषं' न च ते—अप्र
 त्यास्थानप्रत्यास्थानावरणादयो न सन्ति, किंतु सन्त्येव, न च प्राधान्य तेषामतो न व्यपदेशः, अप्राप्तस्यैव व्यपदेशः—

न भवति त्रिष्विधं स्थाणं त्रिविधेधि ओगमि' तदेतन्न भवति एत् परेणान्यथापि, कुतः ? यस्माच्चि
 नेदं ह्यन त्रिविधेऽपि योगे-मनोवाक्यायव्यापारलक्षण इति गार्थः ॥ १४६७ ॥ किं तु ? कस्यचित्
 कदाचित् प्राधान्यमाश्लित्य भेदेन व्यपदेशः प्रवर्तते, तथा चामुमेव न्याय प्रदर्शयन्नाह—'गार्थपाठार्ण'
 वासादिघातना आदिष्वब्धात् त्रिष्विधेष्वपि यथा भवत्युक्तः-प्रचुरो घातुः कृपित इति स मोक्षस्य
 तत्कटत्वेन प्राधान्यात्, 'न य इतरे तस्य दो नरिष्वि' न चेतरो तन्न द्वौ न स इति गार्थः ॥ १४६८ ॥ 'एवम
 य जोगाणं' एवमेव च योगानां-मनोवाक्कायानां घयाणामपि यो यथा तत्कटो योगस्तस्य योगस्य तदा-तस्मिन्
 काले निर्देशः, 'इतरे तस्येक दो व णवा' इतरस्तत्रैको भवति द्वौ वा भवत, न या भवत्यय, इयमत्र भावना-केशलिनः
 वा'ष तत्कटाया कायोऽप्यस्ति अस्मदादीनां तु मनाः कायो न धेति केशलिनः शैलेइयवस्थायी काययोगनिरोपकाठे स एव
 केवल इति, अनेन च शुभयोगोक्तत्वं तथा निरोपश्च द्वयमिति(मपि) व्यानमित्वावेदित्वा[व्य]मिति गार्थः ॥ १४६९ ॥ इत्वं
 य तत्कटो योगः तस्यैवतरसदृभावेऽपि प्राधान्यात् सामान्येन व्यान[त्स्व]मभिधायाशुना त्रिविधेण त्रिप्रकारमप्युपदर्शयन्नाह—
 'काएधि यं कायेऽपि च अथारमं अधि आत्मनि वर्तत इति अथारम व्यानमित्यर्थं, एकाप्रतया एजनादिनिरोधात्,
 'वायाए'सि सथा याचि अथारमं एकाप्रतयैवायतभायानिरोधात्, 'मणत्स चैय अह होइ'सि मनसश्चैव यथा भवत्यथारमं एव
 कायेऽपि याचि चैत्यर्थः, एवं भेदेनाभिधायाशुनैकायापि दर्शयन्नाह—काययाज्जनोयुक्तं त्रिविध अथात्ममास्वातयन्त

इहानुमेवा व्यानादी व्यानोपरमे भवतीतिह्रस्वा भेदेनोपन्यसेति गाथार्थः ॥ १४६२ ॥ इह व्यापति च शुभं व्यानमि
 त्युक्तं, तत्र किमिदं व्यानमित्यत्र आह—'अंतोमुद्रुक्तकाकं' द्विषट्किो मुद्रुक्तं मिश्रो मुद्रुक्तोऽन्वर्मुद्रुक्तं इत्युच्यते, अन्तर्मु
 द्रुक्तकाकं चिह्नस्यैकप्रता भवति व्यानं 'एकप्रविषट्किरोपो व्यानं' (वत्कार्ये अ० सूत्र १२७) मितिह्रस्वा, तत् पुनरार्थं रीद
 र्थं शुकं च ज्ञास्यमित्येवा च स्वल्पं यथा प्रतिक्मणाच्ययने प्रतिपादितं तथैव द्रष्टव्यमिति गाथार्थः ॥ १४६२-१४६३ ॥
 'तस्य च दो आश्ला' गाथा निगद्यसिद्धा । साम्प्रतं यथाभूतो यत्र यथावस्थितो यत्र व्यापति तदेतदभिधिरसुराह—
 'सपरिपासपदार चि संवृतानि—स्थगितानि आश्रयद्वाराणि—प्राणाविधातादीनि येन स वधाविधः, क व्यापति ।—
 'अव्याषाये अकटए देसे'चि' अव्याषाये—गान्धर्वादिउक्षणमायवधाषायाविकृते अकट्टके—गाथाणकण्टकादिद्रव्यकण्टक-
 विकृत 'देसे' भूभागे, कथं रूपवस्थितो व्यापति ।—'काकण धिरं ठाण ठितो निसण्णो निवधो वा' इहवा स्थिरं—निष्कम्पं
 [अथ]स्थान—अवस्थितिद्विद्येवउक्षण स्थितो निपण्णो निवध्णो येति प्रकटार्थ, भेवन—पुरुषादि अन्वेतनं—प्रतिभाषि वस्तु
 अपउत्तमप—विषयीकृत्या(त्य) पनं—एव मनसा—भन्सःकरणेन यत् व्यापति, किं । तदाह—'श्रापति सुयमस्य वा' व्यापतीति
 सन्नश्च्यते, सूत्र—गणपरादिभिर्बद्ध अर्थे वा—सवृगोचरं, किंभूतमर्थमत आह—'दिवियं तप्यज्जवे वाधि' इत्यत्र तत्पर्यायान्
 वा, इह च यदा सूत्र व्यापति तदा तदेव स्वगसपमराळोच्यति, न स्वर्थे, यदा स्वर्थे न तदा सूत्रमिति गाथार्थः
 ॥ १४६४-१४६६ ॥ अभुना प्राणुक्चोपपरिधारायाह—तत्र भणोत्—भूयात् कश्चित्, किं भूयादित्याह—'श्राणं को
 माणसो परीणामो' व्यान यो मानस परीणामः, 'ये चिन्वाया'मित्यस्य चिन्वार्थत्वात्, इत्यमाशाङ्कोचरमाह—'वं

१४६४ १४६५ १४६६ १४६७ १४६८ १४६९ १४७० १४७१ १४७२ १४७३ १४७४ १४७५ १४७६ १४७७ १४७८ १४७९ १४८० १४८१ १४८२ १४८३ १४८४ १४८५ १४८६ १४८७ १४८८ १४८९ १४९० १४९१ १४९२ १४९३ १४९४ १४९५ १४९६ १४९७ १४९८ १४९९ १५००

१४६४ १४६५ १४६६ १४६७ १४६८ १४६९ १४७० १४७१ १४७२ १४७३ १४७४ १४७५ १४७६ १४७७ १४७८ १४७९ १४८० १४८१ १४८२ १४८३ १४८४ १४८५ १४८६ १४८७ १४८८ १४८९ १४९० १४९१ १४९२ १४९३ १४९४ १४९५ १४९६ १४९७ १४९८ १४९९ १५००

वापार्हवाकण जो जाहे होइ तक्को वाक । कुविभोसि सो पशुधर न य इअरे तत्प दो नरिप ॥ १४६८ ॥
 एमेव य जोगाण तिणह्धि जो जाहि तक्को जोगो । तस्स तहिं निरेसो इअरे तत्पिक्क दो य नया ॥ १४६९ ॥
 काएधिप अज्झप्य वापार्ह मणस्स वेव जह होइ । कायपयमणोअुत्त मिधिह अज्झप्यमाइसु ॥ १४७० ॥
 जइ एगग धिक्क वारपओ या निरुमओ वाधि । ज्ञाण होइ नणु तथा इअरेसुचि दोसु लमव ॥ १४७१ ॥
 देसियधंसियमगो ववतो नरवर्हे लहर सध । रायसि एस ववइ सेसा अणुगामिणो तस्स ॥ १४७२ ॥
 पडमिअुअत्स उदए कोहस्सिअरे धि तिधि तत्पधि । नय से ण सति तहिंय न य पाइअ तहेपमि ॥ १४७३ ॥
 मा मे एअउ काउसि अखलओ काइअ हवइ ज्ञाण । एमेव य माणसिय निकद्धमणसो इवइ ज्ञाण ॥ १४७४ ॥
 जह कापमणनिरोहे ज्ञाण वापार्ह जुअइ न एय । तम्हा वर्हे उ ज्ञाण न होइ को वा विससुत्थ १ ॥ १४७५ ॥
 मा मे खलउसि तणू जह त ज्ञाणं निरेइणो होइ । अअपात्तासधिवज्जत्स वाइअ ज्ञाणमेव सु ॥ १४७६ ॥
 एवधिहा गिरा मे वत्सव्वा परिसा न वत्सव्वा । इय वेपालियवक्कत्स भासओ वाइय ज्ञाण ॥ १४७७ ॥
 मणसा वाधारतो काय वार्यं च तत्परीणामो । भगिअसुभ गुणतो वटइ मिधिहधि ज्ञाणमि ॥ १४७८ ॥

'देहमतिअडुसुअी' ति देहआव्यशुद्धिः—अडेव्मादिप्रहाणतः मतिव्वाव्यशुद्धिः तथावसितस्योपयोगविशेषतः, 'सुहृदुपयति
 सिक्खय' ति सुखदुःखतिविधा सुखदुःखाविसहनमित्यर्थः, 'अणुप्येहा' अनित्यत्वाद्यनुपेक्षा च तथाऽयसितस्य भयति, तथा
 'सायइ य सुह ज्ञाण' व्यापति च शुभं ध्यानं धर्मशुद्धिसंघर्षं, एकाग्रः—एकचित्तः। दोषत्यापारभावात् कायोस्वर्ग इति,

इत्याशुमेधा ध्यानादी ध्यानीपरमे भयतीतिक्रिया भेदेनोपपद्यतेति गाथार्थः ॥ १४३२ ॥ इह व्यापति च शुभं ध्यानमि
 त्युक्तं, तत्र किमिदं ध्यानमित्यत्र आह—'अतोमुमुक्षुकाष्ठं द्विपटिको मुद्रार्थः मिथो मुद्रार्थोऽन्वर्मुद्रते इत्युच्यते, अन्वर्मु
 द्रकाष्ठं चित्तस्यैकामवा भयति ध्यानं 'एकामचिच्चानिरोपो ध्यान' (तत्त्वार्थे अ० सूत्र १२७) मिति कृत्वा, तत् पुनरार्थं रीद्रं
 धर्मं शूद्रं च शास्यमित्येषां च स्वकर्म यथा प्रतिक्रमणाद्ययने प्रतिपादितं तथैव द्रष्टव्यमिति गाथार्थः ॥ १४३२-१४३३ ॥
 'सद्य च दो आरुणा' गाथा निगादति च्छा । साम्प्रत यथाभूतो यत्र यथावस्थितो यत्र व्यापति तदेतदभिधित्सुराह—
 'सवरियासयदार चि स्यूतानि—स्यगिवाति आशयद्वाराणि—प्राणाविपातादीनि येन स यथाविधिः, क व्यापति १-
 'अव्यापार्ये अकटए देसे'चि' अव्यापार्ये—गान्धर्पादिसंक्षणभावव्यापार्याधिक्ये अकटके—प्राणाकण्टकादिव्रव्याकटके-
 विकटे 'दश' भूभागे, कथ इत्यस्थितो व्यापति १- 'काकण धिरं ठाणं ठितो निसण्णो निवर्णो वा' कृत्वा स्थिरं—निष्कर्म
 [अय]स्थान—भवस्थितिविशेषलक्षण स्थितो नित्यणो निवर्णो वेति प्रकटार्थे, वेतन—गुरुपादि अवेतन—प्रतिभादि यत्सु
 अपठन्मय—विषयीकृत्या(स्य) पन—एव मनसा—भन्ताकरणेन यत् व्यापति, किं १ तदाह—'क्षायति सुयमरय वा' व्यापतीति
 सन्वप्यते, सूत्र—गणपरादिभिषयत्र अर्थे पा—सद्गोचर, किंभूतमर्थमत आह—'द्विविधं सप्यज्यवे वाधि' द्रव्य तर्पण्यान
 पा, इह च यदा सूत्र व्यापति तदा तदेव स्वागतधर्मराजोचयति, न स्वर्ग, यदा त्वर्षं न तदा सूत्रमिति गाथार्थः
 ॥ १४३४-१४३६ ॥ अयुना प्रागुक्थोपपरिहारायाह—तत्र भर्णोत्—श्रूयात् कश्चित्, किं श्रूपादित्याह—'क्षणं ओ
 माणसो परीणामो' ध्यान यो मानसः परीणामः, 'यं चित्तवाया'मित्यस्य चिन्तार्थत्वात्, इत्यभासङ्गोचरमाह—'तं

'अष्टविह्विपि य कम्मं' अष्टविधं—अष्टप्रकारमपि, 'अष्टविह्विपि य कम्म
 अरिभूत च, सतत्प्रापमर्षः—यस्मात् स्नानावराणीयादि अरिभूतं—सशुभ्रत पर्यंत भयनिवन्धनसाध्याद्यद्दधेवन च तन
 कारणेन तज्जयार्थ—कर्मजयनिमित्त 'अभ्युद्धिया तं' चि आभिमुक्त्येन चरियता एव एकान्तगार्थधिकला अपि सपी द्वादश
 प्रकारं संयम च सप्तदशप्रकार कुर्वन्ति निर्धन्याः—साधव इत्यतः कर्मव्यर्थार्थमेव सद्भिभवनाय कायोत्सर्गः कार्य
 एवेति गाथार्थः ॥ १४५६ ॥ तथा चारु—तस्व कसाया इति 'तस्य' प्रकान्तसशुसैन्यस्य कथायाः प्राग्निक
 पितृशब्दार्थाश्चत्वारः कोषादयो नायकाः—प्रधानाः, 'कावस्वगामभगा करेति सो सज्जयद्वापुंसि कावस्वसर्ग—
 आभिभवकायोत्सर्गं अमर्षं—अपीहित कुर्वन्ति साधवस्तस्रज्जयार्थ—कर्मअयनिमित्त सप'सयमप्यदिति गाथार्थः
 ॥ १४५७ ॥ गत मूलद्वारागाथायां विधानमार्गणाद्वारम्, अधुना कालपरिमाणद्वारावसरः, सत्रेयं गाथा—
 संवत्सरमुत्कृष्टं कालप्रमाणं, तथा च पांडुरुषलिना संवत्सरं कायोत्सर्गः कृत इति, 'अन्तोमुद्रुच च' अभिभवकायो
 त्सर्गं अन्त्यं—अपन्यं कालपरिमाणं, चेट्टाकायोत्सर्गस्य तु कालपरिमाणमनेकभेदभिन्न 'तपरि बोचु'ति उपरिद्वार
 वक्ष्याम इति गाथार्थः ॥ १४५८ ॥ उक्तं तावदोपतः कालपरिमाणद्वारं, अधुना भेदपरिमाणद्वारमधिकृत्याह—
 एतिसवस्सिओ अ मह उस्सिओ अ उस्सिओ निससओ निससओ निससओ निससओ निससओ निससओ निससओ चेष १४५९ ॥
 निषणुस्सिओ निषणो निषणनिषणो अ नायव्वो । एपुसिं तु पपाण पसेप परुपण सुचुं ॥ १४६० ॥
 उस्सिअनिससओ निषणो य इक्किअमि उ पयमि । व्वेण य भाषण प चउकमपणा उ कापव्वा ॥ १४६१ ॥

वरिष्ठः स्त्रियोः वरिष्ठतोऽभिव्यक्तः वरसूतश्च वरसूतनिपण्णश्चैव निपण्णोत्सूतः निपण्णो निपण्णनिपण्णश्चैधेति गाथार्थः ॥
 निषण्णस्त्रियो निषण्णो निषण्णोत्सूतः निष(ष)ण्णः निषण्ण निपण्णश्च श्रावण्यः, पूर्वार्थां तु पदान्तां प्रत्येकं प्रकण्णं वक्ष्य इति
 गाथासमासार्थः, अथयथार्थं तु उपरिष्टाद्ग्रन्थामः 'वस्त्रिय' वरसूतो निपण्णः निपण्णानिपण्णेषु एकैकस्मिन्नेव परे 'द्वेषेण य
 भाषेण य च वरकर्मयणा व कायथा' द्रव्यव वरसूत कर्तुं स्थानस्यः भावत वरसूत धर्मव्यानाशुक्लभाषी, अन्यस्तु द्रव्यव वरसूतः
 कर्तुस्थानस्यः न भाषतः वरसूतः ध्यानवस्तुद्वयवहिसः कृष्णादित्थेभ्यागतपरिणाम इत्यर्थः, अन्यस्तु न द्रव्यव वरसूतः नोर्ध्व
 स्थानस्यः भाषत वरसूतः, शुक्लभाषी अन्यस्तु न द्रव्यवतो नापि भावत इत्यर्थं प्रतीकार्यं प्रथमन्यपदवधुर्भक्तिका अति धकव्याः
 ॥ १४५०—१४६१ ॥ इत्य सामान्येन भेदपरिमाणे दृष्टित्तत्त्वाद् द्योक्ताः, ननु कार्योत्सर्गकरणे कः पुनर्गुण इत्याह्वाचार्यः—
 दशमरजदुसुदी सुहृदुयननिनिफस्यथा अनुपेक्षा । श्रापद् य सुहृ श्राण पथगो काशसगगामि ॥ १४६२ ॥
 अतोऽमुदसाकास धिवास्सगगया इषद् श्राण । न पुण अह रुद् वममं सुकं च नायन्व ॥ १४६३ ॥

इत्य य दो आहृश्रा श्राणा ससारवदृणा यणिया ।
 दृष्टि य धिमुयन्वदृक निसिडहिगारो न इपरसि ॥ १४६४ ॥

सपरिपासपदारो अब्यापार्द् अकट्प दस । काऊण धिर ठाणं ठिओ निसश्रो निवश्रो वा ॥ १४६५ ॥

संपनमस्यपण पा पत्तु अपटधिव पण मणसा । श्रापद् सुअमत्य वा दधिपं तप्यज्जप वाधि ॥ १४६६ ॥

तत्प उ अणिज्ज कोर्द् श्राण जो मणसो परीणामो । न न इषद् जिणविट्ठं श्राण तिधिदेधि जोगामि ॥ १४६७ ॥

'अष्टविंशति य कम्मं' अष्टविंश-अष्टप्रकारमपि, अथर्वो विशेषणार्थः तस्य च व्ययहितः सम्बन्धः, अष्टविंशति य कम्म
 अरिभूतं च, ततश्चायमर्थः-यस्मात् ज्ञानाधरणीयादि अरिभूत-अशुभतु घर्षते भयनिवन्धनत्वाच्च अष्टादशेवन च तत्र
 कारणेन तज्ज्यार्थ-कर्मजयनिमित्तं 'अभ्युद्धिया च'सि आभिमुख्येन तद्विषया एव एकान्तगार्थविक्रमा अपि तयो द्वादश
 प्रकारं संयमं च सप्तदशप्रकारं कुर्वन्ति निर्मन्थाः-साधव इत्यतः कर्मस्यार्थमेव तदभिभवनाय कायोत्सर्गः फार्य
 एवेति गाथार्थः ॥ १४५६ ॥ तथा च्वाह-तस्व कसाथा इति 'तस्य' प्रकान्तशशुसैन्यस्य कपायाः प्रागनिक
 पितृशब्दार्थास्त्यारः क्रोधादयो नायकाः-प्रधानाः, 'कावत्सगमभगा करोति तौ तज्ज्यद्वार्प'सि कावत्सगं-
 अभिभवकायोत्सर्गे अभस-अपीदितं कुर्वन्ति साधवस्तदस्तज्ज्यार्थ-कर्मजयनिमित्तं सप्तसयमपदिति गाथार्थः
 ॥ १४५७ ॥ गत्र मूलद्वारागाथाया विधानमार्गणाद्वारम्, अभुना कालपरिमाणद्वाराधरम्, तत्रेय गाथा-
 संघत्सरमुत्कृष्टं कालप्रमाणं, तथा च वाहुषलिना संघत्सरं कायोत्सर्गः कृत इति, 'अन्तोमुहुष च' अभिभवकाया
 त्सर्गे अन्त्य-अपन्त्यं कालपरिमाणं, चेटाकायोत्सर्गस्य तु कालपरिमाणमनेकमेदभिन्नं 'तयदि वोच्छ'ति उपरिद्वार
 धक्याम इति गाथार्थः ॥ १४५८ ॥ उक्ते साधवोयतः कालपरिमाणद्वारं, अभुना भेदपरिमाणद्वारमपि कृत्याह-
 उस्तिउस्तिओ अ नह उस्तिओ अ उस्तिओ निसखओ चेष । निसनुस्तिओ निसखो निसखगनिसखओ चेष १४६० ॥
 निषणुस्तिओ निषखो निषखनिषखगो अ नायव्यो । एपसि हु पयाण पसेप परुषण गुन्छ ॥ १४६१ ॥
 उस्तिओ निसखग निषखगो य इकिक्कमिसि उ पयंसि । वव्वेण य भावेण य चउक्कमपणा उ कापन्था ॥ १४६२ ॥

वत्सनाग चित्तस्तरणुत्सनाग य भवतिरण उच्यते विवेको । वज्रण वपणुम्मुत्सनाग परिसावण सावणा चेष ॥ १४५१ ॥
उत्सगो निरस्त्रो वज्रवर्षो उच्यते अ कायव्यो । निरस्त्रो व कावणं परवणा तस्स कायव्या ॥ १ ॥
सो वत्सनागो बुविषो विद्याय भविमवे य प्रायव्यो ।

विष्वक्सापरियाह पद्मो वज्रसनागभिर्जुंजणे विद्मो ॥ १४५२ ॥

‘नामव्यपणादधिष्’ अर्थमधिकृत्य निगदसिद्धा, विषेयार्थे तु प्रतिघातं प्रपञ्चेन वक्ष्याम, सत्रापि नामस्थापने गार्थे,
द्रव्योत्सर्गाभिधितसया पुनराह—‘दुग्धसनाग व जं जेण’ द्रव्योत्सर्गः स्वयमेव ‘अधिष् यद् द्रव्यमनेपणीयं
‘भवत्किरति’सि योग अयत्किरति—वत्सजति ‘जेणे’ति येन कारणभूतेन पावादिनोत्सजति, ‘अत्यधिष् यद् द्रव्ये वत्सजति
द्रव्यभूतो या—अनुपयुक्तो या वत्सजति एव द्रव्योत्सर्गोऽभिधीयत । जेणे’त्सर्गं वक्ष्यते ‘जं अत्य धाधि जेणे’सि एत्थे
दक्षिणदक्षायुत्सजति यत्र याऽपि क्षेत्रे वत्सर्गो व्याप्यते एव क्षेत्रोत्सर्गः, कावोत्सर्गं वक्ष्यते—‘जं अतिर
अतिम धा कावो’सि एत्कावमुत्सजति यथा भोजनमधिकृत्य रजनीं साधवः ‘अधिष्’ति यावन्तं कावमुत्सर्गः,
यास्मिन् या काव वत्सर्गो व्याप्यते एव कावोत्सर्ग इति गार्थार्थे ॥ १४५८ ॥ भावोत्सर्गप्रतिपादनात्—
‘भावे पसरथमिपर’ ‘भावे’सि द्वात्परामर्शः, भावोत्सर्गो द्विधा—प्रकृतं—शोभनं वत्सधधिकृत्य ‘इतर’ति अप्रकृतमयो-
भन च, सथा यन भावेनोत्सर्जनीयवस्तुगतेन सारादिना ‘भवत्किरति अस्तु’ वत्सजति एत् एव भावेनोत्सर्ग इति सुती-
यासमास, सत्र असपम प्रशस्ते भावोत्सर्गे स्यजति, आपदास्ते तु संयमं स्यजतीति गार्थार्थः ॥ १४५९ ॥ यदुक्तं येन वा

एको काओ युष्ठा जाओ' एकः कायः—शीरकायः द्विषा जातः, षट्द्वये भ्रासात्, तत्र एकस्तिष्ठति, एको भारितः, शीयन् मृतेन मारितस्तदेतद्वधेति—नूहि हे मानव ! केन कारणेन !, कथानकं पथा प्रतिक्रमणाभ्ययन परिहरणाधामिति गाथार्थः, भारकायश्चाथ शीरभृतकुम्भद्रयोरेता कापोती भष्यते, भारशासौ कायश्च भारकायः, अणो भणसि-भारकायः कापोत्येयोष्यते इति ॥ १४४५ ॥ भाषकायप्रतिपादनायाह—

'युगतिगचरौ' द्वौ अयश्चत्वारः पञ्च वा भाषा—औदयिकादयः प्रभूता वाऽन्येऽपि 'यत्र' सर्वेवनाचेवने पस्तुनि पिष्टन्ते स भयति मायकायः, भाषानां कायो भाषकाय इति, 'ओयमशीये विभासा स' ज्ञीयाशीवयोर्विभाषा सस्यागमानुवारेण कार्येति गाथार्थः ॥ १४४६ ॥ मूळद्वारगाथार्थां कायमधिकृत्य गत निषेपद्वारम्, भयुनेकार्थिकान्मुष्यन्त, तत्र गाथा—कायः क्षरीर देहः शोन्वी अय उपचयश्च सहात तच्छ्रयः समुद्रयश्च कश्चरं भक्षा वतुः पाणुरिति गाथार्थः ॥ २११ ॥ मूळद्वारगाथया कायमधिकृत्योक्तान्येकार्थिकानि, अयुना वसर्गमधिकृत्य निषेपः एकार्थिकानि चोष्यन्त, तत्र निषेपमधिकृत्याह—

नामटवणावधिप स्त्रिसे काले तद्देव भावे य । एसो वससगस्तस व निषसंघो छिद्यदो दोह ॥ १४४७ ॥ वचुञ्जसाणा च जजेण जल्प अवकिरइ दव्यमूर्धो वा । ज जल्प वाधि स्त्रिसे जं जचिर जंमि वा काले ॥ १४४८ ॥ भावे पस्तप्यमिपर जेण च भावेण अवकिरइ ज तु । अस्तंजम पस्तप्ये अपस्तप्ये सजम चपइ ॥ १४४९ ॥ स्वरफरसाहस्त्रेपणमर्धेपणं दुरभिगवधिरसाहं । वयियमधि चयइ दोसेण जेण भावुजसाणा सा व ॥ १४५० ॥

उत्सृज्या विवस्सराणुत्सृज्या य भवतिराण एतुण विवेगो । वज्जण चपणुम्मुज्जणा परिसाहवा साहवा वेण ॥ १४५१ ॥
उत्सरो निक्खेवो जज्जसो एत्तसो भ कयाव्वो । निक्खेव काकणं पल्लवणा तस्स कायव्वो ॥ १ ॥
सो उत्सृज्या वुविरो विट्ठाप भम्मिये य मायव्वो ।
मिक्खसायरियाह पडमो उत्सृज्याभिजुंजणे विव्वो ॥ १४५२ ॥

‘नामठवणाव्विण्’ अर्थमधिकृत्य निगद्यसिद्धा, यिक्षेणार्थे तु प्रविष्टारं प्रपञ्चेन वक्ष्यामः, उत्रापि नामस्थायने गतार्थे,
द्रव्योत्सर्गाभिधिस्यथा पुनराह—‘वपुज्जणा च सं खेण’ द्रव्योत्सर्गः स्वयमेव ‘अस्सि पद्’ द्रव्यमनेपणीयं
‘अधिकरति’सि योगः अधिकरति—उत्सृजति ‘जेणे’ति येन करणभूतेन पात्रादिनोत्सृजति, ‘अस्य’सि यत्र द्रव्ये उत्सृजति
द्रव्यभूतो वा—अनुपयुक्तो वा उत्सृजति एव द्रव्योत्सर्गोऽभिधीयते । खेणोत्सर्गं उच्यते ‘अं’ उत्सृजति यत्र द्रव्ये उत्सृजति
दक्षिणदेशाणुरसृजति एव वाऽपि क्षेत्रे उत्सर्गो व्यापण्यत एव क्षेत्रोत्सर्गः, काठोत्सर्गं उच्यते—‘अं’ अस्सि
अस्मि वा काठे’सि यत्काठमुत्सृजति यथा भोजनमधिकृत्य रजनीं साधवाः ‘अस्सि’ति यापण्यं काठमुत्सर्गः,
यस्मिन् वा काठे उत्सर्गो व्यापण्यते एव काठोत्सर्ग इति गाथार्थः ॥ १४४८ ॥ भाषोत्सर्गप्रतिपादनायाह—
‘भाषे पसरथमियरं’ ‘भाषे’सि द्वारपरामर्शः, भाषोत्सर्गो द्विधा—प्रसक्तं—शोभन वस्त्वधिकृत्य ‘इतरं’ति अप्रसक्तमप्यो
भन च, तथा येन भाषेनोत्सर्जनीयवस्तुगतेन स्वरादिना ‘अधिकरति अस्तु’ उत्सृजति यत् एव भाषेनोत्सर्ग इति कृती
यासमासः, एव अद्ययम प्रसक्ते भाषोत्सर्गे त्यसति, अमथास्से सु सयम लज्जतीति गाथार्थः ॥ १४४९ ॥ यदुक्तं येन वा

एषो कायो बुद्धा आओ' एकः कायः—कीरकायः द्विधा जातः, पटद्वये न्मासात्, तत्र एकस्त्रिषति, एको मारितः, शीघ्रन् मृतेन मारितस्य देवस्येति—बृहि हे मानव ! केन कारणेन !, कथानकं यथा प्रतिक्रमणाभ्ययने परिहरणायामिति गाथार्थः, भारकायश्चाथ कीरमृतकुन्मद्रयोपेता कापोती भण्यते, भारभासी कायश्च भारकायः, अणो भणति— भारकायः कापोत्सेवोप्यते इति ॥ १४४५ ॥ भाषकायप्रतिपादनायाह—

‘भुगतिगधवरो’ द्वौ धयश्चत्वारः पञ्च वा भाषा—औपयिकाद्यः प्रभूता वाऽन्येऽपि ‘यत्र’ सर्वेधनाधेवने पस्तुनि पिषन्ते स भवति भावकायः, भाषानां कायो भाषकाय इति, ‘औषमर्षीये विभासा च’ औषाऔषयोर्षिंभाषा स्वत्यागमातृसारेण कार्येति गाथार्थः ॥ १४४६ ॥ मूलद्वारगाथायां कायमधिकृत्य गतं निक्षेपद्वारम्, अपूर्नैकार्थिकानुष्यन्ते, तत्र गाथा— कायः शरीरं देहः पोन्वी चप सपचयश्च सङ्गत उच्छ्रयः समुच्छ्रयश्च कद्वर भक्षा सनुः पाणुरिति गाथार्थः ॥ २३१ ॥ मूलद्वारगाथायां कायमधिकृत्योक्तान्येकार्थिकानि, अपुना उत्सर्गमधिकृत्य निक्षेपः एकार्थिकानि बोध्यन्त, तत्र निक्षेपमधिकृत्याह—

नामठवणादधिप स्त्रिस्ते काले सहेव भावे य । एसो उत्सगगस्त उ निषस्तेषो षड्विदो द्वेह ॥ १४४७ ॥ द्बुज्जगणा उ जजोण जत्थ धयकिरइ द्बुवमूर्षो वा । जं जत्थ वाधि स्त्रिस्ते जजधिरजंमि वा काले ॥ १४४८ ॥ भावे पस्तपमियर जेण व भावेण अधकिरइ ज तु । अस्तंजम पस्तप्ये अपस्तप्ये सजम चयइ ॥ १४४९ ॥ खरकरसाइसथेपणमथेपणं इुरमिगधधिरसार्इ । दधियमधि चयइ दोसेण जेण भाजुज्जगणा सा उ ॥ १४५० ॥

यमिति, पतयुक्तं भवति—वर्तमानभवे स्थिताः पुरस्कृतभवं पञ्चावकृतभवं च व्यायुक्तकर्म सद्रूप्यतया स्पृशति, प्रकथयेना
 हित्यवदिति गाथार्थः ॥ १४४४ ॥ अयुना मातृकाकायः प्रतिपाद्यते, [मातृकेश्वरि] मातृकापदानि 'उत्पणोति वे'त्सा
 योनि इत्समूहो मातृकाकायः, अन्योऽपि तथाविधपदसमूहो बह्वर्थ इति, तथाचह आत्यकारः—'साव
 ययप'ति मातृकापदमिति 'गेमं' 'गेमं'ति चिह्नं, मधरसन्योऽपि यः पदसमूहः—पदसङ्घातः स पदकायो भण्यते
 मातृकापदकाय इति भावना, यिश्चिष्टः पदसमूहः, किं०।—'वे एगपय ध्रु अत्था' यस्मिन्नेकपदे बह्वः अर्थास्तेषां पदानां
 यः समूह इति, पाठान्तरं वा 'अस्तेकपदे ध्रु अत्थ'ति गाथार्थः ॥ १४४५ ॥ संसहकथयप्रतिपादनायाह—
 'सगाहकाभो णेगा' समर्थणं समहः स एव कायाः, स किञ्चिश्चिष्टः ? इत्याह—'येगाधि कारय एगावयणोप वेर्पति'ति प्रभूता
 अपि यत्रैकवचनेन विरयन्तो गृह्यन्ते, यथा शास्त्रिर्षामः सेना जातो वसति निविहति, यथासङ्घं, प्रभूतेष्वपि सम्भूतु
 सत्सु जातं शास्त्रिरिति व्यपदेशः, प्रभूतेष्वपि पुरुषाधिक्यादियु वसति प्रासाः, प्रभूतेष्वपि इत्सादिषु निविहता
 सेनाति, अथ दान्यादिरर्थः सप्तहकायो भण्यते इति गाथार्थः ॥ १४४६ ॥ साम्यतं पर्यायकायं इर्क्यति—
 'पञ्चपकाभो' पर्यायकायः पुनर्भवति, पर्याया—वस्तुधर्मा यत्र—परमाण्यायौ पिण्डिता वहेषः, तथा च परमाण्यापि
 कस्मिंश्चित् सांख्यपदार्थिके यथा घर्षणं परसस्यर्था अनन्तगुणाः अन्यपरेष्वथा, तथा चोक्तम्—'कारणमेव उदन्त्यं सूत्रस्यो
 नित्यश्च भवति परमाणुः । एकरसवर्णानयो द्विसर्षाः कार्यस्त्रिभ्यः ॥ १ ॥' स चैकस्मिन्कारिणसकलव्यापयेष्वथा विकवर
 सिक्कसमादिभेदादानन्त्यं प्रतिपद्यते, पञ्चवर्णादिव्यपि विभावेत्यर्थं गाथार्थः ॥ अयुना भारकथयकथ गाथा—

याह चोदकः—'बुद्धओऽणतररहिषा' 'बुद्धव' चि धर्त्तमानभाषस्थितस्य उभयस एप्यकाळेऽती तकाळे च 'मणतररहिष' चि अन
 न्तरी एप्यातीती धनन्तरी च ती रहिती च धर्त्तमानभयभाषेनेति प्रकरणाद् गम्यते अनन्तररहिती तापपि 'अर' चि यदि तस्यो
 क्यते 'एवं तो भया अणतगुण' चि एष सति ततो भया अनन्तगुणा , तद् भयद्वयभ्यतिरिका धर्त्तमानभयभाषेन रहिता एप्या
 अतिक्रान्ताश्च तेऽप्युभयेरंस्तस्य तदपेक्षयापि द्रव्यत्वकल्पना स्यात् , अपोद्येत—भयत्वेपमेव का नो हानिरिति ? , उच्यते,
 एकस्य—गुरुपादेरेककाले—गुरुपादिकाळे भया न मुजयन्ते—न घटन्ते अनेके—षड्व्य इति गाथार्थः ॥१४४९॥ इत्य धादेकेनोक्त
 गुरुराह—'बुद्धओऽणतररभिषय' 'बुद्धव' चि धर्त्तमानभये धर्त्तमानस्य उभयत एप्येऽतीते धानन्तरभयिक, पुरस्कृतपश्चात्कृतभय
 सम्बन्धीत्युक्तं भवति, यथा तिष्ठति आनुष्कमेव गुणधत्स्याधाराणार्थत्वात्, न क्षेत्रं कर्म विवक्षित यद् यद्भयं गाथार्थः ॥१४४०॥
 पुरस्कृतभयसम्बन्धि त्रिभागाधशेषानुक्तः सामान्येन तस्मिन्नेव भये धर्त्तमानो धमाति, पश्चात्कृतसम्बन्धि पुनस्तस्मिन्नेव
 भये धेदयति । अतिप्रसङ्गनिवृत्त्यर्थमाह—'होत्रियरेसुपि जद् स दधमया होत्र ता तेऽपि' भयेत् इतरेष्वपि—प्रभूतेष्वतीतेषु
 यद् यद्भयनागतेषु च यद् भोक्ष्यते यदि तस्मिन्नेव भये धर्त्तमानस्य द्रव्यमवा भयेरंस्तस्मिन्नेपि, तदायुक्तकर्मसम्भ धादिति
 इदं, न चैतदस्ति, तस्मात्तच्चोदकवचनमिति गाथार्थः ॥१४४१॥ अस्त्येवार्थस्य प्रसाधकं लोकात्प्रतीत निदर्शनमभिप्रायुक्तम
 आह—'समासु दोसु सूर्ये' सन्त्या च सन्त्या च सन्त्ये तयोः सन्त्ययोर्द्वयो प्रत्युपप्रदोषप्रतिषेधयोः सूर्ये—आदित्य अदस्य
 मानोऽपि—अनुपलभ्यमानोऽपि प्रापणीय—प्राप्य समतिक्रान्त—समतीत च यथाऽत्रभासते—प्रकाशयति क्षेत्रं, तद्यथा—प्रत्युप
 सन्त्याया पूर्वविधेर्दं भरतं च, प्रदोषसन्त्यायां सु भरतमपरविदेर्दं च, तथैव—यथा सूर्यः इदमपि प्रकाशं सावदप्यपि

वामिति, एवमुक्तं भवति—धर्ममानभवे स्थितः पुरस्कृतभवं पश्चात्कृतभवं च आमुष्कर्मं संप्रत्यतया स्मृञ्चति, प्रकाशेना
 विश्ववदिति गार्थः ॥ १४४२ ॥ अनुना मातृकाकायः प्रतिपाद्यते, [मातृकेऽपि] मातृकापदानि ‘उप्यञ्चति वे’त्या
 दीनि इत्समूहो मातृकाकायः, अन्योऽपि तथाविधपदसमूहो बह्वर्थं इति, तथाप्यहं भाष्यकारः—‘मात
 र्पयं’ति मातृकापदमिति ‘गेमं’ ‘वेमं’ति चिह्नं, नवरत्नम्योऽपि यः पदसमूहः—यत्सङ्घातः स पदकायो भण्यते
 मातृकापदकाय इति भाषना, विशिष्टः पदसमूहः, किं०—‘वे एनापय ब्रह्म कस्या’ पक्षिक्षेकपदे बह्वः अर्थास्तेषां पदानां
 यं समूह इति, पाठान्तरं या ‘अस्सेकपदे ब्रह्म अस्या’ति गार्थः ॥ १४४३ ॥ संप्रहकायप्रतिपादनायाह—
 ‘सगाहकाभो णेगा’ संप्रहणं संप्रहः स एव क्वायः, स किंविशिष्टः ? इत्याह—‘णेगावि क्वाय एगावपणेव वेप्यंति’ति प्रभूता
 अपि यदंशकपचनेन दिक्ष्यन्तो गृह्यन्ते, यथा द्यास्त्रिर्षाभः सेना जातो वसति निविद्यति, यथासङ्घर्षं, प्रभूतेष्वपि सम्भेदु
 सत्सु जातः द्यालिरिति अयदेष्टः, प्रभूतेष्वपि पुरुषविजयादिषु पसति प्राप्तः, प्रभूतेष्वपि इत्यादिषु निविद्य
 सेनति, अप्य द्यान्त्यादिरर्थः सङ्घट्टकायो भण्यते इति गार्थः ॥ १४४४ ॥ सामभवे पर्यायकार्यं दर्शयति—
 ‘पञ्चवकाभो’ पर्यायकायः पुनर्भयति, पर्याया—यत्सुधर्मा यत्र—परमाण्वापौ पिण्डिता बहवः, तथा च परमाण्वापि
 कस्मिंश्चित् साम्पयहारिके यथा धर्णगन्धरसस्यर्था अनन्तरगुणाः अन्यापेक्षया, तथा चोक्तम्—“कारणमेव इदन्त्यं सूत्रम्
 नित्यञ्च भवति परमाणुः । एकरसधर्णगन्धो द्विस्यर्थाः कार्यस्त्रिभ्यः ॥ १ ॥” स चैकस्मिकादिरसकान्यापेक्षया तिक्तर
 तिक्तरमादिभेदादानन्त्यं प्रतिपद्यते, पञ्चवर्णादिष्वपि विभाषेत्ययं गार्थः ॥ अनुना भारकायस्य गार्था—

तत्रेद गाथाशकलं 'अस्थिसिद्धपुरे'सा शेषं पंचस्थिकाया च अस्तीत्यर्थं चिकालवधनो निपातः, असूधन् भवन्ति तत्रेद गाथाशकलं 'अस्थिसिद्धपुरे'सा शेषं पंचस्थिकाया च अस्तीत्यर्थं चिकालवधनो निपातः, असूधन् भवन्ति भविव्यन्ति चेति भावना, बहुप्रदेशास्तु यतस्तेन पद्यैवास्तिरूपायाः शुभारदस्साधपारणार्थत्वात् न्यूना नाप्यधिका इति, अनेन च धर्माधर्माकाथानामुक्तप्रव्यत्यादस्त्रिकायत्पानुपपत्तिरक्रासमपस्य च ए (अने) त्वादास्त्रिकायत्पत्वापत्तिरित्येव परिहृतमपगा न्तव्यं, ते चामी पद्य, तथाथा—धर्मास्त्रिकायोऽधर्मास्त्रिकायः आकाशास्त्रिकायः ज्वालास्त्रिकायः पुरगाळास्त्रिकायथेत्यस्त्रिकाया इति इदयमय गाथार्थः ॥ सात्मस द्रव्यकायावसरस्तत्कत्वप्रतिपादनायाह—

‘अं तु पुरकस्त्रहं चि यद् द्रव्यमिति योगः शुभद्वयो विशेषणार्थः किं चिन्निति ?—शिवपुर्गालद्रव्यं, न धर्मास्त्रिकायादि तदस्तीतुक्त भवति—यद् द्रव्य—यद् वस्तु पुरस्कृतभावमिति—पुर—अप्रतः कृतो भावो येनेति समासः, भाविनो भावस्य योग्यमभिमुखमित्यर्थः। 'पञ्चलाकह व भावायो' चि याशब्दस्य व्ययद्विताः सम्बन्धः, सतत्त्वं प्रयोगः—पञ्चात्कृतभावं, याशब्दो धिकल्पवचनः पञ्चात् कृत प्राप्योक्तिरतो भावः—पर्यायविशेषलक्षणो धेन स तयोच्यत, एतदुक्तं भवति—यस्मिन् भावे धर्मे चिकल्पवचनः पञ्चात् कृत प्राप्योक्तिरतो भावः—पर्यायविशेषलक्षणो धेन स तयोच्यत, एतदुक्तं भवति—यस्मिन् भावे धर्मे द्रव्यं सतो या पूर्वमासीद् भावः तस्मादपेक्षं पञ्चात्कृतभावमुच्यते, 'त दोति दणदधियं' सादित्थंभूतं द्विप्रकारमपि भाविनो भूतस्य च भावस्य योग्यं 'वर्ध'ति वस्तु वस्तुवचनो षोको द्रव्यशाब्दः, किं?—भवति द्रव्य, भवति क्वदस्य व्ययद्विताः सम्बन्धः, इत्थं द्रव्यलक्षणमभिधायापानुनोदाहरणमाह—'अह भवित्यो वधदेवादि' यथेत्युदाहरणोपन्यासार्थः भव्यो—योग्यः द्रव्यद्वयादिरिति, इयमत्र भावना—यो हि पुरक्यादिर्नृत्वा देवस्य प्राप्यति वक्रायुक्तः अभिमुखनामगोत्रो वा स योग्यत्वाद् द्रव्यदेवोऽभिधीयते एवमनुभूतवैभवावोऽपि काविसाब्दाद् द्रव्यनारकादिप्रहः परमाणुप्रह तथाहि—असाधपि द्रव्यकादि

काव्ययोगो भवत्येव, एतच्चैतन्मूर्तं द्रव्यं काव्यो भव्यत इति गाथार्थः ॥१४३३॥ आह—किमिति शुभद्रविशेषणञ्जीव्यु
 द्गात्तद्रव्यमङ्गीकुस्य धर्मास्तिकायादीनामिह व्यक्तेः कृत इति ? अत्रोच्यते, तेषां धर्मोक्तप्रकारप्रत्यक्षणा-
 योगात्, सर्वदेवास्तिकापत्यलक्षणभाषोपेतत्वाद्, आह च 'माव्यकारः—'अत्र कश्चिक्काव्यभावो' पद्यस्तिकाप
 भावः—अस्तिकापत्यलक्षणः, 'इय एसो होञ्ज कश्चिक्काव्यार्थं' 'इय' एवं यथा जीवपुद्गलद्रव्ये विशिष्टपर्याय इति
 एव्यन्—आगायी भवेत्, केपाम् ?—अस्तिकायानां—धर्मास्तिकायादीनामिति, व्याख्यानाह विशयप्रतिपत्तिः, तथा
 यथात्कृतो पा यदि भवत् 'सो से इषिञ्च द्यस्तिकाय'सि ततस्ते भवेपुरिति द्रव्यास्तिकाया इति गाथार्थः अतश्च—
 'वीयमणाय' असीतम्—अतिक्रान्तमनागर्भं भावं यद्—अस्मात् कारणादस्ति कायानां—धर्मास्तिकायादीनां नास्ति—न विद्यते
 अस्तित्व—विद्यमानत्व, कापत्यपेक्षया सर्वत्र योगादिति इत्यर्थः, 'तेषु र'सि तेन किञ्च केषु—शुद्धं 'तेषु' धर्मास्तिकायादिवदु
 नास्ति—न विद्यते, किं ?—'द्यस्तिकाय'सि द्रव्यास्तिकापत्यं, सर्वत्र सर्वभाषयोगादिति गाथार्थः ॥ १४३७ ॥ आह—पद्येव
 द्रव्येद्यापुदाहरणोक्तमपि द्रव्य न प्राप्तोति, सर्वत्र सर्वभाषयोगात्, तथाहि—स एव तस्य भावो वास्तिन् वर्धते इति । अत्र
 गुरुराह—'काम भवियसुरादि' काममित्यनुमत यथा 'भविष्यसुरादिविदु' अन्वयाच्च ते सुरादयश्चेति विप्रहा काश्चिद्व्यात् द्रव्यना-
 रकादिप्रदः तेषु—तद्विषये विचार भावः स एव यत्र वर्धते तदानीं मनुष्यादिभाव इति, किंतु एव्यो—आगी न तावज्जा
 पते तदा, 'तेषु र से द्यव्य'सि तेन से किञ्च द्रव्यदया इति, योग्यत्वाद्, योग्यस्य च द्रव्यत्वात्, न तैवत् धर्मास्तिकायादी
 नामसि, एव्यकात्तपि सर्वभाषयुक्तत्वादेवेति गाथार्थः ॥१४३८॥ यथोक्तं द्रव्यलक्षणमथगम्य सर्वभावेऽतिप्रसङ्गं च मनस्ताथा

सर्वेदं गाथायकञ्च 'अतिथित्विषुपदेसा तेषां पञ्चरिपकाया स' अस्तीत्ययं त्रिकाश्रयधनो निपाठः, अभूवन् अपन्ति भविष्यन्ति चेति भावना, षडुपदेशास्तु पतस्तेन पञ्चैवास्तिकायाः सुशब्दस्यावधारणार्थत्वात् न्यूना नाप्यधिका इति, अनन्य च धर्माधर्माकाशानामुक्तद्वयत्वात्सिकायस्यानुपपत्तिरन्नासमयस्य च ए (अने) कत्वात्सिकापत्यापत्तिरित्येतत् परिहृतमप्यग्नत्वव्य, ते चामी पञ्च, तथाया—धर्मास्तिकायोऽधर्मास्तिकायः आकाशास्तिकायः अधीवास्तिकायः पृथ्व्यास्तिकायश्चेत्यास्तिकाया इति इदयमयं गाथार्थः ॥ सारप्रथ द्रव्यकायावसरत्तत्तत्प्रतिपादनायाह—

‘अ तु पुरक्खण्ड’सि पवू द्रव्यमिति योगः सुशब्दो विशेषणार्थः किं विधिनति ?—जीवपुर्णालद्रव्यं, न धर्मास्तिकायादि, ततश्चैतदुक्तं भवति—यवू द्रव्य—यवू धस्तु पुरस्कृतभावमिति—पुरः—अप्रथः कृतो भावो येनेति समासा, भाविनो भावस्य योग्यमभिमुखमित्यर्थः । ‘पञ्चलाकड व भावाओ’सि वाशब्दस्य व्यपहितः सम्बन्धः, तत्रसंबंधं प्रयोगः—पञ्चात्कृतभावं, षाशब्दो विकल्पवचनः पञ्चात् कृत प्राप्नोन्मिती भावः—पर्यायविशेषलक्षणो येन स तथोच्यते, एतदुक्तं भवति—यस्मिन् भागे पर्वतद्रव्यं ततो याः पूर्वमासीवू भावाः तस्मात्पेतं पञ्चात्कृतभावमुच्यते, ‘त इति द्रव्यद्वयं’ तद्विपर्ययं द्विप्रकारमपि भाविनो भूतस्य च भावस्य योग्य ‘द्वय’ति वस्तु धस्तुवचनो ह्येको द्रव्यशब्दः, किं?—भवति द्रव्य, भवतिशब्दस्य व्यपदितः सम्बन्धः, इत्थं द्रव्यलक्षणमभिधायाधुनोवाहरणमाह—‘अहं भविओ द्रव्येद्यादि’ यथेत्युदाहरणोपन्यासार्थः भव्यो—योग्यः द्रव्यद्रवादिरिति, इयमव भावना—यो हि पुरुषादिर्मुत्या देवत्व प्राप्स्यति षड्भाषुक्कः अभिमुखनामगोत्रो वा स योग्यत्वाद् द्रव्यदेवोऽभिधीयते, एवमनुभूतदेवभावोऽपि, षादिशब्दाद् द्रव्यनारकादिषुः परमाणुप्रवृत्त, सयादि—भसावापि द्रव्यशुकादि

काव्योक्तौ भवन्नेव, एतन्नेतन्मूर्तं द्रव्यं काव्यो भवत्यत इति गायार्थः ॥१४३६॥ आह—किमिति शुभद्रव्यविभक्त्यान्वीच्यु
 र्गात्तद्रव्यमन्वीकृत्य धर्मास्तिकावादीनामिह व्यपक्ष्येत्: कृत इति १, अत्रोच्यते, तेषां यर्षोक्त्यकारप्रयत्नस्य
 योगात्, सर्वदेवास्तिकावत्यत्रक्षणभावोपेतत्वात्, आह च भाष्यकारः—‘सर् इत्यिकाव्यभावो’ एतस्तिकाव
 भावः अस्तिकावत्यत्रक्षणः, ‘इय एतो होञ् अत्यिकाव्यो’ ‘इय’ एवं एषा वीच्युत्तद्रव्ये विशिष्टपर्याय इति
 एव्यन्-आगामी भवेत्, केवाम् १-अस्तिकावानां-धर्मास्तिकावादीनामिति, व्याख्यानान् विशेषप्रतिपत्तिः, तथा
 यथावक्तवो वा यदि भवत् ‘तो से इपिञ्ज दशत्यिकाव्य’ इति तत्रसे भवेत्तु इति द्रव्यास्तिकावा इति गायार्थः यत्तत्र—
 ‘होपमणाय’ अतीतम्—अस्तिकान्तमनागतं भावं धृ-यत्नात् कारणव्यक्तिकावानां-धर्मास्तिकावादीनां नास्ति-न विद्यते
 अस्तिस्य-पिद्यमानत्व, काव्यसाधोक्षया सर्वेय योगादिति इत्यं, ‘तेण र’ इति तेन किञ्च केवञ्-शुञ् ‘सेयु’ धर्मास्तिकावादिषु
 नास्ति-न विद्यते, किं १-‘दशत्यिकाव्य’ इति द्रव्यास्तिकावत्यं, सर्वेय धृत्भावयोगादिति गायार्थः ॥ १४३७ ॥ आह-एवं
 द्रव्यदेवापुदाहरणोक्तमपि द्रव्यं न प्राप्तोति, सर्वेय धृत्भावयोगात्, तथाहि—स एष तस्य भावो यस्मिन् वर्त्तते इति । अत्र
 श्रुताह—‘काम भवियसुरादि’ कामसि स्यनुमत्तं यथा ‘भवियसुरादिषु’ मक्याह ते सुराद्यत्रोति विप्रहा आदिसत्त्वात् द्रव्यना
 रकादिप्रहाः सेयु-उत्पत्तियये विद्यते भावः स एष यत्र वर्त्तते तदानीं मनुष्यादिभाव इति, किं तु एव्यो-भावी न तावज्जा-
 यत तदा, ‘तेण र ते दशदेय’ इति तेन से किञ्च द्रव्यदेया इति, योग्यत्वात्, योयस्य च द्रव्यत्वात्, न कैवर्त्त धर्मास्तिकावादी
 नामस्ति, एव्यकात्तपि तद्वभाष्युक्त्यादेयेति गायार्थः ॥१४३८॥ यथोक्त द्रव्यत्रक्षणमप्यत्र तद्वभावेऽतिप्रसङ्गं च मनस्वाया

तत्रेदं गाथाशुक्ल 'अस्थिषिषण्डुपेदसा शेषं पंचस्थिकाया च' अस्तीत्ययं श्रिकालधधनो निपातः, अभूयत् भयन्ति भविष्यन्ति चेति भावना, बहुप्रदेशास्तु यतस्तेन पञ्चैवास्तिकायाः शुशब्दस्यावधारणार्थत्वात् न्यूनानाप्यधिका इति, अनेन च धर्माधर्माकाशानामेकद्रव्यत्वात्सिकायत्पानुपपत्तिरन्नासमयस्य च ए (अने) क्त्वात्सिकायत्पानुपपत्तिरित्येवत् परिहृतमयत्, स्वव्य, ते चामी पञ्च, तथाथा-धर्मास्तिकायोऽधर्मास्तिकायः आकाशास्तिकायः ज्जीवास्तिकायः शुर्गलास्तिकायश्चेत्यस्ति काया इति इदमय गाथार्थः ॥ साम्प्रतं द्रव्यकायावसरस्तत्त्वप्रतिपादनायाह—

'अ सु पुरकखड्ग'ति यद् द्रव्यमिति योगः शुशब्दो विशेषणार्थः किं शिक्विनटि ?—जीवपुर्गालद्रव्यं, न धर्मास्तिकायादि, ततश्चैतदुक्त भवति—यद् द्रव्य—यद् धस्तु पुरस्कृतभावमिति—पुरः—अप्रतः कृतो भावो येनति समासा, भाषिनो भाषस्य योग्यमभिमुखमित्यर्थः। 'पञ्चकाकडं ष भाषाओ'ति षाशब्दस्य व्यवहितः सम्बन्धः, ततश्चैव प्रयोग-प्रभात्कृतभावं, षाशब्दो विकल्पवचनः पञ्चात् कृत प्राप्योक्तिवतो भावः—पर्यायविशेषलक्षणो येन स सधोच्यते, एतदुक्त भवति—यस्मिन् भावे धर्तव द्रव्यं ततो यः पूर्वमासीद् भावः तस्मादपेठं पञ्चात्कृतभावमुच्यते, 'त इति द्रव्यविषयं' सतिरथंभूत द्विप्रकारमपि भाषिनो भूतस्य च भावस्य योग्य 'द्वयं'ति षस्तु षस्तुधधनो द्वेको द्रव्यशब्दः, किं—भवति द्रव्य, भवति क्वदस्य रूपमिति। सम्बन्धः, इत्य द्रव्यलक्षणमभिधायापुनोवाहरणमाह—'अह भविष्यो द्रव्येधावि' यथेत्सुवाहरणोपन्यासार्थः भव्यो—योग्यः द्रव्येधा-दिरिति, इयमत्र भावना—यो हि पुरक्यादिर्नृत्वा देवत्व प्राप्स्यति ब्रह्मशुक्लः अभिमुखनामगोत्रो वा स योग्यत्वाद् द्रव्य देवोऽभिधीयते, एवमनुभूतदेवभावोऽपि, आदिशब्दाद् द्रव्यनारकादिप्रहः परमाणुप्रहश्च, तथाहि—भसायपि द्रव्यकादि

काव्यधोऽपि भवत्येष, एतन्नैर्यथैतं ब्रह्म कर्त्तव्ये मत्पुत्र इति गाथार्थः ॥१४३६॥ आह—क्रिसिति शुभक्यविधेयणाङ्गीषु
 पुरातद्ब्रह्मभङ्गीकृत्य धर्मास्तिकायादीनामिह व्यपच्छेदः कृत इति १, अथोच्यते, तेषां धर्मोक्त्यकारद्वयकृष्णगा-
 थोणात्, सर्वदेयास्तिकायात्त्वच्छृणुभावोपेक्षयाद्, आह च भाष्यकारः—'अत्र अस्तिकायभाष्ये' एषस्तिकाय-
 भाष्यः—अस्तिकायात्त्वच्छृणुः, 'इय एवो होज्ज अस्तिकायाणं' 'इय' एवं अथा स्त्रीषुपुराणद्वये विशिष्टपर्याय इति
 एत्यन्—आगामी भवेत्, केपाम् १—अस्तिकायानां—धर्मास्तिकायादीनामिति, व्याख्यानाद् विशेषप्रतिपत्तिः, तथा
 यथात्कृतो या यदि भयत् 'हो हे इविज्ज द्यस्यिकाय' चि एतस्य भवेयुरिति द्रव्यास्तिकाया इति गाथार्थः एतन्न—
 'धीयमणागय' अतीतम्—असिक्कन्तमनागतं भायं यद्—यस्मात् कारणादसिक्कयादीनां नास्ति—न विद्यते
 अस्तिस्य—विद्यमानस्य, कायस्यार्थेयथा सर्वय योगादिति इत्यं, 'तेष र' चि तेन किञ्च केवलं—सुखं 'तेषु' धर्मास्तिकायादिषु
 नास्ति—न विद्यते, किं १—'दयस्यिकाय' चि द्रव्यास्तिकायस्य, सर्वय तद्भाष्ययोगादिति गाथार्थः ॥ १४३७ ॥ आह—एतेष
 द्रव्यदेयापुदाहरणोक्तमपि द्रव्य न प्राप्तोति, सर्वय तद्भाष्ययोगात्, तथाहि—स एष तस्य भाष्ये एतिसिन् वर्त्तते इति । अत्र
 गुराह—'काम भयियसुरादि' काममि स्यनुमतं यथा 'अयियसुरादिषु' भव्याह ते सुराद्ययोति विप्रहा आदिष्व्यात् द्रव्यना-
 रकादिप्रदः तेषु—सर्वविषये विचार भाष्यः स एष यत्र वर्त्तते तदानीं मनुष्यादिभाव इति, किं तु एव्यो—भाषी न तावज्जा-
 यस तदा, 'तेण र हे दयदेय' चि तेन हे किञ्च द्रव्यदेया इति, योग्यस्याद्, योग्यस्य च द्रव्यत्वात्, न केवद् धर्मास्तिकायादी-
 नामस्ति, एव्यकाण्डपि तद्भाष्यपुस्त्यदेवेति गाथार्थः ॥१४३८॥ यथोक्तं द्रव्यकृष्णमवगम्य तद्भाष्येऽपि तस्य च मनस्याथा

कायः तथा भाषकायश्चेति गाथासमासार्थः ॥ व्यासार्थं तु प्रतिहारमेव व्याख्यास्यामः, तत्र नामकायप्रतिपादनायाह—
 'काशो कस्सधि'ति कायः कस्सधिस् पदार्थस्य सर्वतनाश्वेतनस्य वा नाम क्रियत स नामकायः, नामाभित्य कायो नाम
 कायः, तथा देशोऽपि—शरीरसमुच्छ्रयोऽपि स्वयते कायः, तथा काचमणिरपि कायो भण्यते, प्राकृते सुकायः । तथा भद्र
 मपि किञ्चिद्वेत्सावि 'निकायमाहसु'ति निकाचितभास्यावयवन्तः, प्राकृतशैत्या निकायेति गाथार्थः, गत नामद्वार,
 अञ्जना स्थापनाद्वार व्याख्यायते—'अक्से धराहण' अश्वे—चन्द्रनके धराटके वा—कपर्दके वा काष्ठ—जुष्टिमे जुष्टे वा—
 पञ्चकृते धिभ्रकर्मणि वा प्रतीते, किमित्याह—सर्वो भावः सद्भाषः सत्य इत्यर्थः समाभित्य, तथा असतोभावाः असद्भावः अतथ्य
 इत्यर्थः, तं चाभित्य, किं ?—स्थापनाकाय विजानाहीति गाथार्थं ॥ १४११ ॥ सामान्येन सद्भाषासद्भावस्थापनो
 दाहरणमाह—'लेप्यगाहरथी' यदिह लेप्यकहस्वी हस्वीति स्थापनायां नियमयते 'एस सभभाषिया भये टयण'चि
 प्पा सवृभाषस्थापना भयतीति, भवत्यसवृभावे पुनहस्वीति निराकृतिः—हस्त्वाकृतिशून्य एव चतुरक्रादापिचि ।
 सर्वेवं स्थापनाकायोऽपि भायनीय इति गाथार्थः ॥ १४१२ ॥ शरीरकायप्रतिपादनायाह—'ओरास्त्रियपजपिय' चर्दारः
 पुद्गलैर्निर्धुषमौदारिक धिविधा क्रिया सस्यां भवं वैक्रिय प्रयोजनाधिना आद्रियत इत्याहारकं तेजोमय वैजस
 कर्मणा निर्धुषं कर्मणं, औदारिक वैक्रिय आहारकं तेजस कर्मणं धैव एव पञ्चपिप ससु शीर्यन्त इति शरीरानि
 शरीराण्येव पुद्गलसङ्घातकपत्वात् काय' शरीरकायः विज्ञातव्य इति गाथार्थः ॥ गतिकायप्रतिपादनायाह—
 'वचसुधि गद्' इयमप्यन्यकर्तुकी गाथा सोपयोगेति च व्याख्यायते—वचसुच्चपि गतिशु—नारकतिर्यगन्तरामरउधणासु

'देशो'ऽपि शरीरसमुद्भूयो नारकायीनां यः स गतौ काय इतिकृत्वा गतिकार्यो भूष्यते, अथान्तरे व्याहृत्वा—'एषो
 सरीरकाव'ऽपि नन्येष शरीरकाय सका, तथाहि—नीवारिकादिव्यधिरिका नारकाधिर्यगादिवेहा इति, आचार्य व्याहृ—'धिसे-
 सणा होसि गतिकार्यो'धिशेषणाहृ—'धिशेषणसामर्थ्याद् भवति गतिकार्यः, विशेषणं चात्र गतौ कार्यो गतिकार्यः, पथा द्विवि-
 धाः संसारिणः—प्रसाः स्याधराक्ष, पुनस्य एव स्त्रीपुनपुंसकविशेषेण भिद्यन्त इत्येवमत्रापीति गार्थार्थः ॥ अथवा सर्वसत्त्वानाम-
 पान्तरालगतौ यः कायः स गतिकार्यो भूष्यते, तथा च्याह—'अेषु यगहिसो' येनोपयुहोत—उपकृतो ब्रह्मति—गच्छति भवादन्यो
 भयः भवान्तर एव, एतदुक्तं भवति—मनुष्यादिर्मनुष्यभावात् 'प्युतः धेनाभयेणा(धिशोड)पान्तराले देवाधिसर्वं गच्छति स ग-
 तिकार्यो भूष्यते, त कालमानसो दर्शयति—यच्चिरेण 'कालेण'ति स च पापवा काठेन समयादिना ब्रह्मति तावन्ममेव कालमसौ
 इति सर्वत्रस कर्मणशरीर गतिकार्यस्यदाभयेणापान्तरगतौ जीवगतेरिति भावनी(यम)यं गार्थार्थः ॥ निकायकायः प्रतिपा
 एतं तत्र—'नियय'ऽपि गाभान्दं व्याख्यायते 'निययमहि'ओ ष काभो जीवनिकाय'ऽपि नियतो—नित्यः कायो निकायः, नित्यता
 यास्य चिद्व्यपि काठेषु भायात् अपिको पा कायो निकायः, यथा अधिको दाहो निदाह इति, आधिक्यं चास्य पर्याधर्मास्ति
 कायापक्षया स्वभेदापक्षया पा, तथाहि—एकादयो पापदसङ्ख्याः पुषिधीकायिकास्तावत् कायस्य एव स्वत्वादीयान्यप्रक्षेपापक्षेपा
 निकाय इति, एयमन्यव्यपि यिन्नापेत्येयं जीवनिकायसामान्येन निकायकार्यो भूष्यते, अथवा जीवनिकायः पुषिध्यादिभेयसिद्धः
 परप्रियोऽपि निकायो भूष्यते तत्समुदायः, एयं च निकायकाय इति, गतं निकायकायद्वारं। शत्रुनाऽस्मिकायः प्रतिपाद्यते,

कायः तथा भावकायश्चेति गाथासमासार्थः ॥ व्यासार्थं तु प्रतिद्वारमेव व्याख्यास्यामः, तत्र नामकायप्रतिपादनायाह—
 'काओ कस्सधि'ञि कायः कस्सधिच् पदार्थस्य सचेतनाचेतनस्य वा नाम क्रियत स नामकायः, नामाभिस्य कायो नाम
 कायः, तथा देहोऽपि—शरीरसमुद्भवोऽपि चक्षते कायः, तथा काश्मणिरपि कापो भण्यते, प्राकृते तु कायः । तथा पद्म
 मपि क्रिच्छिलेखादि 'निकायमाहंस्तु'ञि निकाचितमाख्यातवन्तः, प्राकृतशैत्या निकायेति गाथार्थः, गर्तं नामद्वार,
 अधुना स्थापनाद्वार व्याख्यायते—'अवसे पराहण्' अर्थे—चन्दनके पराटके वा—कपर्दक वा काष्ठ—बुद्धिभे पुंसे वा—
 यस्त्रकृते चिन्नकर्मणि वा प्रतीते, किमित्याह—सतो भावः सन्नायः तस्य इत्यर्थः तमाभिस्य, तथा असतोभावः असद्भावः असप्य
 इत्यर्थः, ते चाभिस्य, किं ?—स्थापनाकायं विजानाहीति गाथार्थं ॥ १४३१ ॥ सामान्येन सर्वभावावद्भावस्यापनो
 धाहरणमाह—'लेष्णगह्वरथी' यदिह लेष्णकहस्ती हस्तीति स्थापनायां निषेधयते 'एस सठमाधिया भये ठयण'ञि
 एया सर्वभावस्थापना भयसीति, भवत्यसद्भावे पुनहस्तीति निराकृतिः—इत्याकृतिशून्य एव चतुरक्रादायिति ।
 सदेव स्यापनाकायोऽपि भावनीय इति गाथार्थः ॥ १४३२ ॥ शरीरकायप्रतिपादनायाह—'ओरालियवठपिय' चदरः
 पुद्गलैर्निर्बुत्तनीदारिक विधिधा क्रिया चिक्रिया तस्यां भवं वैक्रिय प्रयोञ्जनाधिना आद्रियत इत्याहारक वेओमय सैञ्जस
 कर्मणा निर्वृत्तं कार्मणं, औदारिक वैक्रिय आहारकं सैञ्जसं कार्मणं चैव एव पयायिय' सलु शीर्यन्व इति शरीरालि
 शरीराप्येव पुद्गलसङ्घातरूपत्वात् काय शरीरकायः पिजातव्य इति गाथार्थः ॥ गतिकायप्रतिपादनायाह—
 'वठसुवि गह' इयमप्यन्यकर्तुकी गाथा सोपयोगेति च व्याख्यायते—चतसृच्यपि गतिशु—नारकतिर्यगरनारामरजधणासु

नीचमजानापभावं प्रमथ्यिकापाण नरिषु व्यसिषत् । नेन रं केवञ्जपसु नत्पी वृष्यस्यिकापत् ॥ १४६७ ॥
 काम भविषसुरारसु भावो सो वेव जस्य वृद्धिः । एस्सो न नाव जायद् नेन रं ते वृष्यदेवुसि ॥ १४६८ ॥
 बुद्ध्योऽणतरमधिपं जद् पृष लो नवा अणत्तगुणा । एगस्स एगकाले भवा न शुब्धति व अणोगा ॥ १४६९ ॥
 ससासु दोसु सरो भदिससमाणोऽपि पप्य समर्पेय । जद् भोमासरं स्सिस्स मदेव एयंपि मायव्वं ॥ १४७० ॥
 माउपपपति नेप नधर अशोचि जो पपसम्भो । सो पपकाओ भल्लद् जे एगपप् पद् भत्त्वा २३१ ॥ (मा०) ॥
 सगाहकाभोऽणंगापि जस्य एगपपणेण पिप्पति । जद् साकिगामसेणा जाओ वसही (सि) निविद्धसि ॥१४७१॥
 पञ्चपकाओ गुण इति पञ्चप जस्य पिंदिपया पद्देवे । परमाणुमिधिकाभिचि जद् वलार्हे अणत्तगुणा ॥ १४७२ ॥
 एगो काओ बुद्धा जाओ एगो चिद्धद् एगो मारिको । जीवतो अ मपण मारिको मं उव माणव ! केण हेजणा ? ॥१४७३॥
 दुग तिग चउरो पप य भाया पद्भा य जस्य पट्टसि । सो दोह भावकाओ जीवमजीवे चिमासा व ॥ १४७४ ॥
 काप सररि र्देहे बुदी प चप उवपप य सघाए । वस्सय ससुस्सय वा कलेवरे मत्थ लण पाणू ॥ १४७५ ॥

अत्र 'कायस्स च निकरोपा' कायस्स सु निशेषः कार्यं इति 'वारसव' चि द्वादशप्रकारः । 'ऊळओ य वस्सतो' पद्द
 धास्सणविपप पद्दप्रकार इत्यर्थः, पधार्दे निगदसिद्ध उव कायनिशेषयद्विधादनायाह—'नामं उवणा' नामकायः
 स्थापनाकायः धरारकायः गतिकायः निकायकायः अस्सिकायः द्रव्यकायस्य मातृकायः समरकायः पर्यायकायः मार

काए वस्सगगमि ष निक्खसेवे इति बुद्धि ए विगप्पा । एएसिं सुणहपी पत्तेय परुवण सुच्छ ॥ २२८ ॥ (भा०) ॥
'काए वस्सगगमि ष' काये कायविषयः वरसर्गे च-वस्सगगविषयश्च पथ निषेधे-निषेधविषयी भवतः द्वी एष विकर्त्ता-
द्वावेव भेदो, अनयोर्द्वयोरपि कायोत्सर्गाविकल्पयोः प्रत्येक प्रकण्ठां पश्य इति गार्थार्थः ॥ २२८ ॥

कापरस ए निक्खसेवो धारसओ उक्कओ अ वस्सगगे । एएसिं सु पयाण पत्तेय परुवण सुच्छ ॥ १४६० ॥
नाम ठवणोत्तरीरे भाई निकोयत्थिकायं दथियं य । मात्तय संगह पज्जंभंभारे मह भाषकांग य ॥ १४६० ॥
काओ कस्सइ नाम कीरइ वेदोधि सुवर्ह काओ । कायमणिओधि सुवइ पदमधि निकायमाहसु ॥ १४६१ ॥
अक्खे धराहए वा कहे पुत्थे य च्चिस्सकम्मो य । सन्भावमसन्भावं ठवणाकाय धियाणाहि ॥ १४६२ ॥
खिप्पगाहत्थी इत्थिस्सि एस सन्भावधिया भवे ठवणा । होइ अस्सन्भावे पुण इत्थिस्सि निरागिर्ह अक्खो ॥ १४६३ ॥
ओराखियेवेवत्थियआहारगतयेकम्मप वेव । एसो पच्चिदो खलु सरीरकाओ सुणेपन्थो ॥ १४६४ ॥
वजसुवि भाईसु वेदो नेरइयार्हण ओ स गइकाओ । एसो सरीरकाओ धिसेसणा होइ गइकाओ ॥ १४६५ ॥
जेणुधगाहिओ वचइ भवत्तर् जधियेण कालेण । एसो खलु गइकाओ सनेपण कम्मगसरीर ॥ १४६६ ॥

निययमहिओ ष काओ जीवनिकाओ निकायकाओ य । अत्थिस्सिपुपएसो नेण पच्चत्थिकाया ज ॥ १४६७ ॥
ज सु पुरक्खहमाष दधिय पच्छाकइ ष भावाओ । त होइ दव्यदधिय जइ भविओ दव्येवार्ह ॥ १४६८ ॥ (भा०)
जइ अत्थिकाया भावो अपएसो सुज्ज अत्थिकायाण । पच्छाकइ दव्य सो ने इत्थिज दव्यत्थिकाया ष ॥ १४६९ ॥ (भा०) ॥

नीचमज्जनायाम्भावं जमस्थिकापाण मस्थि जस्थिस्त । नेत्र र केवलपुसु मत्पी वृष्यस्थिकापस्त ॥ १४३७ ॥
 काम मस्थिपसुरारसु भावो सो ज्ञेय जस्य बर्हति । एस्तो न ताव जापइ नेत्र र ने वृष्यवेरुस्थि ॥ १४३८ ॥
 बुद्भोऽणतररिष्या जइ पष तो नवा अणत्तगुणा । एगस्तु एगकाले भवा न कुर्वति च अणोणा ॥ १४३९ ॥
 बुद्भोऽणतरमस्थियं जइ चिद्धर भाजभ सु अ पक्क । इज्जिपेरुसुधि जइ सं दग्धमवा बुद्ध तो नेऽधि ॥ १४४० ॥
 संसासु दोसु सरो भदिस्समाणोऽधि पप्प समईय । जइ भोमासर चित्तं तहेव प्यपि नापब्बं ॥ १४४१ ॥
 माजपपपति नेप नवर असोधि जो पपसमूहो । सो पपकाओ भलइ जे एगपप बहू भत्था २३१ ॥ (मा०) ॥
 सागइकाभोऽणंगधि जत्थ एगपपणेण थिप्यति । जइ सालिगामसेणा जाओ बसही (ति) निचिद्धत्ति ॥ १४४२ ॥
 पञ्चकामो पुण इति पञ्चवा जत्थ चिद्धिया बह्वे । परमाणुमिधिकंमिधि जइ बलार् अणत्तगुणा ॥ १४४३ ॥
 एगो काओ बुद्हा जाओ एगो चिद्धर एगो मारिओ । जीवतो अ मपण मारिओ न छवमाणव ! केण हेउणां ॥ १४४४ ॥
 दुगत्तिग चउरो पष य भाया पडुआ व जस्य षट्ठि । सो दोइ भावकाओ जीवमजीवे चिमासा व ॥ १४४५ ॥
 काण सरीर देहं सुदी प चप उपपप य सथात्त । वस्तय समुत्सए वा कलेधरे मत्थ तण पाणू ॥ १४४६ ॥

एव 'कायस्य च निरुत्सवो' कायस्य तु निक्षेपः कार्यं इति 'पारसव'चि द्वाप्यप्रकारः । 'ऊकओ व वस्तानो' पद्व
 भांसर्गापिपयः पदप्रकार इत्यर्थः, पञ्चार्द्धं निगदसिद्ध तत्र कायनिक्षेपप्रतिपादनायाह—'नामं उक्णा' नामकायः
 स्थापनाकायः शरीरकाय गतिकायः निकायकायः अस्त्रिकायः द्रव्यकायश्च मातृकायः संप्रहकायः पर्वणिकायः मार

काए वस्सगगमि य निक्खेवे इति बुद्धि च विगप्पा । एएसिं बुण्हपी पत्तेय परुवण पुच्छ ॥ २२८ ॥ (भा०) ॥
'काए वस्सगगमि य' काये कायविषयः उत्तमो च-वत्सर्गविषयश्च एव निक्षेपे-निक्षेपविषयी भवतः द्वौ एव विकर्ता-
द्वयेव भेदी, अनयोर्द्वयोरपि कायोत्सर्गविकल्पयोः प्रत्येक प्रकृषणां पश्य इति गार्थार्थः ॥ २२८ ॥

कायस्स च निक्खेवो धारस्सओ उक्खओ अ उत्सगगे । एएसिं तु पयाण पत्तेय परुवण पुच्छ ॥ १४६० ॥
नाम ठवणोत्तरीरे भई निकोपत्थिकार्यं वयिणं य । माउय सगोह पज्जधं भारे तह भावकाए य ॥ १४६० ॥
काओ कस्सइ नाम कीरइ देहोवि बुधइ काओ । कायमणिओवि बुधइ पद्धमधि निकायभाइसु ॥ १४६१ ॥
अक्खे वराएए वा कट्टे तुत्थे य चित्तकम्मे य । सन्भावमसन्भाव ठवणाकाय विघाणाहि ॥ १४६२ ॥
ल्लिप्यगहत्थी इत्थिस्सि एस सन्भाविया भवे ठवणा । होइ असन्भावे पुण इत्थिस्सि निरागिइ अक्खो ॥ १४६३ ॥
ओरालियेवेवत्थियथाइरगतियकम्मए वेव । एसो पचविहो ल्लसु सरीरकाओ सुणेपत्थो ॥ १४६४ ॥
चउत्तुधि गईसु देहो नेरइयार्हण जो स गइकाओ । एसो सरीरकाओ वित्सेसणा होइ गइकाओ ॥ १॥ (प्र०) ॥
जेणुधगहिओ वचइ भवत्तरं जाचिरेण कालेण । एसो खलु गइकाओ सत्तेपग कम्मगसरीर ॥ १४६५ ॥

निययमहिओ य काओ जीवनिकाओ निकायकाओ य । अत्थिस्सिपुएएसो तेण पचत्थिकाया च ॥ १४६६ ॥
ज तु पुरक्खइभाय वधिय पच्छाकइ य भावाओ । त होइ दब्बदधिय जइ भविओ दब्बद्वेवार्इ ॥ २६२ ॥ (भा०)
जइ अत्थिकायभावो अपयसो कुल्ल अत्थिकायाण । पच्छाकइन्व गो ते इत्थिस्स दब्बदिपिकाया च ॥ २६० ॥ (भा०) ॥

त्वसा पृथिव्यादिसंपद्विभक्त्या निर्दिगतिक्वित्ना पण्सासात्सेन, सेनाथ्यद्वयमानसयाभूतं गुरुतरं क्वेषिशेषा
 विसोपपन्दीति गाथार्थः ॥ १४१९-१४२७ ॥ एवं सप्तप्रकारभावप्रणविक्रिस्सावि प्रवर्धिता, मूलादीनि तु विपयनिक्र
 णद्वारेण स्वस्थानावपसेयानि, नेह पितृभ्यन्ते, इत्युक्तमाजुपन्निक, प्रस्तुत प्रस्तुमा-र्यमनेनानेकस्वरूपेण-सम्बन्धेनापाठस्य
 कायोत्सर्गाव्यपनस्य चर्यार्थनुयोगद्वाराणि सप्तपञ्चानि पकथयानि, तत्र नामनिष्पत्ते निक्षेपे कायोत्सर्गाव्यपनमिति
 द्वायोत्सर्गः अभ्ययनं च, सप्त कायोत्सर्गमधिकृत्य द्वारगाथामाह निर्मुक्तिकारः—

निपसंघ १ गद ७ विद्यागमगणा ३ काल ४ मेपपरिभार्यो ५ ।
 भस्व ६ सरे ७ विहि ८ योसा ९ कस्ससि १० फल ११ वाराद ॥ १४२८ ॥

'निपसपगद्विद्याण' निपसपति कायोत्सर्गस्य नामादित्त्वणो निक्षेपः कार्यः 'पगद्व'ति एकार्यिकानि षकथयानि
 'विद्यागमगण' सि विधान भद्रोऽभिधीयते भद्रमार्गणाकाया 'कालभेदपरिमाणे'ति कालपरिमाणमभिभवकायोत्सर्गादीनां
 पण्ण्य, भेदपरिमाणमुत्सर्गादिकायात्सर्गभेदानां षकथ्य यावन्तसा इति, 'भसदसरे'ति अक्षरः षडक्ष कायोत्सर्गकथा
 षकथ्यः 'विहि'ति कायोत्सर्गद्वरणविपर्ययः 'योस'ति कायोत्सर्गदोषा षकथ्याः 'कस्ससि' कस्य कायोत्सर्ग इति
 षकथ्य 'द्व'ति एहि'कानुष्मिकभद्र फल षकथ्य 'दाराद'ति एतावन्ति द्वाराणीति गाथासमासार्थः ॥ १४२८ ॥ व्यासार्थ
 तु प्रतिद्वार भाष्यद्वेयाभिधास्यति । तत्र षापस्योत्सर्गः कायोत्सर्ग इति द्विष्व नामेतिहुत्वा कायस्य उत्सर्गस्य च निक्षेपः
 काय इति । तथा च्चाद भाष्यकार —

स्पर्शनाच्छ्रवणा धार्यते—निषिध्यते, पञ्चमे शब्दे चतुते प्रणोऽस्यास्तीति प्रणी सस्य प्राणिनः रांद्रतरस्याच्छ्रवणस्यति गाधार्यः ॥
 'रोहंश्च वण छुं' इति रोहयति प्रण पठे शब्दे चतुते सति द्वितमितमोजी द्विस-पच्यं मित-स्तोक अमुञ्जन्वेति, याय
 च्छब्देन दूषित 'तसियमिच्च'ति साधनमात्र छिद्यते, सप्तमे शब्दे चतुते किं ?—पूतिमासादीति गाधार्यः ॥ 'तद्विय अटा-
 येति तथापि च 'अह्वयमाणो'सि अतिष्ठति सति विसर्पतीत्यर्थः, गोनसभक्षितार्दां रच्छ(रुम्क)क्रेयापि क्रियत, सद्रुच्छदः
 सहास्थिकः, शेषरक्षार्थमिति गाधार्य ॥ एव तावद् द्रव्यप्रणस्रक्षिकितसा च प्रतिपादिता, अनुना भाषप्रणः प्रतिपाद्यत—

'मूलतरगुणकवस्स' गाहा, इयमन्यकर्तृकी सोपयोगा वेति व्याख्यायते, मूलगुणाः—प्राणातिपातादिविरमणव्यधनाः पिण्ड
 विशुद्धव्यापयस्तु चत्तरगुणाः, एते एव रूपं यस्य स मूलगुणोत्तरगुणकयस्य, तापिनः, परमभासो चरणगुरुपथेति समासः
 सस्य अपराधाः—गोचरादिगोचराः त एव दान्यानि तेभ्यः प्रभवः—सम्भयो यस्य स तथापिधः भाषप्रणो भवति ज्ञातव्य
 इति गाधार्यः ॥ साम्प्रतमस्यानेकभेदमिषस्य भाषप्रणस्य धिधिवप्रायश्चित्तभैषजेन चिकित्सा प्रतिपाद्यते, यत्र—

'भिक्षसायरियाद्' भिक्षाभ्यर्थादिः शुभ्यस्यतिचारः कश्चिद्विकटनयैव—आलोचनयैवेत्यर्थः, आदिशब्दाद् विचारभूम्यादिना
 मनजो शुद्धत, इह च्चातिचार एव प्रणः २, एव सर्वत्र योजय, 'धितिव'सि द्वितीयो प्रणः अपस्तुपक्षित सेतयियेकादा
 हा कसामितोऽस्मीति सहसा अगुप्तो वा मिथ्यावुक्त्वमिति विधिविस्सेत्यय गाधार्यः ॥ 'सुददादिषु इटानिष्टेषु रागं द्वेष वा
 मनसा(मनाक)गतः अत्र 'तद्भो' वृत्तीयो प्रणः मित्रभैषज्यधिक्रस्या, आलोचननाप्रतिकमणसोष्य इत्यर्थः, ज्ञात्सा अनपणीय
 भक्तादि धिगिष्यना चतुर्थ इति गाधार्यः ॥ 'उत्सगणेणपि सुम्हाद्' कायोत्सर्गेणापि शुद्ध्यति अतिचार' कश्चिद्, कश्चिद्

षष्ठा युष्विस्वादिषषह्रनादिजन्प्ये निर्दिगसिक्वादिना षण्मासाभ्यन्तेन, तेनाप्यष्टयुष्यमानस्यपामूर्तं गुरुतरं केवसिधेषा
 त्रिसोषपन्वीति गाथार्थः ॥ १४१९-१४२७ ॥ पूर्व षष्ठमकारमापमणश्चिक्विस्वापि प्रदर्शिता, मूलादीनि तु विषयनिक्रम-
 णद्वारेण स्वस्थानात्प्रपद्येयानि, नेह पितृन्मन्त्रे, इत्युक्तमानुषक्विकं, प्रस्तुतप्रस्तुतम—एवमनेनानेकस्वल्पेण—सम्बन्धेनापाठस्य
 कायोत्सर्गाप्ययनस्य अर्थार्थनुयोगद्वाराणि सम्पद्यन्ति पक्व्यानि, तत्र नामनिष्पत्ते निधेये कायोत्सर्गाभ्ययनमिति
 वापोत्सर्गः अप्ययन च, षष्ठ कायात्सर्गमधिकृत्य द्वारगाथामाह निर्युक्तिकारः—

निक्सेषे १ गद ० पिद्राणमगणा ३ काल ४ भेपपरिमाणे ५ ।

भस्त्र ६ सह ७ यिदि ८ दोसा ९ कस्ससि १० फल च ११ वाराइ ॥ १४२८ ॥

'निक्सेषेपगदपिद्राण' निक्सेषपति कायात्सर्गस्य नामादित्त्वणो निधेयः कार्यः 'पगद'सि एक्यधिकानि पक्वपानि
 'पिद्राणमगणा' सि पिधान भद्रोऽभिधीयते भद्रमार्गणाकाया 'काडभेदपरिमाणो'चि काडपरिमाणमभिभवकायोत्सर्गादीनां
 पण्ड्यं, भद्रपरिमाणमुत्सर्गादिकायात्सर्गभेदाना पक्वप्य यापन्सल इति, 'असहसरे'सि अष्टः शठश्च कायोत्सर्गकषा
 पण्ड्यः 'यिदि'सि कायोत्सर्गद्वरणविधियाप्य 'दोष'सि कायोत्सर्गदोषा पक्व्याः 'कस्ससि' कस्य कायोत्सर्ग इति
 पण्ड्य 'कड'सि एदिकाभ्युत्सर्गकभद्र फल पक्वप्य 'दाराइ'ति प्रसापनिव द्वारानीति गाथासमाचार्यः ॥ १४२८ ॥ व्यासार्थ
 तु प्रविद्वार भाष्यद्वयाभिधास्यति । षष्ठ कायस्योत्सर्गः कायोत्सर्ग इति द्विपदं नामेति कृत्वा कायस्य उत्सर्गस्य च निधेयः
 कायं इति । षष्ठा चार भाष्यकार —

करण ॥
श्विषभेपजेनाप ॥

प्रतिपादितः, यथोक्तं—'सिद्धे

ष—'अहं करगओ निकतर वारं जंता ३

रसगो अह सुद्वियस्स भज्जति भंगमंगाह । इय ॥ ५ ॥

यिके पारित्रमुपयणित, चतुर्विंशतिस्त्रये त्वर्वातां गुणस्तुतिः, स।

धामेधनमंहिका मुष्मिकापायपरिजिहीर्षुणा गुरोर्नियेवनीर्य, तस्य धन्वन्तूरुः ॥ १ ॥

व्यष स्यानेपु प्रतीप क्रमणमासेपनीयमित्यनन्तगण्ययने तन्निरूपितं, इह तु तथाप्येव ॥ १ ॥

भज्यात् प्रतिपाद्यते, तत्र प्रायश्चित्तसंभेयजमेय तावद्विचित्रं प्रतिपाद्यन्नाह—

आलोयण पश्चिमणे मीस विवेगे तथा धितस्सगो । तव छेय मूल अणवद्वया य पारंथिप ५५

आटोयण ति आलोष्वना प्रयोजनतो हस्तशतावु वदिर्गमनागमनावी गुरोर्विकटना, 'पश्चिमणे'चि प्रतीपं क्रमणं

एत इच्छा निहन्ति एत पात्र पुनरपि मजन् । एवं इच्छन्ति सुविहिताः कापोरसर्गेन क्माधि ॥ १ ॥ कापोत्तरे वषा सुस्वितस्स भस्मयन्ते जन्तो

एत एत इच्छन्ति सुविहिता भइविष कर्मसंवावम् ॥ २ ॥

मूलकारणरूपस्य नारणो परमस्वरणपुरिसस्य । अन्तराहस्यरूपमर्थो नावर्णो हीर नायव्यो ॥ १ ॥ (प्र०) ॥
 विवस्वापरिघार सुवस्व अह्वारो कोइ विवस्वणाप्य च । वीव्यो असमिधोमिन्नि कीस सरसा अशुक्तो वा ॥ १४२५
 सधारपसु राग वीसं च प्रणा गयो नदपगमि । नाव अणोसणिज्ज अन्तारविनिष्ण चवस्ये ॥ १४२६ ॥
 उरसगणायि सुवस्व अह्वारो कोइ कोइ च नवेण । नेणवि अस्तुअसमाणा छेपधिसेसा विसोहिंसि ॥ १४२७ ॥

द्विधियो—द्विप्रकारः 'कापंमि पणो'चि वीयव इति कायः—शरीरमित्यर्थः तस्मिन् प्राण-वतलक्षणः, द्वैविध्यं दर्शयति—
 सस्मादुर्भवोऽस्येति सद्ब्रह्मयो-गणद्वयः आगन्तुकस्य ज्ञातव्यः, आगन्तुकः कण्ठकारिप्रमथः, तन्नागन्तुकस्य क्षिपते दाय्यो-
 न्तरणान्तरस्य—सद्ब्रह्मपस्थितिर्गाथार्थः ॥ यद्यस्य यथोद्भूयते—वसरपरिकर्मे क्रियते द्रव्यप्राण एव तदेववर्धयित्सुताह—'सणुभो
 अष्ठिक्स्तुहो' इति सनुरेव सनुकं कृशमित्यर्थः, न तीक्ष्णगुणवमतीक्ष्णमुक्तमिति भावना, नास्मिन् योनिर्ध विद्यत इत्यधोनिर्ध
 कथं नधरं त्यागधर्मं, वयस्य 'अपवत्समिधिसंभो'चि परित्यजयते दास्य प्राकृतधर्म्या तु पुष्टिर्जनित्वेण, 'सन्धो न मस्त्रिह्वर
 पणा यं' न य मृपते प्रणा, अल्पत्वात् दास्यस्येति गाथार्थः ॥ प्रथमशान्त्यञ्जे अथ विधिः, द्वितीयविशान्त्यञ्जे पुनरर्थ—'उगु
 लियमि' सप्तमृपव तन्नायव सस्मिन् द्वितीये कस्मिन् ?—अद्वैतगते सत्य इति योगः, मनात् इहलक्ष इति भावना, अथ
 'मस्त्रिह्वर पर ति मृपते यदि पर प्रणा इति चन्द्रण दास्यस्य, मर्दनं प्रणस्य, पूरणं कर्णमजाविना सत्यैवीतानि क्रियन्ते
 द्वागते तृतीये दास्य इति गाथार्थः ॥ 'मा धेयणा च तौ चन्द्रेणु गाळति सोणिप चवस्ये । कश्चिद लङ्किति चिक्रा पारिह्वर'
 इति मा पदना भविष्यतीति तव वदस्य दास्य गाळयन्ति योनिव चतुर्थे दास्य इति, सथा स्वतां वीधमिति नेपथ्य-परि

अथ कायोत्सर्गाध्ययन

व्याख्यातं प्रतिक्रमणाध्ययनमधुना कायोत्सर्गाध्ययनमारभ्यते, अस्य धायमभिसम्बन्धः—अनन्तराध्ययने वन्दनाद्य-
करणादिना रसलितस्य निन्द्या प्रतिपादिता, इह तु स्वलितविशेषतोऽपराधप्रणयिशेषसंभवादेतावताऽशुद्धस्य सतः प्राय
श्चित्तभेदजेनापराधप्रणयिचित्सा प्रतिपाद्यते, यद्वा प्रतिक्रमणाध्ययने मिथ्यात्वादिप्रतिक्रमणद्वारेण कर्मनिदानप्रतिषेधः
प्रतिपादितः, यथोक्तं—‘मिच्छत्तपश्चिक्रमण’ मित्यादि, इह तु कायोत्सर्गकरणतः प्रागुपात्तकर्मस्यः प्रतिपाद्यते, वक्ष्यते
च—“अहं करगओ निकंत्तइ दाहं अंतो पुणोऽवि घसंतो । इय किंतति सुविहिद्या कावस्तगणेण कम्मइ ॥ ३ ॥ काव
रसगणे अह सुद्धियस्स भजंति अंगमंगाइ । इय भिंदंति सुविहिद्या अट्टविह कम्मसंघाय ॥ २ ॥” इत्यादि, अथवा सामा
यिके चारित्र्यमुपयणितं, चतुर्विंशतिसंख्ये त्यहंतां गुणस्तुतिः, सा च ज्ञानदर्शनरूपा, पद्यमिदं त्रितयमुक्तं, अस्य च धित-
घासेयनमैहिकामुष्मिकापायपरिजिहीर्षुणा गुरोर्निवेदनीयं, तच्च वन्दनपूर्वकमित्यतस्सन्निकृषितं, निवेद्य च भूयः शुभे
व्येय स्थानेषु प्रतीप क्रमणमासेयनीयमित्यनन्तराध्ययने तन्निकृषितं, इह तु तयाऽशुद्धस्यापराधप्रणयिचित्सा प्रायश्चित्त
भेज्यात् प्रतिपाद्यते, तत्र प्रायश्चित्तभेज्यमेव तावद्विधिं प्रतिपादयन्नाह—

आलोपण पश्चिक्रमणे मीस विवेगे तद्वा धितस्सगो । तव छेय मूल अणवट्टया प पारंधिप्प वेव ॥ १४१८ ॥
‘आलोपणं’ति आलोचना प्रयोजनतो हस्तशस्तावु वदिर्गमनागमनावी गुरोर्विकटना, ‘पश्चिक्रमणे’त्ति प्रतीपं क्रमणं

१ यथा कच्छो निरुन्तति इह वात्तु पुत्रायि मज्जत् । एवं इन्वन्ति सुविहिताः कापोत्सर्गेण क्माधि ॥ १ ॥ कापोत्सर्गं यथा सुस्वितस मन्वन्ते जज्ञो
पात्राणि । एवं धिन्द्वन्ति सुविहिता वदन्ति कर्मसंघातवु ॥ २ ॥

मूलकारणरूपस्य नाशो परमपरणपुरिसस । अकारसकृपमयो भाववर्णो होइ मापव्यो ॥ १ ॥ (प्र०) ॥
 भिन्नत्वारिपार सुजस्र अकारो कोइ विपवणाए व । धीयो असमिधोमिस्त्रि कीस सहसा अगुणो वा ॥ १४२८
 सदाएएसु राग दोस च मणा गयो नइपगामि । माउ अणोसणिअ मत्ताइविगिण्ण चउत्थे ॥ १४२९
 उरसगणवि सुजस्र अकारो कोइ कोइ व नवेण । नेणधि असुअमाणा ऐयविसेसा विसोइदि ॥ १४३० ॥

द्विधियो—द्विप्रकारः 'कार्यमि यणो'चि धीपव इति कायः—सरीरमित्यर्थः तस्मिन् प्रणः—वतकृपाः, द्वैविध्य पर्यवृत्ति-

सस्माद्भुभयोऽस्येति सद्भुभयो—गणद्वयिः आगन्तुकस मोतव्यः, आगन्तुकः कण्टकादिप्रभयः, उवागन्तुकस्य क्रियते अस्म्यो-
 वरणं नंतरस्य—तद्भुभयस्यति गाथार्थ ॥ यद्यस्य यथोद्विपते—उचरपरिकर्म क्रियते इत्यप्रण एव तदेतदमिधिसुराह—'तणुयो
 अठिक्सगुदो' इति तनुरप तनुक कृशमित्यर्थः, न तीक्ष्णगुणमतीक्ष्णमुखमिति भावना, नास्मिन् सोणितं विषय इत्यणोभितं
 केषु नपर स्यात्प्रथं, वचस्य 'अपवमसिचि सगो'चि परित्ययते इत्येय प्राकृतशंस्या तु पुञ्जिनित्तेशः, 'सगो न मकिअइ
 यणा य' न च मृपते प्रणः, अस्तथात् दान्त्यस्येति गाथार्थः ॥ प्रथमस्यस्ये अयं विधिः, द्वितीयादिद्यस्यजे पुनरर्थ—'उगु
 द्वियमि' सप्रमुदव सप्रानुव तस्मिन् द्वितीये कस्मिन् ?—अदूरगते इत्य इति योगः, मनाग् इत्यस्य इति भावना, अथ
 'मकिअइ पर ति मृपते यदि पर प्रण इति उचरणं दान्त्यस्य, मर्दनं प्रणस्य, पूरण कर्णमजादिना तस्यैवैतानि क्रियन्ते
 इतरांतं तृतीये दान्त्य इति गाथार्थ ॥ 'मा येयणा व तो उचरेतु गावति सोणिय चउत्थे । उचरेव उचुति चिह्वा वारिअइ'
 इति मा यदना भविष्यत्वाति तव वचस्य दान्त्य गावयन्ति द्योणित चसुपे दान्त्य इति, तथा च्छातां धीप्रामिति चेद्य—परि

अथ कायोत्सर्गाध्ययन

इयास्यातं प्रतिक्रमणाध्ययनमधुना कायोत्सर्गाध्ययनमारम्यते, अस्य षायमभिसम्बन्धा-अनन्तराध्ययने यन्वनाध-
 करणादिना रक्षितस्य निन्वा प्रतिपादिता, इह तु स्वलितविशेषतोऽपराधप्रणविशेषसंभवादेतायताऽशुद्धस्य सतः प्राय
 धित्तभेषेनापराधप्रणविकित्सा प्रतिपाद्यते, यद्वा प्रतिक्रमणाध्ययने मिव्यात्वादिप्रतिक्रमणद्वारेण कर्मनिदानप्रतिषेधः
 प्रतिपाद्यितः, ययोक्त-‘मिच्छत्तपडिक्रमण’ मित्यादि, इह तु कायोत्सर्गकरणतः प्रागुपात्तकर्मक्षयः प्रतिपाद्यते, वक्ष्यते
 च-“जह करगमो निकतत्र दाहं जंतो पुणोऽपि वधंतो । इय कितति सुविहिद्या कावस्सगणे कम्ममाइ ॥ १ ॥ काव
 रत्तगो जह सुद्धियस्स भज्जंति भंगमगाइ । इय भिदति सुविहिद्या अट्टविह कम्मसंपायं ॥ २ ॥” इत्यादि, अथवा सामा-
 यिके पारित्रमुपवर्णित, चतुर्विंशतिस्त्रये त्वहंतां गुणस्तुतिः, सा च ज्ञानदर्शनरूपा, एवमिदं त्रितयमुक्तं, अस्य च वित-
 धासेयनमैहिकामुष्मिकापायपरिजिहीर्षुणा गुरोर्नियेदनीयं, तच्च यन्वनपूर्वकमित्यतस्तस्मिन्नकृतं, निवेद्य च भूयः शुभे
 व्येय स्यानेतु प्रतीप क्रमणमासेयनीयमित्यनन्तगध्ययने तस्मिन्नकृतं, इह तु तथाप्यशुद्धस्यापराधप्रणविकित्सा प्रायश्चित्त
 भेषजात् प्रतिपाद्यते, तत्र प्रायश्चित्तभेषजमेव तावद्विचित्रं प्रतिपादयन्नाह-

आलोपण पडिक्रमणे मीस विवेगे तथा यिउस्सगो । तव छेय मूल अणवट्टया य पारंथिए चेष ॥ १४१८ ॥
 ‘आलोपण’ति आलोपना प्रयोजनतो हस्सशतात् वडिर्गमनागमनादी गुरोर्विकटना, ‘पडिक्रमणे’ति प्रतीपं क्रमण

१ यथा कडको निहृन्सति दाह वात् पुनादि मज्जन् । एवं इन्धन्ति सुविहिताः कायोत्सर्गम कर्माणि ॥ १ ॥ कायोत्सर्गे यथा सुस्थितस्त मस्यन्ते बहो
 पाहानि । एवं भिग्गुन्धि सुविहिता अट्टपिपं कर्मसंवावम् ॥ २ ॥

प्रतिकर्मणं, सहसाऽस्वमितादौ मिथ्याबुद्ध्यकृत्वकरणमित्यर्थः, 'मीस'सि मिश्र शब्दादिषु रागादिकरणे, विरुटना मिथ्याबुद्ध्युक्तं
 चेत्यर्थः, 'विधेगे'सि विधेकः अनेपणीयस्य भक्तादेः कथञ्चित् गृहीतस्य परित्याग इत्यर्थः, तथा 'चित्तस्मरणे'सि तथा
 बुद्ध्युत्सर्गे बुद्ध्युत्सर्गादौ कायोत्सर्गे इति भावना, 'तवे'सि कर्म तापयतीति तपः—गृधिष्यादिमंपट्टनादौ निर्विग(कृ)त्रिकादि,
 'छेदे'सि तपसा पुर्वमस्य श्रमणपर्यायच्छेदनमिति इत्यर्थः, 'मूल'सि प्राणातिपातादौ पुनर्नर्तारोपणमित्यर्थः, 'अणयद्वया य'सि
 इक्षतालाविप्रदानदोषात् पुष्टतरपरिणामत्वाद् व्रतेषु नाशस्याप्यते इत्यनवस्थाप्यः तत्रायोजनयस्याप्यता, 'पारंषिप्व वे'सि
 पुरुषविशेषस्य स्वखिन्नराज्यपथाघासेवनायां पारश्चिक भवति, पारं—प्रायश्चित्ता तमग्रति—गच्छतीति पारश्चिक, न तत्र
 कर्तुं प्रायश्चित्तमस्तीति गाथार्थः ॥ १४१८ ॥ एवं प्रायश्चित्तभेषजमुक्तं, साम्प्रतं म्रणः प्रतिपाद्यते, स च द्विभेदः—द्रव्यम्रणो
 माषम्रणश्च, म्रण्यम्रणः शरीरस्रतलक्षणः, असावपि द्विविध एव, तथा चाह—

बुविहो कार्यमि षणो तदुक्तमवागतुभो अ गायब्वो । आगतुयस्स कारइ सहुद्धरणे न इयररस ॥ १४१९ ॥
 तणुभो अतिबल्लुंढो असोणिओ केवल तप लुगो । अबउज्जसि सद्धो न मलिज्जइ षणो उ ॥ १४२० ॥
 उगुद्धियंमि बीए मलिज्जइ पर अबूरगे सद्धे । उद्धरणमरुणपूरण दूरयरगए तइपंगंमि ॥ १४२१ ॥

मा वेमणा उ तो उद्धरिणु गालति सोणिय चत्थे । रुज्जइ लद्धुति चिट्ठा बारिज्जइ पथमे षणिणो ॥ १४२२ ॥
 रोइइ षण छट्ठे वियमियमोई अमुंजमाणो वा । तिसिअमित्तं छिज्जइ सत्तमए पूइमसाई ॥ १४२३ ॥
 तइषिय अठायमाणो गेणसल्लइयाइ रुक्कए बावि । कीरइ तपगच्छेज्जो सअड्ढिओ सेसरबब्बडा ॥ १४२४ ॥

अजीयेसु दस भेदा, एते खंतिपर्यं अमुयतेण लद्धा । एर्यं महयाविसु एकेके दस २ लद्धमति, एव सत, एते स्रोतिदियमसुयं
 तण लद्धा, एय चम्पिखदियादियेसुवि एकेके सयं २ जासा सता ५००, एतेवि आहारसण्णाऽपरिखायणेण लद्धा, मयादि-
 सण्णादिसुवि पसेयं २ पंच सया, जाता दो सहस्सा, एते न करेतिस्ति एतेण लद्धा न कारवेदिपतेणवि दो करंते णाणु
 जाणति एतेणयि दो सहस्सा २०००, जाता ६ सहस्सा, एते मणेण लद्धा ६०००, यायाएवि ६०००, काएणवि छसि ६०००,
 जाता अट्टारससि १८००० । 'असताचारचारिणिणः' असताचार एव चारित्र, तान् 'सर्वान्' गच्छगतनिर्गतमेवान्
 'शिरसा' उत्तमाद्देन मनसा-अन्ताकरणेन मत्तकेन वन्वत्(बन्दे) इति वाचा, इत्यमभियगघ साभून् पुनरोपतः सकल-

मत्तयधामणमैनीप्रदर्शनायाह—

न्यामेमि सख्व जीये, सख्वे जीवा खमहु मे । मेत्ती मे सख्वमूपसु, वेर मख्खं न केणइ ॥ ३ ॥

एयमह आलोश्य निन्विय गरहिय दुगुणिय सम्म । त्तिविहेण पडिक्कतो थंदाभि जिणे चखवीस ॥ २ ॥ (सूत्रं)
 निगदसिद्धा पर्येयं, सये जीया खमंतु मेत्ति, मा तेपामप्यखान्तिप्रत्ययः कर्मधन्धो भवस्विति करुणयेवमाह । समाधौ
 स्वरूपप्रदर्शनपुरासरं मद्गुलाहा-प्येत्यादि निगदसिद्धा, एवं देवसिक्कप्रतिक्रमणमुकं, रात्रिक्रमप्येवममृतमेव, नवरं यत्रैव
 देयसिक्कतिपारोऽभिहितस्यत्र रात्रिकातिचारो वकण्यः । आह-यद्येव 'इच्छामि पडिक्कमित्ठ गोयरचरियाए' इत्यादि
 एवमनर्थकं, रात्रायस्य असभवाविति, वच्यते, स्वप्नादौ समवायित्यवोयः । इत्युकोऽनुगमः, नयाः प्राग्वत् ॥
 इत्याचार्यश्रीमद्भरिभद्ररिशक्रयिहितायां आवश्यककृत्यौ शिष्यहिताया प्रतिक्रमणाप्ययन समाप्तं ॥

इति श्रीमत्स्वरिपुरन्दरभवविरहोपाधिशोभितश्रीमद्दरिमद्र-
स्वरिविहितविवृतियुत श्रीआवश्यकसूत्रीय चतुर्थ प्रति-
क्रमणाख्यमध्ययनं सपूर्णतामगमत् उत्तरार्धे पूर्वविभाग

लघुपारा । अक्षरसहस्रसीलगाधारा अक्सयायारचरिता ने सव्ये सिरसा मणसा मत्पयण वदासि । (सूर्य)
 अर्द्धवीयेषु द्वीपसमुद्रेषु-अभ्युप्रीपघातकीसण्डगुष्करार्द्धेषु पञ्चदशसु कर्मभूमिषु-पश्चात्तरतपश्चारापवपथापिदह-
 मिधानासु पायन्सः केषुचन साधयः रञ्जोहरणगुच्छप्रतिप्रहधारिणः, निहृषादिद्व्यवच्छेदायाह-पश्चामहाप्रतधारिणः,
 पञ्च मशामतानि-मरीचानि, अतस्तदेकाङ्गविक्रमपत्नेकुचसहशयाह-अष्टादशशीलाङ्गसहस्रधारिणः, तथाहि-केशिर्
 मगवन्तो रञ्जोहरणाविधारिणो न भयन्त्यपि, तानि चाष्टादशशीलाङ्गसहस्राणि दर्शयन्ते, तत्रैवं कर्तव्याया-जोप करण
 सखा इदिय भोमाह समणवन्मे य । सीलगासहस्राण अक्षरसगास निष्कसी ॥ १ ॥

स्थापना स्थियं—

म०	ष०	का०	प०		फा०		क्ष०		सं०		वि०	
णक०	णका०	णअ०	र०	का०	क्ष०	से०	च०	पं०	अ०	सं०	से०	च०
आ०	स०	मै०	दा०	ष०	सं०	सं०	सो०	आ०	ष०	सं०	से०	च०
सो०	च०	पा०	मु०	सं०	सं०	सं०	सो०	आ०	ष०	सं०	से०	च०
पु०	भा०	से०										
सं०	मा०	आ०										

इयं भावना—मणेण ण करेइ आहार
 सण्णापिप्पज्जदो सोसिदियससुदो स्वतिसपयो
 पुढधीकायसंरक्खमो १, मणण ण करइ आ
 हारसण्णापिप्पज्जदो सोसिदियससुदो स्वति
 सपयो आवकायसंरक्खमो २ एय तेव ३ पाव
 ष वणस्सति ५ पि० ६ ति० ७ च० ८ पं० ९

जे नो करिति मणसा निञ्चियआहारसससोइदि पुढधीकायारंभे स्वतिजुभा से मुणि वन्दे ॥ १ ॥

अत्रापभ्येत्परिहरणान्नेषाह—'अकिरिय परिषाणासि शिरियं उवसंपज्जासि' अण्डिण्डु—नण्डिण्डाद्; क्रिया—सम्यग्गारः ।
 एतौषं बन्धकारणमाभिस्याह—'मिच्छत् परिषाणासि सम्मत् उवसंपज्जासि' मिष्यात्—पूर्वोक्तं सम्भवस्वमपि, एतद्ब्रह्मवाक्शाह—
 'अथोहि परिषाणासि शोहि उवसंपज्जासि' अथोसि—मिष्यात्कार्यं शोषित्तु सम्भवस्वयेति, इदानीं सामान्येनाह—'अमर्णा
 परिषाणासि मर्णां उवसंपज्जासि' अमर्णा—मिष्यात्वादिः मार्गस्तु सम्प्यदर्शनाविरिति । इदानीं उच्यतेवाक्शेषमुच्यते—
 ज सभरामि ज न सभरामि ज पडिक्कमामि ज न पडिक्कमामि तस्स सम्भवस्स वेणसिपस्स अहयारस्स पहि
 क्कमामि समणोऽह सज्जयविरयपडिहयपवक्खापपावक्कम्मो अनियाणो विट्ठिसंपणो मायामोसविज्जिओ (सूखं)
 एत् किण्णित्तरामि यच्च एतस्सानभोगासंति, तथा 'अं पडिक्कमामि अं च न पडिक्कमामि' यत् प्रतिक्कमामि
 आभोगादिविदित्त यच्च न प्रतिक्कमामि धूमममविदित्त, अनेन प्रकारेण यः कश्चिद्विचारः कृतः 'तस्स उवसत् वेणसि
 पस्स अविचारस्स पडिक्कमामि'त्ति कण्ठ्यं, इत्थं प्रतिक्कम्य पुनरुक्तप्रभृत्सिपरिहराथात्मानमाजोचयशाह—'समणोऽह
 सज्जयपिरयपडिहयपवक्खापपावक्कम्मो अनियाणो विट्ठिसंपणो मायामोसविज्जिओ'त्ति अमणोऽहं तथापि न अरक्काणि,
 किं तदिह ?, उपसः सामरस्येन यत् इदानीं, विरता—निवृत्तः अशीतस्यैष्यस्य च निम्बासंधरणद्वारेण यत् पयाह—प्रतिह्व
 प्रत्यास्थायपापकर्म, प्रसिद्धवम्—इदानीमकरणतया प्रत्यास्थायतमवीसं निन्दया पृष्यप्रकरणतयेति, प्रधानोऽसं दोय
 इतिह्वस्था एतदुन्यतामात्मनो भवेत् प्रतिपादयशाह—'अनिदानो' निदानरहितः, सककगुणमूलमूलगुणसुकर्मां वर्धय
 पाह—'एदिमपछः' सम्भ्यादर्शनयुक्त इत्यर्थः । परममाण्ड्रव्ययन्दनपरिहरायाह—मायासुगाधिवज्जक (विवर्धितः)—
 मायागममूर्त्तौ पादपरिहरात्सुक भवति । एतन्मूलः सन् किं ?—

अपणाण परिआणामि नाण उवसपज्जामि अकिरिय परिआणामि किरिय उवसपज्जामि मिच्छस परिआणामि सम्मस उवसपज्जामि अयोहिं परिआणामि योहिं उवसपज्जामि अपमग परिआणामि मगग उवसपज्जामि (सुयं)

य एप नैर्धन्यपापचनलक्षणो धर्म उक्कः तं धर्म अरुप्पहे (धे) सामान्येनैवमयमिति 'पश्चिपामि'सि प्रतिप
एामहे (धे) प्रीसिकरणद्वारेण 'रोएमि'सि रोचयामि, अभिजापतिरेकेणासेवनाभिमुखतया, तथा प्रीती कश्चिअ
सिसे एय, यतः कश्चिअध्यादौ प्रीसिसम्रायेऽपि न सर्वदा रुचिः, 'कासेमि'सि स्पृशामि आसेवनाद्वारेणपि
'अणुपाळेमि' अनुपाळयामि पीनःपुन्यकरणेन 'म धम्म सरहंणो' इत्यादि, तं धर्म अरुधानः प्रतिपद्यमानः रोचयन्
स्पृशन् अनुपालयन् 'उरस धम्मसस अरुमुट्ठिओमि आराधनाए'सि सस्य धर्मस्य प्रागुक्तस्य अम्युत्थितोऽस्मि आराधना
धाम्-आराधनविषये 'धिरतोमि धिराधनाए'सि धिरतोऽस्मि-निवृत्तोऽस्मि धिराधनायां-धिराधनविषये, एतदेव भेद
नाह-'असज्जमं परियाणामि, सज्जमं उवसंपज्जामि' असंयमं-प्राणातिपातादिक्रमं प्रतिजानामीति स्पृशिया प्रत्या
स्थानपरिश्रया प्रत्याख्यामीत्यर्थः, तथा सयमं-प्रागुक्तस्य उवसंपद्यामहे(धे)प्रतिपद्याम(हे)इत्यर्थः, तथा 'अर्धमं परिया
णामि ज्जमं उवसंपज्जामि' अज्जम-वस्त्यनियमलक्षण विपरीतं मज्ज, सेय पूर्ववत्, प्रधानासंयमाङ्गत्याद्यामल्लणो
निदानपरिहारार्थमनन्तरमिदमाह, असयमाङ्गत्वादेवाह-'अकप्पं परियाणामि कप्पं उवसपज्जामि' अकरपोऽकृत्यमा
स्थायते कल्पस्तु कृत्य इति, इदानीं द्वितीयं बन्धकारणमाश्रित्याह, यठ उक्कं [ध]-"असंजमो य एफो अपणाणं अपि
रुं य चुविधं" इत्यादि । 'अपणाणं परियाणामि नाण उवसपज्जामि' अज्ञानं सम्यग्ज्ञानादन्यत् ज्ञानं तु भाषद्वचनम्,

अज्ञानभेदपरिहरणाद्येवाह—‘अकिरिपं परिधाणामि किरिष चवसंपज्जामि’ अकिण्ड-नाकिण्डाहः क्रिया—सम्पत्त्यादः ।
 एतौषं चान्तकारणमाश्रित्याह—‘मिच्छन्न परिधाणामि सम्मत्त चवसंपज्जामि’ मिच्छात्—पूर्वोक्तं सम्पत्कत्वमपि, एतद्वत्त्वत्वाद्येवाह—
 ‘अथोहिं परिधाणामि बोहिं चवसंपज्जामि’ अथोधिः—मिच्छात्वकार्यं बोधित्सु सम्पत्कत्वस्येति, इदानीं सामान्येनाह—‘असन्ना
 परिधाणामि मगं चवसंपज्जामि’ अमार्गो—मिच्छात्वादिः मार्गित्सु सम्पत्कर्षणानादिरिति । इदानीं एतत्त्वत्वात्त्वेषु कर्षणमाह—
 अ सम्भरामि अ च न संभरामि अ पठिक्कमामि अ च न पठिक्कमामि तस्स सन्वत्स देवसिपत्स अइपारत्स पठि
 क्कमामि सम्भणोऽह सज्जयधिरपपठिह्यपपथक्त्सायपावक्कम्मो अनियाणो विदिसपणो मायामोसविज्जिओ (सूखं)
 पत् क्किञ्चित् स्सरामि एष एतत्स्थानाभोगाञ्चेति, तथा ‘अं पठिक्कमामि अं च न पठिक्कमामि’ पत् पठिक्कमामि
 आभोगादिविदितं यद्य न प्रतिक्कमामि सूस्समविदितं, अनेन प्रकारेण यः कश्चिद्विचारः कृतः ‘एतत्त्व चवत्स देवसि
 पत्स अविपारत्स पठिक्कमामि’ चि क्कम्पं, इत्थं प्रतिक्कम्य पुनरकुञ्चमवृत्तिपरिहारावात्मानमाजोचयथाह—‘सम्भणोऽह
 मज्जयधिरपपठिह्यपपथक्त्सायपावक्कम्मो अनियाणो विदिसंपथो मायामोसविज्जिओ’ चि अमणोऽहं तथापि न चरकादिः,
 किं तर्हि !, सपत्तः सामरस्येन पत्तः इदानीं, पिरत्ता—निवृत्तः अतीतस्यैवस्य च निम्बासंधरणद्वारेण अत एवाह—यतिहव
 पत्सात्त्वात्तपापइर्मो, प्रतिहवत्—इदानीमकरणतया प्रत्याख्यातमतीत निन्दया एव्यसकरणतयेति, प्रथानोऽयं दीय
 इतिहवत्ता चतस्तुन्यथाभात्मनो भेदेन प्रसिपादपथाह—‘अनिदानो’ निदानरहितः, सक्कमुपमूत्तधुत्तुणपुक्कं पक्कंय
 धार—‘एदिसपक्क’ सम्पत्कर्षणस्युक्त इत्यर्थः । पत्समाणइव्यवन्दनपरिहारायाह—साधामुपाधिवत्कः (विधीयते)—
 मापागममूर्त्ता पादपरिहारीत्युक्तं भवति । एषभूतः सन् किं !—

'इदमेवे'ति सामायिकादि प्रत्याख्यानपर्यन्तं द्वादशान्नं पा गणिषिटक, निर्दन्धाः—नाष्टान्धन्तरप्रन्थनिर्गताः साधयः
 निर्दन्धानामिदं निर्दन्ध्यं 'प्राध्वन्न'मिति प्रकर्षेणामिधिधिनोच्यन्ते जीयादयो यस्मिन् तत्राप्राध्वनम्, इदमेव निर्दन्ध्यं
 प्राध्वन्नं किमत आह—सता हित सत्यं, सन्तो—गुनयो गुणाः पदार्था या सन्नूत या सत्यमिति, नपदर्थानमपि
 स्वयिपथे सत्यं भवत्यत आह—'अणुस्तरं'ति नास्योत्तर विद्यत इत्यनुत्तरं, यथापस्थितसमस्तपस्तुप्रतिपादकरयात्
 तत्सममित्यर्थः, यदि नामेदसीत्यन्भूतमन्यदप्येवन्मूतं भवित्यतीत्यत आह—'कैषलिय' कैषजमद्वितीयं नापर
 मित्यर्थंभूतमित्यर्थः यदि नामेदमित्यभूत तथाप्यन्यस्याप्यसमबादपधर्गप्रापकैर्गुणैः प्रतिपूर्णा न भवित्यतीत्यत
 आह—'पश्चिपुष'ति प्रतिपूर्णमपधर्गप्रापकैर्गुणैर्भूतमित्यर्थः, भूतमपि कदाचिदात्मभरितया न सन्नयनशीलं भवि
 व्यतीत्यत आह—'नेपात्रय'ति नयनशीलं नैयायिकं, मोक्षगामकमित्यर्थः, नैयायिकमप्यसशुद्ध—सर्कीर्णं नाधरणेण
 नैयायिक भवित्यति इत्यत आह—'ससुद्ध'ति सामस्येन शुद्ध संशुद्धं, एकान्ताकलङ्कमित्यर्थः, एवंभूतमपि कप
 खितयास्याभाष्याखालभवति वन्धननिकृन्तनाय (इदमपि तथा) भवित्यतीत्यत आह—'सह्यगसर्णा'ति कृन्तवतीति
 कर्त्तनं धारयानि—मायाधीनि तेषां कर्त्तनं, भयनिषन्धनमायादिशस्यच्छेदकमित्यर्थ, परमवनिषेधार्थं स्याह—
 'सिद्धिमगा मुश्चिमगा' सेधन सिद्धिः—हितार्थप्राप्तिः सिद्धेमार्गः सिद्धिमार्गः, मोषनं मुक्तिः—भहितार्थकर्म
 विच्युतिकस्या मार्गो मुक्तिमार्ग इति, मुक्तिमार्ग—केवलज्ञानादिहितार्थप्राप्तिद्वारेणाद्वैतकर्मविच्युतिद्वारेण च मोष
 साधकमिति भावना, अनेन च केवलज्ञानादिविकलाः सत्कर्मकाश्च मुक्ता इति दुर्नयनिरासमाह, यिप्रतिपत्तिनिरा

सार्धमाह—'निष्ठाणमगा निष्ठाणमगा' यान्ति षडिति धानं 'कृत्स्नस्तुटो षड्छं' (पा० ३-३-११३) इति षण्त्वात् कर्मणि
 स्तुट्, निष्कर्मं धानं निर्यानि, ईषत्प्राप्तभारात्स्य मोक्षपदमित्यर्थः, तस्य मार्गो निर्वाणमार्ग इति, निर्वाणमार्गो—विश्विद्वन्नि
 बाणप्राप्तिकारणमित्यर्थः, अनेनानियतसिद्धिभेदप्रतिपादनपरवर्णनिरासमाह, निर्वाणमार्गो—सकलकर्मष्यपद-
 मात्यन्तिकं सुखमित्यर्थः, निर्वाणस्य मार्गो निर्वाणमार्ग इति, निर्वाणमार्गः परमनिर्वाणिकारणमिति इत्यं, अनेन च
 निःसुकवुःक्षा मुक्तामना इति प्रतिपादनपरवर्णनिरासमाह, निगमयञ्चाह—इदं च "अविश्वस्मरितसिद्धिं सबहुकस्त्वप्यही
 णमगां" अपित्यर्थं—सत्यं अधिसन्धि—अल्पवच्छिन्नं, सर्वथा भयरविदेहादिवु भाषात्, सर्वदुःखप्रहीणमार्गो—सर्वदुःख
 प्रहीणो—मोक्षसात्कारणमित्यर्थः, साभयतं परार्थकरणद्वारेणास्य चिन्तामणित्वमुपदर्शयञ्चाह—“परपद्वि (इत्यंदि) या धीवा
 'सिजस्रति'सि 'अत्र' नैर्मन्थे प्रयत्नं स्विता जीवाः सिञ्चन्तीत्यणिमादिसंयमफलं प्राप्तुवन्ति 'कुञ्जस्रगी'ति मुख्यस्यै केवलिनो
 भयन्ति 'मुच्यन्ति'सि मुख्यस्यै भयोपपादिकर्मणा 'परिनिश्चायति'सि परि—समन्तात् निर्वाणं, किमुक्तं यथाति १—'सर्व
 दुःखसाणमंतं करिषि'सि सर्वदुःखानां शरीरमानसभेदानां अन्तं—विनाशं कुर्यान्ति—निर्वर्षयन्ति । इत्यमभिधायाधुनाऽप्य
 चिन्तामणिकस्यै कर्ममत्प्रधादनसत्तिर्त्तयं अज्ञानमाधिकुर्यञ्चाह—

न पन्म सद्दामि पत्तिपाप्मि रोपमि फासंमि अणुपाछंमि, न चम्मं सद्दंतो पत्तिअतो रोपतो फासतो
 अणुपाटमो सत्स पम्मत्स अणुट्टिओमि आरादणाए पिरओमि पिरादणाए भसजम परिआणामि
 सजम उपसपज्जामि अपम परिआणामि पम उवसपज्जामि अक्कप्य परिआणामि कप्य उवसपज्जामि

धगाहीओ धधति हस्सठितियाओ य धीहठितियाओ क्तेइ मंदाणुभावा य तिवाणुभावाओ क्तेइ, अप्पपदेसाओ
 वहुपदेसाओ क्तेइ । एवकारी य नियमा धीहकालं संसारं नियत्तेइ । अहवा नाणायारयिराहणाए दंसणाधिराहणा, णाण
 दंसणाधिराहणाहि नियमा चरणधिराहणा, एवं तिण्ह धिराहणाए अमोक्से, अमोक्से नियमा धसारी, वन्हा असस्साइए
 ण सम्साइधमिति गाथार्यः ॥ १४१५ ॥

असज्झाइयनिज्जुसी क्दिवा ये धीरगुरिसपयत्ता । सज्जमनवहुगाण निगगथाणं म्हरिसीण ॥ १४१६ ॥

असज्झाइयनिज्जुसिं जुजत्ता चरणकरणभाजत्ता । साहू स्ववेति कम्म अपोगमवसधियमणत्त ॥ १४१७ ॥

असज्झाइयनिज्जुसी समत्ता ॥

व्याख्या—गाथाद्वयं निगदसिद्धं ॥ १४१६-१४१७ ॥ अस्याध्यायिकनिर्युक्तिः समासतः ॥

नथा सज्झाए न सज्झाइय तस्स भिच्छामिदुक्कहं' तथा स्वाध्यायिके—अस्याध्यायिकधियपर्ययउक्षणं न स्वाध्यायितं ।
 इत्यमाशादनया षोडतिचाराः कृतकस्य भिव्याहुक्कवमिति पूर्ववत् ।

एय सुत्तनिबद्धं अरयेणडण्णापि होति विण्णयं । स पुण अक्यामोहत्थमोहओ संपवक्खामि ॥ १ ॥ सर्त्तीसाए तयारि
 वोत्तीस बुद्धवपणअतिसेसा । पणत्तीस वपणअतिसय उधीसं चत्तरत्तयणा ॥ २ ॥ एवं जइ समयए जा सयभिसरिक्ख

१ मकुटीधंसाति इस्सठितिकाव धीर्यधिकसिकाः क्तेति भान्णानुभावात् धीकानुभावा क्तेति अक्यमपुसाणा वहुत्तरत्तायाः क्तेति पूर्वकर्त्ता च
 भियमाए धीर्यकासिक संसारं विर्यंतेवति अथवा शाखाकारभिरावकायां वर्यंविशिरापवा ज्ञानदर्थंविशिरापवयोर्दियमात्तत्तद्विशिरापवा एवं असाव्यं विशिराप
 वयात्तयोक्ता, अयोये विपमाए संसारा, तस्याइएत्तव्याधिके च साव्येवदिति

शिव लक्षणम् । तथा चोक्तं—सुप्रभित्तया नक्षत्रस्य सपुत्राकारे लक्ष्ये पञ्चास्ते ॥ इय संज्ञासंज्ञेहिं गृह्य कर्णवेहिं
 जालेहिं ॥ ३ ॥ संज्ञासंज्ञासस व पश्चिच्छिन्नादिक्रणारवारस ॥ इति पश्चिमार्थं पू वेधीसेहिं सु साह पुत्र ॥ ४ ॥ अक्षर-
 इत्ये सुतं अतन्नाह इति विषय सशक्ति । सन्धो वऽश्वारगणो गुणसंयोगादि ओ एष ॥ ५ ॥ एगसिहरशासंज्ञासऽश्व
 दीहपञ्चसम्पूरो । एवऽतिवारविषोहिं काठं कुण्ठी णमोकारं ॥ ६ ॥

णमो अक्षरीषाप इत्यादि, अथवा प्राक्तनाद्युभयसंज्ञनायाः प्रतिक्रम्यः अनुत्कारणाय प्रतिक्रामन् नमस्कारपूर्वकं
 प्रतिक्रम्यार—

नमो अक्षरीसाय तिर्यगाराणं तसन्नादिमहावीरपञ्चसाणार्णं (सूत्रम्)

नमश्चतुर्विधविधीर्धकरेभ्य ऋषभादिमहावीरपर्यवसानेभ्यः, प्राक्ते पृथी अशुर्व्यर्थ एव भवति, तथा चोक्तं—
 “चतुर्वपणोण चतुर्वपणं छद्विपिभसीर्षं भक्षर अक्षरी । अह इत्याह पाया नमोऽशु देवाहिदेवाज ॥ १ ॥” इत्यं नमस्कुतस
 प्रस्तुतस रूपाण्यर्नायाह—

इणामेष निगप पापपण सस्य अशुत्तर केपलिय पश्चिपुणं नेभाउपं ससुद्ध सङ्गनात्तण सिद्धिमगं
 सुस्तिमगं निव्याणमगं निव्याणमगं अधिगहमपिसिधिं सव्यदुक्कस्यपहीणमगं, इत्यं टिया जीवा सिद्धीनि
 सुज्जसि सुपति परिनिव्यापति सन्धदुक्कसाणमंत्तं करंति (सूत्रं)

१ चतुर्वपणं इत्येव चोक्तिमगं भावयत चतुर्णां । तथा इत्याह पाया नमोऽशु देवाहिदेवेभ्यः ॥ १ ॥

षण्मासो षष्ठसि हस्ततितियाशो य दीहठितियाशो क्तेर मंदाणुभावा य सिषाणुभावाशो क्तेर, अप्पदसाशो
 षडुपदेसाशो क्तेर । एवकारो य नियमा दीहकाळ संसारं नियसेर । अहया नाणायारविराहणाए दसणधिराहणा, णाण
 दसणधिराहणाहिं नियमा चरणधिराहणा, एव विण्ह धिराहणाए अमोक्खे, अमोक्खे नियमा ससारो, तम्हा असम्भारए
 ण सम्भारधमिति गाथार्यः ॥ १४१५ ॥

असज्झारपनिज्जुस्सी कहिया मे धीरपुरिसपधस्ता । सज्जमनवहुगाण निजगथार्ण महरिसीण ॥ १४१६ ॥
 असज्झारपनिज्जुस्सि कुंजता चरणकरणमावता । साहू स्वर्सेति कम्म अणेगभयसच्चियमणा ॥ १४१७ ॥

असज्झारपनिज्जुस्सी समस्ता ॥

व्याख्या—गाथाद्वयं निगदसिद्ध ॥ १४१६—१४१७ ॥ अस्याख्याधिकनिर्युक्तिः समासा ॥

तथा सज्झाए न सज्झारप 'तस्स भिन्हामिदुक्कह' तथा ख्याख्यायिके—असाख्यायिकयिपर्ययउत्तण न ख्याख्यायिव ।
 इत्थमासातनया योऽतिचारः कृतस्सस्य सिध्यानुकूलमिति पूर्वपद ।

एवं सुचनिवद्धं अत्थेणडण्णापि होति विण्णेय । त पुण अब्यामोहत्थमोहशो संपवक्खामि ॥ १ ॥ वेसीसाए उधारिं
 षोसीसं बुद्धवयणअतिसेसा । पणसीस वयणअतिसय छवीसं उचरअत्थयणा ॥ २ ॥ एवं अह समयए आ सयभिसरिकस्स

१ मज्झीमेमासि इत्थक्खित्थिक्खाम् दीर्घसिद्धिका करोति मात्तदुपात्तान् दीर्घानुमाणाः करोति अत्थमत्थयान् षडुपदेपान्ता कर्ताति पूर्वकर्ता च
 नियमाए दीर्घक्यधिक संसारं विद्वेषति, अथवा मात्ताकारत्विपक्षभाषां दर्शयतिराधवाः शब्दद्वयसंक्षिप्तपक्षोर्नियमात्तरत्विराजका एव अथार्थं शिवात्
 अथाप्सोः अमोक्खे शिवमाए संसार, एत्थारत्ताभ्यापिक्के च अत्थेयसिद्धि

गणितस्यभारमहिम्नो रात्रं दोषमि न सद्य सद् । सुखमसुखमायमयं पमार्हं कृति मोहाभो ॥ १४१३ ॥

व्याख्या—‘महितो’सि ह्यसुखो नन्वितो वा धरेण गणिवायगो वाहरिज्जंतो वा भवति, सर्वभिजायी असन्नाहपदि सन्नायं करेद्, एव रागे, दोष किं वा गणी पाहरिज्जति वायगो वा, अर्हति अहिज्जामि जेण एवस्स पहिसवपीभूयो भवामि, अन्दा जीवसरिरापययो असन्नाहप्य रन्दा असन्नाहयमय-न अहपावीत्यर्थः ॥ १४१३ ॥ इमे य दोसा—

उन्माप च सन्नेजा रोगापक ष पाउणे दीह । तिश्यपरमासियाओ अस्मद् सो संजमाओ वा ॥ १४१४ ॥

व्याख्या—‘जेसादिगो उन्माओ चिरकालिओ रोगो, आसुपावी आयंको, एतेण वा पावेजा, वन्माओ भंसेजा-मिण्णु-दिदी पा भवति, चरिसाओ पा परिपद्द ॥ १४१४ ॥

इरथोण कल्मेप परथोपे कल न दिंति थिज्जाओ । आसायणा सुयस्स उ कुचधद् दीह च ससारं ॥ १४१५ ॥

व्याख्या—सुयणाणापरविपरीयकारी ओ सो णाणापरणिज्ज कम्मं बंधति, तदुपया ए थिज्जाओ कथोवन्तारा आपि कल न देति, न सिष्यन्ति इत्यर्थः । विदीए अकरण परिभयो, एषं सुपासायणा, अविदीए अहंतो निवमा अह

१ इत्य गभी वाचवां व्याप्पिमायां वा भवति । असाय्यासिक्कमि स्वाय्यावं करोति एव रात्रे इंचे सिं वा गभी व्याप्पित्थे वाचको वा अहमन्वयेत्थे यवन्त म्पिपरलोभुत्तो भवामि सकाए जीवसरीतावधोअसाय्यासिक्कं वसाएअन्वयासिक्कमव । इमे च दोसाः-किंसिचिदादिक्क उन्माहः चित्तकालिओ रोग आसुपावी आउहः । पुंनेव वा मद्दुपाए यमाए अहपद्-मिपयादिहः भवए चारीयादा कियतेए । सुव्याभावाधिपटीठकरी वा ए अन्वयावपीवं कम्मं असाय्य उरुप्याव विदाः इवाववाता अदि कळं न इरदि विवकलयं वरीयवः एव सुतायाववा अविदी अहंमयो विवमाए अह

व्याख्या—अन्वतरा मूत्रपुरीषादयः, 'वेदिं चैव वाहिरे त्वलिखी न कुणार, अणुयलिखी पुण अभिभतरगतसुषि वेसु अह अक्षण करेर ॥ १४१० ॥ किं चान्यत्—

आवट्टियाऽधराह सनिद्धिया न स्वमए जहा पद्धिमा । इह परलोए ददो पमत्तछलणा इह सिखा व ॥ १४११ ॥
 व्याख्या—जा पद्धिमा 'सनिद्धियं'चि देषयाहिविद्धिया सा जह कोर अणाद्धिपण 'आवट्टियं'चि जाणतो पादिरमख
 लिखी तं पद्धिम छिधइ अक्षण व से कुणार तो ण स्वमए—खिखादि करेर रोग वा जणोइ मारइ वा, 'दयं'चि एयं जो
 असम्माइए सज्जायं करइ तस्स णाणायारधिराहणाए कम्मपथो, एसो स परलोए व ददो, इहलोए पमत्त देषया
 छजेज्जा, स्यात् आणाइ धिराहणा सुवा चैव ॥ १४११ ॥ कोर् इमेहिं अप्तसत्यकारणेहिं असज्जाइए सम्मायं करेज्जा—
 रागेण व दोसेण वऽसज्जाए जो करेर सज्जाय । आसायणा व का से ? को वा मणिओ अणापारो ? ॥ १४१२ ॥
 व्याख्या—रागेण वा दोसेण वा करेज्जा, अहवा दरिसणमोहमोहिओ मणेज्जा—का अनुत्तरस णाणरस आसायणा ?
 को वा तस्स अणापारो ?, नास्तीत्यर्थः ॥ १४१२ ॥ सेसिमा विभासा—

१ हेरेव वद्धिपद्धिओ व करोसि अनुपकिसुः पुनरन्तरगतोव्वदि वेत्थयार्थमा करोसि वा मथिमा इवतापिद्धिठा सा वदि कोऽपि अणारत्त वा मारो
 वाद्यमक्किसकां मथिमां एवसादि अर्थं वा वक्काः करोसि ठहिं व समते—विधायिवादिं करोसि रोगे वा अणवदि मारवदि वा एव कोऽस्याप्यधिक
 व्याख्या करोसि ठक्क वाभावसमित्तावयवा कर्मावयवः एव ठक्क पादकीलिकत्तु दवः इहकोके पमत्त दवता उक्कत्तु भाय्यादिधियायवा मुर्धव । कथिइ
 मिरप्रसक्तकारत्ताप्याधिके स्याप्यादं कुर्वाए । रागेण वा द्वेषेण वा कुर्वाए अथवा दर्थवमोहयोदिठो मत्तए—अमूत्तस ज्ञावत्त काऽऽसावत्त ? का वा
 वक्कावावातः ? वेवमिदं विभासा

देवपत्नी पत्न, त्वं चि शोचथमभिरुद्धं च तं न काचयं, अथिहीय पमचो सुभार, तं देवया उच्छेज्या, अहा विज्यासाहणपर
 गुणववाय विज्या न सिञ्जहार वहा इदं चि कम्मवत्तथो न होइ । देगुण्यं—दीवन्तं विपरीतभाह इत्यर्थः । प्रम्मन्वातुं सुय
 धम्मत्स एव धम्मो यं असञ्जहार ए सञ्जहारपवज्जण, करतो य सुयणाणायारं विराहेइ, तन्हा मा कुणसु ॥ १४०८ ॥
 चोदक भाह—अइ दंतमंससोणियाए असञ्जहारो नणु देहो पयमको एव, कई सेण सञ्जहारं कुणइ १, धाचार्य भाह—
 कामु देहावपवा वंतारं अवसुभ्या, तइ चि धज्या । अणवज्जुखा न जज्या सोए तइ वत्तरे वेव ॥ १४०९ ॥

धारस्या—कामं चोदकाभिप्रायअणुमपदी सख तम्मथो देहो, वइ चि से सरीरको अथज्जुचसि—गुणसूताः ते धज्ज-
 जिज्या । से पुण अणवज्जुखा—तएथया ते नो पज्जणिज्या, इत्युपवसने । एवं लोके इटं लोकोत्तरेण्येधमेवत्यर्थः ॥ १४०९ ॥
 किं चान्यत्—

अतिभतरमसत्सिचोपि कुणइ देवाण अथण स्रोए । पाहिरमलछिचो पुण म कुणइ अथणेइ य लभो ण ॥ १४१० ॥

१ इतरप एवः वदति काण्वर्मसिद्धं च तत्र कथां च अस्मिन् प्रमचो आचते तं देवया उच्छेदं यथा सिवासाहणपरगुणवत्तया सिवा न सिञ्जसि
 तपइति कर्मपथा न पवति । धर्मपथा—सुतधर्मत्वं यमा धरत्तासाधिके साध्यावका धर्मं कुणव कुवत्तासाहं सिवावदति, तस्मात् मा कर्त्तौ । अस्मि
 र्जन्मानासाधिकासाध्याधिकं ननु इदं एवमवक इव कथं तं सञ्जहारं कुणइ ? चोदकाभिप्रायागुणवत्तं धर्मं जन्मचो देहा तवसि से अतीतव
 टवत्तुत्तया । अस्मिन्, च पुनः तत्रसास्ते च धर्मनीयाः ।

व्याख्या—ध्रुवो धीर्यमि निष्पगले इत्यस्य धाहिरभ्यो पटुर्गं घातं घाप्, परिगलमाणेन भिन्ने संमि पटुगे सस्स चधरि
छारं घात पुणो पटुग देइ घाप्इ य, एवं सइर्यधि पटुर्गं धंधेज्ज घायण देज्जा, सभो परं गलमाणे इत्यस्य धाहिरं गंतुं प्रण
पटुगे य धीधिय पुनरनेनेव क्रमेण घाप्इ । अइया अण्णत्थ पडति ॥ १४०५ ॥

एमेध य समणीण वणमि इअरंमि सस्स यथा उ । तइधिय अठायमाणे धोएइ अइध अण्णत्थ ॥ १४०६ ॥

व्याख्या—इयरं सु-उरुतं, सत्यधि पर्यं च्च नवरं सच यथा उकोसेण कायवा, सइयि अठायते इत्यस्य धाहिरभ्यो
धोवेत्तं पुणो घाएति । अइवा अण्णत्थ पटति ॥ १४०६ ॥

एयसासमस्यरेऽसज्झाए अय्पणो च सज्झाय । जो कुणइ अजयणाए सो पावइ आणमार्हिणि ॥ १४०७ ॥

व्याख्या—निगदसिद्धा ॥ १४०७ ॥ न केवउमाज्ञाभझादयो दोषा भवन्ति, इमे य—

सुअनाणमि अमत्सी सोअधिकदं पमसज्जणा य । धिज्जासाइणवइगुत्तवम्मया एव मा कुणसु ॥ १४०८ ॥

इयास्या—सुयणाणे अणुययारयो अमत्सी भवति, अइवा सुयणाणमसिराएण असज्झाए सज्झायं मा कुणसु

१ अने धीसे निष्पगले इत्यस्य धाहिरभ्यो पटुर्गं घातं घाप् इति परिगलमा भिन्ने संमि पटुगे सस्स चधरि च
एवं धोवीयस्यि पटुर्गं धीधिय च्च नवरं सच यथा उकोसेण कायवा, सइयि अठायते इत्यस्य धाहिरं गंतुं प्रण
पटुगे य धीधिय पुनरनेनेव क्रमेण घाप्इ । अइया अण्णत्थ पडति ॥ १४०५ ॥
इतरत्वार्यं च्च नवरं सच यथा उकोसेण कायवा, सइयि अठायते इत्यस्य धाहिरं गंतुं प्रण
पटुगे य धीधिय पुनरनेनेव क्रमेण घाप्इ । अइया अण्णत्थ पडति ॥ १४०५ ॥
सुअनाणेऽसज्झाए अय्पणो च सज्झाय । जो कुणइ अजयणाए सो पावइ आणमार्हिणि ॥ १४०७ ॥
इयास्या—सुयणाणे अणुययारयो अमत्सी भवति, अइवा सुयणाणमसिराएण असज्झाए सज्झायं मा कुणसु

धन्यवती एव, त्वं हि कोणवन्मवित्तरं च तं न कावधं, अविहीय पमचो कम्भर, तं देवता कर्तेज्जा, चहा विज्जासाहणवद-
 गुणवावाए विज्जा न सिग्गर चहा इदं वि कम्मवत्तभो न होर । वैगुण्यं-वैघर्म्यं विपरीतभावा इत्यर्थः । मन्मन्तोरे सुव-
 धम्मत्त एव धम्मो यं असग्गारए सग्गारएवज्जाण, कत्तो ए सुयणाणापारं विराहेर, एन्हा मा कुणसु ॥ १४०८ ॥
 चोदक भाह-अर दंठमंसओणियाए असग्गारो नणु देहो एयमभो एव, कइं तेण सग्गारं कुणह १, भावार्थं भाह-
 काम् देहावयवा दंतार्हे अवस्तुभा, तद्वि विज्जा । अणवस्तुभा न वज्जा सोए तह एत्तरे वेव ॥ १४०९ ॥

एवाहस्या-कामं चोदकाभिप्रायअणुमपरधे सखं तम्मभो देहो, तद्वि अं एरीराभो अवस्तुवाचि-एणमूलाः से वज्ज-
 णिज्जा । अं पुण अणपज्जुवा-राधरथा से नो पज्जणिज्जा, इत्युपपत्तिने । एवं ओके एटं ओकोचरेट्ठव्येवमेवत्यर्था ॥ १४०९ ॥
 किं चान्यत्-

अतिभतरमएत्तिसोपि कुणार देवाणा अएण सोए । पाहिरमलत्तिसो पुण न कुणार एवणोइ ए त्थो पा ॥ १४१० ॥

१ एवएव एवः एदीं ओएयमंदिहए ए एव क्वाए अत्तिवी मएचो वाचते तं देवता एकेए एवा विवासाववैगुण्यवता विजा न विज्जति
 एवएदि कर्मवधा न मएदि । धर्मवधा-मुणवर्मत्त एवोः एएत्तावदिहे सग्गारवत्त वदंयं कुर्मस सुवगावावाए विरावत्ति एवत्त मा वधीः । एदि
 एवमावपादिहाइएवत्तावत्तिसि ६ एवु ईर एवत्तए एव कथं तेन एवत्तए कुए ? चोदकमिमावावदुमवारं एवं एवचो देहः एवदि से वरीएत्त
 एवएएजाए । वदंवीवाः ए पुवः एवत्तएत्त न वदंवीवाः ।

पठुर्वेति, अह सुद्धं तौ करोति सम्भ्राय, नवधारहृष्टुतारणा नियमा हथो, (ततो)पठमाए पोरिसीए न करोति सम्भ्रायमिति
 गाथार्थः ॥ १३९९ ॥

पठुधियंमि सिलोगे छीए पठिलेह मिथि अन्नस्य । सोणिय सुत्पुरीसे धाणालोअ परिहरिजा ॥ १४०० ॥

व्याख्या—अथा पठुधणाए तिथि अन्नस्यणा समथा, तदा तवरीमेगो सिलोगे कहुिधयो, तंमि समचे पठुधणं सम
 प्पह, धितिययादो गयत्थो 'सोणिय'ति अस्य व्याख्या—

भालोअमि थिलमिणी गंवे अन्नस्य गंतु पकरंति । धायाइयकालंभी दहन मकथा नयारि नरिथि ॥ १४०१ ॥

व्याख्या—अस्य सम्भ्रायं करोतेहिं सोणियवधिया दीसंति तस्य न करोति सम्भ्रायं, कहनं थिलिमिठिं धा भंवरं

दातुं करोति, अतए पुण सम्भ्रायं वेव करेत्ताण मुत्पुरीसकलेवरदीयाण गथे अण्णीमि धा असुभगंथे आणत्तुंवे तस्य
 सम्भ्रायं न करोति, अण्णापि धंधणसेहणादिआलोय परिहरेजा, एए सध निधायाए कासे भणियं ॥ धायाइमकालोअपि

एवं वेव, नवरं गंहनमकगादिठंता न समधति ॥ १४०१ ॥

१ प्रत्यापवन्ति यदि सुद्धं तर्हि कुर्वन्ति ज्ञान्नायं नवधारहते सुतादिना निवमत्त हहकटाः प्रथमार्थं पीरुन्वां व कुर्वन्ति ज्ञान्नायं । यदि प्रत्यापने
 कीर्यप्यवनादि समप्यादि तद्वोपर्येकः क्रोधाः कथयितव्यः तस्मिन् समारं प्रत्यापयं समाप्यते द्वितीययादो यदार्थः एव ज्ञान्नायं कुर्वन्तिः योषितवर्धिका
 एतन्ने तत्र व कुर्वन्ति ज्ञान्नायं करुणं थिलिमिठिं ज्ञान्नायं एव कुर्वन्ति एव पुनः । ज्ञान्नायमेव कुर्वन्तां सुत्पुरीसादि कलेवरदिजानी मन्वोऽन्वो
 वा यान्त्वोऽन्वुय ज्ञान्नायन्ति तत्र ज्ञान्नाय व कुर्वन्ति अथमपि ज्ञान्नायमेव ज्ञान्नायमेव परिहरेत् एतत् सर्वं निर्वर्तयते कति मन्विज ज्ञान्नायमेव
 मेव क्वरं गन्वतामककटायादी व संभवतः ।

पयस्नाथनपरैऽस्तरसाय जो करै सजसाय । सो थाणाअणवत्त्वं सिञ्जल चित्ताहर्णं पावे ॥ १४०६ ॥
 ब्याख्या—निगावसिद्धा ॥ १४०६ ॥ 'असरसाहयं नु बुधिर' इत्यादिमूलद्वारागाथायां परसमुत्थमस्याध्यायिकद्वारं
 समपन्न गतं, इदानीमात्मसमुत्थास्वाध्यायिकद्वारावपवाधप्रतिपादनायाह—

आपसमुत्थमसरसाहय नु एगाविष होर बुधिर वा । एगाविहं समनाणं बुधिर पुण होर समणीण ॥ १४०६ ॥

व्याख्या—पूर्वार्द्धे कण्ठ्यं, एवार्द्धेव्याख्या स्थिय-एगाविहं समनाणं तच्च प्रथे भवति, समणीण बुधिर-प्रथे ऋतुसंभवे
 चेति गाथार्थः ॥ १४०६ ॥ एवं प्रथे विधान—

पोपमि उ निप्यगले यथा निधेय इति उक्त्वा । परिगलमाणे जयणा बुधिरमि य होर कापव्या ॥ १४०६ ॥

व्याख्या—पहमं धिय यणे ह्ययस्य धादिं योषिसु निप्यगले कथो, ततो परिगलंते सिणिजं च्या जाव सञ्जोसेणं
 गाउता पाएर, सरथ जयणा यक्समाणलकसणा, 'बुधिर'मिति बुधिरं यणसंभवं उच्यं च । बुधिरैऽपि एवं पक्षे
 जयणा कापया ॥ १४०६ ॥

समणो उ पणिरुध भगावरिद्य पय करित्तु धाएर । तद्वि गतंते छार दाउ दो तिद्धि यथा उ ॥ १४०६ ॥

१ एतद्विषय समस्यार्थो उच्यते इत्येव भावनि समधीनां निश्चिदं । एव एते विचार-मपममेव प्रथो इत्युच्यते । अर्थाः प्रथमस्य विषयार्थाः कृताः । तदा परैः-
 कर्तव्यं अथवाः आह गुरुपुत्रेण गच्छन्निदं विचारयति, तत्र यतना एव समाजकथनं निश्चिदं प्रथमं भवति । अथैवैतद्विषयं पश्यन्तना कर्तव्यं

पृथ्व्येति, अहं सुद्धं तौ कर्तेति सम्भार्यं, नवधारहृत्सुधारणा णियमा हभो, (सर्वो)पहमाए पीरिस्पीए न कर्तेति सम्भार्यमिति
 गाथार्थः ॥ १३१९ ॥

पद्भियमि सित्तोगे छीए पडितेह निखि भक्तस्य । सोणिय मुस्पुरीसे धाणाओअ परिहरिजा ॥ १४०० ॥
 क्यास्स्या—अदा पडुवणाए विधि अम्भयणा समथा, तथा वधरिमेगो सिद्धोगो कहुियवो, संमि समत्तं पडुवणं सम

प्यह, विविधपादो गयरथो 'सोणिय'सि अस्य क्यास्स्या—

भालोअमि थिलमिणी गंधे अहत्स्य गंतु पकरंति । धाधारप्यकालमी दहग मरुआ नधरि नत्थि ॥ १४०१ ॥
 क्यास्स्या—अस्य सम्भार्यं कर्तेतेहिं सोणियवधिया गंधे अण्णमि धा अमुभाये आगच्छंते सरथ
 धातुं कर्तेति, अस्य पुण सम्भार्यं वेध करेत्वाण मुत्तपुरीसकडेवरदीयाण गंधे अण्णमि धा अमुभाये आगच्छंते सरथ
 सम्भार्यं न कर्तेति, अण्णपि वधणसेहणादिधाळोय परिहरेज्जा, एयं सब निधायाए काळे भणियं ॥ धाधारमकाओअपि
 एष वेध, नधरं गहगमरुगादिहंता न सम्भरंति ॥ १४०१ ॥

१ प्रत्यापयन्ति यदि शुद्धं तर्हि कुर्वन्ति क्षान्त्याय नवधारहृत्सुधारणा प्रियमाह इतच्छः प्रथमार्थं वीर्यात् न कुर्वन्ति क्षान्त्यात् । यदि प्रत्यापये
 श्रीव्यप्यवशादि धामसादि तद्विपर्ययः क्लोका कथयितव्यः तस्मिन् समये प्रत्यापय सम्भार्यते विधीयमादौ यथायं नव क्षान्त्यात् कुर्वन्ति वीर्यात्तद्विधा
 रथमते तत्र न कुर्वन्ति क्षान्त्यात् करक विधिमिति वाञ्छता इत्याः कुर्वन्ति एव पुनः क्षान्त्यात्तमेव कुर्वन्ती मूत्तपुरीयादि कडेवरदिक्कां गन्तोऽप्यो
 वा गन्तोऽप्युय क्षान्त्यात्तदि तत्र क्षान्त्यात् न कुर्वन्ति अन्वमपि नन्वमदीयवायाकोक परिहरए, एतए सर्वं प्रियंवाते काते मन्थि धाधारमकाओअप्यव
 मेव नधरं गहगमरुकादिहंता न सम्भरंति ।

पुपसात्मजपररेऽसुरक्षाय ज्ञो करेह सञ्ज्ञायं । स्तो आणाधनात्त्वं सिञ्छन्त विराहणं पात्रे ॥ १४०२ ॥

व्याख्या—निगवसिञ्जा ॥ १४०२ ॥ 'असम्भारयं तु बुधिहं' इत्यादिमूत्रद्वारागाथायां परसमुत्पन्नस्याध्यायिकद्वारं
सप्तपञ्च गतं, इदानीमात्मसमुत्पत्त्यास्याध्यायिकद्वारावभाषाधर्मविधादनायाह—

आपससुत्पन्नसत्सम्भारय तु पुनाविष होह बुधिह वा । पुनाविहं समनापा बुधिहं तुण होह समणीण ॥ १४०३ ॥
व्याख्या—पूर्वादि कण्ठ्यं, पश्चार्द्धव्याख्या स्थिर्यं—पुनाविहं समनापां तत्र प्रथमे भवति, समणीषां बुधिहं—प्रणे ऋतुसंभवे
वेति गाथार्थः ॥ १४०३ ॥ एवं प्रणे विधानं—

धोयसि च निष्पगले यथा सिद्धेव हुति उक्त्तोस । परिगतमाणे अपणा बुधिहंमि य होह कायव्या ॥ १४०४ ॥
व्याख्या—पटमं धिय यणे ह्ययसय पादि धोविषु निष्पगलो कर्मो, ततो परिगच्छेते विणिग यथा व्याध चक्षोसेण
गात्रतो पापह, तस्य अपणा यकसमाणतकसणा, 'बुधिहंमिसि बुधिहं यणसंभवं चतयं च । बुधिहेऽदि एवं पदना
अपणा कायया ॥ १४०४ ॥

सप्तमो च यणिञ्च भगवद्विच्य यथ करिषु वापह । सद्धि गच्छेते छारं दाव दो सिद्धि यथा च ॥ १४०५ ॥

१ एकस्मिन् भगवत्पादां तत्र प्रथमं सद्धि, भगवतीयां सिद्धि । एव मये सिद्धानं—मथममेव ज्ञो ह्यसत्पात् सद्धिः प्रकृतस्य सिद्धयथाः कृतः एतां धर्मय-
कर्मि ज्ञो ज्ञायाः पात्रद्वारादेव गच्छन्निवृत्तो वाचयति, एत यतना वदसाम्प्रकृतपा सिद्धि ज्ञानसंभवंमार्तं च सिद्धिहेतवेवं पदकस्यतना कर्तव्या

धृष्ट्वेति, अहं सुद्धं तौ करेति सञ्ज्ञाय, नधधारहृष्टुताहणा णियमा हञ्जो, (तत्रो)पहमाए पोरिसीए न करेति सञ्ज्ञायमिति
 गाथार्थः ॥ १३९९ ॥

पठुधियमि सिखोगो छीए पठिलेह निखि अन्नस्य । सोणिय मुत्तपुरीसे थाणालोअ परिहरिजा ॥ १४०० ॥

व्याख्या—अथा पठुधयाए विधि अञ्जयणा समसा, तथा उधरिमोगो सिखोगो कहुियवो, तंमि समसे पठुधयं सम
 प्पह, धितियपावो गयस्यो 'सोणिय'चि अस्य व्याख्या—

भालोअंमि खिलमिणी गंसे अन्नस्य गंतु पकरंमि । थाथाहृष्टकालमी वृद्धग मरुअ नधरि नत्थि ॥ १४०१ ॥

व्याख्या—अस्य सञ्ज्ञायं करेतेहिं सोणियवधिगा वीससि तरय न करेति सञ्ज्ञायं, कडाग खिलिमिठिं था अंठरे
 दातुं करेति, अस्य पुण सञ्ज्ञायं वेव करेन्ताण मुत्तपुरीसकलेयरादीयाण गधे अण्णंमि था असुभगंसे आगच्छंते सरथ
 सञ्ज्ञायं न करेति, अण्णंमि अण्णसेहणादिआलोय परिहरेज्जा, एयं सवं निधायाए काडे मणियं ॥ थाथाहृष्टकालोऽपि
 एयं वेव, नधरं गंठगमरुगादिठंठा न सभवंति ॥ १४०१ ॥

१ मत्तापवत्ति, अदि सुद्धं तहिं कुर्धंमि ज्ञात्वावं नधधारहृष्टे सुतादिना निबमाए हवठठाः प्रथमावां पीकवां व कुर्धंमि ज्ञात्वावं । अदि मत्तापवे
 श्रीएयप्यववादि समससादि उद्योपदेका स्तोकाः क्वावित्तरः, टीक्षिह समसे मत्तापवं समप्यवे द्वितीयपावो यतायः अत्र ज्ञात्वावं कुर्धंमि कोमिठवर्धिका
 हृष्टयजे उत्र व कुर्धंमि ज्ञात्वावं कदाच विधिमिठिं थात्ताहा हृत्वा कुर्धंमि पात्र पुषः ज्ञात्वावमेव कुर्धंमि मूत्तपुरीसादिक्लेयरादीकानां यत्रवोऽन्वो
 वा गज्जयोऽसुय अमाच्छति उत्र ज्ञात्वावं व कुर्धंमि, अन्वमपि अन्वयसेवनायात्येवं परिहरेए, एतए सर्वं विपर्याये काडे मणियं थाथाहृष्टकालोऽप्यव
 मेव अवरं गंठगमरुकात्तापी व संभवता ।

क्षामवत्, तं अर्प्येणवि शीखरेण चण्डणार, महंतं उत्सुंभरोचयेण चण्डणार, पाभारयकाउत्साहविविही गत्वा, इवाणि
 पाभारयपड्डवणविविही, 'गोसे वर' पण्डरं, 'गोसि'चि, उदितमाशिक्षे, विसाओयं करोवा पड्डवेति, 'वरपड्डविप'चि अत्र
 पड्डविप अत्र ठीवादिणा भगण पड्डवण अण्यो विसाओयं करोवा उत्तयेव पड्डवेति, एवं चरिषवायाए । विसाओयकरणे
 इयं कारणं—

आरक्ष चिसिप महिषा पेहिसा निशि तिथि ठाणाइ । नचवारइए काउे इवसि पड्डनाइ न पड्डसि ॥ १११९ ॥
 इपास्या—'आरण्या चिसिप'चि आरण्यं—योगाड तं कागमादीहिं भालियं होवा, महिषा वा पड्डिचमारवा, एवमाइ
 एगठाणे सतो पारा उषइए इरपसयपाहिं अण्यं ठाणं गंतुं पेहति—पड्डिउहेइति, पड्डविचिसि जुषं भवति, उत्तयावि पुणुच
 चिहिणा तिथि पारा पड्डवेति, एवं चिचिपठाणेपि असुवे सओपि इत्थसयं अथ ठाणं गंतुं तिथि पारा पुणुचविहाणेण

१ उषराएक, उत्तयेवावि चिसिओपइसि महार, इपुपराउेउेओपइसि प्रायासिककावइएवचिचिदंतः इवाणी प्रायासिकप्रकारचसिचि—
 उदित आदिसि इिगवओउे इवावा मत्तापवसिउ अर्धमत्तासिउे पदि सुतादिना मय मत्तापव अन्वो इिगवओउे इवावा उदेव मत्तापवसि एवं पृठीववातावा-
 सवि इिपवओउेकदाथ इर जुषः कावणं । आदीये पुड्डक एए काकासिभितानीयं अवेत् महिषा वा पड्डिपुपाएवा एवमादिभिकेकजाने अवरते श्रीइ वाताइ
 इकाउवाए अर्द्धराजसिअइ अ्याने गावा मतिउेकवसिउ मत्तापवसिउ इत्युक्तं भवति उवावि पूर्वोक्तसिचिवा सिचो वाता मत्तापवसिउ एवं इिउेवअवेने
 इवापुइ मतासि इकावावाताउेउपचिअइ अ्याने गावा श्रीइ वाताइ पूर्वोक्तसिचिवावेव

धृक्त्वमि वा गिण्हंतीति ॥ २२५ ॥ 'प्रवयणे सारमार्ग' अस्य व्याख्या 'वोएइ सरो पच्छदं' वोदक आह—जदि रुदतिमण्डिहे कास
 वही ततो सरेण रहिते धारइ यरिसे तवहंमत्, अणोसुधि अणिहइदियधिसएसु एव वेष काळवही भयनु^१, आचार्य आह—
 वोअग माणुसऽण्डिहे कालवही सेसगाण उ पहरो । पावासुआइ पुठिं व पप्रवणमणिच्छ उगपादे ॥ २२६ (भा०) ॥
 व्याख्या—माणुससरे अण्डिहे कालवही 'सेसगं चि चिरिया वेसिं चइ अणिहो पहारसरो सुवइ सो काळवपो, 'पावा
 सिव' चि मूलगाथायां योऽवयवः अस्य व्याख्या—'पावासुयाय' पच्छद, जइ पाभाइयकाळगाहणवेलाए पावासियभआ
 पइणो गुणे समरंती दिवे दिवे रोएवी, कवणवेलाए पुवयरो काळो वेचवो, अइया साधि पमुसे रोयेआ सारे दिया गनु
 पणविल्लइ, पणवणमनिच्छाप उगपादणकावसगो कीरइ ॥ २२६ ॥ 'एवमादीणि' चि अस्यावयवस व्याख्या—
 वीसरसइरअते अन्वत्तगादिभगमि मा गिण्हे । गोसे दरपट्टधिप णीप णीप तिगी परे ॥ २२७ (भा०) ॥
 व्याख्या—अन्वायासेण कयंठ वीरस भअइ, तं उवइणए, अं गुणमगुरसइ षोळमाणं च उ न उवइणसि, आयमअपिंरं

^१ एकस्मिन् वा पृच्छसि । वोदपसि चरः पसायं वदि रोवकादिहे काळवपो रसिहे तवः क्तेष इादए च्च/गुपदरवतां (काळ)अनेवधि अन्विइरिवधिव
 वत्पेवमेव काळवपो भयनु । मनुष्यसरेदीदिहे काळवयः दोषा—सिर्दहलोवां धदि अन्विः मदाएवयः वृत्ते ठाई काळवयः धदि प्रायाठिककाळमइवकाया
 मोरिठपसिच्य वी फणुणुंआइ क्कएवी दिवसे २ रोदिधि रोदवदेकायाः पूर्वमेव काळो मदीठकाः, अच च वाऽधि मनुष्यसि उवाए वरा दिवसे गत्वा
 मन्वाप्यते, मन्वापयामनिच्छवतां इव्वारवकयपोरसाः किरते । अन्वायासेव रोदव तए धिरसं मवदते, कुरुपदिसि, चए गुणयोळमाव मनुष्यसइ च उवोवदीभ
 दावइवकराक

धामन्यत्, सं अत्येजन्वि वीक्षरेण चक्रहणार्, महंतं चस्सुंभरोवधेज चक्रहणार्, पासाह्यपकाकमाह्वविही गत्वा, इयाधिं
 पासाह्यपपट्टवणविही, 'गोसे वर' पच्छदं, 'गोसि'सि, वदिसमाधिजे, विसाखोयं करोणा पट्टवति, 'वरपट्टविप'सि क्व
 पट्टविप अह सीतादिणा भगण पट्टवण अण्णो विसाखोयं करोणा सत्येव पट्टवति, एवं वतिवधाराए । विसावखोयकत्ते
 इम कारण—

आरुख विसिप महिया पेहिसा तिसि ठाणाह । मवधारहए काले हवसि पवमाह न पढंति ॥ १३९९ ॥

एपास्या—'भाहण्णा विसिप'सि आहण्ण—योगलं सं कागमादीहिं आणियं होन्ना, महिया धा पढितमारत्ता, पवमाह
 एगठणे ससो पारा चवहए हएयसयवाहि अण्णं ठाणं गंतुं पेहंति—पढितेहंति, पट्टविंतिस्सि नुत्तं मवति, वरपवि पुणुस-
 विदिणा सिसि पारा पट्टवति, एए विसिपठाणेवि अस्सुद्धे सओवि हएयसयं अख ठाणं गंतुं तिसि वत्ता पुणुवविहाणेण

१ धावराहक, वरपेवमसि विसरेजोपहसि मवहए वएसुमारोदनेवोपहसि मामसिककाक्यावविदिताः इयाधीं मामसिककाक्यावविदिता-
 वदिते आहिस दिगावकोक इरावा मत्ताववसिठ अर्थमत्ताविते वदि ह्युतादिवा मयं मत्तावनें अन्तो वित्तवकोकं इत्था वदीव मत्ताववति एवं वृतीववसराव-
 मसि विसवकोककाव हए नुत्तं काण । आधीं नुत्तं वए काक्यदिमतापीठं मनेए मदिवा वा वसिपुमाएया वृत्तमादिभिरकजाते वएवते वीह वाताह
 इकावताह वदितावसिह स्वाने गात्वा मदिसेवपसि मकापयसि ह्युत्त मवदि वमसि वृत्तवदिवा सिसो वत्ता मत्ताववसिठ एवं वृत्तवकाते
 एएसुद्धे वतावसि इकावतावरातोऽवसिह स्वाने गात्वा वीह वाताह वृत्तवदिवातेव

कारणतो णं सुज्झति वा पाओसिष्ण वा सुपहियगिण्ण पव्वति न नेण्हंति, धेरत्थिय कारणओ न गिण्हंति न सुज्झर
 वा, पाओसिय अहुरत्थेण वा पव्वति, तिस्सि वा णो नेण्हति, पाभारयं कारणओ न गिण्हर न सुज्झर वा धेरत्थिष्णोय दिव
 सओ पव्वति ॥ ११९७ ॥ इयाणि पाभारयकालगहणविहिं पत्थेयं भणामि—

पाभारयकालमि स सत्थिक्खे तिस्सि षीयरत्ताणि । परवणो स्वरभारं पायासुप पव्वमादीणि ॥ ११९८ ॥

इयास्या त्वस्या भाव्यकाराः स्वयमेव करिव्यसि । तस्य पाभारयंमि काठे गहणयिही पव्वणयिही य, सरप
 गहणयिही इमा—

नवकालवेलसेसे सवगगहियअट्टया पठिक्कमर । न पठिक्कमर धेगो नवधारहए पुव्वमसज्झाओ । ॥ (आ०२६४) ॥

इयास्या—दिवससओ सम्भायविरहियाण देसादिकहासंभवअण्णहा नेहाधीतएण य पठिभगयअण्णहा, एयं सप
 सिमणुगगहहा नवकालगहणकाळा पाभारए अणुणयाया, अओ नवकालगहणवेलाहिं ससाहिं पाभारयकालगगादी

१ कारणतो न सुज्झति वा प्रादोषिकेण वा सुपतिग्गासितेण पव्वति न सुज्झति वा सुपहिय वा प्रादोषिकार्थेणिकाम्भवात्त
 पव्वति नीर वा न पुक्कति पायातिक्क कारणतो न पुक्कति न सुज्झति वा देताधिकेण दिवसे पव्वति । इत्यादी पायातिक्ककारणप्रत्ययिदि दूषर
 मयासि—एव पायातिक्के काठे पव्वतिदिपिः प्रयापयत्तिविह—एव पव्वतिविरपं दिवसे का-भावविरहियावा देसादिकयासंभववर्धनाय नेपाविवाप्तितरवा
 न विद्वत्संघार्थं एव सर्वेषामनुपार्थाय नवकाळप्रवचकाः पायातिक्केभ्युपगताः अतो नवकाळप्रवचकेषु सेषामु पायातिक्ककारणपदी

काकल पदिकमति, सेषादि षं वेळं पदिकमति वा न वा, एणो निवमा न पदिकमद्, चद् षीयकविदादीर्हं न सुत्तद्
 षो षो च्च वेव वेरचिभो सुपदिविगिभो होदितिचि । षोचि पदिकंतेसु गुरुणो काळं निवेविचा अणुविप सूरिप काकलस
 पदिकमति, अद् वेप्यतो नववारे चवद्भो काळो षो नजद् सुधमसत्तद्वाहयमरिचि न करेति सत्तत्तत्तत् ॥ २२४ ॥
 नववारगहणविही इमो—'सच्चिकसे तिणि षीठकण्णाणि' चि अस्य द्याक्या—

इत्तिक तिनि चारे षीपाद्दपमि निणद्दप काळं ।
 चोपद्द सरो चारस अणिट्टिसप भ काळवद्दो ॥ २२५ ॥ (अा०) ॥

दयास्या—एकसस निणद्दभो षीयकवादिहप सच्चिकसइचि मद्दणादिरमसीत्तत्तत्, गुणो निणद्दप, एवं तिणि चारा,
 सभो पर अणो अणामि भट्टिसे तिणि चारात्, वरसवि चवद्दप अणो अणामि धट्टिसे तिणि चारा, तिण्ढं अत्तद्
 दोणि अणा पाय चाराभो पूरेद्, दोण्दवि असदीप एक्को च्च वेव पायचाराभो पूरेद्, धट्टिसेसुचि अयथाभो, सिमु दोसु वा

१ काकल मन्त्रकापवि रत्तात्त वसां वेकाचो मन्त्रकापवि वा व वा एक्को निवमात् मत्तिकममति च्चि सुवतोववादिभेद् सुवति च्च वा एव
 रतात्तः सुवन्त्रकापवेदा मत्तिकममत्त । षोऽचि मन्त्रकाप्य गुतोः काळ निवेवापुद्विसे सुवे कत्तद्द मत्तिकममति च्चि गुणमत्तं नववारगुपहका काळ-
 क्तद् कावते सुवन्त्रकापमिचमति इति न कुर्वन्ति काप्याप । नववारगुपहकमिचिचत्त—इतिचिद् गुक्कणि सुवन्त्रकापमिचिसे मत्तिकते । सुवन्त्रकापि एवं
 धीद् वाताद् वः परमचोऽन्वदिद्, स्वचिचत्त धीद् वाताद् वसापुपवतेऽन्वोऽन्वचिचत्त काचिके धीन् चाराद्, चिचत्तवु ही च्चो वव चाराद् गुपहका
 इवोत्तववववत्त वव च्च वाताद् वाचिच, स्वचिचत्तवववववववु अयथापः हिदु इवोर्वा

कारणतो णं सुम्भसि धा पाओसिएण धा सुपहियगिएण पढंति न गेणहंति, धेरसियं कारणओ न गिणदति न सुम्भइ धा, पाओसिय अहुरत्तेण धा पढंति, तिखि धा णो गेणहति, पाभाइयं कारणओ न गिणइ न सुम्भइ धा धेरसिएणोव दिप सओ पढंति ॥ १३९७ ॥ इयाणं पाभाइयकाउगाहणधियहिं पचेयं भणासि—

पाभाइयकाउंसि उ सधियस्से तिखि छीयकखाणि । परवयणे स्वरभाई पाधासुय एवमादीणि ॥ १३९८ ॥

व्याख्या स्वस्या भाष्यकारः स्वयमेव करिष्यति । सत्य पाभाइयसि काले गहणधिही पठवणधिही ए, सत्य गहणधिही इमा—

नवकालवेलसेसे उवगगहियअहया पडिक्कमइ । न पडिक्कमइ वेगी नवधारइए शुवमसज्जाओ । ॥ (आ० २२४) ॥

व्याख्या—दिवसओ सञ्जायधिरहियाण देसादिकहासंभयवज्जणहा मेहायीतराण य पडिभंगवज्जणहा, एयं सप सिमणुगगहहा नवकाउगाहणकाउा पाभाइए अणुणयाया, अओ नवकाउगाहणयेलाहिं सेसाहिं पाभाइयकालगगाही

१ कारणतो न शुप्यति धा प्राओसिकेव धा सुपहियगियसिरेव पढसिध न शुक्कसिध देताधिकं कारकयो व शुक्कसिध व शुप्यसि धा प्राओसिकसर्वताधिकारभयाभव पढसिध कीय धा व शुक्कसिध प्राभातिक कारकतो न शुक्कसिध न शुप्यसि धा देताधिकेव न सिवसे पढसिध । इत्यादीं प्राभातिककाउगाहणधिसिधं शुप्यइ यजासि—एव प्राभातिके काउे म्प्यसिधियः प्रजापलसिधियम—एव प्राहणधिरदं सिवसे जगत्तावधिरदितानां देसादिकपासंभववर्द्धाव भयानिकवाधितरस्य व सिप्यवर्द्धाव, एवं सर्वेषामनुमदायाव भवकाउगाहणकाउाः प्राभातिकेऽनुमदायाः अतो नवकाउगाहणवेलासु देसासु प्राभातिककाउगाहणधेः

शक्तिप्रतिपादयति यत्तत्रे श्रीपञ्चिकान्ता इत्येति तिक्तेषु । पाञ्चोत्सिप वेरस्सिप अहञ्चञ्चोत्ता च कुञ्चिन् अन्वे ॥ १११७ ॥
 गात्राह्वयस्यापि व्याख्या—वेरस्सिप अगाहिए संसेसु तिसु गहिएसु तिञ्चिन्, अहुरस्सिप वा अगाहिए तिञ्चिन्, दोञ्चि
 कर्त्तुं, उच्यते, पाञ्चोत्सिप अहुरस्सिपसु गहिएसु संसेसु अगाहिएसु दोञ्चिन् अन्वे, अह्वा पाञ्चोत्सिपवेरस्सिप गहिए प दोञ्चि,
 अह्वा पाञ्चोत्सिपयाभार्यसु अगाहिएसु दोञ्चिन्, एर्यपि कल्पे पाञ्चोत्सिप अन्वे अणुषहएण चवञ्चोत्तासो सुपहियन्निष्पणसञ्चकाञ्चोत्त
 पदंति न दासो, अह्वापेरस्सिप अहुरस्सिपेऽगाहिए दोञ्चिन् अह्वा अहुरस्सिपयाभार्यगहिएसु दोञ्चिन् अह्वा वेरस्सिपयाभार्य
 एसु गहिएसु, अदा एका सदा अण्णावर गेणह्म । काञ्चञ्चञ्चकारणा इमे काञ्चञ्चञ्चं गहणं चरसगगिहिरी अन्वे, अह्वा पाञ्चोत्सिप
 गहिए उच्यहए अहुरस्सं पशु सञ्चसाय चरति, पाभारभो दिवसहा पेसपो अन्वे, एवं काञ्चञ्चञ्चं दिठ्ठ, अणुषहए पाञ्चोत्सिप
 गिणए सप राह पदंति, अहुरस्सिप्यणपि परस्सिपं पदंति, वेरस्सिप्यणपि अणुषहएण सुपहियन्निष्पण पाभार्य असुद्धं चहिठ्ठं दिवस.
 ओपि पदंति । काञ्चञ्चञ्च अगाहणकारणा इमे—पाञ्चोत्सिप न गिणह्वति असिष्वाधिकारणासो न सुञ्चसति वा, अहुरस्सिपं न निष्पदंति

१ वेरस्सिपेभ्यदीन सत्यु विपु पुरीठ्यु यथाः अर्धताधिके वाऽभ्युदीते यथा । ईं कर्त्तुं ? उच्यते पाञ्चोत्सिपकाञ्चञ्चकारणोर्गुहोत्तयो । संवसेसुपुरीठ्योर्गुहो
 यथाः, अथवा पाञ्चोत्सिपकाञ्चञ्चकारणोर्गुहोत्तयो च अथवा पाञ्चोत्सिपयाभार्यकारणोर्गुहोत्तयो? अत्रापि कल्पे पाञ्चोत्सिपेऽणुषहएवेऽहोचवनेत्याः सुप-
 नेऽणुषहएवे संसेसु पदंति च एतत्तः अथवा वेरस्सिपे अर्धताधिकेभ्युदीते ही अथवा अर्धताधिकेऽणुषहएवेऽहोचवनेत्याः सुप-
 नेऽहोत्तयो अर्धताधिकेभ्युदीते? काञ्चञ्चञ्चकारणादीनामिह—काञ्चञ्चञ्चकारणस्य सत्यपिहिचिरे अथवा पाञ्चोत्सिपे पुरीठे उच्यतेऽर्धताञ्च पुरीठ्या अणुषहए
 इत्येव ताभ्योर्गुहोत्तयो इत्येव एव एवं काञ्चञ्चञ्च एव, अणुषहएवे पाञ्चोत्सिप सुपहियन्निष्पणसञ्चकाञ्चोत्तयो अणुषहएवे
 एतदेव वेरस्सिपेऽणुषहएवे सुपहियन्निष्पणसञ्चकाञ्चोत्तयो अणुषहएवे काञ्चञ्चञ्च एव अणुषहएवे इति विवक्षतोऽपि पदंति । काञ्चञ्चञ्चकारणादीनामिह—पाञ्चोत्सिप च

भयति, एकस्मि अगाहिए इत्यर्थः, धितिए द्वाणिपदे कए गुगं भयति, द्वयोरमहणत इत्यर्थः, एयममापाधिणो तिधि पा अग्निहंतस्स एको भयति, अहवा मापाधिसुकस्य कारणे एकमपि कालमपहृतो न दोषः, मापाधिसं न भयतीति गायार्थः ॥ १३९४ ॥ कइ गुण कालचतक !, चरपते—

फिदियमि अहुरत्ते काल धित्तु सुयंति जागरिया । ताहे गुरु गुणती चरतिय सव्वं गुरु सुअइ ॥ १३९५ ॥
 क्यास्सा—पायोसियं काल घेतुं सवे सुचपोरिसिं कावं पुजपोरिसीए सुचपाधी सुयति, अरथच्चितया चकालियपादिणो य जागरति, आय अहुरत्तो, ततो फिदिए अहुरत्ते कालं ययुं जागरिया सुयति, ताहे गुरु चडेवा गुणंति, आय चरिमो पत्तो, चरिमवामे सवे चडिया घेरत्तिय घेतुं सज्जायं करंति, ताहे गुरु सुयंति । पत्ते पाभाइयकाळे ओ पाभाइय काळ येच्छहिति सो कालस्स पडिक्कमितं पाभाइयकाळं गेणइइ, सेसा कालयेजाए पाभाइयकाळस्स पडिक्कमति, ततो भायरसय करंति, एव चतरो काला भयंति ॥ १३९५ ॥ तिणिण कइं !, चरपते, पाभाइए अगाहिए सेसा तिधि, अहवा—
 गहियंसि अहुरत्ते घेरत्तिय अगाहिए भवइ तिधि । घेरत्तिय अहुरत्ते अइ चवओगा भवें दुणिण ॥ १३९६ ॥

१ भवति एकस्मिन्नपुद्गीते । द्वितीयास्मिन् द्वाविपदे कृते द्विक भवति एवममापाधिवर्षीन् वाऽपुक्कए एके भवति अथवा कवं गुगः काकएगुपवं ? । मायोधिक काकं पुद्गीत्वा सर्वं सूत्रयोवधी कृत्वा पूर्वोर्वा पीरत्ता सूत्रपादिनाः स्वधन्वि अयधिक्रम्य ताकाधिक्रयान्काम जागरन्ति पावर्धत्ताः इति । सिद्धितेऽर्थात्ते काक पुद्गीत्वा जागरियाः स्वधन्वि तदा गुरव इत्याह गुणयन्ति पावधत्ताः प्रायः चरमे पाये सर्वे यथाय वेरादिः पुद्गीत्वा कावत्ताय कुदीन्ति तदा गुरवा स्वयन्ति प्राये मापाधिककाळे पाः मापाधिक काळ मदीत्त्वति ए काक मदिक्कम्य मापाधिककाळ गुक्कति इत्याः काकवेलाधी मापादित्ककाळ मदिक्कमन्ति, तत भावइयक कुदीन्ति, पूर्व चत्ताः काक भवन्ति यदा कवं ? चरपते मापाधिकेऽपुद्गीते शेवासरः, अथवा—

निष्कर, अल्पवि चक्रद्विभो निखण्णो वा, मकरं पश्चिमरगोवि अतो ठिभो चैव पश्चिमर, एव पाभाए, गच्छुयगाहृदा
 अथवाचविही, सेसा कासा ठाणाअठि न वेचवा, आइण्णतो वा आधिपवं ॥ १३९२ ॥ कस्स काउस्स कं विचमभि-
 मुहेहि ठापवमिठि भाव्यते—

पाभोसि अहरत्ते उत्तरविसि पुच्च वेहए काल । वैरत्तिपांसि मयणा पुच्चविसा पच्छिमे काठे ॥ १३९३ ॥

इयास्या—पाभोसिए अहरसिए नियमा उत्तराभिमुहो दाइ, वैरसिए मयणांछि इच्छा उत्तराभिमुहो पुवाभिमुहो वा,
 पाभाए नियमा पुवामुहो ॥ १३९३ ॥ इयाणिं काउगाहणपरिमाणं मणार—

कालअउकं उक्कोसपण जइअ तिय सु योअअ । यीपपपण सु पुगा मायामयविप्यमुक्काण ॥ १३९४ ॥

इयास्या—उत्सगो उक्कोसेण अचारि काउा पेयंति, उत्सगो चैव अइण्णेण विगं भवति, विठियपएंछि अथवायो,
 तण काउपुग भयति, अमायाधिन। कारणे अणुत्थामाणसेत्थया, अइथा उक्कोसेणं अउकं भयति, अइण्णेण इणिपएं विग

१ पुक्काठि उवाअपूर्वसिठो विचयो वा अउं मसिअउकोअयि अत्तः। कित्त एव मसिअरसि एव मामाठिके एयोअइत्थंअपवाइविणि देवा। अउका
 स्साअअवि न मदीअअया, आअत्तावा वा काउअप । अइअर काठे वा विअमभिमुहोः काउअअसिठि । माओअिके अदीताठिके निअमापुवरोअसिअठि
 यतोअउ अउवेअि इया उवा।।भिमुहः इयोभिमुहो वा, मायमठिके विअमाए पूर्वोअुत्तः । इयाणी अउत्थमाएपरिमाणं अउते—उत्सगं उक्कोउअत्तः।
 अउका पुक्कअ अत्तो एव अउअअर विअ मअठि विठोअअरसिठि अउकाएः सेव काउठिक मअठि । अउवेअिउउअउअउकं मअठि अउत्तेव इाविपएं विअ

व्याख्या—अस्य ठिओ पासाकाळे विखिवि विसा पेकखर सरथ ठिओ पाभाइय कालं गेणइइ, संसेसु विसुयि कालसु वासासु (वडुपद्वे संसेसु) खलथ ठिओ चउरोयि विसाभागे पेकखर तथ्य ठिओडवि गेणइइ ॥ १३९० ॥ 'वडुपद्वे सारागा विधि' अस्य व्याख्या—

तिसु तिखि नारगाओ उडुंमि पाभातिप अविडेडवि । वासासु [प] नारगाओ चउरो छंने निविधोडवि ॥ १३९१ ॥ व्याख्या—तिसु कालेसु पाओसिप अहुरखिप, वेरखिप, अति तिखि वाराओ अहणणेण पचुंति तो गिणइति, वडुपद्वे चैव थम्भाविसपये अइवि एकंमि वार न पिच्छंति तहावि पाभाइय काल गेणइति, वासाकाळे गुण चउरोयि कासा थम्भाइसंपदे वारासु अवीसंवासुवि गेणइति ॥ १३९२ ॥ 'छंने निविधो'सि अस्य व्याख्या—

ठाणासइ पिंपूसु अ गिणइ चिदोवि पळिछमं काल । पडियरइ पडिं एको एको [घ] भंनडिओ गिणं ॥ १३९३ ॥ व्याख्या—अदिवि वसहिस्स भाहिं कालगाहिस्स ठाओ नत्थि साहे असो छण्णे उदुदुडिओ गेणइति, अइ उदुदुडिपस्सपि अंतो ठाओ नत्थि साहे छण्णे चैव निविधो गिणइइ, भाहिंठिओवि एको पडियरइ, वासपिंपूसु पडवीसु नियमा अंतोठिओ

१ इव तिखतो वरांरात्रकाळे ठिओमयि विपः मेसुवे वत्र तिखतः प्रासातिक काल गृह्णाति सेवेणु तिखयि काळनु वरांसु अत्र तिखतसुतो निरीवभा याइ मेसुवे वत्र तिखतोमयि गृह्णाति । अटुवदे वारकासिधः । विपु काळेणु प्रादोपिके अभातिविके देताविके वदि दिवसकारका अपन्येइ संखेठ वदा गृह्णीकयइ अटुवदे पूव अभापाप्यादिवे वपायि पूक्यमयि वारिका व परवयिठ वपायि प्रासातिक काळं गृह्णाति वपाकाळे नुवसावतोमयि वराका अभापाप्यादिवे वारासइयमावावयि गृह्णाति । एवे तिखिइ इति । वपायि वसवेदीः काकमादियः स्वानं भाति वदाप्यवउदे अरदीसितो गृह्णाति अयोपदीसितवसावन्तः स्वानं भाति वदा एवे पूव तिखितो गृह्णाति वदिः तिखतोम्येकः प्रसिवाति वपादिन्नुपु पवत्सु सिवसाइयवासितो

वायोसिच वृजधरं पृक्तं मोरुं सेषा सवे जुगधं पङ्कवेति, सेषेसु तिसु भन्करच वेरचिच पासाहए व सधं वा चिसधं वा पङ्कवेति ॥ ११८७ ॥ किं ज्ञान्पद—

इदियमावज्जाना इणानि कणगा च निञ्चि वज्जोसं । वासासु य निञ्चि विसा वज्जधरं नारगा निञ्चि ॥ ११८८ ॥

आस्या—सुहु इदियववभोगववववेहिं सवकाला परिजगारियणा—येषा, कणगेसु कालसंज्ञाकभो विसेसो सण्णइ-
विणिण निग्दे वववणचिचि, वेण वज्जोसं भण्णइ, चिरेण वयपावचि, वेण सध(विणिण)इहणं सेसं मच्चिमं, अस्य व्यास्या—
कणगा इणानि काल नि पव ससेव निहिइ सिसिरवासो । वका च सरेइगा रेइरहिणो भवे कणभो ॥ ११८९ ॥
व्यास्या—कणगा निग्दे चिचि चिसिरे पंच पासासु सच वववणंति, वका पुणेगावि, धयं वासिं विसेसो—कणगो
सवइरहो पगासरहिभो य, वका मइवेरहा पकासकारिणी य, अइया रेइरहिओ विष्कुळिणो पमाकरो वका वेव ॥ ११९० ॥
'पासासु विणिण दिसा' अस्य व्यास्या—

वासासु य निचि दिसा इयनि पाभाइयानि कालंसि । सेसेसु मीसु पवरो वज्जुचि पवरो पवदिचिसिचि ॥ ११९० ॥

१ नारसिच इज्जधरमइ सुल्लावा धावाः सर्वे जुगधरं मस्यापचन्दि सेषेसु तिसु कर्त्तव्येके वैराधिके मामानिके च समं वा सिपुच्य वा मस्यापचन्दि ।
सुहु इदियववभोगवववेहिं सवे कालाः मच्चिमगारियणा—मदीववण कवकवेववे कालकृतः संसयानिसेसो मच्चये—अथो मीये वज्जन्धीसि सेवेण्णुधं मच्चये
विट्पावज्जान इधं एव सस भवन्तः एते मारयम । कणका मीये ववः चिसिरे पव वसांसु ससोपचन्दि वक्य पुवेकानि अथ वावयोविसेसो—कवका
कालरवः मस्यापचन्दि वका मइवेरहा पकासकारिणी च, अथवा रेइरहिओ विष्कुळिणः मयापच ववेव । वसांसु सिचो दिवाः

पदं धरो पुष्कर भणो या, सेवि सख(ध)करोति, अति सर्वहवि भणिय-न किञ्चि सुयं दिहं वा, तो सुद्वे करोति सञ्जाय । अह
 एगोणयि किञ्चि विष्णुमादि फुलं दिहं गजियादि वा सुयं तो असुद्वे न करोतिचि गायार्थः ॥ १३८५ ॥ अह सकियं—
 इकस्स दोणइ ध सकियमि कीरइ न कीरती निणइ । सगणमि सकिय परगणं सु गसु न पुञ्छंति ॥ १३८६ ॥

व्याख्या—अदि एगोण सद्विद्ध-विहं सुयं वा, तो कीरइ सञ्जायो, दोणइवि सद्विद्ध कीरति, विणइ विष्णुमादि एग
 संदेहे ण कीरइ सञ्जायो, विणइ भणणाणसंदेहे कीरइ, सगणमि संकिय परवयणाओऽसञ्जायो न कीरइ । एधविभाण
 वेसिं चोव असञ्जाइयसभवो ॥ १३८६ ॥ 'अ परयं णाणए समहं वोच्छ समासेण'ति—अस्यार्थः

कासखउके णाणत्तगं तु पाओसियमि सन्वेधि । समय पट्ठवपती सेसेसु सम च विसम वा ॥ १३८७ ॥

व्याख्या—एयं सब पाओसियकाळे मणियं, इयाणिं धतसु काळेसु किञ्चि सामण्यं किञ्चि विससिय भणामि

१ एवमपरा पुष्करिण कस्यो वा सेवी सखं कथयन्ति पद्मि सर्वैरपि मन्वित-न किञ्चिद् एहं सुत वा एता सुदे कुर्वन्ति स्वाप्याव अयदेवार्थि किञ्चिद्विदुर्वादि
 सुदं एव सर्किवादि वा सुदं तयाभ्युदरे न कुर्वन्ति । अथ सर्किवं-अयेकेन संविद्य-एहं सुतं वा सर्वे किञ्चते स्यात्पावः इत्येतेषां संदेहे किञ्चत, अथानां
 विदुर्वादिहे एव (समान) संदेहे न किञ्चते स्यात्पावः, अथानामभ्युदयसंदेहे किञ्चते एतान्ते सर्किते एतवचनात् अस्यात्पावो न किञ्चते अथेतिवर्णनं
 वासाप्याविकर्तव्यः । एतन्न नामान्तर एतदं एतये समसेनेति । एतत् सर्वं प्रायेणिककाळे मन्वित इत्यादी अपूर्वैरपि काळेसु किञ्चिद् सामान्य किञ्चिद्
 विसेधितं स्यान्मि-

अथैवाह वसवाम् करेति, वसवारिपुत्रिषु पञ्चमंगल्यं कर्तुमिति, तत्रैवैव्यं वाचं निवेद्यति—सुखो पात्रोसिधो कर्मोति, तत्रैवैव्यं मोक्षं सेला सवे जुगर्धं पद्मवैति, किं कारणम्?, वस्यते, पुत्रुत्वं चं मरणादिदुर्तोति ॥ १३८३ ॥

सन्निहियाण वदतरो पद्मविष्य पमादि णो वप कासं । भादि ठिप्य पदिपरप चिसई तापुडवि द्दवपरो ॥ १३८४ ॥

व्याख्या—वदो वदगो विभागो एगहं, आरिओ भागारिओ सारिओ वा एगहं, वदणे आरिओ वदतरो, वहा सो वदतरो सन्निहियाण मरणाण स्रमभू न परोकस्सस तहा देसकहादिपमादिस्स पच्छा कासं न वेति, 'दारो'ति अत्थ व्यास्या 'भादि ठिप्य' पच्छन्न कंठं ॥ १३८४ ॥ सवेद्विपि पच्छन्नं अस्य व्यास्या—

पद्मविष्य वदिप वा तादे पुच्छंति किं सुय ? अते । । मेवि य कर्हेति सव्यं चं जेष सुय च विहं वा ॥ १३८५ ॥

व्यास्या—इदपरणेण पद्मविष्य वदिप्य, एय सवेदि वि पद्मविष्य वदिप्य पुच्छा भवइ—मज्जो ! केष किं विहं सुय वा ?

१ भाद्रकालमुत्सवं कुर्वन्निव शशांकेदेविय पद्ममङ्गलं कथयन्निव ततो वस्यन् वावा निवेदयन्—प्राचीणिकः कालः सुख इति तथा इत्यर्थं सुखमाप्ताः सर्वे गुणान् स्वाप्ताव मन्त्रावबन्धिषु किं कारणं ? इत्यत इहंमुक्तं वसवाम् मरुकपात्रमिव इति । अतो वस्यते निमग्नः पुत्रवर्षाः आरिषु व्यापदिका सांकेत इति इत्यादिः । वदोसिधो वादाः । एया स वसवाः सन्निहिवैवैव्यंमन्त्रो न परोक्षेन तथा देवादिभि इत्याप्रमादवतः पमात् कर्म न इदिति । इतर विवसव इत्याद्या-व्यापदिवतः वज्जो इत्यादि । सर्वेति पमावै । इदपरणेण मन्त्रादिदे वान्निवे एय सर्वेति मन्त्रादिदे वान्निवे पुच्छा भवति—आर्धे ! केनचित् पदिप्य एव पुत्र वा ।

भासञ्जं न करोद् । कालभूमीव गुरुसमीध पञ्चपियस्स(पञ्चिपस्स) अद् भंवरणे साणमज्जारद् छिंत्ति, सेसपदा पुणभणिपा,
 पपसु सवेसु कालधरो भवति ॥ १ ॥

गोणद् कालभूमीद् दुब्ब ससप्पगा व चट्ठिजा ।

कथिदस्सिअ विज्जुपमी गज्जिप तकार कालधरो ॥ २ ॥ (प्र० सिद्ध०) ॥

व्याख्या—पहमयाए आणुच्छिखा गुरु कालभूमिं गओ, अद् कालभूमिए गोणं निससं संसप्पगादि वा चट्ठि(द्वि)यादि
 पेच्छेज्ज सो नियसए, अद् काल पञ्चिहेवतस्स गिण्हवतस्स वा निवेयणाए वा गण्हवतस्स कथिदस्सिपादि, वेदिं कालधरो
 भवति, कथिदस्सिपं नाम आगासें थिहुवं मुसं धानरसरिस दासं करोज्जा । सेसा पया गतार्था इति गार्थार्थः ॥ २ ॥
 कालभाही णिवाधातेण गुरुसमीधभागवो—

इरियावहिपा इत्थंत्तरेऽधि मंगल निवेयणा वारे । सव्येदि वि पट्ठुधिप पच्छा करण अकरण या ॥ ११८३ ॥

व्याख्या—अद्विषि गुरुस्स इत्थंत्तरमेसे कालो गद्विओ सहाधि कालधवेयणाए इरियावहिपा पट्टिकमियपा, पट्टुत्तास

१—भासपय व करोति काव्याएभूमेः प्रस्थितस गुरुसमीध वसन्तरा यमात्रागादि विभक्ति, दोषान्नि वद्यादि पूर्व प्रथितानि वरेषु सर्वेषु कालधरो
 भवति । प्रथमतया भावुच्छप गुरुं कालभूमिं एताः वदि कालभूमी गी निवृत्तं संसर्पकारि वा कथिपवा(इरा)दि वरवेए वदिं निवर्त्त, वदिं कालं प्रथितवित्तो
 एवताः निवेदने वा एच्छताः कथिदस्सिवादि हैः कालधरो भवति, कथिदस्सिपं नामाकाणे धानरसवत्सं थिहुवं मुसं दासं इवार्थं द्विवाधि वद्यादि पठार्थाणि ।
 कालभाही गुरुसमीधे विध्याधातेवायतः । वपदि गुरोरेवाम्भरमात्रे कालो गद्विहितवतादि कालधवेदने ईर्वापयिषी प्रथिकाम्भरन्वा, पञ्चोपुणस-

शेषकारं वरदानं करोति, वरसारिपुत्रश्चि पञ्चमंगलार्थं कर्तुमिति, एतद्दे वंश्वं वाचं शिबेयति-सुब्रह्मो पाथोसिधो कालोति, एतद्दे
 वरुधत् मोरुं वेला सवे युगार्थं पट्टवैति, किं कारणम् ?, उच्यते, पुत्रुत्वं वं मरुगाविकृतोति ॥ १३८३ ॥

सन्निरियाण वरुधरो पट्टविय पमादि धो वृष्ट कालं । वादि डिष्ट पठियरष्ट विसर्दं तापुऽधि वृत्तपरौ ॥ १३८४ ॥

व्याख्या—वरुधो वंटगो विभागो एगहं, आरिओ आगारिओ सारिओ वा एगहं, वडेण वारिओ वरुधरो, वाहा सो
 वरुधरो सन्निरियाण मरुगाण सवभद्र न परोक्खस्स वहा वेसकहादिपमादिसस पच्छा कालं न वेति, 'दारो'सि अस्य
 व्याख्या 'वादि डिष्ट' पच्छदं कठं ॥ १३८४ ॥ सवेदियि पच्छदं अस्य व्याख्या—

पट्टविय वदिष्ट वा तांरं पुच्छति किं सुप ? भते । । नेचि य कर्हेति सव्वं जं जेण सुयं च विड वा ॥ १३८५ ॥

व्याख्या—रुधरंण पट्टविय पदिष्ट, एय सवेदि वि पट्टविय वदिष्ट पुच्छा भवद्-भयो । केण किं विडं सुयं वा ?

१ मातृकाशुभासर्वं कुर्वन्निव वापार्श्वेभ्यश्चि वक्ष्यमाह कथयन्निव, एतौ वन्द्यं एता निवेदयता-मारोचिका काणः सुद इति तथा इत्यर्थं शुभवा
 राणाः सर्वे शुभवद् व्यापार प्रत्यागवन्निव, किं कारणं ? इत्यत इदंमुक्तं वसात् प्रकृतव्याज इति । एतौ इत्यर्थो नियमाः इत्यर्थः । आरिक्क व्यापारिक
 सार्थक इति इत्यर्थः । वाटवार्थको वाटार, यथा स वाटारः सन्निरियाणमरुधेकमवते न करोत्येव तथा वसादिभिः कथयमावृत्ताः पञ्चत् कालं न इदति । इत
 द्विपत्त व्याख्या-वन्निवित्तः पञ्चत्, इत्यर्थः । सर्वेति वपार्थः । इत्यर्थेण प्रकथयिते वन्निवते इव सर्वेति प्रकथयिते वन्निवते इत्यर्थः । केनचित्
 विदित एव शुभ वा ?

सिद्धं छीय [य] परिणय सगणे वा सकिय भवे निण्ह । भासत मूढ सकिय इदिययिसए य अमणुणे ॥ १३८० ॥
 व्याख्या—गेण्हंतस्स अंगे अइ उदगविदू पदेअ, अहया अंगे पासओ या रुधिरविदू, अप्पणा परण या अदि छीय,
 अज्झयणं वा करंतस्स अइ अक्षओ भावो परिणओ, अनुपयुक्त इत्यर्थः, 'सगणे'सि सगच्छे सिण्हं साहण गज्जिए संका,
 एष विज्जुच्छीयाइसुवि, ॥ १३८० ॥ 'भासत' पच्छन्नस्स पूर्वान्यस्तस्य वा विभासा—

मूढो य विसिज्जयणे भासतो पाधि निण्हति न सुज्जे । अक्ष च विसिज्जयणे सकतोऽनिद्वयिसए वा ॥ १३८१ ॥
 व्याख्या—विसामोहो से आओ अहवा मूढो विस पदुच्च अज्झयणं वा, कर्हं ?, उच्यते, पदमे उचरारुत्तणं टायप
 सो पुण पुषट्ठो टायति, अज्झयणेसुवि पढम चतुथीसरथओ सो पुण मूढत्तणओ हुमणुत्तिकेय सामण्यपुपय कट्ठति ।
 पुढमेव वज्जणाभिखायेण भासंतो वा कट्ठति, मुहुमुहंतो वा निण्हइ, एवं न सुज्जसि, 'सकतो'सि पुप उचरारुत्तणं टातिपप,
 ततो पुषट्ठेण टासवं, सो पुण उचरारुत्तणं अयराणुत्तो टायति, अज्झयणेसु पि चतुथीसरथयाव अक्षं वेप सुत्तिययायरागादि

१ पुढतोऽहो पपुषट्ठिण्णुः पठेए कयवाऽहो पाकंभोदी कथिथिण्णुः कासमा पठेस वा कदि शुण कयपवव वा कयतो वपववतो भावः
 परिणतः कयपच्छे ववात्तां साधूदां गतिंते एइहा एवं विपुणुत्तादिप्पवि भावमाज-पञ्चाथस विभावा । विमोएज्जलं कातोऽयरा मूढो सिद्धं
 मदीकात्तपयवं वा कयं ?, उच्यते मयममुचरोणुत्तयेव स्यातत्वं स पुणः पूर्वोत्तुपयिज्जिठदि कयववेत्तवदि मयम चतुर्थीसठिज्जवः स पुषट्ठत्तण्णु
 सिद्धं कामत्तपुढकं वा कयवति । सुत्तमेव कयववाभिजायेव भावमावो वा कयवति मूढत्तण्णुत्तयमावो वा पुढ्हादि एवं च शुट्ठदि एइमान इदि एवं
 मुचरोणुत्तयेव स्यातत्वं तदा पूर्वोत्तुत्तयेव स्यातत्वं स पुषट्ठत्तण्णुत्तयमावो कयरोणुत्तयिठिठि, कयववेत्तवदि चतुर्थीसठिज्जवत्तयपुषट्ठ
 मुचरोणुत्तयेव स्यातत्वं तदा पूर्वोत्तुत्तयेव स्यातत्वं स पुषट्ठत्तण्णुत्तयमावो कयरोणुत्तयिठिठि, कयववेत्तवदि चतुर्थीसठिज्जवत्तयपुषट्ठ

भक्त्या चर्तुं संकमरु भक्त्या संकरु किं अमुगिए विसाप ठिओो ण पत्ति, अणुसयणेवि किं कट्ठियं पत्तिविति । भूदिय
 विसाप य अमणुणो ति अणित्ठो पत्तो, अहा सोरुदियण कइय धंवरणे वा अहहहासं कयं, कये विभीसिगादि विकुठकयं
 एहं, गंधे कसेवरादिगणधो रसकान्धव सय्योऽस्मिन्वासादि, अहवा इहेसु राग गच्छइ, अणित्ठेसु इदियविसयसु दोसन्दि
 गाथार्थः ॥ १३८१ ॥ एवमादिवयपायवज्जियं काळं वेणुं कालनिययणाए गुरुसमीध गच्छंतस्स इमं भणणइ—
 जो गच्छतमि धिही आगच्छंतमि होइ सो वेव । जं एत्थ पाणस समइ वोच्छ समसेण ॥ १३८२ ॥
 क्यास्या—एसा अहवाहुकया गाहा—चीसे अतिदेसे कययि सिद्धसेणअमासमणो पुबकमणियं यतिदेसे
 पक्खाणइ—

निसीहिआ आसज्ज अकरणे खलिय पडिय थायाए ।
 अपमज्जिय भीए या पीए उिधे व कालवहो ॥ १ ॥ (प्र० सिद्ध०) ॥

क्यास्या—अदि णित्तो आयसिसय न करेइ, पयिसंवा निसीहियं करेइ अहवा करणमिति (आसज्जं अकरणे इति)

१ आहवर्धं संकायवि अचवा एहते किममुकला निधि स्थितो वदेति अहववेमेसि हि कृतं वदेति इतिवन्निरवज्जामयोइ इज्जिहः मासः अवा
 जोवइइइइइ इति सं अणुकोण वाःइइइइ इव इय विधीविकादि सिद्धं इव एह गण्ठे कसेवरादिगणधः । अणुवेहेसु एतं गच्छति वल्लिहिविभिरुवन्नियेसु
 इवइइइ । इवमाणुसयवार्थीइव काव गृहीया काळीवेइयाय गुरुसमीधं गच्छइ इव अचरते । एसा अहवाहुकया पाया इवज्जो अतिवेसे कृतंमि सिद्धसेक-
 एसाअसवः एतान्दंमिअ अतिरेप एवस्यवार्थी । यि निरयण्ण आवापियवी व इतिमि मलिकमते वेवेविदी (व) इतिमि अहवाअणुसयसकये

सिद्ध षीय [य] परिणय सगणे वा सकिय भवे तिष्ठ । भासत मूढ सकिय इंदियधिसय प अमणुणे ॥१३८०॥
 व्याख्या—गोष्ठसस्स अगे जइ उदगधिदू पढेजा, अइया अंगे पासओ वा कधिरधिदू, अप्पणा परण वा अदि षीय,
 अण्णयणं वा कर्त्तवस्स जइ अणओ भायो परिणओ, अनुपयूक इत्यर्थः, 'सगणे'चि सगच्छ सिणइ साहणं गच्चिप सया,
 एवं विञ्जुच्छीयाइसुधि, ॥ १३८० ॥ 'भासत' पच्छरस्स पूयन्पसस्य वा विभासा—

मूढो ष विसिज्जयणे भासतो याधि गिणइति न सुज्जे । अन्नं च विसिज्जयणे सकनोऽनिद्वयिसय वा ॥ १३८१ ॥
 व्याख्या—विसामोहो से जाओ अइया मूढो दिस पइस अण्णयणं वा, कइ !, उच्यते, पइमे उचराहुत्तण थापय
 सो पुण पुवहुत्तो थायति, अण्णयणोसुधि पइम च्चुयीसरथओ सो पुण मूढत्तणओ इमणुत्तिकयं सामण्यपुवप इमुत्ति ।
 पुइमेव वंअणाभिलेखेण भासतो वा कइति, सुइसुहेत्तो वा गिणइ, एवं न सुज्जसि, 'संकरो'चि पुव उचराहुत्तण ठात्तियं,
 सतो पुवहुत्तेण ठासयं, सो पुण उचराड भवराहुत्तो थायति, अण्णयणोसु धि चउयीसरथयाव अन्नं चेष सुत्तियायारगादि

१ गृहलोभे पपुरकभिसुः परेए जजवाइ पाथपोर्वा वधिरियुः । कामना परेव वा यदं भुव भवपयं वा कवतो पयपयो भावः
 परिकरः जगच्छे जजवात्ता सापूर्वा यदिते सइा एवं विपुसुतादिपदि भायमान-यजार्थस विमाया । विमोहसत्त्व जातोऽवशा मूढो ति
 मतीसायपयं वा कय ! उच्यते, मयमसुचरोसुजेव स्यात्तयं स पुया पूर्वोन्मुक्कभिसिद्वि अयवनेपदि मज्जम च्चुदीयतिउचः स पुवपूर्वत्वात् नुमइ
 रिणं भावन्त्वापूर्वकं वा कयपति । सुइमेव व्यजयाभिकारेण भायमानो वा कयपति मूढत्वावमानो वा गृह्णाति एवं न गृह्णाति उइमान इति एवं
 सुचरोसुजेव स्यात्तयं उचः पूर्वोन्मुदेव स्यात्तयं स पुवपूर्वत्वा वपरोन्मुक्कभिसिद्वि, अयवनेपदि च्चुदीयतिउचारावत्त्वं गृहत्वात्तदि-

शिवसिद्धिना ननुकारे कावस्यगतो य पंचमंगलय । किरकर्मन् च करिन्ता वीथो काचं तु पश्चियत् ॥ १३७८ ॥
 व्याख्या—पंचिर्बलो विविध निवीसिद्धिनाथो करोइ नमोक्तमासमणार्ण च नमुकारं करोइ, इतिपावहिनाए पंचवससाधका-
 क्रिदं वरसगणं करोइ, वरसाएिए नमोभरद्वैताय पंचमंगलं चैव करइ, ताहे 'कितिकर्मन्'ति नारसावचं वरुणं देइ, अणइ
 य—संदिशइ पादसिधं काठं गेण्डामो, गुरुवयणं गेण्डइसि, एवं आव काठगाही संविसावेचो भोगन्धर ताव विविधो
 दइधरो सो काठ पश्चियत्, गाथार्थः ॥ १३७८ ॥ पुणो पुपुसेज विहिणा निगाभो काठगाही—

थोवावसेसियाए संसाए ठाति उत्तराहुचो । अठवीसगावुभयुत्किपपुष्यगामेसोद्धि अ विसाए ॥ १३७९ ॥
 व्याख्या—'वचराहुचो' उचराहुचः पंचपारीयि पामपासे क्कुत्तिरियदंउचारी पुवाभिसुहो ठाति, काठगाहानिनिचं

च अहुत्साधकाठियं काठसगणं करोइ, अणो पंचुत्सासिधं करोइ, वरसासिदे अठवीसत्पवं पुभयुत्किपं सामव्यपुवं च,
 एते विधिणि अरसाएिए अणुपेइसा पच्छा पुपाए एते चैव अणुपेइसि, एव इकिस्त्रपाए अवरताए इति गाथार्थः ॥ १३७९ ॥
 गेण्डवस इमे वचपाया साणिपया—

१ मन्त्राय विचो भैवेसिधीः करोति अमात्रमयात्र समस्तोति ईश्वरकिस्वा एकोपुसकपिकिमुक्तां करोति अवासेते नमोभ्यंनवाः (करसिन्वा)

एवमत्र कथं च वरवीड, तदा कुतिसर्गिदि इराणाचवं वाइए इराति, मयसि च—संदिशव प्रादेसिकं काठं पुक्तासि गुरुवचं पुरावेसि इवं वाच्यं अमात्रादी
 संदिशनायार्थं तादिसीथो इरावयाः स काठ मन्त्रवार्थं पुनः इतिविच सिधिका निर्णयः काठमादी । एववचवीथि वामपार्श्वे अहुत्किपपुष्यवचारी इवाभिस-
 सुवाः तदासि काठमात्रमन्त्रेणमहोपुगावकाठिक काथोत्पन्नं करोति अम्ये (मयसिच)—नमोपुमसिधं करोति अवासिदे अहुत्किस्त्रिकां इवइसिक्ता
 अमात्रवर्तक च, पुनासि वीचरस्त्रकिस्त्राम्यपुपुस्य पमाए इवकामेताव्येचपुपुपेकते इवं इकिस्त्रामापरकां । पुक्ता इवे उचपाया साणिपया—

कालवेत्तं सुतंति, अहथा तिसु त्तरादियासु संज्ञाप गिण्दति 'वरिसं'ति अथराए अयापयसंज्ञापयि गेणदति तदायि न दोसोसि गाथार्यः ॥ १३७६ ॥ सो कालगाही वेत्त सुतेषा कालभूमीभो सदिवावणानिचि शुरुथापमूढं गच्छति । तथेमा सिही—

आउरगगुत्तवमणियं भणगुत्तया सखियपदियवाथाभो । मासंत मूहसकिय इदियधिसएसु भमणुणपो ॥ १३७७ ॥
 व्याख्या—अथा निगच्छमाणो आउरतो निगतो तदा पधिसंतोपि आउरतो पयिउति, पुपनिगभो यय अइ अणा पुच्छाप कालं गेणदति, पविसंतोयि जइ सउर पउर अमहा परपयि कासुष उपाभो, अइथा धाउसि हेहुइगातादिणा । 'मासंत मूहसंकिय इदियधिसए भमणुणो' इत्यादि पच्छइ संन्यासिकमुपरि धइयमाणं । अइथा इथयि इमो अउरथो भणिययो—धंदण देवो अत्तं मासंतो देइ धंदणानुगं उवभोगेण च न इदाति किरियासु वा मूदो भावसादीसु वा सका कया न कयादि धंदणं देउरस इदियधिसभो वा भमणुणमागभो ॥ १३७७ ॥

१ कालवेत्तं तोकयथा अथभोवगारियु सिधु सन्नाथायं पुच्छिउ वरमासिदि अउरसाम्पपयसन्नाथापमयि पुच्छिउ उपायि न दोउ इति । स काल गाही वेत्तं तोकयिथा काकभूमिदीदियाविसिचं गुत्साएसुत्ते मच्छसि उवायं विधिः यथा शिर्णच्छातुच्छे शिर्णत्तया मसिउअदि आउरका मसिउति पूर्वनिर्णय एव अथरागुत्तव कालं पुच्छासि मसिउअदि यदि सत्तसिउ पयसि यसाइआपि काक इवोइउत्तः, अथवा अउ इति हेहुइगातादिवा भावमावेत्तादि, अथवाउअउयवमयो मसिउत्तया—अन्वयं इदइ अन्वय भावमागो इदासि अन्वदिकमुपयोपेव च इदासि किरियासु वा सुत्त आउरकीदियु वा अइया कया न कया वेत्ति अन्वयं इदयोअमभोयो धेदिइवदिउव आगतः

नितीहिना भद्रकारे कावस्तस्यो य पञ्चमगलप । किङ्ककम्भं च करिन्ता भीयो काल सु परिपारं ॥ ११७८ ॥
 व्याख्या—परिवर्तते त्रिभिः नितीहिनाभ्यो करोरु नमोभक्तमासमणार्णं च नमुकारं करोरु, इतिपाधिनाप्य पञ्चस्तसासक्तं
 सिद्धं वरसत्तां करोरु, वस्तारिप नमोभक्तद्वेषार्णं पञ्चमगलं चैव करोरु, तादे भक्तिविकम्भंति चारसावचं सर्वं देरु, मण्य
 य-संदिग्ध भावसिद्धं काटं गेणहामो, गुरुवपण गेणहहसि, एवं आव कावगाही संदिशावेचा सागच्छर ताव विविच्यो
 ददधरो सो काठ परिपार, गाथार्थः ॥ ११७८ ॥ पुणो पुणुत्तेण विहिना नितायो कावगाही—
 भीवावसंसिपाप संस्राप टानि चत्तराहुत्तो । चठवीसगाहुमपुत्तिक्यपुत्तवगममेवोक्कि भ विसाप ॥ ११७९ ॥

व्याख्या—‘चत्तराहुत्तो’ चत्तरामुत्तः पृथगारीवि धामपासे ऋशुतिरिचयद्वचारी पुवाभिमुहो टानि, कावगाहपनिमित्तं
 च भद्रसासकादिपं कावस्तस्यं करोरु, अणो पञ्चस्तसासिद्धं करोरु, वस्तारिते चठवीसरयवं दुमपुत्तिक्यं सामण्यपुदं च,
 एते त्रिभिः भक्तसन्धिप अणुपेदेसा पच्छा पुपाप एते चैव अणुपेदेसि, एवं दक्खिणाप्य अथराप इति गाथार्थः ॥ ११७९ ॥
 गणहस्तस इमे चत्तपाया आणियवा—

१ मन्त्रवद् विद्यो देवदेवीः करोति समाजमनात्त समस्तोसि देवादिभिरप्य पञ्चोष्णपञ्चभक्तिःशुक्लो करोसि क्कवारिते यमोर्ध्वका (कवचिना)
 समपण्डयेव कवचि, चरा ह्रींशुक्लोत्त इतिपावचं वरद इराति, मन्त्रि च-संदिग्धमादेतिषं कामं पुद्गाभि गुरुचवं पुद्गावेसि एवं वाव कवगाही
 र्धररापय्यं च कार्द्वीरो इत्येव (च काठ मल्लवर्ध गुरुः पृथोत्तर विनिना सिंघः कावगाही । इत्यवार्थवि धामपाने च्छुक्तिर्वापुत्तव्यारी इतीमि-
 ह्युः । इती च्छुक्तिर्वापुत्तव्यारीपुनासकात्त चत्तपायं करोसि क्कवारिते च्छुक्तिर्वापुत्तव्यं इत्युत्तिवार्त्त
 कवचवर्धं च, इरादि भीवस्तर्कात्तव्यमनुवद चत्तपा इत्यवार्थमेवोक्ते एव दक्खिणापयत्तका । पुद्गा इमे चत्तपाया वावप्या—

कालवेळं तुळति, अहवा तिसु चवरादियासु संसाए गिणहंसि 'चरिमंसि' अवराए अवागपसंसाएवि गेणहति चहावि न दोसोचि गाथार्थः ॥ १३७६ ॥ सो कालगाही वेळं सुतेचा कालभूमीओ संदिसावणानिमिसं गुरुपायमूळं गच्छति । तथेमा विही—

आतएगुएवमणियं अणगुएआ खलियपहियवाथाओ । भासंतं सूहसकिय इदियविसए सु अमणुणो ॥ १३७७ ॥
 व्याख्या—अहा निगण्ठुमाणो आतओ निगतो सहा पविसंतोवि आतओ पविसति, पुबनिगाओ खेव अह अणा पुएआए कालं गेणहसि, पविसंतोवि अह खलए पबह अमहा एएयवि काहएव चयाओ, अहवा पातसि वेहुईगाडादिणा । 'भासंतं सूहसंकिय इदियविसए अमणुणो' इत्यादि पच्छद सांभ्यासिकमुपरि पदस्यमाणं । अहवा इएयदि इमो अथो भाजिअओ—वंपणं वंतो अखं भासंतो देह वंपणानुगं चयओगेण ए न वदाति किरियासु वा मूहो भायवादीसु पा संका कया न कयसि वंपणं वंतस्स इदियविसओ वा अमणुणामागाओ ॥ १३७७ ॥

१ कालवेळां तोळवता। अथचोचरादिषु सिधसु वाच्यत्वायां पुढांश्च खरमाप्सिति अवरत्नामपमसत्त्वात्त्वात्मासि पुढांश्च चथासि न दोष इति । ए कालमाप्सि दोकदित्वा कालमपसिदित्वावधिसिचं गुरुपायमूळे मपच्छति उक्तायं विधिः यथा सिंघाडानुच्छेदे सिंगंतकाया मन्निअवसि आगुएव मन्निअसि वृथेसिचं एव वसनापुएवय कालं गुह्णासि मन्निअवसि यदि एवकसि पतसि यथावजासि काक इवोरुपसहः, अथवा एत इति हेतुइतरादिवा मावसावेज्जादि, अथकाऽअवयमयो मन्निअवसाः—अप्यनं वदद् अन्नाए मावसाज्जो वदासि अन्ववदिसुपचोपोव न वदासि किरियासु वा मूह भाववर्दीदिषु वा एवहा इत्था न इत्था इति वद्वनं वद्वतोममचोको इतिअवधिवच अन्नायाः

आधोस्त्रिय बह्विं सुधमि सेसेसु निबहए वृत्तो । अह सं बह्विं न सुप वहिज्जह गंठयो नाहे ॥ १३७४ ॥
 व्याख्या—अहा लोए गामादिदंढणेण आधोस्त्रिय वृद्धिं सुए धेधेहिं असुए गामादिठिं अकरंत्स वंढो भवति,
 बह्विं असुए गंठस्स वंढो भवति, सहा इहंयि उपसंहारेयधं । वतो वंढपरे निगए काळगहाी सठेइयि गाथार्यः ॥ १३७४ ॥
 सो य इनेरिखो—

विपयम्मो दहपम्मो सधिनगो थेष वज्जमीसु य । खेअण्णो य अमीसु काळ पहिजेहए साहु ॥ १३७५ ॥
 व्याख्या—विपयम्मो दहपम्मो य, एएय वज्जभंगो, ठस्त्रियमो पव्वमभंगो, निख संसारभवहिमो सधिनगो, वज्जं—गावं

वरस भीरु—अहा सं न भयति सहा अयह, एएय काळविहीआणगो खेएण्णो, सजवंठो अमीक । एरिखो साहु काळपहि
 छंइओ, पठिआगरकख प्राहकअति गाथार्यः ॥ १३७५ ॥ ते ए सं वेळ पहियरंठा इनेरिखं काळं जुठेति
 काथो सहा य सहा दोवि समप्यति जह संम थेष । नह सं जुठेति काळं अरिम च हिस असक्कहाए॥ १३७६ ॥

व्याख्या—संसाए परंटीए काळगहणमाहसं वं काळगहणं सञ्जाए य अं संसं एते दोवि संमंअहा समप्यति सहा सं

१ यथा अह प्राणादिप्रादेनाशक्तिं बहुभिः भुते लोकेभ्युते प्राणादिव्यतिमकुर्वतो इत्यो भवति बहुभिःभ्युते एतदकल इत्यो भवति एते
 प्राणुसंदादिवप्य वतो इत्येव र भिगेते काळममुचिइति । ए च ईदह—सिबवर्मा इहवर्मा च अत्र अजातो महाः एतावं प्रसन्नो यः । विवं संसम
 भयोऽप्यः संनिमः अत्र—यावं सन्नाह भीरु—यथा वज्ज भवति तथा वरते अत्र काळविधियज्ञापका खेइयः सत्त्ववाचपीका ईदहाः प्राणुः काळमठिअरकः दी च
 वो वेळो मठिअरयो ईदयं काळ लोडपठः एतथापी विपसाणावी काळपरमसाए एए अकलएवं सञ्जाएसप्यस्य एए एते एते हे अति संमं अथा सममुठवथा वो

धा इदियविसओ 'दिस'सि विसामोहो विसाओ धा सारगाओ धा न दीसति धास धा पद्ध, असभ्भारयं धा आधं दो
कालवहोसि गाथार्थः ॥ १३७१ ॥ किं च—

अह पुण गच्छताण छीय जोर नतो नियसंसि । निष्वायाए दोणिण उ अउंसि विसा निरिपसत्ता ॥ १३७२ ॥
व्याख्या—तोसिं चोव गुरुसमीधा कालभूमी गच्छताण भंतरे अह छीस जोवि धा फुसर तो नियसति । एवमारका
रणोहिं अबाहया ते दोवि निवायाएण कालभूमी गया, सहासगादिषिदीए पमाज्जिवा निसधा वद्धट्टिया धा एफफो दो
विसाओ निरिक्संतो अच्छरसि गाथार्थः ॥ १३७२ ॥ किं च—एथ कालभूमिए ठिया—

सउभ्भायमसिंत्तता फणा वद्धण पड्डिनियससति । पसे य दद्धधारी मा पोस गहए उवमा ॥ १३७३ ॥
व्याख्या—एथ सउभ्भाय (अ) कर्त्ता अच्छन्ति, कालवेले च पड्डियरेह, अह गिहरे सिणिण सिंसिर पव पासासु सध फणाग।
रंसि (पवसि) पेच्छेज्ज वहा विनियसंसि, अह निवायाएणं पसा काल गाहणयेजा साहे ओ दंढधारी सो भवा पयिसिवा
अणार—धुएपड्डिपुण्णा कालवेला मा पोस करेह, एथ गहगोवमा पुवभणिया कअरसि गाथार्थः ॥ १३७३ ॥

१ वेदिग्रयसिधयो विगिति विरामोहो विपो धा सारका धा न एवस्ये वपां धा पवसि असाध्यासिद्धं धा जाठ वहिं काकवयः । एवारव गुरुसमीपाए
काकसुसिं गच्छतोएवता पदि सुठं अओठिर्वा एवपदि वपा विवसेठि एवमादिकारवैरप्याहवीं वी द्वावपि सिप्यांघातेन काकसुसिं वतीं संदंष्यार्दिसिदिना प्रपुत्र
सिप्यन्ती अरदंसिवातो धा एकेको हे विपो सिरीहमज्जिठियति एव काकभूमी सिवती । एव स्वाभ्याव कुदंसिं विठ्ठा काकवकी च प्रतिवत्ताः वदिं प्रीप्य
वीर सिधारे पव वपांसु एव क्णकाए परयेतां पवठवहा विविवसेठि अत्र विवव/घातेन प्रासा काकमदन्तरेका वपा ओ एववपता सोप्यः पसिंवर भवसिं-
वपुससिप्यं काकवेका मा बोस कुप्यं एव गहवकीपमा पूर्वमसिवा विवसे ।

आपोसिए ब्रह्मिं सुयमि सेसेसु निवहए वृहो । अह नं ब्रह्मिं न सुयं पृथिव्यइ गंडयो नाहे ॥ १३७४ ॥
 व्याख्या—ब्रह्मा सोए गामादिदंडगणे आपोसिए ब्रह्मिं सुए धेवेहिं असुए गामादिदिई अकरंतस्स दंडो भवति,
 ब्रह्मिं असुए गंडस्स दंडो भवति, तथा इदंपि तपसंहारेयव । ततो दंडवरे निगाए काळगाही चहेइसि गाथार्थः ॥ १३७४ ॥
 सो य इमेरिसो—

पिपथम्मो दृढथम्मो सधिगो वेष धज्जमीरु य । खंअणो य अमीरु काळ पठिछेइए साहू ॥ १३७५ ॥

व्याख्या—पिपथम्मो दृढथम्मो य, एएय धउभंगो, तस्यिमी पढमभंगो, निधं संसारभवविमो संविमो, धज्जं—पाथं
 सरस भीरु—अहा स न भवति तथा अयइ, एस्य काळधिहीजाणो खंएणो, सधवंतो अमीरु । एरिसो साहू काळपट्टि
 हेइओ, पठिआगरकथ प्राहकथसि गाथार्थः ॥ १३७५ ॥ ते य त वेळ पठियरंता इमेरिसं काळं तुजंति

काळो सहा य तथा दोधि समप्यति जहू सम वेष । ताह न तुजंति काळ अरिम च विस अस्सकमाए॥ १३७६ ॥
 व्याख्या—संसाए भंतीए काळगाहणमाहवं त काळगाहण सन्साए य अं सेसं एते दोधि समं अहा समप्यंति तथा सं

१ यथा अत्रक प्राणादिराहकमादासिते बहुभिः भुते लोकेऽसुते प्राणाद्विस्त्रितमकुर्वतो इत्येते भवति बहुभिरसुते एतदकल इत्येते भवति तत्रै
 दासुयमंदादिरवप्य, तत्रो इत्यपर मिदीते काळमपुच्छिइसि । स च ईदका—दिवसमां एतवमां च अत्र क्वाते यहाः एतत्त्व प्रथमो पाहाः तिस्रं संसार
 यथाऽऽद्याः संसाराः, अत्र—याव सकार् भीराः—यथा तत्र भवति तथा वतते अत्र काळधिधिवाकका वेदयः सज्जानतमीरु ईदकाः सासुः काळयतिवाकः ही च
 तां वहां पठिवात्वा। ईदए काळ वोक्वता। सजायायां विद्यमानायां काळमइवमाहवं तए काळमाहवं सज्जानतमाह वए हेयं एते हे अदि समं यथा समपुत्रकवा तां

आधासना तु काष्ठं जिणोवहृद्द शुस्वप्सेण । त्रिणिण-धुरै पडिलेहा कालस्स इमा विही मरय ॥ १३६८ ॥

व्याख्या—जिणेहिं गणहराण चवहृदं सतो परंपरएण साव अमं शुक्वप्सेण भागयं तं काव आवस्सयं अण्णे त्रिणिण
धुतीओ करिंति, अहवा एगा एगसिजोगिया, धितिया विसिजोइया ततिया [त] वियसिजोगिया, सेसिं समसीए काउप
दिलेहणविही कायजा ॥ १३६८ ॥ अञ्ज चव धिही इमो, काउमेओ साव शुधर

दुविही उ होइ कालो वायाइम एतरो य नापज्जो । वायातो वंधसात्ताएँ घट्टण सहुकरण वा ॥ १३६९ ॥

व्याख्या—शुधयं कंठं, पञ्जजस्स व्याख्या—जा अतिरिजा वसही कय्पणिगसेधिया य सा वंधसात्ता, ताए अतिंताण
घट्टणपट्टणाइ वायायदीसो, सहुकरणेण य वेत्ताइकमणदीसोसि । एयमादि ॥ १३६९ ॥

वावाए नइओ सिं विज्जर सस्सेव ने निवेएत्ति । इयरे पुच्छति दुबे जोग कालस्स वेच्छामो ॥ १३७० ॥

व्याख्या—ससि वायासिसे दोणिं जे काउपडियरगा से निगच्छति, सेसिं सतिओ वयमसायादि दिज्जए से काउ-

१ विदीयंजवरेण्व अयसिदं एतः परमपरकेण पावदक्याकं मुख्यदीनेन भागोत्तं एव कुंवाउअवपव अये विहाः सुदीं कुदीं अथवा एका दृक्छोकिवा

द्वितीया द्विसोकिवा सुदीया त्रिसोकिवा, तासो समसी काक्यासिउज्जवासिधिः कर्तव्या । सिद्धु ताएदं सिदित्वं काउमेरजावुत्थवे । सुदीयं कवजं

एवावकं व्याख्या—यायतिरिक्का वासिधिः कर्मादिक्रमोक्तिना च वा वाहवाका एतां यच्छन्वा वायपट्टणादिस्वीयमन्तरोपाः सादकवनेव च देवतित्कमवरोव इति,

एवमादि । एतिस्व व्यापान्तवतिं हीं स्त्री काक्यासिधारकी तीं सिंयच्छा, एवोसुदीव जपाव्यावपीदीवते तीं काक-

भागिनी आमुञ्जला दीर्घाया काठपदेपथं च सप्तं उत्तरेषु करोति, एतस्य गंडगादिहंतो न भवति, इतरे उत्तराया चिह्नंति,
 कुदे काठे उत्तरेषु उत्तरायास्य पदेपथि । ताहे दंडवरो नाहि काठपदिचरगो चिह्न, इतरे सुयगाति भंतो पथिचंति,
 ताहे उत्तरायास्य समीपे सवे सुगतं पठ्ठंति, पञ्जा एगो नीति दंडवरो भतीति, तेण पठ्ठविप उत्तरायं करोति,
 ॥ ११७० ॥ निवापाए पञ्जदं उत्तरार्धः—

आमुञ्जला चिरकम्मे भागसिप पठिपयिप चायाने । इदियं विसा ए ताता वासमसकसाहपं भेवं ॥ ११७१ ॥
 व्याख्या—निवापाते पौषि अणा गुठं आमुञ्जंति काठं पेशाभो, गुठणा अणुण्णाया 'कितिकम्मे'ति भेवं काठं
 एतं पेषुं उपवथा भापाधियमासज्ज करेन्ता पमज्जया य निगाच्छंति, भंतरे य अह पञ्जच्छंति पठति या कल्यादि
 या विहागति कितिकम्मादि किञ्च पिसवं करोति ततो काठधापाभो, इमा काठ भूमीपदिपरपत्तिही, इदियदि उत्तराया
 पटिपरंति, 'दिसं'सि अथ चररोयि विसा दीसंति, चहुंसि अह विञ्चि ताता दीसंति, एह गुण न उपवथा भापिहो

१ दाह्यं आमुञ्जलिरिवाकाठवदपथि सवं सके भूय कुसलः अथ पाठपाठ्यातो च सवति इतरे कण्ठुकादिहंति कुदे काठे सवेधोवाप्याया
 वदेरवतो, अरा एतदयो वधिः काठं धर्मचारं विहसि इतरी हापसि अण्यः मल्लितः सरोपाप्यासस समीपे पदे गुपाए प्रजापथसिण च्छावोको निरुच्यति
 एतदरा अगाच्छंति सव ज्ञानातिवे म्याप्याय कुदंभि । निष्वागत ही अतो मुकमापुच्छेते काठं महीप्याया, गुठणाऽमुञ्जली कठिकम्मेति अणुवं गुला एतज्ज
 पुराणापुच्छं भापिचोमा सवो कुदंभो ममागंपर्त्तो च निरुच्यतः अण्यता च वधि एतज्जकया एततो वा सवति वा निहाति कुठिक्यादि वा
 निरुच्यत इतरे अण्ये काठ ध्यायतः अथ काठपुमिपदिचरपत्तिविः, इतिरेपुपुच्छे मणिकताः विष इसि अह च्छावोयि विचो एतन्ते अती वधि
 ११७२ काठे एतस्य, वधि गुनोत्तुर्यं भविता

आवासना तु कासं जिणोवइइ शुस्वपसेण । तिणिण-सुरे पडिलेहा कालस्स इमा विही मरथ ॥ १३६८ ॥

व्याख्या—जिणेहि गणहराण सवइइं सतो परंपरएण आथ अनइं शुस्वपसेण आगए तं काव भावस्सयं अण्यो सिणिण सुवीओ करिंति, अइया एगा एगसिलोगिया, विठिया विंसिलोइया सतिया [य] तियसिलोगिया, सेसिं समणीए कावप विसेइणविही कायजा ॥ १३६८ ॥ अण्णव ताव विही इमो, कालमेओ ताव शुसइ

बुविइओ च होइ कालो वायाइम एतरो य नापववो । वायानो पंचसालाएँ घइण सइकइण था ॥ १३६९ ॥
व्याख्या—गुवचं कंठं, पण्णवस्स व्याख्या—आ अतिरिजा घसही कप्यइगसेधिया य सा पंचसाला, ताए अठिंठाण घइणपइणार वायायवोसो, सइकइणोण य वेलाइइमणवोसोधि । एवमादि ॥ १३६९ ॥

वाघाप तइओ सिं दिज्जइ तस्सेव ने निवेएत्ति । इयरे गुण्णत्ति बुवे ओग कालस्स वेण्णामो ॥ १३७० ॥
व्याख्या—संमि वाघासिमे दोणिं ओ कालपइियरगा वे निगण्णत्ति, वेसिं ततिओ वपमसायादि दिज्जइ वे काल-

१ विदीर्णपपरेअय वपदिइं ठवाः पात्सरेकेव वावइसाकं गुक्कपरेओइ आगाव ठवइ इंधामअवपकं अये विजा सुदीं। सुदींअ अयवा एका इउओकिअ विदीया विउओकिअ सुदीया विउओकिअ, तासो वमसो कालपठिठेइवाविधि कवंथा । सिइणु तावइ सिधिरं अजमेइकाएगुपवो । सुदींअ कवअं एजावंअ व्यावसा—याअतिरिजा वपठिा कप्येइकावेधिया च ता वइकाकातासो वपवो वानपठनादिप्यायइयोः भावकपनेव च इकाठिअमववोव इति, एवमादि । तकिअप् व्यापमवठि ही वे कालपठिअतासो ही निर्णयः तयोसुदींअ व्यावसायादिदीवते दी काल-

भेदादिभ्यो आनुष्ण्णा संदिताएव काठपत्रेवर्षां च सर्वं तत्संबन्धं करोति, एतस्य गंडगादिर्द्धतो न भवति, इत्येते तदवस्था चिह्नंति,
 सुखे काठे तत्त्रेव तदवस्थावत्सस्य पर्येयंति । ताहे दंडवरो वाहि काठपत्रिचरगो चिह्नं, इत्येते इयगावि अंतो पविर्षंति,
 ताहे तदवस्थावत्सस्य समीचे सवे सुगमं पद्धंति, पच्छा एगो नीति वृत्तवरो अतीति, तेज पद्धिविषयं चच्छासं करोति,
 ॥ १३७० ॥ निवापात् पच्छंत्वं अस्वार्थाः—

आनुष्ण्णा किंरुक्तं आवांसिप पदियरियं वापति । इदियं विसा य तारा वासमसंभसारियं च्च ॥ १३७१ ॥
 व्याख्या—निवापात्ते दोषि अणा गुठं आनुष्ण्णंति काठं देच्छामो, गुच्छा अणुष्णाया अकिचिकम्मंति वंणं काठं
 दंडग पेयुं उपवत्ता आवांसिपमासज्जं करोन्ता पसज्जन्ता य निमाच्छंति, अंतरे य अइ पच्छसंति पद्धंति वा वात्तादि
 वा विछरागतिं किचिकम्ममादि किंचि विचरं करोति ततो काठवापाभो, इमा काठ धूमोपदियरणसिद्धी, दंदियुहिं उपवत्ता
 पदियरंति, 'विसं'चि अतय अचरोवि विसा दीसंति, चहुंसि अइ तिचि सारा दीसंति, अइ गुण न उपवत्ता अतिद्धी

१ धादिभ्यो आनुष्णासंदितावत्काठपत्रेवर्षादि सर्वं तद्वै पृथक् कृत्वा, अथ पच्छपाठस्यो च भवति इतरे अणुष्ण्णित्वादि सुखे काठे तदवस्थावत्त्वात्
 पत्रेवर्षात्, यथा एतदवर्षो अस्ति काठं मरुत्तवत् तिष्ठति, इतरो इत्यसि अन्तः मरुत्तवत् तदवस्थावत्त्वात् तदवस्थावत्त्वात्
 एतदवत् आणुष्ण्णं तेन मरुत्तविते अस्यात्वं कुरुष्विति । अस्यात्वात् ही अतो गुच्छाणुष्ण्णे काठं मदीष्यात्: गुच्छाणुष्ण्णतो कृत्वा अतएव
 एतदवस्थावत्त्वात् आवांसिपमासं एतयो कुरुष्वंतां एतानां पर्यायः अन्तः य एव मरुत्तवत्ता एततो वा अवांसिपं वा अकिचिकम्मंति वा
 अकिचिकम्मंति वा अकिचिकम्मंति वा अकिचिकम्मंति वा अकिचिकम्मंति वा अकिचिकम्मंति वा अकिचिकम्मंति वा अकिचिकम्मंति वा
 अकिचिकम्मंति वा अकिचिकम्मंति वा अकिचिकम्मंति वा अकिचिकम्मंति वा अकिचिकम्मंति वा अकिचिकम्मंति वा अकिचिकम्मंति वा

भावासागं तु कावं जिणोवहृदं गुरुवप्रसेणं । तिमिणि-सुर् पडिलेहा कालस्स इमा धिही मस्य ॥ १३६८ ॥

व्याख्या—जिणोहिं गणहराण चषइहं ठो परंपरण आव अमं गुरुवप्रसेण भागय तं कावं भावरसयं कण्यो सिणिण
पुवीयो करिदि, अहवा एगा एगसिलोगिया, चितिया धिसिलोइया ठठिया [त] विपसिलोगिया, वेसिं समचीए कालप
डिलेहणधिही कायवा ॥ १३६८ ॥ अण्डव ताव धिही इमो, कालमेओ ताव सुवइ

दुविहो ष होइ कालो वाघाइम एतरो य मापव्यो । वाघातो वंघसाळाएँ घट्टण सहुकइण वा ॥ १३६९ ॥

व्याख्या—गुवदं कंठं, पण्डवस्स व्याख्या—आ अतिरिचा वसही कप्यहिगसेधिया य सा वंघसाळा, ताए अतिताण
घट्टणपट्टणाइ वाघायदोसो, सहुकइणेण य वेळाइकमणदोसोसि । एवमादि ॥ १३६९ ॥

वाघाप तइओ सिं दिवइर तस्सेव ने निवेपंति । इयरे गुण्णति दुवे जोग कालस्स वेण्णामो ॥ १३७० ॥

व्याख्या—यमि वाघासिमे दोणिण वे कालपट्टियतगा से निगच्छंति, वेसिं वतिओ वयसायादि दिवइइ से काउ-

१ तिमोवचरोत्तव वपसिइ ठवः वरप्यत्तेव वावइकामं गुरुवप्रसेण भागव ताए कंठवाम्पववव अथे विवाः सुठो कुदंठि अथवा एका एकथोकिवा
द्वितीयं त्रिकोकिवा पुवीया त्रिकोकिवा, तावी समसो कालपट्टिकवाधियाः कर्तव्यं । शिठु तावए धियिदं कालमेइवाएदुएवते । एतं कालं
एवमेव वाववा—याधिरिया वसतिः कर्तविकारोधिया च वा वडवाका वतां एवमेव वावपट्टवादिप्यावसरोपः वावकवनेव च वेकतिवमवरोव इति,
एवमादि । एतवए व्यावतवतिं ही वे कालपट्टियतगी वे सिंक्काः एवोत्तवीव वयाववाधिरिदीवते ही काउ-

भाविनी आनुष्मन् संदिशावण काष्ठपत्रेवथं च सर्वं तत्संब करोति, पूर्य मंडगाविह्वी न मभार, इधरे उववचा चिह्वति,
 सुवरे काले तत्संब उववचावसस पत्रेपुति । ताहे संवधरो वारिह कालपडिचरणो चिह्वर, इधरे सुवगावि संवो पविंसति,
 ताहे उववचावसस समीचे सबे सुगवं पडुवति, पच्छा पुगो मीति सुवधरो अतीति, तेव पडुविप सवसावं करोति,
 ॥ २३७० ॥ निवापाप पच्छवं अकार्यः—

आनुष्मन् किं कर्म आवांसिय पडिपरिय वापति । इविपं विसा प तारा वासमसवसाइपं वेवं ॥ २३७१ ॥
 व्याख्या—निवापाते वीचि सणा गुठं आनुष्मंति कालं मेच्छामो, गुल्या अशुष्मापा 'कितिकर्म'ति संदर्प कालं
 इदं येपु उववचा आधासियमासज्ज करोमसा पमज्जन्ता य निगाच्छंसि, संवरे प अर पक्खसंति पडवति वा अवावि
 वा विलगाति कितिकर्ममादि किंच विसवं करोति ततो कालवापायो, इमा काल भूमीपडिपरणविही, इविपुहि उववचा
 पडिपरंति, 'विस'चि अरय अतरोपि विसा वीसति, उडुसि अर विचि सारा वीसति, अर पुण न उववचा अविह्वी

१ प्राप्तिं आनुष्मन्सिद्धिपत्रकावदेववादि सर्वं तस्यै पूर्य कुर्याः अत्र पाठयत्कालो न भवति इतरे अशुष्मादिभिश्च सुदे काले तद्वैयोग्यान्वाप
 यदेवसतः, तदा इववचो वदिः काक मन्त्रित्वात् विह्वति इती इवावि अन्तः प्रविशताः तद्वैपात्वात्त एवमेव सर्वं सुपयत् प्रजापयन्ति यत्रादेवो शिन्वति
 इववचा आनुष्मन्ति, तत्र प्रजापिते सान्पायं कुर्वन्ति । शिन्वितो ही अवी गुण्मादुच्छेते कालं मदीन्वात्ः गुण्मादुच्छेते कुर्वन्ति इववचा
 गुणावोपुच्छं आवाविह्वीया एवमा कुर्वन्ती यमात्तपन्ती च शिन्वन्ताः अतरो च पदि प्रसज्जता एततो वा अवादि वा शिन्वति कुर्वन्ती
 शिन्वितोप पुष्पावता काक म्पायसः, अय कालमूषिपतिवत्प्रविधिः इतिपेपुपुच्छो मतिवताः, विद्य इति एव अन्वयोपि विज्ञो एवस्ये अतो वदि
 तत्रवापका इववचं, वदि उववोपुच्छं अविह्वी

एमेव य पासवर्णे धारस षडधीसतिं तु पेहेसा । कासस्स य मिधि भवे अह सरो अत्थमुययार् ॥ १३६४ ॥
 व्याख्या—पासवर्णे एएणेव कमेणं धारस एवं षडधीस अशुरियमसभवं चयवधो पढिहेहवा पच्छा विधि फाड
 गहणपढिले पढिलेहेहिति । अहणणेण हयंसरिय, 'अह'चि अनतरं धंढिलपढिलेहाजोगाणतरमेय सरो आधमसि, सवो
 आवस्सगं करेह ॥ १३६४ ॥ तस्सिमो धिही—

अह पुण निरुवाधाधो आधास मो करति सव्वेडयि । सहाहकहणधाधापयाह पच्छा गुरु ठमि ॥ १३६५ ॥
 व्याख्या—अथेत्यानन्तर्ये सूरस्यभणणंवरमेव आवस्सयं करेति, पुनर्धिसोपणे, बुयिहमाधस्सगाकरण पिसेसेह—निया
 धाय धाधाइम ध, अधि निधाधायं सतो सवे गुरुसहिया आधस्सयं करेति, अह गुरु सहसु धरमं कदेति वा आपसगस
 साहहिं सह करणिज्जस्स धाधाधो भवति, अमि धा फाले त करणिज्ज सं हासेतस्स धाधाधो भद्दह, तथो गुरु निसिज्ज
 हरो य पच्छा धरिवावियारजाणणहा फातरसगं ठाहिंति ॥ १३६५ ॥

१ पासवर्णेऽप्येव कमेण धारस एव अशुरियमसभमसंभवमुच्यते । पक्षिकस्य एसात् धीसि काकमहत्वात्पक्षिकानि मस्तिषपरथिवि अथान्न
 हस्यान्नमित्ते वायेकानन्तरं स्थितिकामसिद्धिंवावायोगान्नन्तरमेव सूर्योऽकमेति तत्र भावसकं कुर्वन्ति । तस्मात् सिद्धिः—सूर्यात्मकान्नानन्तरमेवावरोहकं कुर्वन्ति
 द्वियेधमाधस्सगाकरणं त्रिसोपपत्ति—सिद्धीधातं धाधातवच्च पदि सिद्धीधातं तत्र सर्वे गुरुसहियाः । आहस्सकं कुर्वन्ति अथ गुरुः आहस्सो धम कथयन्ति
 एवाऽऽहस्सकत्वं साशुमिः । सह करणीयक व्याधाधो भवति अस्मिन् वा फाले तत्र कर्तव्यं तद् भासयतो वधाधाधो भवति ततो गुरोर्निष्पत्त्यात् एसात् धार्म
 कानिवापवाधाधायं क्वापेत्सगं क्वाहति ।

सेसा ज जहासर्त्ति भायुच्छिन्नाण ठत्ति सक्काणं । सुत्तत्थकरणेह आयरिपे ढियमि देवसियं ॥ १३६६ ॥
व्याख्या—सेसा साह्नु गुरु भायुच्छिन्ना गुरुगणस्स मगगओ भासमे दूरे भाघाराहणियाए अं अस्स ठाणं तं सठाणं,
एत्थ पढिक्कमंठाणं इमा ठयणा । गुरु पच्छा ठायवो मग्गेण गंतुं सठाणे ठायइ, अे वामओ ते अणत्तर एवेण गंतुं सठाणे
ठायन्ति, अे दाहिणओ अणत्तरसयेण गंतुं ठायसि, त थ अणागयं ठायंति सुत्तरसयरणेहं, एत्थ थ पुब्बामेव अयंता
करेमि भंत । सामाइयमिति सुध करेसि, पच्छा आहे गुरु सामाइय करेसा धोसिरामिति अणिआ ढिया वस्सतां, ताहे
देवसियाइयारं सिंससि, अंसे अणंति—आहे गुरु सामाइय करेसि ताहे पुबडियायि तं सामाइयं करेसि, सेसं क्कं ॥ १३६६ ॥
जो इज्ज उ असमत्थो पाओ सुद्धो गिळाण परित्तमो । सो विकइइइ थिरहिओ अच्छिन्ना निज्जरायेही ॥ १३६७ ॥

व्याख्या—परिस्सवो—पाहुणागादि सोयि समसायझाणपरो अच्छति, आहे गुरु ठति ताहे सेसि वासादिया ठायंति
एएण यिहिणा ॥ १३६७ ॥

१ राणाः सायवो गुरुमागुएएण गुरुत्तावका एव्व भासमे दूरे वयागिक्कवा वास एए अण एए अक्काव एव पढिक्कममठामिअं व्यापणा—गुरुः
वयाए गिह्हु वयएव गावा सत्थावे गिह्हुअे वे वामसठेअवपारं एवेव एत्ता अक्कावे गिह्हुअि वे वडिक्कवोअववरापएववेव एत्ता गिह्हुअि एव वयापाव
गिह्हुअि सुवायअावइताः एव थ एदंमेव गिह्हुअः करादि भइएव । सामाधिकमिअि एव कर्धवअि एवाएवा गुराः सामाधिकं क्कूा एत्तरवामीअि
अमिआ सिंहा वामेण एवा देवासिक्कसिवाटं विज्जयअि अण्य मज्जिअि—एवा गुराः सामाधिकं कुदंअि एवा एदं अिवा अपि एए सामाधिकं कुदंअि
एवं क्कवाए । परिभासः—नापुजकादिः सोअे एत्तावावप्यारपरिक्कसि एवा गुरावकिअि एवा वेअे वयावप्यारिअि एवेव सिंहा ।

उष्कार्थं, चोदक आह—सांख्यसहिसमीयेण मयसरीरस निज्जमाणस जइ पुष्कयथादि पठइ असज्जहार्यं, आचार्य आह—

निज्जस सुत्तण परवयणे पुष्कमाहपदिसेहो । जग्हा षडप्पगार सारीरमओ न वज्जति ॥ १३६० ॥

व्याख्या—मयसरीर उभओ वसहीए हृत्यसतश्मंवर जाय निज्जइ ताष तं असज्जहार्य, सेसा परवयणभणिया पुष्कार्थं पठिसेदियवा—असज्जहार्यं न भवति, अग्हा सारीरमसज्जहार्यं षटविह—सोणियं मसं षम्म अदिय ष तओ तंहु सज्जओ न वज्जणिज्जो इति गाथार्यः ॥ १३६० ॥

एसो ए असज्जहाओ लडवज्जिउडहाउ तत्थिमा मेरा । कालपडिलेहणाए गहगामरुपहिं विटंती ॥ १३६१ ॥

व्याख्या—एसो सज्जमथाउाहओ पवविहो असज्जहाओ भणिओ, तेहिं चेष पचाहिं वज्जिओ सज्जहाओ भवति, 'तरथं'ति तंसि सज्जहार्यकाले 'इमा' वस्यमाणा 'मेर'त्ति सामाचारी—पटिकमिसु जाय पैला न भवति ताय कालपडिलेहणाए कयाए

१ साज्जसतेः समीपे सुतकसरीरका नीयमावस्ये यदि सुप्पवचादि पठेत् असजाप्यादिकं सुतकसरीरं वसतेरुभयतः इत्यसंशयान्तर्यायं यावधीयते ताव

अहस्मात्प्रादिक रोषाः परावचनमस्मिताः सुप्पादयः प्रसिद्धेवत्या—असाप्यादिकं न भवति यस्मात् शरीरमसाप्यादिकं चतुर्दश—सोमिंतं मासं चर्म अर्ध

व तावत्तेषु काल्यायो न वर्द्धनीयः । पृथक् संयमयतादिकं पञ्चदशमसाप्यादिकं मस्मिंतं तरेव पञ्चमिर्द्धिका स्याप्यावो भवन्ति तत्रेति तस्मिन् सजाप्याव काले इव—अहयमात्रा भेरेति—समाचारी—प्रसिद्धस्य चावहेता न भवति तावत् कालमस्मिन्नेयनायां कृतायां

भद्रव्याजोऽप्येते भद्रव्याजिह्वो भविससद्, गद्विष् सुब्रे काळे पडवणेकेवाए मकरगदिह्वो भविससतिचि गाथार्थः ॥ १२११ ॥
व्याहृतिः—किमर्थं काठप्रवृत्तम् ?, अत्रोच्यते—

पंचविह्वलसजसापरस ज्ञानजहाय वेहए काळं । अरिमा अत्रभागवसेसिपार मूर्तिं तत्रो वेहे ॥ १२१२ ॥
व्याख्या—पंचविधाः संप्रमथातादिकोऽस्त्वाप्यायः तत्परिज्ञानार्थं प्रेक्षते (काळं) कलत्रकां, निकृपयतीत्यर्थः । काळो

निकृपणीयः, काठनिकृपणमन्त्रेण न ज्ञायते पञ्चविधसंप्रमथातादिकं । अह्मत्वेतुं कर्तव्यं वा अत्रउद्गता, सम्रा काठपदि
उद्गताए इमा सामाचारी-दिवसश्चरिमपोरितीय अत्रभागावसेसाए काठमाहणभूमिभ्यो एतो पदिउद्दिवा, अह्मत्वा
तभ्यो सञ्चारपासयणकाठभूमीयसि गाथार्थः ॥ १२१२ ॥

अहिपासिपार भनो भासये चेष मभिस दूरे य । निजेव अणदियांसी अंतो ए एव वाहिरभो ॥ १२१३ ॥
व्याख्या—'अंतो'ति निवेशणस विधि-वञ्चारअहिपासिपयद्विले आसण्यो मज्जे दूरे य पदिउद्देह, अणदियासिका

धटिसधि अंतो एव चेष सिणिणपदिउद्देति, एव अतो भविसा ए, वाहिं चि निवेशणस एव चेष ए अंतंति, एतय अहिया-
सिपा दूरपरं अणदियासिया भासयपरं कायथा ॥ १२१३ ॥

१ मद्रव्याजोऽप्येते मद्रव्याजिह्वो भविससदि दूरीये मुदे च काळे प्रजापदेकथा मद्रव्याजिह्वो भविससदीति । वायुद्वेषा कुर्मसि वाहिं अमुके-
युक् सन्नाए काठमभ्रुपपनावाप्तिप सात्राचारी-दिवसचरमयीव्या अमुसांयावदेवना काठमाहणभूमिभ्यः मदिउद्दिवाः अत्रवा ठिका-वञ्चार
मद्रव्याजकाठभूमयः । अन्तर्भ्रु-दिवेपावस्य भूमि उचारासाप्यासितकथितकथानि भासये मये दूरे च मदिउद्देवधि अत्रप्यासितकथितकथानि अत्र
रत्नमव भूमि मद्रव्याजपन्थि, पुरमपुत्रः अत्रिकानि च, अर्द्धेति दिवेशनादेवेव परं मद्रव्ये, अत्राप्यासितवादि भासयपरं कर्तव्यमिति ।

तो सगणहकावत्सर्गं कावं सम्भार्यं करोति । सेसद्विष्युः श्रीधमुक्कदिणाऽऽरन्म व ह्यसतन्भवतिष्युः पारसपरिसे
 असम्भार्य, गाथापूर्वार्धे, पञ्चार्द्धस्य तु भाष्यकार एव व्याख्या कुर्वन्नाह,—

सीयाणे ज दिष्टं न त मुत्सूणऽनाहनिहयाणि । आह्वये य कोे माहसु द्विद्विया पारे ॥ २२२ ॥ (भा०) ॥

व्याख्या—‘सीयाणे’षि सुसाणे आणिऽद्वियाणि दह्याणि वदगवाहेण वृक्षाणि न ताणि अद्वियाणि असम्भार्य करोति,
 आणि पुण तस्य अणस्य धा भणाहकदेवराणि परिद्वियियाणि सणाहाणि धा इथणादिभभाधे ‘निहय’षि निकिस्रयाणि
 वे असम्भार्य करोति । पाणति मायगा, सेसिं आह्वये जक्सो हिरिमेकोऽधि भण्णाह, सस देहा सज्जोभवटीणि ठधि
 ज्जति, एवं कइधरे मादिघरे य, से काळओ वारस धरिसा, खेसओ हरथसय परिहरणिज्जा इति गाथार्थः ॥ २२२ ॥
 आयासिय च वूढ सेसे विद्वमि मग्गण थिवेगो । सारीरगाम धाहग साहीइ न नीणिय जाव ॥ १३५८ ॥

एताए पुबद्धसस इमा विभासा—

असिधोनायपणेसु पारस अविसेोदियमि न करन्ति । ज्ञामिय चूदे कीरइ आयासिय सोदिय वेव ॥ १३५९ ॥

१ एतदेवजादकापोत्तर्यं कृत्वा आत्पायं कुर्वन्ति । सेयास्थियु वीरमोचनदिवादान्म पु ह्यपाठान्भवतास्थितेऽु इतरथ वर्याण्यस्त्राभ्याधिकं धीरान्
 सिंति स्मृताये पाप्यस्तीभि इत्थानि नइकवाहेव भूदासि च ताप्यस्तीनि असाभ्याधिकं कुर्वन्ति वानि पुनःताभ्याय धान्यायकडेवतासि परित्कारितानि धमत्तानि
 वा इत्थनादभावे सिद्धिस्तानि ताप्यस्त्राभ्याधिकं कुर्वन्ति । पाप्वा इति माहवाखेपामाहवतो पक्षे श्रीर्मकोपधि भववते वसापकाए सपो पुरास्तीनि
 व्याप्यन्ते, एवं कइयुदे माण्युदे च वानि काळतो दाइता वर्यासि सेवतो हकायते वरिहरणीयानि । पुरसाः वर्यासिय विभासा ।

अत्र गाथाप्रत्यय व्याख्या— अं वीयाणं अरथ वा असिधोमे मताणि पदुणि छत्रियाणि, 'वाधावर्णं'ति अरथ वा मन्ना-
 संगामे मया बहू, एयसु ठाणेसु भयिसोद्विपसु कालयो धारस धरिसे, खेचयो इत्यसयं परिहरति, सभ्नायं न करंती
 स्वर्धः । अह एय ठाणा दयगिमाहणा दह्वा चदगयाहो वा तेणंतेण बूहो गामनगरेण वा आधासंतेण अप्णो परह्वाणा
 सोद्विया, सेसपि अं गिहीदि न सोद्विय, पच्छा तरथ साहू तिपा अप्णो वसहो समतेण मगिगता व विडं सं विगिञ्चिवा
 अदिदे वा तिणि दिणा चयाहणकावसराग फरेवा असहभावा सभ्नाय करोसि । 'सारीरगास' पच्छदं, इमा धिमासा
 सरीरंश्चि मयसस सरीरय आथ इहरगामे ण निक्किदियं ताथ सभ्नायं ण करंति, अह नगरे महेते वा गामे एरथ धाह
 गसाहीव आय न निक्किदियं ताथ सभ्नाय परिहरंति, मा सोगो निहुक्खसि भणेआ ॥ तथा आह माप्यकारः—
 इहरगाममए धा न करंति जाथ ण नीणिप दोह । पुरगामे ष महने वाहगसाही परिहरंती ॥ २२३ ॥ (मा०) ॥

१ एय मया वा वा-तिवाहमयोदंतकाभि बहूनि सकाभि आपाठवसिधि वा वा माहावर्णमे पुराणि बहूनि एतेषु आनेच्छसिधोषितेषु काव्यो
 द्वाएय वयासि धेयवो इकाठ परीहरभिद-स्वाप्यावं न कुर्वन्तीत्यर्थः । अथैतानि आनासि दयप्रयादिया एवासि वदकयाहो वा तेवाप्यना बहूः प्राय
 नगरेय वाः-ससदाऽयमयो गुरस्यानासि सोवितासि दोयमसि बहूदधीर्न सोविथं पमाए एव सायवः सिक्ताः अस्मभो वसतिः समन्ताए मन्तंनयो पदुह एए
 एरववाऽए वा धीन् दिवसान् इत्यामवकाथोत्तरां इत्वाऽमवभावाः साप्याय कुर्वन्ति । आरीरगाम पमाए इयं सिनापा-सरीरद्विधि वृत्तव करीरं वावह-
 बुधामे न निक्कसिठ वावह् स्वाप्यावं न कुर्वन्ति, अथ नगरे महति वा मासे एव वामन्ताए वाप्याया वा वावह विक्कावित वावए आप्याव परीहरसिध, मा
 कावो निहुं(या) इति भयम् ।

सो वापाहकावस्सर्गं कावं सञ्जायं करोति । सेसद्विपसु श्रीवसुकविणाऽऽरभम व हत्यसवभभतरठिपसु धारसधरिसे
 असञ्जाहयं, गाथापूर्वार्द्धे, पञ्चार्द्धस्य तु साध्यकार एव व्याख्या कुर्वन्नाह,—

सीयाणे ज विट्ठं स स सुसूणऽनाहनिहयाणि । आहधरे प करे माहसु विट्ठिदिया धारे ॥ २२२ ॥ (भा०) ॥

व्याख्या—सीयाणोऽसि सुसाणे आणिऽद्वियाणि दह्वाणि वदगवाहेण पूढाणि न ताणि अद्वियाणि असञ्जाहयं करोति,
 आणि पुण तस्य अण्णत्थ धा अणाहकधेधराणि परिद्विधियाणि सणाह्वाणि धा रंधणादिअभाये 'निहयं'चि निक्खिअसाणि
 से असञ्जाहयं करोति । पाणासि मार्यंगा, सेसिं आहंघरो अक्खो धिरिमंकोऽवि अण्णाह, सस्स ह्ठा सञ्जोमयट्ठीणि ठवि
 ज्जति, एयं कद्धधरे माविधरे य, से कालओ धारस धरिसा, सेसओ हत्यसय परिहरणिज्जा इति गाथार्थः ॥ २२२ ॥
 आवासिय व वूढ सेसे विट्ठमि मग्गण विधेगो । सारीरगाम धाव्वा साहीइ न नीणिप जाव ॥ १३५८ ॥

एताप पुषक्खस्स इमा विभासा—
 असिधोमावयपोसु धारस अधिसोहियमि न करन्ति । क्षामिय वूढे कीरइ आवासिय सोहिय चेष ॥ १३५९ ॥

१ कटोवृत्तमत्रकायोत्सर्गं कृत्वा साध्यार्धं कुर्वन्ति । शेषद्विपसु श्रीवसुकविणाऽऽरभम व हत्यासवभभतरठिपसु धारस धोऽव्यस्ताभ्यासिकं सीवत्त
 मिति क्षमसाये पाप्यस्सीदि द्वावन्ति वदकवाहेव वपूढाधि व तावत्तस्सीदि अस्साव्यासिकं कुर्वन्ति वादि पुनकवाप्यय धाव्वापयकसंभवादि परिहरिवादि वभायादि
 वा हत्यसवभभभाये निक्खिअसाणि तावत्तसाध्यासिकं कुर्वन्ति । पाणा इति मातृदाहेयमातृद्वरतो वसो र्धिमंकोऽसि मययते वक्कावकाए धयो वृतास्सीदि
 व्यावत्तले एयं कट्टपुढे साएपुढे व वासि काकवो दाएता वधीसि सेवगो हत्तावर्धं परिहरणीयासि । एवक्का एवार्धंलेव विभासा ।

'तं असात्म्यार्थं न होति, परिचायपूर्णं वाद्या कश्चित् श्रेय पूषपरिणामेणं तिथं, विवर्णं आरककृतमार्गं रसिगार्थं, सेसं असात्म्यार्थं इत्यत्र । अहवा सेसं अगारीव संभवति तिष्ठिण विणा, वियाए वा को सार्वो सो सद्य वा अह वा विणे असात्म्यार्थो भवतिचि । पुरुषपसूयाए सद्य, श्रेण सुकुक्कहा रेण तस्स सद्य, खं पुण इत्थीए अह परप चप्यते ॥ १३५५ ॥

रत्तुक्कहा च इत्थी अह विणा नेण सत्त सुक्कहिप । तिष्ठि विणाण परेणं कणोचग नं महीरत्त ॥ १३५६ ॥

व्याख्या—निसेगकाळे रत्तुक्कहायाए इत्थि पसयइ, सेण तस्स अह विणा परिहरणिआ, सुक्काहियसणभो पुरुसं पसयइ रेण तस्स सद्य दिणा । अ पुण इत्थीए तिण्ह रिजदिणाण परओ भयइ सं सरोगाओणित्थीए अणोचयं तं महीरत्तं परओ भण्णइ, तस्सुत्सगण कावं सगमायं करोति । एस रुद्धिरे विद्धिसि गाथार्थः ॥ १३५६ ॥ अ पुणुत्तं 'अहिं मोषुणं' ति तस्सेवाणी विही भण्णइ—
 दत्ते दिट्ठि धिगिण्णण सेसट्ठी पारसेव वासाइ । द्वाभिय धूरे सीआण पाणक्के य मायइरे ॥ १३५७ ॥
 व्याख्या—अइ दंतो पट्ठिओ सो पयसभो गवेसियवो, अइ विट्ठो वो इत्थसया उपरि विगिण्णिअइ, अइ न विट्ठो

१ तए असात्म्यार्थिक न भवति पर्याय सया दधिरे पूषपरिणामेव शिष्य शिष्यं परिक्ककसमानं रसिगार्थिकं सेयगसात्प्यासिखं मयदि सद्यवाक्केर मयार्थीकाः संभवन्ति कीए विवसाए मसूनाथी वा यः प्रायः स सहाइ । वा दिवाए असात्म्यार्थिक (करोतीति) । पुणने मसूते एस श्रेय सुक्कोत्तया तेव वज सद्य सद्य पुणः सिखा अह अयोच्यते-निक्ककाळ रथोत्तदाथां सि मसूते, तेव तसा अट्टे दिवाः वीट्ठियत्ते सुक्काहियसयाए पुणं मसूते तेव वज सद्य दिवाप । एए पुणः सिखासिखः क्कुट्ठियत्तः परतो भवन्ति तए सोपयानिकावाः धिया अणुपुण तए अट्टोत्त परतो मन्वते वक्कोत्तयं सुक्का आत्प्याव कुट्ठिण पूष दधिरे सिधिसि । एट्टेसुव अस्सि सुक्क'वि तस्सेवाणी शिष्यः-वहिं इत्थः वट्ठोः स मयवेव योक्कीवो परि एट्ठहि इत्थसयाए इत्थि अस्सते सद्य न तए-

अहं कुसहं तर्हिं सुहं अहं वा लिच्छारिण्य सचिकसे ।

इहंरा न होइ चोयग ! वत वा परिणय जम्हा ॥ २२१ ॥ (भा०)

व्याख्या—साणो भोसु मंसं लिच्छारिण्य सुहेण वसहिआसणेण गच्छंतीं सरस अहं तोंडं कहिरेण तिसं लोहादिसु पुससि सो असत्तमाहयं, अहं वा लेच्छारियवुहो वसहिआसणे चिह्नं तहवि असत्तमाहयं, 'इयरह' चि आहारिण्य चोयग ! असत्तमाहय ण भवति, अम्हा व आहारियं वंतं अवस वा आहारपरिणामेण परिणय, आहारपरिणयं च असत्तमाहय न भवइ, अणपरिणामओ, सुसपुरीसादिवचि गायार्थः ॥ २२१ ॥ तेरिच्छारोत्यं गयं, इयाणिं माणुससरीरं, तरय—

माणुस्सय चउद्धा अहिं सुसूण सयमहोरस । परिआवकाविवसे सेसे त्रियस्स अहेव ॥ १३५५ ॥
व्याख्या—सं माणुस्ससरीरं असत्तमाहयं चउद्विहं वम संसं कहिर अहियं च, (तरय अहिय) भोसुं सेससस सिविरस इमो परिहारो—सेसओ इरथसयं, कालओ अहोरस, अं पुण सरीराओ वेव घणादिसु आगच्छइ परियायण्य विपण्य वा

१ वा सुचन्ना मांसं क्खिसेन सुजेन वसन्नासहेन गच्छइ (व्याद) एकं सुहं वदि वीरेय क्खिसं एवमओव्वाहिउ एउवदि उदुत्तसाव्वाहिकं भवतः क्खिसुहो वसन्नासहे विहवदि उव्वादि वसन्नासवाया इतरयेदि आहारिरेन वीरेक ! वसन्नासवायिकं च भवति एकाद् उदाहारिणं वसन्नासवमं वाऽऽहारपरि वानेन परिणयं आहारपरिणामपरिणयं वासन्नासवायिकं च भवति वसन्नासवमाद् मूणुपुरीसादिवद् । ईरत्वं साठीरं गत इदावीं माणुससरीरं गत—एव माणुससरीरमव्वाप्यायिकं चउद्विहं—वमं मांसं वीरेरं वदिव च, उव्वादिणं सुचन्ना दीपकं विदियकमं परीहारो—वेवओ इरथसयं कावयोऽयो गत एव पुनः सरीराहेन मन्वाहिव्यापच्छमिं पर्यायज विवमं वा

अकाराद्य निमित्तपोरिति अराजकत्वात् अरे परे निमित्तम् । रायपद विन्दु पश्चिप कप्यद् पूरे गुणऽन्वय ॥ २२० ॥ (आ०)
 अस्या— अतं वेसिं न भवति वेसिं पसूयाण धनगुक्तिभारयाण, सासिं पसूरकाकाभो आरम्भ विणिज्ज पोकसीभो
 असम्भारयं 'अरे पश्चिपि आरे अरु पश्चिपं भवद् साहे ताभो पठणकाकाभो अरम्भ विणिज्ज पहरा परिहरित्थसि । 'राय
 पदद् सुखे'चि अस्या व्याख्या— 'रायपद विन्दु' पच्छदं सादुवसही आसज्जेण गच्छमाणस्स विरियस्स अवि रहरिदिन्दु
 गच्छिपा सं अद् रायपदसरिया हो सुखा, अह रायपदे वेध विन्दु पश्चिपो तद्वाचि सम्भारो कप्यवित्तिकादं, अह अज्जपदे
 अज्जराय पा पश्चियं हो अद् तद्गणुदुपाहेण हिय हो सुखो, 'पुणो'चि विद्येयार्थप्रतिपादकः, पक्षीषणणेण वा पूहे सुख-
 दसि गाथार्थः ॥ २२० ॥ मूळ गाथायां 'परपयण साणमादीणि'चि परोचि चोयगो तस्स वयणं अद् साणो पोमाज्ज सग्गु-
 दिसिखा जाय सादुवसहीसमीपे विहर साय असम्भारयं, आदिसद्वाभो संजारादी । आथार्थ आह—

१ आगुर्वेत्ता न भवति तथा प्रसूयाणा वग्गुत्साग्गिणा वासां प्रसूक्षिक्खात् आत्त पिवाः पोकसीरसात्थायः सुक्खाच्चोत्तवपेदं—असम्भारयसूयाभामपि अरो
 तावप्यस्य सुप्पसि पवणादीना आगुत्साणां गुणार्थात् अगुत्संवेदे तावत्तयात्थादिदं जायी पश्चिदे इति अरा आगुः पश्चिपो भवति तदा अस्यात् पठककम्पात्
 आत्तव अराः पदताः वसिद्विपयस । रात्रयप्युदे सुद्धमिदि रात्रयय विन्दुः । पञ्जावं । सादुवसदेतावदेव पच्छवत्तिरत्तो वदि वदिदसिन्धो पश्चिजावे वदि
 रात्रयत्थासिवाद्ये सुद्धाः अय तावपय पूव विन्दुः पश्चिवाः तयाचि सात्थायः कस्यदे इति सुद्धा अत्थात्थायदेत्थाय वा पश्चिवाः तादिं पग्गुदकरोव व्पुदं वदिं सुद्धा
 पश्चिवात्तव वा एत्थ सुप्पसिदि । अरे इति आदिकः अत्त वचन वदि आ गुरुत्त सुद्धा आत्त सादुवससिसमीपे सिद्धसि तावत्तयात्थादिदं वादिसम्भात् सात्थात्तवत्ता ।

मन्साह महाकाप मन्जारार्हयापयण केह । अथिभिन्ने निणहेव पवसि एने जइण्यलोभो ॥ २१८ ॥ (आ०) ॥
 गतापयेयं ॥ सिरियमसज्झाहियागार एय इम भल्ल—

अतो पहिं च भिन्न अहग विंदू महा धिभापा य । रायपह धूह सुद्धे परवयणे साणमापीण ॥ १३६४ प दारं ॥
 व्याख्या स्वस्या भाव्यकार एव प्रतिपद् करिष्यति । लापथार्यं स्विर न व्याख्यायते 'भंसो पहिं च भिन्न अंहग
 विंदुंसि अस्य गाथाकाळस्य व्याख्या—

अहगसुजिस्सयकल्पे न य भूमि स्थणत्ति इहरहा तिष्ठि । असज्झाहयपमाणां मच्छिपपाओ जाहि न पुह्ने ॥ १२१५ ॥ (आ०)
 साधुवसदीए सदीए हत्थाणतो भिन्ने अंहए असज्झाहयं वधिभिन्ने न भवइ । अहपा साधुस्स वसहिए अंसो वदि य अंहदं
 भिन्नत्ति वा चजिस्सयंति वा एगहं, स च कल्पे वा चजिस्सयं भूमीए वा, जइ कल्पे सो कल्पं सदीए हत्थाणं वाहिं नीणऊण
 घोयंति तओ सुद्ध, अह भूमीए भिन्नं तो भूमी स्थणंठं ण छडिज्जइ, न शुध्वतीस्सयं ॥ इयरहंसि तरयये सद्धिरया
 तिष्ठि य पोरुसीओ परिहरिज्जइ, 'असज्झाहयस्स पमाणां'ति, किं विंदुपरिमाणमेत्तेण हीणेण अहिययेणे वा असज्झाओ
 भवइ ?, पुच्छा, उच्यते, मच्छिपयाए पाओ जाहिं [न] सुद्धइ त असज्झाहयपमाणा । 'इयाणि पियायसि' सरय—

१ शिरासाध्यापिकविसावर पूर्वार्धं स्यापते । साधुवसतोः वधेर्दन्तेभ्योऽर्थात् मिन्नेअहेमसाध्यापिकं वदिसिन्ने व भवति कथवा साधोर्दन्तेरप्यर्धंदि
 बार्धदं भिजासिमिदि कोसिसात्तं कैकार्यो तत्र कल्पे कोसिसात्तं भूमी वा वाहि कल्पे तदि कल्पं वधेर्दन्तेभ्यो वदि । नीरवा घोबन्धित वतः शुद्ध भव भूमी भिन्नं तदि
 भूमिः कश्चित्वा च स्यापते । इतरमेसि सन्नस्त्रे परिहेत्वाः तिष्ठन्त पोरुम्वा परिद्विषयते वसन्तवाः निरव ममावसिस्सि-दि विन्दुमाधयरीयात्तेव हीनेवविह्वरतेन
 वाऽन्यथाप्याधो भवति ? पुच्छा कथ्यते, मच्छिपवाणा पाओ पाव व भूद्धे तद्व्याख्यादिकल्पमात्रं । इयाणी प्राचुरेति वव ।

अजराच निशि पोरिसि जराचभाण जरे पचे निशि । रापपह विंनु पडिप कप्यह दूरे पुणऽअत्थ ॥ २२० ॥ (भा०)
 व्याख्या—अठं असिं न भवति वेसिं पसूयाणं भयमुक्तिभारयाणं, दासिं पसूरकाळाभो आरकभ विणिज्जि पीरुवीभो
 असम्भाभो सुणुमहोरच छेवं, भासन्नपसूयापवि अहोरचछेद्वेण सुम्भह, गोमादिचराचवर्षाणं पुण जाय अठ कुंघर ताव
 पह दूह सुजेसि भस्सा व्याख्या—‘रापपह विंनु’ पच्छदं साहुपसही भासण्येण गच्छमाणस्स तिरियस्स अवि कहरिचिंनु
 गसिया ते अह रापपहसरिया तो सुद्धा, अह रापपहे चेंय विंनु पडिभो चहावि सम्भाभो कप्यविणिक्कावं, अह अण्णपणे
 अण्णरप या पटियं सो अह चद्गानुहुवादेण हियं तो सुद्धो, ‘पुणोसि’ विशेषार्थप्रतिपादकाः, पसीयणनेण वा दहे सुक्ख-
 इसि गाथार्थः ॥ २२० ॥ मूळ गाथायां ‘परययण साणमादीणि’सि परोसि चोयगो तस्स ययणं अह साणो पोत्तावं समु-
 दिसिवा जाय साहुपसहीसमीये विद्धर ताव असम्भारयं, आदिसद्भावो मंजारादी । व्याथार्थं आह—

१ अरापुत्थं न भवति वेसां प्रवृत्तावा । वसुत्थ्यादीनां तासां प्रवृत्तिकात् अरत्थ विद्याः शीघ्रीरत्साध्याः । सुक्खाच्चोत्तमचोर्ध्वं—साधनप्रवृत्तावामपि क्वचो
 रात्पच्छदं सुत्थवि गन्तव्यीनां साहुत्थानां पुत्रयोश्च अरापुत्थवं तावत्साध्यादिकं तासीं पठितं दूषि चरा अरापु । पठितो भवति तदा तस्मात् फलवत्तकात्
 अरत्थं वायः महराः । विद्विपत्थ । रात्रपयप्युदे सुद्धमिति रात्रपये विन्मवा । । पत्तार्थं । साहुपसतेरासतेन पच्छवसित्तो वदि वदिरत्थिक्खो पठितवते वदि
 रात्रपयसविसाहाई सुद्धाः । अय रात्रपय पूव विन्नुः पठितवः तयापि साध्यावाः ककत्ते इतिक्खत्वा अथाप्यपयेअप्यत्र अरपठितः तदिं वसुदकरोण क्खुं वदिं वदो
 महीरवत्तं वा साहु सुत्थं पठित । परद्विं वदक तस्य वत्तं वदिं वा सुद्धं सुत्थं तावत् साहुपसविसमीये शिद्धन्ति तावत्साध्यादिकं आदिसत्त्वात् सात्तारत्थः ।

मूसाह महाकाय मञ्जारार्हव्याघयण केर्ह । अविभिन्ने निणहेउ पडति एगे जइउपजोओ ॥ २१८ ॥ (आ०) ॥

गतार्थेयेय ॥ 'सिरियमसम्भारयाहियागार एव इमं भक्षइ—

असो धहिं च भिन्न अरुग विवू तथा विभाया य । रायपह वूह सुद्रे परवयणे साणमादीण ॥ १३६४ ॥ वारं ॥
व्यास्या त्वस्या भाव्यकार एव प्रतिपद करिव्यति । ज्ञापथार्थ त्विह न व्याख्यापते 'अतो धहिं च भिन्नं अरुग

विवुं'सि अस्य गाथाशकउस्य व्यास्या—

अरुगामुजिभयकप्ये न य मूमि स्वपांति इहरहा तिभि । असज्जहारयपमाणं मन्डिययाओ जहि न मुहु ॥२१९॥ (आ०)
साहुवसदीए सडीए इत्थाणतो भिन्ने भंडए असज्जहारयं धहिभिन्ने न भवइ । अइवा साहुस्स वसहिए अंतो धहिं च अंडयं
भिन्नंति वा जज्जियंति वा एगड, तं च कप्ये वा जज्जियं भूमीए वा, जइ कप्ये तो कप्यं सडीए इत्थाण धाहिं नीणऊण
योवंति सओ सुद्धं, अह भूमीए भिन्न तो भूमी स्वणेव ण उज्जिअइ, न सुधयतीत्यर्थः । 'इपरह'सि तत्परये सडिइत्था
विधि य पोठसीओ परिइरिअइ, 'असज्जहारयस्स पमाणं'ति, किं विवुपरिमाणसेणेण हीणण अधिययेणे वा असज्जहारो
भवइ ?, पुच्छा, उच्यते, मन्डिययाए पाओ जहिं [न] मुहुइ त असज्जहारयपमाणं । 'इयाणिं विद्यायसि' तत्पर—

१ धैरवासात्प्रायिकामिभार पुरेव भावते । साहुवसतोः पठेहेत्थेयोओणाए भिन्नेअहेत्थसाप्पापिकं धरिंमिअ न भवति अथवा सायोवसतेरुअदीहिं
नोउअ भिन्नमिति बोधिसत्तं धैजायो तच्च कस्ये बोधिसत्तं मूमो वा धरि कस्ये धरिं कप्यं पठेहेत्थेत्थे वदीर नीणवा योवठिउ ततः शुद्धं, अथ भूमी भिन्नं धरिं
यूमिा धरिणवा च ज्ञापते । इतरयेसि तत्तत्त्वं धरिंकाः । तिअइ पीठव्या परिरिअस्ये असात्प्रायिकक ममाअमिसि-किं विवुमाधपरिमाणेव हीरेनापिउअरेव
वाउसात्प्रायो भवति ? पुच्छा, उच्यते मन्डिययाए पाओ वव न मुहुते तत्त्वात्प्रायिकममात्थं । इत्यादीं मयुजेति तत्र ।

अजराज निम्नि पोरिसि जराजभाण जरे पदे निम्नि । रायपह विंदु पडिप कप्यह दूरे गुणऽन्य ३२९० ॥ (मा०)
 क्याख्या—कंठ ओसिं न भवति तेसिं पसुपाणं धागुठिमारपाणं, धासिं पसूरकासाओ आरभम विष्णि पोरुसीओ
 असमसाओ मुसुमहोरस छेद, भाससपसुपाणवि अहोरसछेद्रेण सुम्भर, गोमादिकरावधाणं गुण जाव अठ छंवर ताव
 असम्भारयं 'अरे पडिप'सि जाहे अठं पडियं भवह साहे साओ पडणकाळाओ आरभम विष्णि पाहारा परिहरिंवांसि । 'राय
 पह हट सुखे चि अस्या क्यास्या—'रायपह विंदु' पच्छुअ साहुपसही आसण्णेण गच्छमाणसस विरिपसस अदि कहिराविंदु
 गडिया छे अह रायपहसरिया तो सुखा, अह रायपदे खेव विंदु पडिओ सहावि सम्भारओ क्यपिसिक्कवं, अह अण्यपदे
 अण्यत्य धा पडियं सो अह वदगानुहुयाहेण दियं तो सुखो, 'पुणो'सि विक्षेपार्यपतिपायकः, पलीवणणेण धा दहे सुक्ख
 दसि गाथार्यः ॥ २२० ॥ मूळ गाथायां 'परयण साणमादीणि'सि परोसि चोपगो वत्स ववणं अह साणो पोगाडं सहु
 दिसिंसा जाप साहुपसहीसमीये विडहर धाप असम्भारप, आदिसह्राओ मंआरादी । गाथार्यं आह—

१ आगुबेवं न भवति तथा प्रयुतावां वरगुत्सार्त्तनां धायां प्रसूक्षिकाकाव् अरभ्य विहः । पौक्षीरसायापः सुज्याम्योरान्धच्छेदं—असम्भारयुवाभम्मसि परो
 राजपुदेरुव सुप्पसिं गावादीनां आगुत्तानां गुणपांणव् अरगुत्तवंते वावदसाप्यादिवं अरादी वसिंते इसि पदा अरागुः पसिंतो यवसि धरा लकाए पठककाए
 आरभ्य अहः परताः वसिंरियम्व । राजपयप्युदे सुवमिंठि राजपये विम्भः । पजावर् । सागुवधतेरासदेव पच्छविकिराओ वदि क्खिरादिन्धयो गकिजाले पदि
 राजकपायादिवायाहे सुवताः अय राजकप पद विम्भुः पसिंठः धपायि सारवाका कल्पते इसिंठिज्जा असाय्यसयेअयं धा पसिंठः वदिं वसुदकसेन प्यूदं वदिं सुवरा
 पदीरनक व का एण्य सुप्पसिंठि । पारदिं वःपुः वस ववव पदिं का सुवुदं सुवरा धावए धागुवसिसमीये विडसिं वावदसाप्यादिवं आदिसह्राव सावर्त्तनाव ।

मन्साह महाकाय मञ्जाराहृद्यायपण केहं । अधिभिन्ने गिणहेव पवसि एगे जइज्जसोओ ॥ २१८ ॥ (आ०) ॥
गताथेयेय ॥ 'तिरियमसज्जसाहृद्याहियानार एव इमं भल्लइ—

अतो पाहिं च भिन्न अङ्गा विंदू तहा विभाया य । रायपह पूह सुद्वे परवयणे साणमादीणं ॥ २१६४ ॥ वारं ॥
व्याख्या त्वस्या भाष्यकार एव प्रतिपद् करिष्यति । ज्ञापवार्थ स्थिह न व्याख्यायते 'अतो पाहिं च भिन्न अङ्गा

विंदुंसि अस्य गाथाशकलस्य व्याख्या—
अङ्गास्तुज्जस्यकल्पे न य भूमि स्वणति इहरहा तिभि । असज्जसाहृयपमाणं मच्छिपपाओ जहि न पुहु ॥२१९॥ (आ०)

साहुयसदीए सदीए हस्याणंतो भिले अंइए असज्जसाहृयं वाहिभिन्ने न भवर । अहया साहुस्स वसहिए अंतो पाहिं च अहयं
भिलंसि वा सन्निभयंति वा एगळं, सं च कल्पे वा सन्निभयं भूमीए वा, अइ कल्पे तो कल्प सदीए हस्याणं पाहिं नीणोऊण
योवंति तओ सुद्धं, अह भूमीए भिलं सो भूमी स्वणोव ण छड्डिअइ, न पुब्बसीत्यर्थः । 'इयरह'सि तत्परथे सद्धिहत्त्या
विशि य पोठसीओ परिहरिअइ, 'असज्जसाहृयस्स पमाणंति, किं विंदुपरिमाणमेवेण हीणेण अहिययेण वा असज्जसाओ

अवर ? , पुच्छा, उच्यते, मच्छिपपाए पाओ जहि [न] सुहुइ सं असज्जसाहृयपमाणं । 'इयाणिं विपायसि' सरथ—

१ शिरसास्याधिकाधिकार पूर्वर्त्त यज्यते । साहुवसतेः अहेहंतोन्वोऽर्थाए मिहेऽवहेऽस्याध्याधिकं वदित्तित्ते न भवति क्वचन प्रागेर्हसतेत्यर्थे
नीज्जं भिन्नमिति बोधिसत्तं कैकापो एव कल्पे बोधिसत्तं भूमी वा परि कल्पे वाहिं कल्पं एहेहंतोन्वो वदिः कीत्वा योवतिव एतः सुद्धं, अथ भूमी भिन्नं वाहिं
भूमिः क्वचित्वा न कल्पते । इतरथेति एतच्छब्दे परिहेयाः तिस्रश्च पीक्यः परिरिचन्ते कस्यात्प्राधिक्य प्रमाणमिति—किं विंदुमात्रपरिमाणेन हीणेणाधिकवतेन
वाक्यार्थावो पवसि ? पुच्छा उच्यते मच्छिपकत्वा पाओ क्व च सुद्धे एतस्याध्याधिक्यमात्रं । इयाणीं प्रयुतेति एव ।

भंति भोविजु तीय रत्ने वा तंमि ठाणे अवयवा पदंति तेण असरस्राइयं, ठइयभंगे वहिं भोविजु भंतो पणीय मंसमेव
 असरस्राइयंति, तं च उक्त्विस्वसमंस आइण्णपोताउ न भवइ, अ काउसाणादीहिं अणिवारियविप्पइत्तं निज्जइ तं आइअ-
 योगाउं भाणियत्तं । 'महाकाय'ंति, अस्या अ्यास्या-ओ वंविदिभो अत्थ इओ तं आपायठाणं पज्जेयत्तं, जेअओ सदि-
 इरथा, काउओ अहोरत्थ, एरथ अहोरत्थउओ सुत्तवपण, रत्त पत्तं वा मंसं असरस्राइयं न इवइ, अत्थ व बोयं तेअ पएसेण
 मइंओ चयगवाहो पूरो सं विपोरिसिकाळे अनुभेयि सुत्तं, आपायणं न सुत्तइ, 'महाकाय'ंति अस अयास्या—महा
 कायंति पएत्त, मूसगादि महाकाओ सोडयि विराजाइणा आइओ, अदि त अमिअ केव गच्छितं पेत्तुं वा सहीय इत्थाणं
 वाहिं गएत्त ए केइ आपरिया असरस्राइयं नेच्छंति । गाथायां सु एतु के केइ इच्छंति, एअ स्याप्यापोडमिसंअत्तवे, केर
 पइत्तो पुण असरस्राइय चेपंति गाथार्थः ॥ १३५३ ॥ अस्सैवार्थस्य प्रकटनार्थमाह आप्यकारः—

१ शीतलः मध्याह्न एव ताव वा वकिन्न आनेऽवयवाः पठन्ति वैवास्याप्यापिच पृथीपमध्ये वदिः मध्याह्नमवगतमिदं मापयेत्तज्जाअमीदकमिति
 वचोविश्रमार्थं आशीर्षपुत्रक च भवति एव काउसाणदिनिरादिवाभितं सिमकीर्यं वीचये तए आशीर्षपुत्रकं मन्तिवत्तं । महाकाय इति, वा पदोद्विधो च
 इतएअ आयाठत्थाव अवादिताउं जेअतः अइदयेत्तः काउओओतोअ अभाहोताउत्तेरः सुत्तंमेव तात्तं वत्तं वा मातं अजाप्यापिकं च सुत्तंति एअ च
 पीठ एअ मएत्तं मराइ अइअवाहो सुत्तंत्तं विरीएवीकाउेअत्तंमेव इत्तं, आयाठत्तं च सुत्तंति महाकाय इत्तल अयास्या—महाकाय इति पज्जेयत्तं, एअ
 काइनेइकावाः सोऽपि मात्राणादिवाऽऽहताः पदि एममिअमेव पृरीत्ता मिठिया वा पठेइंतेत्तो अदिगंअत्ति तए केविवावावा अजाप्यापिकं नेच्छन्ति ।
 अवादिप्यपिच अमिठेअथः पुवात्स्याप्यापिकमवति ।

वेयालियं चवगाविज्जय पोकसिमंजलमादी, अहवा असज्जायं चवविह इम-मंस सोणियं चम्मं अहि पसि गाधार्यः
॥ १३५१ ॥ मंसासिणा चक्सिणे मसे इमा विधी—

अंतो पहिं च धोअ सहीहत्थाय पोरिसी निधि । महकायं अहोरस रद्धे गुहे अ सुद्ध सु ॥ १३५२ ॥

उपास्थानगाथा—

पहिधोपरद्धपके अंतो धोए च अथपथा हुति । महकाय थिरालाहं अविभिजे केर इच्छति ॥ १३५३ ॥

इमीण चक्साणा—साहु धसहीओ सहीहत्थाणं भवो धहिं च धोअन्ति मंगदर्शनमेवत्, अंतोधोयं अंतो पक, अतोधोय पटिपक
धाहिं धोयं अंतो पक, अंतगाहणात् पढमवितिया मंगा धहीरगाहणात् सतिओ मंगो, एएसु तिसुचि असन्साइयं, अंनि पएस
धोयं आणोसु वा रद्धं सो पएसो सद्धिहत्थेहिं परिहरियधो, काळओ तिधि पोकसिओ । सथा द्वितीयागाथाया पूर्वाद्धं न पपुक्क 'प
हिधोपरद्धपके' एस चवत्थमंगो, एरिसं चइ सहीए हत्थाण अकर्मंतरे आणीयं तह्हावि तं असम्साइयं न भवइ, पढमवितियभगोसु

१ वैचारिक अन्तरेणकं योक्थीमन्त्रकारिं अथवा असात्वाधिकं चतुर्विधमिदं—मांसं क्षोभितं चर्मं भक्ष्यं चेति । मांसादिरोक्थिं मांसं चेति ।
अथयोर्थावसादं—साहु वसतोः पटिहत्थावामन्त्रदीक्षितं धीतमिति अन्तर्धीतं अन्तःपक्वं अन्तर्धीतं चेति । पकं चक्षिणोत्पन्नाः पकं, अन्तर्धीत्वात् प्रथमद्वितीयो
भक्ष्यं चक्षिणोत्पन्नाः पुरीषो भक्ष्यः । पूर्वेषु शिष्याः प्रसात्पादिकं चक्षिणं प्रक्षेपो धीतं आधीव वा तादं स प्रक्षेपः । पटिहत्थावन्तरे पटिहत्थं चः काळव-
रिक्ताः दीरधीः । चक्षिणोत्पकं एव चतुर्विधं भक्ष्यः इत्यं चक्षिणोत्पन्तोऽन्तर्माधीतं चव मीर चवत्थावन्तरे च चक्षिणं, प्रथमद्वितीयं च

व्याख्या—'वाचिद्विधायाण कश्चिदाह्वयं अहमस्माह्वयं, ज्ञेयञ्चो सतिहृत्प्रथमं चरे अहमस्माह्वयं, परञ्चो न भवद्, अहवा अहवञ्चो
 योगाहादिष्णं—योगाह मंसं वेण सवं व्याकिष्णं—न्यासं, कस्मिन्ने परिहारो—विदिह कुरत्प्रार्हि अहरिषं सुम्भद्, आरभ्यो न
 सुम्भद्, अर्थात्तं पूरद्विय न सुम्भद् । महंत्तरया—रायमन्गो जेण राया धउसमन्गो गन्धद् देवजाणत्तरो वा विविहा य
 आसथाहणा गच्छति, सेसा कुरत्तया, एसा नगरे विही, गामत्स निषमा वार्हि, परथ गामो अविमुत्तर्णेगमनयदरिसर्पेण
 सीमापञ्चरो, परगामे सीमाए सुम्भद्दि गायार्थः ॥ १३५० ॥

काठे त्रिपोरसिद्धु व भाषे सुख तु नविमार्द्धं । सोणिय मंसं वम्म अही विप कुति ज्ञानारि ॥ १३५१ ॥
 व्याख्या—विदियमसम्व्ययं संभयकाळाञ्चो आव तइया पीरसी ताव अहमस्माह्वयं परञ्चो सुम्भद्, अहवा अह आमा

अहमस्माह्वयसि—से अथापापणद्धाण सथ भवंति । भाषञ्चो पुण परिहरति सुवं, वं च नंविमणुञ्चोणात्तार ललुञ्च-

१ वाचिद्विधायाण कश्चिदाह्वयं अहमस्माह्वयं ज्ञेयञ्चो सतिहृत्प्रथमं चरे अहमस्माह्वयं, परञ्चो न भवद् अहवा अहवञ्चो
 योगाहादिष्णं कस्याव वसिहाः—विदियमिः कुराप्यमिन्त्तरिवं शुप्यति आत्त्वं च शुप्यति, अमन्त्तरं कुरिञ्चिर्तथेयं च शुप्यति महत्तया—रत्नपुष्पाः वेव एसा
 अहमस्माह्वयं पच्छति इवपावरायो वा विविधाय्यथवाह्वयानि पच्छन्ति देवाः कुरत्तया। पूय वगरे विदिः प्राप्तत्त्वं विदमन्तो वदिः अह मागोऽपिहृत्तरीयम
 अहव्यंतेन सीमापञ्चमः परगामे सीमाए शुप्यति । वैरजमसाह्वयमिह संभवकाळात् अहव्यंतेन पीरसी तावत्तयाह्वयमिह
 यामाह अहमस्माह्वयसि—से अथापापणद्धाण सथ भवंति, भाषञ्चो पुण परिहरति सुवं एव च नंविमणुञ्चोणात्तार ललुञ्च-

संज्ञाओं न सुम्नह, आदि तेहिं छड्डियो सुखी, अह न छड्डौति ताहे कण्ण पसहिं मगांति, अह अण्णा पसही न छड्डमह
 ताहे पसहा अप्पसागारिए थिगिच्चंति । एस अभिण्णो थिही, अह भिषं दंफमादिपहिं समवा थिक्किण्णं दिद्धमि थियि
 संमि सुखा, अधिहे ताव गयेसंवेहिं अं दिहं सं सबं थिविचंति छड्डियं, इयरंमि अदिद्धमि तथथयेवि सुखा-सज्जायं करे-
 ताणवि न पच्छिच्चं, परथ एयं पसंगओ भणियंति गाथार्यः ॥ १३४८ ॥ शुगाहेचि गय, इयानिं सारीरोचि धारं, सथ-
 सारीरपिय धुथिह माणुस नेरिच्छिय समासेणं । नेरिच्छ तस्य निहा जलथलसहजं थवद्दा व ॥ १३४९ ॥
 व्याख्या—सारीरमाचि असम्माइयं धुथिहं—माणुससरीरकहिरादि तेरिच्छं असम्माइयं च । परथ माणुसं ताव थिहव,
 तेरिच्छं ताव भणामि, सं तिविहं—मच्छादियाण जळअं गथाइयाण थलअ मयूराइयाण लहपरं । एयसिं एककं दपाइयं
 थवथिहं, एकेकस्स वा दहादियो इमो थवत्ता परिहारोचि गाथार्यः ॥ १३४९ ॥
 पंथिवियाण दहवे सेसे सहिहत्य पुगालाइयं । तिकुरत्थ महतेगा नगरे पाहिं तु गामस्स ॥ १३५० ॥

१ स्थाप्यायो न ह्यप्यति यदि हैस्तथाः सुखा । अथ न सत्तमिह यथाप्यो वसातिं मार्गंथमिह अथाप्या वसातिरे कम्मये उवा इवना अतरासमारिदे
 क्कालिह पुरोमंनेवे विधिः अथ भिषं दहादिमिः सममवाप् सिक्कीरं एहे थिक्किणे सुखा । अतरे तावत् पथेचथमिन्नुत्त एत्त सत् परीहार्थं इतरासिह-अतइ
 उअसेउथि सुखा—आप्यायं कुर्वतामसि न मावथितं अर्धेत्त मसहवो मसितं । पुगलइ इति गठ इरानीं शाटीमिनिं इतं अत्र-सारीरपिय असाप्यादिक
 थिविचं—माणुससरीरकहिरादि तेरकमज्जाप्यायं न अत्र माणुसं तावथिहवत्त हैरत्तं तावत्तप्यामि—टावथिविचं—मात्सादीनां अकळ गथार्थिनां सत्तअं मयूरादिनां
 अत्तरथ पुरोपामेकेके न्थ्यादिकं अद्युथिचं पुरीकथन वा न्थ्यादिकोऽयं अद्युथी परीहार इति ।

निंबली बहुलम्भो व पगभो बहुपक्वित्तवत्ति—बहुसपणो, वाहनगरदिए बहिदे सेज्यापरे अणोमि वा अणायपरामो
 आरलय जाब सचपरंवरं पएसु मएसु अहोरच सज्जाओ न कीरइ, अइ करेसि निबुकस्सत्तिकारं अणो गरहति अणो
 सेज्ज वा निबुकुभेज्ज वा, अप्यसदेण वा सणियं करेसि अणुपेहति वा, सो पुण अणाहो मरसि तं अइ चत्थिअणं इत्थ
 सय वजेयवं, अणुत्तिअ असरसायं न इयइ सहवि कुत्थियंत्तिकारं थापरणाओत्थवत्थियं इत्थसयं वत्थिअइ । विविचोमि-
 पट्टिवियमि 'सुअ पु' सं ठाण सुअ भवइ, तए सभ्भाओ कीरइ, अइ य तस्स न कोइ परिठेवओ साहे ॥ १३४७ ॥-

सागारियाइ कहण अणिच्छ रत्ति वसहा विगोचति ।

विकिसे व समंता ज दिइ सहेपरे सुदा ॥ १३४८ ॥

व्याख्या—अदि नरिय पट्टियेवओ साहे सागारियस अइसदाओ पुराणसइस्स अहामइगस्स इमं छेइइ अन्इ

१ धिबुली बहुलंमलय मइसः, बहुपक्वित्त इति बहुलमयो वादकरितोदये वा अज्यावरे अन्वयिअत् वा अन्वयपुहासालन् वाअत् ससपुइअवत्
 इतेषु सपुअ अहोरच सज्जाओ व क्रिरठ, अय कुर्धसिअ भित्तुआ इतिअसा अओ गहेसे अणोसेहा निक्कओसेहा अरयअपेण वा सकेः कुर्धसिअ बहुपेअन्ते
 वा, अः पुअरयाओ विपय वस परि पुअसीनवं इहाय वओविअयं अणुत्थिय असात्थयपिक व अअधि तथपि कुत्थिअवोत्थिअत्थिआ आअरयावोत्थिअत्थिअ इअ-
 सताइ अओविअय विविदे-अरिहायिसे सुअमिअि तत् अानं सुअ मअधि-वअ आरयावः क्रियते, वन्नि व वअ व कोदये परिहायकअपरा-अदि पाथिअ
 अरिहायकअपरा सागारिकर अदिअएअत् पुाणसाइअ वयाअत् करेयं सअ असाक

धुरिसाया दौणह इत्थियाण दौणह मज्जाणं वा जुद्धं, पिट्ठायगलौद्धमंरणे वा, आदिसदाओ विसयप्पसिद्धासु भंसलासु ।
 विप्रहाः प्रायो व्यन्तरधण्डुलाः । तस्य पमसं देवया छजेज्जा, चट्टाहो निहुक्खसि, जणो मणेज्जा—अमहं आयइपसाण इमे
 सज्जायं करेति, अच्चियत्तं इवेज्जा, विसहसंखोहो परचक्कागमे, दीदियो कालगओ भवति, 'अणरायए'ति रण्णा कालगए
 निक्कमपवि जाव अओ राया न ठविज्जइ, 'समए'ति जीवतस्सवि रण्णो धोदिगोहिं समंसओ अभिदुय, अच्चिरं भयं ठचिय
 कालं सज्जायं न करेति, अच्चियसं सुय निदोषं सस्स परओ अहोरत्तं परिहरइ । एस दच्चिए कालगए विदिसि गाथार्थः ॥ १३४५ ॥
 सेसेसु इमो विही—

तच्चियसभोइथाई अतो सस्सणह जाव सज्जाओ । अणहस्स य हत्थसय दिट्ठि विचित्तमि सुद्ध सु ॥ १३४६ ॥

अस्या एव व्याख्यानगाथा—

सपहरपगाए धण्डुपक्खिए य सस्सवर अतरमए वा । निहुक्खससि य गरिहा न पवसि सणीयग वाचि ॥ १३४७ ॥
 इमीण दौणहवि धक्खणाण—गासभोइए काळगए ठच्चियसंति—अहोरत्त परिहरति, आदिसदाओ गामरद्धमपहरो अदिगार

१ उद्वेगोर्ध्वोऽपि किञ्चोर्ध्वोर्नक्षत्रोर्वा सुदं, उद्वेगवत्कोट्टमन्वने वा आदिसदादिपयमित्थासु मसथासु (कच्छदिशोरेणु) । उव ममत्तं देवता उव-

वेए । चट्टाहो निहुक्का इति जणो मणेए—मकामसु जापयसंसेणु इमे व्याख्याए कुर्वन्ति अमीतिक मणेए इवमसंशोभाः परचक्काण द्धिडकाः कम्मपवता
 मवति एत्थि क्ककाते निदोषेअपि वाए अन्तो एक्का व क्कपवते, सपय इति जीवतोअपि राजो वीरिक्के। उमन्वत्ततोअधिणुत्तं वावच्चिरं मयं तापभं काव
 छात्तायं व सुर्वन्नि वच्चियसे सुव विहीसं उक्काएवोअहोरत्तं परिहरते । एव द्धिक्के क्कपवते मिसि । दोरेण्वं दिचि । अदोर्ध्वोर्नक्षत्रोर्वा—गाम
 मीक्के क्ककाते वच्चियससि अहोरत्तं परिहरति आदिसदाए गामराइमह चरोअधिकार-

निंबको बहुसम्मनो य पगमो बहुपक्खिवत्ति—बहुसम्मणो, भावगारहिण्णं भाहिदे सेव्वापरे भाण्यंमि वा भाण्यपरवराभो आरम्भं जाव सवपरंतरे एएसु मएसु भदोरस्य सन्नाभो न कीरइ, भाइ कंठेति निभुक्खसिक्कावं षणो गरइति भावो सेव्वा वा तिण्णुत्तेज्जं वा, अप्ससंवेण वा सणिय कंठेति भाणुपेहंसि पा, ओ पुण भाणाहो मरति सं चइ चनिमण्यं इत्य सय धजेयव, भाणुत्तिभसं भसयसायं न इयइ सइयि कुत्तिठयंसिक्कावं भायरणाभोऽयद्वियं इत्यसय धज्जिचइ । विविचंसि— पट्टियियमि 'सुद्ध सु' तं ठाण सुद्ध भवइ, सय सयसाभो कीरइ, चइ य सस न कोइ परिठवेत्तओ ठाहे ॥ १३४७ ॥

सागारियाइ कइण अणिच्छ रस्सि पसइा विगिच्चमि ।

यिक्खिसे ष सम्मता ज विट्ठ सवेपरे सुद्धा ॥ १३४८ ॥

इयास्या—अदि नरिय परिठवेत्तओ ठाहे सागारियसस आइसइाभो पुराणसइत्सस अहामइगत्सस इमं कइेइ भमइ

१ भियुत्ते बहुसंभवस मइत्ता, बहुपाणिक इति बहुसन्नमो वाइकारितेभदे वा सत्यात्तरे सम्पत्तिइइ वा भाव्यत्तसुहावात्तस्य वासय धसपुसत्तव रत्तु पउत्तु अरोगात्त स्यात्ताथो य इयत्तं अत्त कुंठियि निर्मुत्ता इतिठ्ठावा वनो गइते भाक्कोत्तेहा भिण्णसोहा अत्तपत्तयेव वा वधैः कुंठियि बहुसंभवत्ते वा, यः पुत्रजायो विवत्तं तस्य पीडं पुत्रसिद्धं इत्यस्य यद्विचरत्तं अणुत्तिवं अत्तात्तपिक्कं य यवत्ति तत्तयि कुत्तिठ्ठावीत्तिठ्ठावा भावत्तात्तयोऽपिक्कवं इत्त- एत्तात्तं वदंरितत्तय, इतिवत्त-यत्तिवत्तयत्ते सुत्तमित्तं तत्तं स्यात्तं सुत्तं मवत्ति—एत्तं स्यात्तयाः कियत्ते, वत्तिं य तस्य य क्केत्तियं परीत्तात्तकत्तया—वत्तिं यत्तिवत्तं इत्तं स्यात्तयात्तं स्यात्तियात्तयात्तं पुत्तात्तयात्तयात्तं यत्तात्तयात्तयात्तं यत्तात्तयात्तयात्तं यत्तात्तयात्तयात्तं

धुरिसाणं दीणहं इत्थियाणं दीणहं मज्झाणं वा सुद्ध, पिट्ठायाणोद्भवहणे वा, आदिसहाओ पिसयप्यसिद्धासु भंसतासु ।
 विमहाः प्रायो क्यन्तरवहुलाः । तस्य पमस देवया उलेआ, वहुाहो निहुक्खसिचि, जणो भणोआ-अम्ह आवरुपसाणं इमे
 सव्भायं करेति, अधिययं हवेआ, विसहसंसोहो परचकागमे, दंदिओ काळाओ भवति, 'अणरायण'सि रण्णा काळाण
 निम्मपुवि जाय अओ राया न ठसिअह, 'समण'सि कीयंतस्सवि रण्णो बोहिगेहिं समतओ अभिबुयं, अघिरं भयं सचिप
 काल सव्भायं न करेति, अदियस सुयं निदीहं तस्स परओ अहोरचं परिहर । एस दंदिण काळाण विदित्ति गाथार्थः ॥ १३४५ ॥
 सेसेसु इमो धिही-

तदियसभोइआहं असो सत्ताण्ण जाय सज्जाओ । अणहस्स य हत्थसय विद्धि विधिसामि सुद्ध तु ॥ १३४६ ॥

अस्या पय क्यास्यानगाथा-

मयहरपणए वहुपक्खिए य सत्तायर अतरमए वा । निहुक्खसि य गरिहा न पडसि सणीपण यापि ॥ १३४७ ॥
 इमीण दीणहवि सवक्खाण-गामभोइए काळाणए सधिसंसति-अहोरचं परिहरति, आदिसदाओ गामउत्तमयहरो अदिगार

१ पुक्खयोइओ किलोइंवेमोउत्तोर्वा सुद्धं, एहापणकोइभवहणे वा आदिसप्यदियवमसिद्धासु भंसतासु (कव्वाविसेयु) । एव ममत्तं देवता उच
 वेत् । वहुाहो डिहुाका इति जतो मवेत्-अस्मासु जापयाणेह इमे जाप्याव कुर्वाणि जमीसिक्क मीए वृत्तमसंभोमः परवक्कायमे दुरिहकः कम्मजात
 सवति रादि क्काजाते भिमंवेअपि जावए सभो राता व ज्जाप्यते एत्तव इति कीवतोअपि मज्जे कोविट्ठो समत्ततोमिभुत्त वावसिद्धं यत्तं एत्तत्तं काळं
 स्याप्याय व कुर्वाणि अदियसे सुत्तं विदीहं उक्खाप्यारतोअहोरचं परिहरति । एव इन्दिक्के क्काप्यते सिचिः । दोरेप्यं विचिः । अत्ततोइंवेमोअप्यार्द-मान
 भोदिक्के काळाते अदियसमिचि अहोरचं परिहरति वादिक्काप्याय मानताइमहत्ततोअधिकार-

चतुर्भुजा सीते रार्द्रं खेपं वज्रणीयं, अन्ना आगागिसूरुदप्य अहोरचसमयी, सूरसखि वियागहिषो विया क्षेत्रे मुञ्जी
 एस्सेव दिवससस मुञ्जसेसं रार्द्रं य वज्रणिज्ज। । आहवा सुगाहनिमुने एवं विधी मधिप्रो, ठयो सी ओ पुष्कर—इदं चंदे बुवा
 षस सूरु खोउस आमा ।, आचार्य आह—सुरापी वेण होविडहोरत्ता, अक्सस नियमा अहोरचने गप गहणसंमयो, अण्यं
 च अहोरत्तं, एवं बुवाउस, सूरसस पुण अहोरचादीप संदृषिपपरं अहोरत्तं परिरुहिरिज्ज इ एप सोस सधि गायार्थं ॥१३३४३॥
 सादेपसि गयं, श्याणिं बुगाहेसि दातं, ठरय—

योनाह दहियमापी ससोभे दहिय य फाउगाप । अणरापय य समप जखिर निदोअउहोरत्त ॥ १३४४४ ॥
 अस्या एप क्यास्यानाठरगाया—

सेणाहियं भोरप मपहरतुंसिरिपमहुमुने य । लोहाहमडणे या पुजसग उजुहाहमधिपत्त ॥ १३४५५ ॥
 इमाण दोणहयि यकत्ताणं—इहियसस बुगाही, आदिसदाथो सेणाहिवसस, दोणहं भोरयाणं दोणहं मपहराणं दोणहं

१ वेर मुञ्जससा राहः दीव चतुर्दीपं अकारामासिभि सुर्वेदेभ्योतावयमासिः । सुवजासि निवा पुरीथो निरेव टाउज्जसैव निवत्तल मुञ्जो
 रासिच चतुर्दीपा । अचवासमदे भूतिदे वर निधिमंक्षितः । ठवः गित्तवः पुष्कसि—इसं चण्णे हाएस सुर्वे चोउस नामाः । सुर्वोदीपि वेगहोतावसि मधसिच अण्यस
 निवमादुरोतावसें एव मरुत्तसंमदः अन्ववाहोतावसवं हाहया, सुवका पुवरोतावसिद्विज्ज संदृषिसेठरे अहोतावे परिरिदेवे एठे चोउस । एगि अस्मिभि
 मयं, इरादीं उजुरद इति हातं, ठव—अवचोहवागसि एवाअनां—इतिउकस एजुरदः, आगिउवराणं सेवाधित्तोः इवोमोसिअण्योर्दोमेहवासेर्दोयोः

अन्वयलभ्यो सकाए न नञ्ङइ, केवलं प्रहणं, परिहरिया रार्हं पहाए विद्धं सगहो निपुहो अण्णं च अहोरत्तं एवं युयात्तस ।
 एव चंद्रस्स, सुरस्स अत्यमणगहणे सगहनिष्पुहो, उवहयरादीए चवरो अण्णं च अहोरत्तं एव धारस । अह उदयतो
 गहिओ तो संकुसिए अहोरत्ते अह अण्णं च अहोरत्तं परिहरइ एव सोलस, अहना उदययेत्ताए गहिओ उपाहरयाह
 णेण सबं दिणं गहण होतं सगहो येव निष्पुहो, संकुसियस्स अहोरत्तस्स अह अण्ण च अहोरत्त एत्वं सोत्तस । अहया
 अन्वयलभ्ये न नञ्ङइ, केवल होहिति गहण, दिवसओ सकाए न पहियं, अत्यमणयेत्ताए विद्धं गहण सगहो निष्पुहा,
 संकुसियस्स अह अण्णं च अहोरत्तं एवं सोलससि गाथार्थः ॥ १३४२ ॥

सगगहनिष्पुह एव सुरार्हं जेण कुत्तिऽहोरत्ता । अहस दिणमुक्के सुत्थिय दिवसो भ रार्हं य ॥ १३४३ ॥
 व्याख्या—सगहनिपुहे एगं अहोरत्तं उवहयं, कर्हं ?, उच्यते, सुरादी जेण होत्तिऽहोरत्तं, सुरउदयकालाओ अण अहा ।
 रत्तस्स आदी भवति त परिहरिसु संकुसिअं अण्णपि अहोरत्त परिहरियत्वं । इत्तं पुण आहत्तं—चंदो रातीए गहिओ रार्हं

१ अन्वयलभ्ये सहोत्तानां च ज्ञापये केवलं प्रहण परिहरया ताभिः प्रभाते एव समरो ऋतितः अन्वयलभ्योरात्रमेव हादय एवं चन्द्रस एत्वंत्तु अत्रास
 भयहये सामरो ऋतितः, उवहयरात्यान्वासावरातोऽन्वयलभ्योरात्रमेवं हादय अयोऽहञ्ङइ पुरीठाः तदा । संकुसियलभ्योरात्रकालो अन्वयलभ्योरात्र
 योत्तय अयवरोदयकेकायां पुरीठाः औत्थातिक्रमादयेन सर्वं दिनं प्रहणं यत्ना अयाइ एव ऋतितः संकुसियलभ्योरात्रकालो अन्वयलभ्योरात्रमेव योत्तय
 अयवराऽमलभ्ये च ज्ञापये केवलं भविष्यति प्रहयं शिवसे साहसा य पहियं अत्यमणयेत्तायां एव प्रहयं समरो ऋतितः संकुसियलभ्योरात्र
 मेवं योत्तयेति । सामरे ऋतिते एकमहोरत्ताद्युपहय कर्हं ? उच्यते पुरीठीदिने देव मन्वयलभ्योरात्रासि—पुरीठयकाकाए वेवाहोरात्रकालिर्नदीति तत् परिकल्प
 संकुसियलभ्योरात्रमेव परिहरियत्वं इत्तं पुण रात्रीर्ह—अन्वयो रात्रीं पुरीठीरो तात्रा—

कार्यं सुभोग्यभोग्यो लघोषहाण भयुत्तर भविष्य । पृथिसेदिपंसि कावे लहावि कलु कम्मवपाप ॥ १३१९ ॥
 हावया व संखएण पाठिवाएसु उणाणुसज्जति । महवाउल्लेखेण भसारिभाण व सभाणो ॥ १३४० ॥
 अज्जपरपभापणुयं उल्लिख भण्डिण्डियो न उण सुत्त । अन्नोवदिठिठि गुण उल्लिख जयणोवसत्तंयि ॥ १३४१ ॥

व्याख्या—संरागसवभो संरागसवयणभो इंदियविषयभाअक्षपरपभापणुयो इतिख स विसेसको महामहेसु स
 पभापणुयं पठणीया देयया छडेख । अण्डिण्डिया खेसादि उउयं करेख, जयणाजुयं गुण साहुं को अण्डिण्डियो देयो
 अन्नोदहीभो उणाठिठियो न वय छडेव, अन्नसागोपमठिठियो गुण जयणाजुयंयि उउज्जा । अण्डिय से सामयं वं संयि
 गुपावरसंधंपसरणभो कोर उउज्जखि गाभार्यः ॥ १३३९-१३४०-१३४१ ॥ 'अविमसूकरवरागाधि' अस्सा व्याख्या—

उकोसेण दुपावसस यदु जह्खेण पोरिसी अद्द । सरो जह्ख पावस पोरिसि उकोस यो अद्द ॥ १३४२ ॥
 व्याख्या—सरो उदयकाठे गरिभो संयुसियारूपं चररो अणं व अहोरस एवं दुवाउस, अहवा सप्यापगहणे
 सपराएय गहण, सगारो वेष निवुडुो सट्टिसियारूपं चररो अणं व अहोरसं एवं वारस । अहवा असाणभो,

१ साधयंयः सागसंरकायादिदिशविषयापरवरापमारणुयो अवेय स भित्तोयो महामहेसु स पभापणुयं भजवीका देवता उकेय-अण्डिण्डिया
 इण्डादिण्डिया दुवादि अठमाणुय दुवाः साहुं कोअण्डिण्डियो देवाऽयोदियेव अण्डिण्डियो व उण्डोधि उकणितं अर्थसागोपमठिठिया दुर्गंतजणुयजसि
 उउर, अण्डिण्डिय साहयव अण्डिण्डियो देवासासमवायकावयाः कण्डिय उउडेदिठि । अण्ड उदयकाठे पुरीकाः संयुसियारोवसत्तः। अण्डव्याप्योपावदेवं हाएव अण्डया
 उण्डाउकणिय संधोपिउह इत्येव समस एव भूतिः संयुसियारोवसत्तः हाएव अण्डय अण्डय अण्डय-

भणुदिय सुरिप मरमणहे अत्थमणे अमुरसें य, एयासु चरसु सभ्माय न करेति पुपुस, 'पादियए'सि चरणद महामहाण
 चरसु पादियएसु सभ्मायं न करेतिविति, एय अक्षपि अति-मह आणोअ आदिति-गामनगरादिसु संपि एत्थ पञ्जआ,
 सुगिमहए पुण सत्थय नियमा असभ्माओ भवति, एत्थ अणागावओणा निविस्सवंधि नियमा आणावा न निविस्सयंति, न
 पदंसिचि गाथार्यः ॥ १३३७ ॥ के य ते पुण महामहाः १, चय्यन्ते—

आसादी इदमहो कसिय सुगिरहए य बोचज्ये । एए महामहा स्वसु एएसिं धेव पादियया ॥ १३३८ ॥

व्याख्या—आसादी—आसाहपुत्तिमा, इह उाहाण सावणपुत्तिमाए भयति, इदमहो आसोपपुत्तिमाए भयति, 'कसि
 य'सि कसियपुत्तिमाए धेव सुगिमहओ—वेसपुत्तिमा, एए अंतिमदियसा गहिया, भाई च पुण अत्थ अत्थ यिसए अओ
 दिवसाओ महमहा पधचंति तओ दिवसाओ आरजम आव अंवाविसो साय सभ्माओ न कायणो, एएसिं धेव पुत्तिमा।
 एंसर जे बहुलपदियया चररो तेचि वज्जियसि गाथार्यः ॥ १३३८ ॥ पदिसिक्काजे करेतरस इमे दोसा—

१ भणुदिये सूदं मय्याहे अत्थमणे अर्थताहे च एतासु चरसु क्वाप्पाय न कुदंभिय पूर्वोक्क 'मतिपद' इति अणुप्य महामहान् । चरणसु प्रक्षिपसु
 स्थाप्यायं न कुदंभ्योति एवमन्वयमपि यमिति मह जानीयाए एओति मामनगादिभु तमपि तत्र बनेदेव सुमीप्यके जुवा। सर्वत्र निरुमाएस्वाएवाव।
 मयति, अजावगावओया विक्षिप्यन्ते दिवसाए जमाहाए च सिद्धियन्ति च पदव्योति । के च जुवसे महामहाः १ इयन्ते—आसादी आसाहपुत्तिमा इह क्वाप्य
 आसपपुत्तिमावो मयति, इदमह अत्थपुत्तिमावो मयति कासिक्क इति कासिकपुत्तिमायामेव सुमीप्यक्क—आसपुत्तिमा एतेअन्वदियसा पुदिसाः
 आदिसु जुवसेव पत्र देसे चतो दिवसाए महामहाः मयसेन्ते ततो दिवसाएरत्थ आसपुत्तिमा दिवसहाए क्वाप्पायो न कर्षणः पुतापानेव पुत्तिमावाम
 अत्थरा याः कुप्यमपिपदवत्तहा अपि बर्तित्ता इति । प्रतिशिरवजाजे कुदंभ इमे दोसा—

कार्त्तं सुभोजनयोगो लक्षोवहाण भजुत्तर भणिप । पविसेद्विपसि काळे तद्वाचि कलु कम्मवपाप ॥ १३३२ ॥
 उलथा च सेलपण पादिक्कपसु उणाणुसज्जति । मद्वाउललणेण भसारिभाण च समाणी ॥ १३४० ॥
 भज्जपरपमापजुपं छलित्त भण्विहिओ भ वण पुत्त । भज्जोवदिहिउ पुण छलित्त जपणोवज्जत्तपि ॥ १३४१ ॥

व्याख्या—संरागसज्जभो सरागसंजयवणभो इंदियसिपयाअन्नपरपमापजुसो इविज स चिसंसभो महाभरेसु स

पमापजुसं पटणीया देपया छडेज्ज । भण्विहिपा सेसादि छउणं करेज्ज, जपणाजुसं पुण सार्हुं सो भण्विहिओ वेवो
 अज्जोददीओ ऊणठिर्दो न चप छडेठं, भज्जसागरोपमठिरीओ पुण जपणाजुसंवि छडेज्जा । भण्वि से सामत्तं वं संपि
 पुपापरसंघंपसरणभो कोइ छउज्जखि गाथार्थः ॥ १३३९-१३४०-१३४१ ॥ 'अविमसूक्करागच्छि' भस्सा व्याख्या—

उक्कोसेण दुयालस थदु जह्सेण पोरिसी अहु । सरो जह्स पारस पोरिसि उक्कोस वो अहु ॥ १३४२ ॥

व्याख्या—सदी उदपकाउं गदिओ सधुसिपरार्पं चउरो अणं च अहोरत्त एव दुयालस, अहया उप्पापणहणे

सदरारय गहण, सगादो थंय निजुहुो सधुसिपरार्पं चउरो अण्ण च अहोरत्त एवं पारस । अहया अज्जाणभो,

१ सात्ताथदठः सात्तासंघात्तादिदिक्कपसापावठायमारुज्जो भवेत्त स सिसेसो महम्महेउ वं ममादुत्त मज्जदीका देवता अठेत्त-अण्विहिओ
 पिउत्तादिउत्तवो गुणात् वज्जजुपं दुपाः सादु वाअर्त्तद्वे वेवाउवांसिउ अविधिसे न एउत्तिसि उक्कविण अर्त्तसापोरपणिविउत्त उवर्त्तवणुज्जमसि
 उउत्त, अर्त्त वल सासपु वज्जमोः वृत्तिसासावकात्तवः क्किव् उउत्तिसि । काउ उदपकाउं पुदीवः संपुत्तिसावेज्जसात्ताः अण्वज्जोराभवेत्त हापुत्त अज्जसा
 उउत्तवत्त सत्तादिउत्त निरत्त सार्हु एव गृह्ठिः संपुत्तिसात्तासात्ताः अण्वज्जोराभवेत्त हापुत्त अज्जसा अज्जाउत्ता-

कंठस्सगं करोति तेरसिमादीसु वा तिसु दिणेषु सो साभाधिगे पठतेऽवि सधच्छर सज्जायं करोति, अह वस्सगं न
 करोति सो साभाधिप य पठंते सज्जायं न करोतिस्ति गाथार्थः ॥ १३३३ ॥ वप्पाप्पि गय, इवाणि सादिपेच्चि दारं, सध—
 गाधव्विसाधिज्जुक्कमाज्जिए जूअजक्खआलिसे । इक्किक्क पोरिसी गज्जिय सु वो पोरसी दणइ ॥ १३३४ ॥

व्याख्या—गाथर्व—नगरविवरण, दिसादाहकरणं विज्जुभवणं चक्रापटण गज्जियकरण, जूअगो पक्खमाणउक्खणो, अन्तरा
 दिस—अक्खुद्धिस आगासे भवइ । सत्य गंधवनगरं अक्खुद्धिसं च एए नियमा दिपक्कया, सेसा भयणिज्जा, जेण फुट
 न नज्जंसि तेण सेसिं परिसारो, एए पुण गंधवाइया सवे एक्केक्क पोरिसिं वधइणत्ति, गज्जिय सु वो पोरिसी उधइण
 इस्ति गाथार्थः ॥ १३३४ ॥

विसिदाह विस्समूलो उक्क सेरइा पगासज्जुत्ता वा । ससाडेयाधरणो व जूअभो सुक्कि दिण निधि ॥ १३३५ ॥
 व्याख्या—अन्यतमदिगन्तरविभागे महानगरप्रदीप्तमिषोद्योषः किन्तूपरि प्रकायोऽपस्वाद्वन्यकारः ईरक् उडिअ
 मूलो दिवदाहः, उक्कालक्खणं—सदेहवण्यं रेहं करोती आ पउइ सा उक्का, रेहधिरदिया वा उज्जोपं करोती पउइ सापि उक्का ।

१ कायोसगं कुर्वन्ति बभोइरवाणियु वा शियु दिवसेयु उदा क्कानात्तिकयोः पठतोस्ति संवत्सरे स्वात्थायं कुर्वन्ति अयोसगं च कुर्वन्ति उदा स्वात्थानिच
 पठति स्वात्थाय च करोति । भीत्यासिक्कमिस्ति गव इवादी सादिपमिस्ति इारं उअ—गात्थवं वगारत्ति कुर्वन्ति दिवदाहकरणं विज्जुअवनं उअजायठवं गार्इठकत्त
 दूपको—अइयमाणक्कसण वक्कादीसं—पक्कोदीसमाक्कसे भवत्ति, उअ गान्धर्वनगरं पक्कोदीसं च पूवे शियमाव देहकुवे सेसात्ति भवतीवादि वन एउए च शारभ
 सेन सेयां पसिइताः । पूवे पात्थव्वीदिककाः पुअः सदे पूक्केका दीवसीयुअसिच गार्इठ ए दे दीएअएउपएदिचि । उअक्कसंन—स्वइइवत्तो रेयां कुर्वन्ती वा पठति
 सोक्का रेवात्तिरेविया बोयोसं कुर्वन्ती पठति सात्थुक्का ।

कृत्वा गोरसि संसप्यहा चंदप्यहा च वेणं जुगवं भवंति वेण च्छुत्तगो, सा य संसप्यहा चंदप्यमापरिवा विच्छिन्नंती न
 नञ्चर सुञ्चपस्वपरिबगाविसु विणेसु, संसाधेयम् अणञ्जमाणे काठवेठं न मुञ्चति वधो विधि विषे पाचधिप काठं न
 गेणहंति-विहसु विणेसु पाचधिपसुचपोरिसिं न करति चि गाथार्थः ॥ १३३५ ॥

केसिचि भुतिजमोहा च जुवभो ता य भुति आरहा । जेसिं सु अणारभा तेसिं किर पोरिसी निमि ॥ १३३६ ॥
 ध्यास्या-अगस्त सुभासुभकम्मनिमिजुप्याथो अमोहो-भारह्यकिरणधिकारजणिभो, धारह्यपुययथमभायतो(भो)
 किणरसामो वा साहुजिसंठिमो दंठो अमोहसि स एव जुगगो, संसं कंठं ॥ १३३६ ॥ किं चान्धत्-
 धदिमसूकररागे निगपाय गुजिय अहोरसं । संसा चड पाठिएया ज जहि सुगिन्हए नियमा ॥ १३३७ ॥

ध्यास्या-धदसूकररागे गहण भद्रह-एयं धक्कमाणं, साधे निरधे वा गाने ध्यन्तरकूतो महागाञ्जितसमो ध्यनि
 निर्पावा, तस्यंय पा धिकारो गुभायहुजितो महाध्वनिर्गुञ्जितं । सामण भो एयसु धवसुवि अहोरसं समभायो न कीरह,
 निगपायगुञ्जियसु धिसंघो-धितिपदिण आय सा येडा णो अहोरसछेएण छिअह अहा अन्नेसु अन्नञ्जायसु, 'संसा चसं'सि

१ पूयक र्दि संभ्याममा चान्द्रमया च येव गुणयर् भवदसन्न पूयकः सा च एतन्मामाः क्यमसमभूता पञ्चमी च चापते सुञ्चपस्वपरिबगाविसु
 र्दिनसु साञ्चपस्वपरिबगाविसु काठवेठं च आचधि वतघोर् दिवघात् प्रादोषिकं कसं च गृह्णन्ति त्रियु दिवधेयु प्रादोषिकसुचयीच्यो च कुर्वन्तीति । अणवः
 सुभासुभकमिभिस चाराधाःमोच-आदिमकिरणसिंकारद्विभः आदिसोरात्मनस्तदने अणवः कृष्णसामो वा साक्योर्दिधीच्यो रव्योऽप्योच इति च
 पूय पूयक र्दि ता कस्य । चान्द्रयोर्बलागो प्रादं चपते पूय चदधमानं सामान्यत एतेषु चतुर्धसि चरोराच अन्नायो च कियते विर्वाणुञ्जितयोर्दि
 ता-र्दिधीच्येते वाचर सा कडा चारोराच्यरेव धियते यथाऽप्येवअन्नायाधियेसु, सुञ्चपस्वपुञ्च मिभि

शब्दं न करोति, वण्णे भर्णति-सुन्नुयवरिसे दुम्मुयधम्मिण्ण प अहोरत्ता पंष, कुसियवरिसे सच्च, अओ पर आठक्काय भाधिण्ण सघा च्छेद्धा निकम्भसिचि गाधार्यः ॥ २१७ ॥ कइ ?—

धासत्ताणावरिया निक्कारण ठंति कखि जयणाण्ण । इत्थत्थंणुलिसत्ता पुत्तापरिया प भासंति ॥ १३३० ॥

व्याख्या—निक्कारण धासाकर्ण-कषठी(त्त)ए पाठया निद्रुया सवत्तवरे चिद्धसि, अयरसक्कायपे पत्तपे पा कम्म इमा जयणा-इत्थेण भमुद्धादिअच्छिवियारेण अणुलीए धा सत्तसि-इमं करोहिचि, अइ एय जायगाच्छइ, मुहणेत्तीयभंत रियाए सयणाए भासति, गिठ्ठाणादिकम्म धासाक्कपाठया गच्छंति चि ॥ १३३० ॥ सज्जमपाएचि दार गय । इयार्णि वप्पाएचि, तत्थ—

पस् अ मंसकहिरे केससित्तवुट्ठि सइ रजगयाए । मसकहिरे अहोरत्त अवसेसे जधिर सुत्त ॥ १३३१ ॥

व्याख्या—मूलीपरिसंमंसवरिस रूहिरवरिस 'केस'चि केसवरिस करणादि सित्तववरिस रजुग्गयायपट्ठण च, एएसिं इमो

१ सर्वं न करोति अन्धे मयसिन्ध-सुद्धवर्णे सुद्धवर्णिते च अहोरात्राणि तत्र विष्णुवर्णे सत्र अत्रः एतत्कारमाधिराधाए सधीयेया विष्णुदि । कर्म । भिक्खा रणे कर्णाक्कया-कम्मकाः तेव प्राहुता भिक्खाः । सर्वाभ्यन्तरे तिद्धसि अवरसकत्तंये अवरसकत्तंये वा कार्य इत्थ एतत्ता-इत्थेन भद्रुत्तयायसिक्कितोत्तागुत्तया वा संजखसिन्ध-इत्थं कुत्तसि अयेवं वात्ताय्प्यदि मुत्तवधिकयाअत्तवित्ता एतत्तया मात्तये रत्तावादिक्कत्तं कर्णाक्कयायगुत्ता पक्कणीदि । संवत्तावत्त इति इत्थं यत्त । इत्थानीमात्तासिक्कमित्ति एत्तं पूत्तवर्णां एतत्तवर्णे इत्थितवर्णः केयोसि केसवर्णः कात्ताणि भिक्कावर्णः रत्तवर्णयात्तपत्तन च एतत्तावर्ण

परिहारो-मंजुकरिरे अहोरेख सञ्ज्ञाभो न कीरह, अर्धसेवा पसुमाहवा जञ्जिर काळं पढंति तच्चिदं काळं सुखं मीदिमाहवं
न पढंतिचि गाथार्थः ॥ १३३१ ॥ पंसुरयुगाथापाण इमं धक्कणण—

पख अञ्जितरभो रथस्सिखलाओ विसा रजगपाथो । तत्थ सबाए निव्वाणए ए सुखं परिहरति ॥ १३३२ ॥

व्याख्या—पूमागारो आपहुरो रथो अञ्जितो ए पख भणइ, महास्केन्धाधारगमनसमुज्ज्वल इव विभ्रसापरिणामतः
समन्ताद्देशुपवन रज्जवहूपावो भणयसे, अहवा एव रथो उगपाडव गुण पंसुरिया भणयइ । एएसु वायसहिएसु निजाएसु
पा सुखयोरिसिं न करेसिचि गाथार्थः ॥ १३३२ ॥ किं वान्यत्—

साभायिप निशि विणा सुगिरहए निक्खिस्सवति जइ जोग । नो तमि पडनपी करति सवन्ठरकथाए ॥ १३३३ ॥
व्याख्या—एए पंसुरवगपाया साभायिपा इयेञ्जा असाभायिपा वा, सत्य असवभायिपा ने निगयायभूमिकंपव
दोपरगादिदिपसहिया, एरिसेसु असाभायिएसु कएथि वस्सगो न करेति सक्कमायं, सुगिरहएसिं थदि गुण चिचसुइपकस-
दसमीए अयरणइ जोगं निक्खिस्सवति दसमीओ परेण आए पुण्णिमा एत्थवरे विठ्ठिय विणा इवकसवतिं कञ्जितरवगपाडावार्थं

१ अहाराः-मोउरुवित्ताराताए सारवाधो न क्रियत अहरोपा पांशुवदिका धारवित्तं काळ पठन्ति तावन्तं काळं पूर्व-अन्नादिचं न पठन्तीति ।
वीगुरववत्काम्बकासिदं उवाववाए-पूसाकार भायावहुव रत्ता अञ्जितव पंशुयवंपवते अर्धेव रज्ज कूपावत्सु गुणो वीगुरीका पथ्यते एतेसु वल्लसहिरेसु
मिहाउसु वा सुववावर्था न कोहीसि । एणा वीगुरववत्कूपावा सारवाधिको मयेठामकामाधिको वा उवाववावत्तिसीदी वी निवर्तितपूदिक्कसक्कभरोपरसापदि
दिएववदिया । इदमथारत्तावार्थिकथाः कुवसधि काथोउगो न कुवन्ति सारवावं सुपीत्तक इति एदि गुणवत्तसुइपकसवत्ता अरणाइ वीयं चिञ्जियसिचि
रत्तवोऽः अतः वाएव वृत्तिमा अयाण्ठर वीनं विपसाइ वपुंयसि अञ्जितरववत्कूपावत्तवार्थं

पद्विभेदणादिकाधि चोद्वा कीरइ, इयरेसु चवसु असम्राइसु अद्वा ते चउरो पुरिसा रथारासु चेष अणासाइणिजा सददा
 तेसु सक्काओ चेष न कीरइ, सेसा सदा चोद्वा कीरइ आयस्सगादि चक्कालिय च पदिअइ । महियारतिपिइस्स सज्जभोव
 थारस्स इमं वक्खाणा—

महिया उ गन्ममासे सच्चित्तरओ अ ईसिआपंपो । धासे तिथि पयारा बुन्नुअ तब्बअ फुसिय प ॥२१॥ (भा०)
 ध्यास्या—‘महियं’सि धूमिया, सा य कच्चियमगसिराइसु गन्ममासेसु इयइ, सा य पठणसमकाठ चेष सुट्टम
 सणओ सबं आवकायभाधियं करेति, तस्य ठक्कालसमयं चेष सबचोद्वा निकंभंति, धवहारसच्चित्तो पुट्ठधिकामो अरणा
 यावअभूओ आगभो रओ भझइ, तस्स सच्चिसलक्खण वण्णओ ईसिं आयधो विसंउरे दीसइ, सोधि निरतरयापण विण्ढ-सि
 विणाण परओ सब पुट्ठवीकायभाधियं करेति, सन्नोत्पातथाइ्जासंभवइ । भिन्नधासं विविहं-बुट्टदादि, अत्य धासे पटमाण
 सदगे बुट्टदा भवन्ति उ बुट्टुपयरिसं, तेहिं वज्जियं तवज्जं, सुट्टमफुसारेहिं पठमाणोहिं फुसिययरिसं, एतेसिं जइासतं

१ महिभेदनादिकासी चोद्वा कियते इतेसु चउरुं सज्जभाधियेसु धया ते चत्थाना पुट्ठया रथारादिदेवानासावधीसाववा तेसु सजाप्याव इव व कियते
 शेया सदां चोद्वा कियते भावस्सकदि उक्काधिकं च पब्बते । महिकदिथिअसिअज सवभोपयाठिउक्केइ स्याववातं-महिकेठि पूमिका सा च कण्ठकमार्गितार
 धादियु गर्भमासेसु भवति, सा च पवतसमकाठमेव सुइमाराए सर्भमन्कावभासितं करोति, उअ ठक्कालसमयव सदां चोद्वा सिउअदि, इयरातासिचिवाः
 पुट्ठवीकाय आरथं थापूइए भागवं रओ भवते उअ सच्चिचक्कण वर्यं इवरावाअं क्षिण्णतरे इयते उयधि सिउअरयातेव अरियथा पठः सर्वं पुट्ठवीका
 पयानितं करोति । मिअरथः भिअियाः एअ वरं पठति वक्के बुट्टया भवन्ति उ बुट्टुवर्धं, तेसंविवाः उअर्यः सुइदीसिअसिअः पठन्तिः अयुवर्धः । एतेषां चवासंभव

विष्णुपञ्चसखविणपरभ्यो सर्व आनन्दापभाविषं भवद् ॥ ११२९ ॥ संवमपावस्स सखमेदापं इमो ज्वविहो परिहारो-
 'द्वे सेसे' पण्डरं, अस्य व्याख्या—

दृष्टे न शिप दृष्ट शिंसे जहिप तु जश्चिर काल । ठाणाइमास भावे ईसु वस्सासवम्मसे ॥ ११७ ॥ (भा०)

व्याख्या—दयभो सं खेव दपं महिया सच्चित्तको भिण्णयासं वा परिहरिज्जइ । सेसे अहिं पण्डरसि—अहिं सेसे संमहि
 यार पण्डर ठहिं खेय परिहरिज्जइ, 'अच्चिरं काल'सि पण्डणकालामो आरम्भ अच्चिरं कासं भवति 'ठाणाइमास भावे'सि
 भायभो 'ठाणे'सि कावस्समां न करोति, न ए भासइ, आइसइको गमणपडिसेइणसवम्भायावि न करोति, 'मोसुं
 वस्सासवम्मसे'सि 'मोसुं' सि ण परिहरिज्जइ वस्सासाविया, असाक्यत्वात् सीधितव्याथावाकत्वाच्च, खेपा क्रियाः सर्वा
 निरुप्यन्ते, एस वस्सागपरिहारो, भाइणं पुण सच्चित्तए विणिण भिण्णयासे विणिण पण सख दिणा, अयो परं सवम्भायावि

१ विपयस्यसिनेभ्यः शाराः सर्वं अस्कापभाविषं भवति संवमपावकामां सर्वमेदापामयं जगुर्विषः पद्विहाता—इत्यादयोश्च इत्य्म महिय सच्चित्तको
 भिज्जवत्तां वा पद्विहवत् भवे इव पयसि—एव भवे एव महिकारि पठति वरं वरं पद्विहवते यावच्चिरं काकामिदि पठवकाकारत्तन्व यावच्चिरं काज मवसि
 स्यात्कारिपयावा भाव इति भावताः स्यात्कामिदि काकोसर्वं न करोति, न च भावते आदिज्जराए पामवमिदिठवकाकाप्यत्तवादि न करोति सुक्खोच्चासोभ्येव-
 मिदि सुक्खदि न मदिदिय्यन्ते इच्छुआइया । एव इत्यर्थे इतिहासः आवाका पुनः सीधितव्यावसि सीधि भिज्जवत्तां सीधि पण सख दिवसि जराः एते ज्ञाप्याथावि
 ० "सेसे अहिं पण्डरं अहिं इयसि पुण्डरकपठरे । + "मोसुं वस्सासवम्मसे" इति शास्त्रम् ।

सेहंगति, अथा मेच्छो तथा असम्भाओ महिगादि, अथा रयणधणाइ तथा णाणादीणि महिगादीहि भायिहीकारिणो हीरति गाथार्यः ॥ १३२५ ॥

धोपाथसेसपोरिसिभञ्जयण धाधि जो कुणइ सो उ । णाणाइसाररहियस्स तस्स उलणा उ ससारो ॥ १३२६ ॥

व्याख्या—‘धोपाथसेसपोरिसि’ कालयेउत्ति अं भणियं होइ, एव सो उत्ति सधधो, अञ्जयणं—याओ भायिसइ।ओ धक्खाणं धाधि ओ कुणइ आणादिल्लणे णाणाइसाररहियस्स तस्स उलणा उ ससारोत्ति—णाणादिधेक्खणधो धेय गाथार्यः ॥ १३२६ ॥ तथाऽऽपद्धारवयधार्थप्रतिपादनायाइ—

महिपा य भिन्नधासे सधिसरए य सजमे तिधिइ । दब्बे स्सित्ते काले जहिय धा जधिरं सब्ब ॥ १३२७ ॥

व्याख्या—‘महिय’त्ति धूमिगा ‘भिन्नधासे य’त्ति सुहुदादी ‘सधिसरए’त्ति अरण्णे पाउहुयपुइधिरएत्ति भणियं होइ, सजमधारयं एवं तिधिइ होइ, इम ए ‘दब्बे’त्ति तं येव दब्बं महिगादि ‘स्सेत्ते काले जहिं वे’ति जहिं स्वत्ते महिगादि पाइइ

१ देवकमिति एथा म्हेच्छकवाट्थाप्याथो मद्दिक्कामिं। एथा रत्तयकामिं तथा ज्ञातादीनि मद्दिक्कामिभिरत्तिक्कामिओ विवत्ते । कोकालोया वीह-
थीति काउदेवेति एत्तमित्थं मवत्ति एदं स विवत्तिसम्भावाः अत्यन्तं पादाः भायिपात्ताद् व्याख्यायं भाति यः करोति भाय्यागुत्तमे शावार्थसात्पित्तस एत्त
उत्तया तु संसार इति ज्ञानादेर्देवस्यारेव । मद्दिक्केति धूमिका भिन्नधर्ममिति सुहुदादी एत्ति सधित्वं तत्र इति अत्यन्ते भावोत्तं दृष्टीतत्र इति मत्तितं धर्मादि
संयमसाधकमेव विवत्तितं मवति इदं च इत्थं इति उदेव इत्थं मद्दिक्कामिं क्षेत्रे काउत्ते धर्मवेत्ति एत्त क्षेत्रे मद्दिक्कामिं पठन्ति

अचिरं काठं 'सर्व' चि भावभो ठाणाभासादि परिहरिञ्चइ इति गाथासमुदायार्थः ॥ १३२७ ॥ अथवाद्यार्थं तु आप्यकारः
 स्वयमेव व्याचष्टे, इह पञ्चविधासम्भारयत्स, तं कथं परिहरियच्चमिति १, तथासाहगो इमो विद्वतो-
 बुनागारलोसियनिबो पञ्चणहं देह इच्छियपयार । गदिय य वेह मुळ्ळ जणत्स आहारवत्पार्ह ॥ १३२८ ॥

व्याख्या—एतत्स रण्णो पञ्च पुरिसा, ये बहुसमारसञ्चपिअया, अण्णया वेहिं अञ्चंयविसमं बुनां गदियं, वेसिं सुठो
 राया इच्छियं नगरे पयारं देह, अ वे क्विचि असणार पा पाधारणं च अणत्स गिद्धिंति अत्स वेपण्वं सर्वं राया पव
 वुइ इति गाथार्थः ॥ १३२८ ॥

इकेण लोसियत्तरो गिहमगिहे मत्स सञ्चहिं चियरे । रत्पार्हेसु अउणइ पव पवम तु सत्थत्थ ॥ १३२९ ॥
 व्याख्या—तसिं पञ्चणइ पुरिसाण एणेण वेसियत्तरो अत्स गिहायण्डायेसु सत्थत्थ इच्छियपयारं पण्यण्डु, ओ एते

दिण्णपयारे भासाएअा अत्स राया दंढं करेइ, एत्स विद्वतो, इमो उवसहारो—अहा पञ्च पुरिसा एहा पञ्चविहासम्भारयं
 अहा सो एणो अउभद्वित्तरो पुरिसो एव पवमं सअमोपयारयं सर्वं तत्थ ठाणासणादि, वेसिं वहुमाणो ण सुअसाओ नेव

१ वाच्यं काठं (वा वरत्तं) सर्वविधिं भावतः स्वभावमाद्यभिं परीक्षितं । इह पञ्चविधासम्भारविक्रम इव कथं परिहरेत्कथमिति ? तत्प्राजापत्येभ्यं
 एतत्पञ्च—एतत्स एतत्सः पञ्च बुदागाः, ये बहुसमायुक्तव्यभिचाराः, अथवा वेदात्मव्यभिचारेषु बुधां पुरीशः वेदस्युक्तोपमा इच्छित्त अयरेपवत्तं इत्यति, अथे सिद्धि-
 इत्यवार्थं वा अचरिदं वा अन्वय एच्छिदित्त अत्स अतनं अह रात्रा मत्थयति । वेधां पञ्चानां बुदव्ययमेकेन वेदिच्छतः तत्थ पुरातनव्ययानेव परीक्षित्वं मत्तारं
 मत्थयति अ बुदमत् इत्यत्राणान् आणान्धयत् अत्स एतदा इत्यं करोति एव एतन्वोऽथसुपर्यदाः—एवा एव बुदवात्तवा पञ्चविहासम्भारविक्रम अवा ए
 इत्येवमप्यवच्छेदः बुदव एव मयमं संशयोपयानिदं अह तव स्वाभावमिति, यस्मिन् सर्वमतेन अ व्याप्यारो वैव

संज्ञंगति, जहा मेच्छो तथा असम्भ्राओ महिगादि, जहा रयणधणाइ तथा पाणादीणि महिगादीहि अविहीकारिणो हीरति गाथार्यः ॥ १३२५ ॥

योवावसेसयोरिसिसमज्जयण धायि जो कुणइ सो व । पाणाइसाररहियस्स मस्स छलणा व ससारो ॥ १३२६ ॥

व्याख्या—‘योवावसेसयोरिसि’ कालवेखति ज भणियं होइ, एव सो वचि संबंधो, अरुजयण—गाढो अयिसइ।ओ वकस्साण धायि ओ कुणइ आणादिलंघणे पाणाइसाररहियस्स तस्स छलणा व ससारोसि—पाणादिवेकणसणओ चेष गाथार्यः ॥ १३२६ ॥ तथाऽऽथावारावयथार्यप्रतिपादनायाइ—

महिया य भिन्नवासे सधित्तरए य सज्जमे तिधिर । दब्बे खिस्से काले जहिय धा जधिर सज्ज ॥ १३२७ ॥

व्याख्या—‘महियं’सि पुमिणा ‘भिन्नवासे यं’सि सुट्टुदादो ‘सधित्तरए’सि अरण्यो धावज्जुयपुटधिरएसि भणियं होइ, सज्जमपाइयं एवं तिधिरं होइ, इम च ‘दब्बे’सि त चेष दवं महिगादि ‘खेसे काले अहिं पे’सि अहिं खेसे महिगादि पटइ

१ वेपकभिन्नि एया म्हेच्छुक्कावाऽस्साप्यापो महिकारिः एया रयणधादि तथा याणादीनि महिकारिभिरसिधिरकारिणो व्रिजन्ते । कौकालसंज्ञा वीर-
णीति काकवेच्छेसि पत्रसिच मरुसि पूर्व स सिधिसम्भवायाः अत्यन्त पादः अद्विप्रवदात् व्याकथान धायि य। करोति अज्यापुठइने यावार्त्तिसारादिवत्त इत्य-
उक्त्वा तु संसार इति याणावेदंइत्यादेव । महिकेति पुमिका भिन्नवर्त्तमिति सुट्टुदादो एति सधित्त्वं तज इति अरावे वातोइत्वं पुष्पीत्य इति मन्त्रवं मन्त्रादि
संयमवात्तकसेव सिद्धित्वं मन्त्रादि इव च इत्य इति एदेव इत्थं महिकारि क्षेत्रे काले वधैवेति—एव क्षेत्रे महिकारि एवति

धरत्य विद्वदो, योषणयमिच्छ इत्यादेर्गीपाद्यकञस्यार्थः कथानकावबसेय इति गाथासमुदायार्थः, अनुना गाथापञ्चार्थं चवार्थमतिपादनापाह—

मिच्छभययोसण निवे द्वियसेसा ने च वंदिया रण्णा । एवं बुद्धो ददो सुरपच्छित्तो इह परे य ॥ १३२४ ॥
 व्याख्या—लिरपइद्वियं णपरं, त्रियसत्त्वाया, वेप्य सविसए पोसावियं आहा भेच्छो राया आणच्छइ, दो गामकू-
 णयएणि भोयु समासंने बुगो ठायह, मा विणसिसिह, वे तिया रण्णो वयणेण बुगणविसु ते ण विण्ठा, वे पुण ण
 टिया से मिच्छया(पार्ह)दि विच्छया, च पुणो रण्णा आणामंगो मम कओसि जंपि वंदि द्वियसेसं तीपि वंदिया, एवमसम्भाए
 सम्भाय करेसरस जभओ ददो, सुरसि देवया पच्छइ पच्छित्तं—यायच्छित्तं च पावइ 'इह'सि इहोए 'परे'सि परलोए
 णाणादि विक्रसि गाथार्थः ॥ १३२४ ॥ (१९५००) इमो विद्वदोषणयो—

राया इह तिस्थपरो जाणयया साह पोसण सुत्त । मेच्छो य असककायो रयणवणार्हं च भाणार्हं ॥ १३२५ ॥
 व्याख्या—आहा राया तदा तिरयपरो, आहा जाणयया तदा साह आहा पोसणं तदा सुत्तं—असम्भाए च सम्भायपदि

१ इह एतावता । प्रितियमिद्विदं अगत् प्रितवइ एताः देव स्वसिचये कोपितं वया म्हेच्छो राया आणच्छित्तं ततो प्रामाण्यकथपरादीनि सुचवा सम्भायवे
 दुर्यो विहज भा सिनसुव ये विवता रायो अचरेण बुयाविसु तेन सिनवाः ये बुवर्न विवतावे म्हेच्छपदिभिविच्छुताः ते बुगा राया आणच्छित्तो मम कूट इति
 वरति कियसि इतएवं तदसि वसिदवाः एवमसम्भायपिके स्यात्कार्यं कुर्वत वमयतो वराः सुर इति देवता मच्छसि प्राणीवसिनिठि प्रायसिच च मज्जेसि
 इति एतत्कारं च एति वरकोटि सानापीनि सिक्कापीति । अयं एतावतोपमवः अया राया तथा तीवकरो अया आणयएताया सावरो यथा कोप्यं तदा
 एवं अजाप्याविक स्यात्प्रायसि—

व्ययनकाल चक इति, अस्थाध्यायिके स्थाध्यायितं ॥ किमिदमस्वाध्यायिकमित्यनेन प्रस्वाधेनाऽऽधाताऽस्वाध्यायिकनिर्णुं
किरित्यस्थामेधाऽऽधाहारगाथा—

असज्झारपनिञ्जुसी शुच्छामी धीरगुरिसपणस । ज नाकण सुधिरिया पधपणसार जयलहति ॥ १३२१ ॥
असज्झाय तु शुधिह आयसमुत्थ च परसमुत्थ च । ज तस्य परसमुत्थ न पधधिह तु मापव्यं ॥ १३२२ ॥

व्याख्या—आ अभ्ययनमाभ्ययनमाध्यायः शोभन आध्यायः स्थाध्यायः स एव स्थाध्यायिकं न स्थाध्यायिकमस्वाध्यायिकं
तत्कारणमपि च रुधिरादि कारणे कार्योपचारात् अस्थाध्यायिकमुच्यते, तदस्वाध्यायिकं द्विविधं—द्विप्रकार, मूजभेदायै
क्षया द्विविधमेव, द्वैविध्यं प्रदर्शयति—‘आयसमुत्थं च परसमुत्थं च’ आत्मनः समुत्थं—स्वप्रणोन्नयं रुधिरादि, चशब्दः
स्वगतानेकभेदप्रदर्शकः, परसमुत्थं—संयमपातकादि, चः पूर्ववत्, तस्य च परसमुत्थं—परोन्नयं तं पद्यविधं नू—पद्याप्रकारं
‘मुणोयधं’ सासक्यमिति गार्थार्थः ॥ १३२१—१३२२ ॥ तत्र षडुचकथ्यत्वात् परसमुत्थमेव पद्यविधमादाशुपदशेषयति—
संजमपातवधाप साविव्धे शुग्गाहे य सारीरे । योसणायमिच्छररणो कोर्हे छलिओ पमापण ॥ १३२३ ॥

व्याख्या—‘संयमपातक’ संयमविनाशकमित्यर्थः, तच्च माहिकादि, तत्याहेन निर्धुंषमौत्पाठिक, तच्च पाशुपाशादि, सह
दिव्यैः सादिव्य षड् गन्धर्वनगरादि दिव्यकृतं सदिव्य धेत्यर्थः, व्युत्पन्नः—सङ्घामः, असापप्यस्वाध्यायिकानि
मिचत्वात् तयोच्यते, सारीरं विर्यमनुप्युत्पन्नजादि, ध्यंमि पंथविहे अत्यन्ताप सञ्चार्यं करोतस आपसअमपिरादणा,

भवत्तर्जो होर कायबो ॥ २ ॥ प्राग् धर्मद्वारेण शुभाशातनोका इह तु स्वव्यवधिपर्येति न पुनरुक्तं । शुतवेपताया भासा
 सनया, क्रिया पूर्ववत्, आशातना तु शुतवेपता न विद्यतेऽकिञ्चित्करी वा, चर्चरं—न इतिविधितो मीनीन्द्रः स्वयामो
 अवोऽसावसि, न याकिञ्चित्करी, सामालम्ब्य प्रसक्तमनसः कर्मध्वर्षनात् । भावनाभार्यसाऽऽशातनया, क्रिया पूर्व-
 वत्, तत्र भावनाभार्यो एवाभ्यायसंदिष्टो य उद्देशादि करोति, भाशातना स्थिरं—निर्गुणसुखः प्रभूतान् वारान् वध्वनं
 दापयति, चर्चरं—शुतोपचार एयः क इव सत्यात्र दोष इति—

जं चार्द्ध वषामेष्टिय शीणकस्त्रिय अक्षयस्त्रिय पयशीण विणायशीण पोसहीणं जोगशीणं सुशुद्धिं बुद्धि
 पदिच्छिद्य भकांते कथो सन्माभो कांते न कथो सन्माभो भसन्माप सन्माहयं सन्माप न सन्माहयं सस्स
 मिच्छापि बुद्ध (सूत्र)

एय चौरस सुखा गुणितिया य एयुणवीसति एय वेधीसमासायणसुवति । एतानि चतुर्दश सूत्रानि शुतक्रियाकाक-
 गोषरस्याद्य पुनरुक्तभाङ्गीति, तथा दोषबुद्धयश्च शुत यदधीय, तथा—न्यायिचक्रं विपर्ययारकाभासाद्यद्, धनेन प्रकारेण
 पाऽऽशासना तथा हेतुभूतया योऽसिचाराः कृतसस्य मिथ्याबुद्धवमिति क्रिया, एवमन्त्यथापि योस्या, व्यत्याचोदितं
 कोलिकपायसपत्, दीनाक्षरम्—भक्षरन्पूनम्, अस्यक्षरम्—भधिकक्षरं, पद्दीनं—पदेनीषोनं, विलयहीनम्—भक्तवोषिसवि
 नय, पोषर्शनम्—उदासादिपोषरदिव, योगरदिव—सम्यगायुचयोगोपचारं, सुषुद्धश्च गुरुणा बुभु प्रवीच्छिदं कष्टवितान्वरा
 र्मनेति, भकांते कृत स्याभ्यायो—यो यस्य शुतस्य कालिकादरकाळ इति, कांते न कृतः स्याभ्यायः—यो वस्याऽऽसीयोऽ

१ असाधनो भवति कवचः इ र व इत्यादि चतुर्दश सूत्रानि एषादि कवचविरासिः एतानि भवद्विषयवाच्यवाच्यवाच्येति

राशीतमेदाः, एकार्थिका वा इत्यनय इति, आश्रातना तु विपरीतप्ररूपणादिर्नैव, तथाहि—अनुष्ठपर्वमात्रो द्वीन्द्रियाधारमेति,
 पृथिव्याद्यसस्वजीवा एव, स्थम्बनादिवैषम्यकार्यानुपलब्धेः, ज्ञीयाः क्षणिका इति, सस्वाः संसारिणोऽनुष्ठपर्वमात्रा एव
 भवन्ति, ससाराशीता न सन्त्येव, अपि तु प्रध्यातदीपकस्योपमो मोक्ष इति, वसरं—देहमात्र एवारमा, सर्वत्र सुखदुःखा
 दित्तकार्योपलब्धेः, पृथिव्यादीनां स्वल्पवैतन्पत्त्यात् कार्यानुपलब्धिर्नास्तीत्यथादिति, ज्ञीया अप्येकान्तक्षणिका न भवन्ति,
 निरन्वयनाथो वचरक्षणस्यातुरपथेर्निर्दुक्तत्वादेकान्तनटस्यासदधिशेषत्वात्, वसरः संसारिणः (देहप्रभाणाः), प्रयुक्ता एव
 ससाराशीता अपि विद्यन्व एवेति, जीवस्य सर्वथा विनाशाभावात्, तथाऽन्पर्युक्तं—“नासतो विद्यते भाषो, नामाथा
 विद्यते सतः । वभयोरपि दृष्टोऽवस्यनयोस्तस्वर्द्धिभिः ॥ १ ॥” इत्यादि । फालस्याऽऽश्रातनया, क्रिया पूर्वपत्, आत्रा
 तना तु नास्त्येव काल इति कालपरिणतिर्या विभ्रमिति, तथा च दुर्नयः—“काल पचति भूतानि, कालः संहरत
 प्रजाः । कालः सुसंयु जागति, कालो हि पुरतिक्रमः ॥ १ ॥” इत्यादि, वसरं—कालोऽस्ति, समं तरेण प्रकृतवचरकार्यानां
 नियतः पुण्यादिप्रदानभावो न स्यात्, न च तत्परिणतिर्विभ्रं, एकान्तनित्यस्य परिणामानुपपत्तः । श्रुतस्याऽऽश्रातनया,
 क्रिया पूर्वपत्, आश्रातना तु—को आवरस कालो ? महलघरधोषणे य को कालो ? । अह मोक्षदव नाण को कालो
 तस्सऽकालो वा ? ॥ १ ॥ इत्यादि, वसरं—योगो ज्ञिणसासर्णमि दुक्तस्वया पर्वसतो । अण्णोणमवादाए

१ क अतुरस (कोपवादावे) कालो मकिनारपकाकवे च कः कालः । वरि मोषदेदुर्नयं कसस कालोऽकालो वा ? ० १ ॥ १ ॥ कसवकार्याए
 प्रयुग्माथो योगो जिनसासदे योगः । अन्योऽन्वाकापवा

भस्ववचो होर कायधो ॥ २ ॥ प्राण धर्मद्वारेण शुभाभावनोका इह तु स्वतन्त्रविवेकं न पुनरुक्तं । श्रुतवेषताया भाषा
 यनया, क्रिया पूर्ववत्, भाषातना तु श्रुतवेषता न विद्यतेऽकिञ्चिदकरी वा, एतदं—न ज्ञानविधितो मौनीन्द्रः स्वस्यागमा
 अवोऽसायसि, न चाकिञ्चिदकरी, तामात्मन्य प्रशस्तमनसः कर्मव्यवधानात् । वाचनाचार्यस्याऽऽभावनया, क्रिया पूर्व-
 वत्, एव वाचनाचार्यो सुभाष्यापसविद्यो य चेष्टादि करोति, भाषातना स्थितं—निर्गुःकसुखाः प्रभूताम् वारान् वन्दनं
 दापयति, तदं—सुतोपचार एव। क इय ससाध दीप इति—

जं वाहद् वषामसिप हीणकसरिय भषकसरिय पपहीण विणपहीणं योसहीणं जोगहीणं सुशुदिसं कुहु
 पविच्छिप अकाते कओ सजसाथो काले न कओ सजसाथो वसजसाथ सजसाथं सजसाथं न सजसाथं नसस
 मिच्छामि इकाद (सद्य)

एए चोदस सुधा पुपिदिया य एयूणपीसति एए शेपीसमासायणसुचसि । एयानि चसुर्दस सूयानि श्रुतक्रियाकाठ-
 गोचरत्याम पुनरुक्तभाष्यीति, तथा दोषबुष्टपद् श्रुत यदधीतं, सद्यथा—व्याविक्रं विपर्यस्तस्मात्तवावर्तु, अनेन प्रकारेण
 याऽऽद्यातना तथा हेतुभूतया योऽतिचारः कृतकस्य मिथ्याबुद्धवमिति क्रिया, एवमन्यभाषि योऽप्या, अत्यावेनित्तं
 कोलिकयायसपत्, दीनास्तरम्—अक्षरन्पूनम्, अत्यक्षरम्—अधिकभाषरं, पदहीन—यवेनैवोनं, विनषहीनम्—अकृतोच्चित्तवि
 नयं, योषदीनम्—उदासादिपोषरहितं, योगरहितं—सत्यगाहवयोगोपचार, सुशुदसं शुकणा दुहु मतीच्छित्तं कक्षुपितान्वर-
 मनेति, अकाठ कृत स्यात्पायो—यो यस्य श्रुतस्य कासिकादेरकाठ इति, काले न कृतः स्यात्पायः—यो यस्याऽऽसीयोऽ

१ भस्ववचो भर्गव कपलः प ३ ॥ पृष्ठादि चतुर्दश पृष्ठादि दकञ्चिदिति । पृष्ठादि अपसिद्धवाक्यावधारणादि

संन्मसणुसरत्ताण । आगमविधिं महत्थं जिणवयणसमाधियप्पाणं ॥ ४ ॥ भावकाणामाशातनया, क्रिया तथैव, जिनयासन
 भक्ता गृहस्थाः श्रावका तन्पन्से, आशातना तु—लभूण माणुसत्तं नाऊणपि जिणमयं न ज्ञेयिररं । पद्धियञ्जति कर्हं वे
 यण्णा बुद्धंसि लोगमि ? ॥ १ ॥ सावगसुत्तासासयणमत्तुत्तरं कम्मपरिणव्वसाओ । अरुपि पयञ्जति न स सहापि पण्णासि
 मगाठिया ॥ २ ॥ सन्ध्यदर्शनमार्गस्थितत्वेन गुणयुक्तत्वादित्यर्थं, श्राविकाणामाशातनया, क्रियाऽऽश्लेषपरिहारो पूर्वपद,
 देधानामाशातनया, क्रिया तथैव, आशातना तु—कामपससा विररंए पञ्जिया अणिमिसया (१)निश्चिद्वा । देवा सामर्थ्यमिपि
 न य तित्थत्सुशरकरा य ॥ १ ॥ एत्थ पसिद्धी मोहणियसाययेयणियकम्मवदयाओ । कामपससा विररं कम्मोदयज पिय
 न वेसिं ॥ २ ॥ अणिमिस देवसक्षाया णिश्चिद्वाणुत्तरा च कयकिष्वा । कालाणुमाया तिरुत्तरंपि अस्तथ बुच्चति ॥ ३ ॥
 देवीनामाशातनया, क्रियाश्लेषपरिहारो प्राग्वत् । इहलोकस्याऽऽशातनया, क्रिया प्राग्वत् । इहलोको—मनुष्यलोकः, आशा
 तना तस्य पितृधर्मरूपणादिना, परलोकस्याऽऽशातनया, प्राग्वत्, परलोक—नारकतिर्णमरा, आशातना तस्य पितृधर्म
 रूपणादिनैव, द्वितयेऽऽव्याश्लेषपरिहारो स्वमस्या कार्यो । कैवल्यप्रज्ञसस्य धर्मस्याऽऽशातनया, क्रिया प्राग्वत्, स च धर्मो

१ साम्याणुसरत्ता । आगमविधिं महत्थं शिक्खव्वसमाधित्तमत्ता ॥ ४ ॥ कट्वा माणुस्य साण्णायि दिववत्तं च वे तिररं । मरिचयत्तं कर्हं वे पय्या
 वत्तये क्कोके ? ० १ ० भावकाणावतासुत्तमवोत्तरं कर्मपरिचयित्वात् । एतदि च तं प्रदियत्तये तयापि यथा मार्गस्थिता इति ॥ १ ॥ कामपससा तिररा ।
 चरित्ता भद्रिमेया निवेत्तात् । देवाः सामर्थ्येपि च य दीर्घोत्थित्वात्तथा ॥ १ ॥ भवोत्तरं मोहदीहत्वात्तदेदीयकर्मोत्तरात् । कामपससा तिररिच कर्मोत्तरत्
 एव न वेयाम् ० १ ० चरिमेया देवत्तानाम्यात् निवेत्ता अणुत्तरात् क्कट्वात् । काव्यनुसादात् दीर्घोत्थित्वात् अत्रव्व सुर्वेत्ति ॥ १ ॥

विविधाः—शुतभर्मभारिजभर्मभ, आधातना तु—धापवसुचनिवर्द्ध को वा आणेर पणीच केमेव ? । किं वा चरणेषां वृ धाणेण विणा व इवइति ॥१॥ वचर—“वाडखीमूढ(मन्द)मूर्खानां, नृणां चारिभकाङ्क्षिणाम् । अनुप्रहार्यं तत्त्वमैः, सिद्धाम्नाः प्राकृतः कृताः ॥ २ ॥” निपुणभर्मप्रतिपादकत्वाच्च सर्वज्ञप्रणीतत्वमिति, चरणमाभिस्याह—‘दानमीरश्चिकेणापि, चाण्डालेनापि दीयते । येन वा तेन वा शील, न धक्यमभिरश्चिमुम् ॥ १ ॥ दानेन भोगानामोचि, यत्र यत्रोपपद्यते । शीलेन भोगान् स्वर्गं च, निर्याणं चाधिगच्छति ॥ २ ॥ तथाऽभयदानदाता चारिभवास्त्रियत एवेति । सर्वमनुव्यासुरस्य लोकास्साऽऽज्ञा तनया, क्रिया प्राग्वत्, आधातना तु धितथप्रकृपणादिना, आह च भाव्यकारः—

देवादीय लोप धिपरीय भणइ सत्तदीवुदही । सह कर पयावर्णेण पर्यैपुरिसाण जोगो वा ॥ २११ ॥

उत्तर—ससस्तु परिमियसत्ता मोफसो सुणसण पयावइ य । केण कउत्तणवत्था पयहीएँ करइ पबिस्सिस्सि ? ॥२११॥ जमयेपणसि पुरिसत्थनिमित्त किल पयससी सा य । सीसे चिय अयविसी परोस्सि सत्तं चिय धिक्कदा ॥२१२॥ (भा०)

सर्वप्राणभूतभीषसस्थानामादातनया, क्रिया प्राग्वत्, तत्र प्राणिनः—दीन्द्रियादयः क्यकोक्युत्तानि ॥ आसा कनूधन् भव न्ति भयिप्यन्ति चेति भूतानि—मृधिन्यादयः भीयन्ति आया—आयुःकर्मानुभवयुक्ताः सर्व एवेत्सर्षः सत्त्वाः—सर्सारिकसंसा-

१ प्राणयः एवमिदं च इति को वा जानाति क्वचं प्रतीवमिति । किं वा चारिभेवैव दानेव सिना भवति इ ॥ १ २ देवादि क कोच विपरीतं च इति क्व हीषादयः । तथा इतिः मन्त्रादयः प्रकृतिगुरुराशोः संतोता वा ॥ १ २ उच्यते—ससस्तु परिमियाः सत्त्वा कर्मोका मूल्यान् वा प्रजापतिव । केच क्व इत्येतदकार मरुतः क्व मरुधिर्मरु ? ॥ २ ३ पदवचनेति जुगान्धिमिच किं च इति सा च । तस्मा एवाप्युच्यते इति सर्वमेवैवं सिद्धत् ॥ ३ ॥

धा सद्वाधी अद्वय चयभोगे ॥ १ ॥ रागद्वीसधुवचा तद्वैय अणसकालमुषभोगो । दसणजाणार्णं पू दोइ असपणुया
 वेव ॥ २ ॥ अण्णोणवावरणभ(सा)वा एगस वाधि पाणदसणभो । अण्णइ नयि एएसिं दोसो एगोधि सभयर ॥ ३ ॥
 अत्थिचि नियम सिद्धा सद्वाभो वेव गममए एवं । निच्छिद्दवि भवती धीरियकूसयभो न दोसो इ ॥ ४ ॥ रागद्वीसो न भय
 सयकसायाण निरवसेसखया । जियसामभा ण जुगवमुवभोगो नयमयाभो य ॥ ५ ॥ न पिइआवरयाभो दवडिनयस्स
 वा मयेण तु । एगस वा भवर् दसणणाणाण दोणद्वि ॥ ६ ॥ पाणणय दसणणए पडुव पाण तु सयमयेय । सय य दस
 णती एवमसवणुया का च ? ॥ ७ ॥ पासणय य पडुव्वा जुगव तवभोग दोइ दोणद्वि । एवमसवणुया एसो दोसो न सभ
 वइ ॥ ८ ॥ आचार्याणामाशातना, क्रिया पूर्ववत्, आयातना सु-ददरो अकुलीणोसि य पुग्गोहो दमगभवदुद्धिसि । अधि
 यत्पलाभलद्धी सीसो परिभवइ आयरिए ॥ ९ ॥ अद्वयाधि यए एवं चयएस परस्स देवि एवं तु । दसधिरवयावय कायय

१ वा सद्वा वाडधि यययोगेअयथा ० १ ० शुभरायाएयथाअधीवाभ्याम्यकाक वयदोयाए । दसंनकावयोए मवसवदसंनद्वैव ० २ ॥ अन्धोअधाराकडा वा
 एकव्व वाअधि यावदसंनयोः । मवपते वदेतेवा दोव एकोअधि संभवति ॥ ३ ॥ सन्धीति निरमलः सिद्धा एगदद्वैव एगदद्वैव एवए । सिध्दा अदि भवति
 धीरंअवतो भव दोवः ॥ ४ ॥ रागद्वीसं न स्याती सयकसायाणा निरवसेयभयाए । धीरसामाभ्याए दोवभोगधीपरयं वयदव्वाए ॥ ५ ॥ य एवमावणाए
 (एवय) इवयाधिक्कयपका वा मतेव तु । एकव्व वा भवति यावदसंनयोदंनोरेधि ० ६ ॥ यावदव्व मसीस सदीमेद्वैव सानं दसंनवव वदीस सदीमेद्वैव एतेन
 सिधि एवमसवणुया काणुं ० ७ ॥ परसया वा मसीस युगपदुवयोतो भवति इदोरेधि । एवमसवणुया एव दोवो व संभवति ॥ ८ ॥ वाक्येदुद्धीव इति च दुग्गेवा
 ममको मन्वदुद्धिरिति । अदि वायमकावकधियः सिध्दः परिभवत्यावावाए ० १ ॥ मयवाडधि वद्वेव-उदरेतां परकी वद्वि एव तु । एवसिध्द वीवाएवं वदीस

धर्मं न कुर्वति ॥ २ ॥ इहरोषि पाणशुद्धो अकृतीणोऽपि य गुणाऽस्यो किं ह्य शु ? । पुत्रमर्होर्दीपिषि पदं मर्णाऽऽसंवाह शुभोरो
 ॥ २ ॥ आर्षंति नविष्य पदं निरुत्तमा मोक्षकारणं पाण । निब्रं पणासयंवा वेपायन्वाह कुर्वति ॥ ४ ॥ इयाभ्यायानामा
 सावनया, क्रिया पूर्ववत्, आधातनाऽपि साधेयपरिहारा यथाऽऽचार्याणां नवरं सूत्रप्रदा इयाभ्याया इति, साधूनामाधा
 वनया, क्रिया पूर्ववत्, -ओऽमुणिपसमयसारो साहसमुद्विस्स भास्य पदं । अषिसहणाशुद्विगर्ह संज्ञणामाहुंइणा धेय ॥ १ ॥
 पाणसुपाया य भुंजति एगमो सह धिकयनेवत्था । एमाह यपद्ववर्णं मूहो न मुणोर एयं तु ॥ २ ॥ अषिसहणाद्विसमेया
 ससारसहायसाणणा धेय । साह धेयऽकसाया असो यभुंजति से तद्वि ॥ २ ॥ साध्वीनामासावनया, क्रिया पूर्ववत्, -
 कसहणिया धनुवयदो अइयायि समणुवदयो समणी । गणियाण पुत्रमण्वा तुमधेहि अउत्स सेवालो ॥ १ ॥ अत्रोत्तरं-
 कसहति नेय नाऽण कसाए कम्मधयपीए स । संज्ञकणाणामुदयमो ईसिं ककरोषि को दोसो ? ॥ २ ॥ सवही य धनुधियायो
 यभयपरकसणारयमेयासि । मणिमो जिणेहि अइहा तम्हा इयहिंसि नो दोसो ॥ ३ ॥ समणाण नेय एया उवदयो

१ स्वर य कुर्वति ॥ २ ॥ इहोर्षि साहसुद्धोऽकृती इति गुणाऽस्यः कर्त्तु ? । पुत्रं वधायेऽपि यत् न सति अस्मिन् पुत्रेणः ० ३ ॥ आर्षंति वापि
 इव च निर्वन्नाय्य मोक्षकारणं भाव । निस प्रजापत्यस्यो वैपाण्वादि कुर्वन्ति ॥ ४ ॥ वोऽप्यस्यस्यमवसाः साह्य समुद्विस्स वाधे इत्यत् । अषिसहया यन्मसिऽस्य वापि
 यभयवयाशुवदय एव ॥ १ ॥ यथा इह वापि इह भुञ्जति इहऽकसाया विक्रयदेवत्थाः । एवमादि यत्सर्वत्तं मूहो न वापान्नेतयु ॥ २ ॥ अषिसहणाद्विसमेयाः
 संसारस्तथाऽऽचार्याणा इति ॥ ४ ॥ साध्वी एवाऽऽचार्या इति ॥ १ ॥ कथायाह कर्मकारवदीयानि इति ॥ २ ॥ कसहणिया इति ॥ १ ॥ अषिसहणाद्विसमेयाः
 इति ॥ १ ॥ कथायाह कर्मकारवदीयानि इति ॥ २ ॥ कसहणिया इति ॥ १ ॥ अषिसहणाद्विसमेयाः इति ॥ २ ॥ अषिसहणाद्विसमेयाः इति ॥ १ ॥
 इति ॥ १ ॥ अषिसहणाद्विसमेयाः इति ॥ २ ॥ अषिसहणाद्विसमेयाः इति ॥ १ ॥ अषिसहणाद्विसमेयाः इति ॥ २ ॥ अषिसहणाद्विसमेयाः इति ॥ १ ॥

धा सद्वावी अह्व त्वभोगे ॥ १ ॥ रागदोसपुषसा सदेव अणसकालमुषभोगो । दसणणाणाणं सू दोइ असपणुया
 खेव ॥ २ ॥ अण्णोण्णायरणम(ता)सा एगलं घावि णाणदसणको । अण्णइ नयि एपिं दोसो एगोपि सभयर ॥ ३ ॥
 अरियच्चि नियम सिखा सदाओ खेव गम्मए एव । निच्चिहावि भयंती धीरियकल्लयओ न दोसो इ ॥४॥ रागदोसो न भये
 सपकसायाण निरवसेसखया । छियसाभवा ण जुगधमुषभोगो नयमयाओ य ॥ ५ ॥ न पिइआयरणाओ दयद्धिनयस्स
 वा मयेण सु । एगत्त या भवई दंसणणाणण दोण्हंयि ॥ ६ ॥ णाणणय दसणणए पडुख णाण सु सपमेवेप । सर्वं च दस
 णती एवमसपणुया का च ? ॥ ७ ॥ पासणयं य पडुखा जुगधं त्वभोग दोइ दोण्हंयि । एवमसपणुया एसो दोसो न सभ
 यइ ॥ ८ ॥ आचार्याणामाथासना, क्रिया पूर्ववत्, आशातना सु-इहरो अङ्गुलीणोच्चि य नुन्नेदो दमगमंदमुच्चि । अयि
 यत्पलाभलक्ष्मी सीसो परिभयर आयरिए ॥ १ ॥ अहवायि वए एवं त्वयस परस्स देति एव सु । दसपिइययापय कायप

१ वा सदा वाडयि वययोगोऽथवा ० १ ० गुरारागहेकत्वात्पीवात्प्रात्यकाळ वययोगात् । एवंनशावयोत्यु मत्तलसर्वंइदं ॥ १ ॥ अन्वोऽव्याहारकटा वा
 एकत्वं वाडयि आहर्षकयोः । भवत्येते देहेतेषां दोष कुतोऽपि संभवति ॥ २ ॥ सन्धीति निवमताः सिद्धाः सत्पदोरेव एवमन्वे एवए । शिखरा अदि भवन्निव
 धीर्नक्षपयोश्च दोषा ० ३ ० रागदोसो य क्खतो सर्वकपायाथा विरवसेयथायात् । कीदस्तामात्थात् गोपयोगीणयप भवमताव ॥ ५ ॥ न गुरयावराणान्
 (देवदं) इत्यादिक्कवकस वा मतेव तु । एकत्वं वा मवति आहर्षकयोर्दोषोरपि ॥ ६ ० आहवय मदील सर्वमेवेव काव दसंभवत् मदील सर्वमेवेव एतेव
 सिदि एवमसर्वंइतरा काटुं ॥ ७ ॥ परस्स वा मदील जुगधमुषभोगो मवति इत्येतेपि । एवमसर्वंइतरा एव दोषो न संभवति ० ८ ॥ वाकोऽङ्गुलीय इति च मुल्लका
 दमको मन्वुच्चिसिदि । अयि वारमकामकथितः सिद्धः परिसरत्ताचार्यात् ॥ १ ॥ अयथाऽपि इत्येते-उपरोपां परकी इद्वि एवं तु । इत्यपि च ईशाहुत्वं कर्तव्यं

अरिहताणं आसायणाए सिद्धाण आसायणाए आधरियाण आसायणाए उवउसायाणं आसायणाए
 साह्वणमासायणाए साह्वणीण आसायणाए साह्वणानं आसायणाए साधियाण आसायणाए देवान
 आसायणाए देवीण आसायणाए इहलोगस्सासायणाए परलोगस्स आसायणाए केवलियसस्स पम्मस्स
 आसायणाए सदेवमनुयासुरस्स लोगस्स आसायणाए सन्धयाणभूयणीवसत्ताणं आसायणाए कालस्स
 आसायणाए सुयस्स आसायणाए सुपदेवयाए आसायणाए वायणापरियस्स आसायणाए (सूत्र)

अर्हता—प्राप्तिकथितदाब्धार्थाना सम्बन्धिन्याऽऽशातनया यो मया देवसिद्धोऽतिथारः कृतस्तस्य मित्था बुष्कुरुमिति
 क्रिया, एए सिद्धादिपदेष्वपि योग्यते, इत्थं चाभिदधतोऽर्हतामाशातना मयति—नस्यी अरहंत्तसी ज्ञाणंठो कीर
 मुञ्जरं भोए । पाहुदियं उयजीवे एए ययसुसरं इणमो ॥ १ ॥ भोगकठं निषधियपुण्णपगवीणमुदयवाहका । मुञ्जर
 भोए एयं पाहुदियाए इमं सुणसु ॥ २ ॥ पाणाइअणचरोहकअपातिसुइयापवस्स वेयाए । तिरथंकरनामाए सदया ठइ
 पीयरायसा ॥ ३ ॥ सिटानामाशातनया, प्रिया पूर्वयसु—सिद्धाण आसायण एए मणंठस्स होइ मूहस्स । नरपी निषेका

१ व सन्धि अर्हस इति आगता वा कय मुक्किक भोगाए ? । माह्वतिकं (समवधत्तायादिक) इत्यदीवसि कथं ? एए इवउ उवउमित्थए ॥ १ ॥ इति.
 सिद्धभागाए कयुपयनइतीकामुएयसाहुत्थाए । मुक्किक भोगाए एए माधुतिकयाए इह मज्जु उ १ ॥ आनापववतोपकावातिसुइयाएदत्त वेदनाए । दीर्घकरणाए
 इएयाए तथा वीतरायाणाए ॥ २ ॥ ३ सिटानामाशातनया इए मयतो मयति मूहस । व सन्धि निषेका

ठाणे अच्युद् सयारो विदलकडमयो वा, अहवा सेञ्जा एय सयारओ तं पाएण संपदेइ, णाणुञ्जाणयेइ—न सामेइ, भणियं च—‘संपदेचाण काएणे’ स्यादि ३०, ‘वेढं’सि सेहे राइणियस्स सेञ्जाए संपारे वा चिद्धिवा वा निसिरत्ता वा हुय द्दिवा वा भयइ आसायणा सेहस्स ३१, ‘सञ्चं’सि सेहे राइणियस्स सञ्चासणं चिद्धिवा वा निसिरत्ता वा भयइ आसायणा सेहस्स ३२, ‘समासणे ययिं’सि सेहे राइणियस्स समासणं चिद्धिवा वा निसिरत्ता वा हुयद्धिवा वा भयइ आसायणा सेहस्ससि ३३ गायाञ्चितयार्थः ॥

॥ सूत्रोक्तायातनासम्बन्धाभिधित्तयाह सप्तद्वणिकारः—

अहवा—अराहंतायं आसायणादि सञ्चारुं किञ्चिन्नापीय । वा कटसमुदिता वेचीसासायणा एवा ॥ १ ॥ मरुत्कम्पनसङ्गहणी समञ्जा ॥

व्याख्या—अथवा—अयमन्यः प्रकारः, ‘अर्दतां’ सीर्षकृतामाथातना, आदिअब्दात्तिसञ्जादिप्रहः यापरस्याभ्याये किञ्चिन्नापीय ‘सञ्जाए ण सञ्जाइयंति शुच भयइ,’ एताः ‘कण्ठसिञ्जाः’ निगदसिञ्जा एवेत्यर्थः, अयस्त्रिंशत्सात्तातना इति गाथार्थः ॥ सान्प्रतं सूत्रोक्ता एव अयस्त्रिंशत्सात्तात्स्यायन्ते, तत्र—

१ इत्येति विदुषि संस्कारको द्विरकम्पनसङ्गहणी वा अथवा अर्दोव संस्कारकः य पादेव संपदइति वादुयायपठि—अ अमर्षिठि अस्तिव अ कादेव संपदइति एतेत्यादि १०, अतोतिठि शैशो राडिकल्ल वाययापा संस्कारके वा अथाता वा निवीवसिठा वातवम्बर्षदिता वा मवसापातवा पीडल १ । उच्च इति शैशो राडिकल्ल वाए उच्च अमसने स्याता निवीवसिठा वा मवसापातवा शैडल १२ समासने चापीठि शैशो राडिकल्लसल सम आसने स्याता वा निवीवसिठा वा मवसापातवा शैडलसिठि ।

खं धृषा भयद् आसायणा सेहस्स, इमं च सख-चञ्जुसहेणं खरककसनिवुरं भणद् २०, 'सरथ गप्'सि सेहे राइणिए पाइरिए
 जल्प गए सुणद् तल्प गए धेव चह्मध वेइ आसायणा सेहस्स २१, 'किंसि'सि सेहे राइणिएण आइए किंसि यथा भयद्
 आसायणा सेहस्स, किंसि-किं भणसिचि भणद्, मत्थएण पदामोसि मणियपं २२, 'सुमंति सेहे राइणियं सुमंति यथा भयद्
 आसायणा सेहस्स, को सुमंति चोएत्थए, २३ 'वज्जाए'सि सेहे राइणिय तज्जाएणं पइइणिसा भयति आसायणा सेहस्स,
 'तज्जाएण'ति कोस अज्जो ! गिहाणस्स न करेसि !, भणद्-सुमं कीस न करेसि !, आपरिओ भणद्-सुमं आससिओ,
 सो भणद्-सुमं धेव आससिओ इत्यादि २४, 'णो सुमणो'सि सेहे राइणियस्स कइ कहेमाणस्स नो सुमणसो भयद् आसायणा
 सेहस्स, इइ नो सुमणसेसि ओइयमणसकप्पे अण्डल न अणुवुइइ कइ अहो सोइण कइयंति २५, 'णो सरसि'सि सेहे राइ
 णियस्स कइ कहेमाणस्स णो समरसिचि यथा भयद् आसायणा सेहस्स, इइ च 'णो सुमरसि'सि न सुमरसि सुमं एय अरथ,

१ कर्त्तं यथा भवति आसायणाः शैथिल्य इव य कर्त्त-वृत्त्युत्पत्तेरु कर्त्तकसंनिवृत्तं भवति ३ तत्र यत्वे इति शेषो रात्रिकेव ३ यत्ततो यत्र ततः भवति
 तत्र तत्र पृथोऽप्य इत्यादि आसायना शैथिल्य ३ १ किं मिलीति शेषो रात्रिकेवाहुतः किमिति यथा मत्तज्जायानना शैथिल्य किमिति किं मत्तधीति मत्तधि
 मत्तकेव वन्द् इति मत्तितत्त्वं २३ 'स'मिति शेषो रात्रिकेव मिति यथा मत्तधि ज्ञायातना शैथिल्य कल्पमिति कोरस्तिवा ३६, यत्रात्र इति मत्तो रात्रिके
 यत्रातेव मतिरुत्था मत्तज्ञायातना शैथिल्य यत्रातेनेति कल्पनायं ! यत्रात्र न करोति ? भवति एव कर्त्तं न करोति ? आचार्यो भवति-एवमकथाः स मत्तधि-
 यत्रातेवाक्य इत्यादि २३ न सुमना इति शेषो रात्रिके कर्त्त कल्पयति यो सुमना मत्तज्ञायातना शैथिल्य इइ न सुमना इति यत्रातमत्तः संकटनिवृत्ति
 मत्तुइइति कर्त्त अहो सोमत्र कथितमिति २५ न कर्त्तसीति शेषो रात्रिके कर्त्त कल्पयति न कर्त्तसीति यथा मत्तधि ज्ञायातना शैथिल्य इइ च न कर्त्तसीति
 य कर्त्तयि एवमेवमर्थ

धुवामेव सेहतरागरस आलोप्यति पच्छा रायणियसस आसायणा सेहस्स १४, 'उक्कंस'ति सेहे असणं वा ४ पडिगाहेवा तं
 धुवामेव सेहतरागरस उक्कंसेह पच्छा रायणियसस आसायणा सेहस्स १५, निमंतयेत्ति सेहे असणं वा ४ पडिगाहेवा धुवामेव
 सेहतरागं निमंतयेह पच्छा राइणियं आसायणा सेहस्स १६, लक्खत्ति सेहे राइणियेण सत्ति असण वा ४ पडिगाहेवा तं
 राइणिय अणापुच्छिवा असस असस इच्छइ तस्स २ लक्ख लक्कं पल्लयइ आसायणा सेहस्स १७, 'आइयण'त्ति सेहे असणं
 वा ४ पडिगाहेवा राइणियेण सत्ति मुंअमाणे तरथ सेहे लक्ख २ वार्यं २ कसवं २ रसियं २ मणुण्यं २ मणाम २ जिद्धं २
 सुक्ख २ आइरेवा भयइ आसायणा सेहस्स, इहं थ स्वद्धंति धनुवणुणेण संबणेण इयं इयात्ति पअसाकः धाइरणच्चिक्खइ
 गप्यत्तिगादि कसदत्ति पअगंपरसफरिसोपयेयं रसियंत्ति रसाळं रसियं दाहिमंवादि 'मणुणा'त्ति मणसो इहं, 'मणाम'त्ति २
 मणसा मणणं मणामं 'निद्ध ति २ नेहायगाइ 'उक्ख'त्ति नेहवच्चियं १८, 'अप्यत्तिमुणणे'त्ति सेहे राइणियसस धाइरआणसस अप्प
 तिसुणेवा भयइ आसायणा सेहस्स, सामान्येन दियसयो अप्यत्तिमुणणा मयइ १९, 'स्वद्धंति प'त्ति सेहे राइणियसस लक्कं

१ पूर्वप्राग्विक्रम आकाश इति पश्चात्तिलकसाधारणा दीपका १७ 'उक्कंस'मिति दीपोऽत्र वा ४ मक्षिपुत्र एव पूर्वमेवावसत्तिकावो
 वर्यं इति पश्चात्तिलकसाधारणा दीपका १८, विमलपमिति दीपोऽत्र वा ४ मक्षिपुत्र पूर्वमेवावसत्तिका विमलपये पश्चात्तिलकं आकाशवा दीपका १९
 लक्खत्ति दीवा रात्रिकेन सार्धंमयाव वा ४ मक्षिपुत्र एव रात्रिकमयावपुत्र्य वो य इच्छति तं तं मयुर्तं मयुर्तं इदानीं आकाशवा दीपका १७
 इत्यपि मक्षि दीपकाऽत्र वा ४ मक्षिपुत्र रात्रिकेन सार्धं सुभासकाव दीपकाः मयुर्तं १ काव २ संकल्प रस्य मयोर्द्धं मयमयं चित्तं कवं २ आहारविद्या एवमिति
 आकाशवा दीपका, इहं च लक्खत्ति इहवा इहवा क्वचनेव कसदमिति अजगत्तरसस्येतिव रसियमिति रसपुत्रं दाहिमाकादि मयोप'मिति एवम इह
 मयोऽप्य'त्ति मयसा मय्य मयम विद्यामिति आहारपार्श्वं क्वचमिति अहर्वादि १८ क्वात्तिलकवमिति दीपकाः रात्रिके क्वाहरति अमक्षिभोना मयति
 आकाशवा दीपका, सामय्येन दिवसेऽप्यतिभोना मयति १९, एवेति वेत्ति दीपो रात्रिकं एव

आसन्नं गंसा भवद् आसायणा सेहस्स ३, चिद्धसि सेहे रायणियस्स गुरओ चिद्धेसा भवद् आसायणा सेहस्स ४, सहे राइणि
 यस्स पक्ख चिद्धेसा भवद् आसायणा सेहस्स ५, सेहे राइणियस्स आसणं चिद्धेसा भवद् आसायणा सेहस्स ६, निसीयणसि सहे
 रायणियस्स पुरओ निसीइसा भवद् आसायणा सेहस्स ७, सेहे राइणियस्स सपक्ख निसीइसा भवद् आसायणा सहस्स ८,
 सेहे राइणियस्स आसणं निसीयिसा भवद् आसायणा सेहस्स ९, 'आयमणे'सि सेहे राइणिण सार्द्धं पइिया विचारभूमी
 निकसंते समाणे तस्य सेहे पुबतरायं आयामति पच्छा रायणिए आसायणा सेहस्स १०, 'आजोपणे'सि सेहे रायणिण
 सद्धिं पइिया विचारभूमी निकसंते समाण तस्य सेहं पुबतराय आओएइ आसायणा सेहस्स, 'गमणागमण'सि भावणा
 ११ 'अपडिसुणणे'सि सेहे राइणियस्स राओ धा वियाडे धा धाहरमाणस्स अज्जो ! के सुसं के जागरइ !, तस्य सेहे
 जागरमाणे रायणियस्स अपडिसुणेसा भवद् आसायणा सेहस्स १२, 'पुवाजवण'सि केइ रायणियस्स पुपसंउअए
 सिया त सेहे पुबतरायं आलवइ पच्छा रायणिए आसायणा सेहस्स १३, आओएइसि असणं धा ४ पइिगाइसा व

१ आसन्न गन्सा भवति आसायणा शेषक ३, चिद्धसि शेषो रत्ताधिकक गुरवो स्याता भवति आसायणा शेषक ४ शेषो रत्ताधिकक पार्थ स्याता
 भवसायातना शेषक ५ शेषो रत्ताधिककसासन्न स्याता भवसायातना शेषक ६, नियद्वभूमिदि शेषो रत्ताधिकक गुरवो निवीद्विता भवसायातना
 शेषक ७ शेषो रत्ताधिकक पार्थे निवीद्विता भवसायातना शेषक ८ शेषो रत्ताधिककसासन्न निवीद्विता भवसायातना शेषक ९ आसन्नभूमिदि शेषो
 रत्ताधिकक पार्थे शिदिचारभूमिं निष्कान्तः सद् तत्र शेषः पूर्वमेवाकोचवति आसायणा शेषक १ आकोचये ति शेषो रत्ताधिकक पार्थे
 शिदिचारभूमिं निष्कान्तः सद् तत्र शेषः पूर्वमेवाकोचवति आसायणा शेषक ११ अयदि भवतिदि शेषो रत्ताधिकक पार्थे का
 शिकान्ते वा अवाइसि पार्थे ! काः सुतो काः जगति ? तत्र शेषो जागरइ राधिककसासन्नभूमिदि भवसायातना शेषक १२ 'पुवाजवण'सि कश्चिद् रत्ताधिकक
 पूर्वसंकसः स्यात् त शेषः पूर्वमेवाकवति पन्नात् राधिकक आसायणा शेषक १३ आकोचवती'ति अयनं वा ४ मरिचगुण इए

नेत्सीसाय भासायणर्हि (सुधं)

अपञ्चिंसाधिराथावनाभिः, क्रिया पूर्ववत्, आयाः—समगदर्शनाद्यथासिद्धध्वजाः तस्या धावना, तदुपदर्शनायाह सप्तर्हि
 णिकाकाराः—

शुभो पस्कासद्ये एषा विदुषमिथीधनायस्ये । आलोचयतिमुष्णा सुखावस्ये च आलोप ॥ १ ॥
 अह नवसमिसंलय अद्यार्थनाम अह अयतिमुष्णे । पदंति च एतत् पपु किं एतत् कल्प्य नो सुस्ये ॥ २ ॥
 नो सत्यि अहं ऐका परिसं पिवा अयुक्तिवाह अह । संभारपापयस्य भिन्ने रवासाधसु ॥ ३ ॥

आसां क्यास्या—रहाकारणे रसाधिकस्याऽऽथायदिः शिष्यकेणाऽऽधावनापीरुणा सामान्येन पुरतो गमनादि न कार्य, कारणे तु मार्गादिपरिज्ञानार्थे व्यामलदर्शनादौ च विपर्ययः अत्र सामाधार्यनुसारेण स्वशुक्लाऽऽञ्जोषनीयः, अत्र पुरतः—अप्रथो गन्ताऽऽधावनायनेप, तथादि—अप्रतो न गन्तव्यमेप, विनयभङ्गादिदोषात्, 'पक्ल'सि पञ्चान्यामपि गन्ताऽऽधावनायनेष, अत्र पञ्चान्यामपि न गन्तव्यमुक्तदोषप्रसङ्गादेव, आसङ्गः पृष्ठतोऽप्याससं गन्तव्यमेव वक्तव्यः, अत्र निश्वाससु-सभ्येष्मकणपावादादयो दोषाः, सर्वत्र यावता भूभागोन गच्छत एते न भयन्ति तावता गन्तव्यमिति, एवमक्षरगमनिकाकार्या, असम्मोहार्ये तु दशासुधरेष प्रकटार्थव्याख्यायन्त, सद्यथा—'पुरओ'सि सेहे रायणियस्स पुरओ गवा भयर् आसायणा सेहस्स १, पक्लसि सेहे राहणियस्स पक्लसे गंवा भयर् आसायणा सेहस्स २, आसण्यसि सेहे राहणियस्स णिसीयपस्स

१ इत्येव इति संज्ञां तात्रिकस्य श्रुतौ गमना भयनायावता सेहस्य १, पक्लसि सेहे रात्रिकस्य पक्लपर्यन्ता भयनायावता सेहस्य २ आसण्यसि सेहे रात्रिकस्य णिसीयपस्स

साराहणाप्यं मरुदेवा ओसत्पिणीप पदम सिद्धो ॥ ११३० ॥

अस्य व्याख्या—विर्णीयाप णयरीप भरहो राया, वसहसामिणो समोसरणं, प्राकारादिः सर्वः समवसरणवर्णकोऽभिधा
तन्यो-यथा कल्पे,—सा मरुदेवा भरहं विभूतिय ददृण भणार—सुभस पिथा परिसिं विभूतिं चारुता एगो समणो दिंदर, भरहा
भणार—कणो मम सारिसा विभूर् जारिसा वाससः, सार न पसियसि तो एहि पेंच्छामो, भरहो निगओ सपयलेण, मरुदे
वावि निगया, एगंसि हरियमि विलगा, जाय पेच्छर छाराछस सुरसमूह च ओषयव, भरहसस परयाभरणाणि ओमिजायं
ताणि विहाणि, दिहा पुसविभूर् ! कओ मम परिससि, सा सोसेण विंतिवमारुता, मपुदकरणमणुपयिहा, चाती नरिय,
सेण यणससइकाएहिं तो वयदिता, तस्येय हरिययरायाप केयलनाणं वराण्णं, सिद्धा, इमीप ओसत्पिणीप पदमसिद्धा ।
एवमारथना प्रति योगसम्रहः कर्तव्य इति इ २ ।

१ विनीतायी यगवी भरहो राया अरपकाभिनाः समवसरणं सा मरुदेवी मार विभूतिवं दृगा भवति—एव विवेदवी विभूतिं लपनेकः भवन्तो विवद
मारो भवति—कुतो मम वाटसी विभूतिवांटी तावस ? एहि न प्रसेसि तदेहि मेसावहे, भरहो मिंतः सदेवकेव मरुदेवसि मिंतः, एवकिरु इतिनि
सिद्धा, पावप् मेसते छवाविच्छरं सुरसयूरं वावयवत्त मारस वसासराण्यवमकायमायादि इहानि इहा जुवसिपूर्तिः ! कुतो ममेदवी ! इति या वाव
विमवसिपुमारवा, मयूरैकरजमनुमसिहा, वासिस्वतिवांसि देव वनरपतिकारिकागुहवा एवैव वाहासिरकमपयवायाः केवक्यामसुराणं पिदा भवाम
वादिवनी मयमाः सिद्धः ।

धाकण सवमेव भावतिंगं पदिवञ्चिद्या कयसामाहको पदिसं ठिओ, सावपदिं सारथो, सिओ, एवं सगपरिष्णाए ओगा
 संगहिपा भवति ३० । संगणं च परिष्णसि गयं, र्प्याणि पापच्छिञ्चकरणसि, जहाविहीए वृचस्स, विही नाम जहा सुचे
 भञ्चियं ओ भिचिष्ण सुस्सर सं सुहु चवथंजिदं देतेण ओगा संगहिपा भवति दोणहवि करेवदेवयार्णं, तयोवाहरणं प्रति
 गाथापूर्वार्थमाह—

पापच्छिञ्चसपक्षवण भाहरणं तस्य दोर षणगुत्ता ।

इमस्स पक्खणं—एगय णपरे षणगुत्ता भापरिया, ते किर पापच्छिञ्चं ज्ञाणंति दाठ छवमत्पगावि होतगा जहा
 एस्सिष्ण सुस्सर पा नयसि, क्षणिण ज्ञाण, ओ साण मूले पहर ताहे सो सुहेण नित्तरइ सं जारपार ठिओ य सो दोर
 भवमहिदं च निञ्जं पापेइ, सहा कापय, एवं दाण प करणे य ओगा संगहिपा भवति, पापच्छिञ्चकरणेसि गयं ३१ ।
 र्प्याणि आराहणा य भारणत्तिसि, आराहणाए मरणकाळे योगाः सञ्जुहन्ते, तत्रोवाहरणं प्रति गाथापूर्वार्थमाह—

१ एगय स्वरथर भावकिर मथियप कुवसामादिकः प्रतिमां स्थितः जगैः जादितः, पिरः, एवं सारपरीक्षता दोगा संगुहीता भवन्ति । एज्जाप
 च पदिसि एव । एएदी मावधितकरासिधिसि पयसिधिव रूचस सिधिसीय यथा सूदे मसिदं को जावता गुप्पसि सं सुहु वयुत्थ ररता योपाः संगुहीता
 यान्ति इओरि कुदररतोः ततोएराए । अस प्यापयार्णं—रुकर गगरे सगुत्ता भावयोः । ते क्खि मापसिधं ज्ञानसि एतुं कएज्जा जसि ससो यवेवता
 गुप्पसि वा यवेसि र्पिसव ज्ञानसि जवेसं मूठ वदसि यथा य सुजेव सिजासि य जासिचारं पिराज भवसि सो ज्ञानसिधं च प्रप्पोसि सिदंता यथा कर्कसं
 एवं एतव काळे च योगा संगुहीताः यवति, मापसिचकरासिधिसि एव । इएदीमापयथा च मात्तासिधिसि यमापयथा मरणकाळे योगाः संगुहन्ते,

विनिश्चयिषि, सो च गहाय अहविं गयो, एगत्य रुक्मसद्वृक्षभायाए विनिश्चामि, पद्यापथं मुपवत्स हृत्यो छिद्यो, सो सण
एगत्य फुसिद्यो, तेण गंधेण कीदियाभो आगयाभो, जा जा खाइ सा सा मरइ, तेण चिसिथं-मए एगेण समप्यद मा
जीयथाभो होरचि एगत्य थंदिळे आलोइयपदिकंतेणं मुहाणतगं पदिलेहिजा अणिंदसेण आहारिय, ययणा य सिपा
जाया अहियासिया, सिद्यो, एव अहियासेयथं, उदए मारणातिपसियाय २९ । इयार्णिं सगार्णं च परिरहणंति, सगो नाम
'यस्मि सङ्गे' भावतोऽभिष्वङ्गः खेह्युणतो रागाः भावो च अभिसंगो येनास्य सङ्गेन भयमुत्पद्यते स जाणणापरिष्णाए
णाउण पद्यकस्साणपरिणाय पद्यकस्साएयथं, उरयोदाहरणगाहा—

नयरी य चपनामा जिणदेवो सत्यवाहअहिउत्सा । अहवी य तेण अगणी सायपसगाण योसिरणा ॥१३१॥
इमीए वकस्साणं—धंपाए जिणदेवो नाम सावगो सरथवाहो उरयोसेवा अहिउत्तं पद्यइ, सो सत्यो पुलिंदएहिं पिथो
छिभो, सो सावगो नासंतो अहविं पविट्ठो आथ पुरजो अग्निभयं मत्ताभो वरथभयं दुहभो पयायं, सो भीओ, असरण

१ अत्रोचि स सं गृहीत्वाऽऽदी मतः पूज्यत्वात्पुस्तकभाषायां अत्रामीति पात्रवर्णं मुद्रतो ह्येको क्लिप्तः स तैर्न कश्च एतदः । तेन गन्धेन कीदिका जागताः ।
या वा वादति वा सा विपत्ते तेन चिन्तितः-मयैकेन समोच्यते। सा जीयथातो यद्विदि पृकश्च स्वभित्ते मुद्रात्पञ्च मन्त्रिभिर्य आलोचिप्रमथित्वात्तेनाभिरुद
वाहारित वेदना च दीक्षा आवाऽऽपसिठा सिद्धः पूज्यत्वात्सिद्धत्वं उरयो मारणातिपसियाय इति एतं इत्यनीं सहावां च परिहरत्सिद्धिं सद्गो नाम आबल्ल
भिव्यङ्गः स यावपरिहृया काल्पा प्रकाशक्यापपरिहृया प्रसादपावभ्यः उरयोदाहरणगाया । अथा व्याकपात्र-वत्तयायां शिबदेवो नाम आबल्लः सायवाह इत्यो
व्यादिप्युक्तां अत्रोचि स सायः पुच्छिन्नेरेकोक्लिप्तः, स भावतो मरयद् अदवीं मसिद्धो वावद् मुद्रतोमीभय इत्यतो वरथभयं दिपातः । मत्तं स भीतः अघातं

शीतलण सधमेव भावर्त्तिनं पद्विबन्धिता कथयामाहभो पद्विमं ठिभो, सावपुर्हि कारभो, सिद्धो, एवं सगपरिष्णाए योगा
 सगद्विषया भवति ३० । संगानं च परिष्णन्ति गयं, इयाणिं पापच्छिद्यकरणात्ति, जहाविहीय दूषस्स, विही नाम अहा सुते
 भणियं ओ द्विच्छिद्यण सुसस्र सं सुहु त्वथंविचं वंसेण ओगा सगद्विषया भवति दीण्ववि करेवदंरयाणं, तस्वोवाहरणं प्रति
 गाथापूर्वार्धमाह—

पापच्छिद्यस्तपस्त्वण भाहरणं तस्य हीह धणगुस्ता ।

इमस्स धक्खाण—एगएय णयरे धणगुस्ता आयरिया, ते किस् पापच्छिद्यं जाणंति दाठ छठमरपणावि हीतगा अहा
 एच्छिद्यण सुसस्र या नवधि, क्षिणिण जाणइ, ओ साण मूहे वइइ ताहे सो सुहेण जित्थरइ सं जाइपार ठिभो य सो हीह
 अरुभदियं च त्तिज्जरं पायेइ, सहा कायए, एवं दाण य करणे य ओगा संगद्विषया भवति, पापच्छिद्यकरणेधि गयं ३१ ।
 इयाणिं आराहणा य भारणत्तिधि, आराहणाए मरणकाठे योगाः सकृद्धान्ते, तत्रोवाहरणं प्रति गाथापूर्वार्धमाह—

१ एतदा स्वयमेव भावर्त्तिनं पद्विबन्धिता कथयामाहभो पद्विमं ठिभो, सावपुर्हि कारभो, सिद्धो, एवं सगपरिष्णाए योगा
 सगद्विषया भवति ३० । संगानं च परिष्णन्ति गयं, इयाणिं पापच्छिद्यकरणात्ति, जहाविहीय दूषस्स, विही नाम अहा सुते
 भणियं ओ द्विच्छिद्यण सुसस्र सं सुहु त्वथंविचं वंसेण ओगा सगद्विषया भवति दीण्ववि करेवदंरयाणं, तस्वोवाहरणं प्रति
 गाथापूर्वार्धमाह—

पापच्छिद्यस्तपस्त्वण भाहरणं तस्य हीह धणगुस्ता ।

इमस्स धक्खाण—एगएय णयरे धणगुस्ता आयरिया, ते किस् पापच्छिद्यं जाणंति दाठ छठमरपणावि हीतगा अहा
 एच्छिद्यण सुसस्र या नवधि, क्षिणिण जाणइ, ओ साण मूहे वइइ ताहे सो सुहेण जित्थरइ सं जाइपार ठिभो य सो हीह
 अरुभदियं च त्तिज्जरं पायेइ, सहा कायए, एवं दाण य करणे य ओगा संगद्विषया भवति, पापच्छिद्यकरणेधि गयं ३१ ।
 इयाणिं आराहणा य भारणत्तिधि, आराहणाए मरणकाठे योगाः सकृद्धान्ते, तत्रोवाहरणं प्रति गाथापूर्वार्धमाह—

१ एतदा स्वयमेव भावर्त्तिनं पद्विबन्धिता कथयामाहभो पद्विमं ठिभो, सावपुर्हि कारभो, सिद्धो, एवं सगपरिष्णाए योगा
 सगद्विषया भवति ३० । संगानं च परिष्णन्ति गयं, इयाणिं पापच्छिद्यकरणात्ति, जहाविहीय दूषस्स, विही नाम अहा सुते
 भणियं ओ द्विच्छिद्यण सुसस्र सं सुहु त्वथंविचं वंसेण ओगा सगद्विषया भवति दीण्ववि करेवदंरयाणं, तस्वोवाहरणं प्रति
 गाथापूर्वार्धमाह—

दई, भणइ-एवो ठियगा धदइ, आयरिया घाठका, भणया से अघरोपर मंतवि-किं मण्यो होजा गयेसामोधि, एगो
 ओधरगाधारे ठिओ निवधेइ, धिरं च ठिओ, आयरिओ न चउइ न भासइ न फइइ कसासनिस्सासोधि नरिध, सुदुमो धिर
 तेसिं भवइ, सो गणूण कहेइ अणोसिं, ते कडा, अज्यो ! सुम आयरिए कालापूवि न कहेसि !, सो भणइ-न काला
 यति, झाणं झापइति, मा घापाय करेहिंसि, अण्यो भणंसि-एवइओ एसो डिगी मझे धेयाळं साहेठकामो लकस्सणसुधा
 आयरिया सेण ण कहेइ, अज्य रसिं पेच्छहिइ, ते अरदा तेण समं भंडिं, सेण पारिया, ताहे ते राया ऊरसारेउण
 कहिवा आणीओ, आयरिया कालाया सो डिगी न देइ नीणंउ, सोधि राया पिच्छइ, सेणयि पधीयं कालाओसि,
 पूसमिचस्स ण पचियइ, सीया सज्जीया, ताहे णिच्छयो पायो, विणासिया होइति, पुव भणिओ सो आयरिएहिं-आहे अगणां
 धाओ वा अज्यओ होअचि ताहे मम अंगुठए छियेअहि, छिओ, पट्टिबुद्धो भणइ-किं अज्यो ! घापाओ कओ !, पिच्छइ

१ इरादि मण्यदि-अत्र स्थिता वस्तुषु आचार्यां व्याख्याताः, अत्रतदा ते परस्परं मन्त्रवन्द्ये-किं मन्त्रे मन्त्रे गन्धेषाम इति पूकोअवकाङ्कारे स्थिता
 प्रियाकवति, धिरं च स्थिताः आचार्यो न चक्रेति न भाषते न इत्यन्ते उच्यन्तासिः। आसावधि न काः सुदुमो किञ्च तेषां भवतः। स पाया कवति आदेशं ते
 कथा भाषं ! एवमाचार्योश्च काश्च गतावन्ति न कवयति स भवति-न काश्चपाठ इति ध्याय वनापयिषु मा वनापाठं कार्हेति अत्रान् भवन्ति-वन्निव पूव
 किञ्चो मन्त्रे वैताश्च सायस्सिद्धासो कस्यच्युक्ता आचार्यास्तैश्च न कवयति, अथ तावो प्रेषयन्ते ते अरकवाक्येन समं भावयितुं तेन वारिणः। एता ते राजान
 मयसार्धं कवयित्वाऽऽपीठवन्तः, आचार्याः कवन्त्याः स किञ्चो न इवाति विष्काससिद्धं, सोऽपि राजा प्रेषते तेनापि प्रवक्षित काश्चपठ इति पुन्यप्रियाश्च
 न प्रत्यावति धिरिका सतिवता एता निवन्तो ज्ञातो विनासित्वा मन्त्रिप्यन्ति पूवं भवन्ति। स आचार्यो-वदन्तिरावो वाऽऽकरो भवेत् एता ममाहुः। एतद्वत्।
 एतद्वत्ः मन्त्रिप्यन्तो भवन्ति-किन्मात्रं ! एतापाठा कृताः ! प्रेषयन्ते-

धृष्यहिं षीसेहिं गुणस कथंति, अवाहिवा, परिषयं किं क्षाण पथिसिषयं, सो जोगा संगाहिवा भवंति २८ । क्षाणसंवरजोगे
 बलि गव, इयाणि चदप मारणसिषयि, वदप अइ किं वदओ मारणसिष्यो मारणवी वेपणा वा सो अहिषासेकथं,
 वस्योपाहरणगाहा—

रोहीरनं च मपरं छलिभा शुद्धी अ रोहिणी गणिभा । पम्मसत्तु क्कुअमुद्धिषयधाणापयणे अ कंसुवप ॥ ११११८ ॥

इमीए पकखणं—रोहिण्ये पापरं छडियगोक्षी रोहिणी शुष्णगणिपा अण्ण षीषणिउवायं अकमंशी वीसे गोक्षीए भसं

ण ठीएर काठ, वीए षितियं—खिसीया होमि गोक्षीएचि अण्णं सयकखहेइ, एयं भिककखराण दिखहिचि, मा दवमेयं

व्वेप णासइ, जाय पम्मसई णाम अणगारो मासकखमणपाएणए पविहो, तस्स दिवं, सो गओ उवत्सयं, भाओएइ गुकणं,

वेदि भापणं गदिय, एारमंथो य णओ, अंगुछिय षिण्णसिषयं, वेदि षितियं—ओ एयं आहारोइ सो मरइ, अणिष्यो

१ गुणसः कथंति, अवाहिवा, इतं किं क्षाण पथिसिषयं सो जोगा संगाहिवा भवंति । अवाचंवरजोगा इति तसं इदानीमुक्त्वो

मारणाभिन्ने इति यदि किञ्चिदपि मारणाभिन्ने मारणाभिन्ने वेदना वा उपास्यवसिष्ठत्वं उच्यते इत्युच्यते । अथा एतन्नाम—रोहिण्ये क्वारे कश्चिजगोक्षी

राईवी जीवन्मिहा अथ आशीद्वेषावमकथमाया उवा गोडवा भक्त मारणवदी एवं कालो भवति, अथवा उवा क्कुअं वीसिक्क पुईयं उव क्कुअं-

रसंजगुपाएण विवरपथि वावए सुजे च वावस क्कु उवा षीसिक्क-अभिन्नेवा मलिप्याभि गोडवा इति अथगुपरकपोडि एवए मिषाणरेत्थो वीसते इति

मा इत्यथवेव विदुहीए पावए पयंइविवागारो मासकखपाएके प्रिये, एते इव ए गव उवाअवं, आओवपथि गुकए वैसीअवं एदीयं विवण्णवव
 वाठ- अगुणा विवण्णव वीसिक्क-ए एवमाहावति स विपये, मन्तिवाः—

दर, भणार-एसो ठियगा धंवरु, आयरिया वातडा, अणया ते अघरोप्परं मंथति-किं भणो होज्जा गयेसामोसि, एगी
 ओवरगाधारे डिओ निवधेर, चिर थ डिओ, आयरिओ न चउर न भासर न कंवर कसासनिस्सासोपि नरिथि, सुदुमो फिर
 तेसिं भयर, सो गवूण कहेर अणोसिं, ते रुडा, अज्जो ! तुमं आयरिए कालगपुधि न कहेसि !, सो भणार-न काउग
 यसि, झार्णं झायरुचि, मा वाघायं करेहिंसि, अणो भणसि-पव्वरओ एसो जिगी मन्ने पेयाळं साहेरकामो उक्खणमुसा
 थायरिया सेण ण कहेर, अज्ज रसिं पेउळहिह, ते आरुवा सेण समं भवित्त, सेण वारिया, साहे से राया करसारेउण
 कहिंसा अणीओ, आयरिया कालगया सो जिगी न वेर नीणेत, सोवि राया विउर, सेणयि पचीयं कालगओसि,
 पूसमिचस्स ण पच्छियर, सीया सज्जीया, साहेणिउओ णायो, यिणासिया होहिंति, पुष भणिओ सो आयरिएहिं-माहे अणी
 अओ वा अउओ होज्जसि ताहे मम अंगुठए छिनेज्जासि, छिसो, पहिमुओ भणार-किं अज्जो ! वाघाओ कओ !, पिउर

१ इहासि मन्नेसि-अत्र दिवता वन्नुपव वावायो वपायुवाः, अन्वया ते परस्तरं मन्नेस्ये-किं मन्ने भवेरु गयेववाम इति एकोअववाक्येति निवता
 निवाक्येति चिरं च क्रियताः, वावायो व वकति च भासते च एतत्पठे वपायुसासिः वावावापि च वा। सुदुमो किञ्च तेवा अत्रतः। स एवा क्यपयि अत्रेवा ते
 वरा वायं ! त्वमावापयं काक मतावयि च क्यपयि स मन्नेसि-न काकाला इति एतानं ववावति मा ववावातं काहेति अन्वयात् मन्नेसि-ववावित एव
 किञ्चो मन्ने वेताळं वापयिमुकामो कस्यपुका वावायोवेर न क्यपयि अय रावो मेसुव्व ते आरुवाओर समं भवहिंति, तेव वरिंताः। एरा ते रावान
 मयसार्थं क्यपियवाः एपीतवत्ताः वावायोः काकयाता स किञ्चो च इहासि चिक्यासिदं, वेपयि रावा मेसुते तेवापि मन्नेसि काकाला इति, पुवमिवाव
 न मन्नेसि चिकिया सन्निवता एवा निवधो वावो विवायिता मन्नेस्येति एतं मन्नेसः। स वावायो-ववावयिवायो वाः अयो भवेरु एरा मन्नेसुः। एतत्तः
 एतत्तः मन्नेसुवो मन्नेसि-किमार्थं ! ववापातः कृतः ! मेसुव्वमेवे-

चित्तं—गुरुकुलवासी न जाओ, इहपि करोमि जो उच्यते, तेण उचणायरिओ कथो, एवमावासागमाधीचक्रवाकसामायरी
 सवा विभासिएवा, एवं किळ सो सवाय न जुळो, खणे २ उच्युज्जर—किं मे कर्यं ? एवं किंर साहुणा कथयं, एवं तेज
 जोगा संगहिवा भवति २७ । सवाउवेचि गयं, इयाणिं साणसंवरजोगेचि, साणेण जोगा संगहिवा, तत्त्वोवाहरणं—

णपरं च सिंखवरुण मुहिन्मयभज्यपूसभूर्दे य । भायाणपूसमित्ते सुहुमे साणे विवापो य ॥ १३१७ ॥

इनीए वक्खाणं—सिंखयज्जणे णपरे मुहिन्मगो राया, सय पूसभूर्दे भायरिया वहुसुया, वेहिं सो राया उचसामिओ सुहो
 जाओ, साण सीओ पूसमितो वहुसुभो ओसणो वणाय वक्खरु, वणया वेसिं भायरियाणं चिसा—सुहुमे सायं पकि-
 रसामि, उ मदापाणसमं, उ पुण आहे पयिसइ साहे एयं जोगसनिरोहं करेइ व न किंविह वेएइ, वेसिं च वे मूले हे वगीएत्था,
 वेसिं पूसमितो सदापिओ, जागओ, कहियं, उ वेण पडिवसं, ताहे एणय उचएए निवायाए सायंति, सो वेसिं होयं न

१ किळवधि—गुरुकुलवासी न जातः इहापि करोमि च उच्यते, तेन उचणायरिओ कथो, एवमावासागमाधीचक्रवाकसामायरी सवा विभासिएवा एवं
 किळ स उच्यं न वस्यिओ, भवे उच्ये वपुज्जते—किं मे कर्यं ? एवं किंर साहुणा कथयं एवं तेज जोगा संगहिवा भवति २७ । सवाउवेचि गयं
 इयाणिं साणसंवरजोगेचि, साणेण जोगा संगहिवा, तत्त्वोवाहरणं—
 णपरं च सिंखवरुण मुहिन्मयभज्यपूसभूर्दे य । भायाणपूसमित्ते सुहुमे साणे विवापो य ॥ १३१७ ॥

नृणं सदीसाणि पुष्पाणि, जइ य भणीहामि एयहिं पुष्केहिं अन्नणिया अघोक्खा घिसभाधियाणि या ता गामेत्तात्तण
 होहिसि चयाएणं घारेमिसि, सा य रीगओइणिणया, अण्णया मंगल निजइ, सा इमं गीतियं पणीया—

पसे वसत्तमासे आमोअ पमोअए पवत्तंमि । सुत्तूण कणिणआरए ममरा सेवंति धूअकुत्तुमाइ ॥ १३१६ ॥

गीतिं, इमा निगवसिद्धेव, सो चिंसेइ—अणुवा गीतिया, तीए णाय—सदीसा कणिणारसि परिहरवीए गीयं नाच्चियं
 च सविलसं, न य ठत्थ छडिया, परिहरिय अण्णमासा नईं गीय न कीर खुळा, एय साहुणायि पंचविहं पमाए रक्खंसेणं
 जोगा सगहिया २६ । इयाणिं छयालवेसि, सो य अण्णमाभो सवे अन्नलये वा पमार्यं न आइयए, तत्थोवाहरणगाहा—
 भरुपच्छमि य चिजए नंइपिहए वासवात्तनागधरे । ठवणा आयरियस्स (व) सामायारीपउंजणया ॥ १३१६ ॥

इसीए धक्खाण—भरुअच्छे णयरे एगो आयरिओ, वेण चिजओ नाम सीसो चञ्जेणी कञ्जेण वेसिओ, सो आइ, तस्स
 गिजणकञ्जेण केणइ धक्खेघो, सो अंतरा अकाखवासेण रुद्धो, अंहागतणवजिभियंति नइपिहए गामे वासावासं ठिओ, सो

१ पूर्वं सर्वोपाधि पुष्पाणि इति नामनिष्पत्त्यैः पुष्पैरर्थविभक्त्याऽप्येषा निरुपस्थितास्ति वा तदा प्रायेणकारणमभिप्रेक्ष्यति तयोरेव णाकासि इति
 सा च एकावतीर्थाऽप्यथा भङ्गवत् पापति सैवां गीतिं प्रागुक्तवती—गीतिः इत्थं स चित्तवति अपूर्वा गीतिः तदा आदं—सर्वोपाधि कर्मकारासि इति
 परीहरस्स्या गीतं परित्तं च सन्निकसं न च तत्र छडिया परीहण (तामि), अण्णमासा इत्ये गीते च न किञ्च स्तञ्जिता इदं सायुवादीय दण्डविवाद् प्रमादाद्
 रक्षयता योगाः संपुटीताः । इत्यादीं कथाकथ इति स नाममात्रः कथेऽर्थकथे वा प्रमादं न वातत्वं तत्रोदाहरणमात्रा—अन्ना इत्यर्थान्—सुगुरुत्वं वागरे पुरु
 वाचार्यः सेव निजवो नाम चित्तव तन्नादिदी कार्येव मेसिता स पाति तेषा म्मावकार्येव केनचिद् एवाशेषः सोऽन्वयऽप्यकार्येव इत् । अत्रकट्टुनो
 चित्तवमिति चतुष्टके प्राप्ते चर्वावासं चित्तवः स

विद्यैर्-गुरुकुलवासी न ज्ञास्ये, इदंवि करोमि वो उच्यते, तेण उवणापरिको कस्यो, एवभाषासगमादी-कथाउसामाधारी
जना विभासिपणा, एवं किल सो सदाय न शुद्धो, क्वणे २ उच्यसुद्धर-किं मे कथं?, एवं किर सादृणा कस्यव, एवं तेव
जोगा संगहिया भवंति २७ । उवाळवेचि गयं, इयाणि साणसवरयोगेचि, साणोण जोगा संगहिया, तथोपाहारणं—
णयरं च सिंबववज्जण मुदिम्यपअज्जपूसमूर्द्धं प । जयाणणपूसमिसि से सुद्धसे साणो विवायो प ॥ १३१७ ॥

इमीए वकसाणा—सिंबववज्जणे णयरं मुदिम्वगो याया, सत्थ पूसमूर्द्धं आपरिया वहुसुत्था, वेहिं सो याया उवसानिसो सद्धो
जासो, ताण सीसो पूसमिसो वहुसुत्थो ओसणो अण्णत्थ अत्थुद्ध, अण्णत्था वेसिं भापरिपाणं विंसा-सुद्धं साणं पचि
स्सामि, उ महापाणसमं, सं पुण जाहे पविसर ताहे एयं जोगसंतिरोहं करोर अ न किंचिह भेपर, वेसिं च वे मूले से अगीयत्था,
ओसिं पूसमिसो सरायिसो, भागसो, कदिदं, उ तेण पविबसं, ताहे एणत्थ उच्यत्थए निवापाए सापंति, सो वेसिं दोयं न

१ विभवदि-गुरुकुलवासी न ज्ञास्ये, इदंवि करोमि य उच्यते: तेन ज्ञानाभावात्: कदा, पुरुसावदकवि-अवसासावाते सदा विपरिवज्जा नूदं
किं स सर्वं न स्माकितः, एते एते इत्युभये-किं मे क्वच ? एवं किं सायुजा कथमं पुवं तेव जोगा? संपुहेत्ता भवसिद्धि । कथाकव इति एतं इत्यदी
एवावसेवयोप इति, एतानेव योना: संपुहेता: सन्नोपाहरणं । अथा एवावसाव-विस्वाकर्षणे क्वचरे मुचिकवाक्यो राजा उव मुत्थपुत्थव आवायो वहुसुत्ता:
हे: स राजोत्पथितः यादो जातः, तेनां विभव: पुत्थमिसो वहुसुत्तोअवसाओअपय विद्वति धन्यदा तेजानावायोनां विज्जा-सुद्धं एतत्तं मन्निवादि उव
महापाणसम उव मुत्थदां पारिपति यदेव योगसंभितोय: किदते वया न किंचिद् विज्जाते वेत्ता च वे पावं वेअगीतार्था: हे: पुत्थमिजा कसिद्ध: अमतो
कपिः स (उव) तेन मणिवर उदंउवावरके निस्वीकते एवाण्णित स तेजानागात्तु च

कण्ठ्या । पृथं सो विहर । ते चत्वारि विहरमाणा छिद्रपट्टियणपरममं चवहारं देववर्तं, पुषण करकंरू पयिटो, दक्षिण
 णेण इम्मुद्धो, एव सेसावि, किह साहुस्स अण्णामुद्धो अण्णामिच्छि तेण दक्षिणणोणापि मुह कय, नमी अयरंण, सभो
 वि मुह, गंधारो वचरेण, तथो वि मुह कयंति । तस्स प करकंरूस्स वहुसो करू, सा अथि येव सेण करूयणं गदाय
 मसिण मसिणं कण्णे करूरूओ, सं तेण एणाय सगोयियं, व इम्मुद्धो वेच्छइ,--'अया रज्जं प रडं प, पुरं अंतवरं सदा ।
 सवमेय परिच्छज्ज, सवय किं करोसिमं ? ॥ १ ॥ सिळोगो कठो जाव करकंरू पट्टियणं न देइ ताप नमी ययणमिम अणार-
 अया ते वेइए रज्जे, कया किच्चकरा वद । सेसिं किच्चं परिच्छज्ज, अण्णकिच्चकरो भयं ? ॥ २ ॥ सिळोगो कठो, किं सुमएयरस
 आउत्तिगोसि । गंधारो अणार--अया सव परिच्छज्ज मोक्खाय पवसी भव । पर गरिहसी कीस !, अत्तनीसेसकारए ॥ ३ ॥
 सिळोगो कठो, सं करकंरू अणार--मोक्खसमगं पयण्णाण, साद्धणं धंभयारिण । अदियरयं निवारते, न दोस पत्तुमरिहसि ॥ ४ ॥
 सिळोगो--'कसव धा परो मा धा, विसं धा परिअसव । भासियवा हिया भासा, सपक्खगुणकारिणी ॥ ५ ॥ सिळोगो,
 भ्योकरयमपि कण्ठ्यं । तथा--

१ एव स विहरति । ते चत्वारो विहरन्तः क्षितिप्रतिष्ठितवणरमये अणुरारं देवकुलं (वज्र) पूर्वत करकंरू मसिहः दक्षिणत इत्युच्यते । एवं एव
 धरि कयं साधोरन्वययोगुच्छिद्रामिति तेन दक्षिणकामसि मुलं कठं वसिपररेण तस्मानपि मुल पाण्यात् वचरेण तस्मानपि मुलं कठमिति । तत्र च
 करकंरूवेदी करकंरू सायस्सेव तेन करकंरूपव पुरीत्या मयुलं मयुल कर्तव्यं करकंरूविका तत्र वेदीकर संगोपितं तत्र इत्युच्यते । मसिहो क्योका करक्याः वाहार
 करकंरू पठिवचनं न ददाति तावत् क्षिप्रं वसिह मसिह । क्योका करक्याः, किं तन्नेतस्मात्सुक्क इति । पाण्यागो भवति--क्योकाः करक्याः सं करकंरूपं
 पठि--क्योकाः, क्योकाः

जहा जलनाह(न) कडाहं, लवेहाहं न शिर जले । पहिया पहिया सल्लि, लभहा सहर पहणं ॥ १३१२ ॥
 सुशिरपि बहुवाह दोहिति जणुपमज्जमाणाहं । करमदिदाकथाह गयंकुसागारवेटाह ॥ १३१३ ॥

इदमपि गाथादयं कण्ठमेव, ताणं सबाण पववितस्सगो, जं रज्जापि चञ्चियपि, भावविचस्सगो कोहादीणं, विच
 ससगोचि गय २५, इयाणि अप्पमापुचि, ण पमाभो अप्पमाभो, धरयोदाहरणगाहा—

रायगिरमगाहसुवरि मगाहसिरी पवमसत्थपक्खेधो । परिहरियभप्पमत्ता नह गीयं नवि य जुवा ॥ १३१४ ॥

इमीए पक्खाणं—रायगिहे णपरे जरासंधो राया, वस्स सवप्पहाणाभो दो गणिपाभो—मगाहसुवरी मगाहसिरी य, मगा
 हासिरी चित्तेह—अह एस म होज्जा सा मम भलो माणं न खहेज्जा, राया य करयउत्थो होज्जचि, सा य सीसे चिदाणि
 मगाह, साह मगाहासिरी नट्टदिपसमि कण्ठियासेसु सोवधियाभो सवधियाभो विचधुधियाभो सुधीयो केसरसरिसियाभो
 सिखाभो, साभो पुण सीसे मगाहसुवरीए मयहरियाए उदियाभो, कइ भमरा कण्ठियाराणि न थच्छियंति चूपसु निउंति ।

१ उवा सर्वथा इत्यनुष्ठोताः, एव राज्याभ्युत्थितासि, भावयुत्थानां ज्योतीनां । अनुष्ठानं इति एवं इहादीमपमाह इति च यथादोषमन्तः धने-
 वाहयथापा । अस्ता इयावथावं—राजगुहे नगरे अस्मन्नहो राजा अस्स सर्वप्रधाने हे गभिके—मगाहसुवरी भावधीम मगाहसीधिवचसि यजेया न मनेएवदा
 यम जग्गो मान वाहयेए, राजा च करयउत्थो मवर्त्तिह सा च वसाणियपुसि मार्गपथि एदा मगाहधीह्वरीएवहे कर्त्तिकारेणु सोवधियेवा मज्जेके सिखाव-
 सीयाः सुवहः कसावराणाम् पेरिववदी एव पुवससा मपवसुवरी मएवरिकवा वावाः, कय भमरा। कर्त्तिकारेणु भावाण्णिव । चूलेणु क्वापि

कण्ठ्या । पंचं सो विहरत् । ते षचारि विहरमाणा शिष्टपरद्विषणपरमन्त्रो चन्द्रघाटं देवतलं, पुषेण करकंद् पयिद्वो, दक्षिण
 णेणं पुन्मुहो, एष सेसाधि, किद् साहुस्स अन्नहामुहो अच्छामिचि तेण दक्षिणोणाधि मुह कय, नमी अयरंण, तभो
 वि मुह, गंधारो उत्तरेण, तभो वि मुह कयंति । तस्स य करकहुस्स वाहुसो कद्, सा अरिपि च्येव तेण कद्दयणं गदाय
 मसिण मसिण कण्णो कद्दुद्दभो, सं तेण एणाय सगोविय, त पुन्मुहो पेच्छद्,—‘जया रज्जं च रठं च, पुरं अंतेवरं सदा ।
 सवमेय परिच्चज्ज, सचयं किं करेसिमं ? ॥ १ ॥ सिलोगो कठो जाय करकंद् परिचयणं न देद् सद्य नमी पयणमिमं भणद्—
 जया से पेद्द रज्जे, कया किच्चकरा चद् । तेसिं किच्चं परिच्चज्ज, अन्नकिच्चकरो भयं ? ॥ २ ॥ सिलोगो कठो, किं मुम एयरस
 आत्तसिगोचि । गंधारो भणद्—जया सध परिच्चज्ज मोक्खाय पद्दसी भयं । परं गरिहसी कीसं, अत्तनीसेवकारए ॥ ३ ॥
 सिलोगो कठो, तं करकंद् भणद्—मोक्खममं पवण्णानं, साद्दण धमयारिणं । अदियरथं निपारन्ते, न दोसं पत्तुमारिहसि ॥ ४ ॥
 सिलोगो—‘कसव धा परो मा धा, विसं धा परिअत्त । भासियया दिया भासा, सपक्खगुणकारिणी ॥ ५ ॥ सिलोगो,
 श्लोकद्वयमपि कण्ठ्यं । तथा—

१ एव स विहरति । ते क्वचारो विहरत्सः क्षितिप्रविहितवगारमन्त्रे चन्द्रघाटं देवतलं (तत्र) पुषेण करकंद् : मसिहः दक्षिण पुन्मुहाः पृथं एषा
 धि कयं साधोरन्त्यतोपुच्छिक्खामीति तेन दक्षिणक्खामसि मुष क्ठ भूमिपरेश तन्नामसि मुळं पाण्यार चत्तेण तन्नामसि मुष क्ठमसि । तन्न च
 करकन्तोर्ध्वो क्ठ्याः साभस्सेव तेन क्ठ्याएव पुरीत्या माधुज माधुज कर्वाः क्ठ्यादियः तए तेसैकव संगोचितं तए पुन्मुहाः देवते श्लोका क्ठ्याः पाठार
 करकंद् । प्रतिवचनं च दधाति ताएव क्षिप्रं चक्ष्मिर्दं मयसि । श्लोकाः क्ठ्याः, किं त्वमेतन्नाऽऽहुक्क इति ? पाण्यारो मसिहो—श्लोकाः क्ठ्याः सं करकंद्
 धति—श्लोकाः, श्लोकाः

जहा जजताह(न) कडाह, वनेहाह न थिर जले । घहिया घहिया सल्लि, लनहा सहर घहणं ॥ १३१९ ॥
सुधिरंधि थकुडाह होहिसि अणुपमजमाणाहं । करमधियाकपाह नयकुसागारबंटाह ॥ १३२३ ॥

इधमधि गाधाद्रय कण्ठमेप, सार्णं सघाण दधविचस्सगो, वं रज्जाणि ससिभयाणि, भावधितस्सगो कोहादीर्णां, विच
ससगोचि गय २५, इयाणिं अप्पमाएत्ति, ण पमाओ अप्पमाओ, सत्थोवाहरणगाहा—

रापगिहमगाहसुधरि मगाहसिसी पवमससथपक्खेवो । परिहरियथप्यमत्ता नहं गीय नवि य जुक्का ॥ १३१४ ॥
इमीए यक्खसाण—रायगिहे णयरे जरासंघो राया, सस्स सघप्यहाणाओ धो गणियाओ—मगाहसुंदरी मगाहसिसी य, मग
हासिसी थिंवेह—अह एष न होज्जा हा मम अओ माण न सदेज्जा, राया य करवजत्थो होज्जथि, सा य सीसे छिहाणि
मगाह, साहं मगाहासिसी नट्टवियसमि कण्ठियारोसु सोषजियाओ संघजियाओ विसपूवियाओ सूधीओ केसरसरिसियाओ
स्विसामो, ताओ पुण सीसे मगाहसुंदरीए मयहरियाए कट्टियाओ, कहं ममरा कण्ठियाराणि न कट्ठियथि चूपसु निज्जिं ।

1 एवं सर्वेषां इधमनुसर्षाः नए राज्याण्युधिस्रताभि, मावणुसर्षां कोवादीर्णां । सुत्थं इति परं इदादीमप्रमाह इति य प्रमादोऽप्यप्रः पत्रो
दाहस्सयाया । जहा इहावधान—राहणुह वगरे जरासन्धो हाहा वल सर्वमत्थो हे मन्थिहे—मयचमुधरी मयवलीह मावलीधिवत्तवसि पचेया य अवेए जहा
नय काओ मान क्कवधए, ताहा य करवज्जओ भवेमिंथि सा य सत्थानिधयाभि मायंथि वदा मगावलीर्णुवादिपचे कर्म्मकारेणु सोधर्म्मका मज्जां विवत्ता-
सिंथाः सूधराः क्पावट्टयाः धेविचवर्म्म, एण पुनक्कहा मगावमुधुपां मदवत्तिका वज्जाः कय भमराः कर्म्मकारेणु वागाव्ज्जिणं । चूपसु क्पासिं

वन्तः, के १-दीप्ता अपि-रोपणा अपीत्यर्थः, वर्षितवृषभा-बलोन्मत्तवलीयर्दी इत्यर्थः, सुतीक्ष्णभृश्रा अपि घासीरेण
 बलेन । पौराणः गतदर्पः गल्लक्षयन चलद्वूपमोषः, स एवाय वृषभोऽधुना पशुगपरिषदणं सदृ, धिगसारः ससार इति,
 सर्वप्राणभृता चैवेयं वार्तेति सस्मादलमनेनेति, प्रथ सन्बुद्धो, जातीसरण, निगामो, विदरइ । इभो पचात्तसु अणप्यसु
 कपिष्ठे णयरे पुन्मुष्टो राया, सोधि इंदकेवं पासइ लोपण महिज्जंतं अणोपकुडमीसहरसपदिमंडियाभिरामं, पुणोयि सुप्यव,
 पट्टियं च अमेभसमुत्ताणमुधरिं, सो संबुद्धो, तथाऽऽइ माप्यकारः—

जो इदकेवं समलक्षिय सु, ददु पढंत पविसुत्प्यमाण ।

सिद्धि अरिद्धि ससुपेहिया ण, पचालराया धि समिपस्व धम्म ॥ २१० ॥ (ना०)

निगद्यसिद्धैव, विदरइ । इभो य विदेहाजणपय महिजाए णयरीए नमी राया, गिजाणो जाओ, दवीओ चदण धमति
 तस्स दाहपसमणानिभिध, वलयणि सलसलति, सो भणइ—कक्षापाओ, न सहामि, एकाह अपणीए जाय एवका अरुट्ट

१ एव संबुद्धः जातेः कारणं सिद्धं विदरति । इतम पात्राद्वेपु अणपरेपु कान्पीस्ये वगरे पुमुंयो रात्रा कोसि इत्यरेदुं वरसदि काहव मद्यमात्र
 यनेककसुपराकासहृषपरिमिडिताभिराम, पुनरायि सुप्यमार्क, पठितं कानेपयसूत्राथासुपरि स संबुद्धः विदरति। इतम विदेहजदरे धिपिकादी नगध। कमी
 रात्रा रात्राओ जातेः, देवयस्यन्त पर्यवसिध तस दाहपसमवनिभिध एकपाधि सादरसिध स मन्नादि—कजापात, व सदे एककफिजवर्धन वाहर्
 केवसिडवति,

क्षयो नसि, राधा भणार—ताणि बलयाणि न बलबलैरिति ।, अथणीयाणि, सो वेण युक्त्येण अरसाहसो परकोणामिभुवो
 चितेर—बहुपाण दोसो एगस्स न दोसो, संयुवो, तथा चार—

बहुपाण सारय सोभा, एगस्स य अस्सदयं । बलयायां मयीराया, निक्खंतो मिहिराहियो ॥ २११ ॥ (आ०)

कण्ठा, पिहरार । इओ य गंधाराविसए गुरिमपुरे णपरं नमार्हं राधा, सो अन्नया अणुअत्तं निमाओ, वेणुइ वृयं
 कुसुमिय, वेण एगा मंअरी गहिया, एय स्यापारेण सयवेण कदावसेसो कओ, पडिनिपयो पुच्छइ—कहिं सो वृयकस्सो ।,
 अयवेण कहियं—एस सोचि, कह कदाणि कओ ।, ठओ भणइ—अं सुवमेहिं मंअरी गहिया पन्ना सवेण स्यापारेण
 गहिया, सो चितेर—एय रज्जसिरिचि, जाय अउरी साव सोदेइ, अजाहि एयाए, संयुवो । तथा चार—

जो वृयकस्स सु भणाहिराम, समजतिं पङ्कवपुष्पविसं ।

रिचिं अरिचिं ससुंवेहिया ण, गंधाररापायि समिक्ख पम्मं ॥ २१२ ॥ (आ०) ॥

१ आरो भाति तादा भयति—तामि बलवामि न एवयमि १ अयमीतामि स वेव सुन्नेवाग्गाहः पाकोकामिभुवविचिन्वपति—बहुपा दोसो
 नैकस दोषः संयुवः । चितेरति इत्थं गान्धाराविसये गुरिमपुरे अगरे जणवी तादा सोअप्यदयगुणवामिं मियवः मेकते वृत्तं कुसुमितं वेमिका मज्जति गृहीता
 एव स्यापारेण गृहणा कायावपाः इतः मतिविरुदा। इणुति—अ स वृत्तवः । अमासेव कथितं—स एव इति कयं कादीकता, १ तयो मज्जति—अज्जना
 मज्जति गृहीता एवाए सर्वेव एवावारेण गृहीता, स चितेरति—एव तादासीरिति, आरहिं—आए कोमते अरसाहसा संयुवः ।

धन्तः, के ?-दीसा अपि-रोपणा अपीत्यर्थः, दर्शितवृषभा-धलोन्मत्तधलीवर्षा इत्यर्थः, सुतीक्ष्णभृङ्गा अपि दाररीणे
 बलेन । पौराणः गतवर्षः गलक्षयनः खलद्वेषमोघः, स एषाय वृषभोऽयुना पङ्कगपरिपट्टण सह, धिगसारः ससार इति,
 सर्वपाणभृता वैवेय धार्त्तसि ससादलमनेनेति, ध्व सन्मुञ्चो, ज्वातीसरण, निगमो, विहरइ । इओ पञ्चालसु अणयपसु
 कंचिल्ले णयरे हुन्मुहो राया, सोधि इदकेदं पासइ लोपण महिज्जंतं अणोयकुट्ठभीसहरसपट्टिमहियाभिरामं, पुणोपि सुत्वं,
 पट्टिय ख समेभममुत्थाणमुधरिं, सो संभुञ्चो, तथाऽऽइ माप्यकारः—

ओ इदकेदं समलकिय सु, वहु पञ्चल पधिसुत्पमाणा ।

रिद्धि अरिद्धि समुपेहिया ण, पंचालराया धि समिक्ख धम्म ॥ २१० ॥ (भा०)

निगदसिद्धेय, विहरइ । इओ य विदेहाखणयए महिलए णयरीए नमी राया, गिजाणो जाओ, दयीओ चट्टण घसति
 तस्स दाहपसमणानिमिच्च, वलयाणि खलखलति, सो भणइ—कजायाओ, न सहामि, एकैक अयणीए जाय एएव्वा अउउइ,

१ पदं संभुद्धः, जातेः कारत्वं शिंशः विहरति । इतश्च पाञ्चालेषु अरण्येषु कान्यकीये नगरे वृहस्पतिराजा सोमधि इत्यनेन परधति कादव मद्राम्ना
 धनेककपुपादाकासहस्रपरिमिद्धाभिराम मुदराधि सुत्पमानं, पठितं कान्येयमृत्पाणामुपरि स संभुद्धः विहरति । इतश्च विदेहजनान्दे मिथिकानो नगरः । नमी
 राजा म्जानो जातः देवपञ्चान् पदं पठितं तस्मै पाहमसमवधिसिद्धं, कजायादि धारयति स मज्जति—कजायाताः न सहै एकैकियवर्दान् कारइ
 कैक्यसिद्धिः,

सर्वो नरिषु, राधा मण्ड-जाणि षडयाणि न लल्लल्लोति १, अथनीयाणि, सो वेण सुक्सेण अत्रमाहभो परलोणमिमुहो
 चितेर-बहुयाण दोसो एगस्स न दोसो, संजुजो, तथा च्वाह—

बहुयाण सर्वय सोळा, एगस्स य असर्वयं । बलयाण ममीराया, निक्खल्लो निहिल्लो ॥ २११ ॥ (भा०)

कण्ठ्या, विहरत् । रभो य गंधारापिसए पुदिमपुरे णपरं नगार्हं राधा, सो अत्रया अणुअत्तं निगाओ, वेच्छत् चूयं
 कुसुमियं, वेण एगा मज्जरी गहिथा, एय स्वधापारेण लयंतेण कक्षायसेसो कभो, पठिनियत्तो पुच्छत्—कहिं सो चूयकस्सो १,
 अमत्तेण कहिंयं—एस सोत्ति, कद्द कक्षाणि कभो १, तभो मण्ड-अं सुक्सेहिं मज्जरी गहिथा पच्छा सवेण स्वंधापारेण
 गहिथा, सो चितेर-एयं रज्जसिरिति, आय अज्जरी ताव सोहेद्द, अल्लहि एयाए, संजुजो । तथा च्वाह—

जो चूयकस्स तु मणाहिराम, समज्जरिं पल्लवपुष्पसिंसं ।

रिद्धि अरिद्धिं ससुपेहिथा ण, गंधाररायावि ससिक्ख वसम् ॥ २१२ ॥ (भा०) ॥

१ एतरो नासि तावा भन्ति-आसि पक्कयादि य एतएयसि १ अथनीयानि स वेव सुक्सेणाम्माहवः एतकोणमिमुहमिज्जल्लपठि-बहुना दोषो
 नरस दोषः संजुजः । चितेरि एतव पायापिचये सुदिमपुरे वगरे वगादी तावा सोअयसमज्जरादी विरिणः मेवते चूय कुसुमियं वेदीका मज्जरी पुरीठा
 वत्तं स्वधापारेण पुक्कगा काक्षायावः क्कः पठिणीह्वत्तः पुष्पसि-अ स चूयकस्सः १ अमत्तेव कथित-स चूय इति कर्त्तं काहीकुण, १ तसो मज्जरी-वत्तवा
 मज्जरी पुरीठा वत्तए सर्वेव स्वधापारेण पुरीठा, स चितेरपठि-एय राज्यपीरिठि, पावटिह्वत्तए सोमते अज्जमववा संजुजः ।

मम गामति, भणार-ञं ते रुच्यत् त गेण्टु, सो भणार-ममं चपाए परं वहिं देहि, चाहे ददियाहणस्स छेहं देइ, ददि मम
 एगं गामं अह सुम्भञं रुच्यत् गामं धा णयर या त देमि, सो रुद्धो-बुद्धमायगो न ज्ञाणत् अप्पय तो मम खेइ देइत्ति, दूएण
 पट्टियागएण कट्ठियं, करकंठुओ रुद्धो, गओ रोहिज्जइ, जुद्ध च यट्ठइ, तीए संजतीए सुयं, मा जणक्खओ दोउत्ति कर
 कंठु ओसारेत्ता रहस्सं भिंदइ-एस सव पियत्ति, सेण साणि अम्मापियराणि पुत्थियानि, सेहिं सन्नायो कट्ठिओ, नाम
 मुहा कथउरयण च दापिय, भणार, माणेण-ण ओसरामि, चाहे सा चंप अइगया, रणो परमसेवी णाया, पायपट्टियाओ
 दासीओ पकण्णाओ, रायाएयि सुय, सोयि आगओ पट्टिआ आसण दाऊण सं गहमं पुत्ठइ, सा भणार-एस सुमं जेण
 रोहिओत्ति, तुद्धो निगाओ, मिळिओ, दोयि रज्जाइ ददियाहणो तस्स दाऊण पायओ, करकंठु महासासणो जाओ, सो
 य किर गोत्तल्लियिओ, तस्स अणेगाणि गोत्तल्लणि, अणया सरयफाले एगं गोयत्थुआ गोरगचं सयं वेत्थइ, भणार-एयस्स

१ माहं मामभिरि भवसि-मखे रोचते ए पुहत्त ए भवति-मम चपायां गुर वम देहि एहा ददियाहणाय छेज ददाति ददि म एकं माम अहं वव
 यो रोचते मामो वा भगर् वा ए ददासि, ए इह-बुद्धमायहो व जावाति अजमावं एतो माहं छेए ददामीदि इतेन मत्तागोव वधिवं करकंठु इहः गता
 रोचयति, पुहं च वर्यते तथा संवसा सुव मा अजयवो मूत्ति करकंठुसयतावं एहं भिदसि-एय एव विवेति तेन वो माताविठो वुद्धो जन्तो संजाओ
 कटिवाः नाममुद्गा कम्बज्जलं च द्दसिंते भवति मागेव-आपसामि एहा सा चामामठियता एओ पुहमापाय्ठी जस्ता दाययिता एओ रोमिंत्तं जपाः
 एहायि सुव धोउयि अस्सतो वदियाहणस्सवं ददाता सं पार्थ पुत्थयि सा भवति-एय एव वेव इह इति एहे भिंताः भिंतिवो हे अयि एाहे ददियाहण
 एते वत्ता मवतिता, करकंठुमहासासणो जाता, ए च किर गोत्तल्लिया एज्जमेवमि गोत्तल्लि, अणया एाएकाल एक गोत्तल्लं गोरगचं ववं देवत
 मपति-एवत्त

भापरं मा गुरेज्जह, अथा वह्निभो होह तथा अक्षाणं गावीणं बुद्ध पाएज्जह, सो गोवाला परिगुणोति, सोधि उच्चविसाणो
 स्वपवसहो जाभो, राया पेच्छह, सो सुद्धिअभो कभो, गुणो कालेण आगभो पेच्छह महाकायं वसहं पडुपरिं वह्निअंतं,
 गोवं पुच्छह—कहिं सो वसहोसि ?, सेहिं याविभो, पेच्छंतो वभो विसण्णो धित्तंतो संगुज्जो, तथा आह भाअकारः—
 सेयं सुजायं सुधिअलसिंतं, जो पासिया वसअं गोहुअज्जे ।

रिद्धि असादिं ससुपेहिया णं, कलिंगरायावि समिअल पम्म ॥ २०७ ॥ (भा०) ॥

गोहंगणस्स मज्जे देक्खिसरेण जस्स अअति । दिस्सावि वरिपवसहा सुत्तिअलसिंगा संरीरेण ॥ २०८ ॥ (भा०) ॥
 पोरानापगायदप्यो गस्सतनयणो अलतवससोहो । सो वेव इभो वसहो पडुपपरिघहण सहर ॥ २०९ ॥ (भा०) ॥

गायाअयस्स व्याकथा—अवेस—शुद्धं सुआतं—गर्भदोपधिकल (सुधिअक) शुद्धं—विभागस्सअमशुद्धं यं राजा हृष्टा—
 अभिसमीक्ष्य धृपभ—प्रवीस गोष्ठमभ्ये—गोकुलासः पुनश्च तेनैयानुमानेन कृद्धिं—समृद्धिं सम्पदं विभूतिमित्यर्थः, तद्विप
 राता याकृद्धिं च संभेस्य—असारतयाऽऽलोच्य कलिङ्गा—अनपदात्तेषु राजा कलिङ्गराजः, असाधवि समीक्ष्य यमि—पर्वा
 लोच्य धर्मं सम्युक्तं इति पाक्ष्यशेषः । किं चित्तयन् ?—‘गोहंगणस्स मज्जे’ सि गोष्ठाङ्गणस्यान्तः देक्खित्तवसहस्य यस्य अङ्ग-

१ भापरं मा गुरेज्जह अथा वह्निभो होह तथा अक्षाणं गावीणं बुद्ध पाएज्जह सो गोवाला परिगुणोति सोधि उच्चविसाणो
 स्वपवसहो जाभो गुरोः कालेण आगभो पेच्छह महाकायं वसहं पडुपरिं वह्निअंतं गोवं पुच्छह—क
 र्मादिप्यपरं संगुरः । • सप्तपारं प्र

मम गामंति, भणइ-जं ते रुचइ स गेणइ, सो भणइ-ममं वंपाप परं तहिं देहि, ताहे दहिवाहणस्स छदं देइ, दहि मम
 एगं गामं अह तुम्ह जं रुचइ गामं वा णयर वा त देमि, सो रुहो-दुहमायगो न आणइ अप्पय वो मम छेदं देइसि, दूएण
 पट्टियागएण कट्ठियं, करकहुओ रुहो, गओ रोहिज्जइ, जुद्धं च वट्टइ, तीए सज्जतीए सुय, मा अणकस्सओ दीवसि कर
 कंडु ओसारेसा रहस्सं भिंएइ-एस तव पियसि, वेण ताणि अम्मापियराणि पुच्छियाणि, वेहिं सन्नायो कट्ठिओ, नाम
 मुहा कंषळरयणं च दावियं, भणइ, माणेण-ण ओसरामि, ताहे सा चप अइगाया, रणणे परमवैती णाया, पायपट्टियाओ
 दासीओ परुष्णाओ, रायाएयि सुयं, सोवि आगओ वट्टिसा आसणं दाऊण स गहमं पुच्छइ, सा भणइ-एस तुमं अेण
 रोहिओसि, मुहो निगाओ, मिळिओ, दोधि रज्जइ दहिवाहणो तस्स दाऊण पवइओ, करकंडु महसासणो आभा, सो
 य क्खि गोचलपिओ, तस्स अणेगाणि गोचलाणि, अणया सरयकावे एग गोयच्छुणं गोरगासं सय पेच्छइ, भणइ-एयस्स

१ महां मामंसिद्धि, भवति-एवमे रोचते त गृहण्य स भवति-मम अन्त्यायी पुर तत्र देहि तदा दधिवाहणाय तेन ददाति देहि मे एक माम अर्हं तत्र
 यो रोचते मामो वा नयार् वा तं ददासि स इहः-दुहमासदो न आवाति अरमानं ततो महां छेद ददातीति दूतेन मन्नागातेन कथितं करकण्डु इहः मता
 रोचयति, मुद च वचंते, तथा संवसा सुव मा अणकयो मुद्धेति करकण्डुसयसायं रहसं भिगसि-एय तत्र पियेति तेन वो मावावितो मुहं। तान्नां सन्नायः
 कथितः। नाममुहा कम्बळरय च वट्टिते, मवति मायेन-वापसामि तदा सा अन्त्यामठियका राजो पुरसायात्थी सान्ना पाएयठिया दान्ना रोहिणु अणः।
 राजासि सुव सोप्पि अन्त्याओ वन्निवास्समं दान्ना तं गमं पुच्छति सा भवति-एव तव वेन कण्डु इति एवो सिंताः सिद्धिओ हे अस्मि एगवे दधिवाहण
 एवमे वन्ना मन्निवता, करकण्डुमहासासणो आभा स च क्खि गोचलपिय, तज्जानेकसि योक्कसि अन्त्याया वात्काळ एक मोवासक नीरमानं एवं देयते
 सपठि-एवमे

भापरं मा शुद्धेज्जह, अया वह्निभो होत्र तथा भक्षणं गावीर्णं पुत्र पाएज्जह, सो गोवाला परिमुपैति, सोवि तज्जचविसाप्सो
 स्वधवसहो जाभो, राया पेच्छह, सो मुद्धिज्जभो कभो, पुणो कालेण भागभो पेच्छह महाकायं वसहं पनुपदिं परिज्जतं,
 गोवे पुच्छह—कदिं सो वसहोसि ?, सेदिं दाविभो, पेच्छंओ तओ विसणो विंसेंओ संजुओ, तथा चाह भाव्यकारः—
 सेयं सुजायं सुविमससिंणं, ओ पासिया वससं गोहुमज्जे ।

रिदिं अकदिं समुपेहिवा णं, कलिंगरायावि समिकस धम्म ॥ २०७ ॥ (भा०) ॥

गोढंगणस्स मज्जे वेक्किपसरेण जस्स भज्जति । दिस्तावि दरियवसहा मुत्तिकससिंणा संरीरेण ॥ २०८ ॥ (भा०) ॥
 पोरानापगपदप्यो गत्तनपणो चलत्तवससोहो । सो वेव इभो वसहो पनुयपरियाहण सहर ॥ २०९ ॥ (भा०) ॥

गाथात्रयस्य व्याख्या—वेव-शुक्लं सुजात-गर्भदोषविकल (सुविमक) शुक्ल-विभागस्य समष्टुर्लं यं राज्ञा हृष्टा-
 अभिसमीक्ष्य वृषभ-प्रतीत गोष्ठमध्ये-गोष्ठलातः पुनश्च सेनेषानुमानेन क्कदिं-समुद्धिं समपदं विभूतिमित्यर्थः, तद्धिय
 रीता च्चाम्कदिं च संपेक्ष्य-असारतयाऽऽखीच्य कलिङ्गा-जनपदास्तेषु राज्ञा कलिङ्गराजः, असावपि समीक्ष्य धर्म-प्यर्था
 खोच्य धर्म समुद्ध इति याक्यदोषः । किं धित्तयन् ?—‘गोढंगणत्स मज्जे’ चि गोष्ठाङ्गणस्यान्तः वेक्कितसहदस्य धस्य भग्ने-

१ भापरं मा शुद्धेज्जह अया वह्निभो होत्र तथा भक्षणं गावीर्णं पुत्र पाएज्जह इति गोवालाः परिमुपैति सोऽप्युच्यतमेषां भावा राज्ञा
 मज्जे संमुद्धिः इतिः पुनः कालेण भागभो पेच्छह महाकायं वसहं पनुपदिं परिज्जतं, गोवे पुच्छह—कदिं सो वसहोसि ?, सेदिं दाविभो,
 पेच्छंओ तओ विसणो विंसेंओ संजुओ, तथा चाह भाव्यकारः । • समत्पारं म०

मम गामंति, भणार-अं तं रुखार तं गेण्ड, सो भणार-ममं धंपाप परं ठहिं देहि, ताहे दहिवाहणस्स उदं देइ, दहि मम
 एयं गाम अह सुअस अं रुखार गामं धा णयरं धा त देमि, सो रुडो-रुडमायगो न जाणार अप्पय सो मम उंइ देइसि, दूएण
 पडियाणएण कहियं, करकडुओ रुडो, गओ रोहिअर, जुअ च धइर, तीए सज्वतीए सुय, मा सणकसओ होठधि कर-
 कडु ओसारेसा रहस्सं भिदइ-एस तव पियसि, तेण ताणि धम्मपियराणि पुच्छियाणि, तेहिं सउभापो कहिओ, नाम
 सुदा कसळरयण च दाधियं, भणार, भाणेण-ण ओसरामि, ताहे सा धंप अइगपा, रणो परमवोती णापा, पापयटियाओ
 दासीओ परुणाओ, रायाएधि सुय, सोधि आगओ यदिसा आसणं दाकण तं गउमं पुच्छइ, सा भणार-एस सुम अेण
 रोहिओसि, सुडो निगाओ, मिलिओ, दोधि रअार दहिवाहणो तस्स दाकण पइइओ, करकंडू महासासणो जाआ, सो
 ए किर गोउउधियो, तस्स अणेगाणि गोउउकाणि, अणया सरयफाले एग गोपच्छमं गोरगसं सयं पेच्छइ, भणार-एयस्स

१ महां प्राममिदि अयसि-पये रोचते त पुराण स भवति-मम अम्यावां पूर उव देहि तदा दियवारनाव उेव ददासि ददि मे एक प्राम अदं उव
 वो रोचते प्रामो वा वपत वा उ ददासि स वरः-हुडमायदो व जावाति अममार्तं ठतो महां छेपं ददसीति इतेव प्रसायतेव कथितं काकर इरः गवा
 रोचवति सुद च वचंते उवा संवसा सुठ मा अतकपो धुदिदि ककरुयपसायं रहसं धिवसि-पुय उव धिठेठि तेव वो मातावितरो पुंः वाग्वी मनावाः
 कथिताः नामसुत्रा कसळरयण च दधिसि, मयसि मादेव-वाएसासि उदा सा अणामठिगवा रामो पूरमावाग्गी अता पाइयठिका दसो रोधितं अमाः
 रायासि सुठ सोउधि अममार्तो वसिदवाःअसयं दणा तं गमं पुच्छसि सा भवति-पुच तं वेव इद इति पुहो मियंताः मिलिदो रे अधि एउे देहिवाहण
 एउी दणा मयसिठाः करकण्डूनीहासासणो जाताः स च किर गोउउधिये, उसायेकमि गोउउकासि अम्यरा सात्काठि इर गोवत्सदं दीगार्थं सव देसतं
 मयसि-पुठस

श्वरभ्यो युष्मिन्भ्यो-किं न देसि ?, मण्ड-भद्र एषस्व पद्वगस्व पद्वार्षेणं राधा भविस्वामि, ताहे कारभिया इति कण
 भणंति-अथा शुभं राधा भयिज्यासि तथा एषस्व मरुत्स्व गामं देज्याहि, पविष्यणं तेण, मरुत्पण अण्ये मरुथा भित्तिज्या
 गहिया अहा मारेमो तं, वरस पितृणा सुय, ताणि विष्णिचि नद्राणि आष कंचप्युर् नयाणि, एत्थ राधा मरु, रज्यारिहो
 अण्यो नरिथ, आसो अहियासिभ्यो, सो सस्व सुजगस्व मूलमागभ्यो पयाहिणं काकण ठिभ्यो, आष उक्खणपाण्यहि दिहो
 उक्खणजुयोसि अयसहो कभ्यो, नदिपूराणि आहयाणि, इमोयि विषंभो वीसरयो वडिभ्यो, आसे विजगो, मार्गगोसि
 भिज्यारया न देसि पषेसं, ताहे तेण पद्वरयणं गहियं, अठिभारत्तं, मीया ठिया, ताहे तेण पाण्डहाणगा हरिएसा भिज्या-
 रया कया, उक्क ष-दपियाहनपुत्रेण, रासा सु करकण्डुना । धाटहनकथासाभ्यासाण्डाहा भासाणीकथाः ॥ १ ॥ तस्व
 पिरपरनामं अयइतगोसि, पच्छा से तं येइगरुक्यकय नामं पइट्टिय, करकंडुसि, ताहे सो मरुगो भागभ्यो, मण्ड-देइ

१ श्वरः इह-किं न देसि ? भवति-अहमेवम इहकस्व मन्त्रेण राधा भविस्वामि तथा कारभिया इतिवा मन्त्रि-अथा तं राधा मरेमो
 एका मासनाम मम इयाः महेरव देव मरुत्केण अन्वे माहयाः साहायक्य पुरीषा कया माहात्मका, एत भिया सुतं ते अयोधी गताः पाण्ड काण्डचतुर्
 गताः एव राधा सुतः शत्रुगर्होभ्यो भासि अयोधियवासिना, एतस सुतस पार्थसागातः महेरिच्यं कृत्वा कियते पाण्डवस्यार्थेभ्यो कृष्णकुण्ड इति अथाप्य ।
 इतः अर्जुनोभ्यामहाभ्यो अथमपि विनृपमसाधो विजया वरियत । अथ भिकसाः माण्ड इति भिन्नादीना न इति मरेव एता देव इतसं पुरीषं
 नरकिन्दुयात्सवं भीष्मा भियाः एता एव वात्स्यायनाप्युभया इति कथा विष्णोदीपा कथाः । एत विट्पुत्रासाभ्यामीत्युक् इति पञ्चात्म एव येरकण्डुं नाम
 महेरिचं, कारभ्यीसि एता स मासना भागतः, मन्त्रि-देइ

तेषां अल्पगो भञ्जाप सभक्षिभ्यो, सा अञ्जा तीप पाणीप सह भेक्षियं परेह, सा य अञ्जा। संवतीहिं पुच्छियथा-किं गत्सो ? , भणार-मयगो आभो, सो मए चरिभओचि, सोचि सवहुर, ताहे दारगेहिं सभ रमसो दिभाणि भणार-अदं तुभं राया मम तुभमे करं देह, सो सुककच्छए गारिप, ताणि भणार-मभं कडुयह, ताहे करकंडुचि नाम कय, सो य तीप सवतीप अणुरचो, सा से मोदगे वेह, अं वा भिकसं लहह, सवह्मिभ्यो मसाणं रकसह, तस्य य दो सजया केणह कारणण व मसाणा गया, साय एगास्य वसीकुदंगे दहगा पेच्छंति, तस्येगो दहलकसणं जाणह, सो भणार-ओ एयं दंढग गणह सो राया हयदं, किंतु पच्छिच्छयभो जाव अण्णाणि वचारि अगुजाणि वहुर, ताहे जोगोचि, तेषा मायंगेण एगेण य धिज्जारएण सुय, साह सो मरुगो अल्पसागारिए सं चवतंशुल खणिकण छिंदह, तेषा य चरेण दिधो, चदाचिभ्यो, सो तेषा मरुएण करण णीभ्यो, भणार-वेहि से वरुगं, सो भणार-न वेसि, मम मसाणे, धिज्जारभ्यो भणार-अण्णं गिणह, सो नेउह, मम एएण वज्ज, सो

१ वेजामयो मायसि समसिंठ। सा भायं तथा पात्वा सह भेदी वरयति सा भायं संवतीभिः। एहा-क पार्थः ? भवति-सुलभे दाण्डना मयो विस्तार इति सोऽपि संवतीते तथा वारकैः समं रसमाभ्यो विरामार् मयसि-अह भवतां राजा महां पूयं करं दत्त स शुष्ककण्ठापुरीतः। तान् भवति-सो कएव चत, तथा करकण्ठसिंठि नाम कुपं स च तस्या संवतीं जगुरात्तः। सा तस्यी मोदकस्य ददाति यो वा भिक्षां कसते संददा। इमांश्च तस्यि सव व ई। सपए केगच्छकारयेव तए समाधानं पटी वावदेकव वसीकुदगे वरुवं भेजेते ठीको दारकस्यं जावति स भवति-व एदं दारक पुच्छति न ताता भवति किंनु मदीक्षितव्यो पावदव्यात् अपुरेण्डुकात् वरुंते तथा बोस्य इति तचेव मातहेनेकेव च विरामार्थेरेव सुतं तथा स भाष्योऽप्यव्यापारिंके स अगुह्णुव वसि। वा विवदि तेष च वेरेव ददाः वराक्षितः। स तेष भाष्येरेव करणं (त्यावाचव) नीतः, भवति-वेहि मयं द्वादकं स भवति-व ददासि, मम इयमाने विराता- सीवो भवति-सवर्धं गुराव स भेच्छति ममेतेन करणं, स

निरन्तरं गच्छेत् न च गच्छति, सा वि दक्षिणा नीचा निम्नाण्डं अद्वयं आद्य तिसारभ्यो वेच्छद् एव महत्सहाक्य, तत्र
 अण्डो, अभिरमद् इती, इमा वि सणिरमोरथा उचिष्णा, द्वाभ्यो विसा अथापंती एणाए विसाए सागारं भवं पञ्च
 अकारथा पद्मविद्या, आद्य दूरं पञ्च ताव तावसो विदो, सत्स मूलं गथा, अभिवाविभ्यो, तस्य गच्छद्, तेण पुच्छ्या-
 क्थो भम्मो ! इहागथा !, ताहे क्थेह सत्सायं, वेदगत्स पूथा, आद्य दक्षिणा भाणिया, सो च तावसो वेदगत्स निपञ्चभ्यो
 तेण आसासिया—मा धीद्विद्वि, साहे वणकलाहं देह, अक्थावेणा क्थवि दियहे अद्वयीए निकेद्विणा प्थोहिंते अन्नायं
 अगद्विसभ्यो, एतो परं इत्थयादिया भूमी, च न क्थद् मम अतिक्रमिदं, आहि एस दत्तपुरत्स विसभ्यो, दंतचक्रो राथा,
 निगया सभ्यो अद्वयीभ्यो, दत्तपुरे अज्जाण मूले पवदथा, पुच्छियाए गच्छो नाद्विक्खभ्यो, पक्खा नाए मयहादियाए अाको
 वेह, सा वियाता समणी सह पागमुदियाए कंषत्तयणेण य वेदिदं सुसाणे उक्थेह, पक्खा मसाणपातो पाणो, तेण गद्विभ्यो,

१ अित्तन्तो गच्छन्तो अथी सायसि की नीजा सिधोनुजामदवी पावदुयादिसः मेकते इह महत्सिमाहत्कमं उक्थातीर्थः अथित्तते इती इवसि
 दद्विसुक्थोधीभ्यो इयसिचोऽज्जावन्थो एकसो सिधि साकारं मत्तं मसाण्वाव मयद्विवा तावदूरं यथा तावजायसो एवः तत्र मूलं एण अथिवाधीवः। तत्र च
 कुपि च यथा—कुतोऽयं ! इहागथा !, यथा अथवि सत्साय, वेदकस इद्विदा तावद्विद्विराऽऽयीता च च तावसवेत्तकस सिक्का तेनाअशिया—मा धीधीवि
 यथा अथअन्नि एथासि अथिद्विद्विवा अद्वयीते सिक्कावेतोऽसाकमद्विचो एतो अत्रः परं इत्थया मूमी, तद् च अथतेऽसाकमद्विक्कायं
 धाद् इत्थयासि विचव द्वा, इत्थयते एता सिधोता एतोऽयथा। इत्थपुरे अथवेत्तं मूलं मयद्विवा पुदवा पर्यो अन्नातः अते पसासहाक्येद्विक्का अाको
 अथसि यथा महत्सहाक्यो अन्नी अह अन्नापुरवा तत्तन्नेव च वेदसिक्का मयथाने उक्थसि पथाए इत्थयाण्वाका पावदोव पुरीका।

पंसा, भिक्खं गहियं, एवं उत्तरगुणा न भग्गा । एवं उत्तरगुणपञ्चकस्साणं २३, पञ्चकस्साणिचि गयं २३ । इयाणिं विवस्स
 गोसि, विवस्सग्गो बुधिसो—इवओ भावओ प, सस्य दवविवस्सग्गो करकट्टादओ उदाहरण, तथाऽऽइ भाव्यकार —
 करकट्टु कल्लिगोसु, पञ्चालेसु य इमुसुहो । नमीराया धिवेहेसु, गयारेसु य णग्गणी ॥ २०६ ॥ (भा०) ॥
 वसभे य इवकेऊ वल्लय अये य पुत्थिय बोही । करकट्टुइमुसुहस्सा, नभिरस गयाररओ य ॥ २०६ ॥ (भा०) ॥
 इमीए वक्ख्साणं—चपाए व्हियाहणो राया, वेह्गपूया पत्तमावर्इ देवी, सीसे होहो—किहऽइ रायनपरथण नयधिया
 तज्जाणकाणणाणि विहरेज्जा १, ओह्गगा, रायापुच्छा, साहे राया य सा य देयो जयव्हियंसि, राया छस धरइ, गया
 तज्जाण, पट्टमपावसो य पट्टइ, सो हत्थी सीयल्लएण मट्टियागंथेण अरुमाहओ वणसभरिऊण वियहो वणाभिमुहा पयाओ,
 जणो न ठरइ ओल्लिगदं, वीवि अह्मियं पवेसियाणि, राया वट्टकस्सं पासिकण देविं भणइ—एयरम पट्टस्स इट्ठेण ज्जाद्विं सा
 तुम सालं गोण्हज्जासिचि, सुसजुत्ता भच्छ, तव्हसि पत्थिसुणेइ, राया दच्छो तेण साळा गहिया, इदरी दिया, सो तरणो,

१ यसो वैषं पुदीर पवमुचएणा न भग्गा पवमुचएणमसाक्खाव । मसाक्खामसिद्धिं गत इदानीं खुत्तसा इति खुत्तगो द्विविधा; इत्यत्र
 भावतस्य तत्र इत्यस्युक्तयो करकट्टुइत्य इदाहरण तत्राह—अनयोप्यावयानं—अप्यायो धिक्खिवाहणो राजा अट्टकट्टुइवा पयावर्इ देवीं तस्मात् २०६—इत्यप्यहं
 राजदेवपत्येव वैपथिक्खितोपायकान्तानामि चिहरेय, कीणा, राजपुच्छा इत्या राजा सा य देवी अरुहत्थिनि राजा एव यावपथिं गतोदानं पञ्चमपावट्टं य अर्थत
 स इत्थी सीयल्लेय सुत्थिक्खामवेवाप्याहरो वण स्सूत्ता भवो वणामिसुत्तं मयाठा अयो न एवमेववत्तमित्तं इत्यपि अट्टी मदेविर्इ राजा अट्टकट्टुं इत्थु
 देवीं यपथिं—एतस्य वरसापत्याए पाक्खिं ततस्सं साळा पुदीया इति सुसंजुत्ता इति तदेति मसिक्खयोहि राजा अट्टकट्टुं याका पुदीका इत्या इत्या
 सोऽप्यतीर्थः।

तिरावर्तौ गन्तौ चरुं पायति, साधि इतिषणा नीया निम्माणुषं अहविं जाव तिसारुभो पेण्डरु वरु मरुइमहाकय, तरु
 चरुणो, अभिरमरु इरपी, इमावि सणिरुमोरुचरु सत्तिव्या, वरुाभो विसा अयाणंठी एगाए विसाए सगारं भुचं पव
 वरुाएवा पवइविथा, जाव वूरं पवा ताव तावसो विठ्ठी, सस्स मूषं गवा, अभिवाविभो, तरुप गण्डरु, तेप पुत्तिव्या-
 वरुभो भम्मो ! इरुगाया !, तावु करेरु सग्भावं, वेरुगस्स पूया, जाए इतिषणा आणिया, सो प तावसो वेरुगस्स नियण्ठभो
 तेण आसासिया-मा धीइइवि, तावु वणफलारु वेरु, अण्ठावेसा करुवि दिपवे अरुपीए निण्ठेइविथा एचोइवो अग्गाए
 अगइविसभो, एचो परं इउपाइिया भूमी, सं न कप्परु भम अतिक्कमिउ, आइ एस दंतपुरस्स विसभो, दंतवळो ररुवा,
 निगया सभो अरुपीभो, दरुपुरे अग्गाण मूखे पयइया, पुत्तिव्याए गग्गो नारुक्कियो, पण्ठा नाए मयइरियाए गाळो
 वेरु, सा विपयता समाणी सरु गाममुइियाए कंभउरयणेण य वेठिउ सुसाणे उरुवेरु, पण्ठा मसाणयाळो पाणो, तेण गइयो,

1 भिगणरुो गतवपुं वपरी साधरि वी थीरा भिगंजुवासरुवी वावएवार्थेणः धेसवे इरं मरुतिमरुत्तवुं उरुावठीरुं, अमिरमते वळी इममि
 उरुावेसुवोठीरुं इय भिपोग्गाणरुं एक्कयां विठि साकारं भुचं मसाणयाए मयाणितरु वावएरुं गरुाटावराणसो एउ उक्क मूखं मरुा अरुिवादीरुं, सरु प
 वरुभं तेप इरुा-जुवोउव ! इरुागता ! तरुा कपवठि उरुाव, वेरुक्कम मुइिवा पावइइिरुाउरुपीरुा स व उरुाउवेउक्क भिक्कया तेवावइिरुा-मा वीरुीरुिठि
 तरुा वरुक्कमभं इरुाठं अयापइिया कठिविइिरुायाए अरुपीरुो भिक्कयवेवोउसाक्कमइिरुवो पाठेः अरुा परं इक्कउठा मुप्पि। एए व अग्गवेउक्कमभतिक्कणुं
 वरुं इरुागुत्त इरुव पूवः इरुावळो ररुवा भिदंठा उरुोउरुयाः इरुापुरे अयाणं भूखे मरुाठिवा इरुवा गग्गो वरुमयात। अरुिं पवण्ठमरुवचरुिकावा अरुवो
 वपठि सा मरुावण्ठो उरुपीं सरु वरुममुइिया एउक्कमवेव व वेरुइिया। इमपावे उरुाठि पवण्ठ इमपावण्ठ। पण्ठवेव पुइियाः

कोटीचरिसचिन्ताए जिणदेवे रयणपुच्छ कइणा य । साएए ससुजे वीरकइणा य सपोदी ॥ १३१० ॥

न्याख्या कथानकावसेया, सवेद—साएए ससुजेए राया, जिणदेवो सावगो, सो दिवाज्जाए गभो कोटीचरिसं, स चिन्ता, तए चिन्ताओ राया, सेण तस्स रयणाणि अण्णाणारे पोसाणि मणी य जाणि तए नरिथ ताणि दोइयाणि, सो चिन्ताओ पुच्छइ—अहो रयणाणि कयियाणि, कहिं पयाणि रयणाणि ?, साइइ—अइइ रज्जे, चिंतेइ—जइ नाम मयुगसज्ज, सो राया भणइ—अहं पि जामि रयणाणि वेच्छामि, सुज्ज तण्णस्स रणणे पीहेसि, जिणदेवो भणइ—मा पाइदि, साइ तस्स रण्णो लेइ पेसेइ, सेण मणिओ—एउचि, आणिओ सावणेण, सामी समोसटो, सेज्जओ निगओ सपरिधारी महया इइए, सयणसमूहो निगओ, चिन्ताओ पुच्छइ—जिणदेवो ! कहिं जणो जाइ !, सो भणइ—एस सो रयणवाणियओ, भणइ—तो जामो वेच्छामोसि, दोचि जणा निगया, वेच्छंति सामिस्स छत्ताइउस सीहासणं, पिभासा, पुच्छइ—कइं रयणाइ, साइ

१ साकेते ससुभयो राजा विदवेवः प्रावकः स दिग्वाज्जया गतः कोटीचर देवेच्छयाः तत्र चिन्तातो राजा वैव तस्य रयानि सिद्धिवाक्यतानि वच्यन्ति सत्यवच वानि तत्र च संश्लिष्ट वानि हीचिन्तानि स चिन्तातः प्रकृति-अहो राजानि सुख्यानि केतानि रयानि ? कवचति-ससाक एतच्च चिन्तवर्ण-वर्गि नाम संसुप्येव स राजा भणति-अहमप्यावानि राजानि मेधे परं त्यदीवाए एणो विमेसि विदवेवो मणसि-मा धेयो ! तदा तस्मा एव जेप इवार्थे तत्र यस्मिन् भाषाचिन्ति आधीतः प्रावकेव जामो सत्यवचतः ससुभयो निर्गतः सपरीवारी महत्त्वा ज्ज्जा एतन्नरसपुरो निर्गतः चिन्तातः प्रकृति-विदवेव ! क जन्म वानि ? स मणसि-एव राजवचिच्च सः मणसि-जहिं वावा प्रेक्षावहे इवचरि जओ निर्गतो मेधेव-जामिन्नप्यज्जार्तिप्यं विहासन्न पिभाष प्रवर्णन-कथं राजानि ?, तदा

साम्ये भावरक्षणानि स्वस्वयणानि च पण्योद्देशे, विवाहो भण्ड-मम भावरयणानि देहिषि मणिमो स्वस्वयणोपकार
 सार्वभौमि, पञ्चभौ, पर्यं भूजगुणपञ्चकक्षणं, इयाणि स्वस्वयणपञ्चकक्षणं, तन्नोदाहरणगाथा—
 भाणारसी प नपरी अणगारे धम्मजोस धम्मजसे । मासस्स प पारणप गोचलजगा च अणुकंपा ॥ ११११ ॥

इयास्या कथानकारवसेया, तन्नोद-याणारसीए बुधे अणगारा धासावासं ठिया-धम्मजोसो धम्मजसो च, ते मासं स्वमणेण
 अयुत्ति, अउरयपारणाए मा णियापासो होहिषिषि पढमाए स्वसायं बीयाए अरयपोरिसी उरयाए जगाहेवा पद्दाविया,
 सारएणं जण्हेण अरसादया सिसारया गंग स्वस्वरा मणसावि पालियं न परयोत्ति, उरिण्णा, गंगावेवया अउरहा, गोच
 छानि विवविसा सपणीया गोयगा दधियिमासा, साहे सदायेर-एए साह भिकसं गेणह, से स्वस्वरा चकूण ताए कर्म,
 सा सेदि पट्टिसिद्धा पद्दाविया, पञ्चा ताए अणुकंपाए धासयइत्तं विवविषं, मूमी चहा, सियत्तेण धापण अण्यारवा गामं

१ साम्ये भावरक्षणानि स्वस्वयणानि च पण्योद्देशे विवाहो भण्डि-मम भावरक्षणोपकार इति धम्मजोसो उदाहरणोपकारानि पद्धतयि च मन्दिनः इत्ये
 मूजगुणपञ्चकक्षणं इत्यादीमुच्चगुणपञ्चकक्षणं तन्नोदाहरणगाथा-आणान्णो दाववपाटी अथावासं विवती-असंयोसो धर्मवसाह ती धासस्वयणपञ्चकक्षणं
 मण्डः अणुपंरारणक मा भिसवासिचो मूजि मयसायां स्वाथायं विवतीवसाययोदीसो (कथा) पृथीपकागुणपञ्च मन्दिनी धम्मजोसोपवेवसाययो
 पुरादिनां यथासुखयोः स्वस्वयणानि यानीच च प्रायपतः, स्वस्वो गङ्गावेववाऽऽविक्रिता योक्कवासि विमुच्यं सपानीयाए योक्कसं इति सिमाया चरा
 पट्टवन्नि-आवाह साह।मिषो मूहीत्तं तापुरमुचो इत्ता सेवो स्व, सा वास्वो मन्दिनिका मण्डिका पञ्चाए उपास्युक्कया चर्चद्वर्चं विमुचिं यमिपवती
 (कथा) दीवस्व चरुणारस्वयणानि च मम

असद्वोसोपसहारो कश्चो, मरामिचिति सद्य सायञ्ज पद्यकस्सायं, कश्चियि कम्मकस्त्रभोयसनेणं पउणो, तद्दयि पद्यकस्साय येय,
 पवज्जं कयाइओ, सुहज्जवसाणस्स णाणमुत्पण्णं जाय सिद्धो । असद्वोसोपसहारोचि गय, २१ । इयाणिं सद्यकामयिरसयसि,
 सद्यकामेसु विरंघियय, तथोदाहरणगाथा—

उज्जेणिवेयलासुय अणुरस्ता लोयणा य पउमरदो । स्तायओ मणुमइया असियगिरी अचसकासा ॥ १३०० ॥

इयास्या कथानकादयसेया, सद्येद—उज्जेणीय नयरीय देवलासुओ राया, सस्स भज्जा अणुरस्ता लोयणा नाम, अन्नया
 सो राया सेज्जाए अचछइ, देयी घाले धीयरेइ, पडिय दिठ्ठ, भणइ—भट्टारगा ! धूमि आगओ, सो ससभमं भयइरिसाइओ
 तड्डिओ, कदिं सो ?, पच्छा सा भणइ—धम्मदूओचि, साणियं अंगुलीए पेठिसावकस्सय, सोषण धाठे सोमजुयउण पठिसा
 जयरे हिंसाविओ, पच्छा अभिसिं करेइ—भज्जाए पस्सिए अमइ पुषया पपयंसि, अहं पुण नं पपइओ, पउमरदं रज्ज उयउण
 पवइओ, देवीयि, संगओ दासो मणुमइया दासी साणियि अणुराणेण पवइयाणि, सयाणियि असियगित्तापसासमं सरथ

१ अस्समद्वोपेपसंहारः कृताः शिव इति एवं साद्यं प्रत्याख्यात कथमपि कर्मस्योपयमेन प्रणुषः तयापि प्रत्याख्यातमेव प्रकृत्यै कृतवत् । एभाप्य
 बसापस्य यावदुत्पन्नं चाद्यत् सित्ता । आत्समद्वोपेपसंहार इति गर्त इत्यादीं सर्वकामविरहयोति सर्वकामेषु विरहत्वं । इज्जिन्नां वगवा । देवजानुलो राजा
 तस्य भायांइसुरका कोचवा नाभीं जाम्पया स राजा सद्य्यानां ठिठ्ठसि देयी वाकाए धीयवसि (सोषवसि) देया वाठे पठिसं एवं मयठि—भट्टारक ! इत्त
 काण्ठा स ससभम भवइरंवाइ जसियतः अ सा ? , पव्वाए सा मयठि—भमैइत्त इति सदीरुक्कया देवविजोवोत्तमं सोषयं ख्याउ धीमजुगाठेन वइरिसाव भनरे
 विसिद्धतः पव्वाइठिं करोति—अज्जाठे पठितेअस्साक पूर्वजाः प्राप्सवियुः अहं पुमदं प्राप्सवित्ता पव्वायं तमसे ख्याविसावा प्राप्सवित्ता । इय्यदि संगो दाया
 मणुमविसा दासी तावत्पुत्रायेव प्राप्सवित्ती सर्वेइय्यसितमिरीणवसाभमत्तइ

भवाणि, संगमयो मधुमतिगा च केनाह काशंघरेण वप्यवहयाणि, देवीपुत्रि गन्धो नक्कलाभो पुवं रण्णो, वद्विजभारज्जो,
 रावा भविदति पगभो-भयसो काभोचि बह, तावसधो पच्छुवं सारवेह, सुकुमाळा देवी विधायंती मया, तीए वारिधा
 जाया, सा भवाणं तावसीणं भणय पिपह, संघट्टिया, ठाहं से अन्नसंकासचि नामं कर्यं, सा ओवणत्था जाया, सा पिपरं
 अहवीभो आगयं विरसाभेह, सो तीए ओवणं अन्नोवधभो, अन्नं हिज्जो उयमिचि अच्छह, भणया पहाविभो गिण्णामिचि
 वहागकट्टे आवदिओ, पदिओ चिंवेह-धिदी इहजोए फळ परलोए न नज्जह किं होचिचि ससुज्जो, ओहिनाण, मणह-
 भविपव भो ससु सयकामविरसेणं अन्नमयण भासह, पूया विरसण संजतीप दिण्णा, सोवि सिज्जो । एव सन्नकामविर
 जिएण ओगा सगट्टिया भयति । सयकामविरसयचि गय रर, इयाणि पन्नकलाणिचि, पन्नकलाणं च दुविहं-मूखगुणपन्न
 कलाण चसरगुणपन्नसाण च, मूखगुणपन्नकलाणं चदाहरणगाहो-

१. एताः संगतो मधुमदिका च केनाहकाकाभरेण। एवादिदो देव्यामीयसर्षो भावयतः पूर्वं तावः वद्विगुमत्तयः रावाऽपुत्रि मयतः अहका भातोऽर्थं
 तावसाए मच्छुवं धंरुमति सुकुमाळा देवी मन्नवधमीयुता तका इतिहा जाला साऽप्यन्नादां तावधीवां एव विवति धंरुमिंता तदा तका अर्थसंकासेति वास
 ह्यं तावावत्तया आता सापितत्तमदधीह भापय विप्रमवति एतका वावदेऽरुपयजः अय भो कात्तामीति शिहति अण्यदा मयवितो धुक्कमीति अन्नकरो
 भावदितः, वद्विजभारज्जो-धिग पिप इहकोट्टे एव परकोट्टे च भायते किं भविप्यदीति संजुहः अविज्जानं मन्ति-मन्तिवत्तं भोः अहं सर्वकामनि
 रज्ज अन्नपव भावते दुट्टिता विरस्य संवदीयो दया, सोऽपि पिहा । एवं सर्वकामविरसेण योयाः संयुधीना भवति । सर्वकामविरसेति एवं
 इत्यादी मन्नात्तयार्थमिदं मन्नात्तयानं च द्विविधं-मूखगुणपन्नकलाणमुत्तरगुणपन्नकलाण च मूखगुणपन्नकलाणे चदाहरणगाहो-

साद्रु ज्ञाया, एसा भावपणिसिद्धि । पणिसिद्धि गयं १८ । अहा इयाणि सुविहिद्धि, सुविधीए ओणा संगारिया, विधिरजुसा
विधी वत्स इहा, शोमनो विधिः सुविधिः, सर्वोदाहरणं अहा सामाहयनिजुसीए भयुकपाए अकखणर्ग—

वारवर्दे वेपरणी वल्लमरि भविय भ्रमविय विज्जे । कइणा य पुच्छियमिय गइनिदेसे य सयोही ॥ १३०५ ॥

सो वानरजुइवर्दे कतारे सुविधियाणुकपाए । मासुरवरबोदिवरो देवो वेमणियो जावो (८४७) ॥ १३०६ ॥

आव साद्रु साहरिको साद्रुण समीवं । सुविहिद्धि गयं १९ । इयाणि संवरेसि, संवरेण ओणा संगारिज्जंति, यथ
परिधक्सेणं उदाहरणगाहा—

वाणारसी य कोट्टे पासे गोयालभइसेणे य । मइसिरी परमसिरी रायगिहे सेणिए धीरो ॥ १३०७ ॥

अथास्या कयानकादवसेया, उच्चैदं—रायगिहे सेणिएण वद्धभाणसामी पुच्छिओ, एगा देधी णट्टविहिं उयदसेया गया
का एसा !, सामी भणइ—वाणारसीए भइसेणो कुससेही, तसस भज्जा नदा, सीए धूया मंदसिरी परगविधिया,

१ साद्रु जाठी पूया साक्यभिसिद्धि । मभिसिद्धि गयं, इयाणी सुविधिसिद्धि सुविधिया योणाः संयुक्तये सिधियया वसेया, अथा सामाधिक-
सिद्धिं चो अयुक्तभायमाकवाक्ये—इतरसिः वैतरसिः । यत्पत्तारिभय्योऽमप्यस वैधी । कयं च पुहे च णिसिद्धिं च संयोधिः ॥ १ ॥ य वापरपुपयिः
कान्तारे सुविधिराणुकपाया । मासुरवरबोदिवरो देवो वैमाधिको जाठा ॥ १ ॥ वाव ए साद्रुः संवतः साद्रुनी समीवं सुविधिसिद्धि गयं । इयाणी संव-
रसि, संवरेण योणाः संयुक्तये च यत्पत्तारिभय्योदाहरणमाया । एतदपुहे अणिकेव संवमावसामी इहा एका देवी पुलाविसिद्धिरारवं यथा देवा ? कामी
सकसि—वाणारसी भणइसेणो वीजवेही, एसा भावो कयं, एसा सुविहा वत्समीसिद्धि वरसिद्धिरा

शैल्य क्रीडय शैल्य शास्त्रज्ञानी समीचदो, संदक्षिरी पञ्चरथा, गोवाडीय सिस्सिणिपा सिष्णा, पुढं जतनेन विहरिषा
 पञ्चा कोसला वावा, हरये पाय शोवेर, अथा पोषधी विभासा, धारिज्वरी जेज्जप्य विभवाय वसदीसे णिवा, वस्स
 ज्ञानस्य अणाओरपपरिक्कवा सुद्धदिसदंसे यजमवहे सिरी ज्ञाना श्रेयसनिवा, एसीय संवरो न कर्मो, पवित्रकर्मो सो न
 कावधो, अण्ये भणंति—हरियणिपाक्येण वाचकापर, ताहे सेणिपण पुच्छिओ, संवरोसि गर्ध २० । इयाणि 'अचपोषोव
 सहारे'सि अचपोषोवसहारो कायवो, अर किञ्चि कदासि सो सुगुणो धंधो होसिदि, वस्य वधाइरणगाहो—
 वारवइ अरइभिस्ते अणुद्धरी येव लहय जिणवेवो । रोणस्स प वप्पस्सी पसिसेहो अस्ससंहारो ॥ १३०८ ॥

व्याख्या कथानकादयसेषा, सखेदं—भारयवीय अरइमिचो सेही, अणुद्धरी अज्जा, सावयाणि, जिणवेवो पुणो, वस्स
 रोणा वप्पणा, न तीरय विगिण्डित्तं, वेज्जो भणइ—संसं खाहि, नेज्जइ, सयणपरिवणो अस्सापियरो य पुचणोहंपाणुजा
 पसि, निज्जयेयि कह सुधिर रक्सियं पय भंजामि, जकं च—“परं प्रयेहं वयञ्जितं वृतासनं, न चापि मयं चित्तसञ्चितं प्रवन्”

१ एतं कोटके वेसे वाकंसायी उपपत्तया, वारपीः प्रथिव्या गोराव्यै पिप्या रथा एतंमुपेव शिदस्य पञ्चाइरसता अता इहै वापी प्रजाकल्पि,
 अथा शीरपी सिमाया वार्धनायोपाय रिपयवस्तं वसवो सिता, एतज्जानस्यमाओरपपरिक्कवावा सुद्धदिसयसि पञ्चइवे सीवर्ताया देवपदिप, पुण्णा
 संवरो च इया, मधिरथः स च कर्त्तव्य, अन्ते वप्पपिड-दक्षिणीक्येण वाससुद्धिरसि (रावाव करोसि) एता वेसिक्केव इह, संवर इसि कयं इरत्तनीतस्स-
 दोषोपसंदरोसि ज्ञानाओरपोषसाहा। कर्त्तव्यः परि विधिप वदियसि वसिं दिगुणो अण्यो मणिप्यदीसि एतोवाइरणगाहो—वारावजां वदिसिवा सेही, वरुद्धरी
 भाया भावकी, शिरेदुषः पुषाः वस्स रोणा वसवाः च एतयसे विदिसिउगु वेवो अणधि—मांसं वारव वेण्णसि अज्जवपरीवयो मतापियरी च पुचयेदेवा-
 पुवापपिड, शिरेदयसीय कय सुधिर रक्सियं मठं भवमि,

भद्रपक्षे जिणवैधो भपत्तमिच्छे कृत्वाण भिक्खु पा । परहाण सालवाहण गुग्गुल भगाय च णट्ठपाणे ॥ १३०४ ॥
 इयाख्या कथानकाद्वयवैया, तद्धेदं—भद्रपक्षे णयरे नहवाहणो राया कोससमिद्धो, इमो य परहाणे सालवाहणो राया
 धलसमिद्धो, सो नहवाणं रोहेइ, सो कोससमिद्धो जो हस्यं वा सीसं या आणेइ सस्स सयसहस्सगा पिस देइ, हाइ धेण
 नहवाहणमणूसा दिवे २ मारंति, सालवाहणमणुस्साधि केधि मारिहा आणोति, सो वेसिं न किंधि देइ, सो स्तीणजणा
 पट्टिआइ, नासिहा पुणोधि धितियवरिसे परइ, सयधि तहेव नासइ, एवं कालो यच्चइ, अण्णया असयो भणइ—मम अय
 राहेत्ता निविसयं आणवेइ माणुसगाणि य धंधाहि, तेण तहेव कयं, सोयि निगावूण गुग्गुलभारं गहाय भद्रपक्षट्ठमागभो,
 पणसय देवत्ते अच्छइ, सारंसत्तज्जेसु फुट्ट—सालवाहणेण असच्चो निच्छुट्ठो, भद्रपक्षे णायो, केणहि पुच्छिओ को सोधि,
 भणइ—गुग्गुलभगायं नाम अहंति, वेहिं णायो ताण कहेइ अंण धिहाणेण निच्छुट्ठो, अहा सट्टु से गणसि, पच्छा नहवाहण

१ गुणकच्छे यपरे बभोवाहरो राजा कोयाससुहा इत्थं प्रतिहादे साहवाहणो राजा बहससुहा । स बभोवाहवं वनादि, स कोससपुहो को इत्थं वा
 कीदं वाऽऽयपति ठके सत्तसहस्ररूपं वदाति तथा तेन बभोवाहनमनुप्या दिवसे २ माससिं सालवाहणमणुस्सा अयि कीलनासि मारिहाऽऽयवसिं स
 देव्यः किंनिवसि च वदाति स कीलवतः प्रतिवाति यथा वुत्तरि द्वितीयाहरे भयासि तन्नासि ठकेव बरवाति पूर काको बरति अन्वदाऽऽमायो अन्वि-
 मासपराय निवियपमासपयस मनुप्यास कथान तेन तपैव कृतं, सोऽसि सिर्वस गुग्गुलभारं पुटीया गुग्गुलमागताः पूरव देवदुस तिहासि सामभवाऽऽय
 सिव—साहवाहरेयामायो दिक्कासिठः गुणकच्छे ज्ञातः, केवसिं पूरव, कः स इति भवति गुग्गुलमपवाद् भामाहमिठि, वैरीवहाद् कवसिं येन सवि
 वा दिक्कासिठः, यथा कर्तुं (कथयत्) ते गवपसिं यथाहमोवाहनेन

सुंदरं, मणुस्सा विस्सिज्जिया नेच्छइ कुमारामच्चरणत्स गंधंवि सोढं, सो प राया सुवं वागायो, ठविओ अमच्चो, वीसुअं
 ज्ञानिकण भणइ-गुण्णेण रत्तं उरुभइ, पुणोवि अणत्स अमत्स परयपणं करेहि, ताहे देवकुञ्जाणि सुमत्तजगवाणीण
 लणावणादिपुहि दवं खइय, संसुवाइणो भावाहिओ, पुणोवि ताविज्जइ, अमच्चं मयइ-सुमं परिओत्ति, सो मणइ-
 पइरासि अठेवरियाण आभरणेणंवि, पुणो गभो पइछाणंवि, पच्छा पुणो संवेवरिओ णिवाइइ, एत्थि णिठिपु साकवाइणो
 आवाहिओ, नरिय दायवं, सो विणडो, नहं नयरवि गरिय, एसा दवपणिही भावपणिहीए वदाहरणं-मरुपुच्छे जिणदेवो
 नाम आपरिओ, अदंतमिस्सो कुणाओ ए सच्चयिमा दोयि भायते चारं, वेहिं पइइओ निकारिओ, जिणदेवो नेइर-
 वंदयो गभो सुणेइ, पारिओ, राठछे धायो जाओ, पराजिया दोयि, पच्छा वे विचिंतेइ-यिणा पुपुसिं सिद्धंतेण न वीरइ
 एएसिं च्चरं दाढं, पच्छा माइटाणेण साण मूढे पइइया, विभासा गोविन्दवत्, पच्छा पढंताण च्चराणं, भाइओ परिचक्षा,

१ सुंदरं मणुस्सा विस्सिज्जिया नेच्छइ कुमारामच्चरणत्स गंधंवि सोढं, सो प राया सुवं वागायो, ठविओ अमच्चो, वीसुअं
 ज्ञानिकण भणइ-गुण्णेण रत्तं उरुभइ, पुणोवि अणत्स अमत्स परयपणं करेहि, ताहे देवकुञ्जाणि सुमत्तजगवाणीण
 लणावणादिपुहि दवं खइय, संसुवाइणो भावाहिओ, पुणोवि ताविज्जइ, अमच्चं मयइ-सुमं परिओत्ति, सो मणइ-
 पइरासि अठेवरियाण आभरणेणंवि, पुणो गभो पइछाणंवि, पच्छा पुणो संवेवरिओ णिवाइइ, एत्थि णिठिपु साकवाइणो
 आवाहिओ, नरिय दायवं, सो विणडो, नहं नयरवि गरिय, एसा दवपणिही भावपणिहीए वदाहरणं-मरुपुच्छे जिणदेवो
 नाम आपरिओ, अदंतमिस्सो कुणाओ ए सच्चयिमा दोयि भायते चारं, वेहिं पइइओ निकारिओ, जिणदेवो नेइर-
 वंदयो गभो सुणेइ, पारिओ, राठछे धायो जाओ, पराजिया दोयि, पच्छा वे विचिंतेइ-यिणा पुपुसिं सिद्धंतेण न वीरइ
 एएसिं च्चरं दाढं, पच्छा माइटाणेण साण मूढे पइइया, विभासा गोविन्दवत्, पच्छा पढंताण च्चराणं, भाइओ परिचक्षा,

'सिद्धेष्वा भगवता, महासमरसंधाभो आभी, पञ्चा धारसगो सिद्धेइ-एण कारणेण भगव नेच्छइसि, सोरुणं अगसपसाण चवगओ, आइ संभरिया, संदुद्धो, देवयाए भंडगं चयणीयं, सो धारसरिसी धिहरतो सुसुमारपुरं गओ, ताए पुंशुमारो राया, तस्स भंगारवई पूया, साविधा, सस्य परिवायगा चवागया, धाए पराअिया, पयोसभावथा से सापसए पाइमिचि चिसं फलए छिहिचा चज्जेणीए पज्जोयस्स दंसोइ, पज्जोएण पुच्छिय, कक्षियं षणाए, पज्जोओ चस्स दूयं पेसर, सो पुंशुमा रेण असक्कारिओ निच्छुद्धो, भणइ विधासाए-विणएणं धरिआइ, दूएण पठियागएण द्धुतरगं पज्जोयस्स कटिदं, आसु रुओ, सववडेण निगओ, सुंसुमारो अंतो अच्छइ, सो ष धारसगरिसी एगतप नागपरे चधारमूडे तिपयगो, सो राया भीओ एस महाबलधगोसि, नेमिसगं पुच्छइ, सो भणइ-आइ-आव नेमिसं गेणइमि, चट्ठगरुयाणि रमंसि ताणि भेसावियाणि, तस्स धारसगस्स मूळं भागयाणि रोधंताणि, ताणि भणियाणि-मा धीहेदिसि, सो आगंतुण भणइ-मा

१ विचक्षित्वा भगवादाः, महासमरसंधावो जाता, पञ्चाहाराकक्षित्वावति-पूरेण कारयेव मयवाधैवीसिद्धिं सोयवममवधधारावुपपदा, जातिः एवता, संशुद्धः देवतोपकरवमुपपदीसं स धारसकक्षपिधिररए सिद्धुमाएतुं पाठा एव पुंशुमारो एतदा एतदाहारावदी दुद्धिता भासिका एव परीक्षादिका भगवता वाते (एवा) परादित्वा एतदाः प्रोपमाएतदा सापसये पाठयामीति चिसं कम्पडे सिद्धित्वाज्जविन्वां मयोत्ताय द्यथेयति मयोतेन एहं, कथितं चारवा मयोव सस्ये दूतं मयवसि स पुंशुमारोपासकुरो विष्कापितः, अक्षितः पिपासवा-दिवसेव विचये, दूतेव मयापतेन वदुवतं मयोतज्ज कथितं मुदा। एहं वडेव सिगतः, सिधुमाएतुं वेदयति, पुंशुमारोऽप्या सीद्धिं, स च धारसकक्षिरेकव चत्तारूडे सिगतोऽसि स एतदा भीव एव महाबल इति, भीमसिद्धं दूष्पसि, स भजसि-वाठ वावसिसिद्धं दूष्पसि वेदा एमन्ते वे भापित्वाएव जातकवध पार्थमाएता वदन्तः, वे भसिता-मा शीहेति, स भागस मयसि-मा

भावेद्विधि, सुकलं जयो, साहे मरुतले ओज्ज्वलाणां वधरि पडिमो, पज्जोओ वेदिजा गदिओ, पज्जरि धाविओ, धाराणि
 वज्जानि, वज्जोओ भजिओ-कओओओ से जाओ धार १, भज्ज-वं जाणसि सं करे, भज्ज-किं सुमे महासासणेणं परि-
 पण १, साहे से महाविभूय ओंगारपरं परिष्णा, धाराणि मुज्जानि, एतप भज्ज, अप्ये अर्पाति-नेण पुंनुभारेण देवचाए
 वधवाओ कओ, हीए वेदकवाणि विवधिया निमित्तं गदिथंति, साहे पज्जोओ जयरे हिंइ, पेच्छर अण्यसाहवं तावाणं,
 अंगारपडिं पुच्छर-करं भदं गदिओ १, सा साधुवपणं करे, सो वसस मूढं गओ, वंयासि निमित्तिगज्जमणीसि, सो वध
 वओ जाप पवज्जान, वेदकवाणि संभरियाणि । वंदजसाए सुजापसस वभमपोसस धारसगसस सणेसिं संवेगेणं वोगा संग
 दिपा भवति, केरं तु सुरवरं जाप भियावर्दं पवइया परंपरओ पर्येवि करे १७ । संवेगसि वयं, इपाणि पणिद्विधि, पणिदी
 नाम माया, सा सुविहा-दपपणिदी प, दपपणिदीए वदाहरणागाहा—

१ धेदि वध वध, धरा मज्जाहे धारावराणासुधरि धेदि, धयोओ वेदिपणा पुरीसा मरुतवासीता इतादि वराधि मयोओ मधि-मुओओओ

एओ वन्ने १, वरधि-वकावमि वरुद, मवति-दि वधा मराथावरेव भियाविरेव १ धरा एओ पुणुमारोव मराधिपुंभाहारवदी वच इमालि मुक्किकवादि,
 वध विरिधि, वन्ने मरुद-सेव पुणुमारोव देवदाहे वधवाओ इहा, वरा वेदा सिद्धिंता भिविं पुरीयसि, धरा मयोओ वगरे विष्णुमाया, इहसे
 धारावराणावदं अंगारदी वधाधि-वद कर्दं पुरीसा, धा साधुवपणं वधपधि, ए एतप पादं माता, वन्ने धेदिपिकसाण्णमिधि ए वधुवओ वन्ने
 वरुददी वेदा एवणा । वन्नेवपवा। सुभासस वमंयावस धारवकस वरेव संवेगेण वोगाः संपुदीता वधमि वधेवु सुत्तरं धारए सुगावती। मवतिवरा
 (५३) धारावराः एवदी वरुदः । संवेग इति वयं, इतानी मधिपिदि मधिपिमाया धा धेदिपि-वन्नेवपमिधिव धारावधिधिव वन्नेवपमिधिव-
 इतावराः—

‘विदेवा आगया, महासमरसंधाओ जाओ, पच्छा वारचगो चिदेइ—एएण कारणेण भगव नेच्छइदि, सोएण भग्गवसाण चयगओ, जार्ह संभरिया, संसुओ, देवयाए भंइणं उवणीयं, सो वारसरिसी विहरसो सुसुमारपुरं गओ, तथ पुंनुमारो राया, तस्स अंगारवर्ह पूया, साविया, तथ परिवायणा उवागया, वाए पराजिया, पदोसमायथा से सावसए पावमिधि विच फलए उिहिसा उओणीए पओपस्स वसेइ, पओएण पुच्छिय, कहियं वणाए, पओओ उस्स वूयं वेसर, सो पुंनुमा रेण वसकारिओ निच्छुओ, भणइ पिवासाए—विणएणं वरिज्जइ, वूएण पहियागएण वहुतरणं पओपस्स कदियं, भासु रुसो, सबवलेणं निगओ, सुंसुमारपुरं वेहेइ, सुंनुमारो अंसो अच्छइ, सो य वारचगरिसी एगतथ नागपरे वधारमूले टिएणो, सो राया भीओ एस महावलवगोचि, नेमिचगं पुच्छइ, सो भणइ—जार्ह—आव नेमिच गेणइमि, वेदगकयाणि रसंवि छाणि मेसावियाणि, तस्स वारचगस्स मूलं आगयाणि रोवताणि, ताणि भणियाणि—मा वीहेदिदि, सो आगं पूण भणइ—मा

१ विन्दवित्ता अमाताः, महासमरसंधावो जाता, पञ्चाहातरकविन्दवदि—एतेन कारणेण भयवाचैशीदिदि सोवदमएवधामुएपठा, वारिः इवता संजुवः देवतपोपकल्पसुपदीप्तं स वारचकल्पविदेहरए सिद्धुमारपुरं एता एत सुंनुमारो राजा उक्ताहातरकी सुदिता, वारिका एव परीजादिक अमाता वादे (उवा) पराजिता उक्ताः महेपमायथा सायज्ये वाउपामीदि विदं कके केविन्दोअदिमयी मयोवाप एवमेव एहं, कदिदं वाववा, मयोव वसो वूयं पयवदि, स सुंनुमारोप्राज्जयो विक्काधिरः, समिठः पिवासाया—विचवेव विवते, एतेन मत्तायवेव वहुतरं मयोवत्स कदिदं वुइः एवमेव विगतः, सिद्धुमारपुरं वेदवदि सुंनुमारोक्ता विददि, स य वारचकीरेकर क्त्वरएते विवोउदि स एता भीव पूव महावक इदि, वेमिचिकं उएयदि, स भयदि—माउ वावविमिचं एवमि चेटा एमएते से मापिताएव वारचकल पावममाता इवत्तः, से मदिता—मा भेदि स आपस भवन्ति—मा

वञ्जानो, सणापरौ राया निरागभो जामिओ, अम्मापियरो रायाणं च आणुच्छिवा पव्वरओ, अम्मापियरोणि चणुपव्वरयाणि,
 राणि सिञ्जानि, सोडधि धम्मपोसो निच्चिओ भाणवो जेणं चस्स गुणा ओए पपरंति, पथा नेव सथा पीलं, पथा नासा
 सथाड्ढवम् । पथा कपं सथा पिच, पथा पीलं सथा गुणाः ॥ १ ॥ अथवा-विपमसमैविपमसमा, विपमैविपमाः समैः
 समाचाराः । करवरणकर्णनासिकदन्तोष्ठनिरीकणीः गुरुयाः ॥ २ ॥ पच्छा सो च निवेयमावणणो सच्चं मए मोगळोभेण
 विणासिओचि निगाओ, हिंदवो रायगिहं णयरे थेराणं अठिए पव्वरओ, विहरवो धुत्सुओ वारसपुर गओ, सत्य अम
 पसणो राया, पारसओ अमओ, निक्खं हिंदवो वरसासस परं गओ धम्मपोसो, सत्य महुपयसंजुचं पापसयालं पीणीयं,
 सओ सिंदु पविओ, सो पारिसाद्धिचि निच्छइ, पारसओ ओळोयणगओ पेच्छइ, किं मसो नेच्छइ ? , एव चित्तइ आव
 (वाय) तस्य मच्छिया सटीणा, ताओ परफोरुधिया पेच्छइ, संघि सरवो, सरवंधि मञ्जारो, संघि पव्वरियसुपओ, संघि
 परपपगसुणओ, से दोयि अटणं टागा, सुणयसामी वयद्धिया, संवणं आवं, मारासारी, वाहिं निगाया पाणुणया बलं

१ अथवा, समाचाराः रात्रा निरागः जामिच, माणापियरो। रात्रावं वारुच्छय प्रसक्तिः। माणापियरावपि बहुप्रसक्तिवो वेदिञ्जाः। सोमपि बन्धवोचो सिद्धिच्य
 अणुवो एव सत्य गुणा साक प्रचरन्ति पन्नाव स च सिद्धेव भाषणः। सर्वं मया मोयकोवेव सिजाद्धिच इति चिंतय, द्विजसमावो रामपुरे वगरे ज्ञानिगामानिचं
 ज्ञानिचः विहरव धुत्सुवो वारसपुरं पठः। सधामपसेवो एत्रा वारसकोअभावाः। अिहां द्विजसमावो वारसकस्य पुरं गवो धर्मकोच एव वृत्तमनुसंतुचं
 वारससाकमागीव ववो विन्नुा पठित्वा स वर्रिपामिदंति वेद्यमि वात्रवोअवकोकपाठः। वरवति किं मत्वे वेच्छमि पुरं वावविज्जपसि तावचव मच्छिच
 अगाथाः सता (वाः) पुरकोकिका वामपि सत्ता सारमपि मात्रां। समपि प्रसक्तिचः। वा समपि वाद्यपयः। वा टी वारवि मय्यधियुं करो वचनामिवाव
 पस्थवो पुर वार, एववदुप्यगी, वद्विचंताः। माणुपकाः। वर

'अच्छद वीसत्यो मारिञ्चिहिसिचि दिणे २ एगद्धा अभिरमति, तस्स क्व सीळं समुदायार दहूणं धितेर-नवर अंतवरियादि
 समं विणद्धोचि तेण मारिञ्चर, किह वा परिस क्वं विणासेमिचि वस्सारिचा सप परिकहर, सेह व दरिसेर, तेण मुजा
 एण भण्णर-अं आणसि तं करेर, तेण भणियं-सुभं न मारोमिचि, नयरं पच्छणं अग्घाहि, तेण चदअसा भणिणी दिण्णा,
 सा य सञ्चारणी सीए सह अच्छर, परिभोगदोसेण स घट्टर सुजायस्स र्हेसि सकठं, साधि तेण सायिया कया, धितेर-भम
 कएण एसो विणद्धोचि सवेगमावण्णा भस पद्धकसार, तेण चेष निज्जामिया, देयो जाभो, ओहि पठंअर, द्दण्णागओ,
 सदिचा भण्णर-किं करोमि !, सोवि संवेगमावण्णो धितेर-अह्मा अन्मापियरो पेच्छिज्जामि सो पपयामि, तेण दयेण सिटा
 धितधिया नगरस्सुपरि, नागरा राया य पूयपरिगारहरथा पायवटिया विण्णर्थेसि, देयो तासेर-हा ! दासधि सुजाओ समणो
 पासओ असब्बेण अकम्मे वूसिओ, अज्ज भे चुरेमि, तो नयरि मुयामि अर तं आणेर पसादेर ण, कहिं !, सो भण्णर-एस

१ विठठु विचयो मार्यते इति दिने २ एकस्मै अमिरसेते तस्य क्वं सीळं समुदायारं इत्था विन्धवसि-नररत्नत्वाःपुरिकामिः सम विनर इति तत्र
 मार्यते क्वं वेरयं क्व वियाद्यपानीति ? अथार्थं एवं परिकथयति केयं च क्वंवाति तेन सुजातेन भवपठे-वजावतिषु वदं कुरु, तेन मखित-रावी च मार
 यानीति मारं प्रच्छन्नं सिद्ध तेन चाम्यपथा मणिणी इथा सा च तज्जातीया (एतरोरुद्धा) तसा सह विद्धति परिभोगदायन वदं क्वंते सुजातलेवर
 संजातं चायं तेन आत्मीकित्वा विन्धवसि सम कुतेदेव दिनर इति संवेगमावणा भक्त प्रत्याकथयति तेदेव विर्यामिता इयो जातः अर्थेयं प्रमुचकि
 इत्था जागता, अस्मिन्ना मखति-किं करोमि !, सोयं संवेगमावण्णविन्धवसि-यथा मातापितरौ देयेवं तदा प्रमन्नं तेन इवेन पिच्छा सिद्धिर्देवा नपारकोपरि
 नागरा राजा च पूयपद्विपद्वहाः पावपठिता विन्धवसिभिर देवजासयति-हा वासा इति सुजातः अमन्त्रोपासकोऽन्नाभेवाकार्यं इतिवतः भय भवन्नृपदावि
 वदिं परं सुजातियं धिरे तमावपठ प्रसादपठेन क ? स मखति-एस

भञ्ज्याये, सणापरो राधा निगमो ज्ञामिओ, अस्मापिपरो राधारणं च आणुच्छिद्या पद्मभो, अस्मापिपरोवि अणुपद्मयाणि,
 राणि चिदराणि, सोडवि धम्मपोसो निदिसओ आणसो जेणं सस्स गुणा कोए पपरंति, एया नेप्पे तथा कीडं, एया नासा
 तथाड्डव्वमम् । एया कए तथा पिच, एया कीडं तथा गुणाः ॥ १ ॥ अथवा-विपमसमिर्विपमसमाः, विपमिर्विपमाः सुमैः
 समाजाराः । कट्ठरणकर्णनासिकदन्तोष्ठनिरीशुणैः गुरुपाः ॥ २ ॥ पच्छा सो म निवेपमापणणो सव्वं मए मोगखोमेण
 पिणासिमोचि निगमो, हिंदवो रायगिहं णयरे धेराणं अरिए पद्मभो, विहरतो महुस्सुओ वारवपुरं गभो, सख अम
 यसेणो राधा, पारसभो अमधो, निक्खं हिंदवो परवगसस परं गभो धम्मपोसो, तए महुपयसंजुचं पापसथासं मीणीयं,
 सभो विंदु पट्टिओ, सो पारिसाट्टिचि निदडइ, वारसओ ओळोपणगभो पेच्छइ, किं ममो नेच्छइ ? एवं चित्तरं आव
 (वाच) सख मरिछया सठीणा, ताओ परकोइलिया पेन्दइ, रंवि सरवो, सररंवि मज्जारी, रवि पव्वंतिपसुणओ, रंवि
 परपपगसुणओ, से रंवि अरणं एगा, सुणयसामी सवट्टिया, अरणं आयं, मारासारी, धाहिं निगमाया पाणुणगा वरुं

१ वधाने समायारो राधा पिपवः ज्ञामिओ, मातापिपरी राधाव वाहृत्पय मप्रभितः मातापिपरावहि अणुपद्मिओ ते सिद्धः । कोऽपि मदीवोचो सिद्धिं च
 आम्बो देव वस्स गुणा कोट मररिचि, एवमाए स च सिद्धं सपयथा वरुं मया मोगकोमेव सिक्खामिअ इति विरथेः । सिद्धमाओ एवमपुहं वपरे एवमिआपयान्तिव
 दव्विदवः सिहरए वहुसुओ वारवपुरं गवः । ववामपयसओ एवा वारवकोऽमाजः । भिजां सिद्धममो वारवकव गुरं एवो वरुंओवा एव एवमजुसंजुचं
 वारवससाकमापीठ ठहो विन्दुः पठिठ, स पमैकादिभेदि नेव्वंति वारवकोऽवकोकपयदाः परवति किं मन्थे वेव्वंति एवं वावविज्जवति वाववव मरिचि
 वपयथाः ठहा (वाः) एवकाकिका जामो सट्टा सारमवि भाजोः समवि मप्रभितः वा तयवि वावववा वा वो इववि मप्रभितुं जमी ववामिवाव
 वरिचो, गुरं गव वारवववववति, वरुंविरीवाः पाणुंकाः वव

कस्या न्यास्या कथानकादयस्येया सञ्चैदं—षर्पाए मिस्रप्पमो राया, पारिणी देवी, धणमिसो सत्यवादी, धणसिरी
 भञ्जा, तीसे कोवार्दयलद्धओ पुत्तो जाओ, खोगो भणइ—ओ एत्य धणसमिच्च सत्यवाद्दुल्ले जाओ तस्स सुजायंति, निविसे
 धारसाहे सुजाओसि से नामं कयं, सो य किर देवकुम्मारी जारिसो तस्स छलियमणो अणुसिक्खति, साणि य सायगाणि,
 तत्थेव णयरे धम्मपोसो अमच्चो, तस्स पियणू भञ्जा, सा सुणोइ—अहा एरिसो सुजाओसि, अणया दासीओ भणइ—आहे
 सुजाओ इओ थोलेज्जा ताहे मम कहेज्जाह जाय त णं पेन्हेज्जामिसि, अणया सो मिस्रदपरियारिओ वेणवण एति,
 दासीए पियणूए कहिय, सा निगया, अण्णाहि य सवसीहिं दिट्ठो, ताए भणइ—धण्णा सा जीसे मागायदिओ, अणया
 ताओ परोप्परं मणंति—अहो छीला तस्स, पियणू सुजायस्स पेसं करेइ, आभरणयिभूसणोहिं यिभूसिया रमइ, एवं पयाइ
 सखिलासं, एव हत्थसोहा विभासा, एवं मिसेहि समंपि भासर, अमच्चो अइगओ, नीसद्ध अंतवर्तंति पाए सण्णियं निक्खियंवा

१ अथायां सिधममो राजा पारिणी देवी पवसिइः सार्थवाहः धर्मधीर्माता तस्या इयवाधिर्दंडवः पुत्रो वातः कोदो भवति—वेदइ अत्ययुद्धे
 सार्थवाहकुट्टे वातसक सुजातमिति सिद्धे इत्थासाहे सुजात इति तस्य वाय कुतं स च किञ्च देवकुम्मारी पारतः तस्य कथितमन्त्रेऽनुसिधमन्त्रे से भावकाः
 पंडव नगरे धर्मधीपोऽमायाः तस्य सिधइः भार्या सा ज्योतिष वधेऽप्यः सुजात इति अन्वया दासीध्वसि—अहा सुजातोऽन्त्रेव धर्मना च्छठिचाम्येए तए
 मम कथयेत् पापच मेघदिव्ये इति अन्वया सा सिद्धवृत्त्यपरिवाहितदेवाच्यवा पाति दासा यियइदे कथिषं सा सिर्ता अयाधिव अयसीधर्तः अवा
 मयपठे—अन्वा सा वका माये भापठितः अन्वया सा। परस्परं मजसिध—अहो छीला तस्य, सिधइः सुजातस्य वेप करोति आभरणयिभूसीर्धुयिवा रमते
 एव अत्ययुद्धे सखिलासं, एवं हत्थसोमा विभासा एवं मिसिः धर्ममयि मायते, अमासोऽपिगतः सिद्धमन्त्रापुरासिधि पायी इयेः सिधिवत्

कारादिरेषं पञ्चोपर, विद्या विद्युद्धृती, को विदेह-विनन्दं भवेत्तरंति, भवाह-पञ्चकण्ठा होत्र, मा भिष्ये रक्षस्वे सार्य-
 वाराव होदिति, मारेवं भागाह सुभायं, भीहेह य, पिमा य से रण्णो निरायं कश्चिभो, मा तयो विपासं होदिति, वषावं
 विदेह, उदो उवाभोति, अणया कुरवेहेहिं पुरिसा कया, को भिष्यप्यहस्व विषकलो, देण केहा विषविषया देवति,
 सुभायो वचवो-भिष्यप्यभरायाणं मारेहि, सुभं पाभो रावर्त्त, तयो अन्नरविषय करेमि, देण से उहा रण्णो पुरयो वारया,
 वारा सुभं मारेयवोति, राया कुषियो, वेवि उहारिया वरसा अणया, वेषं से पञ्चकण्ठा कया, भिष्ययो विदेह-आह
 योगनायं कश्चिदि तो पवरे त्योभो होदिति, मभं च तस्स रण्णो अयसो दिव्व, सभो उयापण मारेमि, तस्स भिष्यप्यहस्व
 पण पञ्चतणपरं अरकसुरी नाम, तस्य तस्स मणूसो च्चण्णसो नाम, तस्स उदं देह (पं० १९.०००) अहा सुवत्तयं पेवेमि तं
 मारेदिति, वेसिभो, सुभायं सदायेवा भणार-यद्य अरकसुरी, तस्य रायकम्मणि पेच्छादि गर्भो तं णपरिं अरकसुरिं नाम, विदो

१ शास्त्रिभ्योऽप्य मन्त्रोक्तवति एता श्रीरम्यी, ए निष्ठावदि-शिवराम्यः, इति मन्त्रि-मन्त्रोक्तं नवतु, मा भिषे ररवे लीतावता वृषीवति माभिवत्
 मायं वदि सुवाहं, विपेदि च विद्या च तस्य तयो भित्ता भित्ता, मा तयो विवाभो अग्निं वयाव निष्ठावदि एतव वयाव इति माभ्यां वृषीवः।
 (पुत्राः) इतराः वृषाः, श्री निष्ठावत्स विरकाः देव देव विषुवावादी इति सुवत्तो वचवो-विष्ठावमातवं पारव त्वं मयसो तन्वकुडे, तव भार्येविके
 कोमि देव से केहा रायः पुत्रो वाविता वया त्वं मादिवत्स इति, राजा कुषिवा, से केहावाएवा वया वाववाः, देव से पञ्चकण्ठा वृणा विष्ठावदि-
 वरि वनावत्तं विवरे वरापुरे कोभो मभिवत्तं मभं च तस्य तयोऽप्यको वारुदि तव वयावेव मापामि एत विष्ठावत्तं मन्त्रोक्तवत्तं माभिवत्तं
 एव तस्य मनुष्यवत्तं नाम, तयो देव देव देव-वया सुवाहं देवपामि तं मायेमिदि वेसिवा, सुवाहं वप्यविष्ठा वन्ति-वरावत्तं एव एतववत्तं
 वराव, एतः तौ वप्यपामिणी वाम, एतः

नं लभामि, न य पट्ट इत्थपट्टं, सस्स वि अधिची जाया, भणइ—संतवा ! एकस्सि कहिं वि ठाहिं मगादि, भणइ—मगादि अइ धिणीओ होस्सि एकस्सि नयर अइ, पणइयाणं मूल गया, पणइयाणा सुद्धिया, सो भणइ—न करेहिं, सइयि निच्छंति, आयरिया भणंति—मा अज्जो ! एवं होइ, पाहुणगा भये, अज्जकणं आहिं, टिया, साहे सुत्तओ विणि २ उपायास यणाणं वारस भूमीओ पइत्तेहिंसा सया सामायारी, विभासियया अधिवदा, साइ सुत्ता, सो तिंयओ भमयसुत्तुगा। जाओ, सरसमजोगेण पंचवि पइस्सगासयाणि ताणि ममाणियाणि आराहियाणि, निगंतु न दिं, एय पच्छा सो विणओपणा। जाओ, एव कायप १५ । विणओवपुत्ति गयं, इयाणिं धिरमईयत्ति, धिचीए ज्ञो मत्तिं करेइ तस्स योगा। सइहीता भयन्ति, तस्योपाहरणगाहा—

नयरी य पइमइरा पंचववसे मई य सुमई य । धारीयसमारुणे उपायप सुद्धियपिभासा ॥ १३० ? ॥

व्याख्या कथानकादवसेया, सखेद—णयरी य पंहुमइरा, तस्य पच पट्टया, सेहिं पयंतवहिं पुत्तो रज्जे टयिओ,

१ न कसे प च वरंते वज्जमज्जि, वज्जाप्यपुत्तिमांता भयति—पुइ ! एकयाः पुयापि स्थितिमन्नेव भयति—मार्गपानि चरिं त्थीतो भवत्सकथाः चरिं मयत्तिवतानां सूक गतो मज्जतिताः सुत्तया स मयत्ति—व करिभ्यतीति तयापि नेपुत्ति वजावाची मयत्ति—भीदं मरतावां मातुंकी भवतां भय कसे पासाव इति स्थितौ तथा सुत्तकाः स्थिः १ वज्जापमभववोद्दीव्य भूमीः प्रतिक्षिप्य सवां समाप्याः (करोति) विभासितया भवितव्याः साय वस्तुताः, स स्थित्येवमुत्तुत्तको जाता तारमयोगेय पन्नापि प्रतिवचतावाप्ति तां वि समीक्यानि आरादादि विपंयु न इदं पच स वजाव य दिवत्त पयो जाताः पच कर्तव्य । विवकोपया इति यत् इदानीं धितमसिरीति यतो यो मत्तिं करोति वज्ज—वज्जोपाहरणमप्या । वमती च पाहुमपुता तत्र वज्ज पाहुवताः, हीः मज्जतिता पुत्तो तावसे स्थासिताः

ते अट्टिनेमित्तस्य पायमूले पट्टिया, हस्तकम्पे भिक्षुं द्विष्टिवा सुणोति—अथा साभी काउगथो, गद्विधं भजपाणं विगिच्चिवा सेवत्तं
 पणए भजपणकस्सायं करोति, पाणुप्पथी, चिन्ना य । साण वसे भण्णो राया पंडुसेणो नाम, तस्स दो पूयाथो—सई सुमई व
 राओ उज्जवे वेद्वयवदियाओ सुखं धारिवसभेण [धारिवसभो नाम वरणं वेण] समुहेण एव, उप्पादयं उद्विधं, ओगो
 खंदखरे नमंसद, इमादि धणियतराणं अप्पा संसमे ओइथो, एसो सो काळोचि, भिख वरणं, संसयवंधि सिणायाणंधि
 काउगयाओ चिन्नाओ, पुगाए सरीराणि उच्छद्वियाणि, सुद्विया उधयाद्विहरणा मदिमा कया, देवुज्जोए साहे तं यमासं
 चित्तय आयं, दोद्विधि साहे धीसीए मधिं करोवीदि ओगा संगद्विया, धिदमई धलि गयं ३६, इयाणिं संभेगेचि, सम्मए वेगा
 संभेगा वेण संभेगेण ओगा सगाद्विया भयति, सधोदाहरणगायादयं—

अथाप मित्तपभं धणमित्तं धणसिरी सुजाने य । धियए यम्मपोसे य अरकसुरी वेव वंदवोसे य ॥ ३३०९ ॥
 अदजसा रायगिदे धारसापुरे अभपसेण धारसे । सुसुमार पुपुमारो भंगारवई य पज्जोए ॥ ३३०३ ॥

१ धऽरिहममः धारपूज मसिद्धाः, इति कसरे दिवदमाणा भवन्ति—यथा स्वामी काकाका पुरीयं यज्ज्यावं अज्जरा अज्जलये पदेते मज्ज्याकाकावं
 इदीयि यानोत्तथिः विद्याय । तेवा वसा भयो राजा पाण्डुकेयो नाम वल हे बुद्धिगी—मदिः सुमदिह, ते उज्जकस्ये वेववद्विधे सुमारं धारवेव धापुरे.
 धावातः कयाव ददिवतः ओइः इकम्पदरो भमसाधि आयाओ धावतसमया संसमे योचिवा । पूव स काळ इति मियं मधएव संसयवसमि आउकम्मणि
 काउगयो म्मेव पूकव धावेरे उधुचिठ सुसिद्धेव अद्वयाधिविवा मदिमा इजाः देवोयोवे वल मसाधावव एए धीयं वलं, इयावसमि उपा वदी मदिं
 इवदीयवा बोपाः धंगुदीवाः । उरुमदिमंदि गतं इरानी संवेय इदि वेव संवेयेव योपाः धंगुदीवा मवन्ति ।

संक्षेपे समाहितवरी जाओ, गणमुष्ण, आध सिद्धो १३ । समाहिति गयं, आधारेधि इयाणि, आधारेधगच्छणयाए योगाः समुद्धान्ते, पर्योदाहरणगादा—

पाहलिपुत्त ह्यासण जलणसिद्धा चैव जलणहृणो य । सोहम्मपलियपणए आमलकप्याह णट्ठियेदी ॥ १६९९ ॥

उपास्या कथानकादवधेया, तथेदं—पाहलिपुत्ते ह्यासणो माहणो, सस्स भज्जा अलणसिद्धा, साधगालि, वेसिं देो पुसा-
जलणो हृणो य, चचारिधि पवइयाणि, जलणो सञ्जुसंपणणो, हृणो मायाधहृलो, एदिंसि यणइ, यथादि एइ, सो वरस
ठाणस्स अणालोइयपडिक्कंठो कालगओ, दोधि सोधम्मं उधधसा सकस्स अदिंभतरपरिसाए, पंच पडिओयमाति ठिठी, सामी
समोसदो आमलकप्याए अन्नसालवणे वेइए, दोधि देवा आगया, नट्टियिहिं धापंठि दोयि अणा, एणो उञ्जुगं पिवधिसामिधि
उञ्जुग विवधइ, इमस्स विवरीयं, तं च दहूण गोयमसाभिणा सामी पुच्छिओ, ताहे सामी वेसिं पुणभयं कहेइ—मायादोसोचि,

१ संयमे समाहितवरी जातः ज्ञानमुत्पन्नं पापं सिद्धः । समाहिति ति एठ जावार इदीदान्तीं जावारीपगतवया धोयाः अत्रोदाहरणगाया । पर
किपुत्ते ह्यासणो माहणः सस भायां अन्नविद्या साधनी, तपोही पुत्ते-अन्नो इहवन्न जावारीयं प्रदादताः अन्नं कटुतासंनः इदं यो माया
पुत्तः, आयाहीति नट्टिइ इदोकायासिं स वस सावसावज्जोविठमठिकाम्ताः काकणतः इति धीयं वरदो पाकजान्णपरयं पच पचया
पमाति सिद्धिः, सामी समवधुतः आमलकस्याजामाससाकणये धीये इति देवावायीं पुत्तसिद्धिं इयं वता इत्येति वनी एक कटु सिद्धिं विष्णुमीति
कटुक् सिद्धति, अन्नं विवरीयं, तच्च दहूण गोयमसाभिणा सामी पुच्छः इदं मायं कववति—मायादोय इति

पूर्वं आचारोपनमज्जनेन जोगा संगहिष्या भवति १४ । आचारोपनोक्तिं गन्धं, इवाणि विषयोपगम्यत्तुपेन जोगा संगहिष्या भवति, एतच्च उदाहरणगाहा—

उज्ज्वणी अचरित्सी मातुजा तद् निबप्य प पदवज्जा । संकमण च परगतो अविषणय विणप्य प परिबन्धी ॥ १३०० ॥
इयाकथा कथानकादयसेया, उज्ज्वणी—उज्ज्वणीए अचरित्सी मातुजा, मातुजा से मज्जा, उज्ज्वलि, निबगो पुचो, मातुजा कासनया, सो पुचणे सम पदरओ, सो पुविणीओ कारयभूमीए कटप निक्खिवाइ सत्तसायं पठविन्त्साणं जीयर, असत्तसायं करोइ, उदं च सामायारी यित्थं करोइ, काठं उधइणाइ, उधे पदरया आपरियं भवति—अथवा एसो अत्थउध अइया अग्नेसि, निबइउठो, पियामि से पिठओ जाइ, अजत्त आयरिपत्त मूठं गओ, एतयवि निबइउठो, एवं किं उज्ज्वणीए पंच पदिससगसयाणि सयाणि विविद्याणि, निबइउठो ए सो खंतो सजाभूमीए रोपर, सो मणइ—किं खंसा ! रोयसिचि !, सुमं नामं कयं निबओसि पयं न अण्णाइसि, एएदिमणमगोहिं आचारोहिं सुत्तंउणेण एणिं च अइंसि उायं

१ इवमाचारोपनमज्जया जोगा। संपुटीया मज्जिअ । आचारोपण इति गतं इत्थं विषयोपगम्यत्तुपेन योगा। संपुटीया मज्जिअ एतौपदत्तव्यावा । एतद्विषयमज्जयित्तं जोगा। मातुजा तस्य भाषा, आरौ शिभकः पुत्रः । मातुजा जाकामा ए पुत्रेण समं मज्जिअः ए सुविधीका कविभूमीएसो कथञ्चन विविधादि कथायां प्रकाशयामु (सासुइ) अति अत्थायायं करोति उवां च सामाज्यां शिष्यां करोति काजमुपइति एया मज्जिका कथायां मज्जिअ च एव इत्थं अथवा अथसिदि निबइउठो, पियामि तस्य पुठे वासि अत्थव्यावायंअ मूठं गता एतादि विक्काशिता पूर्वं विषयोपगम्यत्तुपेन अथवाज्यानि सवादि विविधता निबइउठो ए एता संयाभूया रोपेदि ए अथदि—किं इत्थं ! रोपेयीसि !, एव नाम उदं मज्जक इति एतज्जाप्ययेति पुठैर भावेतालोएवदीयेरुनाऽऽत्मनि स्थिति

ताहे सो त भणार-सोयंति, भणार-सच्चांति, पुच्छिओ किं सच्च ? पुणो ओहासइ, धासुदेवेण भणियं-अहिं त एवं पुच्छिय
 तहिं एवंपि पुच्छियं होतति स्थिसिओ, तेण भणिय-सच्चं भट्टारओ न पुच्छिओ, धिषिंतेउमारओ, आरं सरिया, पच्छा
 अवीव सोयवतो पचेयवुओ आओ, पढममम्मणण सो येव वयइ, एवं सोएण ओणा समाहिया भयंति ११ । सोएसि गय,
 इयाणिं सम्महिद्धिसि, समदंसणधिसुद्धीएवि किल योगाः सङ्गहन्ते, तस्य चदाहरणगाहा-

सागोयन्मि मद्वायल धिमलपहे येव चित्ताकम्मं प । निष्कस्सि छट्टमासे सुमीकम्मस्स करण च ॥ १२७ ॥

कस्या क्पालस्या कथानकादवसेया, साएप् मद्दल्लो राया, कस्याणीए दूओ पुच्छिओ-किं नरिय मम अ भयसिं
 रायाण। अरियसि ?, चित्तसमभसि, कारिया, तस्य दीयि चित्तकरायपसिमां पिल्यावी धिमल। प्रभाकरस, तेसिं अद्वन्द्वण
 अल्पिया, जयणियंतरिया चित्तेइ, एणेण निम्मयिय, एणेण भूमी कया, राया सरस सुद्धो, पूरयो य पुच्छिओ य,-प्रभावर।
 पुच्छिओ भणार-भूमी कया, न ताव चित्तेमिसि, राया भणार-केरिसया भूमी कयसि ?, जयणिया अयणीया, इतर चित्त कम्मं

१ तदा स तं सच्चं-सीचामिति सचति सलामिति वृहः किं सच्च ? पुत्रायनादते वासुदेवेय भक्तिर्द-एव तद्वैतए वृह त्वैतएरि वृहमभिधर्मिनि
 किर्मलितवः, देव भक्तिव-सच्च मद्वाक्ये व वृहः सिरिन्वधिरुत्तारकथाः आदिः स्मृता यन्मादवीव शौचकार् मन्त्रेकपुरो वाताः प्रथममन्त्रवर्तस पूव (वद्व)
 वदति । पूव सोयेव कोणाः संयुदीणा मचन्ति । शाचामिति एव इदानीं चम्पवदिसिठि सम्पदपुनश्चिपुत्रगादि तत्रोद्धारलगाया । वाक्ये कदारको राजा
 कास्यान्वा वृहः वृहः-किं नासि मस वदयेयी राजी कसि ? चित्तवसेति कारिका एव ही चित्तकः। एतत्वात्पर्यामर्षो अरिचकार् मदीवी
 चित्तवताः पूकेन किर्मित पूकेव भूमी क्वा राया एकी वृहः पूत्रितस वृहस प्रमाकरः एते मयति-भूमी क्वा व वावए चित्तवामिर्द, राजा सच्चं-चित्तवी
 भूमिा क्वायेति, एवमिकाभ्यतीता इतरचित्तवर्त

निर्ममकथरं दीसह, राया कुयिओ, विजाविओ-पमा एरय संकसचि, सं छारय, नवरं कुहुं, सुहेण एवं चेव अण्ठवचि भणिओ, एवं संमत्तं चिसुद्धं कायव, सेनेव योगाः सङ्गहीता भवन्ति १२ । सम्पगवधिरिति गतं, इयाणिं समाह्विचि समाधान, सत्योदाहरणगादा—

णपर सुवसणपुर सुसुणाप सुजस सुवप्य वेव । पन्वज्ज सिक्खमापी पगविहारो य फासणया ॥ १२१८ ॥

व्याख्या—कथानकादयसेया, ठवेदम्—सुदसणपुरे सुसुतागो गादावर्ह, सुवसा से भज्जा, सङ्गणि, ताण पुत्तो सुवओ नाम सुहेण गत्थे अण्ठओ सुहेण यद्धिओ एवं ज्ञाय ओवणरयो संपुत्तो भापुञ्जिता पणइओ पडिओ, एण्ठविहारपडि मापडियण्णो, सक्कपसंसा, देवेहिं परिकिस्सओ अणुकुत्तेण, धण्णो कुमारवंभयारी एणेण, वीएण को एयाओ कुक्कवसाणण्ठे दगाओ अयपणोसिं, सो भगव समो, एवं मायाविसाणि सविसयपससाणि दंसियाणि, पण्ठा मारिज्जतगाणि, कसुपं कुयंति, वहापि समो, पण्ठा सयंवि चक विवपिता दिपाए इरिथयाए सविक्कमय पत्तोइयं मुक्कवीहनीसासमवणुहो, सहावि

१ निर्ममकथरं इत्यत्रे एवा इतिहाः, शिखराः-मथाज्य संक्रान्तेति वय्याधिर ववरं कुक्क सुहेवेमेव विवधिवति भजिता एवं सत्त्ववरं सिद्धव कथारं । इदानीं समाविर्भसि वन्नोदाहरणगाया । सुववंवपुरे कियुत्तताः वेही सुवसाक्क मावर्ह आव्ही, एयोः कुलाः सुवतो वाय सुहेव पयं शिखाः सुवे व इवः एव वावए धोववसाः संपुत्तः । भायुक्क्य प्रयधिराः पडिताः पूज्यकिस्सिहापडित्ता भजित्ताः सक्कपसंसा देवेः पटीसिओम्पुक्कवेव वत्ताः कुमारण्ठकापटी एहेव विदीयेव क पुणसाए कुक्कवसाणण्ठकारयस्य इति, स मयावत् समः, एव मायाविवती सविपयपससाओ इतिवती, पन्वाए मारंजतानी कथं वत्तता, मथाधरे समः, पन्वाए सधं वत्ततो सिद्धवता ईत्तवता विवदा सविक्कमं पत्तोसिं मुक्कवीहनिः । आद्युपगुहः वत्ताधरे.

भण्णे भणंसि—यपहिं संण्हिद्विपहिं मणिगओ, दयाए न देइ, निपसरीरसपसंरुपवअण्णेण कविपयसंरेइसु कएसु सेही धिंदेइ-
 अहोइइ धण्णे । अण इमाए वेयणाए पाणिणो ण ओइयसि, सचं परिसिखकण सुएवरो सयं वेप पडिहुओ, विठमया पा
 कया, पय देवायुधिः धावकत्वं, सर्वशुची सासिस्स दी सीसा—धम्मपोसो धम्मजसो म, एगस्स असोणपरपायपस्स हेहा
 गुणोसि, से पुवण्हे ठिया अवरणद्वि छाया ण परायसर, एगो भणइ—तुगस सिद्धी, पीओ भणइ—तुगस उद्धी, एगो काराग
 भूमीए गओ, बित्तिओवि तदेव, नायं जहा एगस्सवि न होइ एस उद्धी, पुच्छिओ सामी—कहेइ तस्स उप्पसी—
 सोरियसमुद्विजए जलजसे वेप जलवत्से य । सोमिसा सोमजसा उंठविही नारदुप्पसी ॥ १२९५ ॥

अणुकंपा वेपहुओ मणिकंचण वासुदेव पुच्छा य । सीमंधरजुगाथाइ जुगापरे वेप महयाइ ॥ १२९६ ॥

गाथा द्वितयम्, अस्य व्याख्या—सोरियपुरे समुद्विजओ जया राया आसि तथा अणजसो ठायसो आसी, तस्स भज्जा
 सोमिसा, तीसे पुसो जलदसो, सोमजसा सुण्हा, ताण पुसो नारदो, ताणि उंठविसीणि, एगदियसं जेमसि एगदियसं

१ अथे मण्डि—बरेयु सन्निद्वेयु मासिंसा । इयथा न इदसि सिन्धपाटीरजलजसोः मयपमाते कसिरेयेयु इतयु सेही विज्जवधि—अहो अरं
 बन्धो देव मयाज्जया देवजया मणियो न बोदिता इति सत्वं परीक्ष्य सुराया । इयमेव मण्डिदुदा विजमथा वा इहाः । कासियो ही विज्जो—यमंपोषा
 यमंपयास यकज बराणोकपाएपसायकाइ गुणपण्ठी ही पूवीहे जिहो अरारहेसिय छाया न परावसेते एको मयसि—इव सिद्धिः । पीवीसो मण्डि—उर कसिः
 एकाः कासिद्विभूमिं एतः द्वितीयोस्ये तद्वैव, ताव यथा मैकसाय्येवा कसियसि, गुहाः कासी कयपदि उंठोत्साह । सीमंधरे यपरे समुद्विजसो इरा
 राजाज्जसीए तया एणयपासापस आसीए तस्स मायी सोमिसी आसीए तस्साः पुसो अजदस, सोमजसाः सुण्हा तयोः पुसो नारदः । तानुण्णुपी इव-
 सिदम् विवसे जेमत एकसिदम् । १ गाएपहिं

रंजनात् करोति, ताणि सं नारदं असीगकस्वहेहे पुत्रपुत्रे ठणिकण विवसं संछति, इतो य वेपगुण्य वेसमपककारया देवा
 अभगा वेणं र्भीवीवयंति, पेच्छति धारतं, ओहिणा आभोयंति, सो छावं देवनिष्ठायाओ सुयो वो सं अशुकपाय सं
 छाहिं भवेति-सुकसं वण्डे अण्डरति, पङ्कनिययेहिं नीवीहिभो सिक्खाविभो व-प्रभुजवत्, केइ मणंति-एसा असो-
 पुच्छा, मारवुप्यथी य, सो वमसुक्कवाठभावो वेहिं देवेहिं पुत्रमवपिययाए विज्जात्वंमपुहि पङ्कसिमादिकाओ सिक्खाविभो,
 सो मणिपावभाहिं कंषणकुट्टियाए आगातेण हिइइ, अणयाया वारवइमागभो, वासुदेवेण पुच्छिओ-किं वीचं इति !, सो
 ण उत्तवि विवदेवं, वक्खेवो कओ, अणाय कइए चहेसा पुत्रविदेहे सीमंथरसामिं सुगावाइवासुदेवो पुच्छइ-किं वीचं !,
 विरथगरो भणइ-सख सोयंति, वेण एगंण पएण सखं पक्खापुहि ओवइारिदं, पुणो अवराविदेहं गओ, सुगंथरस्सिक्खारं
 मइयायाइ नाम पासुदेवो पुच्छइ व वेव, उत्तसपि सक्खं उयगयं, पक्खा वारवइमागभो वासुदेव मणइ-किं वे तथा पुच्छियं !,

१ दिक्खे ववथायं सुक्खं, सो व नारदमओकरुयसावणाय पूरंठि ज्ञापयिन्वोप्पस, इत्थं वीत्तत्थं वीत्तमपक्कसिका देवा सुममकरसेवाएववा ज्ञप्ति-
 मभिय मेअन्हे इमक, अक्खिमाऽऽयोपस्सि स तथा वृत्तिकाथायुवः वत्तइइणुक्कया वां ज्ञावं ज्ञप्पयसिण-सुत्तसुत्थे सिक्खीसि मत्थीविहूँ, सिक्खी
 (पुत्रा सिजाः) सिद्धिवा, वेविइ भक्खिय-एयाओकरुय्य वारोत्थियं स ज्ञप्पुक्कवाठमावहीरेणं। पूरेवविणववा सिजावुत्तः मक्खसादिकाः
 सिद्धिवाः स मन्दिवाणुकारवां कायनसुत्तिकायाऽऽकाराव दिववे, अणया इमवदीमभातो, वासुदेवेव पुच्छ-स व पक्खोवुत्तं वत्तं, वत्थेया इत्ता अणया
 वययोत्थाव वृत्तिवदेवे वीमन्वाजाम्पि सुपावाणुवायुदवाः पुच्छति-दीवेकरो भक्खि-वत्तं वीचसिदि वेवेवेव परेव सखं एवमेवववासेठ
 पुत्रापासिदरेवु पुगावत्तदीयंकरं मइयाणुवम वासुदवाः पुच्छति वेवेव वकाइदि साइवाणुपत्तय, एत्थं इत्तवदीमभातो वासुदेवं पक्खी-किं ज्ञावा तथा वृत्ती

ध्वजारि कसाया आहा से धापीसं कुमारो सहा पापीस परीसहा जहा ते दो मणूसा उहा रागाहीसा जहा धितिगा धिधेपया
 तथा आराहणा जहा निधुचीवारिया तथा सिद्धी । चित्तिकस्यसि गय ९, इयार्णि भज्यधधि, अज्यय नाम चस्युपघर्ण,
 सशुदाहरणगाहा—

वंपाप कोसिपज्जो अंगरिसी रुद्र ए य भाणसे । पपगा जोरजसायिप भन्मपस्राणे प सयोही ॥ १२९३ ॥
 इमीए षकस्राण-वंपाप कोसिअज्जो नाम वयजसाओ, ससस दो सीसा-अगरिसी रुद्रओ य, अंगओ भरओ,
 सेण से अंगरिसी नाम कप, रुद्रओ सो गंठिउदओ, ते दोयि सेण वयजसाएण दाकाणण पडुपिया, आगरिसी अहपीओ
 भारं गहाय पडिपसि, रुद्रओ दिवसे रमिसा वियाले समरिय साहे पहायिओ अहविं, स च पेच्छर दाकाभारएण पन्तगा
 चित्तेइ य-निच्छुदोमि वयजसाएणति, इओ य ओरजसा नाम पच्छयाही पुत्तस पंधगासस भस नेऊण दाकाभार
 एण एइ, रुद्रएण सा एगाए सज्जुए मारिया, सं दाकाभारं गहाय अणणेण मग्गेण पुटओ आगओ वयजसायसस इत्य

१ अन्वारा कसाया यथा से हागिकीतिः कुमागाहाया हागियातिः परीवहा यथा ही ही पुटही तथा रागाहे ही यथा पुचकिता वेदथवा तथाऽऽत्थया यथा
 धिधित्तियारिका तथा सिद्धिः । चित्तिकेति मण, इयापीसाबंधमिति आबंधं नाम अस्तुत्वं वधोदाहरणगाया असा इत्यादाह-वमपको कोमिकानी मायोगे
 न्यायः तथा ही शिष्यो-अहविः रुद्रस अहको मद्रकसेर वसाहविः नाम कृतं वहा स प्रमियउदकः ही हावपि वेधोपाकायत्र दादकेरवा प्रत्यारिवो
 चहचिदरवीवो मारं गुरीस्वा मसेति अहको शिष्ये रत्नवा शिकारि स्युतं वहा एता प्रयाधिवोऽहपी स च वेकते दादकयारेवाभसुं विभउदति च म्हावि
 दोपीस वयाव्याचेनेति इत्यत्र वयोधिधंसा नाम वासपाकिता पुत्रस पल्पकस भउ वीत्वा दादकभारहेनादाति सा इयकेनेकसा यवाही मारीका च दादक
 मारं गुरीस्वाअयेव मार्येन गुाठ भागाठ वयाव्यावहल इत्ये

धुणमाणो कहेर-अहा णोण सुभस सुंदरसीसेण ओरअसा मारिया, रमणविमासा, सो भागओ, धारिओ वणसेहे चितेर-सुह
 अन्नवसाणेण आवी सरिया संवमो केवअनाणं देवा महिमं क्खंति, देवेहिं कहियं, अहा पएण अरुमकखाणं विंथं, कइमो उणेण
 हीउिअर, सो चितेर-सअ मए अरुमकखाणं विंथं, सो चित्तरो संजुअो पसेयजुअो, इअरो वंमणे वंमणी प दोवि पअइ
 पाणि, उएणणणाणाणि सिअाणि अारिदि, एयं कायवं धा न कायवं वेति १० । अअवचि गयं, इअाणि सुइदि, सुइ
 नाम सअं, सअ थ संवमो, सो थेव सोयं, सअं प्रति योगाः सइहीठा भयन्ति, उओवाइरणगाथा-
 सोरिअ सुरपरेवि अ सिद्धी अ चणजए सुभदा प । धीरे अ वम्मयोसे वम्मअसेउसोणएउठा प ॥ १२९४ ॥

सोरिएपुरं पायरं, उअ सुरपरो अकखो, राय सेही चणअओ नाम, उसस भअा सुभदा, लेहिं सुरपरो नमंसिओ, पुअक-
 मेहिं उपाइए सुरपरस कयं-अइ पुओ आपइ रो महिसएयं अणं करेमि, साणं संपणी आया, साणि संजुअोहिउि
 सामी समोसओ, सेही निगाओ, संजुअो, अणुअयाणि गिणहामिसि अइ अकखो अणुअायाइ, सोयि अकखो उअसाभियो,

१ इएए कयवदि-पयाउनेव एव सुअरुधियेव उओविंधा मारिता एअअिमाए ए आयाः सिओमिओ अअरुअे विअवदि-हुवाअरसाथेव
 आसिः एएठा संयया केवअयावं मदिमान देवाः कुंधमिअ देवैः कथितं एवेसेनाम्भकवणं इवं, अएओ ओकेव हीअवे ए विअवदि-अअ मअःअअवअावं
 इवं ए विअवअइ संजुअः मअेअजुअः इउओ अअओ मअअनी अ हे अरि मअिअे अएअयावअअवारेओरि सिद्धाः । एवं कर्तव्यं वा न कर्तव्यं वेसि ।
 आवंअमिदि एव इअानी सुविमिदि सुविअोस एअ, एअं अ संयमाः ए एव एओव कीरुअं अएरं एअ सुअओ वअः एअ वेही पअअओ नाम एअ याओ
 सुभदा वाअं सुअओ अमअरुअः पुअकामान्वासुअाविवं सुअरअस कुअं-अइ पुओ भअिएवि लेहिं मइवअयेव अइं कअिएअि एओः संपचिअंअा वादि
 संयाअसएव इवि सामी अमअयवा, भेओ गिंठ, संजुअः अजुअवादि पुअामीदि पइ पओउजुअवीरे एओरि अअ अएअअएव,

ध्वसारि कसाया अहा से षाधीसं शुमारा सहा षाधीस परीसहा अहा से दो मणूसा सहा रागादोसा अहा पितिगा विधेयया
 तहा आराहणा अहा निशुधीदारिया सहा सिद्धी । तितिकससि गयं ९, इयाणिं अज्यसि, अज्यय नाम वज्जुपचणं,
 तामुदाहरणगाहा—

धंपाप कोसियज्जो अगारिसी रुदप य भाणसे । धंया जोइजसाविप वनभक्स्साणे प सणोही ॥ १२९३ ॥

इमीए धक्खणं—धंपाप कोसियज्जो नाम वयम्भायो, सरस दो सीसा—मगरिसी रुदओ य, अंगओ अदओ,
 सेण से अंगारिसी नाम क्रयं, रुदओ सो गठिछेदओ, से दोवि सेण वयम्भाएण दाकाण पट्टविपा, अंगारिसी अटवीओ
 अरं गहाय पठिएसि, रुदओ विवसे रसिखा विपाले संभरिय साहे पहाविओ अटविं, सं अ पेच्छइ दाकाभारपण एन्वग,
 सिंवेइ ए—निच्छइओमि सवम्भाएणति, इओ प जोइजसा नाम पच्छवाठी पुसस्स धंयास्स अवं नेऊण दाकाभार
 एण एइ, रुदएण सा एगाए सज्जाए मारिया, त दाकाभारं गहाय अणणेण मरणेण पुटओ अगाओ उपाय्जायस्स दाप

१ अन्वगः कयाया धया से दादेषाणिः शुमारस्साया हाविमसिः परियहा यया वो ही पुदो वया रागहेही यया जुलिकका वेदथा वयाऽऽत्थवा वया
 सिद्धिदारिका यया सिद्धिः । तितिकेसि गयं इयाधीमाहंमिदि आहं व नाम कठुवं सरोएहत्तयाया अया वयावदाव—अन्वयो कोसिकारो यामोषा-
 एयाः वल ही सिद्धी—अटविः अदव अटको मारुक्सेव ससाटविः नाम कुवं अदः स मयिप्येदकः वो हावसि संयोगात्पावन दादहेदका मस्साणिरो
 अटविदावीरो अरं गृहिसा मसेति अटको सिवसे रसवा निकटि स्यवं यदा यदा यथाविदोदवी, सं अ मेसते दावकयारेवावावं पियजवि व सिद्धादि
 वोदीय यथाप्यावेवेसि इवस यपोदिदंथा याम वससयादिका पुवस एव्यकस मक सीसा दाइकमारकेनादादि सा द्ददनेकसा मवाषा मासिवा व दादइ
 अरं पुदिसाअप्येव मार्गेण पुतव अमात यथाप्यावक इवो

धुणभाषो कवेर-अहा णेण सुवस सुंदरसीसेण ओरजसा मारिया, रमणविभासा, सो भागभो, पाहिभो वणसेरे चितेर-सुह
 जसवसाणेण वाठी सरिया संवमो केवलनाणं देवा महिसं करेति, देवेहिं कहिय, जहा एणण भवमकखाणं विवंधं, ठरुणो ओणेण
 हीलज्जर, सो चितेर-सखं मए अकथकखाण विवंधं, सो चितेरतो सज्जो पचेपज्जो, इपरो वंमणो वंमणी प दोवि पवर
 याणि, सप्यणणाणाणि सिद्धाणि ज्जारिया, एवं कायवं वा न कायव वेति १० । कज्जवति गयं, इपाणिं सुरति, सुं
 नाम सख, सख ज संवमो, सो वेव सोयं, सत्यं प्रथि योगाः सज्जोता भवन्ति, समोदाहरणाथा-

सोरिय सुरयरेवि अ सिद्धी अ षणंजप सुभदा य । वीरे अ वम्मयोसे वम्मजसेउसोणगुच्छा य ॥ १२९४ ॥

सोरियपुरं णपरं, तथ सुरयरो जकखो, सत्य सेठी षणंजको नाम, वस्स भज्जा सुभदा, सेहिं सुरयरो नमसिभो, पुवक-
 मेहिं जपाइयं सुरवरस कयं-अइ पुसो जायइ रो महिससएणं जणयं करेसि, ताणं संपसी जग्गा, ताणि संजुज्जेहिंसि
 सामी समोसरो, संठी निगाओ, संजुज्जे, अणुवयाणि गिण्हासिंसि अइ जकखो अणुज्जाणइ, सोवि जकखो चवसाभिभो,

१ इए कयवति-वयाउजेव एव सुवराणियेव ज्योसिंधंसा भारीवा एवपदिभावा, ए वागसा सिंधीसिंधे ववववे कियवति-गुणायववसावेव
 जातिः सुवता संवमा केवलजावं मदिमानं देवाः कुर्वसि वदेः कथित यथेवाम्बलपाव एवं सज्जो कोकेव हीरवते ए कियवति-असं नवाउववसाव
 एव ए कियवपरं संजुज्जेः मसंजुज्जेः इतो जकखो मासणी ज हे अथि मवविदे वलपयानाववसावोसि सिद्धाः । एवं कर्तव्यं वा व कवेज्ज वेसि ।
 अवंवसिदि एवं इदानीं इतिदिदि, इतिनाम एव, एव ज संवमाः ए एव हीव हीरपुरं वपरं एव सुरयो वकाः एव वेठी वववको वस एव मावी
 सुभदा तायां सुरयो वयसज्जः पुवकमावपयानुवयाणिवठ सुववरस जठ-यधिं पुवो वसिथसिं वहिं मदिवववेव पयं करिंवासि, एतो संवतिवका तासि
 संवाववव इति सामी वमववव, अरो विरुं, संजुज्जे, अणुवयानि गुणमीसिं वधिं वकोउज्जवावीते सोसि वव इवपान्ठः ।

अहा सा एह, ह्यह्युद्यो, चस्त्रियपदानं णपरं कथं, रंगो कथो, तस्य चक्रं, एष्य एगीमि अकले अह्य चक्राणि, तेसिं पुरभो
 धीया ठयिया, सा पुण विधियवा, राया सन्नदो निगाओ सह पुसैहि, ताहे सा कणा सवालंकारविद्रसिया एगामि पासं
 अण्णइ, सो रंगो रायाणो य ते य हंइमहमोरया आरिसो दोषवीए, सस्य रणो जेह्युचो सिरिमाही कुमारी, एसा
 दारिया रज्जं च भोचक्रं, सो तुद्यो, अहं नूणं अण्णोहिंतो रार्हिं अरमदिसो, साहे सो भणिभो-पिंथहचि, साहे सो
 अकथकरणो तस्स समूहस्स मन्ने तं धणुं वेसूण चेष न चाएइ, किहवि अणोण गहिपं, सेण जसो वषइ ससो यधरचि
 कइं सुकं, एवं कस्सइ एगं अरथं धोचिय कस्स दो तिणि अण्णोसिं साहरेण चेष निंति, सेणयि अमद्येण सो नपुणो
 पसाहिं संसिधिसमाणीओ तस्यउण्णइ, ताहे सो राया ओहयमणसंकथो करयलपरहस्यमुद्यो-अहो अहं पुसहिं सोगममभे
 यिगोविसोचि अण्णइ, ताहे सो अमथो पुण्णइ-किं तुभने देवाणुपिया ओहय णाय सिपायइ !, साहे सो भणइ-

१ एया कैसि ह्यह्युद्यो, चस्त्रियपदानं णपरं कथं रंगो कथो, तस्य चक्रं, एष्य एगीमि अकले अह्य चक्राणि तेसं पुता इणधिकेण क्वाणितो सा पुनदंइतया
 राजा सन्नदो निगाओ साह पुसैः सदा सा कथा एवमह्युद्योसिधिया एकस्मिन् पासे सिद्धसि सा रज्जः से राजाणो एतिसकपारसोमिया वारदो दीवजा सा
 राजो जेहेहा पुसा अस्मिन्दी कुमारीः एया दारिका राजन् च मोचय्यं स पुसा अहं एवमण्णोणमप्योभयसिद्धः सदा स मन्निहा-पिंथसिं सदा सोऽपुनदय
 जसस्य समूहस्य मन्ने तदह्युद्योसिधिये च सन्नोसि कथमप्यवेन दूहिंते सेन वतो मन्निहिं सतो मन्निचिं कान्ठ मुकं, एवं कथसिद्धेकपारकं एतिसकपारं कथसिद्ध
 मीसि अन्नेयां चहिरेव निगंणसिं वेवाप्यमानेण स वसा मसाथ एहिंयसमाधीउत्ताव सिद्धसि, सदा स राजोपहसमयासंकरा करतकन्नासिद्धमुयाः अदा
 अहं पुसैहोअमप्ये सिधोसिं इसि सिद्धसि सदा सोऽमसाः पुण्णसि-किं पूवं वषाणुमिया वपहसमयासंकरा वषाए णावठ ! सदा स मन्निहि-

धरणिं एवं कारुण्ययो, ताहे भवार-असिध पुचो सुखं अण्णोवि, कहिं !, सुटिंरवचो नाम कुमारो, तं सोदि ता विष्णो-
 सर मे, ताहे तं राणा पुच्छर-कयो मम पख पुचो !, ताहे ताणि सिद्धाणि रहरसाणि, ताहे राणा सुद्धो भवार-सेधं उव
 पुचा ! एए आह ञ्ज भेषुण रज्जसोकख निहुटिदारिय पाविचए, ताहे सो कुमारो ठाण्ठं आठीहं ठारुण णिणहर वणु,
 उक्खानिभुहं सरं धंधेर, ताणि वेदकयाणि ते प कुमारा उवओ रोठंठि, वण्णो थ दोण्णि पुटिसा असिधपयस्यै, ताहे सो
 पणामं रण्णो उवउहापसस प करेर, सोवि से उवउहाओ अयं दावेर-एए दोण्णि पुटिसा अर किठिसि सीसं वे किरर (हिसंठि)
 ठेसिं दोण्हवि पुटिसाण से प वचारि से प वाधीसं अगण्ठो साण अठण्ठं ररथक्खणं सिद्धं जाणिरुण एगीसि सिद्धे नाकण
 अट्ठिक्कियाए दिदीए वसिं उक्खं वेण अण्णंसि प मणं अणुणमणोण सा धीवीणा अठ्ठिसि विद्या, सत्थ चणुठिसीहनाप-
 साहुकारो दिष्णो, एसा दपतिविकसा, एसा वेप विभासा भाणे, उवसहारो अहा कुमारो राहा साए अहा तं वचारि राहा

१ एवेरं कएउवा: कदा मज्झि-असिध पुचो पुच्चाकमयोधे, क ? सुरेणरवे नाम कुमार । एए वोधे ताएव एरीरवणंमम ठण्ठं राणा पुच्छरि-

पुचो मए पुच कदा, कदा वानि विहासि ररसाधि, कदा राणा पुचो मज्झि-सेवकार पुच । पुचानि अर अजसि सिच्चा राज्जवीर्यं सिद्धं राठीकां व प्रणुं, कदा व
 उमारो स्यामयादीहं सिसावा पुच्छरि वणु: कदासिभुक्क एतं धंरयाधि वे वेदासे व कुमाणा: सवेतो कोठं कुठिण अन्धी व ही पुचो कदा थ प्रख्यं राण
 राणावावत्त थ करोठि सोधेव वसोपाज्जाओ मयं इवंकदि-एतो ही पुचो वदि उक्खणिसि वीरं वे पावविचया: वो हावसि पुचो वीर वणुठियाव इपिठिकसि
 अण्णवए वेणमारावा एवअज्जावि डिउं मण्णेवीकणिये मज्जाअण्ठिठया उज्जा एक्काण्ठएपाए अज्जिसिअरु मणोउण्ठया वेव एा पुचोउवाउधेव सिक्का
 कवेणुधे, सेर कदा पुचराउवाउचो कदा, कदा उक्खणिसिक्का, एवेव सिचत्ता अने, उवसहारो कया कुमारकया साए: कय वे कयासत्तावा

आहा सा एह, हहहहहो, वस्त्रियपद्मानं पापरं कथं, रंगो कथो, तस्य चकं, एण्य एगंमि अकसे अह चकाणि, तेसिं पुरओ
 धीया ठयिषा, सा गुण विधिषया, राया सभयो निगओ सह पुचेहिं, चाहे सा कण्णा सपाठंकारधिरुसिया एगमि पासं
 अचर, सो रंगो रायाणो य से य उरुमरुभोरथा आरिसो दोवसीए, सरथ रणो अेरुपुओ सिस्मिाटी कुमारो, एसा
 दारिया रज्ज च भोचवं, सो सुष्टो, अहं नूणं अणोहिंठो राईहिं अकमहिओ, चाहे सो भणिओ-पिंधरुधि, चाहे सो
 अक्यकरणो तस्स समूहस्स मम्मो त यणुं पेत्तुण चेष न थाएर, किह्वि अणोण गहियं, सेण अतो वद्यर ततो यद्यरुधि
 कंठं मुकं, एवं कस्सर एगं अरयं योत्थि कस्स दो तिण्णि अणोसिं धादित्तेण चेष निंति, तेणवि अमयेण सो नचुणो
 पसाहित वधिवसमाणीओ तस्यउचर, चाहे सो राया ओहयमणसंकप्यो करयउपहरथसुष्टो-अहो अह पुचेहिं छोगमरसे
 धिगोधिओधि अचर, चाहे सो अमद्यो पुच्छर-किं तुत्थे देवाणुत्थिया ओहय जाव सिियायह !, चाहे सो भणर-

१ एया धीसि हहहहह, अस्मिन्पत्रात्तं यत्तं ह्यं तद्वा तत्र चकं, अहोकीसर चकेउर अकसि तेसां पुराः सुवकिका आरिणो सा पुचरेदरथा
 राजा सभयो भिगंठाः सह सुष्टो वहा सा कण्णा सभाउरुसियापुसिया एवधिसर पासं सिहसिं स रज्जः से राजानो धिरेकमरयोत्थिया पादयो र्हीयणा तत्र
 राणो ज्येष्ठः गुणः श्रीमाधी कुमाराः एसा धासिका रायं च योत्थयं स तुष्टः अहं एवमन्वाज्जन्तोउपयधिरुः वहा स मसिठो-धिच्येहिं, वहा सोऽहउर
 अकस्य सस्यूरस मय्ये उरुमरुभोरथा च एअयेधि कथमप्ययेव यूरुणि, तेव वतो मज्जति अतो मज्जति काणं मुत्तं, एवं कस्सधिरुकमरक योत्थियत्तं कस्सधिरु
 धीसि अन्वयेथं धदित्तेव सिंयंयुधि तेसाप्यमसालेन स यथा मयाप्य धदिवसमाणीवत्तत्र सिहसिं वहा स राओपहवमनःसंकरयः अउरुकादिहगुधः अहो
 चाहे पुचिरेकमप्ये धिगोधिठ वुधि सिहसिं, वहा सोऽमयाः पुच्छरि-किं पूय देवाणुत्थिया एवउपमयाःसंकरया वारए प्यावत ! वहा स मज्जति-

क्षाप्ये सो दिवसो सिद्धो सुहृदो धेनु न च रापुण चक्षुषिषं सार्वकारो वेण तं पश्य छिद्विषं, सो य सारवेह, नवच्छं
 मासाण पारपो सामो, तस्स दासवेहाणि वद्विषसं ज्ञापानि, तं०-भगियमो पश्यमो बहुजिगो सागरगो, ताणि
 सहजायानि, वेण कलायरियसस ववणीमो, वेण उद्धारयाओ वायसरि कजायो गद्वियाओ, जाहे साओ गाहेर ज्ञाप
 रिओ ताहे ताणि कुद्वंति विकद्वंति य, पुवपरिखपुण ताणि रोवंति सोधि ताधि न गणेह, गद्वियाओ कलायो, ते असे
 गाद्विज्जति जायोसपि कुभारा, अस्स अरिज्जंति आयरियसस तं पिद्वंति भरपपहि य इणति, अह ववभसाओ ते
 पिद्वर अपदते साहे साहंति मारमिस्सिणाणं, ताहे ताओ भणंति-किं सुकभाणि पुसअम्मालि !, ताहे न सिक्खिणपारं ।
 इओ य महुराए जियससू राया, सरस सुपा निमुदं नाम कणाया, सा अउंकिपा रणो ववणीया, राया भणर-ओ रोपह
 सो से भवा, साहे ताए णाय-ओ सूरो पीरो विकसो सो पुण रज्जं विज्जा, ताहे सा य पडं याहनं गहाय गया इंदपुरं
 णयरं, रायसस पदये पुसा सुयत्तिमा, दूओ पयदो, साहे आयाद्विया सवे रायाणो, ताहे वेण रायाणपुण सुयं-

१ यथा स दिवसो सुहृदो देवा न च रायोऽसं समहारा (वर सर्वगुरु) तेन वर पश्ये किञ्चित्त ए च सोऽसि नवसु माहेतुं दातव्यं नराः, तत्र
 दासवेहाणिवसे नराः दासया-अग्निः सर्वतकः बहुजिगः सागराः ते पारजायाः तेन कलावायोरोचनीसः-तेन देवादिभ्य इत्यर्थः कला पुरीष्वाः
 नरा एा माह्वस्यार्थेऽह्यारं तदा ते कुद्ववन्ति विकद्वंति च, पूर्ववदेवनेन ते सुद्वन्ति कोऽसि ताव यवयसि पुरीष्वाः कलाः तेभ्यो मासन्ते द्वादिज्जतिरि
 कुमाणा यसे अर्थन्ते जायाओ न च विद्वन्ति मत्तकेन च ज्ञानिभ्य अयोपाप्यापयकान् विद्वन्ति अयकता तदा कवन्ति मन्तुपधुवीर्णा तदा एा पवन्ति-किं सुकभादि
 पुवप्याभि तदा(वे) च पिपिदिताः । इतन्न मनुतायो विवपाए तावा तत्र सुवा सिद्धिनाम कन्था, दासकुरुता ताव वयसीता तावा यवसि-यो गोचरे
 ए ते यत्वं सदा तत्रा यादं-याः सुतो यीरो विकस्यः ए पुसा रातं वपाए, तदा सा वडं याहनं च गृहीत्वा पदं गुरं नपारं दाओ नवः सुजा सुवयवीः
 दूयः पवन्तिः तदाऽऽतुवा अद्विजा तावाः, प्रया तेन राया सुव

भारेह धत्ति, भर्णाति ते तथा करेहिति भणिया नेच्छति, सुहृन्नाकुमारस मग्गेण खगा पयइया, सपदिं छोभो परिचसो,
 एवं अछोभया कायभा, अछोभेत्ति गपं ८ । इयाणिं तितिकस्सति धार, तितिकसा कायपा-परीसहोपसगाणं अतिसदण
 भणिय होइ, तन्नोदाहरणगाथाइयम्—

इदपुर इंददसे पाथीस सुपा सुरिंददसे य । महुराए जिपसपू सपधरो निवुइए व ॥ १२११ ॥
 अणिगपए पवधपए पडुली सह सागरे य थोदुब्धं । एगदिवसेण जाया लत्थेय सुरिंददसे य ॥ १२१२ ॥

अस्य न्यास्या कथानकादधसेया, सत्तेदम्—इंदपुरं णयर, इंददसो राया, तसस इहाण धराण देयीण पाथीस पुत्ता,
 अण्णे भर्णाति-एगाए देवीए, ते सबे रण्णे पाणसमा, अहेगा पूया अमच्चसस, सा अ पर परिणतेण दिहा, सा अण्णया
 कयाइ पहाया समाणी अच्छइ, ताहे रायाए दिहा, कस्सेसा ?, वेदिं भणिय-सुहमं देवी, ताह सो ताए सम एक रति
 पुच्छो, सा य रितुणवाया, तीसे गभो खगो, सा अमच्चेण भणियहििया-अथा सुहम गभो खगाइ तथा मम साहेज्जादि,

१ भारव वेत्ति भवत्ति ते तथा कुर्वति भणिया नेच्छति सुहृन्नाकुमारस मग्गेण खगाः पयइयाः सपदिं चोभो परिचसो ।
 अत्रोप इति गत । इयाणीं तितिकेतिहात् तितिया कर्त्तव्या-परीसहोपसगाणीं पथिसद्वर्त्तं भणिय भवति । इदपुरं नगरं इददसो राजा लंकादेशी राजा
 देवीया इतिपत्तिः पुत्राः अन्त्ये पथसिद्ध-कस्तुरा देव्या ये सर्वे राजा प्राजसमाः कर्त्तव्यास्तान् कुर्वता सा कल्पं परिणयता इहा सा कयरा कयराणा
 सर्वा तिहाति, तथा राजा इहा कस्तुरा ? देवीपिठ-पुष्पाक देवी तथा स तथा समसेकी रात्रिसुत्तिता, सा च कयराणा सर्वा पयोः खगाः पाभासव
 भवितव्यी-यदा तत्र पयोः भवेत्तदा सर्वं कयये।

हाए सो दिवसो सिद्धो मुहुणो वेळा अं न राएण चठविचं साहसंकारो सेव तं पचए छिद्विं, सो न सारवेर, नवणहं
 मासाण वारमो जाधो, ठसस पासचेवहाणि राद्विषसं जायाणि, तं०-अतिगयओ पयस्यमो धुसिगो सागरगो, ताणि
 सहजायाणि, वेण कलापरिवसस धवणीमो, वेण उहारायाओ वाचचरि कलाओ गहियाओ, जाहे ताओ गाहेर जाय
 रिओ ताहे ताणि कुईसि विकहुंति य, पुनपरिखणण ताणि रोडंति सोचि ताचि न गणेर, गहियाओ कजाओ, ते अले
 गाहियजति जायीसपि कुमारा, असस अरिजजति आयरिवसस तं पिद्विंति माएपयहि य हणीति, अह उवयसामो ते
 पिहए अयडंते साहे साहंति माहमिसिखाणा, ताहे सामो मयंति-किं सुठयाणि पुचवममाणि !, ताहे न सिन्निवयाहे ।
 इओ य महुराए जियसए राया, ठसस सुया निहुई नाम कण्णया, सा अठंकिया रणणो उवणीया, राया मणार-ओ रोएर
 सो ते भया, साह ताए पाय-ओ सूरो धीरो विकठो सो पुण रज्जं दिव्या, ताहे सा य घळं वाहणं गाहाय गया इहपुरं
 णपरं, रायसस पएवे पुचा सुणुछिया, वूओ पयटो, साहे आवाहिया सवे रायाणो, साहे वेण रायाणएण सुयं-

१ तथा स दिवसो सुहृदो विद्या पञ्च रामोऽयं समस्ताः (तत् सर्वसुखं) तेन तत् एवमे किञ्चितं स च धीमति न्यस्तु माहेतु वारमो जसः, अल
 वाअवेमहादिचं जसतां तपया-अदिः पर्वतका बहुतेकाः जयाता ते साहजसाः तेन कजायावरोपयतिः-तेन डेवादिना हासयति। अल सुदीयाः
 यदा ता साहायसायावेकाह वदा ते कुसुयन्ति विकडेयन्ति च पूर्वप्रियवेव ते कुसुयन्ति सोऽपि ताह गणवन्ति सुदीयाः कजाः तेऽप्ये माहल्ये हासिजन्ति
 कुमाता असी अर्थप्ये जाचावीय स पिहृद्विभ मयवेव च जन्ति अयोपायापकाए दिहवति अयस्यो वदा कजायन्ति मयवृतीयां वदा ता मयवेद-किं सुखयादि
 पुनअयानि वदा(वि) न सिद्धिदाः । इतल मपुरायां जितवह राना अल सुवा सिद्धिदंसा कया साऽऽहुया ताह वपवीवा राजा यच्यन्ति-यो रोचते
 स ते यचां वदा यया जार्द-या ह्यो वीरो निव्याका स पुना ताव वपाए, वदा सा अल वपुनं च पुदीया पदेऽनुरं वदं ताओ वदव। सुवाः सुवपयां।
 द्याः मयवेवः वदाऽऽहुया अविद्या साजाका, वदा तेव ताया सुव.

भारेह धत्ति, भणति ते तथा करेद्विधि भणिया नेच्छति, सुहृगकुमारस्तस मंगेण छागा पथइया, सयदिं उोमो परिचसो,
 एवं अलोभया कायवा, अलोभेत्ति गय ८ । इयाणि विविक्खसि वारं, चित्तिकला कायवा-परीसहोवसगाण अत्तिसइण
 भणियं होइ, तत्रोदाहरणगाथाइयम्—

इदपुर इददत्ते यावीस सुया सुत्तिदत्ते य । महुराए जियससू सयथरो निच्छुरैय उ ॥ १२९१ ॥
 अजिगयए पथथयए षडुली मह सागरे य बोदद्वये । पगदिवसेण जाया सत्थेव सुत्तिदत्ते य ॥ १२९२ ॥

अस्य क्पास्या कथानकादधसेया, सत्तेदम्—इदपुर णयरं, इददत्तो राया, तस्तस इछाण यराण देयीणं यावीस पुत्ता,
 अप्पो भणति—पगाए देवीए, ते सर्वे रण्णो पाणसमा, अहेगा पूया अमच्चस्त, सा ज पर परिणसेण दिट्ठा, सा अण्णया
 कयाइ णहाया समाणी अच्छइ, ताहे रायाए दिट्ठा, कस्सेसा १, सेदिं भणिय-पुठमं देयी, ताहे सो ताए सम एकं रत्ति
 पुच्छो, सा य रित्ठणहाया, तीसें गरमो छगो, सा अमत्तेण भणियहिया—अथा तुक्क गन्धो छागाइ तथा मम साहेज्जादि,

१ भारप देक्षि मज्झिमे वे तथा कुद्विधि भणिया वेच्छति, सुहृगकुमारस्तस मंगेण छागाः प्रवदिताः, सर्वैर्लोभः परिसक्तः क्वमजोन्नत कर्त्तव्यः
 अलोभ इति गत । इयाणी विविक्खेसिइएरं विविक्खा कर्त्तव्या-गदीपदोपसार्गाथां अत्तिसइण भणिया मयसि । इयाइदं कपटं इयाइदो रत्ता वत्तेइयावीं वात्ता
 देवीयां इयाइसिंया पुत्ताः अत्ते मज्झिमे-पुत्तया देव्याः से सर्वे रागाः प्राणयमाः अथेकास्मात्तस पुद्विवा सा अत्तरं वरियावता इया हा अत्तरा अट्टयाना ।
 कसो विट्ठसि, कया राजा इया कस्सया १ देवीयिदं-पुत्ताक देवी, तथा स तथा समसेकं राविपुत्तिवः सा च अट्टयाना कसो पयो छट्ठाः साऽप्यात्त
 भणित्ठएवी—एवा तव पयो मत्तेवया मत्तं कयवे।

इयं निगद्यति चैव, धैर्यवरे शुभ्रुण कंचतरपणं सुहं, असमरेण सुवरायणा कुंडलं सयसरस्समोक्षं, सिरिकंठाए सत्पवा
 दिगीए हारो सयसरस्समोक्षो, जयतीधिणा अमन्नेण कडगो सयसरस्समोक्षो, कण्णवाडो मिठो वेण भंजुसो सयसरस्सो,
 कंचलं कुंडलं (कसयं) हारोगायलि भंजुसोचि एयाइ सयसरस्समोक्षाइ, ओ ष किर सारथ पूसर का देइ का सो सवो
 लिखिअइ, अइ आणइ वो सुहो अइ न याणइ वो वडो सेसंति सवे छिहिया, पभाए सवे सदाधिया, पुक्खिया, सुइगो !
 सुअने कीस दिअं !, सो जइा पिपामारिओ तं सव परिकेइ ज्ञाय न सअरथो सअमययुयालेडं, सुअमं मूलमागओ रअं अहि
 छवाभिसि, सो भणइ-देमि, सो सुइगो भणइ--अउाहि, सुमिणसय वट्टइ, मरिअा, पुअकओचि संअमो नासिहिसि, सुवराया
 भणइ-सुअ मारेडं मगागमि येरो राया रअ न देइसि, सोचि दिअं व नेच्छइ, सारथवाइअअा भणइ-वारस धरिसासि पवत्तस्स,
 पइ पट्टइ, अथ पयसेमि धीमंसा पट्टइ, अमओ-अण्णारापाणपुहिं सुअ पट्टामि, पअंतं रायाणो इरियमंठं अण्णं वि-इरियं भाणोहि

1 अथाभरं शुभ्रकुमारत्वं कसवत्तव भिहं योमरेण पुवरायेव कुंडलं सवरायणायणं श्रीकण्ठवा धार्यवाडा हारा अठसरस्समूखाः अरसिअवास-
 मसरेण वट्टं सारसरसमूखं कसंयाओ मयवत्तानुयाः सारसरसमूखाः कसवत्त कुंडलं (कडलं) हारं पुअवकिअः अणुय इसंठासि कसवत्तमूखासि अथ
 किर सव मुप्यसि इरासि वा स सवो किरवते अहिं जावासि इया पुइः अथ न जावासि इया पुअकओचामिसि सर्वे किरिणा मपावे सर्वे अरिअाः पुइा,
 शुभ्र ! त्वया हि इयं ! स पया सिवा धारिअः एव सव परिकपयसि पावत्त समयोः संपममयुयाकपियं कुप्याडं धार्यमागवाः सअमयिअअअममीसि स
 अअसि इरासि य शुभ्रओ अअसि अथ स्यामाओ अरंते विसे पूअकओसि संवओ अइवेसि सुवराओ अयसि-अा मारिसि पपवे अरिरो तअ राअं
 इराधीसि ओसि यीअमायं वेअसि अरंथवाइमायो मअसि-इारस अरंथि मीसिअत्त, अथ अरंते अथ मरेवावामीसि सिअसोअपूव, अमाअ-
 अयवत्तवसिः अयं मयवत्तमिं मसवत्तवाडाओ इरियमंठं अण्णं वि-इरियं-इरियं नमाअव

शीए मूले सेणोव कमेण पबइया अहा धारिणी सहा धिभासियवा, नयर तीए दारओ न छडिओ सुइगुआरोसि से नामं
 कयं, सो ज्योषणरयो जाओ, चितेर-पबअ न तरामि काव, मायर आपुच्छर-जामि, सा अणुसासर सइयि न ठार, सा
 भणइ-यो सार मझिमिख बारस धरिसाणि करेहि, भणइ-करेमि, पुंभेसु आपुच्छर, सा भणइ-मयरिय आपुच्छामि,
 तीसेयि बारस धरिसाणि, ताहे आयरियस्सवि धयणेण बारस, चयवझायस्स बारस, एयं अइयातीस धरिसाणि अइया
 खिओ सह वि न ठार, विसअिओ, पइछा मायाए भण्णइ-मा अहिं वा ताहिं वा पयाहिं, महइवियया सुभस पुंठरीओ
 राया, इमा ते पितिसंठिया मुइिया कइउरयण च मए नितीए नीणीय पयाणि गहाय पयाहिंसि, गओणयर, रणो जण
 साखाए आवासिओ कइे रायाण पेइछइमिसि, अऊंतरपरिसाए पेइछणयं पेइछइ, सा नइिया सपरसि नअिऊण पभा
 यकाले निइइया, ताहे सा धोरिणिणी चितेर-जोसिया परिसा धरुग च छयं अइ एरय पियइर सो धरिसियामोसि, ताह
 इम गीतिय पगाइया-सुइ गारयं सुइ नअियं सुइ धारय साम सुवरि । अणुपालिय दीहरारयओ सुनिणंठ मा पमायए ॥ १ ॥

१ तस्या मूले सेणोव कमेण पबइया अहा धारिणी सहा धिभासियवा अवरं तया दारओ न अहः । सुइकुरुमार इति तस्य नाम कृतं स पावकस्यो जातः
 धिभयवसि-मयस्यां च कइमि कइ, मातरमापुच्छरे-जामि सा अणुसासि वयायि न ठिठिठि सा मज्जि-तदा मज्जिमिह इरम वयांदि कुट मज्जि-कएमि
 पूर्येण आपुच्छरे सा मज्जि-मइठरिकामापुच्छे तस्या अयि दारस वयांदि तद अजायंज्यायि अनेनेह इरया वयाप्यावसा इरय वइमइअारवांसिण पयांसि
 स्यापितस्ययायि न ठिठिठि धियइः पभाइ माभा मयवते-मा अइ वा तइ वा माती, पियुअरवण पुवरीको राजा इवं च ते पियुअरवण सुइइका
 कइअकरवं मया धिरांअअयाअणीवं एते युहीअा अज एयो अवरं एयो अजाअाकाअगुठिका कइे राजाअ मंडिअ इति अअरयारपरीदि मअअकं प्रअठं, सा
 वही सवराअ अइअया ममातकाले निइइरिवा तवर सा मयंकी धिअयसि-जोसिया पर्यं वडु च अरयं वपयुवा ममायसि तदि अरमासिवाः अ इति वरमा
 गीतयो मगीतवही-सुपु गीठ सुपु गरिठ सुइ अहिं तस्यामाओ सुवरि । अणुपालिय दीहरामं समाप्ये मा ममादीः ॥ १ ॥

धाम्भो भर्गति—भय पञ्चस्त्रायधो पर्यं साद्र्ध्वा कर्महे भयञ्जामो, दोषि रायाणो विधा, विवसे २ महिमं कर्त्तु, काञ्चामो,
 एव ते व गन्ता रायाणो, एव तस्स अनिच्छमाणस्सवि व्याधो इपरस्स इच्छमाणस्सवि न व्याधो पूयासक्कारो, अद्वा धम्म
 जसेण तद्वा कायव । अण्णाययपत्तिगयं ७। इयाणि अजोभेत्ति, सोभविवेगपाए जोगा संगहिया भर्भति धजोमया तेण कायवा,
 कइ ! सत्थोयाइरणमाइ—

सायप पुटरीए कइरिए येव देविजसमदा । सावत्थियअजियसेणे कित्तिमई सुजुगाकुमारो ॥ १२८८ ॥
 जसमदे सिरिकेता जयसंथी येव कण्णपाले य । नइविही परिथोसे वार्णं पुट्टा य पव्वज्जा ॥ १२८९ ॥

सुहु वारय सुहु गारयं सुहु नखिय साम सुंदरि ।। अणुपात्तिय वीइराइयधो सुमिणसे मा पमायए ॥१२९०॥

इारणाथाअयम्, अस्य व्यास्था कथानकावृषसेपा, तत्त्वे—सार्गेय जपरं, पुंइरिथो राया, कइरिथो सुवराया, सुव
 राथो देवी असमदा, स पुटरीथो चकमंठी दइण अग्नोवधधो, नेच्छइ, तंइय सुवराया मारिथो, सावि सत्थेण धम्मं
 पसाया, अहुणोवधधगकमा पसा य सावत्थिय, सत्थ य सावत्थीए अजियसेणे व्यापरिथो, कित्तिमती मयइरिया, सा

१ धा यणत्ति—सत्तावराजमच्छेदइ धातुः धतो वयं शिवाः इावधि राजानी शिवती दिवसे २ महिमानं कुत्रः काकपात। एवं ते राजानी च जगत् ।
 एवं सत्तादिच्छेदोऽपि जात इतिहासः इतरसेच्छेदोऽपि न जातः पूजासत्ताः पचा वर्मवससा तथा कर्त्तव्यं । अज्ञातकर्मिणि गत इयानी अजोम इति
 कोमक्षिकित्तया योगाः संपुरीता भवन्ति अजोमता वेव कर्त्तव्य कर्त्तव्यं । धर्मोदाहरणमाइ । साकेयं जगत् पुटरीथो राजा कइरिथो सुवराया। सुवराया
 देवी पयोमदा सा चहुमन्ती इया पुटरीकोत्पुनरावः नेच्छादि, वधीव पुवरायो मारिथः सायि सावेव धम्मं पव्वज्जिता, अहुणोवधधवनी माता च सावत्थी,
 तत्र च सावत्थानिजवसेव थावायः कीर्त्तिसक्षिर्महत्परिका, सा

धितो—मा अणवस्सओ होवसि रइस्सं भिंदामि, अवेउरमइगया, मणिप्पहं ओसारोच। अणइ—किं भाउणेण समं कइहेसि ।
 सो अणइ—कइत्थि, ताहे सं सबं संबधं अक्खायं, अइ न पथियसि वो मापरं पुच्छाहि, पुच्छइ, सीए जायं अयरस रइ
 समेओ, कइयि अहावचं रइवउणसंतगाणि आभरणगाणि नाममुइइ धारपाइ, पचीओ अणइ—अइ एसाहे ओसरामि वो
 सम अयसो, अज्जा अणइ—अइ त पडिबोहेसि, एवं होवसि, निगया, अयतिसेणस्स तिपेरयं, पपरया दइमिउउइ, अइ
 यया, पाए दइण जाया अंगपाहिहारियाहि, पायपटियाओ पकसाओ, कइयि तरस तव मायसि, सो य पायपटिओ
 पकसो, सस्सवि कइइ—एस मे माया, दोवि धाहिं सिउिया, अयरोप्परमवयासेउण पकण्णा, किंथि काउं कोसंधीए
 अउिउवा दोयि उज्जेणि पाविया, मायावि सह मयइरियाए पणीया, जाहे य पक्खयासीरे पपय पसा, ताहे जे तीमि
 जणवए साहुणो से पपए ओरुभंते वउंते य दइण पुच्छिया, ताहे ताओयि यंदित्त गयाओ, पियियदियसें राया पइयाथिओ,

१ विज्जावडि—मा जलस्यो भूदिसि रइस्स मिअधि अत्थःपुत्तमसिपवा मसिपपमपसाइ अज्जति—कें भावा सम कइइवसि ? ए भवति—कथयिअं
 एषा सं सर्वं समत्तवसाकवाउवती वसि म प्रसेसि ताहिं सत्तरं एउउं एउयि एषा जाल—अइएए रइस्सनेधः कथितं यपाइए ताइवधेवसाकानि आभरणानि
 माममुद्राधीसि वणिंवासि मयविओ भज्जति—यपपुनपयसामि ताहिं मेउयसाः जायो अज्जति—अइ ए मीउधेयवामि एवं मदीवडि निंता अत्थवीरेज्ज
 निवेसिउ, ममाइता मइमिउयसि अतिगता, पाही एवा ज्जाताअत्थःपुत्ताडिहारिणीमिः पाएपसिताः मदीवताः कथितं एसा वइ माठीउ ए व पाएपाठवाः
 मदीवताः, एसासि कथयति एव एव ज्जाता इवसि वडिनिंकिवो परएएमाकिउअ मदीवो कज्जाकाउ कीसाम्भवी जिजावा इवपुज्जविनी माथीः मातावि
 एइ माइपरिकवा नीवा एषा व वासकावीरे पकंउ प्रमसा एषा ये वसिन् जपपरे सापवत्ताए पवेताइवउउर आगेइवस एवा इइवती एषा ता अवि
 वसिउं गताः इतीपविइवसे तावा मसिअताः

भक्तान्महिषीय विज्ञो अनुचाप, सो य गुचो, सा च संवर्तीहि शुचिष्ठया भणार-वृक्षाणां जायं तं मय विगिञ्चिष्यं, वार्यं
 होहिति, ताहे नतेवरं पीह अवीह य, अंतैवरियाहिं समं मिचिया ज्ञाया, वस्त मणिप्यहोसि जामं कर्म, सो राया मयो,
 मन्विप्ययो राया जामो, सो य सीय संवर्षेण निरायं अयुरसो, सो य अर्धतिवक्षणे पञ्चायावेण मायावि मारिओ सावि
 देवी ज ज्ञायसि भावनेरेण अर्धतिसेणस्व रज्ज दाऊण पञ्चमो, सो य मणिप्यहं कप्यागं मगाह, सो न देह, ताहे सभ-
 वलेण कोसंदिं पदाविओ । ते य दोवि अणगारा परिक्रमे समसे एगो भणार-अहा विषयवपीय इहो वहा ममवि होव,
 पापरे भयं पञ्चकलायं, कीओ धम्मजसो धियूस नेकउंतो कोसंसीए वज्जेणीए य अंतरा पञ्चगासीरे पञ्चयकदराए मच
 पञ्चकलायं । ताहे सेण अपविसेणेण कोसंपी रोहिया, वरय अणो अप्यापो अइण्णो, न कोह धम्मघोसस्व समीयं अहिपार,
 सो य विठिपमरपमउभमरणो काउयओ, वारेण निष्केहो न उवभार पागारस्व वपरिपण अहिक्खसो । सा पञ्चइय

१ अन्वर्तित्व अनुपादे वृत्तः स च गुणः, सा च संवर्तीभिः पूरा भवति-सुदं जातं सम्भवा क्त्वा, मदिदं (विचरं) पन्विप्यदीष्टि वदाऽन्वर्तितुं पञ्च-
 साधारणं च अन्वर्तित्वाभिः समं देवी ज्ञाया वस्त मन्विप्यय इति काम इत स राज्ञा श्रुताः मन्विप्यो राज्ञा ज्ञाता ए च उक्ता संवर्ता विवतामनुष्ठा,
 स चावन्विप्यवर्षः वजाजानय जाम्नामहि मारिओः साम्नि देवी च प्रस्यति अणुसेरेणाकण्ठीयेण सभ वज्जा मन्विताः स च मन्विप्यं इत्थं जामवदि ए
 य इराह, वरा जवदवदव ज्ञाप्यापी प्रकाशिता । सा च इत्थसि अवागामी परिक्रमेणि समसे (अवागोपयो) एते अन्वि-व्या विवववना अदिक्कया
 समीह भवतु, अपर मत्त मरुपराथाह विगोसो जमं वया विपुञ्जामिप्युए । कीदन्त्या वज्जिप्याज्जाणवरा वसकक्योरे वदीकक्यरात्थं मत्तं मजाक्यावसाद् । एव
 वजावन्विप्येवम कीपामपी इत्थो वर स्वव ज्ञया दीष्टिः य कीमवर्मपोवस समीपमागप्युदि ए च विठितवमवेषकवमाणः अकप्याः इति ए विज्जाज्वरं च
 वार्यं (ईय) माकाओरैकया वरिः पिठाः । सा मन्विता

रद्वयवर्णो य, पादगो अर्धविषयवर्ण राधाण रद्वयवर्ण शुक्लरायाणं ठविषा पयश्चो, रद्वयवर्णस्य भज्या धारिणी, तीस्रे
 पुष्पो अर्धसिसेणो । अन्नया चञ्जाणे राश्रणा धारिणी सर्धगे धीसत्ता अचुडंती विद्वा, अन्नसोयपयो, धृती पेशिया, सा
 नेच्छर, पुणो २ पेशर, धीए अयोभायेण भाणियं—भातस्सवि न लज्जसि ? , तादे सेण सो मारिभो, विभासा, तमि धियासे
 सयाणि आभरणगाणि गहाय कोसंधि सरथो यच्छर, तस्य एगस्स शुद्धस्स याणियगरस जयहीणा, गया कोसंधि, संअरओ
 पुच्छिळा राणो आणसालाए ठियाओ तस्य गया, धविषा साधिया पयश्चया, धीए गन्नो अट्टणोयपयो साह्रणा भाण
 पभाविद्धि(चि) सं न अक्सिय, पच्छा णाए मयहरियाए पुच्छिया—सन्नभायेण फहिभो जहा रद्वयवर्णभज्याऽए, संअती
 मक्खेऽसागारियं अच्छाधिया, धियाया रसिं, मा साह्रणं वज्जुहो होद्धित्ति णाममुद्धा आभरणानि य तक्सिणिसा रणो
 अंगणए ठविषा पच्छसा अच्छर, अजियसेणोणागासतलगाएणं पभा मणीण दिया विद्वा, दिट्ठी य, गहिभो, णेण

१ राष्ट्रवर्धनस्य पञ्चकोऽम्बवीरवर्धनं राजानं राष्ट्रवर्धनं पुत्रराजं स्थापयित्वा मन्त्रिणः राष्ट्रवर्धस्य मायां धारिणी, वसां पुत्राऽम्बवर्धेभः । अन्वये
 याये राज्ञा धारिणी सर्धगेऽपु विजया विजयी एवा अणुपयसः धृती पेशिया सा नेच्छति पुनः २ पेशये वया तिरकाएडुया मन्त्रिण—मणुरसि य ऊजये ?
 वया तेन च मारिता विभासा, ठविषन् विजयेके सन्नभायेण भाणियं गृहीत्वा श्रीसाम्भ्यां सार्थो मन्त्रिणं वरकेकस इच्छा वन्निजः पार्धमाधिरा गता कृपाणादीं
 संयथाः धृष्टा राश्रीं पावसाकायां शिवाः वन्न पन्था धीश्रुता आन्त्रिका मन्त्रिणवा वया पार्धोऽपुत्रोपयसः सायधो मा मन्त्रिणवर्धितं ववावर्धतं पक्षए भाव
 मन्त्रिणिका एवा—सन्नराजः कश्चित् ? पया राष्ट्रवर्धस्य मायांम्हं संवतीमप्येऽसागारिकं स्थापित्वा मन्त्रिणवर्धनी राज्ञा मा साह्रणामुद्धाहो धृष्टि विममुद्धा
 माभारवादि बोद्धिप्य एणोऽम्हने स्थापयित्वा मच्छा सा शिवादि, मन्त्रिणसेनेयाकासतलगाएतेन मणीणं मया दित्वा एवा रद्वय धृतीः अदेन

साधु पंसिधा, आणिक्यो, देवयाप भणियं-विहसितर विज्जहिसि दिवं, तिवं, सिक्खविधो य-न य एवं क्ययवं । निप्यहि कमच्चि गयं १ । इयाणिं अभायपुत्ति, कोऽर्धः १-गुधिं परीसइसमत्थाण अं उवहाणं कीरइ तं अहा खोगो न पाणाइ उहा कायवति, माप धा कयं न नज्जेज्जा पक्कअं धा कयं नज्जेज्जा, समोदाहरणगाहा—

कोसविय जिपसेणे धम्मवसू धम्मयोस धम्मज्जसे । विगयमया विणयवर्हि इहिविम्मूसा य परिकम्मसे ॥ १२८६ ॥

इमीए वक्खाणं—कोसंवीए अजियसेणे राथा, धारिणी सस देवी, सत्यधि धम्मवसू आयरिया, साणं दो सीसा—धम्म योसो धम्मअसो य, विणयवर्हि मयहरिया, विगयमया वीए सिस्सिणोया, वीए अवं पक्कअयं, संयेण मइया इहिसज्जा रण निज्जामिया, पिभाषा, ते धम्मवसुवीसा दोवि परिकम्मं करेसि, इओ व—

उज्जेणिवनिषट्ठणपालगसुपरद्वयवणे येव । धारिय(णि) अर्धतिसेणे मणिप्यन्ना वक्खगाम्भिरि ॥ १२८७ ॥

इयासया—उज्जेणीए पज्जोपसुया दो भायरो पाउगो गोपाउभो य, गोपाउओ पाइइभो, पाउगसस दो पुजा—अर्धतिवक्खणो

१ सावका धेयिवाः आधीवः देवतवा मणिकाः—वीजपूपयं देव देवा जित्तः पिण्डित्तव-व धेवं कथयं । विप्यसिक्कमेसि एवं । इएलीमवाय इति पूरे वरीएइसमदींरूपवाप जियते एए पया कोको व आवाति उवा कर्वाधमिदि कावं वा कुव व जावेव मच्छवं वा कुव जावेव । अला ध्यज्जाल— कोषामयामिदिसयो राजा धारिणी उवा वृषी उजाधि धम्मवसव आवायोः दोवा दो विधयी—धर्मदोयो वदीवजाव विवमसिदीवरीया विपयमवा उवाः पिप्या उया मच्छ मयस्यारुं, सहेन मइवा अइसिज्जाकेएण विर्यामिता, सिमाया, वी धर्मवसुविधयी इवसि परिकम्मं कुवेण, इउव उज्जेणिवं मयोस- सुवी दो भावरी—माज्जेयो गोससकक, योराकका मयधित्तः पाककक ही पुवी—मवम्यीवर्धयो

दस पुत्राणि अणुसञ्जाति ॥ एवं चिक्षां प्रति योगाः सङ्गृहीता भवन्ति यथा स्पृहभद्रस्यामिनः । चिक्षेति गत ५ । इषाणि निष्पत्तिक्रमयन्ति, निष्पत्तिक्रमवर्णेण योगाः सङ्गृह्यन्ते, तत्र वैषम्योदाहरणमाह—

पइटाणे नागवसू नागसिरी नागदत्त पञ्चजा । एगचिह्वा सट्टाणे देषय साहू य थिछ्छगिरे ॥ १३८६ ॥

अस्याध्वार्यः कथानकावयसेयः, सखेदम्—पइटाणे णयरे नागवसू सेही णागसिरी भञ्जा, सट्टाणि द्वायि, सत्ति पुसा नागदत्तो निष्पिण्णकामभोगो पवइओ, सो य पेच्छइ जिणकप्पियाण पूयासकारे, पिभासा जहा वयहररे पटिमापटिय छाण य पइनिचत्ताण पूयाविभासा, सो भणइ—अहंवि जिणकप्पं पइवज्जासि, आयरियहिं पारिओ, न ठाइ, सयं षय पइवज्जइ, नित्ताओ, एगत्थ पाणसंत्तरपरे पटिमं ठिओ, देययाए सम्महिद्वियाए मा विणितिसहित्विचि इथिकयेण चयहार गहाय आगया, वाणमंतर अच्चिवा भणइ—गिणइ स्वयणात्ति, पल्लभूय कूर भक्खक्याणि नाणापगारक्याणि गहिपाणि, साइसा रत्ति पटिम ठिओ, जिणकप्पियत्त न मुच्चति, पोइत्तरणी जाया, देययाए आयरियाण कहिय, सो संसो अमुगाथ,

१ इषा पूर्वोक्ति अणुसम्यग्ये । प्रतिष्ठाने वगरे नागवसूः श्रेही मागप्रोमोर्वात्वां वगरे हे अथि तयोः पुत्रो नागवसो निर्दिश्यकामयोगः समभिद्रवः स च मेकते विवकल्पिकायां पूजासकारे विभाषा पञ्चा व्यवहारो प्रतिमाप्रतिपद्यत्वा च प्रतिनिद्रुणायां वृत्रविनाशा स यत्राठि—अहमपि विवकल्प्य प्रतिपद्य भाषार्थविरितः न विहाति स्वयमेव प्रतिपद्यते शिष्यैः पुत्र इत्यन्तरगुरो प्रतिमवा स्थितः देवता सम्पदादिः सा रिन्मुद्रिदि कीकृतनाहाए पुदीगासागता, व्यन्तरमर्थयित्वा मणति—गुरव्य वापक इति पककभूतं (सिद्धं) कर्त्तव्यकर्यानि वापायकारत्तकामि पूदीगानि धारिता साहा प्रतिभा स्थिता जितकल्पिकतां य मुञ्चति धरितसारी वाताः, देवतसासाध्वार्याणां कथित, स पित्तवोऽमुत्र

ब्रह्मब्रह्म न चाभो एवाधि भगिणीभो पञ्चरथाभो, भायरिपु माचनं च धरिदं निगतायाभो, उज्जाने किर ठविपुञ्जना
 भायरिपा, धरिद्या गुणुंठि-कहिं ओहुओ !, एयाए देवठिद्याए गुणोरुधि, तेणं ताओ विहाओ, तेण धरिधियं-भगिणीण
 इहुं वरिसेभिवि सीहरुप विवभर, ताओ सीहं पेच्छंति, ताओ नहाओ, भणति-सीहेण सरुभो, भायरिपा भणंति-न सो
 सीहो ब्रह्मभरो सो, ता जाह एसाहे, भागयाओ धरिओ, खेमं कुसळ पुच्छर, अहा सिरियओ पञ्चभो बरमणठेण काल-
 गओ, महराधिदेरे प पुच्छिया सिरयपरा, देययाए नीया, अज्जा ! दो अन्नपयणाणि भावणाविमुत्थां धानिवाणि, एवं
 धरिद्या गयाओ, विहरपदियसे वरुसकाळे वयडिओ, न वरिसति, किं कारणं !, उवउओ, तेण ज्ञानियं, कळ्ळवणगेण,
 भणार, -न पुणो काहाभि, से भणति-न तुम काहिसि, अओ काहिसि, पण्हा मरुया किसेसेण पडिवण्णा, उवउओणि चचारि
 पुषाणि पटादि, मा पुण भणत्स दाहिसि, से चचारि तओ धोच्छिण्णा, दसमत्स दो पच्छिमाणि धरपूणि धोच्छिण्णाणि,

१ एतुत्तमत्स च ताः सहादि अगिन्वाः प्रपठिताः, आचार्योश्च आगतं च धरिदं विदंताः, एताने किञ्च किञ्चवा आचार्यो, धरिप्या पुच्छन्ति-
 अहायं !, एतसां एवमुक्त्वासां गुणवधि उव ता एताः तेव धरिपित्त-अग्निनीवां अरिं एयंकासीसि सिरकणं सिरुवंति तां हिदं परपन्ति ता एताः,
 प्रपठित-धरिं च आचार्योः, आचार्यो भवन्ति- न च सिंहा एतुत्तमत्साः ता एव पाठानुना भागवाः धरिप्याः, खेमं कुसळं च पुच्छति कवा धीरुका प्रपठितोऽयका
 एव कावयाः महराधिदेरु च उहासीधंकराः एववयाधंका आर्षो ! हे अयवसे भावनादिमुत्थी धारीसे एवं धरिप्या पाठे धिरीचरिदरे वरुसकाळे उपरिपिताः
 धोच्छिण्ति किं कारणं ? इत्युक्त्वा उव काठ सखदीयेन भवति-न तुमः कहीप्यामि से भवन्ति-न एवं कहीप्यसि जन्ने अरिपन्ति पञ्चाए मरुवा कुस्रेव
 नठिपण्णवाः, वरुसकाभि चाराभि एयंनि एव मा पुत्तमत्सो दाः तादि चत्वारो उवो धुच्छिणादि एवमत्स द्वे पक्षिने वरुपी अवच्छिन्ते

शंखो सिंघाटको विसज्जिओ, ओ संघस्स भाणं धरुक्कमइ तस्स को दहो^१, ते गया, कहियं, भणइ—ओपादिअइ, ते भणीति,
 मा सगघाहेइ पेसेइ मेहावी छव पढियाओ देमि, भिक्खापरियाए आगओ १ काठवेलाए २ सण्णाए आगओ ३ पेयालियाए ४
 पडिपुच्छा आवस्सए विणिण ७, महापाणं किर अया भइयओ होइ तथा उप्पणो कब्बे अतो मुहुत्थेण चउइस पुयाणि अणुपेइइ,
 उक्कओधक्कइयाणि करेइ, ताहे पूजभइयमुइणं पव्व मेहावीणं सयाणि गयाणि, ते प (प)इया पायणं, मासेणं एणेणं
 दोहिं सिहिं सबे कसरिया न तरंति पडिपुच्छएण पडिच, नवर पूजभइसामी ठिओ, धेवावसेसे महापाणे पुच्छिओ—न इ
 किळंमसि १, भणइ—न किळामामि, सभाहि कंचि कालं सो दिवस सबं पायणं देमि, पुच्छइ—किं पडिय कित्थियं या ससं १,
 आयरिया भणीति—अहासी य सुखाणि, सिद्धरयगमंदरे उवमाण भणिओ, एओ कणठरेण काठेण पडिइसि मा यिसाय
 वच्च, समसे महापाणे पडियाणि नव पुवाणि दसमं च दोहिं धरयूहिं कण, एयमि अंतरे विहरता गया पाइच्छिपुस,

१ कैत्थः संघाटको विघटः यः संघसाम्प्रदायविहङ्गमवति तस्य को दहः^१ ते गताः कथितं भणति-उत्पास्यते ते यत्पठितं मा इतीयतः पेषपन
 मेयाविषयः सस वाक्का इदासि भिक्खावर्षीया आगताः काठवेकाया संगत्वा आगते भिक्खो वाहरपके कुते थियाः महाप्पाव किइ इदादिगते भवति उरोरावे
 कावेण्णसुंहुत्तेन चउइस पूवीणि चउमेइयते उक्कमिअपकमिअसि कोति तदा एपूजभइयमुइणां पव्व मेयाविर्वा एतासि गतासि ते वाक्काः कडिमुस-
 रयणा, मासेकेअ दान्नां भिभिः सरेअयत्ता न सङ्गवथिइ पठिपुच्छकेअ (सिवा) पठिउं ववरे एपूजभइयसामी थिइता कोकावराये महाप्पाव इइ—
 इअयसि १ अयसि—न इअयसि प्रवीणत्त कथिअ कालं ततो थिचसं सरे वाक्कां दाव्वासि पुच्छति—कि वडिइ कियदं थिच १ वाक्कां अयसि—अटा
 वीसिइ सुवावि सिद्धावेकअत्तरोपमाव भविउं इउ कवतरेण काठेण पडिइसि मा थियाइ वावीः समसे महापाणे कडिअसि नव पुवीणि दसमं च दान्नां
 वसुन्नायुपं पठिसिअत्तरे विहरतो गताः पायच्छिपुसं

पूरुभरस्स व ताओ सच्चवि भगिणीओ पणरपाओ, भायरिए भावणं च धंदिचं निमायाओ, वज्जाणे किर ठविपण्णा
 भावरिया, वदिचा पुण्णंति—कहिं ओठ्ठओ !, पयाए देवडियए गुणेरुत्ति, सेणं ताओ विहाओ, सेण चित्तिपं—भगिणीणं
 इत्ति वरिसंभित्ति सीरक्य पिववर, ताओ सीदं पेण्णंति, ताओ नट्ठाओ, भणंति—सीहेण सरओ, भायरिया भणंति—न सो
 सीहो पूरुभरओ सो, सा जाह एसाहे, आगयाओ धंदिओ, सेमं कुसलं पुण्णर, जहा सिरियओ पणरओ कम्मचण्ण्येण काळ-
 गओ, महापिदेहे य पुच्छिया तिरथपरा, देवयाए नीया, अज्जा ! दो अत्तस्यणाणि भावणादिमुत्तो आणियाणि, एवं
 वदिचा गयाओ, विरयदियसे चहेसकाळे चवडिओ, न चदिंसति, किं कारणं !, उववओ, तेण आणियं, क्कलपमणेण,
 भणर,—न पुणो काहासि, से भणति—न तुमं काहिसि, असे काहिति, पण्ण महरा किलेसेण पडिवण्णा, ववरिज्जाणि चचारि
 पुपाणि पटाहि, मा पुण अणणस्स दाहिसि, से चचारि समो धोच्छिण्णा, वसमस्स दो पच्छिमाणि वत्तूणि धोच्छिण्णाणि,

१ रपूजभरस्स च ताः सत्तावि भगिण्यः प्रपञ्चिताः, आचार्योन् आतं च वदिचं निर्मणं एताने किञ्च जित्ता आचार्याः, वदिन्त्या पुण्णसि-
 भवहारं !, पूरुभरं वरुद्धिज्जाणां गुणपथि देव ता एताः देव विचित्तं—समिधीनां अरिं वरुद्धादीपेहि पिसरुत्तं विजुत्तंति ता सिदं परमणि ता एताः
 भगिण्य-सिद्धे च कार्याः आचार्यो भगिण्य- च च सिद्धः रपूजभरः सः एवं पाठादुना अमताः वसित्तं, सेमं कुसलं च इत्थंति जना भगिण्यः प्रपञ्चितोप्यजा
 एवं कालगतः महापिदेहसु च पुण्णसिपयन्ताः, वरुत्तकार्योना आतं ! इ अत्तस्ये भावणादिमुत्तो आदीते, एवं वसित्त्या एते सिद्धीवदीपसे वरुत्तकाळे वरिज्जिताः
 योदियथि किं कारणं ? इत्थुत्ता, एतं शार्तं सत्तादीयेन भगति-च पुणः करिज्जासि ते मत्तसि-च एवं करिप्यति अन्ने करिप्यति एताए महता कुसले
 पठियत्तवत्ताः वरुत्तवत्तासि ज्जासि पूरुभरि पठ मा पुण्णवत्तसी एताः तासि ज्जासि एतो कुच्छिज्जासि वत्तपक्क इ पडिसे वत्तुदी अरुच्छिज्जे

नेच्छद्, भणद्-अद् नवरि किंचिद्वेसि, किं देमि !, सयसहस्स, सो मणिगवमारदो, नेपाछविषए सापगो राया, जो वदि
 जाइ तस्स सयसहस्समोहं कपलं देइ, सो त गओ, दिओ रायाणएण, एइ, एराय वोरहिं पंधो पद्धो, सवणो वासइ-
 सयसहस्सं एइ, सो वोरसेणावई जाणइ, नयरं एज्जंत संजय पेच्छद्, बोधीणो, पुणोवि पासइ-सयसहस्सं गयं, तेण
 सेणायइणा संसूण पलोइओ, भणइ-अरिप कंवल्लो गणिपाए नेसि, मुक्को, गओ, सीसे दिओ, ताए चदणिपाए इइदो, सो
 यारेइ-मा विणासेदि, सा भणइ-तुमं एय सोयसि अप्पयं न सोयसि, तुमंवि एरिसो चेष द्दोइसि, तवसांसिओ, छद्दा
 नुद्धी, इच्छामिसि मिच्छामिमुक्क, गओ, पुणोवि आलोएसा विहरइ, आयरिएण मणिय-एयं अइइकरुक्कारका
 पूलभदो, पुषपरिचिया असाविया य पूलभद्रेण अहियासिया य, इयाणिं सहुा सुमे अदिइदोसा परिपयसि तयाउद्धो,
 एय ते विहरसि, एवं सा गणिया रहियस्स दिण्णा नदेण, पूलभदसांसिणो कम्मिक्खण गुणगइण करेइ, न सहा तपपरइ,

१ नेच्छति मज्झि-मदि परं किञ्चिद्देवासि किं देवासि ? एतसहस्रं स माग्गिपुमारएयः मयाकथितं साकको राजा पाठत्र वापि तस्मै एतसहस्रस्य
 कम्मकं इदं वापि स तं गतः इदो राजा जायाति एकस्म वैरिः एतान् बहू, सज्जुओ रट्थि-एतसहस्रमापाति स वोरसजापठिज्जांवापि अपरायाधत्तं संवत्तं
 पपपति, पसाइराः पुनरपि रट्थि-सतसहस्रं गतं तेन संयापठिवा एतवा मज्झोक्कः मवादि-मवादि करकओ गथिकोपि मयाग्गि मुक्को गतः तस्मै इतः नवा
 व्वाग्गुदे विराः स वारयति-मा विनासाय सा मयादि-एवमेव योचसे एतापार्यं व सोचसे त्वमदीएयो मथित्थसि वीर इयाणसः एतया बुदिः इयाण-
 विसे मित्थानुक्कवमिथि गतः, पुनरपि आकोएव विहरति आकायंय भवित्तं-एयमग्गिपुक्कवुक्ककारका एएकरएरा एदं परसिक्का अवादिका व एएकपइय
 थप्यादिता व इदंवावी सात्ता त्वयाउद्धदोया माग्गिपेवि उपाक्कया पूव ते विहरसि पूव सा एपिके रासिकार इवा अन्व व एएकमइरसांसिमाःभीदवं
 गुणमइयं करोति, य तन्नोपचरति

क्षेो दीप्य अप्यणो विण्णाण दरिच्चिरकामो कसो गपणियं नेरु, भूमीगण्ण संघाणिपिही पाठिया, कंठपुंसे अण्णोणं छाप
 तेण इत्थकभासं भाणेत्ता अज्जवंदेण छिन्ना गहिया, सद्धयि न पूसरु, भणार-किं सिक्खित्तयस्स बुद्धरं १, सा भणार-नेच्छ
 ममंठि, सिद्धरत्तणारासिंमि नच्चिया सूर्णं अगार्पमि य, सो आठट्ठो, सा भणार-न बुद्धरं तोहिय संवसुंभिया न बुद्धरं
 नच्चिर सिक्खियाए १ सं बुद्धरं सं व महात्तुमायं, वं सो मुणी पसववर्णमि बुद्धो ॥ १ ॥ दीप्य सोवि सावथो कभो ।
 वमि प काले धारपरिसिभो बुक्कावो जामो, संजयार तथो समुद्धरीरे कच्चिक्खत्ता पुणरवि पावळिपुंसे मिठिया, वेसिं
 अण्णरस वरंसेो अण्णरस संर एय सपातंसेहिं एकारस अंगाणि संघाद्दयाणि, विठ्ठियाथो नत्थि, नेपाउवच्चिणीए य
 भद्दपारु भच्छंठित्ति थोद्दसपुपी, वेसिं संयेण सपादभो पद्धविभो दिठ्ठियायं वाप्युत्थित्ति, गंणुण निवेइयं संपकम्भं, वे अण्ण-
 ति-बुक्काठनिमिचं मद्दापाण न पयिठ्ठोमि, इयाणि पयिठ्ठो, तो ण जार धापण दावं, पठ्ठिणियवेहिं संघरस कवत्तायं, वेहिं

१ सा वत्तायायवो विद्यायं इंधियुक्कामोउत्तोक्कविचं ववथि सुमिगतंमात्तविचही पाठिता वात्तपुंसेअण्णोण्य कत्ता इत्थेवागीभाअक्कनेव वित्तया पुरीत्ता
 वपावि व तुप्यवि भवत्त-कि सिक्खित्त बुद्धरं १ सा भवत्ति-परय मनेमि विद्यायंक्काही वत्तिता सुधीनां वाप्ये व वावत्तिवः सा भवत्ति-व बुद्धरं
 वोठिजायामात्तविचवा व बुद्धरं संववववे(सिक्खितायाः) । वबुद्धरं वव मद्दापुवायं वाव सुमिः ममावववे वत्तिता ॥ १ ॥ तथा सोमि सावका कुतः । एहिंत्त
 कास इत्तवववववो बुक्कावो वाव, संवववववः ववः वसुद्धरीरे कत्तापुवपी पत्तकिपुंसे भिठ्ठिताः वेपामनवववोरेवोअक्क वत्तमेव संघाठवत्तिरेअद्दव-
 वामि संघाठिवादि, वत्तवववो वाठि वेवाक्कवप व मद्दवप्यवविवाठिठ वपुंसेवववववः वेवां ववव संवववका वेववो वविवावं वाववेमि, वत्ता विवेविवं
 संवववव, व वववव-बुक्कावविमिचं मद्दापय व मत्तिरेठ्ठोमि इयाणी मत्तिवववो व वाववो वववं वमवः मत्तिवववः संववववववववं,

नेच्छद्, भणद्-जद् नवरि किञ्चिद्वसि, किं देमि ?, सयसहस्स, सो मणिगवमारद्धो, नेपाळयिसए सावगो राया, जो तादि
जाद् तस्स सयसहस्समोळं कवळ देद्, सो तं गओ, दिओ रायाणाएण, एद्, एगस्य चोरदि पयो वद्धो, सवणो पासर-
सयसहस्सं एद्, सो चोरसेणावर्द् जाणद्, नवरं एअत्त संजय पेच्छद्, धोठीणो, पुणोपि पासद्-सयसरस गयं, तण
सेणावद्दणा गंणुण पलोद्दओ, भणद्-अस्थि कंवल्लो गणियाए नेमि, मुक्को, गओ, तीसे दिओ, साए च्चदणियाए छुद्दो, सो
पारेद्-मा विणासेदि, सा भणद्-सुमं एय सोयसि क्षप्ययं न सोयसि, सुमंपि परिसो च्चेव द्दोहिसि, चयसामिओ, छद्दा
वुद्धी, इच्छामिसि मिच्छामिदुक्कं, गओ, पुणोपि आलोएत्ता विहरद्, आयरिएण मणियं-एवं अद्दुक्करदुक्करकारणा
पूजमद्दो, पुषपरिचिया असायिया य पूजमद्देण अहियासिया य, इयाणिं सद्दा सुमे अदिद्धदोसा परिधयसि तयाउद्धो,
एवं से विहरसि, एवं सा गणिया रहियस्स दिण्णा नंदेण, पूजमद्दसामिणो अभिक्खण गुणाद्दण करेद्, न तद्दा चयपरद्,

१ नेच्छति सप्यदि-यदि परं किञ्चिद्वासि किं द्दामि ? एतसहस्रं स मणिगुमारदयः नेपाळदिवसे भावको राजा याः तत्र जाति तर्कं एतसहस्रपयस्य
कमलक द्ददाति स तं गताः द्दयो राजा भावाति एकत्र चार्तः एतावद्द गजुओ रदति-एतसहस्रमाजाति स चौरसंज्ञातिर्जाति नवरमायान्यं संवत्
पश्यसि पञ्चाद्दका पुषपरिरदति-एतसहस्रं गत तेव सेनापतिना गद्दा मकोकिताः मयसि-अथि कमलको गलिदार्दे वयामि सुच्ये गताः तर्कं द्दवाः तद्दा
वर्णोपदे धिसः स ज्ञापयति-मा विनायाय, सा मयसि-एतमेव चोचसे ज्ञाप्याम न चोचसे एतमीरसो मदिभयसि क्षेत्र वयसान्वाः कयथा मुदिः इच्छामी
दिसे मिथ्यादुक्कवमिसि गताः पुषपरि चोकोव्य विहरति भावार्कव मन्दि-एवमदिवुक्कवुत्तरकारकाः एपूजमद्दः पूर्वपरिचिता अयादिका च एपूजमद्दव
सप्यदित्ता च द्दयादी आत्ता एवयाद्दद्दोपा मायितेति जपाकव्यः एव से विहरसि एव सा गलि मा रधिकाय द्दवा जग्दव एपूजमद्दस्यामिर्वाऽमीरव
गुणमाद्दव करोति, न तयोपचरति

पुष्ठा परीसहपरत्रिभो भागभोषि, भणइ-र्कं करेमि !, वज्जण परे ठाणं येहि, विष्णो, रत्तिं सभाळंकारविभ्रसिष्या
 आगया, चारुयं पकया, सो मदरो इव निष्पयो न सकप्प लोहेठं, ताहे पम्मं पदिमुणइ, साविषया जाया, भणइ-अइ
 रायाषसेणं अण्णेण सम पसेअइ इयरहा धंभचारिणियापयं सा गिणइइ, ताहे सीहगुहाओ आगओ च्चारि मासे चववासं
 काकण, भायरिएहि ईसिचि अमुद्धिओ, भणियं-सागयं पुक्करकारगस्सचि !, एवं सप्पइत्तो कुबफउइत्तोवि, पूउभइ
 सामीधि चरयेव गणियापरे भिक्ख गेणइइ, सोधि चवमासेसु पुण्येसु आगओ, भायरिया संभमेण अउमुद्धिआ, भणियं-
 सागयं ते अइइक्कर २ कारगचि !, से भणति विणिवि-येउइइ भायरिया रागं धइंति कामच्चपुत्तोचि, वितियवसिसारत्ते
 सीहगुहासमओ गणियापरं वच्चाभि अभिगाहं गेणइइ, भायरिया चववत्था, धारिओ, अपहिमुणोसो गओ, वसही मणिगया,
 विक्षा, सा सभायेण चराखियसरीरा धिभूसिया अयिभूसियावि, वम्मं सुणेइ, तीसे सरीरे सो अउसोववओ, ओभत्सइ, सा

१ पुष्ठा परीसहपरत्रिभो भागभोषि भय्येठि-कि करोमि ! इत्याने गृहे स्वानं देहि इत्त राओ सर्वाङ्गहारविभ्रसिष्या भागया चारु यक्कया य येसरीव
 विप्यकम्यो न शक्यते सोमधिर्गुं इया यम पूजोमि आदििका जाया मय्यदि-एदि राजवसेनाभ्येव समं वसाभि इतरया मक्कासिधीवत्त सा गुक्कावि इया
 सिहगुहाया आगतमजुरो मासागुपवासं कृत्वा भाचार्येटीपदिदि भय्यसुधिपदाः मथितं-सगातं पुक्करकारकसेति ? एवं सर्वेदिक्कसत्तः कुबफउइसकुलोदीय
 रपुक्कभ्रयोदीयि वामां सर्वैव यन्निक्कागुदे भिक्कां गुक्काठि सोदीयि चरुमांसं पूर्वापामागता आचार्याः संजमेवोसिक्काः मसिक्कं-सगातं तेउठिपुक्करुक्कभ्रकार
 कसदि ? ते मय्येठि वयोदीय-एसद आचार्या एतं वइन्दि वमासागुप इति विदीववपाराणे सिहगुहापपओ पन्निक्कागुदं वामासीति अग्निपाइ पुक्कावि
 आचार्या इत्युक्ताः भार्गवोऽप्यसिपुक्कवद् यदाः पसदिमार्जिता, इया सा सभायेणोपारहतीता विभ्रसिष्या अयिभ्रसिष्यादीयि वम्मं पूजोमि वज्जणः कतीरे
 योऽस्युपवत्तः, यावते, या

ब्राह्मो, एष सुतं पापदि, तीए भगिणी भणिया-तुमं मखिया एस अमसओ जं घा स पा भणिदिधि, एयंयि पापदि, सा
 पयाइया, सो नेच्छइ, अज्जाहि ममं तुमे, ताहे सो तीए अधिओण भागतो धइप्पमं सुर पियइ, छोणो ज्ञाणइ रीरति,
 कोसाए सिरियस्स कथिय, राया सिरियं भणइ-एरिसो मम हिओ तय पियाऽऽसी, सिरिओ भणइ-सयं सामी !, एएण
 मसवाछएण एयं अमह कयं, राया भणइ-किं मज्ज पियइ ?, पियइ, कइ !, सो पेच्छइ, सो रावळं गओ, तेणुप्पल भापियं
 मणुससहस्ये दिणण, एयं पररइस्स विज्जाहि, इमाणि अणोसिं, सो अरथाणीए पहाइओ, त पररइरस दिअ, वणुत्सिअपिय,
 भिंगारेण आगयं निच्छुदं, चाउवेज्जेण पायखिअसं से सख उतयं पेज्जाविओ, मओ । धूउअइसामीचि सभूयपियजयाण
 सगासे घोराकार तथ करेइ, विहरंसो पाटखिणुसमागओ, तिणिण अणगारा अभिमाहं गिणइवि-एणो सीइगुराए, त
 पेच्छंतो सीहो उवसंतो, अण्णो सप्पवसहीए, सोचि दिहीयिसो उवसंतो, अण्णो धूयपलए, धूउअइओ कोसाए परं, सा

१ आठः एष सुतं पापय तथा भगिनी मखिता-त्वं मया प्रयोऽमरुतो यद्वा इहा मखिप्यसि पूरमणि पापय सा प्रधावित्वा स वत्स्यसि अकमम स्वयं
 इहा स तथा भगियोगं युगायमात्मन्यदयमां सुतां पियसि कोओ ज्ञाणासि-धीरमिथि कोबापा मीयइय कथिय राजा भीयइ भवति-इतयो मम दिवसइ
 सितऽऽसीए मीयको यथासि-इथा कथमित् । पूरेव गुहमंपयापियत्वा पूठवकाळं कूठ राजा मज्जति किं मयं पियसि ? पियसि कयं ? उरिं प्रपुअं स
 रावकुळ गाठः देवोत्तरक भासित भजुप्यइते इव पूरए वरकवये इयाः इमात्थप्येअयं स भासाय्मां प्रधावित्वाः एए पररइव इव इनायाठ कइराबाण
 वणुत्सियं चाणुवेयेन मायसिअसे स उठ वणुः पावित्वा सुताः । एएकमदस्सामपयि संभूयिअियवाओ सकाए धागामरं तयः कासि विहरए पाटीअुअमागतः ।
 ययोऽपगारा कथियइ पूरुअिअ-पूकः सिइणुइयापां वं प्रेअमाज्जः सिइ वरसाय्ता, अममः संयवसंतो सोअयि इहिअिय वरपाण्यः अममः धूयवकक (धूउअइ)
 कोसाया गुरे सा

शुद्धा परीसहपरस्त्रिभो आगभोग्धि, भणइ-र्कं करेमि !, वञ्जाण परे ठाणं देहि, विष्णो, रत्तिं सधासंकारविइस्सिया
 आगया, आहुयं पक्कया, सो मवरो इव निक्कयो न सक्कए लोहेवं, ताहे वम्मं पहिसुणइ, साधिया जाया, भणइ-अइ
 रायावसेणं अण्णेण समं पसेआ इयरहा वंमधारिणियावपं सा गिणइइ, ताहे सीइगुइअओ आगभो वसारि मासे उवधासं
 काकण, आयरिपहि ईसिस्सि अमुद्धिओ, भणियं-सागयं पुक्करकारगस्सचि !, एव सप्पइयो कूवफअइसोवि, पूळमइ
 सामीधि सरथेव गणियापरे भिक्ख गेणइइ, सोधि वतमासेसु पुण्णेसु आगभो, आयरिया संममेण अमुद्धिया, भणियं-
 सागयं ते अइपुक्कर २ कारगचि !, से भणंति चिणिगवि-पेक्कइ आयरिया रागं वइंति अमअपुसोचि, चित्तिपविसारत्ते
 सीइगुइअमओ गणियापरं वञ्जामि अभिगाहं गेणइइ, आयरिया उवत्ता, वारिको, अपहिस्सुण्णेत्तो गभो, वसही मगिया,
 दिआ, सा सभायेण चराडियसरीरा यिमूसिया अयिमूसियावि, वम्मं सुणोइ, तीसे सरीरे सो अक्कोववओ, ओमासइ, सा

१ शुद्धा परीसहपरस्त्रिभ आगत इति भवति-एक करोमि ! उपाये पुरे ज्ञानं देहि, एवं तावो वर्याकइहादिभूयिषा आयाता आइ मक्कवा स मेकरीव
 विपक्कयो व वारवते सोमभिरु, वरा वरं भूयोसि आसिका जाता मज्झि-पदि रात्रवसेनात्थेव समं वसामि इतरथा मक्कवमिणीअठं सा पुरकासि इहा
 सिइणुहाया आगतमपुरो मासाजुपवाठं कुमवा आचार्यैरियदिदि अमुयियाः भवितं-ज्ञानं बुक्ककारकसेसि ! एवं सर्वधिकस्सः। कूपकककसकुओमरे
 एपूकभओसदि ज्ञानी वडैव गम्मिकापुदे पिसां भुक्कादि सोमसि ज्जुमोसां पुर्याजामागता आचार्याः। संजमेवोचिवाः। अस्मिन्-ज्ञानाठं वेसविहुक्करुक्कवत्त
 वयसि ! ते मज्झिप प्रयोसि-गरवत् आचार्या रमां वइमि अमाज्जुव इति विठोपवयातामे सिइणुहायावओ पलिकपुइ मज्झमीसि विमिपइ पुरकासि
 आचार्या उपयुज्जाः वारितोअसिष्णुवत् पता वसविसर्गिण, वरा, सा अभायेणोपारत्तए विभूयिषा विभूयिषाभीप वरं भूयोसि वञ्जाः। सरीरे
 सोअमुपयवत्, वावते, सा

वैरिसेह, कोहामिओ गयो, पुणोवि छिहाणि मगह सगहालस एण सष सोदियंति, अणया सिरीपस धियादो, रणो
 अणुओगो सज्जिअह, वररुणा वस दासी ओल्लिगया, वीए कहियं-रणो भत्तं सज्जिअह आओणो य, वाए तण
 च्चिदियं-एयं छिहु, हिंभक्याणि मोयगे दाऊण इमं पादेह-‘रायनदु नधि ज्ञाणह अ सगहालो काहिह । रायनद भारता
 सो सिरिय रज्जे ठवेहिचि ॥ १ ॥’ ताह पढंति, रायाए सुय, गयेसामि, स दिह, कुविओ राया, जओ जओ सगहालो
 पाएसु पढह वओ तओ पराहुओ ठाह, सगहालो पर गओ, सिरिओ नदरस पढिहारो, स भणह-किमद मरामि सया
 णिवि मरंतु?, तुम ममं रणो पायधदियं मारेहि, सो कखे ठएह, सगहालो भणह-भहं दाहवद विस सामि, पायपटिओ
 य पमओ, तुमं ममं पायधदियं मारेहिचि, तेण पढिसुय, ताहे मारिओ, राया चट्टिओ, दाहा अरअं !, सिरियचि,
 भणह-जो तुअ पाधो सो अमहवि पाधो, सक्कारिओ सिरियओ, भणिओ, कुमारामच्चण पढिअसु, सो भणह-ममं अटो

१ वसंपति अयमादिओ गताः पुत्रसि विद्वांसि सर्गावति हाकाकल पदेव सवं विवाधिवमिदि अम्यदा भीषकस पिबाहः राणा विहागाः पात्रव
 वररुणा एव दासी अकमिता एया कथितं-राणो भक समये आयोगस एहा देव चिचित्तं-पुत्रे चिदं विरमाद् सोदकाद् एवेतए पादवदि-२०६।
 राणा भव जालादि एए हाकाकलः कसिपतिः। मन्त्रादं मारिवाता एताः भीषक रात्रे स्वापविष्वर्गं। वि वेपदिह राया सुतं गवेवसामि एएवं कुविवासा
 एतो एतः हाकाकापादयोः एवति ततएताः पराहसुक्किहादि हाकाको एह गत भीषको मन्त्र एतैराराः स भणति-किमह मिये सवभरि विरम्यो ?
 एवं मी रायाः एयोः पठित मारय स कपी अगापदि हाकाको भणति-मह वाकपुर चियं जारादि पाएपठित प्रपुत्रः एवं मी वाएवठितं मारयः एव पठिपुत्र
 एया मारिवाः राजोपिवाः-हा हा अकार्यं भीषक इति मणदि-वररुणेव पायः सोऽस्माकमदि पायः हाकलः भीषकः भदिता-कुमाराभावात् मन्त्रवचन म
 मवदि-मम नयेहो

भ्राया धूळभद्रो वारसमं धरिसं गणियाए परं पखिहुस्स, सो सदाधियो भणइ-धिंतेमि, सो भणइ-भसोगवणियाए धिंतेहि,
 सो तरय भाइयओ धिंतेइ-केरिसया भोगा रज्जधक्खिसाणा १, पुणरवि णरयं आइय होहितिचि, एते णामेरिसया भोगा
 ठओ पंचमुद्धियं सोयं काक्षण कवलरयणं छिविचा रयहरणं क्खेसा रण्णो पासमागओ भस्सेण वड्ढाहि एवं धितियं, राया
 भणइ-सुधिसियं, निगाओ, राया भणइ-येकळइ कवडरणेण गणियापरं पविसइ नविचि, आगासतजगओ पेकळइ, जहा
 मतक्खेवरस्स जणो अधसरइ मुहाणि य ठएइ, सो भगवं छहेव आइ, राया भणइ-निदिण्णकामसोगो भगवति, सिरिओ
 ठवियो, सो सभूयधक्खयस्स पासे पधइओ, सिरियओवि क्खिर भाइनेहेण कोसाए गणियाए परं आद्धियइ, सा य आणुराजा
 धूळभद्रे आण्यं मणुस्स नेकळइ, तीसे कोसाए जहरिया भगिणी उवकोसा, तीए सह धरकरं चिहइ, सो सिरिओ सस्स
 छिदाणि मगइ, भाउआयाए मूळे भणइ-एयरस निमित्तेण अन्हे पितिमरणं पसा, भाइधियोगं च पसा, जुवस विओओ

१ आया एणुअभद्रा इत्ययं य एणिकणुइ मल्लिक ए धक्खितो अयाधि-धक्खययादि ए मज्जति-मज्जोकरधिकारो विज्जय ए उपाणिपाथियठववि
 कीरणा भोगा एतादयाधिसाणा १ इतरादि मरुके यथायं मल्लिकपीठि एते धामेएया भोगासकाः पञ्चमुद्धियं कोवं क्खवा कम्मकरवं जिवाराजोएण क्खवा एण्णः
 पार्थमागस यमेव यथेसैव धिक्खितं एता मज्जति-सुधिसियं धियतो एता मज्जति-पधइमि क्खयेव पखिक्खणुइं मल्लिकमि वदेमि आकावठकम्मः पेकळे
 यया मूठक्खेवराए जयोउपसादि मुज्जामि च उगायति ए भगवन् एधेव याति एता मज्जति-निदिण्णकामसोगो यगाजामिदि धीयसः आरिठाः ए संपूठि-
 विज्जयस पार्थ मज्जितः धीयकोमि क्खिअ आणुवेहेव कोसाया धुरभाजवदि सा आणुराजा एणुअयोउपवं मणुअ नेकळमि ठक्काः कोसला क्खपी यमि
 मणुअकोपा उया साइ वरकीधक्खिठि ए धीयकम्मस छिदादि मर्मपति आणुवायाया मूळे मज्जति-एयरस धिमितेव अकाकंठिठा मरुवं मज्जा, आणुधियेयं
 च (ययं) मासाः एर धियोपो

पञ्चनियसो, इयरोवि धिलकसो नियसो पुच्छिओ उज्झइ अक्खिवं, पलयर घडुगोसि अक्खायं, नद्धा, नदोयि कप्पण
 भणिओ—सण्णाह, पच्छा आसहथी य गहिया, पुणोयि ठविओ तंमि ठाणे, सो य निओगामसो धिणासिमो, सस्स कप्प
 गस्स यसो णंदवसेण समं अणुवसर, नयमए नदे कप्पगयसपूसो सगहालो, पूलमदो से पुसो सिरिओ य, सच पीयरी
 य जक्ख्वा जक्खदिखा भूया भूयदिण्णा सेणा येणा रेणा, इओ य धररइ धिज्झइओ नद अट्टसएण सिलोगाणमोठगइ,
 सो राया तुट्ठो सगहालमुह पलोएइ, सो सिक्खत्थसिकाव न पससेइ, तेण भज्जा से ओलगिया, पुच्छिओ भणइ—भसा
 ते ण पससर, तीए भणिय—अह पसंसावेमि, सओ सो तीए भणिओ, पच्छा भणइ—किह सिक्खस पससामिचि ?, एवं
 दिवसे २ सहिहाए करणिं कारिओ अप्पाया भणइ—सुभासियंति, सहरे दीणाराण अट्टसय दिणं, पच्छा दिणे २ पदिण्णा,
 सगहालो चित्तेइ—निद्धिओ रायकोसोचि, नंदं भणइ—सट्टारणा ! किं सुज्जे एयस्स इइ ?, सुज्जे पससिओचि, भणइ—अदं

१ पाठिनिवृत्ताः, इयरोवि विकसो विवृत्ताः इयो कज्जते आक्खानं, प्रकपति पडुक इति आक्खयंतं नद्धाः, पाप्योमि क्खत्थेव भवितवः—सज्जए य भारइ
 इक्खन्न पुरीवाः पुनरपि ख्वापिठक्खिअन् स्याने स य विपोगामासो विवासिताः तस्य क्खक्खसं यसो नन्पुपेण सममज्जएवते मज्जे नइइ क्खक्खय
 प्रसुताः सारुताकाः स्पूज्जययक्खन्न पुयाः मीयक्खन्न एस बुद्धितरल पसा पसरवा भूता भूतइवा सेणा धिणा रेणा इतल वरद्विर्णिज्जान्त्यो नन्पुमहत्तनं सुं
 कायां सेवते स राजा पुणः वाक्खासुक्ख प्रकोकपति स सिक्खात्थमिच्छिक्खा व प्रससति तेव भावोत्तवारात्ता इयो मज्जदि—भवा। तव न प्रससति तवा
 यकिं—अह प्रकपयामि तवः स तथा भवितवः एवाए भवदि—कयं सिक्खत्थं प्रससामि ? इति एवं दिवसे मक्खिक्का कावं (प्रसंसादिवा) पादि
 वोक्खवा मज्जदि—सुभापिवमिति तवा दीवाराणामहत्तव एवं एवादिने दिने प्रसुपुमारइयः वाक्खात्थमिच्छयति—निद्धिओ राजकोस इति नइइ भवदि—अह
 रकाः ! किं पुप्येठसो इव ?, तथा प्रकपित इति मज्जदि—अह

पंखंसामि छोरपकवाणि अनडाणि पकइ, राया भणइ—कई छोरपकवाणि !, सगहाळो भणइ—सम पूयाओवि पकहि,
 किमंग पुण अण्णो छोगो !, अक्खा एंगेवि सुयं गिणइइ णितिया दोइ तरया तिवि वाराहि, साओ अण्णया पविसेंति
 अंतंवरं, अथणियंतरियाओ ठवियाओ, वरकई भागओ सुणइ, पक्खा अक्खाए पडियं णितियाए दोण्णि वइयाए विण्णि
 वारा सुयं पडियं एवं सचहिदि, रायाए पडियं, वरकईस्स दाणं वारियं, पक्खा सो ते दीणारे रथिं गंगाज्जले वंसे ठवेइ,
 ताइ दिवसओ सुणइ गंगं, पक्खा पाएण आइणइ, गगा देइदि एवं छोगो भणइ, काळंतरेण रायाए सुय, सगहाळस्स
 कहेइ—उस्स किंर गंगा देइ, सगहाळो भणइ—अइ मए गए देइ सो देइ, कसं वज्जामि, तेण पक्खइणो पुरिसो पेसिओ
 विगाळे पक्खअं अक्खसु अ वरकई ठवेइ व भाणोज्जासि, गएण आणिया पोइइणिया सगहाळस्स विण्णा, गोसे नंदोवि गओ,
 पक्खइ सुणंठ, सुए निक्खुओ, हस्येहि पापहि य अंतं मरगइ, नरिय, विलक्खो जाओ, ताहे सगहाळो पोइइियं रण्णो

१ पंखंसामि कीकिककाम्यादि अणवकामि वरसि राजा भणति—कसं कीकिककाम्यासि ! अक्याओ मयति—सम इडितोसि पयसिठ किमइ गुणस्सो
 कोकः ! यथा पक्खः सुयं पूकसि द्वितीया किकल्लः पटीया किं ता कम्मवा मदेववति अण्णःपुरं अद्विकान्तरिताः ज्जासिताः वरकीवराणां वीसि
 पयाए अण्णया पक्खयाः द्वितीयया किकल्लस्सतीवया थिः सुय पडियं एवं सधिमरति रण्णा मसविधं वरवचये दावं वारिं वज्जसठ ठम् पूवमाइ रण्णो पाइ-
 जसे वण्णे क्खावति ताया निवसे वीसि गहां वज्जायादेवाइसि पाइइ दावीसेवं कोको मज्जति काकान्तरेण राज्ञा सुठ अक्याकल्ल कवपति—उसी किं कइ गहा
 इदादि सभ्याओ मज्जसि—महि मदि गते इदादि ताइ इदादि कस्ये ज्जावः तेव मज्जतिता गुक्का मेपितो विक्काळे पक्खइ सिइ वइरदसिः क्खनवति वयाण्येः
 योवानीवा पोइइिका अक्याकाप इता मत्तपुपिठि अण्णोसि गतः देवते सुवण्ण सुवणा मयाः इज्जास्यं पाएण्णं व कसं मानीवति वारिठ, सिक्खो ज्जाता
 तथा अक्याका पोइइिको एण्णे

पञ्चनियसो, इयरोवि विडकसो नियसो पुञ्चिओ उज्जर अकिस्रचं, पलधर षडुगोचि अकस्साय, नडा, नंदोवि कप्पण
 भणिओ—सण्णाह, पच्छा आसहरयी य गहिपा, पुणोवि ठविओ तीमि ठाणे, सो य निओगामद्यो विणासिओ, वस्स कप्प
 गस्स धसो णंदवंसेण समं अणुवचइ, नयमए नदे कप्पगयसपसूओ सगढालो, धूलभदो से पुसो सिरिओ य, सख पीयरो
 य अकस्सा जकस्सदिखा भूया भूयादिण्णा सेणा वेणा रेणा, इओ य वररइ धिज्जाइओ नद अहसएण सिलोगाणमोलगइ,
 सो राया तुठो सगढालमुदं पलोएइ, सो मिच्छतंतिकाच न पसंसेइ, तेण भज्जा से ओलगिया, पुचिओ भणइ—भवा
 ते ण पसंसइ, तीए भणियं—भइ पसंसावेमि, तओ सो तीए भणिओ, पच्छा भणइ—किह मिच्छस पसंसाभिचि !, एयं
 दिवसे २ महिहाए करणिं कारिओ अण्णया भणइ—सुमासियंति, साहे दीणाराण अहसयं दिणं, पच्छा दिणे २ पदिण्णा,
 सगढालो विवेइ—निडिओ रायकोसोचि, नंद भणइ—भट्टारगा ! किं तुज्जे एयस्स इइ !, सुइमे पसंसिओचि, भणइ—भदं

१ प्रथिमिदुहा: इतरोउधि विडको विदुचा दृष्टो क्खते आकमाए प्रकपाठि कट्टक इति भावपाठं वहा: कन्वोउधि क्कराकव भणितो—सज्जए पमाएया।
 इतिवत्त पुरीहा: पुज्जति ख्खारिठककिए ख्खाले स ख विधोणामालो विवाधितो: तस्स क्कएकक वंसो क्कएदंतेन समसमुदधंते क्कमे क्कए क्कएककए
 प्रसूत: सारदाहा: स्पूकभयकस्स पुत्र: भीयकस्स स्स सुहितस्स पक्का क्कएवहा मूला मूठएवा सेवा देवा देवा इतस्स वरदधिपिग्गादीपो क्कएमहसठ व भू
 कानो सेवते स राजा पुष्ट: शक्याकमुक्क प्रकोकपाठि स मिय्यावमिठिक्का व प्रससति तेण मायां वकारमा। दृष्टो मज्जति—मज्जा तव व प्रससति तथा
 मज्जितं—भइ प्रससपामि ततो: स तथा मज्जितो: पमाए मज्जति—क्यं मिय्यावत् प्रससामि ! इति एवं दिवसे दिवसे मदिक्कया वाच (प्रससदिवा) माहि
 दोउप्यया मज्जति—सुमाधिवमिठि तथा दीणाराणामहसठ एवं पमादिदे दिने प्रयागुमाएया: शक्याकविडवपिठि—मिठियो राजकोस इति क्कए भणति—भइ
 रका: ! किं पुपयेवकं वच !, तथा प्रधासित इति मज्जति—भइ

1 सो ज्येमेर, ताणि भणंति—अन्हे असमस्याणि, मत्तं पञ्चकस्त्रामो, पञ्चकस्त्रायं, गयाणि देवलोगं, कप्यगो ज्येमेर, पञ्चतरा
 तीहिय सुय ज्वाहा कप्यगो विणासिभो, आसो गेण्हामोचि, आगाएहिं पाहखिपुचं रोहिंयं, नयो धितेर—अह कप्यगो होतो
 न एवं अभिद्वधतो, पुचिष्ठया चारथाळा—अरिप सत्थ कोर मत्तं पठिच्छर 1, जो सत्थ दासो सोचि महामंतिचि, रोहिं
 भणिय—अरिप, ताहे आसंदएण चकिसाचा नीणिभो, पिष्ठुकिभो धिज्जेहिं सजुकिभो आचसे कारिए पागारे दरिसिभो
 कप्यगो, दरिसिभो कप्यगोचि से मीया दंटा सासंकिपा जाया, नंद परिहीण णाऊण सुहुतरं अभिद्वधति, ताहे सेहो
 विसज्जिभो, जो सुम्हा सभेसिं अभिमभो सो एउ सो संधी वा अं तुवसे भणिहिह सं करेहिचि, रोहिं पूयो विसज्जिभो,
 कप्यभो विनिगाभो, नदीमम्हे मिलिया, कप्यगो नाथाए हरपसणगाहिं छवह, तच्छुक्लावत्तस हेडा चवदिं च छिन्नत्तस मन्हे
 किं होहि, दहिच्छत्तस हेडा चवदिं च छिन्नत्तस धसचि पठियत्तस किं होहिचि 1, एवं भणिआ सं पयाहिणं करोतो

1 स ज्येमेण ते भवन्ति—अपयसमर्थाः पञ्चं पञ्चकस्त्रामाः प्रसाकस्त्रात् णत्ता देवकोटं कस्यको ज्येमेदि मन्थपत्तात्ताभियत्त सुउ वपा कस्यको विवाहितः।
 यामो गृहीत इति आसतो पायच्छिपुच इदं, चण्डीयन्तपदि—अदि कस्यको मन्थित्वात्ता वैशमन्थरोत्वं एहा इत्तापका—असिह तत्र कथिय 1 मत्तं मदीच्छी 1
 चकस्य दासः सोऽपि महामन्थीसिं पैसभितं—असिह तदा मन्थन्तेयोसिभ्यन्त विष्काधितः एउच्छो वैसैः (पीठिसाभितः) एदी आसे माकारे इतिः
 कस्यका इतिः। सत् कस्यक इति ते मीताः इत्ताः चान्हाः आत्ताः चन्त् परिहीवं चान्हा सुउत्तामभिमन्थविह तदा जेचो विपुहः—चो गुप्यात्तं एहं चामभिमत्तः
 स आयात्त ततः एभिं च पापपूर्वं यथित्वात्त तत् करिप्यात्त इति हेतुतो विपुहा कस्यको सिमित्तः चदीमत्तं सिमित्तः कस्यको वासि इत्तासंज्ञापियत्तपदि इत्तु
 कस्यकायच्छिपुपरि च छिन्नत्त मत्तं किं यवदि 1 इतिच्छत्तसः चच्छिपुपरि च छिन्नत्त चछिगिति पठितत्त किं यवदीति एवं मन्थित्वा ताए मदीच्छिवा इदं च

भणार-महाराय ! ज भणसि त करेसि, रयगसेणी आगया, रायाए समं चह्वेत दहूण नडा, कुमारामद्यो ठिओ, एध सध रज्ज तदायध ठियं, पुसाधि से जाया, सीसे अण्णाणं च ईसरभूयाणं, अणया कप्पगपुससस पियाओ, तेण चित्तियं-सते तरसस रण्णो भस दायधं, आहरणाणि रण्णो निजोगो पढिज्जइ, ओ नंदेण कुमारामद्यो केठिओ सो ससस छिदाणि मरगइ, कट्ठगदासी दाणमाणसगहिया कया, ओ य तव सामिसस दिवसोदंतो त कहेइ दिये २, सीए पडियणं, अणया भणइ-रण्णो निजोगो पढिज्जइ, पुबामद्यो य ओ केठिओ तेण छिइ छधं, रायाए पाययठिओ पिण्णवेइ-अइयि अमइ तुमइ अविगणिया तहायि तुकथ संतिगाणि सिरयाणि धरंति अज्जवि तेण अयसस कहेयधं अहा किर कप्पओ सुअस अट्ठियं चित्तिन्तो पुस रज्जे ठविवकामो, रज्जनिजोगो सज्जिअइ, पेसधिया रायपुरिसा, सज्जुअओ कूवे हूदो, कोइयोदणसरया पाणियगळंतिया य दिज्जइ, सबं ताहे सो भणइ-एएण सयेहिवि मारियध, ओ ण एगो पुअअरयं फरेइ धेरनिज्जायण च

१ भणसि-महाराज ! धनजसि तद् करोमि रज्जभेधिरागवा राणा सममुत्थापयसव दहूा भवा कुमाराभाजःसित्तः पूव सव रागव वराभव सित्त पुसा अयि तव ज्ञाताः तस्मा अन्धाराी वेवददुहियेयान्, अन्धरा कल्पकपुत्रकं शिवाओ (जातः) तेन धिन्निवत-साभःपुरक राओ भव द्वावपं आभरयादि राओ निर्वेसो यज्जते को कल्पेन कुमाराभाजः स्केट्टिः स तस किदादि मार्गयसि कल्पकदाओ दानमावसंगुदीणाः कुवाः यम तव स्सामिओ दिवसो इत्यथ कययोः दिवा शिवा तथा प्रतिपद्यं अन्धरा भणसि-राओ शिवाओ यज्जते पूर्वमाभाज ज्ञः स्केट्टित्थेन छिइ कल्प राओ पाएयठितो शिजयपठि-इयसि यं पुसाकम्मविमतास्यथायि पुत्थसककान्नि शिवभूति शिवन्तेय्यायि तेभावर कययिठप्यं यथा किञ्च कल्पको पुत्थ्याकमदित्थ शिवपन् पुध रागव स्थायिदु कामः रास्यनिर्वोताः मगुधीकिपते मेधिता राअपुरयाः सज्जुअमः कूवे शिवा कोइयोदणवेसिका पातीवका गळन्ठिका (गती) च दीयते सभाइ तथा स भयठि-एतेव सर्वेअयि मारियतव्याः योऽस्माकमेका कुओदरं करोमि वैरदियतव च

कृप्यगस्स पोच्छार धोवसि नवसि १, भणार-भोवासि, साहे राथाए भणियो-अह एच्छाहे अप्येह तो मा विज्जासिचि, अण्णाया
 इंदमहे से भणार भज्जा-से ममयेत्ताह पोच्छारं रथाविहि, सो नेच्छाह, सा अभिकस्सणं वहेह, तेण पडिक्कणं, तेण णीयाणि
 रथागारं, सो भणार-अहं विणा मोहेण रथासि, सो अणवियसे पमत्तिगओ, अज्जहिज्जोसि काळं इत्तह, सो अणो बोकीयो,
 तहसि न वेह, बीए यरिसे न विण्णाणि, तइणवि धरिसे विधे मसाह न वेह, तस्स रोसो ज्जाओ, भणार-कृप्यगो न होमि
 अह तथ रुहियेण न रथासि, अगिं पविसामि, अण्णवियसे गओ सुत्थिं वेसूण, सो रथयो मज्जं भणार-भाणोहिचि,
 दिण्णाणि, तस्स पोहं फाल्लिचा रुहियेण रथाणि, रथागमज्जा भणार-राथाए एसो धारियो किमेएण भवरत्तं १, कृप्यस्स
 विंसा जाया-एस रण्णो माया, तया माए कुमारात्मज्जत्थं नेत्थिज्जयंति, ज्जह पव्वरयो होतो किमेयं होयंति, वज्जासि एयं
 मा गोहेहि मेज्जीहासिचि गओ रायकुळ, राया तद्धियो, भणार-सदिसह किं करोमि १, तं मम विठव्यं विंतिथंति, सो

१ कस्सकस्स वज्जासि मयाकपयिं ववेठि १ भणसि-मयाकवामि तदा राजा मसिक्क-मएयुत्ताअर्थवठि एहिं मा वृथा वसि ज्जवदेवमहे तं यज्जसि
 माया-मय मम एहि वज्जासि रज्जत्त ए वेण्णसि एअपीएणं कककवसि तेव मठिक्कं तेव मीठासि रज्जकएणं, ए मज्जसि-ज्जं विना सुत्थेव रज्जासि ए ज्ज-
 दिक्कसे ममामिंसा मय एः (मः) इति क्ककएणुत्तहते ए ज्जओ ज्जसिज्जात्ताः त्तासि ए वृथासि विठोवे वसे ए वृथासि पृठीवेसि वसे विवहे २ मगोवसि
 ए वृथासि त्तास रोयो ज्जाताः मज्जसि-कस्सको ए मज्जासि वसिं तव वरियेण ए रज्जासि ज्जसि मज्जासि ज्जववियसे एताः सुत्थिक्कं पृठीया ए रज्जको एत्तं
 एवसि-भाजयेसि वृथासि त्तासोएतं पारवियजा वरियेण रज्जासि रज्जकमायं मज्जसि-गओए ज्जासि किमेतेणएत्तं, कस्सक विज्जा ज्जाता एव एत्तो माया
 तदा मया कुमारात्मज्जत्थं नेत्थिज्जिक्क विंति ममपवियवसिंति मज्जासि एयं मा वरियेवोवोसि वसि गतो एत्तज्जुक्कं एत्तोसिक्कतः मज्जसि-
 संदिक्क किं करोमि तं मम विकस्स विंतिक्कतं, ए

न इच्छतु, दात्रियाथो छमभाणीको नेच्छतु, अणोगेहिं सदिगसपहिं परिवारिओ हिंइइ, इओ य सस्स अइगामणनिगमणपइ
 एगो मरुओ, तस्स पूया जम्भूसवधाणिणा गहिंया, लापव सरीरस्स नत्थि अतीपकविणित्ति न कोइ परेइ, महती आया,
 रुद्धि से आगयं, तस्स कहियं मायाए, सो धितेइ—धंसवअइसा एसा, कप्पणो सव्वसंघो सस्स तयाएण देसि, तण दाइ
 अगाहे सओ, तस्य ठविंया, तेणतेण ए कप्पणोऽतीति, महया सहेण पकुविओ—ओ भो कविंसा ! अगाहे पटिया ओ
 नित्यारेइ तस्सेवेसा, त सोऊण कप्पणो क्वाए वाविओ च्चारिया यऽण्णेण, भणिओ य—सव्वसंघो होआसि पुत्तगत्ति,
 ताहे तेण अणवायमएण पडिक्खणा, तेण पच्छा ओसइसंओएण छठी कया, रायाए सुयं—कप्पओ पटिओत्ति, सदाविओ
 विण्णाविओ ए रायाण भणइ—अहं प्रासाञ्जादन विनिर्मुच्य परिग्रहं न करोमि, कह इमं किं च सपत्तियज्जामि ? , न सीरइ
 निरवराहस्स किंशी कावं, ताहे सो राया छिइइइ मगाइ, अण्णाया रायाए आयाए साहीए निहेवणो सो सदाविओ, मुम

१ नेच्छति दात्रिका कम्मभाणा नेच्छति अणेकपात्रादाहीः परिहृतो दिवदते इतन्न तस्य प्रवेक्षीभ्यांअपये पुरो मरुः तस्य दुद्धिवा अकोरराश्यायिशा
 युहीवा कापदं शरीरस्य भासीति अतीवस्वीयीति न कोऽपि वृणुते महती जाता कटुफल जातः तयो कश्चित् माया स धिन्मदति—अहंअहंसा करारकः
 सससत्त्वकायै वपायेन द्यासि तेन दात्रि अकदः जातः तत्र स्थायिवा तेवाप्यवना अकल्पक वायाति महता वादव्यप्रदुद्धितं—ओ भो ! करिक अकदे पतिता
 यो शिच्छापति तस्यैवैषा तच्छुब्बा कस्यका कृपया वासिताः त्वातिता अनेन भक्षितस्य सससत्त्वयो मय पुत्रक इति तदा तेन अनापवात्पतीनेन मर्त्तपवा तत्र
 पलायोपधसंयोगेन कथा कृता राया सुत—कस्यका पविठइ इति पविठतो शिञ्जसस राजार्थं भयति न करोमि कयन्निव इत्तं संप्रदियस्से ? न एतदव दिरए
 रापक किञ्चिद् कर्तुं तदा स राजा शिञ्जसि मार्गयति सव्यदा राजा पादके (तस्य) आयाया दिर्वेपकः स शदिइतः (न

धरत्याणीओ वद्विजा निगामो, पुणो पयिदो, ते ण चहुँसि, तेण भणियं-गेण्हए एए गोहेसि, ते भवरोप्पर वरूण हसंति,
 तेण भमरिसेण अत्थाणिमंढस्त्रियाए छिप्पकम्मनिम्मियं पट्टिहारजुपत्त पळोइयं, ताहे तेण सरमसुद्धाएण भसिहत्थेण
 मारिया केइ नद्धा, पच्छा विणयं चवद्विपा, स्वाभिओ राया, तस्स कुमारामच्चा नत्थि, सो मगाइ । इओ व कविओ नाम
 भंभणो णपरजाहिरियाए वसइ, वेयास्त्रियं व साहुणो भागया रुक्खं वियाळे अठियगुमिस्सि तस्स अगिाहोचस्स वरए
 ठिया, सो भंभणो चित्तेइ-पुच्छामि ता णे किंवि आणंति नवत्थि !, पुच्छिया, परिकहियं कायरियेहि, सहुो आओ सं
 वेव रयणिं, एयं काले वत्तंते अणया अणो साहुणो तस्स वरे वासारत्थि ठिया, तस्स प पुसो कायमेवओ वंवारवईहि
 गहियो, सो साहुण भायणाणि कर्णत्ताणं हेहा ठविओ, नद्धा धाणमवरी, सीसे पया थिरा जाया, कप्पओत्थि से नामं कयं,
 साणि दोवि कालगयाणि, इमोवि थोइससु विज्जाट्ठाणेसु सुपरिभिद्विओ णाम उमइ पावस्सिपुत्ते, सो व संतोसेण दाणं

१ आत्मानिकाया रत्थाय निर्गता पुत्रः प्रसिद्धः, ते बोधिसत्त्वसि तेषु भस्मिन्-पुद्गीरैतान् अयमास्मिन्नि ते परस्परं वद्म इति तेषु नामोपेक्षान्तरमवस्यति
 क्वयां सेष्यकर्मनिर्मितं प्रदीह्यत्पुत्रक प्रकोक्तिं वदा तेषु सारयसोदादिषु भस्मिन्-पुद्गीरैव मारिणाः केचिद्वद्याः पञ्चाद्विषयगुपिक्रियाः सास्त्रिणो राजा तत्र
 सुयात्मानाया भ सन्निव स मार्गवसि । इत्यत्र कथिओ नाम प्राकृतो वारदादिक्रियायां वदति विद्याके व सावव भागदा हुन्त्वं विद्याके-अस्त्रियगुमिस्सि वत्तादि-
 दोवस्य पुहे सिद्धता स ज्ञानव्यभिचरवसि-पुच्छामि तावत् एते किञ्चिज्जावत्थि वदति ? इत्याः परिकथितयाचार्यैः आदौ वाठल्लसामेव रत्तन्ना, एयं प्रवत्ति
 काहे अत्थदाग्नेयं साववत्तस्य पुहे वर्थाएणे सिद्धताः तत्र च पुत्रः आठमत्तो-अन्तरिषवीन्वत् पुदीरा स साहुण कववत्तु भाववत्तायामवत्ताए ज्ञाथितः अहे
 रत्तन्वदीं वत्ताः प्रजा सिद्धा जाता कववत् इति वत्त नाम वत्तं ती इति विद्याके अयमपि च्युद्दिससु विद्याकानेसु सुपरिभिद्विओ नाम (रेखा) ज्ञानते
 पाठनीयुते स च संतोसेय दाव

रायाधि पसुतो, तेण वट्टिसा रण्णो सीसे निवेसिया, सस्येव अट्टिज्जगो निगाभो, धाणाइहागाधि न पारिसि पपरओसि,
 कधरेण आयरिया पञ्चालिया, वट्टिया, पेच्छति रायाणगं धावाइयं, मा पवयणसस वज्जुवाहो होहिरसि आलोइयपट्टिकतो
 अप्पणो सीसं छिंदेइ, कालाओ सो एवं । इओ य पहावियसाजिणए नावियवुयकस्सरओ वणवभायसस फदेइ-अदा
 ममज्झउतेण णयरं वेहियं, पदाए विहं, सो सुमिणसरयं जाणइ, ताहे धरं नेऊण मस्यओ धोओ धूया य से दिण्णा,
 विधियवमारवो, सीयाए णयर हिंवाविज्जइ, सोधि राया अंतदरसेज्जावसीहिं दिहो सइसा, युपिय, नायओ,
 अवचोसि क्षण्णेण दारेणं नीणिओ सक्कारिओ, भासो अहियासिओ, आठिभतरा हिंवाविओ मज्जे हिंवाविओ पाहिं
 निगाभो रायकुलाओ तस्स पहावियदासस्स पट्टिं अदेइ पेच्छइ ए णं तेयसा जलतं, रायाभिसेएण अदिसिओ राया
 ज्जाओ, ते य वंडमदभोइया दासोचि तहा विणयं न करेति, सो धितेइ जइ विणय ण करेति कस्स अह रायसि

१ राजाअधि पसुता, तेयोथाव राजा सीसे निवेसिता तत्रव कामसुदिः (१) सिगतः पानीहारिका अधि य धायाधिउ प्रयाधित इति दधिरक-
 चायाः प्रयाधिः राधियाः प्रेक्षते राजार्थं ज्ञापयितं मा प्रवचवस्योवाहो सूदिज्जाओविठयपठिक्कान्ता जसमना धीव डिम्पठि क्कणगतता एवं । इवम
 नाधियवाक्काया नादित्तवसस यथाक्कावाव कययति-यथा ममापाजेव वार्तं वेडिठ मनसिं इह स ससमकावं ज्ञावाठि तया गुरं नीयवा मत्तकं पीय जुदिता
 व तसो वृथा, धीधियुमारतवा सिदिकया वार्तं दिवज्जते सोअधि राजा अन्त्यःपुरिकासकथायाडिक्कामिदंठः सइसा वृधितं वाताः अगुप इसन्थन इतरव
 धीठः ससकसिताः ससोअधिवासिताः, अन्त्यपुरे दिठिइतो मत्ते दिठितः कदिठिंतो राजकुलाए व नादित्तवार्तं वृही क्कावठि प्रेक्षते व त तत्रता उवकत्तं
 राजयाभिसेक्काधियिच्छे राजा ज्ञाता ते व दधिरकसुभदयोडिक्का वास इति तया दिवय व कुदंठिठि स विन्थवति-यदि निवत्तं न पुचठिठि क्कसाहं रायसिठि

पादस्त्रिपुत्रस्तस्य वप्यन्ती । सो वपार्द्रं तस्य तिस्रो रज्ज्वं श्रुञ्चद्, सो च राया ते वृद्धे श्रमिक्त्वल्पं श्रोत्रमगावेद्, ते चित्तं सि-
 क्कहमहो प्याप्य पादोप्य मुचिञ्जामो १, इओ य एगस्तस्य रायाणस्तस्य क्कमिह्वि वपराहे रज्ज्वं हियं, सो राया नहो, तस्य
 पुणो भमंतो वज्जेणिमागओ, एग रायायं ओउमगद्, सो व च्चुसो २ परिभवद् वपार्द्रस्त, ताहे सो रायपुणो पाण्यवहिसो
 विण्णवेद्-अह तस्य पीद् पिषामि नवरं मम चित्तिञ्जिओ होञ्जासि, सेण पविससुयं, गओ पादस्त्रिपुत्रं, चाहिरिगमन्मसि-
 गयत्तिसासु ओउगिगउण छिद्मउभममाणो साहूणो अतिंति, ते अतीतमाणे पेञ्छद्, ताहे एगस्तस्य आयत्तियस्तस्य मूले पवद्दओ,
 सथा परिसा आराहिया तस्य पव्वाया, सो राया अहमिचवद्दसीसु पोसहं करेद्, तस्यायत्तिया अतिंति धम्मकहानिसिचं,
 अणयाया येयाउियं, भायत्तिया मणति-गेणहद् वधगरण राउउमवीमो, ताहे सो क्कमिह्वि वड्ढिसो, गहियं वधगरणं, पुव
 संगोपिया क्कउओहक्कियया सावि गहिया, पञ्छण क्कया, अतिगया राउउं, चिरं धम्मो क्कहिसो, आयत्तिया पसुजा,

१ पद्मस्त्रिपुत्रकोत्पत्तिः । स वप्रापी तत्र स्थितो राम्यं श्रुत्वा, स च राज्ञा वार् (श्लोकार्) इत्यन्तं धर्मात्तं ज्ञात्वात्पत्तिं ते शिष्यत्पत्ति-कथनो
 पठत्या धात्वा मुच्येमाहि इत्येकक रायः क्कमिह्वि वपराहे राम्यं इत स राज्ञा वद्वाः तज्ज पुणो भाव्यद् क्कमिह्विमागता पूजराजावसवकावति स च
 च्चुसः २ परिच्युते वप्रापिना वप्रा स राजपुत्रः पादपठितो विज्जववति-अहं तस्य वीरिण पिषामि परं मम द्वितीयो भव सेव मविमुत्तं एतः पद्मस्त्रिपुत्रं
 चाहामज्जपुणपथंसु ज्ञात्वाय छिद्मउभममाणः सावव ज्ञात्वामितं तान् भावयः प्रेसते वेदकसावार्थकं मूढे ममत्तिताः वर्यो पर्यद् भावयता एव मन्नाता स
 राज्ञाऽऽहमिह्विद्वेसोः पोचव क्करोति तन्नावावो ज्ञापयित्वा धर्मकथासिचिण्णं ज्ञापयद् देकाहिकं, ज्ञापयतीं तज्जस्त्रि-पुत्रज्जोवकत्तव राज्ञकुञ्जसिचिण्णमः
 वप्रा स इतिव वरियवः गृहीणसुपकणं वृद्धसंपोषिता क्कउओहक्कंरिक्का सापि पुरीवा, मञ्जवा क्कता क्कियवो राजकुत्रं चिरं धर्मो क्कियता
 धात्वापयोः मसुताम्

श्वसपण, सामेद, अद्विदिं पगभो, साहे सो केवली भणइ-सुन्मेवि चरमसरीरा सिन्निगद्विह गणं चचरता, ती साहे धेय
 पचसिण्णो, पाधावि ओण २ पासेणउवखणइ त स निवुज्जइ मज्जे चट्ठिया सधावि निवुज्जा, तेहिं पाणीए हूदो, नाण उप्प
 णा, देवेहिं मदिमा कया, पयाग तत्थ तिरथ पवत्तं, से सीसकरोही मण्ठकच्छमेहिं खज्जती एगत्य चच्छुद्धिया पुत्तिणे, सा
 इयो सभो हुक्कमाणा एगत्य खणा, तत्थ पाहलिवीय कहवि पधिट्ठ, दाहिणाओ हणुगाओ करोदिं भिंदतो पायगो
 चट्ठियो, विसालो पायघो जाओ, तत्थ सं चास पासंति, धित्तैत्ति-एत्थ णयरे रायस्स सयमेव रयणाणि एदिंति त णयर
 निवेसंति, तत्थ सुत्थाणि पसारिज्जति, नेमिचिओ भणइ-राय ज्जाहिं जाव सिवा धासेति तओ नियत्तेज्जासिंति, ताहे
 पुषाओ अंताओ अघरासुहो गओ तत्थ सिवा चट्ठिया नियत्तो, चत्तराहुत्तो तत्थयि, पुणोपि पुषाहुत्तो गओ तत्थयि, दक्खि
 णाहुत्तो तत्थयि सिवाए वासियं, त किर वीयणगसठियं नयर, णयरणाभिए य चदाइणा च्चेइदर कारायियं, एसा

१ अतिउपेव समपति, भवतिं प्रातः तदा स केवली भणति पूयमपि चरमसरीराः सेत्तय गङ्गासुचरत्तः कलसदेव मोलीसं भारपि बसिन् १
 पादोऽवकागतिं तेन १ मूढति माधे वपस्यापित्तः सर्वापि दूहिता है। पानीये क्षिप्तः शानमुत्पद्य दूरेर्मदिमा कृत्वाः प्रवाणं तत्र कीर्णं जातं तत्र कीर्णकरोदिका
 मल्लकच्छयैः ज्ञापमानैकशोऽहकिंता पुक्तिने सेठकताः क्षिप्यमाक्षिकत्र कसा तत्र पादकावीत्र कयमपि पल्लिदं दक्षिणादयोः करोदिं पित्तम् पाएव रत्थितः
 पाएयो सिक्काओ जातः तत्र त चाप पदवन्धित चित्तपथन्धित-सत्र जगारे राजः खलमेव रत्थान्मेव्यन्धित तत्र जगतं सिधेधितमिति तत्र सुखाभिप्रसाधन्ते धीमिजिका
 मपति-रावपात वावधिजवा वासपति ततो निवर्त्तपवन्धिसि तदा पूर्वकारत्वात्परामिसुको गतकत्र सिक्का रसितवा निवृत्तः उत्तरामिसुखसज्जगतिं पुनरति
 पूर्वाभिसुको पठसज्जगतिं, दक्षिणासुखसज्जगतिं सिक्कया वासित तदिकेक स्यत्रपकसीक्षितं जगतं जगतरानी चोदायिना क्षेमागृह कारित, एसा

पूव गओ, काठेण वेधो वेधलोयं वरिसेह, तस्यवि तरेव पासंहिणो पुच्छिया काहे न याणंति ताहे कण्ठियगुया पुच्छि-
 षा, तेहि कहिया देवलोगा, सा भणार-किह नरगा न गंमति १, सेण सागुधम्मो कहियो, रायाणं च वागुच्छार, तेण
 मणियं-मुएमि जार इहं वेव मम गिहे भिक्खं गिणइइसि, तीए पडिस्सुय, पणारया, तस्य य ते भायरिया वंयावत्तपरि-
 षीणा ओसे पणारयो विसज्जेया तस्येव विहरंति, ताहे सा भिक्खं अंतवराओ भाणेइ, एवं काठो वणार, अणया तीसे
 भगवर्ए सोभणेणऽअसवसाणेण केवलणाणमुप्पणं, केवली किर गुणपरत्तं विणयं न संघेइ, अणया सं भायरियाण हिय
 इच्छियं त भाणेइ, सिंमकाठे य जेण सिंभो ण तप्यज्जर, एव सेवेइसि, साहे ते मणति-अं मए विसियं तं वेव आणीयं,
 मणार-आणामि, किह १, जारसएण, केणा, केवलेण, केवली भासारओसि जामियो, अण्ये मणंति-यासे पढंते कणियं, ताहे
 मणंति-किह अज्जे १ यासे पणसे आणंसि १, सा मणार-जेण २ अंतरेण अयिचो तेण २ अन्तेण आगया, कइ जाणंसि १,

१ एवं यथा, काठेव वेधो वेधकोक वृषं वरि, वयाधि वरं व पावहिदया गुहा यथा न जावन्ति वयाऽअस्वर्णा गुहा ही कथिया देवकोया वा
 यवति-अयं वरका न यममस्ते १ तेव सागुधर्मा कथिया राजाव वाएच्छते तेव भन्ति-सुजामि पदीव मम गुरे मिकं गुहासि तथा मसिहुत्तं,
 मन्थितवा ताव च ते भावायी। परिहीणवत्ताका भवसे मन्थितान् विपन्न वरं व सिहरन्ति यथा सा मिकमन्तरागुहावन्ति पूव काठो मन्थि अन्तरा
 वका भयवत्तया सोभनेवाप्यवसायेव केवलजावगुणं, केवली किर पूर्वपरत्तं विणयं च कइवन्ति अन्तरा परास्वर्णां वृषियेण वयावन्ति वेष्म-
 काठे च वेव स्तेया वीत्यते, एवं वेवेरि वया ते मन्थि-एस्सया विस्सित वरेवासीठ मन्थि-आणामि कव १ कणिकवेव केव १ केवकेव वमिवा।
 केववसाणसिह इति अन्ते मन्थि-वर्षायां वतन्त्यां जावीठ यथा मन्थि-अयमार्ये १ यथा वतन्त्यामावन्ति १, सा मन्थि-येन वेव मार्यवावित्तेव २
 मार्यवावता, कयं जावीरे १,

नं परद्विदिति, ताहे सो अणिपयपुचो तम्मुकमालभाधो भोगे अवहाय पधरओ, धेरसणे पिहरमाणो गगायहे पुफ्फभद्र
 नामं णयदं गओ ससीसपरिभारो, पुफ्फकेऊ राया पुफ्फवती देवी, तीसे अमलगाणि दारगो दारिगा य जाया
 णि पुफ्फचूखो पुफ्फचूखा य अण्णामणमणुरचाणि, तेण रायाए चित्तिर्यं-अइ चिओइअसि वो भरति, वा पयाणि
 चोव सिद्धुणां कोरसि, मेळिखा नागरा पुच्छिया-णस्य अं रयणमुप्पजइ तरस कोषयसाइ राया णयरे धा अवेवरे या !, एय
 पत्तियावेइ, मायाए धारंटीए ससोगो षष्ठाविओ, अभिरमति, सा देवी साविथा तेण निषेपण पधरया, देयो आओ, ओरिणा
 पेच्छइ भूय, सओ से अन्नसहिओ नेहो, मा नरग गच्छहिंसि सुमिणए नरए दंसेइ, सा भीया रायाण अपयासेइ, एयं
 रसि २, ताहे पासहिणो सदाविथा, कहेइ केरिसा नरया !, ते कहिति, ते अण्णारिसगा, पच्छा अणिपयपुचा पुच्छिया,
 ते कहेतमारजा-निबंधपयारतमसा०, सा भणइ-किं तुम्मेहिंसि सुमिणओ दिट्ठो !, आयरिया भणति-तिरथयरोयपसोचि,

१ न मत्वात्तदीति तदा सोऽर्पिकानुब तमुज्जवात्तभाधो भोगानयद्वाव प्रसन्नितः स्वधिरत्वे विचरन् पद्मावरे पुष्पधर नाम भणर एतः सतिस्वराधारः
 पुष्पकेपु राजा पुष्पवती देवी तस्या पुष्पं दारको धारिका च काते पुष्पयुवः पुष्पयुवा नामोऽयमयमुताके तेन राया विन्धित-वदि विधीयते तदि
 श्रियते तदेवावेष सिद्धुव करोमि मेळयित्वा वागाराः पृथाः-अइ पद्रकमुत्पयते तस्य को षष्ठावति एतायाणं वा अण्णःदुरं वीं एव प्रसावयति मातरी वाव
 स्या संयोगो यद्विदः अभिरमते सा देवी आसिका तेव निर्देय प्रसन्नितवा दूवो जसः जसविवा प्रसते इदितं तदललाभयधिक्य धारः मा नरक नार्दि
 सते नरकाइ दयंपयि सा भीया राजाव कववसि पूव रायो राधी तदा पायदिइकाः सादिइताः कववम कीरसा नरकाः ? ते कववीन्ध तेऽन्वाराका यमा-
 ददिक्कयुवाः पृथाः, ते कवयिमुत्तमारब्धाः-सिक्कापयकारतमिजाः सा भणति-किं तुष्पाभिरयि ससो एइ, आवावी मसन्धि-सोवकरोररेण रति

दो भंडुराभो-दक्षिणणा चत्तरा य, चत्तरमदुराभो वाणिगदातगो दक्षिणमदुरं दिसाज्जचाएगभो, तस्स चरथ एणेण वाणिप-
 नेण सइ मिथया, तस्स भगिणी अठ्ठिया, तेण भवं कथं, सा न जंससस्स वीयणं परेइ, सो सं पाएहु भारंम
 निवण्णेठि अत्तोववसो, मरणादिया, ताणि भणंसि-अइ इइ जेव अठ्ठसि जाव एक्कंणि ता दाताकयं आपं सो देसो, परि
 वणं, दिण्णा, एवं काळो वज्जइ, अण्णया तस्स दातासस थंमापितीहिं सेइो विसस्सिभो-अम्हे वांयसीभूयाणि अइ
 सीए सेइो गहिभो, दाइया अणइ-मा अधिसिं करोहि, भापुच्छामि, ताए कहियं सबं अन्हापिच्छणं, कहिए विसस्सि-
 याणि, निग्गयाणि दक्षिणमदुराभो, सा य अठ्ठिया गुह्णिणी, सा अतरा पंचे दियाया, सो वित्तेइ-अम्मापिबरो नामं
 कहिसिचि न कथं, साहे रमायंसो परिवणो भणेइ-अठ्ठियाए पुजोचि, काळेण पचाणि, तेहिवि से सं जेव नामं कथं अण्णा

१ हे भपुरे-दक्षिणा चत्तरा न चत्तरमपुताया दक्षिणाएते दक्षिणमदुरं द्विज्जाभावं माता; ताव एव एकेव दक्षिणा एव देवी एव मायित्री कर्त्तव्या,
 तेन एव कृत, सा न जंसतो अन्हाएक धारयति सा दां धादादात्म एवमपि अणुपयवत्, मासिजा ते मन्थिन्-परीह्व अन्हासि जावदेकसदि ताए एतककयं
 कावं (अवेए) एता एता; मथियवं एता, एवं काळो एतदि अन्हाए एव दत्तकत्त मावापिगुत्वां केवो विपुत्ता; एवमन्वीयुती एहिं वीवन्वी मेधिगुप्ति-
 क्कदि एताम्भवा; स तेज्ज इयदीया; ए सं जावपिठि गुह्णवद्विज एता एता एक्कदि न द्विजवदि कत्तपदि एता केवो गुह्णीको जावकिवा मन्थि-
 माऽप्योठि कार्त्ता; भागुत्ते एता कथिवं सर्वे मातापिगुत्वा, कथिते विपुत्तां मियंती दक्षिणमपुताया सा वरिक्का गुह्णी एतन्तरा एता एतद्विचरती च
 विचरपदि-मातापिचरं नाम कथिन्वतीति च कृत, एता रमायए परिचरो एवमपि-अन्हाया; इव इति काळेण मन्वी एतन्नामपि एव एतेव एतस
 एतमभव

संगसाथो (प्र० १७५००) पति नवचि जहा निरयावलिपाए ताहे पवइयाओ, साहे कोणिओ वंय आगओ, तस्य सामी समोसदो, साहे कोणिओ चितेइ-मनुया मम हस्यी चक्यदीओ एवं आसरहाओ आमि पुच्छामि सामी अदं चक्यदी होमि नहोमिचि निगओ सव्यबलसमुदएण, धदिचा भणइ-केवइया वक्यदी एस्सा !, सामी भणइ-सये अतीता, पुणो भणइ-कहिं उववच्चिस्सामि?, छटीए पुइवीए, तमसइदंसी सघाणि परिदिवाणि छोइमयाणि रयणाणि करेइ, ताहे सप बलेणं तिमिसगुहं गओ अट्टमेणं भत्तण, भणइ कयमालगो-अतीता धारस चक्यट्टिणो जाहिचि, नेच्छइ, हसियिउगो मणी हसियमरथए काक्कण दहेण इवार आइणइ, ताहे कयमालगोण आहओ मओ छट्टिं गओ, साहे रायाणो वदाइं ठावति, वदाइस्स चितंता जाया-एरय पायरे मम पिया आसि, अट्टितीए अण्ण पायरें कारावेइ, मगाइ परपुंति पेसिया, तेचि एगाए पाइलाए उवदिं अवदारिएण इहेण वास पासति, कीइगा से अण्णणा येय मुहं अठिति, किइ सा पाइल्लिचि,

१ संगसाथाए भागमिच्यदि नवेदि ? वया विरयावकिकानां तदा ममाजिताः तदा कोविद्वज्जन्मसागतः सप स्वामी समवयुव तदा कोविद्विज्जन्म कदि-वइयो मम हसियमरथएण यामि पुष्पामि स्वामिनं अदं चक्यदीं यथासि न सवामीधि ? निर्गताः सर्ववससमुदरेन विन्त्वा मयदि-सिचयन्वज्जकवर्तिनं पुष्पाः ? सामी यज्जि-सर्वेअतीताः सुवर्णवदि-कोत्तसत्ते ? वइवीं पुष्पां तद्वदएयागः एवाण्येकेदिग्गसि रज्जामि कोइमयादि करोमि तया सर्ववहेव तमिसगुहो गताः अहममलेन यज्जि कुतमाएकः-अतीता इण्ण वक्यचित्तो वादीति नेण्णदि इकिमिक्कणो मलिं इडिमएदं इवाए इवहेन दारमाइसिउ तदा कुतमाएकवेवाइतो मुताः वही पाता तदा रत्तान वदामिं स्याएवमि उदायिदिमिन्ता जज्जा-अह गणे मम पिताअसीए, अयु स्याअज्जगत्तं कसवदि मार्गएव वासइ इमि मेयिताः तेअप्येकज्जाः पाटकयाः उवर्णवदारितेन पुवहेन वाव परवदि कोदिक्कज्जाएव सुपयथावदिउ कयं वा पाटकेमि ?

दो मंजुराथो-दक्षिणणा उचरा य, उचरमंजुराथो वाणिगदारगो दक्षिणममंजुरं विवाज्जाप्यगथो, तस्स तप्यपणेण वाणिप्य
 गेण सह मित्तया, तस्स भग्गिणी कण्ठिणा, तेषं मत्तं कथं, सा य वेमत्तस्स वीयणनं चरेइ, सो सं पायसु आरंभ
 णिवण्योति अजसोववथो, मग्गाविया, ताणि मणोति-अइ इदं वेव अण्णसि जाव एत्तंवि ता दारगकम्बं जाय तो देमो, पइ
 वण्णं, दिण्णा, एव काओ वज्जर, जणया तास्स दारगस्स वंभापितीहिं उहो विज्जिअथो-अन्ने वंघलीभूयाणि अइ
 जीवंताणि पेण्णसि तो पइ, सो उहो उवणीथो, सो तं वाएइ अंसुणि मुयमाणो, तीए दिओ, पुण्णइ, न किञ्चिं साइइ
 तीए उहो गइमो, धारसा भणइ-मा अधिठिं करेहि, भापुण्णमि, ताए कइयं सबं अन्नापिकणं, कइए विज्जिअ-
 याणि, निग्गयाणि दक्षिणमंजुराथो, सा य कण्ठिणा गुह्णिणी, सा वंघरा पंथे वियाया, सो विंठेइ-मम्मपियरो नामं
 कइविठि न कथं, ताहे रमावरो परिपणो मणोइ-अणियाए पुचोसि, काउेण पसाणि, तेहिंवि से तं वेव नामं कथं अण्ण

१ इ मज्जे-संखिया उचरा य, उचरमंजुराणा दक्षिणमंजुरं विवाज्जाप्यं एतः एत एत एकेव दक्षिणा एइ देवी एत पथिथी कडिअ
 तेव मज्ज कुट एा य वेमत्तो अण्णवत्तं वावसि ए तं पादादारग्य पइसि अण्णुपयज्जः मायिंता ते पण्णिय-यदीहैव क्खापसि वावदेकमसि वावए इतककम्बं
 वात्तं (अदेव) उदा द्वाः पसिपत्तं द्वा एव काओ अइसि अन्नादा एत द्वाकक म्मावसिपुत्तयो उचो विपुः ववमन्नीपुत्तौ वदि वीरन्तो देसिगुसि
 क्खसि उदाअथाः, ए उेव उवदीवः ए तं वावसि सुज्जववुदि उवा इइः, पुण्णसि न विज्जिअसि क्खवसि उवा उेवो पुत्तयो वावसिक्खा ववसि-
 माअसुतिं क्वाः वापुथे उवा कथिंत्तं उदे मग्गावियुत्तयो क्खिंते विपुत्तौ विरंती दक्षिणमंजुराणा एा कडिअ पुत्तौ एाअत्ता एवाः मज्जसिउवती य
 विमउपसि-मावसिउत्तं धाम कसिउवतीसि न कुत्तं उवा रसपए परिज्जो अण्णसि-अण्णकथा एव इति क्खोव मसो एाअमसि एत एदेव धाम
 उवमन्नाए

दिष्टो, पलाओ, मगगओ खगाइ, एव हेहा वयरिं च नासइ, काठसदीयेण विधिं पुराणि विवपिसा, सामिपायमूले अचछइ, ताणि देवयाणि पइओ, ताहे ताणि भणति—असहे विज्जाओ, सो भट्टारगपायमूले गओसिं तथ गओ, एकमेक खामिओ, अण्णे भणति—उयणे महापायाले मारिओ, पच्छा सो विज्जाअण्णदी विसंभ सपतित्थगरे पंविचा णइ च धाइचा पच्छा अभिरमइ, तेण इंदेण नाम कय महेसरोसिं, सोयि किर भेज्जाइयाण पओसमायण्णे पिज्जाइयपत्तगणा सयं २ विणासेइ, असेसु अंतवरेसु अभिरमइ, तस्स य भणंति दी सीसा—नदीसरो नदी य, एयं पुत्तपण पिमाणेण अभि रमइ, एव काळो वछइ, अक्षया उज्जेणीए पज्जोयसस अतेवरे सिंयं मोत्तुण ससाओ विद्धसेइ, पज्जोओ चिंतैइ—दी उयाओ होज्जा जेण एसो विणासेज्जा !, सस्येगा वमा नाम गणिया रुवसिण्णी, सा किर पूयगाइणं गेणइइ जाइ उणातेण एइ, एयं वछइ काळे उइण्णो, ताए दोणिण पुष्पाणि विपसिंयं मवळियं च, मवळियं पणासियं, महेसरेया विपसियसस इरथो पसादिओ,

१ एटः पकापिवाः एहलो कगति, एहसपकापुपदि च पइसति काठसंवीरेव वीनिं पुराणि विपुर्विगतिं खामिपुराणि एा एवताः मइताः वयाता मयसिं—एव विद्याः स महारकपाइयुं गठ इति गठाः एव एकेकेव समिठः अन्धे मयसिं—एवमे महापायाले मारिताः एभाए स विवाचकवर्षा विगण्ण सवं दीयंकराए वरिइराता सुएव च वंभविताया पज्जावभिरमते तेनेनेव पास कठं महेअर इति सोडरिं किक विग्जादीबानां महेवमापलो विग्जादीपकावकाओ एठ ३ विद्यासपसिं, अन्धेअन्धतापुरेसु अभिरमते वस च मवदेते हे। सिधो—नदीबरो मग्गी च एव पुत्तपेव विमोनेव अभिरमते एवं काळो मइसिं अन्धेएवविद्या मयोठकान्तापुरे शिवाओ मुक्कवा दोषा विप्यसपति, मयोठविम्वपसि—क वयायो मवेए देव एव सिवाइवेव ! उहेकोयावाग्गी मसिका कतिवो सा किक एव एववं पुक्काति यथा देव सार्येदीति एवं मइसिं काळे अक्षदीर्घं, एवा हे पुत्ते विवसिंयं मुकुत्तिवं च मुकुत्तिवसंयं पसिं महेअरेव विवसिताए इहा मसारिताः

सां मत्तल पणामेह पयस्स पुग्गं अरहसिचि, कं १, ताहे भणइ-परिसिओ कण्णाओ मसं सावपेच्छइ, तीए छइ सबसर
 हियहियओ कओ, एव वच्चइ कालो, सा पुच्छइ-काए वेजाए वेवयाओ ओसरंसि १, वेण सिद्धं-आहे भेहुणं सेवामि, तीए
 रण्णो सिद्धं मा मसं मारेहिसि, पुसिंसिं अंगस्स जवरिं ओगा वरिसिया, एवं रक्खामो, वे य पज्जोएण भणिया-सइ
 एयाए मारेइ मा य सुरारत्तं करेहइ, ताहे मणुरसा पच्छणं गया, तेहिं संसद्धो मारिओ सइ तीए, ताहे नवीसरो ताहिं
 यिज्जाहिं अहिट्ठिओ आगासे सिठं विवविया भणइ-हा दास १ मओसिसि, ताहे सनगतो राया उट्टएइसाइगो स्समाहि
 एगावराहंति, सो भणइ-एयस्स जइ सबय ओवेइ वो मुयामि, एयं च पायरे २ एव अवावहिदं ठावेहंसि सो
 मुयामि, वो पठिवण्णो, ताहे भायपणाणि कारावियाणि, एसा महेसरस्स चयसी १ ताहे नगरिं सुण्णिदं कोणियो अइ
 गओ गइअनंगलेण गाहाविया, एयंतेरे संणियभज्जाओ कालियादिमावियाओ पुच्छंसि भगवं तिरापयं-अत्तं पुचा

१ सा मुक्कमरंयतेवसा त्वमहंसीसि कथं ? तदा भवति-ईदसा कथा मां तावए प्रेक्षत तदा सा संवसति ह्यइइवः क्व। एवं ब्रवीति
 कथाः सा पुण्यादि-कथां वेदावां वेदवा अपसरसि वेवेत्तं-वरा भैपुवं सेवे तथा एते कथितं मा मां सावतेति पुत्रैतदन्वेष्यति योगा
 वरिणा, एवं रक्षामां से च प्रयोतेव भविता-सहैवया माएव मा इतरत्तं काहं तदा मज्जन्तः प्रच्छन्न भवता ये संश्रितो मारिवः सइ तदा, तदा-
 मन्वीअरसाभिर्दयाभिराश्रित आकाणे सिद्धं अचरि-हा दास । इतोमसीसि तदा सवसापो रत्ताअन्वीसाभिरापरा कससैकमपरावादिधि स मवसि
 वन्ति एवमेतदइव अचरत तदा मुज्जाधि एव च मगरे २ एवमपारुवं क्वापवतेति तदा मुज्जाधि तदा पठियत्ता तदाअज्जवसाभि करिताभि एवा महेअर
 सोत्पथिः । तदा भगती इत्थां ओसिकोडवित्ताः पार्थक्याइतेव क्वा अत्रापतेरे संश्रितवसाः काणिकारिणाः पुच्छन्ति भगवत्तं तीर्थकं-वसाकं पुचाः

दिंडो, पलाशो, मरुगशो खगार, एव हेहा चर्चरि च नासर, कालसदीवेण तिस्रि पुराणि विवपिवा, सामिपायमूछे
 अरुछर, ताणि देययाणि पदओ, ताहे ताणि भणति-अमहे विज्जाओ, सो भट्टारगपायमूछ गभ्रोचि राध गभो, एकमेक
 खामिओ, अणो भणति-खवणे महापायाळे मारिओ, पच्छा सो विज्जावकपट्टी तिसंस सपठित्थगरे धंदिसा णट्ट प
 दाइया पच्छा अभिरमर, तेण इंदेण नामं कयं महेसरोचि, सोवि किर पेज्जाइयाण पओसमापणो पिज्जाइयवत्तगाण
 सयं २ विणासेर, असेसु अंतरेसु अभिरमर, तस्स य भणति दी सीसा-नंदीसरो नदी य, एय पुक्कएण धिमार्णेण अभि
 रमर, एव काळो चखर, अरुया उज्जेणीए पज्जोयस्स अतरेरे सिव मोत्तूण ससाओ विरुसेर, पज्जोओ धितेर-यो तथाओ
 होज्जा जेण एसो विणासेज्जा १, तथेणा उमा नाम गणिया क्यस्सिणी, सा किर पूयगाहणं गेणइर आहं सणंतेण एर, एयं
 वखर काळे तइण्णो, ताए दोण्णि पुक्काणि वियसियं मवळियं च, मवळिय पणाभियं, महेसरेण वियसियस्स हरथो पसातिओ,

१ इहः पकाधियः एहवरो क्काणि पुरुमवत्थापुयदि च वरवदि काळसदीसेन धीभि पुराभि विज्जुर्विवादि स्वाभिपुटासिद्धदि ता इवताः प्रहताः वरा का
 सपठित-वर विवाः स भट्टारकपादपूज गव इदि गताः तत्र पूकेकेव अमितः अन्ये सपठित-कवये महापायाळे मारिओ वखाय स सिदावकवर्षो विवराधं एव
 तीर्यकत्वात् वन्धिरुवा मुख च दर्शयित्वा पश्चादाभिरमतं तेनेनेय पास कुवं महेभर इति सोऽपि किञ्च विरावादीवावा। प्रहेयमापयो विरावादीवकवकवायो एत २
 विनाथापदि अन्येप्यत्तापुतेषु अमितमतं तस्य च सवयेते ई। पिठयो-मन्दीवरो मन्दी च एव पुत्तकेव विमानेव अभिरमतं पूर्व काळो प्रवर्त्त अन्यदोषाविष्या।
 मयोतलात्तापुते सिर्वा सुखावा सेवा विष्वंसपदि मयोतविम्वन्धवि-क वयावो मयेव येव एव विनाथेव १ तदेकोमाज्जापी गणिका क्विपी एा किञ्च पूव
 प्रहत्तपुक्काणि यथा तेव मार्गेपदि पूर्व ववति काळे अवादीनः तवा हे पुत्ते विवसिदं सुकुचित च सुकुचितमपवसि महेभरव विकसितार इहाः प्रमारतः

कामधिकारो जायो, सङ्घयकुष्ठे बहुधा विद्यो, समोसरण गयो साङ्गुणीहिं सङ्घ, तस्य च काळसंवीचो वंदिचा साभिं पुण्डर-
 कयो मे भय ?, साभिणा भणियं—प्यायो सञ्जतीयो, ताहे तस्स मूळं गयो, अयण्णाए भणइ—अरे तुमं ममं भारेहि
 सिचि पाएसु बजा पाडियो, सवहुियो, परिबायणेण तेण संजतीणं हियो, विज्जायो सिक्कजावियो, महारोधिणिं च साहेइ,
 इमं सज्जमं भय, पंजसु मारियो, छडे उम्मासायसेसावण्ण नेरिउया, अइ साहेभुभारयो अण्णाइसइए चित्तिपं काउण
 उज्जालेजा अहधंस वियदिजा धामेण थंगुइएण ताव थंकमइ जाव कइहाणि अंथंति, एत्थंतरे काळसंवीचो अगयो कइहाणि
 पुणभइ, सज्जरसे गए देवया सयं सवहुिया—मा विरयं करेहि, अइं एयस्स सिक्कित्तकामा, सिक्का भणइ—एगं थंनं परिज्जय
 जेण पविंसामि सरीरं, तेण निजारेण पविच्छिया, तेण अइयया, सत्य विडं जायं, देवयाए से तुइहाए तइयं अकिंठ कयं,
 तेण वेइालो मारियो, कीस णेण मम माया रायपूयसि विदंसिया, तेण से रुदो नामं जायं, पण्जा काळसंवीचं आमोएइ,

१ कामधिकारो जाताः साङ्घयकुष्ठे वर्धितः समोसरणं गताः साङ्गुणीभिरसङ्घं तत्र च काळसंवीचको वन्दित्वा कामिभं पुण्डरि-कुण्डो मे भय ?
 कामिना भक्ति-पूतसाए सदाकेः तदा तदा पार्थ सतः, अयण्णया भणसि—अरे त्वं मां मारयिष्यसीति पादपोर्बजाए शक्तिता संवृद्धाः परीभान्तेनेव तेव संजतीचं
 पार्थाए इव, विद्याः सिद्धिताः महारोधिणी च अण्यपठि कयं कथामो भयः पञ्चसु मारिताः एते पञ्चमासावसेषावण्णकथायैव अथ साङ्गिभुभारयः अण्णा-
 पूतकेन सिद्धिचं कृत्वा प्रत्यस्य आर्णव्यं मातुल्य दामेनाङ्गुदेव तावत् अहमन्वसि तावत् काहादि ज्जकसिं सञ्जत्तरे अकसंवीचक जाणतः कथादि सिद्धपठि
 सज्जताये गते देवता सपसुपविता—मा विरयं कर्याः अइमेतस्य संसिगुणामा सिद्धा यवसि—एकमइं परीभान्तेनेव इतिजामि अरीरं तेव ककटोव मतीका
 तेवामिपाता तत्र विडं जात देवतया तस्मै तुइया एतीवमसि इतं तेव वेइालो मारिताः कयं मम माया रायपूयसिरेति विदन्त्या तेव तस्य कयो काम जात
 एवमाए अकसंवीचसामोभवति,

क्षाणया ॥ २ ॥ पट्टिधरणीभासणया कोणियगणियसि गमणनिगमणं । धेसालि अहा धेप्यइ चदिकस्य अओ गवे
 सामि ॥ ३ ॥ धेसालिगमण मगण सार्करावणे य भासट्टा । पूम नरिंदनिवारण इट्टगानिकाळणयिणासो ॥ ४ ॥ पट्टि
 यागमणे रोहण गइमहलवाहणापइणाय । धेइगानिगम वइपरिणओ य माया उयाउओ ॥ ५ ॥” कोणिओ भणइ-
 धेइग ? किं करेसि !, आव पुक्खरिणीओ उट्टेमि ताथ मा नगरी असीदि, तेण पट्टिवणं, धइगो सवलोहियं पट्टिमं गउए
 धंधिउण उइण्णो, धरणेण सभवण नीओ काळगओ देवलोगं गओ, धेसालिअणो सणो महसरेण नीउवंतमि साइरिओ ।
 को महसरोसि ?, तस्सेव धेइगस्स पूया सुजेट्टा धेरगा पाइइया, सा उवस्सयस्सतो आयावेइ, इओ य पेढाउगो नाम परि
 वायओ विज्जासिखो विज्जाव दाउकामो पुरिसं मगइ, अइ धंमचारिणीए पुसो होज्जा तो समथो होज्जा, त आयापेवी
 इट्टुणं धूमिगावामोइ काउण विज्जाधिवज्जासो तत्थ सेरिसु काले जाए गइये अविउयणाणीहिं कहिय-न् एयाए

१ भागवतं ॥ २ ॥ पट्टिधरणीभासणया कोणियगणियसि गमणं निगमणं । धेसालि अहा धेप्यइ चदिकस्य अओ गवे
 सालिअरकरणेभासणिया । सपुः। धेरपुसिधारतं इडिकविज्जासाव विवासाः ॥ ४ ॥ पट्टिउे गमय रोसः (पुट्टि) पर्धमइउवाइरपट्टियाः । धेरकदि
 रंसो वधपरिणतस भासोपाउउवाः ॥ ५ ॥ कोणियो धणमि-उेरक । किं करोसि ? पावए पुक्खरिण्य आणणुमि तावन्ना वणीयासीः । तेव मणियवं उरकः
 सउककोहमपी मडिमो गउे वट्टा अउवीरः धरणेण सभवणं वीठा काळगतो देवलोक गठाः धेसालीउवः सवो मइवेरेण धीउवदि उइठः । को मइवेर
 इट्टि ?, उस्सेव उेरकस इडिवा सुउयेवा धैराज्यापयजिठा सोपाअपकामतराताएवदि इउव पेढाउको नाम धरिअइ विवाहदो विवा एगुउामः पुएव
 मणोवदि एदि अउवदिरिवाण पुओ धवेए उहिं समणो धवेए वासावापयपी इट्टा धूमिगावामोइ इवा विवाधिववांसः उव पुएपुअ (उवः) काउ
 जावे गमोउविवायज्जाविमो कहिय-धैरकसाः

भारिखर, भमरिखिओ भणार—भारिखर, ताहे इंगालखरुा कथा, ताहे संयणओ कोणिण पच्छर न वोलेर खरुं, कु-
 मारा भणति—सुखर निमित्त इमं आधारं पसा तोषि निच्छसि ? , ताहे संयणएण खंधाओ कोयारिया, सो य ताए
 खरुाए पडिओ भओ रयणप्यहाए नेरइओ जववणो, तेवि कुमारा सानिस्स सीससि वोसिरंति देवयाए साहरिया अरथ
 भययं तिरययो विहरइ, सहावि पायरी न पडइ, कोणियस्स धिंता, ताहे कुलवाकगस्स रुहा देवया आगासे भणइ—
 ‘समणे अइ कुलवालए मागहिपं गणियं लोहिती । छाया य असोणधंदए, वेसाठिं नगरिं गहिस्सइ ॥ १ ॥ सुणंतयो
 येव चंपं गओ कुलवालयं पुच्छइ, कहियं, मागहिया सदायिया चिहसायिया आया, पहायिया, का सीसे टण्णी बहइ
 पामोकारे पारिणामियधुदीए धुभेसि—‘सिद्धसिजापजामणं सुखुगसिज्जोहणा ध विक्खंभो । सावो सिद्धाधारहि
 निगाओ कुलवालवधो ॥ १ ॥ सायसपक्षी नइधारण च कोहे प कोणिए कइण । मागहिगमणं धंदण मोदगअइसार

१ माणंठ, समणित्तो भवति—माणंठां तदाभ्यागतानां कृतां तदा सेवककोट्यविभा पश्यति वादिक्कमणिं तातो कुमारीं सक्कठ—उच भिन्विभिरमा-
 पतिः प्राप्ता तयापि देव्यसि तदा सेवककेव स्फुब्बाद्दवतीरौ । स च तयो गर्वावां पठितो सुतो रत्नप्रसन्नां धैर्यिक तत्त्वः तावपि कुमारीं सान्निधः
 शिष्याविति स्फुत्सुखली देवतया संकली चर मागार् सीसको विहरति तयापि गती च पठति कोलिक्वरिष्ठा तदा कुलवाककल सदा देवताऽऽक्रान्ते
 सवधि—समयः कृकवाकको पदि मायसिध्वं देवतां कतिप्यति । तावा चाकोकवन्तो धैतादीं ययतीं प्रसूयति ॥ १ ॥ सुखवेव जन्मां पाठा कुलवाकक
 वृच्छति कथित मागविका सान्निध्या विद्वान्तिका जाया प्रयायिता का तदा तस्याधिर्वा यमत्कारे पारिणामियधुदीं स्फुत् इति सिद्धसिजापजामणं
 सुखेव शिष्याकोटयं च दिक्कम्यः (पादप्रसारिक) । तावो सिद्धाधारहीति शिरीः । कुलवाककतयाः ॥ १ ॥ तावकवलीं वदीतारयं च कोपे कोलिक्वर
 (देवतया) कथित । मागविकामणं वन्वव मोदका वतीसाः

संसाधना, ताहे जुद्ध संपन्नानं, कोणियस्स कालो दंढणायगो, दो वूहा काया, कोणियस्स गहदवूहो चेट्ठगस्स सागर
 धूहो, सो जुद्धसंगो कालो ताव गओ जाय चेट्ठगो, चेट्ठएण य एगस्स य सरस्स अभिगगहो क्रओ, सो य अमोदो, सेण
 सो कालो मारिओ, भगं कोणियवळं, पड्डिनियत्ता सए २ आवासे गया, एवं दसहि दिवसेहिं दसवि मारिया चेट्ठएण
 कालादीया, एकारसमे दिवसे कोणियो अहुमभव गिण्हइ, सक्कवमरा आगया, सक्को भणइ—चेट्ठगो सायगोत्ति अदं न
 पहरामि नयरं सारक्खामि, एत्थ दो संगामा महासिखाकदओ रहमुसळो भाणियवो जहा पण्णसीए, ते ङिर पमरेण
 वित्तिय्या, ताहे चेट्ठगस्स सरो धइरपड्डिक्यगे अफ्फिड्डियो, गणराथाणो नद्धा सणयरंहु गया, चेट्ठगोवि पेसाळिं गओ,
 रोह्णसज्जो ठियो, एवं वारस वरिसा जाया रोहिज्जंतस्स, एत्थ य रोहए हल्लविहल्ला सेयणएण निगया यळं मारंत्ति दिये
 दिवे, कोणियोवि परिलिज्जइ हत्थिणा, धित्तेइ—को चयाओ जेण मारिज्जेज्जा १, कुमारामया भणत्ति—जइ नयर दएयी

१ सद्धपसासए एथा पुब्बं मइयं कोणिकक कालो एव्वजायका, ही एपूही कुतो कोणिकक गहरएपुइवेत्तकस सागएप्पुइः स पुप्पमागः काकज्जा
 बह्वो वावयेत्तका, वेत्तकेव केक्कए वारयाभिपप्रः कुतः स जामोवः तेन स कालो मारितः भगं कोणिककळं मड्डिनिवूजाः सत् २ आवासे गयाः पूव
 दसमिदिवसेहंयासि मारितोवेत्तकेव काकादयः पुकाएसे भिवसे कोणिकोडडसमळं गुक्कसि एक्कवमावागतो एत्थे भज्जिदि—वेत्तकः भावक इत्तइ य मरतामि
 पवर संतएपामि, एव्व ही संप्रसो महासिखाकदकएयमुसळो भणितवो पया मळसी ती सिळ जमरेए सिज्जुत्तिंती एता येत्तकस एतो जमयत्तित्तएके रस
 ङितः गवराजा मट्टाः एव्वगोएपु यताः वेत्तकोएदि देसासीं गता, रोचक्कसज्जः सित्तः, एव्व इहएण वयांथि जातानि क्यमाये भय च रोचके एत्तिसिंती एव-
 वकेव निगंती एव्व मारएता भिवसे भिवसे कोणिकोएदि परिसिज्जएते हत्थिणा, ङित्तपड्डि—क उपाओ वेव मारंत्ते, कुमारामाका भयमिद—मरिं ववर दएयी

एवं बहुसो २ भणतीए चित्तं सप्यण, भणयाया इच्छविहले भणार—रत्नं अन्नं अन्नेण विगिच्चामो सेवणतं मम वेह, ते हि
 मा सुएकत्वं चित्तियं वेसोसि भणति गया सभयण, एकाए रचीए सभतेवरपरियारा वेसासि अज्जनूलं गया, कोणिवस्स
 कहियं—नडा कुमारा, ठेण चित्तियं—संवि न चाया इत्थीवि मत्थि, वेहयस्स पुयं पेसह, अमरिसिओ, अर गया कुमारा
 गया नाम, इत्थि पेसेह, वेहगो भणार—अहा तुमं मम नजुओ तहा एएवि, कह इयाणिं सरणागयाण इरामि, न वेसिचि
 द्दओ पडिगओ, कहियं अ, पुणोवि नुय पड्ढेइ—देह, न वेह सो जुणसत्ता होइ एमिसि, भणार—अहा से रुअइ, ताहे
 कोणिएण काडाइया जुमारा दसवि आवाइया, तत्थकेकस्स विधि २ इत्थिसहस्सा विधि २ आससहस्सा विधि २ रइ-
 सहस्सा विधि २ मणुत्सकोडिओ कोणियत्सवि एत्थियं सयाणिवि तिथीसं ३३, सं सोकण वेहएण अट्टारसगणरत्थायो
 भेलिया, एवं ते वेहएण सम एणुणवीसं रायाणो, संसिचि विधि २ इत्थिसहस्साणि सह वेव नवरं सत्तं संसेवेण

१ एवं बहुसो २ भणत्या विद्ययुत्सामिं अन्त्या इच्छिहो मत्थि—राज्यमर्थमर्थं सिमाम्मा केअत्तं मत्तं इत्तं ही तु मा सुएवं चित्तिव दावेसि
 यत्तयो यदी अमभव एकया ताया सायाजुत्तयसिधाही वैजास्यमाथं (मत्तामह) पाएएए एवो कोणिवत्त कथितं—अट्टो कुमारी तेव चित्तिव—एत्थवि
 व जातो इत्थसि आसि, वेदकाय इत्तं मेवचि, अमत्ततो परि गती कुमारी यती माय इत्थिवं मेव अन्नेण मत्थि—अत्ता त्वं अत्ता यदीतावसि अममिद्वसी
 पायापाठयोइराधि व द्यामीसि इत्तः मत्तियातः कथितं च पुनरसि इत्तं अत्तायवसि—वेसि व द्यायता जुहवत्तो मदीमीसि मत्थि—अत्ता ते रोचते एवा
 कोसिकेव काकासिपाः कुमारा द्याप्याहुताः एदीकेकव मीसि ३ इत्थिसहस्सावि मीसि ३ अत्तसहस्सावि सिचो २ मणुत्सकोटका
 कोसिकमात्तवत्तवत्त सदांयसि अयत्थियाए, एवं सुत्ता वेदकेभावाएव यथात्ता मैसियाः, एवं ते वेदकेव एममेकोनसिचोटी रत्ताव। तेवामसि इत्थिवी सिच-
 रथी २ एवेव अत्तं सत्तं संसेवेव

सुणेतओ चेष उद्वाय लोहदंबं गहाय नियज्जाणि भंजाभिसि पक्षाव

ददं गहाय पइसि, सेणिएण चितिय—न नज्जइ कुमारेण मारेदितिसि ५

भायिती आया छाहे दडिउण पसमागभो रज्जपुरामुक्कवसीओ तं चेष चि ५

होइसि तंघिए सासणे लिहिसा अकस्सरणि जुण्णं काऊण राइणो उवणीयं, ५

अइ, सय्यभिति पिइनिधेयणा पवसा, एयं काउेण विसोगो आभो, गुणरयि सयणपरिभोए य पियसंतिए दइण अदिती

होइसि ठओ निगओ चंपारायहाणी कोइ, ते इज्जविहसा सेयणएण गयइरियणा सम सभयणसु य उज्जाणसु य पुक्क

रिणीएसु अभिरमसि, सोधि इरथी अतेवरियाए अभिरमायेइ, ते य पठमावर्इ पेच्छइ, णपरमज्जेण य से इउधियइसा इारेण

कुइजेहि य वेधवुसेण विभूसिया इस्थिखंधवरगया दइण अदिदिसि पगया कोणियं यिण्णयेइ, सो नेच्छइ पिवणा दिण्णंति,

गा नेहेण भणसि—एस सो पायो लोइ

स खइय आव पइ ताय मओ, सुइयर

उच्छइ, कुमारासयहि चितियं—नदं रज्ज

पिवणो कीरइ पिइदाणादी, णिरथारि

य पियसंतिए दइण अदिती

य उज्जाणसु य पुक्क

णपरमज्जेण य से इउधियइसा इारेण

दिण्णंति,

१ अइउवेरोत्थाए कोइएवं एहीत्ता निगाइए मभस्म इसि मयासिउ। सेहेव उपाउकाः मज्जित—ए स पायो कोइएव एहीत्थाऽऽयाति भविउेर वि

विउरन भायते (केव) कुमारेण मारविष्यतीति ताउपुदं सिपं जासिदं यावदेसि तावत्पुठः सुपुठपायतिबांठा एरा इयत्ता एउमागावो मुक्कताएएसिउएइ

पिउववत् सिउति कुमारासयहिचिउरं—रज्ज सज्जुपादीति वाकिउं सभयण इतिउत्तराऽऽयासि उीत्तसि कुला राइ उवणीउ एवं यिउः कियते पिउइराभादि,

सिउयार्थे उवयसुसि पिउइसिउेवणा मइया एवं काउेण सिउोको वासः गुणरयि उवज्जपवसिभोयान् यिउउउकाइ इगुाऽऽयसिभंविष्यतीति सिांउउउउभाया ताउयादी

करोति, सो इउधियइसी सेवणजेउ इसिउा सम उवमवयेउ यपायेउ पुक्कसिउीणु जासिउमंते सोधेय इवी अउःपुसिउा अभिरमवते ती च पयावदी पेउते

णारमत्तयेव च ती इउधियइसी इारेण कुउइउाऽऽया दी वेधवुत्थेय च सिउसिउी इराइसिउउपायाती इगुाऽऽपुसि मयावा कोसिउं सिउववसि स पेउयति यिउा इवसिउि

पूर्व भद्रुघो २ भणतीय चित्तं चत्पणा, अण्णया हलविद्वहे भणार-रज्जं अरुं अरुणेण विनिंजातो सेवकणं मम वेह, से हि
 मा सुरक्ख चित्थियं देमोच्चि भणंसि गया सभवण, एक्काए रसीए सभंसिठरपरियारा वेसाठिं अज्जमूलं गया, कोणियस्स
 कथियं-नहा कुमारा, वेण चित्थियं-वेवि न जाया हत्थीवि नत्थि, वेहयस्स पुपं पेसह, अमरत्थिओ, अइ गया कुमारा
 गया नाम, हत्थिं पेसेह, वेहगो भणार-अहा सुमं मम ननुओ चहा एएवि, कइ इयाणिं सरणात्तयाण हत्थिं, न वेमिच्चि
 द्दुओ पाठिगओ, कथियं च, पुणोवि दुयं पट्ठयेइ-देह, न वेह षो सुण्णसत्था होह एमिच्चि, भणार-अहा से रुअह, ताहे
 कोणिएण कालाइया कुमारा दसवि जावाहिया, सत्थेकेकस्स त्थिं २ हत्थिसहस्सा त्थिं २ आससहस्सा त्थिं २ रइ-
 सहस्सा त्थिं २ मणुत्सकोइओ कोणियस्सवि एत्थिं सत्थाणिवि त्थिं २ ३, से सोत्तण वेहएण अह्जारसगण्णरायाणो
 मेलिया, एयं से वेहएण सभं एणुणवीसं रायाणो, वेसिंवि त्थिं २ हत्थिसहस्साणि सह वेव नयदं सभं सेवेवेण

१ एव भद्रुघो २ भणत्था चित्तमुत्तमिव अत्था हलविद्वहो मय्थि-रत्तममभंमभं सिमत्तामा वैचरुं मरुं वृत्तं ठी तु मा सुरां चित्थिव दावेथि
 यत्तयो पाठी अमभवं एरुया ताया सात्थापुत्तमिवाठी वेसात्तयमाभं (मत्तात्तह) पाएएए एवो कोत्थिकाव कथिदं-अठी कुमारी सेव चित्थिव-वात्थि
 व अरुठी हत्थिं चित्थि, वेदकाय वृत्तं मेवत्थि, अमत्थिं एवि गठी कुमारी गठी मत्त हत्थिं मेवव वेदको मत्थि-एवा वं अहा वरीदावत्थि अत्थिं
 एत्तायावोदेराथि व द्दुत्तमीत्थि वृत्तः मत्थियात्ता कथिं व पुत्तथि वृत्तं मत्तावत्थि-वेथि व द्दुत्तात्ता पुत्तसत्तो यदीत्थि मत्थि-एवा से रोत्थो वरा
 कोत्थिव अत्तात्थिः कुमापा द्दुत्तात्ताः, वदीकका वीत्थि २ हत्थिसहत्थि वीत्थि २ मत्तसहत्थि वीत्थि २ तत्तसहत्थि वीत्थि २ मणुत्तमेवः
 कोत्थिअत्तात्तात्त एत्तात्तवत्थि अत्तात्तवत्त एत्त एत्ता वेदकेवात्तात्त एत्तात्ता मत्थिः, एयं से वेदकेव सभमेवेवत्थि वीत्थि रात्तात्तः वेवमत्थि हत्थिं चित्थि-
 वत्थि २ वरीव अरुं एत्तं सेवेवेण

सुणोतथो चोव चट्ठाय लोहदंडं गहाय निपलाणि भंजामिचि पद्दाधिओ, रक्सपालगा नेरेणं भणीति-एस सो पायो लोह
 दंडं गहाय पइचि, सेणिपण चितियं-न नज्जइ कुमारेण मारेद्वित्ति सलठव चिस सइयं जाय पइ ताय मओ, सुदुपर
 अधिती जाया ताहे इहिल्लण परमागओ रज्जपुरामुक्कवचीओ तं चय चित्तवो अउउइ, कुमाराभोइ चितियं-नडं रज्ज
 होइचि वविण्ण सासणे छिहिल्लि अक्खराणि सुण्यं काकण राइणो सयणीय, एव पिठणो कीरइ पिइदाणादी, निरधारि
 जइ, तण्यमिचि पिइनिवेयणा पववा, एव कालेण विसोगो आओ, पुणरयि सयणपरिभोए य पिउसंविण्ण दइण अच्चिती
 होइचि तओ निगओ वंपारायदाणी करेइ, ते इज्जविइहा सेयणएण गयइरियणा सम सभयणसु य उज्जाणसु य पुक्ख
 रिणीएसु अभिरमंति, सोधि इरथी अतेतरियाए अभिरमावेइ, ते य पठमावर्इ वेच्छइ, णयरमग्गेण य ते इल्लियइहा द्वारेण
 कुंइलेहि य देववुसेण विमूसिया इत्थिसंधयरगाया दइण अच्चित्तिं पाया कोणियं चिण्णवेइ, सो नेच्छइ पिठणा विष्णींसे,

१ गह्वरहेतोत्थाय कोहववव पृथीवा निपलाइ मवमिइ इति प्रयासितः सेरेव रक्षपाककाः यजन्ति-एव स पायो कोहएव पृथीवाऽऽशति भंजिकेव चि
 तित्तं च जायते (केव) कुमारेण मारिपियवीसिं तासगुदं चियं चित्तं पावसेसिं तासप्युताः सुपुंदायतिज्जांवा वदा इत्था पुरमागवो सुक्काएएएसिं एएव
 पिण्णपइ चिहिति, कुमाराभासंनिचित्तं-रमभं नज्जपवीसिं तासिं क सासव चिहियाइअअराणि वीज्जंमिं कुवा ताव वपणीं पव रिण्णु चियते पिण्णदाणादि
 सिक्कायंते, तण्ययुचि पिण्णवेयणा प्रइवा, एव कालेण विसोको आता पुवरसिं उज्जवपरिसोगांय पिउसंक्कान् पृथाइचित्तिं निपियवीसिं निगंठवत्तभरथी रात्रधार्मी
 करोसिं ती इल्लियइहा सेयणवेव इत्थिवा समं सभयणेषु वपायेसु पुक्खिणीसु जामिरमंते सोसिं इही भन्ताःपुसिका अभिरमयते ती च पपावदी मग्गे
 पारमप्येव च ती इल्लियइहा द्वारेण कुमरकात्यां देववुसेण च विमूसिती वरइत्थिरक्खराणी पृथाइयति प्रया कोणियं चिण्णपयसिं च नेच्छति पिवा एचमिंति

कीर्णियो काशापीहि वसहिं कुमारोहिं समं मंदेर-सेभियं बंधेवा एकारसमाए रत्नं करेमोचि, वेहिं पहेसुयं, सेणियो
 धर्यो, पुषणहे अवरणहे य कससयं वधावेइ, चोक्षणाइ कथाइ होयं न देइ, भवं वारियं, पाभियं न देइ, ताहे चोक्षणा
 कहयि कुम्भासे धाउहिं बंधिवा सयाठं च सुर पयेसेइ, सा किर धोयइ सवधारे सुरा पाभियं सवं होइ । अण्णया वस्स
 पवमाधए देवीए पुचो चदावितकुमारो जेमंतस्स चम्भंणे ठियो, सो धाउ मुजेठि, न धाउहेइ भा वूमिज्जिह्वि (जलिय)
 मुलिय सलियं कूटं अयणेइ, मायं भणति-अम्मो ! अण्णस्सधि कस्सधि पुचो पथियो अरिष ? , मायाए सो मणिओ-
 इरात्सन् तव बंगुशी किमिए वमती पिया मुहे काकण अचिच्छयाइओ, इयरहा सुमं रोधंतो अचिच्छयाइओ, ताहे चित्तं
 भवयं ज्ञायं, भणइ-किइ !, सो स्साइ गुण मम गुलमोपए पेसेइ !, देवी भणइ-मए ते कया, वं सुमं सदा पिरुवेरियो
 सदे आरजोचि सव कोइइ, सहावि सुव्व पिया न विरज्जइ, सो सुमे पिया एवं वसण पावियो, सस्स भरती ज्ञाया,

1 कोशिका काशाङ्गिभिरसंभिसि। कुमारोः समं मन्दैरपदि-धैविर्नं वक्षुप मकराव्र अन्याइ एत्थए कुमं इति प्रैः पठिसुव सेन्निसे वदा एतेहिं ज्ञापये
 च कथायाव वापवदि चोक्षणाया कथाविधये गामदं (कर्तुं) च द्वादि यत्वं धारित पातीवं च द्वादि तथा चोक्षणा कथमपि कुम्भायाइ ताउपुं वक्षुप
 एतं च सुरा मयेधवदि सा किञ्च प्रधाकपदि धाउकुत्वा सुरा पावीए सर्वं भवति । अन्वया सल पञ्चान्ना देव्याः गुह द्वापियुम्भारो वेतव वसहेइ निवतः
 ए स्याउे मूधवति, च वाकवदि सा वीवीदिदि (वावदि) सुभितं तावत्वं कूरसपववति मत्तं यवदि-अम्भ ! अण्णयापि कस्सपि गुह इवस्सिवोमीइ !
 माया ए मन्दिः-एवएवकी कमीइ वमन्तो पिका (तव) मुजे कुत्वा विवतवाइ, इवतया वं वदइ विवतवाए तथा पितं वदु ज्ञातं ववदि-कयों किं गुनयोइ
 मत्तं गुहयोइकाइ अधीवीइ ? देवी मपदि-मया ते कुत्वा, एत्वं सदा पिरुवेरिका, इदे (अम्ममभए) आरज्येदि सवं कथितं तवापि एव पिया च अर
 इति ए त्वया पितवं वपयं पारिवा, एकारसिज्जंवा,

धावसवहया भगना तेहि तावसेहि कहेहि सेणियस्स राणो कहिय, ताहे सेणिएण गहिओ, एसा सेयणास्स वप्पची ।
 पुबभयो तस्स-एगो धिज्जाइओ जसं जयर, तस्स दासो सेण जसघाटे ठयिओ, सो भणइ-अइ सेस मम देहि सो ठामि
 इयरहा ण, एव होवचि सोधि ठिओ, सेसं साहूण देइ, देवातयं निवद्धं देवजोगाओ सुओ सेणियस्स पुचो नदिसणो
 आओ, धिज्जाइओडधि सवारं ह्मिदिचा सेयणगो जाओ, जाहे किर नंदिसेणो धिलगइ ताहे ओइयमणसंकप्पो भयर,
 विमणो होइ, ओहिणा जाणइ, सामी पुच्छिओ, एय सवं कहेइ, एस सेयणास्स पुबभयो । अभओ किर सामिं पुच्छइ-
 को अपच्छिमो रायरिसिधि १, सामिणा उदायणो धागारियो, अओ पर धद्धमठहा न पायति, ताहे अभएण रज्ज दिज्जमाण
 न इच्छियं, पच्छा सेणिओ धितेइ-कोणियस्स रज्जं विज्जिह्विचि इहस्स इयी दिओ विहइस्स देयदिओ दारो, अभएण
 पवयतेण नंदाए य सोमजुयल कुंडलजुयलं इहविहहाणं दिण्णाणि, महया विभयेण अभओ समानओ पयइओ, अण्णाया

१ तापघोरता भगनाहीकार्यसे कहे: भूमिकक राजः कथितं एषा वेणिकेन यूहिना, एया सेवनकसोपचिः । तस्य दूर्धभवा-पुत्रो जितादीवीश वस्य पञ्च
 तस्य दासे यज्जघाटे तेन ख्यारितः स भवति-यद्दि वीच मायं दाकसिं तदिं तिहामि इतरथा च पूव भवतिवतिं सोऽपि थितः । एवं तापुराओ यथासिं यथा
 पुदिचरुं, देवसेवकपुत्रा वेणिकक पुत्रो मसियेवरे जाताः । रितादीवीओपि संघाटं हिसिहवा सेवनको जाताः । एता दिव्य बण्डिचण आगेहिं तादावतमनः
 संकस्यो भवति सिमरस्स्यो भवति भवविना (सिधेरेन) जानति खामी पुत्रः । एतत् सर्वं कथयति पूव सेवनकस्य दूर्धभवाः । भयवः इह स्वार्थिनं
 पुच्छति-कोऽपिमाओ ताज्जदिस्सि १ खामिओदापणो क्याहुताः मताः परं बद्धसुब्बा च प्रादधिप्यसिं, एतासमेव ताजं दीवमान मेहं पमाए अमिदधि
 मयपसि-कोऽपि काय ताजं दाकते इति इहाव इली यथा सिहहाप देवदपो दारो यथा समवेन प्रावताता जन्नावाः । धीमजुगळं गुहकपुयक च इणुविहताव
 इते, महता सिवदेनामपः समारुकाः प्राविता, भव्यदा

तस्य पर्यासि कुण्डलशुभ्रसं पर्यासि देवदूतशुभ्रसं, सुहाय गहिर्यासि, एवं हारस्स सप्यची । सेयणगस्स का सप्यची !, एगस्स
 बणे हरियञ्जुहं परियसह, वसिञ्जुहं एणे हसपी जाए जाए हरियञ्जुहं मारेह, एगा गुहिरणी हरियणिगा, सा व ओसरिचा
 एकहिया वरह, अणयाया कयाह उणधियिदियं सीसे काऊण सावसासमं गया, वेसिं तावसाणं पाएसु पहिया, वेहिं णादं-
 सरणागया वरह, अणयाया तस्य वरती वियाया गुचं, हरियञ्जुहं सम वरती छिरेण भागवूण यणं देह, एवं संवहह,
 तस्य तावसपुसा पुक्कअरुथो सिंभंति, सोवि सोहाए पाणियं नेऊय सिंभह, ताहे नामं कयं सेयणओसि, संवह्मिओ मय
 गतो जाओ, साहे योगे अह्वरुहं मारिओ, अणयाया सुहं पहियणो, अणयाया वेहिं सावसेहिं राया गामं दाहिरिचि मोव
 नेहि सोभिचा रायगिहं नीओ, णयरं पवेसेसा वओ साकाए, अणयाया कुऊवती सेण वेव पुहकभासेण हुओ किं
 पुसा । सेयणग ओउटा च से पणामेह, सेण सो मारिओ, अणो मणहि—अह्वरुहं उणो डिण्यं मा अणयावि वियासिचि से

१ धर्मकस्सिह्, कुण्डलशुभ्रसं कस्सिह् देवदूतशुभ्रसं एवया पृथीठावि पूर्व हारकोत्पत्तिः । सेयणगस्स कोत्पत्तिः ? एकत्र वने हरियुवं परियससि
 वसिह् पूसे एको हकी जाताह जाताह हरिहककमाह मारवसि वका गुह्री हरिणी सा भावसुसैकास्मिनी वरसि अणया कयासिह् पयसिह् अथ कीरे
 हारा ताएसायसं गहा सेयं हारसाणं वारयोः पठिता, वेसिंसे—सारथागता वारपी, अणया एव वरन्ती मन्विरवती गुह्र हरियुवेव वसं वरन्ती अण-
 वरे अणया सव वरुणं, एव संवसेते, तत्र तावपुसाः पुण्यवायीः सिञ्चसि प्रोसवि कुण्डला पानीववावीव सिञ्चसि तदा नाम कुवं सेवकव इति संवको
 मरुकको जाह, तदासेव पूयसिधियासि, अणया पूसे मसिचं, अणया हैकपसे एका मामं वाकाठीसि कोमसिन्वा मोवुहे रावपुहं वीटा। अणरं महेण
 वहा पाकाया अणया कुकपयिसेदेव पूसासोवतावः, किं एव सेवक ! वसं व ठकी सिपसि सेव स मारिताः अण्ये मन्वसि—पूयसिह्ये
 सिपतेन मा अणया वि मन्विसवदिसे से

पांचगं, अणया महिससयाणि पंच पुत्रेण से पत्यायियाणि, तेण विभंगेण दिव्याणि मारियाणि प, सोउस य रोगायका
 पाउभूया विवरीया इंदियस्या जाया खं बुगंधं व सुगंधं मज्जइ, पुत्रेण य से अभयस्स कहिय, ताहे च्चदणिउदगं दिज्जइ,
 मणइ—अहो मिठं विद्वेण आलिप्पइ पूइमसं आहारो, एवं किसिउण मभो अहे सत्तम गओ, ताहे सयणेण पुत्रो स ठपि
 ज्जइ सो नेच्छइ, मा नरग जाइस्सामिसि सो नेच्छइ, ताइं भणसि—अन्हे विनिच्चिस्सामो सुम नयर एकं मारोदि सत्तए
 सवे परियणो मारोहिसि, इरपीए महिसओ धिएए कुहाओ ए रत्तचंवरणेणं रत्तकणधीरोहिं, दोवि दंढीया मा तेण कुहाएण
 अत्था हओ पच्चिओ विउवइ, सयणं मणइ—एयं दुक्ख अचणेइ, भणंती—न तीरंति, तो कइं भणइ—अन्हे विनिच्चामोसि ?, एयं
 पसंगेण मणिय, तेण देवेण सेणियस्स दुद्वेण अट्टारसवंको हारो दिणो दोणिण य अक्खलियवट्टा दिण्णा, सो हारो चोउ-
 णाए दिण्णो पियसि काव, वट्टा नंदाए, ताए उट्टाए किमइं चोउक्यच्चिकाउण अनिरक्सिया स्तंभे भायट्टिया भग्गा,

१ प्राचीनय भन्वहा महियपज्जसाही पुत्रेय उल्ल पत्तासिया तेन विभङ्गेन एहा मारीता च चोउया ऐगाउट्टाव माणुसुंताः विवरीया इन्द्रियाभ्यां जाताः पर
 पुतौष्यं तत्पुत्राणि मन्वते पुत्रेव च तस्मान्मयाय कथितं तदा वर्ज्यपुत्रोरुक् दीवते मयादि—अहो मिठं विद्वेषोपकिच्यते पूर्वजासमाहाराः एवं क्रियुता भूतो
 इहा सप्तम्यां गताः तदा कालमेव तत्र पुत्राः स्थाप्यते स चेच्छति मा अरुक् पाममिसि स चेच्छति वे अन्नासि—अयं विवद्वत्सामसवं परमेव मातव इत्याह
 सर्वान् परित्जमो मारयिष्यसि शिष्या मदीयो द्वितीयया कुमारो रत्तकण्ठेव रत्तकण्ठधीरेः (मरिचिर्दी) दावसि मा इतिहा भूव तेव कुमारज्जान्या इताः
 पठितो विउवसि सत्तवं भणति—पुठपुःअमपववठ मणसिउ—अ सत्तवते, तए कयं मक्ख—अयं शिष्यत्ताम इति ? पुठप्यसङ्गेव मन्वितं तेन इवव अस्सिकाव
 पुठेवाएवससरिको हारो इताः ही चारत्तवपवुदी वृत्ती स हारोउत्तासै इताः विवेसिउत्ता वृत्ती अन्वारी तदा रइया सिमइ च्चउकेरिउत्ता इट् भिज्जा।
 उन्मी भायट्टिरी भग्गी,

संभो सेरुगावचंतं सामी कश्चिद्, आथ देवो आभ्यो, ता तुभ्योहि क्षीय किं एवं भणद् !, भगवन् मम भणद्-किं संसारे
 अच्युद् निष्ठाण गच्छेति, तुभं पुण आथ जीवसि ताव सुहं मभो नरयं आहिसिचि, कथञ्चो इहवि चेइयसाहुपुथाए पुण्यां
 समञ्जिणद् मभो देवलोभं आहिति, कालो अद् जीवद् दिवसे २ पथ महिससथाद् वाथाएद् मभो नरए गच्छद्, राधा
 भणद्-अह तुभ्योहि नाहेहि कीस नरय आसि ? केण चथापण वा न गच्छेज्जा !, सामी भणद्-अद् कविं माहणिं सि
 वसं दावेसि कालसुरियं सृणं मोएसि सो न गच्छसि नरयं, धीमसियाणि सद्यगारेण नेच्छंति, सो ष किर कथयसिदीयो
 कालो, धिआइयाणिया कथिला न पदिवअद् जिणवयणं, सेणिएण धिआइयी भणिया सामेण-साद् वंदाहि, सा नेच्छद्,
 भारेसि ते, वहावि नेच्छद्, कालोवि नेच्छद्चित्, भणद्-मम गुणेण एसिभो अणो सुहियो नगरं च, एत्थ को दोसो !,
 वस्स पुसो पाळणो नाम सो कथएण चयसामिभो, कालो मरिचमारयो, वस्स पथमहिंसगसयथातेहिं से कणं अहे सचमया

१ उताः सेरुकरुणाणं सामी कथयति वाचरेणो वाताः । तर्हि तुभ्यामिः सुते किमेव भवति ? आह भगवाद् मां भवति हि संसारे सिद्धं विघ्नं
 पच्छेति त्वं पुनर्पावसीसि तावत्सुखितो यूतो वरुं कालसीति कथयद् इहासि दीप्यसाहुपुत्तवा पुत्वं समुपादेयति यूतो देवलोभं वाचसि कथिच्ये वदि
 जीवेए वियसे २ महिसयज्जसतीं व्याथाएवति यूतो वरुं गमिप्यसि रत्ता मज्जसि-अह तुभ्यामु थायेयु क्वं वरुं गमिप्यसि ? केण दोयावेव च पच्छेवं ?
 समी भवति-वदि कथिचो वाथायी थियां व्वापयसि काकयोकरिकम्पू सुत्वं मोववसि उता च पच्छसि वरुं मयासितीं सदीमकारेव नेच्छत, स किञ्चामन्व
 सिद्धिका काठिकाः पित्तवसीया करिकव च मतिपयते विनववच येनिकेव विराजाटीया यथिवा वाथा-सापूद् वन्वत्त सा नेच्छति माएयसि त्वा उवासि
 च मतिपयते काठिकोऽपि पच्छेति मज्जसि-मम गुणेषाद् अहः सुली वपत् च अहं अहे दोया उता पुत्तः पाठको कामासवेण स ज्जवसीया कथिच्ये
 मरुंमारएव उता महिसयज्जसता थातेजापोवमवा समसी-

श्रृणो भणार-किह ते नहं, भणार-देवहि मे नासिय, ताणि पेच्छर-सरसहिताणि, किह सो सुभेवि मम स्वियार?, तां
 ताणि भणसि-किं तुमे पाधियाणि?, भणार-धावंति, सो जणण स्विसिओ, तां नहो गओ रायणिह दारयास्त्रियण सम
 दारे वसर, तस्य धारअक्खणीए सो मरओ मुंअर, भाणया वरु वंढेरया सरया, सामिस्स समोसरण, सो धारयात्तिओ
 त उयेवा भगवओ वरओ एर, सो धार न ल्हेर, तिसारओ मओ धावीए मंहुळो जाओ, पुषभय संभर, वसिण्णो
 धावीए पहाइओ सामिवदओ, सेणियो य नीति, तरयेणेण धारयात्तिओ किसोरेण अक्कतो मओ दवो जाओ, सक्को सेणियं पससर,
 सो समोसरणे सेणियस्स मूले कोटियक्खेण निविटो सं चिरिका फोहिसा सिंवर, तस्य सामिणा छिय, भणार-मर, ताणिय
 वीव, अमय वीव या मर वा, कालसोरिय मा मर मा जीय, सेणियो कुधियो भट्टारओ मर भणिओ, मणुरसा स
 णिया, वट्टिए समोसरणे पलोइओ, न तीरर गाव देवोसि, गओ परं, धिरयदिपसे पए आगओ, पुच्छर-सो कोसि?,

१ वरओ मयसि-कय उर वटं?, मयसि-देवेनें गासित ते परमसि-वटिअसितादि (पूतीन आइमि) कवं वर पूवमवि मां निव्वतीं उरा व
 सयसि-किं स्वया मासियाः? मयसि-आइमिदि स वयेय विभीसिठः उरा वरओ मसो रावपुहं दारायाक्केव समं दारे वससि उय दारायावासे ए म
 वरओ मुंहे मयवदा वरओ वटका मुंजाः आसियः समवसारवं स दारायाक्क स्यापधिया भागवइव्वको एतः स दारं न वरवदि पूवारीवो वुरो वाव।
 मयव्वको वास। पूरंमव सारसि अरवीयो वाप्याः प्रावासिता आसिअव्वका भेयिअस निगंणुति दारायाक्क। उरंवेन किसारोआक्कन्तो पूवो वरओ वासः एउः अल्लि
 पयंससि स समवसारवं भेयिअस मूले (मयसिठे) कुट्टिकयेण भिदिः। उं वरओक्कान् रक्केयिअत्ता सिपसि उय स्वासिमा हुन मयसि-पियस अयिअ
 वीव अमय वीव वा भियज वा क्कवसीक्केवं मा भियज मा वीव भेयिअः कुपियः महाराकं (मयि) विअससि अल्लिठं मयुवः। सीववः। वयिअ
 समवसारवं वरओसिठ, व वरवटं वराणु देव इसि, एवो एर विवीयसिअसे मगे आगवः, पुच्छसि-स क इसि

तंभो संतुगाधचतं सामी कहेर, आव देवो जाथो, ता तुक्मेहिं छीए किं एवं भणार !, भगवं ममं भणार—किं संसारे
 अण्णइ निबाण गण्ठेसि, तुमं पुण आव जीवसि साव सुइं मभो नरयं जाहिसिचि, कमभो इइवि वेइयसाहुपुसाए पुण्यं
 समज्झिणार मभो देवलोमं जाहिसि, कालो अइ जीवइ दिवसे २ पण महिससयाइं वावाएइ मभो नरए गण्णइ, राया
 भणार—अइ तुक्मेहिं नाहेहिं कीस नरय आमि ? केण सयाएण वा न गण्ठेज्जा !, सामी भणार—अइ कविसं माहणिं मि
 वलं दावेसि कालसूरिय सृणं मोएसि सो न गण्ठसि नरयं, धीमसियाणि सवप्यगारेण नेच्छति, सो ए किर कमवसिदीयो
 काओ, धिज्जाइयाणिया कथिजा न पडिबज्जइ जिणवपणा, सेणिएण थिज्जाइणी भणिया सामेण—साइ वंदाहि, सा नेच्छइ,
 मारेमि ते, सहावि नेच्छइ, कालोवि नेच्छइसि, भणार—मम गुणेण एसिभो जणो सुहियो नगरं च, एत्थ को दोसो !,
 सत्स पुचो पाजगो नाम सो भमएण सयसामिभो, काओ मरिचमारजो, सत्स पचमहिंसगतसवपाठाहिं से कणं कहे सवमया

१ एता संतुक्कजस्यं सामी कवपथि दावरेवो जातः तदिं पुज्याभिः सुते किमेव भवति ? अइ भगवाइ मां मवसि सि संसारे सिअ सिर्वां
 एण्ठेसि त्वं पुनर्वागीवथि दावासुखितो सुतो वरकं दाससीथि कमप इइवि वैभवाणुएववा पुववं समुपादेवसि सुतो देवलोमं दाससि क्किक्ये वदि
 बीरेए सिवसे २ महिएवज्जवती अयाएवथि सुतो वरकं एमिअसि एता मवसि—अइं तुज्जासु नावेसु कवं नरक गमिअसि ? केन दोयावेव व एण्ठेव ?
 कामी भवति—एदि कथिअं जाहवीं सिअं दावथि क्किक्येअसि—सुवां मोववथि एवा व गण्ठसि वरक, मज्जापिट्ठी संवैज्जयेव नेच्छइ, ए किअमव
 थिदिक्क क्किक्यः थिअवादीवा कथिजा व मरिचपयते विनवज्ज अेविकेव थिअवादीवा भणिया साहा—एएए वत्थए सा नेच्छति मरवासि त्वा एवादि-
 व मरिचपयते क्किक्येअसि नेच्छतीथि मथथि—मम गुणदेवाए अवः सुखी नगरं च अइ को दोसः एअ पुनः पाजको जालामवेव ए वपयसिअः, क्किक्यो
 मरुंभारज्जः, एअ महिएवज्जवता वातेवावीवमयः समी—

शुद्धिणी पद्म भण्ड-पथमोक्ष विदवेहि, कं मग्नामि !, भण्ड-रायाण पुष्केहि ओजगहि, न य पारिञ्चिद्विसि, सो य
 चञ्जगिओ पुष्कफलादीहि, एष कालो षड्द, पञ्जोभो य कोसंघि आगच्छ, सो य सयाणिभो वरस भएण जवणाए
 दाहिण कूल चट्टविद्या चत्तरकूल पद्म, सो य पञ्जोभो न वरद जवणं चत्तरिं, कोसंघीए दक्खिणपासे संघाधार निध
 सिद्या चिद्ध, ता वेद-अं य वरस वणाहारिगार्द सेसिं वायस्सिओ गहियओ कज्जनासादि छिंद, सयाणि य मणुरसा एयं
 परिसीणा, एगाए रस ए पळाओ, व य तेण पुष्कपुष्टियानएण विद्ध, रण्यो य नियेइय, राया सुद्धो भण्ड-निके दीमि !,
 भणत्ति-धंभणिं पुष्कामि, पुष्किसा भण्ड-भग्नासण कूर मग्नाद्विसि, एष सो जेमेइ दिवसे २ दीणार दइ दक्खिण,
 एयं ते कुमारामळा विवेति-एस रण्यो भग्नासणिओ दाणमाणनिगदीभो कीरवसि ते दीणारा देहि, खद्धादाणिभा
 जाओ, पुत्तावि से जाया, सो तं बहुरय जेमेयधं, न तीरइ, ताहे दक्खिणालोभेण धमेतं २ जिमिभो, पच्छा स कोदो

१ गुर्धो पति भयति-बृहस्पत्यमुपादेय क मार्गोपाधि ! भयति-राजानमवकथय तुल्यैः न च शार्धसे स चारकथाः सुष्ककारिदिभः पूर्व कालो मन्त्रो
 मयोवस कोसाम्नीमागच्छति स च एतादीककथ सयेव बभूवथा दक्षिण कूल तयाज्जोचरदूक यत्पति स च मयोतो न वरति मनुवागुचरिणं, कोसाम्ना
 दक्षिणपार्श्वे रक्तव्याकारं निवेशय तिरुति तथा मदीति-ये च तस्य पुष्करकारपदोपां दगाधिदो गृहीत्वा कथनासार्धं तिरुति एतामि च मनुवाज्जो दूधं
 परिसीयाधि पुष्कला दादौ पळाधिवाः तत्र तेन पुष्कपुष्टिकपतेन वर एते च निवेशितं राजा सुद्धो मन्त्रो-निके ददाति !, मन्त्रो-ज्जाम्नी दूष्पाधि इत्था
 मयादि-अप्राप्तनेन सह कूरं मार्गोपेति पूर्व स जेमसि दिवसे २ ददाति दीवारं दक्खिणं एव ते कुमारामळादिव्यवधि एव एज्जोम्मासमिओ दारमावपुटीया
 कियतामिति दीनाराय् ददति बहुरानीयो जाताः पुत्ता मयि तस्य जाताः स तद् बहुरक जेमिठप्य प एवधते तथा दक्षिणाकोमेन बभूवता २ जिमिठः
 पळावस इव

भ्रातृ, अग्निप्रसाहनेन, ताहे कुमारात्मजा अर्पति-पुत्रे ! विरज्येह, साहे से पुत्रा जेमेह, ताणाचि तहेव, संतती काउंतरेण
 पित्रणा उच्चिन्नमारजा, पच्छिमे से निलयो कथो, तायोचि से सुखाभो न तहा धरिन्नमारजाभो, पुत्राचि नाहार्थति,
 तेण विरियं-एयाणि मम दवेण धरियाचि मम वेव नाहार्थति, तहा करेसि जहेयाणिचि वसथं पाविति, अन्नया तेण
 पुत्रा सदाधिषया, अणार-पुत्रा ! किं मम जीषिपणं !, अन्ह कुकपरंपरागभो पसुवहो तं करोमि, सो अणसथं काहामि,
 तेहि से काउगभो छाउभो विष्णो, सो तेण अय्यं उच्चिहार्थेह, उच्चोउयाभो य अर्थावेह, जाहे नाय सुगहिभो एव
 कोउयांति साहे उोमाणि उय्यारहेह कुसिचि एन्ति, साहे मारेचा अणार-पुत्रोहिं वेव एव ज्ञापयथो, तेहिं जहयो, कोउेव
 गहियाणि, सोधि उउेचा नदो, एगारय अजवीए पवयदरीए णाणाचिहार्थं रुक्खाणं उयापयफलाणि पहेताचि विफळा य
 पटिया, सो सारएण उणेण कळो जाओ, सं निविष्णो पियह, सेथं पोहं भिष्णं, सोहिए सज्जो ज्ञाओ, ज्ञागओ सणिहं.

१ बातं तदा कुमारात्मजा अर्पति-पुत्राह विष्टव तदा तत्र पुत्रा जेमन्ति, वेपमान्च उमेव संततिः काकम्पन्तरे सिद्धंस्त्रिगुमास्तथा, पश्चिमे तत्र
 शिबका इतरा, ता अस्ति तत्र सुखा न तथा बहिर्दुमारत्थाः इतरा अस्ति अस्तिचन्ते, तेव विरिज्ये-एते मम दवेण इतरा मायेव अस्तिचन्ते अन्न करोमि अस्तिचन्ति
 एयान् ममपुत्रानि अन्नया तेन पुत्राः अस्तिचन्ताः, अय्यति-पुत्राः ! मम किं जीषितेन ! अस्मान् कुकपरम्परागभः पसुवहा य करोमि उतोअन्नं अस्तिचन्ति
 तेसंसे कुप्यन्पणको वृथाः स तेनज्योव (उवु) पुत्रवति मक्युदिकमस ज्ञावचि वदा जालं सुपुदीस एव इहेनेचि तदा तेमात्पुत्रावति अस्ति
 चान्ति तदा माविता अर्पति-पुत्राभिरेवेव अस्तिचन्ताः हेः ज्ञातिः इहेव पुदीताः, उोत्पुत्राव वदः एवम अज्जो पदेववर्षो अन्नाचिहार्थो वृथाव
 एवइवकळानि चरन्ति विष्टका च पस्तिता, उ एगारयेव अज्जो कळो जाताः उतो विरिज्येचन्तं शिचि तेतोएतं शिचं पुदी सज्जो ज्ञाताः ज्ञापुहं.

शुविणी परं भणार—ययमोक्षं विदधेहि, कं भगामि !, भणार—रायाण पुष्केहि ओजगहि, न य धारिञ्चिद्विसि, सो य
 उलमिओ पुष्फफलादीहि, एवं कालो वधार, पञ्चोभो य कोसंधि आगच्छार, सो य सयाणिभो वस्स भएण जवणाए
 दाहिणं कूल उट्टवियेण उचरकूठ एर, सो य पञ्चोभो न उरर जवणं उचरिदं, कोसंवीए दक्सिणयासे संथायार निय
 सिखा चिद्धर, ता धेर—अे य तस्स उणहारिगार तेसिं वायस्सिओ गहियओ कज्जनासादि छिंदर सयाणि य मणुस्सा एवं
 परिसीणा, एगाए रस ए पलाओ, स च तेण पुष्फपुहियगएण दिठ्ठ, रण्णो य निवेइय, राया सुठ्ठो भणार—के देमि !,
 भणसि—धंभणिं पुञ्छामि, पुञ्छिआ भणार—भगासण कूर भगामिहि, एव सो जेमेइ दिवसे २ दीणार देइ दक्सिण,
 एव ते कुमारामआ विंतेति—एस रण्णो भगासणिओ दाणमाणगिहीओ कीरवसि से दीणारा देवि, सदादाणिभा
 आओ, पुसावि से आया, सो तं धरुयं जेमेयधं, न तीरइ, साहे दक्सिणालोभेण धमेदं २ ज्जिमिओ, पच्छा स कोटो

१ गुधी पठि भणसि—धरुयमुपादंय क मार्गपाणि ! भणसि—राजानमकका पुप्यैः य य धरंसे स आरककाः पुष्पककादिभिः एवं कालो वधेहि
 प्रयोउल कोसाम्भीमागच्छादि स य सतापीककज्ज मयेव एमुनाया दक्षिय कूठ उपायावोउरकूठ गच्छादि स य प्रयोवो न उरति वमुनामुपविठ्ठं कोसाम्भ
 दक्षियपार्थे रकन्धावारं निवेसय विद्वहि एवा मधीदि—ये य उरक एव्यहारकारकठेवा भगामिओ पुहीवाः कज्जनासादि छिन्वति सतामि य मणुपयाव्यं एवं
 परिसीणादि पुष्पकां ताही पच्छादिवा एव तेन पुष्पपुहियगतेव उर राहे य निवेइयं ताजा पुट्ठो भणसि—दि दवामि ! यवधि—आइली पुष्पाणि उरु
 मणसि—सयासयेन सह कूरं मार्गयेहि एवं स जेमसि दिवसे २ दवति दीगारं दक्षिणा एवं ते कुमारामाज्जामिअरविण एवं समोऽयासमिके धानसामणुहीवाः
 सिक्खतामिदि वीवारात् ररदि वरुदापीयो जारा पुजा अपि उरक जावाः स उर वरुदं जेसितवधं न धरुवते एवा दक्षिणाकोपेव वण्णा १ विद्विवाः
 पलावस कूठ

भाष्ये, अग्निप्रकलनेन, ताहे कुमारात्मन्ना भर्षति-गुचे ! विसज्जेह, साहे से गुचा सेमेह, साणावि ताहेव, संतवी काउंकरेव
 पिहणा सज्जिहमारत्ता, पक्खिमे से निळयो कथो, साओवि से सुण्हाओ न तथा वहिउमारत्ताओ, गुचावि नाहायति,
 तेण विचियं-एयाणि मम दवेण वहिवापि मम वेव नाहायति, तथा करेसि ज्जेयापि वसणं पाविंति, अज्जाया तेण
 गुचा सदाविधा, अणार-गुचा ! किं मम जीविणं !, अणर कुळपरंपरागओ पसुवहो तं करेसि, तो अणसणं काहासि,
 तेहिं से कालगओ छाळओ दिणो, सो तेण अप्पणं चण्णिहावेह, चण्णोसियाओ य सवावेह, जाहे नाय सुगहियो एस
 कोहणीति ताहे सोमाणि चप्पादेह कुसिचि एन्ति, ताहे मारेजा अणार-गुओहिं वेव एस ज्जाएयवो, सेहिं ज्जयो, कोहेण
 गहियाणि, सोवि चंठेजा नटो, एणएय अजवीए पवयदरीए णाणाविहाणं रुक्खाणं सयापसकजाणि पईतापि तिक्खा य
 पडिया, सो सारएण चण्हेण कको ज्जाओ, सं निविणो पिअह, वेणं पोहं भिण्णं, सोहिए सज्जो ज्जाओ, अणओ साणिहं,

1 वाचं वदा इमापमासा भवन्ति-गुचाह् पियर वदा एव गुचा सेमसि, वेपामसि ववेव संतसि। काकाएरे भिण्णोसिउमारत्ता, एहिसे एव
 सिक्खाः इणः, वा जपि एव एगुचा न तथा वाँउंउमारत्ताः गुचा अपि वादिअन्ते, तेव सिक्खितं-एते मम इज्जेव इत्ता मन्नेव वादिअन्ते एव करोसि वईसेमसि
 एएव म्पुण्णसि अज्जदा तेव गुचाः वादिताः, अज्जि-गुचाः ! मम किं जीविनेव ? अयानं कुळपरंपरामताः पसुवका सं करोसि एतोअसणं अरीएमसि
 तेसअं कुळअप्यको एव, ए वेवज्जीव (एव) गुणवसि मकगुदिसस ज्जाएवति वदा जलं सुगुहिय एव कुहेवेसि वदा रेमाणुत्ताएवसि एसिक्खा
 यानि वदा मापिआ भवन्ति-गुच्चाभिरेवेव ज्जिउत्ताः वैः जादिताः कुहेव गुहीताः एोअणुत्ताए वदाः एकर अज्जो परवद्वो वामाजिवावा इएत्ता
 एएएवअज्जो पवन्ति सिक्खा न पसिता, ए एएवेव एवेव कसवे ज्जाताः, एतो भिदिअन्तं सिक्खि, वेणोएरं सिवं गुही एज्जो ज्जाता ज्जाता ज्जातुं,

आगभो दुवारपालेहिं पिडिओ, धरवारा पर सरवारा राया पहिरागह, सो निगभो, नह अधिपीए निगभो
 पवइओ एइणा धरिसिओ, नियाणं करेइ-एयस्स धहाए उवधज्जाभिचि, काउगभो, अधिपिओ पाणमंतरो
 आओ, सोइधि राया तावसभओ तावसो पवइओ सोवि पाणमंतरो आओ, पुदिं राया सेणिओ आओ, हुंटी
 समणो कोणिओ, अं वेव वेइणाए पोटे उवधणो तं वेव धितेइ-कहं रायाण अक्खीहिं न पेक्खज्जा^१,
 सीए धितियं-एयस्स गहमस्स दोसोचि गहमं, साउणोहिधि न पइइ, होइलकाल दोइओ, किइ^१, सेणिपस्स
 उदरधलिमंसाणि स्सायज्जा, अपुरसे परिहायइ, न य अक्खाइ, निउवधे उवइसापियाए कहिय, तभो अभयस्स
 कहियं, ससगार्धमेण समं मंसं कप्येत्ता धसीए उवदिं दिअ, सीसे ओलोपणगयाए पिच्छमाणोए दिअइ, राया अउियप
 नुअिअयाणि करेइ, वेइणा आहे सेणिय धितेइ ताहे अउिपीय उप्पज्जाइ, आहे गहमं धितेइ साहे कइ समं साएज्जाधि^१,
 एवं विणीओ दोइओ, णवहिं मासेहिं दारगो आओ, रण्णो णियेइय, तुहो, दासीए उहुआपिओ असोगपणियाए, कदिंयं

^१ आगतो द्वारपालीः पिडितः कथित्वात्ता आवाप्ति वसित्वात्ता राजा मथिभज्जते, स निगतः अक्खायत्ता निगतः मन्नाइव पदेव धर्तवः। विद्वान् करोति-
 पुरसा कथावोपपत्ते इति काकथातः अल्पदिक्को व्यस्तरो ज्ञाता, सोऽपि राजा तावसभजः तावसः ममद्वितः सोऽपि व्यस्तरो ज्ञाता इदं राजा भविष्ये
 ज्ञाताः हुन्टीसमनाः कोणिकः, एतेव वेइणाया इते कएवइतेइ विज्जपति-कप्य राजानमपिअत्तां न पेक्खेइ उवा विज्जित-पुरस गमंअ दोव इदि गमे
 सारवैरदि न पठति, दोइइकाउे दोइइ। कयं^१, अेअिअओएरावकिमंसाभि आदेयं, अपूर्वमाये परिहीयते न वाक्काणि निदंथे उवधयाधितवा कपियं
 यतोऽस्यपाए कपियं, एअककधर्मवा समं मासं कस्यपित्ता कइया इयमे एव उक्काएवकोकजातादे मेअमात्तादे हीयते राजा अकीकयपुट्ठंअानि करोति
 वेइणाया एवा अेअिक विज्जपति उवाऽअसिकपयते, एवा गमे विज्जपति एवा कयं उवं आदेवमिति एव व्यपयीतो दीइइः इवहु मासेयु एतको ज्ञाताः एते
 निवेदिवं एवः, एवसा ज्ञातितोऽसोकवमिअवने, कपियं

'सेणिवस्स, आगभो, शंवादिपा, किं से पढमपुत्तो चरिस्सभोचि ।, गभो असोणवणियं, सेणं सो उब्धीविभो, असोणवदो से नाम कयं, तस्यचि कुकुदिपिउपणं कोणंगुलीऽद्विविदा, सुकुमासिया सा न पणणइ, कूणिया साया, ताहे से दाएएहि नामं कयं कूणिभोचि, आहे य स भंगुलि पूइ गउठि सेणिभो मुहे करेइ ताहे ठाति, इयरहा रोचइ, सो य संवहुइ, इभो य अण्णो दो पुत्ता वेहणाय आया—इहो विहसो य, अण्णो सेणियस्स वइवे पुत्ता अण्णासिं देवीणं, आहे य किर उब्जा-णियासधावारो जाभो, साहे वेहणा कोणियस्स गुठमोयए पेसेइ इहविहहाणं संहकए, सेण वेरेण कोणिभो चित्ते एए सेणिभो मम देइसि पभोसं वइइ, अण्णया कोणियस्स मइहिं रायकआहिं सम विवाहो जाभो, जाव चहिं पासा ययरगभो विहरइ, एसा कोणियस्स उप्पची परिकसिया । सेणियस्स किर रण्णो जायतियं रज्जस्स मोढं तायतियं देव दिखस्स हास्स सेपणागस्स गधइत्थिस्स, एएसिं उट्ठाणं परिकहेयव, हास्स का उप्पची—कोसंवीए पायरी चिआइपी

१ शेषिकाए भायता। इयाकयथा किं एता प्रथमपुत्र उक्थितव इति? एतोऽसोऽप्यसिद्धं तेन स उब्धीविता। अथोऽकस्मिन्काले माने कृतं तस्मादि कुकुद रिप्येव कोवेऽगुक्तिभिश्चिता। सुकुमासिकया सा न मणुषीमवसि। अका वाता। एता एतस्य दार्कैर्नामं कृतं कुलिक इति। एता न एतया। अणुक्कणा पुरिः। अवसि अविक्खे सुखे करोसि। एता अयरउसरीयो मवसि। इतरथा रोचिसि। स न संवर्थते। इतमण्णो ही पुत्तो। वेहणया वातो। इहो विहउव। अण्णे सेणिकय वइवा। पुत्ता। अण्णया दो देवीयो। एता न किर उपासिकारकय्यवारो जातहा। वेहणया कोणिकय गुठमोएकए। पेसेइ इहविहहाणं। अन्वाकणाए। तेव देवेव कोणि-कसिन्वपसि। एताए। सेणिको मइं इराठीसि। मोहं वइसि। अण्णया कोणिकयसाहमि। ताककय्यापि। समं विवाहो जातः। जावए। इपसि। मायाववाए। एतो विहरसि। एता। कोणिककोएचि। परिकसिता। शेषिकय किर वावए। एतमक। एतं तावए। देवएवए। इतर। सेवसक। अण्णइति।, इतरोऽकय्यं परिकयपियतव्य, हास्स कोसचि। १—कोसाम्भ्यां पित्तवादीया।

कथं ? अमथो भणार—को समस्यो तस्स कथं काव ? अं वा त या छिदियं, दासवेदीहिं कण्ठांतरे कदियं, ताओ भणि
 याओ—आणोह ताय तं पट्टगं, दासीहि मग्गिओ न देह, मा मज्झ साप्पिअ अयस कदह्दिहि, धरुयाहि जाणियाहि दिण्णो,
 पच्छण्ण पयेसिओ, दिट्ठो सुजेहाए, दासीओ विभिण्णरहस्साओ कयाओ, सो धाणियओ भणिओ—कदं सेणिओ भवा भयि
 जार ? सो भणार—जार एव सो इहं खेव सेणिय आणेमि, आणियो सेणिओ, पच्छसा सुरंगा सया जाय कण्ठांतरे,
 सुजेहा खेळण आपुच्छर—जामि सेणिएण समंति, दोयि पहायियाओ, जाय सुजेहा आभरणेण गया ताय मयुस्सा सुरं-
 गाए उच्छुहा खेळण गहाय गया, सुजेहाए आराधी मुक्का, खेहगो सनद्धो, धीरंगओ रहिओ भणार—भट्टारगा ! मा पुग्ग
 धवेह, अहं भाणेमिहि निगयो, पच्छओ लगार, तस्य दरीए एणो रहमगो, तस्य ते पत्तीसंयि सुलसायुया ठिवा, ते
 धीरगएण एक्केण सरेण मारिया, जाय सो ते रहे ओसारेइ ताय सेणियो पजाओ, सोयि नियत्तो, सणियो सुजेहं सत्तपर,

१ कथं ? अमथो मयदि—क। समसकस कय कयुं ? बहा वहा विस्सिठ दासवेदीमिः कयाज्जपुरे कयिठ ता मथियाः—जायवव तावए सं वरुं
 दासीमिमांदिता न दासि मा सम स्यामिणोऽवयां कार्याए वहुकथिवां वदायिद्वयः मच्छं मदीयता एहः सुरवेववा दासो विभक्कत्तसाः कुवाः स
 वयिया मथिताः—कथं सेणिके मयां मयेए ? स मयदि—येएव तरेइव सेणिकमावकासि कादीताः सेणिकः मच्छहा सुरहा काता वाताकयाऽज्जपुरे सु
 मयेहा वेणुज्यामापुच्छदि—यासि सेणिकेव सममिदि हे मयि मयथिये पावए सुरवेहा आभरणेओ पाता तावए मयुक्काः सुरायां ववातावेण्णो पुरीशः
 गाताः, सुरवेववाऽज्जपुरेहा, वेट्ठकः सववहा, धीराहरो रयिके मज्झि—माहात्ता ! मा पूव वदिह्व अहमावकामीदि मियांताः इहवो कयदि एव धामके
 तयमायां एव ते व्हाव्वदयि सुकसायुयाः विज्जाताः, ते धीराहरेनेकेव वीरेय मदीयाः स पाववाए तयाए वयमावद्वि तावए मथिकः पकायिताः सोऽपि
 विदुवाः सेणिकः सुरवेहा संकयति

सा भणार—अहं चोक्षणा, सेणिकां भणार—सुखेच्छुरिया पुमं चैव, सेणियस्स हरिसोवि विसायोवि विसायो रहियमारणेण
 हरिसो चोक्षणात्सेण, चोक्षणाएवि हरिसो वस्स कथेणं विसायो भगिणीयणणेण, सुच्चिद्धावि विरत्तु कामयोगाणीवि पव-
 रिया, चोक्षणाएवि पुचो जायो कोणिकां नाम, वस्स का वप्ययी !, एयं पवत्तणपरं, एत्थ विवसजुरण्णो पुचो सुमंगलो,
 अमच्चपुचो सेणगोचि पोत्थियो, सो व्हिसिअइ, पाणिए एच्चोत्तएइं मारिअइ सो पुक्खाविअइ सुमंगलेण, सो सेण निवे
 एण बालववस्सी पवइभो, सुमंगलोवि राया जायो, अण्यया सो तेण योगसेण योत्तेतो वेअइ सं बालववस्सि, रण्णा
 पुच्छिय—को एससि !, लोको भणार—एस एरिसं सवं करोति, रायाए अणुत्तंया जाया, पुत्तिं पुक्खावियगो, निमंतिओ, मम
 परे पारोत्थि, मासक्खमणे पुण्ये गयो, राया पव्हित्तगो न विण्णं पारपात्तेइं एरं, पुणोवि एत्थियं पविट्ठो, संभरियो,
 पुणो गयो निमंतेइ, आगयो, पुणोवि पव्हित्तगो राया, पुणोवि एत्थियं पविट्ठो, पुणोवि निमंतेइ एत्थं, सो एत्थाए

1 सा भयति—अहं चोक्षणा सेणिको भयति—सुखेच्छुरियाएवमेव वानेव सेणियस्स हरिसोवि विसायोवि विसायो रहियमारणेण चोक्ष
 णाया अयि वत्तंसास कथेण विसायो भगिणीयणणेण सुरयेत्थायि विपाएण कामयोगाणीवि मव्हिसिवा चोक्षणाया अयि पुचो जाया कोक्खिक्खाया एत्थ कथेयसि !
 एत्तं मसस्यवपरं एत्थ विवसजुरात्तस्य पुचः सुपव्वकः अमासपुचः सेणक इत्थि महेत्थे ! ए इत्थे पाणिस्यां वत्तुत्तंमेमंतेत्थि ए इत्थेत्थे सुमंगलेण, ए तेण
 विवेत्थ चोक्षणाएवि मय्यसि ! सुपव्वकोमयि राजा जाया, अण्यया ए तेनायणसेण पव्हिसि एत्थि एत्थं बालववसिणं राजा एत्थ—ए एव इत्थि !
 कोको भयति—एव इत्थं एवः करोति एत्थोत्तुक्खा जाया एत्थं इत्थि एत्थो विमव्हिसि मम एत्थे पारयेत्थि मज्जजपणे एत्थं गता राजा मव्हिसिवा (एकायो
 जाया) ए एव इत्थयमेत्थेत्थं, पुचत्तुमियव (पुत्थिकं) मव्हिसि, वत्तपुचः, पुचयो विमव्ववसि, जायया, एत्थयि मव्हिसयो राजा, पुचत्तुव्हिसं मव्हिसि,
 पुचत्थि विमव्ववसि एत्थोपचारं, ए एत्थोपचारं

अक्षयकं गहाय निगया, संचि भिष्णं, तद्वयंचि भिष्णं, सुदो य साह्व, अक्षयिहिं धर्मीसगुच्छियाव देह, कमेण स्यादि, धर्मीसं पुषा होद्विन्वि, जया य से किंचि पओयण ताहे सभरिज्जासि एहामिचि, साए चितियं-केचिर पाळकपाण असु इयं मझेस्सामि, एयाहिं सवाहिंवि एगो पुषो हुज्जा, सहरयाओ, सओ पाहुया धर्मीस, पोह यहुइ, अदिदीए कावस्सगा टिया, देवो आगओ, पुचुअइ, साह्व-सवाओ सहरयाओ, सो भणइ-वुहुं से कय, एगावया होद्विहि, देवण उयसामियं च असाय, कालेणं धर्मीसं पुषा ज्ञाया, सेणियस्स सरिसवया धर्मुंति, तडविरद्विया ज्ञाया, देयदिद्विचि विपसाया । इओ य वेसाजिओ च्चेइओ हेइयकुलसभूओ सस्स देवीणं अक्षमक्षाणं सस धूयाओ, तज्जा-एभाधर् पवमाधर् नियाधर् सिया जेहा सुजेहा च्छेणसि सो च्चेइओ सावओ परविवाहकारणस्स पच्चकसायं (ति) धूयाओ कस्सइ न देह, ताओ मादि भिस्सगाहिं रायाणिं पुच्छिसा अजेसिं इच्छियाणं सरिसयाणं देह, पभाधवी धीर्भए पायरे च्छदायणस्स दिण्णा पवमाधर्

१ अक्षयक पुदीया भिरंवा तद्वरि भिबं एदीयमचि मिह गुएअ कयपदि ययाविहिं हांअहुइका इरासि अमेव धारये; हांअएव गुजा मदि एवपीसि वहा च ते किञ्चिद् प्रयोक्त्वं तदा संकरोः ज्ञानाज्जामीसि यया विरिठ-किञ्चिदं वाककयायाममुच्चि मर्धिय्यामि पुसाभिः सवीभिरचि इका पुओ भवतु चादिताः तत थलवा हांअिएव तदरं वयंते मएज्जा कयोत्तयं विराः देव ज्ञाताः दुएचि कयपदि धर्माः पानिजाः स यअदि-वुंहे एवहा इतं एकापुएअ मसिप्यदि देवेवोपामिठं एवताव काउप हांअिएव गुजा ज्ञाताः ओक्किअ सदावपसो वयंते वेअिद्विवाः ज्ञाताः इएएवा इंअ सि ज्ञाताः इतअ वेयाकिञ्चिदकरो हेइएवकुलसंभूतो तस देवीजामज्जाज्जावां सस दुद्विताः एवया-मसाववी इदाववी वयाववी पिजा जयेहा गुएअ च्छदायणं स च्चेइकाः ज्ञातकाः पएवीयाइकएवअ मसाक्यातमिचि दुद्वियाः कयदिए न इरासि वा मएभिज्जकादिभिः ताजावं इहाअयेव इहेअः सदाभ्यो धीवमे प्रसाववी धीवमये वहायगाए वचा पयाववी

शंभाए वहिवापलासस मिपावर्ह कोसंशीए सयाणिपसस सिवा लजेणीए पञ्चोपसस ओहा कुंङगागे बङ्गमाणसामिपो वेहुसस
 णंदिबङ्गणसस दिष्णा, सुजेहा वेहणा ए कणयाथो अण्ठंति, तं अंतैवरं परिहावणा अङ्गाया ससमथं तासिं करेह, सुजे-
 हाए निष्पिहुपसिणयागारणा कया सुहसकहियाहिं निष्पुहा एथोसमावण्णा निमाया, अमारिसेण सुजेहाक्य चित्तककडे
 काकण सेणिपरमागया, दिहा सेणिपण, पुच्छिया, कहियं, अथिठिं करेह, वूथो सिखिज्जिथो वरगो, तं अणह वेहगो—
 किहह वाहियकुडे देमिचि पडिसिन्धो, पोतरा अथिठी आया, अमयागगो अहा णाप, पुच्छिए कहियं—अण्ठह बीसत्था,
 भाणेमिचि, असिगथो निययभवणं वयायं चित्तैतो वाणिपक्यं करेह, सरभेयवण्णमेयाव काकण वेसासिं गथो, कण्णंसे
 वरसमीवे आवणं गिणहह, चित्तपहए सेणियसस कयं सिहह, आहं ताथो कण्णंसेवरवासीथो केअगसस पए ताहं सुणहं
 देह, ताथोचि ए दाणमाणासंगहियाथो करेह, पुण्ठंसि—किमेयं चित्तपहए !, अणह—सेणिथो अणह सामी, किं पुरिसं ससस

१ वन्थाथी वहिवाहवाप मृगावटी कीषाम्बर्वा अतावीकाव विवोअथिष्वां मपोवाव जेहा कुण्ड्यामे वरंमावअमिथो जेहएव वणिवरंएव वरा
 सुन्धेहा वेहुथा ए कय्ये विहवाः वएवःपुरं मवाहिकाडसिगवा असमाए ताभ्णी कयपसि सुजेहवा सिहएवअअवत्तत्ता कुवा सुअमंकेदिअसिअरंअसिगवा
 मदेवमापला मिगंठा अमर्येण सुन्धेहाक्य चित्तककडे कुवा भेसिकगुहसापवा एहा भेसिकेव एहा कथितं अहंठिं करोदि वूतो सिखेो वरक, ए मवसि
 वेरकः—कयमहं वासिकेकुकाए व्वासीठि मठिथिः पोतराडहसिः अता अमवापमो ववा आठे पूरे कथियं—ठिहव सिखया आनवासीसि अठिपव
 निवमवव वयाए पिणपपए वणिपुएं करोदि अतअववयंमेदी कुवा सिखाकां पठः कय्याअवःपुरसमीवे वापव पुहुसि विवससे भेसिकक्य कयं विखाति
 पए ता अणहःपुरावासिन्धः कय्यावावासि वरा सुणह वराठि वा अथिव वावसावसंपूठिवाः करोदि पुण्ठंसि—किमेवए चित्तपहए ! मवसि—भेसिकेव अण्ठं
 वामी किमीएवा वरा

द्वाकपुहिं विद्यया कीरत, सत्य पथिसामि, राया पिसओ, सुद्धो सक्कोरेच विसज्जिओ, ताहे अमओ भणार—अह सुवभाहिं
 छडेणं आणियो, सुवभे दिवसओ भारुधं दीधियं काकण ररुत णयरमभरणेण अर न हरासि तो आगिं अवीसिधि, व
 मज्जं गहाय गओ, किंथि काळं रायगिहे अच्छिळा दो गणियादारियाओ अप्पदिक्काओ गहाय पाणियगयेसेण वज्ज
 णीए रायसगोगाढं आवाहिं गेणहह, अण्णया दिट्ठाव पज्जोएण, ताहिं विसयित्तासाहिं दिट्ठीहिं निन्नाइओ अंसली य से
 कया, अइयओ नियगभवणं, दूवी पेसेइ, ताहिं परिकुवियाहिं याहिया, भणार—राया ण होदिधि, धीयादियसें सणियगं
 आकसियाव, सइयदियसें भणिया—सत्तमे दियसे देवकुळे अम्म देवअण्णगो तस्य पिरहो, इयरहा भाया रक्खइ, सण य
 सरिसगो मणूसो पज्जोवधि नाम काकण समसत्तओ कओ, भणार—मम एस भाया सारयेमि णं, किं करोमि ? एरिसो भार
 गोहो, सो कडो कडो नासइ, पुणो इक्कधिकण ररुतो पुणो २ आणिज्जइ चट्टेइ रे अमुगा अमुगा अहं पज्जोओ दीरासिधि,

१ वाक्कीसिधिसिका विषयं यत्र प्रविसामि राजा विरुद्धः एता एतच्छ्रुत्वा विद्युत्। तदाऽसक्तो भवति—अहं पुण्याभिपठयेत्वासीत्। पुण्याद् विरस
 भादिदं धीरिक्तं कृत्वा एतस्य वयासत्पथेव हतासि न वदि तदाप्रदिं प्रविसामीति वी भाषां पुरहित्वा गतः कश्चिन्नाहं तन्नपुहे शिलसा हे गतिव काशरिके
 व्यपठित्त्वे पुरीत्या वसित्त्वेनेज्जदिय्यां राजसायां वयासत्पद् पृच्छति अयदा एहे प्रयोतेव, तान्नां विरसिकाशाभिर्दिधियिर्विप्यातः अश्रिक्क वसा कृताः
 कथितानो विरसभयं दूवी धेयते तान्नां परिकुवियतान्नां याधिता, भवति—राजा न मवदीदि दिवीयदियसें सदीरावरे दुर्धावदियसें मन्थिता—ससम दिवसें
 देवकुळेऽस्याहं देववज्जयास विराहा इतरथा भाता रक्कसि तेव न सारयो मणुप्याः प्रयोत इतिं नाम कृत्तोभयाः कृताः भवति—ममैव भाता रक्कसि पदं
 किं करोमि मणुवेह इतराः स कडो कडो वरससि पुनः इत्थावित्ता एतद् पुनः २ भाषीयते वीचरव रे अमुक्का ! २ अहं प्रयोतो इतिरे इति

तेन कल्पमे दिवसे कृती येसिवा, एव पञ्चमदक्षि भणियो आगयो, गवकल्पे विक्रमो, मणुस्सेहिं पहिबन्तो पङ्ककेण समं,
 हीरद दिवसभो जयरमन्त्रेण, विहीकरणमूलेण पुच्छिञ्जद, भणद-विज्जपरं पेञ्जद, भगयो आसरहेहिं वकिस्सचो पावि
 नो रायणिहं, सेणियस्स कहियं, अहिं अठिजा आगयो, भमएण वारियो, किं कञ्जत्तं, सक्करिजा विज्जिज्जयो, पीर
 आवा परोप्परं, एवं ताव अभयस्स चट्टाणपरियावणिया, वस्स सेणियस्स वेड्डणा देयी, सीसे चट्टाणपारियावणिया
 कहिञ्जद, एत्थ रायणिहं पसेणदसंतिभो मागानामा रहिभो, वस्स सुलसा भञ्जा, सो भणुत्तयो इदकसंवापी णमंसद,
 सा साविया नेच्छद, अन्न परिणोहि, सो भणद-एव पुत्तो सेण कम्मं, सेण वेज्जोवपसेण सिहिं सपसरस्सेहिं विष्णि वेठ
 जुत्तथा पक्का, सक्कात्तए संतापो-एरिसा सुत्तसा सावियच्चि, देयो आगयो साह, सञ्जातियकवेण निसीहिया कथा, चठिजा
 एदद, भणद-किमागमणं सुम्मं, सयसरस्सपायसेहं सं देहि, वेज्जेण चवदहं, वेमिच्चि अठिगथा, एत्तारतीए सिद्धं,

१ एव कल्पमे दिवसे कृती यथिवा एकवादी आयाविद्धि भद्विठ आमतो, गवासे सिद्धा मणुयो मलिकत्त पक्कवेव समं दिवसे दिवसे कल्पयत्तेव,
 योविकरत्तमूत्तव दुप्पयव, मज्जहि-ईपपुद योपते अमयोडवरथीकथिवाः प्राथितो रात्रपुदं, वेज्जिज्जपय कथिं, अठिसमात्तज्जमत्ताः अयवेव यारीतः कि
 षिक्खत्तां, साकाराथिवा सिद्धाः, मीठिज्जंता वत्तसं एवं ताव अयवकोत्थानवर्थावसिक्का एत वीठिक्का विष्णुयवेदी एता अन्नापयवर्थावसिक्का कल्पते
 कथ रात्रपुदे अयवविदासक्को जगत्ताना राथिकाः, एत मारी सुक्का सोडुत्त इत्तस्सक्कादीन् वत्तससि एता आसिक्का वेज्जसि यत्ता परीक्क ए यथसि-
 एव पुत्तयव कावे सेव वेपोवत्ताव द्विभिः एत्तसददीत्तयाः ईकत्तयथाः वक्का, एकदा सक्कात्ते संतापो-ईदती सुक्का आसिक्केसि वेव अगत्ता साणुः ए-
 आयावकल्पय नवविही कृता, इतापय कल्पते, मज्जहि-किमयमागमणं दुप्पाकं, एत्तसदवत्ताक्कीहं एदेहि, वेदेवोवद्विहं एवमीकथियता अत्तारत्तज्जाना सिद्धं

पंस वीथो धरो, अमपण भणियं—एसोधि तुहमं धेय पासे अण्डव, अण्णे भणति—वज्जानियागओ पज्जोओ इमा दारिया।
 णिम्माया तत्थ गाविज्जिद्विस्सि, तस्स य ओगंपरायाणो अमच्चो, सो वम्मसगायेसेण पट्टइ—यादि तां धेय तां धेय, तां धेया
 ऽऽवतलोचनान् । न हरासि नृपस्वार्थे, नाहं योगंपरायणः ॥ १ ॥ सो य पज्जोएण दिहो, ठिओ कार्थं पयोसरिठं, णाय
 रो य कओ पिसावत्थि, सा य कंचणमाळा विभिन्नरहस्सा, पसतमंठेणवि चत्तारि मुत्तपट्टियाओ पिठइयाओ पोत्तयसी
 धीणा, कण्ठाय पम्भतीए सक्कुरओ नाम मतीए अधलो भणइ—कञ्जायां पत्थमानायां, यथा रसति दस्सिनी । योअनानी
 सतं गत्था, प्राणत्याग करिद्विस्सि ॥ १ ॥ ताहे सबअणसमुद्धओ, मग्गे उदयणो, भणइ—एय प्रयाति सार्थः काश्चनमाळा
 यसन्तकक्षेव । भद्रवती घोषवती वासवदत्ता उदयनक्ष ॥ १ ॥ पश्चादियथा दस्त्रिणी, अनलगिरी जाप संनयद्भर चाप पणपीसं
 ज्ञोयणाणि गयाणि सनट्टो, मगालागो, भद्रागाए पट्टिया भग्गा, जाप त तस्सिपइ ताप अण्णाणियि पंचपीस, एय तिण्णियि,

१ एव द्वितीयो वरः समयेन मस्त्रिभ-दूरोदरि गुप्ताग्नयेव पापं विहृतु अग्ने मसस्त्रिभ-उद्यानिकायाः प्रवीर इवं च दृष्टिका भिज्जाता एव गारुड्मर्त
 एव च घोपाभ्यरावणोऽमाकाः स उभयावकक्षेत्रेण पक्षि-स च प्रघोतेन दृष्टा सिताः कापिकी प्रभुत्वाद् भगवत्स कृताः विजाच इति सा च काश्चनमाळा।
 विभिन्नरहसा, वसन्तमेन्द्रेणापि चतस्रो मूत्रपट्टिका भिज्जिताः घोषवती वीज्य कश्चायां वप्यमाणायां सक्कुरतो नाम मन्त्री (उत्कोरको रथो नाम) मस्त्रिभ-
 ज्ञयो मन्वते—उदा सर्वत्रतसमुद्धयो मध्ये उदाययो वर्तते मयति-प्रयातिता इतिवती अथकापिसिवांश्च संनयते तावत् कश्चादिपट्टि वात्रधावा। एतः वरः
 मारुतकषाः भद्रापापते पट्टिका भग्गा, पावलागुजिज्जिद्विस्सि तावत्पन्थाप्यदि यथादिद्विस्सि, एवं वीए वाराइ

नगरं च अद्वागधो । अण्यथा उज्ज्वणीय अगणी छद्भिर्धो, पाधरं उद्भार, अमधो पुच्छिभ्यो, सो मयद्-विषय विषयैवधं
 अघेरधिरैव, ताहे अगणी उ अण्यो अगणी कथो, ताहे ठिधो, उद्भयो धरो, एसावि अण्युव । अण्यथा उज्ज्वणीय अस्सिधं
 उद्धियं, अमधो पुच्छिभ्यो मणद्-अर्थिभरियाय अरथाणीय देवीधो विद्भिस्सिधाधो एज्जनु, वा सुभ्ये रायाकंकारविधुधिए
 खिणद् उ मम क्खेज्जद्, उद्भव कथं, राया एउोयधि, सधा हेअणुधी ठायंधि, सिधाए राया विधो, क्खियं उव अण्यमाउ
 गाए, मणद्-रासिं अघसण्णा कुंभवसिए अण्यणियं करेव, अ मयं उद्भे उस्स मुद्दे कूरं सुभम्ह, उद्भव कथंधि, उियधउव
 अद्वाए ए आहे सा देवथा सिवाक्येणं धासर ताहे कूरं सुभम्ह, मणद् य-अहं सिधा गोपाउगमायधि, एधं सधाधिधि
 निज्जियाणि, संठी धाया, धरए अतरयो धरो । ताहे अमधो विवेर-केज्जिउं अण्यमाओ !, धामोधि, मणद्-मद्दरगा । धरए
 दिज्जनु, धरेदि पुधा !, मणद्-जलनिरिसि हरियमि सुभ्येहि सिपेहि सिधाए उण्यो निधयो (धर्मिसाहमि)अभिधीकस्स रद्दस्स

१ मयर् धारिताः । अन्यदोऽपि व्यावर्तित्यतः, मयर् एते असन् एताः स मयर्-उदास्योऽप्योमिः कुलस्य सिता । एतौचो वा, एतेभ्ये
 तिहए । अन्यदोऽपि व्यावर्तित्यतः मयर् एते मयर्-अप्यमृत्कारिभासायाः देव्यो विधुधिया अमान्य वा सुभान् ताताकररविधुधियान् अयधि
 धी मयं कपयउ उयव कुलं ताता मकोकयधि धर्वा अयकाम् तिहधिर (धीवा एयभ्ये) धियावा ताता सिता अयिउ उव उण्यमाओ मयर्-राधाव-
 सधाः सुभयधिकयाऽन्निका कुलन्नु, यो एउ धरिउधिर उव उण्ये कूरं सिधये उधिव कुलमिधि धिक्के अण्येऽण्ये उव नवा धा देवता धियाक्येव एधि
 धरा धराः धिय्ये मयर्-अहं धिया योपाक्यमायधि एव धर्वाय धियावा ताता मयर्-एव । उदास्यवधियावधि-किधियं सिधमा !
 धाम एधि मयर्-अहंकारा वाय एव, एण्ये एव !, मयर्-अहंकारिणी इधियमि सुभ्याम् मेव्ये धियाया एवये विधयोमि मयिधामि धिधीरीएव

संद्वेषा पश्चाद्यिभो, पुणो दूरं गंतुं पक्खाइओ, तरपधि धारिओ तरयपि धारिओ, वेण चित्थिय-भयियं क्कंठेणंसि पज्जो
 यरस मूल गओ, निवेइयं रायकज्ज, स च से परिकट्ठियं, अभओ विपक्खणोत्थि सदायिओ, सं च से परिकट्ठियं, अभओ
 सं भगवाइव सबलं भणइ-एरथ दवसंओएण दिट्ठीविसो सप्यो सम्मुत्थिमो आओ, जइ उपायिअं होत वो दिट्ठीयिसण सप्येण
 खाइओ होइ(त्तो), तो किं कज्जव ?, धणनिवंसे मुएज्जइ, परंमुहो मुक्को, धणाणि दट्ठाणि, सो अत्तोमुत्तण मओ, सुहो
 राया, भणिओ-सघणविमोक्खवज्ज धर धरेत्थि, भणइ-मुक्क भये इरये अत्तव, भणयात्तजगिरी विपट्ठो न सीरइ धसु,
 अभओ पुत्थिओ, भणइ-सदायणो गायवत्थि, तो सदायणो कहं चट्ठोत्थि-तरस य पज्जोपरस भूया पासवदसा नाम,
 सा धइयाव क्कठव सिक्खसायिपा, गंधवेण उदयणो पश्चाणो सो पेप्पवत्थि, केण उयाएणात्ति?, सो किं अ इत्थि पत्तइ
 सत्थ गायइ जाव धंधपि न याणइ, एवं काळो वज्जइ, इमेण जंतमओ इत्थी कारायिओ, तं सिक्खसायेइ, तरस यिसयए

१ इत्याय प्रयासितः पुनर्दूरं गत्वा प्रच्छादितकथायि शारितः गृहीयमपि शारितः तेन चिन्तित-संक्षिप्तं कान्तेनेति प्रयोक्तव्यं गृहे गतो नियेइव एतदकारं
 तस्य सत्तै परिकथितं अभवो विचक्षण इति सारित्वः तस्य सत्तै परिकथितं अभवत्तद् आश्राय एतद्वक्तं मन्दि-सुव इत्यसंशयेन दद्विषया सर्वः संयुट्टिमा
 शारितः पयुइत्थाटितमसत्थिवचया दद्विषयेन सर्वेण शारितोऽसत्थिवत्वं, तत् किं कियता ? इत्यन्तिकुत्तं सुवत्त एताइमुत्तो मुक्का वयासि इत्थायि सोऽथवगुत्तं
 सुवत्तः, एतदो एतन्ना मत्थित-अथवत्थिमोसत्तवं इत्तं इत्तुत्थेति मत्थि-मुत्थाकमेव इत्थे विवत्तु, अत्थात्तजगिरीत्तं क्कको व सत्तवत्तं मत्थिं अभवः इत्तः अत्थित-
 वत्थायवो गायसिद्धिं तत् उदायणः कथं यत् इति तस्मै च प्रयोक्तव्यं इत्थिवा वासवत्था वासी सा वटुक्काः क्कणा सिद्धिवा गान्धर्वोत्तरत्तः प्रयासः स
 गृह्णातासिद्धिं केतोपायेनेति, स किं च इत्थिनं मेवत्तं तत्र गायति वावइ वत्तव (वत्त) मपि च जानाति एवं काळो मत्थि अनेन वत्तववो इत्थी कारितः
 तं सिक्खयति तस्मै चिपये

भारिञ्जर, तस्स पणत्थरेण कट्ठियं, सो गओ उरथ, खंवावारो पेरतोहिं अण्ठह, सो गापेर हसपी ठिओ इच्छो गरिओ य
 भाणिओ य, भणिओ—सम पूया काणा व सिक्खायेहि मा व पेण्ठसु मा सा सुमं वरूण उच्चिहिति, वीसधि कट्ठियं—
 उण्ठसाओ कोट्टिचत्थि मा दण्ठिहिसिच्चि, सो य अयणियंवरिओ तं सिक्खावेर, सा उस्स संरेण हीरर कोट्टिओत्थि न
 ओत्थत्ति, अणया धित्तेर—अर पेण्ठामि, सं धित्तेन्वी अणहा पहर, वेण कठ्ठेण भणिया—किं कारणे ! विणासेहि !, सा
 भणर—कोट्टिया ! न याणसि अयाणय, वेण धित्थिय आरिसो अहं कोट्टिओ तरिसा एसाधि काणत्थि, अयणिया फालिया, पिहा,
 अयरोत्पर संओगो जाओ, नयरं कंषणमात्ता दासी जाणर अम्मघार्हं य सा भेष, अणया भाजणखंमाओत्तजगिरी
 कट्टिओ, रायाए अमओ पुत्थिओ—वदायणो निगायवत्थि, वार्हे उदायणो भणिओ, सो मणर—अदधत्तिं हत्थियिं भाक-
 ट्ठिण अह दारिगा य गायाओ, अयणियवरियाणि गाणिं गीयत्ति, हसपी गेएण अक्खिओ गहिओ, इमाणिधि पछायाधि,

१ चार्दंठ उचन ववत्थः कट्ठियं सं गवत्थर रक्खावारः परंत्तेयु तिहत्थि ए धयत्थि हसपी सिक्खः भासवीमूरो पूहीत्थवादीअन्न मत्थिओ—समा
 दुद्विवा काम्या ती सिधय मा उ दाधीः मा सा। ती इयात्तज्जीदिदि उकायत्थि कट्ठियं—अयाण्ठायः कुट्टीत्थि मा दाधीमित्थि ए अ ववत्थिअम्भरिउत्थं विह्वत्थि ए
 उल्ल खरत्तावत्थीपूणा कुट्टीत्थि न वरत्थि अयया विउत्थयत्थि—यदि परत्थामि उच्चिउत्थयत्थी अयत्था पत्थि वेण कठ्ठेव यत्थिवा—किं कारणे ! विवात्तवत्थि ! ए
 भयत्थ-दुत्थिन् ! अ जानाकामात्तं उच वत्थिउठ—वात्तओत्तं कुट्टी वात्थी पूयाधि कायेत्थि ववत्थिका पासिवा उहा परत्तर संवोयो जातः ववत्त कात्तवमात्ता
 दाधी जायात्थि अयत्थादी अ उह अयत्तात्तज्जवात्तज्जगिन्निरपुत्थिठ, रायात्तवत्थः पूहा—वदायणो निगीवत्तात्थि उवोवात्तवो यत्थिवा ए मत्थि—मात्त
 वदी इत्थिमात्तकार दादिवा अ गायावः ववत्थिकात्तरेवे गावं पावतः हसो वेवेवत्थिओ पूहीत्थः इमे वत्थि पक्कात्थिरे

जन्मभूमीव णिकसमणपाणियाणभूमीओ पंदावेसि, पुच्छइ-कओ ? ताओ कहंति-उज्जणीए अमुणो पाणियपुत्तो सरस
य भज्जा, सो कालगओ, तस्स भज्जाओ अग्हे पघइदंकामाओ, न तीरसि पघइएहिं चेरपाहिं पदिदं पडियपए, भणियाओ
पाहुणियाव होइ, मणंसि-भन्मत्तट्टियाओ अग्हे, सुच्चिरं अण्डित्ता गयाओ, वितियदियस अभओ एफणो आसणं पा
पगओ, एह मम परे पारेपथि, मणंसि-इमं पाराग सुग्गे पारेइ, चिंसेइ-मा मम परं न ज्जाहिंति भणइ-एयं दीव, पञ्जि
सिओ, संजोइदं महुं पाइओ सुत्तो, ताहे आसरहेण पळापिओ, अतरा अण्णोपि रहा पुण्डिया, एय परंपरण उज्जणिं
पापिओ, चवणीओ पज्जोपसस, भणिओ-कहिं से पडिहं ? धम्मउज्जेण पच्चिओ, पत्तो, पुपाणीया से भज्जा सा उयणीया,
तीसे का उयसी-सेणियस्स विज्जाहारो भित्तो सेण भित्तया थिरा होवसि सेणिएण से सेणा नाम भणिणी दिहा निरुपे
कए, सायिय विज्जाहरस्स इहा, एसा परणिगोपरा अग्गं पघदाएत्ति विज्जाहरिहिं मारिया, तीसे पूया सा उण मा एसापि

१ कम्मभूमीदिक्कमथाज्जानिवाहभूमीधंभूवसिं पृच्छति-मुहा ? ताः कथयन्ति-वज्जविस्वाममुक्को पस्सिइउक्का उक्क व भाशो। स काउपठोः उक्क
भायो वय मयादिट्टकमाताः, न हावपठे मयादिवापिभ्रमादि पस्सिइउ मत्तानुं, भन्निताः-मापूणिका मक्कव भन्निउ-अपच्छापिणो वव सुच्चिरं स्थिता यताः
द्वितीयदिग्घसे वसथाः एकाकी वज्जन ममाते मताः थापाव मम पुहे पाववोति भवन्निउ-इइ पाववक पूदं पाववव विप्यवदि-मा मम पुहे जावतिव
मणत्ति-एव मवट्ट, मन्निमित्तः सायोगिक मनु पावपित्ता स्मयित्तः तदाऽवसरवेन परीयापित्तः कम्मता कम्मोऽपि रथाः पूदंत्तापित्तः। एव वाप्यवक्याम्बिर्वा
मयित्तः, मयोतापोपणीतः मयित्तः-इ ते पाडिहं ?, जर्मप्यउज्जेण वडिठो वहा पूवणीता उक्क भायो सोपदीता उक्का क्कोपिवा ? भविक्कस्स विद्यापता
सिद्धं, ततो सेवी स्थिता सव्वरिक्कसि शेरिक्केन वट्ठी सेनावादी मणिवी उपा निरुपं उक्का तापिच विद्यावत्तेहा एवा परणीगोवताऽप्याक मक्कवापिहिं विद्या
वरीभिमारीता उक्का सुदिता सा तेव मयाग्घी

भारिज्जित्तिचित्ते वेणिपस्स उवणीया खिज्जिभो (उज्जिनया) च, सा उोणत्ता अमपस्स दिण्णा, सा विज्जाही अम-
 पस्स रूढा, संसाहिं महिउाहिं मावंगी उउगिगया, ताहिं विज्जाहिं अहा नमोकारे षकिंअदिपउवाहरणे आण पव्वंतेहिं
 उज्जिनया तावसेहिं पिडा पुच्छिया कओसिचित्ति, पीए कहियं, ते य वेणिपस्स पव्वया तावत्ता, तेहिं अमह मणुगिचित्ति सारावि-
 या, अज्जया पक्खिया सिवाए उज्जेणी नेकण दिण्णा, एष पीए उमं अमथो वसाह, तस्स पज्जोपस्स च्चारादि रत्तणाणि—
 छोह्वंथो छेहारओ अगिगभीकरहोउज्जगिरी हरिय सिवा देवचित्ति, अज्जया सो छोह्वंथो मरुपच्छं विसज्जिभो, ते छोहा प-
 च्चिउेत्ति—एस एगदिपउेण एह पंथवीउज्जोयणाणि, गुणो र सव्वाविज्जाओ, एयं माओ, ओ अण्णो होहिति सो गकि-
 एहिं दिपउेहिं एहिति, एच्चिरंपि काळं सुद्धिया होओ, तस्स संवळं पदिण्णं, सो नेच्छह, ताहे विहीए से द्वापियं, तत्थवि-
 से विसउज्जोह्वया मोयणा दिण्णा, संसग संवळं हरियं, सो कइवि उोयणाणि गंतुं नदीतीरे ज्जासिचित्ति जाय उउथो वारेह,

१ मायतामिथि अेणिकाओवणीता, एहज (अओयाव) सा दीववज्जाअपाव द्वा सा विवावर्णपपणेहा, सेवामिदीकाभमदीवही अणकणिया
 तामिदिवाभिवंधया अमएउरे च्चुमिदिपओदाहासे पावए मअमदीसिउता वापयैता एहा—कुओअसीसि ! तया अचितं ते च अेणिकए पर्वणउकारवा, तेर
 ज्जाक अदीसि अंतपिउता अमपदा मएयाहिता उज्जिथी थीत्ता पिवापै द्वा एयं तया सममवओ वससि तल मओतल अज्जापि एअसि—ओएवओ केव-
 दाउओअिभभीक एयोअणमिहंकी पिवा देवीसि, अमएदा उ ओह्वंथो च्चुण्णय मसि हियहा; ते ओकअ उिउएपसिउ—एव एअदिपउेवावसि पव्वंदिअसि-
 ओउअसि गुणः गुणः अउएपविउवममेहे, एयं मायामा, एोअओ मसिउसि स च्चुमिदिदीतापाअसि द्वाविरं अयं सुद्धिओ मसिअसा; तलै अमयं
 मएवं स नेच्छसि तया विउिया (थीत्ता) तसं द्वापिय, तज्जापि सिउंतुत्ता मोएअउळं द्वा; सेव अमएव हंतं, स अदीसिओतवसि तया नदीउेदि
 वाएमीसि पावएउुओ वावसि,

शेणियो पुच्छिओ-भंभा, ताहे राया भणइ शेणियं-एस ते उख्य सारो भंमिचि ? शेणियो भणइ-भामं, सो य रणो
 शब्दसपिओ, सेण से णामं कयं-भंभिसारोचि, सो रणो पिओ उक्खणञ्जुओचि, मा अण्णहिं मारिज्जिहिचि न क्विचियि
 देइ, सेसा पुमारो भइ चहणारेण निति, शेणियो ते दइण अघिचिं करोति, सो उओ निक्किडिओ पेणायइं गओ,
 षाया नगोकारे-अचियस भोगउदाणं निगम विण्णायहे य कासवए । उाभ परनयण ननुग पूया सुस्सुसिया दिण्णा ॥१॥
 परण षापुच्छणया पहरकुञ्जुचि नमणमभिसेओ । दोहउ णाम णिरुसी कइ पिवा भेचि रायगिहे ॥ २ ॥ अतामणउमइ
 गगण सुञ्जुग उाणे य कस्स सं ? सुअस । कइण माऊआणण विभूसणा धारणा माऊ ॥ ३ ॥ उ च शेणियं उज्जणियो
 पओओ रोइओ आइ, सो य उइणो, शेणियो धीहेइ, अमओ भणइ-मा संकइ, नासेमि से धायति, सेण सधापार
 णियेसआणएण भूसीगाया दिणारा लोइसघाहएसु निक्खाया दंउवासरयणोसु, सो धागओ रोइइ, सुअिमया कइये विपस,

१ श्लोकः पुह-मस्या तथा राजा भणति श्लोक-एव हे सारो भणोति ? श्लोको मण्डि-भोए स च एवोऽप्यण्डियः तेन तत्र काम इव-
 भयमसार इति स एषा प्रियो उक्खण्युक् इति मा अमंभोसीति य क्विचियि इराति सेनाः पुमारो भइसपूहेम रिण्युचि श्लोककणइ एवाऽपुचि
 कोचि स तदा निर्दो वेणउदं एतः यथा नमएकारे-अपीठिसोमादायं निर्दो वेणउदे च उक्खाराः । कामो एइअरवंअठा बुद्धिया सुद्धिका एता ॥ १ ॥
 देवदं आणुया पाणुएइया इति नमनमभिसेका । धीइया काम निरुकिः क रिता से इति राजपूहे ॥ २ ॥ अतामण अतामणायं सुद्धिका यामव च कस
 रं ? तय । कवनं माणुएअरव सिभूपवं धारण माणुः ॥ ३ ॥ उ च श्लोक उक्खियीतः एतोओ रोयकआवाचिं स कोचिका अचिको देअइ अमओ मण्डि
 मा कइअवं वासवाप्ति तत्र वाइमिचि, तेन एक्कयावारमिसेयाअकेव युमिगत धीवारो लोइअइअटकेसु सिपारो एइअवाअरयावेसु, स आगओ एअइ
 वोचिताः कविचिइसाम्

पृच्छा अममो छोट देह, जहा तय धृष्टिया सर्वे सेणिपण भिण्णा णास माऽपिहिसि, अहय ण पणमो अमुगस्स देहस्स
 अमुग पणसं खणह, सेण खयं, विट्ठी, नट्ठी य, पच्छा सेणिपण वडं विखोलियं, से य रायणो एव पक्खित्ति-न एयस्स
 कारी अग्हे, अमएण एसा माया कया, सण पसीयं । अण्णया सो अस्याणीए अण्ण-सो मम नत्थि । खो सं आणेज्ज,
 अण्णया एगा गणिया अण्ण-अह आणेमि, नयरं मम चित्तिज्जिगा दिज्जहु, दिण्णाओ सं सच्च चित्तिज्जिगाओ आओ से
 ट्ठवति मत्तिरमययाओ, मज्जुत्सायि पेरा, सेहिं सम पववणेसु धनुएण य मसपाणेण य पुवं व संज्जरमूले कववसहुत्थणं
 गेहकण गयाओ, अहसु य गामणयरेसु अरय संजया सट्ठा य वहिं २ अहतिओ सुहुयरं वहुसुयाओ जायाओ, रायणिहं
 गयाओ, पाहिं सज्जाणे टियाव वेरयाणि पदसीव परवेइयपरियाणीए अमयपरमइयायाओ निसीहियासि, अममो
 दहूण चम्मुकभूसणाव वट्ठिओ सागयं निसीहियाएत्थि, वेइयाणि दरिसियाणि धंदियाणि ए, अमयं धंदिकण निविट्ठाओ,

१ एवमारभयो संय द्वाति यथा एव द्वािकका सर्वे भेदिकेन भेदित्वा अहय माऽय्येयाः। अय न य प्रलयोऽमुकज द्वािककजामुक्कं प्रदेवं एव तेन
 ताव एवो एवम वभाप्यधिकेन वज सिद्धोक्तिरु ते न राजानः सर्वे प्रकल्पसिद्ध-वैतका कर्त्तव्ये वयं अमवेर्नया मावा कुवा तेन प्रलयितं । अन्वया ए
 भास्यान्तं भवति-स मम भासि ? यच्छाम्नयेव, अमवेर्नया पसिका मय्यति-अहमावभासि अहं मम साहाय्यिका दीयन्त्या द्वाककका एव द्वैतीयिकर वाक्ये
 राजान् मन्ववयसाः मज्जुत्था अयि स्थिताः। ईः सम प्रवहेत्सु न वहुकेन भक्त्यानेन न पूर्वमेव संवतीमूढे कपटवाक्येण गृहीत्वा गताः। कन्वेयु न प्रमत्तवारेयु
 वय संपदाः आत्मानं वप्रतिपच्यन्मयाः सुहुवरं वहुसुता जन्ताव रावयुह गताः। अदिद्वयाने शिवादीनामि वन्वमावा गृहवेमपरियाज्जाऽयवगुहमभियाता कैवे-
 विधीति (मन्ववयसाः) अमयो इत्येवमुकभूसणा वयितः अनायं वैपेयिकीनामिति वैज्जाति द्वािकेतामि वदित्वामि न अनायं वदित्वा निमित्ताः

'सेनिओ पुच्छिओ—यंभा, सादे राया भणइ सेणिये—एस से राय सारो भंभिसि १, सेणिओ भणइ—आभं, सो य रर्यं
 भायंतपिओ, सेण से पासं कथं—भंभिसारोसि, सो रणो पिओ छयकाणशुपोसि, मा अणोदिं भारिअहिंसि ७ किंचिदि
 देइ, सेसा कुमारा भणचटगरेण गिति, सेणिओ से दहूण भणिसिं वरंति, सो एओ गिच्छिओ भो येव्यापदं गओ
 खदा नमोणारे—अधिपस भोगडवाणं निगम पिणायदे य कासयए । एअभपरायण गणुग भूया सुस्सुसिया दिज्जा ॥१॥
 येसण कापुच्छुणया पट्टकुमुसि गमणमभिसेओ । दोएख पास जिठ्ठी कदं पिया रोसि रायमिदे ॥ २ ॥ आगमणऽमस
 मगण सुमुग छाणो य कस्स सं १ सुअं । कएणं माऊआणण पिभूसणा पारणा माऊ ॥ २ ॥ सं य सेणिये वज्जोणिओ
 पज्जोओ रोइओ जाइ, सो य चइणो, सेणिओ पीदेइ, गभओ भणइ—मा संकए, गासेसि से पायसि सेण संथापार
 णियेसआणएण भूमीगया दिणारा लोइसंघाइएसु निक्खयाया दंइयासत्थाणोसु, सो शागओ रोइइ, सुगियाया कर्इपि पियस,

१ श्लोकः एहः—सरसा एहा राया भणसि श्लोकं—एव से सारो भणभेति १ अलिको भणति—ओए सं य एणोअण्णपिअः देव वस भान कर्द-
 ममससार इति ए रायाः पिओ अण्णयुळ इति मा अण्णमंसीसि य णिअरसि इवाति सेवा/ कुमारा म्मलसुदेव निरंयदि श्लोककार इणुअएदि
 करोसि ए एवः निर्वतो वेणावदं गतः यथा वमरकरे—अमीठियोगारणं सिंरंओ वेणावदे अ सेवहाः । काओ पुइवदं वहा बुद्धिवा सुद्धिवा इता ३ १ ३
 देवण कापुएया पाण्डुएकुआ इति गमणमभिसेका । पीइवा मास निरिच्छि अ पिता से इति राइएहे ॥ २ ३ आगमं अमाअमार्णं सुदिंका सोमदं अ कस
 रं १ एव । कवदं माणुरावपदं सिपुअं वारं माणुः ३ ३ ३ ए अ श्लोकं वज्जपिअः मणोओ रोयक अयाति ए वोपिअ अलिको देभेदि अमथो अण्ण
 मा सण्ण गायदासि एका वाइमिअि सेण एअण्णारणि देसयापकेव भुमिअता पीणारा ओइअट्टाकेयु सिअवा एवराअण्णकारोइ, ए आणो इअदि
 वोपिअः कठिअदिइअवाइ

काठेण तस्स वरूणि स्त्रीणाणि, पुणोवि वरुं मणिज्झइ, एतथ पुगो वसइो अण्णेहिं पारवो एगंसि रण्णे अण्णइ, न
 तीरइ अणेहिं वसइहिं पराज्जिणित्, एतथ तसमपुरं नियोसियं, पुणरवि काठेण उण्णत्तं, पुणोवि भगति, कुसयंथो विट्ठो
 भतीवपमाणाक्किविधिसिट्ठो, एतथ कुसगपुर जाय, वमि प काठे पसेणइं राया, तं न्णयदं पुणो २ अणिणा इण्णइ,
 ताहे एगेभयअण्णनिमित्तं योसायेइ-अस्स एरे अगगी उट्टेइ सो णमारओ निरुत्तुअइ, एतथ महाणसिवाणं पसाएण
 रण्णो खेव पराओ अगगी उट्टिओ, ते सच्चपरण्णा रायाणो-अइ अण्णं पा सासयामि तो कइं अणेति निगाथो णपरओ,
 एस्स गावयमित्से ठिओ, ताहे दइभइमोइया धाणियगा य एतथ धअंति भणंति-कहिं धअइ, आइ-रायनिहंति, कयो एइ ?
 रायनिहाओ, एवं णयदं रायनिह जाय, जया प राइणो गिहे अगगी उट्टिओ एओ कुमारा खं अस्स पियं वासो इत्थी धा
 ए सेण णीणिए सेणिएण भंभा णीणिया, राया पुण्णइ-केण किं णीणियंति ?, अण्णो मणइ-मए इत्थी वासो एवमाइ,

१ काठेण एतस वरूणि स्त्रीणाणि पुनरवि वास्तु मार्गवति एवैथे इवसोअन्वैः प्राएव एकस्मिन्नएव तिष्ठति न एतन्तेअन्वैरुपैः पराभेदं, एव
 इवमपुरं निवसितं पुनरवि काठेभोण्णव पुनरवि मार्गवति कुसकारो एवोअन्वैप्रसयाणादुपैरिधिरुः एव कुसमपुरं जस्य वसिअन्न काठे प्रसेवदिव
 राजा एव भयदं पुनः २ अदिवा इत्येते एता लोकप्रवचनप्रतिभिर्योपवर्ति-एक एवैअन्वैरिष्ठति ए वपारए विष्णुप्रवते एव महावसिअन्वै प्रसायेव
 एव एव पुनराए अदिस्वियताः ते समप्रसिका राजानाः-अपारसार्गं न वारिअ एता कथयन्वमिति निर्वतो वगाए एकाए एण्णुवसावे विवतः एता एभिइ
 कमतभोदिका वसिअन्न एव प्रवस्ता भवन्ति-ए प्रवचय ? आइ राजगुहमिति कुव वाचाव ? एतएवएव एवं वपदं एतएवइं जसं एता न एणो गुरैअधि
 दविउकट्टः कुमारा पयस पियमथो इत्थी वा एतेन विष्कसिते भेणिकेव एका वीणा राजा पुण्णइ-केव किं वीणमिति ? अण्णो मणसि-मणा इत्थी
 अथः एवमाहिः

पापहिं लोहियगंधेण सिवाए सपेक्षियाए आगमण, सिवा एगं पायं स्थायइ, एगं विज्जणाणि, पढमे जामे जणुयाणि धीए
 करु तइए पोइ कालाओ, गयोदगपुष्कवास, आयरियाण आलोयणा, भज्जाणं परपर पुच्छा, आयरिएहिं कहियं, सपि
 ङ्गीए सुणइहिं समं गया मसाणं, पवइयाओ य, एगा गुविणी नियछा, वेसिं पुचो तस्य देयपुञ्ज करेइ, स इयाणिं मइा
 कालं आयं, लोएण परिगाहियं, उचरच्चूलियाए भणियं पाइलिपुचेसि, समचं अणिसियवयो मइागिरीण ४ । इयाणिं सि
 क्खसि पय, सा बुविइा—गइणसिक्खा भासेवणासिक्खा य, सत्य—

स्खित्तिवणउसमकुसुननं रायतिइ षपपाइलीपुत्त । नदे सगाइाले पूलभइसिरिए धरक्की य ॥ १३८४ ॥

एइए धक्खाणं—अतीसअइाए सिइएइइिय णयरं, खियसखू राया, तस्स णयरस्स धरयूणि उस्सणणाणि, अण्ण णयर-
 हाण धरयुपाइयहिं मगावेइ, तेहिं एगं चणयक्खेसं अतीय पुष्केहिं फलेहि य उयधय दइं, षणयणयरं निपेसिय,

१ पापयोः क्षयिणान्नेव सिद्धायाः सपिण्डकाया आगमनं एकं पापं सिवा इति एकं सिद्धयः प्रथमे जामे जागुदी द्वितीये कक्की तृतीये करं क्खवठः।
 गन्धोक्कपुण्यद्वयं भावार्थेभ्य भावोक्त्वा भावार्थो परमार्थेभ्य इत्या भावार्थैः क्विचं सार्थयो बुधाभिः समं गता इमथात्र प्रमात्रिणाम एका गमिणी विपुला
 तेषां पुत्रस्तत्र वेत्तुक्त्वा करोति तन्निदात्री महाकाक जात कोत्सेव परिपुहीत कलरचूळिकाया भक्तिं प्राप्तियुज्ज्विति समसं भन्निभितोपयत्वं महाविठिया ४ ।
 इयाणी सिद्धेति पदं सा द्विस्त्रिया—मइाखिइाभासेवणासिक्खा य उचर—मइा उपाइयानं—अतीवाइावा सिद्धिमतिविविधं कानं त्रिवपखू एवमा उक्त्वा कपारा
 वरस्युत्साधानि भान्त्वापरस्वानं वास्तुपादकेमार्तायति तैरेव वपकसेइं कतीव पुत्तैः कटिभोक्थेव इत्या वपकवपत्तं निवसिचं

एसा गयगाययसस चप्पसी, तस्य महागिरीहिं मयं पञ्चकलायं देवतं गया, सुहृत्पीथि जम्बेणिं विषयपद्धिमे द्दया गया
 तज्जाणे ठिया, भणिया य सागुणो-यसहिं मगाद्धि, तस्य एगो संघादगो सुभदाए सिद्धिमन्नाए परं भिकरत्स अद्गको
 पुच्छिया ताए-कओ भगयंतो १, सेहिं भणिं-सुहृत्पियसस, यसहिं मगामो, आणसात्ताव दरिसियाव, तस्य ठिया, अन्न
 या पओसकाले आयरिया नलिणिगुम्मं अन्नयणं परियदंति, सीसे पुत्तो अर्वात्तिसुक्कमात्तो सत्तवत्ते पासाए वणीयाहिं
 भज्जाहिं सम वयसत्त, तेण सुत्तयिनुत्तेण सुय, न एयं नादगतिं मूमीओ भूमीय सुणंतो २ वविणो, जाहिं निमाओ,
 कस्य परिसंति आर्हं सरिया, तेसि मूळ गओ, साद्द-अद्द अर्वात्तिसुक्कमात्तो नलिणिगुम्मो देवो आसि, तसस तस्सुगो
 पवयामि, असमत्तो य अद्द सामन्नपरियाग पात्तेवं, इगिणिं साहेमि, सेथि भोयाविद्या, तेणं पुच्छियसि, नेच्छति, सयमेव
 सोयं करंति, मा सयंगिदीयात्तियो इधत्तच्चिं लिंयं विणं, मसाणे कंयरे कुत्तं, तस्य मयं पञ्चकलायं, सुक्कमात्तयहिं

१ एसा पञ्चमपरदकस इत्यसि; तत्र महागिरिमिथं च मगात्तया देवत्वं यतः सुहृत्पिथोऽपि इच्छिदीं वीर्यवर्तिमाधन्यका यतः इत्यादे स्थिताः।
 मन्निष्ठत्वात्तथा; वसतिं मार्गयतेति शब्दः। संघात्तका सुभदायाः। सेधिमार्वाणां गुरं सिधात्ताठियातां यत्तात्ता-इत्ये मयात्तकाः १ शैथिल्यं-सुहृत्पिया,
 वसतिं मार्गयताः यावत्तका इतिताः। तत्र स्थिताः। अन्वदां मत्तोत्तकाले जात्यादीं वकिवीगुम्ममात्तवत्वं परित्यज्यन्ति यत्ताः। पुत्तोऽन्नमन्तीसुक्कमात्ता सत्तवत्ते
 यासाद्द इपिक्कसता मार्वाथिः। समसुत्तकत्तसि तेन सुत्तात्तदुत्तेण सुत्तं वीर्यवत्तसिथि मूत्तेभ्यमित्तुत्तैः। अन्वद्द वदित्तिंतां देवत्तसिथि जातिः। सत्ता तेयां
 मूत्तं यतः, कस्यसि-अद्द अर्वात्तिसुक्कमात्त इति वकिवीगुम्मो देवोऽमत्तं तस्यासुत्तकाः। मत्तामि अत्तमयंत्ताद्द आत्तवत्तं यावत्तियद्द इत्तुदीं करोमि तेमपि
 (अवधि-२) मागुमोवदिया, तेन एत्तसि, देवत्तसि, कसमेव कोच करोति मा अत्तं एत्तसिथि इतिं इत्तं इत्तयादे कंयरेत्तुत्तं। तत्र मत्तं मत्ता-
 वयात्तं सुक्कमात्तयोः।

कर्मो एषि ।, जस्य सो प्लकच्छओ, अण्णो भणंति—सो खेय राया, साहे दसणणपुरस्स प्लकच्छं नामं जायं, सस्य गय
 नापयओ पयओ, तस्स उप्पवी, सस्येव दसण्णपुरे दसण्णभदो राया, तस्स पंचसयाणि देयीणोरोदो, एवं सो ओपण्ण
 क्खेण य पडिधदो एरिसं अण्णस्स नत्थिचि, तेणं काठेण तेणं समएणं भगवओ महायीरस्स दसण्णकूट समोसरणं, साह
 सो धितेर—सहा कल्ले वंदाभि अहा केणह न अण्णोण धत्थियुषो, तं च अरुत्थियं सको णाक्खण एह, इमोचि महया इट्ठीए
 निगओ धंदिओ य सच्चिणीए, सकोचि एराधण यिलगो, तस्य अट्ट दत्ते चिचवेह, एक्केह दत्ते अट्ट थावीओ एक्केकाए पायीए
 अट्ट पउमारं एक्केहं पउमं अट्टपत्तं पत्ते य २ धवीसरधदनाहगं, एय सो सच्चिणीए एरायणधिलगो आयाहिण पयादिण
 करेह, ताहे सस्स इत्थिस्स दसण्णकूटे पयए य पयाणि देयप्पहावेण चट्ठियाधि, तेण णामं कयं गयगापदगोचि, ताह सो
 दसण्णभदो तं पेच्छिक्खण एरिसा कओ अभ्हारिसाणामिद्धी ।, अहो कएउओउणेण धम्मो, अहमचि करमि, साहे सो पपयह,

१ कुल आसासि । यत्र स पुरकासाः शब्दे भवन्ति—स पूर राजा, तथा दसान्यपुराणैरकाशं नाम जातं तत्र राजापरा परताः शक्योत्थि—दशार्क-
 सुरे दशार्कमयो राजा तस्य पञ्चसताभि देवीरामाभरोहाः पूर्वं स बाधवेव क्लेशे च प्रतिबद्धोऽप्यसेवसं पावीति तस्मिन् कासं शक्तिरु समहे भावता
 महावीरस्य दशार्कपुरे समदशराय तथा स किन्नुपति—तया कल्पे बन्धितारे पया केवलिज्जान्तेन बन्धितारुर्ध्वं। तदप्यवसितं च शक्ये शान्ताऽभ्याधि अहमसि
 महाया अन्त्या निर्यतो बन्धितव सार्धव्यां काकोऽन्वेरावर्षं शिकसः तत्राह दन्ताह सिद्धुर्ध्वि एकेकसिन् दन्ते अहाह शयीः एकेकसां शान्तामहाह पयाधि
 एकेक पशमहापवं पत्रे पत्रे च इतिहासदत्तं भाटकं पूर स सार्धव्यां धीरावधितम भावशिनं प्रदशिनं कारति तथा तस्य इतिवो दशार्कपुरे पवते च शारा
 देवताममावेनोत्थिताः तेन नाम कुलं राजापपएक (दाम) इति तथा स दशार्कमहाहयं मेरुय ईदशी कुलोऽकाकपुरिः । अहो कुलोऽन्वेव धर्मः अहमसि
 करोमि, तथा स मन्त्रबन्धि

नैयन्नापद्वयं धंक्षया, तस्स कर्हं प्लगान्दं नामं ।, तं पुढं दसण्णानुरं नगरमासी, सत्थ साविथा एगस्स भिच्छवित्तिस्स विष्णा,
 वेयालियं आवस्सधं करोति पच्चक्खार य, सो भणार—किं रत्तिं सट्ठिथा कोइ वेमेइ ।, एवं दवइसार, अण्णाया सो भणार—
 अइपि पच्चक्खामि, सा भणार—भंजिहिसि, सो भणार—किं अण्णयावि अइ रत्तिं उठ्ठेत्ता वेमेमि ।, दिअं, देवया विंतेइ—
 साविथ सवासेइ अत्थ णं सवालभामि, तस्स भणिणी सत्थेव वसइ, तीसे अवेव रत्तिं पहेणयं गहाय आगत्ता, पच्चक्खइयो,
 साविथाए पारिओ भणार—सुक्कमद्यपिइ आलयाजेहिं किं ।, देवयाए पहारो विष्णो, दोयि अच्छिओजगा भूमीए पहिया,
 सा मम अयसो होहिंत्ति कावस्सगं ठिया, अहुरत्थे देवया आगया भणार—किं साविथ ।, सा भणार—मम प्स अन्नसोत्ति
 ताहे अण्णस्स प्लगस्स अच्छीणि सप्पएसाणि तक्खणमारियस्स आणेसा सारयाणि, तयो से सयणो भणार—सुक्कं
 अच्छीणि प्लगस्स जारिसाणिथि, तेण सवं कहियं, सहुो ज्ञाओ, जणो कोउइठ्ठेण प्सि पेच्छगो, सवत्थे पुढं भणार—

१ पञ्चमपद्वयम्भूयाः तत्र कथमेतकायं नाम । एवं पूर्वं पदान्पूर्वं वपारमासीत्, तत्र जालिषा पृथक् नित्यपाठये तथा भिन्नते वाचकत्वात्
 करोति प्रकाशयति च ए भवति—किं राजाशुत्यात् कोऽपि वेमसि । पुरमुपवसति अथवा ए भवति—अहमपि प्रकाशयामि सा भवति—शुपयति च
 भवति—किमन्वदत्प्यहं राजाशुत्यात् वेमसि इत्थं देवता शिन्वत्यति—साधिकामुक्ताते अद्वैतमुपाकृत्ये तत्र मीमायी दद्वैव वसति तन्ना क्लेशेन तन्नी महे
 अहं पृथीपाडभ्याः प्रकाशयामकः साधिकया शरीरो मयति—ज्यदीशैः प्रकाशो किं । देवता मारो इवः इत्यप्यभिप्रेत्येकी सूची पठितौ सा समाज्जो
 यन्निप्यतीति कापोत्थयं श्रिया अर्थरात्रे देवताडभ्याः भवति—किं जालिके । सा भवति—ममैतद्वत्त्व इति एवाभ्यन्तरेककलाश्रित्यी सप्तपदे तद्वत्त्वयान्ति-
 ज्ञानीव योश्चिदानि तदवत्त्व ज्ञानयो भवति—तथाश्रित्यी पुरवत्त्व पाठये इति, तेव सर्वं कथितं सारो ज्ञातः अथाः सुखद्वेषावाति मेधकाः सर्वतरन्ते

करेति, ते विहरता पादस्त्रिषुच गया, तस्य षसुभूषी शेडी, तेसिं अतिय धम्म सोद्या सायगो जाओ, सो अणया भणइ
 अज्जसुहस्सि-भयय ! मज्झ दिओ ससारनितयरणोयाओ, मए सयणस्स परिक्हिय स न तहा टगर्ह, रुक्भेयि ता अण
 भिजोएण गंण कहेद्विचि, सो गंण एकहियो, तस्य य महागिरी पयिडो, ते दहूण सहसा जट्टिओ, षसुभूषी भणइ-
 रुक्भयि अणे आयरिया?, ताहे सुहस्सयी तेसिं गुणसथयं करेइ, अहा-अणकण्णो अतीतो तहायि एए पय परिकम्मं करेति,
 एयं तेसिं चिदं कहिसा अणुषयाणि य दाऊण गओ सुहस्सयी, तेण षसुभूषणा जेमिसा ते भणिया-अइ परिसो साइ एज्ज
 तो से रुक्भे चम्मंसगणि एष करेज्ज, एयं दिण्णे महाफलं भविसस्सइ, धीयदिषसे महागिरी भिक्खस्स पयिडा, त अपुप
 करण दहूण चित्तेइ-दवओ ४, णायं अहा णाओ अहसि तरेष अरुभमिते नियसा भणति-अज्जो ! अणसणा षया,
 केणं ? रुक्भे जेणसि कलं अभुट्टिओ, दोधि सणा पतिदिस गया, तस्य जियपट्टिमं धंदिसा अज्जमहागिरी एउककलं गया।

१ कुर्भिय ते (सुहस्सिवाः) विहरताः पादस्त्रिषुच गताः तत्र षसुभूषीः शेडी देवामन्त्रिके पर्मं सुत्वा आरको जातः सोऽप्यहा भवति आर्भगुर
 सिक्क-मगावइ ! महा वलः संसारभिकारयोपायः मया स्तववाप परिक्रियत तत्र तया कगति पूवमपि त्व् अरुभिनोयेव गता कयववति स गत्वा मकभितः।
 तत्र च महागिरिः प्रसिद्धः तत्र दग्धा सहस्रोत्थिताः षसुभूषीर्भयति-गुप्पाकमप्यन्ये आत्मायाः।, तथा सुहस्सिवादेवा गुणसंखर कुर्भन्ति षया दिदकवगोऽपी
 तस्यवात्सेते एयं परिकम्मं कुर्भन्ति एयं देवमन्त्रिके कयपित्ताभ्युपगतानि च दत्त्वा गतः सुहस्सयी देव षसुभूषिणा ज्ञप्तिपा से भणितव-चयेतारयाः सायुगाया
 यस् तदा तस्मै पूवसुभूषितकान्धेव कुप्यति, एष इते महाकळ मन्त्रिपति विदीपविचरते महागिरीभिन्नादे मन्त्रिः तदपूर्वकत्वा दग्धा विचरवति मावतः च
 शाठं यथा शाठोऽस्मिन्नि तथेवाजान्ता विगंता मन्त्रिण-सायं ! अनेयथा कृता कयं ? त्वं येवासि कल्पेऽप्युत्थिताः प्रावपि तयो विदुष मता तत्र जीव
 मस्मिन् चरित्वा आर्षमहापितरं पृथक्कायं गता

संज्ञागमर्षं पाठ्येण विमार्णेण, कस्सवि य रण्यो अघिरी आया, धज्जेण भेसिभो सज्जेण—अइ पअइसित्तो मुअसि, पअइभो, येराण अंतिए अभिगाइ गेणइइ—अइ भिक्खुणागभो संभरासि ण अमेमि, अइ दरअमिभो ता सेसं विणिष्वाप्ति, एवं तेण किर भगवया एगमयि विवसं ताऽऽहारिय, सस्सवि प्पावर्इ, दइस्स भावार्इ, भावर्इसु दइअम्मठत्ति गय इ । इयाणि अणिसिअोवहाणेत्ति, न निअित्तमनिअित्तं, इयोपयानं उपयानकमेव भावोपयानं उपा, सो किर अणिसिअो कायभो इइ परत्थ य, अहा केण कभो !, एत्थोपाइरणगाहा—

पाइल्लियुत्त माहागिरि अज्जसुइत्थी य सेत्ति वसुअुत्ती । अइविस उज्जेणीए जिपपडिआ एउककउ अ ॥ १९८इ ॥

इंभीए अक्खसाणं—अज्जसुइत्तस्स दो सीसा—अज्जमाहागिरी अज्जसुइत्थी य, माहागिरी अज्जसुइत्थिस्स उववहाया, माहा गिरी गण सुइत्थिस्स दाऊण धोच्छिउण्णो अिणकप्योत्ति, उहवि अयत्थिअया होत्थि गच्छपडिअया विणकप्यपरिकम्मं

१ पाकपामदं वाककेअ विमादेअ उकाथि अ एअोअइत्थिअंवा अनेअ सापिठः समेअ—अइ माअत्थिअ ठाई सुअउठे मअत्थिअः अअिणअमणिकेअोअिअि-मई एउत्थिअं—अइ भिधायाठः सातामि अ अमामि अइ अइअिअित्तदा होअ अमाप्ति एअ देअ किर मगावत्थिअिअि विवसे अअत्तं उकाथि इअ्याएव इअत्त अावाएव अायसु उअयमंठत्ति एत्तं इ । इइअिमिअिअित्तोपवाअमिअि उए किकमिअित्तं कत्तंअं इइ एत्त अ अया केअ कुत्तं ? अअोएअउअ्याअा— इ असा अ्याअसाअ—आर्इएउअमइअ हा पिअ्यो—अअंमराअिअित्तार्इसुइत्थी अ माहागिरिअंअंसुइत्थिअ अयाअाअ । माहागिरिअंअं सुइत्थिअे एअा अुत्थिअो अिअत्त एत्थि, उअ्याअमिअित्तदा अअअिअि गत्थमिअित्तदा अिअत्तअयपरिकम्मंअं

अस्या व्याख्या कथानकाद्यसेया, तद्येद्-तज्ज्योषी णयरी, तस्य धसू धानियओ, सो धपं आमुकामो जग्योसण कारेद्
 अह [नाए] धओ, एयं अणुअयेह धम्मओसो नामणगारो, वेसु दूरं अहयिमरणसु सुखिदेहिं यिटोसिओ सस्यो इओ
 सइओ नओ, सो अणगारो अण्णेण ओएण समं अहविं पविओ, वे मूअणि खायति णणियं च पियति, सो निमसिअह,
 नेअह आहारअए, एगत्य सिलायले भवं पच्चक्खाय, अदीणस्स अहियासेमाणसस केवलणणमुप्पणं सिद्धो, ददधम्मयाए
 ओगा संगहिया, एसा द्धापरं, खेत्ताधरं खेत्ताणं असरुए कालाधरं ओमोदरियाह, भायापरुए चदाहरणगादा—

मज्जुराए जउण राया जउणायकेण वरुमणगारे । वरुण च कालकरणं सक्कागमण च पयज्जा ॥ १२८२ ॥

व्याख्या कथानकाद्यसेया, तद्येद्-मज्जुराए णयरीए जउणो राया, जउणायकं चक्काणं अपरेण, तस्य जउणाए कोअरो
 दिण्णे, सस्य द्दओ अणगारो आयावेह, सो रायाए निवेण दिओ, वेण रोसेण असिणा सीस लिअ, अह अणति—कलण
 आहओ, सधेहिंयि मणुस्सेहिं परयररासी कओ, कोवोदयं पर तस्स आधरं, कालगओ सिद्धो, देवागमणं मदिमाकरणं

१ उच्चयिधी भगरी तस्य वसुर्दणिवह, स कम्पां धागुकाम इहोपोएणो कारवति अया वम्मः पठममुज्जापयति धर्मपोओ जाम्मावगाः वेवु वरुमदधीम
 सिगतेयु सुकिर्रीद्विओकिवाः सार्थः इतउठो वहः सोअगारोअयेण ओकेअ समनदधी प्रसिहः वे वूकानि याइसिअ पावीयं च विवसिअ स निमज्जते अउ-
 ति आहारअत एउअ सिअतउठे अउ मअअवत अदीनखाप्यासीअस केअअजानमुत्तहं सिद्धः एअमंउवा योगाः संपुरेठिवाः पूवा इअसए अेअए
 अेअणामससि क्काएए अअमोदिकादि आवापुआइएणयाथा । २ मज्जुरावी भयार्वा मज्जुरो राजा मज्जुराअमुपागमपरसो उअ वसुवावी एउअअततो इउ
 तअ वरुओअगार आतापयति, स राजा निगच्छता इहः तेव रोवेअसिअ सीयं पिअं अउये मयन्दि-वीअरुएणहः धीएति मज्जुर्धः प्रअरताडि इतः
 कोपोदयं प्रति तस्य भाएए, क्कावताः सिद्धो देवागमन मदिमकरण

मृण्णियमलजग कंकणं च गहाय अद्विं गभो, दंसा उखा पुंखो कभो, सेण वणपिङ्गिणाण मग्गो वंविचा सगहं
 मरेचा भाणीया, पायरे पवेसिज्जतेसु वसहेण सणपिंङ्गणा कहिया, उभो खद्विचि व्त्तो पडिभो, नगरगोचिण्णुहिं दिहो
 गहिभो रायाए चवणीभो, वग्गो णीणिज्जह, वणामिचो सोऊण भागभो, रायाए पायवडिभो विभवद्द, जहा एए मए
 आणाधिपा, सो पुच्चिभो भणह-अहमेय न पाणासि कोचि, एवं से अवरोण्णरं भणंति, रायाए सवहसाधिपा पुच्चिया,
 अमभो विल्णो, परिकहियं, पूएचा विसुज्जिपा, एवं निरवळापेण होयव आयरिएणं । वित्तिभो-एणेण पुगस्स हस्ये भाणं
 वा किंचि पणामियं, अंतरा पडियं, सएय भाणिपवं-मम दोसो इपरेणाधि ममंति । निरवळवोचि गय २ । इयाणिं वाव-
 ईसु ददधम्मसणं कायवं, एवं जोगा सगाहिया भवति, ताभो य आयरभो वज्जारि, तं०-द्वधावर्द्धं ४, इदाहरणगाहा-
 उज्जेणीए पणवसु अणगारे धम्मपोसि वंपाए । अहवीए सस्यविज्जमम षोसिरणं सिउज्जाया वेव ॥ १२८१ ॥

१ मधियं वल्लक कटुजाधि च पुरीयाज्जी गता वन्ता कजाः पुलाः कुलाः सेव वुपयिन्दीवांसाये वज्जा वळं वुल्लाऽम्भीताः वगरे मधिरत्ता
 नेसु वपयेव वुवपिक्खाः इहा, उता पटादिदि वन्ता पडिठः, वणाएुसिंकेदो पुरीठस एण्ण वपयिठाः वप्यो सिज्जावपते वमसिः वुल्लाऽम्भराः एण्णः
 पाएयोः पडिठा सिज्जावपति-एवा मधेते भागादिताः स पुलो मवदि-अहमेवं म वावासि च इति एवं ती एएस्सरे मस्यः राजा मपपम्भी पुरी अमव इवं
 पमंकिधितं, पूवडिया सिट्ठी । पूव विरपकायेव मसिठव्य वावादेव । विदीयाः-एकेकेकस इवो भाववं वा सिज्जिइवं वन्ता पडिठ एव मसिठव-मम
 दोया इवरेजासि ममेदि । विरपकायमिदि एवम् २ । इयाणीमापणु इवमंता कर्त्तव्या एवं दोयाः उंगुरीठा मवदिठ वावाएवकज्जा उववा-इवएस्सर् ४
 इदाहरणगाथा-

अस्या व्याख्या—कथानकावचसेषा, तच्चेदं—दंतंपुरे णयरे दंतवफो राया, सद्यवर्दे देवी, तीषे दोहलो—कदं दंतमए
 पासाए अभिरभिज्जइ १, रायाए पुच्छिय, दंतनिमित्तं पोसावियं रण्णा १ जहा—वधियं मोलं देमि, ओ न देइ सस्स राषा
 सरीरनिग्गह करेइ, तस्येय णयरे धणाभिसो धाणियओ, तस्स दो भारियाओ, धणसिरी महंती पवमसिरी सु दहरिया
 पीययरी यच्चि, धणयाया सयसीणं भङ्गणं, धणसिरी भणइ—किं सुमं एव गविया १ किं सुअ मद्दाओ धदिय, जहा सय
 धर्ए तहा ते किं पासाओ कीरेज्जा १, सा भणइ—अइ न कीरइ तो अहं नेवसि चवगतए (वरए) धारं धंधिचा ढिया,
 धाणियओ धागओ पुच्छइ—कहिं पवमसिरी १, दासीहिं कवियं, तस्येय अइयओ, पसाएइ, न पसीयइच्चि, जइ नरिय
 न वीधामि, तस्स मित्तो दह्ममित्तो नाम, सो आगओ, तेण पुच्छियं, सबं करेइ, भणइ—कीरव, मा इमाए मरंतीए
 सुमंप्पि मरिज्जासि, सुमंमि मरंते अहं, रायाए य पोसावियं, सो पच्छलं कायं तारे सो दहमिच्चो पुच्छिदगपाठगणाणि

१ इत्यस्युरे भगारे इत्यत्रचक्रो राज्ञा संलक्षणी देवी तस्या दीह्वयः कथ इत्यत्रमन्त्रे मासारेमिभरने राज्ञा पुत्र इत्यधिकमिदं पोषित राज्ञा कथा अधिकं
 यस्त्वं इत्यसि वो व द्वाकाथि तत्र राज्ञा सरीरनिग्गह करोथि तत्रैव भगारे वक्त्रमिन्नो वसिइ, तत्रा हे मारं पवमसीसंइती पपपसिण्टु कप्पो पिबतता थोथि भग्गहा
 सप्यवरोधंइइव पवमसीसंभवति—किं तत्रोव गवित्वा १ किं तत्र मए भवित्थी, पया सल्लवत्ताएइ किं मासाएा किंकरे १ सा भवति—वपि व किंकरे सदाभं नइ
 कयवत्ते इारं इण्णुा जिज्जा वज्जिगागतः पुण्यमिदं—ए पपमसीः १ दासीभिया कथितं तत्रैवमिमाता, मासाएवसि व मदीएवमिदं वदिं माथि व जीधामि तस्य
 सिद्धं दहमिन्नो नाम स भगवतः तेन पुत्रं सर्वं कथयसि मत्तथि—किंकरती मासकां जिज्जमाजावी त्वमसि मृषाः त्वदि पिपमत्तयेभं राज्ञा व वधिज्ज तत्रा
 मत्तत्रं कर्तव्य, तथा स दहमिन्नः पुच्छिदगपाठोपासि

भद्रयोगेण फलद्विषमद्यो भणिक्यो—कहेहि गुथा । वं ते सुकलाविषयं, सेण कद्वियं, मक्खिस्सात्ताऽऽन्येयेणं पुण्यण्णायीकर्म, मक्खि-
 एससच्चि रण्णा संमद्दगा पेसिया, मणार—अहं एसस पित्तपि पा चिमेसि, को सो वएओ ।, चित्थियद्वियसे समज्जुत्तमा, तत्थिय
 दिवसे अच्चियपद्दारो वरसाह ठिओ मच्छिओ, अट्टुणेण मणिओ फळिद्विच्चि, तेण फळद्विगाहेण गहिओ सीसे, तं कुंदि
 यनात्तगीपिब पुंगेते पद्वियं, सक्कारिको गओ चज्जेणिं, पंचउक्खणाण भोगाण आभागी काओ, इयरो मओ, एवं च्छा
 पद्दगा तद्दा भाराहणपद्दगा, अद्दा अट्टुणो तद्दा आयरिको, च्छाहा मद्यो तद्दा साहु पद्दारा कवराहा, को ते गुक्कओ
 भाओप्यद्द सो निससओ निघाणपद्दगं वेत्थोक्करंगमक्खे इरद्द, एवं भाओवप्यं प्रति योगसद्दहो मवत्ति । एए सीच गुणा,
 निरवत्तावस्स ओ अन्नस्स न कहेद्द परिसमेतेण पद्विसेवियत्ति, एए च्छाहरणगाहा—

द्दमपुरदन्तधके सखधवी दोइत्ते य धणपरए । पणामिन्न धणसिरी य पत्तमसिरी वेव द्दहमिच्चो ॥ १९८० ॥

१ अर्धेव कर्षसंमत्तो धर्मिणो—कपव गुण । एवं कुणित्त तेव कसिंतं, अक्खिन्ना अग्गेयेव सुवर्णदीप्पुत्त माक्खिक्कावादि एत्था संमर्दक्य दीणिगाः
 मक्खति—अहं तन्न विपुत्तसि य विपेसि, काः स वाक्का, विर्यवप्पियसे समज्जुत्तौ पृथीवप्पियसे महत्तात्थं दीक्खन्नि सित्तो माक्खिक्का अट्टुणेव मक्खित्त—अट्टि-
 र्थिं तेव क्कम्मिमादेव पुरीठः सीसे तद्द कुट्टिक्कान्नात्तसिद्धेत्तत्ते यत्तिंतं सक्कारित्तो एव च्छाचिणी पक्कउक्खणात्थं भोगेणामामन्थीभावो । इत्तरो पुक्का
 एव एताका सयाऽभ्रावववापत्ताका सयाऽऽनुत्तयात्ता कावात्थं एवा मत्तत्तया साहुः महारा वपत्ताया वात्तात्तं पुक्काम्मन्थीवत्थं च निरक्कन्थो दीवर्-
 वत्तात्तः । दीवोत्तरद्दमप्ये इरत्ति, एवमात्तोवणी मत्ति योगसंमत्तो मवत्ति । एते च्छिच्यगुणाः निरपकाएस्स—वोम्पत्तौ व क्कवत्ति—दीवत्तमेतेव मत्तिथेचिचिमत्ति
 अत्रोत्तरद्दमपाया ।

निवृत्त योग्यो, यथा ज्ञातो यथाऽर्थकः । द्विष्यन्नोऽपि वथा नून, गुणमिष्यन्ननामकः ॥ ३५५ ॥ वतो निवेदित्वास्तेन, सर्वे रत्नगुणगुण्याः ।
 प्राद्विषय प्रयत्नेन, द्विष्यन्नगुणार्थनम् ॥ ३५६ ॥ वत्प्रकारपरोक्षेन, द्वित्वा सर्वं कुतूहलम् । काञ्चाद्विपरिहारेष, कुतूहलं सद्रत्नसङ्ग्रहम्
 ॥ ३५७ ॥ वतः प्रयुक्ति संज्ञातो, द्विष्यन्नोऽपि विषयज्ञः । स्वय पटीसकस्तेषां, रत्नानामन्वने रतः ॥ ३५८ ॥ अथ ज्ञातंवाः पाप्मे,
 वक्ष मूहस सादरम् । सोऽप्युक्तेऽहं प्रविष्यामि, मित्र ! किं वर्तते वत् ? ॥ ३५९ ॥ मूढः प्राह ययस्य ! त्व, किं गतेन करिष्यसि ? ।
 रसवीजसिद्ध दीप, किं न परवसि सर्वथा ? ॥ ३६० ॥ पथाकण्डगृहोद्यानसरोवरनिर्मुषिणम् । सिद्धाराणामपुण्याद्य, यत्नयविद्विद्यद्वि
 षम् ॥ ३६१ ॥ वदन्न सुचिरे शब्दभानधित्वा परं सुखम् । पश्चात्सत्यानागमन, करिष्यामो यथेच्छया ॥ ३६२ ॥ भूव मयाऽपि यो-
 द्वित्य, रत्नानां मित्र ! वर्तते । वत्प्रकार्थिव तेन, ज्ञातोर्द्वित्वमन्वसा ॥ ३६३ ॥ अथाद्यद्युक्तोनिमभकायस्योदाद्विपरिणम् । वदुष्या चि
 यत्कर्त्तव्यं, स ज्ञातव्यावचेतनः ॥ ३६४ ॥ अदो वराको मूढोऽय, मूह एव न सद्यः । प्रसाः कुतूहलेनोर्ध्वोर्ध्वोकेन चिञ्चितः ॥ ३६५ ॥
 अथापि द्विषयार्थीमं, पयोप विमिष्यते । एवं विचिन्त्य तेनोक्त, चाकषा बुद्धिचाकषा ॥ ३६६ ॥ न मुक्तं कौतुकं कतुमन्न मित्र ! यत्न-
 सिदु । आस्यन्नानयोवदि, रत्नवाधिसम्भाषकम् ॥ ३६७ ॥ चिञ्चितव्य इदं मित्र !, पूर्वोक्तोक्त पाणिना । अरत्नानि पृथीवानि, रत्नगुण्या
 यत्सत्त्वा ॥ ३६८ ॥ इदं कथयते सर्वं, वक्षसीप्र संपरित्यज । सुरत्नानि पृष्ट्वाण त्व, वेपामेवञ्च ज्ञप्तवम् ॥ ३६९ ॥ वतो यावत्किञ्चि-
 न्दहे, स ज्ञात् रत्नस्युषम् । वाद्युवेचिन्तो मूहस्य प्रतीक्षमभापय ॥ ३७० ॥ नाहं यास्यामि गच्छ त्व, प्रदुषो यन्न कुञ्चयित् । ययस्य ।
 एवमेव त्वं, यस्त्वमेव प्रभापसे ॥ ३७१ ॥ निराकरोपि त्वं सावदेक सुत्नकञ्चारिणाम् । द्वितीय मामक रत्नसञ्चय पूययस्यम् ॥ ३७२ ॥
 प्रत्यास्तयपि यथेवं, रत्नानि न भवन्ति ते । पर्याप्तमपरिस्वाव !, सावकेर्मम रत्नकैः ॥ ३७३ ॥ वत्प्रकारः पुनर्यावन्नापये स्फुरिवापरः ।

प्रपुण्डराभस्मिन्निवरास्यं प्रवीर्यमोषव ॥ ३७४ ॥ कुतं कुत ममानेन, तावकीनेन मित्रक । । शिष्येनेन निजस्वान्त, गच्छ सीप मिराकुञ्जः
 ॥ ३७५ ॥ तदाकर्म्यं निधेयं धिये, चारुणा परिचिन्तितम् । नैवास्व क्षिप्रप कर्तुं मूढस्य षव पार्यते ॥ ३७६ ॥ इतश्च—उपर्येषं सध्या
 तस्य, चारोः कुर्वान्यथोर्मुखा । से मूढे रत्नबोहित्ये, धयोर्योग्यद्विद्वज्योः ॥ ३७७ ॥ पठन्नाथः परित्यज्य, त मूढ कुवमिभ्ययः । धार्यं
 योन्वद्विद्वज्याभ्यां, गतः स्वस्थानमुत्सर्कैः ॥ ३७८ ॥ यज्ञानां विनियोगं ध, कुर्वाणास्तत्र ते प्रथ । अनन्तानन्वसन्धोर्पुरिणाः सुखमासाते
 ॥ ३७९ ॥ मूढस्यु शुःकदादिप्रभाजन समयापव । निष्कासितस्ततो हीयान्, केनचित्कुम्भभूमुखा ॥ ३८० ॥ प्रथिप्तः सागरे धोरे,
 धारोमिः परिपूरिते । अट्टवत्पर्यन्ते, दुरन्तार्थमीपणे ॥ ३८१ ॥ धर्मिय ते मयाऽऽत्म्याव, स्मृतिप्रोक्त कथानकम् । एषवा मम ध
 जाव, मद्र । वैराग्यकारणम् ॥ ३८२ ॥ धरो पृथीवभाचार्यः प्रोत्कम्बुत्तपङ्कजाः । सोऽककङ्को मुनिं तत्त्वा, प्रहृद्योऽन्यमुनिं प्रसि ॥ ३८३ ॥
 मयोक्त—आश्वादि मित्र ! भावार्थ, पृष्ठे वैराग्यकारणे । असत्तद किमात्म्याव, मुनिनेष कथानकम् ? ॥ ३८४ ॥ अककङ्केनोक्त—
 मद्र ! पनवाहन नेदमसंबदमुदाहरण, आकर्ष्य स्वमस्य भावार्थ मयोक्त, एष पृथावधानोऽस्मि, अककङ्केनोक्त—मसन्वपुरस्यानीयोऽ-
 धासांभ्यवहारिको धीवराधिः शान्तिभक्ताः पुनर्वर्धार्थनामानस्ततो निर्गथाभ्युर्विधा धीवाः, समुद्रः पुनरत्र अन्मअरामरणसङ्घिको मिष्या
 धर्षनाधिरशिगन्धीरो महानीषणकपसपाठाकः सुदुर्लभ्यमहाभोदावधैरीद्री विधिभ्युःकौपदुष्टजलभरपूरिवो रागद्वेषज्वनपवनविष्कोभिधः
 सयोगविमोगाधीनिषयचटुल प्रबलमनोरथवेककुलोऽनघकोकिवपरापरारः ससारविद्यारो विद्येभ्यः, रत्नद्वीपस्थानीयोऽय मनुष्यमर्षो
 मन्वत्तम्यः कालनासिकुत्तुल शु विषयाभिजापो इष्टम्यः अक्षयक्षकपर्दककाशकलासिकस्याः सर्वैकप्रणीतधर्मसिधपरीताः कुपमार्धो वोद्वभ्याः
 पूणलोकः कुवीर्यिकर्णो ज्ञावत्तम्यः, बोधित्वस्थानीयानि पुनरत्र धीवस्तस्यापि वर्तन्ते, स्वस्थानगमन मोक्षावाप्तिर्नसक्या आत्मलाभरूप

सावसाः, यस्तु मूहलोपरि कुब्रो नरेन्द्रः स सकर्मपरिणामो विद्येयः, समुद्रमन्वप्रशेषस्तु मूहसानन्तमथभेषण इष्टम्यमिति । एव च
 शिवे सो सो पतनारत ।—सर्वः कथानकभास्य, भाषार्थः सुपरिरुष्टः । यथापि ते प्रबोधाय, विश्लेषणामिधीयते ॥ ३८५ ॥ एव यथा
 तेन वाक्या निर्गल वसन्त्युपाह्वयित्वा समुद्रं समासभ्य रत्नहीय विज्ञातः कृत्रिमाकृत्रिमरत्नविशेषः न कृत् काननासिपु कौतुक उ-
 शिता पूर्वलोकाः न पृथीगानि कृत्रिमरत्नानि कृत् विशिष्टरत्नमहणवाणिम्व जयासः सुन्दररत्ननिषयः भाषार्थिणा विशिष्टलोकाः पृथिव
 शोहित्य सञ्जाताः सार्धसापक इति, यथा भद्र ! मन्वयथा सुन्दरतमा वीवा निष्कन्धासांभ्यवद्दरिकवीरपथोरवीत्यानम्य ससारविद्यार
 संप्राप्य मनुष्यमात्रं कमुकर्मवथा विज्ञानान्ति हेयोपाशेषमिनाग चिन्तयन्ति य ते—“यथाऽसिद्धुर्धमसिद्ध मनुष्यमाकरो भावराजानां क-
 “एवं शिवांपसुजस्य सप्राप्तमिदमनुनाऽप्यासिः समाकृता एव महत्तरां कोटिं तप्त मुच्येऽप्याकमनुना शिवाश्रि विद्यमवरो विपाकेषु द्विप
 “ययनासिपु मसिदन्वः, समासावयन्ति य ते सर्वभोपस्य यर्ममार्गं, यतो न शिपकभ्यन्ते कुवीरिधैः न प्रवर्तन्ते कुपर्मप्रद्वे कुर्मन्ति
 “सायुषसर्ग्रीकरपकस्यप वापिम्य गृह्णति शान्तिमार्ध्वार्थकमुक्तिवयःसयमसत्ताशौचाकिञ्चनत्वप्रज्ञापर्यसन्तोपप्रसमासिकं प्रतिशेषं गुण्य
 “रत्ननिषयं भावार्धवन्ति सद्गुरुसायुसावर्तिकजन पूरयन्ति सद्गुणानामासानं संशयान्ते सकार्यनिष्पादका” इति १ । यथा य योनयन
 यय रत्नहीये शिवाय गुणशेषशिवाय कृतं शिश्चिच्छद्गुणार्थं वापिम्य केवल सञ्जावमस्य ज्ञाननाशिरुधान्त्वसन वत्परपथेन गमिषोऽन
 र्धको यतुः काको मीसिद्यानि कालेन मूयसा शिष्यस्यपि रत्नकान्ति न सिद्धिरो विशिष्टरत्नसंशय इति, यथा भद्र ! यनभारतन मन्वयतया
 सुन्दरतरप वीवाः संप्राप्य मनुष्यजन्म कमुकर्मवथा ज्ञानान्ति गुणगुण्यपरीक्ष्य कुर्मन्ति सर्वव्यवर्शनमवाप्य भावकोचितं क्रियश्रि सद्गुण-
 प्रत्युपापिम्य केवल कुर्मयत्नेन कोमस्य यदुक्तवन्तिप्रयप्राप्तस्य सञ्जापते तेषां यनाश्रिययासिपु ममत्वव्यसन वत्परपथ्याय ते गमयन्ति

निरर्थकं भूयांस काळं तथापि मीढयन्ति ते भूयसा इत्येन भावकथनोक्तिरिति चिन्त्यपि गुणरत्नकानि न विदधसि साधुधर्मसाध्यं
विशिष्टगुणरत्नसम्पत्तिरिति २ । यथा च तेन द्विधेन प्राप्तनापि रत्नधीरे विज्ञाय स्वय रत्नपरीक्षणं धारिणा परोपदेश्योन्यथा क्व विहा
रायमासिषु महत्तरं कौतुकं न विद्विष सुरत्नप्रदप्य न कश्चिवात्से वञ्चका धूर्तलोकाः गृहीयानि चिकित्शिकायमानानि काचशकजादीनि
अनिवा रेषु सुन्दरापीति बुद्धिः विश्वरत्नस्पर्शेसात्पूर्वमात्सेरिति, तथा भद्र पनवाहन ! मन्व्यतया सुन्दर ए वीणाः समासाय मनुष्यभाष
मनागुरुकर्तवया न विजानन्ति स्वय कर्तुं धर्मगुणवेषपरीक्षणं धारयन्ति परोपदेश्योन्यथा कुर्वन्ति विषयधनासिषु महत्तरं प्रतिष्ठा
न विदधसि सर्वप्रणीतसम्पत्तौर्वातं न कश्चयन्ति कुटीरिषकवञ्चकां गृह्णन्ति प्रथमद्वयाद्धारिसाररक्षितानि धन्मप्रधानतया अद्विष्टि
किञ्चिकायमानकृत्रिमरत्नगुल्यानि कुपमांनुष्ठानानि जनयन्ति तेषु सुन्दरापीति बुद्धिं वञ्चयन्ति च सद्गुरुपदेशात्पूर्वमात्सानसिषि ३ ।
यथा च तेन भूदेन रत्नधीपगतेनापि न विद्विष स्वय रत्नगुणवेषपरीक्षणं नापि प्रसिपन्न परोपदेशेन अगुसीलिते वनदेवकुलासिषोचरम
त्यन्तकौतुक विदिष्टानि सत्यरत्नानि गृहीयानि काचशकजादीनि क्वत्सेषु सद्रत्नाभिविषयः मोषिषो धूर्तलोकेन विश्वतो सिचान्त्वमात्सेरिति,
तथा भद्र ! पनवाहन कश्चापि मनुष्यमवमभक्त्यतया दूरमन्व्यतया आऽपि विद्वित्तमा वीणाः गुरुतरकर्मभराक्रान्ततया न विदन्त्येव स्वयं
कर्तुं धर्मगुणवेषपरीक्षणं नापि प्रसिपयन्ते परोपदेशेन अगुसीकयन्ति विषयधनासिषु गाढकौत्स्य सिद्धियन्ति प्रथमद्वयादीनि सन्ध्यानुष्ठा
नानि गृह्णन्ति धर्मगुल्या खानदोमयागादीनि वीणवाचोपमर्दकाटीणि क्वदुष्ठानानि कुर्वन्ति तेषु वस्त्राभिविषय मोषयन्ति कुटीरिषिकैः
धर्मे वञ्चयन्ति ते निचान्त्वमात्सानसिषि ४ । यथा च स चाङ्कं पूरयित्वा बोद्धिस्व क्वत्कलः स्वयं गन्तुकामः स्वस्थाने योग्य प्रत्याह
—यथाऽह गामिष्यामि मिय । किं वर्तते वधेति, बोन्तेनोक्तं न पूर्वैरे समाधापि बोद्धिस्व स्त्रोकान्येव मयोपाकीरितानि रत्नानि, चार-

त्याचसा; वस्तु मूर्हस्योपरि कुत्रो नरेन्द्रः स एककर्मपरिष्णामो विज्ञेयः; समुद्रमन्थप्रक्षेपस्तु मूर्हसानन्वधमवधमर्षं द्रष्टव्यमिति । एव च
 खिले भो भो पनवाहन !—सर्वः कथानकसाहस, माधार्थः सुपरिलुप्तः । तथापि ते प्रबोधाय, विज्ञेयेणाभिधीयते ॥ ३८५ ॥ तत्र यथा
 देन वाहया निर्गम वसन्त्युपाह्वयित्वा समुद्र समासाय राज्ञीय विद्यातः कृत्रिमाकृत्रिमरामविज्ञेयः न क्व काननारिषु कौण्डि
 शिला शूर्तबोकाः न पृथीयानि कृत्रिमरत्नानि क्व विशिष्टरत्नप्रद्वेषाभिम्यं कथायः सुन्दररत्ननिषयः भावार्जिवा विशिष्टबोकाः पृथिव
 बोदित्वं सजातः स्वार्थसायक इति, तथा मद्र ! मन्थवता सुन्दरवमा वीणा निष्कन्थासांभ्यवहारिकजीवराशेरतीतानन्व ससापरिष्कारं
 सप्राप्य मनुष्यसाधं कर्तुर्मंतवा विजानन्ति देवोपादेयविभागं शिष्ययन्ति च ते—“यथाऽस्तिदुर्भमनिर्वा मनुष्यमाकरो भावरत्नानां कान-
 “एवं शिर्षोपसृक्तस्य सप्राप्तमिदमनुनाऽस्माभिः समारूढा वय मद्दरुतं कोटिं तत्र गुच्छेऽस्माकमनुना विपादसि विषमवरो विपाकेषु विप
 “अपनारिषु प्रसिबन्धः, सभासाहयन्ति च ते सर्वबोधेपक धर्ममार्गं, वरौ न विप्रकर्मन्ते कुठीरिर्कैः न प्रपदन्ते कुधर्ममद्वये कुर्धन्ति
 “साधुधर्माद्दीकरूपकथ्यं वाकिन्य गृह्णति सान्निभार्थवार्त्तवसुकिण्वयःसद्यससक्यशौचाकिञ्चनत्वरत्नकाधर्मसंशोपप्रसमासिक् प्रसिधेयं गुण-
 “एतन्निषय धामर्भयन्ति साधुवसाधुसाधर्मिकवन पूरयन्ति साधुजानामात्मान सजायन्ते स्वकार्यनिष्पादका” इति १ । यथा च योग्यत
 तत्र राज्ञीये विद्यात गुणशोयनिवारण कृतं किञ्चिद्यद्वाह्यार्थं वाकिन्य केवळ संजावमस्य काननासिर्धर्शनव्यसन वल्यराययेन गमिषोऽन्त
 र्भको वदुः काको भीक्षिणानि काकेन मूयसा किबन्धसि रत्नकानि न सिद्धिरो विशिष्टरत्नसपथ इति, तथा मद्र ! पनवाहन मन्थवया
 सुन्दरवरो वीणा सप्राप्य मनुष्यबन्धम कर्तुर्मंतवा जानन्ति गुणराज्यपरीधय कुर्धन्ति सर्वद्वर्धानमवाप्य भावकोषिव क्रियसि साधुष
 मद्दव्याभिम्यं केवळ कुर्धयत्नेन कोमक वदुःकथेनिरयप्रामक संजायते तेषां पनविषयारिषु ममत्वरूपसन वल्यराययाह ते गमयन्ति

“वानां ब्रह्मादिवीचयस्य मन्त्राणां क्लृप्तसिद्धिं तपो दायकं निःसङ्गादिसन्दीहानामनागतकर्मकथपरनिवारकः सद्यसो भावको भवभ्रमणसयान-
 “भावित्रगृदिमावर्ह्याणां, तदेवमपि ज्ञानवां भववां सो मन्त्राः । केयमविद्या कोऽयं मोहः केयमात्मबन्धनता केयमात्मवैरिका केन यूय
 “गृह्यथ विषयेषु गुह्यथ क्लेशेषु सुभ्यथ वनेषु सिद्धयथ स्वप्नेषु इत्यथ यौवनेषु सुभ्यथ निजस्वप्नेषु पुत्र्यथ प्रियसङ्गेषु दृष्यथ द्विषोप
 “द्वेषेषु दूष्यथ गुणेषु नश्यथ सन्त्यागैस्सत्स्वप्नकार्येषु सहायेषु प्रीयथ सांसारिकसुखेषु न पुनर्युयमभ्यस्य ज्ञानं प्राप्नुवीत्यथ यथैतं
 “नानुशिष्यं चारित्र्यं नाशरथ तपः न क्रूरथ सयमं न सपाप्यथ समूहगुणसन्भारमाज्जनमात्मानमिच्छि, एव च सिद्धवां भववां सो
 “मन्त्रा ! निरर्थकोऽयं मनुष्यमयो सिद्धकर्मसादृशासिधानं निष्कथोजनो भववां परिश्रानाभिमानोऽपि सिद्धकर्मिव भगवदर्थनासावन, एव
 “द्वि स्वार्थवशः परमवशिष्यते, स च भवतामन्त्रत्वात्मात्मयसि, न पुनश्चिरदपि विषयासिषु सन्दीपः, तत्र सुकमेवमासिषु भवात्सा,
 “अतो शुभ्रत विषयप्रसिष्यन्थ परिहरथ स्वजनकोद्दार्शिकं विरह्यथ वतभवतममत्स्वव्यसनं परित्यजथ निःशेषं सांसारिकमन्त्रजान्त्र्याकं पु-
 “द्विष मागवर्षी भावरीषी विषय सध्यानादियुष्मत्पुत्र्यथ पूर्यथ तेनात्मानं भवथ स्वार्थसाधका धावत्समिद्धिवा भववां च य । अन्त्य-
 “वाऽस्मदुपदेशामात्रे सद्गुद्विषिकाया यूय स्वार्थव्रथा एव सर्वथा भविष्यथेसि” । अत्रिव भगवता स मुनीनामुपदेशेन यथासमुपाकन्मभगर्म-
 सुपद्यथ ते योग्यकल्पा देशचिरवा निरयं क्लृप्तं स्वचरितेन न दृशती चष्टोचराधि न कुर्वन्ति मनोतुष्यधिधानं, किं यद्वि?, प्रसिष्य
 यन्ते द्विषमिषि वत्सासुष्यथ न भाषयन्ति यथोक्तविधानेन स्वीकुर्वन्ति पारसेधरं महाप्रथ सिष्ठन्ति पूर्यन्तो शुभ्ररक्षैरात्मयानपात्रमिषि
 २ । यथा च स धारणां चिद्व्यवस्थार्थं सिद्धिं स्वत्नानगतमार्थं सदान्त्रयं ततो दृशिषं तस्यै द्विष्येन स्वयमुपासिषं तत्काश्चसककारिकं
 निवेदित्र कालवापिकौतुकसारमस्त्रावेष्टिव, यथा मन्त्रं यनवाहनं । मन्त्रकेच्यो मन्त्रसिष्यादष्टिष्यः संपूर्णगुणाः सुसाधवो यद्यत्र सत्त्वमेक-

पौळ—किं पुनरत्र कारणम्, एवो योमेवेन कथितं तदुपादानं तद्विप्रमूर्खमात्मनः। कान्तानि कुतश्च, यथा भद्र ! पनमाह न चारुत्स्या भग
 वन्तो मुनयो सूत्याऽऽप्मानं यथाऽयमप्रथमसन्तोषकान्तवर्धनवादीनां भावत्मानां निष्ठितार्थाः। अथ विगमिष्यते मोक्षकर्मणो स्तस्यान यो
 यत्कृपायां देहाविरतानां मोक्षगमनार्थमात्मव्यभिच कुर्वाणाः कुर्वन्ति यमदेवानां, ते तु निवेदयन्त्यात्मनः। स्तोत्रगुणत्वं, यतः साधयो
 सुखं यो भद्र ! मनुष्यभावे कार्थीन सर्वेषां सद्गुणार्जनं तर्हि न संपूर्णगुणा कारा यूय यथा वयम्, यतः कृपयन्ति ते देवाविरताः। सद्गु
 णगुणोपादानं तद्विप्रमूर्खमात्मनो यतद्विषयानि यु ममत्त्वव्ययत्वं, एवो यथा चारुणा योम्यं प्रसुख—यथा भद्र ! न सुखं ते प्राप्तस्य रत्नदीप
 कान्तानि कुतश्च कर्तुं चञ्चनमिदमात्मनो मद्वादिभिः। सुत्तप्रपणस्य यानासि च त्वं सुत्तानां सुखहेतुर्वा यथाप्यनादरमव हेतु कुर्वाणः
 किमारयतो वैरिभ्यश्चते !, न च विरोष्यापि ते क्रीमुकपरिपूर्तिश्चद्रं कार्थं यस्मिन्निवराणा निरर्थकं रत्नदीपागमनं, एवो भद्र ! सु च नाना
 विवेकं कृत्वा मयि सन्निहितं सुत्तजोपादानं मन्वया कार्थं यदुो मयि च्यसि, एवोऽयन्त्वविरतो योम्यः प्रक्षिपस्य चारुवपनमनुष्ठित विषय-
 नेन सञ्जातः सुत्तानां बोद्धित्वमरपेन कार्थं सापक इति, यथा भद्र ! यनमाह न मुनयोऽपि देहाविरतानेवमापद्यते, यथा “भो भद्र ! न
 “पुत्रं पुण्यात्सामवाप्ते मनुष्यभावे ज्ञानतां विनश्चानाद्युत्तरस्य कर्मयथा मयैर्नैर्गुण्यमाकलयतां कायकलिकमताविसर्वां देवयथा यौवनस्य
 “सुत्त्याप्रयागमसुरतां परयथां यीरिवस्य यमोपयस्य कुनिगक्य च्छर्वां भावयथां स्वसनर्गोहोहोरेरिपरशुनिविकसितवदृष्टनष्टतां कर्तुमी
 “एषां यतद्विषयानि मन्वव्ययत्वं चञ्चनमिदमात्मनो मद्वात्तरयो ज्ञानाविसाधनस्य ज्ञानमिदं च भद्राः यथा परिणामवाक्या विषया
 “कारणं विचक्षिण्डवानां यत्कदाचिदापि योविद्योऽभूत्सिः स कदाचिदस्यानां हेतुमूर्खमार्तरीरप्यानातां सुगतिमार्गप्रदीपो ज्ञान जनक मानसाका
 “दानां कुपोनिगार्थविषयवद्वावक्यं यदीनं सन्त्यादानमनन्त्वमनःप्रमोदानां सुखेभावेपमोक्षनिक्षेप्य पारित्र्य समपक निरन्वतरिष्वोस्व

“नातं वनासिन्धीनकमकथाकनसल्लिह वपो दापक निःसङ्गासिन्धोहानामनावाकर्मीकथरुनिवारकः सवमी भाषको भवभमणमया-
 “मासिष्ठमूरिन्मावहर्पापां, वदेवमसि आनर्वा भवर्वा भो मद्राः ! केचमसिधा कोऽयं मोहः ! केचमात्मवच्चनवा केचमात्मवैरिकावा कन यूर्यं
 “गुण्यव विपयेषु मुष्णय कळत्रेषु छुभ्यथ धनेषु सिद्धाय सज्जनेषु ह्यथ यौवनेषु पुण्यव निजस्त्रेषु गुण्यव विवसङ्गेषु ह्यथ दिवेषु
 “देशेषु वृष्यथ गुणेषु नश्यथ सन्मार्गस्सत्सप्यआटसेषु सहायेषु प्रीयथ सांसारिकसुखेषु न पुनर्युयस्यसाथ ज्ञानं नाजुसीकथथ वृथानं
 “नाजुसिष्ठथ चारिथ नाचरथ तथा न कुरुथ संयमं न सपादथथ सञ्चरुगुणसन्मारमावतमात्मानसिधि, एवं च सिष्ठथां भवर्वां भो
 “मद्रा ! निरर्थकोऽय मनुष्यभवो निष्कलमस्मादृष्टसमिधान निष्पयोजनो भवर्वा परिज्ञानाभिमानोऽकिञ्चिक्करमिह भगवदर्थनासाधन, एव
 “हि स्वार्थभसः परत्याथसिष्यवे, स च भववाभसत्त्वमात्मथसि, न पुनश्चिरायपि विषयासिदु सन्धोपः, वन्न मुक्तेवमासिदुं भवाटृष्टां,
 “भवो मुञ्चत विषयमसिष्यथ परिहरत स्वजनशेहासिक विरहयथ धनमधनममत्त्वथसतं परित्यज्यथ निःशेष सांसारिकमज्जान्माल गु-
 “हीय मातावर्ती भावदीपां विषय सस्यनानासिगुणायसञ्चय पूर्यथ देनात्मान भवथ स्वार्थसाधका भावससिद्धिवा भवर्वां वच । अन्व-
 “थाऽस्मदुपवेशाभावे सद्बुद्धिविकला यूर्यं स्वार्थभटा एव सर्वथा भविष्यवेसि” । वसिह भगवता सन्मुनीनामुपदेशथवाचुवगुणकम्भगमं
 मुषलाभ्य वे योग्यकत्या देशविरता निवयं छज्जन्ते स्वचरितेन न वदती वष्टोचराणि न कुर्वन्ति मनोबुद्ध्याभिधान, किं वदिं ?, प्रसिप
 यन्ते द्विषसिधि वत्सागुण्यनं भाचरन्ति यथोक्तविधानेन स्त्रीकुर्वन्ति पारमेश्वरं महाराव सिष्ठन्ति पूर्यन्ती गुणरत्नैरत्सयानपात्रसिधि
 २ । यथा च स चार्वाको द्विष्काभ्यर्थं सिद्धिं स्वत्नानामनार्थं वयामज्जण यथो वसिंथ सस्ये द्विष्मेन स्वयमुपासिंथ वत्काथसकलासिक
 निवेसिथ काननासिकैष्टुक्सारत्समवेष्टिथ, यथा मद्र धनवाहन् । मद्रकेरयो भव्यसिध्याट्टिथ्यः सपूर्यगुणाः सुसाधयो यदत्र सज्जनेक-

ज्ञानावाप्तिमुत्सीमन्नन्वि यथावत्तथा द्विच्छसमीपगमनमभिधीयते, तवः कुर्वन्निव ते साधवस्तेषां भद्रकथयन्मिथ्यादृष्टीनां धर्मवैयतनया मोक्ष
 गमन प्रज्ञापयन्नर्थं वेदेषु च तेभ्यो वर्धयन्निव यथा वयमपि कुर्म एव धर्मं यतोऽस्तुद्विष्टामो निवृत्तानं शुद्धमोऽपिप्रदोष वृष्टामश्चिच्छसन्निवः
 प्रयच्छामो गोमूम्निद्विरप्यादीनि क्षारयासो वापीक्षुपवहागप्रसृतीनि परिष्कयामः कन्यका इत्यादिकं कायसककाक्षिर्दानं, अन्यथा—ते
 सुसाधुभ्यो निवेद्यन्निव यथा—भो भद्रात्काः ! सुत्वेन वयमासाहे यतो भक्षयामो मांसं पिबामो मद्यं क्षत्सावयामो विधिभ्रं सुरस भोजन
 रमयासो वरक्षिणः परिष्कयामः सुकुमारोऽप्यलक्षसतानानि मानयामः पञ्चसुगन्धिबोनिभ्रं वाम्यूर्धं विष्कयामो विविधमास्त्यविठेपनैः मीक-
 यामो धननिवधं निवृत्तयामो यथेष्टवेष्टया न सद्गमो रियुगत्यं यच्छसयामो निवृत्तकीर्तिं वृष्टयामः स्वस वेशरूपतां भनुभवायो मनुष्यम
 वसारमित्यादि, वदितं ज्ञानतामिकौतुकसारमात्मभेष्टिवकथनं, यतो यथा तेन यावत्तथा कृपापरिगतवद्भवनेन द्विच्छ प्रत्यभिद्विष्टं यदुच—
 वयस्य ! वञ्चितोऽसि स्व पाणिना पूर्वकोक्तेन सुगन्धतया न ज्ञानीये विधातु यत्सुगन्धोपपटीषां, अन्यथा न मुक्तं तव कर्तुं यत्सदीपमाग-
 रतल ज्ञानतामिकत्त्वं निप्रकम्पयद्येव परमार्येन, ततो द्विच्छेन निद्विष्टं तदीयवत्सकतां कश्चितः परिक्षानादिरकं, ततो निवर्तितं का
 ननाक्षिकौतुकं, यच्छस स चारु यत्ससद्यप्य वृत्तिः सिध्यमावः, यावदपि रक्षितवस्तुदुषैः निवेदितं यत्सस्यं प्राद्वितवस्तुपाज्यतोषाय द्वि
 यत्सयावत्तथा संजातो निवृत्तयः परीक्षको यज्ञानां, यतः परिष्कय कृत्रिमयज्ञानानि क्षयमाः सत्वरत्नमहत्पोषणं वृत्ति, यथा भद्र ! धनवाहन
 सत्युत्तमोऽपि करुणापरिगतमानसाद्यानेव वदतो भद्रकथयन्मिथ्यादृष्टीनिरवमाययते, यदुच—भो भद्राः सत्य धर्मशीला मूयं कुरथ
 धर्ममात्मशुद्ध्या केवलं सुगन्धतया न ज्ञानीय वदित्येवं वञ्चितो मूयं कुप्यसंज्ञाकारैः, न सद्यु द्विच्छकर्माणि धर्मसाधनानि भवन्ति, सद्य-
 नूतव्यपगतानो द्वि भगवान् विष्टुच्छधर्मः, वदितोऽपीति च यागदोषादीनि, यत्र मुक्तं धर्मशुद्ध्या भवतामपधर्मोसेवनं, यत्सुत्तम्यं मूयं यथा

—सुरेन वयं विष्टामो यतो भक्षयामो मांसमित्यादि, एवमि मुग्धतादिभूमिवर्गेषु भवतां हास्यप्रार्थं विवेकितां, यतः “सामिद्विधाशेषापापार्थे
 “काये बलस्तु विविषयोगे लयागामिन्यां चरणानां मलःशरीरसन्धापकारितुं रात्र्याणुपद्रवेणु यायावरे यौवने सर्वव्यसनकारिणीषु स
 “म्यसु मनोवाह्विनीषवियोगे विचरन्नेषुर्वकारिषि विप्रियसम्प्रथेभो सततमागासुकं मरणे सर्वथाऽशुचिनिधाने शरीरे पुत्रकपरिणाममात्र
 “निःसारेणु विषयेणु असम्पदुःखकथपरिपूरिते जगति बर्धमानानामसुमतां कीदृश नाम सुख !, परमार्थतो दुःखेऽपि सुखविपर्ययस एव
 “महातां, कर्मजनितः क्षत्रेण विप्रमाः कारणमनन्तमभ्रप्रमथस्य, एतो भो भद्राः ! कञ्चैत्र प्राप्ते मनुष्यमर्षे सामिद्विचार्यां बर्मसात्मन्यां
 “सत्यसद्गुपदेशे स्थापीने गुणायाने प्रकटे ज्ञानादिभोग्यमार्गे अनन्त्यानन्तरूपे जीवे तस्य स्वस्वकामकथने मोक्षे ज्ञानभद्रानुष्ठानमायापथे
 “दशाने न युक्त भवतामीदृशमात्मवचनं कर्तुं” तद्विदं सन्मुनिवचनसाकार्यं दे हि तद्वदुत्सया भद्रकमव्यमित्यादृष्टयो जीवा निश्चिन्वन्ति
 तेषां भगवतां सन्मुनीनां बलसकटां कथयन्ति परिष्कानाधिक, एतो निवर्तयन्ति एतुपर्वेतेनाशमशुभभासनाविशेषा सन्तो धनविषय-
 गृहिप्रक्षिपन्त पृच्छन्ति च विशेषतो मुनिजन दे बर्ममार्गं पर्वथन्ति क्षिप्त्यमात्रं रञ्जयन्ति गुरुनापि नितयाविगुणैः, एतः प्रसभद्रवया
 गुरुवरतेभ्यो गृहसाधसोश्चिष्य साधुवसायोग्यं च प्रस्तिपावयन्ति धर्ममार्गं प्राहयन्ति षडुपार्थनोपाय महायत्नेन यदुव—भो भद्राः ! सर्वमं
 साधनयोत्पत्तमात्मनोऽभिलषन्निर्मवन्निश्चावद्विमादी कर्तव्य भवसि यदुव “शेषनीया दयालुता न विषेयः परपरिभवः मोक्यता को
 “पनता बर्धनीयो दुर्जनसंसर्गः विरहितव्याऽकीकवादिता धर्म्यसनीयो गुणानुपगाः न कार्यो यौर्धुद्विः तज्जनीयो सिध्याभिमानः
 “कारवीयः परदायभिन्नपः परिहर्तव्यो जनादिगर्भः निषेया दुःखितदुःखत्राणेच्छा पूजनीया गुरुवः बन्वनीया वैषसङ्गाः सन्माननीय
 “परिजनः पूरणीयः प्रपयिषोक्तं जनुवर्दनीयो मित्रवर्गः न भावणीयः परावर्षावो प्रहीतव्याः परगुणाः कञ्चनीय निजगुणविद्वन्धनेन

बलायापिशुकीभवन्निव षड्वाहणा द्विदशसमीपगमनमभिधीयते, एतः कुर्वन्ति ते साधवस्तेषां भद्रकथन्यसिध्याष्टदीनां धर्मवेक्षणया मोक्ष-
 गमनं प्रक्यामन्वथ, तेऽपि च तेऽथो धर्मवन्निव यथा स्वमसि कुर्मं एव धर्मं यतोऽनुविष्टामो निवन्त्यानं जुष्टमोऽभिदोत्र दद्यामच्छिबसन्निध
 प्रयच्छामो गोशूनिद्विरप्याधीनि कारयामो धापीक्षुपववङ्गागप्रधुवीनि परिषयामः कन्यका इत्यादिषु काशयकजासिर्द्वेन, अन्वथ—ते
 सुसाधुभ्यो निवेदयन्ति यथा—मो महारकाः ' सुतेन स्वसाकाहे एतो भक्षयामो मांसं विद्यामो मद्यं भाखावयामो विश्विधं सुरसं भोजन
 रमन्वामो हरक्षिपः परिरथ्याः सुकुमारोऽम्बकवसनासि भानयामः पञ्चसुगन्धिषकोन्मिषं वाभ्यूष विवसामो विश्विषमन्वविठेधनैः सीक-
 यामो पननिषयं शिष्यपामो यथेष्टथेष्टया न सहामो रियुगन्धं यथासयामो निजकीर्तिं धर्मयाम स्वस्य देवरूपतां भद्रुभयामो मनुष्यम
 बसारसिद्धासि, एषिव काननासिकौटुकसारमात्मवेष्टिदक्यन्त, एतो यथा तेन यावत्तथा कृपापरिगतवृद्धयेन द्विदश प्रत्यभिष्टिव यदुष्ट—
 बवत्स ! वशिष्ठोऽसि त्वं पापिता पूर्वलोकेन मुग्धवया न जानीये विधातु रक्षयुषयोपपरीक्षां, अन्वथ न पुच्छ एव कद्रु रत्नदीपमाग-
 रस्य ज्ञाननासिकुत्सुहसं विमज्जन्मन्वथैव परमार्येन, एतो द्विदशेन निद्विधय यवीयवत्सकटां कश्चितः परिक्रानासिरेकः, एतो निवर्षिषं का-
 ननासिकौटुकं, दृष्टम ए चारु रत्नकषणं वसिष्ठः सिष्यमावः, यावत्पि एषिववक्तुर्धैः निवेष्टिव रत्नकषणं माद्विदवत्सदुपायर्जोपाय द्वि
 दशधावया संजावो शिष्यधणः परीक्षको रत्नानां, एतः परिरत्नं कश्चिन्मरत्नानि संपन्नः सत्वरत्नपद्विषोपाय इति, यथा भद्र ! पनवाहन
 सन्त्युतयोऽपि कथय्यापरिगतमानसात्यानेव बवतो भद्रकथन्यसिध्याष्टदीनित्वमावधते, यदुष्ट—मो भद्राः सत्य धर्मधीजा यूपं जुत्थ
 धर्ममात्मदुष्ट्या केवलं श्रावयथा न जानीथ वशिष्ठेव वशिष्वा पूर्वं कथर्मकाकाकरैः, न एतु द्विदशकर्मसि धर्मसापनानि भवन्ति, सव-
 मूर्धव्याप्रधानो द्वि भगवान् सिद्धिप्रथमं, वशिष्ठोऽपि च भागवोमाधीनि, एतं पुच्छ धर्मदुष्ट्या भववामधर्मसेवनं, यत्सुन्दर्यं यूपं यथा

—मुलेन वयं सिद्धागो वदो मन्मथगो मासन्धित्वादि, यद्यपि गुणवशाच्चिन्मिभक्तमेव भवतां हास्यप्राप्यं विभेकितां, यतः “सन्निश्चिवाश्लेषापाने
 “काये वसत्सु विविधरीतेषु स्वयगासिन्धां ज्ञाप्यां मनाःक्षरीरसन्त्यापकारितु रज्जाद्युपद्रवेषु याथावदे यौवने सर्वम्बसतनकारिणीषु स
 “म्यसु मनोवाञ्छिनीष्टवियोगे विषयवैशुर्दकारिणि विप्रियसन्मथोगे सधवत्प्रागागुके मरये सर्वथाऽऽशुचिनिधाने क्षरीरे पुत्रकपरिणाममात्र
 “सिःसारेषु विषयेषु वसकम्पदुःखलक्षपरिपूरिते ज्ञासि धर्ममानानामसुभवां कीदृशं नाम सुखं ?, परतार्थवो दुःखेऽपि सुखविपर्यास एव
 “भवतां, कर्मकानिष्ठः सत्येव विप्रमः कार्पण्यनन्तरमवभ्रमपयस, यतो मो भद्राः ! कृच्छ्रेण प्राप्ते भद्रुप्यमभे सन्निश्चिवायां धर्मसामर्थ्या
 “सुलकमुपदेशे साधीने गुणाधाने प्रकटे ज्ञानासिगोक्षमार्गे जनन्तानन्तरूपे जीवे वस्य स्वरूपकायकथने मोक्षे ज्ञानमदाद्युष्ठानमात्रापदे
 “वृष्टामे न युक्त भवतामीदृशमात्मवञ्चन कर्तुं” वन्निव सन्मुनिवचनमाकर्ष्यं ते द्विवह्रदुत्था भद्रकमप्यसिध्याष्टधो जीवा सिध्दिवन्ति
 येषां भगवतां स मुनीनां वस्तुलवां ज्ञापयन्ति परिश्रानातिरेकं, यतो निवर्तयन्ति यदुपदेशेनावाप्तशुभवासनाविशेषा सन्तो धनविषय
 यद्विप्रसिद्धन्व पृच्छन्ति च विषेयसो मुनिस्तत्र ते धर्ममार्गं धर्मयन्ति सिध्दमात्रं रञ्जयति गुरुनसि सितयासिगुणैः, सत प्रसन्नहृदया
 गुरुवस्तोभ्यो गृहकावस्थोपिठ सायुषशायोग्य च प्रसिपावयन्ति धर्ममार्गं प्राह्वयन्ति यदुपास्येनोपाय महायज्ञेन यदुवृ—भो भद्रा ! सद्धर्मं
 साधनयोन्वत्समात्मनोऽभिलषन्निर्मन्त्रिवावसिध्दमार्गो कर्तव्य भवसि यदुव “सेवनीया वयालुवा न विषेयः परपरिमवः मोच्छन्त्या को-
 “पनवा धर्मनीयो दुर्जनसंसर्गः विरहितव्याऽऽकीकवाशिवा धन्यसनीयो गुणानुरागाः न कार्या यौर्वैशुद्धिः तज्जनीयो सिध्द्याभिमानः
 “वारणीय परदापभिक्षापः परिहर्यन्वो धनासिगर्भः निषेया दुःखिस्यदुःखप्रार्थेच्छा पूजनीया गुरवः धन्वनीया वैषसङ्गाः सन्माननीयः
 “परिधानः पूरणीयः प्रणयितोक्त धनुर्वर्तनीयो सिद्धधर्माः न भाषणीयः परावर्णवायो प्रसीतव्या परगुणाः कृञ्जनीय निजगुणविकल्पनेन

“स्यर्धंस्वामयीयोऽपि सुकृत् मस्तिवन्म्य परार्धं सभापयीमः प्रथम विशिष्टलोकः अनुभोदनीयो चार्थिकजनः न विषयं परमार्तोर्ध्वदृत् मस्ति
 “एवम्य सुवेपाचारैः”, एवो मस्तिवन्ति मन्वतां सर्वशोपन्नसदमार्तुष्ठानभोन्मता, एव च “गृहस्यै सन्निः परिहृतव्योऽकल्पनाप्यभिन्नयोग
 “सेस्तिवन्मस्ति कल्पनाप्यभिन्नो न कल्पनीयोपिस्तिवन्तिः अर्थेस्तिवन्म्यो लोकात्मनांः माननीया गुरुसदस्तिः मस्तिवन्म्यमेवचक्षीः प्रवर्तिवन्म्य
 “दानादौ कर्तव्योधारूपजा मगसतां निरुपपीयः सागुस्तिशेषः शोवन्म्य सिधिनो धर्मशास्त्र भावनीय महापत्नेन अनुष्ठेयस्वार्थो विधानेन
 “अननकम्बनीय क्षेत्रं पर्वशोषनीयाऽऽपस्तिः अन्वकोकनीयो सत्सुः मस्तिवन्म्यं परलोकप्रधानैः सेस्तिवन्म्यो गुरुजनः कर्तव्य योगपदुस्वर्त
 “स्वापनीय च्छापानि मानसे निरुपयिषन्म्या धारणा परिहृतव्यो विधेयमार्गः प्रवस्तिवन्म्य योगगुह्यौ कारयिवन्म्य भगवद्गुह्यनविभन्नादिक
 “अन्वनीय सुवनेष्वप्यन कर्तव्यो मङ्गलमपः प्रस्तिपचक्ष्यं च्छुःधारण्य गार्हिवन्म्यानि रुक्ठवन्मि अनुभोदयिवन्म्यं कुप्राक पूजनीया मन्वदेवताः
 “शोवन्म्यानि सवेष्टिवानि भावनीयमोक्षार्थं वर्तिवन्म्यमुपमन्वोतेन” एवो मस्तिवन्ति मन्वतां सागुपमार्तुष्ठानवावन्ता । एवः “कृत्वपद्विर
 “म्यरक्षसङ्कल्पनां पररक्षमोक्तिभिर्मांभुनिभिः सन्निर्भन्निरेपवेवनीया मद्दण्डिष्ठा विधेया वस्तुवस्त्वदिष्ठासा सुगपीयः स्वपरवचक्षे
 “स्तिना परस्तिवन्तिरेत परास्यवेस्तिना पथार्थामिमानेन गुह्या सन्मक् सन्मन्म्यः प्रयोक्तव्यो गुरुविनयाः अनुष्ठेया विधिपरता कर्तव्यो
 “म्यकळीनिपथासादौ वन्मः अनुपाकनीयो क्वेष्ठकर्मो मज्जनीयोपिष्ठासन्नस्तिव्या द्वेयो विक्रवास्तिविधेयः शीवनीया भावसारगुपयोगप्रथा
 “नवा सिधुपीनोऽयं मन्वप्यस्तिविः भावराधीया शोपपरिष्पस्तिः मस्तिवन्म्य सन्म्यमन्वान्तिरराथां कार्यं मनःस्यैयं न विधेयो कान्तर्दुस्वेकः
 “नोपस्वसनीयास्वस्वताः परिल्लाभ्यो विष्वाहः परिहृत्यमगुह्यदुस्तिमेवकरणं न विधेयः कृपाये द्वास्वनिधोगः” एवो मस्तिवन्ति मन्वतां पात्रवा
 श्चुमया गुप्यमानां विपद्दवदी क्षमधीः स्वाभयो भावसन्मर्दा, एवः संवन्तिवन्त्ये मन्वसागुपरि सप्रसादा गुरवः संप्रदापयिष्यन्तिव सिव्या

स्वसारणि प्रवर्धियन्ते भवतां सुभूपाश्रयणप्रद्वेष्यत्परणोद्वापोहृत्स्वामिनिवेशाः प्रकृष्टाणा इति । तथा “अनुशीलनीया भवन्निरासेवना
 “शिक्षा समाश्रयणीया प्रत्युपेक्षणा भवनीया प्रमार्जना सास्त्रीभावमानोत्थया भिक्षाचार्यो प्रसिक्त्वपीथेर्यापक्षिका वातव्याऽऽकोचना
 “शिक्षणीया निर्वोपमोक्तवा विवेशा भावनपरिकर्मणा अनुष्ठेयाऽऽसिद्धी शिखारक्षार्थं निरीक्षणियाः स्वच्छिन्नभूतस्यः कर्तव्यं समस्यो
 “पाथिबिहृद्भाषयत्क प्रवर्धितव्य एवागतं काकप्रद्वेष्ये व्याभाषव्यः पञ्चद्वेष्यः स्थाप्यायः एवेवमभ्यसनीया प्रसिद्धिनिकिया पाकनीयः पञ्च
 “द्वेषोऽप्याचारः आसवनीये चरणकरवे अज्ञाद्गीभावमानोपोऽप्रभावः स्यादव्यमत्युपविहारितया” एवो भवियसि भवतां मोक्षगमनप्र
 क्षणो गुणसम्बोद्धः, एवेवं वे मगदन्तः सन्मुनयो वृक्षंयन्ति वेत्यः सदुपाार्जनीयस्य, एवस्ते एवुपेक्षेन भद्रकमव्यसिप्यादृष्टयः सञ्जा
 यन्ते शिष्यव्याः भवन्ति परीक्षका भावत्प्रानां विद्वयन्ति कुपमासेवन रमन्ते सदुपोपावाने एवसि च—यथा भो भो भद्ररक्षाः ।
 अयायहेतुभिर्भोगीर्पूर्वाकारेण वीर्यिकैः । एतायन्त वयं कालं, एधिता मोहदोषवतः ॥ ३८६ ॥ अयुना बोधिता धन्यैर्भवन्नि
 रसिक्तसद्यैः । यथाऽऽसिद्ध करिव्यागो, नायाः ! सर्वं पुरोस्वितम् ॥ ३८७ ॥ अयोपहृष्टिवा वाक्यैः, साधुमिस्ते मनोहरैः । यथोपसिद्ध
 कुर्वाणा, जायन्ते स्वार्थसाधकाः ॥ ३८८ ॥ ३। यथा च स चार्जरो भूहसमीप कुव गमनार्थमाभक्षय, मूहेनोक—यपस्य ! किं गतेन
 करिव्यसि ? रमणीभवमसि च दीपं, वयाद्धि—एवय एवय मूषितसि च यथास्वोर्विराजि च एहोयानैर्भण्डि च सरोवरैः कमनीयं शिवालय-
 यमैः सुहृदीय सुगापिपुष्पभरत्त पुराभिर्नराभिस्त्रिभुवणीयं सुन्दरलोकयोगेन एव च मानसिन्वा सुचिरं सुख पञ्चास्वसानगामन
 करिव्यागो, न च सं गमन रोचते, भुव च मयाऽसि बोधित्य वर्वते, एवो वसिष्ठं वत्काषककाश्रिपूरित चारोः, अनेन संभावा चारो
 कृष्णा, एवस्वस्योपेक्षो यथा—न गुह्यं वे काननासिद्धौगुह्यं कुर्यान्ति च स्वया गृहीयानि रक्षजुन्वा वरपरित्यज्य सिन्धामूषि एहोप

“कर्तव्यमपीयोऽपि सुकृतं मस्तिरस्य परार्थं समापनीयः प्रथमं विशिष्टलोकः अतुमोदनीयो धार्मिकजनः न विषयं परममोदपुन्यमपि
 “एतन्न सुशेषान्तैः”, एवो मस्तिरसि मत्तं सर्वमोपकृतमार्तुष्ठान्तरोन्मत्त, तन्न च “एहस्यै सन्निः परिहर्तव्योऽकृत्यापमिन्नयोगाः
 “सेवितव्यमपि कृत्यापमिन्नपि न कर्तव्योपिचस्तिः अथेष्टिरन्वो लोकमार्गः माननीया गुरुसदस्तिः मस्तिरस्यमेतन्नचैः प्रवर्तितव्य
 “दानार्थे कर्तव्योत्तरपूजा मगतं निरुपनीय साशुक्षिप्तैः मोतव्य विधिना धर्मशास्त्र भावनीय महापद्मेन अतुष्टेयकादर्प्यो विधानेन
 “प्रवक्तव्यनीय धैर्यं पर्यालोचनीयाऽऽप्यसिः श्रवणोक्तनीयो वस्तुः मस्तिरस्यं परलोकप्रधानैः सेवितव्यो गुरुजनः कर्तव्य योगपददर्शनं
 “आपनीय सद्रूपमि मानसे निरुपयितव्या धारणा परिहर्तव्यो विज्ञेयमार्गः प्रवर्तितव्य योगपुष्टौ कारयितव्य मगतमृदन्निन्व्यासिक
 “केवलनीय सुवनेष्टव्यन कर्तव्यो महकस्यः प्रस्तिपचक्यं अतुःकारण गार्दिव्यानि सुकृत्यापि अतुमोदयितव्य कुसल पूजनीया मत्तवैवताः
 “मोतव्यानि सवेष्टियानि भावनीयमीश्वर्यं वर्तितव्यमुत्तममार्तव” एवो मस्तिरसि मत्तं साशुधर्मार्तुष्ठान्तवाक्यतवा । एतः “कृतवर्द्धिर
 “म्वरुत्तसङ्गयोगे परवृत्तमोक्तिमिर्माशुनिभिः सन्निर्भक्तमिरुत्तसेवनीया मद्रव्यशिक्षा विज्ञेया वस्तुवस्तुव्यक्त्यासा मुगापीयः एतएतव्यवै
 “मिना परवृत्तनिरवेन परवृत्तमोक्तिना यथाधीमिमानेन गुरुया सन्पद् सन्पत्तः प्रयोक्तव्यो गुरुस्तिनयः अतुष्टेया विधिपराता कर्तव्यो
 “मप्यव्योक्तिपथाभाषी यन्नः अतुपाक्यनीयो व्मेष्टक्यो मजनीयोचित्वास्तनक्तिव्या देयो विकथारिविज्ञेयः क्षीक्यनीया मातृसात्तुपयोगप्रथा
 “अतए शिष्टपीयोऽस्यं मवपमिभिः भाषारपीया गोपयमिष्वादिः मस्तिरस्य सन्पत्तानस्तिरराथां कार्यं मतःधैर्यं न विज्ञेयो ज्ञानकर्तुस्सेका
 “मोपवृत्तनीयमत्तव्याः परित्याग्यो विचारः परित्यर्जनमुत्तुष्टिमेष्टकरणं न विज्ञेयः कुपाने क्षास्त्रनियोगः” एवो मस्तिरसि मत्तं पात्रवा
 श्रुमता गुण्यमानां विपद्रवपी क्षमधीः क्षामयो यावत्सन्पदा, एतः संज्ञनित्यन्ते मवसाशुपरि एतसावा गुरुवः संवर्षापयित्यन्दि सिद्या

मत्साराणि प्रवर्धियन्ते मद्यतं ह्युत्पाभक्षणमहृण्यारणोद्धारोद्धारस्वामिनिवेशाः प्रभ्रागुणा इति । तथा “अनुष्ठीकनीया मन्त्रिभिराशेषना
 “सिद्धा समाधरणीया मत्सुपेक्षणा मन्त्रनीया प्रमार्त्तना स्वात्स्नीमावमानोचक्या भिक्षाधर्मा प्रसिक्कमपीशेर्थापथिका धारव्याऽऽजोचना
 “सिद्धापीना निर्योपमोक्षनता विधेया भाजनपरिकर्मणा अतुष्टेयाऽऽगानिकी विशारस्वर्था निरीक्षणीयाः स्थाण्डिकभूमयः कर्तव्य समस्तो
 “पाथिमिभिरुत्पाभरण्यक प्रवर्धितक्यं पथगामं काउमहृणं आभाषक्यः पञ्चविधः स्थाप्यायः श्रेषमभ्यसनीया प्रसिद्धिनाम्निका पाकनीयः पञ्च
 “विधोऽप्याथारः आसेवनीये वरपकरणे ब्रह्माहीमायमानोयोऽप्रमावः स्वावक्यमस्तुप्रथिविरितया” एतौ भस्विप्यसि भवर्था मोक्षनामनप्र-
 वणो गुणसन्वोदः, एतेषु वै मगन्नन्व सन्मुनयो बर्धयन्ति शेष्यः सदृणार्जनीपायं, एतस्वै तदुपवेक्षेन मद्रकमभ्यसिप्याहृष्टयः संजा
 यन्ते विश्वधणाः भवन्ति पटीक्षका मन्त्ररक्षानां विरहयन्ति कुषमार्सेवन रमन्ते सदृणोपादाने बवन्ति च—यथा भो भो भद्रारकाः ।—
 मपायहेसुभिर्भोगैर्भूर्वाकारेण वीर्षिकैः । एतापन्त पय कालं, पथिता मोहदोषतः ॥ ३८६ ॥ अयुना बोधिता यन्मैर्भवन्नि
 रसिबलसकैः । यथाऽऽसिष्टं करिष्यामो, नाथाः ! सर्वं पुरोविद्यम् ॥ ३८७ ॥ अयोपहृदिषा वाक्यैः, साधुमिस्ते मनोहरैः । यथोपदिष्ट
 कुर्यात्वा, ज्ञायन्ते स्वार्थसापकाः ॥ ३८८ ॥ ३। यथा च ए चारागौरो मूढसमीप कुव गमनार्थसामञ्जस्यं, मूढेनोक्तं—ययस्य । किं गतेन
 करिष्यसि ? रमणीयवमसिद्धं दीपं, तद्यदि—मद्य पद्य मूर्धिवसिभ्य पद्मस्योर्विद्यसिचि एतौथानीर्नाम्निकव सरोवरैः कमनीयं विशारया
 यमैः स्फुरणायं सुगन्धिपुष्पमरत्नपुराभिर्वनयाभिर्मिष्ठपणीय सुन्दरलोकयोगेन वदन् मानसित्वा सुषिर्दं सुख पद्मालस्ससानगासन
 करिष्यामो, न च मे गमन रोषते, सुतं च ममाऽसि बोधित्य वर्धते, एतौ दर्शित धत्कापक्षककारिपूरितं चारोः, अनेन सन्नाता चारोः
 करुणा, एवमस्तोपवेष्टो यथा—न पुक्तं वै कानतानिकौण्ड कुरन्तानि च स्वया गृहीयानि रम्यपुञ्जा वत्परित्यज्य सिन्धामूनि गृह्यथ

“कार्तव्यमणीयोऽपि सुकृतं भवितव्यं परमर्षे संभारणीयः प्रथम विशिष्टकोकः अनुमोदनीयो धार्मिकजनः न विषयं परममोक्षपटुं भवितव्यं सुदेवाधरैः”, एते भवितव्यं भवतां सर्वप्रोपन्नसदस्युद्योगोन्मत्ता, एव च “गृह्यैः सन्निः परिहर्तव्योऽकृत्यापमिप्रयोगः
 “संवितव्यानि कृत्यापमिप्रोपि न कृत्नीयोपिचिद्विद्विः अपेक्षितव्यो कोकमार्गः मातनीया शुरुसद्विः भवितव्यमेतत्तथैः प्रवर्तितव्यं
 “दानार्थे कर्तव्योदारूप्या मगवतां निरुपनीयः साधुविशेषः भोतव्यं विधिना परमार्थात् भावनीय महायत्नेन अनुष्ठेयस्वार्थो विधानेन
 “सर्वकर्मनीय धैर्यं पर्यालोचनीयाऽप्यसिः स्वलोकादीनां सत्युः भवितव्यं परलोकाधीनैः सेवितव्यो शुरुजनः कर्तव्यं योगपटुत्वात्
 “आपनीय स्यापि मानसे निरुपयितव्या धारणा परिहर्तव्यो विद्वेषमार्गः प्रवृत्तव्यं योगगृह्यै कारयितव्यं मगवदुत्तमिभ्यस्विक
 “केवलीय सुवनेसर्वजन कर्तव्यो मङ्गलजपः प्रतिपद्यं चतुःशरणं गार्हितव्यानि शुक्लानि भद्रमोपयितव्यं कुसल पूजनीया मन्त्रदेवता
 “जोतव्यानि सवेष्टियानि भावनीयमोक्षार्थं शीतव्यमुद्यमकातेन” एते भवितव्यं भवतां साधुधर्मानुष्ठानभाजनता । एतः “कुतवद्विर
 “न्यरासन्नानामै परस्वभोजिभिर्यासुभिरिभिः सन्निर्भवन्किरासेवनीया मह्यधिष्ठा विधेया वस्तुतस्वविधासा सुगणीय स्वपरवज्वरे
 “मिना परद्विचिरेतेन पराशयवेदिना यथाश्रीभिमानीन शुरुया सन्मह् सन्मन्वः प्रयोक्तव्यो शुरुचिन्तयः अनुष्ठेया विधिरता कर्तव्यो
 “मन्त्रकीनिषयाद्यार्थे यज्ञः अनुपाकनीयो क्वेष्टकर्मो मन्त्रनीयोपिवाद्यनक्रिया द्वयो विधयस्विधेयः कीर्तनीया माससात्पुपयोगप्रया
 “नता विधयार्थोऽप्य मन्त्रविधिः आशरणीया शोचपरिणतिः भवितव्यं सन्मन्त्रान्तिसरसायां काय मन्तःशैर्यं न विधेयो कान्तर्गुत्सेकः
 “नोपसन्तीयाकाशकाः परिक्रान्तो विवाहः परिक्रान्तमस्तुदुत्तमेककर्मं न विधेयः कुपाने शाकनियोगः” एते भवितव्यं भवतां पात्रता
 शुरुयथा शुष्कानां निमग्नपरी कर्मार्थः स्वाभयो माससम्पदां, एतः संवितव्यं भवतांशुपरि सप्तसाद्या शुरुयः सप्तदापयितव्यं विद्या

मत्तारामि प्रवर्धित्वन्ते मन्वतां सुभूपाभरणप्रवृत्तयारणोद्देशोद्देशाभिविधेयाः प्रकृत्युपा इति । तथा “अनुशीकनीया मन्वन्तिपार्श्वेनना
 “सिखा समाचरणीया मत्सुपेक्षणा मन्वनीया प्रगार्श्वना सात्स्थीमावमानोवन्त्या मिधाचर्या प्रसिद्धमपीयेर्नापयिका वावन्त्याऽऽम्बोचना
 “सिखणीया निर्वोपमोचनवा शिवेया भाजनपरिकर्मणा अगुठेयाऽऽसिकी विचारचर्या निरीक्षणियाः स्वच्छिन्नभूगमः कठंभ्यं समथो
 “पादिसिद्धमन्वदयक प्रवर्धितम् यन्मार्गं काव्यार्थं वाप्रावन्त्यः पञ्चसिख साध्यायाः सर्वेवमन्वसनीया प्रसिद्धिनिकिञ्जा पाकनीयाः पञ्च
 “शिवोऽध्याचाराः भावेननीये वरपकरणे जङ्गलीयावमानोयोऽप्रमायः सावधमत्सुप्रविहारितया” सर्वो मन्वित्यसि मन्वतां मोक्षगामनम
 ब्रयो गुणसन्तोहः, सर्वे वै मन्वन्तः सन्तुनयो वर्ययन्ति वेत्यः सद्गुणार्जनीपाय, वरस्ते वरुपवेक्षेन मद्रकमन्वमिध्यादृष्टयः सया
 एन्ते शिवस्ययाः मन्वन्ति परीक्षका भावरत्नानां विरहयन्ति कुपनोसिबन रमन्ते सद्गुणोपादाने वदन्ति च—यथा को भो महारकाः ।—
 मयापहेतुभिमर्गिर्बुर्ताकारेण सीर्षिकैः । एतावन्तव वयं काठं, धाडिता मोहदोषतः ॥ ३८६ ॥ अथुना बोधिता धन्वीर्भवन्ति
 रसिषत्सद्वैः । यथाऽऽसिधं करिव्यामो, नाथाः । सर्वं पुरोद्विष्टम् ॥ ३८७ ॥ यथोपवृद्धिवा पाक्यैः, साधुमित्से मनोहरैः । यथोपसिद्ध
 कुर्वाणा, भावन्ते सार्धसायकाः ॥ ३८८ ॥ ३। यथा च स चावर्गो मूहसमीप क्व गमनार्थमाम्बल, मूढेनोक्त—ययस्य’ किं गवेन
 करिव्यसि ? रमणीयवमसिद्ध हीय, यथाहि—पश्य पश्य मूयिवसिद्ध पञ्चरूपवैदिराशिव गुरोयानैर्मन्वितं सरोवरैः कमनीयं विशारा
 रयैः सुहृथीयं सुगन्धिपुष्पमरत्नसुपाभिर्वनपाशिमिरमिच्छपणीयं सुन्दरलोकयोगेन वदन्न मानयित्वा सुचिन्तं सुख पद्मात्स्वस्थानामभव
 करिव्यामो, न च मे गमन रोचते, सुख च मयाऽपि बोधित्व वर्धते, सर्वो वर्यिव वरकायककलासिपूरिव चारोः, भनेन सयावा चारोः
 कल्पना, वृत्तकलोपर्येसो यथा—न पुच्छं वै काननासिकौण्ड कुरन्नासि च स्वया पृहीयन्ति रसद्रुवसा वतपरित्यक्त मिथामूनि गुराण

सुखास्ति देवां देव कस्यच, वरः प्रद्विष्टो मूढः प्राह च—नाह यास्मासि गच्छ त्व यत्र प्रहृद्योऽसि, मित्रमेव न भवसि स्व म यस्त्व
माभक्तीनानि भास्वरत्नानि वृष्यसि वक्र मे दावकस्त्रीः पुनः कृपयोपवेक्षानतोपथो नियाकवन्नाहः, अनेन सञ्चारभारोऽपक्रापनीयो-
ऽपसिञ्चि निम्नया, वशा भद्र ! पन्नाह्नत चारुकन्त्या भागवन्तो मुनयो मूढस्यानीयभ्यो दूरभन्धेभ्योऽपभ्येभ्यो वा यदा धर्मोपरैकापम
मिमुस्तामीभवन्ति वदा देवां वरासमीपगमनमभिधीयते, वरः कुर्वन्ति से सद्धर्मैर्यानया मोक्षगमन प्रसि वद्दामध्व, वरस्ते मूढकन्त्या
अन्तरः सस्तेवभाञ्चवीर्यम्—मदुव सो मोः भ्रमणकाः ! किं तेन यीत्माकीर्जेन मोक्षेण न प्रयोक्तं ? , भवतामप्यसमेव वत्र गमनेन,
वशाहि—न वत्र ज्ञाप नो देव, न विज्ञासा न मूढयः । न द्विभ्यः प्रियसयोगो, न कान्वा कमथेभ्यः ॥ ३८९ ॥ न भाप्य सखि
भस्म, न गीठ नाधि नर्तनम् । न ह्यल ह्यल बौष्माकः, स मोक्षो मनु पन्थनम् ॥ ३९० ॥ अस्मन्वरमपीयोऽपमस्माक प्रशिभासते ।
सदा संसारविद्याद्विषाङ्कारविषाभकाः ॥ ३९१ ॥ यथोऽत्र सन्ति ससारे, स्याथ देव विमूढयः । विज्ञासा भूप्य नाथ , कावदाः
पराकोचनाः ॥ ३९२ ॥ पयोष्ठेष्टान्तरित्, गीठ नृत्त विलेपनम् । विषाठे सर्वमेवात्र, सपूर्वं सुकसापनम् ॥ ३९३ ॥ अतो विमुष्य
संसारं, सुकसत्प्राप्तूरितम् । सो मोः भ्रमणका ! मूढ, न मोक्षं गन्तुमर्हथ ॥ ३९४ ॥ वदतं मोक्षवादेन, संसारे सुन्दर स्थिति ।
मानयित्वा सुकं द्विभ्य, पद्मान्तोक्षे गमित्वा ॥ ३९५ ॥ पद्म सद्धर्मवादेऽयं, भवतां मन्तसि क्षितः । अस्माकमपि सोऽस्त्येव, कि
मूढ धर्मगर्विषाः ! ॥ ३९६ ॥ वशाहि—मूरिमिर्मद्विरेड्जानीः, शूकरोऽत्र निपासिथैः । कुमेरे चरिक्कादीनां, वय रुधिरवर्षणम् ॥ ३९७ ॥
गोभेभमभयमेवं च, नरमेवं वशाऽऽवकैः । कुर्मो यागं चतुर्मेव, मूढसद्भावमर्दनम् ॥ ३९८ ॥ कुयोनिवर्तिनः सत्त्वात्, निःशेषान् दुःख
पीडितान् । हत्वा हत्वा वयं दुःखान्तोषयामः कृपापराः ॥ ३९९ ॥ पापकर्म पीनसद्भाव, मारयित्वा द्विने द्विने । मत्सावारिवत्तत्र च,

प्रपञ्चामो मयेककथा ॥ ४०० ॥ इत्येवमाक्षिभिर्धर्मैः, कथञ्चित्तथा वयम् । भावत्कलास्य धर्मस्य, न सति एत कुम्हरे ॥ ४०१ ॥ व
 निव मूढकल्पानामसक्यानां प्रभाषितम् । आकल्पं मुनयो वीर्य, ज्ञायन्ते करुणापराः ॥ ४०२ ॥ एतस्ते एतद्योगार्थमित्यभाषयते
 एव । भो भद्रा ! नैव युक्तोऽयं, भवतां भवविभ्रमः ॥ ४०३ ॥ “एते हि योगा नागानां, योगा इव सुधारणाः । पर्यन्तकटुकाः पर-
 “पास्तीव्रसङ्घर्षवर्जनाः ॥ ४०४ ॥ नार्थोऽनार्था कृशाकार्याः, सर्वमायाकरणिकाः । विकारसन्तुल्यसङ्घीरविक्रमोकाया विहम्बताः ॥ ४०५ ॥
 “मोक्षस्तु भद्राः सततमननवानभ्यस्तुन्वराः । जीवसात्मक्यवस्थान, निःशेषशेषवर्जिताः ॥ ४०६ ॥ मनुष्यमममासाध, एष मुक्त भवा
 “एशाम् । त्वाप्येयविकारासिक्कौमुकेनास्यवचनम् ॥ ४०७ ॥ एतेषु सत्य भोगेषु, कसिचिदितभाषियु । मा मोक्षमार्गमुत्सृज्य, गच्छ-
 “वानन्तके मये ॥ ४०८ ॥ धर्मानुष्ठानमुज्ज्या न, यस्मिन् मारणासिकम् । नूनं कुरथ एत्याप, सर्व संसारवर्धनम् ॥ ४०९ ॥ कुशाख
 “कारमोहेन, मा कुरुष्वमयेदक्षम् । अहिंसायास्यक धर्म, कुरुष्व दोषसूदनम् ॥ ४१० ॥” अथेदस्य मुनीनां वे, ज्ञाप्यमाकल्पं पेशकम् ।
 मूढकल्पा जनास्तूर्ण, प्रह्वेयं पान्ति पापिनः ॥ ४११ ॥ इवन्ति च एतो वष्टा, भो भो क्षमण्यका ! वयम् । शिक्षणीया न मुष्माभिर्याव
 याव यथाऽऽयावाः ॥ ४१२ ॥ भोगाभिनन्द्य पापिष्ठा, धर्म ज्ञास्यभियेवितम् । एतो नो वैसिका नून्य, नेष्यामोऽन्वकमान्दिरम् ॥ ४१३ ॥
 ईदृशोऽपीह सद्धर्मो, यद्यथं वो न रोषते । एतोऽहं मुष्मदीयेन, धर्मेषु पुरुषावमाः ! ॥ ४१४ ॥ निवेदयत सद्धर्म, निजेभ्य भ्रमणा
 वमाः । धार्तमीषजनकेभ्यो भो, न त्यज्याक प्रयोजनम् ॥ ४१५ ॥ सस्मिन् मूढजनानां, धाप्यमाकल्पं साधव । श्रुयुः करुणया याव
 श्रुयो धर्मस्य क्लृप्तम् ॥ ४१६ ॥ एतदे निवर्तं कुम्हा, दृष्टीष्ठा रज्ज्वोचनाः । गाढप्रहारवानापी, प्रवर्तन्ते न संस्रव ॥ ४१७ ॥ एत-
 ष्टाहस्य वीर्य, मुनयो मूढचेष्टितम् । निश्चिन्वन्ति निजे चित्ते, नैवे साध्याः कथञ्चन ॥ ४१८ ॥ एतस्ते साधवस्तेषामुपेक्षां कुर्वते

सुखाणि तेषां श्वेदं समुप, तवः प्रविष्टो मूढः प्राह च—नाह वासासि गच्छ स्व यत्र मूढयोऽसि, मित्रमेव न भवसि स्व न यस्तत्र
मानकीनासि भास्वरत्नानि रूपयसि भद्र मे तावकरत्नैः पुनः कृपयोपदेशानोषथो निराकृतभाह, अनेन सज्जातभारोऽप्यथापनीयो-
ऽयमिति निम्नय, तथा भर' पतनान्न चारुकल्पा मगावन्तो मुनयो मूढजानीपथ्यो दूरमभ्येभ्योऽभ्येभ्यो वा यथा धर्मोपदेशापम
भिमुखीमवन्ति यथा तेषां तत्रत्वमीपगमत्तमभिधीयते, तवः कुर्वन्ति ते सदस्यैरेषानया मोक्षगामन प्रसि तदामकथ्य, तवस्ते मूढकल्पा
जन्तवः तस्त्वेषमाजशीरन्—मदुष्ट भो भोः भ्रमणकाः' किं तेन योऽप्याकीर्ण्येन मोक्षेण नः प्रयोजनं?, भवतामप्यसमेव तत्र गमनेन,
यथाहि—न तत्र काथ नो पेशं, न विज्ञासा न मूढयः । न द्विष्यः प्रियसयोगो, न कान्ताः कर्महेतुष्या ॥ ३८९ ॥ न भाष्य सखि
ब्रह्म, न गीठ नासि तर्तनम् । न ह्यस्य ह्यस्य योऽप्याकः, स मोक्षो मनु पत्यनम् ॥ ३९० ॥ भवन्तरमणीयोऽयमस्माक प्रक्षिभासते ।
यथा संसारविकारविकारविकारविकारकः ॥ ३९१ ॥ यतोऽत्र सन्ति ससारं, तथा येय विमूढयः । विज्ञासा मूष्य नाय, कामराः
पथाकोचनाः ॥ ३९२ ॥ यथोष्ठयोऽप्यारित्य, गीठ नृत्यं विधेयनम् । विषाते सर्वमेवान्न, सपूर्णं सुखसाधनम् ॥ ३९३ ॥ अतो विमुष्य
संसारं, सुखसम्भारपुरिषम् । भो भोः भ्रमणका! पूय, न मोक्षं गन्तुमर्हस्य ॥ ३९४ ॥ सर्वं योषयादेन, संसारे सुन्दरा स्थितिः ।
मानयित्वा सुखं द्विष्य, यथात्मोक्षे गतिभ्यथ ॥ ३९५ ॥ यत्र सदस्यैर्वायोऽयं, भवतां मनसि स्थितः । अस्माकमपि सोऽप्येव, किं
पूय धर्मगतिगा ? ॥ ३९६ ॥ यथाहि—मूरिभिर्मन्दिरेऽङ्गागैः, शूकैश्च निपासिथैः । कुम्भे चण्डिकादीनां, वय रुधिरवर्षणम् ॥ ३९७ ॥
गोमेघमन्धमेघं च, नरमेघं वशाऽऽम्बकैः । कुर्मो यानं चतुर्मेघं, मूढसङ्घातमर्दनम् ॥ ३९८ ॥ कुपोनिवर्तिनः सस्वान्, निःशेषान् दुःख
धीरिवान् । ह्यथा ह्यथा भयं तु पाप्मोषयामः कथापयः ॥ ३९९ ॥ पापकर्मां वीषसङ्घात, मारयित्वा त्रिने त्रिने । मांसावारिवसत्र च,

प्रवच्छामो यथेच्छया ॥ ४०० ॥ इत्येवमादिभिर्धर्मैः, कृत्स्नवथा वयम् । भावत्कत्वात्स धर्मस्य, न तस्मिं वद कुर्महे ॥ ४०१ ॥ व
 सिद्धं मूढकल्पानामसम्भारानां प्रभाषितम् । भाकल्प्यं मुनयो वीर्य, ज्ञायन्ते कथणापराः ॥ ४०२ ॥ वदस्ते वदन्वोवाग्धर्ममित्यभात्तव्यते
 वदा । सो भद्रा । नैव युक्तोऽय, भद्रवां भद्रविभ्रमः ॥ ४०३ ॥ “एते हि भोगा नागानां, भोगा इव सुधारुणाः । पर्यन्तकटुकाः पा
 “पाप्मीप्रसंक्षेपधर्मनाः ॥ ४०४ ॥ नार्थोऽनार्थाः कृताकार्थीः, सर्वमायाकरणिकाः । शिलासतृणसङ्गीतविक्रमोकाया विदम्बनाः ॥ ४०५ ॥
 “मोक्षसु भद्राः सततमननानन्वसुन्दरः । वीरक्यात्सम्भवत्तानं, निःशेषहेषवर्जितः ॥ ४०६ ॥ मनुष्यभवमासाद्य, वन्न युक्त भवा
 “एषाम् । साद्यथेयसिद्धासासिकौतुकेनासम्भ्रानम् ॥ ४०७ ॥ एतेषु सख्य भोगेषु, कसिञ्चिदिनमावियु । मा मोक्षमार्गमुत्सृज्य, गच्छ-
 “वानन्वके भवे ॥ ४०८ ॥ धर्मानुष्ठाननुत्कृता च, वसिष्ठ मारणासिद्धम् । यूय कुरुष वत्याप, सर्वं ससारवर्धनम् ॥ ४०९ ॥ कुशास
 “कारमोहेन, मा कुरुष्वमन्त्रेणसम् । कर्त्तृसायासक धर्म, कुरुष्व वीथसूदनम् ॥ ४१० ॥” अथेदस्य मुनीनां वे, वाक्यमाकल्प्यं पेशकम् ।
 मूढकल्पा जनान्तर्य, प्रद्वेष यान्ति पापितः ॥ ४११ ॥ वदन्ति च वदो वदा, भो भोः भ्रमणका ! वयम् । शिष्यणीया न मुष्माभिर्याव
 याव यथाऽऽजावाः ॥ ४१२ ॥ भोगाभिन्वय पापिष्ठा, धर्मं चासाभिधेविसम् । वदो नो वैरिका यूयं, नेष्यामोऽन्वकमन्विरम् ॥ ४१३ ॥
 ईदृशोऽपीह सद्दर्शो, यद्यद्य वी न रोचते । वदोऽस्रं मुष्माधीयेन, धर्मेष पुरुषावभावाः । ४१४ ॥ निवेद्यवद सद्दर्शं, निवेद्यः भ्रमणा
 यनाः । आत्मीयजनकेभ्यो भो, न स्वस्माक प्रयोजनम् ॥ ४१५ ॥ वसिष्ठ मूढजन्तूनां, वाक्यमाकल्प्यं साधवः । श्रूय कुरुषया याव
 श्रूयो धर्मस्य सशशम् ॥ ४१६ ॥ दावचे सितयं कृत्वा, वद्रीष्ठा रकक्षेधनाः । गाढप्रहारयानादी, प्रवर्तन्ते न सशयः ॥ ४१७ ॥ वद
 स्यादावशा वीरस्य, मुनयो मूढचेष्टितम् । निश्चिन्वन्ति सिद्धे चित्ते, नैवे साध्याः क्वपयन् ॥ ४१८ ॥ वदस्ते साधवस्तेषामुपेक्षा कुर्वते

यतः । न भवेद्गोहृते चित्तं, वान्धाभाये विनिश्चिते ॥ ४१९ ॥ ४ । यतो यथा चारुपदस कुर्वतोऽप्यधिक्ययोगेभ्यो रत्नाना यो-
 क्षित्ये ये यो च पृथीत्या गणध्यातुः सत्मान आशाकयोऽपि रत्नविनियोगेन सवतमनन्वानन्वभाजन, मूढस्यु शुभसिद्धकुर्वेन भरपक्षिना निष्का
 सिवच्छयो द्वीपात् प्रक्षिप्तः सद्युत्रे सज्जातोऽनन्वसुःसभरभाजनमिति, यथा मद्र ! पतनवाहन मुनीनामुपदेशे पूर्वोक्त कुशलां सेवा पृथग्वि
 रवाता मद्रकमव्यमित्यादृष्टीनां च क्रमेण कृते पारसेधरे प्रवणपद्ये वर्तन्ते ज्ञानादयो गुणाः प्रियन्ते वेधामात्मानः यतः सर्वेऽपि ग
 ष्ठन्ति परमपदे आद्यन्ते सवतमनन्वानन्वसन्चोद्भावो ज्ञानार्थसंनधारिप्रविनियोगेन, मूढजनवस्तु कुर्वन्ति पापभरपूरणं, यतः कुर्वन्ते
 षकर्मपरिषामभ्युत्था निर्वासन्ते मनुष्यमबरत्नद्वीपात् पातन्ते ससारसागरे भवन्ति निरन्वरतुःप्रसन्नमारभाजनमिति । यद्यप्य—एवं
 कथानकलास, ज्ञाना भाषार्थमीदृशम् । अयं प्रप्रविधो जातः, साधुर्भो धनवाहन ! ॥ ४२० ॥ एवविषयिकेकस, कारय कर्मधारये ।
 को वा कथानक लास, सुते नो मुनिर्वा भवेत् ? ॥ ४२१ ॥ रत्नद्वीपसमे प्राप्त, मानुष्ये मद्र ! भाविकैः । रत्नैशुत्वाऽऽत्मबोधित्य, को न
 गच्छेच्छिवाकम् ? ॥ ४२२ ॥ यद्ये मदेऽपृथीतसङ्घे । वसिष्ठमीदृशमकञ्जुश्चनमाकर्णयतो मे ऋसिवा यद्गी कर्मक्षितिः सभातो मद्र
 कभासः सुसाक्षिष मत्तमपकञ्जुश्चन वषाधि शिवोऽयं मौनेतैव, / प्राप्नोऽकञ्जुः सक्षिणो भया पद्यमुनिसमीप वसिष्ठो मुसिवरः अर्ध-
 क्षायिषोऽनेन कृता प्रस्थातना पृष्ट सोऽपि वैराग्यकारण, मुनिनोक्त—जगती संसृतिर्नाम, भस्वनासिरनन्विका । यदीयो ह्युमागो भ,
 जातो वैराग्यकारणम् ॥ ४२३ ॥ अकसङ्गेन चिन्तितव—अरण्यः पुण यादय, मुनिना मे निवेशितः । मूल मो ह्युमागोऽपि, वाटयो-
 ऽय भवित्यसि ॥ ४२४ ॥ यथा मोक्षमकञ्जुनेन—निवेश्य महाभाग !, महासेनं स्फुट्यासुरैः । ह्युमागोः स संजातो, यस्ते वैराग्यकार
 णम् ॥ ४२५ ॥ मुसिवर महाभागो, योऽय प्यानसिधो मुनि । धनेन ज्ञनमसत्तानः, स ह्यो यम वरिष्ठः ॥ ४२६ ॥ विरपञ्चिः

सुदीर्घाभिर्मर्षात्पत्न्यंकिञ्चिः । मूरिधि सुखदुःखात्मैः, स पण्यैः परिपूरितः ॥ ४२७ ॥ बाहुजैः सन्धयोपुच्छैः, क्वचिक्रमत्परैः ।
 धीचबाणिवकैर्निल, स्वार्थनिष्ठैर्यिषितः ॥ ४२८ ॥ पुण्यापुण्याभिधानैश्च, लोकोत्कथविमथ्यमैः । मूर्त्यैः पण्यानि स्रम्यन्ते, सानुर-
 पाणि वन्न भोः । ॥ ४२९ ॥ निल न्यवद्वल्लेख, सर्वैर्बोद्धपाटिवापणः । अणुष्वधीवरोदेष, मूरिभिः परिपूरित ॥ ४३० ॥ महाभोहा
 मिधानोऽय, वक्राधिक्रव लब्धते । कामकोपाद्यलस, पुरुषाः परिभारकाः ॥ ४३१ ॥ धोद्वैर्जीवाधमर्षानां, कर्मात्मैर्येनिकैः सदा ।
 क्रियते परणक वन्न, दुर्मोक्षमसिद्धारणम् ॥ ४३२ ॥ सदा कककलापन्ते, लोकोद्देशविधाधितः । मथाः कथायनामानस्तत्र दुर्वान्त्वदि-
 न्मकाः ॥ ४३३ ॥ बनेकाप्रयंभूयिष्ठो, विधिन्नः सद्यवाकुलः । नान्यो अगसि सादयो, ह्युमागो नरोधम । ॥ ४३४ ॥ केवल ते मया
 लोका, धावत्सन्धश्च निटीषिताः । हरे सर्वेऽपि विज्ञावाद्यावत्यन्तदुःखिताः ॥ ४३५ ॥ ध्यानेन महाभाग !, मुनिना मम लोषने ।
 अखिते क्वयथा मद्र !, ज्ञानाख्यानसलाक्या ॥ ४३६ ॥ यतो विमलदृष्टित्वाद्गुप्तो वुरे व्यवसितः । मया ह्युदात्तसमुचीर्णो, मदीं नाम
 खिधाळयः ॥ ४३७ ॥ यन्नानन्वा मया दृष्टाः, सद्यवानन्वसुन्दराः । सद्बुद्धिदृष्टा भो लोका !, मुक्ताक्या धायवर्जिताः ॥ ४३८ ॥ यतो
 मे सन्न सपभो, ह्युमागो ह्युधमः । वसवो मद्र ! निर्धो, मदींभ्यायक एव च ॥ ४३९ ॥ तवभ्रातं महाभागो, मुनिः प्रोक्तस्तथा
 मया । ह्युमेनं परित्यज्य, मठे यामः शिवाकथे ॥ ४४० ॥ यतः—नासि मे क्षणमप्यत्र, रतिर्नाथ ! सुधारणे । ह्युमागो प्रज्जामोऽय
 स्त्वया सार्धं शिवाकथे ॥ ४४१ ॥ मुनिनोक्त यदीच्छा ते, मठे गन्तुं नरोधम ! । गृहाण मासिध्वं दीक्षां, तयोऽस्म प्राधिकामरम् ॥ ४४२ ॥
 मयोक्त दीवतां नाथ !, मा खिन्नो विधीयताम् । यतो ह्यथा ममानेन, दीक्षेय पारमेधरी ॥ ४४३ ॥ सपक्षिदं च कर्तव्य, मठभाषण
 कारणम् । अह सर्वेष कुर्वाणो, मद्र ! विद्यासि साम्प्रथम् ॥ ४४४ ॥ अककालोक्त—कीदृशं नाथ ! कर्तव्य, गुरुणा ते निवेदितम् ।

यद्भवेत्त मठे वन, भगवन्तान्मुमिच्छसि । ॥ ४४५ ॥ मुनिनोक्त—माकथय—अभिहितोऽहं भागवता सदाऽन्तेन गुरुणा यथा सौम्य ! अस्मि
 शबरभूषणः परिग्रहे कथाभिधानतः पञ्चाशन्नामगाथासौ निशासार्यमपयत्क , वन च कार्यप्रशरीरत्नामकमपयत्कगाथासाभिमुद्यत्स्योपशभा
 मिधानरन्ध्र गर्भगृहकं, वन च विद्याभिधानमस्तिवराक धानरलीवरूपे, मयोक्त—गाहं समसामसि, गुरुनोक्त—यद्येव वरुो गृहीते
 नीव तेन सर्वेषु वाक्यभूषणं प्रशक्तिवच्य यतो न क्षययते वदकाण्ड एव विरुद्विमु, मयोक्त—यदाप्रापयसि नाथ , वरु प्रशक्तिवोऽहं
 गुरुनोक्त—भद्र ! स्वयम् धानरलीवरूप सुरक्षितं कर्तव्य, मयोक्त—यदास्तिवसि माय, केवसं श्रुतो मयमिसि कथयन्तु भगवन्तः,
 वरुोऽभिविदमनेन मुनिना—यथा ‘सौम्य ! सिद्यन्ते वन गर्भगृहके वसवोऽस्य भूयोसः सत्प्रप्रवकारिणो यतो मद्रयते वराकमिद
 “कथयन्नामकैःश्रुतमूपकैः वरुक्कटीकियते नोकथायास्मैर्षेपपटुमिदुष्टदुष्प्रिकैः साधते सम्प्राप्त्याभिः कूरमाजारीभि विरुद्वयते रागादप-
 “नामकान्या मीपणकोशोन्मुत्तर्या मस्यते महामोहसंशेनास्तिरीद्रमाजारेण वपवाप्यते परीपरोपसर्गाहैः सवत द्रोत्पद्मिद्वसमशकैः विद्व
 “कीकियते दुष्टासिसिधिसिधिकांस्वैर्षेकानुर्धैर्षमंशयमिदुर्मन्त्रयोः वपयतेऽश्रीकश्चिन्वासंश्राभिगृहकोकिकिकाभिः अभिमभूयते वारुण्यकारैः
 “प्रमाहककमयैः दुष्टतेऽनवरवमसिरसिभान्वाडनामकेन पट्पद्मिकाजालेन वनधीकियते सिध्यावर्द्धनसंशेनास्तिधोरण वमसा” वरुवमते
 मद्र ! वन गर्भगृहके सवससाधिनोऽस्य वराकसोपद्रवसिसेयाः, वसिदनेवसासिमिरपद्रवैरुपद्रुव सिद्याभिधानं धानरलीवरूप वेदनापय
 सिःसाहवथा निपवसिरीरीद्रप्यानाभिधाने सुभ्यसिदसासिवाक्युपदे कथिसुतः प्रसिधसत्तनेककुदिकसाक्यव्यावतन्नुआसाधनदमुद्ये मीपण्ये
 गाहसार्वप्यात्समिधाने सदाविते, वसिदपप्रमयतेन भवता सवत रक्षणीय, मयोक्त—भद्रन्व ! कः पुनरस्य रक्षणीपायः, गुरुवाह—भद्र !
 दे ते सिद्यन्ते वनपयत्कै पञ्च गाथासास्येर्षा द्योसु सिद्यन्नामानः पञ्चैव सिद्यन्त्या सिद्यन्ते, ते प्वाशिरारुणाः स्वरुपेण, यवस्ते नाभा-

ज्याह वानरलीलरूपं विह्वल्यन्विवि गन्धेनापि धूर्णयन्विवि धर्षणेनापि वरकथन्विवि स्मरणेनापि मारयन्विवि स्पर्शनेनास्वाधनेन च पुनर्ध्विवि
 निपाठयन्विवि वद्व किमाह्वयं?, ते वास्यामीभिरुपद्रवैरुपद्रुतस्य विह्वल्यथा सदृकादासका इति प्रतिभासन्ते, एवो निर्गच्छसि वधमिशुब्र
 र्शेर्गवाशकैर्गाहाभिजायेषु रम्यते सुन्दर्यपीसि शुद्धा केयुधिवत्कठेषु विद्वेष्टि न सुन्दर्यपीसि शुद्धा कानिधिवत्कठानि धम्ममीसि की
 न्यादिरेकेणानवरं वच्छासान्वरेषु लुठसि निवराभर्षमिषयसद्धे सधोवर्तिनि पन्नकळकुसुमराजःकचर्दरे, एवस्तेषु परिधमस्त्रिभु
 वृण्णव कर्मपरमाणुनिषयसंज्ञेन वधीयकळकुसुमरेणुना आर्दीक्षित्वे मोगकोहनामकेन मकरन्वित्नुनिसम्बन्धोह्वयर्षेण, एवो मया गृही
 एवधनमाधार्येन चिन्वितव—अये! वृक्षास्वावर्धे सामान्यरूपाः शाब्दरूपरसगन्धस्पर्शा मविष्यन्विवि कुसुमानि पुनरपरिस्तुट्याकाद्विशेषाः
 कठानि सु परिस्तुट्याकाद्विशेषा एव शास्त्रान्वयानि पुनस्वदाधारवस्तुत्वानानि, तेषु च सञ्चरन्विवि चिन्वितवकीवरूपस्य लोकोपचारेणानि
 द्विव, यथागुर्दीक्षिकाः 'अमुत्र गतं मे चिन्वमिसि, एव च सिधते बुद्ध मयेव चावत्समस्त मुनिना माधिव भोत्सवते वेसि विचिन्व मया-
 द्भिधिव—अहन्व! एवस्वधः?, गुरुराह—एवो मद्र! मोगकोहार्दीनूते कर्मपरमाणुप्रययत्त्रोगुचिधते एव चिन्वितवकीवरूपक्षरीरे विक-
 षट्पया सौर्यस्य भेदकवया विपरूपस्वाचस्य रजसः संजायन्ते क्ष्वानि सपद्यते अर्जटीभाधः व्याप्यते समन्वान्मध्यवेक्षः वृक्षते विपरूपेण
 देन रजसा, एवो मजते कृष्णरूपवां वच्छरीरं कथिस्त्वपद्यते रकीभावः, एवस्वन्न गर्मगृहके वर्धमान एवेवां सर्वेषां पूर्वोक्तानामुपद्रव
 विशेपाणां गन्ध भवसि एवो वाप्यते नानाविधं वैरिसि, एवेव मद्र! एव चिन्वितवकीवरूपस्य सरक्षणेपायो यदुच—गृहीत्या स्वधी
 र्मसंज्ञेनाहस्तेन हृदमप्रमादनामक चक्रवृत्तं वचिन्वितवानरकीवरूपं वैरस्यनामकैर्गवाशैर्दिपयपृष्णकळभक्षप्रसृष्टया निर्गच्छदास्त्रोद्य निवा
 रणीयं वयापि चटुकवया निस्सरस्तुनः पुनराभोक्षणीय, एवो निधिवद्वर्ध्निर्मनस्य निवृत्तसदृकापन्नकामिजयस्य एव षोपुपयास्यत्वसौ

यद्वलेन मठे वन, भागवन्तानुमिच्छसि ? ॥ ४४५ ॥ मुनिनोऽ—भाकण्य—भमिद्धिवोऽर् महावठा वधाऽनेन गुरुष्वपि यथा सौम्य ! अस्ति
वाक्यमूढतः परिमद्दे क्षयाभिधानतः पञ्चाशन्नामगाथासो निशासार्धमपवरक , वन व कार्मण्यपीरनामकमपवरकगाथासोभिमुदास्योपशमा
भिधानराम गर्भगुरुक, वन व विद्याभिधानमस्तिरज्जु धानरलीवरूप !, मयोऽ—वाह समस्तमस्ति, गुरुषोऽ—यथैव वयो गूर्वाव
नैव तेन सर्वेषु वाक्यमूढता मन्त्रप्रिवक्तव्य यथो न शुक्तयते वदकाण्ड एव सिद्धयितुं, मयोऽ—यदाप्रापयसि नाथः, वतः मन्त्रप्रिवोऽर्
गुरुषोऽ—मद्र ! स्वयम् धानरलीवरूप सुसिद्धि कर्तव्यं, मयोऽ—यदाभिधसि नाथः, केवल कुतो भयमिद्धि कथयन्तु भागवन्व ,
वतोऽभिमिद्धिमनेन मुनिना—यथा “सौम्य ! विद्यन्ते वन गर्भगुरुके वसवोऽस्म भूयोसः सत्पुत्रवकारिणो यथो भद्रयते वराकस्मिद्
, कथयतामकेन्द्रतुल्यगुरुके वरकवटीकियते नोकपायाकर्मैर्षपटुमिर्गुष्टपुत्रिके द्वापथे संकाक्यमभिः कूरमाज्जांटीभिः विरुष्यते रागादेव
“नामकार्थ्या मीपणकोजोन्तुराभ्यां मस्यते महाभोर्हसंवेनास्तिपौरभाजारेण वपवाप्यते पटीपहोपसर्गाईः सवध भोटयान्निद्रसम्पदाके विद्
“कीकियते दुष्टाभिसन्धिविचर्काकर्मैर्षपटुमिर्गुष्टपुत्रिकेः वपुःस्यतेऽभीकश्चिन्वासाकाभिगुर्होक्तिविकाभिः भमिभूयते वारुष्याकारैः
“प्रमादकञ्जसासैः शुषातेऽनारसमस्तिरसिकाभ्यासनामकेन पटुपस्त्रिकाभ्येन अर्धीकियते सिध्यावर्द्धनसरोनास्तिपोरष्य वससा” वनेवमते
मद्र ! वन गर्भगुरुके सवधसाधिनोऽस्म वराकस्मोपत्रपक्षिसेपाः, वस्त्रिनेवसासिमिरुपत्रवैक्यगुव चिन्वाभिधान धानरलीवरूप वेदनाथर
मिःसहवथा सिपवस्त्रि पौरुष्यानाभिधाने सुभ्यस्त्रिवसासिराज्जुगुवै कश्चित्तुनः प्रविष्टत्यनेककुविकत्साक्यव्वावन्तुजावाहनरुमुसे मीपण्ये
गाहमार्थप्यानाभिधाने मद्वाशिसे, वस्त्रिभ्रमभभनेन भद्रवा सवध रक्षणीय, मयोऽ—भद्रन्व ! कः पुनरस्म रक्षणेपायः, गुरुदाह—मद्र !
ये ते विद्यमाने वनपवरके पञ्च गथासासोर्षां द्वारेषु सिपयनामानः पञ्चैव सिपवृक्षा विद्यन्ते, ते यास्त्रिदाकथाः स्वरूपेषु, यवस्ते नाभान-

अश्वत्थीभायनापत्ते, सा भोगकोहवासना । सतः ससारसंस्काराः, सञ्जायन्ते क्षतोपमा ॥ ४५७ ॥ ततोऽत्र प्रभवन्त्येव,
 सर्वे रागाद्युपद्रवाः । मूयकादिसमासे च, विवर्धन्ते प्रतिक्षणम् ॥ ४५८ ॥ भूयश्च प्रेर्यमाणैर्षिषयेष्वेव धावति । पुनः
 कर्म पुनः स्नेहः, पुनः सर्वेऽप्युपद्रवाः ॥ ४५९ ॥ अष्टवल्गपर्यन्ते, सर्वेवधिषयकके । निमग्नं शुःशकोटीभिन्नितमेवथ शुःशये
 ॥ ४६० ॥ ब्रह्मण्डः समाख्यातो, शुक्लाज्जेन रश्मकः । पृथिवी वीर्यहतेन, सोऽप्यमावोऽस्य सत्तमः ॥ ४६१ ॥ तत्रैव करिष्यामि,
 सततं सुसमाहितः । शुकदिरिष्टममावस्य, तस्मात्सज्जीजनम् ॥ ४६२ ॥ यदुच्यते—‘सप्तोऽप्यमिन्द्रबालात्वा, इतिस्वप्नपुरं तथा । क्षीरं
 ‘मूययो मोगा, यथान्यस्रजनादिकम् ॥ ४६३ ॥ एव निम्बिलं सद्गुच्छात्, माधयिष्यामि वस्वतः । ततः ससारजालान्ते, विचयन्वो
 ‘निवत्स्यसि ॥ ४६४ ॥ अनापयथासयोगेन, निस्सरत् पुनः पुनः । आत्मन्येवाऽऽद्विष विषय, धारयिष्यामि यत्नतः ॥ ४६५ ॥ तथैव
 ‘सिषयिष्यामि, विषयं किं निर्गेतेन ते ? । बद्धिः स्वरूपे तिष्ठत्येव, येनानन्ते निधीयते ॥ ४६६ ॥ ससारस्ते बद्धिभारः, स च शुःशम
 ‘राकरः । मोक्षः स्वरूपेऽत्रस्थान, स धानन्ममराकरः ॥ ४६७ ॥ ततो बद्धिर्न युक्तं ते, निर्गेतुं सुखालिष्यथा । युक्तमात्मन्यवस्थान,
 ‘विषयं । हित्वा यद्विर्भमम् ॥ ४६८ ॥ आत्मन्यवस्थितस्येव, जन्मन्येव सुखं तव । बद्धिर्निःसारतोऽद्वैत, दुःखं तपसि दुष्यते ॥ ४६९ ॥
 ‘तपसि—सर्वं शुःशं परायत्तं, सर्वमात्मयत्तं सुखम् । बद्धिश्च ते परायीन, स्वाधीनं सुखमात्मनि ॥ ४७० ॥ अन्यथा—य
 ‘दात्मनो बद्धिर्भूतं, तस्तुजातं तप प्रियम् । तत्सर्वं नन्वरं शुःशं, निभ्यस्मात्तं मलाविलम् ॥ ४७१ ॥ अतस्तपस्यं दे विषय, किं
 ‘सुखा परिषान्पसि । किं वाऽऽस्थानं विमुष्येत्य, पञ्चमीधि पुनः पुनः ॥ ४७२ ॥ यद्विष्यात्सुन्दरं किञ्चिद्बद्धिस्तस्य निवारणम् । समवेद्य
 ‘दुःखा(सौख्या)य, तव विषयं । न विषयते ॥ ४७३ ॥ एवमातं पुनर्धौर्नोगाङ्गातेर्नवारिवम् । आत्मन्यानन्तरूपे त्वं, सुखा धान्पसि धारि

मोगक्षेत्रस्यगिरिः क्षरीरार्धमात्रः, एतः सुख्यक्षरीर्यात्परिक्षाटिव्यसि प्रसिद्धस्य एतन्त्रयो रोह्यन्ति क्षत्रानि क्षययाक्षसि अत्रराता न भवति
व्यसि कुप्यता विनङ्ग्यसि रक्षीमात्रः क्षान्तिर्मसिव्यसि प्रवक्तव्यं सपत्स्यते क्षरीरक्षेत्रे सप्तसिव्यते रक्षणीयता, एतौ न प्रभसिव्यन्ति ते
प्रागुपशर्दिताः तत्रापि गर्भगृहके शर्वमानस्य तस्योपशर्दितायाः, किं च तेषु भार्गवगुणककोशोन्मुपाद्यस्यस्य क्षान्तरक्षीररूपस्योपशर्द
कारिणः समस्तास्तेनैवाप्रमादनाप्रकेन प्रवक्तव्यतेन मन्वात्वा पूर्वनीयाः, एतस्तेषु सञ्चरितेषु एतन्मगृहकमागासञ्चरिषु क्षान्तरक्षीररूप निशाप
मसिव्यसि, एतस्य मद्र ! तस्य संरक्षणीयायाः, मयोक्त—मदन्त ! वरिक्त पुनस्तेनोप संरक्षितेन मन सेत्स्यसि प्रयोजनं ? , भगवताऽपिर्दिव
—ननु मद्र ! यद्भूतवोऽपिमेव सिद्धात्प्रसन्नतामन एतौवदेव सिद्धवान्रक्षीररूपं सुसंरक्षितमुपायभूत वर्तते ॥ एतद्वि रक्षित सन्त्यक्तः,
समस्तलोच कारणम् । निर्वाप गमनकोर्षः, पुरुषस्य शिवात्म्ये ॥ ४४६ ॥ एतन्नेतन्न ते मद्र !, सिधते गमने मसि । अस्य सारक्ष्येऽ-
व्येवं, एतौ यत्र समाधर ॥ ४४७ ॥ किं च—प्रकृतं वदुकाक्षीन, वर्तते मद्र ! दुष्टात् । अस्य क्षान्तरक्षीरस्य, यसिध ते मयोदितम्
॥ ४४८ ॥ तथादि—एतैरुपशर्दवैर्गात्र, पीडित मूषकासिभिः । वेदनाविह्वलं सोदाशासकेषु प्रवर्तते ॥ ४४९ ॥ एतन्न—गुण्यते रत्रसा
मूषो, सिधते क्षान्तिवित्तुभिः । एतः क्षत्रानि चायन्ते, बाध्यते मूषिकासिभिः ॥ ४५० ॥ एतन्नक्रसृणासका, वर्धन्ते मूषिकास्य ।
मूषस्य बाध्यमान एतन्नेत्येव प्रावसि ॥ ४५१ ॥ पुनर्गुण्यन्तेमेवास्य, क्षेदेन पुनर्प्राता । पुनन्न क्षत्रसन्त्यसिः, पुन सर्वेऽप्युपशर्दा
॥ ४५२ ॥ एतैव प्रकृते मद्र !, गतमेवनिष्ठिते । न सुक्त्वा वावर्षी रक्षां, निर्वापं एतन्न आयेते ॥ ४५३ ॥ एतौ योऽप्य मया प्रोक्तो,
एतः सारक्ष्ये एत । स एव मन्वात्वा निवमनुयेयो नरोत्तम ! ॥ ४५४ ॥ एतौ गृहीतभाषार्थक्षत्राऽत्र पर्यञ्चिन्त्यसम् । इव मद्र मद्रन्तेन,
प्रपञ्चेन निवेदितम् ॥ ४५५ ॥ यदुत—रागाद्युपशर्द विध, विधयेषु प्रवर्तते । तेषु खास्य प्रवृत्तस्य, वर्धते कर्मसन्त्ययः ॥ ४५६ ॥

॥ ४९० ॥ तत्रिच नियमज्जीवो, जीवद्विच म वा भवेत् । एतः केवलिनो जीवा, भावत्रिचत्रिचरिवाः ॥ ४९१ ॥ एषं च स्थिते—
 निव्याजानत्रिपर्यासाज्जीवो रागादिसंगरा । सततं युत्सवेषु, सुखयुव्या प्रवर्तते ॥ ४९२ ॥ एतः कर्माणुसङ्गावभावे केव
 दन्तुभिः । एवो जन्मान्तरारम्भ, त्रिचये वद्वशावयम् ॥ ४९३ ॥ पुनस्तत्र त्रिपर्यासाः, पुना रागात्रिसन्वसतिः । पुनस्तत्र त्रिपर्यासाः, पुना रागात्रिकः क्रमाः ॥ ४९५ ॥ एव या-
 पुनस्ये शेवदन्तरः ॥ ४९४ ॥ पुनस्तत्र कर्मफलं, पुनस्तत्र त्रिपर्यासाः । पुनस्तत्र त्रिपर्यासाः, पुना रागात्रिकः क्रमाः ॥ ४९५ ॥ एव या-
 वदत्रिचस्य, त्रिपर्यासात्रिचक्रम् । जीवस्य वर्तते शास्त्रनिष्ठा भवपदसिः ॥ ४९६ ॥ इवमभ्युद्विषं नाय !, मया चक्रमजसा । यु
 क्तमेवयुक्तं वा, मय त्रिशास्त्रमर्षय ॥ ४९७ ॥ सुनिनोक्त महामाग !, युक्तमेवम सद्यः । कथं वाऽयुक्तमेवारी, भवन्तीव भवावशाः ?
 ॥ ४९८ ॥ मयाऽपीव एवो शास्त्र, शुद्धमिदं समर्पयम् । अनिष्टिवमवे हेतुत्रिपर्यासात्रिचक्रम् ॥ ४९९ ॥ अत एव परित्याज्यो, त्रि
 पर्यासो त्रिचक्रिना । एतुक्तेरे प्रदीयन्ते, निर्मुक्तयेन शेषकाः ॥ ५०० ॥ अयमेव त्रिचकोऽत्र, एतच्चकानमिदं मयम् । अथ त्रिचक्रवो
 धर्मा, एद्विपर्यासवर्धनम् ॥ ५०१ ॥ अत्रिपर्यासात्रिशास्त्राः, पुरुषस्याप्रमाद्विनः । मनोविकारज्वाल हि, स्वस्माद्भिन्न प्रकाश्यते
 ॥ ५०२ ॥ एवो त्रिचक्रमात्मान, सदान्तरं प्रपश्यतः । नास्य संजायते द्वेषो, युक्ते नापि सुक्ते स्पृहा ॥ ५०३ ॥ निरभिष्यन्न-
 त्रिचोऽसौ, एतः कर्माणुसञ्चयम् । त्रिपर्ययोदुक्त्याम त्रिचये कथावन ॥ ५०४ ॥ एवोऽसौ बीजद्विरशाभिःस्पृहत्वान्मन्वान्तरम् । यु
 क्तभारमोणावद्वक्रक त्रिचिवर्तते ॥ ५०५ ॥ एव च स्थिते—यत्कर्मवर्धनं प्रोक्तं, यद्येव भवचक्रम् । अनयोर्षो विजानासि, प्रवर्त
 तन्निवर्तने ॥ ५०६ ॥ स किं क्षरीरे भोगेषु, एते वा भवभाविनि । अन्त्यत्र वा परार्थे भो !, एता कुर्यात्कथावन ? ॥ ५०७ ॥ पुनमम् ।
 यत्र सांसारिके कुर्यात्परार्थे त्रिचनिर्वृत्तिम् । नायापि एतच्चो शास्त्र, तेनेव चक्रद्वयम् ॥ ५०८ ॥ एतः—फलं ज्ञानक्रियायोगे,

“वम् ॥ ४७४ ॥ अनन्तवर्षान्मानवीर्यानिन्वपपूरिते । विष्व । कृत्वाऽऽत्मनि स्थानं, भय क्षीयं निराकुलः ॥ ४७५ ॥ अत्र
 ‘ये क्षिप्रो निबं, मोगजोरस क्षोपे । सदाते ज्ञापतेऽत्राय, रजःपावो न संशयः ॥ ४७६ ॥ वरत्र—सङ्घिष्टबासनाभस्या, प्रया
 ‘रोहन्नि दाख्याः । वरत्रबाधनिर्मुक्त, न स मोगेयु रज्यते ॥ ४७७ ॥ विष्णीप्राया सुभैः प्रोक्ता, मोगान्निषसतेषु ते । अत्र एव मु
 “द्वर्तं ते, मासन्ते सारस्यकारिणः ॥ ४७८ ॥ मुद्गर्वसुखमाधाप, ते भुक्ताः क्षतवर्धनम् । संघिष्टबासनाध्यानात्मनयन्नि सुदा
 “क्याम् ॥ ४७९ ॥ इतरथा—सङ्घिष्टबासनोन्मुक्ते, स्ते एव क्षीरके । निर्बाधे सतवानन्ते, वरिच्यैव न आयते ॥ ४८० ॥ वरेव
 “सखिते विष्व’, द्वित्या सर्वं वद्विभ्रंमम् । सारूपे सवव क्षिप्र, क्षीन इन्व निघातम् ॥ ४८१ ॥” एव च शिशुयित्सेव, विष्व सभ्यान्
 विधानतः । अक्षैव रक्षणेयुक्तो, मन्विष्यासि समाद्विष ॥ ४८२ ॥ ववाऽऽश्लिष्टमप्येववलयैव सुरात्मकम् । यन्नाभिराकरिष्यासि, वद्विर्ध-
 कसुतः पुनः ॥ ४८३ ॥ कपायनोकपायाथा, ये योपद्रवकारिणः । अस्म शानसि निःशेषान्, इन्विष्यान्मप्रमादतः ॥ ४८४ ॥ विद्योदयेन
 ध्यानेन, प्रतिपक्षनिषेवया । धारस्यन्निव प्रकय सर्वे, तूर्णं रागाद्युपद्रवात् ॥ ४८५ ॥ वरस्तेषु प्रवीनेषु, मन्विष्यन्निव न बाधकाः ।
 पटीपक्षेपसर्गाथा, वद्विक्तासाद्युपद्रवाः ॥ ४८६ ॥ आत्माराम वतो मूल्या, मन्विष्यमवद्विभ्ररम् । रागाद्युपद्रवैर्मुक्त, मोग्यायैव पटिष्यते
 ॥ ४८७ ॥ एव परिककल्प्याह, इदये सुविनिमित्तवः । वरेव कुर्वमन्विषमेप विद्यासि साम्प्रतम् ॥ ४८८ ॥ अककङ्केनोक्त—सायु म
 इन्व’ सायु सम्भगा् जुव महन्तेन गुरुवधनं सम्भक् धारस्य वदावराय मयाऽपीव यकक मगावन्निषेवितमाकव्यान्त्यदसि यककमभ्यु
 द्विष वशुक्तमशुक्त वाऽऽकर्णयु मगन्तम्, सुनिनोक्त—निषेवयषु यद्रः, यककङ्केनोक्त—विषमेवद्व द्विषा धावद्रव्यवो भाववक्षया ।
 बाध पर्यासिदुज्जलसाऽऽशीतं पुत्रकालकम् ॥ ४८९ ॥ एव प्रमुक्तो वीरसु, भावविष्व निगापते । वरत्रार्जणघटीरस, तेन भिन्न निषेपते

॥ ४९० ॥ वशिष्ठ नियमाब्धिषो, वीरशिष्ट न वा भवेत् । यतः केवलित्तो वीर्या, भावश्चिद्विद्विषयाः ॥ ४९१ ॥ एव च शिरो—
 मित्याज्ञानविपर्ययाब्धिषो रागादिसंगताः । सततं दुरात्मकप्रेतु, सुखमुच्छ्वा प्रवर्तते ॥ ४९२ ॥ यतः कर्माणुसङ्गतभावश्चे क्षेत्र
 धनुमिभिः । यतो जन्मान्धरतरस्म, शिष्ये चक्षुषाद्यम् ॥ ४९३ ॥ पुनस्तत्र विपर्ययाः, पुना रागादिसम्बन्धिः । पुनस्तत्र विपर्ययाः, पुना
 पुनस्ते क्षेत्रधन्वराः ॥ ४९४ ॥ पुनस्तत्र कर्मप्रद्वय, पुनर्जन्मसमुद्भवः । पुनस्तत्र विपर्ययाः, पुना रागादिकः कमाः ॥ ४९५ ॥ एव वा
 श्वद्विद्विषय, विपर्ययाद्विद्विषयम् । वीरस्य वर्तते चावद्विद्या भवपद्विधिः ॥ ४९६ ॥ इदमभ्युद्विधं नाथ, मया चक्रकमलसता । तु
 कमेवद्वयुक्त वा, मूर्धं सिद्धासुमर्द्वय ॥ ४९७ ॥ मुनिनोक्त महाभाग, सुकमेवम सहायः । कर्म वाऽसुकमेवयारो, भवन्तीह सभादक्षाः ।
 ॥ ४९८ ॥ मयाऽपीह यतो ज्ञात, नुरुमिष्य समर्द्धयम् । अनिष्ठितमने हेतुर्विपर्ययाद्विद्विषयम् ॥ ४९९ ॥ अत एव परित्याज्यो, वि
 पर्यया विद्विषयता । यदुच्छेदे प्रतीयन्ते, निर्मुक्तयेन शेषकाः ॥ ५०० ॥ अयमेव विवेकोऽत्र, यत्त्वज्ञानमिह भवम् । अथ निरात्मनो
 धर्मो, धद्विपर्ययावर्द्धनम् ॥ ५०१ ॥ अविपर्ययाद्विद्विषयः, पुरुषस्याप्रमादिनाः । मनोविकारज्वालं हि, स्वस्मान्निर्गमं प्रकाशयते
 ॥ ५०२ ॥ यतो विद्विषयतास्तानं, सदान्द्वय प्रपश्यतः । नास्य संज्ञायते द्वेषो, दुरात्मे नापि सुखे स्मृता ॥ ५०३ ॥ निरभिष्यन्न
 विद्योऽसौ, यतः कर्माणुसङ्गतम् । शिष्ययोर्दुःखस्तथा शिष्ये कदाचन ॥ ५०४ ॥ यतोऽसौ वीर्याद्विद्विषयः सुखस्तथाऽन्यतरम् । सु
 कदाभारमेवातथाकर्म विमिवर्तते ॥ ५०५ ॥ एवं च शिरो—यत्कर्मवन्धन प्रोक्त, यत्वेव भवचक्रकम् । अनयोर्यो विजानासि, प्रवर्त
 तनिवर्तने ॥ ५०६ ॥ स हि क्षरीरे भोगेषु, वने वा भवमाश्रिति । अन्यत्र वा पर्याये भो, रागा कुर्वात्कदाचन ? ॥ ५०७ ॥ युगम् ।
 यत्र सांसारिके कुर्यात्पर्याये शिष्यनिर्द्वेषिम् । नाथासि यत्त्वयो ज्ञात, तेनेव चक्रकद्वयम् ॥ ५०८ ॥ यतः—फल ज्ञानक्रियायोगो,

“वम् ॥ ४७४ ॥ अनन्तवर्धनस्नानवीर्यानिन्दप्रपूरिते । शिखे ! कृत्वाऽऽरमनि स्थानं, भय वीथि निराशुखाः ॥ ४७५ ॥ अत्र
 “वे शिष्ठो शिखे, भोगभोक्ष्य सोपमे । सखाते जायतेऽपरम्, रत्नगवो न संशयः ॥ ४७६ ॥ वरभ—संश्लिष्टभासनाङ्ग्या, अन्ध
 “रोहन्ति शरणाः । वरसद्वारपनिर्मुक्त, न एव भोगेषु रम्यसे ॥ ४७७ ॥ शिष्टीभाषा सुधैः प्रोक्षा, भोगाभिरासतेषु ते । अत्र एव नु
 “पूर्व ते, मासन्ते क्षारव्याकारिणः ॥ ४७८ ॥ मुद्गर्वसुखमापाय, ते मुक्ताः क्षतवर्धनम् । सङ्घिष्टयासनाप्यानाञ्जनपन्ति सुदा
 “कृणाम् ॥ ४७९ ॥ इतरथा—संश्लिष्टभासतोन्मुक्ते, स्वरे वर सरीरके । निवासे सवधानन्दे, शरिरेणैव न जायते ॥ ४८० ॥ वरर
 “सखिते शिखे !, कित्वा सर्वं बहिर्भ्रमम् । स्मरते सतत शिष्ट, शील इत्ये नियतम् ॥ ४८१ ॥” एव च शिखरितेदं, शिखे सन्ध्या-
 शिखान्तवः । अस्मैव रत्नपोषुको, मखिव्यासि समाहित ॥ ४८२ ॥ सथाऽऽश्लिष्टमप्येववत्सरे इतरमकम् । यन्नाश्लिष्टकविव्यासि, बहिष्प-
 कस्तुतः पुनः ॥ ४८३ ॥ कृपामनोकथायाथा, ये योपरवकारिणः । अस्मै चानपि निःशेषाम्, इन्विव्याम्यप्रमादवः ॥ ४८४ ॥ विद्योदयेन
 ध्यानेन, प्रतिपद्यनिर्वेषया । यास्यन्ति प्रलयं सर्वे, पूर्णं रागाशुभ्रप्रथाः ॥ ४८५ ॥ वरसेषु प्रतीनेषु, मखिव्यासि न वापका ।
 पटीपक्षोपसर्गाया, बहिष्कालाशुभ्रप्रथाः ॥ ४८६ ॥ आत्माराम वरो भूत्वा, मखिचमपक्षिभारम् । रागाशुभ्रप्रदेषुक्त, मोक्षानैव पटिप्यते
 ॥ ४८७ ॥ एवं परिकल्पय्याह, इत्ये सुखितिश्रितः । वरेव कुर्यान्निसमेव शिष्टासि साम्प्रथम् ॥ ४८८ ॥ अकलहेनोक्त—सायु म
 इत्ये । सायु सन्ध्या-शुभं मधन्तेन शुभ्रवचन सन्ध्या-कारण्य वरापराय मयाऽपीव अकलं मगावभिवेदितमाकल्पान्यवशि पञ्चकमभम्
 शिष्ट शयुक्तमयुक्त वाऽऽकर्षण्यु मगावत्, मुनिनोक्त—निर्वेषयु मद्रः, अकलहेनोक्त—शिवमेवर् द्विधा वारव्यवरो माववसथाया ।
 आष पयोश्लिष्टमसाऽऽश्लिष्टं मुद्रकात्मकम् ॥ ४८९ ॥ वत्र प्रयुक्ते वीरसु, भावशिखे निगायते । वरकार्मव्यपरीरकं, तेन शिखे निवेपते

कमसन्नेयाः समस्ता अयसंनेया विद्यन्ते अथ्यवसायस्थानाभिधानाः पश्चिकाः, तथा प्रथमया विरचितास्तावत्सन्नेयाः प्रथमाः कथ्य-
 भर्ताः एवं द्वितीयया द्वितीया नीलाबभासाः तृतीयया तृतीयाः कपोतभाः चतुर्थ्या च चतुर्थ्यस्तेजोभासरयः पञ्चम्या पञ्चम्यो बवक-
 पयाच्छायाः षष्ठया षष्ठ्यो विष्टुदरकटिकनिर्मळायाः पश्चिका इति, तत्राद्यथोपि विचित्रयनिर्मिणामु पश्चिकासु वर्तमानं तद्धानरलीवरूपमुत्पुत्यो
 युल्ल बलात् प्रावसि गवाशुकैस्तेज्याश्रकेषु लुठसि तत्र रजःकण्वरे गुण्यथे देन रजसा मिथथे हैः कोदसिप्यन्द्बिन्धुभिः, एतस्याथा
 एतस्यैवंर्षरीमूर्तं तेषां मूयकमाजार्कोक्तुलीनीनां सर्वेयामुपद्रवक्षिषेणाणामभिभवनीय भवसि, एतः कश्चिन्नष्टमिव कल्पयत् कश्चिद् भू
 तितमबसिष्ठे कश्चिन्कूरुषां पारयसि सर्वथा सततसंवत्स एवाक्य इति तवापि ज्ञानन्तदुःखपरम्पराकारण सपथये, तस्मान्नवथा तद्धानर
 लीव धाम्यः पश्चिकान्यो निःसारणीयमुपयातोद्वीय, एतद्भ्युर्यथोपिभिर्निर्माणु धामु पश्चिकासु प्रसिद्धममापोद्वयस्य ज्ञानरलीवरूपस्य
 कोकीमविव्यसि सन्धायः प्रवतुषां भासन्निव ज्ञायाकारिणस्ते मूयकावयः शुभ्रोपद्रवाः मनाक् सन्धीमविव्यत्याश्रकाभिजापः एव शोप
 मीपदुपयास्यसि सा मकरन्वनिप्यन्वार्द्रवा परिस्रटिप्यसि किञ्चिद्रजः एवो सत्यते मनाक् मुक्तासिकां मविव्यसि तद्यपि वैजोभासर
 वर्णेन, एत पञ्चमाहनापटिवपश्चिकासु भवथा तद्वातोद्वीय, तामु चारोद्वयस्य कोकवरीमविव्यसि सजापः प्रवतुषरा मसि
 व्यन्मुपद्रवाः सस्यतरः संपस्यतेऽप्यप्याश्रकाभिजापः शुष्कवर्त मविव्यसि क्षरीरकं निपसिप्यसि तस्माद् चतुर्वरो रेणुनिचयः, एवो
 मननास्य रोद्वयन्निव क्षयविशेषाः आसकन्निच्यतीव महाकाव्य पारयिप्यसि भवतथां वर्धियस्यसि क्षरीरेण मसिप्यसि विसाकवर्त, ततः पञ्चक-
 क्नाविरधिषपश्चिकासु भवथा तद्वातोद्वीय, तामु चारोद्वयस्य कोकवरीमविव्यसि दुःखासिका प्रकथं यासन्मुपद्रवविशेषाः अत्यन्त
 एतस्यथमीमविव्यत्याश्रकाभिजापः शुटिप्यसि रजःकण्वरकोठनेच्छा सर्वथा शोचमुपयास्यसि मकरन्वत्सार्ववा, एतः शुष्कवत्क्षरीर्यादि

सर्वभेषोपपद्यते । तथोत्थि च दग्धाः, परमार्येन नाम्यथा ॥ ५०९ ॥ साध्यमर्षं परिप्राय, यत्रि सन्पद् प्रवर्तते । तवस्तसापपत्तव,
 तथा चान् महम्मतिः ॥ ५१० ॥ सन्पद्मभूतिः साध्यस्य, प्रास्त्युपायोऽभिधीयते । तदप्रान्तादुपायत्त, न तस्य वपपद्यते ॥ ५११ ॥
 असाध्यात्स्मिन्नस्तेन, सन्पत्कानं न जादुषित् । साध्यानात्स्मिन्प्राप्तेः, द्वयमन्योऽन्यसमयम् ॥ ५१२ ॥ अत एवागमस्य, या क्रिया
 सा क्रियोच्यते । प्रागयकोऽपि बलकां, यथास्तथा प्रवर्तते ॥ ५१३ ॥ चिन्तामणिस्यकपयो, दौर्गत्योपहृतो न हि । तदास्तु
 पायवीचिये, सत्तन्पद् प्रवर्तते ॥ ५१४ ॥ न चासौ तत्सत्तन्पद्, योऽन्यत्रापि प्रवर्तते । मासवीगत्यगुणधिर्ये न रमते इतिः ॥ ५१५ ॥
 तदेव स मन्मानान्युक्तिमाप्नोति सत्तरः । अकामत्र प्रसङ्गेन, सन्पगाम्युद्धितं त्वथा ॥ ५१६ ॥ तत्रिद गुरुभिन्त्र', कतन्प मे निवेदि
 तम् । तस्य वातरकीरस्य, सत्तव परिरक्षायम् ॥ ५१७ ॥ अकम्पेनोक्त—केनोपायेन तन्माय', कानत् नयनक्षमम् । शिवालयमते तत्र,
 गुरुणा प्रक्षिपादितम् ॥ ५१८ ॥ मुनिनोक्त—आकर्षयतु भद्रः, प्रोक्तोऽत्र तदाऽनेन मगदवा यथा—सौम्य । तत्र गर्भगृहके छेत्त्वा इति
 गोत्रेण प्रसिद्धाः कृष्णनीलकपोतैर्बसीपद्मकुन्तमानान् पद्मनाः परिप्राप्तिका विद्यन्ते, वाद्य तथैव गर्भगृहके समुत्पन्नास्तथैव समुत्पन्ना
 सधर्षिवास्तथैव योपचयकसिन्धो बर्तन्ते, तासां च मध्ये प्रथमास्त्रियो तार्थो यथाकम कूरतमकूरतवत्कूराः स्वरूपेण कारणमनर्षरूप्यत्वात्
 सद्रुग्वास्तस्य वातरकीवरूपकालुमभूतिरेद्रुग्वास्तस्य गर्भगृहकस्य प्रारिकास्तथाप्यथैव दुःकसङ्कुले इद्रुमार्गे निवारिकाः मठागमनस्य,
 तपरिवनाः पुतभद्र । त्रियो तार्थो यथाकम इत्युत्पन्नवत्पुत्रवत्तमाः स्वरूपेण कारणमादात्पररूप्यत्वात् यद्गुग्वास्तस्य वातरकीवरूपस्य गुरुद्रु
 विद्रुग्गुग्वास्तस्य गर्भगृहकस्य त्रिःसारिकास्तथाप्यथासावसम्पत्तिप्रतिवाद्यद्रुमार्गाद्युत्पन्नकारिका मठागमनस्य, ताभिन्न यद्विद्युषि नाटीभिर्नि
 र्थिवत्तत्र गर्भगृहके स्तसासम्पत्तिर्दुपयुत्पन्तोत्पन्नार्थं परिणामो नाम त्वरः, तत्र य ताभिरेव नाटीभिर्धयात्तुपुत्र वपयुत्पति विरचित्ताः प्रत्ये

कमसम्प्रेषाः समस्ता शक्यसम्प्रेषा विधान्ते काव्यवसायस्यानाभिधाना परिष्काः, तथा प्रथमया विरचिताद्यावदंत्येयाः प्रथमाः कृष्ण-
 शर्णाः एवं द्वितीयया द्वितीया नीलाशमासाः पृथीयया पृथीयाः कपोतामाः चतुर्थ्या च चतुर्थ्यंस्तेजोमास्तराः पञ्चम्या पञ्चम्यो प्रवक्त-
 यपञ्चम्याः षष्ठया षष्ठ्यो विद्युदस्फटिकनिर्मलासाः परिष्का इति, तत्राद्ययोपि विवचयनिर्मितासु परिष्कासु सर्वमानं तद्वानरकीवरूपमुत्प्लव्यो
 रणुल शकार्वावसि गवाशकैस्तेज्यामकेषु सुठसि तत्र रजःकचवरे गुणक्यते तेन रजसा मिथते धैः कोहनिष्यन्वदिन्नुमिः, एतस्याया
 श्वरशार्द्वर्दंतीभूवं तेषां मूयकमाज्यारकोजोन्मुपवीनां सर्वेषामुपद्रवसिरोपाणामभिवचनीय भवसि, एतः कचिन्नाशसिद्ध कल्पयत कचिद् नू
 विवचमवसिष्ठं कचिच्छूराधो पारयसि सर्वेषां सठवसंजम वदासा इति एषानि ज्ञानम्वसुःक्षपरम्पराकारण सपद्यते, एषाम्भवथा वद्वानर
 शीव शाम्यः परिष्कार्यो निःसारणीयमुपयार्थोहवीय, एतद्भवसुर्वयोपिभिर्मितासु चासु परिष्कासु प्रसिद्धाणामारोहवहास्य ज्ञानरकीवरूपस्य
 कोकीमविव्यसि सन्त्यापः प्रवसुर्वां भास्यन्वि ज्ञानाकारिणस्ते मूयकाव्यमः सुदोपद्रवाः मनाक् सन्तीमविव्यत्याश्रकाभिलापः एतः शोप
 मीपदुपयास्यसि सा मकरन्वनिष्यन्वार्द्रां परिक्षटिष्यसि शिचिद्रजः एवो कल्पयते मनाक् मुक्तासिकां मविव्यसि ववपि देजोमासर्त
 यर्णेन, एतः पञ्चमाहनापटिवपक्षिकासु भवथा श्वारोहवीय, चासु चारोहवहास्य शोकरतीमविव्यसि सठापः प्रवसुवरा मवि
 व्यन्सुपद्रवाः सत्यतरः संपत्सर्वेऽप्यप्याश्रकाभिलापः सुक्वदं मविव्यसि क्षरीरक निपसिव्यसि एकाद् बहुवरो रेणुनिष्यः, एवो
 मनागास्य रोह्यन्विह श्वविशेषाः श्वास्कनिष्यवीव महाकाव्य पारविष्यसि पवकटां वर्धिव्यसि क्षरीरेण मविव्यसि विशाकवर्त, एतः षष्ठक-
 र्णाविविधवपक्षिकासु भवथा श्वारोहवीयं, चासु चारोहवहास्य शोकरतीमविव्यसि शुश्रासिका प्रकय यास्यन्सुपद्रवविशेषाः श्वस्यन्व
 श्वस्यवमीमविव्यत्याश्रकानिलापः शुटिष्यसि रजःकचवर्कोठनेच्छा सर्वेषां शोपमुपयास्यसि मकरन्वसार्वदा, एतः सुक्वदरक्षरीर्यादि

म्लेचमनुष्यिष्यसि मूर्खयो रेणुमिष्यः संजमिष्यते वसवतवक्रादं ममिष्यसि सुकस्यटिकनिमज्जता । अन्धश्च—एव योपिषिवपसपासि
 वपसिकामार्गेऽनुष्यपमारोहवस्य कतिष्यसि मत्स्यः सुलकाविवया शीतः सन्वापहारिवया सुरभिः सपूवगुण्यपकमज्जनमफरन्त्रेणु
 पारिवया वर्मप्यानमिषानः पवनः, वसन्धन्धे ममिष्यसि वसवतव ममुसितं, इवञ्च भीतमिष्य वेभ्योऽप्यखनेभ्यो मूयकमाजारकोजोन्नु
 रशुमिकककजसगृकोकिकिकामिभ्यो नानाविधोपश्रुभ्यः समुद्रिममिष्य तेन विवतेन मङ्कलानपकारेण भाषनाटीप्रपदिविविव परिक्वामा
 र्गमपद्दत्त एव पदिसमपोपिष्यमिमिषि मयविवरिवे सववमकाशे पसिकामार्गे निवीनमासे वस्य ज्ञानरकीवरूपस्य सम्मपिष्य ज्ञानरपूष,
 एवकानारोहवस्य वद्वेपममिषिवि मशामवमसन्धोपसंयमसद्रोपासिनोमकवानरपरिवारेण विशुद्धपरममहाज्ञानरेण समनिरव श्रुतिभदानु
 ज्ञासिकामिमिषियामिमिसुसिद्विपारण्योपाकाशिविनिःरुह्ववासिःसमाभिर्दरज्ञानटीभिः सङ्कुच धैर्यशीर्षोवार्धगान्भीयन्शीयकानद्वान
 वपःसत्त्वैरान्ध्यालिकान्धमार्धवार्धवज्जसौषाहिनोमकेर्दरज्ञानरकीवरूपैरपिर्भविष्यसि किरिस्कराविरकस्याविरसविकार्या, एव वस्य मव
 शीवज्ञानरकीवरूपस्य सरीटं वीसितं सर्वस्य सहस्रमसिद्विवकरपकीक ववते, किरि—वज्ञानरपूषमपि सिर्त सारूपेण विनकरमासर्तं व
 र्धनाकारेणुर्वागो निरमिकपुक वेणु गणासद्यारकिवेणु सहकाराप्ररूपवया कस्विवेणु विषयवृक्षेणु विगावसगृहं वनार्थनिष्यसम्पत्सञ्जमु-
 भरजःकृष्णरकोठने, एवसेनास्वीयवानरपूषेन सह मीसिव ववावक विषयवानरकीवमत्तन्वप्रमुसिव शीघ्र यास्यसुपुर्णपरिष्यसिक्वामु
 यावत्सर्वन्वनापीसिवरिषिवपसिकामार्गं, एव च करिष्यसि वस्य वज्ञानरपूष शुद्धप्यानमिषयानेन गोक्षीर्षपम्बनरसेन सधनं, एवोऽसिक्व-
 न्धेऽर्धमार्गमात्रे गाज्ञानन्निर्भर्तं ममिष्यसि वमिःसर्दं, एवो मारोह्यसुपरिवनपसिकामु, वसिक्वाम्बारे भद्र ! स्वमप्यास्वो ममिवरयसि
 पवसे वीसिवमसर्वनमासमपूर्वं च वज्ञानरक, एवो निःसर्दीमूष वद्विमुष्य मववोपरिवनपसिकामु स्वयमेवोहृषीय, एवः पयन्से पसि

कामार्गमपि परित्यज्य स्वसामर्थ्येन क्लिप्त्वा पञ्चदशाक्षरैरित्यप्यत्रकाठ निरुक्तमन्तवया गगने षडो भिक्षुभ्यापञ्चरकमापञ्चस्य गर्भपुष्टक
 परित्यज्य ज्ञानरक्त विषयोद्युतनं कङ्कवित्त्वा द्रुमार्गं गन्तव्यमेककर्मणोभूमिं यत्र सठे स्यात्तव्यमन्तवकाठं पूर्वगावलोकमप्येऽनुभाष्योऽ-
 नन्दानन्द इति, मयोक्त—मयाज्ञापयसि नाबः, यदेवमनेनोपायेन मद्र ! षडानरक षड्र मठे नयनक्षम शुद्धसिर्मे निवेदितमिति—अथ
 निश्चित मीनीन्द्र, समाचार्यमिदं बन्धः । षडोऽककङ्कळ नत्वा, मुनिमित्यमयोचत् ॥ ५१९ ॥ याव चारूपसिद्धं वै, गुरुणा मुनिस
 वम् । सुन्दरं भवताऽऽरम्भि, मुक्तमेवम्रवाटसाम् ॥ ५२० ॥ षडोऽगृहीतसङ्केते, सन्मयावोधविधितसया । सोऽककङ्को महाभागो, मां
 प्रतीक्षमापत् ॥ ५२१ ॥ एव स्रुष्टाक्षरैः सर्वं, यदनेन निवेदितम् । तस्यया विधित मद्र !, किं वा नो ? धनवाहन ! ॥ ५२२ ॥ अनेन
 द्वि समाख्यात, हेतुमिर्मुक्तमचसा । चित्तमेवात्मनो मुख्यं, संसारोच्चारकारणम् ॥ ५२३ ॥ षडैरयापरिणामेन, हेतुमिर्मुक्तमक्षमम् ।
 विशुद्धाप्यवसायेषु, गच्छदेवोपपद्यते ॥ ५२४ ॥ किञ्च—न केवलं शिवस्वोर्ध्वचित्तमेवैव कारणम् । भवस्यापि सर्वेवैति, मुनयः सप्त
 ब्रह्मते ॥ ५२५ ॥ मठोऽप्यवरो योऽप्य, यदेव गर्भोदकम् । मद्य ज्ञानरक्तं मद्र !, तत्सर्वं प्रावितां समम् ॥ ५२६ ॥ षडब्र—याका
 मो वर्जिताः पूर्व, पश्चिकास्तत्र द्दरे । षडानरं तवास्त, विचित्रभवकारणम् ॥ ५२७ ॥ यस्यां यस्यां तवास्त, करोत्युत्सुवर्नं किल ।
 शीघ्रं तस्यशिकासेषु, दृष्टे नयसि वेदितः ॥ ५२८ ॥ मयोक्त—वयस्य ! कोऽस्य भाषितस्वार्थः ?, अकलङ्केनोक्त—आकर्षय—यद्वैरया-
 प्यवसायेषु, त्रियन्ते किल वेदितः । आस्तुचित्साक्षादस्तु, ज्ञानन्ते वै मयान्तरे ॥ ५२९ ॥ अस्तुज्ञाप्यवसायेषु, शशिष्व धर्ममानकम् ।
 विचित्रयोनिरूपक, भवसास्त विषयकम् ॥ ५३० ॥ सर्वोप भवहेतुस्ते, समान्येया च वेदितान् । निर्वाच मोक्षहेतुस्ते, चिष्व मो
 धनवाहन ! ॥ ५३१ ॥ रक्षेवं चिष्वसद्रज, षकावन्तवर्धन परम् । धर्मोऽधर्मः सुख दुःखं, यत्र सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ ५३२ ॥ वीयाव

साधविषयात्, साधि मेधः परस्परम् । आत्माऽतो रक्षितस्तेन, विश्वं वेनेह रक्षितम् ॥ ५३३ ॥ अर्थाय भोगादीन्तेन, पापद्वारादि
 सर्वका । विश्वं कृत्स्नस्यै पापसुखात्नोऽपि विश्वते ? ॥ ५३४ ॥ “यदेव नि स्पृह भूत्वा, परित्यज्य पद्विभ्रमम् । शिरं संपत्स्यते विश्व,
 “वशा ते परमं सुखम् ॥ ५३५ ॥ मत्के कोठरि कोपान्ते, निम्नाकर्तारि योश्चिते । यदा सम भवेद्विषय, वशा ते परम सुखम् ॥ ५३६ ॥
 “सञ्जने कोट्सम्बन्धे, त्रिपुराणोऽपकारिणि । आशुस्य ते यदा विश्व, वशा ते परम सुखम् ॥ ५३७ ॥ द्रव्याद्विषयपमाने, सुन्दरेऽसु
 “न्दरेऽपि च । पञ्चाकारं यदा विश्व, वशा ते परम सुखम् ॥ ५३८ ॥ गोक्षीर्यन्मन्नातेषिवासीत्येवकयोर्यदा । अभिमाविषयपुष्टि
 “साधया ते परमं सुखम् ॥ ५३९ ॥ साधामिकपदाद्यैः, अकल्पयेतु ते यदा । कस्मिन् विश्वपद्य साधया ते परम सुखम् ॥ ५४० ॥
 “एतेरामलजम्बवस्तुष्टौ योषितान् । निर्दिकारं यदा विश्वं, वशा ते परम सुखम् ॥ ५४१ ॥ यदा सत्त्वैकसारसार्धकामपराशु
 “कम् । यमै रव भवेद्विषय, वशा ते परमं सुखम् ॥ ५४२ ॥ रजसमोषिनिसुक्क, विमिश्रोषिषसभिभम् । निष्करोत यदा विश्व, वशा
 “ते परम सुखम् ॥ ५४३ ॥ शैवीकाशयमाम्यरम्यप्रमोदोद्गमभावनम् । यदा मोक्षैकवान वशा ते परम सुखम् ॥ ५४४ ॥” इति
 विश्व विद्यावन्धो, साधि सो यनवास्त । नरस्य सुखसन्तोहे, सिद्धो हेतुर्भाषये ॥ ५४५ ॥ तवोऽश्मककङ्कुस, वाटशैर्बधनाशुतैः ।
 सिद्धोऽशुदीवसहेतौ, मनाह् प्रकृतभागाधः ॥ ५४६ ॥ यथा—निश्चिदाशीह वाटशैर्बधनाशुतैः । विद्यारिधाऽककङ्कुस, भूप्रती
 कर्मपदसिः ॥ ५४७ ॥ कर्मनिश्चिन्मितीत्याह, भूषिषां पूर्ववर्तिनीम् । अन्वय साक्षिणो भवे, कर्मपन्थेः सुशुम्भः ॥ ५४८ ॥ इत्यम्—
 यद्वाभवेपपदाने, यथा पूर्वं निवेदितम् । अयसि त्व सिध्दाब्जाधि, मुषसूरिद्वयवशात् ॥ ५४९ ॥ तवोऽशुदीवसहेता, च प्रतीरमभा-
 पत् । न अयसि सिधेपय, स्मारसावस्तमेव मे ॥ ५५० ॥ तवः ससारिणीनेन, सा प्रोक्ता वायुलोचना । इदं निवेदितं भवे, कङ्कुसं

गुणस्वरिणा ॥ ५५१ ॥ यथा मसुन्नकः पूर्वं, देवकाङ्क्षिक्या भवः । आगावन्न बहोः काकाद्विचारी नाम धारकः ॥ ५५२ ॥ मार्गांनु
 धारिवागुक्तो, मन्वपन्न निरीक्ष्य सः । समागतो रत्नसस्यो, महानोवक्ष्यवेद्यवत् ॥ ५५३ ॥ यदुच्यते—धारिन्नधर्मोद्यमेन, महामोहनरेचरः ।
 सवसो पञ्चमुक्त, मुच्यमानो मदीक्षितः ॥ ५५४ ॥ एतन्धारिन्नधर्मिय, सैन्यं सिद्धिं च धरिषः । वेष्टयित्वा स्थित्वावत्, महामोहन-
 राधिपः ॥ ५५५ ॥ अथ एतादृश धीक्ष्य, निरुद्धं देन धरिषा । एतन्धारिन्नधर्मियमागतोऽह् एतन्धिके ॥ ५५६ ॥ अगृहीतसद्वेद-
 योक्त—सुख स्सुख मया धावत्, सर्वमेवभिधेस्वितम् । पूर्वमेव स्वया प्राणवोपवर्त्तनकान्यथा ॥ ५५७ ॥ अथा परं पुनर्नृच, धावत् । किं-
 धिद्विधस्वितम् । वन्महा स्सुखपूर्वधे, सर्वमाख्यातुमर्हसि ॥ ५५८ ॥ एतः ससारिजीवेन, सा प्रोक्ता मृगधीक्षणा । एयोऽह् क्वचि
 व्याप्ति, समाकर्णय सान्प्रवम् ॥ ५५९ ॥ धिच्यवृत्तिमहाटव्या, धिभिरह् समन्वयः । स्थित धारिन्नधर्मस्य, सैन्य काळमनन्वकम् ॥ ५६० ॥
 एतन्धारोक्तसद्ब्रह्म, समीपे मम स्थितः । सैन्ये पञ्चम मृगान्सः, सपन्नच निधोष मे ॥ ५६१ ॥ सर्वं स्थिण्यमाकोष्य, एतत् स्थिणी
 स्थितम् । धारिन्नधर्मोद्युत्तय, सद्बोधः समभाषवत् ॥ ५६२ ॥ न कर्तव्यो स्थिण्योऽह्, देवात्मनिर्धोऽपुना । मन्मनोरञ्जयस्व, एतयवे
 कुसुमोद्गमः ॥ ५६३ ॥ एवादि—यावत्ससारिजीवोऽस्मान्, न जानीते महाप्रभुः । स्थिपद्व्याधयेषा, देवात्माक स्थिपुत्राः ॥ ५६४ ॥
 एता तु स धिजानीयात्स्माक स्थमन्नसा । एता सधोपिठास्तेन, मधामो स्थिण्यवकाः ॥ ५६५ ॥ इयं च एतयवे देव, धिच्यवृत्तिम
 हाटधी । एवाऽपुना मनाह् सुभा, गाढवामसवर्जिवा ॥ ५६६ ॥ एवाऽह् वर्कयामीव, देवोऽसौ सर्वनायकः । अकाद्विधेयस्थिज्ञानसमीपे
 मनु वर्तते ॥ ५६७ ॥ पुनमम् । इय द्वि वामसे मद्रा, न एतारवेन आधुस्थि । अयुना वर्त्तनस्साधि, वैमन्य वस्य कारणम् ॥ ५६८ ॥
 एव च स्थिते—य कर्मपरिणामात्म्य, एता यान्मनमुच्यमम् । पार्थे ससारिजीवस्य, प्रेक्ष्यतां कोऽपि मानवः ॥ ५६९ ॥ एवोऽप्युक्त्वैव

सप्तविंशत्, षाड्च भेदः परस्परम् । आत्माऽतो रश्चित्केन, श्वितं येनेह रश्चितम् ॥ ५३३ ॥ अर्थाथ मोमाद्धीत्येन, धावद्वावस्ति
 सर्वतः । श्वित इत्यस्यते धावत्सुखान्मोऽपि श्विते । ॥ ५३४ ॥ “यदेव निःस्पृहं भूत्वा, परित्यज्य बद्धिर्भ्रमम् । स्थितं संपत्करो श्वित,
 “तथा ते परमं सुखम् ॥ ५३५ ॥ मच्छे क्त्वोचरि कोणम्ये, निन्धाकरोति ज्योत्स्विते । यथा सम भवेत्श्वित, तथा ते परम सुखम् ॥ ५३६ ॥
 “सम्बन्धे ज्ञेहसम्बन्धे, श्चिपुर्वोऽपकारिणि । स्यात्सुखं ते यथा श्वितं, तथा ते परमं सुखम् ॥ ५३७ ॥ धावद्वादिश्वित्ययमाप्ते, सुस्पृहेऽसु-
 “स्पृहेऽपि च । एकाकारं यथा श्वित, तथा ते परम सुखम् ॥ ५३८ ॥ गोपीयन्तनाडेपिबायीच्येहृदयोर्धवा । अभिभविष्यत्पुष्टिः
 “स्यात्तथा ते परमं सुखम् ॥ ५३९ ॥ सांसारिकपदार्थेषु, बलकल्पयु ते यथा । अस्मिन् श्वित्यपद्यं स्यात्तथा ते परम सुखम् ॥ ५४० ॥
 “एतेषु रामजान्म्यावन्तुल्येषु योषिताम् । निर्विकारं यथा श्वित, तथा ते परमं सुखम् ॥ ५४१ ॥ यथा सत्यैकसात्कार्यकामपयत्सु
 “ह्यम् । पर्ये रयं भवेत्श्वितं, तथा ते परमं सुखम् ॥ ५४२ ॥ रजस्यगोषिनिर्मुक्त, क्षिप्तितोदृषिसिभिमम् । निष्कञ्चोत्तं यथा श्वित, तथा
 “ते परमं सुखम् ॥ ५४३ ॥ मैत्रीकारुष्यमात्स्यप्रभोदोदासमाजनम् । यथा मोक्षैक्यानं तद्यथा ते परम सुखम् ॥ ५४४ ॥” इति
 श्वित शिवायाम्बो, षाड्चि मो पननाहस । भरस्य सुखयन्त्रोहे, सिद्यो हेतुर्वागमये ॥ ५४५ ॥ ततोऽप्रमककङ्कस, ताटशैर्धयन्तासूतैः ।
 सिज्येऽगुहीवसङ्केतैः, मन्वाह् प्रकाशमागतः ॥ ५४६ ॥ यतः—निश्चिन्ताऽपीह ताटशैर्मम दृष्टान्तमुद्गुरैः । निश्चिन्ताऽकञ्चकेन, भूपयसी
 कर्मपदभिः ॥ ५४७ ॥ कर्मोक्तिभिमतीत्याहं, मूषिष्ठां पूर्ववर्तिनीम् । अन्यप्य सक्षिप्तो भवे, कर्ममन्त्रेः सुसुनिर्वाः ॥ ५४८ ॥ इत्यम्—
 यद्वात्मदेवप्रकारे, यथा पूर्व निवेदितम् । सारसि च शिखाकाशि, सुयसूरिश्चकथया ॥ ५४९ ॥ ततोऽगुहीवसङ्केता, च प्रतीक्षन्मान-
 यत । न सारसि शिखेरेष, स्यात्सावत्सर्वमेव मे ॥ ५५० ॥ तथाः ससारिणीनेन, सा प्रोक्ता धारज्योषता । इह निवेदितं भवे, सपुत्रं

सभिर्धौ । शुरोक्त्वस्व मया सार्धं, विद्विष पावबन्धनम् ॥ ५८८ ॥ समाप्तप्यानयोगेन, धर्मजनमुरासत्सम् । सूरिणा कौशेयदास्त्वन्, धन
 सम्भाषण कवम् ॥ ५८९ ॥ अथाकञ्जकृपुष्टस्व, कुर्वतो धर्मवेदानाम् । स्वस्व पार्थे महारमैष, मया दृष्टः सदागमः ॥ ५९० ॥ आधिप
 त्वाकञ्जनेन, यथा सो धनदाह्वन । आराधनीयः साधूनामेषामेष सदागमः ॥ ५९१ ॥ एते ह्यस्व सदाऽऽरेषां, कुर्वन्ति नरमस्वकाः ।
 एयोऽस्व सूरिर्भार्जिनीवे, गुणसम्भारगौरवम् ॥ ५९२ ॥ तवेप दे द्विषो भद्र !, धर्माधर्मधिदेषकः । भवः सगुपवेष्टार्धमेन विद्यागुमर्हसि
 ॥ ५९३ ॥ ममाभीषां च साधूनां, सूरेभ्यस्व परिसुन्दम् । यथज्ञान भद्र ! तज्जातमस्मादेव सदागमात् ॥ ५९४ ॥ भवोऽय कोविदा
 धर्मः, सम्बन्ध दे करिष्यति । सार्धं सदागमोनेनैस्तुना द्विवकारिणा ॥ ५९५ ॥ तवस्त्वमस्व सम्बन्धात्सर्वभारतमद्विचारिषम् । कमेष्ट
 स्वास्वसे वाव !, तदेन सीधमाभव ॥ ५९६ ॥ तवकुरुपरोधेन, मया भद्रे ! सदागमः । प्रधिपन्नस्वदा किञ्चिदुदैनैवान्तरात्मना ॥ ५९७ ॥
 आधिवाह्य गुणाः केचिन्तेन कोविदसूरिणा । वशिष्ठ यास्य विज्ञान, भयान मम मात्मदात् ॥ ५९८ ॥ केवल—भक्तकञ्जोपरोधेन, विवधे
 नैतदबन्धनम् । द्वाप्सि दान साधुभ्यो, भाषयन्त्यमद ददा ॥ ५९९ ॥ एवं च भद्रकः किञ्चिदकलकृतुरोधतः । सजावोऽह ददा भद्रे !,
 नमस्कारादिपाठकः ॥ ६०० ॥ अकञ्जकृत्सु समात्य, मावाधिनादिक जनम् । प्रधिपन्नस्वदा दीक्षा, कोविदाचार्यसभिर्धौ ॥ ६०१ ॥
 तवह्य—सुसाधुपरिचारेण, तेन कोविदसूरिणा । सार्धं गतो विद्वारय, सोऽप्यत्र मुनिधर्मया ॥ ६०२ ॥ इतह्य—भाषस्वदागमस्वत्र,
 मत्समीपमुपागतः । महाभोद्वहले चावजाव पचाभिर्बोध मे ॥ ६०३ ॥ ज्ञानसवरण ज्ञात्या, सदागममथासुरम् । तवः प्रोक्तो महाभोद्वो,
 रागकेसरिभिर्धिया ॥ ६०४ ॥ एतावन्तं वय काल, निश्चिन्ता देव ! संस्थिताः । यद्वलेन स विन्नको, ज्ञानसंवरणो नृपः ॥ ६०५ ॥
 यदा—दृष्टः सदागमस्वत्र, गत्वाऽऽत्मर्षे व्यबस्थितः । देव ! ससारिणीवस्व, विरहः स च भूपतेः ॥ ६०६ ॥ नोपेक्षणीय देवेन, त

स्तेन, देव । कालेन भूयसा । मन्त्रिष्यन्तेव निर्मित्य, सोऽस्मदर्थेनकावसाः ॥ ५७० ॥ तवभारित्रयर्षेण, सद्गोप प्रसि माधिवम् । सायु
 मो गन्धिव सायु, शूद्रि कः प्रेषयोश्चिः । ॥ ५७१ ॥ तवभारित्रयर्षेण, सद्गोपेन निवेधिवम् । अथ सदागमकाय, देव । प्रसापनोश्चिः
 ॥ ५७२ ॥ शङ्खः परिचरवस्तव यवाऽनेन मन्त्रिष्यसि । तवाऽस्मदर्थेनाकावा, तव संपत्सते शुभम् ॥ ५७३ ॥ स कथपरिषामा-
 यमकायोऽस्मान् प्रापयिष्यसि । तस्मै वय मन्त्रिष्यामकावः शङ्खिषाणुकाः ॥ ५७४ ॥ तवभारित्रयर्षेण, प्रथम मन्त्रिभाधिवम् । प्रवर्तिवो
 वनाधिवं, मां प्रत्येय सदागमः ॥ ५७५ ॥ तवकाव रात्रा सद्गोपः, किमेषोऽपि प्रदीयताम् ? । सन्ध्यादर्थेनसन्नामा, तव पार्श्वे महत्तम ।
 ॥ ५७६ ॥ सद्गोपेनोश्चि देव !, जादरेय महत्तमः । तव संघारित्रीवस्त, गतः पार्श्वे न संघायः ॥ ५७७ ॥ किं व—सदागमोऽपि
 सच्छो, सुखोऽनेनोपपद्यते । कालेन सन्धिवः सोऽस्मान्, सर्वानप्यवमोत्सते ॥ ५७८ ॥ किं तु नावधयेऽप्यापि, तेन द्वेय प्रदीयते ।
 प्रसाधरद्विष्टं कार्यं, न कुर्वन्सि चिन्तयथाः ॥ ५७९ ॥ नृपसिनोक्त—अथा पुनरहो मन्त्रिन् !, प्रसाधोऽस्य मन्त्रिष्यसि । सद्गोपेनो
 शिव देव !, समाकथ्यं वक्ष्यते ॥ ५८० ॥ यथा सदागमोनेव, रचिषोऽसौ मन्त्रिष्यसि । पार्श्वे तव तदा देव !, प्रेषयीवो महत्तमः
 ॥ ५८१ ॥ भूयो भूयो सुखोऽनेन, धीर्धर्मासादयेयथा । संघारित्रीवः प्रसाधकाऽस्मात्पुपयस्यते ॥ ५८२ ॥ सवोऽप्युपगतं वाक्ये,
 मन्त्रिष्यस्तेन भूमना । सदागमः कमेप्यथ, मत्समीपे सदागमः ॥ ५८३ ॥ इत्यव—प्रयुक्तः पूर्वमेवासीन्महाभोहासिन्निबली । ज्ञानस
 वरणी वाम, मत्समीपे नराधिवः ॥ ५८४ ॥ स द्वि चारित्र्यधर्मिणं, शिरोपथे सपा वक्तम् । महाभोहमहातीक, सवरा पोपयस्तवम्
 ॥ ५८५ ॥ एव च शिवो—शूद्रकेनेव सिद्धिन्त्या, निर्दमनकारणाः । शिवा रियुधिराकल, महाभोहादयः सदा ॥ ५८६ ॥ तवः
 सदागमं धीव्य, प्रसाधार्थं सदागवम् । ज्ञानसवरणः क्षीप, धीनधीनो व्यवशिवः ॥ ५८७ ॥ अथाकवदुः सप्राप्तो, प्यानारुहस्त

मूढता । न च पीठलिक किञ्चिद्विद्यावन्वधिपापकम् ॥ ६२५ ॥ सदागमसदाशब्दे, पथेव क्षणभङ्गुरम् । दुःसात्सक मळच्छिम, निःक्षमाव
 बद्धिभारम् ॥ ६२६ ॥ एवम मूर्च्छा मा कार्यार्मा कार्यार्षनवाहन । आत्मा ते ज्ञानसदीर्यवर्षानानन्वपूरिषः ॥ ६२७ ॥ एतच्छत्रैव मुच्छस्ते,
 विद्यावन्वो नरोत्तम । येन च निर्गुति यासि, सतदाज्ञादसुन्दराम् ॥ ६२८ ॥ अशुभिः कलापकम् । महाभोहस्तु से सर्व, एतावन् वात
 सम्पदः । नात्र क्षब्धास्त्रिमोर्गात्र, पञ्चान्यदपि वाहसम् ॥ ६२९ ॥ शिरः सुक्तासकं वाह, निर्मळं क्षिप्रमुत्तमम् । इत्येव कथयत्युद्वैरपथेया
 च यच्छसि ॥ ६३० ॥ मुत्तमम् । एतुव—गात्रि जीवो न वा देवो, न भोषो न पुनर्मवः । न पुष्यपाथे सञ्चते, मूढमात्रमिव जगत्
 ॥ ६३१ ॥ अतो यादव्य देवो, सिद्यते एतवाहन । एवेष्टयेष्टया वावस्थिष साव क्षियानिषम् ॥ ६३२ ॥ सन्तोषीः प्रीणयाऽऽत्मान,
 मानयामलश्लेषनाः । सुख मुत्तव यथाकाम, मा मूढवन्तं कथाः ॥ ६३३ ॥ परिप्रस्तु मां शूते, यथा भो एतवाहन । इत्यप्यथा
 न्यराहसिन्मार्तं कुव यज्ञतः ॥ ६३४ ॥ याः प्रास पालयत्यर्थमप्रास दौक्यत्यलम् । न च सन्तोषमावृत्ते, तस्य सौख्यम
 नारतम् ॥ ६३५ ॥ आह सु श्रित्यस्मादि, वाक्त्वमाकण्ठं साहसम् । ईपरोज्ञापिसम्भिषे, यावज्जातः सुशोचने । ॥ ६३६ ॥ महाभोह
 वलेनासौ, ज्ञानसवरणो नृपः । वाक्कृत्यं परित्यज्य, मम पार्थे व्यथस्त्रितः ॥ ६३७ ॥ एतः सदागमोक्त, यथाप्राक्य मनोहरम् ।
 यस्मावो न मया ज्ञातस्तेन शिष्य न रञ्जितम् ॥ ६३८ ॥ यथाहसु पुनर्मदे, महाभोहपरिप्रहो । वज्रम मामके शिष्ये, यथा रज्ज
 सुपासिते ॥ ६३९ ॥ एतोऽह तत्परित्यज्य, देववन्धनपूजनम् । नमस्कारास्त्रिपाठ च, सज्वातो भोगमूर्च्छित ॥ ६४० ॥ दान च साधु-
 धर्गादेविनिवार्य सप्तः परम् । धनसङ्ग्रहणे रक्तः, पीडयामि कौर्जनाम् ॥ ६४१ ॥ सर्वसासारिकार्थेषु, मूर्च्छा गाह विवर्धते । स महा-
 भोहवीर्येण, रोचते न सदागमः ॥ ६४२ ॥ एवाऽपि—परिप्रहस्य वीर्येण, सर्वथा न्यूनथेससः । न ममेच्छा एवा पूर्णा, प्राप्तेः सर्वथने

स्वारोक्तयोऽवन्म् । कुन्तारच्छेपटां कुर्यात्सकच्छेप न परिहृतः ॥ ६०७ ॥ अथानालवधः सुखा, महायोदी महासभा । सा स
 रगतमरोप्य, सर्वां शोममुपागता ॥ ६०८ ॥ कवमुक्तादिगुह्याप, वयोशा भूमिवादिनः । एककाक महायोभाः, सर्वे भाषिगुमुपाशाः
 ॥ ६०९ ॥ क्व—मया स देव ! इत्यन्वो, गत्वा पापः सदागमः । इत्यकैको महायोपो, महाभोहमभापव ॥ ६१० ॥ वैभारि
 गणिव वत्साः, कुर्वन्वीर मन्वाटकाः । किं तु स्वय स इत्यन्वो, मया गत्वा कुर्यात्सकः ॥ ६११ ॥ यनाभिमूर्तः पापेन, ज्ञानसवरूपो
 दूयः । मत्तमुक्तः स्वस्त्येन, स मे सर्व्वधर्मर्हसि ॥ ६१२ ॥ अन्वध—समुदायात्सको वत्सा !, सर्व्वेभ्यो भो मन्वाटशाप् । अतो मया इतः
 सर्व्वधर्मभिर्हं एव स ॥ ६१३ ॥ तथा—गते मायि गताः सर्व्वे, धूमं वागार्धमर्धवः । अतो गच्छान्यद् वत्सा !, यूपमन्त्रैव सिधव
 ॥ ६१४ ॥ किं तु—प्रतिजागारपीयोऽह्, गतकान्त्वत्पत्सव । सर्व्वेरेव मयायोग, मन्त्रिः स्यान्निवत्सद्वैः ॥ ६१५ ॥ अन्वध—योऽय
 परिप्रहो वत्सा !, वक्तव्यो मे सिधोपवः । रागाकेसरिपुत्रका, सगारका वयत्सकः ॥ ६१६ ॥ नाहमेतं परिभ्रम्य, वद गन्तु समुत्सवै ।
 अयनेव महावीर्यः, सहायो मम सुन्दर ॥ ६१७ ॥ गुणमय । वदन्—महमेक गृहीत्वैन, सत्सहायं परिमहम् । गच्छामि त्वरितं वद, सदाग-
 मन्निपासवा ॥ ६१८ ॥ वतो विज्ञाय निर्धम्य, सर्व्वेः प्रणवमस्तकैः । एव सिधीयतां देव !, वदन्वः परिपूरितम् ॥ ६१९ ॥ वतः सभा
 गणो भद्रे !, महम्मोहपरिमहो । मात्समीयं कृतोत्साहो, मया जेसो सिधोकिशो ॥ ६२० ॥ वतो मे कोहसन्वयवसाभ्यां सार्धं सुनिर्भरः ।
 अनाथान्वासयोगेन, सन्नावकारोचने ! ॥ ६२१ ॥ इत्यथोपवत्सावः, स षीमूर्तो वरेवट । अहं च स्यासिहो राभ्ये, यन्तुमक्षिमाह
 वसैः ॥ ६२२ ॥ प्रपथाः सर्व्वसाभन्वा, रिपवो भूत्वतां गताः । वतः परिष्वतं राभ्य, भूरिभूक्षिनोहरम् ॥ ६२३ ॥ स च पुण्योदय
 वत्स, मम राभ्यस्य वारणम् । महम्मोहमुनेनार्थी, किं तु वो जक्षितो मया ॥ ६२४ ॥ इत्यन्—शरीरं विपया राभ्य, विविधाद्य वि

श्रुतः स बालिशः । तत्रैव चिन्तयन्नेव, महाहर्षवशात् गतः ॥ ६५१ ॥ वन्द्योऽहं कृतकलोऽहं, यत्नेन मम सुन्दरी । मनोहरा भुवि
 भार्या, सपत्नी पुण्यकर्मणा ॥ ६५२ ॥ तत्रैव वाटश मत्वा, श्रुतौ श्लेषरायणम् । बालिश मधुरैर्वाक्यैः, स सङ्गः सत्प्रभाषण ॥ ६५३ ॥
 बलन्वसुन्दरौ देव !, देवेन हितकारिणा । देवेन सार्धं स्नामित्याः, संयोगो पटितो ह्ययम् ॥ ६५४ ॥ तवाहि—कर्म वयः कुल शीलं,
 छावण्यं च परस्परम् । दम्पत्योः प्रेमसहितमनुकूप सुधुर्लभम् ॥ ६५५ ॥ एतच्च शुभयोः सर्वं, सपत्न पुण्यकर्मणा । केवलं वर्यं
 नीचोऽयं, प्रसाधन्धो मनोहरः ॥ ६५६ ॥ ततः स बालिकेनोक्तः, शठरत्ना वासदारकः । यथा क्व स बर्षव ?, स प्राह प्रियसेव
 नम् ॥ ६५७ ॥ बालिशः प्राह किं तस्याः, प्रियं ? सङ्ग ! निवेद्यताम् । सङ्केनोक्त यथा देव !, प्रियोऽस्मा मधुरो व्यभिः ॥ ६५८ ॥
 बालिशः प्राह यथेव, तत्रैवस्य निवेद्यणम् । अमान्यः कारयान्येनां, साधु साधु निवेदियम् ॥ ६५९ ॥ महाप्रसाव इत्येव, ह्युवाचः स
 च दारकः । श्लेषाभिवेक्षितस्तेन, इत्येव बालिकेन भोः ! ॥ ६६० ॥ सततं काकलीगीतवेणुवीणाकञ्जस्तनम् । तां श्रुतिं भावयथेव, वा
 लियो हृदि मोषते ॥ ६६१ ॥ चिन्तयसि च—अहो सुखमहो स्वर्गलभाऽहो मम वन्द्यता । यत्सेवसी भुक्तिर्भार्या, सततानन्वयायिका
 ॥ ६६२ ॥ सतत—इत्येव दारक कृत्वा, त सङ्ग श्लेषनिर्मतः । श्रुते स जालन कुर्वन्नास्ते नित्यं ककसन्तैः ॥ ६६३ ॥ स्यक्त देवान्य
 कर्तव्यं, यमार्हुरेण स स्थितः । पिङ्गमाश्रयथा भागो, हास्यभासौ विवेकिनाम् ॥ ६६४ ॥ इत्यत्र कोविदेनापि, प्रभिवोऽयं सदागमः ।
 मद्यमेवा हिता भार्या, किं वा नेति ? निवेद्यताम् ॥ ६६५ ॥ सतः सदागमेनोक्तं, स हिता से नरोत्तम ! । ससङ्गेय भुक्तिर्भार्या, तत्रा-
 कर्मव कारणम् ॥ ६६६ ॥ इय हि प्रहिता पूर्व, रागकेसरिमन्त्रिणा । इह अगाद्वशीकर्तुं, पञ्चसानुषमभ्यगा ॥ ६६७ ॥ इत्यत्र—स
 कर्मपरिणामस्य, भावन्धो रत्नाकेसरी । प्रसिद्धमरटो लोके, तस्मान्मात्रो निवेद्यतः ॥ ६६८ ॥ स कर्मपरिणामाभ्यः, सार्धभौभो मया-

एरि ॥ ६४३ ॥ श्वो मां पादसं भस्वा, दूरीभूतः सादानमः । कन्यासमन्नामौ समुष्टौ, महामोहपरिमहौ ॥ ६४४ ॥ अयान्परा सम-
 पाठः, सोऽकञ्जुतुतः पुतः । सुसायुमिः सभाकीर्णः, सूरिः कोषिदनामकः ॥ ६४५ ॥ श्वोऽकञ्जुदराधिष्णारश्वोऽस्रं वस अन्व ।
 एषोऽकञ्जुः सूरिश्च, वनिश्वो मुनिविर्गुतः ॥ ६४६ ॥ इत्यम्—ज्ञानाढोकेन विद्यार, तेन कोषिदसूरिणा । मदीय जारिव षोकाद्
 कञ्जुन जाकिञ्जम् ॥ ६४७ ॥ श्वः प्रोषोऽकञ्जुनेन, सूरिर्नाम । निवेशाम् । सदागमस्य माहात्म्य, एतन्नादान्मुने ॥ ६४८ ॥
 तथा कुर्वन्तसङ्गे च, ये दोषा सात्वि वेदिनाम् । निवेशनीयास्तरेऽप्यथै, शिष्ये च तेन पुष्यते ॥ ६४९ ॥ युगम् । श्वः सदागमे मध्ये, दुष्टस
 म्कर्षक्षिप्तः । इत्युच्य च येनाय, सुकसन्तोहसमुदे ॥ ६५० ॥ कोषिदसूरिणाऽमिद्विच—एव क्रियते, समाकणयतु महाराजः—श्वो
 अकञ्जुपर्येन भवथाय शिवोऽस्र सूरैः प्रह्वतरः, सूरिणाऽमिद्विच—अस्मि क्षमासब्द नाम नगरं चत्र स्वमतनियच्यो नाम एवमा
 वस्य वदन्नुभूतिर्नाम महारोषी, एवोम् कौषिदशास्त्रिशाधिभानो द्वौ एतयो, इत्यम् अन्मान्तरे वस्य कोषिदसासीशनेन सदागमेन सह
 परिचयः, श्वो भावस्तुनर्दष्टोऽयं वाक्कीर्णापोहभार्गवगोप्य कुर्वतः सभाय वस्य आतिकरण प्रह्वदाभिधानन्तः गृहीतोऽय द्विगुणमुत्सा
 निवेशित शालिस्तार चरस्य स्वरूप न प्रक्षिपन्न तेन पापामना, इत्यम् कर्मपरिणाममहायजेन प्रद्विवा श्वोः कोषिदशास्त्रिशायोः स्वरूप
 सुत्तिर्नाम कन्यका, वस्याम् प्रद्विरोऽप्यगामी श्वोऽमिद्विचतुः सङ्गो सात वासदारकः, आगन्त च श्वो द्वावसि शो
 तथा भावरो परिधीया सा वाभ्यां, अस्मि च श्वोः कोषिदशास्त्रिशायोः परिभरे निखदेहो नाम परवतः सक्ताश्च मूर्धाभिधान्तुपरि
 महाद्वे वस्योमयपार्थयोर्दिवेते सपमिद्वेये भवणनामिके हे अयद्विकृष्टे वे तथा अमिद्विचवस्यसास्त्रयोर्निवासः श्वः शिवता श्वो-
 रेव सा भर्तृगुहावा श्वी, शत्र च क्वचनिवासा सा सुसिद्याभ्यां कोषिदशास्त्रिशाभ्यां शार्धं विश्वरसीसि ।—इत्यम् वां समासाय, परि

गुह्यः स बालिशः । वरत्रयं चिन्त्ययत्नेन, महार्घ्यवस्र गतः ॥ ६५१ ॥ वन्त्योऽहं कथकन्योऽहं, यत्नेन मम सुन्दरी । मनोहरा सुसि
 मार्या, सपत्न्या पुण्यकर्मणाः ॥ ६५२ ॥ वरत्रयं वाटस्र मत्ना, सुवीं स्नेहपरायणम् । बालिस्र मधुरैर्वाङ्मयैः, स सङ्गः समभाषत ॥ ६५३ ॥
 अलन्वसुन्दरो देव !, देवेन श्रितकारिणा । देवेन सार्धं स्नासिन्त्याः, संयोगो षटिषो ह्ययम् ॥ ६५४ ॥ षयाद्वि—कुर्यं षयः कुल शीलं,
 ज्ञावणय च परस्परम् । दम्पत्योः प्रेमसहितमनुरूपं सुदुर्लभम् ॥ ६५५ ॥ एतन्न भुवयोः सर्वं, सपन्न पुण्यकर्मणा । केवलं वर्षं
 नीचोऽयं, प्रभावन्त्यो मनोहरः ॥ ६५६ ॥ वरः स बालिशो नोक्तः, क्षठात्मा शसदारकः । षया कथं स वर्धते ? स प्राह प्रियसेन
 नात् ॥ ६५७ ॥ बालिशः प्राह किं षस्याः, प्रियं ? सङ्ग ! निवेद्यताम् । सङ्गेनोक्त यथा देव !, प्रियोऽस्या मधुरो ध्वनिः ॥ ६५८ ॥
 बालिशः प्राह यथेव, वरत्रयस्र नियेवणम् । अभात्यः कारयान्तेनां, साधु साधु निवेदितम् ॥ ६५९ ॥ महाप्रसाद इत्येव, ह्युवाचः स
 च वारकः । श्लोकाभिधोऽस्तिवस्तेन, इत्येव बालिशेन मोः ! ॥ ६६० ॥ वरत्रयं काकडीगीतवेणुवीणाकण्ठरत्नम् । तां सुतिं भावयन्नेव, वा
 स्तिसो ह्यसि मोदते ॥ ६६१ ॥ चिन्त्ययसि च—महो सुखमहो स्वर्गस्ययाऽहो मम वन्त्यया । यस्येदृशी सुस्तिमार्या, सवधानन्वयापिका
 ॥ ६६२ ॥ वरत्रय—इत्येव वारक कृत्वा, स सङ्गं श्लोचनिर्मरः । भुते स काञ्चन कुर्वासासे नित्यं कञ्चसनेः ॥ ६६३ ॥ स्यात् वेमान्य
 कर्तव्यं, यमार्दुरेण स स्मिद्यः । पिङ्गमाचयया साधो, श्लासाम्नासौ चिन्वेकिन्ताम् ॥ ६६४ ॥ इत्यत्र कोविदेनापि, प्रभिवोऽयं सदागमः ।
 मङ्गमेवा द्विवा भार्या, किं वा नेसि ? निवेद्यताम् ॥ ६६५ ॥ वरः सदागमेनोक्त, न द्विवा वे नरोचम ! । ससङ्गेय सुस्तिमार्या, वज्रा
 कर्षय कारणम् ॥ ६६६ ॥ इयं द्विं प्रद्विवा पूर्व, रगकेसरिमञ्जिष्या । इह यथादृशीकर्तुं, पञ्चभानुवमञ्जगा ॥ ६६७ ॥ इत्यत्र—स
 कर्मापरिणामस्र, श्राष्टव्यो रगकेसरी । प्रसिद्धमरटी लोके, वस्यामात्यो चिन्वेवधः ॥ ६६८ ॥ स कर्मापरिणामात्म्यः, सार्धमैमो नरा

यथे ॥ ६४३ ॥ ततो मां वाटकं भवता, दूरीभूतः सदागमाः । उच्यत्सज्जामी सधुष्टी, महामोक्षपरिमहो ॥ ६४४ ॥ अथान्वना सम-
 नावः, सोऽकम्बज्जुतः पुनः । सुसाधुभिः समाकीर्णः, सूरिः कोविदनामका ॥ ६४५ ॥ ततोऽकम्बदुरासिष्याद्रतोऽर्क वस अम्बकः ।
 एषोऽकम्बः सूरिभ्य, बभिवो मुनिभिर्गुवः ॥ ६४६ ॥ एषः—ज्ञानाढोकेन विभाव, तेन कोविदसूरिणा । मदीय बभिव सोऽकार
 कम्बनेन बभिसिष्यम् ॥ ६४७ ॥ ततः प्रोक्तोऽकम्बनेन, सूरिर्नाम । निवेद्यवाम् । सदागमस्य माहात्म्य, धनवादान्मुज्ज्वे ॥ ६४८ ॥
 तथा कुर्वन्तसहो च, धे दोषाः सन्निव वेदिनाम् । निवेदनीयात्तेऽप्यसौ, सिषेय येन पुष्यते ॥ ६४९ ॥ युगमम् । ततः सदागमे भक्त्यो, सुष्ट
 न्यर्कबभिवः । इत्याद्युत्र च येनायं, सुज्जसन्तोहसभुते ॥ ६५० ॥ कोविदसूरिणाऽभिद्वित—एव क्रियते, समाकर्णयन्तु महाराजः—ततो
 अकम्बोपरोधेन बभवाय क्रितोऽर्क सूरैः प्रह्वतरः, सूरिणाऽभिद्वित—यसि क्षमातल नाम नगरं तत्र स्वमष्टनिषयो नाम राजा
 वस तद्वनुमूर्धितनाम महारथी, तयोश्च कोविदबालिश्यामिषानी द्वौ पतन्तौ, एतस्य वन्मान्धरे तस्य कोविदस्यासीदनेन सदागमेन सह
 परिचरः, ततो धावस्तुनदोऽयं वाषटीदापोहमर्नाप्यादोष्य कुर्वतः सज्जात वस आसिष्यरथ प्रह्वदाभिषयान्दः गृहीतोऽय द्विगुणकुब्जा
 निवेदित बालिषाय यद्वस स्वरूप न प्रक्षिपस तेन पापसना, इत्यस्य कर्मपरिणामसहायधेन प्रद्विवा तयोः कोविदबालिसयोः सार्धं वरा
 सुस्तिर्नाम कन्यका, तस्मात्प्र प्रद्विरोऽगामी बधोऽस्तिष्युः सन्म पपटनापटुः सङ्गो नाम वासदाकः, अनास च दूवो द्वाबधि दो
 तथा प्रातरौ परिपीठा सा वाग्यां, यसि च तयोः कोविदबालिसयोः परिपदे निजदेहो भास परंतः तस्मासि मूर्ध्यामिषान्मुपसि
 माह्वदं तस्मानपपपर्थेकोर्दिवते सपरिषेये बभपनामिके हे अयदरिके ददे रे तथा अभिषेधिवस्तकात्तयोर्निवासः ततः सिवा तयो
 रेव सा मर्जुवाता सती, तत्र च ह्वमिवासा सा द्वासिकात्वा कोविदबालिसायां वातं सिञ्चन्तीति ।

साप, परि

॥ ६८७ ॥ अथ धाम्नां समारथ, मयुरं कर्णपक्षकम् । परस्परैर्ध्वंषा गीतं, परिपाठ्या मनोरमम् ॥ ६८८ ॥ वचस्यौ शिखरारूढौ,
 मूष । कोविदधालिषौ । रत्नस्यमिमुनोद्रीषमुत्था गाढ प्रबोधितौ ॥ ६८९ ॥ वचस्य—इदधस्थितवसङ्गेन, बालिक्षेन दुरात्मना । सा
 मुक्तिः स्थापिता, द्वारे वस्त्राकर्णनवत्परा ॥ ६९० ॥ वस्त्रामर्षितसद्भाषः, सोऽपि वाधात्प्यमागवः । रसेन निर्मरीभूयो, न देववसि किं
 वन ॥ ६९१ ॥ वच स धेन सङ्गेन, स्वधीर्येण तथा कृतः । गण्डशैलसमो रन्ध्रे, प्राट्कृत्य पस्विवो यथा ॥ ६९२ ॥ इहवास्कोटया
 धेन, धेन गान्धर्वकिमरा । गान्धपाठावष्टब्धा, बालिक्षे रोपमागवाः ॥ ६९३ ॥ ववोऽसिद्धिवमेवैवैः परस्परं धरे रे—कस्कोऽय लाव लान्
 वेति, ववो बद्धस्य बालिक्षः । बूर्णितः समक सर्वैर्दुःसमारणे मारिवः ॥ ६९४ ॥ इवस्य—सवगामोपवक्षेन, लकसङ्घः स कोविदः ।
 वच गीते ववा मूर्च्छा, मुत्था मुञ्जोऽपि नो गवः ॥ ६९५ ॥ वचस्य पस्वि वद्भा, बालिक्ष इत्यमानकम् । वस्त्रावूर्णमपकान्त्यो, विरे
 द्भक्तस्य कोविदः ॥ ६९६ ॥ सद्धर्मयोपनामान, सूरिमासाथ सुन्दरम् । जावो बालिक्षवृत्तान्त्य, दद्भा साधुः प्रमुदधीः ॥ ६९७ ॥
 क्रमाथ गुरुणा धेन निवस्याने निवेशितः । स एयोऽत्र महाराज !, शिष्येयः कोविदस्त्वया ॥ ६९८ ॥ ववेव स कुम्भिभेष, धेन सङ्गेन
 नाक्षित । महाराजुःसमराजान्त्यो, ज्ञावा मे मूष ! बालिक्षा ॥ ६९९ ॥ अह तु मोचिवोऽनेन, सर्वथा द्विवकारिणा । सवगामेन निःशे
 पाचाट्यादुःराजालकात् ॥ ७०० ॥ मावस्य सववाहाव, सांप्रव कृत्वसयमः । अत्र एवास्य निर्देशमधुनाऽपि करोम्यहम् ॥ ७०१ ॥
 ववेपोऽक्षिकभूषाना, द्विवकारी सवगामः । मुष्टान्तरङ्गलोकेन, मैत्री पर्यन्तवदारुणा ॥ ७०२ ॥ एव स्थिते महाराज !, पुरुषेण द्विदै
 पिना । त्यक्तव्यो मुष्टसम्पर्को, न च त्याग्यः सदागमः ॥ ७०३ ॥ वचधेव गुरोर्वाक्यमाकर्णयान्त्वपेणकम् । मदेऽशुदीवसङ्केते,
 ववा मे इक्षि सक्षिणम् ॥ ७०४ ॥ अये ! मा त्याज्यत्वेष, महामोहपरिमहौ । ववेव कारयत्युवैयदरं च सवगामे ॥ ७०५ ॥ एव च

विषयः । सुमासुमकत्वेन, कोके विद्यासवां गतः ॥ ६६९ ॥ एव च स्थिते—इय परटकन्पेसि, मत्ता नाग्रीकरिद्वसि । अय अनस्र
वत्तेन, रागाकेसरिमिष्या ॥ ६७० ॥ शास वस्वाऽप्यः स्त्रीष, साङ्ग सम्बन्धकारिणम् । महाएनसुवात्तेन, कथापितेय मुनिः पुरा
॥ ६७१ ॥ गुणम् । स कर्मपरिणामोऽस्मा, अनकत्तेन गीयते । सुदेय परमायन, रागाकेसरिमिष्य ॥ ६७२ ॥ अगधो बन्धकत्तेन, या च
तेन सुएत्तना । प्रमुकेन्य कुरसत्सा, द्वितस इत्य विषये । ॥ ६७३ ॥ वरस्र—एयपीय कथा भाषा, मवता भवन्धिषका । मा कार्पि-
मंत्र । मिषास वषाव्वर्सा क्वाचन ॥ ६७४ ॥ न वेय एव्यथेऽप्यापि, विद्यासु मिषपक्षिका । केवक बर्तनीयोऽय, सर्वथा शासवारकः
॥ ६७५ ॥ अनेन एदिवाऽन्य, मुनिः सङ्गेन पानिना । इय न विषमानापि, मद्र । दे दोषकारिणी ॥ ६७६ ॥ यत्—मनिद्वयात्
मिषिया, मपुरव्यमिषोऽप्या । म्कालत्वंकावते सङ्गसुठिरेका न सु अयम् ॥ ६७७ ॥ यावत् प्रेरयतेषा, रागाद्रेपपरुपया । त्वां सङ्गस
द्विवा एव । यत्ते दुःखसाक्षिका ॥ ६७८ ॥ अतोऽस्मिन् बर्हिदे सङ्गे, एव्यभरव्यवत्तर । मवत्यपीय मव्यसा, न दे वाव । विषा-
षिका ॥ ६७९ ॥ एयेय वृषो सुएसमा, सर्वथा शासवारकः । शुःखकारणमूवत्ते, सङ्गस्रजनमर्दसि ॥ ६८० ॥ वतः प्रपय नरेण,
वत्सरागममापिठम् । कोषिरेन परित्यजः, स सङ्ग मुठिवारकः ॥ ६८१ ॥ वतः मुत्ता सुतोऽप्येय, सव्योसुख्यविषविविः । भावय
सापि धान् सवराकोके स्यव्योऽमरकुली ॥ ६८२ ॥ एव च कञ्जानो वी, मुत्ता कोषिरेषाक्षिषी । सङ्गतगाममहाजानी, सुपदुःखपप्रसिरी
॥ ६८३ ॥ अथासि सुस्रविस्वरो वद्विच्छो महागिरिः । वनत्यप्य ससाक्यो, मूर । कोषिरेषाक्षिषी ॥ ६८४ ॥ स्यासि सिस्वरे
एव, मिषाळ देवमिर्मिठम् । अष्टमूळ मानुष्योर्त्ता मूर्तो प्रसिष्ठितम् ॥ ६८५ ॥ इवस्र—एक गान्धर्वसिधुन, किमर्त च वयापरम् ।
येय परस्परसर्वा, वरा साणान्प्रयोर्दयोः ॥ ६८६ ॥ वतः पटीषकेर्मुके. ते एये सत्र दैसिके । एकाव्यमिसि विषाय, पटीषार्थमुपागतो

कञ्जः कृपया, मरुसमीपयुगागतः ॥ ७१९ ॥ वयः स मां महाभागो, दृष्ट्वा शोकवशीकृतम् । विमुञ्जाशेषसत्कर्म, इत्येषममापव
 ॥ ७२० ॥ किमिदं भो समारभ्य, ममवा पनवाहन । किं मे विस्मयित्वा वाक्य, किं वा त्यक्तः सदागमः ? ॥ ७२१ ॥ किमेष दुष्ट-
 शोकेन, ममानेष शिसीकृतः । कुत च द्वाववस्त्रेन, किमिदं वाक्येष्टितम् ? ॥ ७२२ ॥ यां च ते स्मरतो निज, देवी मदनसुन्दरीम् ।
 शोकोऽयं प्रायते शिष्य, वत्कार्यं किं न शुभ्यसे ? ॥ ७२३ ॥ तथाहि—सर्वेऽमी जन्तवो निज, कृतान्त्यशुसकोदरे । सर्वन्तेऽयं क्षण
 मूयं, यत्नीवन्ति वदन्तुवम् ॥ ७२४ ॥ स हि नापेक्षतेऽस्मत्कां, प्रेमावन्धनसुन्दराम् । वल्यत्नेव भूतानि, मन्वद्वन्धवारणः ॥ ७२५ ॥
 यद्यत्सज्जनसत्यम्, जननेभ्रमनोहरम् । तस्यक्षिपातस्यत्येष, कृतान्त्यद्विमशीकर ॥ ७२६ ॥ न मन्वा न पन भूरि, न वैया न
 य भेषमम् । न नाभवा न देवेन्द्रा, मूलो रक्षन्ति वेदिनाम् ॥ ७२७ ॥ इत्यद्वयप्रतीकारे, जाते मरणविहारे । सिद्धोऽयं मार्ग इत्येव,
 ज्ञात्वा को विद्वजो मवेत् ? ॥ ७२८ ॥ सर्वेव कुरुते नित्यमभान्तो सर्वदेसनाम् । सोऽकञ्जो महाभागो, मयः शोकगमेष्वयम् ॥ ७२९ ॥
 शब्द पुनर्महासोद्वक्षणार्त्तां न क्षमये । नष्टयुधिः प्रलापेन, व शोकमनुवर्षयम् ॥ ७३० ॥ क्वप—हा बाले हा शिष्ये मुन्ये, हा च-
 र्वाङ्गि ! वयानने । हा पयानेने हा सुभ, हा ज्ञान्ते यस्तुभापिणि । ॥ ७३१ ॥ हा हा मर्वदत्सले देवि !, हा हा मदनसुन्दरि ! । क गताऽसि
 विदायेम, रुदन्त पनवाहनम् ? ॥ ७३२ ॥ वीयतां वर्णन पूर्ण, समाधो मे विधीयताम् । क्षीयतां मासके देहे, वैकुण्ठमपनीयताम् ॥ ७३३ ॥
 इत्येव प्रसपशुभैरकसङ्कल्प वीयतः । मरे ! तथाप्यथा वाक्य, न जानासि विचेतनः ॥ ७३४ ॥ वयापरीवधिजोऽसौ, वतो मां वीक्ष्य
 वारसम् । अकञ्जस्यथा भद्रे !, पुनः प्राह महासतिः ॥ ७३५ ॥ यया ‘मो भो महापुत्र पनवाहन ! न मुक्तीदस्य भवादर्त्तां शिवाहुं
 ‘पाञ्चरित्य वरुसित्यस्य शीवतां वरुटीकुरु वीरतां स्वस्वतां नयान्धः करुण स्यात्मान विरुद्वेमसेकान्तेनाद्विष महासोह मुञ्च शोक शि

किरते—मह कि करवापीरि, यावद्विन्वाधुपागाधः । वाचन्ममाधमदानाकठकेन अस्तिवम् ॥ ७०६ ॥ यदुव—मुद मगापवो वाचम्,
 कि वा नो पनवाहन । मबोळ सुधु मो बुद, स प्राह कियवामिहम् ॥ ७०७ ॥ ववो गावल्हववाडाकठकेन साध प्रपयस्यापिन्स
 प्रभावरवा मगवल्होनिहसुरिभिधानस मजासमवर्धिववा कर्ममनियकालस मत्तुवररानसामप्यपिकठववा य मसिधम वराडाकठके
 पनं भयवर्णामुवो मूयः सधमासः मनुकीरिठ वैलवन्वनासिक अदुगुधिव पूरंपठिवासिक मवर्धिव पुनरानासिक इपरुमूवो मरापो-
 इपरिमहो इव्यवोऽककककककया न पुनमर्वासरववा, ववोऽइ विगतमूच्छ इव सांसारिकपरार्थेषु सगुणधिव इव विमदमिपयेषु ववा क
 सिवोऽककककेन, ववो गवः सोऽन्म विहाटाव साइ सुसिपा—सधस इरा मत्वा, मरापोइपरिमहो । मूयोऽप्युवसिवो मरे, इरुमूवः
 सधमासः ॥ ७०८ ॥ ववः सिधिसिध कस्य, सिस्ववा धर्मवेदाना । सजावोऽइ पयोस्तुस्यकादीर्पासो पलादाकाः ॥ ७०९ ॥ ववो विव
 यमूच्छमयो, धनसवववत्तरः । मूरिकन्वाहिरप्याप, पीडयामि मदीचनम् ॥ ७१० ॥ अन्वःपुरसइवाधि, मूरिमोगपिपासया । हिरव्य
 इवइवानां, मीरिधानि सवामि च ॥ ७११ ॥ अहिरप्यीकसा गुप्ती, मरापोइवसेन च । वत्याप न अगतसिध, यवरा म कव मया
 ॥ ७१२ ॥ स च गुण्योववोऽमीठ, सधं वीकयवो मम । मया गु वम विकाठ, ववोऽसौ कुशिवो मनार् ॥ ७१३ ॥ ववम मे मरा-
 देवी, माभा मवन्सुम्बरी । अलन्ववववमाऽमूसा, सुवा धूतेन विहवा ॥ ७१४ ॥ अन्वन्वरे सभापावः, सामिमूळ विमीवकः । प्रवि-
 सागरको मरे, कोकनामा मनुष्यकः ॥ ७१५ ॥ स प्रपय्य मरापोइ वामिनं विद्विवाएः । ववभावरसं प्रात्वा, माभासिइसि मा-
 यवा ॥ ७१६ ॥ ववोऽइ कवपूत्कारो, वैत्याकवन्वरोहनम् । स्तुत्वा स्तुत्वा करोन्मुवेदेवी मवन्सुम्बरीम् ॥ ७१७ ॥ तवः शरीरसं
 स्कारो, यव्यवर्षं प्रमासिहम् । जावो मराइदीवापकावोऽइ इरायपुरिवः ॥ ७१८ ॥ अत्र मापकइवान्तं, कधीपिअनवावया । सुत्वाऽ-

सागरः, पृष्टोऽनेन रागकेसरी, कृशा देनाद्युष्मा, बहुलिकयोक्त—राव । यत्र सागरो गच्छात् एव मन्वापि पावन्म, यतो विक्षितमेवेव सावस्य
न कल्पेय सागरा क्षणमपि मया मिना वर्तते, रागकेसरिणोक्त—वत्से । यथेव तवो गच्छन्तु भवती, किं च—इयमपि कृपणवा सागरस्य
क्षीरमूला जीवितमूला च वर्तते धरेषाऽपि गच्छन्तु येनास्य वृत्ति सपषधे, सागरेणोक्त—शाव । महाप्रसादः, एतः समागानि दानि स-
रन्मर्षे, इष्टो वर्धतेनेन महाभोदपरिमर्शो, समाजिञ्जितोऽर्धं कृपणवया, एतः प्रपृष्ठा समेच्छा—यदुत् किमनेन ममादृष्टपरञ्जोकसाधने
कृपया दृष्टमुष्णहेतुना धनेन व्यधितेन प्रयोजनं, धय वाकलङ्कः प्रतिदिन मादुत्साहयसि मया यन्नि भावकाकरणे नाप्यापि त्वोत्साहः
एवो महाराज पत्नवाहन् । प्रव्यस्तत्रकरणे वाक्वावरं कुरुज्येति, व्यधितं च महारेण बहुवर्गं धनं वर्तते तद्वन्न किं करवाणीसि चिन्त्ययवो
मे सिद्धि पदुलिकयाऽऽलिङ्गन, एवः प्रादुर्भूता मे कुमुदिः—मया प्रेषयामीवः केनपिद्वचननिन्यासेन वाक्वदेनसकलङ्क, एवो न भविष्यति
ममाय पत्नव्ययः, एवोऽभिद्धिषो मयाकलङ्क—मया भवन्त । मरुपकारार्थमिहागावा यूय, एव सपाक्षिषो मभोपकारः सपूर्णो भवथां मास
कल्पः एतस्ते पुष्पवर्षमुन्मनीभविष्यन्ति मगन्तवः कोविवात्पायोः सन्ननिष्यधेऽस्माकमुपाकम्भः एवो विहरव यूय वय च करिष्यामो
मुष्मवावेक्ष, न भगावन्निभिन्या कार्येति, तदाकल्पं विहरोऽकलङ्क प्राप्तो गुरुसमीप—एवो मूयोऽपि धर्माय, विनिर्धार्य पत्नव्ययम् ।
एवगत सागरावेष्टावर्द रक्तः परिमर्दे ॥ ७३६ ॥ एतः परिमर्दणोक्तः, सागरो भिन्नवत्सत्त्वं । नीयमानः क्षय साक्षावर्द भो रक्षित-
स्वयया ॥ ७३७ ॥ स्वयोऽपि मे विक्षेपेय, सपभा ध्राणवत्सका । एया कृपणवा सिन्न, मम जीवितदायिका ॥ ७३८ ॥ गाढ वदु
लिकव्येया, मया मरुपकारिणी । सोऽकलङ्को महाशत्रुर्गाढ निर्वासितो मया ॥ ७३९ ॥ एवगत विद्धि च्वाह, यदागल्य नरोत्तम ।
सर्वाक्षेयाऽऽर्षके मक्तिः, पालिषोऽप्य त्वया जनः ॥ ७४० ॥ एव च मापमाप्य व, महाभोहः परिमर्दम् । प्रत्युपाच यथा वत्स, साधु

“विषय परिषद् अनुवर्तय सद्भाग्य समाप्तर यदुपपन्न अन्य मम चिन्तयमोद, किं निसृष्ट मन्वथोऽनुनेव वत्सायुनिवदित भव्यशीघ्रनकः,
 “किं न कासि वत्ससायणानक ! किं न चिन्तयसि य भवारपट्ट ? किं न व्यापसि य सक्रमकवीर्यपट्टमठपुधान्व ? किं न पयाजोष
 “यसि वां मनुष्यकन्तरादीपकुमवां ? किं न निर्विषयं वसस्यन्न जन्मसन्धानदृशार्गो ? किं विकारयसि वां चिन्तयानरटीवररत्नवा ?
 “किं नागुकीलयसि वस्यैव सतव रक्षण ? किं ब्रजमीयि रेपु विषयविपदुषेपु ? किं सुठसि वसिन्ननपनिषयपसंघे पत्रकुमुपकठरन्न कषयरे कि
 “निपाद्यसि ज्ञानमपि मोक्षमार्गमात्मानं पोरेपु महानरकेपु ? किं नायोदयसि तेनोपायेनात्मानं यत्र सवधानन्ते शिवालयमठे !, संसारं
 द्वि निवसता महाराज ! देहिनां करवल्कलानि ब्रह्मसत्तानि सुकथाः प्रियजनप्रिययोगाः भद्रुराग महान्यायय प्रत्यासन्नानि दुःस्थानि अत्र
 “यथाभावीनि मर्यानि, यत्र पुरुषस्य विमलविदेक एवात्र त्राप्य नापरमिषि” । वयोऽहं मरेऽगृहीतसङ्घेरे ! गाढप्रसुप्त इव प्रतिषोषकप्य
 निपरम्परया विपपूर्णिव इव ससुकुलमध्यापमाजनया मद्रिपामच इव शीघ्रमयवर्शनवया मूर्च्छितव इव ससिद्धशीकरम्यजनक्रियया वन्मद्यक
 इव सुशैषप्रयुक्तोपत्रयाक्रियया यथाऽककङ्कवचनपद्धत्या सकार्यः प्रत्यागतवचेतनः ॥ यथाः योकेन प्रणन्म्यामिद्विदो महामोह — यथा देव !
 प्रबान्धं नायमककङ्को महामिहासिष्टु इवासि, महामोहः प्राह—वत्स ! विषयोऽयमककङ्कः प्रवारयसि कप्रोऽयु पनवाहन, आद्ययोरपि
 यत्किमप्यत्र मन्विष्यसि यथायासि ज्ञानीमः यद्रुच्यु वावरय, केवल पुनः प्रसिज्जगत्सर्वं विधेय केनासि अत्रवाऽऽवयोरसि, योकेनोक्त—
 यथाकापयसि देवः, सर्वो गवः सोकः प्रसिपन्न मयाऽककङ्कवचन वल्लमीकृतः सद्भाग्यः भवधीरिधौ मनाह महामोहपरिमहौ वल्लभित्व
 पूर्णपठिव विद्विदोऽपूर्वसुखमप्रव्यावरः कारिवानि जिनमबनविन्वादीनि प्रवर्तिवानि पात्राद्याप्रपात्रदानप्रभृतीनि, यथाः कृतो मया वाक्येय
 शुभभाजनमिषि सगुणोऽककङ्कः, अज्ञान्तरे प्रिवसिन्नपरिप्रेतोऽन्मायकेन विपुसिधवद्वयः प्रपुषो मत्समीपागमनाय महामोहप्रवृत्तिकागतरक

सागरः, दृष्टोऽनेन रागकेसरी, कृषा येनानुष्ठा, बहुलिकयोक्तं—वाव । अथ सागरो गच्छन्नं वन्न मयापि पाठव्य, एवो विश्वमेधेव् छावस्व
न क्त्वनेप सागरः क्षणमपि मया विना वर्तते, रागकेसरिणोक्तं—वत्से । यद्येव एवो गच्छन्तु भवती, किं च—इयमपि कृपणवा सागरस्व
शरीरभूषा जीवितभूषा च वर्तते एदेवाऽपि गच्छन्तु येनास्व वृत्तिः सपद्यते सागरेणोक्तं—वाव । महाप्रसादाः, एवः समागगानि दानि न
द्वय्यर्षे, इष्टो सर्वार्थनेन महामोहपरिपरी, समातिङ्गितोऽह कृपणवया, एवः प्रवृत्ता ममेच्छा—यदुव किमनेन ममाहृष्टपरलोकसाधने
व्यथा एहसुखहेतुना एनेन व्यपियेन प्रयोजनं, अथ वाक्यकृतः प्रतिदिन मासुत्साहयति यथा एहि भावस्वावकरणे नाथापि एवोत्साहः
एवो महाराज एनवाहन । इव्यस्वावकरणे वावावावरं कुरुत्येति, व्यपिय च एवारेण बहुवम एन वर्तते एवन्न किं करवाणीसि चिन्त्यएवो
मे विहित एदुलिकयाऽऽस्तिजन, एवः प्रादुर्भूवा मे कुशुदिः—यथा प्रेषयामीव केनचित्प्रचनचिन्वासेन वाधेनेनमककक, एवो न मविष्यति
ममाय एनव्ययः, एवोऽभिहितो मयाकककः—यथा भवन् । मनुष्यकारार्थसिद्धान्ता पूय, अथः सपदिपो ममोपकारः संपूर्णो भवतां मास
फलः एवस्ते गुण्यवर्षमुन्मनीमविष्यन्ति नगयन्तः कोषिदाचार्याः संजनिव्यतेऽस्माकमुपाळम्भ एवो विहरत पूय एव च करिव्यामो
मुप्यवावेध, न भगवन्निश्चिन्वा कार्येति, एदाकव्यं विह्वोऽककक प्राप्नो गुरुसमीप—एवो मूर्षोऽपि धर्मार्थं, विनिवार्यं एनव्ययम् ।
सञ्जावः सागरावेवाह रकः परिपदे ॥ ७३६ ॥ एव परिपदेणोक्तं, सागरो सिन्नवत्सक । नीयमान क्षव साक्षाएह भो रक्षि-
स्त्वया ॥ ७३७ ॥ एवोऽपि मे विशेयेण, सपमा प्रावृत्तसका । एया कृपणवा सिन्न । मम जीवितवायिका ॥ ७३८ ॥ गाह एदु
स्त्रिकायेया, म्नेया मनुष्यकारिणी । सोऽकककको महाशुर्गाह निर्वासितो यया ॥ ७३९ ॥ एवन्न विहित चारु, धर्वागत्व नरोधम ।
सर्वार्थवाऽऽर्देके भक्तिः, पातिवोऽय स्वया जनः ॥ ७४० ॥ एव च मापमाण ए, महाभोहः परिपदम् । प्रत्युपाय यथा वत्स !, साधु

“बिजय परिपत्र अनुवर्षय सदानाम समाधर वरुपर्षेस जनय मम शिखरमोद, कि विसृव भववोऽनुनीय वरसायुनिवेदित भवपदीपनक ?,
 “कि न कारसि वससायापानक ? कि न शिखरयसि व भवारयद ? कि न व्यायसि व सक्रमकवीरपदुमठयुधान्व ? कि न पयाजोच
 “यसि वीं मनुष्यसम्भारमधीपदुज्जमवा ? कि न निर्दिषसे वसवत्र जगसन्धानदुर्मार्गो ? कि विकारयसि वीं शिखधानरसीररूपवदरकर्या ?
 कि नाजुसीकयसि वसैव सवव यमण ? कि यन्नमीपि वेयु शिपयशिपुष्येषु ? कि सुठसि वकिप्रनपनिषयसम्ये पञ्चसुपक्यरज्याक्यवर कि
 शिपावयसि ज्ञानशशि मोक्षमार्गमास्थान चोरेयु महानरकेयु ? कि नादोहयसि वेनीषावेनात्मान वत्र सववतानन्त्रे शिखज्यमठे ?, ससार
 “कि निवसवत् महाराज ! वेदिनां करवकस्यासि व्यसनानि सुजमाः शिखननिश्रयमेगाः भद्रुरगा मश्राभ्यापयः प्रत्यासभानि तु यानि भय
 ‘ दयमाधीनि मरयानि, वधः पुरुषस्य शिपजविकेफ पद्यात्र द्राण नापरमिशि’ । ववोऽह मदेऽश्रीवसद्वेदे ! गाहप्रसुप इव प्रशिषोपक्य
 निपरम्परया शिपपूर्णिव इव सस्तुरसञ्जापमार्जनया मशिरामच इव क्षीप्रमयवृष्टनवया मूर्च्छिव इव सन्निकषीकरव्यजनकिपया वन्मचक
 इव सुदैष्यप्रयुक्तोपकमालिक्या वयाऽक्यक्यवचनपदला सज्जवाः प्रत्यागाववेवनः ॥ ववः क्षोकेन प्रपन्नयाभिद्विवो महामोद’—यथा देव !
 प्रमान्यह नापमकज्जुो मश्रमिहासिगु वयासि, महामोदः प्राह—वत्स ! शिपमोऽयमकज्जुः प्रसारयसि कर्मोऽयं पनवाहन, आनयोरेषि
 यतिकमन्त्र मशिष्यसि वनायासि आनीमः वद्रच्छ वारव्य, केवढं पुन प्रशिजागारण शिषेय केनासि भववाऽऽवयोरसि, क्षोकेनोच्छ—
 यथाशापयसि देवः, ववो गवः क्षोकः प्रशिषम मयाऽक्यक्यवचन वकमीकवः सदानामः भवपीरिवी मनाह महामोदपरिमहो वज्यन्निव
 दूरयठिव शिद्विवोऽपूर्वसुवमव्याधरः कारिवानि जिनभवननिन्वादीनि प्रवर्तितासि यात्राश्रावपादानप्रभृतीनि, ववः कवो मया वार्षेय
 गुण्यमाहनमिसि वरुवोऽक्यक्यः, वज्रान्वरे शिखमिषपरिप्रदोन्मावकेन शिपुरिवहृदयः प्रवृचो मत्समीपागमनाय महामोदप्रशिजागारकः

च सा कन्या, सधरोदात्मलीक्या । ससायावीरजावप्या, मुनीनामपि वरुमा ॥ ७६० ॥ सा सर्वसम्पदां मूर्धं, सा सर्वहेषनाशनी ।
 निरन्वानन्सन्धोद्दशपिका सा निगद्यते ॥ ७६१ ॥ भवसा कन्यकां विद्यां, यदाऽसौ पतनवाहन । कृष्यते भोक्तराऽमुष्मान्महाभोषो
 विद्योत्सवे ॥ ७६२ ॥ यव — सा कन्या निजवीर्येण, विरुदाऽनेन पाणिना । न विद्यते सहवत्सा, अनयोस्तेन हेतुना ॥ ७६३ ॥ किं
 य—यथा निरीहता नाम, कन्याऽप्या विद्यतेऽनया । पारिभ्रमंरुजस्य, पुहिषा सा मनोरमा ॥ ७६४ ॥ विरतेः कुक्षिसन्ध्या, आ-
 नोद्वान्धयूजिता । पारिभ्रमंरुजीये, राभ्ये सा सर्वसारिका ॥ ७६५ ॥ महत्तमस्य साऽमीष्टा, सद्रोषसाशिरुक्मा । सन्तोषवशपाथेन,
 स्वाभिमन्धेन वर्धिता ॥ ७६६ ॥ स्वभावसुन्दरा दासा, सपूर्णव्या न धान्कृति । बलाकङ्करमात्प्राप्तिसपाथ सा विभूषणम् ॥ ७६७ ॥
 स्वर्गेन विविधैर्भोगैर्विधिने रत्नराशिभिः । न स्वक्या कोभमानेदु, कन्यका सा सिरीहता ॥ ७६८ ॥ सा निःशेषजगद्वन्धा, सा मुनीनां
 मनोहृता । सा दुःखोच्छेदिका वन्धा, सा पितृानन्धदायिका ॥ ७६९ ॥ तां कन्यां चारुजावप्यां, यदाऽसौ पतनवाहनः । कृष्यते वि-
 जय याथावदा नूनं परिभ्रमः ॥ ७७० ॥ विरोधोऽजि सया सार्धं यथस्वस्य दुरात्मनः । भवसां वीक्ष्य पापोऽसौ, गाह्मीवो विढीयते
 ॥ ७७१ ॥ अककङ्केनोक्तं—कथा पुनरसौ वन्धु, ते कन्ये परिणेष्यसि । सयोर्द्वन्द्वनकारिण्या, भवन्व । पतनवाहनः ॥ ७७२ ॥ कोविद्
 सूरिणोक्तं—मूषसाऽप्यापि जालेन, वयोर्काभो नरोचम । । सख्ययोग्य मनेधूनं, स रयोः परिणायकः ॥ ७७३ ॥ अथाकलङ्कः प्रत्याह,
 सुष्मभ्य यद्दि रोचते । वदोऽह् कन्मयामीसि, ते कन्ये पतनवाहनम् ॥ ७७४ ॥ गुरुराह महत्तमग !, नाधिकारो मनादशाम् । कन्ययोः
 प्रापणोऽप्यापि, वयोरेतेन हेतुना ॥ ७७५ ॥ स कर्मपरिणामाक्यसते कन्ये दापयिष्यसि । पतनवाहनरुजाय, नोऽपरो दायकस्वयोः ॥ ७७६ ॥
 दाप्यमाने पुनस्तेन, ते सार्धा कन्यके यथा । हेतुमात्र भवन्स्तेन, यथा सुष्मादया अपि ॥ ७७७ ॥ एव च सिधे—स एव योग्यतां

साधुश्चि त्वथा ॥ ७४१ ॥ अथ हि सागरो बसः । सत्सव सम जीवितम् । मदीयदीय निस्त्रेय, भावरोऽत्र प्रशिष्ठितम् ॥ ७४२ ॥
 अथ निर्दिष्टमच्छे भे, सागरो मायके बडे । मत्सुभो यन्मयोगोऽयमथ हे रक्षन्मक्षमः ॥ ७४३ ॥ एव योद्धासिधस्तेन, महामोर्देन
 समारः । सत्वातो मां वसीकृत्य, स सदानमभाषकः ॥ ७४४ ॥ ततो विवर्षिवाकांक्षो, रूरीकवसरानमः । संभारत्सककृत्योऽत्र, यथा
 पूर्व तथा पुनः ॥ ७४५ ॥ ततो मदीयपुचान्त, समाकृत्यं कथापठ । मूयः प्रवृत्तिवो मत्रः, सोऽकतड्डो मदनितकम् ॥ ७४६ ॥ ततः
 कवप्रणामन, धेन कोविदसूरयः । विद्यापिवा प्रजामीसि, दीपवित्वा प्रयोजनम् ॥ ७४७ ॥ अथ निश्चित सन्नाह, प्राहुः कोविदसूरयः ।
 निरर्कोऽयं हे ऋषकवो सा गाढवन्तिकम् ॥ ७४८ ॥ तथाहि—गाढवस समीपसौ, महामोहपरिमर्दो । धामभाषासि कर्मण्यः, स
 धाव । धनवाहनः ॥ ७४९ ॥ ततः—अगाच्छन्ति तयोः पश्ये, नियमात्सागारय । तेषामाप्रयमूरो धो, सर्वेषां मूक्तनायको ॥ ७५० ॥
 तसे च सर्वमानस, वस तेषां दुरात्मनाम् । कोपदेशाः क वा धर्मः, क सदानममीतकः ? ॥ ७५१ ॥ अथिरे कर्मजापोऽयमन्ये चूच
 परर्षनम् । क्यरे धीमनिधेपक्षस पा धर्मोऽसना ॥ ७५२ ॥ यतः—अत्यस्यस्यस सत्कारत्वात्कीनेन जायते । अथनेन अस्तिर्गुर्वा,
 साध्यायस मवाहसाम् ॥ ७५३ ॥ अन्वय—बोधिवो बोधिवो मूयः, स दोषे भावनिद्रया । धावद्वेवो समीपसौ, महामोहपरिमर्दो
 ॥ ७५४ ॥ तद्वत् हे गतेनायं, धनवाहनसभिधो । स्वकार्यार्थानिदे कृत्ये, न सर्वन्ते पियक्षणाः ॥ ७५५ ॥ अककड्डेनोत्—स-
 दन्वान्तरेष्टुम्यां, धान्यां सार्यं तपसिनाः । क्वय पुनर्दियोगः स्यात्, धनवाहनयमुक्तः ? ॥ ७५६ ॥ गुरुणोक्त विज्ञानन्धि, स प्रायेण भवा
 दद्याः । आरिप्रधर्मयत्नस, प्रसिद्धो यो महत्तमः ॥ ७५७ ॥ आरिप्रधर्मयुक्त, स्वदीयेण विनिर्दिज । तेनासि मानसी कन्या, विद्या
 मय मनोहरा ॥ ७५८ ॥ सः सुरूपा विद्याकाशी, अगाथाकापरिष्पी । विद्यावन्धिभभाषार्या, सर्वोदयवस्तुन्वरी ॥ ७५९ ॥ विवकसन्वी

चक्रसेन मया नैव, विज्ञाता भवगुह्या ॥ ७९६ ॥ तथा द्वेषगमेन्द्रोऽपि, सनिमिचानिमिचकम् । कुर्वन्प्रसिक्तमन्वाप, निवर्तं मे विवृ
 मिश्रतः ॥ ७९७ ॥ तथा—तस्माधिवेकिता भार्या, कार्यकार्यविधारणम् । कुर्वन्त वारयसुवैखरा मा बक्षवर्तिनम् ॥ ७९८ ॥ तथाहि—
 कृष्ये ह्ये तसे गन्धे, स्पष्टं ज्ञानन्वक्रोरुपः । वशीकरोऽत्र सपत्नी, रागकेसरिमधिष्ठा ॥ ७९९ ॥ प्राप्तेषु गाढमूर्च्छान्योऽप्यासाकांशावि
 दम्बितः । कुरो भोगेषु ससौध, भार्या भोगगृह्याया ॥ ८०० ॥ तथा—निर्वाधिरयुक्तो हा हा, हासिवोऽत्र निरर्थकम् । हासेन पशुशो
 मरे ।, सद्गान्धीर्यविरोधिना ॥ ८०१ ॥ मूत्राच्छेदजान्वाकमकपूर्वेषु योषिताम् । गात्रेषु रसिवो मरे ।, तस्याऽत्र विषकषया ॥ ८०२ ॥
 अतस्मापि महोद्देशसन्वापाकान्त्वमानसः । कुरोऽत्र मूरिषो मरे ।, कारणैरपरपरै ॥ ८०३ ॥ मरिष्यामीधि विभान्तो, रात्र्यं वा मे
 दरिष्यते । इत्यादि कारण प्राप्य, मयेनाह विनाटितः ॥ ८०४ ॥ मरण शिष्यवधूनामर्चनाशान्दिकं तथा । हेतु सप्राप्य लोकैत, मूयो
 मूयो सिद्धन्वितः ॥ ८०५ ॥ एष्वगार्गसिगुहात्मा, मिथ्याशुद्धा शिरोधिरः । विवेकिहास्वरां नीचकषयाऽत्र हि ज्युष्यथा ॥ ८०६ ॥
 तथा—रागकेसरिणः पुत्रा, वेऽष्टौ पूर्वं विवर्णिताः । सुधा द्वेषगमेन्द्रस्य, ये चाष्टौ परिकीर्तिताः ॥ ८०७ ॥ वैखरा मे कपायाक्यैर्भ
 दामोदरिणामरे । समीपसे क्व यमु, तथाक्यातु न पार्थवे ॥ ८०८ ॥ युगम् । ज्ञानप्रकाशलेसेन, रक्षितो माभवकषया । ज्ञानसवर
 वेनाह, प्रबलेन क्वः पुनः ॥ ८०९ ॥ तथा—कुर्वन् पुरुषुत्तराव, काष्ठवज्रद्वेननः । वर्धनावरभेनाह, स्वापिवो गववर्धनः ॥ ८१० ॥
 तथा—कश्चिदाप्यासिवोऽप्यन्व, कश्चित्सन्वापधिष्ठकः । कुरोऽत्र वेन चार्थकि ।, वेवमीयेन ममुञ्जा ॥ ८११ ॥ तथा—आयुःकलासके
 नापि, नरेन्द्रेषु सुबोधने । धनवाहनरूपेष, तथाऽत्र धारिविभ्रितम् ॥ ८१२ ॥ तथा—वेन वामामिभानेन, ममुञ्जा वरवीक्ष्यथे । ।
 खरीरे सामके शिष्य, निवर्धीर्य निवर्क्षितम् ॥ ८१३ ॥ तथा भोगान्त्वपयाम्या, स्वमाहात्म्य वयन्ते । । क्वमेव ममात्थर्ष, धारिषार्थ

मत्वा, कथिते क्षयविषयसि । अन्ये मुखप्रदे पन्थे, पनमाहृतममुद्धे ॥ ७७८ ॥ अथो विहाय वशिन्वां, स्वाभ्यापव्यानवत्परः । विमु
 क्तवस्तुनिर्वन्धविहायं त्वं नित्यकृष्णः ॥ ७७९ ॥ वरवधेति भावेन, प्रसिपय गुणोर्ध्वः । स्थितोऽकृत्कृते निश्चिन्तव्यथा भद्रे' नित्यमुत्
 ॥ ७८० ॥ अहं तु तौ समाभिलस, महामोहपरिप्रहौ । आगत्यागत सङ्कलौरेकेकेन कर्षयितः ॥ ७८१ ॥ वयासि—एके गच्छन्ति व-
 नूत्या, प्रत्यागच्छन्ति जापरे । अन्ये शिशुश्चि मत्पार्थ, क्रिचिदासाय कारवम् ॥ ७८२ ॥ किं जात्र भद्रुनोकेन?, समासात्तं निवेद्यते ।
 भूरिभाषितवा त्वं मां, वायाञ्च माऽप्रवीगणः ॥ ७८३ ॥ चित्तवृत्तिमहाटव्यां, या नदी सा प्रमथता । वसन्ति ललितं नाम, पक्षसाः
 मुञ्चिनं पुत्र ॥ ७८४ ॥ शर्णिव वत्र चोदितश्चिचि विक्षेपव्यवः । वृष्णा च वेदिका वसां, विषयांसाक्यवित्तरम् ॥ ७८५ ॥ वक्षिपव्यो
 महामोहकव्याधिषा वपुर्धवा । विमर्देन प्रकर्षाय, या सा पूर्वं निवेदित ॥ ७८६ ॥ क्वयसि त्वं विसाकाधि', चित्तं सर्वमिदं न का' ।
 एवोऽपरीवसद्धेवा, प्राह वाह सपसि मोः ॥ ७८७ ॥ चतुर्भिः क्वापकम् । ससारित्रीवसां प्राह, पथेव पादलोचने' । । वरवसे मे
 विमर्देन, प्रकर्षाय विवर्णियाः ॥ ७८८ ॥ सिध्यावर्धनसहाया, मूयांसो वेदिकाधिया । अन्ये सेवापयच्छत्र, शिवा सुत्कृत्कमवर्धये
 ॥ ७८९ ॥ ये सर्वे ममुन्मो मदे', सक्कन्नाः सवान्धवा । समुत्पपरिवासाय, प्रलेक समुपागवाः ॥ ७९० ॥ महामोहे समीपस्थे,
 वथा मे सर्वनायके । न सोऽस्ति कश्चिदसैन्ये, वेनाह न नियेधियाः ॥ ७९१ ॥ वरवध—एवो विमूर्च्छितवसेषु, भावेषु महभाषियु ।
 कणोऽहं नष्टकन्यागो, मयासूहवथा वथा ॥ ७९२ ॥ सवागम परिलम्ब, विषाय मसिदिभ्रमम् । सिध्यावधानसद्वेन, मूयोऽहं वाधिव
 वथा ॥ ७९३ ॥ वथा—यापानि वर्मभुक्काऽहं, वाव्यानि पुनवथा । मूरिसः कारितो मदे', कृतवता वन्महेकया ॥ ७९४ ॥ दायानि
 विषयप्रामे, सिःसारे साधुमिन्दिते । विभाषितो मनःपीठे, रागकेसरिणा पुनः ॥ ७९५ ॥ वस भायां पुनवा सा, मूहवा नाम विभुवा ।

एतन्नो न मया नैव, विज्ञाता भवदुष्टधा ॥ ७९६ ॥ तथा देवगजेश्वरोऽपि, सनिमिचामिमिचकम् । कुर्वन्प्रीतिसन्वाप, निवयं मे विजु-
 मिवः ॥ ७९७ ॥ तथा—वस्माधिवेकिता भार्या, कार्यकार्यविचारणम् । कुर्वन्व वात्स्युवैस्वदा मां वरावर्तिनम् ॥ ७९८ ॥ तथाहि—
 स्वप्ने रूपे रसे गन्धे, स्वर्गे वात्स्यन्वकोष्ठुपः । वसीकथोऽत्र सपन्नो, रागकेसरिन्निष्णा ॥ ७९९ ॥ प्राप्तेषु गाढमूर्च्छार्न्वोऽप्राप्ताकांशावि
 रन्निवः । कृवो मोगेषु वस्त्रैव, भार्यया भोगतृष्णाया ॥ ८०० ॥ तथा—निर्वाशित्युक्तो हा हा, हासिवोऽत्र निरर्थकम् । हासेन पशुशो
 मरे, सन्नान्मीर्यविरोधिना ॥ ८०१ ॥ नृप्राञ्जलेश्वरान्नाकमभपूर्णेषु योषिणाम् । गात्रेषु रन्निवो मरे, तस्याऽत्र विवशास्वदा ॥ ८०२ ॥
 अरक्षामि महोद्वेगसन्वापाञ्चान्यमानसः । कृवोऽत्र भूरिखो मरे, कार्पैरप्यपरैः ॥ ८०३ ॥ मरिष्यामीशि विभान्तो, राक्ष्य वा मे
 हरिष्यते । इत्यादि कारण प्राप्य, मयेनाहं विनाटिवः ॥ ८०४ ॥ मरण क्षिप्रवन्पूनामसर्वनाशान्किं तथा । हेतु सप्राप्य क्षोकेन, मूयो
 भूयो विवन्निवः ॥ ८०५ ॥ वस्त्रमार्गविमुक्तरमा, सिप्याणुत्सा सिरोहिवः । विवेकिहासवां नीवकादाऽत्र हि जुगुप्सया ॥ ८०६ ॥
 तथा—रागकेसरिण्यः पुत्रा, वेष्ट्यौ पूर्वं निवर्तिताः । सुधा देवगजेश्वरस्य, ये आष्टौ परिकीर्तिताः ॥ ८०७ ॥ वैकथा मे कथायास्म्येसं
 हासोद्विषामहं । समीपसे क्व वपु, वदाक्याहु न पार्थते ॥ ८०८ ॥ गुणम् । ज्ञानप्रकाशलेषेन, रक्षितो भाववकावा । ज्ञानसवर
 वेनाह, प्रबलेन क्वः पुनः ॥ ८०९ ॥ तथा—कुर्वन् वुक्नुयुत्साव, काष्ठवमष्टभेवनः । पक्षानावरणेनाह, स्वापिषो गवधर्त्सनः ॥ ८१० ॥
 तथा—कथिदाहासिवोऽस्मन्स, कथिससन्वापसिद्धवः । कृवोऽत्र धेन वार्दक्षि, वेवलीयेन मूमुत्वा ॥ ८११ ॥ तथा—प्रायुक्कलासके
 नासि, मरेन्नेष सुलोचने । धनधाह्नकरूपेण, वदाऽत्र पारिदम्बिरम् ॥ ८१२ ॥ तथा—वेन ज्ञामाभिधानेन, मूमुत्वा परधीक्षणे ।
 खरीरे मामके चिप्र, निजधीर्यं निवर्तिवम् ॥ ८१३ ॥ तथा गोधान्वरपाभ्या, ससाहास्य वयन्ने । क्वमेव ममात्पर्थ, चरिणार्थ

वरा पुनः ॥ ८१४ ॥ वरा—रौद्रार्थं ध्यानसङ्कुचः, पापात्मा पापवेष्टितः । विद्विषोऽह विद्यासाधि । तेन द्रुष्टान्निष्ठनिपना ॥ ८१५ ॥
 वषाऽन्वैरथि वल्कासे, महामोहो समीपगे । ममाविर्माविष मरे ।, खं ख दीर्घं महामर्दः ॥ ८१६ ॥ अकलङ्केन मुक्त्वादानाय इव निभये ।
 इव क्लीकरोऽन्यन्व, वैरह माषझमुभिः ॥ ८१७ ॥ अथान्यथा समापाथो, मत्कर्षनकाम्यथा । महामोहनैरेत्स, समीप मत्करन्वराः
 ॥ ८१८ ॥ स च स्वीयां रतिं मार्था, राग्लोसरिमधिषम् । पञ्चमायुपसमुक्, वष वस ह्युत्तमकम् ॥ ८१९ ॥ एतां सवा समासाथ,
 सामथी कार्यसिद्धये । सतत्करकरवल्कावा प्राप्तो यूगेषणे । ॥ ८२० ॥ सवस्तुपो महामोहो, मकरन्वमर्मावनात् । सोऽन्यासाथ महामो,
 मोह, परं ह्यंशुपगतः ॥ ८२१ ॥ वतस्तेन युतः साध्यात्, संततो गन्धाराणः । सपत्नोऽसौ महामोहो, जातो भेऽन्यन्ववापकः ॥ ८२२ ॥
 शब्दरूपरससर्थाग्न्यशुभोऽन्यससक्तिमा । गाढं निर्दसद्वीपः, सञ्जातोऽह वतसादा ॥ ८२३ ॥ गर्वाशूकरसङ्गासो, सि-
 नेन किं जातः, पीतगण्डोऽत्र वानरः । ॥ ८२५ ॥ मुञ्चानस च मे भोगान्, वर्षेते योग्युष्णिक्का । सुतरामुत्तसत्स्येव, अछेन
 वदयानसः ॥ ८२६ ॥ अकलङ्कोपरवेसात्वे, सखाहृकटनिर्मसाः । वरा मे विसृताः सर्वे, महामोहपनापुताः ॥ ८२७ ॥ वतो मां
 वारसं ददा, मासशुभियेष्टिवम् । न मेऽन्यतर ह्येव, गतो ह्यै सदागमाः ॥ ८२८ ॥ पयाभिमवकामांभ, सपारपयति मे वरा । असौ
 पुष्पोरवोऽह तु, विसृष्टस न सस्ये ॥ ८२९ ॥ वतो विमुक्तनिर्गोपरान्यकार्यो विवामिशाम् । अन्वःपुरगतः कैव, शुञ्चानोऽहमवस्थितः
 ॥ ८३० ॥ वषा—मां वां नाती प्रपरवामि, नगरे वावस्थिमहाम् । कृकन्नामसङ्कुचां वा, मां वा कश्चिन्निवेदयेत् ॥ ८३१ ॥ वां वां सवा
 समाह्वय, वनेभ्यो वल्कावपा । अन्वःपुरे प्रवेरयाह, क्येसि विजयविक्राम् ॥ ८३२ ॥ युष्मत् ॥ न जानामि महापापं, नापसे कुलका-

इन्द्रम् । गणधामि न षापन्थो, वारकं मन्त्रिमण्डकम् ॥ ८३३ ॥ तवो विरज्ज सामन्थाः, पुरं योद्देगमागतम् । तादसाधमशीकेन,
 कश्चिवा मम पान्थनाः ॥ ८३४ ॥ पदावयोऽपि संपन्ना, मम निन्धाविधापका । गुणाः सर्वेषु पूजयन्ते, सम्बन्धो नाथ कारणम्
 ॥ ८३५ ॥ अहं तु पादसी कोकाब्जानानोऽप्यात्मगर्हणाम् । महाभोद्वशीमूरो, निन्धाकर्मरतः स्मिन् ॥ ८३६ ॥ या नीचकुञ्जसजाथा,
 याब्जगन्थाः क्षिप्रो गुणाम् । सर्वाः स्वेऽस्यःपुरे क्षिप्रास्ता मया पापकर्मणा ॥ ८३७ ॥ अथासीत् कलिष्ठो मे, आथा नीरदवाहनं ।
 क्त्वापरो विनीचरत्मा, प्रख्यातः सारथीरथः ॥ ८३८ ॥ तवम्—मयो विरक्तैः सामन्तैः, पीरमन्त्रिमण्डकैः । एकवाक्यतया सर्वैः,
 स प्रोक्ते रक्षसि स्थितः ॥ ८३९ ॥ यदुव—अगन्तगमनासक्तो, निर्मयोरो विमूढधी । नष्टधर्मो पक्षोस्तुत्यो, य एव कुञ्जपूजः ॥ ८४० ॥
 सोऽयं सिंहासनसेव, सारथ्यो नराधमः । अस्व योग्यो न राभ्यस्व, कुम्भार ! वनवाहनः ॥ ८४१ ॥ अनेन हारिव राभ्य, पश्यान्तां
 क्षापय कृतम् । न नुरयते तवोऽस्माक, क्षिनाथोऽप्यगुणेधिगुम् ॥ ८४२ ॥ अतोऽय प्रतिराभ्येषु, वृथान्तो नावगन्थते । यावथावत्कुम्भारोऽत्र,
 राजा भविषुमर्हसि ॥ ८४३ ॥ अन्यथा नैव ते भ्राता, न राभ्यं न च मूढयः । न वय न यथो नैव, नगरं सो भविष्यसि ॥ ८४४ ॥
 एव शोकः स शैशुंक्षिमुक्त नीरदवाहनः । तथैव दृष्टव्यदृष्टः, पर्थाकोऽप्यगुणागतः ॥ ८४५ ॥ इतश्च मामको भद्रे !, वयस्यो दुष्टधैष्ठियैः ।
 गार्हमुद्रविविधै, गष्टः गुण्योरथसदा ॥ ८४६ ॥ पाप आत्मार्गीनीमूव, प्रवृत्त्या मावस्यत्रः । प्रापीयसी च सजाथा, भूयः सा कर्मण
 स्थितिः ॥ ८४७ ॥ तवम् वचन वत्स, यदोर्कमन्त्रितं पुर । तत्रिते मुक्तिमुक्तत्वाद्भ्रम मे भागुरवर्कै ॥ ८४८ ॥ तवम्—एव भवतु
 वनात्कैसैर्वोर्कैर्वसिकैरिष । आगत्याह एव वदो, मन्त्रिरामवविह्वलः ॥ ८४९ ॥ साधतः परिर्वास, मध्ये जातो न कम्भन । मत्पथे स
 अतो भद्रे !, येन मा भेक्षि च्चस्तिवम् ॥ ८५० ॥ तवो नरकपाकामेसैर्वयूना नरकोपमे । क्षिप्रोऽत्र वारके सुधु !, क्षास्त्रिमन्त्रिमण्डकैः

यथा पुनः ॥ ८१४ ॥ यथा—यैश्वर्यं चानर्घुमुक्तः, पायात्मा पापवेष्टिव । विदितोऽहं विनाकारिषु, तेन पुष्टाभिषिपिना ॥ ८१५ ॥
 तथाऽप्यैतसि तत्कारे, महामोहे समीपगे । ममास्मिन्मोक्षिषु भरे, स खं बंधं महामर्तः ॥ ८१६ ॥ अकलङ्केन सुकृतानाथ इव निभये ।
 इत्य ऋषीकृतोऽनन्व, वैद्य साधुशुभिसि ॥ ८१७ ॥ अथान्यथा सदावातो, मत्तदपनकाभ्यपा । महामोहुरेन्द्रस, सर्माप महत्तन्त्र
 ॥ ८१८ ॥ स च क्षीयां यथं मायां, रागकेसरिसिधिमाम् । पञ्चानुपसपुक्त, तत्र तस्य कुटुम्बम् ॥ ८१९ ॥ पत्वां सवा समासाप,
 सामग्री कार्यसिद्धये । सनन्दबद्धकचवद्या प्राप्ते मृतोऽख्ये । ॥ ८२० ॥ तत्रसुप्तो महामोहो, महत्तन्त्रवर्मासनान् । सोऽप्यासाप मह-
 मोहं, परं धर्मसुपण्णम् ॥ ८२१ ॥ तत्रलेन पुत्रः साक्षात्, संनदो गन्धरात्पः । सपत्नोऽसौ महामोहो, आतो मेऽनन्दवर्मापः ॥ ८२२ ॥
 शब्दरूपरसस्पर्शगन्धयष्टाद्योऽप्यसक्तिभः । गाढ निर्घटसद्वोषः, सजातोऽहं सवसदा ॥ ८२३ ॥ गर्वांशुकरसङ्गायो, वि-
 पयाशुचिकर्तसे । रात्रिविष निमग्रात्मा, स्थितोऽहं विगवधपः ॥ ८२४ ॥ सुभूषकाऽसि कालेन, न भोगोऽसुनिमागवः । सुवया-
 नेन किं सारः, वीमगाण्डोऽत्र वानरा । ॥ ८२५ ॥ सुजातस्य च मे भोगान्, बर्षथं भोगवृष्टिपिका । सुवराशुभसत्सये, अर्धेन
 षड्वान्तलः ॥ ८२६ ॥ अकलङ्कोपदेसास्ते, सखाकृत्स्निर्यकाः । तथा मे विसृष्टाः सर्वे, महामोहपनाशुकाः ॥ ८२७ ॥ वधो मां
 यातसं दृष्टा, माधस्युषिचोष्टिवम । न मेऽन्यतर इत्येवं, गावो मूरं सदागमः ॥ ८२८ ॥ पथापिसवकाभांभ, सपादयति मे यथा । असौ
 पुण्योऽवोऽहं ह, विपूषसा न कथये ॥ ८२९ ॥ तत्रो विमुक्तसिन्धोपराभयकार्यो विधानिसम् । अन्वःपुरागवः सौम्य, सुजानोऽहमवस्थितः
 ॥ ८३० ॥ यथा—यां वां नारी प्रपस्यासि, नगरे जावधिपदात् । कुञ्जजामकुञ्जर्मा वा, यां वा कश्चिन्निरेवयेत् ॥ ८३१ ॥ वां वां सखा
 समगच्छन्, अनेभ्यो षडवधयथा । अन्वःपुरे प्रवेयसाहं, कृतोसि निजपत्रिकात् ॥ ८३२ ॥ युधम् ॥ न जानामि महत्पापं, मायेथे कुञ्जकान-

ब्यवहायकम्, विहाय नगरं परम् । प्रायः समस्तजनेषु, भस्मिथोऽत्र महेत्तया ॥ ८७१ ॥ मुक्तः सापरिवारेण, महासोदनेन सुन्दरि ।
 कुर्वाणो निजभार्यायां, क क्वान् न सिनाटिवः ? ॥ ८७२ ॥ तथा परिप्रवेणार्हं, सन्नया निजभार्याया । मुक्तेन बहुसो भद्रे !, योनीं योनी
 विहसिष्यः ॥ ८७३ ॥ यतः—गृहकोकितिकासर्पभूषिकाकारभारकः । हृष्टो निधानमासाद्य, तन्नाथो विह्वलो धृवः ॥ ८७४ ॥ एवं
 धानन्धकाञ्च मे, भ्रमथो गजगामिनी । सर्पणापूर्णानन्यायात्प्रसभा भस्मिद्व्यथा ॥ ८७५ ॥ कल्पवृक्ष—भ्रमथा इव मया सार्धं, भ्रमथो
 ज्ञानवत्सर्पनि । क्लिषिते दुर्बकीभूषा, महासोद्धारव्यसरा ॥ ८७६ ॥ पाप च प्रवन्मूतमीषत्कर्मस्त्रिसिद्धया । पुनर्मन्त्रिभ्यः धर्मीपत्या, स
 ज्ञाथा मे वयनने । ॥ ८७७ ॥ यथो मनुजगत्यन्त्रः, पाटके भरतामिधे । साकेतेऽत्र पुरे नीथो, मस्मिद्व्यथया धया ॥ ८७८ ॥ षष्ठी
 जलत्र नन्दस्य, भार्याऽखिल वनसुन्दरी । अनिदधत्सुवत्वेन, गुहिकादानयोगतः ॥ ८७९ ॥ प्रसिद्धि व मे नाम, यथाऽयममृतोद्दरः ।
 भय क्लेशेण सप्राप्तो, यौवन काममस्मिदम् ॥ ८८० ॥ वृष्टः सुदर्शनी नाम, सुसाधुः ज्ञानने मया । कथापरीणचिचनेन, कृथा मे देन
 देशना ॥ ८८१ ॥ यथो भूयो मया भद्रे !, महात्साऽय सदागमः । विद्वोक्त्रिभ्यः समीपस्यस्य साधोर्महात्मनः ॥ ८८२ ॥ क्लिषिन्मूत्र
 क्मावत्याभ्रमस्काटक्षिपाठकः । ज्ञाथोऽत्र भयकाकारभारको प्रभ्यवकथा ॥ ८८३ ॥ यथकावतुभावेन, पुरेऽत्र विभुषाकये । भवच्छसिरे
 नीथो, गुहिकायाः प्रभावतः ॥ ८८४ ॥ यत्र च—भावना व्यस्यत व्योसिज्जारिषः कल्पवासिनः । पाटकेषु वसन्त्येते, विभुषाः कुञ्ज-
 पुत्रकाः ॥ ८८५ ॥ दशाष्टपञ्चमेवास्ते, प्रयः पूर्वं पयाकमम् । कल्पसाकदवीषाश्च, द्विमेवास्तुर्यपाटके ॥ ८८६ ॥ कल्पसा द्वावक्षाना-
 सससिषवा समुदाहृताः । नवपञ्चनिशासत्यासकदवीषाः प्रकीर्तिताः ॥ ८८७ ॥ यत्राथे पाटके भद्रे !, ज्ञाथोऽत्र भावनकथा । धाषाभेव
 सिरोव्येव, विभुषः कुञ्जपुत्रकाः ॥ ८८८ ॥ यत्र च—गवस्य यत्र पयाधि !, विस्वथो मे सदागमः । सिरोऽयमधि मां द्वित्या, कुर्वाणः

॥ ८५१ ॥ स च सखापिठो राधे, यन्ना नीरवधारता । महाककककेनोर्षेदुत्सामिच्छोपनिर्भरे ॥ ८५२ ॥ इष्टा कुत्सामिन्नायेन, गुष्टा
 सुत्सामिनो गुष्टे । ते पौरसैमिका भोकास्तः किं किं न कुर्वते ॥ ८५३ ॥ अहं तु पारके वन, गुटीपमसामिच्छिष्ठे । मूत्राद्यदुत्साम्ना-
 क्तुगान्त्रे गर्भसामिधे ॥ ८५४ ॥ सुधा क्षामोदरो बद्धः, परिमूर्धो भिगाहितः । स्ववदुभेष्टिदैः कुन्देवाङ्केटपि काहितः ॥ ८५५ ॥ अन
 क्वावनभाते, स्वर्गोपावधीरिधः । प्राप्त हाटीरसवाप, नत्केष्टिभर नारकः ॥ ८५६ ॥ महामोहवक्षीभूते, रागभ्रष्टे तथा मयि । यः
 सनाथो मनहाप, स स्वास्मणु न पार्थते ॥ ८५७ ॥ वषाक्षि—मनेह विगुळ राभ्य, मामकीना त्रिभूतयः । अयुनाऽप्य प्रभोष्यार
 इति शोकेन पीडितः ॥ ८५८ ॥ सुत्सामातिठवरोऽहमयुना स्वीदक्षी गतिः । सर्वेश परिमूर्धोऽहमित्यस्मा क्वर्षितः ॥ ८५९ ॥ दुष्य
 विव मामकसिद्ध, रत्नसर्पासिक सताः । एवं हा हा ह्योऽप्यसि, वापिठो वनमूच्छया ॥ ८६० ॥ वरेव नरकाकारे, पारके दुःखपूरितः ।
 वत्राहं ससिखो मरे !, सुषिरं पापकर्मणा ॥ ८६१ ॥ परिभारसमेवस, महामोहस्य दोषयः । तथाप्यहं स निर्दिश्यः, ससायावाहवो
 वने ! ॥ ८६२ ॥ कोषान्मस्तरेषु लोकेषु, विषकठोऽवदुषितः । यौत्प्यानायुगो भिद्यं, भूरिकात्मवक्षितः ॥ ८६३ ॥ अथ वीर्या क्रम
 वैव, गुडिका मे शिरस्वती । वरो विदीर्षा सा मद्र, अशिरवत्प्रवशाऽप्य ॥ ८६४ ॥ गवाः पापिष्ठवासायां, पुरि सप्तमपाटके । अह
 वस्ताः प्रभाषेप, वातः पापिष्ठरूपकः ॥ ८६५ ॥ गुरे वत्रापठिष्ठाने, निमिंभो बसकण्टकैः । सतापयां प्रयक्षिष्ठस्रस्त्रं कन्दुकवीजया
 ॥ ८६६ ॥ वदन्ते गुडिकादानान्मुरिषिवत्प्रवया तथा । पञ्चापयुसप्तमानसानीय सफटीकृतः ॥ ८६७ ॥ पुनर्नीयोऽप्रसिष्ठाने, समानी-
 वस्तोऽप्यहम् । इत्यथ गुडिकादानान्मूर्धाकारकारकः ॥ ८६८ ॥ मूषः पापिष्ठवासायां, सीथोऽहं दुर्यपाटक । वयोऽप्यानीय सिद्धिवो,
 मायांयाकारकारकः ॥ ८६९ ॥ सर्वेभिरपेक्षयापि, जनवन्त्वा सुदुर्भुः । दुःखसागपरिह्वारं, हर्षयन्त्वा क्षणे क्षणे ॥ ८७० ॥ वदस

प्रसाधो हन्व मादक्षाम् ॥ १०८ ॥ सद्रोषेनोक्त—आव वास्तविव ताव !, सान्यक् सक्तद्विषोऽप्यधिः । ततो विश्वापिचस्तेन, सद्रोषेन
 नरेभ्यः ॥ १०९ ॥ तद्यत्र—चारित्र्यधर्मरथेन, वञ्चनायस्य मन्त्रिणः । प्रद्विषो मतसमीपेऽसौ, सान्यगर्हणनामकः ॥ ११० ॥ तेन
 चोक्त—विद्येयं नीयतां देव !, प्रायुव कन्यकाऽनया । यस्य ससारिवीचस्य, येन दोषोऽस्य जायते ॥ १११ ॥ सद्रोष प्राह नाथापि,
 प्रसाधोऽस्या महत्तम ! । नयने हन्व विद्यायास्तत्रार्कण्यं कारणम् ॥ ११२ ॥ स हि ससारिवीचकां, मुग्धबुद्धिर्न मोत्सते । विशेषयस्य
 वशात्सामान्येन प्रपत्सते ॥ ११३ ॥ एव च स्थिते—यावन्न तात्रिक रूप, तवानेनावधारितम् । तावन्न मुग्धते दाहमेवा सस्यै सुक-
 न्यका ॥ ११४ ॥ अज्ञातकुलक्रीडो हि, कुर्यात्सः परामवम् । ततः स्मादिचिचसतापो, मादर्यां सन्निमित्तकः ॥ ११५ ॥ ततो गच्छ
 दिना विद्यां, स्व तावत्स्य सन्निधौ । कालेन भूयसा रूप, मोत्सते हि स तावकम् ॥ ११६ ॥ तद्यत्र—यथा स्यातेन विश्वातं, रूप
 तत्र परिस्पुष्टम् । तदाऽद्रमागसिध्यामि, विद्यामादाय हेऽन्तिके ॥ ११७ ॥ सदागमस्य सानाद्य, महाभोहाद्विद्यानवम् । तथा ससारि-
 जीयस्य, सुखसादाद्विदेवतम् ॥ ११८ ॥ देवे चाभिसुखीमावकस्य दर्शनकाम्यया । विद्याया रक्षितस्मादि, गच्छतस्यत्र से गुणाः ॥ ११९ ॥
 युगम् ॥ ततो यदाद्विद्यतायो, यथाऽऽप्यपयसि प्रभु । इत्युक्त्वा प्रस्थितत्पूर्व, मतसमीप महत्तम ॥ १२० ॥ इत्यथाह तदा भद्रे !, नगरे
 अनमन्दिरे । सद्रानन्दनन्दिन्योर्जातो नामा विरोचनः ॥ १२१ ॥ एव सप्राप्तवारुण्य, कानने चिचनन्दने । गतस्यत्र मया दृष्टो,
 धर्मयोपो मुनीश्वरः ॥ १२२ ॥ इत्यत्र मे तथा द्रसा, बर्तते कर्मपद्धतिः । महाभोहावयो आवाकनयो भावशान्तवः ॥ १२३ ॥ एतच्च
 —प्रथम्य व महाभाग, निपण्याः सुखभूषणे । शार्वाद्र मद्रकस्तेन, ज्ञानालोकेन वीमता ॥ १२४ ॥ किं च—कुर्याता मानसानन्वभम्
 वक्षरणोपमम् । ततो मे कर्तुमारब्धा, सुमिता धर्मवेद्यता ॥ १२५ ॥ कथम् ?—‘मनुजजन्म जगत्सिद्धिर्लभं, जितमव पुनरत्र विशेषतः ।

काष्ठवापनाम् ॥ ८८९ ॥ वयो महर्षिर्द्विषसः, साध पत्न्योपम मुदा । सुख पापे मुञ्जानः विधाद् पारशोदथा ॥ ८९० ॥ इन्द्र-
 गुरिर्द्वय इत्या, भार्यया पुत्रविधया । पुत्रेऽत्र भानवावासे, समानीतः पुनस्तथा ॥ ८९१ ॥ वयसि पशुदलस्य र्शिनश्च निपदर्यान् ।
 भार्या वत्याः सुकथेन, बालोऽत्र वाचनामकः ॥ ८९२ ॥ सप्राममुषभावन, सुन्दराल्लपो दुर्नीधराः । एता यथा सर्वगतसःसस्य भाव
 सदागमाः ॥ ८९३ ॥ शिक्षित पुनरप्यस, सम्बन्धि ज्ञानमस्यकम् । काठभाद् वशा भर', भ्रमया भावर्शितः ॥ ८९४ ॥ ऋषयस्त्वं
 मानेन भूयोऽत्र विपुषाकथे । महर्षिर्द्विपुषस्तत्र, जातो ह्यन्तरायाटक ॥ ८९५ ॥ न र्नीवा विस्मृतत्वन, यथा एव सदागम । गदम
 मानवावासे, पुनश्च प्रधिकोकिय ॥ ८९६ ॥ एव विचरताऽन्त्ये, मन्वन्तेऽपुनः पुनः । तथाऽन्त्येन काठेन, यथा भाषान्निपाततः ॥ ८९७ ॥
 एव सदागमो मन्त्रे', महारसा प्रधिकोकियाः । अन्त्येवशाप एष्टोऽपि, विस्मयथ पुनः पुनः ॥ ८९८ ॥ युगम् ॥ विपुषं य पुन
 मन्त्रे, मन्वन्ते निरवकम् । भासादिवः क्वचिच्च, पुनरप्य सदागमः ॥ ८९९ ॥ यथा—मन्वन्तवापः सपथः, भासकोऽत्र मुशापन ।
 इत्येतो यद्विरुपाय, एव एतः सदागमः ॥ ९०० ॥ विमुष्येभ महामार्गं, भूयो भूयोऽन्त्येनत्वा । मान्ताः समस्तमानु, कृता नाना
 विद्वन्मताः ॥ ९०१ ॥ कृतीर्दिकप्रविभाद्, सदागमविपुषकः । अन्त्येवशापः सपथो, मन्वन्ते निरन्तर ॥ ९०२ ॥ अथश्च भ्रमवस्तव,
 मन्वन्ते मयाकिले । कश्चिदीर्षो कश्चिदुत्सा, सजाता कर्मणः शिशिः ॥ ९०३ ॥ कश्चिच्च प्रवशा जाया, महामोहादिरात्रयः । कश्चिरस
 शान्तो जाण, प्रकथयन्निवारकः ॥ ९०४ ॥ एतन्मान्त्वभाषामिषावदन्मयासमागतः । अथ सदागमकावत्याव यथासिबोधे म ॥ ९०५ ॥
 सा निश्चिन्तियेकीमूला, विपुषुचिर्नोहादधी । एतन्मावसदं दास्ता, प्रकियाः स महत्त्वमः ॥ ९०६ ॥ कथ्यमानेन सन्तोषो, मत्सर्वापिणामे
 क्त्वया । भार्ये! शिवाप्यर्षो देवः, सात्मव गन्त्यर्थं मया ॥ ९०७ ॥ अस्वभा पूर्वनिर्दिष्टो, देवस्याप्य नरोत्तम । सोऽनुजा वधते कथमः,

प्रसाधो हन्व माह्वसाम् ॥ १०८ ॥ सद्रोषेनोक्त—आव धारुश्रीव वाव ।, सम्पक् सक्तधितोऽवधिः । वतो विद्याधितस्तेन, सद्रोषेन
 नरेध्वरः ॥ १०९ ॥ वषभ—आरिभ्रमरैरुञ्जेन, वधनाचस्य मन्त्रिणः । प्रक्षितो मत्समीपेऽसौ, सम्पगवर्धननामकः ॥ ११० ॥ तेन
 योक्त—विद्येय नीयतो देव ।, प्राह्वय कन्यकाऽनया । यस्य सस्यारित्रीवस्य, येन लोषोऽस्य जायते ॥ १११ ॥ सद्रोषः प्राह नाथाधि,
 प्रसाधोऽस्मा मह्वसाम् । नयने हन्व विद्यायास्तत्रार्कण्य कारणम् ॥ ११२ ॥ स हि सस्यारित्रीवस्ता, सुगन्धुद्धिनं मोत्सते । विक्षेपवद्य
 वसावस्तसामान्येन प्रपत्सते ॥ ११३ ॥ एव च स्थिते—यावन्न वाश्विक रूप, वधानेनावधारितम् । वावन्न युक्त्यते वाहुमेया वस्य सुक-
 न्यका ॥ ११४ ॥ अक्रावकुञ्जमीढो हि, कुर्वावस्ताः पर्यभवम् । वतः स्याधिविचसतापो, माह्वसो वन्निमित्तकः ॥ ११५ ॥ वतो गच्छ
 दिना विद्यां, स्य वावचस्य सन्निधौ । कालेन नूयसा रूप, भोत्सते हि स वावकम् ॥ ११६ ॥ वषभ—यथा स्याथेन विद्याव, रूप
 वव परिस्युटम् । ववाऽह्वसागमिष्यामि, विद्यामावाय देऽन्विके ॥ ११७ ॥ सव्गामस्य सानाद्य, महामोहाधितानवम् । वया सस्यारि
 त्रीवस्य, सुस्तसाधामिषेवन्तम् ॥ ११८ ॥ देवे धामिसुक्तीमावस्तस्य वर्धनकान्यया । विद्याया रक्षितस्याधि, गच्छवस्तन्न से गुणा ॥ ११९ ॥
 पुगमम् ॥ वतो वधाधिसत्तार्यो, वयाऽऽप्रापवसि प्रभुः । ह्यसुक्त्वा प्रसितवत्सूर्ण, मत्समीप मह्वसाम् ॥ १२० ॥ इवमाह वधा मदे ।, नगरे
 जनमन्दिरे । सन्नुरानन्दनन्दिन्योर्जातो नामा विरीचनः ॥ १२१ ॥ वतः सप्रसवाराण्यः, कानने धिचननन्दने । गवस्तन्न मया हृष्टो,
 धर्मधोपो मुनीध्वरः ॥ १२२ ॥ इवम मे वधा हस्ता, धर्मते कर्मवदसिः । महामोहाधयो आधास्तनधौ भावस्तन्नवः ॥ १२३ ॥ वषभ
 —प्रणम्य व महामाता, निपण्णः सुखभूवले । धातोऽह मद्रकस्तेन, ज्ञानाकोकेन धीमता ॥ १२४ ॥ किं च—कुर्वथा मानसानन्दनम्
 धारणोपमम् । वतो मे कर्तुमारब्धा, मुनिना धर्मवेक्षता ॥ १२५ ॥ कथम् ?—‘मनुजप्रसन्न अगतसिद्धिर्दुर्लभ, भिन्नमठ पुनरत्र विधेयवः ।

काकयापचम् ॥ ८८९ ॥ एवो महद्विसपसः, साय पत्सोपम मुदा । मुप्र पपष्ट मुचान , शिवोऽर आग्राडया ॥ ८९० ॥ ररन्त
 गुहिकां ररणा, मार्गया दृष्टपिचया । पुरेऽर मानवाभासे, सप्तनीधः गुनसया ॥ ८९१ ॥ शयालि पशुदस्यस र्दिशः त्रिपदरुनिना ।
 मार्पा ररणाः सुवत्तेन, आठोऽरं पन्थनामकः ॥ ८९२ ॥ सप्रामपुदभावन, सुन्दरास्यो दुर्नाथः । दृष्टा मया गर्धात्कथस्य आथ
 सदागमः ॥ ८९३ ॥ शिशिव पुनरप्यस्य, सभ्यमिष ज्ञानमस्यष्टम् । आठमाद वदा थर', थपत्ता माधर्दिनाः ॥ ८९४ ॥ रगस्यरु
 भादेन, मूठोऽरं शिवुवाक्यम् । महर्दिशिवुवस्यत्र, आठो थ्यन्स्यराटक ॥ ८९५ ॥ न नीठो विसृजस्यन, मया वर सदागम । मदन
 भानवाभासे, पुनस्य प्रशिडोकिव ॥ ८९६ ॥ एव शिवराडान्ते, मरुपकेपुनः पुनः । वयाडान्तन काठन, मया भायानियागतः ॥ ८९७ ॥
 थय सदागमो मरे', महत्तमा प्रशिडोकिवः । थनन्तवाप दृष्टोऽरि, विसृजस्य पुनः पुनः ॥ ८९८ ॥ गुामम् ॥ रिसृज थ पुन
 प्रन्त्य, मरुपक शिरन्कम् । भासशिवः कथपिच, पुनरेव सदागमः ॥ ८९९ ॥ एवः—थनन्तवापः सपसः, भाठोऽर सुषोषन' ।
 ररन्तरो थशिरुपस्य, वर दृष्टः सदागमः ॥ ९०० ॥ शिसृज्येम मदाभाग, भूयो भूयोऽन्तवपस्य । भान्तः सप्तस्यान्तु, कृवा नाना
 शिरन्तनाः ॥ ९०१ ॥ कृवीर्यकवसिमाह, सदागमशिरुपकः । थनन्तवापः सपसो, मरुपक शिरन्तके ॥ ९०२ ॥ थनपथ थभवस्यत्र,
 मरुपके मनाशिरुसे । कथिरीर्पा कथिद्रस्य, संजावा कसंथः श्विसिः ॥ ९०३ ॥ कथिच मपका जाठा, मदाभोदरियादथः । कथिरास
 थामसो जाठा, पयककाशिराटकः ॥ ९०४ ॥ वरुमान्थवापयिर्पाथरुथ्यासमागतः । थय सदागमकादजाठं पयमिषोथ म ॥ ९०५ ॥
 था शिशिमिर्मठीमूठा, शिवशुचिर्महाटपी । वरुमान्थसरं प्रात्या, मशिवः स महत्समः ॥ ९०६ ॥ कथमानेन सद्रोथो, मत्सदीपानमे
 थठना । थार्थ' शिवान्थार्थं देवः, सान्थव गम्पठां मया ॥ ९०७ ॥ पस्यया पूर्वमिदिष्टो, देवस्याप मरोचम' । सोऽपुना थठवे थपः,

नम्रानकारणम् । गुरवः केवलं वस्त्रां, मण्डनिं सङ्कारिणः ॥ ९३३ ॥ तथाहि—अकञ्चुं तथा छप्ते, नोपार्थं मे सकोविदे । न भद्रान
 मनोरथस्य, तथा यत्नस्यैरसि ॥ ९३४ ॥ वतः परं पुनर्जातोऽन्वयात् वदाने । सदागमेन सम्बन्धः, भद्राशून्यस्यथाप्यभूत् ॥ ९३५ ॥
 अतो यथा यथा पुंसो, पादवी योग्यता मयेत् । तथा तथा भद्रतस्य, तावानेव गुणोन्मत्तः ॥ ९३६ ॥ अतः भद्रानमात्र मे, सूत्रमस्मा
 नविषयिष्यम् । पर्यपोषयेक्षैक्षीः, सज्जाय योग्यतातुगम् ॥ ९३७ ॥ अन्वय—एत्योपमपुष्यस्त्वे तु क्षीणे कर्मस्त्रितेजसा । पृष्टिपर्यो
 मया दृष्टः, सामान्यास्य विशेषतः ॥ ९३८ ॥ पाद्विधानि तथापेक्षाप्रधानि नियमाख्याया । केचित्तथा मया भद्रे !, भद्रासह्यदुद्विजिता
 ॥ ९३९ ॥ अथस्यदुभावेन, ससुरे विदुषाजय । कल्पशासिपु नीधोऽह्, गुरिकादानपूर्वकम् ॥ ९४० ॥ अथ सौषर्मकल्पेऽह्, भास्व
 राकारधारकः । ससुत्थितः क्षणार्धेन, क्षयनाथश्च कीदृशम् ? ॥ ९४१ ॥—विष्यपत्यङ्गसङ्गीरविषय सार्धपेसकम् । कोमलासलसबेजकञ्जा
 शिव शिवानन्दम् ॥ ९४२ ॥ सुमनोग वसकूपकसदाभोषसुन्दरम् । शिष्यांस्तु कवरोशोषदृष्टिगोचरवन्द्युरम् ॥ ९४३ ॥ युगम् । वन
 शोभेऽभानेन, पादुगुमेन विशिष्टः । किरीटकटकपूरद्वारकण्डकभूषिणः ॥ ९४४ ॥ भूषाङ्गतागवान्कृषनमाकाशियशिवः । अथविष्टः
 क्षणाज्जातो, शोशिवशिक्षकशिक्षयः ॥ ९४५ ॥ वतोऽह् अथ तन्नेति, अथ भद्रेसि माधिष्यः । सकेसा कलनायोका, कोलकोषनधारश्च
 ॥ ९४६ ॥ सुन्दर्यो मां मनोहारिण्यमै कर्षयेष्टाढैः । देवोऽस्मि स्वासिकोऽस्माकमिषि किङ्करतां गताः ॥ ९४७ ॥ युगम् ॥ वतोऽह् विक्रयो
 स्फुटकोषनः पर्यशिवन्दयम् । तां ससुद्धिं शिवोक्त्येव, किं मया सुकृतं कृतम् ? ॥ ९४८ ॥ वतः प्रादुरभूच्छान्त, शिमक शिमलोक्षणैः ।
 सदा शिरोचनत्वात्स्योऽनेन सर्वाऽप्यवारिषा ॥ ९४९ ॥ अत्रान्तरे समायागौ, भद्रमसदाभामौ । तौ च दृष्ट्वा मया द्वाव, माहात्म्यमन
 योरिदम् ॥ ९५० ॥ अथस्यौ पूर्ववन्द्रे, मक्षिपत्री क्षणान्धरी । क्व चोत्थाय निशेध, कर्तव्यं शिवुषोधिष्यम् ॥ ९५१ ॥ तथाहि—

“उद्दिष्टमात्र नरोऽयं सुमधुसूता, विदधनीयमवोऽपि पटं पश्य ॥ ९२६ ॥ इतरथा पुनरोऽयं मिरन्वके, निपक्षिणस्य सुभीममवाप्यके । कुसल
 “सन्धस्सुल्लकञ्जान, मयु विनाऽऽरुह्युःकपटंपरा ॥ ९२७ ॥ इदमवेद्य जनेन विद्यानवा, कुशलकम भवोऽपिगारकम् । इह विधेयमद्वै
 “विकल मुधा, न करपीयसिह तत्त्वमकम् ॥ ९२८ ॥” अत्रान्तरे प्रकाशीमूढो मे वस्य मुनेः समीपे भूयोऽपि भगवानप्य सदागामः,
 यतो बुद्ध मया वस्य मुनेर्भवत्, अग्निद्विष प—यन्मया कर्तव्यं वदामिदन्तु भगवन्वत्, मुनिनोऽहं—भद्राकण्य “अदधीरणीयो भवता
 “भवमप्यत्र आराधनीयो विधीनरागोद्वेषमोहोऽन्तःकान्तद्वसनधीर्यान्तर्परिपूर्णः परमात्मा बन्धनीयास्यदुपरिदृष्टमागवर्तिनो भगवन्व
 “साभवः प्रष्टिपद्यन्वति वीबाजीवपुष्पापासकसंहरनिर्बन्धुष्वभमोऽहंभुष्यानि नत्र वस्त्वामि सर्वथा पेष विनदधपनामृत नेष वदन्ना
 “द्वीभावेन कतुष्टेवमात्मद्विष उपप्रेय कुसलकतुष्पिष कुसल विधेय निष्कलकुसलःकरण इष कुविकल्पकल्पजास भवसेय भगवद्वचनसारं
 “विश्वेव रागाद्विषोपहृत्य शेष सुगुहसदुपदेशमपस इष सधर सदापरणे मानस भवतोय दुर्जनप्रणीतकुसलवचन निमेय महानुरूपवग-
 “मप्ये अकल्प श्लेष निष्पकल्पविधेने”सि एव ऋषिद्विषसि मपुरमापिणि भगवसि धर्मपोषणपक्षिनि सप्रामोऽसौ सन्ध्यादर्शननामा मह
 यमाः विवोकिवो दुर्मेकर्मप्रतिभेवद्वारेणासौ मया वरः सत्वाव मे वय मुनिवचने स्वरुप्या भवतान प्रतिपन्नोऽसौ द्विषपपुत्रुत्सा मह
 यम”, अग्निद्विषो मुनिवरः—मयाप्रापयसि नापस्वरेवाह करिष्ये, वरोऽग्निवन्धय व मुनिवटं गवोऽहं स्वमवने । वरः प्रपृष्टि जातोऽह
 सन्ध्यादर्शनसंगुः । वरकमकानपूर्वात्मा, विविष्टिप्रकानवर्षिः ॥ ९२९ ॥ वदेव सदा निःशुद्ध, यज्जिनेन्द्रैः प्रवेक्षितम् । पृथावन्मात्रगुहो
 ऽहं वरा जातो वयन्ते । ॥ ९३० ॥ सदागामो हि विद्यान, स्वमावेदये वरा । केवलं सूस्समावेदु, न मे ऋषयः प्रवर्तये ॥ ९३१ ॥
 न सदावाक्या सूस्सविद्विष्कानवेवः । गुरवः पदुषाच्योऽपि, विना मे सिन्धोन्धवाम् ॥ ९३२ ॥ वरः—सयोनयवैव पार्थिवि, भवता

नम्रानकारणम् । गुरवः केवलं वसां, महत्सिंहः सारकारिणः ॥ ९३३ ॥ सवादि—अकन्दे रणा कमे, बोधार्थं मे सकोविदे । न भद्रान
 मनोत्सम, तथा धनशतैरपि ॥ ९३४ ॥ वरः परं पुनर्जयोऽन्तसत्पापं वदानेने । सदागमेन सम्बन्धः, भद्रास्त्यस्यस्यप्यभूत् ॥ ९३५ ॥
 भवो यथा यथा पुंसो, यावती बोधवा भवेत् । सदा तथा भद्रस्य, साधनेन गुणोद्भवः ॥ ९३६ ॥ वरः भद्रान्मार्गं मे, सूत्रमाथा
 नविशद्विषम् । धर्मधोयोपदेशैस्त्वैः, सजातं बोधवानुगम् ॥ ९३७ ॥ वान्यव—पत्न्योपमपृथक्त्वे तु क्षीये कर्मसिधेस्तथा । गृहिषर्गो
 मया ददः, सामान्याश्च सिद्धेयवः ॥ ९३८ ॥ पाद्विवाप्तिं तथादेशाद्गणानि निवमास्यथा । केचिद्यथा मया भद्रे, भद्रासद्विदुश्चिना
 ॥ ९३९ ॥ वरस्यदनुभावेन, ससुरे सिद्धुवाचये । कल्पवासिषु नीयोऽह्नु, गुहिकावानपूर्वकम् ॥ ९४० ॥ अथ सौधर्मकत्सेऽह्नु, मास्य
 एकारधारकः । समुत्थितः क्षणार्धेन, क्षमनाश्च कीदृशम् ? ॥ ९४१ ॥—विश्वपत्यङ्कसपूठीरथिवरं स्वर्गप्रेषकम् । कोमलामलसबेककञ्ज-
 शिवं शिवतन्वतम् ॥ ९४२ ॥ सुमनीमान्धसमूषकसद्गामोद्गुम्भरम् । शिखांसुकवरोजोवदृष्टिगोचरश्च गुरम् ॥ ९४३ ॥ गुम्भम् । वर
 योऽह्नुमानेन, शार्दुमुग्मेन विस्मिदः । किरीटकटकैरुद्धारकुण्डकभूयिवः ॥ ९४४ ॥ गूपाङ्क्यमाठान्मूकवनमाळाविराजितः । वपसिद
 क्षणान्धातो, घोसिवाकिकसिक्पवः ॥ ९४५ ॥ वरोऽह्नु वप नन्देसि, सप भद्रेसि मापिणः । सलेका ककनाकोका, कोकलोचनधारवः
 ॥ ९४६ ॥ सुवन्तो मा मनोहारिश्चपनीः कर्मप्रेषकैः । देवोऽसि स्वासिकोऽस्माकमिसि किङ्करतां गवाः ॥ ९४७ ॥ गुम्भम् ॥ सर्वोऽह्नु शिक्वयो
 सुकृच्छोचनः पर्यधिपत्यवम् । वां समुद्रि विद्योत्येव, किं मया सुकृत्त कवम् ? ॥ ९४८ ॥ वरः शार्दुरभूच्छान, शिवक विमलेक्षणे ।
 मया शिरोचनारसाऽनेन सर्वाऽप्यारिसा ॥ ९४९ ॥ अथान्तरे समाधातो, महत्समसद्गाम्यौ । वी च दद्या मया श्राव, माहात्म्यमन
 योरिवम् ॥ ९५० ॥ वरको पूर्वम्भद्रे, प्रसिपथी स्वपान्यवौ । क्व चोत्थाय निःक्षेप, कर्तव्यं विपुचोपिवम् ॥ ९५१ ॥ वयादि—

“वद्विद्विमाप्य नरेण सुमेधसा, विद्वपनीयमद्योऽपि परं पदम् ॥ ९२६ ॥ इतरथा पुनरेव निरन्वके, निपस्त्रितस्य सुभीममथाप्यके । कुत्रात्-
 “सम्बन्धमुत्कृष्टकावचन, ननु विनाऽनुच्छुं स्वपरंपरा ॥ ९२७ ॥ इत्यनेन अनेन विज्ञानया, कृत्स्नकर्म भवोदधिवाकरम् । इह विधेयमदो
 “विच्छेद शुधा, न क्वरणीयमिह नरस्वन्मकम् ॥ ९२८ ॥” अत्रान्तरे प्रसशीभूषो मे वस्य सुनेः समीपे नूयोऽपि मगाधानय सरागाम ,
 यतो बुद्धं मया वस्य सुनेर्बचन, अग्निद्विव च—यन्मया कर्तव्य वद्विद्विद्यन्तु मगाधन्तः, सुन्निनोक्त—मद्राकपय “मदधीरणीयो मदवा
 “मदप्रपञ्चः आराधनीयो विधीनरागोद्वेषमोहोऽनन्वजानार्थानर्थापानन्वपरिपूर्वः परमात्मा बन्नीयास्तदुपदिष्टभागवतिनो मगाधन्तः
 “साधवः प्रद्विपचक्यानि श्रीकान्दीबभुष्यपापास्तद्वसद्वरनिद्वराबन्धनयोस्तद्व्यगानि नत्र वरव्यानि सर्वथा पेय विनद्वधनासुव नेय वद्वद्व
 “हीमानेन अतुष्टेयमात्मद्विव वपदेय कृत्स्नानुबन्धिवि कृत्स्नक विधेय निष्ककङ्कमन्तःकरष हेय कुद्विकल्पकल्पजास भवसेय भगवद्वधनसारं
 “विशेष रागाद्विद्विद्विद्वन्वं केय सुगुरुसदुपदेष्टभेपदं वेय सवत सदावरणं मानस भवगोय दुर्मनप्रणीवकुमववधन निमेय मद्रापुरवधन-
 “मन्मे स्वरूपं केय निष्पकम्पयविद्येने”सि एव योपद्विद्यसि मधुरमापिणि मगाधसि धर्मयोपधपस्त्रिनि सप्रामोऽसौ सन्मपद्वर्शननामा मद्र
 यमाः विद्योक्तयो दुर्मैकर्मप्रान्धिमोद्वद्वारेणारी मया वतः सत्त्वाव मे वद्व सुनिद्वधने स्वरुप्या भव्यान् प्रद्विपसोऽसौ द्विवप्युमुद्व्या मद्र
 यमा, अग्निद्विवो सुनिद्वरः—मद्राकापयसि नापयदेवाद् करिष्ये, यतोऽग्निद्वन्व्य व सुनिद्वटं गवोऽद् स्ममपने । वतः प्रभृति जावोऽद्
 सन्मपद्वर्शनसमुदः । वरुवभक्यानपूवारासा, विशिष्टज्ञानवर्धिवः ॥ ९२९ ॥ वदेव सद्य निःसद्, यद्विनेनैः प्रवेद्विवम् । एवाबन्माप्रदुष्टो
 ऽद् वरा जावो वरयन्ते । ॥ ९३० ॥ सदागामो द्वि विज्ञानं, स्वमावेद्वयते वया । केवक सूस्ममावेद्वे, न मे योष प्रवतवे ॥ ९३१ ॥
 न संजावावरा सूस्मविद्विच्छेदन्तेदेवकः । गुरवः पदुकायोऽपि, विद्या मे सिन्वयोप्यथा ॥ ९३२ ॥ यतः—स्वयोप्यथैव यार्थद्वि , भव्या

सखायि सपत्नी, ममेमी स्सुस्त्रिगोचरी । मुळ च सुचिरं स्त्रिय्य, सुखं यत्र मयाऽनुकम् ॥ १७० ॥ एवो मनुजगतन्तः, पाटके काष्ठाने
 पुरे । आगतस्य महामोक्षदोषयो विस्सुषास्त्रिमी ॥ १७१ ॥ इत्थं सङ्घासिका धारा, दष्टो दष्टः पुनः पुनः । सदागममुपो भद्रे !, नष्टो
 ऽसौ मे महत्तमः ॥ १७२ ॥ यतः—विना विरसिभावेन, सङ्घातीरेषु धामसु । भदानमात्रसगुष्टो, जातोऽह्म भाषकः पुरा ॥ १७३ ॥
 यथा—अनुत्तारादुपरोधाद्वा, कश्चिच्छ्रद्धानसंगुतः । आतः भमणवेपोऽह्म, सिरसा रक्षितो ह्मि ॥ १७४ ॥ अन्यथा—सङ्घातीणा मया
 धारा, यत्र यत्र विजोकिष्ठ । महत्तमः पुनर्दष्टस्य यत्र सदागमः ॥ १७५ ॥ गृहियर्मेऽपि वामूले, दष्टः सामान्यरूपधः । कश्चित्क-
 थिष्ठ दष्टोऽपि, स महत्तमपार्श्वगाः ॥ १७६ ॥ सम्पन्नवर्षनमुळी च, गृहियर्मेसदागमो । सामान्यरूपी यो भद्रेऽसङ्घातारा विजोकिठो
 ॥ १७७ ॥ एवैते बहुस्रो दष्टास्त्रयोऽपि बरवान्धवाः । आताम सुखवास्त्र, त्रिमुखाद्धान्तरान्तरा ॥ १७८ ॥ अन्यथा—दष्टश्च केषुलो
 ऽप्येपोऽनन्तवाराः सदागमः । न त्वनेन विना दष्टः, स सम्पन्नवर्षनः कश्चित् ॥ १७९ ॥ अन्यथा—यत्र यत्र समीपस्य, सजातो मे
 महत्तमः । यत्र यत्र वपस्त्रो मे, आतः पुण्योव्ययः पुरा ॥ १८० ॥ तेन चोत्सास्त्रिणाः सर्वा, यवेष्टा भोगसम्पदः । वसतो मानवाभासे,
 पुरे च विमुखाब्धये ॥ १८१ ॥ यथा—स्त्रिणा कर्मस्त्रिठेन्वी, भीतमीवाह्य धानवः । अन्तर्दीनाः स्त्रिणा भद्रे !, महामोक्षाव्यसया
 ॥ १८२ ॥ यत्र यत्र पुनर्भावाः, प्रबला भावस्त्रयः । मष्ट पुण्योव्ययो नष्टस्य यत्र वरानने ! ॥ १८३ ॥ नष्टे च यत्र ज्ञाता मे,
 सर्वां हु क्षपरपया । भसितोऽनन्तकाष्ठं च, भवितव्यवया तथा ॥ १८४ ॥ यथा—स्त्रिस्त्रिर्वापीयसी ज्ञाता, कर्मणः छिद्रवां गवम् ।
 मानस च पुनर्भावं, वस्त्रमन्तानवर्जितम् ॥ १८५ ॥ भव एवोत्कटा जाता, यत्र यत्र महारथः । वे मष्टस्य यत्रैवी, दूरीभूतो सुधा
 न्यथो ॥ १८६ ॥ विशेषः पुनरोऽत्र, कथ्यते वे नियाकृतः । स सिध्यावर्षानास्त्रेण, सम्पन्नवर्षानतामक ॥ १८७ ॥ ज्ञानसवरणेनापि,

विविधरत्नसुदीपिस्त्रिचिह्ने, विक्रमनीरत्नरत्नसुभाचिह्ने । गुरुनिवन्धपयोपरत्नाकभिः, सह रूपभिरस्यैव सरोररे ॥ ९५२ ॥ तत्र
 शिर्मन्काटकनिर्मितं, विशदरत्नविद्याविदकुर्मिम् । कपु सडीकमहाप्य चिनाक्य, सुददभक्ति कृव चिनाक्यन्वन्म् ॥ ९५३ ॥ अप सुनि
 मन्कपत्रकसम्बन्धं, मथिमम चिनामापिचकपुरम् । पुकककारि रसेन तु याचितं, कपु विषाट्य मनोरमपुष्टकम् ॥ ९५४ ॥ ततो यथेष्ट
 सध्यादिसमोगसुविवाक्यः । सागरद्विचय वन, किञ्चिदून क्यवस्थितः ॥ ९५५ ॥ तदन्ते मानयावासयानांय विद्विचयया । आर्थाद्ये
 कसम्बन्धः, सुसुमन्दनरेणयोः ॥ ९५६ ॥ इत्यम्—यत्रायावका चार्थेभिः, मम वो धारयापयो । नागवो विस्सुवत्वन, महत्तमसरा
 गमो ॥ ९५७ ॥ सुवयं विस्सुवो मरे, न दृष्टम् तथा मया । गृह्णियमो यवस्थाभ्या, स निमुच्ये न दृश्यते ॥ ९५८ ॥ मार्धानिवास
 नापन्थात्, केवस पापमीरकः । शिवो मद्रकभावेन, वत्राद् दंसगामिनि । ॥ ९५९ ॥ पुनस्तदनुभावेन, सखरे विगुयाडये । ययोन्नि
 म्नास्यु नीवोद्दं, गुहिकादानपूर्वकम् ॥ ९६० ॥ श्लिषकत्रासि सन्मोगसन्मथिधीणितेन्द्रियः । सुचितं किं तु वो दृष्टो, मद्रामोदपरिपरी
 ॥ ९६१ ॥ सञ्जावम् वयोर्मूयः, पशपाथो इदृचय । निवयं विस्सुवावेवो, महत्तमसरागमो ॥ ९६२ ॥ ततो यथापयसाने वी, विर्वाय
 गुहिकां पुनः । पञ्चाशत्पुस्तकाने, मीवोद्दं कष्टया तथा ॥ ९६३ ॥ सिद्धिरो र्दुंयाकारपारकः केसिषीकया । तवः परं पुनर्मूर्ति,
 अस्मिथोर्ध्वनिवर्कम् ॥ ९६४ ॥ नानाविधेषु ज्ञानेषु, अमथित्वा सभायया । कानीय मानवावास, पुरे क्वाञ्चिदप्यनामके ॥ ९६५ ॥
 यराया वसुवन्धोम्, सुनुर्वासवनामकः । कवोद्दं कवस्तकर्मो, राजपुत्रो मनोरमः ॥ ९६६ ॥ यत्र पासाप दानत्याप्य, सुदि स
 कर्मदेसकम् । दृष्टाविमो पुनर्मरे, महत्तमसरागमो ॥ ९६७ ॥ तवः परिषयाद्याभ्यां, तन्मूयाः पुनमम । सत्रवः सुदराभासा, मद्रा-
 मोद्रावसकाया ॥ ९६८ ॥ अत्राहमतयोः मान्य, माद्रात्म्य याक्यमापिधि । द्वितीयकस्त्रे संभासः, सखुर विगुयाडये ॥ ९६९ ॥ तत्र-

स्वस्मापि सपत्नी, ममेमी स्मृत्तिगोचरौ । मुक्तं च सुश्चितं सिन्धु, सुस सन्न मयाऽनुकम् ॥ १७० ॥ वरौ गनुजगत्यन्तः, पाटके काञ्चने
 पुरे । आगतस्व महामोहरोपथो विस्मृताविमौ ॥ १७१ ॥ इत्य सङ्ग्राहिका भार, दृष्टो दृष्ट पुनः पुनः । सदागमपुत्रो भद्रे !, नष्टो
 ऽसौ मे महत्तमः ॥ १७२ ॥ यतः—विना विरसिमावेन, सङ्ग्राहीरेषु धामसु । भ्रान्तमात्रसद्गुष्टो, जातोऽह भावकः पुरा ॥ १७३ ॥
 तथा—अनुत्पादुपरोपाद्या, कश्चिच्छ्रद्धानसमुत् । जातः भ्रमणवेपोऽह, विरला रक्षिषो हसि ॥ १७४ ॥ अन्यथा—सङ्ग्राहीया मया
 धातु, यत्र यत्र विलोकितः । महत्तमः पुनर्दृष्टवान् यत्र सदागमः ॥ १७५ ॥ गृह्णिष्येऽपि वन्मूले, दृष्टः सामान्यरूपधः । कश्चित्क-
 शिष्य दृष्टोऽपि, स महत्तमपार्श्वगः ॥ १७६ ॥ सन्ध्यावर्षनमुक्तौ च, गृह्णिष्येऽपि सदागमौ । सामान्यरूपौ धौ भद्रेऽसङ्ग्राहारा विलोकितौ
 ॥ १७७ ॥ तदेवे बहुसो दृष्टाकयोऽपि वरदान्धरा । जातस्य सुसदाकत्र, सिमुकाभान्तरान्तरा ॥ १७८ ॥ अन्यथा—दृष्टव्य केवली
 ऽप्येपोऽनन्तरायाः सदागम । न लनेन विना दृष्ट, स सन्ध्यावर्षनः कश्चित् ॥ १७९ ॥ अन्यथा—यत्र यत्र समीपसः, सजातो मे
 महत्तमः । यत्र यत्र वयस्यो मे, जातः पुण्योवयः पुरा ॥ १८० ॥ तेन चोत्साहितः सर्वा, यथेष्टा भोगसन्धवः । वसवो मानवाभासे,
 पुरे च सिपुषाकथे ॥ १८१ ॥ तथा—स्त्रिणा कर्मस्थितिकर्मन्वी, भीषमीवाह्य शत्रव । अन्तर्हीनाः स्थिता भद्रे !, महामोहादपस्यथा
 ॥ १८२ ॥ यत्र यत्र पुनर्जाताः, प्रवका भावसत्रवः । मत्तः पुण्योवयो नष्टकत्र यत्र वरानने ! ॥ १८३ ॥ नष्टे च यत्र जाता मे,
 सर्वा दुःखपरंपरा । भ्रमिरीोऽनन्तरकात् च, भविवन्धवथा तथा ॥ १८४ ॥ तथा—स्थितिर्हीणीयसी जाता, कर्मणः क्षिप्रतां गतम् ।
 मानस च पुनर्जात, वरवभ्रान्तवर्जितम् ॥ १८५ ॥ अत एवोक्त्या जाता, यत्र यत्र महारसः । वे मत्तकत्र वनेरी, वरीभूतौ सुषा
 न्वरी ॥ १८६ ॥ विशेषा पुनरेपोऽत्र, कथ्यते वे निराकृतः । स सिध्यावर्षानास्मेन, सन्ध्यावर्षननामक ॥ १८७ ॥ भ्रान्तसंवरणेनापि,

पूरं नीलः सहासः । कश्चिच्छासि निर्दल, वाग्यामधि निपठ्वौ ॥ ९८८ ॥ एव धानन्तकाड दे, जपमङ्गपपण्याः । वेदाकाडवक
 प्राप्य, चाठा भरे । परस्परम् ॥ ९८९ ॥ अन्त्यध—भासकः पञ्चपावोऽभूषणोरेष विधेयवः । वयोरेष वरा आवो, जयो मङ्गस्वरन्मयोः
 ॥ ९९० ॥ अन्त्यवा मानवाकसमभ्यर्षिनि सुन्दरे । पुरे सोपारके पठन्वा, नीलोऽर्च नीरन्वेक्षये । ॥ ९९१ ॥ शिभिजः सातिभद्रस,
 मार्गोऽपि कनकप्रभा । कावकाकाः सुतोऽकीरि, वज्र नामा विमूर्षणः ॥ ९९२ ॥ अथ सूरि सुपाभूतमासाप शुभकानने । पुन
 द्यौ मया भरे, महत्प्रमसदागमौ ॥ ९९३ ॥ वरम—वस्त्रमद्यानसपन्नो, भावतो विरिधं विना । आवो गुरुपयोधेन, भमव्योऽर्च व
 राऽनये । ॥ ९९४ ॥ वरो गृहीतकिङ्कस, साधुमन्त्रेऽपि सिष्ठवः । चाव मे कर्मदोषण, वैभाष्यनिरव भन ॥ ९९५ ॥ वरः प्रवतवां
 प्राप्ता, महामोहादयः पुनः । आवौ च भावतो पूरे, महत्प्रमसदागमौ ॥ ९९६ ॥ वरो निमिचमसाप, निमिचविरूप्य वा । स्वभावादय
 सन्प्रमसदाऽर्च परनिम्बकः ॥ ९९७ ॥ वपस्विना सुशीखानां, सद्गुद्यानधारिणाम् । अन्त्यपामधि कुराण्यो, सिन्धु नो द्यद्विचकरा ॥ ९९८ ॥
 किं श्रुता ?—शीर्षेभ्वराणा सङ्घस्य, श्रुतस्य गणधारिणाम् । आसातना दधानेन, मया पृष्ठ न यीधितम् ॥ ९९९ ॥ एव
 च—गृहीतयसिधेयोऽपि, पापारमा गुण्यदूषका । महामोहवशाज्जातो, सिध्यादृष्टिः सुदारुणः ॥ १००० ॥ वरोऽपिपोरु
 नैवकर्मसङ्गावपूरिवः । संजयोऽर्च पुनर्भरे, वादरथा पापयेदया ॥ १००१ ॥ वरोऽनन्त पुनः काठं, दुःखसागरमभ्यग । प्रायः
 समकालानेषु, भमिवाऽर्च स्वभार्यया ॥ १००२ ॥ समकारम्बपसेष, श्रुतनोदरधारियाः । वरा स्पष्ट भयोपार्थ, भमवा वार्णवृषा
 ॥ १००३ ॥ न सा शिष्य वपुःकं, न सा गार्हपितृभ्यना । कोकेऽपि पद्मपत्राशि, वा न सोढा वदा मया ॥ १००४ ॥ एव वदति
 सधारिचीये विश्विभानसा । कावाऽगृहीतसङ्केता, किंश्रुभाभार्थकोशिरा ॥ १००५ ॥ वया प्रशासिशाळापि, श्रुत्वा वचादयं वप ।

अज्ञानवशात्तद्वेगा, चिन्मयमासा मानये ॥ १००६ ॥ पशुव—महो ससारिणीवत्, महाभोहपरिमहो । मन्वेष्टं सर्वपापेभ्यः, सकल-
 शार्दशिरावृणो ॥ १००७ ॥ एषा—कोषाक्षिप्यो यदा काठमखानार्थकरान्वकम् । यदा जानेत कथितः, सन्मयावर्धनमीलकः ॥ १००८ ॥
 तवहीनिर्गुणसास, यथाहसं विजन्मिभतम् । आलोच्यमानं सर्वेष्ट्य, नाश्वर्धं प्रतिमासये ॥ १००९ ॥ आर्यां पुनरिव सर्वं, सन्मयावर्धं
 नयीकते । सजातेऽपि ह्येव धीर्षससारपठनाक्षिपम् ॥ १०१० ॥ तदेवौ सगुणसासि, बावनर्धविधायकी । पापेव दारुणी नूनं, महाभो
 ह्यरिप्रहो ॥ १०११ ॥ अयदा—अथेमी तत्र ते सर्वे, सन्धि कोषावयः स्रुष्टम् । समुदायात्सकस्तेषां, महाभोहो हि धर्षितः ॥ १०१२ ॥
 परिप्रहोऽपि सर्वेषां, वेपामाधारतां गतः । स हि कोमसस्तो सभरो, महाभोहवस्यधिकः ॥ १०१३ ॥ तदेवौ गुणधायाय, सर्वेषां मूक-
 नायकी । जावो ससारिणीवत्, यथाश्वर्धमीहसम् ॥ १०१४ ॥ किं च—समूहगुणधायाय, सन्धि कोषावयोऽप्यकम् । अतयोस्तु
 विश्वेषांमनेनेत्वमुदाहृतम् ॥ १०१५ ॥ अन्वह—तेऽप्याभ्यां इन्व मिर्मुष्ण, न सन्त्येव कदाचन । किं तु प्रवर्तकावेवौ, वे सु श्रेयाः
 पशावयः ॥ १०१६ ॥ अस्मैव च विशेषतः, सिद्धार्थममुना कृता । दोषसन्वर्धिकाऽमीषां, अस्मोपेत्यमुदाहृतिः ॥ १०१७ ॥ समस्तान
 र्धसार्धक, शक्षित्य जनकविनी । असा ससारिणीवत्, सदाभोहपरिमहो ॥ १०१८ ॥ यथापि कोषः पापात्सा, गुरुषाव्यस्यवैरपि ।
 नाचरजनयोस्त्यागं, यत्र किं नव कुर्महे ? ॥ १०१९ ॥ यथापि गुहा व्याख्याता, मुक्तिः कोषिद्वसुरिणा । यथापि रन्ध्रतेऽत्यार्थससायेप
 जहो जनः ॥ १०२० ॥ यत्र प्रज्ञापिद्यातां ता, गाह सधीन्व भावितान् । स मध्यगुरुगोऽप्याधीवन्व । किं चिन्वित स्वया ? ॥ १०२१ ॥
 यथोक्तं पुत्र । ते सर्वे, कथयिष्ये निराकुला । इत्यनधानस्तत्र धावत्स वाक्य निशात्मन ॥ १०२२ ॥ किं च—वत्स । मोषालतां कार्याः,
 किञ्चे न सभाप्यते । कथितप्रत्यनेतेन, सर्वमात्मविशेषिष्ठितम् ॥ १०२३ ॥ यवस्तूष्णीं स्थिते तत्र, राजमुने ससादरम् । ससारिणीवः

दूरं नीतः सदागताः । क्विचिद्यासि सिद्धितः, वाग्याससि सियुक्तौ ॥ १८८ ॥ एव ज्ञानरत्नकाक दे, अयमद्गपराधयाः । देवकाकपथ
 मत्स्य, जगता मरे ! परस्परम् ॥ १८९ ॥ अन्वह—भामकः पक्षपातोऽभूद्यथोरेव सिद्धपथः । यथोरेव सदा आतो, अयो मद्गदरन्मयो
 ॥ १९० ॥ अन्वह मातवाभासमप्यवर्तिभि सुन्दरे । पुरे सोपात्के पत्न्या, नीतोऽर नीतजेसुभे ! ॥ १९१ ॥ क्विचिद् द्यातिभद्रस्य,
 भार्गवसि कनकप्रभा । वातकलाः सुतोऽप्यसि, वत्र नामा पिभूयथाः ॥ १९२ ॥ अथ सूरि सुधाभूतमासाथ शुभकानने । पुन
 द्यौ मया मरे ! मद्गवमसदागतामौ ॥ १९३ ॥ वरह—वत्समदानसपत्नो, मावतो विरतिं विना । आतो गुरुपरोधेन, भमव्योऽर व-
 वाऽन्वे ! ॥ १९४ ॥ वतो पृथीठकिन्नस, साधुमप्येऽपि सिधतः । आतं मे कमदोपेय, देमाव्यनित्तं मत ॥ १९५ ॥ वतः प्रथद्व्यां
 प्राप्ता, महाभोवाहयः पुन । आतो च मावतो दूरे, मद्गवमसदागतामौ ॥ १९६ ॥ वतो सिद्धिमासाथ, सिद्धिसविरुत्प वा । स्वमावाहय
 सन्ममवदाऽर परनिन्कः ॥ १९७ ॥ वपस्विनां सुधीजानां, सद्गुणानचारिणाम् । अन्वेषामसि कुर्वाणो, निन्दां नो द्यद्विचक्षरा ॥ १९८ ॥
 सिं श्रुता !—तीर्थेश्वराणां सद्गस्य, सुवत्स गणधारिणाम् । आकाशनां दधानेन, मया पूष न यीश्वितम् ॥ १९९ ॥ एव
 च—पृथीठपतिवेषोऽपि, पापात्मा गुणदूषकः । महाभोहवथाज्जातो, सिध्यादृष्टिः सुदाक्याः ॥ २०० ॥ वतोऽविषोऽरु
 नैरकर्मसद्गावपूरितः । सवत्तोऽर पुनर्नरे !, शादरसा पापपेदया ॥ २०१ ॥ वतोऽनन्व पुनः काक, दुःखसागरमप्यगः । प्रायः
 समकस्तानेषु, भसिषोऽर अभायंथा ॥ २०२ ॥ समकस्त्वप्यरासेह, सुबनोदरचारिणः । वदा स्पृष्ट मयोपार्थ, भमवा वार्णेषुधया
 ॥ २०३ ॥ न सा विपन्न पदुःर्त्नं, न सा गावतिहन्मना । कोकेऽसि पथपत्रासि !, या न सोदा वदा मया ॥ २०४ ॥ एव वदति
 सचारिणीव सिद्धिधमानसा । आवाऽपृथीठसद्गोसा, सिद्धिन्काभाषकोविदा ॥ २०५ ॥ वया प्रज्ञासिधाकापि, सुखा धयादृष्टा वपः ।

अथ अष्टमः प्रस्तावः ।

अथाष्टि मानवावासे, सत्सुरं सवधोत्सवम् । छप्रमोदसिद्धि क्थावमभित्यगुणभूषितम् ॥ १ ॥ दानभारिकवाकावो, महेमगसिद्धि
 भ्रमः । पुररससो यत्र, नरवर्गो स्थितवधे ॥ २ ॥ रूपकावप्यनेपद्यनिर्विषेधोऽमरीचनैः । सिद्धासिनीवनो यत्र, नेत्रोन्मेषैर्विशिष्यते
 ॥ ३ ॥ अत्रारिकरिसङ्गावधिपाठिकटसत्तः । निष्पन्थीरुपक्यावो, यत्राऽष्टि मधुधारणः ॥ ४ ॥ सर्वसाधारण कृत्वा, सिद्धीर्ष्ये येन
 नो धनम् । रूपरक्षितवरोभ, सौखिदृष्टा न धारिताः ॥ ५ ॥ वसाष्टि पद्यपत्राणी, रूपत्ववप्यशास्त्रिणी । प्रथानवस्रसमूवा, मद्यावेषी
 सुसास्त्रिणी ॥ ६ ॥ या इति न्वरुटावाऽपि, यत्रो इत्यवर्तिनी । इत्य दक्षिणशिश्रिणी, सिद्धिभ्रगुणयोनिनी ॥ ७ ॥ अथ पुण्योद्ये
 नाह, संयुजो निजमार्यथा । महेऽप्यदीवसङ्केते, वस्त्राः कुश्लो प्रवेक्षितः ॥ ८ ॥ निष्कन्धः कालपर्यायात्सर्ववयवसुन्दरः । छमः
 सोऽपि मया सार्ध, जातः पुण्योद्योऽनये । ९ ॥ जाते च सदि संजावमानन्दरसनिर्भरम् । तद्गतमनुचसगीतं, मधुवारण्यमन्विरम्
 ॥ १० ॥ तथा—सिद्धि व महेऽरवोपकृतं, वर्यासस्रसासविकासधरम् । षडुवादनसादनगानपदं, मधिरामवधूर्धिवधवारनरम् ॥ ११ ॥
 सिद्धयाजनलर्दवामनकं, कालकुन्धककुशुभिसासनकम् । सिद्धिवाग्निमनोरथपूरणक, कठकोकधमकसि धर्षनकम् ॥ १२ ॥ अथः समु
 धिवे कम्पे, मद्यानन्धुःसरम् । अनेकेनैव मे नाम, स्यापि व गुणधारणः ॥ १३ ॥ पञ्चमिन्द्राठभात्रीभिर्दक्षिणोऽमरवदिसि । वधोऽह

मोवाच, शेषामात्मकत्वानिहम् ॥ १०२४ ॥ एतं च तेन—अन्यथा कार्यया भद्रः, नीतोऽत्र भद्रिदं पुर । सुव स्फटिकराजस,
 वातोऽत्र सिद्धरथा ॥ १०२५ ॥ विमलानन्दनाम्ना रथारण्ये वर्तमानकः । सुप्रबुद्धमुनिं दृष्ट्वा, प्रबुद्धो विनयात्न ॥ १०२६ ॥ अथो
 भूवो भवा दृष्टी, महत्तमसहागमौ । गृक्षिचर्मगुर्वो भद्रे', पाक्षिषाम् प्रवाहयः ॥ १०२७ ॥ वररथभयानगुद्यात्मा, क्षिरवामाद् ध्रिं वरा ।
 किं तु सूक्ष्मपदार्षेणु विविक्तमानवर्द्धिवः ॥ १०२८ ॥ धवस्तदनुभावेन, आठः पुण्योदयोऽन्यः । नीवसार्वापकल्पेऽप्य, ससुरे दिवुषा-
 क्ये ॥ १०२९ ॥ तन्नामितवसव्यादिभोगसन्महं सुम्भरे । धारयित्वा सुयोनोवैद्यस्य सागरसाम्भम् ॥ १०३० ॥ ततोऽपि मानववाचसे,
 यद्यत्र दिवुषामस्ये । इत्थ च कारितो भद्रे', मूर्खित्वा गमगतम् ॥ १०३१ ॥ किं वदुन्ता?—वात्पयवप्रयुक्तं, द्वाहायसि सिरो
 क्रियाः । यत्नेक ते भया कस्याः, कश्चिन्मुच्छय वान्वरीः ॥ १०३२ ॥ यत्र च क्षिणे—यथो द्वाहाकल्पस्यो, मानवावाससन्मुत्तम् ।
 प्रज्ञानं कारितो भद्रे', मन्वितव्यवथा तथा ॥ १०३३ ॥ इति ॥ विप्रकम्पसि गुल्फां मापित्व मूर्ध्निपन्थाः, प्रपञ्चकस्त्रिजंरुर्वो मद्-
 मोहपादाः । जगत्सि शुक्लीयोऽन्त्यससारकाटी, मनुजमवमवासाकस मा भूव धरयाः ॥ १०३४ ॥ सक्त्वयोपभवाप्यपकारण, त्नात्र
 कोपसज्जं च परिग्रहम् । इह परत्र च दुःखमयकरे, सज्यत मा वव कर्णसुखे ध्वनी ॥ १०३५ ॥ एतन्निवेदिसमसोपवपोभिरत्र, प्रस्थावने
 वदिरमात्स्यधिया विचिन्त्य । सर्वं दिव च पक्षि वो वक्षित्व कर्पाधिपूर्वं वरस करणे पतन्तो कुरुव्यम् ॥ १०३६ ॥

॥ इत्युपमितिभयप्रपञ्चकथायां महामोहपरिग्रहभयणोन्द्रियविपाकवर्णनो नाम सप्तमः प्रस्तावः समाप्तः ॥

वस्य पुनः पुनः । अथशयवः पटीभार्थं, वद्याऽन्यं विभासये ॥ ३३ ॥ अथ विष्ठावसमुपायः, कलाकौसुककोविदः । निगूढं काकली
 कृत्वा, मामाह स कुञ्जवरः ॥ ३४ ॥ कुमार ! किं क्षितेनात्र, गन्धवाममुत्ता गुरे । ऋषिद्विषं हृद्दती वेद्यमपराहो हि वर्तते ॥ ३५ ॥ मयोक्त
 रोचते यत्ते, सर्वेव क्रियवामिसि । वयो गुरे गवाबाबां, कुत्र च दिवसोषिवम् ॥ ३६ ॥ अथ रात्रौ शिविच्छर्पा, क्षय्यार्था मम सिधवः ।
 सा श्वेतसि कुच्छाशी, काट्कुञ्ज पुनरागावा ॥ ३७ ॥ नामविष्वक् नेशिष्टो, यद्वि पुण्योदयोऽन्यः । यथा मे पर्वतमानस्य, वद्या भद्रे ।
 सहायकः ॥ ३८ ॥ वतः—सा क्षत्त्रभूता मे शिसे, विक्रान्ती सुदुर्गुहः । अकरिष्वद्वयसां यी, साऽऽस्मात्तु नैव पार्थते ॥ ३९ ॥ केवल
 निकटस्वामी, यतः पुण्योदयोऽन्यः । ममामभूथेन सा जावा, नात्यर्थं वद वाधिका ॥ ४० ॥ त्रिमिषिष्विवकम् । अन्तयः स करोत्येव, यत
 पुण्योदयो सृष्टाम् । सांसारिकपथार्थेषु, निरुत्थापमिह मतः ॥ ४१ ॥ यथापि यामनुस्मर्य, मनाह् चिन्तामह गतः । यथा कस्य पुनः सा
 स्वाधीकनीरमजोषना ? ॥ ४२ ॥ चिन्त्यश्चिन्ता गयो निद्रा, विभावा च विभावटी । प्रभाते च समायातो, मत्समीप कुञ्जवरः ॥ ४३ ॥
 इंपरसंनजोमेन, वस्याः सोऽभिहितो मया । वयस्य ! किं प्रभावोऽप्य, पुनराह्वमन्यिरे ? ॥ ४४ ॥ वतः कुञ्जरेणोक्त, शिवावपन्पुरथा
 गिरा । किमिदं गन्धते ? किं ते, विसृवा यत्र कुञ्जिका ? ॥ ४५ ॥ अये ! द्वातो ममानेन, माह इत्यवधार्ये च । मया सोऽभिहितो मियत्र ।
 यद्विहायो विमुष्यवाम् ॥ ४६ ॥ गन्धर्वा पुनरुधाने, का कसेसि च धीर्यवाम् । धनिवा कन्धका वेसि, नेसि या सा पटीर्यवाम् ॥ ४७ ॥
 अन्ध—परमार्था प्रदीप्येऽह, विकल्पमिसि मा कथाः । कन्धका वेस्य मुञ्जामि, यामिन्द्रस्यापि धारवाः ॥ ४८ ॥ वतः कुञ्जवरः प्राह,
 मियत्र ! सोऽवाकवां गमः । गच्छाहः क्रियते सर्व, यद्वयस्याप रोचते ॥ ४९ ॥ वतो गवौ पुनस्तत्र, कान्ते धमिस्त्वपिवम् । स्वान यत्र
 पुरा एह, योपिषोर्दिवस्य परम् ॥ ५० ॥ अथाहवा पुनस्तत्र, वां कुञ्जमधीषणाम् । अहं वदित्स्वया किञ्चिच्चोद्वेगेन पीडितः ॥ ५१ ॥

शक्तिभाषावः, सुकसामारमध्याः ॥ १४ ॥ इत्यम्—सगोत्रो मरिचगुर्धिम, पीत्रितावृषि ब्रह्मभः । नेत्रेन्द्रोऽसि विद्यातासुसस सनुः
 कुञ्जधर ॥ १५ ॥ स सममोर्धे वनेत्र, यावज्जैनेन सन्निवः । वरो ममापि संपभः, स बयसाः कुञ्जधर ॥ १६ ॥ स च सख्यास्ययो
 यन्मः, सुख्यः सुभगाः कवी । समख्यगुणसयभः, सख एव कुञ्जधर ॥ १७ ॥ वव सख्यमंतोऽरु, देन साथ सुमेधसा । सखातोऽ
 पिवसन्नाथः, जेदनिर्मरमानधः ॥ १८ ॥ ववभ—सम कुञ्जकताभ्यासौ, श्रीशारसपयायणी । सभार्तो याकवाठव्यपादां मदनमन्दिरम्
 ॥ १९ ॥ इत्यम् नयनाकर्त, पुरादूरे मनोरमम् । आह्लादमन्दिरं नाम, धम्रासि धरकाननम् ॥ २० ॥ वव शिवचमत्कारि, कोष
 नाह्लादशायकम् । ब्रह्मन्वभाषयोर्बाण, सेषिषं च सिने सिने ॥ २१ ॥ ब्रह्मन्वा गवयोस्य, इत्यर्धे परिसुट्टम् । योषिवोर्दिवय क्रिषिदु
 ष्टिगोचरमागम् ॥ २२ ॥ वनेका रूपकावप्यविकासैः कामोद्विनीम् । इत्यन्वीव विद्यालाषी, द्वितीया मनु शादयी ॥ २३ ॥ अय सा
 सुख्ये इत्यहृगोचरचरिषम् । मां भूकवायगुर्धुर्कैर्द्विर्भाषैरवाहयत् ॥ २४ ॥ वथा—भूवसाकां सभावन्य, कीकवोदासिषवदानी ।
 भाषिद्वीपदिकासेन, पार्श्वी मामकं सना ॥ २५ ॥ वथा—चक्रिय क्रियाय, साहूवमद्विबिषवम् । ब्रह्मिद्विः श्रुपाशिव,
 वस्यस्य मवेषिवम् ॥ २६ ॥ ववकां वादयी धीरस्य, मनोतयननन्नीम् । निर्मिद्व्यापिषसक्रावां, रथिवं मम भानसम् ॥ २७ ॥ वरो
 मया शिविवं—किमिषं सा रथिः साधारिक पुरंदरकामिनी ! किं वा ब्रह्मसीरुज्जेषं, बर्तते वनुपारिषी ॥ २८ ॥ एव च शिवस्य
 धीपद्वयोरुत्तरेरिः । ब्रह्मदिकारोमेव, पुज्ये जावः शुमानते ! ॥ २९ ॥ वावभिटीषिवस्तेन, साहूवं क्राववेवसा । बयसेन मयाऽप्यु
 वियाकारस्यं कवम् ॥ ३० ॥ गुणम् । शिविव च मया इत्य, कथाकारि शिवेकिनाम् । इव सकामया एसा, परतरधीनिटीश्रुपम्
 ॥ ३१ ॥ ववकां एद्विषयं मे, इया निर्मकवेवसा । बरो कुञ्जधरेयाव, म जाने किं शिविविववम् ? ॥ ३२ ॥ वरो कथाभरेयाव, सुखं

वस्य पुनः पुनः । अथरथवः परीक्षार्थं, वदाऽन्वयं निभाकथे ॥ ३३ ॥ अथ विज्ञापसम्प्रायः, कलाकौशलकोषिणः । निगूढ काकली
 कल्पा, मामाह स कुम्भपरः ॥ ३४ ॥ कुमार ! किं खिलेनात्र, गन्धवामपुना गृहे । ऋषिदिव हृदीं वेद्यमपराहो वि वर्धते ॥ ३५ ॥ मयोक्त
 रोचते यत्, वक्ष्ये क्विपवासिनि । वगो गृहे गवाधार्थां, कठ य विवसोषिठम् ॥ ३६ ॥ अथ रात्रौ निविद्यधार्थां, क्षुब्धार्थां मम शिष्ठवः ।
 सा देवसि कुम्भार्थी, सादृक्त्व्य पुनरागावा ॥ ३७ ॥ नामविष्यच्च नेषिष्ठो, यसि पुण्योदयोऽन्वयः । यथा मे वर्धमानस्य, वथा मग्ने ।
 सदावकः ॥ ३८ ॥ वरः—सा सत्यमूला मे षिष्ठे, विज्यान्वी मुहुर्मुहुः । अकरिष्यद्वसार्थां धीं, साऽऽख्यातु नैव पार्थते ॥ ३९ ॥ केवल
 निकटक्यापी, यतः पुण्योदयोऽन्वयः । ममाभूथेन सा आवा, नात्यर्थं यद वाषिका ॥ ४० ॥ त्रिसिधिसिषकम् । अतः स करोत्येव, यथ
 पुण्योदयो नृणाम् । सांसारिकव्यवार्थेषु, निराशायसिद मनः ॥ ४१ ॥ यथापि धामनुस्मृत्य, मनाक् चिन्तामह गठः । यथा कस्य पुनः सा
 स्नाशीकनीरजकोचना ? ॥ ४२ ॥ चिन्तयित्वा गवो निद्रां, विमथा च विभाषटी । प्रमाते च समाचारो, मत्समीप कुम्भपरः ॥ ४३ ॥
 रंयत्सर्नलोभेन, यस्याः सोऽभिद्विषो मया । बयस्य ! किं प्रजाणोऽप्य, पुनराह्लादमन्त्रिरे ? ॥ ४४ ॥ वरः कुम्भरेणोक्त, शिववन्धुत्वा
 गिरा । किसिधं गन्धते ? किं दे, विसृता वन्न कुषिका ? ॥ ४५ ॥ अथे ! ज्ञातो ममानेन, माह इत्यवधार्यं च । मया सोऽभिद्विषो मित्र !,
 परिरासो विसुष्यवाम् ॥ ४६ ॥ गन्धवा पुनरुधाने, का कस्येसि च वीद्व्यवाम् । वषिवा कन्धका चेषि, नेसि वा सा परीद्व्यवाम् ॥ ४७ ॥
 अन्धव—परमार्थां प्रदीप्यऽर्थं, विक्रमसिसिनि सा कथाः । कन्धका चेष म सुञ्चानि, धासिन्नुत्सासि धावतः ॥ ४८ ॥ वरः कुम्भपरः प्राह,
 मित्र ! मोषाढवां गमः । गच्छावः कियते सर्वं, यद्व्यस्माय रोषते ॥ ४९ ॥ वगो गवौ पुनरुध्न, कानने वषिद्व्यवाम् । स्यात् यन्न
 पृथ दृष्टं, योषिणोर्द्विष परम् ॥ ५० ॥ अथाह्लादा पुनरुध्न, वां कुम्भसमीक्ष्यवाम् । अह वाद्विषया किञ्चिद्विषोद्देगेन पीद्विषः ॥ ५१ ॥

वरदा—वने पर्यट्य तं नूनं, श्रीशम्भो योऽहं १ । कुम्भरमुद्यो पाशमिषण्णकस्य भूवते ॥ ५२ ॥ तावत्तुं परत्यासै , एतन्मरुतिरस
 नम् । आकल्प्यं कसाविरहये, वसिष्ठा मम कल्पय ॥ ५३ ॥ अथैका मध्यमावस्था, एषा नाति सुविपद्य । द्वितीया सा क्षमापाशा, पाऽऽ-
 सीचका द्वितीयिका ॥ ५४ ॥ वतः सङ्कुम्भरेण मया कृतमभ्युत्थान नामिदमुत्थमाहं, वतः सविसेवं निन्दोकिताऽऽ वया प्रौढनाया,
 कृतवानन्योदकविभुपरिभुवनपन्मुगमं, अमिद्विर व—वत्स । शिरं जीव मरीचकीविवेनादि, दृढपरोऽप्युच—जुव । र्दियाजुमव त्,
 अकि मरुत्यां सः शिश्निहकल्पं वतो पावुप्रमुपवेधयिषुमर्दसि वत्सः, कुक्षयव्योच—यदाभिसमन्था, वतः प्रमुष्टमनन भूवठ व-
 सिद्यानि वव, वतो मासुरिदिव वयाऽभिद्विर—वत्साकल्प—असि सिधापयवयो र्वाताऽयो नाम मरुतिरिः, वत्र राप्यसभृदं नाय
 नमर्, एवसिपशिर्षिपापरवक्यवर्षी कनकोदरो माम यथा, वसाहं कामलता नाम मरुतेर्षी, न पाभूवत्सापत्यं गतो भूर्त्तवतः
 विपज्योऽसौ सिरयलवगाऽऽ व वतोऽपत्सार्धं प्रमुकानि मेपवानि विद्विषा मरुशान्तयः श्वानुपयापिठयावानि प्रष्टा नैमिदिका वपयतिवा
 मन्वाश्विनः शिन्धासिवाति वथावि पीवानि मूलाभाशानि कृतानि कौतुकानि निःसारिवा भवभुवयः धाषिवानि आठकानि अरवातिवाः
 प्रभाः प्रार्थिवाः प्रसक्तसम्भाः अन्धर्विवा योतिन्याः कृव सर्वं यदुच किञ्चित्केनापीदि, वतो मध्यम वयसि प्रादुर्भूवो मे गर्भः मरुष्टो
 यथा क्मेप व प्रसूताऽऽ जावा देहप्रमत्ता शिक्वक्याऽऽमुक्तासयन्ती धारिका निवेदिषा यस्मे परिष्टोऽसौ कारिव मद्यावपनकं मर्दि
 ष्टिं प्रसक्तमिने नाम मदनमञ्जरीसि, वरिषा सा सुप्रसन्नोऽन सजातेयमलाभममीष्टा, जनकवियपराश्विनरसेनावधारिकादुद्विषा
 वलाः प्रियवशी उवृत्तिका, माद्विवा सार्धमन्वया सा सकलाः कलाः प्राप्ता यौवन, वतः क्वाथोऽवरेम रूपाश्लिषयेन व न मनोपिठः
 गुरवोऽस्तीति बुक्ता सजाता गुरवोऽपिपी सा वत्सा मदनमच्छटी, एव एवद्विकारवचनेन विधाय वपाद्दवं विपज्याऽऽ निवेदितं मरुत-

ज्ञाय संज्ञातोऽसौ सधियन्तः कश्चिन्मिथ करिष्यथ इति, वरः समुत्पन्नाऽप्य शुद्धिः कारितोऽनेन स्वयम्बरामण्डपः समाहूयताः सर्वे विद्याधर
 मरेन्द्राः समागता देगेन कृपाकृतप्रतिपद्यः विरचिता मन्त्राः सिधाः सर्वे यथास्थान उपसिष्टः स्वयम्बरामण्डपमन्त्रे सपरिकरो राज्ञा
 प्रसिष्टाऽह विरचिष्यत्तनेपय्याकृताह्वरागान्त्याविसिञ्चिञ्चिर्चर्चानां गृहीत्वा वत्सां मदनमञ्जरी सह कथलिङ्गमा, तां चापहसिधामर-
 मुन्वरीलाह्वर्यां कन्यामुपलभ्य प्रथञ्चिष्यत्कथोक्तैरकुमुकुमाना अपि वत्सां विनिषिष्टादृष्टिचेष्टाः सिधाभिन्ननका इव निम्नलाः सर्वेऽम्बर
 धराः, वसिंला मया नामतो गोत्रतो विस्रवतो निवासतो स्वयतो गुणवन्निहृतम प्रत्येकमेते, सपया—वत्से मदनमञ्जरी ।—एषोऽभित
 प्रसो नाम, विद्युद्दन्तस्य नन्वनः । अद्भुतद्विष्व वासाभ्यः, पुरे गगनवहर्भे ॥ ५५ ॥ सुराकारधरोऽप्येकलाकौस्तुभिकोभिदः । केवौ
 चारमनूरेष, सप्तथाळं विराजते ॥ ५६ ॥ सया—एष भानुप्रसो नाम, नागकेसरिनन्वन । महर्दिको महावीर्यो, गान्धर्वपुरना-
 वकः ॥ ५७ ॥ क्मनीयाकतिर्बत्से', गूरुविद्याविशारदः । आकरो गुणरत्नानां, प्रसिद्धो गरुडव्यजः ॥ ५८ ॥ वया—अयमापि च
 रतिविलासो रतिमिन्नसुतो महर्दिसंपन्नः । वयधिपतिरेय निवससि रथनूपुररचकयालपुरे ॥ ५९ ॥ कनकवशावधपुरेय निश्चिञ्च-
 विज्ञानगुणगणोपेयः । ननु परय मदनमञ्जरि । परवानरकेगुयादियुतः ॥ ६० ॥ सर्वेष थावदेकैक, वर्णयामि नरेभरम् । वावद्विधावसा
 पन्ना, वत्सा मदनमञ्जरी ॥ ६१ ॥ वयाहि—एटा सा सया मया शुर्मगनाटीव सपनीगुणेयु विपद्रवसुमट इव धाशुवीर्येणु समत्सरावा
 दीव प्रसिधारिसीध्रवेणु सेव्यं देय इव प्रसिदेयकौशलेयु सोत्सेकविद्यानिक इव प्रसिधिविद्यानिकनैपुणेयु केतधित्सावत्सुपवर्षमानेणु धेयु वि
 षाधरनरेभरेणु मया सया म्प्राप्यमानेणु एष्टो षपावयन्ती सजावा गाढ विश्राणवदना वत्सा मदनमञ्जरी, वरतो हा किमेवसिधि विचिन्त्य
 मयाऽभिसिधा सा—यथा वत्से ! मदनमञ्जरि किमभिरचिधः कश्चिदेतेषां मन्त्रे वत्सामै विद्याधरनरेन्द्रः ?, सयोळं—अन्व ! तूर्णमपक-

एतन्न—एते पर्यन्त एतं नून, श्रीशम्भो मङ्गलं । कुम्भपरुषो यावन्मिषप्यस्य भूते ॥ ५२ ॥ वाहर्षुर्वरन्वाधैः, एतन्मर्षेरस
 नम् । वाहर्ष्वं क्वाथित्ये, क्लिषा मम कल्पत ॥ ५३ ॥ अथैका मध्यमापसा, एता नाटं मुनिपरा । द्विर्वासा सा समापता, वा-
 सीक्या द्विर्विका ॥ ५४ ॥ एतः सङ्कुम्भरेण मया कृतमभ्युत्थान भासिवमुत्तमार्गं, एतः सन्निधय विवर्तिताऽऽ वया दीरन्वया,
 कृतमान्मोदकदिन्नुपरिष्ठुवनयनुगाढं, अमिद्विष य—वस । शिर् वीर मरीचवीतिवेनाधि, कुम्भपटोऽप्युत्—सुव । क्षीपासुभय र, ,
 अकि मयन्नां सह निश्चिह्नकम्भं भवो रात्रमुत्सुपवेद्यपिदुर्भसि वसः, कुम्भपरयोत्—यार्थिगालम्भा, एतः मधुमन्न भूतेषु वर
 शिथानि वर, एतो मासुरिरर वयाप्रमिद्वि—वसाकल्प—अथि शिषापराजपा पेंताऽप्यो नाम मद्गतिर्, एत गन्धसमृद्धं मय
 वगर्, एरथिपसिर्दिषावरयक्यर्धी क्कनकोदरो नाम राका, वसाह कामउता नाम मद्गर्धी, न यान्भूषणाय न गवो भूर्गिकाः
 शिपन्धोऽसौ शिरपन्तवयाऽऽ य एतोऽपत्वार्यं मयुष्यनि भेषजानि विद्विषा मद्गान्धयः वयान्नुपयाथिवरतानि वृष्टा वैम्वितिकाः एतथरिवा
 मन्त्राश्विनः शिन्वाशिवानि वषाधि पीतानि मूत्रजाशानि क्वानि कौतुकानि निःसारिवा भवभुवयः शोथिवानि जातकानि भववार्तिवाः
 ममाः शार्दिवाः प्रसक्तकथाः कान्यर्पिण योनिन्ः कुव सर्वं यदुक्त शिथित्केनापीति, एतो मध्यम वयसि प्रादुर्भूतो मे गर्भः मद्गुहा
 राका क्येप य प्रसूताऽऽ वाता वेहप्रमया शिक्ककाशमुन्नासपन्वी वारिका शिवेतिवा यो पण्डितोऽसौ क्वाथि वसावर्षनकं प्रसि
 शिव प्रसथाश्विने नाम मदनमङ्गरीति, शर्विण सा सुवसन्वोरेन सजातेयमलन्वमपीष्टा, जनकप्रिपयश्विनरसेनवर्षारिकारुद्विवा
 वसाः शिन्वसन्वी छषसिका, माद्विवा सार्धमनया सा सकलाः क्वाः प्राप्ता वीरन, एतः क्वाथोऽप्येन रूपश्रियायेन य न ममोथिवः
 पुत्रयोऽप्यीति शुक्ला संजाता पुत्रयोथिपी सा वत्सा मदनमन्वटी, एव क्वाथिकावत्नेन विद्याप वयाह्वं शिवप्याऽऽ शिवेतिव मद्गता-

वसा, पठित काशनिर्देशकेन—'वह्नन्मेष भो लोकाः, भास्करः कथयत्यहम् । मा कूर्हं विद्यासन्वाप, मा ह्ये मा च विष्णु-
 वसम् ॥ ६२ ॥ पदैवानामिच्छिद्योऽयमस्माकं भो विने विने । एवाभिक्रमः सर्वदाया बोऽपि भवे भवे ॥ ६३ ॥' एवशाकर्म्यं विन्दितं
 नरपतिना—भये मुहमुहमनेन समर्पितः स्वार्थः, यथाहि—यथा देवस्यैः पूर्वतिरुपिच एवास्माभिर्भवन्मच्छरीर इत्युक्तं यथाऽनेनापि
 पठता भास्करस्य प्रसिद्धिनमुद्यमसापास्तमयावर्त्तननुत्तरपादिवरेदिनां जन्मनि जन्मनि सुकुरुः। अस्माभिरिह सर्वं विद्यमिच्छीवमेवोपन-
 भते वदुं यत्र विधावामिनेजावेविवमिति, अतः सुवञ्चितमेव सर्वमास्ते किं नद्विन्दयेत्याकल्प्य नियाकुलीनूतो राजा । इदम किन्-
 नुना कर्तव्यमिति पृष्टा स्मत्किञ्चया भवन्मच्छरी, वयोक्त—यदि पावोऽन्मा च भागुत्सकल्पयति यवोऽह स्वयमेव पर्यट्य हसुन्धराभा-
 स्मानिच्छिचिह वरं वृणोमीति, यतः कथित मे स्मत्किञ्चया वद्वयन निवेदित मया राज्ञे, चिच्छिवमनेन—सुन्वत्समेव भञ्जित वससा,
 अयमेव वस्य देवनिर्दिष्टस्य वरस्य क्षामोपाय इति सिधित्वागुह्याया वत्सा भवन्मच्छरी, यवो पृथीत्वेषामामात्मसहचरी कवलिकां निर्गता
 सा वपारं सकलभूतकामलोचनाम् गवामि कश्चिच्छिदितानि क्षितो राजाऽह च वत्सासोऽनेन सोन्मायकौ शिषो निमाक्यन्तौ, अन्यथा
 समगावेप सविधावा कवलिका, दृष्टा येषां द्राष्टव्यं पठितमावबोर्द्वय ए किमितीयमेकाकिनी सविधावा चोपकम्प्यत इति भावनया,
 क्वोऽनया प्रयासः, मयोक्त—अपि भवे । कवलिके कुशुलं वत्सायाः, अनयोक्त—मन्त्र । कुशुल, मयोक्त क पुनरिदानीं वर्तते वत्सा ?,
 अनयोक्त—आकर्षयत्वन्मा—असिह वावशिवो निर्गस्य विकीकितमागाम्यामनेकप्रामनरादि सिधियुपिच सिधियह्वयान्त्वभूति भूमण्डक प्राप्ते
 सप्रमोदपुरं दृष्ट यवो वदिराह्वात्सन्दिदमुधानं सभावमावयोक्ताविकीकनकुत्सुहं क्षिते वस्योपदिष्टात् यवो सुत्वरकुम्भावाकारधाराका
 यत्र द्वौ राजपुरुषौ ययोक्तेकमवबोक्तयन्ती प्राप्ताऽऽनन्वमक्षरीरस्वरप्रहारागोचरं प्रियसखी यवस्वाह्वयनामरतिः। सदेवावतीर्णा मया सार्धं

मातो ब्रह्मसिंहः ज्ञानात् कर्मभेदेषां कर्त्तव्येन शिरो बुध्यसि ममानेन युष्मदुपबर्षितार्थाकीकृतदुष्प्रभक्षणेन, शशाङ्क्य विषय्याऽऽ निर्वरित रात्रिं
 गवोऽसौ चिन्तां भविष्यदिवयनेन नीयथां भवते ब्रह्मा मा भूषिष्युःसासिद्ध्याऽऽयाऽऽयाः शरीरात्परमसिद्धिं, सर्वथां शरीरात्मा निगवाऽऽ स्य
 ब्रह्मण्यथात् प्राप्ता स्वमदनं विषयमेवं कर्त्तव्यिका, भविष्यदिवयनया—याथाऽऽय ! कः पुनर्भवयादिकायाः परिणयनपापो भविष्यति^१, म
 वोक्त—वत्से कर्त्तव्ये ! ब्रह्मसि न ज्ञानीमः कश्चिदुक्तरोचिकेय सव प्रियसखी प्रहृष्येयमेव मयस्ता यद्य करणीय सप्तमोऽऽयाऽऽ
 सिद्धिनी सम्भ्रमागतानां पर्यालोचनोपर इति ब्रह्मन्वी रभूकमुप्यकसकभापकस्तेनयनसन्निविन्नुसन्दीर् रोतिषु प्रयुवाऽऽ, कर्त्तव्ययोक्त
 —सामिति ! शुभ विधात् प्रभविष्यान्यद् भर्तृदार्तिकं, न अन्वेषा विनयसबल स्वजननीजनकयोः सन्वापकारिणी भविष्यति कथ
 विषयसि यद्य करणीय, तद्यदीव स्वकीकृताऽऽमनया कर्त्तव्यिका ॥ इत्यत्र से विधापराः स्वयंभ्रमण्यथाद्ब्रह्मवरापमेव निगन्तुर्वापय
 कोक्त्वा यं ब्रह्मां महन्मज्जरी कृतसर्वका इव नष्टरक्षणियाता इव मुद्ररक्षादिव इव सिगन्तिवविधा इव सवया भ्रष्टरूपाया विषयधीमूलाः
 सकोपाः सम्भ्रः क्लन्कोदरनेन्द्रमसंभाष्य निर्गथाः स्वयंभ्रमण्यथाद्ब्रह्मा शरीरैक्यं विद्य, सर्वो यथा प्राप्ताः शोकातिरेक सङ्घिब ब्रह्मसि
 वरितं सप्तमगा रत्तनी न इव च प्राक्षेपिकमासात, सुप्तः केषकं यथा गमितप्रयाया चिन्तया विनिद्वेष्य यथा विधावति सर्वोऽस्तिभरेण
 उच्योऽन्तेन शिशुकम्बः जाय यत्र स्वयंभ्रकृतं, दृष्टानि काप्रदेव यत्कारि मातुपावि—यो मुदयो हे कर्त्तव्ये, शैरभिसिद्धि—महात्मा । क्लन्को
 इव किं सुसत्त्वं इव ज्ञानसि^१, तृपक्षिपद् ज्ञानसि, शैक्य—यद्येवं सर्वो शुभ विधात् निरुक्षिषोऽऽयाभिः पुत्रमेव करो महन्मज्जयाः स
 एव मविष्यसि कर्त्तं महत्तामन्यथात्तन्नेपमेन कस्यापिरेव च द्वेष्याः संपादित्वाः सत्त्वकास्ते विधापरात्तरेन्द्रा यवो न प्रयच्छामो ब्रह्म
 भेतामन्यथेव इत्यपेसि दुष्कथासि धानि गवात्त्वयंभ्रकृतं, क्वात्तन्वरे सभावाः प्राभासिद्धर्त्तन्निर्धायः प्रयुक्तो यथा स्ववः स्वार्थाः प्रहृष्टमे

द्युक्मनवा—सक्षि ! क्वचित्के नाह गन्तु पादयामि कस्यस्य मे क्षरीरं न च मोक्षस्य मयेवमुद्यान, एवो गच्छतु पूर्णं भवंगी सपावधिषु
 धावाभ्यधोर्धामिसि, एवो कस्यधित्वाऽप्रिबर्तकं वत्सा निर्दन्व स्यापधित्वा धां गुप्तधरगाहनमभ्ये रचधित्वा शिक्षितपक्षधायनीयं कार
 धित्वा न चन्धिवच्यमिधः स्थानाथ विधेयमन्यधपि क्षिधिसमञ्जसमित्यत्रार्धे धापधस्रवानि समागवाऽह्र क्षाण्यभिर्धुशासिरधमलं गगन्सुत्य
 धन्वी वेगेन इलोवदाकष्यं देशेऽभ्या च प्रभाष, एवो रात्रोक्त—वेधि ! धापत् त्व स्वत्या गच्छ वत्समीप संधीत्य वत्सां मदनमञ्जरी
 धद् तु सामापी धिपायागसिध्यामि यथाः साशङ्क मे मनः सकोपा निर्गाल्ते विधावत्याः प्रमुक्कस्र एहूत्सान्वोपलभ्याय मया च्चतुलः एवः
 कृवसामपीकस्यैव मे एव गन्तु युक्त, नेवभ्यं च एव गच्छन्निः क्षिधित्यापुव अतस्तद्गृहो भविष्यसि मे काकधिलम्ब वत्सुर्णं गच्छतु
 देवी, मयोक्त—यद्वाभ्यापयकार्यपुत्रः, एवः पुत्रकृत्येमां छवलिध्वं गृहीत्या चाल्स्ववह्मसां दास्यदारिकां धवलिध्वं समागवाऽह्र वेगेन, एष्टा
 धन्वैव क्षिधित्यपक्षधायनीये निपण्या परमधोगिनीव निराकम्बनं क्षिधिव्यायन्वी वत्सा मदनमञ्जरी, एथा तु न ङधिवमस्यद्वागमन
 धपधिया धय सिकटे, क्वलिकयोक्त—मय्यदारिके ! समागदेयमन्वा किमेव सिधसि ?, एवो लक्ष्मा वत्सया धेवना मोटिवमनधा क्षरीरक
 ध्यापारिरे कोचने दिवोकिवाऽह्र, एवः ससम्भ्रमसुत्थाय निपधिया सा मधरणयोः, मयोक्त—वत्से ! मधीयधीधिवेनापि धिरं धीध
 धूर्वसागुह्रि इहयवक्ष्यं अविधया मव सुमगा सपधसेसि, एवोभ्येत्याप्य समालिधिया समाप्राधा मूर्धवेधे स्याधिया निधोत्सङ्गे दुन्धिया
 धानकमले, अभिधिया च—वत्से ! मदनमञ्जरी धीरा मव मुञ्च विधाय सिधगेव पश्य समीध्रितं अयमागव एव धर्तधे वे जनक च
 धिकाः एतन्वय मयोचने चाल्स्वन्वीसि, एवः कुरो समेयन्धि मागधेयानीसि धर्तधेवन्ती स्थिवाऽधोसुखी वत्सा, धान्दान्तरे गवोऽस्य धिन-
 कटः समुद्रसिध धिसिधिरिधुव्यारकामिधरः धिगुकाभ्यधयाकाः मुकुलधं क्मकधन निलीनाः क्षकुन्धः प्रसरिवाः कौधिकाः प्रहृष्टा

मूले स्थिता यथोद्विगोचरे मनागद्वुरावर्तिनि शूलवने वसेत् एतद्गुम्भारमनिमिषिवाधीं मिटीक्षमात्पा यथा पातिना वेनानि वदमिन्दुरा
दृष्टिः—वथा साऽऽवृत्तसिक्केत्, क्षिमेत् सुखसागरे । यस्मिन्नवसरे दृष्टा, मया पान्ती रसाभ्वरम् ॥ ६४ ॥ प्राशुन्ते यथाऽऽह्वय, मेघ
शब्द मसृष्टिका । शिवून्मये तथा बाहा, य दृष्टाऽन्व । शिवून्मिवा ॥ ६५ ॥ वितासत्पुरं वृत्, सरस य सटीरहम् । क्वचित्कन्द्व
गुण्यायं, वारयन्ती मयोक्षिवा ॥ ६६ ॥ सुखवीर रसाधेपाह्वयवीर सुदुर्मदुः । वसवीर विलावाधी, दृष्टि वदति वदन् ॥ ६७ ॥ व-
रथा वाटणी वीर्य, वय निक्षिप्तमानसाम् । कसु मवृथा सङ्कल्पम् इयंमुपागता ॥ ६८ ॥ यदुष्ट—अदो विदया निर्मित्यमदो दु-
क्करयोगिका । वथासि वीरिवाऽनेन, सुनुना सर्वथासिका ॥ ६९ ॥ अदो अस्म सुस्तत्समदो सावप्यपूणासा । अदो पुच्छोऽनयोयोगा,
रसिमन्मथयोसिन् ॥ ७० ॥ अदो वदित्वमेवैव, शिष्टुन ननु वेपसा । सन्नाभमीक्षनादथ, सपथ न समीक्षितम् ॥ ७१ ॥ अथ क्षणात्स
केनासि, कारयेन सखन्ममः । सार्धं वेन वयसेन, षथाः क्षानाद्रवो युवा ॥ ७२ ॥ गते य वय सा बाहा, शून्या वरकवारिका । स
जाता शिष्टकाऽस्मन्व, यथा नष्टनिषामिका ॥ ७३ ॥ वतो मयोह—मदवारिके ! यथासिद्विषवस्तुभ्यमेव वरकवलवो गन्धर्वा वाताभ्या-
समीये निक्षिप्तमेयोऽन्वैव सप्रमोदयुपाधिपवर्मैशुवारणारजस सुनुर्मैविव्यसि कस्मान्यसोदयो रूपाक्षिष्टायः ? , वतो दान्यवतामस्यै वाते
नारसा किमायुना शिष्टशिवेनेति, वयोह—सखि सवदिके ! क्विषोऽय मे जनः क्वथं सायाह मम इवय न क्विषता प्रायेष्वाहमस्यै
कथमन्यथा पूर्णमपक्वमव ? , मयोह—सासिनि ! सा मैव बोधः, यथाहि—किं न ते प्रक्षिता दृष्टिः, किं न जातः सवोपक ? । स एतन्न
पुत्रस्त्वं दृष्टा, येनेत्त्वमभिधीयते ॥ ७४ ॥ अत्यर्थं क्विषितासि स्व, सङ्कां सुख वदानते । मयो मयुष्टपयेव, सरसा शूलमच्छरी ॥ ७५ ॥
वैराभ्यामेव वेनेव, इत्यापक्वमव क्वम् । वतोऽनुशीयवामेवत्सामिन्या मम भाषितम् ॥ ७६ ॥ वतः सस्यीशुवा किंषिद्राज्यदुष्टिवा यथा-

प्युक्तमनया—सशिशु ! क्वलितके माहं गन्तुं पातयामि अस्वत्सवं मे क्षरीरं न च मोक्षस्यं मयेऽमुषान्, ततो गच्छतु पूर्णं भवतीं सपादयिषु
 वावाभ्रयोर्वाशिसिद्धि, ततो सशरियस्ताऽग्निवर्तकं कस्ता शिर्षं च स्थापयित्वा हां शुभ्रवज्जगद्गनमभ्ये रञ्जयित्वा शिशिरपङ्कजस्रवनीयं फार
 यित्वा न चलितव्यमिव स्थानात् विवेकमन्वययि किञ्चिदसमञ्जसमित्यत्रार्थे क्षयक्षयानि समागताऽऽ क्षपाभिर्पूर्णास्तिश्यासक गगनमुत्प
 सन्तीं वेगेन इत्येववाक्यार्थं वेपोऽन्वा च प्रमाण, ततो यद्योक्तं—वेषि ! यावत् त्वं त्वरया गच्छ तत्समीप सधीरय वत्सां भवन्तमञ्जरी
 भद् तु सामग्रीं विषयायागमित्यामि यतः साक्षाद् मे मनः सकोपा निर्गवास्ते विषयायतः प्रयुक्तस्र सद्भुजान्त्योपकम्भाय मया चतुर्लोकः पतः
 क्वसतामपीकस्यैव मे एव गन्तुं युक्त, नेवञ्च च एव गच्छन्निः किञ्चित्थापुत्र अतस्तद्भुवतो भविष्यसि मे कालविक्रम चतुर्णं गच्छतु
 देवी, मयोक्त—मवाप्रापयत्तार्थपुत्राः, ततः पुरस्कृत्येमां क्वलितिकां गृहीत्वा आत्मजन्मां दासधारिकां यवल्लिका समागताऽऽ वेगेन, एषा
 तत्रैव शिशिरपङ्कजस्रवनीये नियन्ता परमयोगिनीय नियकम्बन किञ्चिद्व्यापन्ती वत्सा भवन्तमञ्जरी, तथा तु न कश्चिदमस्मद्भागमन
 तपविष्टा वयं निकटे, स्रवलिकयोक्तं—भर्तृधारिके ! समागतैयमन्वा किमेव शिष्टसि ? , ततो कृत्वा वत्सया चतना मोदितमनया क्षरीरक
 व्यापारिते कोचने सिद्धोकिवाऽऽ, ततः ससम्भ्रममुत्थाय निपस्रिता सा मत्वरणयो , मयोक्त—वत्से ! मदीचजीवितेनापि धिरे वीय
 पूर्णमागुदि इवयवस्रम भविषवा भव सुभगा सपयसेसि, एतद्योत्थाप्य समास्रिद्धिवा समाप्राणा भूर्धवेसे स्थापिवा निजोत्सङ्गे बुन्निवा
 वन्तकमले, भमिद्धिवा च—वत्से ! भवन्तमञ्जरी वीर्य मत् सुच्य विषाद् सिद्धमेव परय समीक्षितं क्षयसागत एव वर्यते वे जनकः प
 टिकाः रत्सन्त्र प्रयोचने अत्यन्तीसि, ततः कृषो ममेयन्ति भागवेपानीसि क्षनैर्वपन्ती सिवाऽप्योमुक्ती वत्सा, अत्रान्तर गतोऽस्य स्नि
 दः समुद्रसिध सिमिर विद्युत्किरवत्सारकानिकरः विद्युत्काम्पकवाकाः मुकुलितं कमलवनं मिठीनाः स्रक्तनयः प्रसरिवाः कौशिकाः प्रष्टा

मूर्धवेणुकाः समुद्रवः क्षयधरः विडसिवा धन्विका, वरभिक्षप्रमोदकारिणीभिः कथाभिर्विनोदयन्तीषिस्तां वत्सा मदनमच्छटीमस्त्रिवाह्रि
 वाऽऽत्माभिः कश्चिद्भवती समुद्रवो विनोदः, मयोच्छ—इते कश्चिदे । शिवा गगनमार्गे निरुपय निजस्वामिभवती किमसौ विरयस्त्रि ?,
 वरो मदाभापवस्त्रि स्वामिनीस्त्रि वदन्ती शिवेय नमस्तते कश्चिन्ना शिवत्वा य वृषामात्र समवतीषा सदृषा, मयोच्छ—इते ! किं सदृषा
 ऽस्त्रि किं समागतस्ते स्वामी !, भनयोच्छ—मन्त्र ! नाथास्त्रि धमागतः स्वामी किं तु समागतौ धी रात्रकुमारौ मिटीक्षित य वाऽप्यां मय
 शारिकादसंनार्थ समस्तमुद्यात केवकमसिगाहनवाऽस्त्र प्रवेक्षका य एषा मयुशारिका, वरोऽसौ मयुशारिकाइत्यवदधितः सविधावः सन्नु
 चस्तेन द्वितीयेन यथा—कुमार ! गुणधारण ! क्षीयतां वावचद्वैव वृत्तवने धस्यैव य वृत्तस्वामो यत्र एषाऽऽसीन्नरवा सा पटुजपवनचलित-
 कुलकवचकोकपोचना इत्यवत्कटी किमन्यत्र पर्यटितेन ? कश्चिद्वैवयोगात्पुनस्तद्वैवोपकल्पय वस्त्रि, तेनोच्छ—एव मवद्गु, वरो गवो
 यो वदधिसुखं, इवमन्त्र मे इत्यंकारणं, वत्सयोच्छ—मवद्गु मातः ! किमेवं मां प्रवारयसि ?, वरोऽन्यथा वत्सव्यापनाप कृत्वानि प्रापयन्न
 थास्त्रि ववास्त्रि न प्रत्याश्रिता वत्सा मदनमच्छटी, मयोच्छ—इते कश्चिदे । किमनेन मद्गुना ?, इत्यय वावन्मे कुमार देन व स्वयमेवेष्टा
 नीय वत्समाहावयामि, भनयोच्छ—एषा सञ्जाऽस्त्रि प्रवर्तवामन्वा, वरो विसुष्य वत्सासमीपे वां यवस्त्रिद्वं मद्गुवाऽस्त्र, वत्सव नीवाऽस्त्र
 मेवमनया कश्चिन्ना मवत्वा समीपं, वरोऽन्यत्र कुमार ! परमार्थः—वत्सा कण्ठगतप्राणां, तां मे दुष्कररोषिकाम् । वत्सायादुपवृ
 क्त्वा, कुमारो मद्गुमहंस्त्रि ॥ ७७ ॥ वरो शिखोक्षित मया कुलधरवदन्तं, तेनोच्छ—कुमार ! गन्धर्वा कोऽन्य विरोधः ?, वतः कृत्वमका
 मिच्छत्र गगन, एषा यवनिर्विद्या मदनमच्छटी, वरोऽहं निमग्न इव सुखाशुठमये मद्गाद्वरे भवदीप्यं इव रश्मिरसमये मद्गासमुद्रे वर्तमान
 इव सर्वानन्वसन्वरे परिसूर्ये इव सर्वमनोरजमरेण प्रीक्षित्वासेवेन्द्रियमाप्त इव सर्वोत्सवसमुदये सभावकार्णने सवीक्षि, यथा सास्त्रि

मामधस्येभ्य प्राप्तः स एवायमिति ह्येव चिरदृष्ट इत्युक्तमिदं च सुखसागमनमिति सवितर्कं स्वप्नोऽयं भवेदिति सविधावा सिरः प्र
 स्य इति जातनिर्णया विरुद्धेऽपि यमिति सक्त्या कथं मामेव प्रतिपद्यत इति सोऽेगा निरीक्षते मामयमिति सप्रमोदेति सपत्ना सक्ती
 र्परसन्निर्गच्छत्वा, अत एव चासक्तता पुत्रकल्याणकेन विगृपिषा स्वेवविन्दुभौतिकनिकरेण वापुया समुत्थात्प्रसितपदनेन इत्यह्यारिणी
 सुललितवत्तेव कल्पमाना सर्वथा—भनास्येव रसं कंषित्वान्त्वमीदिति निर्भय । मया सा किमालोक्यामी, भजन्ती प्रविकीकिता ॥ ७८ ॥
 सतोऽभिहितं कामलतया—मत्से ! किं जातस्तेऽनुना क्त्वत्किंवाचने सप्रत्नया ? , तवः सिद्धेन रत्नयन्ती मम इत्यमिष सुधाषड्ढे
 नापि विमलकपोली खिता साऽप्येमुमी, जातः सर्वथा प्रमोदः, अत्रान्तरे—ससन्मूषपरशौषप्रभाज्जातैः समन्तवः । प्रकाशितनमोभा
 शैर्वाकापायुकारिभिः ॥ ७९ ॥ मूरिविधापरैः सार्धं, शक्यवाकलीक्या । रत्नैर्मुत्सा विमानौषमगतः कनकोदरः ॥ ८० ॥ युगम् ।
 सप्रमोदपुरं धीस्य, सोऽवतीर्णः सत्सेवतः । आह्लादमन्दिरं प्राप्नो, दृष्टोऽस्माभिः सविकल्पम् ॥ ८१ ॥ तवः कृतमस्माभिरभ्युत्थान
 नामिवमुत्सङ्ग विदितं प्रक्षिपतिः वपसिष्टा सर्वे एवास्मानं विजोकिवोऽहं क्षिण्यदस्मा सुचिदं कनकोदरेण नूनं स एवायमिति निश्चित
 सुष्ठुव्रतसा युष्टा कामसहा कथियोऽनया पूषान्त्वः, कनकोदरेणोक्त—वेदि । निर्बद्धितमेव वत्साना हुक्करोषिकात्त्वमीदृशपुत्रवत्तमे यथाऽ-
 वया कृशो मनोनिर्भयः, न सखु सक्ती पुत्रवदात्मन्त्र सविषं निवेशयते, कामलतयोक्त—एवमेवमात्मन्त्र सन्वेहः ॥ अत्रान्तरे समा
 गतो भोगेन चतुर्भः, तेन च निवेदितं किमपि कनकोदराय कर्णाभ्यर्प्ये, ततोऽस्मन्न काकविकल्पमेतेति कामलतया प्रसि वषवा समाञ्जोच्य
 सद् कुम्भधरेण तत्रैव स्थाने संक्षेपतः कारिवोऽहं पाणिप्रदण भवन्तमथर्वाः कनकोदरेण निर्वाहो विधाह्वानन्वः प्रकटितानि शान्ति वज्र
 वेद्येन्दनीकमद्यानीककैवलयस्यारामरकवभूतामपिपुष्यपागन्त्रकान्तरुषकमेवकाथानर्षेपरत्नपाणिपरिवारानि विमानानि, ततोऽभिहितः

मूर्धेवताकाः समुद्रतः क्षुधरः विजसिषा पत्रिका, तवद्विषयप्रमोहकारिणीभिः कथाभिर्निरोदयन्तीभिर्वां वत्सा मदनमच्छरीमदीर्घादि
 वाऽप्याभिः कथाश्चिरञ्जनी समुद्रतो मिनकरः, मयोक्त—इते कबलिके ! शिवा गगनमार्गे निरुपय निवृत्तासिधवर्नी किपसी चिरयसि !,
 तयो वदाकापयसि सासिनीसि वरन्वी सितेय नमच्छते कबलिका सित्वा य क्षुधमात्र समदवीणा सद्या, मयोक्त—इते ! किं सद्या
 ऽसि किं समगच्छते क्षामी ?, धनयोक्त—मन्त्र ! नाथासि समागतः क्षामी किं तु समागतो वी रात्रकुमारो निरीक्षिव य वाभ्यां मय
 धारिकार्येणार्थं समच्छुधान केवकमसिगाहनवाऽस्य प्रदेक्षस्य म दद्या मदृष्टारिका, तवोऽसौ मर्दृष्टारिकाइत्ययद्विषयः सन्धियाद्यः सञ्जु
 छत्वेन विदीयेन वथा—कुमार ! गुणधारण ! क्षीयवां धारचयैव मूर्धवने लक्षैव य मूर्धकायो यत्र दद्याऽऽसीन्मूषणा सा चतुष्पवनपल्लिव
 कुलप्यवज्जोक्तोचना इत्यवतरकटी किमन्यत्र पर्यटितेन ! कथाश्चिदैवयोगात्सुतकात्रैवोपजन्त्यव इति, तेनोक्त—एव मयसु, तवो गवो
 वी वदभियुक्तं, इत्यन्त्र मे इत्येकारणं, वत्सयोक्त—मयसु मातः ! किमेवं मां प्रवारयसि ?, तवोऽन्यथा वत्सत्वापनार्थं कुवांसि क्षुधयक्ष-
 धान्ति वथापि न प्रजायिषा वत्सा मदनमच्छरी, मयोक्त—इते कबलिके ! किमनेन वदुना ?, इत्यत्र वाचन्ये कुमारं येन व स्वयमेवेष्टा
 नीय वत्सामाक्षारवामि, धनयोक्त—एषा सत्त्वाऽसि प्रवर्तवामन्वा, तवो विमुच्य वत्सासमीपे वां पयसिर्वा प्रवृथाऽऽ, तवम्व नीवाऽऽ
 मेवमनया कबलिकया मद्यतः समीप, तदेपोऽत्र कुमार ! परमार्थः—वत्सा कण्ठगतमाणां, वां मे सुष्करोषिकम् ! वत्सायाजुषद्
 कला, कुमारो प्रसुमर्दसि ॥ ७७ ॥ तवो विजोक्षिव मया कुलपरवर्तनं, तेनोक्त—कुमार ! गन्धर्वा कोऽत्र विरोधः ?, तवः कवमका
 निवृत्त एमन, दद्या यथानिर्दिष्टा मदनमच्छरी, तवोऽहं निमम इव सुक्तायुवमये मद्यमर्दे भवदीर्घां इव रश्मिरसमये मद्यासमुद्रे वर्तमान
 इव सर्वानन्दस्वरोहे परिसूर्पे इव सर्वमनोरञ्जनेष्य प्रीणिवासेयेन्द्रियमाप्त इव सर्वोत्सावसमुदये संभाषणार्थेने सवीक्षि, तया सापि

मामदलोच्य प्राप्तः स एवायमिदं ह्यथा विद्यदृष्ट इत्युक्तमिदं वा सुखकार्यागमनमिदं सविषकीं स्वप्नोऽयं भवेदिति सविषाया स्थिरः प्र
 त्यय इति आठमिषंया विद्येऽपि वीक्षितेति सक्त्या क्व मांसेय प्रतिपद्यत इति सोऽहेगा मिरीषते मामयमिति सप्रमोदेति सपन्ना संकी
 र्तरसनिर्मयद्वया, अथ एव वाक्तव्या पुलक्यासकेन विभूयिता सेवयित्नुमीकिकनिकरेण वन्तुरा समुपाख्यासिधपयनेन हृदयहारिणी
 सुकसितकठोर कम्पमाना सर्वथा—भनाक्षयेय रस कश्चिदलन्यमीसिमिर्मंय । मया सा शिगयलोजापी, भजन्ती प्रविबोकिता ॥ ७८ ॥
 वतोऽमिद्विवा कामलतया—इत्से । किं यावत्सेऽनुना क्वसिक्काश्चने सप्रत्ययाः ? , वतः स्मिदेन रज्यपत्नी मम हृदयमिध सुधापवले
 नापि विमलकयोकी शिवा साऽयोमुक्ती, आठः सर्वेया प्रमोदः, भद्रान्तरे—उसमूपत्तरीषप्रमाजाठीः समन्वतः । प्रकाशितनमोमा-
 गेर्ववाकायतुकारिभिः ॥ ७९ ॥ भूरिषिषाचरैः सार्धं, सक्कवाठकीलया । रक्षैर्मुत्वा विमानोपमागव कनकोदरः ॥ ८० ॥ युगाम् ।
 सप्रमोदपुरं धीस्य, सोऽप्यतीर्षः सक्कचरः । आह्लादमन्दिर प्राप्नो, ह्योऽस्माभिः सविषायम् ॥ ८१ ॥ वतः कृवमस्याभिरन्मुत्पानं
 नाभिरमुषमाङ्गं विद्विवा प्रतिपत्तिः ह्यपिष्टाः सर्वे यथास्थानं विबोकितोऽह् किगयदृष्टा सुचिरं कनकोदरेण नून स एवायमिदं निश्चित
 शुटभेवसा गृष्टा कामकवा कश्चिथोऽनया ह्यवान्तः, कनकोदरेणोक्त—वेति । निर्दक्षिमेव वत्साया पुष्करयैश्चिकालमीदृशानुरपरत्ने यथाऽ-
 नया कृषो मतोनिर्दस्यः, न खलु माधी पुरंदायन्त्यत्र स्वश्चिन् निवेसयते, कामकतयोक्त—एवमेवभास्त्यत्र सन्वेहः ॥ यद्भान्तरे सभा
 गवो वेगेन ऋतुः, तेन च निवेदित किमपि कनकोदरेण कर्पाभ्यर्ण, वतोऽज्यमत्र काकसिक्कमेनेति कामकवां प्रति वदता सभाकोच्य
 सव हृदयरेण सर्वैव स्नाने सक्षेपवः कारितोऽह् पाणिप्रहण मदानमखर्पाः कनकोदरेण निर्बर्धितो विवादानन्वः प्रकटिवानि वानि वप
 वेह्येऽम्बनीकमहानीकककेवन्पद्यतामरकवभूहामाप्तिपुष्पयोग्यन्त्रकान्तवक्ष्यकमेवकाषानर्षेयत्सराक्षिपरिवरानि विमानानि, वतोऽभिद्विः

कुम्भकरः कनकोदरेण—मग्न ! राजगुत्र कोशापमेतेषामिहानयत, वदो एषाऽस्माक इत्युदय स्वीकृता मदनमच्छरी भस्वा शंभवान्यसि
 स्वीकर्तुमर्हसि राजगुत्रः, कुम्भरेषोक्त—युवमेव प्रमाण किमत्र राजगुत्रस्य ।, न लस्यु गुरवो यद्यत् कारयन्तो राजगुत्रान्ययनं फलुमदन्वि
 वदः परिपुष्टः कनकोदरः कनकतोऽस्मिन्नानी निश्चि दीयूषा भस्वा मदनमच्छरीति भावनया गणा परमपरितोष कामसत्वा इष्टो समन्ति
 काक्षिः परियतः, वधाहि—कन्या शोककरी आता, चि ताकुदर्ममानिका । वितर्ककारिणी दाने, दौगल्ये गादनुभसदा ॥८२॥
 सानुकषाय कष्याय, धार्मिकाय धनीयुता । किञ्च निश्चिन्तताहसु, सन्नर्धे प्रतिपादिता ॥ ८३ ॥ अवस्था रभयूणायां, इत्या
 मदनमच्छरीम् । मद्य स इष्टः सधमः, सधयुः कनकोदरः ॥ ८४ ॥ अत्रान्तर—सप्रमोदपुरस्सापे, मेघबालमिषागुष्टम् । विधापरपद
 इत्युदयते सा नमस्तते ॥ ८५ ॥ एव शक्यसिर्षीर्युन्वनाराधमीपणम् । शक्तिभासपनुत्पन्नादाशुसमयानकम् ॥८६॥ प्रेङ्गदेतिप्रत्याया
 सकटाढं र्प्यसिर्नरम् । अद्यकृत्वात्नादुरामशेषराधियसङ्कुम् ॥ ८७ ॥ सिद्धान्तमदोक्तुदितिष्णान्पुवक्षिकपपम् । सानदपदकवपकोषा
 न्यमददाकवम् ॥ ८८ ॥ त्रिनिर्विषेपकम् । अथ सङ्गामशौण्डीर, र्पर्यमानं वदुषकः । क्षयादागतमभ्यर्षे, दृष्टमस्माभिर्यमुत्तैः ॥८९॥ एवः
 कनकोदरेषोक्त—सो सो विधापयस्त्पूर्ण, सञ्जीमन्वद सन्मुक्ताः । सोऽय पदुल्लुषान्दः, साभयव स्युदृशां गवः ॥९०॥ वधाहि—सकोषा
 न गवाः पूर्वं, ममसमाप्य मण्डपात् । श्लिवास्ते मीककेनैव, मत्सराप्यावधेवसा ॥ ९१ ॥ व एते दोषयाः सर्वे, पयाशोष्य परस्परम् ।
 समागताप्रदेषांसा, इषां मदनमच्छरीम् ॥ ९२ ॥ एतेपामिदमाहूय, किञ्चपं गुणधारणाः । हीनो भूगोपरोऽस्मन्नो, नव विधाप्यते
 वसाः ॥ ९३ ॥ वदेते निपवन्मत्र, यावदाकाशमन्दिरे । मेरयामः क्षणायापररहा इव वायसान् ॥ ९४ ॥ अयसारयव बगल, भूमि
 गोचरसुमन्ताः । सन्तो युवममीया द्वि, सिट्यास्मान् स्वगोपयम् ॥ ९५ ॥ अथ वत्सामिनो वाक्यमाकृष्य रणशालिनः । समुत्सवितुमा

रथास्ते भूमिष्ठा नमश्चतः ॥ ९६ ॥ अत्रान्वरे मया विभिद्य—अहो न सुन्दरं जावमिदमेतेन हेतुना । एवो मत्कारणेऽसीर्षा, प्रक-
 योऽय मधिव्यसि ॥ ९७ ॥ अथोत्पतिगुहकानेवु, वेपु धससन्मुखं वषा । नमःसिधे पयनीके, यज्जाव दक्षिणोप मे ॥ ९८ ॥ निर्घापाटं
 गणटोपं, निःशब्द स्थिरछोचनम् । केनधिभेज्यर्षा नीध, स्वन्मित्वा वृहत्कदम्बम् ॥ ९९ ॥ एवो निष्यन्ममन्वाक्ष, एतैर्न्याद्वितय धवा ।
 भूम्याकाराक्रमन्योऽय, विप्रन्यसामिधेक्षते ॥ १०० ॥ अय वेपां नमःस्थानां, गवोऽब्दं दृष्टिगोषयम् । सम मदनमञ्जयां, निविष्टो धरथिष्टरे
 ॥ १०१ ॥ एवोऽस्मदर्थानांवेपां, सार्धपां मनसि स्थिषम् । अहो स्वमहो भूर्धिरहो कान्धिरहो गुणाः ॥ १०२ ॥ अहो धैर्यमहो स्वैर्य,
 परस्वास्य महोसमनः । अहो महानमञ्जयां, पर्यालोधिचकस्त्रिवा ॥ १०३ ॥ यथाऽयमीदृशो भर्वां, एवैर्यः स्वपीक्षया । अमुनैव धय
 नून, हान्मिवा निजठेभसा ॥ १०४ ॥ एषादि—सम महानमञ्जयां, एवयठे मुत्ककः स्वयम् । अय सह धयसेन, राजगुप्तो न शेषका
 ॥ १०५ ॥ धनुष कृत्तमस्मानिर्नरय्य दधीदधम् । शिषांसिव मद्यापायैः, प्राप्तमेवदि वत्ककम् ॥ १०६ ॥ एवैप स्वासिकोऽस्माक, धय
 मस्य पद्याधयः । एय शिन्धवर्षां वेपां, प्रद्यान्वो मस्सयान्क ॥ १०७ ॥ एवस्ते वस्त्राणांवेव, कनचिन्मुत्ककीकवाः । आगलय पादयो
 स्तूण, पस्त्रिवा मे नमश्चतः ॥ १०८ ॥ अथाभिधागुमारथा, छडाटे कुवकुम्भकाः । क्षन्वक्य जुक्कठं नाथ !, सुत्वास्ते क्षायुना धयम्
 ॥ १०९ ॥ एवस्त्राणश्चिद दृष्ट्वा, सपत्नो गवमस्तरः । जावम् मुत्कको मद्र !, ससैन्यः कनकोदरः ॥ ११० ॥ एवो नमश्चतः सैर्षे,
 क्षमयन्तः परस्परम् । आनन्योवकपूर्णाक्षा, सजावा थाचथाधिकाः ॥ १११ ॥ ए एव दृष्टान्तवमाकर्म, स राज्ञा मधुवारणाः । जनको
 मे ससापावस्त्रैवाप्राभन्तिरे ॥ ११२ ॥ एवम्—मयाऽन्वरे सैर्षेः, कुत्वाऽभ्युत्थानमादयात् । समं मदनमञ्जयां, नव धाथोद्विप
 दृजम् ॥ ११३ ॥ एवोऽन्याऽय एवैः सार्ध, शेषकोकाय दे मया । सेवैर्य प्रणामाद्विधिविना क्षणमानिताः ॥ ११४ ॥ एवन्न्वरं ए—

धानन्पुष्पकोम्येसुन्दर इपवा इपुः । इयनीरुवाद्येषु, वातेनास्त्रिङ्गन कवम् ॥११५॥ एतः शुभपरेष्वात्मै, पूषान्धो निरिखवधरा । सुट्यो
 विनयनमेप, पषाहृद्यो निरक्षितः ॥ ११६ ॥ अथ ते श्लेषतः सर्वे, वावसाप्र प्रभापिठाः । देवोऽय स्यामिदोऽष्वाफ, रसुद्यो र्जा
 दायकः ॥ ११७ ॥ अथ यन्मः कृत्वायोऽर्थं, भूपिठाऽनेन मेदिनी । भयिन्यवरधीर्योऽय, माक्षि कोऽप्यमूरदाः ॥ ११८ ॥ एतौ
 म्बरशैरेवं, सूर्यमान विजोभ्य माम् । एतः प्रह्लादभापमो, जननी च सुमातिनी ॥ ११९ ॥ तथादि—अन्तःपुरं पुरं सैन्य, वाक-
 हृद्वैः समभुङ्गम् । मन्वृतिं वाटसी दृष्ट्वा, सखाव इयनिभत्म् ॥ १२० ॥ एतः सर्वे प्रमोदेन, सप्रमोदे एवा पुरे । प्रवेष्टुङ्गामास्तोपपा,
 खना किं किं न कुर्वते ॥ १२१ ॥ तथादि—गगनधारिण्ये श्रियसि स्थिते, मयि च वावयुते अयमुचरे । फरिखरान्धरवातेरुत्तपरे,
 करिककानिदिते श्रियवाजने ॥ १२२ ॥ श्रियिषजासन्निभासपरायणे, प्रमदनिर्भरगायनव पुर । शरिभूषणमात्स्यमनोदरे, विगुपदुन्धसमे
 निक्षिठे जने ॥ १२३ ॥ ननु परिसुष्टमेव एवा नरी, प्रमुश्रियाद्यमयीकममरोदुरैः । अमरभोक्त्रसमानमिदं मन, पुरातं च मुनेसि वि
 निक्षिठम् ॥ १२४ ॥ प्रमुनिठम्यपयोपरशाश्रुमिः, प्रमदवृत्तपरी प्रमदाजनैः । इति पिष्ठासदावैररक्षोपने, प्रविद्यासि स्य स सधजनः पुरे
 ॥ १२५ ॥ एतौ श्रियावैरः साध, सधन्तुः कनकोवरः । वातेनास्त्रिङ्गोऽर्थ्यं, शानसन्मानपूजनैः ॥ १२६ ॥ किं यदुना^१—सध
 रत्नमय किं वा, किं वाऽप्यवविनिर्भितम् । किं वा सुखरसापूर्वं, किं वा शान्तोऽस्यसिगम्^१ ॥ १२७ ॥ गाढाहावकटं श्रिये, पूष्णसधमनो
 रथम् । भरेऽग्राहीवसहेते, कश्चिन्न मम शरितम् ॥ १२८ ॥ तथादि—सप्रार्त्तं कामसपत्न, कल्प्या मरुत्तमच्छरी । छाभाच रभराशीनां, स
 पूर्णोऽर्थमनोरथः ॥ १२९ ॥ एषा—तावाम्याश्रियवतोयेण, धरपुयीरसुक्तेन च । रिपूणां प्रतिघातेन, जावशिक्षितोरसयो मद्रान्
 ॥ १३० ॥ एतन्नाहावसन्तोऽप्यरिपूरिवमानसः । श्रियसा प्रदीये तावश्रियसिङ्गोऽर यथेच्छया ॥ १३१ ॥ एतः सधकसामपीसनये देव

वरिषि । सार्धं मङ्गलमन्वर्षा, स्थिरः सन्नाससद्यनि ॥ १३२ ॥ तत्रात्रगाहिरो र्मिष्यः, सुरशाशुवसागरः । केवल छीत्यमुक्त्वाभासश्चि
 मितयं मया ॥ १३३ ॥ उक्थनिरासुखोऽस्म्यन्व, प्रमुखाः साह कान्तया । क्व प्रभातकर्तव्य, सावाभ्यावन्वनाश्चिक्म् ॥ १३४ ॥ अवा-
 यतः प्रभातेऽसौ, मत्समीपं कुलं वरः । स मां प्रत्याह दृष्टोऽथ, मया स्वप्नः स कीदृशः ? ॥ १३५ ॥ मानुषाणि मया पञ्च, भो ह
 दानि परिसृष्टम् । त्रय पुमांसो द्वे नार्यौ, शैश्वेवं वर माधिरम् ॥ १३६ ॥ यदुव—य एव सुखसन्वीहसगरो गुणधारणे । संजातोऽथ
 कस्योऽप्याभिः, स सर्वो नाम सस्रवः ॥ १३७ ॥ तन्नाऽन्यदपि पतिकश्चिदस्य पूर्वं परत्र च । सपथेव वदस्माभिसाश्चित भो कुसन्धर !
 ॥ १३८ ॥ एव दानि शुधाण्यानि, मानुषाणि समाप्रतः । गतान्यवर्षानं मुदस्रवोऽह गुणधारण ! ॥ १३९ ॥ न ज्ञाने कानि दान्यन्व,
 मानुषाणि विशयतः । वक्ष्यन्ति सदा धानि, कार्याणि वर माधवः ॥ १४० ॥ मयोक्त कथ्यमानेषु, वाचाश्चिन्म्यस्वभाऽनुना । स्वप्नो
 धियायते येन, भावार्थोऽस्य परिसृष्टः ॥ १४१ ॥ वदो निवेष्टितस्तेन, विद्वत्सङ्गावपूरिते । वाचाऽऽस्माने निवासप्रो, मद्दयस्तेन धीमवा
 ॥ १४२ ॥ वरसागामिभिः सर्वैरेकभास्यवथा वदा । निचमुक्त्वा विनिश्चित, स्वप्नार्थोऽथ प्रसाधितः ॥ १४३ ॥—अनुकूलानि वर्तन्ते,
 देवरूपाणि कानिचिद् । वैरीदृष्टी कुमारस्य, कृशा कथ्याणमात्तिका ॥ १४४ ॥ वैरेव प्रियमिन्नाय, कुमारस्य निवेष्टितम् । शोषात्स्वप्ना
 न्वरे सर्वं, यथाऽस्माभिरिव क्वम् ॥ १४५ ॥ एतदाकर्ण्य मे चिन्ते, पूर्वापरविरोधतः । स्मृत्या कामलतावाक्य, सन्वेदः समजायत
 ॥ १४६ ॥ यथो मया चिन्तित—कनकोदरराजेन, किं पत्नारि पुरा यथा । किं वा कुलपरेणाय, पञ्च दृष्टानि दानि वै ? ॥ १४७ ॥
 कानि वा देवरूपाणि, मनोव कार्याधिपत्नानम् । अमुकस्मानि कुर्वन्ति, किं बोरीकृत्य कारणम् ? ॥ १४८ ॥ सर्वथा सर्वभेषेव, गहन प्रवि
 भासत । ममाद्याधि न ज्ञानेऽहं, किमत्र वर कारणम् ? ॥ १४९ ॥ एव च स्थिते—मघदीन्द्रियवेचार्, कश्चित्पदयामि सन्मुनिम् ।

सवः शुभाऽऽमसन्नेहमेन कुर्या विनिर्भयम् ॥ १५० ॥ तदेवविषयसङ्कल्पासन्त्यहकस्त्रियोऽप्यहम् । तदा वागारिर्निद्रिष्ट, स्वप्राप स न
 दूषये ॥ १५१ ॥ अथ ते क्षेत्र्याः सर्वे, त्रिनासि कस्त्रिष्वहरा । कनकोदरसमुष्ण, सस्त्रिणा मम नन्दित्र ॥ १५२ ॥ अध्यानाशपृथग्धा
 शयीष्विगतस्ये यथेच्छया । स्वस्थानमन्यथा प्राप्ता, भूत्यभाश्च प्रपथ मे ॥ १५३ ॥ ततो मदनमजया, साध भ र्यसिगत । निमग्नानाम
 रक्षेह, कीटना शान्धि वासराः ॥ १५४ ॥ बर्षते च तथा सार्धमाप्राशोऽमृतदायकः । सद्भाहर्मोसनासारः, प्रमाहण्या मनोरत् ॥ १५५ ॥
 वागश्चिन्तितकार्यक, प्रणवाक्त्रिकमुमुक्षुः । न मे तथा सिद्धासाधि', पिन्त्वागधोऽसि विषय ॥ १५६ ॥ किं च—विषयपरिषनीयैश्च,
 मानस्यनूपासिनिर्मम । सपूर्वसर्वकामत्वाज्जाया पृमिसुखासिद्धा ॥ १५७ ॥ तदेव सौत्स्यदीनात्मा, प्रविष्टः सुरसागर । स्थितोऽह तद
 चार्थश्चि', समाप्तः सङ्कलपरः ॥ १५८ ॥ अन्यथा निद्रमुञ्जत, गतेनाह्लादमन्दित्रे । समार्थेण मया दृष्ट, फ्रद्नाभा मुनीश्वर ॥ १५९ ॥
 ततो स्निहयनसोऽह्नु प्रथियस्य पथीश्वरम् । तस्माप्रे भूतले दृष्टे, निपज्यो पर्यकान्यया ॥ १६० ॥ अथ प्रह्लादजननी, श्वरसः कन्य
 सका । विद्विता मे यदीश्वरेण, तेन सद्दर्शनेशाना ॥ १६१ ॥ वा याकण्यवा मरे', विष्टुदनान्वरात्मना । भाविभूतो मया दृष्टो, पुनस्तौ
 श्वरत्नमथौ ॥ १६२ ॥ तस्य प्रत्नभिन्नाथौ, यथाऽथ स सदागमः । अथ यासौ मद्राभागाः, सभ्यतदात्मनामकः ॥ १६३ ॥ अथ म
 पथो भावेन, यौ मया श्वरलोचने' । गुरुवाक्यप्रमुदत, श्विषकारिवया नरौ ॥ १६४ ॥ इत्यथ—शैरनीयनत्प्रत्य, पदाश्विः परिकी
 रितः । सः सासनात्मा रावेन्द्रः, ससुरे विजुषाकथे ॥ १६५ ॥ सोऽस्यन्व मयि रक्तात्मा, मित्रभाषविधिरसया । पूषमेव मया साध,
 सप्रमोदेऽजुपागतः ॥ १६६ ॥ प्राक् केचन स्त्रियोभूतः, सोऽकार्थमे सुखासिद्धाम् । भाविभूतकारा जातो, यदा वागौ सुपागपथौ
 ॥ १६७ ॥ सतस्य—या सत्कलशरत्नोपयोगत्वनया सुखासिद्धा । तदासी गुरुमूढे मे, साऽनन्वमुष्यतां गवा ॥ १६८ ॥ अन्यथा—तदा

कुम्भघरेणापि, महत्तमसद्भागमी । तथा महत्तमस्वर्गा, वी प्रथमी यथा मया ॥ १६९ ॥ ततोऽधिकवर्त इष्टकथाऽह स च मे मुनिः ।
 विद्येयतः कृतोत्तम, भूयः सद्दर्शवैखनाम् ॥ १७० ॥ अत्रान्तरे—विद्यवृत्तिमहादब्धां, कीनलीनाः प्रकम्पिताः । मयेन रोषक हित्वा
 महामोहावयः स्वियाः ॥ १७१ ॥ तत्रह—चारित्र्यधर्मयोगेन, मधी सद्बोधनामकः । इवमुक्तसावा भद्रे !, मनाक् संतुष्टचेतसा ॥ १७२ ॥
 यदुव—सुन्दरोऽहसरो गन्तुं, विद्यामाहाय देऽनुता । भार्ये ! ससारिणीवत्स, पार्थे गाह फलप्रवः ॥ १७३ ॥ तथाहि—शुभीमूढाऽ
 युना किञ्चिद्यद्युत्तिमहादधी । निदुषो रोषकोऽप्याकमीवद्रे च शत्रवः ॥ १७४ ॥ व कर्मपरिणामात्म्य, ततः पूष्ठा नरेचरम् । गच्छ
 स्व शीप्रमादाय, विद्यामेता सुकल्पकाम् ॥ १७५ ॥ कन्वसायुसमीपसाः, साम्प्रव स चरैर्मया । विज्ञावस्तत्र थावदय, महन्व प्रतिप
 त्स्यते ॥ १७६ ॥ सद्बोधेनोद्विच देव !, युक्तमेवम सद्यः । किं तु कालविलम्बोऽत्र, युक्तोऽप्यापि प्रयोजने ॥ १७७ ॥ स हि पुण्यो
 वयसस्य, स च साधो वयसकः । क्विन्त्वमपि सत्काकमेवौ भोगफळप्रवी ॥ १७८ ॥ अतोऽप्यापि वकादेशी, गृहे च गुणधारणम् ।
 शाय्वापिसुससपूर्व, वात्सस्याद्धारयिष्यव ॥ १७९ ॥ एव च सिधे—अध्यासे स गृह यावदनुवर्तनया सयोः । क्षय्वापि विषयप्राप्त,
 सुखहेतु च मन्यते ॥ १८० ॥ साधम युक्तये देव !, मम गन्तु त्वयिक्के । नयन न च विद्याया, जापटीसि कयचन ॥ १८१ ॥ मुत्तमम् ।
 केवळं प्रेम्बधामेय, देवेन निजधारकः । त्वयिक्केऽनुता पूर्ण, गृह्विधर्मः समार्थकः ॥ १८२ ॥ प्रसाधोऽस्यायुता देव !, सत्समीपेऽसिस्तु
 म्भरः । गन्तु सपरिहारस्य, बर्तये कार्मसाधक ॥ १८३ ॥ गवमात्रमिस देव !, स भावेन प्रपत्स्यते । मविष्यतीष्टा सत्सास्य, भार्या
 सद्गुणारकता ॥ १८४ ॥ किं च—यथा सद्भागमजावत्स पार्थे गवः पुरा । तदाऽय द्रव्यवस्तेन, भूरिवाय विलोकितः ॥ १८५ ॥
 यथा सु वत्पार्थगवः, सन्मभ्यर्थननामकः । महत्तमोऽतिवात्सस्यामीवस्तेनाप्यव तदा ॥ १८६ ॥ पत्स्योपमापुवकस्वे च, कञ्चित्ते तेन मा

वतः पद्माऽऽससम्भेद्भमेन कुर्वा विनिष्पत्म् ॥ १५० ॥ वद्वद्विषसद्भृत्सासन्द्दकर्मिवाऽप्यर्म् । वदा वागार्निर्माष्टे, पत्न्यथ स न
 द्यसे ॥ १५१ ॥ वज्र ते क्षेत्रघटाः सर्वे, विनानि क्वचिश्चिन्ता । क्वन्कोररसपुष्पाः, सन्धिता मम मन्त्रिरे ॥ १५२ ॥ अर्धत्तापु १५३
 वशीणिवास्ते यथेष्युष्या । क्कालनसम्पदा प्राप्ता, भूलभाब मपय मे ॥ १५३ ॥ वता मदनमजया, माय म र्शिमन्तर । निवदस्याम
 रसेव, कीकया यान्ति वासटाः ॥ १५४ ॥ कर्षते च वया सापभाकारोऽम्बवदायकः । सन्नाहर्षादनासातः, प्रमाहत्या मनोररे ॥ १५५ ॥
 वागश्चिन्तित्कार्कस, मवागश्चित्तममुष । न मे वया विद्याकाधि, पित्यागपोऽर्षि विपथ ॥ १५६ ॥ किं च—विद्यानरानवीनेभ,
 मास्त्रनूपादिभिर्मम । सपूर्णसर्वकामसाधाया वामिसुकासिका ॥ १५७ ॥ वदव यौत्स्यर्दानाया, प्रविष्ट सुससागर । स्वितोऽत्र नद
 यार्थेहि, समर्थाः सङ्कल्पराः ॥ १५८ ॥ कान्यवा मित्रमुक्तेन, गोवेनादादमन्त्रिरे । सप्तार्षेय मया दृष्टः, कृन्द्नासा हुनीधर ॥ १५९ ॥
 वतो विनयनसोऽष्टं मणिकस्य यवीधरम् । वस्त्राये नूतके दृष्टे, निषज्यो धमकाप्यया ॥ १६० ॥ अथ दृष्टादजवनी, यवस कृप
 सता । विद्विवा मे यवीन्नेव, तेन सद्धर्मैरघाना ॥ १६१ ॥ वां याक्ययवता मदेः, विष्टुदेनान्तरातनना । भादिभूतो मया दृष्टो, पुनस्वो
 वरत्वात्तवधौ ॥ १६२ ॥ वरत्न मत्वभिप्रायो, यथाऽय स सद्गामः । अयं यत्सो मद्गामागः, सभयादघाननामकः ॥ १६३ ॥ अथ म
 पसो भावेन, वी मया वरकोचने । गुरवाक्यपयुद्वन, द्विवकारिवया भटौ ॥ १६४ ॥ इवथ—वेदनीयनोरेन्द्रस, पराश्रिः परिद्वी
 विवः । यः सत्तनाया यजेन्द्रः, ससुरे सिधुयावये ॥ १६५ ॥ सोऽसन्तं मयि रज्यासा, मित्रभाषविधिसया । पूषमय मया साय,
 सप्रमोदेऽम्बुपागावः ॥ १६६ ॥ प्राक् क्वचं सिरोभूतः, सोऽकार्यन्मे सुखासिकाम् । भाषिर्भूतसदा जातो, यदा जातो सुयापधौ
 ॥ १६७ ॥ वरत्न—या सत्कसत्ररक्षीपयोगवत्या सुखासिका । यवानी गुरमूढे मे, साऽन्यवगुणर्वा गावा ॥ १६८ ॥ भयपत्र—वरा

कुम्भपरष्पासि, महत्त्वमसद्भागमी । तथा महत्त्वमधर्मा, वी प्रथमी यथा मथा ॥ १६९ ॥ ततोऽधिकवर्तं शुष्टकायाऽह स च मे मुनिः ।
 विशेपवः कृतोत्थेव, भूय सद्धर्मोपशानाम् ॥ १७० ॥ अत्रान्तरे—विषयवृत्तिमहाटव्यां, लीनलीनाः प्रकम्पिवाः । मयेन रोषक हित्वा
 महामोहावयः स्थिताः ॥ १७१ ॥ एतन्न—चारित्र्यधर्मरत्नेन, मन्वी सद्बोधनामकः । इदमुक्तवा मदे, मनाक् सशुष्टयेतसा ॥ १७२ ॥
 यदुव—सुन्दरोऽत्रसरो गन्तु, विद्यामावाय वेऽयुता । धार्ये । संसारिवीचस्य, पार्थे गाह कल्पप्रव ॥ १७३ ॥ तथाहि—शुभीमूवाऽ
 पुना किञ्चिच्चयुत्तिमहाटवी । सिधुचो रोषकोऽस्माकमीपद्रे च शत्रवः ॥ १७४ ॥ ए कर्मपरिणामात्म्य, तव दृष्टा नरेभरम् । गच्छ
 स्व शीघ्रमावाय, विद्यामेना सुकन्यकाम् ॥ १७५ ॥ कन्दसाधुसमीपस्य, सान्प्रथ स चरैर्मया । विज्ञातव्यत्र वावश्य, भवन्त्य प्राधिप
 सस्यते ॥ १७६ ॥ सद्बोधेनोत्थितं देव, मुक्तमेवम सहायः । किं तु काष्ठविजम्बोऽत्र, मुक्तोऽथापि प्रयोजने ॥ १७७ ॥ स हि पुष्यो
 इयच्छस्य, स च सावो वयस्यकः । कियन्त्यमपि वल्कालमेवो भोगकल्पप्रवौ ॥ १७८ ॥ अष्टोऽथापि बलादेवौ, गृहे ए गुणधारणाम् ।
 सध्यासिसुससपूर्व, भाससत्याघारविष्यतः ॥ १७९ ॥ एव च स्थिते—अध्यास्ये स गृह यावदनुवर्ततया तयो । सध्यासिधिययप्रामा,
 सुसरोधुं च मन्थते ॥ १८० ॥ वाचम मुच्यते देव, मम गन्तु धवन्तिके । नयन न च विद्याया, आपटीवि क्यचन ॥ १८१ ॥ मुनमम् ।
 केवल प्रेयवाभेय, देवेन सिजधारक । धवन्तिकेऽयुना सूर्ण, गृष्टिधर्मः समार्यकः ॥ १८२ ॥ प्रसावोऽस्त्राधुना देव, तत्समीपेऽस्तिमु
 न्तरः । गन्तु सपरिचारस्य, धर्षते कार्यसाधकः ॥ १८३ ॥ गवमात्रसिमं देव, स भाधेन प्रपस्यते । भविष्यतीष्टा वस्त्रास्य, भाया
 सधुपारकता ॥ १८४ ॥ किं च—यथा सद्भागमसावस्यस्य पार्थे शतः पुरा । तथाऽय प्रथ्यतस्तेन, भूरिवाय विजोकिवः ॥ १८५ ॥
 यथा तु धर्माधर्मावः, सन्ध्यावर्षेननामकः । महत्त्वमोऽविधात्सस्यामीवस्तेनाप्यय वरा ॥ १८६ ॥ पत्न्योपमपुष्यकस्वे च, छद्मिसे तेन भा

वतः । प्रथमो गृह्यधर्मोऽय, पूजमासीचतः परम् ॥ १८७ ॥ यदा यदा जुनादृष्टौ, भद्रमसदागमौ । असद्व्या भावतो जायः, प्रथमोऽय
 वदा वदा ॥ १८८ ॥ अमुना क्वच क्वच, यतोऽप्यर्थे सदागमः । तेनैव हन्व वत्पार्थे, विद्योपण प्रदीयत ॥ १८९ ॥ वज्रं च पातु
 जत्पार्थे, रज्जवत्पेथ व शुभैः । प्रकाशो मादृष्टो वज्र, वतो यान मविष्यसि ॥ १९० ॥ अन्यथ—मद्रामोदाद्विसखासिभ्यथपुथैर्विजुद्वता ।
 गृह्यधर्मोऽपि वज्रमे, भवेदेव । विद्योपणः ॥ १९१ ॥ तथा—स साद्विमिश्रोऽस्माकमधेपेच विद्वथया । अनेन गृह्यधर्मेण, पाथपेनेन
 प्रथोदितः ॥ १९२ ॥ चेतःसुखासिका शुधी, सन्नुष्टिः कर्मसानयम् । अथभीतेरभायश्च, गृह्यधर्मेण ते गुणा ॥ १९३ ॥
 वसात्कसाप्यथामेप, गृह्यधर्मकदन्तिके । बासासोऽवसृट् स्वात्वा, यन्मासर्वे वय जुनाः ॥ १९४ ॥ सविर मन्त्रिणो जाप्य, सुत्वा सर्मा
 विनिर्मकम् । चारिन्नधर्मराजेन, प्रद्वितो निन्नवारकः ॥ १९५ ॥ स कर्मपरिणामस, गत्वा मूढ वदावया । समागथो ममाभ्यथ, वदे
 जाकारयन्त्रिरे ॥ १९६ ॥ क्वच क्वन्दमुनेभ्यार्थी, शूष्यवो धर्मवेदानाम् । आदिभूतो ममापेऽसौ, मुनिना च प्रकाशितः ॥ १९७ ॥ गु
 णरकतथा नुक्लथा ङाश्चमातुपैः । मपाऽयः प्रथिमोऽसौ, एण्युमुक्ता तरोचमः ॥ १९८ ॥ तथा कुञ्जपरेजासि, कान्तया च सपा-
 न्यथः । प्रथमो गृह्यधर्मोऽसौ, जावाऽप्यत्र सुखासिका ॥ १९९ ॥ अथ क्वन्दमुनिः पृष्टः, सन्नेह पूषधिनिवतम् । व मया स्वप्नसवद,
 सन्नाथार्थमुत्सया ॥ २०० ॥ वतः क्वन्दमुनिः प्राह, स्वपार्थस विनिर्णयः । अस्मादीन्त्रियवेचाट, विना नैषोपकथ्यते ॥ २०१ ॥
 सन्धि मे केवलाकोकमात्करा वरसूरथः । गुरवो निर्मला नाम, पूरवेसधिधारिणः ॥ २०२ ॥ एव च—एतपाहमूढ पासासि, वन्
 नाथैमाह यदा । वदा यान् प्रमथिष्यासि, मद्र । तावकसंसयम् ॥ २०३ ॥ यतः—योऽय स्वप्नवाज्जाठः, सन्नेहस्ते मनोगतः । विधिक
 सक् माथार्थ, विद्यासन्धि मद्रादियः ॥ २०४ ॥ सर्वोक्त—भद्रन्व । यसि देऽशैव, गुरपसे कथयन । आगाथ्येगुक्तावदात्सास्तुन्वरादपि

सुन्दरम् ॥ २०५ ॥ मुनिपदं महाभाग !, गणोऽहं वक्ष्ये नत, पूर्यमिष्ये मनोरथम् ॥ २०६ ॥ अथवा कथं
 छासोकासोश्चिद्याश्चिखवेवसः । सिद्धाय भवदधिचभागसिष्यन्धि वे सधम् ॥ २०७ ॥ केवलं गृहिधर्मोऽथ, सन्ध्यावर्षानसमुदे । सदागमे
 च कवच्यो, भवता वाक्यादरः ॥ २०८ ॥ वदाम—इव कम्भमुनेवाक्यमाकर्ष्यं सुविषेषत्नम् । महाप्रसाद इत्येव, शुभाणोऽहं समार्थकः
 ॥ २०९ ॥ सभिन्नम वदा भद्रे !, विनयान्नमसाकः । प्रणम्य य महाभाग, कान्तान्मूवते गतः ॥ २१० ॥ शुभम् । वतः सोऽपि
 महाभागो, मुनिर्मुनिवरैरुतः । गतो निर्मलसूरीर्षा, गुरुर्षा वाक्यभक्तः ॥ २११ ॥ अथ काठकमान्मूद्रे !, स राजा मधुवारणः । वदा
 लोकान्तरपीभूतः, पिता मे कल्पधर्मकः ॥ २१२ ॥ वतो राज्येऽभिधिकोऽहं, बन्धुमशिसहचर्योः । महानन्वविमर्षेन, हर्षनिर्मरमानसै
 ॥ २१३ ॥ वतः परिणव राज्य, रक्त मे राज्यमण्डलम् । शत्रवः किङ्करीभूता, वशीभूताश्च क्षेत्र्याः ॥ २१४ ॥ किं बहुना ?—मरुषो
 ऽपि ममाश्रायां, बहन्ते नतमहाकाः । वर्षते कोसवृष्यौ च, जायन्ते सर्वसन्धयः ॥ २१५ ॥ किं च—नाकुश्चिदं कश्चिन्नाय, न कृता
 कोपकारणा । दृष्टिचयापि मे जाय, राज्यं कष्टकर्मवितम् ॥ २१६ ॥ वदान्नेवविधेऽनस्मसुस्ससन्मोहकारणे । विषमानेऽपि नो जाय,
 मम लीत्स्यकृत् मलः ॥ २१७ ॥ किं वदि ?—सदागमे सद्योषोगी, सन्ध्यावर्षानतस्तरः । पुण्योदयेन समुक्तो, गृहिधर्मं कृता
 वरः ॥ २१८ ॥ साठेनाहासिरो नित्य, सिधोऽहं सकृज्वरः । सम भवन्मध्यायं, देववदिवि लीजया ॥ २१९ ॥ एव च सिष्ठवस्त्रम,
 ममस्नानन्वसागरे । साध्यान्धे मम पार्श्वि !, मूरिकालोऽसिखिविः ॥ २२० ॥ अथान्यथा समास्थाने, प्रविष्य प्रियवारक । कृत्याणो
 नाम मासेव, प्रविषत्य व्यजिज्ञपत् ॥ २२१ ॥ ध्रुव—आह्लादमन्दिरे देव !, देवदानवपूजिताः । समागता महाभागा, निर्मलता
 नाम सुरधः ॥ २२२ ॥ षड्गुत्साहं वदा भद्रे !, कल्याणवचन मुवा । न मासि वदे नो गेहे, न पुरे न जगज्जये ॥ २२३ ॥ सर्वोऽ

ब्रह्मसमुक्त, वस्य संगुष्टयेवसा । शीनाएषा मया कस्य, दासिष विषभासिन ॥ २२४ ॥ ४१ गम रत्नर गमयस्य मन् ४६ ।
 निर्गो नगएण्डे । सूरीषा पादरत्नक ॥ २२५ ॥ अयामाहृत दिष्य, सत्प्राप्तपरपाप १ व गुणा मया कटाः, अय न सि रत्
 रंका ॥ २२६ ॥ शठिठा मुनिवृत्तेन, वेवदानयतरादरे । देव्या मयाकपाद्रिच्य, गुणान्ना धनदानान् ॥ २२७ ॥ ४१५—गुरुर रन्त
 साञ्जमूषिष सर रावके । अह मय्या विद्यायेव, मान्द्र चिद्रूपञ्चरम् ॥ २२८ ॥ वपया—एव सत् इतिर अ वरन्द अ मया
 यरम् । एता कठोरपसङ्गः, प्रसिष्ट सूर्यमपर ॥ २२९ ॥ वयो मायवः सायग् एारसावदरन्त १ इरसा मय अय एरद, २
 पन्व मुनिपुत्रवान् ॥ २३० ॥ कन्वासीर्षावृष्टाणा, मूयो नसा मुनीधरम् । दीवाः सपरिहायेद् विजन्द एरम्पुत्र ॥ २३१ ॥
 यव कर्षिपावराकारिणी मन्वयेद्विनाम् । अयुवभासिवाक्यन्, गुण्वाऽऽरिष्य वताना ॥ २३२ ॥ ४५१—११० मन्वाः एरव यवो
 “नालन्वस्वठवप्रमे । कस्युररत्नदुःक्षीपसकुले मण्यवके ॥ २३३ ॥ मरणाप भये जन्म, क्रापो रागनिपन्धनम् । राटवप
 सरसो हेतुर्विषोपाप समागमः ॥ २३४ ॥ निमिष विपदा छोके, दद्विनां सयसाभट्टः । सदाक्षि मदा दुःखाप, पात्रु
 “सांसारिक जनाः ॥ २३५ ॥ एव च शिषे—अमूर्खाः सर्वभायझादंछोक्वपारिवर्तिनः । धीरास्तदा मदाजानाः, अन्व मुस
 ‘यासवे ॥ २३६ ॥ सर्वद्वन्द्वविनिर्मुखाः, सर्वांशपाविषक्षिणाः । सयसंसिद्धसाक्षायाः, गुण वयो इमुववद ॥ २३७ ॥ इि य—
 “कन्वाप्राण जरासलोत्तमावो हेत्वमावव । वरमादे य निःशेषदुःखापाणः सरव इि ॥ २३८ ॥ वामानरभाष्य वरभागे इि सा
 ‘यवः । व्याभापामावसंसिद्ध, सिद्धान्तं मुक्कक्षिप्यते ॥ २३९ ॥ अयथा—ज्ञातपापारपरया विरुद्धा मञ्जकारक । सगुहा ज्ञानयो
 “शेन, प्रथमासुवपासिनः ॥ २४० ॥ शिसङ्गा निरदृष्टाए, निर्मलीयनपवसा । मुदिनः कपलं चोद दद्विनोऽपि पुगापवः ॥ २४१ ॥

“सुखमेव च धान्मन्त्रित्, सर्वे जगसि जन्तवः । तत्र नास्त्येव संसारे, विहायैका सुसानुवाम् ॥ २४२ ॥ तद्विद भो महासस्रवा !, वि
 “निश्चित विधीयताम् । विमुच्यासारससार्, मन्त्रिः सा सुसानुवा ॥ २४३ ॥” ततो भद्रे ! तदा महा, प्रजम्भूरुवकर्मणः । इव मगा
 षतो धाम्म, शिथेऽप्यन्त सुसापितम् ॥ २४४ ॥ चिन्तित च मया—करोमीव यथासिष्ट, महन्तैः सुखकारणम् । ततः क्व मया
 भद्रे !, प्रजन्मामिसुख मनः ॥ २४५ ॥ जन्मान्तरे विरववचसि मगावसि षचनसुधासेकवर्षिणि निर्भक्तसूरिकेवसिनि कन्वमुनिना षव्वकर
 कमजमुकुळ विधाथ छकाटपरेऽभिष्टितमनेन—मगावसिह् जगसि कस्य दुःसकः काकविलम्बः कर्तुं !, मगावथोक्—शिक्षासोर्गुवमूले
 खसन्नेह्क, कन्वमुनित्—यथेव ततो गुणधारणमहात्तजस्येवानी ससममपनेगुमर्दन्धि मगावन्तः, मगावथोक्—एव क्रियते, मयोक्—
 महाप्रसादः, तदा कन्वमुनिं प्रकाशितं—भवन्तानुगृहीतोऽह् मगावता मगावन्त प्रमथता सुवयमनेन षचनविन्यासेन, कन्वमुनिनोक्—
 महाराजानुमहार्हा एव यूथ, सान्प्रथं मगावद्वचनमाकर्ष्यतां, शिखोऽह् प्रह्वतरो नवोचमाह, ततो मगावथोक्—महात्तज ! गुणधारणाय
 ते सन्नेह, यथा यानि कनकोवरत्नान् स्वप्ने दृशानि चत्वारि मानुषाणि यानि कुळचरेण पञ्चोपकथयानि कवमानि तानि कथ वा मदी
 यकार्यपरत्पानिर्वतकानि किमिति वैकेन चत्वारि अपरेण पञ्च सानि विडोकिवानि तथा किं देवत्तुयापि तानि किं वाऽर्धशून्य सप्रमात्र
 शब्दमपीति संक्षयः, मयोक्—मगावमेवमिदं यदासिष्ट मगावता, मगावानाह—महात्तज ! यथेव ततो महवीय कथा कथ निवेद्यतां कथ
 वा भूयते !, मयोक्—तथापि ममानुमद्रेण कथयन्तु मगावन्त, ततः कथिथा मगावताऽसक्यबह्वारनगारात्प्र्य सर्वा सर्वसविधानकोपेथा
 ससेपेण मदीववच्छयता, अभिष्टित च—तदेवमसिष्ट ते महात्तज ! त्वच्चिद्यदुचौ सिद्धिभनगरात्कथयाकुळमन्तरह्महात्तज, केवलमसि
 मूय तान् बुष्मदिवकरणीत्वंभारिजभर्मराज्यापीन् षदिक्कन्त च भयन्त महाभोहासिभिससिचन्त काळनुदालितवमासीत्, जसावपि कर्म

परिणामो भवतः प्रसिद्धतया तत्रैव महामोहादिषु क पुण्यासि क्म, साम्मत पुनरसौ भवतोऽनुकूलो भवते, तत्रैव च भवन्व्य प्रति द्यु-
षीकृताऽऽस्मीचमहादेवी काकपरिणसिः प्रसादिता दे भार्या भवितव्यता प्रतीकृतो निवमहत्त्वमरतेऽग्न्यूत स्वभाब प्रोत्सादितस्वब सर-
वरः पुण्योदयः तथाऽऽधीरिवा क्षिप्रिन्महामोहादयः आध्यासिवाध्यादिप्रथमत्वात्तदयः दर्शिता त पूबमत्यन्तमुत्तमात्मिका यत प्रसुप्ति
पुनस्ते बह्वभीभूषः सप्तगामोऽमीधीभूषः सन्त्यादर्थानाक्यो महत्त्वमा तव आरण्यानुकूलतरोऽसौ कमपरिणामो बतत ततो अनिता सव
रिबारेष धेन विदुषाकये निवसतस्ते विशिष्टतए सुखायदसिः अयुना मयुयाराणत्वात्मनिर्दमत्तस्य दे सुखसन्धोदसिदये सुखतं प्रा-
स्ताद्विरोऽसौ तत्र बयसाः पुण्योदयः ततस्तेन संघादितेयं तत्र बहिरङ्गभार्या मदनमङ्गरी तत्रैव च भद्रागुरुपतया दिव्याद् कोऽय
कार्यसम्पत्तनस्य ! नूनमेतान्येव सकलकार्याणि पटयन्तीति मन्यमानेन कामरूपितया दर्शितानि स्वप्ने कनकोदरत्वात्स, तान्येव कमप
रिणामकाकपरिणसिक्मभावमधिष्यत्वात्कथयानि, निरूपितोऽस्माभिरेव करो महानमन्त्रपाः ततोऽक भवतामन्यत्वात्तन्त्रेयत्वेनेति सुखाप्यान्त्रेव
बत्त्वात्तसि मातृपत्तयतया, तेषु च निधापयेतु वैशुक्यमसता महानमन्त्रपास्तेनैव तत्र बयस्तेन पुण्योदयेन अनित, किं तु भद्रानुभाषतया
तत्रसि कर्मपरिणामसिदिद्विवसिदि स्वप्ने तन्मुत्तेनैवानेन प्रकाशितं, ततोऽभिद्विवाः कर्मपरिणामेन पुण्योदयः—यदुत्तार्य ! म सुन्दरमा-
परिणामवता तदेवं कृत्वा स्वयमेव प्रयोजन तयापि तथाऽऽत्मा प्रकृतासिरो यय पुनरेव सत्कृततया प्रकाशितानि, पुण्योदयः प्राद—
देव ! सा नैवमात्रापयत नूप, आदेशकरी स्वस्त्रेय किङ्करजनो पूयमेवाय परमाशयः कर्तुषि तान्येव च मया कनकोदरत्वात्तय प्र-
दिवानि ततः किमत्रानुचितं ? कर्मपरिणामेनोक्त—भार्य ! सत्यमेवमिदं, तयापि स्वमेवाय परमो हेतुः यतो न सुखसाधनानि सुन्दर
कर्म्याणि महद्विदरे ययसपि कर्तुं पारतामाः सतः प्रकाशनीयः स्वस्वत्माऽपि भवता नान्यथा मे विचलितवृत्तिरिति, पुण्योदयेनोक्त—

यथाशापयसि देवः, एतः कुञ्जपटय स्वप्ने प्रकाशितवानि पुनरात्मपञ्चमानि धान्येव पुण्योदयेन क्यापिवा च सकलकार्यसापकवा, सर्वेव
 भेषानि महापुत्र ! मानुषाणि सर्वेव तेषां अद्भुतां पञ्चानां च इत्येते कारणमेतान्येव वा ते सम्बन्धीनि निःशेषप्रयोजनानि तत्रत्यन्त्रि मा
 कार्पाः सन्त्येहमिसि, मयोक्त—भगवन्निवानी योऽय मदनमच्छरीजामाधारस्तपन्नो मम निरुपमः सुस्वामुवसागरावगाहः किमेषोऽपि ते
 नैव कर्मपरिणामाद्विधिरुत्साद्विदेन पुण्योदयेन जसिधः ? , भगवानाह—आह, कसि च—महापुत्र ! न केषकमेव एव अनिघस्यवानेन, किं
 वदि ? , पूर्वमप्यमुना पुण्योदयेन विद्विषानि मपथो मूयांसि सुन्दरप्रयोजनानि, तथाहि—नन्दिर्वर्धनावस्थायां अनिघस्यवानेन कनक
 मञ्जरीसम्बन्धः रिपुदारणकाले विद्विषो नरसुन्दरीमीकको वामदेववशायां पटिवा सद्गुणनिर्मलेन निर्भियवसलेन विमलेन सह
 मैत्री धनशेखरावसरे सपाश्रिवा माताविधविधिना रत्नराशयो धनवाहनभावे समुत्पानिषो निर्व्याजविमुक्तकलहस्य सर्वोपर्यकलहस्य
 धारकः श्वेदभाबः आदिर्भीतिव वचाहस्य महातरुवं तथा शिरधिवाः सर्वकानेषु सुसुपद्रवयः, केषक न विहाव वयस्यपुण्योदयस्य तथा
 मपथा माहात्म्य, भगवाऽऽप्येतिषो द्विसाधैवानररुपावाशैजयज्वस्तेयवद्भुतिकर्मैशुनसागरपरिमहमहामोहादिषु निःशेषवेषु चैव्यपि गुण
 सन्त्येहः, मयोक्त—अहम्सु ! एसि ममाय सुसुपरंपरार्हेषुः पुण्योदयो वयस्यः प्रागप्यासीत् एतः किमिसि मे जाषन्ति दुःसकदन्पफानि
 सव्यावानि किमिसि जाऽनन्वकाळमित्यमर्षविवर्कं परिब्रमर्षं मे सपन्नमिसि ? , भगवानाह महापुत्र ! यथेव एतः समूलमेतत्तं कथयिष्ये
 येन समस्यस्ते सन्त्येहो शिष्टवहीसि, मयोक्त भगवन्ननुमहो मे, भगवतोक्त—महापुत्र ! कथिष वाचमुप्यमिदं यथा असम्बन्धहारनगर
 ससारित्रीवाभिषानो वास्यभ्यः कुटुम्बिकस्तमसि, एव वेदमनाशिरुजमन्तरुश्च शिष्यपुत्रो महापुत्रक्यमिदं च धारित्रभर्मेपुत्राधिक महा
 मोहनोत्प्रासिक च, एव ऐत्यद्वयं परस्परसिद्धमपि सकलकालमवशिष्यमेवाभूत्, स तु कर्मपरिणामो राजा वाचकीन धीर्मेमुपलक्ष्ययमेव

परिष्कारो भवतः प्रसिद्धत्वया तदेव महामोहाविषमं पुण्यासि स्म, साभ्यव पुनरसौ भवतोऽनुपूर्वो भवत, तनैव ए भवन्व प्रति दगु
वीक्याऽऽस्मीयमहादेवी काकपरिष्पतिः प्रसाधिया ते भार्या मधिरव्यथा प्रणीकृतो निजमद्वचमवऽद्भवूथ स्वभाष प्रोत्साहिवद्यथ सर
धरः पुण्योदधः धवाऽवधीरियाः किञ्चिन्महामोहादयः क्षायासिवाभ्यादियथमवज्राधयः वृर्धिता ते पूषमत्यन्वमुसामात्मिका यव प्रभुर्नि
पुनस्ते बह्वमीभूथः साधनामोऽमीधीभूथ सन्भवावृर्धताक्यो मह्यमः एव आरभ्यानुवृद्धवरोऽसौ कर्मपरिष्कारो भवत एवो अनिवा सप
रिचारेण तेन विदुषास्ये निवसतस्ते विशिष्टवरा सुरपदस्त्रिः भयुना मधुयारणालवमन्दित्रमपासस्व ते सुखमन्योद्वसिद्यथ सुवप प्रो
स्थाद्विरोऽसौ एव इयस्यः पुण्योदधः वतस्तेन सपाधिवेधं एव धदिरङ्गभाया मदनमञ्जरी तेनैव ए महापुरुषवया विजार् क्वोऽय
कार्यसम्प्राप्तस्य ? नूनमेतान्येव सकलकार्याणि षट्यन्तीसि मन्थमानेन कामस्विद्यया वृर्धितानि स्वप्ने कनकोदरराजस्य, वान्येव कर्मप
रिष्यामकाकपरिष्पतिसमन्वमधिरव्यवाक्यवपानि, निरुधिवोऽज्जातिरेव इरो मदनमच्छयाः एवोऽल भवतामन्यवयन्नेपणेनेसि सुवभाषान्येव
वत्कार्यसि सामुपत्यवया, वेपु ए विधापापेपु वैमुक्यमस्या मदनमच्छयास्तेनैव एव इयस्तेन पुण्योदधेन अनिव, किं तु महानुभाभवया
एवसि कर्मपरिष्कारासिर्विद्विमिसि स्वप्ने वन्मुक्षेनीवानेन प्रकाशिव, एवोऽभिद्विव कर्मपरिष्कारेण पुण्योदधे — यदुवाच ! न सुन्दरमन्
धरिथ मवथा इदेवं कृत्वा स्वयमेव प्रबोधान वधासि इयाऽऽस्ता प्रच्छाशिवो इयं पुनरेव तत्कृत्वया प्रकाशितानि, पुण्योदधयः प्राह—
देव ! मा भैवमाप्रापयत वृथं, धादेशकारी स्वल्प किङ्करजनो यूपमेधात्र परमार्थवः कर्तुषि वान्येव ए मया कनकोदरराजस्य प्रक-
रिवास्ति एतः किम्भानुषिव ?, कर्मपरिष्कारेणोक्त—मार्थ ! सत्समेवमिदं, वधासि स्वमेधात्र परमो हेतुः यतो न सुखसाधनानि सुन्दर
कार्याणि मवद्विरेव इयमपि कर्तुं पारवानः एतः प्रकाशनीयः स्वस्वामाऽसि भवता नान्यथा भ विद्यनिवृत्तिरिति, पुण्योदधेवोक्त—

हेऽन्यथाऽन्यथा । सपथ च सुखं भूय !, तन्माहात्म्येन क्रियत ॥ २४७ ॥ कश्चित्पापोऽप्यो भूयस्वीरेव निकटीकृतः । एतस्त्व शुःश्रितो
 जातः, परिलक्षः सदागमः ॥ २४८ ॥ एव च—मातृकीत्याऽऽज्योऽप्य यत्कृत्यमेकवाक्यतया पुरा । क्षमीभिर्भूय ! सिःश्लेषमवत्कार्यवि
 श्वित्कैः ॥ २४९ ॥ अनन्ववाया ससारे, पुण्योऽप्यसमन्वितः । पापोऽप्य शिरोभाय, मीलितस्ते सदागमः ॥ २५० ॥ यथा हु गृह्णि
 धर्मेषु, सन्त्यार्षर्षनानामकः । युक्तः पार्थे वदानीवोऽमीभिरेव सतेजसा ॥ २५१ ॥ यथा पुनरसौ स्वचोऽमीभिर्दूरवरीकृतः । पापोऽप्यः
 सैन्यपुत्रकव्य चोत्पाशिव सुखम् ॥ २५२ ॥ युगम् । यथाः पुण्योऽप्योपेयो, नीयस्त्व विभुषाक्ये । वानीवो मानवभासे, कृथा कन्था
 पमालिका ॥ २५३ ॥ पुनश्च सर्वैः समूय, वैरेव निकटीकृतः । पापोऽप्यः ससैन्यस्ते, त्याजिघातव्य सुधाभवा ॥ २५४ ॥ एव चास
 द्वावायस्ते, कृती शिरस्मीकृती । क्षमीभिर्पावदानीवस्त्वमत्र नृपमान्दरे ॥ २५५ ॥ वरोऽनुनाऽपि दूरयो, गाढ पापोऽप्यकव । स
 सैन्यो वरवै तेन, सृष्णीमास्ते नरोत्तम ! ॥ २५६ ॥ तैः कर्मपरिजानाभैरेते सु निकटीकृताः । सान्प्रव वे महाभागाः, सावपुण्योऽप्यथा
 वयः ॥ २५७ ॥ किं च—न शिष्यतेऽनुबन्धोऽस्य, तेन पापोऽप्येन मोः । तेनाय वेऽनुना भूय !, जातः पुण्योऽप्योऽन्यथाः ॥ २५८ ॥
 अनेन वेऽनुना सस्या, वीत्यभिर्मुक्तमानसा । ईदृशीयं महाराज !, जन्विता सुखमालिका ॥ २५९ ॥ किं वदुना ?—वेष्ट्ये सर्वकार्येषु,
 सुभ्यत्सुभ्यरेषु वे । वान्येव क्षम्यतश्चानि, मानुषाधि न सशयः ॥ २६० ॥ यथा हि प्रसिद्धञ्चानि, वर्तन्ते चानि वे यथा । पापोऽप्य पुर
 रक्त्य, शुःक्षमुत्पादयन्त्यकम् ॥ २६१ ॥ क्षमुक्ञ्चानि चान्येव, कार्पैरपरारपैः । पुण्योऽप्येन वे जात !, कारयन्ति सुखासिकाम् ॥ २६२ ॥
 यथात प्राप्तस्ते यथा, भवताऽत्र सुमाशुभम् । नित्य यत्रोपयुञ्चानि, चान्येव ननु कारयम् ॥ २६३ ॥ मयोक्तं मगावन्नत्र, विधावक्ये
 शुभाशुभे । किमकिञ्चित्करो वर्ये, सर्वथाऽत्र यथाऽऽत्मना ॥ २६४ ॥ सुरिराह महाराज !, भैव मस्याः कृवाचन । परिवारस्तवामुनि,

निबन्धनात्वा महासोहादित्वात्सर्वोऽपि भवतोऽत्र बलद्वये साधारणमात्मानं वर्तयति, अथछद्विवापकः सन्त्येव सारूप्येन परा परं वर्धो-
न्वत्सत्त्वेन्युपलभते तथा वर्धोपबृंहयति, यस्य च कर्मपरिणामस्य द्वौ सेनापती—एकः पापोरयो द्विर्वायोऽयमत्र पुण्योरय इति, स च
पापोरयस्ते गात्र प्रसिद्धकः सारूप्येन, भव एव कर्मपरिणामस्य सम्बन्धिष्यत्तत्र वैरिभूतमेकान्तेनासुन्दरं सैन्यं वर्धवासावधिपुङ्गव, पुण्यो-
रयस्तु तथादुष्टकः भव एव कर्मपरिणामस्य सारकं यथे चतुर्भूतं सुन्दरमनीकं वर्धवायमाधिपुङ्गवे, स च पापोरयस्यव्यानाद्विरुद्धोऽस्यस्य
बहारनगात्पारत्र्यामिष्यत्करुणः सक्ताऽसुरैश्च, यतः सुप्रसिद्धत्वात्तत्र वर्धितस्ते कश्चिदप्यसौ विद्यापती भवितव्यमवया, सवसस्तेश्च मद्रा-
राज ! गुणधारण समस्त माहात्म्य यथे सपभमनन्वकाष्ठमेव परिभ्रमण समूहा भूरितुःस्तसन्वययः परिकल्पितव द्विसाद्विषु द्वित्वत्वं न
कश्चिदोऽयं द्वितकरणसीमाः मुख्योरयः, सन्त्यश्च—सेनेव पापोरयेन वद्विष्कृतस्य वर्ध्याधिपवृद्धिष्यतिनः सक्तीयान्त्वत्कथंवाप्याप्यान्
तेनेव यामिनूत्र प्रच्छादितव तत्र स्वाधिक्रमेकान्तद्विष्य यारिप्रथमंरात्र्यामिष्यन्त्वत्कथंयत्त तेनेव यानवरश्च पारिधोपिक्रमेकान्ताद्विष्यपि पशु
भूतं च वर्धितं महासोहादित्वात्तत्र बृहत्तया च प्रकृतिवस्ते पुरतो ब्रह्मकमिन्नरूपवयाऽऽत्मा, तथाऽयमपि पुण्योरयस्यवा तेन पापोरयंनानु
ब्रह्मो यथापि हे सुब्रह्मकारणमभूत् तथापि न कस्त्याणपरंपरयोर्दुर्वां प्रसिधम इति, सत्तत्त्ववत्तत्त्वस्य दोषोऽसौ, किं तर्हि ?, तस्मैश्च दुःखसन्तः
सर्वोऽप्यत्र दोष इति, सर्वोक्त—मगवन्निशानी किमित्यसौ पापोरयस्यस्युष्णीभास्ते ?, मगवतोक्त—महापुत्र ! न स्वतन्त्रः सन्त्वसौ, किं
तर्हि ?, सोऽप्यमीषा कर्मपरिणामकाष्ठपरिणसिक्तमावमद्विष्यवाहीनामायथो वर्धते, ततोऽमीभिरेव सान्प्रव भवतः सकलाशास्त्रीकृतोऽसौ
दुःखसत्ता, तथाहि—यतः प्रपृष्टि भवत्समीपममीभिस्तुन्नातः समागतः सदागतस्य पथारस्य निवर्तिता तस्यामीभिः प्रब्रह्मवा, यतः—
रंपरस्त्रिभक्तोऽसौ, न ज्ञातो दुःखकारणम् । पापोरयोऽत्रकास्तु, कथ्यः पुण्योरयेन च ॥ २४६ ॥ यतः सदागमे प्रीतिः, सज्जाता

हेऽन्वराऽन्वरा । सपथ च सुख मूप', वन्माहात्म्येन किञ्चन ॥ २४७ ॥ कथित्वापोदयो मूपसैरेव निकटीकृतः । वरस्त्वं दुःखिणो
 जातः, परित्यक्तः सदागमः ॥ २४८ ॥ एव च—आर्क्षोऽप्याऽऽञ्जोऽप्य धस्तुत्यनेकवाक्यवया पुरा । क्षमीभिर्मूप । निःशेषभवत्कार्यवि
 चिन्तकैः ॥ २४९ ॥ मनस्यवायः ससारे, पुण्योदयसमन्विषः । पापोदय विरोधात्, नीलिवस्ते सदागमः ॥ २५० ॥ यदा तु पृथि
 धर्षेव, सम्यक्दर्शननामकः । मुक्तः पार्थे ववावीथोऽमीभिरेव स्वतेजसा ॥ २५१ ॥ तथा पुनरसौ स्वजोऽमीभिर्दूरवटीकृतः । पापोदयः
 सैन्यजुवकाव कोत्प्राशिव सुकम् ॥ २५२ ॥ नुमाम् । पठः पुण्योदयोपेवो, नीतस्व विजुषाकये । शानीथो मानवावासे, कृता कस्मा
 यमालिका ॥ २५३ ॥ पुनश्च सर्वैः समूप, सैरेव निकटीकृतः । पापोदय सर्वैर्यस्ते, ज्ञानिषाश्च सुपाथवा ॥ २५४ ॥ एव चास
 ह्नवायस्ते, कृवो विरुमीकृवो । क्षमीभियर्षावानीवस्वमय वृपमन्विरे ॥ २५५ ॥ वथोऽनुनाऽपि वूरस्यो, गाढ पापोदयस्वव । स
 सैन्यो बर्षेते देन, सूप्णीमास्ते नरोत्तम । ॥ २५६ ॥ तैः कर्मपरिणामाथैरेते तु निकटीकृताः । सम्भव से माहाभागाः, साठपुण्योदया
 वया ॥ २५७ ॥ किं च—न विषातेऽनुबन्धोऽस्य, तेन पापोदयेन मोः । तेनाय सेऽनुना मूप', ज्ञातः पुण्योदयोऽन्वयः ॥ २५८ ॥
 अनेन सेऽनुना कस्मा, शौत्यनिर्युक्तमानसा । ईदृशीयं मद्याज', जनिता सुकमालिका ॥ २५९ ॥ किं यदुना?—येष्टन्ते सर्वकार्येषु,
 सुन्वरासुन्वरेषु ते । शान्येव क्षमष्टयानि, मानुषाणि न साधयः ॥ २६० ॥ यदा हि प्रसिद्धयानि, बर्तन्ते वानि ते वथा । पापोदयं पुर
 स्तव्य, दुःखमुत्पादयन्त्यजम् ॥ २६१ ॥ अमुकजानि शान्येव, कार्पण्यरापरैः । पुण्योदयेन से पाठ', कारयन्ति सुखासिकाम् ॥ २६२ ॥
 यथात्त प्राप्तस्ते यत्, भववाऽत्र शुभाशुभम् । नित्य द्योपयुजानि, शान्येव ननु कारणम् ॥ २६३ ॥ मयोक्तं मगवन्नम्र, विधावथ्ये
 शुभाशुभे । किमकिञ्चित्करो वर्ये, सर्वथाऽत्र वथाऽऽत्मना ॥ २६४ ॥ सूरिवाह मद्याज', भैव मस्माः कवाचन । परिवारकवामूनि,

निजवर्गवया महाभोगादिरिवस्तत्रोऽपि मन्वरोऽत्र बलवत्ते साधारणमात्मानं वर्धयति, ज्वलद्विवापकः खन्वप स्वरूपेण यथा यत्र तयो-
 र्बन्धनत्वेन्यमुपबन्धते यथा यत्रेवोपहृत्प्रति, तन्न च कर्मपरिणामक इी सेनापती—एकः पापोरयो द्विर्वापोऽपमेव पुण्योरय इति, स च
 पापोरयस्ते गात्र प्रतिकूलः स्वरूपेण, अत्र एव कर्मपरिणामक सम्बन्धि यत्तत्र वैरिभूतमेकान्तेनामुन्मूर्तं सैन्यं यत्रेवासामिभिरुदत्तं, पुण्यो-
 रयस्त्वं यथाशुक्लः अत्र एव कर्मपरिणामक सत्क यत्रे कन्धुभूतं सुन्दरानीकं यत्रेवायमधिकुदत्तं, स च पापोरयपक्षबानादिरिस्तोऽसन्ध
 बहारनायाहारभ्यामिबन्धकरुणः सत्ताऽमूर्तेषु, यतः सुप्रसिद्धत्वात्तत्र वर्धितस्ते कश्चिदप्यसौ विज्ञेयवो भवितव्यवथा, यतस्त्वस्यैर् महा-
 यत्नं गुणधारण समस्त माहात्म्य यत्रे संप्रसन्नतन्त्रकालमेव परिभसप सभूता मूर्तिदुःखसन्वतवयः परिकल्पितव द्विसारिपु द्वितन्त्र न
 सन्निवोऽयं द्विदकरणशीलः गुण्योरयः, अन्वय—तेनैव पापोरयेन यद्विष्णुवत्त्वं यस्मादिष्टपृथिविर्वािनः स्वर्गीयान्दन्वत्कमहापान्यात्
 तेनैव शान्तिभूत प्रच्छादितं तत्र स्नाद्विक्रमोक्तान्तद्विद शारिभभर्मयत्तान्दिक्रमन्तत्कस्यक तेनैव पाननरय पारिवेधिकमेकान्ताद्विदमपि न्यु
 भूत च शक्तिं महाभोगादिरिसेन्य बलवत्तया च प्रकटितस्ते पुरवो बलवत्तमिन्नकरुणवथाऽऽत्मा, यथाऽयमपि पुण्योरयत्तदा तेन पापोरयेनान्तु
 यत्रो यद्यपि ते सुखाकारणमभूत् यद्यपि न कत्याणपर्ययहेतुर्वा प्रतिपन्न इति, यथाकस यत्कस योयोऽसौ, किं तर्हि ?, यत्सैव श्रुतमनतः
 सर्वोऽप्यय योय इति, यत्रोक्तं—मगावसिद्धानी किमिदमसौ पापोरयस्यूपीभास्ते ?, अगावोक्तं—महापय ! न स्यवयः सन्तसौ, किं
 तर्हि ?, सोऽप्यमीषां कर्मपरिणामकाकारिणविक्रमस्यवसिदव्यवाहीनामापयो वर्धते, यत्रोऽमीभिरेव सान्प्रदं भवतः सकाशाद्दृष्टवोऽसौ
 पुराणा, यथाद्वि—यतः प्रसुप्ति भवत्समीपममीभिरनुज्ञातः समागतः सदागमकव एवाराय्य निवर्तिता यस्मात्मीभिः प्रयत्नता, यतः—
 र्थेपर्युक्तिवस्तेऽसौ, न आतो दुःसकारणम् । पापोरयोऽत्रकाण्यसु, कस्यः पुण्योरयेन च ॥ २४६ ॥ यतः सदागमे मीष्टिः, संक्राता

“सर्वलोकसमाभया । धर्तरे नृपतेरध्या, विधातुर्विचकारिणी ॥ २८४ ॥ सपूजनेन ध्यानेन, स्वनेन प्रवर्षर्षया । इयमेव विधातव्या,
 “वशाशा वस्य सेवकैः ॥ २८५ ॥ निविद्याचरण्ये सर्वैरियमेव विराध्यते । धनुःकण्ठावशाङ्गार्थः, सर्वाऽप्यस्मां ध्यवस्त्रियः ॥ २८६ ॥ यो
 “य यो वावर्षी लोक, विवधासि नरः सदा । अजानमपि वरुण, वस्य वावर्षेयसुखम् ॥ २८७ ॥ केवल—यस्तु यो लङ्घयन्नाहो,
 “विपरीतं विधेयते । जानमपि य वरुण, स सर्वेदुःखमाजनम् ॥ २८८ ॥ यो यावत्कुरुते मोहावशात्कलुषं जनः । वस्य वावर्षे
 “दुःख, यथा वत्करणे सुखम् ॥ २८९ ॥ एव य सियते—सदाशालङ्कितानुःख, तदास्माकरणात्सुखम् । यतः सद्यथे सर्व, सर्वे
 “यामपि वेक्षिनाम् ॥ २९० ॥ अणुमात्रमपि वभासि, मुबनेऽत्र ह्युमाशुभम् । सदाशानिरपेक्ष सि, यज्यायेव कदाचन ॥ २९१ ॥ तेने
 “अकारागविदेपरिदोऽपि स भूपतिः । निर्दृष्टिसोऽपि कार्यार्थां, श्रेयः परमकारणम् ॥ २९२ ॥ स एव परमो हेतुरसस्ते गुणधारण ।
 “सुन्दरैरकार्थार्थां, सर्वेषां नात्र सक्षयः ॥ २९३ ॥ वशाशालङ्कितानुपूर्व, आवा ते दुःखमात्मिका । अयुता वत्करत्वेन, सुखलेशोऽप्यमी
 “दृशः ॥ २९४ ॥ यथा तु सस्य सपूर्णमाहसिं वां करिष्यसि । तथा यः सुखसन्वोहसस्य विज्ञाससे रसम् ॥ २९५ ॥” वदेव पर
 मार्चन, सर्वेऽमी वद देववः । प्रभानगुणभावेन, विवेकाः सर्वकर्मसु ॥ २९६ ॥ एकेनापि विना भूपः, कार्यसिद्धिर्न विद्यते । अमीषां
 प्रोक्तेरपूर्णां, समाज्यः कार्यकारकः ॥ २९७ ॥ मयोक्त कारुण्यमासः, किं पूर्णोऽयं निवेष्टियः ? । एवावानेव किंवाऽसि, नाथान्यदपि
 कारणम् ? ॥ २९८ ॥ सुरिरह माहात्म्यः, प्रायशः प्रक्षिपान्वियः । एवावानेव देवतां, मीढकः कार्यसाधक ॥ २९९ ॥ अथैव शेषेदे
 पूनामन्वर्भावो हि विद्यते । यथा परश्व्यासिचरी, प्रक्षिटे मधिवच्यवाम् ॥ ३०० ॥ यथो निर्दष्टसन्वोहससाऽह वरलोचने ! । प्रक्षिपय
 गुरोर्भाष्य, वचयेसि कणाञ्जलिः ॥ ३०१ ॥ षट्चानपरं सुरि, सन्वोह मानसे स्थितम् । गाढमन्तुवहेतुत्वात्पूर्वकले विचर्कितम् ॥ ३०२ ॥

मन्मथोवाच नाथकः ॥ २६५ ॥ तत्रादि—मन्मथो योग्यवाऽप्येष, वेष्टन्ते सर्वकमसु । ते कमपरिष्णामाद्यास्तदनुभाशुभदेवधः ॥ २६६ ॥
 एतस्ते निजयोग्यस्त, प्रधान मूय । कारणम् । सुन्दरेतरवस्तूर्ना, ते पुनः सहकारिणः ॥ २६७ ॥ रामभनानिस्तदा सा, विषय एव
 योग्यता । यथा सपत्निवः सर्वैः, प्रयञ्जोऽयममूढताः ॥ २६८ ॥ यथा मिता पुनः सर्वे, सुन्दरेतरवस्तुसु । ते कर्मपरिष्णानायाः, कि
 कुर्वन्तु पराकथाः । ॥ २६९ ॥ एतस्त्वमत्र प्राधान्यात्कारणत्वेन गीयसे । सुन्दरेतरकायाणां, सर्वेषामात्मभादिनाम् ॥ २७० ॥ मयोक्त
 नाथ ! यथैवं, मम कार्यप्रसाधनम् । एतः किमियद्वैकान्त, कारणानां कदम्बकम् । ॥ २७१ ॥ किञ्चान्यदपि विद्येत्, मम काव्यप्रसाधकम् ।
 सुरिणह म्हाणव !, समाकर्षेय साम्प्रतम् ॥ २७२ ॥ “याऽस्तसौ निर्द्विनिर्म, मगरी सुमनोहरा । निरन्धानन्वसन्वोद्दपरिपूर्णा निर-
 मया ॥ २७३ ॥ तस्मान्नानन्वशीर्याक्षयाः, सर्वेभ्यः सर्वैरर्क्षतः । धनन्धानन्वसपूर्णे, सुस्थिताः परमेधर ॥ २७४ ॥ यो विद्यते मद्वा
 “राज !, सर्वेभ्यः समाहः प्रभुः । सुन्दरेतरकार्याणां, स ते परमकारणम् ॥ २७५ ॥ धनेकोऽप्येकरूपोऽसौ, गीयते वरसुरिभिः । अवि
 “नन्वशीर्युक्तस्या, परमात्मा स गद्यते ॥ २७६ ॥ स बुद्धः स विरिञ्चास्याः, स सिन्धुः स मद्भरः । निष्कलः स भिन्नः प्रोक्तो,
 “एतदवर्षैर्महात्मभिः ॥ २७७ ॥ न वेच्छया करोत्येव, एव कार्यपरम्पराम् । शीतयगो गद्यतेपो, निरिच्छोऽप्य यतो भव ॥ २७८ ॥
 “यथा तु कुर्वते वाव !, एवाय सुन्दरेतरम् । कार्यजात एवा अस्मि, साम्प्रत विसृष्टाश्वरैः ॥ २७९ ॥ सिद्धा भगवदस्सस, निश्चला
 “सुप्रसिध्दिता । अस्याप्रा सर्वकोकानामाकाशं करणोचिता ॥ २८० ॥ यदुव—निरन्धकाय कर्तव्या, विषयपुष्टिः प्रभास्तया । गोप्ती
 “एतानीहान्कर्त्तव्यविद्यया सथा ॥ २८१ ॥ शरीत्या सिन्धुक्ता य, मद्वाभोहासिक वक्तम् । धनुषण निहन्वन्ध, पोरसंसारकारणम्
 “ ॥ २८२ ॥ धनुषुक्ताऽप्यवार्धे, योपणीय य सर्वथा । आरिषधर्मराजाय, धैर्यं कल्पाप्यकारणम् ॥ २८३ ॥ इयमेवावर्ता वस,

पर्यं दत्तकान्दवाद्याप्यात्मिकवस्तुप्रबोधनमुक्तेनैव सपाद्व्यन्वि, सर्वेषां 'सामग्री अनिका न पुनरेक किञ्चित्कस्यचिज्जनकमस्ती'ति,
 देवदत्त पदादिष्ट भगवन्निर्वर्णाऽय तथायुना पुण्योदयेनोपानीतीदृशः सुसंकेसः सपाद्विद्य इत्यनेन वाक्येन अनिवो मे कुण्डलातिरेक, यद्य
 चिन्विद्य मया—अये पक्षिभ्राह्मि मया कृप्या मदनमञ्जरी तथाऽप्यप्रा भनर्षेया भूरिरत्नराक्षसः प्रथमिव चिन्विद्यमात्रेण क्षेत्राणां
 रण्यविद्वदं समुत्पन्नस्तेषां परस्परं बभ्रुभाषः गणाः सर्वेऽपि मम सुत्वरां अनिदक्तागान्धाविपरिवोषः प्रादुर्भूतो महोत्सवः समुत्पादिवो
 नागरकानन्तः प्राप्ता मन्मदनेऽन्वयराः विद्विद्य तातेन वससन्मानाधिकं श्लाघितोऽहं सर्वैः कृष्णसिधो पक्षःपटवः वद्वहंसं सुखनिर्मरस
 पाऽसुवमपमिव प्रतिभासितमासीत्, तथा बर्धमाने मदनमञ्जरीं सह प्रेमाबन्धे जाते कन्दमुनिवर्षने सिन्नवासुपगावेषु सावसदागमस
 न्यगर्शनगृह्विधर्मेषु परिष्वेते महाराज्ये शिक्तवो एवैक्यया सुससन्बोहपरिपूर्वया सञ्जाता मम देवलोकसुखेऽप्यवन्ना, तथाऽयुना दृष्टे
 भगवसि बन्धिते सन्धिनय नष्टे सन्नेहे पदवधो भगवद्वदनकमलमाकर्षयो बभ्रुनासुव मम सुखातिरेको धामगोचरणीवो वर्तते एतकव्यं
 भगवन्निरुसिष्ट यथाऽयुना सपाद्विद्यकाननेन पुण्योदयेनाय सुखतेषा इति ?, यथाहि—यद्यप्यपि सुखकवसादिं कीदृश पुनक्तसपूर्णं सुखं
 स्यादिति सच्चावो मे मनसि विवर्कः, एतः कवयन्तु भगवन्तः कीदृश पुनः शरीरिपक्तसपूर्णं सुखमिति ?, निर्मकसूरिणोक्त—मशाराज !
 गुणपारण स्वाद्यमवेनैव विज्ञास्यसि त्वं एतकस्य किं वक्तव्यं कथनेन ?, मयोक्त—मदन्त ! कव ?, भगवानाह—मशाराज ! यदा परिष्वे
 द्यासि त्व वृक्ष कन्यकाः भविष्यसि ताभिः सह सम्प्राप्तसारस्ते प्रेमाबन्धः तवस्योद्दामकीकया शिक्तसवस्ते वन्मय्ये पसुसुखं संजमिष्यते
 एवमेवया सुखसम्पदं यथायमयुनावनो वर्तते, मयोक्त—भगवन्मद्वारिवसिदान्ती मया यथाऽहमेनामपि मदनमञ्जरी परित्यज्य भगवत्पाद
 मूले प्रप्रञ्चितको भविष्यामि दत्तकवमह कन्यकावृक्षक परिणोदये ?, भगवतोक्त—अवश्यं त्वया परिष्वेदव्यासाः कन्यकाः, किं च—मुक्तमेव

यदुत्त भगवन्—एक सूत्री तथाऽऽकाले, वर्तमान द्वितीयकम् । तथाऽऽवत्परं सैन्यं, स्वभिवत् केन द्युना । ॥ ३०३ ॥ सूर्यरार द-
 हात् १, तथासि परत्वात् १ । सैव गुण्योवचो द्वेषः, श्रेयकारणयोस्त्रिः ॥ ३०४ ॥ केवळ तस्य क्षेपेन, प्रसमा एतदवका । तथाऽऽ
 तथा सत्, स्वभिवत् वद्वत्त्वम् ॥ ३०५ ॥ यस्मिन् मत्स्यं वेपां, दास्यत्वां वद्वत्त्वम् । तिसुजास्त्वपिभेवा, अनिवा पात्थवेपमाः ॥ ३०६ ॥
 तथाऽऽसि च ह्य कर्त्तव्यं, कठ वेनाभिधीयते । यतः प्रयोक्तव्यत्वाः, सैव गुण्योवचोऽन्यः ॥ ३०७ ॥ अथ हि काय नृपानः, सुन्दरं व
 सत्येवम् । अथैव कारवत्त्वैर्दुमिर्नं पुनः स्वयम् ॥ ३०८ ॥ पायोवचोऽसि कुबलत्त्वव कायमनुत्तरम् । प्रयोप कारवत्त्वैर्दुमिर्न
 पुनः स्वयम् ॥ ३०९ ॥ वद्वत्त्व इवचो सूय, सुन्दरेवत्त्वस्यु । अथयानास्त्वया श्रेयाकावेव परमो यत् ॥ ३१० ॥ तथाऽऽ—सूय
 पायोवचोव, कारणैरपत्तये । कारिवाणि सिद्धिवाणि, दुःखाणि वद्वत्त्वम् ॥ ३११ ॥ इदानीं कारवत्त्व, स्वसामर्थ्येन वे सुयम् ।
 निमित्तमात्रं वाहानि, वस्तुनि गुण्यत्वात् ॥ ३१२ ॥ अथोक्त—अतश्चतुः श्रेयुना समस्तान्देवः, अथयारिवसिदं मया भगवद्
 वनेन यदुत्त—थाऽऽऽभजानाचिधामि सिद्धितगतपीत्यनेपत्तयात्वात्सुभितवाऽऽकाले करोमि माथान्यकारसद्विनां सिद्धयुतिं योपयामि
 मद्भगवद्विषयं तथा तथाऽऽस मदीयस्वरूपमाहोक्त्य मसिद्धयुतिं गतानि कामपरिणामकाऽपरिणिसाभाभभितव्यवगादीनि तेन कामपरि
 वात्सयेनात्पदिना पायोवचोव मस्यसिद्धयुत्तानीयानीकसद्विदेन मम सिद्धिचतुःशतपरत्तं वससन्पादकपत्तयात्वात्वात्त्वन्वत्त्वस्युदेरत्त्वद्वारेण जन
 यन्ति, तथा पुनरत्त स्वभोवचामपेवत्त्व वचोव मावत्त्व सुभितवमद्वात्तुपदेः प्रसादेनापानसमाजो भवामि वत्तवाऽऽमायां वर्ते सिद्धयामि माव
 वससन्पादनेन निर्दयं सिद्धयुत्तं मीययामि चारिद्वयमेवाऽऽसिद्धं सैन्यं तथा तथाऽऽस मदीयपरिवमाकसत्प्यानुद्भवार्त्तं गतानि कर्मपरि
 पायकाऽपरिणिसावावमसिद्धयुत्तवादीनि वनेन द्वितीयेन कर्मपरिणामसेनापदिना गुण्योवचोव मद्वाऽऽकालेमीयसैन्यसद्विदेन मम सुभयपर

एतत्तत्त्वज्ञानव्याख्यात्मिकसुप्रबोधितमुत्तमैव स्यादयमिति, तेषां 'सामग्री अनिका न पुनरेक किञ्चित्कस्यचिज्जनकमस्ती'ति,
 केवलं यदादित् भगवन्निर्णयः। एतत्तत्त्वज्ञानं पुण्योत्पत्तेयवानीमीदृशः सुखलोभः स्यादिति इत्यनेन वाक्येन अनिधो मे कुतश्चातिरेकः, एव
 चिन्तितं मया—अथे यत्किञ्चिदिति मया कथं। महानमञ्जरी यथाऽप्यात्मा जनार्णया मूरिरहयस्यः प्रथमिव चिन्तितमात्रेण क्षेत्रगुणा
 रणधिरुत् समुत्पन्नस्तेषां परस्परं बहुभाषः गावाः सर्वेऽपि मम भूतयो अनित्यत्वात्तन्मात्रिपरिधोषः प्रादुर्भूतो महोत्सवः समुत्पत्तिवो
 नागरकान्तः। प्राप्ता मङ्गलनेऽन्वयः। विद्विष्य तातेन तत्सन्मानादिकं श्रुत्पिबोऽर्धं सर्वैः यथासिधो यथाः। एतद्दर्मम सुखनिर्भरं
 याऽयुवमयमिष प्रथिमासिधमासीत्, यथा धर्ममाने महानमञ्जरी सह प्रेमात्मे आठे कन्दमुनिवर्धने मित्रवत्सुपगत्यु सावसरागमस
 न्यार्थान्तुद्विधर्मो परिणते महाराज्ये विकसतो यथेच्छया सुखसन्तोषपरिपूर्वया सजाता मम देवलोकासुखेऽप्यवगा, यथाऽयुना दृष्टे
 भगवति वन्दिते सखित्य नष्टे सन्देशे पश्यतो भगवद्ददनकमकमाकर्षणो वचनासुव मम सुखातिरेको वागोचर्यतीवो वर्धते तत्कम
 भगवन्निरादित यथाऽयुना सपानिष्ठकानेन पुण्योत्पत्तेनाथ सुखलोभ इति, यथाहि—यथायमपि सुखकवसादि कीदृशं पुनस्तत्सपूर्णं सुख
 स्वादिति सत्तावो म मनसि सिधकैः, एतः कथयन्तु भगवन्तः कीदृशं पुनः शरीरिणस्तत्सपूर्णं सुखमिति, निर्मलसुरिणोक्त—महाराज ।
 गुणधारणं स्वात्तुमवेनैव विज्ञास्यसि त्वं तत्सत्य किं त्वं कथनेन, मयोक्त—मदन्त । क्व, भगवन्तः—महाराज । यथा परिणे
 व्यसि त्वं इत्य कल्पकाः मखिव्यसि धाभिः सह सम्प्रावसारस्ते प्रेमात्मान्यः तत्सद्वोदासकीक्या विकसतस्ते वन्तमभ्ये यत्सुखं सञ्जनिष्यते
 एवमेव यथा सुखालं यथायमयुनातनो वर्धते, मयोक्त—भगवन्तः। यथाऽयुनायमपि महानमञ्जरी परित्यक्त्य भगवत्प्राय
 मूले प्रप्रतिवर्तते मखिव्यसि तत्कममहं कल्पकादृशं परिणोष्ये, भगवन्तोक्त—अवश्यं स्वया परिणोष्यस्यासाः कल्पकाः, किं च—गुणमेव

यदुव यागवम् ।—एकं मूर्त्तौ वषाऽऽकरोत्, वरंमानं विदीपकम् । वषाऽऽवरपरं सैन्य, स्वामिषव इव ह्युत्तमा । ॥ ३०३ ॥ कूर्तिपर म
रात्पत्र !, वषासि परकात्पम् । सैव पुण्योदयो मय, शेषकारणधोमिवः ॥ ३०४ ॥ केशव तस्य वीर्येण, मसमा इव नरवता । वषापरि
वषा सर्व, स्वामिषं वद्वज्रकम् ॥ ३०५ ॥ रक्षितं मरणं तेषां, वषाव्याणां वषव्युपा । विमुखास्त्रमभिप्रवा, अग्निता धान्यवशापमाः ॥ ३०६ ॥
वषाऽसि व छव कर्त्त, छव तेनाभिधीयते । वषा प्रथोवकससाः, सैव पुण्योदयोऽनपः ॥ ३०७ ॥ अय हि काय युवानः, सुन्तरं व
षरोवम । । संश्रयं कारपन्नर्थैर्दुग्धिमनं पुनः सपम् ॥ ३०८ ॥ पापोदयोऽसि युवाणसव कायममुन्तरम् । प्रथोय कारपत्तर्थैर्दुग्धिमन
पुनः स्ववम् ॥ ३०९ ॥ वषन्व देववो भूय !, सुन्तरोवरवस्तु । अप्रधानास्त्रया प्रपास्तारोव वरयो मयः ॥ ३१० ॥ वषादि—युं
पालोदयेनैव, कारयैरपणपैः । कारिगसि शिथिशायि, दुःखानि वदुससव ॥ ३११ ॥ इरानी कारपत्तव, स्वामपत्त्येन वे मुत्तम् ।
निमिषमात्र शास्त्रानि, वरवृत्ति गुणवात्प । ॥ ३१२ ॥ मयोव—मगावषटो मेऽपुना समस्तसन्द्, अपपारिवसिद् मया मगापद
वनेन यदुव—यथाऽप्रमद्वानाधिष्ठासि निर्दुश्चिन्गटीपरसेधरयदात्पसुधिशिवाप्राडवने करोसि यावात्पव्वरमसिनीं पिचवृत्तिं पोषयासि
महाभोदासिर्वदं वषा वषात्प मदीयस्वरूपमाढोवय मसिदुसवर्वा गाथसि कमपरिष्वाप्तफाळपरिष्वाशिकाभावमपिववषवशादीनि तेन कमपरि
वामसेनापसिना पापोदयेन मस्तसिदुसवर्मीवानीकसद्वितेन मम सिद्धिपदुःखपरपर्यं वस्तस्यदादुसवत्परावापान्यनवरवस्तुपेरवषादोवय जन्-
वसि, वषा पुनत्प स्वयोन्मयासमपेरस्य वकीव मगावव मुक्तिवमदानुपदेः प्रसादेनाभाससंज्ञानो भवसि ववषवाप्रायां वदं विदपसि माव
वमम्याडनेम निर्मळं शिचवृत्तिं मीचपसि वारिन्नपर्मत्प्रादिकं सैन्यं वषा वषात्प मदीयपरिवमकळव्यानुदुसवर्वा गाथानि कर्मपरि
पामशाळपरिचक्षिमावमदिववषवशादीनि वनेन द्वितीयेम कर्मपरिष्वाप्तसेनापसिना पुषयोदयेन मपनुदुसवर्मीयसैन्यसद्वितेन मम मुक्त्वपरं

परां वज्रज्जानन्त्याथाप्यासिमकवस्तुप्रवेशेनमुञ्जेनैव सपावयन्ति, वेष्यां 'सामग्री अनिका न पुनरेक किंचित्कस्याञ्चिज्जनकमस्ती' भिः,
 केवलं पदादिष्ट भागवद्विर्ययाऽथ वनामुना गुण्योद्देशेनेवावीचीदस्यः सुखलेशः सपादिव इत्यनेन वाक्येन अनितो मे कुरुइत्यासिरेकः, यत्र-
 चिन्तित मया—अथे धस्मिभस्मि मया कल्प्या महत्तमच्छरी वथाऽवभाषा जनर्षेया भूरिरत्नराज्यः प्रशमित चिन्तितमार्थेण क्षेत्रगुणां
 रणविवरं समुत्पन्नसर्वेषां परस्परं वन्तुभाषः गताः सर्वेऽपि मम श्रुतवा अनिवह्यावान्भाषिपरिवोषः प्रादुर्भूतो महोत्सवः समुत्पादितो
 नागरकानन्तः प्राप्ता मङ्गवर्तेऽम्बरज्वालाः विहित तातेन कस्तन्मानासिक म्पाधितोऽह सर्वैः वहासितो यथाःपटवः वषट्मंम सुखनिर्मरव
 पाऽस्तमयमिव प्रसिभासिधमासीत्, यथा वर्धमाने महत्तमच्छर्यां सह प्रेमावन्द्ये आठे कन्ददुमिर्वर्षेने मित्रवागुपगतोषु सावसदागमस
 न्यवर्धोन्नगृक्षिधर्मेषु परिष्वठे माहाताम्ये विक्रसवो यथेक्यथा सुखसन्तोषपरिपूर्णतया सजावा मम देवकोकसुखेऽप्यवभा, यथाऽऽजुता दृष्टे
 भावसि वन्तिरे सखिनय नष्टे सत्येहे परयवो भागवद्वदनकमळमाकर्षयवो वचनामृत मम सुसासिरेको बान्गोचरावीवो वर्धते वल्लभ
 भागवद्विरादिष्ट यथाऽऽजुता सपादिवहावार्तेन गुण्योद्देशेनाथ सुखलेश इति ? यथाहि—यथायमपि सुखलज्जद्वि कीदृश पुनकस्तसपूर्णं सुख
 स्वासिस्ति सजावो मे मनसि सिवर्कः, यथा क्वयन्तु भागवन्तः कीदृश पुलः क्षरीरिषकस्तपूर्णं सुखमिति ?, निर्मळद्वरिणोऽह—माहाताम्य !
 गुण्यारण स्वानुभवेनैव शिक्षास्सति त्व वल्लभकर्मं किं वल्लभ कथनेन ?, मयोऽह—मदन्त ! कर्म ?, मगादानाह—माहाताम्य ! यथा परिषे
 त्यसि त्वं इत्य कल्पकाः मस्मिप्यसि वामिः सह सङ्गावसारस्ये प्रेमायथाः एतकावोदाभलीत्या विक्रसवस्त्ये वन्मार्थे पत्युश्च सजनिष्यवते
 एवपेयथा सुखलज्ज एवायमजुनावनो वर्धते, मयोऽह—भागवभाषचारिवसिदानीं मया यथाऽहमेनामपि मदनमच्छरी परित्यज्य भगवत्पाद
 मूले प्रप्रभिवक्तो मस्मिप्यासि वल्लभमाह कल्पकादृशक परिषेप्ये ?, भागवतोऽह—मददय त्वया परिणोवत्यासाः कल्पकाः, किं य—मुळमेव

वाग्भिः प्रधात्वादिष्वामो भवन्व, न विरच्यते वाग्भि सार्धं प्रधात्वा किं वा चन्द्रविसस से प्रधत्विनेन ।, न यत्तरे द्वि प्रधत्विचो विरदि
 वक्ताःसङ्कुटुम्बिनीभिः, वक्ताः परिधीय विधमाद्भवाः प्रधात्विचव्यमिति, एषथाकल्पं क्रिमेव भागवान् भापव इति विमर्षेन स्थितोऽत्र
 विधितः, कन्वमुनिनोक्त—भवन्व । कवमाळाः कन्वकाः पाः परिवेषव्या महात्तयेन ।, भागवानाह—याळाः पूव निवेशिता मयाऽ-
 त्यैव विरचनहृत्वात्वं कवववा वा एव वाः कन्वका भान्या, कन्वमुनिरह—भवन्व । विसृताळा मेऽनुना भवो भमानुषोष यत्र
 वा वरन्ते यत्र वा सम्बन्धिन्यो यत्रात्मिका वा सर्वमिव शिवेद्विदुसर्द्विच भगवन्वः, भागवतोक्त—भाकर्णय, अदि विषसर्वान्द्वयं
 नाम नगरं वत्र शुभपरिणामो यत्रा वस्य निष्प्रकल्पताञ्जाकते हे मार्गे वयोर्धवाक्रम सान्तिद्वये कन्वके विधेते, यथाऽपरमधि शु
 क्तमानस नाम नगरं वत्र शुभाभिसन्धिचर्नरेन्द्रः वस्य वरसावर्षते देव्यो वयोर्मुदुतासत्यते कन्वक सञ्जाते इति, यथाऽप्यवधि
 विश्वमानसं नगरं वत्र शुद्धाभिसन्धिचर्नरेन्द्रः वस्य शुद्धतापापमीकते गृह्ण्यो वयोभ ऋजुताऽर्चारेते नाम हे कन्वके सप्तते इति,
 यथा शुभविषयपुरेऽधिक सदाशयो नरपतिः वस्य वरेण्यता देवी वसा हे कन्वके, यथा—महारतिर्मुक्तता येति, यथाऽप्याऽधिक
 वनेष सम्बन्धनेन सखीर्षेण निर्वातिता मानसीविद्या नाम कन्वका, यथाऽपरत पारित्रयभंराजस्य विरयेर्भद्रादेव्याः कुषे समूवाऽऽधिक
 निरीहता नाम कन्वोति, वरेवति चान्यार्थं । कन्वमुने वासां दशानामपि कन्वकानां वासाभिजननामाभि से निवेशितानि, कन्वमुनि
 नोक्त—नाथ । महाप्रसाधः, केवळ क्व पुनरेवाः कन्वकाः प्राप्तव्या महात्तयेन ।, भागवतोक्त—भाळोप्य सह कालपरिचयाद्विभिर्पुं
 र्द्वित्वा वदमुमार्थे कन्वा पुराः पुष्योदय भक्ता देषु पुरेषु भजुक्तस्य वलननीजनकात् स एव कर्मपरिणामो द्वापयिष्यति समक्षा अपि
 वाः कन्वका महात्तयेति, केवळमनेनाप्यभ्यसनीयाः सदुणाः करपीयाऽऽत्मयोग्यता येनाजुक्तवरो भवन्तेन प्रसि स कर्मपरिणामः सदा-

नाभिमुखा व्यापन्ते स्वयमेव वासां पितर वाह स्वत एवानुरथयन्तेऽस्य ततो भवसि निष्कृत्रिमः प्रेमावन्धः, न स्रष्टु राज्ञाकान्त्या
प्रेमावन्धो घटित सुघटितो भवसि, न च घटयितुं क्षम्यत इति, कन्वमुनिराह—भवन्स ! किमत्र बह्वन्धमनुनैवायं भगावद्वचन-
करणेन यथार्थो भवित्यसि गुणधारण , तत्करोत्येवैव यदाद्यापयन्ति भगावन्तः, केवलमाभिरान्तु विद्येयेषु नाथाः के पुनरनेन वासां
कल्पकानां साभाय सद्गुणाः सततमनुशीलनीयाः ? , मगावतोक्त—“आर्षे ! क्षान्तिमभियाबन्धुवा तावदनेन भावनीया समस्तजन्तुषु भैत्री
“सहनीयः परविद्वितः परिमथः भद्रुमोवनीबह्वारेण परधीसियोगः चिन्तनीयस्तस्मिन्पादनेनास्मानुमहः निन्दनीयः परिमावकदुर्गसिद्धे
“सुतथाऽऽस्मा श्लाघनीयाः परकोपकारप्रभावरहिता धन्यतया भगावन्तो मुक्तास्मानः प्रद्वितव्याः कर्मनिर्जरणेशुषया न्यकारकर्तारो द्वित
“बुद्ध्या प्रतिपद्यन्ताः ससारसारस्वर्क्षितया व एव गुरुभावेन सर्वथा विधेय निष्पकम्पमन्तःकरणसिद्धि ॥ यथा पुनः परिणिनीपथा
“उनेन सर्वथा वर्धनीयः स्त्रोकोऽपि परोपवापः वर्धनीय सर्वदेहिनां बभ्रुभावः प्रवर्धित्वम् परोपकारकरणे नोदासितव्य परव्यसनेषु
“सर्वथा भवितव्यं समस्तानावाहाकृत्युवासाधमभारिणेति ॥ मद्रुणां पुनरार्थ ! विवाहयिपथा महाराजनेन मोक्यो आशिमवः परित्याग्य
“कुत्राभिमनतः बर्दनीयो एतोर्रेकः रक्षयितव्यः स्योस्तेकः परिहर्तव्यस्योऽवष्टम्भः निराकरणीयो धनगर्वः निर्वासनीयः शुवाहृद्धारः
“अप्येमेत्यो काममवः क्षिधिकयितव्यो धाह्वय्यकानुशयः सेवनीया नम्रता अन्धसनीयो धिनम सर्वथा कर्तव्य नवनीवपिच्छोपमं इव
“यमिति ॥ तथा परिहरतः परेषां मर्मोहघटन बलायतः पैशुन्य विमुच्यतोऽवर्षावाव क्षिथिलयथो धाक्पाकव्य गर्हयथो वक्रोक्ति अन्यायरत
“परिश्रास बन्धवतोऽस्त्रीकवचनं त्यजथो बाधाततां शिवधरो मूलाथोर्नृपवन प्रगुणीमविध्यसि गुणानुरक्ता महाराजस्य स्वयमेव सा सत्य
“वेदि । यथा निर्मर्त्ययता कौटिल्यं दर्शयता सर्वत्र सरत्कभाव परित्यजता परवचन विमकषया मानस समनुशीलवता प्रकटाधारता

"अगुर्वयथा सम्राजप्रधानतां सर्वथा कुर्वथा प्रगुणव्योपमभासान्तरःकरण महापञ्चन सा ऋशुता शरीरवभ्यसि । तथा धारयन्ति पर-
 "पीडयामीहतां निराकुर्वसि परोहशुद्धिं शयंपसि परधनहरण सद्यपसि वक्ष्यायरेतुर्वां पृथसि दुगन्धिमय महापञ्च सदाशानुपगा-ऽगानि
 "व्यसि सवक्ष्य सा नूनमभीरतेसि । शुक्लां पुनरभिलषयथाऽऽयं । महापञ्चेन सार्वभौमावमानवभ्यो विषकः श्रेष्ठभ्यो धाणाभ्यन्वहरन्भ्या
 "मिन्नः क्लेशरसा क्षमनीया प्रत्यरिपिपासा धारणीय भावतो बहिरन्वभाजप्रमन्तःकरण सद्यथा पशुवलाशयानिषायकामाभ्यामकिष्टः
 "प्यसवज्जनविवभ्यो निजभाब इति । ब्रह्मरतिं पुनः पार्थो विपुष्यथा कन्वमुनं ! महापञ्चन प्रसिपचभ्याः सद्यथा भसि भातर इव सुरत्नरतिरुभ्यां
 "नार्थो न ब्रह्मभ्य पद्वसवो न कर्था वत्कथा न भवनीया वसिपथा न विजोक्नीयानि वशिन्निप्याणि न स्वावभ्य रसिभ्यनिपुनकुभ्या ।
 "अर्धे न सारणीय पूर्वकसिध नाहरणीयः प्रणीवाहार. रक्षणीया वक्षिमाया न करणीया धर्तरताता सद्योर्कनीया रजाभिकाधितेसि ।
 "तथा सर्वपुद्गलरुक्माणां देहवनवियथावीनां भावयते सद्यवभनितवां चिन्वयते गाढमगुधिरुपवां व्यापते दुःखारमदवां सद्ययते धारम
 "भिससकावावतां सिद्धवते सकल कुनिरकंभाक विपुष्यते समसद्यसुखरत्नमयै महापञ्चाय गुणधारणाय स सद्गोपः समानीय दास्यति
 "वां सम्पदार्थैनात्मनां विद्याकन्यकामिसि । तथा चिदसन्त्यापायेच्छा मनोदुःखाय भोगाभिलषायो मरण्याय अन्म वियोगाय प्रियसङ्गमः
 "कोशकारकीटकोष वन्सुसन्त्यानरथना निदिशालमन्वत्ताय वीरस्य सङ्गहयता कैशापासाय सकल सङ्गभासं प्रशुचिदुःख निवृत्तिः
 "सुखमितोषमनहरव भावयतो महापञ्चका भसिप्यसि गाढमगुरव्य सा निरीहतेसि ॥" वदेते सङ्गुणास्वासां दद्यानामसि कन्वकानात्मना
 "सये महाराजोनाभ्यसनीयाः, भन्वह—एव कुर्वतोऽस्मागुत्सवदेवायसर् सिधाय दद्यादियस्यसि सद्यस्य धारिपयधराश्रितिकं निजवत्क स
 "कथंपरिष्णामः, एवः प्रलेकमगुरुसुणान्धासेनैवात्मन्यनुपगमानेवक्यासे महाराजनेन सुमटाः, एवः सान्पगुरव्कासे निराकरिव्यसि

वन्यभोगाद्विशैत्य, वयोऽप्यमबासमावराभ्यः स्ववककलितो विनिर्गितभाषसुखाभिः प्रियकासिनीभिः सार्धं क्लमानोऽप्यन्वसुखितो
 मस्त्विति महापद्मः, वक्षिर्वसेवानेन वावद्वुत्तुयमिति । कम्बमुनिराह—महन्व । कियथा पुनः कालेन महाराजस्यैव सेत्ससि प्रयोजनः,
 मगावोक्त—सार्धं ! पष्पासमात्रेण, वयो मयोक्त—नाथ । स्वत्यसि मासवीच प्रप्रभ्याप्रहृणायान्तरःकरण मूयांक्षेप कालविलम्बः वस्व-
 धमिदः, मगावानाह—युष्मत्प्रभञ्ज स्वत्या इयमेव हि परमार्थः प्रप्रभ्या यस्व मनुपक्षिष्टसागुष्ठान, द्रव्यलिङ्गं हि भवता गृहीत पूर्व
 मप्यनन्ववायाः न वैषम्यविकरव्यतिरिक्तेण मन्वत्सेन द्रव्यलिङ्गेन क्विद्विशिष्टतरः सन्प्राप्तितो गुणः, वदल घाषये वद्वर्षमुस्वव्रितेनेदमेव
 मनुपक्षिष्ट कुर्वाणसिद्धेति, कम्बमुनिनीक्त—महन्व ! केन पुनः क्सेण महाराजेन वाः कन्पकाः परिणेतव्याः, मगावोक्त—सार्धं ।
 मनुपक्षेष्टसमुत्तिष्ठतोऽस्व समीपमागमिष्यत्यसौ शिवाभावाय सद्गोषो मष्ठी विवाहविष्यत्यनेन वां कन्पकां स्थास्यत्यस्य समीपस्यः, वतः
 किमनेन वदुनाः, वदसौ किमपि श्रुते वदेवानेनागुष्ठेय, जानात्येवाथी प्राप्रकाल सर्वं कारयितु, वस्यागमने हि ससाप्यवेऽप्यारुणामुप-
 देसावकासः, वस्यात्स एव सद्गोषः सर्वत्र महापद्मेन प्रसाणीकर्वक्य इति, मयोक्त—नाथ । महाप्रसाव इच्छामोऽनुभाषि, पुणोऽमि
 वन्व सपरिहारः सपरिकरं मगावन्व प्रक्षिष्टोऽह नगरे प्रारभ्योऽनुष्ठानु मगावपुपदेश गच्छन्ति मिनानि मगावत्पुंपासनया ॥ अन्पदा
 मगाववो मगावपुपक्षिष्टाया सावना यत्रौ समागता मे निद्रा प्रभुद्वस्यैव वासनया वतः प्रभुद्वानाहवर्तं भावनाः, वतो यत्रिशेषे संजातो
 मे प्रमोदाद्विरेकः, वतः किमेवक्षिति विशिषोऽह वावत्समागतो मत्समीप सद्गोषो मष्ठी शिकोक्तितोऽसौ मया, वदम्यर्षो ॥—आनन्व
 पाथिका वृष्टेः, सर्वावपयमुन्वरा । कासिद्वन्वावद्वना, ववकासकडोचना ॥ ३१३ ॥ वन्वावगमसर्गेगनामक स्तनमण्डलम् । पारयन्ती
 निवन्धं च, प्रकृषाम्भ्य मनोहरम् ॥ ३१४ ॥ सर्वथा—सुदृषीयगुणोपेवा, शिचनिर्वाणकारिका । सा शिरे स्थितिवार्षेण, मया शिवा

"अनुवर्तयता सङ्गावप्रधानतां सधया कुत्रवा प्रगुणरपरोपममात्मन्यःकरण मद्राणमन सा कञ्जुया वशीकृत्यर्षि । तथा परर्षी वर
 "दीक्षाभीरुतां सिद्धार्थंति परोहृष्टिं ब्रह्मभूति परचनरूप कक्षयन्ति वरपापैरुतां एतंति दुर्गाभिव्य मद्राण्य सभक्तानुगाण् ॥ १ ॥
 "व्यसि सभरप सा मूलमशीरतेति । मुक्ततां पुनरभिव्यताऽऽप । मद्राणमन सार्त्ताभाषमानतव्या विद्वः इत्यो कर्मान्मन्त्रकथा
 "द्विधाः ब्रह्मरक्षा धमनीया मन्त्रविपासा चारणीय भावतो एदिरन्वभास्यप्रपन्त्रःकरण सधया पञ्चमज्ञानिषाभवात्प्राप्तभिरः
 "पञ्चवज्रनखितव्यो निरुभात्र इति । मद्राण्ये पुनः पाणो विप्रुसता कञ्जमुने । मद्राणमन मन्त्रिवषव्याः सधया अरि मातर इव सुनरर्षिः
 "दासः न ब्रह्मव्य वदसर्षी न कथां वक्तव्या न भवनीया षभिषया न विद्याकर्त्तव्यानि कर्त्तविरुजानि न स्यातव्य रक्ष्यन्मिपुञ्जुण्या-
 "न्यते न सारशीव पूर्वकश्चि न मद्राणीवः परीवाहाः रक्षणीया वद्विमाया न करणीया दाटीरराता सधपोरुजनीया रतानिष्काचिर्तसि ।
 "तथा सर्वपुत्रकुरव्यायां देहवन्त्रविपयादीनां भाषयते सववमनिततां पिन्वयते गात्रमगुणिरुपयतां व्यापव दुःशामकतां कथयत एतय
 "सिम्भस्वसावयां सिद्धयते सकृद कुशितर्कनाथ सिद्धयते समस्यवसुवस्वमसौ मद्रायात्राय गुणधारणाय स सन्तोषः सामार्त्तय वाससि
 "तां सन्पम्पसैनसमर्थां सिधाकन्पकामिषि । तथा विषसम्यापायेच्छा मनोदुःपाय योगाभिजापो मरत्याय अन्म वियोगाय विपद्यव्याः
 "कोषकारकीरुकेष्व वञ्जुसम्यानरश्चना निषिद्धारमभन्वनाय जीवस्य सद्गदपरता कथापासाय सकृदं सद्गज्जालं प्रवृत्तुःसं निवृत्तिः
 "मुञ्जानिनेवमनवतव भावयतो मद्राणमन भविष्यति गात्रमनुरका सा सिटीहतेति ॥" वदेते सङ्गुयाक्षतां वृष्टानामरि कन्पकानामवा
 मये मद्राण्येनाम्पसनीयाः, सन्पव—एवं कुर्वतोऽप्यानुकुरव्येवावसरं विद्याय वद्यपिष्यति समक्य चारित्र्यपदैरप्राप्तिर्कं निजब्रह्म स
 कर्मपरिणामः, तथा प्रलेकमनुकुरव्युपाध्यासेनैवात्मन्यनुपागमानंतव्यासे मद्राण्येन सुभटाः, तथा सान्प्यनुरक्यसे सिद्धविरिष्यति

रिणा ? ॥ ३३३ ॥ मूय हि याव मा पाठ, अयेन न्नपसन्मपः । मया पाठक्यमेवासा, प्रतिस्त्रकनकान्यथा ॥ ३३४ ॥ अलिचे न-
 विधायेत्, कानसहरये नृपे । कन्नया अलिवास्तेऽपि, सर्वे पापौदयावपः ॥ ३३५ ॥ रुद्रभगाव वैर्मासिवा साद्रोषमधिपः । सा
 सङ्गाः केवल सर्वे, मोः किमत्र अधिव्यसि ? ॥ ३३६ ॥ इत्यत्र—पारित्र्यवर्मात्पीय, सैन्य सद्रोषमधिपः । यथाऽनुप्रजनं कुर्वन्नाव
 शावर्षी मुधम् ॥ ३३७ ॥ यद्यः परस्परकान्नप्यनिर्घोषमीपणम् । आयोवन इहस्वर्भामालसं बलयोऽयोः ॥ ३३८ ॥ अदि य—
 विष्टवृष्टसमप्रभयेकयो, अनुकरकसिधिसिधिसन्मयः । त्रिपथागयमुनाज्जलपथाऽमिष्टम्लं प्रविभासि बलद्रपम् ॥ ३३९ ॥ रवसिकप्रस
 योपसहारत्, गक्षपटापविद्यापरवारम् । इयनिरुद्रकसद्वरिसाधन, परपवसिनिपासिधपचिकम् ॥ ३४० ॥ अत्र त्रिपाटितयोषसवोरिक्त,
 प्रकटसिक्तापकार्षि योगिनाम् । अमबहुभ्रुटयोऽपथासिनीकसिधिसङ्कुचमुद्रमनीकयोः ॥ ३४१ ॥ यद्यद्य वादस्य वीरन्, सक्षयास्त्रमु
 धके । स कर्मपरिपामाक्योऽपित्वपवस्ययोवानम् ॥ ३४२ ॥ अये—मया वावभ कर्तव्यधियन्नेवविघायकः । प्रकटः पक्षपातोऽत्र,
 सर्व्वसाभारणो ह्ययम् ॥ ३४३ ॥ यद्यः—कृत्त मयो विरस्यन्ते, पक्षपादे सखापथाः । महाभोहाह्योऽत्रो मे, शुक्त वाकाण्डविबुरम्
 ॥ ३४४ ॥ यथाहि—अथ पारित्र्यवर्माप, पञ्चम मे महाबलम् । गुण्याः ससारित्रीवस्य, सुंदर प्रसिमासदे ॥ ३४५ ॥ अथ योषेयु वर्तेत,
 मूयोऽप्येयु यथा गुण । ठवद्विरंतनसिन्ध्या, गसिर्मे निजगान्यथाः ॥ ३४६ ॥ यथात् प्रकृत्तमरूपेण, वसोर्ष द्वितकारकम् । बळं पारित्र्य
 वर्मापमह दुप्यासि साभयवम् ॥ ३४७ ॥ येनेर्षं वीचतेऽनेन, बळ पापोदयाचिकम् । न च मयो विरस्यन्ते, महाभोहाह्रिषान्यथाः ॥ ३४८ ॥
 यद्यः सन्पग्न विनिश्चित, वेनोपायं महान्तया । यथा मद्रुपविष्टास्ते, बर्हिवा बरसावताः ॥ ३४९ ॥ यावच्च सावतास्त्रः, क्षिरवस्त्रं गुण-
 पात्त । । दाबस्त्रवकीनूर्तं, सद्रोषसद्विद बलम् ॥ ३५० ॥ यद्यः—गपिसव्रीपपाणीनां, सावतानां विशेषद्यः । यद्विन्त्यसिह्र सिद्धेयं,

उपलोकिका ॥ ३१५ ॥ वरप्र—सा सद्गोपेन मे वृथा, परिणीता मयाऽनया । ज्ञातः सदागमादीनामानन्तरो सङ्घिका निरा ॥ ३१६ ॥
 प्रयागे तु समुत्थाय, परिभारविधेष्टिः । गतोऽह मगधभूत, बन्धिताः सर्वसाधवः ॥ ३१७ ॥ वधो विनयनमप्य, विद्विवाच्छतिना
 मया । समस्त यन्निवृत्तान्य, पृथा निर्मलसूरयः ॥ ३१८ ॥ वधुर—सा किं मे वाटधी नाथ', प्रवृत्ता बरभाभता । किं वा वाटकस
 मुद्गरो, रथोऽसोऽसिसुन्दरः ॥ ३१९ ॥ सूरियाह महाराज', समाकर्णय कथ्यते । स कथपरिणामाक्यरगुणस्य सायुकमया ॥ ३२० ॥
 वतसेन स्वय गत्वा, सद्गोपोऽयं सन्धिपकः । प्रोत्साहिवो यथा गच्छ, मजस्य गुणधारणम् ॥ ३२१ ॥ भय धारिभयमेष, साधमाटोप्य
 परिहरः । वतः प्रवृत्तिरोऽयं वै, समीपानमनोऽप्य ॥ ३२२ ॥ शिवायामु च वृत्तान्त्य, महाभोदारिसम्भवः । पापोऽप्य पुराटल्य, पया-
 कोऽमुपागावाः ॥ ३२३ ॥ विपयामिन्नापोऽप्योक्त—विनयाः सान्प्रव यूय, सद्गोपो वृत्तको यन्नि । तस्य ससारिवीरस्य, पार्थे यायाम्
 सुवष्टकः ॥ ३२४ ॥ वतसान्प्रवं यथासाध्या, कुरुष्व यत्तमुत्तमम् । मार्गो शिष्टव सर्वेऽपि, तस्य स्यान्नतवत्तराः ॥ ३२५ ॥ वत पापो-
 र्वेनोक्तमार्गं ! किं कियतेऽमुना ? । यथा वेवोऽपि नः स्वामी, तेषां पथे स्ववृत्तिवः ॥ ३२६ ॥ वयाहि—स कर्मपरिष्वासाक्यो, देवो
 उक्तस्यसूरकः । यथाऽऽसीमिः पुणऽमुम, कलनन्तराया वयम् ॥ ३२७ ॥ वयासीनोऽपि यथेय, स्यादेवोऽय्य पलद्वये । वयापि युयव
 उक्ताक, योर्तुं वैः सार्धमच्छसा ॥ ३२८ ॥ वयानीं देवनिर्दिष्टो, यः पुनर्दासि सत्वरम् । सोऽय्य सद्गोपसन्धिषो, नैव स्यान्नतमहसि ॥ ३२९ ॥
 न यानुना मयादेवो, देवकीवोऽय्य सिधते । योद्धभ्ये सर्वथा यथाधेन वृत्तिका वयम् ॥ ३३० ॥ वदेव सन्धिषा पद, प्रकाश कल्पुम
 र्थेय । पादु मादव्य वक्त, पार्थे सद्गोपनामकः ॥ ३३१ ॥ पदवाक्यय वयन, रोपेय स्फुरिणाथरः । रथाय वन्धितः क्षीप, ज्ञानसब
 रथो नृपः ॥ ३३२ ॥ वत्त व वेन—यथायं प्रतिपद्यो मे, तस्यान्वं यासि लीलयथा । मया किं अधिवेनेह, जननीद्विशका

रिणा १ ॥ ३३३ ॥ मूय द्वि याव मा पाव, मयेन ऋषसः प्रयः । मया पाठय्यमेवास्म, प्रतिस्रजनकान्मया ॥ ३३४ ॥ अत्रिधे वा-
 निथायेत्वं, ज्ञानसवरये नृपे । कल्पया अत्रिवास्तेऽपि, सर्वे पाथोदयावयः ॥ ३३५ ॥ वक्रभागात् वैर्माण्यथा सर्वोपमधिषणः । सा
 स्रष्टाः केवळं सर्वे, मोः किमत्र मविष्यसि १ ॥ ३३६ ॥ इतश्च—चारित्र्यधर्मपथीय, सैन्य सर्वोपमधिषणः । वद्याऽस्तुप्रजनं कुर्मवागत
 वावर्षी सुवम् ॥ ३३७ ॥ एतः परस्साहजानपण्डनिर्षोपमीषणम् । आचोषत इहस्पर्ममात्म बलमोक्षयोः ॥ ३३८ ॥ अपि च—
 विशादस्रसमप्रमयेक्या, मनुकरचक्रविसन्निभमन्यथाः । त्रिषयागायमुनाब्जववाऽसिच्छुभं प्रविभासि ब्रह्मयम् ॥ ३३९ ॥ रथसिद्धमस
 योषमहात्स्य, गजपटापसिवापरत्वारणम् । ह्यनिरुद्धसद्गरिसाधनं, वरपदातिनिपासिठपथिकम् ॥ ३४० ॥ अथ विपाटितयोषधोत्कट,
 प्रकटविक्रमकार्यसि योगिनाम् । धमवदुद्धटपीरपशास्त्रिनोस्त्रासिसुक्लमुद्रमनीकयोः ॥ ३४१ ॥ एतस्य साहसं धीरस्य, ससभास्त्रमु
 दकैः । स कर्मपरिणामाक्योऽपिन्वयपचत्प्रबोद्धनम् ॥ ३४२ ॥ अये—मया वावम कर्तव्यधिसमेद्विषयायकः । प्रकटः पक्षपातोऽत्र,
 सर्व्वसाधारणो ह्ययम् ॥ ३४३ ॥ यतः—कृत्त मयो विरभ्यन्ते, पक्षपाते स्वर्थाववाः । महामोहावयोऽयो मे, शुक्र नाकाण्डविरुत्तम्
 ॥ ३४४ ॥ सथाद्धि—मया चारित्र्यधर्मिय, ब्रह्म मे महापलम् । गुणाः संस्रिञ्जीवसा, सुवर्तं प्रविभासते ॥ ३४५ ॥ अथ द्योपेयु बर्तेव,
 मूयोऽप्येयु यथा पुरा । एतद्विरंठनस्त्रिता, गस्त्रिमे निजयान्मवाः ॥ ३४६ ॥ एकात् प्रच्छन्नरूपेण, एतेव द्विरकारकम् । ब्रह्म चारित्र्य
 धर्माधमह् पुष्पासि साम्प्रयम् ॥ ३४७ ॥ येनेवं जीयतेऽनेन, ब्रह्म पापोदयाविकम् । न च मयो विरभ्यन्ते, महामोहाविषान्मवाः ॥ ३४८ ॥
 एतः सन्त्या विनिश्चित्य, देनोपाय महात्मना । सथा मनुपविष्टास्ते, बर्दिवा वरमावनाः ॥ ३४९ ॥ यावच्च सावनास्त्रहः, स्त्रितस्त्रं गुण
 वात्स्य । वावचत्प्रवकीर्णवं, सर्व्वोपसद्विर ब्रह्मम् ॥ ३५० ॥ यतः—मधिमन्मोषवादीनां, भावनातां सिद्धेवतः । अचिन्त्यसिद्ध सिद्धेयं,

ज्याकोविद्या ॥ ३१५ ॥ वरदा—सा सद्गोपेन मे दद्या, परिष्पीया मयाऽनया । आधाः सदागमादीनामानन्वी छद्मिद्या निगा ॥ ३१६ ॥
 प्रभाते तु समुत्थान, परिभारविधेष्टिः । गवोऽद्भ मगवन्मूढ, बन्दिताः सदासाधव ॥ ३१७ ॥ तद्यो विनयनभ्रम, विदिवाञ्जलिना
 मया । समदा राधिवृत्तान्ध, प्रष्टा निर्मलसूरयः ॥ ३१८ ॥ यदुव—सा किं मे वाटसी नाथ', प्रवृत्ता बरमावता । किं वा वाटसस
 मुद्बुधो, दर्शोक्षावोऽस्मिन्नुत् ॥ ३१९ ॥ सूरिराह महाराज', समोर्कर्यय कथ्यते । स कथपरिणामात्प्रत्युत्पन्न सानुक्रमणा ॥ ३२० ॥
 वरस्तेन स्रव गमना, सद्गोपोऽत्र सविद्यकः । प्रोत्साहिषो यथा गच्छ, मजसह गुणधारणम् ॥ ३२१ ॥ अथ पारित्रयमैर्ष्य, साधमाकोच्य
 पण्डितः । वर प्रबन्दिषोऽत्र वे, मनीषागमनेच्छया ॥ ३२२ ॥ सिद्धायामु य वृत्तान्ध, महामोहान्निदात्रयः । पायोदय पुरस्कृत्य, पया
 लोचमुपागताः ॥ ३२३ ॥ विपयानिवायेषोऽ—विनष्टाः सान्प्रव मूय, सद्गोपो हसको यर्षि । वस्य ससावित्रीबस्य, पार्थे यापान्
 सुब्रह्मकः ॥ ३२४ ॥ वत्साम्प्रव यथासाधया, कुरुष्व यज्ञमुत्थमम् । मार्गे शिष्टव सर्वेऽपि, वस्य स्तज्जनवत्पराः ॥ ३२५ ॥ वरः पानो
 रयेनोच्छ्रमायं । किं क्रियतेऽनुना ? । यथा देवोऽपि नः स्वामी, देयां पक्षे व्यबस्थितः ॥ ३२६ ॥ वयादि—स कथपरिष्वासाय्यो, देवो
 ज्यात्साम्प्रवकः । यथाऽऽसीन्मोः पुटाऽमूय, बज्जन्तवकाया बयम् ॥ ३२७ ॥ यथासीनोऽपि यथेय, स्याद्देवोऽत्र पञ्चदशे । कथापि मुनयवे
 ज्यात्स, पौत्रु वैः सार्धमभ्रसा ॥ ३२८ ॥ इदानीं दशनिर्दिष्टो, यः पुनर्यासि सस्वरम् । सोऽय सद्गोपसन्धिषो, वैव स्तज्जनमद्वि ॥ ३२९ ॥
 न यानुना ममत्वेष्टो, देवकीयोऽत्र विद्यते । योऽजन्मे सर्वथा यस्मात्तेन वृत्तिकटा बयम् ॥ ३३० ॥ सर्वेव सन्निवा एव, प्रक्षार्थं सव्युम
 र्थेय । पाशु पाण्डव वस्य, पार्थे सद्गोपनामकः ॥ ३३१ ॥ एतन्नाकल्पं बधन, रोषेण स्फुरितापरः । रथाय चलिः शीघ्रं, ज्ञानसंभ
 रणो नृपः ॥ ३३२ ॥ वर च तेन—यद्यप्यं प्रतिपद्यो मे, तस्मात्सर्वं पाति लीकया । मया किं जीषितेनेह, ज्ञतनीकुशका

धरेतरासु सन्ध्यावर्तिवन्धयेनेन, न क्वचित् कालसातामभावे एव परमोपकारिणामिभौ पुत्रयो, अन्तयोश्च बलेन भवता यद्वाच्यमासाहनीचं
 एव। सन्ध्यावर्पोपणीया देवेनेमा नार्य इति, मन्त्रोक्त—एव करिष्ये, एषः प्रवृत्तोऽहं यदुपदेसकरणे प्रविशामि पुनः पुनश्चिच्छृणुषौ वि
 सवामि सह विद्यया मन्त्रयामि सुदुर्मुहुः सद्गोपेन सार्वं सम्मानयामि सदागमसन्ध्यावर्षेनगृह्णिष्यामि, एव च कुर्वतो मे गते भगवसि
 कश्चिद्विधिष्यन्त पञ्चमासमात्रं सञ्जातो मनुष्यैः समावर्तिवद्भव्यः कर्मपरिणामः एवो गणकश्चैव वेदु नगरेषु गमिवास्ते राजानः कृताः
 सर्वे मे निम्ननिजकन्यकादानामिसुखाः। एषः समागवो मन्मूल प्रवेशितोऽहं तेन पुरस्कृष्टुष्योर्वेन काकपरिणत्यामिपरिवारोपेतेन कर्म
 परिणामेन दायां कन्यकानां विवाहार्थं सपरिकरद्विषयशृणुषौ, एतस्मात्सिन् सारिक्कमानसवर्तिविश्वेकगिरिस्त्रिकरनिधिष्टे नैनसस्युरे समाह
 दास्ते समखाः शुभपरिणामाव्यः समागवाः सपरिवारः कृत्स्नेयां समुषितोपचारः गणितं विवाहसिन् । अत्रान्तरे सञ्जातो महान्
 मोहाद्विबले सर्वसमाहः प्रवृत्तः पर्यालोचः अमिद्विद विद्ययाभिकावेण—देव ! वधनेन ससारिद्वीदेनेमाः क्षान्त्यादिकाः कन्यकाः पु-
 रिणीवाः सुखावः प्रलीना एव वयमिसि मन्वन्धं एवो नास्मानिरुपेयाऽत्र विद्येया कर्तव्यः सर्वथा यन्नोऽत्रकम्बनीयं साहस मोक्तव्यो
 विपारः—भयं हि दापत्कर्तव्यं, यावदन्तो न हृदयते । प्रयोजनस्य तदायो, प्रहर्तव्य सुनिर्भयैः ॥३६४॥ एवोऽनुभव वन्ध
 शिष्यो वचन महागोदेन समर्पित शेषसुमटैः विद्विवा सामग्री संतद्म बल समागवास्ते समूय रणोत्साहेन केवल एष्टमयववा कर्मप
 रिणामप्रसिद्धकवाभीवववा च पर्यङ्क्यादिवेन, एषः पुष्टाऽमीमि सवितय भवितव्यवा—यथा मगावसि । किमस्याकमधुना प्राप्तकाक-
 मिसि !, एयोक्त—मत्रा ! न पुक्तसावद्भवतां रणारम्भः यतः समाहवोऽयमधुनाऽऽर्षुप्रः कर्मपरिणामेन मित्तिवा शिष्येयवः शुभपरिणाम-
 भाव्यः समावमार्षपुत्रख्यानुना विशेषतो मिश्रकलवर्षेनोत्सुन्य वरुषिष्यसि एवपि कर्मपरिणामः करिष्यत्यायर्षुप्रकलस पोपण एवोऽधुना

श्रीरामानन्दकेकारणम् ॥ ३५१ ॥ एते यथा तथा भूयः, प्रकृत्यास्तत्र भावनाः । तथा तथा परिधीया, मद्रामोद्यादयः स्वयम् ॥ ३५२ ॥
 एतः प्रकृतां प्राप्य, क्षणमेव सिद्धिर्निवम् । तेन सद्गोपसैन्येन, एव पायोदयान्निवम् ॥ ३५३ ॥ सर्वे मद्रादिता प्राणो, मद्राधोद्यादिय
 नवः । शूर्पिणः स शिरोपेय, कान्तसत्तरणो भूयः ॥ ३५४ ॥ शिवा निस्सन्मन्त्रास्ते, सर्वे पायोदयारयः । निषादिव स्वसैन्यन, स-
 द्गोपसत्तियते एष्ट, परिधीया ए कन्यका । राजन् ! पुनस्तत्रया सर्व, कान्तमेव तवः परम् ॥ ३५७ ॥ तद्विर कारण भूय !, भावनानां
 निवृत्तये । र्पोक्तसाव शोत्सव, राज्ञो दे नात्र सद्यः ॥ ३५८ ॥ मयोक्त—अपुना कि प्रकृतिविव, ते मपान्तराद्यप्रव । । सूरिणा मद्र-
 राज !, कुर्वते कान्तसापनाम् ॥ ३५९ ॥ तदीर्णस्ते गता नाशमुपशान्तासाया परे । सर्वेऽपि विद्ययुक्तौ ते, सान्नीनतया शिवाः
 ॥ ३६० ॥ पुनः प्रकृत्यासाया, कत्या ते सर्वमीडकम् । संप्रापाय क्षणित्वनिव, मत्सराप्यातयेवसः ॥ ३६१ ॥ तवस्तत्रया मद्राएव !,
 सद्गोपसत्तनासता । शारिद्रपर्मसुपदैर्गारणीयाः दूषण् दूषण् ॥ ३६२ ॥ मयोक्त—एषाकापयसि नायः, इवम सपूर्णो मासकृत्यः
 एतो गणस्तेऽप्यत्र भगवन्तो निर्मोक्तसूरयः । शिरोपयोऽस्तुष्टिया मया वदुपरोहाः प्रसादितमन्त्रः कृत्य परिकर्मिव शरीर सिद्धिर्वाश्रययुक्तौ
 मे सद्गोपेन प्रवेशः इतिही सामान्यवः समाशिनामानी ही पुत्रयो पवती वर्णेन पारु वक्षनेन सुसदी स्वरूपेण, एतोऽप्यदिव सद्गोपेन
 —देव ! शिरोपयो पर्यंशुष्ठाशिवताविनी पुत्रयो प्रवेशनी मवतोऽन्तराह्वयान्ये वदनयोर्मदानारयो शिरोपयः, मयोक्त—मवाशिवान्तराः, एतो
 शक्तिताः सद्गोपेन शिशुस्तथास्तुटिकवर्णाः सुम्भराकारपारिष्यः सुसक्तस्या केवया इति गोत्रेण पीठपद्याशुष्ठा इति नाभा मसिद्याशिवयो
 गर्भः, अशिविव ए तेन—एवा देव !—मवमक नरत्वेनाशिवयोऽपि परिशारिकाः । सुश्रीकेका द्वितीयका, जायते परियोगिका ॥ ३६३ ॥

शक्तिरात्रारिचयमंपाचार्यः सिद्धिवा वैर्मं प्रक्षिपयिः सन्मानिवाः प्रत्येक मथा गथाः पदासिमात्र निमुञ्ज रियुनिराकरणे सह पशुपत्सं
 नया ॥ ववस्येषां समुक्तासमाजोक्त्वा रणशालिनाम् । प्रत्येक प्रमुखा यन्त्रा, कृतं सन्मानवोपणम् ॥ ३६५ ॥ दुरादेव भयोक्त्वा, माहा
 मोहावयसदा । पापोदय पुरस्कृत्य, नद्यास्ते मृत्युभीरवः ॥ ३६६ ॥ वैसु ममाच्छवासाः, क्षोधिवा सा महादधी । रियुनाशेन कम्पा
 य, सोके जमपठाकिंका ॥ ३६७ ॥ केवल दे दुरात्मानः, किञ्चित्सम्युपागावाः । किञ्चित्सन्तर्गतं दृष्ट्वा, ससिवा वकस्वर्षया ॥ ३६८ ॥
 एतो महाविमर्दन, सिद्धाहोऽस्तिमनोरमाः । प्रारब्धो मे तदा कर्तुं, मुञ्चिन्त्यरत्नान्मयीः ॥ ३६९ ॥ स्वापिवाः प्रथमं पावसाप्राप्तौ पार
 मावरः । वासां च सिद्धिवा पूजा, प्रयत्नेन यथोचिता ॥ ३७० ॥ सिद्धिर्दिवं च मे वीर्यं, सद्गोपेन दृषक् दृषक् । मातृणां यथावा तासां,
 एते मद्रैः सिद्धये ॥ ३७१ ॥ “माया हि कुरुते माया, गुणमात्रप्रजोक्तिन्म् । मुनिकोक पुरे जैने, मार्गे व्याधीपवर्जितम् ॥ ३७२ ॥
 “समुद्रिपूठवाचनेन, एतय पद्य सिधाद्वरम् । द्वितीया माचयत्येवं, माया यस्मिन्न सदा ॥ ३७३ ॥ एतीयमाया निःशेषवोपनिर्मुक्तम्
 “जसा । आहारमेपयत्येव, पसिकोकेन कारणं ॥ ३७४ ॥ यदुभंमाया मुनिभिः, सुदृढं सुप्रमार्जितम् । पात्राथादाननिशेषं, कारयन्ती
 “सिद्धमन्ते ॥ ३७५ ॥ यत्किञ्चित्ससास्यरित्यात्म, देहाहारमकाम्पिकम् । सखिद्वे पञ्चमी माया, सदीत्या स्यात्प्रयत्नम् ॥ ३७६ ॥ यद्यी
 “माया पुनर्दिव्य, साधुचिचमनाकुला । रघुन्ती क्षयत्येव, दोषसङ्गावमच्छदा ॥ ३७७ ॥ सप्तमी कारणाभावे, माया मौनविभायिका ।
 “साधूनां कारणे वाच्यदोषरक्षणपत्न्या ॥ ३७८ ॥ अष्टमी कर्मवर्द्धन, मुनिदोक्तमकारणे । पारत्येकारणे कायवोषधिद्वयधारिका ॥ ३७९ ॥
 यस्मिन्मायावरस्यत्र, स्यासिवाः प्रथमे क्षिने । पूजिवात्र विधानेन, जैनसत्युरसायिकाः ॥ ३८० ॥ एवञ्चिचसमाधाने, सत्रैव परमपण्डये ।
 शेष निःस्पृहता वैशिष्ट्येण समादिवा ॥ ३८१ ॥ विनिर्मितं च धर्मैण, प्रवीण निजवेजसा । सत्राभिमुञ्ज विदीपं, क्व सव यथो-

रयेन उग्रायां भवतां सर्वप्रलयः संपत्सते वसन्तकालभाषणां कुर्वन्सखाहृष्टदृष्टेभया शिष्टव मूर्ध, यथा तु भवतां प्रसाधो भविष्यति तदा-
 ऽप्येव निवेदयित्वे, एवावधाना द्वि मन्वद्योवने सकलकाकमद् बर्षे, का भवतां चिन्ता?, एतस्यदुरोधेनोपसद्भवतीः प्रष्टवद्भाना-
 वन्थाः, केवलं तयासि बहवशा प्रयुज्य एवं हीः प्रकृतप्रतिरोधसि निजनिजा योगसकथः, एतस्यन्माहात्म्येन सन्धावा मम येवसि कञ्चोका
 —मयेवमादिष्ट मगन्ता बहुर परिधीवासु वासु कन्मकासु मन्मन्मद् प्रमावयित्वे “मसिदुक्कटा ए प्रप्रया तुत्या वागुभ्यां स्वयभूर
 ‘ मभवत्येन नैष्टिडं यत्सुखान सुखकाञ्चितं ये शरीर समसिनो रोगावह्नाः तन्न क्षमिष्यते मायो धीर्यकाष्ठ मे स्वयभुषिता कावपुत्रया
 “एव एतकी मन्मन्मच्छटी वापिष्यते प्राचीयसा वावञ्जीविकमधीयवियोगेन इत्यासि चिन्तवतन्न मे सञ्जातो मनाह् मनोभङ्गः, एतद्वि
 “शिवं मया—यद् किं न परिषयामि भावरेवाः शिष्टामि पन्थासुकासिकया गन्मयामि यौवन स्वाधीनान्न मदीयाः एतः पन्थाकाष्ठे परि
 ‘ पीय प्रप्रचिप्यामीशि, ” अयं ए सर्वोऽपि इत्यर्थेति सद्गोषे मम सगावः पर्यालोचः, अन्नान्तरे सभागत सद्गोषः निवेदितो मयाऽप्ये
 निजामिप्रायः, सद्गोषः प्राह—देव ! न सुन्दरमिदं मन्वितं देवेन क्षत्रिकस्मिद्भागमद्विषयश्च निवृत्तं सुप्रसन्नोद्धानां चिह्नमेवद्वयवन्था
 न एव स्यामासिकमेवमन्वितं देवक, किं वदति?, निजसिधमिदं देयां पापात्मनां मद्भागोद्घातीनां, हे द्वि निधिपदपकाठ इव वेवाकाः पयु
 पस्विताः साम्भव क्वान्त्वर्षानां विप्रकरणाव देवक एव नञ्नीयस्यैत्यासा देवेन, एतो कर्म सद्गोषमापिव मन्विते, क्षमिष्वित ए मया
 —आर्ष ! कर्म पुनरमी निराकर्मन्थाः, सद्गोषेनोक्त—देव ! निजवदेन, मयोक्त—सर्षय मे निजवदं, सद्गोषेनोक्त—एव सन्नोऽस्मि
 केवलं एवस्येने कर्मपरिणामस्वाधिकारः, कर्मपरिणामेनोक्त—आर्ष ! मयाऽऽस्मिन्नेन स्वयाऽमी वृष्टिताः परमार्थतो मयेव हे वृष्टिता म
 वन्ति एन्मा कयोस्तु विकल्पं एवंपरवार्त्तं, सद्गोषेनोक्त—मयासिस्मि मद्भावाः, एतः प्रवेदितोऽयं सद्गोषेन चिन्तसमाधानमन्वये

सृष्टिर्वा मम । मागवन्निर्मया इत्य, साक्षादेवाजुमूयते ॥ ३९५ ॥ यावन्निर्बं प्रयोद्याक्याः, सप्रमोदे तथा पुरे । शिवोऽत्र तत्र संभ्रातास्तान्-
 वन्निर्मलसूर्यः ॥ ३९६ ॥ शिवाः सपरिवातास्ते, तन्निर्वाहानन्दिरे । गत्या समस्तसामान्या, वन्निर्वाः सार्वं मया ॥ ३९७ ॥ ततो
 विनात्र नम्रेण, छन्दते कटुकव्यक्तम् । भद्रे ! मागवतामपे, मयेव भाषित तथा ॥ ३९८ ॥ सर्वो भगवत्प्रवेशः, संपन्नः साम्प्रथ यत्ति ।
 नाथ ! तदीयतां वीक्षा, प्रसादः कियतासिति ॥ ३९९ ॥ सूरिस्तद् महात्मात्र !, सपत्ना तव भावतः । सर्वो भगवती वीक्षा, तस्याः किं
 वीयतेऽजुता ? ॥ ४०० ॥ तथाहि—यदेतत्तव सपन्न, गुरेऽपि वसतोऽजुता । इवमेव शिवावन्म, यस्मित्त्वेऽपि विशेषतः ॥ ४०१ ॥ त-
 वापि क्यवहातोऽत्र, छन्दनीयो न पण्डितैः । भवस्ते साम्प्रथ भूप !, इत्यल्लिङ्ग शिषीयते ॥ ४०२ ॥ किं च—मागवन्निर्वाहिशिवमिदं
 हेतुरपीष्यते । तदीयते महात्मात्र !, लिङ्गं च इत्यवतोऽजुता ॥ ४०३ ॥ मयोक्त—नाथ ! महाप्रसादः, ततो “शिवायाष्ट विनानि जिन
 “मुनिपूजां सगुत्थाय नागरकानन्व संभ्रात्य इत्युत्तर्गा पूरयित्वाऽर्पित्वाऽङ्गाव स्थापयित्वा निवसुव जनतारणाभिधानं राज्ये समाप्य तत्का
 “जोषित नि शेष कृत्यमिदिं सद् मदनमन्वर्थां मुक्त कुलंभरेण प्रधानपरिजनैर्न च निष्कान्तो निर्मलसूरिपादमूले शिषानेनाहमिति,
 “ततोऽन्महाः समस्तः साशुक्रिन्नाकलाप भङ्गभीमूतो गाढवर्त सवागमः सिद्धिवानि तदुपदिष्टान्मेकावशाङ्गानि कालिकोत्कालिकमुत्थानि च
 “सवाऽभीष्टवरीमूतः सन्मन्मूर्धनः सन्नास्यारिन्मर्मो शिवावन्मः शिवाव विशेषतस्तस्यैन्म पाठितो निवद्यं संयमवयोयोगी ममानि सुधरा
 “प्रमत्तवतनधावीनि रिणुकीहास्यानानि निर्मलीकवा शिषयुषिः, तदेवं गुरुत्वर्यशुभ्रूत्वारतो विह्वलोऽत्र मूरिकाढ मुनिधर्मेषु”सि, धरन्ते वि
 शिवा संलेशना कवमनसनविधान तदर्थेनाशुष्टा मे मवितव्यता वयाऽपरा गुहिका तत्रेवसा नीतोऽर्चं विभुवाक्ये कस्यापीतेषु विभुयेषु
 स्थापितः प्रथमप्रैवेवके, तत्र च—मनोहारिणि पर्यङ्के, शिष्ये शिष्याशुकायुते । शुभासिनिर्मलाकालः, शिवोऽत्रमदृगोपमे ॥ ४०४ ॥ च

विष्णुम् ॥ ३८२ ॥ वैवस्वीपथमुष्णामिर्बननीमिषस्य सारस्य । ज्ञानाद्द्रव्यागमूपपत्ति, क्यूकम विनिर्मितम् ॥ ३८३ ॥ काशिरस्य तथाऽऽर्धे,
 सर्षः सामन्तपादिर्धेः । काशिवोऽर्ध विस्त्रिभ्रम, भूषितो काशिवोऽग्न्युक्तैः ॥ ३८४ ॥ ततः प्रपृथा विषादान्त् स्त्रिभः सद्ग्राय एव पुण
 विषः इवन्ते कर्मनामिकाः सन्धिषः विष्णन्ते सद्ग्रायनादुत्तयाः सिद्धीयन्ते कुशासनाभिधाना काशाच्छतयः, ततः काशिवोऽर्धं सतनामदेव
 संभस्तराणं मन्वादाऽसिद्धुन्तरे वृषकप्राये पाणिप्रवृष्य काशिवीशिकायाः, अग्रान्तरेऽतिरिच्येय विद्मभिभवाः शुभपरिनाम्नारयः सिद्धसिंहा
 निष्कम्पवाणायः प्रवृष्यो महाप्रमोदोऽथ भग्नवानि मण्डलानि, एव य क्रमेण वसिष्ठेव इत्यर्धे परिवीथाः संथा अरि मयाऽऽर्धे रवार्धक-
 न्यकाः, अयसिष्टः सद्दिवद्यामिषासिष्ठिभेव वीशवीर्यनामके सिद्धीये वयसते, ततः सप्तानन्त्रिंशत्प्रातिप्रपमण्डारयः प्रवृथा सिस्त्रिपाठ-
 द्विजासाः, इत्यम्—यदेव विषा सा कृत्या, परिष्पीठा मया पुण । यदेवासौ मण्डयोद्ः, प्रदीनाः परमाथतः ॥ ३८५ ॥ किं तु—स
 र्षां समुदायस्मा, सारसूतः स बर्तते । इत्यरत्कुसमाकारस्तेन पार्श्वे स मे स्थितः ॥ ३८६ ॥ एषा तु परिवीथासाः, भ्रान्त्यार्दिरस्य
 न्यकाः । सर्षां वैश्वानतपरीना, प्रस्त्रिपसवथा स्तथाः ॥ ३८७ ॥ तथा सोऽतीकसद्विषः, पापोऽवसमन्त्रितः । चारिप्रपमण्डारिन्त्यासिठो-
 ऽर्थे तथा पुण ॥ ३८८ ॥ कीनोऽर्थी कीनतरवां, द्विसावैश्वानतपद्विभिः । सार्पं वैनशभिक्वासासारूप्यरूढं गतः ॥ ३८९ ॥ त्रिविधित्येवम् ।
 षण्णस्त्रितेषु तेषुर्धेः, सात्वाशायः प्रमोद्विषः । काशिसिष्ठो बरनाटीभिः, सतैन्व्यपरिष्कारिवः ॥ ३९० ॥ अन्वत्सद्द्विजासतेन, सप्तमुद्रायमधीचया ।
 सप्तसद्वतयो वेद, तथा सत्वं मुनेर्धेवः ॥ ३९१ ॥ तथा शुभपरिणामस्य, मयाऽऽस्था अरि कृत्यकाः । वसिष्पकम्पवाजाजाकाया बह्वपो
 सिष्ठाद्विवाः ॥ ३९२ ॥ एषाम्ब वा वृद्धिभ्रमामेपादिभिरिष्यामुष्वाः । मैत्रीमसुस्त्रितोषेसासिक्कामिक्ककृष्णारिकाः ॥ ३९३ ॥ ततस्तेन सुप्त-
 योषा, इत्येतेन सद्द कीक्या । अजर्धं निर्भेटीभूवा, कथयो मे सुखासिका ॥ ३९४ ॥ चिन्त्रितं च मवा—रा एव सुप्तसन्तोरो, यः पूर्व

सुखितो मम । मगधनिर्मथा इत्य, धाम्निवेशजुभूपते ॥ ३९५ ॥ पावशैव प्रसोदाब्धः, समसोपे तथा पुरे । खितोऽत्र वत्र संप्रासादान्-
 धनिर्मकसूर्यः ॥ ३९६ ॥ खिताः सपस्विरासते, धनैवाहावमन्त्रिरे । गत्वा समस्तसामप्र्या, धन्विताः धावर् मथा ॥ ३९७ ॥ धनो
 विधाय नम्रेण, कडाटे कण्डुव्यक्तम् । मरे । मगधसामने, मनेव माधितं धवा ॥ ३९८ ॥ सर्वो मगधपुत्रैः, संपन्नाः साम्प्रव यस्मि ।
 नाथ । धरीयतां धीशा, प्रसाहः क्रियवास्मिभि ॥ ३९९ ॥ सूरियाह महाराज !, संपन्ना एव भावतः । स्वतो भागवती धीशा, वल्गाः किं
 धीयतेऽजुना ? ॥ ४०० ॥ यथाहि—यदेवचव संपन्न, गुरेऽपि बसवोऽजुना । इयमेव विधातव्य, यस्मित्नेऽपि विशेषतः ॥ ४०१ ॥ व
 धापि व्यपहारोऽध, लङ्घनीयो न पाण्डितैः । भवस्ते धाम्प्रव भूप !, इत्यल्लिङ्ग विधीयते ॥ ४०२ ॥ किं च—माबल्लिङ्गबहिष्मिह्मिदं
 हेतुरपीव्यते । धरीयते महाराज !, लिङ्गं ते इत्यवोऽजुना ॥ ४०३ ॥ मयोक्त—नाथ ! महामसाहः, धनो “विधापाष्ट विनासि किन्-
 “मुनिपूजां समुत्पाद्य नगरकान्तव्य संभास्य वन्युर्वां पुरपिस्वाऽर्पिसङ्घात स्थापयित्वा निजसुव जनसाराणाभिधान तन्मये समाप्य वत्का
 “ओषिध निशेष क्लृप्तयिधि सह मदनमधर्षां युक्तः कुळपरेण प्रधानपरिजनेन च निष्कन्तो निर्मकसूरिपादमूले विधानेनाहमिधि,
 “धनोऽभ्यस्तः समस्तः साधुकिमाकलाप धङ्गमीभूतो गाहवर्त सवागमः शिशितासि वदुपसिष्टान्येकाहसाङ्गानि कालिकोक्तकालिकशुधामि च
 “यथाऽमीष्टवरीभूतः सन्मयर्शनः सजातमारिन्नधर्मे पिचावन्धः विद्यास विशेषतस्तसैन्य पालितो भितरां संपन्नवधोयोगो मप्रानि सुधरां
 “प्रमत्तवतनधापीनि सिपुत्रीबासानानि निर्मदीकथा पिचवृष्टिः, वदेव गुरुचरणशुभूपारवो विह्वतोऽत्र मूरिकण्डं मुनिधर्मेषे”सि, धवन्ते सि
 द्विवा संसेखना कुठमनशनधिधान धर्षेनासुष्टा मे भन्वितव्यथा वथाऽपरा गुहिका धचेजसा नीवोऽत्रं विजुधाब्धये कस्मातीवेतु धिजुधेनु
 भ्यापिधः प्रथमपेवके, वत्र च—मनोहारिधि पर्यङ्के, शिष्ये शिष्यांस्तुकापुते । सुभासिनिर्मकाकारः, खितोऽत्रममृवोपमे ॥ ४०४ ॥ ध-

रसागरोपमाभुवैश्वयोर्विचरिसुखमम् । सान्वात्सा विगावावापमनुभूय सुद्यायुवम् ॥ ४०५ ॥ तवो मनुजगत्यन्वधायागुह वरपादकम् । स-
 ईरववसासावो, मरे । मार्याभियातसः ॥ ४०६ ॥ वत्र सिंहपुरे आवत, सुवो पीणानदेद्रयोः । अद्र गद्रापरौ मान, क्षत्रियः
 क्वावचौकथः ॥ ४०७ ॥ आसिक्करषसपशो, शीशाभावाय सुन्दराम् । कन्वा च पूर्णकलं, सुयोथावायसमिथो ॥ ४०८ ॥ वरन्दे च
 शिषानेन, पूर्णप्यावर्षिठकम्भार । प्रैवेपके द्वितीयेष्टं, गवो मार्याभियोगावः ॥ ४०९ ॥ परिपाटव्याऽनया अद्र, क्वाः पञ्च गभागाभाः ।
 गावशीर्षा समन्वाव, प्रैवेकनिवासिषु ॥ ४१० ॥ यकैकपुकरा सजावा, शिशिवत्र मयानये । सागोपमवो यावत्पञ्चम समादिशार्द्रिः
 ॥ ४११ ॥ सरीरिषिचनिर्वाणी, समंसन्वोद्वारिका । इह वत्र च जावा मे, वार्धा क्त्वाप्यमासिका ॥ ४१२ ॥ वतस वधवापयं,
 अरवे सङ्गनामके । पुरे मनुजगत्यन्वर्षसिक्कीकववमपठे ॥ ४१३ ॥ पुत्रो अद्रामक्षगिर्पोजावोष्टं सिंहनामकः । नेन्द्रवरो सन्नेगः,
 सुन्वराकारपादकः ॥ ४१४ ॥ अथ यौवनसंभवेन, धर्मधन्पुमहासुनिम् । प्राप्य भागवती शीघ्रा, मयाऽप्या वरवोषवन् । ॥ ४१५ ॥ षठः
 क्रियाकल्पनेन, सापूर्ता वावागामिति । विद्वद्योश्च ससन्नाभः, स्वार्थमद्रयोषवः ॥ ४१६ ॥ अथ सत्येन काठेन, दारवाहः सदा-
 गमः । सपूर्णः सान्निधेयो मे, सर्वथा वन्नुर्वा गवः ॥ ४१७ ॥ पुण्ड्रक मया काव, विद्वानं चतुसो वदु । किं तु संपूर्णपूजावि, न
 मासानि क्वावत्त ॥ ४१८ ॥ यथा तु कोककमेन, विद्वान् कीकया मया । सिःशेपमका विद्वानं, सर्व पूर्वः समन्विवम् ॥ ४१९ ॥
 यवोऽधिगावसुजायो, गुहवा धर्मवन्नुता । सान्निधोऽर्क निवस्यते, स(भु)रिसङ्गस्य परपवः ॥ ४२० ॥ कठस्य वृहदानन्वो, देवदानव
 मानवैः । भावार्थकवापनावा मे, सवस्यकारकारकः ॥ ४२१ ॥ शुक्ला शेषकोकैश्च, अग्निवोश्च सुदुर्गैः । धम्यस्त्वं कठक्योऽसि,
 येव भावः सदागमः ॥ ४२२ ॥ वना—वकाङ्कारयान्त्यैश्च, पूजितवा कोकवापवा । विद्विवा सङ्गपूजा च, विद्विना वसनासनीः ॥ ४२३ ॥

किं च—ये देवास्ते महाभागा, मुनयस्ते च सज्जनाः । धमाकटा गुणैः सर्वैर्नद्याः किङ्करां गवाः ॥ ४२४ ॥ यथाऽन्वेषासिनीऽन्वेषे,
 पण्डितो विनयोपवाः । सीमा गच्छान्तरेभ्यश्च, मम पार्श्वमुपागताः ॥ ४२५ ॥ वधो विचरवधिश्रमासाकटपुरासिपु । कुर्वन्नम प्रबन्धेन,
 न्याक्यानमसिसुन्दरम् ॥ ४२६ ॥ अनेकपादसङ्घट्टभ्यां वाक्शस्त्रपट्टिना । कुशीरिमत्तमावहकुन्मसिर्नेदकसिन्धः ॥ ४२७ ॥ स्वशास्त्रपर
 शाकायां, स्रुटगार्भीर्बर्हिनिः । पूजितस्त महात्वासाभन्वपरमेश्वरैः ॥ ४२८ ॥ वदासवर्षसत्कीर्तिशब्दश्लाघापुरुषरः । श्छासिचो यशो
 रूपो, जनेर्म पटहोऽन्व ॥ ४२९ ॥ यद्युभिः कञ्जपद्म् ॥ यथा—यन्त्योऽसि कण्ठज्योऽसि, सूरिवा नाय । मेहिनी । स्वपाऽवसरवा मर्त्ये,
 परमशब्दास्सिष्णा ॥ ४३० ॥ निमिष्य सत्वासिद्धस्त्वमित्येवं नष्टमच्छकाः । दीर्घिका भावि मां सर्वे, सुवन्तः पशुपासवे ॥ ४३१ ॥ मुत्तमम् ।
 पदमाधार्थके जाते, सर्वैकोकमनोहरे । भरेऽगृहीतसङ्घेरे', यज्जाठ वमिचोष मे ॥ ४३२ ॥ वां छाहशी समुशीद्व्य, सद्यदि मुषनास्तु
 याम् । ईर्ष्येषेव महापाया, कष्टा मे मन्वितभ्यवा ॥ ४३३ ॥ चिन्तितं च तथा हन्व, प्रसिपभाः पुरा मया । योऽसाववसरस्तेषां, महाभो
 दसिभ्युजाम् ॥ ४३४ ॥ स एव वर्धते कामः, सायनं कार्यसाधकः । आशापुत्रो वयकास्ते, पुरा महादन्वतः स्थिताः ॥ ४३५ ॥ धर्षेषां
 कष्टयान्धेनं, प्रस्थावभुजानानम् । देन ते कष्टमादात्स्या, आबन्धे सुखमाज्जनम् ॥ ४३६ ॥ त्रिसिधिशिष्यकम् । एवं तिष्ठित्य ते सर्वे, भद्रे ।
 पापोऽयावयः । क्षासिधाः कार्यगर्भार्थं, मन्वितव्यवथा वया ॥ ४३७ ॥ किं च—ये कर्मपरिष्णामाधास्ते च मे बन्धवोऽन्वाभाः । विमूढा नष्ट
 चेष्टाकाः, सासज्या चिद्धिवाश्या ॥ ४३८ ॥ वदन्—पापोऽय पुरस्कृत्य, महाभोहावपयथा । पुनः सत्सापनां कृत्वा, प्रष्टुवा मम स-
 न्मुक्षम् ॥ ४३९ ॥ केवलं जातशङ्कैर्दृष्टान्त्वभयोः पुरा । काः स्थाभो विजयोपाय, इति प्रारम्भि मञ्जणम् ॥ ४४० ॥ "क्षिपयाभिका
 "पेबोऽ—इदमत्र मासकाळं—अन्यथासिद्धतु वावत्स्य ससिध्यावर्षेणो ज्ञानसवरथाः निष्कटीभवन्तु शैल्यवसद्विधानि गौरवाभिधानानि

एसाणोपयात्पुत्रैश्चयोर्विषयिभुषणम् । सन्वासा विगाढाबाधमनुभूय सुप्राप्तवम् ॥ ४०६ ॥ वरु मनुभगतन्व पाशुह वरपाटकम् । क-
 रैरवतमावातो, मद्रे । मार्यानियोगवः ॥ ४०६ ॥ एव सिंहपुरे जावः, सुतो वीणागमहेन्द्रयोः । मद्रं गद्गाभरो नाम, ध्वित्रयः
 क्वावयोव्यः ॥ ४०७ ॥ वासिष्करपसपयो, वीसाभावाय सुन्दरम् । कृत्वा च पूर्ववत्कृत्य, सुपोषापायसन्निधौ ॥ ४०८ ॥ वरन्व च
 विधानेन, पूर्वव्यापर्वितकमात् । प्रैवके द्वितीयेऽह्ने, गतो मायानियोगवः ॥ ४०९ ॥ परिपान्याऽनया मद्रं, कृताः पञ्च गमनामाः ।
 मावशीर्षा समसाम, प्रैवकनिवासिसु ॥ ४१० ॥ एकैककृत्वा सजाठा, सिन्धिसत्र ममानप । साणोपमवो पावत्पञ्चम सप्तविंशतिः
 ॥ ४११ ॥ वटीरिचमिर्वापी, धर्मसन्तोहशाधिका । इह एव च जाठा मे, जार्दी कृत्यापमाम्बिका ॥ ४१२ ॥ वराम पञ्चवायवा,
 भरवे शङ्खनामके । पुरे मनुभगतमन्वर्षासिद्धीकण्डमण्डके ॥ ४१३ ॥ पुत्रो मद्रामह्नागिर्योन्नातोऽहं सिहनामकः । नरेन्द्रवसे सद्गोः,
 सुन्दरकारका ॥ ४१४ ॥ भव यौवनसन्नेन, धर्मवन्नुमहामुनिम् । प्राप्य मताभरी वीधा, मयाऽप्या वरुओपने । ॥ ४१५ ॥ वरुः
 क्रियाकल्पयेन, साधुनां जातगामिभि । विह्वोऽहं ससद्भवः, स्यार्धमण्योषवः ॥ ४१६ ॥ भय सस्येन जालेन, दारुणाः सदा-
 गमः । सपूर्वः वासिष्ठेयो मे, सर्वथा कल्पुर्वा गवः ॥ ४१७ ॥ पुत्राऽप्यस्य मया प्राप्तं, सिद्धान्त पाशुषो बहु । किं तु सपूर्णपूषामि, न
 प्रप्तानि क्वाचन ॥ ४१८ ॥ वरा तु कोककलेन, सिद्धान्त वीक्या मया । सिन्धेपमस्य विद्धान्तं, सव पूर्वः समन्वितम् ॥ ४१९ ॥
 वरुऽपिगतवसुशर्वा, शुभया धर्मवन्नुना । स्याथिवोऽहं निवज्जाने, स(म्)रिसङ्कस परवतः ॥ ४२० ॥ कृतम इदं वरानन्वो, देवदानव
 मानवैः । भावार्थज्ञापनार्था मे, सवमत्कारकारकाः ॥ ४२१ ॥ शुभया क्षेत्रवोकैव, स्याथिवोऽहं सुदुर्भुः । धन्यस्य कृतवन्वोऽसि,
 श्रेव ज्ञवः सदागमः ॥ ४२२ ॥ वरा—वसाकृत्कारवास्वैव, पूषिवा कोकवाप्यवाः । विद्विवा सङ्कृता च, विधिना वसनाधरीः ॥ ४२३ ॥

“यात्रापक्षपा । बहू पूर्यो कते मां हि, बन्धन्ते देवदानवाः ॥ ४५५ ॥ ममाभिमादयः सर्वा, विघ्नन्ते माधभूवयः । हस्तुत्सेकपरी
 “भूला, पार्थवासि व माविनीः ॥ ४५६ ॥ गुह्यम् । तथा—भासाहितेषु कथ्येषु, रसेषु परमा रसिः । भाविभूषाऽसिद्धौत्पान्मे, पार्थनाऽ-
 “नागसेषु व ॥ ४५७ ॥ सन्धासनाहिसंपाये, वसाहाराहिनोचरे । सुखे क्षारीरिके वीर्यः, प्राप्ते क्षीत्यं च भाविनि ॥ ४५८ ॥ जात मे
 “त्रितयस्मापि, वदानी वसवर्तिनः । विद्यायोप्रविहारं च, जातोऽहं क्षिबिजस्तथा ॥ ४५९ ॥ गौरवत्रिवयेनापि, वदो मे हृतयवतसः ।
 “भार्गोऽसि सपन्नो, दुष्टसङ्गस्तकारकः ॥ ४६० ॥ स च योद्वाभिसिपिर्मे, न जातो भाषकस्तथा । धार्वाण्ययसमीपत्सः, केवलं सोऽ-
 “व्यवहितवः ॥ ४६१ ॥ सतस्ता अपि संपन्नास्त्रिसास्यपरिचारिकाः । वस्यैव धर्मनोणुका, मम दौःशीत्यकारिकाः ॥ ४६२ ॥ इतश्च
 “विजयविद्योयो, मण्डपो वैशिका च सा । चित्तधुषी कृता सन्धा, विष्टं च समाहितम् ॥ ४६३ ॥ धारिन्नधर्मराभाषाभिच्छृषी सिये
 “क्षिताः । जातः ब्रह्मण्यवेवोऽपि, सिध्याहृष्टिरह वदा ॥ ४६४ ॥ वदो कथ्यावकाक्षैस्तेरेव सर्वैर्यसिभिः । आयुर्नामा च संविष्टः, स राज्या
 “मम मार्थया ॥ ४६५ ॥ यदुव—निरूपयाऽऽयुंन्नस्य, भद्र ! स्वानं मनोहरम् । साम्प्रव चाववासार्यं, योरयमीदृक्षकर्मणाम् ॥ ४६६ ॥
 “तेनोक्त—भगवति । निरुपिधमेवास्म निवासस्थानं, एवो सितिवः साम्प्रव महामोक्षबलेऽयुष्य परिवेन विरञ्जितवह्वयः कर्मपरिणामः
 “गुरुरकृत्वस्तेन पापोदयः प्रख्यापितोऽहमेकास्यनिवासनगरे आकारितौ च घवस्त्रीप्रमोहोदयात्पान्धापोषी मह्यमपण्णायिकृती कष्टश्च केनपि
 “त्कारणेन वेदनीयस्त्रोपरि कर्मपरिणामः सतः सर्वस्वमपहृत्य कृतोऽसावर्कचित्करः वतस्ताभ्यां वीप्रमोहोदयात्पान्धापोषाभ्यां सदानेन स
 “परिवारेण मया भगवता च दक्षिणैर्बैकाक्षनिवासनगरेऽयुता निवस्यस्य,” किमत्र निरूपणीयं ? जानासि चेद् सर्वं स्वयमेव भगवती,
 केवलं मयि दयां कुर्वती मामेवमुवाचपयसि, भवितव्यवयोक्तं—भद्रायुक्त ! सत्समेवसिद्, धयाहि—नियोगो यत्र दे जातस्तत्रापदव्यवथा

"नीणि मातृपतिं वदन् प्रदेवभ्यारत्नांछयतीशमिस्त्रिभन्नामानी द्वौ पुरुषौ तयोप परिपारिका याम्पत्न्यं सव एव वृत्तर्त्नांछयोरत्नीदि
 "याना केस्या इति गोत्रेण प्रसिद्धास्त्रियो नार्यं त्वय भु वाश्वसमवतानदी पुनः सस्याप्य मकारयामो मण्डपार्थिनि य भूयः समारवत्याः,
 'एव च कुर्वीत भस्त्रिपत्न्योस्त्रेनोवासाकं प्रभाष इति," इतः प्रसिभाष वन्मस्त्रियो त्वयनं सर्वेषामसि मद्रामोरार्तिभूज्यां, वररीश समर्पिन
 शस्त्रेण प्रारभ्यं द्विवरा—वरो मे निकटस्त्रेषु, सेषु आतेषु सुन्दरि । । पूर्वोक्तिषु सर्वेषु, यन्नात वक्षिरामय ॥ ४४१ ॥ वाभावाकपयथा
 शुधी, त्वसक्त्यनानुबन्ताम् । आत्मनश्चित्तकसोकाः, समुत्पन्ना ममेदकाः ॥४४२॥ यदुत्—"अहो ममागुठ वैभवायाद्री मम गौरवम् ।
 "कपो जगसि पाण्डित्यमन्यासाचारणं मम ॥ ४४३ ॥ अहो गुणप्रधानोऽह्, यथाऽस्मिन्नान्यथाचित्तोः । क्वात्पोरसि मारुधो, म नूरो न
 "मस्त्रिपत्न्ये ॥ ४४४ ॥ सर्वो विद्या कलाः सर्वाः, सर्वे ज्ञास्त्रिपत्न्याः परम् । अहो त्रिमुष्य भुवन, मप्यय त्वत् सस्त्रिणाः ॥ ४४५ ॥
 "नेत्र्या पूर्वपयोरे, सुकपो योगाकास्त्रिणः । कपुना स्त्रीदयाः स्त्रिरहो पाह कपु पुत्राम् ॥ ४४६ ॥ मद्रसुख मद्रवेजो, मद्रता भीम
 "दृश्याः । मद्रती य मम प्रथा, सर्वं हि मद्रतां मद्रत् ॥ ४४७ ॥ परश्चिपस्त्रिपत्न्येभ्य, साहद्वारस्य म वरा । सप्त देवानुवर्त्थेन, वीर-
 "यज्ञो त्रिभुम्भिराः ॥ ४४८ ॥ सथा—यथासौ वन्न त्रिभुम्भिरप्यार्थांनवदयवा । ज्ञानसंपरम्पत्न्यासि, त्रिजासो विपते भुवाः ॥ ४४९ ॥
 "यान्यां वशीकृत्यार्थम्, मन्दिनीभूतवेतनः । जानभसि न जानामि, क्वाक्यासोर्धमव्रजा ॥ ४५० ॥ पठासि पाठयान्यन्त्यं, व्यापये शा-
 "कासरश्चिम् । मत्तार्थं न य युत्वेऽह्, वद्वीनीभूतमानसाः ॥ ४५१ ॥ केवढं मे परिभ्रष्ट, सार्धं पूर्वैश्चतुष्टयम् । पात्रान्तं हन्त वल्काते,
 "श्लेषकानं न त्रिस्तवम् ॥ ४५२ ॥ अत्रान्तरे प्रयत्नेन, त्रिचतुषो ममानये । । मद्राद्विवा नदी पृष्ण, त्रिभुभिः सा मयवता ॥ ४५३ ॥
 "यसो त्रिभुम्भिरान्युवैर्निजकीर्षेण सुन्दरि ! । तानि गौरवस्यमसि, मातृपतिं त्रिसेवतः ॥ ४५४ ॥ कर्म ?—ईदृशाः त्रिपत्न्यवर्गो मे, त्वत्

“पात्रावयवस्था । अर्द्धं दूरयो जने सौ हि, वन्द्यन्ते देवदानवाः ॥ ४५५ ॥ ममाणिमावयः सर्वा, विद्यन्ते भावभूतव । इत्युत्सेकपरो
 “भूला, प्रार्थयामि च सावित्री ॥ ४५६ ॥ युगम् । तथा—आस्थाशिवेषु उन्वेषु, रसेषु परमा रसिः । आभिर्भूषाऽश्विर्द्वीत्यात्मै, प्रार्थनाऽ-
 “नागेषु च ॥ ४५७ ॥ सप्त्यासनाशिसपाये, वक्राहाराश्रिगोचरे । सुखे क्षाटीरिके शेषा, प्राप्ते लील्य च भासिनि ॥ ४५८ ॥ काठ मे
 “त्रिवयस्यापि, वदानी बसवर्तिनः । शिवायोप्रविष्टारं च, आवोऽर्द्धं शिबिसकथा ॥ ४५९ ॥ गौरवप्रिवयेनापि, वदो मे इवशेवसः ।
 “कार्वाणयोऽपि सपत्नी, शुद्धसङ्कल्पकारकः ॥ ४६० ॥ स च यौवराजिसन्निभो, न आवो वायककथा । कार्वाणयसमीपस्य, केवल सोऽ-
 “व्यवश्लिष्टः ॥ ४६१ ॥ वदथा अपि संपन्नाशिक्षकालपरिचारिकाः । वसैव धर्तनोषुक्त, मम दौःशील्यकारिकाः ॥ ४६२ ॥ इतन्न
 “विचरिष्येणो, मण्डपो वसिका च सा । विचरुषौ कथा सख्या, शिष्टं च समाहितम् ॥ ४६३ ॥ चारित्रधर्मरुजायाश्चिष्युषौ शिवे
 “श्रियाः । अतः अमणवेषोऽपि, सिध्यादृष्टिद्वय ॥ ४६४ ॥ वदो उक्त्वावकाशैश्वर्यं सर्वैररासिभिः । आयुर्नामा च सश्रिष्टः, स राज्ञा
 “मम मार्गथा ॥ ४६५ ॥ यदुव—निरुपयाऽऽर्ष्युन्नस, मद्र ! स्थान मनोहरम् । सान्प्रथ चारुवासार्थ, योगयमीदृशकर्मणाम् ॥ ४६६ ॥
 “वेनोक्त—मावसि । निरुपिदमेवास्य निवासस्थानं, यदो सिद्धिः सान्प्रथ महामोहबधेऽसुख्य धरितेन विरश्चिवद्वयः कर्मपरिणामः
 “पुरस्कृतस्तेन पापोवयः प्रस्थापितोऽर्द्धमेकाश्चनिवासनगरे आकारिवी च वदसीध्रमोहोदयालन्त्याषोषो महत्पनबलधियुक्तो रष्ट्रस केनापि
 “स्कारणेन देवनीबलोपरि कर्मपरिणामः वदः सर्वस्वमपहृत्य कठोऽसावकिञ्चित्करः सवसाभ्यां तीव्रमोहोदयालन्त्याषोषाभ्यां सदानेन स
 “परिचारेष मया भगवत्या च वक्षिभेदेकाश्चनिवासनगरेऽसुना शिवसकथ्य, ” किमत्र निरुपणीय ?, आनाति चैव सर्वं स्वयमेव भगवती,
 केवलं मायि व्वां कुर्वती मामेवमुक्तापयसि, भवितव्यवयोक्तं—भद्रायुक्त ! सत्यमेवसिध, तथाहि—नियोगो यत्र हे जासस्तावदपवतया

“श्रीणि मानुषाणि क्वचु प्रदेवम्बासार्थावधपरीप्रामिषधियनामानौ द्वौ पुरुषौ सर्वोच्च परिधारिका वास्तान्ति स्वत एव कृष्णनीलकण्ठयोगाधि
 “पाना केत्या इति गोत्रेण प्रसिद्धास्त्रिषो नार्यः इव तु धावधमधवानधी पुनः सस्याप्य प्रवारयामो मण्डपारीनि य भूयः सपारयामः,
 “एव च कुर्वतां भस्मिन्वत्केशोर्नासाकं प्रभाह इति,” इतः प्रसिभात कन्मधिषो इवन सर्वेषामसि महाभोहारिभूज्यां, कवत्सस्तसमर्षित
 इत्यनेन प्रारब्ध क्रियया—उतो मे निकटस्थेषु, वेपु आवेषु सुन्दरि । । पूर्वोक्तिषु सर्वेषु, यज्जात वसिष्ठामय ॥ ४४१ ॥ तामातोहयतो
 गुधी, इक्षस्तन्मानपूजनाम् । कास्तनधिचक्रकोका , समुत्पन्ना भनोटयाः ॥४४२॥ यदुत—“अहो ममातुलं देवस्ययाष्ट्रो मम गौरवम् ।
 “अहो अगति पाण्डित्यमन्वासायारवं मम ॥ ४४३ ॥ अहो शुभाभानोऽर्धं, यथाऽसिक्वन्तव्यसिन्धोः । कावयोत्सि मादयो, न भूवो न
 “ससिन्धवसि ॥ ४४४ ॥ सर्वा सिधाः कलाः सर्वाः, सर्वे पाणिधयाः परम् । अहो विमुच्य मुदन्तं, मय्येव ननु ससिन्धवाः ॥ ४४५ ॥
 “नेत्रैः पूर्वपर्याये, सुस्तो भोगकान्तिवः । धनुना स्वीदसा स्तरिहो माह क्युः पुमान् ॥ ४४६ ॥ महसुन्दं महचैत्रो, महती भीम
 “इत्यः । महती च मम प्रजा, सर्वं हि महतां महत् ॥ ४४७ ॥ एकसिपयिकस्त्रीष्व, साहद्वारस्य मे वरा । सम देनानुपगयेन, सैक-
 “यत्रो विभूमिवाः ॥ ४४८ ॥ ववा—यत्रासौ वय निवमामिप्यावर्द्धनवयवा । ज्ञानसवरण्यस्यापि, विज्ञासो विपदे भुवः ॥ ४४९ ॥
 “गान्धा वशीकृत्यभारु, सन्निनीमूठचेवनः । ज्ञानभापि न ज्ञानामि, साक्षागार्धमज्जसा ॥ ४५० ॥ पठामि पाठयान्यभ्य, व्याचक्षे कान-
 “ससहसिम् । माचार्यं न च बुभ्येऽर्धं, वदामीमूठमानसः ॥ ४५१ ॥ केवलं मे परिभ्रष्ट, सार्धं पूर्वैश्चतुष्टयम् । पाप्मातं हन्व वसकाते,
 “श्लेषजानं च सिस्त्रयम् ॥ ४५२ ॥ अत्रान्तरे प्रवनेन, विचहृद्यो समातये । प्रसाक्षित्वा मयी सूर्यं, रियुमिः सा प्रमदता ॥ ४५३ ॥
 “एषो विभूमिवास्तुवैर्निबधीर्येण सुन्दरि । । धामि गौरवसंज्ञासि, मातुषाधि विसेपवः ॥ ४५४ ॥ कर्म—ईदसाः सिन्धवर्गो मे, इव

"पात्रावयस्यथा । अहं पूज्यो कते मां हि, बन्धन्ते देवपालवाः ॥ ४५५ ॥ समाधिमावयः सर्वा, विद्यन्ते भावभूतयः । इत्युत्सेकपरी
 "भूत्या, प्रार्थयामि च मादिनीः ॥ ४५६ ॥ गुम्भम् । तथा—आस्थाशिवेषु कल्पेषु, रसेषु परमा रसिः । आदिर्भूताऽतिबीत्याम्ने, प्रार्थनाऽ-
 "नागतेषु च ॥ ४५७ ॥ शय्यासनादिसंपाद्ये, वस्त्राहारादिरिगोचरे । सुप्ते शारीरिके बोधः, प्राप्ते कौत्स्य च भाविनि ॥ ४५८ ॥ आठ मे
 "निययस्यामि, धवानी बस्यवर्तिनः । शिवाद्योपशिष्टारं च, जातोऽहं क्षिबिऊस्यथा ॥ ४५९ ॥ गौरवनिवयेनापि, धरो मे इतचेवसः ।
 "आर्वास्योऽपि सधमो, शुष्टसङ्कल्पकारक ॥ ४६० ॥ स च यौद्रामिसन्धिर्मे, न आर्षो धावकस्यथा । आर्वास्यसमीपस्था, केवल सोऽ-
 "व्यवसिधतः ॥ ४६१ ॥ तवद्या भमि सधजासिक्ककाल्यरिभारिकाः । तस्यैव वर्धनोपुष्प, मम दौःशीत्यकारिकाः ॥ ४६२ ॥ इत्यह
 "शिवशिवेषो, मण्डयो वेनिका च सा । शिवधुवी कृता सत्या, विष्टरं च समासिधम् ॥ ४६३ ॥ चारिधधर्मराज्यापाधिचधुवी शिवो
 "श्रिवाः । आठः भमणयोयोऽपि, सिध्यादृष्टिरु वथा ॥ ४६४ ॥ तयो कल्प्यावकाशैरेव सर्वैर्यसिभिः । आयुर्नामा च सशिष्टः, स रात्या
 "मम भार्यथा ॥ ४६५ ॥ यदुव—सिरूपथाऽऽर्प्युन्नस, भद्र ! स्यात्तं मनोहरम् । सान्धव चारवासार्यं, योनयमीदृशकर्मणाम् ॥ ४६६ ॥
 "वेनोक्त—मगमसि । निरुधियमेवास्य निराससात्तं, धरो सिद्धिः सान्धव महामोहपलेऽपुष्य चरितेन शिरशिखरवद्वयः कर्मपरिणामः
 "पुरस्कृत्वतेन पापोदयः मस्यापिचोऽहमेकाशनिवासनगरे आकारिचौ च तवस्वीध्रमोहोद्वयात्तन्वाबोधी महत्तमबस्यधिकठी कष्टत्र केनाचि
 "त्कारयेन वेदनीयस्योपरि कर्मपरिणामः तवः सर्वसधपङ्कल कृषोऽसभकिक्षित्करः एतस्याभ्यां तीध्रमोहोद्वयात्तन्वाबोधाभ्यां सद्दानेन स
 "परिवारेण मया भगावत्या च धसिभैवैकाशनिवासनगरेऽपुना निवस्यन्म्यं", किमत्र निरूपणीयं ?, जानासि चेद् सर्वं स्वयमेव भगावती,
 केवलं मसि द्यां कुर्वती मामेवमुक्तापपसि, मनिवध्वतयोक्त—मद्रानुक्त ! सत्यमेवसिद्, धवाहि—नियोगो चत्र ते जावस्यत्रावद्वयवथा

मथा । शाने सदावैशुभेय, वरदाभ्य शेषकैटपि ॥ ४६७ ॥ केवलं—त्रिभागमानप्रथयापि, शारदाभ्यसेह सिद्धसि । ततोऽप्रतिवृत्तित्वे तत्र,
 यत्प्रमाणे भर । शीकवा ॥ ४६८ ॥ तेनोक्त भावतवेव, आनीते केऽत्र मादकाः ? । किं च—सपूर्णां कायतां सिद्धः, साकमी गमनोच्चि
 याम् ॥ ४६९ ॥ सवर्तैः प्रवर्तनीयैः, सर्वैरेव वदानते । अत्यन्तविशिषो मार्गे, कठोऽत्र सुतकम्पतः ॥ ४७० ॥ सोऽप्य मे मा च शीतं मे, मा
 सन्तत्ये परीणतः । एव मुक्तासिकाक्षीकत्साम्भार्गवराऽभवम् ॥ ४७१ ॥ सवस्तदन्ते रक्षितो विधानेन समूहया चेतनया प्रवर्तै दा
 रीरयोरेकत्रयभात्मान जीर्वायां प्राचीनगुहिकायामासाद्य धामपरं नीवोऽत्र त्रैकाक्षनिवासनगरे स्थासितो वनस्पतिपाटके तेन पूर्वो
 शिवेन प्रासादापवरकन्यानेन, स्त्रियः कियन्वमसि काळ भद्रयज्ञपरयत्पुहिकम्, ततोऽन्यथा नीवोऽत्र क्षेत्रपाटकेषु वदन्त्यनगरेषु च,
 कदाचिद्दानीतः पञ्चासपशुसंज्ञाने—ततो सिद्धवमावत्तामीवोऽत्र सिधुभाकरे । कृशाभ वदससाद्वृषखत्र गमागमाः ॥ ४७२ ॥ कथादि
 —पञ्चासपशुसंज्ञानेनरिषो व्यन्वरासिषु । अकामनिर्वृतं प्राप्य, गतोऽत्रं द्रुममावतः ॥ ४७३ ॥ तथा—विशिष्टपरिप्यामेन, कश्चि
 त्कस्योपपासिषु । शौचमार्गेषु संपन्नो, सिधुभाकारथाकः ॥ ४७४ ॥ किं वदुना ?—गृह्णिसमसेवेन, सन्त्यप्यसनसंजुभा । वरकृष्टवस्तवः
 सानाश्रयो कस्या मयोक्षिवाः ॥ ४७५ ॥ तथा—शुद्धो मानवायासमवाशोऽत्रं सुकोचते । कर्माकर्मान्तरादीपभूमिष्ये ननु स्त्रिय ॥ ४७६ ॥
 तत्र—भक्त्यभूमिभावोऽत्रमेक इे श्रीषि वा मुदा । श्रियः पत्न्योपमानुषैः, कस्यपाद्यजालिषः ॥ ४७७ ॥ धावद्रूपवृत्तमानभ, सत्का
 म्यायोगमोक्षिषः । मुक्ताहारचिह्नारत्न, विष्णुकाशपदभुषण ॥ ४७८ ॥ वदन्ते भार्यया मुच्ये, गतोऽत्रं विधुभाकरे । आसाद्य गुहिकां चार्थी,
 पूर्वोक्तविदित्य तथा ॥ ४७९ ॥ भूमिवायाः प्रभातोऽत्रसन्तरादीपवासिषु । असक्यवर्षोत्फो (वकेषु), गाम्भ्र सिधुभाकरे ॥ ४८० ॥ तथा
 —कर्माभूमिषु जातेन, वरदानान्तमया कृषम् । जलम्बकनक्षेत्रक्षिपवन सिपमक्षयम् ॥ ४८१ ॥ पञ्चाशिवपनाद्य वा, रज्याशुद्धपनासि

वा । कर्मसुद्वेन भावेन, धर्मसुक्खाऽप्यथापि वा ॥ ४८२ ॥ प्राप्तं वशापि वन्द्रे !, ससुरं विदुषाऽप्यम् । किं तु किञ्चिद्विधावासे, आशो
 ह्यन्तरयाटके ॥ ४८३ ॥ त्रिभिर्विधेषु कर्म ॥ वशा—कृत्वा बालवयो घोरे, सुरोघो वैरवत्परः । वपोगौरवमुच्छोऽर्म्, गणो मधनवासिषु
 ॥ ४८४ ॥ वशा—शापसम्पन्नमाशय, वदनुष्ठानमावतः । अयोस्त्रिभारिषु नीयोऽह्, बहुषो निजसार्थया ॥ ४८५ ॥ वशा—प्रात्य भा-
 गवती दीर्घां, वपोनिष्ठसर्वेकः । युक्तः क्रियाकलापेन, धानाभ्यासपरायणः ॥ ४८६ ॥ केवलं—सर्वज्ञमापिद किञ्चित्परं धान्यमथाश्वरम् ।
 धमरुधानो भूवरात्सन्प्रायर्षेनर्षिर्विदुः ॥ ४८७ ॥ गवोऽह् भूरिणो भद्रे !, सर्वप्रवेयकेष्वपि । आगवो मान्नाभास, भूयो भूयोऽन्तराऽन्तर
 ॥ ४८८ ॥ भुम्भम् । अस्य च प्रमथसौव, भद्रे ! आनीद्वि कारणम् । वसिष्ठान्नाभ्यार्थाकाठे, शैथिल्यं बन्नाथा कृतम् ॥ ४८९ ॥ इतरथा
 —सर्वैव निर्मलीकृत्य, विचष्टुर्वि निरुत्सव । सिुवर्गं सिवरो रान्ये, गवः स्यां निर्वृतावहम् ॥ ४९० ॥ वसिष्ठमजिह्वक आव, भूयो प्रम
 थकस्यणम् । निजाया दुष्टेषुद्यायाः, फलं नान्यस्य कस्तसिह्व ॥ ४९१ ॥ अगृहीतसङ्केतयोक्तं—न केवलमिव वात !, समस्य अभिवेदि
 वम् । स्वयेह वत वत्सर्वं, सिव वेष्टाविदुन्मिठम् ॥ ४९२ ॥ वशादि—मथवर्धिव्ययास्ताव !, सर्वथा स्व निरुपमि । अस्य सुस्थिरराजस्य,
 सथाप्रायां स्थिरास्यः ॥ ४९३ ॥ सामविष्यच्छो दीर्घां, वदेयमतिशयणा । भीषणा भूयमाप्याऽपि, वीज्राऽनर्थपरंपरा ॥ ४९४ ॥ भुम्भम् !
 संसारिणीवेनोक्तं—वाह आरुन्धिव सुधु !, सप्रसि स्व द्वि बर्षसे । नाभाऽगृहीतसङ्केता, मावतस्तु विषयणा ॥ ४९५ ॥ वशाकर्णय
 चार्धद्वि !, साम्प्रथ येन हेतुता । आशोऽह्मीदृशावस्यकस्त्यकारथाटकः ॥ ४९६ ॥ अगृहीतसङ्केतयोक्तं—निर्वेषयु भद्रेः, ससारिणी
 वेनोक्तं—यस्माद्देवैककादन्त्याशानीवोऽह् भद्रकवा । पुरी मधुमालन्यःपासिनी शैमनामिकाम् ॥ ४९७ ॥ इतन्न आनात्येव भवती यथा
 धनेकापयमाकाशये, भूरिदिवारस्तुन्वरे । महविशेषरूपेऽह्, बहुमर्तोऽसिह्वरते ॥ ४९८ ॥ वसन्धिवि चिन्नरुपापि, ससुराप्यन्तराऽन्तर ।

मथा । काने सवार्थपुत्रेषु, बल्लभं शेषकैरपि ॥ ४६७ ॥ केशव—विभागमात्रमथापि, अतव्यश्वेर शिष्ये । एतोऽस्तिवृत्तिरे एव,
यास्यामो भर । शीकवा ॥ ४६८ ॥ तेनोक्तं भागवतेश, कानीये केऽत्र मादसाः ? । किं च—सपूर्णा कार्यवां शिरः, सामयी गमनोच्चि
वाम् ॥ ४६९ ॥ एतस्यैः प्रवर्तीमूर्धैः, सर्वैरेव वयन्ते । अत्यन्तसिधिवी मर्गे, कुर्योऽत्र सुखकल्पदा ॥ ४७० ॥ मोष्य मे मा च शीव मे, मा
सन्त्वन्ते परीण्याः । एष सुखासिकाशीकस्यकमार्गश्चाऽभवात् ॥ ४७१ ॥ एतद्वदन्ते रक्षितो विधानेन समूहया एतनया प्रवर्धे शा-
रीरशरीरकृष्टभात्मान वीर्वाणां प्राचीनगुहिकप्रामासाद्य वामपटं मीवोऽत्र वशैकसुनिवासनगरे स्यापिथो बनस्पष्टिपाटके तेन पूर्वो
विदेव प्रासादापवरकन्यायेन, शिवः किन्त्वमसि काळं मद्यमपरापरागुहिकां, एतोऽन्यथा मीवोऽत्र शेषपाटकेषु एतन्मनगरेषु च,
कदाचिदानीतः पञ्चाशत्पशुसकलाने—एतो विष्टुहमावतामीतोऽर्द्धं विगुधाक्ये । कृत्वाभ्य एवद्वयत्प्राज्ञपद्यत्र गमागमाः ॥ ४७२ ॥ वयादि
—पञ्चाशत्पशुसकलानांरुसिषो अन्वययसिषु । अकामशिर्जयं प्राप्य, गतोऽत्र शुभमावतः ॥ ४७३ ॥ एथा—विशिष्टपरिष्कारेण, क्वपि
कस्योपपादितु । सौमर्गाथेषु एयमो, विगुधाकारथाकाः ॥ ४७४ ॥ किं वदुना?—गृहियर्मसमेतेन, सम्भारार्द्धनसमुक्ता । वक्तव्यवद्यतः
कालाश्रयो कस्या मनेशिवः ॥ ४७५ ॥ एथा—शुश्रो भावबाधासमवातोऽत्र सुशोभते । कर्माकर्मान्तरादीपभूमिषेयु मयु शिवः ॥ ४७६ ॥
एव—अकर्माभूमिबाधोऽत्रैके इ मेधिवि वा मुवा । शिवः पत्न्योपमान्युर्धैः, कस्यपादपकादिव ॥ ४७७ ॥ एथा—वार्द्रम्युवमानभ्य, सत्का
स्यामेगमोशिवः । सुकाश्यादिशिरात्म्य, विष्टुकाश्रयमन्युत् ॥ ४७८ ॥ एतन्ते मार्यथा मुक्ये, गतोऽत्र विगुधाक्ये । आसाद्य गुहिकां पार्थी,
पूर्वाकसिधिनया एथा ॥ ४७९ ॥ भूमिवायाः प्रकाशोऽत्रमन्तरादीपवासिषु । अर्द्धक्यवर्षाणुक्को (केषु), गतव्य विगुधाक्ये ॥ ४८० ॥ एथा
—कर्माभूमिषु कानेन, एवकानान्तमथा क्ववम् । अकल्पकनसैकसिपवन विपमक्षणात् ॥ ४८१ ॥ पञ्चाशतिवचनाद्य वा, रज्यागुद्रन्यन्यासि

ध्वजाद्यौ भास्कराकाराद्यादौऽथ सगुणागतः । नस्तिनी च गता वेत, सार्धं माया ममानया ॥ ५१८ ॥ तयो यावत्करिष्यन्ति, किल
 रान्येऽभिषेचनम् । सामन्त्याद्यावदुत्पन्नं, यत्करत्त ममातुलम् ॥ ५१९ ॥ तथा—आतानि क्षेत्ररक्षाणि, सुन्दरानि त्रयोवषा । निषयत्त
 समायाता, नव यथैः सुरक्षिताः ॥ ५२० ॥ तयोऽप्य चकवर्षीसि, मत्वा सर्वे नरपिपाः । गथाः किङ्करतां मेऽत्र, सुककविजये तथा
 ॥ ५२१ ॥ तयो निर्द्विद्य सिःक्षेय, पट्कण्ठं मूस्मिन्पञ्चमम् । श्वेत्पुर्या स्थितेनेव, प्रथापेन मयाऽर्जितम् ॥ ५२२ ॥ कथो द्वावथा ष
 यीणि, द्वात्रिंशत्किर्मदीमुजाम् । सहसैरभिषेको मे, किरीटाटोपरविजनाम् ॥ ५२३ ॥ तयो देवीसहस्राणां, चतुःपञ्चा सहासिकाम् । कु-
 ष्णीकाकानेत्राणां, सुञ्जानो मोगसहसिम् ॥ ५२४ ॥ कुर्वाणो जनधानम्, धयानाद्भक्तवर्षिणाम् । महामूर्षिविभर्त्सन, भूरिकालमह स्थितः
 ॥ ५२५ ॥ युगम् । किं षडुना ?—चतुर्मिरपिकाक्षीशिपूर्वकथाणि लीकया । धरामराज्यसन्मोग, कृत्वाऽर्द्धं चारजोचने । ॥ ५२६ ॥
 निर्गतः पद्भिमे काले, सपुर्यां राखलीकया । पट्कण्ठविजयस्सापि, सस्य वर्धनकान्धया ॥ ५२७ ॥ पुराकरासिसकीर्णा, तां पर्यन्थ वसु
 राम् । धरमत्र समायातः, सत्पुरे षडुनामके ॥ ५२८ ॥ तवद्भ—मन्त्रात्कृत्वा बळ शेष, राजवत्कर्मवेष्टितः । प्रामद्विषरस वेदमुधान
 नन्वनोपमम् ॥ ५२९ ॥ इत्यत्र—यानि गुणभारजावस्यायाममूर्धस्यथा प्रथमो मे वर्मवेष्टकः कन्दमुनिः तथा धयसः कुलधरो भार्या
 च मयदानमसुरी, धान्यप्यालेटिगानि भावितवत्तथा अस्मिन्नानि मयचक्रे वक्षिणानि सुन्दरासुन्दररूपेण, तथाः स कन्दमुनिः कश्चिद्वत्तद्भ
 शिकारभ्यर्कं समानीवोऽस्यैव सुककविजयस्त्वान्वर्मेवे हरिपुरे तत्र च भीमरथो राजा सस्य च सुभद्रा नाम महादेवी ययोभ्यासि
 समन्तभद्रो नाम वनधः तथाः प्रवेशितोऽसौ कन्दः सुभद्राकुसौ निर्गतः क्रमेण आता वारिका प्रविष्टिवं वसा नाम महाभद्रेष्टि ।
 इत्यत्र समन्तभद्रा संप्राप्य सुर्धोपमाधार्य सजावर्षेरात्मः संभास्य विवरी निष्कान्तः सपञ्चः संपूर्णद्वारवसाङ्गधरः स्थापितो गुरसिः सुरि

तथा श्वेतमुष्टी साऽस्य, हृत्प्रानांश मथ्यता ॥ ४९९ ॥ सुकण्डुविन्दयस्थानसिद्धं भद्र ! निगण्ठे । यत्र शिवा वप यूय, पुटी सा च
 मनोहरा ॥ ५०० ॥ तस्यां च श्वेतमुष्टी—अभूत्पृथिविगामिकर्षणस्येवर्षा निधिः । रात्रा युगांशरो नाम, भास्कराकारपादः ॥ ५०१ ॥
 तस्य वर्तनमात्रेण, प्रोत्सुक्युत्सुकापङ्क्या । आशीसिद्धा महार्थेणी, नञिनी नाम विभुता ॥ ५०२ ॥ अथाणुर्द्वारसङ्घे ।, भक्तिवन्धवया
 तथा । तस्याः प्रवेशिताः कुम्भाबर्हं पुण्योदयान्विताः ॥ ५०३ ॥ इत्यत्र—तस्यां रात्रौ सुशाय्यायां, सा युगा कर्मलक्षणा । चतुर्दश महता
 कम्पानवर्धनेन समुत्थिता ॥ ५०४ ॥ तथाः प्रहृष्टयाऽऽस्वभावात्स्ये युगावतरमुज्ज्वे । तथा कञ्जोपसन्भाप, मह्रास्यमा गत्रादय ॥ ५०५ ॥
 तेनाप्युक्त यथा देवि !, देवदानवपूजिताः । कुलपदीपस्ये पुत्रमन्वर्षा भविष्यति ॥ ५०६ ॥ ततः प्रोत्सुक्यनेया सा, भद्रुवाक्यमनोदरैः ।
 भविनत्या वदुष्वापीर्षं पारपठेऽन्वा ॥ ५०७ ॥ तथाः सपूर्णकालेन, सुन्दराकारपादकः । पुण्योदयपुत्रो यावद्योपापुष्टोऽप्रमथ्यया ॥ ५०८ ॥
 अथ गत्वा प्रियङ्गुर्षा, हर्षगद्गदया गिरा । प्रोत्सुक्यनेत्रयाऽऽस्त्वाने, धावापाद् निवेशिताः ॥ ५०९ ॥ तथाः पुलकयावर्द्धः, स इत्यथा पारि
 शीकिकम् । दान तस्यै यथाकाममाक्षिपेत्स महोत्सवम् ॥ ५१० ॥ अथ शिवासक्तिभूषणपन्थुरा, सरसनर्तनवादनमुन्मत्तः । मयविपुष्विव
 लोकमनोहरा, प्रवृत्ते मम अन्ममहोत्सवाः ॥ ५११ ॥ गानपानवदलादनवन्धो, मानवानमदनादरमन्वः । वातवाक्यवयावो पिससन्व
 क्वात्र गार्हमुक्षिवा ननु सन्धः ॥ ५१२ ॥ पदैकं धारिर्न मरे ।, तथाऽप्यदिनपञ्चकम् । गवमुद्रामलीकाभिष्टुहस्तसवसुन्दरम् ॥ ५१३ ॥
 तथाः प्रयत्नतः सर्वैकावात्म्यावाप्यवशिसिः । पश्चिकावागरो रम्यः, कृत्रो मे नाकशिभसः ॥ ५१४ ॥ तत्रो महाममोदत, छद्मिणे मास
 यात्रके । प्रसिद्धिच च मे नाम, यथाऽप्यमनुसुन्दरः ॥ ५१५ ॥ अथ सवर्षमानोऽह्, पायी पञ्चकलावितः । इत्मारमाप्रमापयो, यू
 क्षीवाः सक्रमा क्वाः ॥ ५१६ ॥ तवम्य यौवनस्योऽह्, यौवराज्येऽभिषेचिताः । वातेन महता मरे ।, विमर्देन मनोरमे ॥ ५१७ ॥

तदर्थं इत्यस्युपपादितशशानि विवर्त्तीयमभूत्कथायानि, ततो भवितव्यतया स कुर्वन्धरो मूर्खि भवेतु क्वक्वशात्ताभ्यासः प्रवेष्टितस्तस्याः कुर्यात्,
 दृष्टोऽनया क्षमो यथा सुन्दरकारधरः पुरयो बद्धनेन मे प्रविश्य शरीरे इत्यनेन निर्गत्य गतः केनश्चिन्नरेण सार्धं, ततः कश्चित्तोऽनया भर्षं
 स स्वप्नः, वेगोक्त—भविष्यसि दे पुत्रः केवकमश्चिरेण कञ्चन गुरु प्राप्य प्रशिक्षिष्यसि, तथाकथ्यं गुष्टा कमलिनी, ततस्त्वदीये मासि सञ्जा
 वोऽस्याः कुसुमकर्मकरणमतोरयः सपान्निवः भीर्त्तमराधेन सपूर्णकाले च स्वस्रो धारकः परिपुष्टो यत्ना कारितस्तज्जन्मानन्दः, इत्यत्र
 समुत्पन्नमिच्छेत्कालोक्तः समागतोऽसौ समन्तभद्राधार्यः स्वितोऽत्रैव चिन्तरमे कानने निर्वाहा धरन्त्यन्तार्थं महाभद्रा कथञ्चिन्न वि
 प्रातः सुललितया, सञ्जातः कर्षश्चिद्राजकारकजल्पः, भगवतोक्त—एष बहुरथोऽभ्यस्तकुशाकर्मो राजपुत्रो न स्वास्तसि भवने प्रदीप्यसि
 प्रब्रम्भा भविष्यसि सर्वकालमभारकः, तथाकथ्योर्गता निजोपाभये महाभद्रा, इत्यत्र तस्य नरेन्द्रवतयस्य पौण्डरीक इति प्रसिद्धितमभि
 धान विद्विषो मामकरणप्रमोदः, इत्यत्र सा सुललिता कुर्वन्कपरतया विचरन्ती प्राप्ता तत्र चिन्तरमे कानने दृष्टः सङ्गमप्यस्योऽनया स
 समन्तभद्रसूरिर्नृपसिमुष्टगुणसन्धोर्ह वर्णयमानः, तत्र च भगवता—यतोऽयं शुभेन कर्मपरिणामेन भवतुहृत्कीमूढया काळपरिणता अस्यां
 मनुजगती अलितकस्याद्भवविषगुण यथाय भविष्यसि, मध्यपुरयो द्वि सुमसिः सभिक्षितैर्गुणैर्गुण्यस एव कोऽत्र सन्नेहः ? , तथास्तवाकथ्यं
 द्रष्टाः सर्वे लोकाः, सुकलितया चिन्तित—कथं काळपरिणतिकर्मपरिणामयोर्भनक्त्व कथं चैव भाविगुणजातं ज्ञानासि ? , एतौ गत्वा म-
 सदिं प्रष्टाऽनया महाभद्रा, तथा चिन्तित—मत्तन्तन्मुग्धेयं सुकलिता, ततोऽयमेवास्याः प्रक्षिबोषनोपाय इति सचिन्त्य मुक्तिवः समर्पित
 महाभद्रया काळपरिणतिकर्मपरिणामयोर्भनक्त्व, तस्याद्यासि च सत्पागमगोचरामस्याः प्रीतिसिति चिन्त्यन्त्याऽभिष्टितमनया—भद्रे ! स
 एता लोकाभ्ये क्याचक्ष्णाणः सद्भागमस्त्वयाऽत्रकोद्विषः स द्वि भगवान् भूवमभन्वविष्यन्त्यावाप्तिःशेषानाविर्भावयत्येव नास्त्यत्र सन्नेहः

पदे, सासि च महाभद्रा सप्रभा शौचन परिणीता गन्धपुराधिपक्षिना पद्मावतीरविमभपुत्रेण विद्याकटरेण गवोऽसौ काञ्चननास प्रसि
 षोषिता समन्वमद्रसुरिषा महाभद्रा शृङ्गीषाऽनया भगवती शीघ्रा सञ्जायैकास्त्रास्त्रधारिणी गीतार्था स्थापिता गुरुभिः प्रवर्तिनीपद् वरः
 सा सुधाश्वीभिः परिहारिता विहरन्ती सप्रभा रत्नपुरे, वध च भगवसेनो राज्ञा वस्य च सुमङ्गला नाम महार्देवी, इत्यत्र सा भद्र
 नमङ्गरी स्निग्हा वरसुधात्सेन भक्तिवन्धवया वया कृत् वस्याः सुललितैरिति नाम प्राप्ताः क्रमेण शौचन संपन्ना गुरुपद्मेपिपी कङ्कितो भूरि
 काण्डः नेष्टो बरान्नयोऽप्यनया एवः कथमित्य वरिष्यत् इति सञ्जाता अनतीक्ष्णकयोश्चिन्सा एवो महाभद्रां सभागात्साकथ्य शृङ्गीषा वां
 सुकल्लिवा मिथुश्लिष्यं गवो वधुपामये वन्दनार्थं श्वीनरेन्द्रो वन्दित्वा सपरिक्रया भगवती दृषोऽनया परमपद्मकल्पपादपन्निकपद्मवतीञ्च
 गवो धर्मकामाः विद्वित्पावुवप्रवाहकस्या सन्नर्मेष्टना एवः सा सुकल्लिवा परिसुन्दमपुष्यमानासि भगवतीश्चपनभावापमत्तमधुमपवतया
 पूर्वपरिष्वयादुस्तप्तशेहरागा भगवतीश्चवत्कमक्यवकोकनाभिजकोचने कश्चिद्वन्द्य नैतुमपारयन्ती पितरं प्रत्याह—वाच ! मया भगवत्या
 स्त्राण्युगाढं पयुपासितव्यं वदन्नुजानातु मां वाचो देनाह्वमनदैव सार्धं सर्वत्र विचरामीसि, सदाकथ्यं प्रकृतिवा सुमङ्गला, वृषतिपाह—
 ऐसि ! धम्ममत्र वसितेन करोतु वत्या ससीद्वित् वयमेवासा विनोवतोपायो भविष्यसि, केवलं भगवतीपार्थस्ययाऽनया सामर्पाजुकया
 शूरस्वदैव सत्ता पर्यदिवस्यं न यासादपुण्ड्रपाऽनया प्रप्रववात्स्योऽपि विधेय , सुकल्लिवयोक्तं—वाच ! महत्प्रसादः, वधः सा सुकल्लि
 वा वया महत्प्रववा प्रवर्तिन्या एव वर्येव तानावेक्षेपु विचरितुं प्रवृथा, केवलं कर्माद्याम प्रवर्तते वस्याः पाठः न क्वासि सामाभ्याती
 क्रमः न पुष्यते च सा परिसुन्दमपि कण्डमानभगामार्धं, वन्द्यवा सभायावा भगवती महाभद्राऽत्र शङ्कपुरे श्लिवा नन्दक्य भेषिनो पप
 साञ्जानां, इत्यत्रात्र शङ्कपुरे मम मातुलः श्रीगर्भो नाम राजा वस्य च महाभद्रमातुल्यसा कमलिनी नाम महार्देवी सा च निरयत्या

श्रीगर्भरुद्राय नमः सजातस्ययोः प्रमोदः ततो गत्वा महानभ्येन समर्पितस्त्रान्त्र्यां भगवतो निजवनयः ततः कुरते स प्रतिबिम्बभागमापि
 गम पीण्डीकः, ततोऽत्रैव शिखरसे काननेऽत्रैव नमनोऽन्यने वीत्यमबने सहस्रसमुद्रवमप्यस्थिते भगवति समन्वभद्रसुरै बर्मे व्यापक्यणे
 स्थितार्था महाभद्रायां निकटवर्तिनि पीण्डीके समागतायां सुल्लिखार्थां वर्मेकयाऽऽशिमहद्वये भद्र्यकोके समुल्लसितो मणीयबहुकक-
 कडा, वज्रभूषणानुत्कर्षिता परिपत्र, ततः सुल्लिखया महाभद्रां प्रसुक्त—भगवति ! किमेतत् ? सा प्राह—नाह जाने, ततो भगवता
 तयोः सुल्लिखार्थोऽपीकयोः प्रसिद्धोपायेषुमुक्त—यथा महाभद्रे ! किं न जानीये त्व प्रसिद्धैव तावदियं मनुजगतिर्नगरी प्रक्यावोऽप्य
 महाविदेहरूपो हृदमार्गो यत्रानुना सर्वेऽपि वचमासहे, ततोऽप्य ससारिणीवो नाम वत्करो गृहीतः सखोऽत्रको गुणप्रयासिभिर्बुधपाशिकैः
 दक्षिणः कर्मपरिणाममहात्वाय, ततस्तेन पूजा काळपरिणीतिं स्वभावादीन्नाश्रयितोऽसौ वप्यतथा, ततः सोऽप्य ससारिणीवः कस्त्वेव ने
 दित्तस्यै राक्षसुरीर्भद्राकलकलेन हृदमार्गमभ्येन नगर्पां सिःसार्धं नीत्या न पापिपत्ररतामके वप्यस्थाने पुःक्षमारेण भारविष्यते, तद्वेप
 धस्मिभीयमाने कोकाहृत्तः भूयते, सुल्लिखयोक्त—भगवति ! ननु सङ्कपुरसिद्धं न मनुजगतिः शिखरस चैव कान्त न हृदमार्गः श्रीगर्भ
 भद्र राजा न कर्मपरिणामः एतिसित्येव भगवन्तो जल्पन्ति ? भगवानाह—वर्मणीतेऽगृहीतसङ्केता स्वमासि न जानीये परमार्थं,
 सुल्लिखया शिन्धितव—ही भगवन्परं नाम कृतं भगवता, ततः स्थिता त्रिसिखरवदना, महाभद्रया बुद्धो भगवद्भक्त्यार्थः, शिन्धितवम
 नया—कश्चिदेव कृत्तूरतिपापो नरकजाती भगवता जीवो निर्दिष्टः, ततः संज्ञाया महाभद्राया करुणा, क्षमिद्विवसनया—भगवत् !
 किमेव कर्मचिन्मोक्षयितुं पार्यते वत्करो न वेति, भगवानाह—आर्धे ! तव द्धर्मेनासासस्मीपागमनेन न सविष्यत्कस्य मोक्षः, महाभद्र
 योक्त—मदन्त ! गच्छान्पद्मसस्त्राभिमुख, भगवतोक्तं—गच्छ, ततः करुणापरिगतवद्भयाऽऽगता महाभद्रा मद्भ्यर्क, क्षमिद्वितोऽह—

वल्लसाद्येव मन्नाऽपीव समस्य विहाव विरपरिष्वः स मे भगवान्महाप्रभाबद्धेत्यादि परिर्वं सशाममाहात्म्य कथितं च सस्य तथा
 परितोषकार्णं, सुसन्निवचाऽभिहितं—भगवसि । समासि शिषेद्धि तेन भगवता सह परिष्वय, महाप्रद्राऽऽह—पाद, एवो र्भवाऽनया
 समन्वभद्रसूरिसमीपे सुकन्डिवा, वरसंताज्जावः सुकन्डिवायाः प्रभोह संपन्नाः कथितगुणेषु सप्रत्ययः, अभिहितमनया—भगवसि । पश्चि
 वाऽऽस्मिन्त्य कान्ठं भगवता येष्य न वृत्तितो मे महाभागः सदागमः अहो वे स्वापपरसा वदतः परं भगवति । वदनीयो मे हिन हिन
 मगन्नाह देनाह्रमपि भगवता सहस्री पठिहवा मन्नासि, महाभद्रयोक्त—एवं करिष्ये, वतः प्रारुष्या वाप्यां प्रसिहित भगवत्पुण्यासना
 सञ्चितो मासकल्पः, एवो भगवानाह—महाभद्रे । शीघ्रमहावकाऽसि स्वमपुना न शक्नोषि निहर्तुं अवशिष्ट स्वमथैव राह्मपुर वय तु
 विहृपमकावत् पुनरागमिष्यामः, गुप्स्यथस्त्रिजागरकर्मवेदास्माक मासकल्पकरणे कारण, अन्यथा हि न कल्पते साध्वीसमज्यासितं शश्व
 साधुनां कष्ट मासकल्पः, म्मानप्रतिजनारण्य सु पुष्टमाकम्बन, प्रसिधरपीवन्न भवता पौण्डरीकोऽय रात्रशरकः भविष्यत्येव वपमनो मे
 सिष्यः, एतच्छब्देति प्रसिष्यन्तं महाभद्रया विहृता भगवन्तः, प्राप्तः क्लेशेण पौण्डरीकः कुमारभाव प्रादुर्भूतोऽस्य यथानिदिष्टो
 गुणकलाप ज्ञातोऽयं श्लेषसिद्धयद्वाहयो महाभद्रया, समागता भूपो भगवन्तः समन्वभद्रसूरयः शीतस्त्रद्वय्यर्षे महाभद्रया पौण्डरीक,
 स च मासिभद्रवशा इन्द्रकन्धूर्तिर्वसनेन रश्मिस्तस्त्रद्वयनाकर्णनेन, सुरमुत्पपुस्रितया च महाभद्रां प्रत्याह—भग-
 वसि । किनामार्थं महाभागः ? , तथा विश्वित—सत्कह्वरयोऽय रात्रपुत्रो रश्मिस्तत्र भगवद्गुणैरिति सत्यते, वदन्त्यापि जनयान्येवद्वार
 वैव सर्वकामानधिपयां भक्तिमिसि सच्चिन्त्याभिहितमनया—भद्र । सदागमोऽयमभिधीयते, पौण्डरीकेणोक्त—भगवसि । यथाऽथावावयोः
 प्रसिध्यादि एवोऽऽपय्यैव सागवतः सकाणो एहान्त्यागमार्थं, महाभद्रयोक्त—गुक्तमितं, एवो शिषेवित्स्ववमिप्रायो महाभद्रया क्वमस्तिन्त्ये

पूजान्मयाव आनासि मयान् ? इत्येतत्सर्वं निवेशयितुमार्हसि मद्रः, अतुमुन्वरेणोक्त—असि धावद्गागोऽम्मान्त्यमैवेवकात् समुत्पन्नोऽय
 सुकृष्णविजये क्षेमपुर्वा युगान्धरनलिनीपुत्रवयाऽतुमुन्वयमिधानः, अत्रान्तरे मोत्साहित्वास्ते भविवध्यवया माशामोहादयः, कथं ?—स
 न्यावर्तनवृत्तो, यत्रवेपोऽतुमुन्वरः । यत्तत्त्वं दायवेधान्न, नून्य मोः सार्धसिद्धये ॥ ५३० ॥ इतरथा—कथञ्चित् समासाद्य, परिपोष्य
 निज कल्प । मन्त्रां प्राणवेधान्, ज्ञानाकारी मसिध्यसि ॥ ५३१ ॥ अन्त्य—अशुभेन कथां यासि, सात्प्रव भवत्समयम् । सद्रोधापै-
 र्वो भूयो, दुर्महोऽय मसिध्यसि ॥ ५३२ ॥ ततोऽजुला यथाशक्त्या, कृतेन वसवर्तिनम् । शिष्यवृत्तिमाहारात्म्य, काव नूनं सिराकुन्ताः
 ॥ ५३३ ॥ तवस्यवोसिधैर्भद्रे, अन्तामार्तिरुदुषैः । बाळकाकात्समारम्भ, पैर्य परिशेषिधः ॥ ५३४ ॥ अह तु वेयां मन्वत्यो, व्या
 न्प्यन्धीमूवथेतमः । सिस्वुवाशेषसद्रन्तुः, पुनक्तन्मयतां गतः ॥ ५३५ ॥ ततः समसौक्तैः पार्थः, संप्रयुक्त्य निज निजम् । धीर्य कृतो
 ऽह भूयोऽपि, पापात्तनपरयत्नः ॥ ५३६ ॥ क्व ?—कौमारे वर्तमानोऽहं, प्रवृत्तो मांसमद्यये । मद्यपाने रसो धूर्ते, अन्तुसङ्घातपीडने
 ॥ ५३७ ॥ यौवने वर्तमानेन, पादार्थार्थव्यवथा । कोके प्रमथणाऽत्यर्थ, प्रसङ्ग विहिता मया ॥ ५३८ ॥ तथा—स्वियेन चक्रवर्तिर्ये,
 मद्धारमपसिमहाः । पापार्थोऽन्वयोपाम्न निरयेषेण सेविताः ॥ ५३९ ॥ सर्वत्र मूर्च्छितवो गृहो, विमूर्तो विपयेषु च । पदावन्त्वमह
 काळ, शिवोऽत्यन्वसुखी किल ॥ ५४० ॥ एष च वर्तमानेन, मया ते भावशश्रवः । सिस्वत्य पूर्ववृत्तान्त, धन्तुपुद्गलाऽप्यधासिताः ॥ ५४१ ॥
 तवसौक्यप्रसरेमं मस्तिनयरीकृता शिष्यवृत्तिः शिवयामभिभूव आरिभ्रमंत्यज्जगत् धारिव (दूरे) निकृजन्मन्वन्तरे शिरोद्विव धत्कान्त्यासिकं
 सुवयमन्वयसन्तःपुरं शिर्सांविषोऽहं मसुमावाप्त प्रकाशिव कर्मपरिणामरात्म्य प्रवलीभूवः पापोदयः शक्तिधनुःदासतया महामोहसैन्य सं
 श्लाषितानि निजनायपीनि प्रवृत्ता बोहु महापूर्य प्रमथवानधी विष्ठीर्णभूव षट्किसिध प्रत्यपीकृतास्त्रिधिवेषेपमण्डपः समासिता पृष्णा-

यथा भद्र ! मगावस्यं सद्गमस्य सत्य प्रसिपद्यसेति, एव। समानीषोऽर्धमर्धं वदन्त्या मगावसर्नीय, एद्योऽर्धमय वप्यवस्करुकारपादकः स
 मद्यपरिपथा, ममासि भगावन्मभ्रकोऽवरोऽनाक्येयमुत्तरसतिनिरवथा समागता मूकता एवथा यवना प्रतिपन्नः धारकवथा भगायान् मा
 भीरन्तिन समाधासिषोऽर्ध मगावथा वृटीभूता भगावद्भवेम किञ्चित् राजगुरुथाः एवो विमरपीभूवोऽर्ध गृहस्यथा क्यतिकरं कथितव्य मये
 वमात्यवृथान्तरो विद्यारेण, अथ च मद्रे ! मगावथा समन्वसद्रसुरैर्महाभद्रायाः पौण्डरीकस्य भवत्यास्य सन्वधी पुथान्धः प्रर्थावाऽर्ध
 एव ससंक्षिप्तमर्धं मथा सिधेसिधः येन ते मदीयकथिते सुनिर्णीतमथाय कथयतीसि सद्य सभप्रत्ययो भवति, वज्रावसेऽपुना सभप्रत्ययः !,
 सा माह—वाहमात्यगोचरः संभाषा, केवलं मन्दि त्वमद्रुमुन्वतनामा चक्रवर्ती एव। किमित्यत्र वस्कराकारपादको द्रव्यस !, अथ मेऽपुना
 सन्वेदः, ए माह—भद्रे ! पुत्रयोः प्रसिषोपनार्धं मवेद वदितरि वस्करस्य विरथिव एवोऽर्धमन्वयद्र चोपसुरिरय मवथां गुरवो मगावथा
 ससाविधीषो नामाथ वस्करः कककलेनेत्य वन्तु नीयते एम इत्यावसावः, एवो गवायो मम सभ्युस मद्राभद्रायां वर्येनानुभावात्संजाते
 प्रथोये मथा थितिवर—मथप्येया मद्राविसाका मद्राभद्रा कामात्येवेवं भगावदसिष्ट मदीयमन्वयद्र चोर्धं एवो लक्षयसि भाववो मम व
 स्करथां वथाव्यवृष्टिसङ्केताऽप्यासि सा मुकञ्जिवा न आनीते गन्धमप्यकम इयसिक्तरस, वल्लभकवर्तिकरुथगतिणं मापुपकभ्य मवेदक्याः
 सदागामवचने विमसयो न आनीते क्षिथिरय सदागमो पवमकवर्त्यप्येन वस्करोऽभिहित इति भावनया, किं च—असावसि पौण्डरी
 कोऽनेनेव इत्येय प्रसिषोषिवो मसिप्यसि, मक्यपुरयो वसो सुमसिभ्य वरंते सिद्धाससि मासकीतवृथान्धमवप्योचरकासमक्य सर्वस्य परि
 स्फुटमैर्धमं मसिप्यवन्नम प्रथोय इत्येवं सिथिन्म विरथिवसिधमन्वयद्रात्सत्यसूयकं वैक्षिपकरकल्पस्या मथा वदितरि सर्वमेवसिप्य रूप
 सिधि, मुकञ्जिवयोच—कीदृशा पुनवदन्त्येद्र चोर्धं पद्मवथा सिधिव कर्म वा एवेदकी विदन्वना कथ माऽप्रमगतं परगाव च निःशब्

णाम् । आञ्जोक्ष्य काननं स्थिय, सस्मिन्नस्मिन्नश्च ॥ ५४३ ॥ राजपुत्राण्य मे यावद्विनीताभ्यास्तुकारिणः । इदन्तो देव वेवेसि, धर्षयन्निव
 दन्निभियम् ॥ ५४७ ॥ सावरेषा महामागा, सुसाध्वीपरिवारिणा । आगाच्छन्ती महामद्रे, महामद्रा विकोकिया ॥ ५४८ ॥ चतुर्भिः
 कलापकम् । अथ निःशेषरूपेभ्यो व्याधुसा कीर्तिदेव मे । अस्यां निपसिवा दृष्टिः, सजावाऽस्यन्त्वभिन्नता ॥ ५४९ ॥ एषापि मां प्रप
 रयन्ती, सपसा स्नेहवधुषु । निःसृष्ट्वापि महामागा, पूर्वाभ्यासेन सुन्वसि । ॥ ५५० ॥ अथ प्राप्ता समाभ्यार्षे, चिन्त्यन्ती गुरोर्वचः ।
 अथ नरकगामीसि, करुणाऽऽगावचेवता ॥ ५५१ ॥ ततः कन्वमुनिकाके गुणधारणेन सता मया निघरामेवद्रोहरस्याभ्यासावया बहुमान
 सागुशीलितवया चितयस्य प्रसिपश्रवया इदयस्य साधितवया गौरवसागुष्टितवया वत्सकभाबस्य प्रादुर्भूतभेदसि मे विमर्शः धदुव—
 द्वेषा गुन्भर्गवशी या दृष्टमात्रापि मे इदयमेवमाहावयसि तयने कीर्तकयति क्षरीरं निर्वापयसि अयवकुण्ड इव मां क्षिपयीति, ततः क्वो
 मया भगवत्याः शिरभ्रणामः इषोऽज्ञया धर्मं कामाशीर्वायः, अमिस्त्रिष ष—मो मो महाराज—मोक्षसम्प्रापके प्राप्ते, मातुष्ये वे नरो
 यम । । उन्मार्गंगमनाभैवं, गन्तुमन्यत्र युज्यते ॥ ५५२ ॥ निवकर्मपरार्थेन, सस्कृदाकारधारिणः । अथ्यस्य मीयमानस्य, कृत्वा भाववि
 दन्वनाम् ॥ ५५३ ॥ किं राज्य सुविवासाः के, के भोगाः का विभूतयः । किं वा क्षारथ्य ? महाराज, चिन्त्येदेवं क्षयेवसा ॥ ५५४ ॥
 युगम् । किं ष—मर्षेणावया समुत्पन्नमिमर्श्याः सजातमस्या भगवत्या महामद्राया आसिक्सारण्य रसुवस्तेन कन्वमुनिकाञ्जवारभ्य
 समखो ह्वान्तः प्रादुर्भूव सद्गुसारेण सुभाभ्यवसायावधिज्ञान दृष्टं देन मदीयमपि चिचरण, ततोऽभिहितमनया—किं न कारसि रा-
 जेन्द्र, यद्यथा गुणधारण । भवन्प्रासलीकाभिर्बलितस्त्व ममाप्रवः ॥ ५५५ ॥ क्षान्त्याथन्तःपुरं प्राप्य, सुहसम्भारपुरिवः । स्थितो
 यन्प्रावयसे त्व, धर्तिक वे विस्सुव किड ? ॥ ५५६ ॥ किं न निर्मलसूरीणा, पञ्चनानि स्मरन्ति वे । भवप्रपञ्चो यैस्तुभ्यमनन्तोऽपि

वेदिका संस्तुत विषयांसमिष्टं परिषोषिषा महामोहेन निजाऽविधागात्रबधिः सर्वथा पुनतदीमूषा समखा साममी, तवः प्रगुणोऽर्माषां
 पवांलोषः—असिद्धिं विषयामिन्नापेण—भो भो सर्वे मर्षिपाशाः, सचिन्तयत मह्यः । एटरादाः पुप यूय, किं वा सः परिकल्प्यते ?
 ॥ ५४२ ॥ मन्वादेरेष निर्माषं, वादस वीक्ष्य पूर्वकम् । मन्वापरो न सुको बः, सान्प्रव कुरुमय भोः ! ॥ ५४३ ॥ तथा यतप्यम
 पुना, भूयं सिद्धव्यकं द्वि वा । यथा संपद्यते राज्यमाकाक सुप्रसिद्धिदम् ॥ ५४४ ॥ तवः प्रतिमात वक्ष्यं मधिबधन, अभिद्धिमर्तैः
 —किं पुनरत्र किपव इति ?, मधिपोकं—इवमिह न कुरुतेति, सवस्रदुपरेसेन मोत्सादितोऽद् प्राद्विष्य स्वयमेव वैः शेषसिधव कर्म
 परिणामसत्क र्माणादिरचितं प्रमूढमकुञ्जकनामकं इत्यन्वाव, प्राद्वित्वा प वैरेव प्रापिवन्वीरवयाऽद् कमपरिणामपयस्य, सवसेनानिष्ट
 —यथा विद्वन्वानापुरासर्त पापिपञ्चरे नीत्येव गुःक्षमारेण भारयव, वदाकर्म्य इथास्ते दुपत्सनाः, तवो चिन्तिसोऽद् कममवमक्षना
 पर्विणो राजसेर्गसिद्धव्यकैः खचितकामसैस्त्वप्यमपीपुण्दकैर्दिनादिवः प्रपञ्चरागकञ्चोडपरंपरानामिकया सजमानया कषधीरसुण्डमाजया
 विद्वन्निवतो इदरे पूर्वमानया कुम्भिकस्यसन्वतिरूपया स्रयावमाज्या भियमाणेनोपरि पापादिरकनामकेन यरत्पिटकसण्डन पद्योऽङ्कुशजना
 मकञ्चोत्सस्वरुपाजकेन भाटोषिणो महत्सवावायाभिधाने रासभे वेष्टितः कवान्वसभिभैर्दुष्टासायादिभि समन्वाद्रामगुरुवैर्निन्यमानो
 विवेकिञ्चोकेन समुद्रसवा कयायासिधानिद्वन्मकञ्चकेन भूयमाणेन शन्दादिसन्मोगनामकेन विरसधिपमद्विद्विमप्यनिना विचून्ममाप्यन
 बहिरङ्गलोकसमुद्रयविकासस्वेष दुर्दान्तवनादृष्टासेन सिःसारिणोऽद्भवेवं वप्यभूमेरभिमुत्त सैर्महामोहादिभिर्मद्याविरैरुपहृमार्गो निज
 रेश्वर्यनशीलाप्यासेनेति, सवसैरानीणोऽद्भस्यु प्रवेश सुवो युप्याभिर्मर्षीपपककञ्चकलः गवा मम सन्मुत्त सथा महामत्रा, इवभाह सदा
 —सिःशेष पृष्ठवत्सकत्सा, क्षसैन्म राजसीज्या । सामामभेवसुपाल, राजवज्जभवेष्टिवः ॥ ५४५ ॥ रकाशोक्तवले यावपुर्षीय परवार

णात् । आलोच्य कानन रिन्धं, सखितलारिदशया ॥ ५४६ ॥ रात्र्यनुनाम्न मे पावद्विनीवाद्भाद्रुकारिणः । वृन्तो देव देवसि, दर्शयन्नि
 वनाभियम् ॥ ५४७ ॥ वावरेया महाभागा, सुसाध्वीपरिवारिवा । आगच्छन्ती महामन्त्रे, महाभद्रा विजोकिवा ॥ ५४८ ॥ चतुर्भिः
 कलापकम् । अथ निःशेषरूपेभ्यो, व्यावृणा कीर्तिवेष मे । अस्यां निपस्विवा दृष्टिः, सञ्जाताऽत्यन्तनिम्बला ॥ ५४९ ॥ एयापि मां प्रप-
 दयन्ती, सपन्ना खेदवन्तुरा । निःसृष्टापि महाभागा, पूर्वाभ्यासेन सुन्दरि । ॥ ५५० ॥ अथ प्राप्ता समाभ्यर्पे, चिन्तयन्ती गुरोर्वेषाः ।
 अयं नरकनामीसि, कश्चाऽऽतावचेवता ॥ ५५१ ॥ तवः कन्वमुनिकाले गुणधारणेन सदा मया भितरामेवग्रीवरस्याभ्यकलवया बहुमान
 स्वातुशील्लितवया विनयस्य प्रतिपन्नवया इत्यस्य मावितवया गौरवत्यानुष्ठितवया वत्सलभावस्य प्रादुर्भूतधैवसि मे विमर्षः परुव—
 कैया पुनर्भगवती वा द्रष्टुमात्रापि मे इत्यमेवमाहावयसि नयने क्षीवच्छयसि क्षरीरे निर्वापयसि अयुवकुण्ड इव मां क्षिपतीसि, तवः क्वो
 मया भगावत्याः शिरःप्रणामः वचोऽनया धर्मजभाषीर्वाहः, अमिश्रित च—भो भो महाराज—मोक्षसम्भाषके प्राप्ते, मानुष्ये ते नरो
 वस । । वन्मार्गमनानाभैव, गन्तुमन्वन्न गुरयते ॥ ५५२ ॥ निजकर्मापर्यवेन, वत्कृपाकारधारिणः । इत्यस्य नीयमानस्य, कृत्वा माधवि
 इत्यनाम् ॥ ५५३ ॥ किं यन्मं स्युर्विजासाः के, के भोगाः का विभूतयः । किं वा स्यारत्यं ? महाराज, चिन्तयेव सखेवता ॥ ५५४ ॥
 पुमम् । किं च—मार्दानासदा ससुत्पन्नविमर्षायाः संजातमस्ता भगावत्या महाभद्राया शान्तिस्वरण स्सुवस्तेन कन्वमुनिकालादारभ्य
 समस्तो ह्यजान्तः प्रादुर्भूतं वदन्तुसारेण शुभाभ्यवसायावधिक्षानं दृष्ट वेन मयीयमपि चिन्तण, धवोऽभिहितमनया—किं न स्यारसि रा-
 जेन्द्र, यत्तदा गुणधारणः । भवन्तुदामलीकाभिर्ललितस्त्व ममाप्रवः ॥ ५५५ ॥ क्षान्त्याण्यन्तःपुरं प्राप्य, सुस्वसन्मारपूरिवः । सिखो
 यन्मूढपरये स्व, धटिक से चिस्सुव किञ्च ? ॥ ५५६ ॥ किं न निर्मलसूरीणां, वञ्चनानि स्यारन्ति से । भवप्रपञ्चो वैस्तुभ्यमनन्तोऽपि

निवेष्टितः ॥ ५५७ ॥ यत्प्रसादात्प्रजापति, तथा प्रीत्येवकारितु । सुखानि दाप्यं तेऽप्री, देवस्य हि सदागमः ॥ ५५८ ॥ वस्तुष्वस्त मद्र-
 राज, तूर्णं मा शुच्य साम्प्रकम् । कां हि ते समायत्ता, योवार्थं कठपापय ॥ ५५९ ॥ भद्रान्तरे च विधाय, प्रत्याह मम सन्मुखम् ।
 पुलः प्रवृत्तः सद्रोषः, सन्धन्वर्त्तनसमुद्रः ॥ ५६० ॥ स ज्ञान्वरपरिर्वाण, इत्यस्तेन श्रुतात्मना । न साक्षीसि धर्माप्यर्थभागान्शु समसा
 पयि ॥ ५६१ ॥ ततो मगावतीवज्ज्वलं, सूर्याशुनिकेरेरितम् । सूर्यकान्तवसम प्रीति, वीरवीर्यं वरासनम् ॥ १६२ ॥ वरवत्स्य प्रकाशेन,
 वरसः प्रकथ गावम् । कप्रसायोवन रन्ध्रं, विजहृत्वी च सैन्ययोः ॥ ५६३ ॥ ततो यथेन निर्भिद्य, रितुषा विषयकम् । समगावो च
 मे पार्थ, वी सद्रोषमहृत्सो ॥ ५६४ ॥ ततः प्रवृत्तो मे विमर्शः यदुह—किमेवा मगावती अत्यर्वादि, वद्यज्ञोद्वापोद्भागोपगवपय कुर्वता
 मे समुत्पन्न जालिकारणं, स्पृष्टा शुण्णवारणावका, कवस्यदनुसारण धर्ममानशुभाप्यवसायका मे समगावः सद्रोषवयसो विनिश्चित्यात्मप्र-
 तिपक्षमवधिः, यद्भवेन दद्या मयाऽसङ्क्षेपा वीपसमुद्राः । विजोकिरोऽसङ्क्षेप एव भवप्रपञ्चः प्रातुर्भूत सिद्धार्थार्थकाञ्चान्यथा पूर्ययन्व
 सदासिद्धयैः समस्त श्रुत भावकित्तियः परिसुन्द इव निर्मकसूरिनिवेष्टितः समखोऽप्यात्मससारविद्यारः वयात् न पुनरसङ्क्षेपवथा दृष्टः सा-
 क्षादेश निराः परिभ्रमणपृथान्त्वः, वयः पूर्वोक्तिन कारणेन विरच्येत्येव वसकरूपवथा यद्विरपि विहन्व्यमानभात्मान समगावोऽद्रसिह सम
 मद्रामत्रया, वद्यात्प्रवर्तीव एव ते मदीयव्यसिकृत, ततो भद्रे । सुखसिद्धे भद्रतमज्जरीयमिति प्रसार्पितत्वेइवन्मुना अत्यन्तमुगर्धेयमदृष्टपरयाया
 यराकीर्ति सञ्चलककणवितरेकेष सर्वज्ञानमगोचरवस्तुमानेन क्विष्टकमविक्रयवो भवत्प्रसादापस्थित्याः प्रसिधौष इति भगावतोऽस्य सदागमस्त
 पारपसादाविक्रमं भवेदमवधारितमिति सदागमे बहुमानश्रुत्यादयवा सद्योपेणाप्यनन्वतया पथमासकपनीयो भगावन्सादात्मन्यापेव प्रद्वजये
 केव निवेष्टितोऽयमगुष्टिवसङ्केते इत्युक्त्यथा मया कृतवृत्तपर्याये भवत्यै स्वयमसि सद्योगापनेन समखोऽप्यात्मभवप्रपपपपञ्च, वदीट्टय भद्र !

सवन्तराङ्गं चौर्यं यन्मयाऽयुना विद्विषं ईदृशी च तत्र विदम्बता एवं पाह् स्वभाव परासं च हृजान्त्वञ्चत आनामीसि, ^१ एतन्नाकर्ण्यं वि
 श्रिता सुसञ्चिता भाविता हृदये, पीण्णटीकेष्वापि गृहीतो मत्तान्माचार्यः, ततोऽभिहितमनेन—आर्यं । किं पुनर्युना वे चिकन्वृत्तौ घटंवे ?
 अशुसुन्दरपोष—आकर्ण्य—यावत्संवेगमापन्ना, प्रारब्धो निजचेष्टितम् । निवेद्यपिदुसित्थ भोः, पुरतो भवतामहम् ॥ ५६५ ॥ तावन्ना
 रित्रयमर्तोऽसौ, स्वसैन्यपरिहारिणः । प्रस्ताव इति विज्ञाय, चञ्चितो मम सन्मुखम् ॥ ५६६ ॥ तेन जगत्कथा—भान्निवृत्त स्वपीथेण,
 पुरं सारिक्कमानसम् । भयान्मसुभ्रवतां मीनो, विवेकवरपर्यंतः ॥ ५६७ ॥ शिखरं ज्ञापसक्तत्वं, कृतमुर्धैक्यायं वरम् । धृष्टासिच च मूयो
 ऽपि, पुरं जैन प्रसिद्धितम् ॥ ५६८ ॥ स च चिचत्समाधानो, मण्डपोऽपि समारिणः । सा च निःसहृतावेभिः, पुनः सन्ना विनिर्मिता
 ॥ ५६९ ॥ तथोक्तसप्रभाञ्जाक, वीजवीर्यं वरसनम् । क्व वेन स्वसैन्यं च, सर्वथा परिगोषितम् ॥ ५७० ॥ तदभ्यागन्धवस्तस्य, परि
 पूर्णवयाऽभ्यनि । सर्वमाणेन तक्षम, महामोहसदावकम् ॥ ५७१ ॥ इष्ट प्रत्याघातः सर्व, घब्रु नुदं मयाऽद्रुलम् । ततः परिसरे रम्ये, चि
 चहृत्तरीकयोः ॥ ५७२ ॥ ततः सद्रोषमुक्तेन, सन्मगधर्शनसमुजा । मयाऽन्वष्टन्मिगो ज्ञात, स राजा जयमाज्जनम् ॥ ५७३ ॥ तयो
 विषटिवाक्षेपरपथः स्वकीकथा । जगामजयउत्सनीकः, धशुदाभ्यं निपीक्य च ॥ ५७४ ॥ गृहीत्वाऽन्वःपुरं सर्व, सामकीन चिरन्वन्तम् ।
 यथा चारित्रयमर्तोऽसौ, मत्समीपमुपागतः ॥ ५७५ ॥ युसाम् । वे च निर्नेष्टसर्वकाः, किञ्चिच्छेद्यस्यजीविता । शीनाः क्षीणा इह कीना,
 महामोहावयः सिखाः ॥ ५७६ ॥ चिचहृत्ताविह मद्र !, बर्तते मम सान्प्रवम् । यच्छत्रयः प्रकीनास्ते, मद्भ्रातृ वरवान्यथाः ॥ ५७७ ॥ युगसाम् ।
 धन्यव—अपथ चिजगान्धन्य, किञ्च सर्वकर्मभाषितम् । अयुना पोषणीयोऽसौ, चानुवर्गो मयाऽऽन्तरः ॥ ५७८ ॥ एव च वरवा तेनानु
 सुन्वरराजेनोपसहृत तद्विकृतं वस्कररूप भाषिर्भाषिच स्वामाविक चकषविस्वरूप क्वसत्वेवतथा निहृत्ता वस्करविकम्बनासामपी समायाता

निवेदितः ॥ ५५७ ॥ यथासाक्षात्प्राप्ति, तथा प्रीयेयकामियु । सुकानि धरण देडसौ, केवलं हि सवागमः ॥ ५५८ ॥ वसुधैव कुटुम्बकम् ।
 एव ।, पूर्वं मा शुभ साभ्यक्तम् । अहं हि ते समाधाता, बोधार्थं करुणापर ॥ ५५९ ॥ अत्रान्तरे च विद्याय, प्रत्याह मम सन्मुखम् ।
 पुनः प्रष्टव्यः सद्बोधः, सन्वन्दनसमुत्तः ॥ ५६० ॥ अथात्परिर्षणं, क्वत्सेन शुपालना । म हाक्रोधि ममाभ्यर्थमागन्तु वमसा
 पथि ॥ ५६१ ॥ एतौ भगवतीवाक्यं, सूर्याग्निक्वरेतिवम् । सूर्यकन्वसम हीम, वीरवीर्यं वपासनम् ॥ १६२ ॥ एतस्यैव प्रकाशेन,
 एतसः प्रकवं गत्वम् । कर्मसाधोचनं रम्य, विचवृत्तौ च सौमयोः ॥ ५६३ ॥ एतौ वनेन मिर्षिष, रिपुया विवन्धकम् । सभागावी च
 मे पार्थ, तौ सद्बोधनहृत्समी ॥ ५६४ ॥ एतः प्रष्टवो मे सिमर्षः यदुत्त—किमया भगवती अत्यदीदि, एतयोद्वापोहमर्षिष्वावप्य कुर्वता
 मे ससुत्पन्न आसिकार्यं, स्वथा गुणधारणावत्सा, एतच्छब्दसारेण वर्धमानशुभाप्यवसायस्य म समागतः सद्बोधययस्यो विनिर्दिष्टात्सम
 शिष्यमनवधिः, एतन्नेन एता मयाऽऽशुभोवा शीपसमुद्राः विजोकिरोऽऽशुभेय एव भवप्रपञ्चः प्रादुर्भूत सिद्धार्थकालाभ्यस्य पूरपर्यन्त
 सहासिधैः समस्तं सुख आकलितः परित्युष्ट इव निर्मकसुरिसिद्धिभिः । समस्तोऽप्यासासंसारविधवारः एवाप्य पुनरसद्बोधयथा एतः सा-
 धावेव निचः परिश्रममहृत्वात्तः, एतः पूर्वोक्तं कारणेन निरवध्यात् एतत्करुणयथा वक्षिष्ये विद्वन्ममानमात्सनात सभागतोऽऽभिह सम
 महाभद्रथा, एवात्यदीय एव ते मदीयव्यष्टिकट, एतौ भद्रे ! सुकलिते भवन्तम एटीयमिधि प्रसर्पितेहोहवन्तुना अत्यन्तसुगंधेयमष्टपरस्माधां
 एवाकीरि एवात्करुणातिरेकेण सर्वज्ञासगोचरवद्बुमानेन विष्टकर्मधिकयतो भवत्यसाष्टपञ्चिन्त्याः प्रसिद्धोष इति भगवतोऽस्य सवागमस्य
 पापमसाक्षात्प्राप्तं मनेरमवधारितमिधि सवागमे बहुमानशुलावयवा संक्षेपेणाप्यतस्तवया पष्मासकयतीयो भगवन्माहात्म्यावेव प्रह्वरत्रये
 वैव निवेदितोऽभ्यगुहीतसद्बोधे इत्युक्तया मया अहंकरुणयायै भवत्यै सवमधि एवैवापनेन समस्तोऽप्यात्मसर्वभयमप्यपञ्चः, यदीदृश भद्रे !

एवम् प्रविशन्निवः ॥ ५९३ ॥ एवम्याकर्मं ते मुग्धे !, मदि नो प्राप्तिव मनः । काकपुत्र एषो मन्ये, इत्य एवमनिर्मितम् ॥ ५९४ ॥
 गुणम् । तथा—मनर्थसाधार्थेव, वी, मरुतोऽपरिमही । मया निवेशितो सुरा, सर्वदोषसमाप्तौ ॥ ५९५ ॥ एतदेव न बुद्ध्याऽसि,
 निवः स्व विस्मितेषुषा । तेनाशुदीयसङ्केचा, मया प्रोक्ता पुनः पुनः ॥ ५९६ ॥ गुणम् । किं न—गोके जडे तथा मन्ये, एतस्ते गान्धि
 सेऽपि न । यः प्रोक्ता स्वर्तनादीनामिन्द्रियाणां सुवाक्यः ॥ ५९७ ॥ शिपाकाः सोऽपि चेष्व, मन्वसा नावधारितः । सर्वेषिका एषो
 मन्ये, काठमूलाऽसि सुन्दरि । ॥ ५९८ ॥ गुणम् । तथा—वचनमपीषियो बुध, एव वैषम्यं बधः । या वैसता बुधस्योर्बोधोपमन्नि
 वेष्टितम् ॥ ५९९ ॥ एव कोशिविज्ञानमिन्द्रियाणां निषर्धे । एवाक्यव्य को नाम, संसारस विरम्यते १ ॥ ६०० ॥ गुणम् । ए
 न्यत्र—मरिचक्युपसं चये, मया मुग्धे ! निवेशितम् । शिचशुचिचितं साक्षात्स्वरूपवत्त्वम् ॥ ६०१ ॥ एसाप्याकर्म्यं बुधान्तं, एदि न
 प्रविशुष्यसे । एव बोधे शिवावधे, आस्तुपायसवोऽप्यरः ॥ ६०२ ॥ तथा—एवाक्यव्य तादृशं, इव कानकसेसरम् । एव तादृशसाम-
 योष्य, सौमन्तं नारणात्तम् ॥ ६०३ ॥ विमलं मण्डीनस, विमलस ए चेट्टितम् । साग हरिनरेन्द्रस, संशिनस कवविस्वाम् ॥ ६०४ ॥
 शिवेकमकककक, समाकर्म्यं न तादृशम् । मुनीनां भूरिस्व ए, सुखा शैलान्यकारणम् ॥ ६०५ ॥ एवापि मदि ते शिवं, गान्धिके । न
 शिरिचितम् । इत्य कोकटुकप्रथा, एतस्त्वं नात्र संसयाः ॥ ६०६ ॥ चतुर्मिःककापकम् । एवोऽशुदीयसङ्केतेषुष्यमना सुहृदुः । पाट
 प्राप्तेन वा मुग्धे !, न रोष गन्तुमर्हसि ॥ ६०७ ॥ तथा—किं न स्वरसि वदुकिं, एतस्त्वं मदनसचरी । सवी सवी ममानीवा, तथा
 पुष्योष्यामिभिः ॥ ६०८ ॥ एसुखं तादृशः कोहस्ते शिकासा मनोहरः । एवमर्थं ते न बुधान्ताः, सर्वं किं विसृतं एव । ॥ ६०९ ॥
 कम्पसासु समासाथ, एवुका विमलासने । सम कुम्भरेषोर्बोधेव एव बुष्यसे ॥ ६१० ॥ एसास्वमिर्तकावर्तः, केवलाकोकमास्तरः ।

सविभाह्वसत्सामन्ताः सिद्धेदिकस्येभ्यो विजोऽभिप्रायः प्राप्तकाकचया च मस्तिभातोऽभीषां, एतः पुरन्दराय निजमुगतय समर्पितान्मनुमुन्दरेण
 राजवन्निहामि अयं भवतां राजेति ज्ञापिता राजसभाम् ॥ सन्निवय मस्तिपसभेभ्यः सिद्धेतिव मागद्व्यभिषेकपूजादिक नि शेषकरणीयं निर्गतः
 सपौरान्तराःपुत्र श्रीपार्सदाभाः कृताऽनेन सर्वेषामुचिता वसिपतिः पुनर्माञ्जिवा परिहृत् प्रपृचो ध्यात्सन्तः, एतवः क्षीणेन वारधेयं, एतुाऽप्य
 सुव्यवसायम् । शुभाया सुलक्षिताऽस्यार्थं, जाता चित्ते अस्मत्कृता मे । ५७९ ॥ संजाता पीडणीकोऽपि, सतोषो विभिर्भेषकाः । इहा कथा-
 एतं सपत्न्याऽमुन्तरयेदितिम् ॥ ५८० ॥ अत्र विज्ञापनापूर्वममुन्तरयमुज्जा । कस्माद्विधे एता सूरौ, प्रमथ्य दानुमुचये ॥ ५८१ ॥
 सोऽस्तिसुभारराधेभ्यः, क्वचनगतचेतनाः । तां द्याद्युषी भूयोऽपि, प्रत्युदाच ससदासम् ॥ ५८२ ॥ क्वम् १—अत्र सुलक्षिते । शेषकथायापि
 न-सन्तसे । संजातो वयंसं मुन्ने १, सेनैवं चकितेसप्या ॥ ५८३ ॥ शोभायमावपिथा सस्मीपद्मशार्धकोविदा ५ संजाता सान्प्रव कि मु,
 वेसिच स्रो वस्वनिर्षम् १ ॥ ५८४ ॥ एतद्विषयार्थं अथा क्षेत्र, गाढनिर्देवकारकः । अत्रप्रपञ्चो विन्धोः, स्वरुपीयः परिकीर्तितः ॥ ५८५ ॥
 एतसेन पुरोनेत्यं, किं ते मायापि आचये १ । प्रानन्दपुराजविद्यारे, शिर्वेदो भवचारके ॥ ५८६ ॥ किं च—यत्ते पुरोपमायेभ्य, क्वचनैव
 विवभक्तम् । सपाऽऽसंभ्यवहार्येणु, श्रीवेणु मस्तिपादितम् ॥ ५८७ ॥ एतत्किं नो कश्चितं मुचये १, किं वा नो आश्रित इति १ । भवताया वेव विवर्धया,
 संघारे क्वचये रसिम् ॥ ५८८ ॥ शुष्मम् । मन्केन्द्रिपादितेभ्येणु, पत्र शिर्वेणु श्लिष्ठता । अतुभूर्त्वं अथा शुःभं, एतु च एव कीर्तितम् ॥ ५८९ ॥
 न क्वचकस्य मादार्थं, किं सन्नाऽप्यापि मातसे १ । एवं सितकुम्भ मुचये १, देनायापि विवभक्तसे ॥ ५९० ॥ शुष्मम् । मोक्षसाधनयो-
 न्येऽपि, क्वचये शानुचक्रेऽस्तुते ५ विद्याकोषादुरे वीःत्र, मासोऽर्त्तं दुःखयासिकाम् ॥ ५९१ ॥ एता किं दित्यादिका जन्ते १, सपत्न्याया
 इति एतथा १ । किं वा क्वचानिक्तमात्रं, मादका मस्तिचिदितम् ॥ ५९२ ॥ शुष्मम् । सथा ज्ञापयुपायस्येवकथायापदावपः । कोभमैपुचयेऽप्यन्तो,

धर्हं प्रविष्टमिहः ॥ ५९३ ॥ यत्प्याकर्ष्यं ते मुग्धे !, धर्हि नो द्राविव मनः । काकवृष्टं यतो मन्ये, ह्यथ यद्वज्रनिर्मितम् ॥ ५९४ ॥
 गुम्भम् । तथा—अनर्थसार्धदेवू रौ, महामोहपरिमही । मया निवेदितौ सुखा, सर्वशोचसमाप्रयी ॥ ५९५ ॥ यद्यदेव न बुद्धाऽसि,
 सिवा स्व निमित्तशेषा । वेनाष्टदीवसङ्केवा, मया प्रोच्य पुनः पुनः ॥ ५९६ ॥ गुम्भम् । किं य—बाधे बन्धे तथा मन्ये, अपमो बालि-
 शेऽपि च । यः प्रोचः स्वर्धनादीनामिन्द्रियाणां सुधारणः ॥ ५९७ ॥ विपाकाः सोऽपि वेद्यत्र, भवत्या नावधारितः । अर्धेष्टिका यतो
 मन्ये, काष्ठभूषाऽसि सुम्भरि' ॥ ५९८ ॥ गुम्भम् । यथा—यत्तन्मनीषिणो ह्यथ, यद्य वैश्वस्यं बन्धः । या देशमा मुच्यस्योर्धेयशोचनमपि
 वेष्टितम् ॥ ५९९ ॥ यद्य कोविद्विज्ञानमिन्द्रियाणां निबर्धये । यथाकल्प्य को नाम, ससारात्र सिरस्यते री ॥ ६०० ॥ गुम्भम् । अ-
 न्यथ—अस्मिन्भूष्यं यत्ते, मया मुग्धे ! निवेदितम् । निचद्विष्टितं साक्षात्स्वरूपबद्धयम् ॥ ६०१ ॥ यस्याप्याकर्ष्यं पृथान्तं, धर्हि न
 प्रसिद्ध्यसे । यद्य बोधे विधातव्ये, नास्त्युपाययतोऽपरः ॥ ६०२ ॥ यथा—यथाकल्प्य यादृशं, ह्यथ कानकसेकरम् । यद्य यादृशमा-
 बोध्य, सौख्यं नाराणात्नम् ॥ ६०३ ॥ विषयं मच्छीतस्य, विषयस्य च वेष्टितम् । सागा हरिनरेन्द्रस्य, संचिन्त्य कृतविक्रमम् ॥ ६०४ ॥
 निवेक्यकन्दकस्य, सनाकल्प्यं च यादृशम् । मुनीनां भूरिह्य च, सुखा दीपान्यकारणम् ॥ ६०५ ॥ यथापि धर्हि ते चिन्ध, बालिके ! स
 विरचितम् । ह्यथ कर्कटुकभावा, यत्स्वं नात्र संसयः ॥ ६०६ ॥ चतुर्भिः कक्षापकम् । यतोऽष्टदीवसङ्केतेषु ध्यमाना मुहुर्मुहुः । साट
 वाऽन्येन वा मुग्धे !, न रोषं गन्तुमर्हसि ॥ ६०७ ॥ तथा—किं म कारसि यद्वाकिं !, यत्स्वं भद्रनगच्छरी । सती सती ममानीया, यथा
 पुण्योदयानिभिः ॥ ६०८ ॥ यत्सुखं यादृशः शोदस्ते विधासा मनोहराः । यत्राख्यं ते च पृथान्ताः, सर्वं किं विस्सुवं यद्य ! ॥ ६०९ ॥
 कन्वसायुं समासाथ, प्रबुद्धा शिवसासने । समं कुम्भरेणोर्धेयशया यत्र पुष्यसे ॥ ६१० ॥ यथाकन्वभिर्नानाचार्याः, केवकाढोकमास्करा ।

शक्तिमहत्त्वमसाधन्याः शिवेशिवसोऽथो शिवोऽभिप्रायः प्राप्तकाकवधा च प्रतिभातोऽभीर्षा, यथाः पुरन्दराय निजमुवाय समर्षिवात्म्यमुमुन्दरेण
 राज्यभिन्नानि बह्व भवतां यथेशि क्षापिवा रत्नसमूहाः श्विनय प्रतिपन्नसोऽथः शिवेशिंय भगवत्प्रतिषेकपूजार्थिकं नि शेषकरणीं निशः
 सपीपत्वापुत्र श्मिर्मांयथाः कृशाऽनेन सर्वेषामुपिवा वसिष्ठः पुनर्मीक्षिवा परित्त प्रपुत्रो ध्यासन्तः, सतः सुपोन वात्थ, 'दृशाऽप्य
 दुष्टप्रथमम् । सुभा सुकक्षिवाऽस्तनं, आवा शिवे चमकथा मे ५७९ ॥ संजातः पीण्टरीकोऽसि, सतोयो शिक्तिसेवपाः । दृशा कथा-
 एष क्षाभादशुसुन्नरभेक्षितम् ॥ ५८० ॥ अथ शिवभापनापूर्वमशुसुन्नरत्नमुत्वा । वत्साशिवे दृशा सूर्ये, प्रथम्य दानुमुपते ॥ ५८१ ॥
 शोऽशुसुन्नरत्नभेभ्रः, कक्षपागवनेवता । दं दानुपुत्री भूयोऽसि, अत्युवाच ससन्नमम् ॥ ५८२ ॥ क्त्वम् ॥—अत्र सुकक्षिदे । शेषकाथापाशि
 त भानसे । शंजातो वरसे सुभये, सेनेन चकिरोक्षणा ॥ ५८३ ॥ शोकापयानवशिवा सवमीचन्द्राशार्थकोक्षिरा ५ संजाता सन्नप्रव कि मु,
 शंसिच नो वत्सविवर्षम् ॥ ५८४ ॥ क्त्वप्रोषार्थ क्षया सेवं, पाठनिर्वेक्षकारकः । अत्रप्रपञ्चो शिन्वोपः, स्वकीयः परिकीर्तवः ॥ ५८५ ॥
 वरनेन श्रुतेनेष, किं से मायाशि च्वावते ॥ अन्नम्यदुःखनिश्चारे, शिवेशो भवत्कारके ॥ ५८६ ॥ किं च—यते पुरोपमानेव, कर्त्तव्य
 शिवमन्त्रम् । सपाऽशंभ्ववदरेषु, धीवेषु प्रतिपादितम् ॥ ५८७ ॥ शक्तिंशो कक्षिदं सुभये, किं वा मो भाशितं दृशि ॥ भवता येव शिवंया,
 संसारे क्त्वये रक्षिम् ॥ ५८८ ॥ सुभाम् ५ श्केनिश्याशिवेषु, पव शिवेषु शिवता । अनुपूव कथा सुभं, क्त्वुटं च तव कीर्तितम् ॥ ५८९ ॥
 त क्त्ववकासा मावाशो, किं स्वपाऽपाशि सानसे ॥ एवं शिवसुभय सुभये, सेनापाशि दिक्कवसे ॥ ५९० ॥ सुभाम् । मोशुजावतवो-
 न्येऽसि, क्त्वये क्षाशुभकेऽशुके ॥ शिवाकोषाशुते शंभु, मासोऽर्धं शुःक्षमाक्षिकाम् ॥ ५९१ ॥ अत्र किं शिवशिवित्वा जाके, सन्नन्वाया
 दृशि लया ॥ किं वा क्त्वशक्तिश्रमार्थं, मवता मरिशिवित्वाम् ॥ ५९२ ॥ सुभाम् ५ शवा क्षावत्प्रापत्करोवकावापरावपः ५ कोभमोमुवरोवन्तो,

परहं प्रविष्टमिवाः ॥ ५९३ ॥ प्रप्याकल्पं दे शुभे !, यत्र नो ब्रह्मिव मनः । काकदं शरी मन्त्रे, इत्य शब्दप्रतिर्मितम् ॥ ५९४ ॥
 गुणम् । यथा—अनर्घवादीर्षु शौ, महामोहपरिप्रदी । मया सिद्धेवितौ मुखा, सर्वोपसमाभयो ॥ ५९५ ॥ यद्येव न बुद्ध्याऽसि,
 शिवा त्वं विस्त्रिषेष्वा । तेनागृहीतवहेवा, मया प्रोक्ता पुनः पुनः ॥ ५९६ ॥ गुणम् । किं च—शक्तिं लब्धे यथा मन्त्रे, अपने शक्तिं
 श्रेयसि च । यः प्रोक्ताः स्वर्गनाथीनामिन्द्रियाणां सुवाक्याः ॥ ५९७ ॥ विपाकः सोऽपि वेद्य, मन्त्रया नाशपरिवाः । अर्थिका शरी
 मन्त्रे, काष्ठमूलाऽसि सुन्दरि । ॥ ५९८ ॥ गुणम् । यथा—यत्प्रमनीषिणो वृष, यत्र वैषम्येण बन्धः । या देवता शुभसोर्षोच्यमवि
 योष्टितम् ॥ ५९९ ॥ यत्र कोविद्विज्ञानमिन्द्रियाणां सिद्धये । यथाकल्प्य को नाम, संसारान्न विरचयते १ ॥ ६०० ॥ गुणम् । अ
 न्यत्र—अस्मिन्पुण्यं यत्, मया शुभे ! सिद्धेवितम् । शिवशुचिचितं साक्षात्प्रत्यक्षप्रथम् ॥ ६०१ ॥ यथाकल्पं बुधान्तं, यत्रि न
 प्रशिषुष्यसे । यत्र बोधे शिवावधे, आस्तुपायकातोऽपरः ॥ ६०२ ॥ यथा—यथाकल्प्य वाक्य, वृत्त कानकसेकरम् । यत्र वाक्यमा-
 योष्य, सौमन्वं वारवाहन्म् ॥ ६०३ ॥ शिवसु मन्त्रेनस, शिवसु च वेष्टितम् । सात्त हरिनेत्रस्य, संश्रित्य कृत्तिस्यम् ॥ ६०४ ॥
 शिवेकमकककका, समाकल्पं च वाक्यम् । मुनीनां मूरित्यं च, मुखा शैरान्यकारणम् ॥ ६०५ ॥ यथापि यत्रि दे शिव, वास्तिके । न
 शिरचितम् । इत्य किकककमाया, यवस्यं नात्र संशयः ॥ ६०६ ॥ अमुर्षिःककापकम् । यतोऽगृहीतसङ्घेतेषुष्यमाना शुभुर्भुः । साह
 काऽप्येव वा शुभे !, न रोषं मन्त्रुमर्हसि ॥ ६०७ ॥ यथा—किं न अरसि शब्दाके !, यत्वं भवन्मन्त्ररी । सती शरी भमानीवा, यथा
 पुष्योदवासिनिः ॥ ६०८ ॥ यत्सुखं वाक्यः श्वेदस्ते विक्रमासा मनोहराः । यत्रायं दे च बुधान्ताः, सर्वं किं विसृष्ट यव ! ॥ ६०९ ॥
 कन्दरायु समासाय, प्रबुद्धा जिनसावने । समं कुर्वरेणोर्षोच्यवा यम पुष्यसे ॥ ६१० ॥ यथाकल्पमिर्नजाधर्मः, केवलाकोकमास्कर ।

भवप्रपञ्च मेऽन्त्य, समक्षं ते स्रुष्टाद्यैः ॥ ६११ ॥ किं न गुरुत्त्वया सोऽप्य, किं वा नैवावधारितः । यनेव कीलमानेऽपि, तत्र शू-
 न्येव सिद्धसि ? ॥ ६१२ ॥ विन्यासेनामुना बाले !, एव बोधवित्तिसया । मया संसारविक्षाए, स एव प्रसिधासिधः ॥ ६१३ ॥ यथा
 मे पक्षिकस्येव, सर्वेऽमी वासकोपमाः । एकस्त्वस्व मूर्धांसः, सपसा विविधा मन्थाः ॥ ६१४ ॥ तत्र ससारित्रीबोऽर्धमेकरूपोऽपि माधवः ।
 संसारे नाटककारे, नानाकारैर्निनाटिवः ॥ ६१५ ॥ घनेनमपि जेष्णुत्वा, निर्देवस्ते न जायते । ससारचारकाचकाचवः किं करवाभद्रे ?
 ॥ ६१६ ॥ किं च—नागराण्यन्तरङ्गाणि, यानि वे देषु सृष्टिवाः । एवानलधन्महादेभ्यस्वासां या दृश कन्धकाः ॥ ६१७ ॥ प्रत्यक व-
 द्मुपा विव्या, विवाहः च च घाटशः । वजाद्यै मावरो धाम, क्लृप्तस्वयं निवेष्टिवाः ॥ ६१८ ॥ वद्विद सर्वमाकर्ष्य, न गुरवा यति बालिके ! ।
 इत्थ पापाभभूषावास्तसे किं निवेद्यवाम् ? ॥ ६१९ ॥ प्रिमिर्दिशेषकम् । एवा—किं न स्यसि वन्मुग्ये !, वन्मपि शोद्वत्सय । प्रवन्था
 प्रसिपलाऽपि, निर्मलाचार्वसभिधी ॥ ६२० ॥ कृत्वा वपस्वतः स्वर्गं, प्रमाऽसि सुखमात्मिकाम् । भवचक्रे पुनर्भान्त्वा, पुनरत्र समानावा
 ॥ ६२१ ॥ किं च—संवेगार्थं ब्रह्मकाश, सान्यभर्सेनवृषणीम् । आसावनां घषा कृत्वा, जितानीनां सुदुःखितवः ॥ ६२२ ॥ इत्यार्थवृद्-
 क्कवर्त, पलाऽऽमतिवो मने । एवाइत्य पुनः काठं, किं त्वथा वम बीक्षितम् ? ॥ ६२३ ॥ गुणम् । घषा—चतुर्दसापि विक्राय, पूर्वापि यद्वदं
 गव । भूयोऽप्यनन्वकाचार्यो, मद्गोचरद्वेषवः ॥ ६२४ ॥ घट्ट्याकर्ष्य संभावा, किं न श्विते चमत्कृतिः ? । वाचकेऽप्यापि येनेत्य,
 सिःसंवेगेव कल्पसे ॥ ६२५ ॥ गुणम् । भवेद्वि सूस्मबोधेन, पूर्वं वन्मामकं बन्धः । विचारय निज श्विते, समानार्थं पुनः पुनः ॥ ६२६ ॥
 मा सुष्ट सारं शुच्यस, मा विकल्पस बालिके ! । धेन संपघाते सर्वः, सक्को मे परिममः ॥ ६२७ ॥ एव च यद्वदति वजानुसुन्दरराजे स
 मागवभूर्ध्वोऽसौ विपसिधः पीण्डीका, किमेवसिनि संसारा ससंभमा परिपत्, समानुकीभूषः श्रीगार्धराजः, हा पुत्र किमिदं किमिदमिति

धवन्ती वरस्त्रिया कमस्त्रिनी सभाश्रासिरोऽसौ बाभुधानेन, वधः मोत्कुञ्जोचनः । स शिवरं प्रत्याह—सादानेनागुन्धरराक्षेन शैक्तिं एस्क-
 ररूप धारयथाऽस्यन्सविरहमिभारमभ्रमृणमास्म्यात् एवमगमनार्त्तूर्धमासीत्, वधो ममागुन्धमानस्य संघातकारा विकल्पः । यथाऽन्तया प्रभा
 विशालया महामरुपा मगबला सार्धं विश्वार्थं एवावार्थं मोत्से, पाषाणाऽगुनेमा मुकलिवामनुश्लिष्यमाप्ताकार्पयथो मे संघातः कश्चिद्
 नाक्येयः प्रमोहः वद्वधेन संपभेय वैतन्वनिःसहवा वधः प्रादुर्भूत् मे आशिसारण भूत्पूर्वोऽहमस्य कुञ्जरो नाम बयस्त्रकः शुवो मया
 वहा निर्मजसूरिणा निदेषमानोऽस्य भवप्रपञ्चः वधः स एवायमानेनेत्यमास्म्यात् इति श्रुटिथो मेऽगुना सन्धेह इति, बिरक च मे भवपा-
 रकाश्चिद वरोऽगुजानीत् यूप येनाहमनेनेह सह शीघ्रां युद्धमीसि, वधाकर्ष्यं प्रकशिया कमस्त्रिनी, श्रीगर्भरात्रेनोक्त—शेषि ! मा रोषीः,
 यतः—सप्रसूषिव एवाय, पौण्डरीको मरोचमः । जातरथे भानुकोऽहस्य, शुद्धयर्मप्रसाधकः ॥ ६२८ ॥ वभ्रास्य धारणं मुक्तमावयोः
 किं तु मुच्यते । भानुप्रजननेषास्य, निर्मित्यशेहसूचकम् ॥ ६२९ ॥ वथाहि—शाकशेत्कुरते धर्मनेष भोगमुक्तोचिवः । वधः किं पुच्यते
 स्यागुमावयोर्भवत्कारके ? ॥ ६३० ॥ वधः कमस्त्रिनी प्राह, हर्षगद्गवया गिरा । चार चार महाराज !, प्रतिभावसिद्धं मम ॥ ६३१ ॥ व
 रोऽगुसाय व पुत्र, मावथौ कृत्तनिद्रयो । प्रप्रव्याप्रहणे जावौ, स्वय देवीनरेचरी ॥ ६३२ ॥ वावथैव्रीशिवतात्यर्धमनुसुभ्यरभाधिर्धैः । ससं
 धमा च वद्वीक्ष्य, पौण्डरीकाशिक्षेष्टिणम् ॥ ६३३ ॥ वासुद्विषय महामर्गां, प्रबद्याञ्जलिषपुरा । सा राभापुत्री संवेगास्सानुकोशमधोषव
 ॥ ६३४ ॥ त्रिसिद्धिसेपक । निवेद्य महामतो !, किं मया पापया कृतम् । पुरा शुद्धरिषं येन, आवाऽहमियमीदृशी ? ॥ ६३५ ॥ शिघ्रावसर्व
 मावार्थो, धन्योऽय राजवत्कारकः । सजातः क्षणमाधेण, प्रसङ्गभयणादपि ॥ ६३६ ॥ मया पुनरय साधान्नामेवोद्विष्य सावरम् । एव
 निवेद्यत्सुर्धैर्मागतः सविकारम् ॥ ६३७ ॥ ववापि मन्धभात्याऽहं, बोत्तुकामापि धेवसा । सुष्टं पचनमावार्थं, न शुभ्ये पशुसन्निमा

महप्रथम संज्ञान्तर, समस्य ते सुप्रसाधैः ॥ ६११ ॥ किं न शुद्धस्वभावा सोऽप्य, किं वा नैवावधारितः । यनेव कीर्त्यमानेऽपि, तत्र ह्य
न्येव सिद्धसि । ॥ ६१२ ॥ विन्यासेचामुना धातेः, तत्र बोधविधित्तया । मया संसारविद्यारः, स एव प्रक्षिपामि ॥ ६१३ ॥ यथा
ये पञ्चिकमेव, सर्वेऽपि वासकोपमाः । एककल्पस्य भूषांसः, सपन्ना विविधा मत्वाः ॥ ६१४ ॥ तत्रः ससारिन्दीपोऽन्तेकरुमोऽपि भावत ।
संसारं नाटकाकारे, भानाकारैर्विनाटिषः ॥ ६१५ ॥ तदेतमपि चक्षुस्ता, निर्देहस्ते न जायते । ससारचारकावसावतः किं कटावामद्वै ?
॥ ६१६ ॥ किं च—जगत्पञ्चतण्डुलि, यानि ये देवु सुधिषाः । यमानकन्महादेवमहासां या वरा कल्पकाः ॥ ६१७ ॥ प्रत्येक व
रुषाः सिन्धा, विषयाः स च धारमः । यत्राष्टी भावरो बाह्य, स्फुत्तरस्यर्धं निवेदिताः ॥ ६१८ ॥ सखिदं सर्वमाकर्ष्य, न शुद्धा यस्मिं वास्तिके ।
इत्थ पापाणभूषापाह्यवसे किं निवेद्यताम् ? ॥ ६१९ ॥ त्रिमिथिरोपकम् । तथा—किं न स्यसि सन्मुगधे, यन्मपि स्नेहवत्परा । प्रथम्यां
प्रक्षिपन्नाऽसि, निर्मलाचार्यसन्निधौ ॥ ६२० ॥ कृत्वा तपसावतः स्वर्गं, प्राप्ताऽसि सुखमास्त्रिकाम् । मन्थयेके पुनर्मान्त्वा, पुनरप्य समानता
॥ ६२१ ॥ किं च—सर्वेगार्यं यदाक्याव, सन्मन्थयेत्तन्मूयकीम् । आकाशतर्नां यथा कृत्वा, विनादीनां सुदुःखितः ॥ ६२२ ॥ ज्वार्यपुत्र
सकत्वं, यथाऽऽमटिरो मन्थे । एतावन्त्वं पुनः काळं, किं त्वथा तत्र वीक्षितम् ? ॥ ६२३ ॥ शुभाम् । तथा—चतुर्दशापि क्षिप्राय, पूर्वोक्ति यद्व
गतं । भूयोऽनन्तकथायान्, महगोचरदोषव ॥ ६२४ ॥ तद्व्याकर्म्यं सभाषा, किं न स्थिते ज्वरकक्षिः ? । सायकेऽप्यापि येनेत्यं,
शिःसर्वेण उन्मत्से ॥ ६२५ ॥ शुभम् । अथेहि सुस्मयोत्तेन, पूर्वं तस्यापकं बन्धः । सिन्धाय सिन्धे स्थिते, सभाषार्थं पुनः पुनः ॥ ६२६ ॥
मा शुभ सारं शुभसा, मा विस्मन्वका वास्तिके । येन संपद्यते सर्वः, सक्ते ये परिभवाः ॥ ६२७ ॥ एव च बहसि तत्रानुसुन्दरत्वे स
यागतसूक्तोऽपि क्षिपतिः पीण्वटीकः, किंतेवस्थि संज्ञाणा ससाधना परिपत्, सपाण्डुकीभूतः भीगर्भतजः, हा पुत्र किमिदं किमिदमिदं

बहन्ती वरद्विधा कमलिनी समाधासिधोऽसौ धाधुधानेन, वरः प्रोत्कृच्छकोचनः स विरटं प्रत्याह—धाधानेनाहुस्त्वरराधेन वैकिञ्च वत्क-
 रस्य धारयताऽस्तन्वद्विबद्धमितारमभ्रमृणमाक्याथ वरगागमनात्पूर्वमासीत्, वरः ममाधुभ्यमानस्य संजावक्ष्यामि विकल्पः ययाऽन्तया मङ्ग-
 विसाधया महाभद्रया भगावत्या सार्धं शिष्यार्थेन सभात्वार्यं सेस्त्रे, धारयताऽधुनेमां सुखस्त्रिधामदुश्चिन्मसापात्कार्णयरो मे संजावः कश्चिद्
 नाक्येवः प्रसोदः वदधेन संप्रभेयं वैतन्ममिःसहृथा वरः प्रादुर्भूत मे जासिस्मरणं भूषपूर्वोऽहमस्य कृच्छरः नम भयककः शुधो मया
 धदा निर्मकसूरिणा निवेशनानोऽस्य मद्यप्रपञ्चः वरः स एवायमनेनेत्यसाक्याथ इति श्रुतिवो मेऽधुना सन्नेह इति, विरक च मे भवथा
 रकाश्चिथ वरोऽधुजानीथ यूयं वेनाहमनेनेव सह दीर्घां गृह्णामीति, धदाकर्म प्रकश्चिवा कमलिनी, भीगार्मराधेनोक्त—वेदि । मा रोधीः,
 यथः—सामसूचित् पदानं, पौण्डरीको नरोचमः । जावस्ते मातुकोऽवश्य, सुकर्मप्रसाधकः ॥ ६२८ ॥ वभ्रास्य धारणं युक्तमाधयोः
 किं तु पुन्यते । भद्रुप्रजनमेवास्य, निर्मित्यबेहसूचकम् ॥ ६२९ ॥ वथाहि—यावत्केसुरवरे धर्ममेव मोगसुकोचिवः । वरः किं पुन्यते
 स्मणुमाधयोर्मेवधारके ? ॥ ६३० ॥ वरः कमलिनी प्राह, हर्षगद्वरथा गिय । नाह चार महाराज !, प्रसिमावसिधं मम ॥ ६३१ ॥ स
 दोऽधुप्राय व पुत्रं, यावत्तौ कृचमिभ्रवौ । प्रप्रक्याप्रहणे जावौ, स्वयं देवीनरेभ्यः ॥ ६३२ ॥ तावत्तौद्विवात्सर्वमदुस्त्वरस्मापिथैः । सर्वं
 भ्रमा च वधीन्व, पौण्डरीकाश्चिधिवम् ॥ ६३३ ॥ वामुदिरव महाभद्रां, प्रवकाश्चस्त्रिधुप । सा राजधुमी सदेगात्सातुकोशमधोषव
 ॥ ६३४ ॥ तिमिधिवेधक । मिधेव्य महाभगो !, किं मया पापया कृतम् । पुता शुभरिध वेन, जाणाऽहमियमीदृसी ? ॥ ६३५ ॥ विष्णावसर्वं
 माधार्थो, धन्योऽथ राजधारकः । सजावः क्षणमाधेय, प्रसन्नभवनपावसि ॥ ६३६ ॥ महा पुनत्य साधान्नामेवोदिरव साधरम् । पदं
 निवेद्यत्सुभैर्मासागः सविस्तरम् ॥ ६३७ ॥ वथापि मन्द्भाग्याऽह, नोयुक्तमाधि वेवसा । सुष्टं धवनमाधार्थं, न पुभ्ये पशुसमिमा

भवप्रपञ्चं भेदन्त्य, समस्य ते सुखासौंटे ॥ ६११ ॥ किं न शुद्धस्त्वया सोऽथ, किं वा नैवावधारितः । येनैव कीत्समानेऽसि, तत्र द्यू
 न्येव सिद्यसि । ॥ ६१२ ॥ विन्वासेनामुना बाळे !, तत्र बोधविविक्तसत्त्वा । मया संसारविक्षातः, स एव प्रशिषासित ॥ ६१३ ॥ यथा
 ये पथिकस्त्रेण, सर्वेऽसी वासकोपमाः । पुरुषस्त्वम भूर्वासः, सपत्ना विविधा भवाः ॥ ६१४ ॥ ततः ससारिणीषोऽन्वमेकस्त्वयोऽसि मावतः ।
 ससारे नाटकान्तरे, नानाकारैर्विनादितः ॥ ६१५ ॥ तदेनमपि वेष्टुस्त्वा, निर्देहस्ते न जायते । ससारचारकावसाधतः किं करयामद् ?
 ॥ ६१६ ॥ किं च—नागराण्यन्वत्प्राणि, यानि ये तेषु सुचिन्ताः । राजानस्तन्माहारेभ्यस्त्वासां या वक्ष्ये कन्यकाः ॥ ६१७ ॥ प्रत्येक व
 दूषा विद्या, विचारः स च तादसः । तत्रासौ मातरो धाम, क्लृप्तस्त्वयं निवेशिताः ॥ ६१८ ॥ तद्विदं सवमाकर्ष्यं, न शुद्धा यस्मिं वाञ्छिके ।
 इत्य पापापमूलापासावसते किं निवेशयाम् ? ॥ ६१९ ॥ प्रितिर्विशेषकम् । तथा—किं न स्यसि तन्मुग्धे !, यन्मयि द्येहवत्यय । प्रप्रभ्यां
 प्रशिषमाऽसि, निर्मलाचार्यसन्निधौ ॥ ६२० ॥ इत्या वपस्वतः सर्गे, प्राप्ताऽसि सुखमासिकाम् । मन्वयेके पुनर्भान्त्वा, पुनरत्र समागतवा
 ॥ ६२१ ॥ किं च—संवेगार्थं पदाक्यातं, सन्मार्गार्थनूपणीम् । आकाशना तथा कृत्वा, विनाशनीनां सुदुःखितः ॥ ६२२ ॥ जपार्थेपुत्र
 कथर्त, यथाऽस्मदितो भव । यथावन्त पुनः काळ, किं त्वया सप्त वीक्षितम् ? ॥ ६२३ ॥ युगम् । तथा—यत्सुर्वथापि विद्याप, पूर्वोक्ति पदव
 तत । भूयोऽप्यन्वत्कान्तौ, मद्गोचरत्वोपयः ॥ ६२४ ॥ तद्व्याकल्प्यं संजाता, किं न धिचे यमत्कसिः ? । धार्मकेऽप्यापि येनेत्यं,
 सिःसंवेगेन कल्पसे ॥ ६२५ ॥ युगम् । अवेदि सूक्ष्मबोधेन, पूर्वं सन्मामक वचः । विचारय त्रिजे धिचे, सभाभार्यं पुनः पुनः ॥ ६२६ ॥
 मा शुद्ध सारं शुभ्यत, मा विद्वन्वत्वा वाञ्छिके ! । येन संपद्यते सर्वैः, सक्तो मे परिभ्रमः ॥ ६२७ ॥ एवं च वदसि तत्रासुसुन्दरराजे स
 मागतभूषार्थोऽसौ निपसिताः पीयूरीकः, किमेतद्विदि सत्त्वावा सर्वप्रमा परिपत्, सभाशुक्लीभूषः श्रीगार्भराजः, हा पुत्र किमिदं किमिद्विदि

वदन्ती वरस्त्रिणा कमस्त्रिणी समाध्यासिषोऽसौ वाभुवनेन, एतः प्रोत्कृष्टजोषनः स पितरं प्रत्याह—वावानेनानुसुन्दरराधेन वैश्विन्यं वरक-
 ररूप धारयताऽस्तन्वसिक्त्रसिधारमभ्रशुण्णमाक्याव वनागमनात्पूर्वमासीत्, एतौ ममाद्युभ्यमानस्य संज्जातस्यैवा विक्रस्यः यथाऽनया प्रका-
 शिष्वाक्या महाभद्रया भगवत्या सार्धं विश्वार्थेह सम्यग्दार्थं भोक्त्रे, यावदाऽपुनेमां सुलक्षिणामनुशिष्यमाणाकार्णवयो मे संज्जातः कश्चिद्
 नाक्येयः प्रमोहः वद्वशेन संप्रभेयं वैश्वन्वसिःसाहवा एतः प्रातुर्भूव मे जासिक्तरपं भूवपूर्वोऽहमस्य कृकपरो नाम वयस्यकः श्रुवो भया
 एवा निर्मलसूरिणा निवेशमानोऽस्य भवप्रपञ्चः एतः स एवायमनेनेत्स्वमाक्याव इति श्रुटितो मेऽपुना सन्नेह इति, विरक्त ए मे भवथा
 रकाश्चिच एतोऽनुजानीव यूयं देनाहमनेनेव सह दीक्षां गृहामीषि, एवाकल्पं प्रकशिषा कमस्त्रिणी, भीगर्भराज्जेनोक्त—वेसि ! मा रोपीः,
 यतः—स्वप्रसूश्चिच एवाय, पीण्डरीको नरोचमः । जातस्ते आशुकोऽवश्यं, सुकृषमर्भप्रसावकः ॥ ६२८ ॥ वस्त्रास्य धारणं युक्तमावयोः
 किं नु पुन्यते । अनुभवजनमेवास्य, निर्मित्यकोहत्स्वकम् ॥ ६२९ ॥ एवाहि—वाल्मेकुरते धर्मभेय भोगशुकोश्चिचः । एतः किं पुन्यते
 स्वाशुभावयोर्भवधारके ? ॥ ६३० ॥ एतः कमस्त्रिणी प्राह, ह्यर्थाद्रवया गिरा । चार चार महाराज !, प्रसिमावसिचं मम ॥ ६३१ ॥ ए
 दोऽनुज्ञाय च पुत्र, यावदौ कृचसिद्धयौ । प्रकृत्याप्रहृषे जासौ, कस्यं देवीन्नेत्यतौ ॥ ६३२ ॥ सावधैर्द्राविद्यत्सर्वमनुसुन्दरमापिचैः । ससं
 धमा च वदीश्य, पीण्डरीकान्चिचिष्टिचम् ॥ ६३३ ॥ वाजुदिरव महामर्द्रां, प्रवदाञ्चसिच पुरा । सा राजशुषी संवेगात्साजुकोषामधोश्च
 ॥ ६३४ ॥ तिमिषिषेयक । निवेश्य महामागे !, किं मया पापया कृतम् । पुरा शुद्धरिच धेन, जावाऽस्मिचमीदृशी ? ॥ ६३५ ॥ विश्रावसर्व
 भावार्थो, वन्धोऽव राजधारकः । सकावः क्षणमाधेण, प्रसङ्गभवयावपि ॥ ६३६ ॥ मह्य पुनरव साक्षान्मामेवोदिरव सादरम् । एव
 निवेश्यत्सुर्वैर्माभागाः ससिक्तरम् ॥ ६३७ ॥ एवापि मन्वमान्याऽह, जोशुकामापि चेतसा । सुकृदं वचनभावाद्यं, त पुन्ये पशुससिस्ता

॥ ६३८ ॥ अन्वय—यथाशेष परिच्छेदाः, संज्ञाचो ज्ञानपूर्वकाः । अथाथासि यन्मानामनुसुम्नरवन्वयः ॥ ६३९ ॥ अर्द्धं पुनर्तं ज्ञाने
 ऽत्र, किं करोम्यप्यकल्पिका । इत्याया मामेवकाकाय, स्यादसुप्रोचार्थिना ॥ ६४० ॥ वसिर्दं मे माहाभाते, स्वयं तुज्ज्वा एवगामम् ।
 एषा कथय मियेव, कस्य गायत्र्यं कृत्स्नितम् । ६४१ ॥ एतदां वादसी वीक्ष्य, वाप्यगुणविजोचनाम् । एवगुणी ज्ञानेनाह्वयधीरनु
 सुम्नरः ॥ ६४२ ॥ एष न वेन एवा—गुरोरे । सुकचिते वसि रवार्थि सखुम्नरिवाभिजाता एवोऽस्मैव एते निवेद्यासि अर्द्धं अगावताऽत्र
 प्रबोद्धते मयासितया, सुकचितवोच—अनुमदो मे, निवेद्यत्वादः, अनुसुम्नरेणोच—मार्थि वाह्यगुणधारणेन एता मया सार्धं महन्म
 खरुं सती समारवेत्याया मप्रभिवगाऽसि त्वं अन्वयः क्विवाकल्पः क्वामि भूरितपश्चरण्यासि, केवळं प्रवृत्ता एता ते पुनर्द्विः—यदुव यद्द
 कर्तव्य एवैव क्वियतां किमानेन बहुता येतेन ?, एता न सुकचितवसे एवाप्यामकोकाह्वः म वसिवा वाचना न प्रसिभावा मप्युना मा
 सिमवा एतद्वर्तना नादुष्टिवा स्वयाऽनुप्रेषा नागुणीस्त्रिवा धर्मेषुता, किं वदिं?, प्रसिमासिवा ये प्रपञ्जा अमीटा ज्ञान्यायोद्वेगेन मौनप्र
 वचरिवा न न संज्ञावकाय वीप्रोऽपिमिनिवेशः एवो न सिद्धिवा ज्ञानवर्ता मलयकीकवा न क्वमान्तराधिक म अनितकदुपधवाः माचरित-
 कावद्वेषः नासेविवकाभिह्वः म संगन्धिवा भासासवना, किं सु एवा कुजुक्सा देन ज्ञानवैधित्येन एवा न प्रमादपरतया क्वा भवसा
 एवायवी सुवाकाठना, एताः समुपासिर्वसिर्मीदरा कर्म क्वाभावाहसङ्क्षेपकाळ भान्वाऽसि भवचक्रे ज्ञानाऽसि वैवधिया त्व एवगुम्नि
 रिति, किं न—सुकचिते । पूर्वभवाभ्यासादेव प्रापसाः, प्राणिनां सूयायोऽनुपर्वन्ते भाषाः, एवादि—एवा एता त्व महन्मखरुं
 सती एवगुम्निवी संज्ञावा एवेहासि, अत्र एव सक्कीमिर्गद्व्यर्पनिरावया भाषणी स्वमाकारिवा, वतिक सिद्धयेव ते प्रत्ययाः, सुकचित
 एवोर्द्धं—सार्धः । किं वात्र महद्वचने न सिद्धिः, केवलाह्वनत्र महन्भाषाया वैवधिसि क्वाऽमाते अस्करुतेवैव वीक्षिकवचमप्युम्निवैव सि

धामीति बन्धी लूकमुखाकनिकरमिथ नवनसल्लिबिन्नुबर्धं मोष्ठ प्रवृथा, धरोऽभिधिया साऽनुसुन्दराकेन—राजपुत्रि ! मुञ्च विषादं
 क्षीणप्रायं देऽनुना वल्कर्मं कृष्य सव्यागमे भगवति भक्तिं गच्छेमं धरण, एतद्यारावनमूळ हि देहिनां वस्वज्ञान, अयमेव अज्ञानवमोदकेने
 भास्करभूधो भगवान्, धन्यासि एव याऽस्य पादमूळं प्राप्ता, धरोऽमीभिर्बन्धैः पबनीरिव सधुधिवदीधसेवैगानका सा मुकस्त्रिणा सव्यागमोऽ-
 पसिस्त्रिभुक्ता पशिया भगवत्समन्वभद्रसूरिचरणयोः, भक्तिरिव च—अज्ञानपङ्कमभाषा, अगमाच्च सव्यागम ! । स्वमेव मन्वसागयाथा,
 मयोच्चारण्यस्तस्यः ॥ ६४३ ॥ धरणं त्वं महामाया !, त्वं क्वासी त्वं च मे पिया । धरेष विमको नाथ !, क्रियायां किङ्करो क्तः ॥ ६४४ ॥
 धरो मह्यप्रभावया सव्यागमबहुमानस्य गुरुधया सवेगस्य धरकथया हृदयस्य कल्याणवेगुधया भगवत्सन्निधानस्य प्रत्यासन्नधया मोक्षस्य
 विषट्ठिर् भूरि कर्मकार्कं, पादपशियाया एव सत्त्वाव आस्त्रिधारण, दृष्टः साध्यान्निव मदनसञ्चर्थाक्षिको वृत्तान्तः, धरः समुच्छसियाः प्रभोवः,
 सगुल्बान च निपशियासुसुन्दरचरणयोः, वेनोक्त—मुकलिते ! किमेतत् ? सा प्राह—यन्मगाधरः प्रसाधान्मरुदसि वत्संपन्नमधुना मे, यतः
 सत्त्वाव आस्त्रिधारण सपन्नकावकवधनसिर्षकाः धिरव ससारचारकाश्चिच, धवतुगुदीयाऽह मन्वसागया भगवता मवता च, धनुसुन्दरे
 पोक्त—भार्गो ! सभक्तमनुगुह्यलोवाय भगवान् ! नास्त्वन्न सन्धेहः, धयादि—भद्र मगधवाऽनेन, नरक प्रसि गामुक्तः । भाषणैर्षेण बन्धो
 ऽपि, साध्यावेर्ष विमोषितः ॥ ६४५ ॥ पाशिया व्यपि धे सत्त्वाः, समासाथ सव्यागमम् । एन भक्तिं प्रकुर्वन्ति, सुक्यन्ते धे न सधयः
 ॥ ६४६ ॥ अन्धच—कच्छेष्ट किञ्च बुद्ध्याऽह, मन्वसागयेसि चिन्तया । न चावभाधना कर्मा, त्वया मदे ! क्षगोचरे ॥ ६४७ ॥ यतो
 ऽहमसि धैः पूर्वमकतङ्गुमिभिस्वद्या । न बोधितो पदाऽऽसीन्मे, प्रबध मूरिपाधकम् ॥ ६४८ ॥ स्वयोग्यतां पुनाः प्राप्य, विधीने पापक
 र्मणि । त्वयाः कच्छेष्टरेणाह, प्रबुद्धो वीनकासने ॥ ६४९ ॥ यथा कास्य विधीयेत, पाप काकासिद्धेसुमिः । वीवस्वथा प्रबुध्येष, गुरवः

॥ ६१८ ॥ बान्धव—एषामेव परिकल्पेत्, संजातो ब्राम्हणपूर्वकाः । प्रयाणमप्रि यन्त्यानामनुसुम्हरावन्धवः ॥ ६१९ ॥ बहं पुनर्न ज्ञाने
 ऽत्र, किं करोम्यन्वकश्चिका ? । ह्यत्या मामेवकमन्वप, सद्यसद्वीषवर्जिता ॥ ६२० ॥ वरिव मे महाभागो !, कथं तुन्वा सदागमम् ।
 यथा कथं निशेधं, कथं पापका क्षुम्भिवम् ? ॥ ६२१ ॥ तवकां वाटसी वीर्य, बान्धुवर्जितोवमाम् । एवमुयी कथावकावर्षित्व
 सुन्वत् ॥ ६२२ ॥ कथं च देन यथा—सुगमे ! सुकल्पिते परि यथाहि स्वयुष्मरिचमिवासा तवोऽस्मिन् वचे निवेदयामि कस्य मगावसाऽत्र
 मयोक्त्ते मयासिधया, सुकल्पितयोक्त—अनुपरो मे, निवेदयन्तार्थः, कसुसुम्हरेणोक्त—अथि वावदुष्पथारमेम सदा मया साधं मन्वन्म
 चरी सती संजातवैपान्या मप्रमिताऽसि एव बान्धवः कियकन्वपः कठानि गुरिचपमरपानि, केवच प्रदुला वथा ते दुजुक्तिः—यदुक्त पदप्र
 कर्तव्यं तदेव कियतां किमनेन वदुना रोक्तेन ?, वतो न सुसायितस्ते सान्वापकोकाहकः म कथिता वाचता ए मप्रिभावा मध्यन्ता ना-
 मिमवा पयसर्वता नागुठिया एवाऽसुप्रेया मसुसील्लिवा धर्मदेवता, किं वदि ?, प्रमिमासिवा ते मप्यका कमीष्टा सान्वायोद्गोत मीनप्र
 एचारिवा म च सजावचन मीमोऽमिनिवेसा वतो म विदिवा ज्ञानवर्ता मत्वमीकवा न कवमान्तरपयिक न अन्वितकापुपयावः माव्रित-
 सत्यदेवः नावेविवकाभिन्नः म सपासिवा महाकावता, किं तु वथा कुतुका तेन ज्ञानवैधित्येन वथा च प्रमादपरवथा कथा मवसा
 एपीवसी सुवाच्यता, वताः समुपार्थितमिदमीदधं कर्म वद्यमावावसङ्गोवकाळ भान्वाऽसि मवचकके ज्ञावाऽसि वैवविषया त्वं चवदुक्ति
 सिदि, किं च—सुकल्पिते ! पूर्वमवाभ्यासादेव मायथा !, प्राणिनां भूयांसोऽनुवर्तन्ते भाषा, एषादि—यथा सदा एव मन्वन्मचरी
 सती पुत्रवद्वेषिणी संजाता ववेवसि, एव एव सजीनिर्भ्रंश्वर्यनिरसवथा प्राणपी एवमाकारिवा, वरिक् मिकन्देव ते मत्वपः ?, सुकल्पि
 तयोक्त—साधं ! किं ज्ञान मवद्वचने म मिकल्पि ?, केवकमाहमत्र मन्वन्वागवा वैवमसि कन्वमाने भावकरोवरे कौलिक्कवचमपूरिवैव सि

सुमङ्गलामगपसेनयोषं भुत्वा योपातिरेकः प्रादुर्भूतो भावतोऽपि अरणपरिणामः याचिवः सूरिः प्रप्रकथां, उपपृष्टिषीं गुरुणा, — धरः ससु
 कसचोपपृष्टुस्सवसुन्वरम् । निपतरेष्वसङ्गावमुषोविधशिनन्वरम् ॥ ६५८ ॥ विकसपूर्वमिषोवससुष्पुष्पमुवनीवरम् । धनन्वमूरिविकारम्
 आसत्कारवन्पुरम् ॥ ६५९ ॥ दानसन्मानसङ्गातविधानकरणोषथैः । भूरिमन्थैः समापूर्णां, मुनिवृन्दैश्च वाचभिः ॥ ६६० ॥ वषाऽसुसु-
 न्तरदीनां, सदीक्षामहृष्यधरे । क्षणमात्रेण संजातं, मनोतन्वनकाननम् ॥ ६६१ ॥ अमुर्षिः कञ्जपकम् । धरो मगधसेनन, श्रीगर्भोपा
 व अमुखा । क्षीय पुरंदरायैव, राक्ष्य पात्सववाऽर्पितम् ॥ ६६२ ॥ धरो निर्वैर्यं सिःशेषकर्मभ्यं सूरिभिरुवा । धीधिवानि धरणैव,
 सर्वोपि विधिवर्षकम् ॥ ६६३ ॥ अत्र संवेगपृच्छार्थमधुशास्त्रसभिमा । सद्यमेवक्षनाऽकारि, गुरुभिः कञ्जया गिय ॥ ६६४ ॥ सवन्ते वै
 कसचोपाः, क्षेपसोकाः कषयन । पथापथं गताः स्नानं, देवाश्च हृदि भाषिताः ॥ ६६५ ॥ प्रक्षिणाम्य मद्यामत्रासक्षिणा गुरुभिरुवा ।
 साध्व्यः सर्वा निजसानमुपक्षिप्य पयोधितम् ॥ ६६६ ॥ अथासिन्धोऽपि सङ्गृह्या, गुरोः भुत्वा च वेक्षनाम् । षकोऽत्र नेसि मत्सेव, गवो
 धीपान्तरे वषा ॥ ६६७ ॥ कृतावद्वयकर्मभ्ये, स्यान्वापय्यान्तत्परे । वतः सायुगात्रे जाते, प्रयोये चाशिक्षद्धिरे ॥ ६६८ ॥ अत्यन्तपरि
 श्रुतात्मा, कृत्कृत्यसव्याऽऽमलः । विविधैके ध्यान्मापयो, राक्षरिन्नुसुन्दरः ॥ ६६९ ॥ युगम् ॥ सर्वो विष्णुध्यानानभिर्नेरयामिः संप्राप्त्योपक्षम
 नेर्षी सपन्नः कमेजासायुपक्षान्त्वमोहः, मगावदुपदेसाच्च विद्याय ससिभ्येव हृष्ये सभिर्योणकाळ स्थिताः समाधिकारिणस्त्वय्यर्थे मुनयः,
 अत्रान्तरे समाप्तमानुक, वतो विमुक्ष्य देहपञ्जरं गतः सर्वार्थसिद्धिस्थितान्, सञ्जातस्त्वयिस्त्वसप्तारोपमो महर्षिर्देवः, प्रभाते विद्याय धम
 नुसुन्दरमुनिव्यसिकटं मीलिचक्रादुर्विधोऽपि भीममपसङ्गः विधिना परित्यक्त मुसिभिरुवाऽऽसीरं कृता नरपरीक्षत्पूर्वेषु ॥ — भाष सद्यर्मवा
 यीसि ममासासिसि चिन्तया । पूर्वाभ्यस्तद्वद्वेदवन्मुपपन्नयनेन च ॥ ६७० ॥ अनुसुन्दरपुत्रान्ते, सपक्षे स्त्रया सया । चित्ते सुकक्षिणा

सङ्कारिणाः ॥ ६५० ॥ सुकलितरथोक्त—भार्गव ! सत्समवसिर्द्वं, विनाष्टा भेऽपुना मनस्यवभाषता, केवल प्रक्षिपत्रं मया निजवचननीजन-
 कथोरंथाऽऽलुकाठया प्रव्रज्यानामापि न प्राणं, तत्कथ भक्षिष्यसि !, अतुसुन्दरेणोक्त—भार्गव ! मा भैषीः सभागावावेव हे जननीजनकीर्ण,
 अत्रान्तरे समुक्तसिरो बह्वो बलककककः, शोकरेकायां च प्रक्षिप्यन्नेव मनोनन्वने जिनप्रवने सपरिकरो मगापसेनराजः सद् सुमङ्ग
 उष्या, तथः प्रक्षिप्यत् जिनैश्वरमभिनन्द्य सूरि साजुर्वां च क्वान्मुत्यानप्रथासः सुकलितया प्रथन्य चातुसुन्दरराजमुपक्षिप्यत्ससर्गापे,
 सुमङ्गलादि विद्विषमिःशेषप्रक्षिपिषिर्षिपाय सुकलितवालिङ्गनमाप्राय मूर्ध्वरेखे उपविष्टा वदन्तिके, आनन्दमयाद् गद्गद्वागाद्—यत्स ! समु
 सुकन्तेन, तव वसंनकाकसी । आर्वां यत्रयं परिकल्प्य, स्वत्समीपमुपागती ॥ ६५१ ॥ जनकस्ते यत्नं वत्से !, न प्राप्नोति त्वया विना ।
 मन्मथायव्यावा शोदोपेव दन्व्यवते जनः ॥ ६५२ ॥ कठोरद्वयत्वेन, निर्दयत्वेन वा पुनः । स्वया निरन्तरं वत्से !, वद्या वार्वाऽपि ना-
 वयोः ॥ ६५३ ॥ सुकलितरथोक्त—अन्व ! किं वदुनोक्तेन, मां प्रत्यय यथाशियतः । सुवयोः श्लेहसम्प्रायो, नून व्यकीमक्षिष्यसि ॥ ६५४ ॥
 वयः—अहं मुष्पश्मुक्तावा, प्रव्रज्यां पारमेथीम् । अजुनीव प्रदीप्यामि, संसारोच्चारकारिणीम् ॥ ६५५ ॥ वतो यक्षि मुर्वा भेऽद्य, वारण्य
 न करिष्यथाः । प्रव्रज्यां च मया सार्धं, निर्दिकस्यं प्रदीप्यथाः ॥ ६५६ ॥ वतो मम सधामीपां, जनानामुपरि स्युष्टम् । प्रदीवः श्लेहस
 म्प्रायो, यौष्माकीप्रो भक्षिष्यसि ॥ ६५७ ॥ त्रिमिद्विशेषकम् । एवञ्चाकर्ण्यं मगापसेननरेन्द्रः सुमङ्गलां प्रकाह—वेदि ! वतो वत्सयाऽऽपयो-
 मुंकावन्धः विद्विषाऽऽपि त एव निरवतरता सुदृष्टपरमार्थममुपुना वर्यते कथमन्वयदृष्टो वचनविन्यासः ?, वतो न भवत्वेवममुक्तकारिणी,
 सातु योक्तमनया मुक्तमेवमयोरमया सद् प्रव्रजनं निर्दिष्यश्लेहसारसूचकमिदं विशेषतः प्राप्तकालमावयोः, सुमङ्गलयोक्त—यथाप्रापयसि
 वत्से, वतो ह्यष्टा सुकलितया पक्षिवा महामसाह इति वदन्ती प्रयोरपि चरन्त्योः, कषिपवप्रानया संशेषवत्सयोऽतुसुन्दरानिरुचान्धः संजावः

सुन्दररत्नकोकनां, रोषागणकानभक्षितानम् । पिचवृषी पुनश्चक्ष, को वृषान्तो भक्षिष्यसि १ ॥ ६९० ॥ शुद्धमिच्छ, आकर्ष्य—शुद्धितम-
 श्मीशस्य, नञसङ्गस्य वक्ष्य भोः । साधोरमृतसारस्य, सतस्यत्र मन्वे पुनः ॥ ६९१ ॥ क्षान्तिर्वया च ते मार्गे, मधुरासक्तवे च ते ।
 चक्रुवाधीरते दे च, ते प्रकटसिमुक्तवे ॥ ६९२ ॥ तथा—विद्यानिरीहते यत्र, स्थितं क्षीमवथा पुरा । सैन्यं चारित्र्यमर्षाथ, सर्वभाक्षिर्भ-
 क्षिष्यसि ॥ ६९३ ॥ तथाऽप्याह भृशिनक्षत्रानेवाक्षिषिष्यासुखाः । भैषीप्रमुदितोपेक्षाक्षिष्यकठपादयः ॥ ६९४ ॥ यस्मान्तरङ्गसाम्प्रार्थीक्षिष्य-
 वृषी महात्मनः । सुकसम्भोद्वाक्षिष्यो, भक्षिष्यन्ति यथा पुरा ॥ ६९५ ॥ पञ्चसिः कुञ्जम् ॥ ततस्त्राणादस्य राभ्यमनन्त्याक्षिष्यसुन्दरम् । पाञ्चपञ्चि-
 क्षिष्यवृषी, रिपुमुन्मूलक्षिष्यसि ॥ ६९६ ॥ आस्त्रः क्षपकनेभ्यां, पुनरेव महावक्रः । चतुरो पाक्षिसंक्षाक्षान्, सर्वथा पूर्णक्षिष्यसि ॥ ६९७ ॥
 संप्राप्य केवलाकोक, कृत्वा जगद्गुणम् । विषाय च समुद्रपाठ, सर्वयोगाक्षिष्य च ॥ ६९८ ॥ अथ पर्यन्तकालेऽसौ, क्षेत्रेक्षी प्राप्य
 सत्किन्नाम् । निःशेषं रिपुसङ्घतं, सर्वथा वक्रक्षिष्यसि ॥ ६९९ ॥ युगम् । तत्रो विद्विष्योऽसौ, संपूर्णो निजवात्स्यैः । संप्राप्तो निर्बुधो पुर्ण्य,
 भोदस्यते राभ्यसत्कम् ॥ ७०० ॥ अतन्वानम्संज्ञानवीर्यवर्षनपुरिषः । निर्दसकजावाथः, सर्वकालं भक्षिष्यसि ॥ ७०१ ॥ इत्यत्र तेन
 सा सञ्ज, कुम्भायां भक्षितव्यता । महाभोद्बले क्षीणे, तथा शोकं करिष्यसि ॥ ७०२ ॥ क्व—शुर्बुद्ध्या वर आर्षमह् मप्रमनोरथु- ।
 महाभोद्बक्षिष्येभ्यं या, संज्ञाया पक्षपाक्षिणी ॥ ७०३ ॥ समक्षमसि जानत्या, न विज्ञावसिद्धं मया । प्रसिद्धं निश्चिते लोकं, यद्वादेरपि
 गीयते ॥ ७०४ ॥ किं वर—शुवापि एष परित्यज्य, अशुवापि नियेवते । शुवापि सस्य नश्यन्ति, अशुर्वं नष्टमेव च्वा ॥ ७०५ ॥
 यद्य ममासि को दोषो १, स्वोदमसि वर्तिमी । मुखास्येव सन्नो श्रेय, समक्षाः स्वप्रयोजने ॥ ७०६ ॥ एवं मिश्रित्य सा क्षेपवनक-
 र्णपरवथा । द्वित्याऽवभावनां पूर्ण्य, संक्षिप्या भक्षितव्यता ॥ ७०७ ॥ वसिष्ठं ते समासेन, पौण्डरीकमुने । मया । चातुसुन्दरआस्थान-

साध्वी, विविधश्लोकेन पीरिता ॥ ६७१ ॥ यथा शोकापलोद्धार्य, वसन्ती वरसूत्या । सर्वेषामेव पुरावस्तेषामित्य प्रभाषिता ॥ ६७२ ॥
 “आर्ये । न शोचनीयोऽसौ, महत्सुमा परसत्त्वमाः । धेनेकदिनमात्रेण, साधिव सस्यथोक्तनम् ॥ ६७३ ॥ यथा धापयत इत्या, प्रयुक्तो न
 “एकं यति । यत्र गच्छेत्तदीनाम्, यथा शोच्यो भवोद्धार्यो ॥ ६७४ ॥ याः पुमाः प्राप्य सद्धर्म, निर्भूय निजकल्मसम् । सार्थासिद्धिं सं
 “प्राप्तो, मासौ शोकात्त गोचरा ॥ ६७५ ॥ शोचनीयः सतामिष्टो, नरा संयमदुर्बला । स हि सर्वत्र सद्यो, धर्मदुःखमरोरिव ॥ ६७६ ॥
 “न शोचनीयः शिवायेन, यथा संयमसात् नरा । स हि संसारचक्रेऽसि, शिष्टैरलम्ब्यपुरिवः ॥ ६७७ ॥ स एव च धिमेत्सुदौर्मरणे स-
 “भुपस्विते । धेन माधरितो धर्मः, परलोकासुखावाहः ६७८ ॥ सद्धर्मपव्यपापेभ्यं, धस्त्याहाय प्रदीयते । मरण वस्य यथासां, न
 “श्रीं हि इ महत्समाः ॥ ६७९ ॥ ज्ञानवर्धनधारिष्वतपोकथाऽप्यनाधिनी । आराधना चतुस्तकन्धा, यस्य स्यात्तस्य किं
 “युतम् ॥ ६८० ॥ ज्ञानव्योत्साहकसरोऽत्र, भगवन्वो मुनीयरा । ये साधवित्वा परीय, यथाः पठितवस्तुना ॥ ६८१ ॥” इत्या
 र्दन्तार्थकार्येषो, निरुक्तो बोद्धुमुत्तरा । यथा स शोचनीयस्यै, कथं सिद्धयवोक्तनः १ ॥ ६८२ ॥ किं च—किंश्चिद्यथात्वात्प्रयुक्ता, मु
 क्यार्थस्य भावते । अयोप्यार्थां स गान्धारराजसुदुर्भविष्यति ॥ ६८३ ॥ नाम्ना चामुत्तरायेऽसौ, पठिनीश्चिचनन्तः । भविष्यति
 कस्यश्चिद्व्यवहारिणि साधिवः ॥ ६८४ ॥ कश्चेन्न यौवनं प्राप्ता, कलाक्रीडाकलावियः । विपुलाशुक्लनामानमाचार्यं प्राप्य सुम्भरम् ॥ ६८५ ॥
 संभारस्य शिष्यो पुत्रवा, स दीर्घां यात्सोऽपटीम् । महीचरि विमुक्तसमा, चरिष्यति चितं जया ॥ ६८६ ॥ यतो निर्भूय निर्योद, कर्मजावं
 सभाषिता । यथाप्यथं निर्भूय, यावन्नेव शिवाहमे ॥ ६८७ ॥ एव च क्विरे—सर्वथा स प्रमोदक, कार्त्तं भव्यदेविषाम् । आर्ये !
 न शोकात्तयापकार्यं स मरोरमा ॥ ६८८ ॥ यथावदरे मयन्माह, यौवनीकमाहस्तुनिः । इदं निवेदितं धार्मेर्दुर्लभादि महत्सत्तनः ॥ ६८९ ॥

सुन्दरैरल्लोकानां, तेषामल्लोकमभिनमम् । विष्णुर्गौ पुनल्लक्ष, को वृषान्तो मसिष्यसि १ ॥ ६९० ॥ शुद्धमिदं, आकर्ष्य—शुद्धिमान-
 वदीशस्य, लक्षसङ्गस्य तत्र मोः । सार्धोरमृतसारस्य, सतलत्र मन्वे पुनः ॥ ६९१ ॥ क्षान्तिर्वया च ते भार्ये, सधुवासत्यते च ते ।
 बभ्रुवाधीरते वे च, ते प्रहारसिमुक्ते ॥ ६९२ ॥ तत्रा—विद्यानिरीहरे मन्त्र, स्थितं कीमतया पुत्र । सैभ्यं चारिभ्रमर्षाद्यं, सर्वमाविर्भ-
 विष्यसि ॥ ६९३ ॥ तत्राऽप्याह पृथिव्यामेवाविविशिवास्तुकाः । मैत्रीप्रसुशिवोपेक्षाविसिक्कणारथः ॥ ६९४ ॥ तस्मान्तरत्नसन्नायीभिर
 इषी महारतनवः । सुकसन्तोद्धारयिन्तो, माविष्यन्ति वया पुत्र ॥ ६९५ ॥ पञ्चमिः कुञ्जकम् ॥ तत्रल्लक्षणात्स राक्षसतन्वाहासुन्दरम् । पाठयमि
 शिवाद्युद्धै, सिधुनुभूषयिष्यसि ॥ ६९६ ॥ आरुहः क्षयकरोत्था, पुनरेव महावहः । चतुरो वासिर्द्वार्यान्, सर्वथा पूर्वयिष्यसि ॥ ६९७ ॥
 संभाव्य केवलाद्योक्तं, कृत्वा आगद्युपहम् । विद्याव च समुद्रपाथ, सर्वयोगाजितस्य च ॥ ६९८ ॥ अथ पर्यन्तकालेऽसौ, कैकेयी प्राप्य
 सत्किप्याम् । निःशेषं सिधुसङ्गत, सर्वथा दत्तयिष्यसि ॥ ६९९ ॥ गुणम् । ततो विद्वित्तल्लोऽसौ, संपूर्णो निवृत्तान्तर्वे । संभावो निर्धुवी पुर्था,
 मोक्षते राक्षसत्कम् ॥ ७०० ॥ अतन्वातन्वसंज्ञानवीर्यसंपूरितः । निर्दुसककावाथाः, सर्वकाल मसिष्यसि ॥ ७०१ ॥ इत्यह तेन
 सा अल्ल, कुमार्था मसिष्यत्वा । महामोक्षले क्षीणे, तत्रा योक्तं करिष्यसि ॥ ७०२ ॥ कथं—शुद्धिज्ञा चर आर्तवनाह मममनोरथ ।
 महामोक्षसिसेभ्यं वा, संज्ञाया पथपासिनी ॥ ७०३ ॥ समस्तमपि ज्ञानत्या, न विद्वत्सिद्ध मया । मसिद्धं निश्चितं कोक्ते, यद्वादीयेरि
 गीयते ॥ ७०४ ॥ किं तत्र—शुवापि धः परित्यज्य, आशुवापि निषेवते । शुवाणि सस्य नश्यन्ति, आशुर्वं नष्टमेव च ॥ ७०५ ॥
 यथा ममापि को दोषो ?, स्वधमसि वसिमी । मुह्यस्येव अतो दोष, समस्तः स्वप्रयोजने ॥ ७०६ ॥ एवं सिद्धिन्ना सा क्षेपजनका
 र्थपरपथा । द्विवाऽत्रमाजनो वृष्णी, सविता मसिष्यत्वा ॥ ७०७ ॥ तसिद् दे समासेन, पीण्डीकमुने । मया । आनुसुन्दरसाक्ष्या-

वसन्तरुद्रं विवेष्टितम् ॥ ७०८ ॥ एवञ्चकार्यं दे शुष्ठा, पीण्ढटीकाशिसामयः । शिष्ये सुभञ्जिता आता, स्रवथा शोकवर्दिता ॥ ७०९ ॥
 यथा सा विन्मयागास, गाढं संनिभसानसा । पूर्वाशोषमनुस्मृत, यथाऽर्धं शुरुकर्मिका ॥ ७१० ॥ यद्विषं मामकं नून, वीवरत्न न शु-
 व्यष्टि । सर्वेगात्रिकसारेण, दिना शीघ्रतपोऽभिता ॥ ७११ ॥ एवं विशिन्त्य सा यन्था, सद्गुरुणामनुग्रथा । कष्टैस्तपोभिरात्मान, निरु-
 धाय करोषसा ॥ ७१२ ॥ कथं?—अतुर्वयस्त्वसमहात्प्रकाशिशिषिप्रथा । रराज रागनिर्मुक्ता, रत्नावत्या विराजिता ॥ ७१३ ॥ शिष्य
 यथासुखार्थेन, निर्दिताऽस्मात्प्रवृत्तं । शरीरे संजिता रन्था, ह्युद्यमे कनकावली ॥ ७१४ ॥ अतुपान्तिरपःकमसन्मौक्तिकविशुद्धया । रु-
 द्धे सा महासमागा, मुञ्जवत्सा विनूयिता ॥ ७१५ ॥ अतुभिन्न महत्किन्न, सिद्धशिकीतिवैद्यथा । कीटानिपृच्छतुद्ग्यापि, क्रीडित सिद्ध-
 कीटया ॥ ७१६ ॥ यस्या भद्रासहासरे, सर्वतोभद्रथा सह । मद्रोचरा च प्रसिता, चकार तनुमूयम् ॥ ७१७ ॥ आपान्द्वयधमानेन,
 वर्धमाना प्रसिद्धयम् । क्रियमाणेन सा कथ्ये, ज्ञानेन गयकस्याया ॥ ७१८ ॥ चान्द्रायण परन्त्या च, निरु शुद्धनभस्यकम् । सर्वेशोर्पोषित
 गन्धे, चन्द्रकेलासमानया ॥ ७१९ ॥ भासेभ्य यवमप्यामि, ब्रजमप्यामि पानथा । साऽत्र सुकठिता आता, सिःसृष्टा भवभारके ॥ ७२० ॥
 सर्वेभ्यासिभिर्दन्था, यथोचिर्निजकस्यायम् । सा यथा कल्पसद्यीर्णा, शाकयन्ती व्यवस्थिता ॥ ७२१ ॥ इतश्च पीण्ढरीकोऽपि, ज्ञानाभ्या
 सपरयणः । काकक्रमेण संपन्नो, गीतार्थो विशितेन्द्रियः ॥ ७२२ ॥ यतोऽसावागामार्थस्य, सर्वसारं सुनिर्मलम् । भिक्षासुदिनयेनेत्यं, शुद्ध
 यपञ्च साधवः ॥ ७२३ ॥ महन्व ! हाद्युष्णस्य, विशीर्षकोत्पत्तिर । मगवद्गुपितस्यास्य, किं सारमिति कथ्यताम् ॥ ७२४ ॥ सम
 न्तमगद्गुपितकायः प्रोक्तमिदं यथा । कान्तं ! सारोऽत्र शिष्येयो, प्यानयोगः सुनिर्मलः ॥ ७२५ ॥ यतः—मूर्खोचरतुष्णाः सर्वे, सवा
 येयं बहिष्किन्ता । सुनीनां भावकानां च, प्यानयोगार्थमीरिता ॥ ७२६ ॥ यथाहि—मनःप्रसाहः साप्योऽत्र, सुख्यर्थं ज्ञानसिद्धये ।

श्वसिन्निभिसुदनेन, सोऽनुष्ठानेन साध्यते ॥ ७२७ ॥ अथः सर्वभद्रुष्ठानं, वेदःशुद्धसर्वमित्यते । विष्णुश्च च यदेकामं, शिष्यं तन्मानसुषुच
 मम् ॥ ७२८ ॥ तस्मात्सर्वस्य सारोऽस्य, इष्टानामस्य सुन्दर । । ध्यानयोगः परं शुद्धः, स हि साध्यो मुमुक्षुणा ॥ ७२९ ॥ क्षेत्रानुष्ठा
 नमन्वेव, एतद्वन्नरथा स्थितम् । मूलोचरगुणकस्य तत्सर्वं सारमुदाहरणम् ॥ ७३० ॥ अथाकथ्यं गुणोर्ध्वान्यं, पीण्डरीकमहासुमिः । पुनः
 प्रोवाच सान्वासा, क्वाठे क्वचकुम्भकः ॥ ७३१ ॥ भद्रन्व । वाळकाठेऽपि, समासीदशिक्षिकीसुकम् । मोक्षमार्गे तवः पृष्टा, मया मूरि
 कुशीर्षिकाः ॥ ७३२ ॥ यथा मो मो महाभागाः, किं तवत्सवं परं मतम् । शिःश्रेयसकटं सारं, तद्वत्सं परसाधयम् । ॥ ७३३ ॥ तयो
 यथायथं सर्वैर्मतमाशित्व तैर्मम । शिवेशिवं परं तत्सवं, तीर्थिकैश्च ङीदसम् । ॥ ७३४ ॥ “एके प्रादुर्यथा सर्वं, द्विसादि क्षियवाशिसि ।
 “केचन पुदिशेषोऽत्र, रक्षणीयो मुमुक्षुणा ॥ ७३५ ॥ अथः—यस्य शुद्धिर्न लिप्येव, इत्या सर्वमित्दं ज्ञात् । आकाशमिष पदेन, मासौ
 “पापेन लिप्यते ॥ ७३६ ॥ अन्त्ये प्रादुर्यथा सर्वं, पापं कृत्वा हि मानवाः । मुष्यन्ते क्षयमात्रेण, वे स्यन्ति महेश्वरम् ॥ ७३७ ॥
 “अथः—शिव्या शिव्या च भूवासि, कृत्वा पापक्षयामि च । सत्यं वेवं शिरुपाशं, सर्वपापैः प्रमुष्यते ॥ ७३८ ॥ अन्त्येस्तु पापशुद्धसर्वं,
 “शिव्युप्यानुदाहरणम् । तस्मैश्रेयमकक्षालि, अथः प्रोक्तमित्दं अथः ॥ ७३९ ॥ अथशिवः पवित्रो वा, सर्वावसां गणोऽपि वा । यः सारं
 “सुषुप्तीकाशं, स वासात्प्रत्यतः शुचिः ॥ ७४० ॥ अन्त्ये पापाशानं मथ, प्राहुः पापनिर्हणम् । अन्त्ये वायुज्वरं प्राक्काः, प्राहुर्मोक्षस्य
 “साधनम् ॥ ७४१ ॥ ध्यानेनोद्भवते अक्षयौण्डरीक इति स्थितम् । निपातिवदसं रत्न्य, मनोऽतिक्रिसुखदं परम् ॥ ७४२ ॥ तद्वारेण निकी-
 “वेव, मनोऽक्रिः परसे पदे । तस्य यो छद्म्यते नावकावस्वमपरे जगुः ॥ ७४३ ॥ गुणम् । तन्नाऽप्ये पूरकं प्राहुः, कुम्भकं रेचकं वया ।
 “तस्यैव गुण्डरीकस्य, पवन प्रतिघटकम् ॥ ७४४ ॥ अन्त्ये प्राहुः पुनर्दिशुः, कुन्वेनुस्फटिकप्रथम् । शिर्यगूर्ध्वमथश्चैव, सर्वन्तं ज्ञान-

“कारणम् ॥ ७४५ ॥ अन्वे परं शिक्षां प्राणुरूपार्थिणो ज्यार्थिकां किञ्च । परमाद्यत्मात्रा सा, तैवाधुवकञ्चोच्यते ॥ ७४६ ॥ नाशार्थं भूट-
 “वासध्वे, विन्दुं देवमापाते । गुणारण्यारण्यकं, व्येयमागुण्यकसिद्धम् ॥ ७४७ ॥ आग्नेयमण्डलं च स्वान्मीक्षिते रज्ज्वर्णकः । माद्वन्म-
 “पीतकः कृष्णो, वासध्वे वाग्नेये सिद्धः ॥ ७४८ ॥ वज्र—पीता सुन्दरविद्येत, रज्ज्वरूपेषु विन्दस्वै । कृष्णोऽभिधारिके कार्ये, सुष्ठिवो
 “पञ्चमे सप्तः ॥ ७४९ ॥ अन्वेऽज्यागुण्यवा सोऽप्यो, तार्क्ष्यसर्गो मृगुमुष्णा । इकारिण्युत्थयिष्ये, नाह्योः सञ्चारकम च ॥ ७५० ॥ ना-
 “दीपकस्य विद्येया, प्रचारो दक्षिणेतः । एतरेण च मन्त्रव्यं, बर्हिः काञ्चनकारिण्यम् ॥ ७५१ ॥ पद्यासन विधायोर्ध्वेऽन्तानाद्यायतं क-
 “ञ्चम् । कञ्चरोचरत्नं प्राणुरपरे स्थाण्डिलायकम् ॥ ७५२ ॥ तथाऽर्द्धे प्राणुर्यथा—आ नार्थः सरत्तं प्राण, विसरन्नुत्सवं शर्तः । मूर्धा-
 “न्यकारागुण्येभ्य, विनिष्कम्बं विनिष्कम्बेत् ॥ ७५३ ॥ आर्द्धितमण्डकज्वलं वा, बहोरार्थीबर्हसिद्धम् । आर्धं गुमांसमपरे, तथा व्येयवया
 “विन्दु ॥ ७५४ ॥ इत्योभि सन्निधेर्त्तिलं, गुमांसं परमं तथा । असर्धुसवाकीर्णं, व्येयमागुर्मनीरिणः ॥ ७५५ ॥ आकाशमात्रमपरे,
 “शिवमन्त्रे चराचरम् । आत्मकं चिन्मसितागुरपरे प्रकाशाद्यवम् ॥ ७५६ ॥” एवं च स्थिते—यथा माधैर्ममाख्यातो, द्वाष्टाङ्गस्य सा
 “रका । व्यान्वेधोऽस्वावा शीर्षा, च एव प्रथिपान्निवः ॥ ७५७ ॥ एतच्च सर्वेऽर्थे वै शीर्ष्या, भवेयुर्मांससाधकाः ? । व्यान्वयोगादशेनेव,
 “चारो चरोच धर्तरे ॥ ७५८ ॥ किं चेदं व्येयनामात्ममपरापरयोगिनाम् । एकत्र मोक्षे ससाध्वे ?, पञ्चान्मम संक्षया ॥ ७५९ ॥ एवम
 “समुना नावाः, इदं सम्येद्यावयम् । स्वान्वयवन्तिसामाध्यागुण्युत्थयिष्युमर्ह्य ॥ ७६० ॥ सुस्त्रिणोऽ—आर्ये । सामान्यगीतापस्त्वमेव तेन
 “यापसे । विद्येयवो न विद्यावैद्यस्यै विनात्मने ॥ ७६१ ॥ “एते द्वे शीर्ष्याः सर्वेऽपि, बृहदेषाद्यमानकाः । विनसद्वैपशाकस्य, पञ्चमपान-
 “श्विषो मवा ॥ ७६२ ॥ एवा यान् कञ्चानकं—एककिञ्चिन्नागरे सुस्त्रिणामस्तसमकाञ्चोके विद्यते कश्चिदेक एव महादेवः, च चोत्सजसिद्ध्य

“ज्ञानाः सद्यः समस्तयोगार्थद्विधानीं साकल्येऽपि निःशेषयोगाणामुपकारनिरवोर्भोजनानां तन्नाथि र्हे कौचक एवमप्यथा न प्रसिपयन्त्ये तस्य कथनं के-
 “चिद्यु क्म्यधमाः प्रसिपयन्ते, ए वानन्तरं विषये सतिष्येभ्यो व्याख्यानं, तर्थापसुत्याप्रसङ्गागतैरवधारितं सद्गुण्यः विषयव्याख्यानपूर्वः,
 “तद्यस्यै तद्व्यवसायप्रकारः स्वपूर्वार्थं दीपकमाचरितुमात्तथा, तेषां तु कौचकाममन्वयवर्षे र्हे निरवर् प्रसिमासन्ते, तद्यस्यै पवित्रमन्त्रवया
 “निरविधा निवन्निवर्तद्विधाः प्रथिधानि द्वैविधानानुपगृह्यात्प्रकारैर्यासि सद्द्वैपवचनान्युत्तरान्निः कानिचिवासां मध्ये कथनासि कान्यो
 “पुनरेकान्तद्विपरीतवद्वैपवचनानामसिपाचिद्व्यमितानेन सद्द्विधा विद्विधा, सिनिपवचयन्त र्हे योगिणो नागरकाः, तद्यस्यैवमर्थं दृष्टवैधानां
 “मन्त्रे कश्चिदेव केर्याचिन्निरे प्रसिमासि मापयः, तद्यः प्रसिद्वि गाणाः सर्वेषां सन्वन्निच्योः दीपसाकारः, व्याख्याणाः सर्ववित्तयेभ्यो निवन्नि
 “असद्द्विधाः शाश्वत्कथा प्रसिद्यासद्द्वैप्ये महार्थैपवथा सद्यपीरिध इव भूरिर्कोर्कसौ मौल्यमहावैपथः । एवं च सिद्वै—वे र्हे मौल्यमहावैपथस
 “निरवर् विविधपूर्वकम् । कुर्वन्ति योगिणस्त्वावरे भवन्त्येव मीरजाः ॥ ७६३ ॥ कि च—तत्र जीवसि सद्द्वैपे, रोगैर्मुक्ता यथा कना ॥ तस्यां
 “सुर्वैपशाकानां, मूयसो विद्विधक्रियाः ॥ ७६४ ॥ तथा सुर्वैप्ये सा साका, सविनेया ससद्द्विधा । संजाया सर्वकोकानां, रोगक्येवसिपय-
 “विनी ॥ ७६५ ॥ गुणम् । वे पुनः दृष्टवैपानां, रोगिणो गोचरं गावाः । तेषां र्हे रोगअज्ञेन, निरवर् परिपीडिधाः ॥ ७६६ ॥ कि च
 “—यथा जीवन्तु पच्छाका, कोकानामपकारिकाः । सुर्वैप्ये तथा आशा, सविनेयाः ससद्द्विधा ॥ ७६७ ॥ एतु तास्ये इत्येव,
 “केपशाकासु कथन । विशेषे रोगिणां इत्य, रोगानन्वक्यथा ॥ ७६८ ॥ सर्वयोगसिर्माथो वा, कर्मचिद्वैपयोगाः । धासु श्रियानां सा
 “धासु, यन्नि जार्थेव वेदितान् ॥ ७६९ ॥ सर्वैप्ये तेषां गुणो नृते, सर्वव्याधिनिरर्दिनाम् । धानि सर्वैपशाकस्य, गृहीतानि पथानि र्हेः
 “॥७७०॥ त्रिभिर्द्वैपकम् । तन्नास्ति—वैकानि न गृहीतानि, सर्वेषां सुदुस्तुद्विभिः । एकान्तैर्नैव र्हे आशा, व्याधिपृथ्वैर्वैपपकाः ॥७७१॥

“कालः सद्यः समस्तयोगसंज्ञितानां नासाकौ निःशेषयोगाद्यामुपकारस्मिन्वीजोक्तानां तथापि ते जौका अथन्वथा न प्रसिष्यन्ते तस्मै कथनं क-
 “चिदु कथ्यवनाः प्रसिष्यन्ते, स चानवरत विषये कश्चिद्वेद्यो व्याख्यातः, तर्थाप्युक्त्याप्रसङ्गागौरवधारित इत्युक्त्वा शिष्यप्यन्वयपूर्वः,
 “तत्रासौ कृष्णमात्रमुद्यां संपूजार्थं दीपकमाचरितुमारब्धा, तेषां तु जौकानामप्यथर्वेण ते निवर्तं प्रसिमासन्ते, तत्रैतैः पण्डितमन्यतथा
 “विरथिवा निजमिबसंज्ञिताः प्रथिवानि कैश्चिद्यान्मुपमुत्पाज्जवारिवाभि सदैववचनाम्वजुसरमिः कानिचिथावां मध्ये कथनानि कर्तव्यैः
 “पुनरेकान्तवर्षिपरिवसदीषावचनानामिषिणाभिव्याभिमानेन संज्ञित विज्ञिता, विविचरवचनम् ते रोगिणो नामरकाः, तत्रसर्वेपामर्षं कृत्वैधानां
 “मय्ये कश्चिदेव केषांश्चिद्विसे प्रसिमासि नापरः, तथा प्रसिद्धि गणाः सर्वेषां सम्बन्धिन्व्ये दीपसाकाः, व्याख्याता सर्वैर्दनेयेभ्यो निष्पत्ति-
 “जसंज्ञिताः बाणात्तथा प्रसिद्धासंज्ञी मद्यैवतथा कथनीरिव इव मूर्तिजोक्तरसौ मौकमद्यैव । एकं च स्विदे—ये ते मौकमद्यैवैषस
 “शिक्षयां शिषिपूर्वकम् । कुर्वन्ति रोगिण्यथावत् मय्यन्वेष नीदराः ॥ ७६३ ॥ किं च—एव दीवसि सर्वैरे, रोगैर्मुक्ता यथा जनाः । तस्मां
 “सुवैषसाज्या, मूर्धासो विद्विषक्रियाः ॥ ७६४ ॥ तथा सर्वेऽपि सा साका, सविनेवा ससंज्ञिता र संजाता सर्वजोक्तानां, रोगान्धेवविषय-
 “सिनी ॥ ७६५ ॥ गुणम् । वे गुना कृत्वैधानां, रोगिणो गोचर गणाः । तेषां ते रोगजाडेन, निवर्तं परिरुद्धिताः ॥ ७६६ ॥ किं च
 “—यथा जीवरसु यथाजाता, जौकानामपकारिकाः । मृदेव्यसि तथा जाता, सविनेवाः ससंज्ञिता ॥ ७६७ ॥ इत्यु वाक्ये इत्येव,
 “वैषसाजासु कथन । सिधेयो रोगिणां इत्ये, रोगाननवकथना ॥ ७६८ ॥ सर्वयोगसिधेयो वा, कथयिद्वैवयोगतः र वासु सिधवानां सा
 “जासु, यसि कार्येव वेदिनाम् ॥ ७६९ ॥ सर्वेऽपि तेषां गुणो नूनं, सर्वव्याधिसिधैर्दिपाम् । कानि सर्वैषसाकासु, पृथीवानि पथानि वैः
 “॥७७०॥ शिभिर्विषेपकम् । तथाहि—वैकानि न मूर्दीवति, सर्वेषां सुखमुद्विधिः । एकान्तेनैव ते जाता, व्याधिवृद्धेर्विषायकाः ॥७७१॥

“कारणम् ॥ ७४५ ॥ अन्ये परं शिक्षां प्राप्नुवन्तीति श्यामिका किञ्च । परमाशरमात्रा सा, सैवायुवकसोद्यते ॥ ७४६ ॥ नासायं भू-
 “रामस्ये, सिन्धुं देवमाशारे । गुणारक्षरवचं, व्येवमागुभज्जिह्वाम् ॥ ७४७ ॥ आप्रेयसंघटं स खान्मीक्षिते रक्षधर्मक । मारुन्ने
 “पिचकाः कृष्णो, वासव्ये वाशवे सिंहा ॥ ७४८ ॥ वज्र—गीताः सुन्दरविद्येन, रक्षणापेयु विन्द्यते । कृष्णोऽभिचारिके कार्ये, पुष्टिपौ
 “यवसो मया ॥ ७४९ ॥ अन्येऽप्यागुर्वर्षा सोष्णो, नाडीसर्गो सुमुमुषा । इहापिद्वन्द्वयोर्वयं, माक्ष्योः सञ्चारकम च ॥ ७५० ॥ ना-
 “दीपकस्य सिद्धेयः, प्रचार्ये पृथिव्येव । वटारेण च सन्तव्यं, वृष्टिः कालवज्रासिद्धम् ॥ ७५१ ॥ पद्यासन विधायोर्वैर्षय्यतानाशायतं क-
 “रुम् । कृष्णरोधारवं प्रादुरपरे क्षान्तिशायकम् ॥ ७५२ ॥ तथाऽर्धे प्रागुर्वषा—आ नाभो सरत्तं प्राय, विसवन्मुखसं धर्मो । मूर्धा-
 “न्यसामुदन्नेय, सिर्गच्छन्तं विधित्वशेख ॥ ७५३ ॥ क्षान्तिवसंघटकं वा, वसोपजीवसिधिवम् । आपं पुमांसमपरे, तथा व्येपवया
 “सिन्धु ॥ ७५४ ॥ इत्योसि ससिधं निव, पुमांसं परमं तथा । अथदंशुषवाकर्षणं, व्येयमागुर्वनीरियः ॥ ७५५ ॥ आकाशमात्रमपर,
 “विद्यमान्ने वरावत् । आत्मकं चिन्तसिन्धुत्तरं प्रणाश्रावणम् ॥ ७५६ ॥ एवं च स्थिते—पथा नाथैर्मनाक्यावो, इत्यशास्त्रस्य सा
 “रका । व्यान्वेषेस्यथा वीर्योः, स एव प्रक्षिपादिवः ॥ ७५७ ॥ एतच्च सर्वेऽपि ते वीर्या, भवेपुमांससापकाः । व्यानयोगवडेनेव,
 “सारे एतेव कर्तरे ॥ ७५८ ॥ किं केवं व्येयनामात्ममपरापरवोगिनाम् । एकत्र मोक्षे ससाव्ये ि, वक्तव्यमस वरापा ॥ ७५९ ॥ एतेन
 “मयुना नापाः, एतं सर्वेवपादपम् । कथाकथान्तितासामर्थ्यापुन्युत्तविद्युमर्ध्व ॥ ७६० ॥ सूरिणोक्त—आयं । साभान्यगीतार्थस्त्वमेवं तेन
 “मायसे । सिद्धेवो न सिद्धसमेवप्यर्धे विनागमो ॥ ७६१ ॥ एते हि वीर्याः सर्वेऽपि, इत्यथैवसमानकाः । विनसद्वैपशास्त्रस्य, पञ्चमप-
 “क्षिप्यो मया ॥ ७६२ ॥ तथा याव कथानकं—एकशिखारं मूरिरोपमहासमकाकोके विद्यते कश्चिदेक एव महार्धेयः, स चोत्पन्नसिद्ध-

“शीर्ष्याः, केचिदेव म चापरे ॥ ७९० ॥ अन्वयः—कथमथाक्षयाद्या, ये शीर्ष्याः क्षास्वकारिणः । शैकानि निजायाश्चापि, सिध्वेभ्यः
 “कथियानि मीः । ॥ ७९१ ॥ प्रवर्तिवानि शीर्षानि, सिष्टानुष्ठानमाशुकिता । एशिर्षं दीपशालानामुत्थानमसिध्विपथे ॥ ७९२ ॥ एवं च सिध्वे
 “—ये सर्वकामदायैषाकाकार्यं कर्मयोगिणः । अश्विस्तां कुर्वते अन्वास्ते भवन्त्येव नीरुजः ॥ ७९३ ॥ आश्विकेषु च शीर्ष्येषु, कर्मयोगस्य
 “दानवम् । यद्दुःखसठे तथा सर्वमोक्षो वा भूपथे कथिन् ॥ ७९४ ॥ सोऽपि सर्वकथान्वयानां, वेगामेव गुणो मसु । यानि वैर्निजशास्त्रेषु,
 “प्रथिवानि कर्मथत ॥ ७९५ ॥ भुवन्म् । अथा अश्विकस्यदीनां, वेषां सर्वकथमाशिवम् । इशि स्थित भवत्येव, कर्मयोगनिर्वाणम् ॥ ७९६ ॥
 “यथा पोषत्रयं देवाः, साटीन्द्रप्रथिश्चिससशि । यगोद्देशनशामोर्वाक्षया सर्वत्र एव सि ॥ ७९७ ॥ अस्माभ्यास्त्येव सर्वस्यदेयशास्त्रवद्विःस्थिता ।
 “अश्विस्तसा कर्मयोगिणां, मृतमेतेन हेतुना ॥ ७९८ ॥ तथाहि—एकान्धविपरीता ये, वीनशास्त्रस्य नाश्विकाः । एकान्धेतेव ते पापा, वी
 “यसंसारकारकाः ॥ ७९९ ॥ तथापि छिन्नवन्तूनां, गुरुनानामर्षकामयोः । ए एव प्रसिमान्तुवैर्नाश्विकाः साभ्यरोधिणाम् ॥ ८०० ॥ एवं
 “अमार्षं । क्षेपापि, शीर्षानि भिन्नभाषिणात् । विनिर्गमानि तेनेदं, अ्यापकं जिनदर्शनम् ॥ ८०१ ॥ एवं च स्थिते—यद्वागोद्देशमोक्षानां, प्र
 “शिपश्चतया स्थितम् । सर्वं भूवदया प्रथ, क्षीयमिन्द्रियनिमयः ॥ ८०२ ॥ शीर्षार्थं सुन्दरं वीर्षमाकिञ्चनममजोसवा । गुरुमश्विस्तयो
 “दान, अ्यानमन्वय वाटशम् ॥ ८०३ ॥ आश्विकेष्वपि शीर्षेषु, एत्स्वस्त्येव सुन्दरम् । किन्तु नो यस्वते वेपु, यथा चाश्विवभूपणम् ? ॥ ८०४ ॥
 “त्रिमिश्रिष्टिपकम् । वद्वि अश्विस्थिः क्षेत्रैः, सर्वकथयन्नाश्विगैः । पागाहोमाश्विभिः सार्धं, मीक्षितं न विद्याज्वे ॥ ८०५ ॥ अमस्त्रोपाधिहेतु
 “दानां, गुणानां प्रथिपात्कम् । सर्वेदं सर्वशीर्षेषु, स्थित सर्वकथवर्धनम् ॥ ८०६ ॥ एव सक्त्राश्विकं जैन, शीर्षं सर्वगुणात्मकम् । सर्वत्र
 “संस्थित एव, न सिद्धं परमकारणम् ॥ ८०७ ॥ अतो मनुजभार्गव, यथा ते शीर्षिकाकाया । अ्यानयोमवतेनेव, किं सुमोक्षस्य सावकाः ?

"किं बहुना ?—सा महाद्वैषाष्टकिका, श्रेया योगनिर्द्वेषी । तसंदिवातुसारेण, श्रेया अपि कदाचन ॥ ७७२ ॥ यतः—वातः सिच कृत्-
 "श्रेयि, सर्वरोगनिवारकम् । श्रेयश्च सिचानीवे, सुद्वैषकल भेषजम् ॥ ७७३ ॥ दृष्टद्वैषा न जानन्ति, स्वयं तस्यविरोधतः । तेभ्यो
 "बोद्धि शिषेयः स्वाकल्पानां योगिणां कश्चित् ॥७७४॥ सोऽयं पुण्याशरन्ध्रायः, स्वाश्रेयश्चदानितः । तस्मात्स एव सर्वैषकश्च योगिषि-
 "स्तकाः ॥ ७७५ ॥ मुग्धम् । तस्मिन् ते समासेन, मया द्वैषकत्वानकम् । पौण्डरीक ! समाक्यात, सन्द्देशकत्वं परम् ॥ ७७६ ॥ भयोऽत्र
 "नामं श्रेयः, सर्वरोगनिर्द्वेषः । एककाल महाद्वैषः, सर्वकः परमेधरः ॥ ७७७ ॥ संकाशकेशकमानः, शिष्टसिद्धान्तसंदिष्टः । सर्वतोको
 "पकशरी च, कर्मरोगनिर्द्वेषः ॥ ७७८ ॥ तथापि गुरुकर्मणः, संसारोद्धारशक्तिः । भूयांसो न प्रपद्यन्ते, दीनास्तं परमेधरम् ॥ ७७९ ॥
 "श्रे भव्या कतुकर्मणो, दीना कल्पतमाः परम् । त एव तं प्रपद्यन्ते, सर्वैषं परमेधरम् ॥ ७८० ॥ सर्वैरभनुजायां च, स समाप्तो यदा
 "ऽस्तुकम् । शिष्येभ्यो श्रेयस्तुद्वैर्गोपमार्गं जगद्गुरुः ॥ ७८१ ॥ तथा श्रेया मनुष्याश्च, केचिदां कतुपासकाः । प्रसङ्गेनागवास्तत्र, शून्यन्ति
 "शिनोश्चतानाम् ॥ ७८२ ॥ भक्तैकतयाम्मीरुं, वां सुखा मन्तुद्वयः । कल्पया कल्पयन्त्येवे, शिष्यात्वाप्यावशेषतः ॥ ७८३ ॥ तवस्ते
 "शितसद्वैषाष्टपञ्चम शक्तिर्वाः । स्वाकास्मापि प्रकृतंस्ति, दृष्टद्वैषसमानकाः ॥७८४॥ यत्र च—ये तावदास्तिकाः केचिदीर्ष्याः सांस्यादयो
 "मयाः । शिनोश्चतानामुसारेण, कैर्मन्त्रेषु किञ्चनस्ति ॥ ७८५ ॥ क्वानि जादवाक्यानि, श्रेयसभ्युद्विष क्षयम् । क्षयाधिक्याभिमानेन, दृष्ट
 "द्वैशैरिवास्तिकम् ॥ ७८६ ॥ मुग्धम् । तवः सर्वैकसङ्घातभ्युपिचानि सर्दायते । तच्छाकाप्यपि राजन्ते, प्रसिद्धिं प्रागानि च ॥ ७८७ ॥
 "श्रे पुनर्नास्तिकाः पापा, दृष्टस्यसिधुवाचकः । सर्व शक्तिवशात्तस्य, सिपटीतं शिक्तस्तिवम् ॥ ७८८ ॥ तेऽपि जाजातवासारुहसपादिभवन्ते
 "पावाः । प्रसिद्धिं तस्यकस्तेह, प्रागल्भ्यं हि महत्तरम् ॥७८९॥ तथा—नानादधिस्ताद्विकानां, प्रसिधान्ति यथाशयम् । केवादिश्रेय ते

॥ ८२६ ॥ विचजातोपर्वहारि, वसुनर्षानर्गीरुषम् । शौवासीन्व मर्व वदि, निर्वयमात्रकारणम् ॥ ८२७ ॥ वषव वगिरीरुष्यं, विच
 “आलं सुमुमुषा । वष नानाविधोपायै, रागद्वेषासिद्धिर्नैः ॥ ८२८ ॥ एवो पक्षीयिकैः प्रोक्तं, यः प्रीत्यै चित्तथासने । मावतीर्थे स्थितः
 “सोऽयं, व्येमाथो न दुष्पति ॥ ८२९ ॥” यथा—वह्निर्दुष्टकर्तव्याः, साधयन्ति सुमुषावः । मोक्षं नानाविधैर्भ्योयोर्माव्यस्त्यं एव कार
 “यम् ॥ ८३० ॥ शिं दु—परमात्मावयो व्येवा, यथा धर्मगकारिण्य । धीवसा वं वसोऽस्त्यै, न हि चित्तव्यावसावा ॥ ८३१ ॥ आक-
 “यनविधेयेषु, वेवसः सुन्वेवत्म् । एवत्यं आयदे सिद्धं, एववेवन्तरो एवरा ॥ ८३२ ॥ शिं दु—मानावश्चित्तवार्थीवानां, एवविस्सा-
 “रुषयन । वेवःसुदिरराभिन्ना, मौनीन्त्री मार्गेशना ॥ ८३३ ॥ एवो विमुद्यविचानां, मुद्यमाव्यरव्यसातिनाम् । वेयाश्चिरेऽपि वि
 “भवाथा, सुर्विमुद्यैर्विषायकाः ॥ ८३४ ॥ एवरावा—वत्यं विज्ञाय वे मूढाः, प्रवर्तन्तेऽर्थकामयोः । वद्वेनेव निश्चिन्वा, योनिवोऽव
 “वयं शिख ॥ ८३५ ॥ वेवां ज्ञानमुत्कानां, याएक् एवोर्वेऽमले । कौटयान्तःप्रविष्टानां, वाएग् वेयं महत्समिध ॥ ८३६ ॥ पुत्रयम् । वे एवजान
 “वमोक्षिमाः, सुदष्टिप्रसर्त विना । कौक्षिका इव कीवस्ये, सिवत् मवकौवरे ॥ ८३७ ॥ योरो ज्ञानागुणीमाग्ने, परिस्युरसि मास्वरे । इवये
 “हि कुवकिष्टैर्वकामएवरावसाः १ ॥ ८३८ ॥ वसाग्निर्मञ्जविचानां, वैरायाभ्यासजासिनाम् । चित्रमाकम्बर्तं प्राप्य, माव्यरव्यं संप्रवर्तरे
 “ ॥ ८३९ ॥ अर्वोऽमी वे पुरा प्रीत्या, व्येयमेवाः कुशीयिकैः । चिद्यन्वविन्दुमूसास्ते, स्युर्वैनमववासिधेः ॥ ८४० ॥ वरुटवैषाशाजावव
 “अवर्षैनमाठिका । एवत्येष सवा वेवा, कर्मयोगविचर्षनी ॥ ८४१ ॥ एवसानां पुनर्यः सास्वकर्मयोगव्याय कश्चित् । विधेयो वा ए वि
 “वेवाः, सर्वप्रवचनामुषः ॥ ८४२ ॥ इयं सर्वेषाकावाववाकाळ वन्मवात्मिका । कर्मयोगवरी वेवा, द्वावसाग्नी सुसंक्षिवा ॥ ८४३ ॥ यरो
 “योऽयं वनं वीके, चिचित्सावसुन्वर वषः । वदुषाकररुपायो, सर्वमसां प्रसिष्टिषम् ॥ ८४४ ॥ वसुन्वुच्चिठेयेन, विना विसाधि सुन्वरम् ।

॥५॥ ८०८ ॥ वन—शुभानुष्ठानविक्रमं, ध्यानं यद्गुणशीलिनः । ध्यायन्ति तद्वर्धोमाधं, नास्याकारि विवेकिनाम् ॥ ८०९ ॥
 ॥ यतोऽत्र ऽण्डकर्मण, धीवत्सु सुपसन्निभे । सुदे भर्तं सदाचारध्यानाच्छोष्यकरोतरः ॥ ८१० ॥ या पुनर्मलिनारम्भा, पद्विध्यानिपरो
 ॥ सर्वेत् । नासौ ध्यानाश्रयं कुरुतां, समुपलब्धुर्लो यथा ॥ ८११ ॥ सुताम् । सर्वोपाधिविशुद्धेन, तवो धीवत साध्यते । ध्यान-
 ॥ योगः परः श्रेष्ठो, वा सात्मोच्चस्य साधकः ॥ ८१२ ॥ यत्र सात्वात्स्रो धीवो, निर्मलात्सा कथयन् । स धीर्धियोऽपि भावेन, बतते
 ॥ विनासासने ॥ ८१३ ॥ वस्यार्थेनेन्द्रमैत्रीक, शासनं भवतासन्तम् । धीर्धिका भसि वनका, भवन्त्येव भवतिष्ठतः ॥ ८१४ ॥ किं ब्रुवता ।
 ॥—सात्परिच्छकथनां मी, निःश्रेयसाश्चारिणाम् । समाधारोग्यजननं, यथा शोकं सुशेषजम् ॥ ८१५ ॥ तद्वद्विधियजाऽधीह, प्रयुक्तं पर
 ॥ मार्गता । कश्चिद् दुःखाद्यन्त्यावापया सर्वेषसम्भवम् ॥ ८१६ ॥ तथा सर्वमनुष्ठानं, यद्भवेत्सासाकारणम् । सत्पणाद्वेपमोहानां, विद्याद्विकम्-
 ॥ शास्त्रनाम् ॥ ८१७ ॥ तत्रोक्तं सर्वार्थैरेषु, साक्षात्कीनेऽपि वा मते । यथा तथा कृतं हन्व, श्रेयं सर्वं सत्प्रभवम् ॥ ८१८ ॥ चतुर्भिः कथ
 ॥ यन्म् । वसुनद्विषयमादिन्यकारणं मोक्षकारकम् । यस्मिन्नाश्चकरोप्य, कुर्तुः कर्म प्रवर्तिताः ॥ ८१९ ॥ तत्रैनेन्द्रमहाद् बाल, बर्हिर्भूव न
 ॥ सर्वेषाः । किं पुनर्भवेत्तीर्षणां, कर्तव्यं बहुरूपेणम् । ॥ ८२० ॥ सुताम् । वसिष्ठं भावतधीर्भमवतीर्षं वरन्ति योः । संसारसागरं
 ॥ श्रीवाः, पर्वाणि वेधविशयया ॥ ८२१ ॥ बह दे व्यैयनात्समत्र सन्नेहकारणम् । समाकर्ष्यं य तत्राणि, परमाद्यो विवेकते ॥ ८२२ ॥
 ॥ यार्थं हि सुखकर्मोक्तं, सुखं यद्वाप्ति सुन्दरम् । शिरीरससा ह्योमाभ्यामीषासीन्धेन सुख्यते ॥ ८२३ ॥ स्वभाव एव धीवत्स, यत्तत्रापारि
 ॥ यमसमाय् । अत्यन्तं पुण्यपापार्था, माप्यसायु विमुच्यते ॥ ८२४ ॥ ते च हि साधुशुभानाम्, भ्रमकाण्डुष्यकारकात् । जायन्ते विघ्नक-
 ॥ शोक, यथाऽप्यथाश्रयानी ॥ ८२५ ॥ तत्राऽपि साधुशुभानाम्, शैर्यमैर्यकारकात् । जायन्ते सुभक्तशोकाः, यस्यान्ति सुकान्तिकाः

“पुनरमात्मन्यः, शुद्धबोधप्रभाषक । अक्षरीयोऽप्यन्तरेण, धीर्येष भवभोगकः ॥ ८६४ ॥ विज्ञातो वैर्महाभागैः, प्रसिपन्नस्य भावतः । तेषां
 “निर्णीतस्वार्था, विचारः कुत्र कारणे ? ॥ ८६५ ॥ केवलं—ये कल्पयन्ति तं मूढा, रागाद्रेषमहासिद्धम् । ते ज्ञातवस्वरूपेहीर्षयन्ते कठ
 “कापरैः ॥ ८६६ ॥ तदेवं चास्त्विच्छास्त्रेवस्तुभ्यं निवेशितः । यः प्रमाणप्रसिद्धत्वादेकः सर्वप्रवादिनाम् ॥ ८६७ ॥ धर्मोऽप्येको जगत्प्रभ,
 “सिद्धेषः पारमार्थिकः । कस्याप्यमाधिकोऽहोऽहः, शुद्धः शुद्धगुणात्मकः ॥ ८६८ ॥ धर्मासर्ववस्तुकीचरणःसंयममुक्त्यः । सत्यप्रकार्यवत्यागा,
 “एते धर्मगुणा वस ॥ ८६९ ॥ वसकस्यकं धर्ममेतं विज्ञानं पठित्वाः । स्वर्गोपवर्गोवातः, विद्वदन्ते न केनचित् ॥ ८७० ॥ परस्वस
 “धैर्यरीत्येन, कल्पयेत् मूढमानवैः । धर्मस्य चारमस्मीमे, कठणाऽऽकल्पस्तुद्धयः ॥ ८७१ ॥ तदेव धर्मैः सर्वत्र, यः प्रमाणप्रसिद्धिः । एकः
 “स धर्मवस्तुभ्यं, पीण्णटीकमुने । मया ॥ ८७२ ॥ तथाऽत्र भोगमार्गो यः, संगीतस्वस्वसङ्गकः । सोऽप्येक एव विज्ञातः, पठित्वैः पर
 “मार्थतः ॥ ८७३ ॥ तथाहि—सस्य द्वैस्त्रिषवात्म्याव, हेमयाशुद्धिच्छायाऽपरैः । शक्तित्वाद्याऽऽत्मनो धीर्यं, यज्जन्मं योगिभिः परम् ॥ ८७४ ॥
 “तस्मिन् सस्यमेतरेण, सिधते नार्थतो भुवम् । तथाऽस्यात्पर्येऽप्यत्र, पन्नयो भेदितः परम् ॥ ८७५ ॥ यतः—अष्टकर्मसंस्कारा, गुण्या
 “गुण्ये ह्युमाशुभे । धर्मावर्गो तथा पाशाः, पर्यायस्वस्य कीर्तिताः ॥ ८७६ ॥ एतच्च सस्वधीर्यासिद्धान्वयाभ्यं पश्चिष्यते । इदं सहातिव
 “द्विध्यां, कार्प्यं सवसोऽयोः ॥ ८७७ ॥ धीयमाने भवस्तसिद्धिम्, मये सर्वा सिपस्यः । धर्ममाने पुनः सर्वाः, समवन्ति सिपूतयः
 “ ॥ ८७८ ॥ इदमेव यमुक्कोटिसिद्धिद्वयपरं विदुः । ऐश्वर्यज्ञानवैराग्यधर्मरूपास्तु कोटयः ॥ ८७९ ॥ रजस्रभोग्यां तत्सस्वभाववत् न प्रक-
 “सते । सिपरीवाच आयन्ते, तस्यैश्वर्यावयो गुणाः ॥ ८८० ॥ तत्र—स्वोवक्त्रावदेराग्यमनैश्वर्यं समोवक्त्रात् । तमसश्चैव भाहात्स्व्याद्भ्रानात्
 “मैसन्भवः ॥ ८८१ ॥ पर्येकं तत्र त्रियमाद्रिचीचमसि विधते । रजस्रभोग्यामेव हि, भविष्यत्य सर्वा सत् ॥ ८८२ ॥ सर्वथा यस्मिन्

"समलपायनासह, स्वस्तिनात्रेण देवयोः ॥ ८४५ ॥ प्रोक्तमित्थान्दिकं पूर्वं, धीर्धैर्यस्वस्वस्वस्वित् ॥ नियुक्तिकं बधोमान, वयु दास्य निव
 "किन्नाम् ॥ ८४६ ॥ शुभाम् । उद्यमेवं गुरोर्धान्यमाकथ्यं पुनरुत्तरीत् । पौण्डरीकमुत्तिष्ठस्वदिसष्टकरणेच्छया ॥ ८४७ ॥ यथा नाथ ।
 "बन्ध शूयो, व्यापकं तिलतृप्तं । तथा धीर्ध्यां पश्चि स्वीयं, शूयुक्तत्र किमुत्तरम् ॥ ८४८ ॥ तथाहि निजया मुक्त्या, सर्वे सन्नद्धास्तिव ।
 "परतीर्थस्तिरस्त्राः, स्वीयवर्धनार्थिणाः ॥ ८४९ ॥ देवे धर्मं त्विन्ने वस्त्रे, मोक्षे चातिष्ठदुदया । देऽभ्यर्धानमस्वीसि, स्वप्नान्तेऽपि न जा-
 "सते ॥ ८५० ॥ एवं च त्विते—यथा ते वृष्टिवाष्ठीर्ध्यां, वृष्टीनेन यथायथम् । तथा माय ! बवं स्तेन, को वियेपः परस्तरम् ॥ ८५१ ॥
 "तयो विनिर्ययं नाथाः । सुन्दरं कर्तुमर्हस्य । मन्दित्र आयाते येन, सुमेरुसिद्धकरोपमम् ॥ ८५२ ॥ तयो विमलसरन्वशीपिसिच्युरित्वापरः ।
 "वस्त्रिर्धयविधानाथ, गुरस्तिवसमापय ॥ ८५३ ॥ एतन्निवेदितं व्यासि, मया वस्तुविभिधिवम् । यत्सन्ध्याट्टिमिर्दंश्य, भाविकं अैनरदानम्
 " ॥ ८५४ ॥ तत्रोपकथ्ये वीथानां, स्वस्वमेव मञ्जोमूलाः । एता हि विमिषतन्त्रे, मोक्षिन्यो भेर्युदयाः ॥ ८५५ ॥ एकः प्रथासते देवः,
 "सर्वज्ञः सर्वदर्शनः । धीरयोगो गवोद्यो, महायोद्वाहिसूतनः ॥ ८५६ ॥ सकृदो मुबनमवांऽसी, सद्योऽपि निगायते । निष्कण्ठो मोक्षपा-
 "यज्ञः, स एव मुबनप्रभुः ॥ ८५७ ॥ इदं स्वल्पं सिद्धिन्म, धैः स देवोऽभ्यथारिः । तेषां मानाविधाः शब्दा, भेर्युदि न कुरुते ॥ ८५८ ॥
 "वयाहि—स बुका मोक्षार्ता लोकं, भ्रष्टा सिच्युर्मेष्टयः । त्रिनेत्रोऽपि वा इत्य, नार्थभेदकायासि च ॥ ८५९ ॥ य एव तं परिज्जाय,
 "मन्त्रेणैव स प्रभुः । मनासि तत्र भाव्यसि, सर्वो मत्स्यरविप्रसः ॥ ८६० ॥ एस्यैव भावतोऽभीष्टस्यसावी कुरुते क्षियम् । न
 "शुद्धकेपं पानीयं, यत्प्राणस्यापि वार्यते ॥ ८६१ ॥ निःशेषोऽसिर्मुक्ता, स एताः सर्वदेहिनाम् । विज्ञावाः कुरुते मोक्ष, तादीया
 "कृत्स्नं वाह्यवी ॥ ८६२ ॥ संसर्गिणां हि नानात्वात्सर्वा कर्मनिर्मुक्ता, परमात्मा न विपद्यते ॥ ८६३ ॥ स देवः

"वस्त्रापाये पुनः पुंसां, सद्युद्देशोर्धरं गते । अत्र सदर्शने नूनं, भेदबुद्धिनिर्वर्तते ॥ १०२ ॥ आत्मा साधारणं होय, सर्वथासपि बाधिनाम् ।
 "समस्यो ए विजानीते, मोक्षमार्गं यथास्थितम् ॥ १०३ ॥ मन्त्राद्ये पुनस्तस्य, मोक्षमार्गो यथास्थितः । एष एव स्थितस्मापि, हठाद्ये ए-
 "कस्यते ॥ १०४ ॥ एतद्येवं विनिश्चित, दर्शनं पारमार्थिकम् । स मुन्नेदापह स्वीयं, एषा योऽह मनीषिभिः ॥ १०५ ॥ रिक्तस्य कर्त्या
 "योऽस्य, गुणदोषानपश्यतः । विदम्बा एव केनापी, सिद्धान्तविषयमपहाः ॥ १०६ ॥ अहं चारुचारास्तस्य, मदीय चारु दर्शनम् । न
 "स्वदीप्यमिति स्पष्टं, मत्सरास्य विद्वन्मिथम् ॥ १०७ ॥ किं बहुना ?—यावन्तो वेद्विनो कोके, पयावस्थितवदृष्टयः । ते सर्वेऽप्यत्र वर्तन्ते,
 "वाक्चिके ह्यद्यदर्शने ॥ १०८ ॥ निर्गतममकारास्ते, विभाव नैव कुर्वते । अथ कुतुंसावस्तेभ्यो, शायथैवैकवाक्यता ॥ १०९ ॥ ये स्वामी
 "व्यमकरतेन, विपरीतचिन्तोकिनाः । स्वार्थं व्यापक्यतेन, सगिरन्ते समस्तयाः ॥ ११० ॥ तेषां ज्ञानन्वकरानामपकर्षनमुत्तरम् । अथवा
 "वस्त्वमार्गं ते, बोधनीयाः प्रथमताः ॥ १११ ॥ पुराम् । न मोहदलनावन्त्यो, ह्युपकारो महत्तमः । अतो बहुकं भवता यदुच—
 "स्वार्थं व्यापि येषीष्यां, बहुलात्र किमुत्तरम् ? । एतद्दं ते मयाऽऽक्याव, प्रसिधावविचर्जितम् ॥ ११२ ॥ यावद्दृष्टिबिभावाज्ञे, सिःक्षेप-
 "नवसागरे । कुट्टिस्तरितः सर्वाः, पठन्तीर्द्रव्यसि स्फुटम् ॥ ११३ ॥ एतन्ने सर्वसन्नेहा, यास्यन्ति प्रलयं तदा । ज्ञास्यसि त्वं यथा
 "नास्ति, सर्वद्वेषवनास्तरम् ॥ ११४ ॥ मुमाम् ।" एतो निर्द्वेषसन्नेहः, प्रपद्य गुरुभाषितम् । संजातः यौष्करीकोऽसौ, विसेवागमवत्तरः ।
 ॥ ११५ ॥ काष्ठकमेव सपत्नी, ज्ञाप्याज्ञस्य पारगाः । समन्वयमद्रसूरीणामसौ पावप्रसादवः ॥ ११६ ॥ अनन्तगामपर्यायः, साक्षिसेषः
 सखिस्तरः । सर्वज्ञागमसम्प्रायः, सर्वोऽस्य मनसि स्थितः ॥ ११७ ॥ एतोऽनुयोगोऽनुज्ञावः, सगच्छस्यस्य सूरिसिः । वृत्तमाध्यायिकं स्वीय,
 कृतमानुष्यमारमतः ॥ ११८ ॥ व्याचार्थव्यापनार्था च, वस्त्रामरनेर्मुखा । कृता विधानतो देवसाङ्गपूजा शिनाष्टकम् ॥ ११९ ॥ एतः स

"सर्वं, देहाः संघातुःकर्मो । सर्वे विमलं वीर्यं, कारव सुखानोषयोः ॥ ८८३ ॥ यथाभार्यमिमे सर्वे, यथोप्यानप्रवारयः । विविधा
 "स्त्रयो कोके, वत्सर्वं पार्येभ्यम् ॥ ८८४ ॥ यानं यत्रौचरं वत्स्याप्युखानं च यदाभवम् । क्रिया च यथेनी वत्स, मोक्षमार्गः स की
 "र्तितः ॥ ८८५ ॥ एवञ्च सर्वं वैः सर्वैर्विदातं ह्यनुसुविधाः । मेवमिच्छस्यविजानां, देवां ज्ञानिभः कृतस्त्रिकाः ॥ ८८६ ॥ केचन
 "असक्यमी, मूढकोके कथापयः । वत्समागोत्परिभटं, पान्तमर्धविवर्द्धकम् ॥ ८८७ ॥ वसिष्ठं च सुमासेन, वत्सं सामुद्रिकं यथा ।
 "अज्ञानात् यद्विभिक्षितं, यद्यत्तं यदायोगीतः ॥ ८८८ ॥ इदं जाविचलं कोके, यदीक मानवः शिवम् । यथा योषोऽप्यनेनेकेः, ज्ञान्यः
 "प्रकारमुत्तरम् ॥ ८८९ ॥ आसानीऽन्त्यसमूहैर्धर्षनान्मृगीविषाः । समूर्धसाधिरुत्सव, स्वरुपस्त्रिस्तिसृषुषः ॥ ८९० ॥ जसिदिनिर्गुधिः
 "आसिधः, सिगमस्यमप्ययम् । यद्यत्तं यदा निर्वायं, प्वनयत्तकं वाचकाः ॥ ८९१ ॥ समकामिस्त्रिचर्द्धय, देवयानुज्जार्थमीरिवम् । केरय-
 "मुदितु मोक्षाय, स वैर्दविषक्यापरः ॥ ८९२ ॥ एतुस्त्रिगतारत्नेन, यदेवमनुजामिरु । अतुपज्ञासुखं वपु, देवयथे प्रसिधिवम् ॥ ८९३ ॥
 "अदेर्दक्षिणसरेवधर्मवत्ससिर्दक्षम् । सप्यथासमीरुसर्द्धेव, मोक्षक प्रसिपादकम् ॥ ८९४ ॥ एतेऽप्याहृतं सार्धं, प्रभायेन प्रसिधिवम् । एतेक-
 "सिद्ध एतेव, ज्ञापयं परिकीर्तितम् ॥ ८९५ ॥ गुणम् । अयं च एवमाचार्यं, परित्याय सिधेवतः । एतैरुपदिष्टैः सार्धैर्येऽप्यभिधीयते
 " ॥ ८९६ ॥ कैयवं वा यतुयवेव, प्राकार्यं वा निगायाम् । भार्येव वा गीथेव, वीर्यं वाऽप्यभिधीयते ॥ ८९७ ॥ कैनेन्द्र वा सिधे
 "येव, ज्ञातार्थसिद्ध मानवीः । अविनोदो हि भावार्थे, ज्ञाप्यमेवो न युष्यति ॥ ८९८ ॥ अर्थेन हि प्रसीदन्ति, सत्यप्रयत्नेन नो युषाः ।
 "संतुष्येव यतुजो, सर्वं एव निरर्थकम् ॥ ८९९ ॥ एवं च सिधे—एवविचार्यं वेत्तेऽपि, सर्वेऽप्योषोऽपिः क्वम् । एतानं ज्ञापयत्तनेन,
 "न विचार्योऽपि हैः एव ॥ ९०० ॥ आत्माश्रितानां मोक्षेन, पीठवर्धक्यादासुसे । यदुसि-यर्धनानीभिः, योयोऽयं संभवति ॥ ९०१ ॥

त्र्येकयोगकाययोगानाम्॥४७॥

परममाण-स्वर्णो॥ त्वेत्य-

सर्वेषामु॥॥ अन्वयेषम॥॥,

अथाग करेमानेवासे स्वर्णोको प्राक्कर [अर्थात् करेमानेवासे स्वर्णोकी अर्पेधाकर]

असर्ग [सुत्कथानो]के सार्थकपना जानना चारिये अर्थात् वैसे वैसे

इन शून्यस्थानोंकानाम है वैसे वैसेही इनका अर्थ है ॥

एतर्पा॥॥ प्राक्स्मन्त-विशेष-निर्धारण-अर्थम॥॥ आह-शिस(प्रकल्पान्त)के अथस्मन्त वा आश्रयकी भिन्नता निर्णयके सिधे कहते है कि

(१) त्र्येकयोगकाययोगानाम् = (पृथक्त्वैकत्ववितर्क-सूक्ष्मक्रियाप्रतिपातिव्युपरतक्रियानि

वर्तीनि) त्र्येकयोगकाययोगानाम् (यथाक्रमम् भवति)

अथपक्षत्ववितर्कम्-एकत्ववितर्कम्-सूक्ष्मक्रियाप्रतिपाति-व्युपरतक्रियानिवर्ति च त्रियोप-एकयोग-काययोग-अयोगानाम्-अथाक्रमम् भवति ॥४७॥

सूत्रार्थ - पृथक्त्ववितर्कम् १॥॥ एकत्ववितर्कम् १॥॥ व्युपकत्ववितर्कं रवेतव्यान, एकत्ववितर्कं रवेतव्यान,

सूक्ष्मक्रियाप्रतिपाति १॥॥ च १ व्युपकत्ववितर्क्यानिवर्ति १॥॥ व्युपकत्ववितर्क्याप्रतिपाति रवेतव्यान और (अथ) व्युपरतक्रियानिवर्ति रवेतव्यान त्रि-योपत्सर्पा १ एकयोगत्सर्पा १

अथान योगसाधके, एकयोग प्रवर्तने वाञ्छेके

अर्थात् तीनों मन, बचन, कायकेपत्तोंमेंसे कोई एक योग प्रवर्तनेवाञ्छेके

योगशब्दो व्याख्यातार्थः कायवाङ्मनःकर्म योग इत्यत्र ॥ उक्तं श्रुतुभिः शुद्धत्वान्निव
कल्पैस्त्रियोगादीनां चतुर्णां यथासंख्येनाभिसम्बन्धो वेदितव्यः ॥ त्रियोगस्य पृथक्त्ववितर्क ,
त्रिषु योगेष्वेकयोगस्यैकत्ववितर्क काययोगस्य सूक्ष्मक्रियाप्रतिपत्ति, अयोगस्यव्युपरतक्रिया
निवर्त्तति ॥ तत्राद्ययोविशेषप्रतिपत्त्यर्थमिदं यते—

एकाश्रये सवितर्कविचारे पूर्वे ॥ ४१ ॥

एक शुद्धत्वान्ने चारो भेदोसिं प्रत्यस्ववितर्क नामका प्रथम शुद्धत्वान्ने से मनवचनकाय
एत दीनां योगांके पाठकने होता है । दूसरा । एकत्ववितर्कनामका शुद्धत्वान्ने दीनांसे से
नितो एक योग शब्दके होता है। तीसरा । अद्यप्रतिपत्तिनामका शुद्धत्वान्ने काययोग
शब्दके ही होता है और चौथा व्युपरतत्वान्नेनामका शुद्धत्वान्ने अयोगके शब्दके होता है।

उपर्यनुवादः—काय-वाङ् -मन-कर्म—योगः—इति—अद्य—काय, वचन, मनकी क्रिया है सो योग है । ऐसे इस स्थानमें (=अद्य-अर्थात्)

योगशब्दः—व्याख्यात-अर्थः—
एतेः—चतुर्भिः—शुद्धत्वान्निवृत्तौ—त्रियोग-प्रतीतिनां—=पूर्वो) कर्तुंमे चार शुद्धत्वान्ने भेदोसे तीनयोग, एकत्वाय, काययोग, अयोग
चतुर्णां—पथात्तत्त्वान्ने—अभिसम्बन्ध-शब्द-इति-कथं—
त्रियोक्त्यर्थ-व्युपरतवितर्क-शब्द-—, त्रिषु—योगेषु—
एकयोगत्वार्थ-एकत्ववितर्क-शब्द—
काययोगत्वार्थ-व्युपरतत्वान्ने-प्रतिपत्ति-
अयोगत्वार्थ-व्युपरतत्वान्ने-प्रतिपत्ति—इति—। अद्य—
शब्दयोगत्वार्थ-व्युपरतत्वान्ने-प्रतिपत्ति—इत्यर्थ-—अद्य-—उच्यते—
शब्दयोग-इति—किञ्च-—प्रतिपत्ति-अर्थ-—इत्यर्थ-—उच्यते—
एकाश्रये सवितर्कविचारे पूर्वे—एकाश्रये सवितर्कविचारेपूर्वे(पृथक्त्वैकत्ववितर्कशुद्धत्वान्ने)

एक आश्रयो ययोस्ते एकाश्रये । उमे अपि परिप्राप्तश्चतज्ञाननिष्ठे नारभ्येते इत्यर्थः ॥

सुनार्य - एक-आश्रये ॥

पूर्वः ॥ पृथक्स-एकत्वविवर्तकः ॥ च-विवर्तकं - विचारः ॥ प्रवर्तते १

एक है आश्रय भिन (चोनों) को ते वा एक आश्रय में रहनेवाले ना आश्रयीभव
 न्ववित्त दो पृथक्त्वविवर्तकं तथा एकत्वविवर्तकं शुद्धव्यापन, विवर्तकं सहित
 = तथा विचार सहित प्रसंग है, कथात् अकेले परिपूर्ण शुद्धज्ञानी वा शुद्धवैयर्थीके
 आश्रयीभव पहिले दो इत्यन्वितकं तथा एकत्वविवर्तकं शुद्धव्यापन विवर्तकं तथा विचार
 सहित प्रसंग है भाषाण्य पृथक्त्वविवर्तकं तथा एकत्वविवर्तकं शुद्धव्यापनोक्तौ शुद्धवैयर्थीही
 आत्म्य करसक्य है और विवर्तकं, विचार करि सहित है (उदवां एव अणवाद् १)
 एतन्मुनवाद् एकः आश्रयः ययोः श्रेयः ॥ एकाश्रयेः २ ॥ एक है आश्रय भिन दोनोका (=ययो) ते एकाश्रय है,

उभय ॥ अपि परिप्राप्त -

शुद्धज्ञान-निष्ठोक्तौ वा तसि अर्थः २ ॥

दोनों (शुद्धव्यापन पृथक्त्व विवर्तकं तथा एकत्वविवर्तकं) को [=अपि] शुद्धपूर्ण (परिप्राप्त)
 शुद्धज्ञानमें वस्य प्रारा (भविष्यन्) आत्म्य आवे है अथात् इनदोनों शुद्धव्यापनोक्तौ
 (परिपूर्ण शुद्धज्ञानी ही आत्म्य कर सक्या है) ऐसा तात्पर्य हुआ ॥

विपणनर आत्म्याये प्रथमं सर्वत्र एकता पाठ है कहीं कहीं पर 'विचार' शब्द है और कहीं २ पर 'विचार' शब्द है दोनो ठीक ही है
 कहीं कहीं पर पूर्व शब्द है और कहीं पर पूर्व शब्द है 'अ-विचार्या' प्रथा' कथायापो न्यु-शब्द एवसे दोनो क्य ठीक और शुद्ध है । रवेत्याम्बर
 सभापाठके समाप्तवत्त्वायं विद्यामसूत्रं तथा साध्यानुशासितोत्तराध्यायं दीक्षाध्याये सहितकं पूर्व' पाठ है और दोनो सम्प्रदायोंमें इससूत्रके
 पर्यायत् 'अविचार विचार' यह सूत्र है जिसका अर्थ हुआ एकत्वविवर्तक व्यापनविचार पहिले है दोनो है और एकाश्रयेवहितकं पूर्वका अर्थ
 पहले आश्रयोमुख पाठसे दो (शुद्ध व्यापनविवर्तक सहित शब्द है ऐसा है दोनो सम्प्रदायोंमें प्रथम सूत्रमें पाठ भेद होनेपर भी दोनो सूत्रोंका सादृ
 और एकसाथ एकत्र किया जाय वा एक ही है क्योंकि भिन्नाकर अथ ऐसा है कि-एकहीके आश्रयीभव प्रथम शुद्धव्यापन विवर्तकं
 और विचारसहित है द्वितीय शुद्धव्यापन विवर्तक सहित है पर विचार पहिले प्रसंग पर अथ ऐसे भिन्नाका है कि पहिले दो विवर्तक सहित और
 विचार सहित है द्वितीय शुद्ध व्यापन विचार पहिले है अथवा केवलविवर्तक सहित है । रवेत्याम्बर सम्प्रदायोंमें इस अर्थको इसप्रकार
 व्याख्या 'अविचारविवर्तक' सूत्र अर्थ हुआ आता है अथ दोनों सम्प्रदायोंमें दोनो २ सूत्रोंका अथ एक ही आता है और समाप्तवत्त्वायं
 विद्यामसूत्रादे गुणकस्य ज्ञेयं शब्द अर्थका अर्थ है की क्या कर कर्तुं पाठवाला सूत्र अन्वयार्थीका पाठ होना चाहिये । अथवा कीयं पाठवाला

वितर्कश्च विचारश्च वितर्कविचाराभ्यां वर्तते इति सवितर्कविचारे ॥
 पूर्वं पृथक्त्वैकत्ववितर्के इत्यर्थः ॥ तत्र यथासंख्यप्रयो(सि)नेऽनित्यनिवृत्त्यर्थमित्युक्त्यते-
अविचारं द्वितीयम् ॥ ४२ ॥

अवगृहि (अ) वितर्क तथा (अ) विचार मत्कतर (वा समासकरणे)

वितर्कः पृथक्विचार इत्यर्थः
 वितर्कविचारादौ सार-वितर्कविचाराभ्यादौ वर्तते ॥
 इति सवितर्कविचारोद्देशः ॥ इति ॥

पृथक्त्व-एकत्ववितर्कः इति अर्थः १;
 एवम्
 यथासंख्य-म [स] पातोद्देशं प्रति-
 निवृत्ति-अर्थम् १ इत्यर्थः ॥ ॥ उपपत्ते ॥

अवगृहि (अ) वितर्क तथा (अ) विचार मत्कतर (वा समासकरणे)
 अन्वयः सवितर्क विचार इति, पूर्वं अथवा परित्यजे दो हे से। (चार शुद्धव्याप्तीतिसे)
 अन्वयस्यवितर्क, एकत्ववितर्क हे, ऐसा प्रारम्भ [पूर्वं वाच्यका] हुआ,
 अवगृहि (सवितर्क) तथा सविचारका पृथक्त्ववितर्क के साथ

अन्वयानुसार अभिप्रायव्यक्त्यर्थे (अपयोगे-संयामे) अनिदृशाके
 अस्मिन्पक्षे लिये यह (अभिप्राय सूत्रमें) कहा जाता है अथवा सवितर्कका सम्बन्ध पृथक्त्व

वितर्कके साथ हुआ माठा है और सविचारका सम्बन्ध एकत्ववितर्कके साथ हुआ
 जाता है, इस अनिदृ शसम्बन्धे रोकनाके लिये आश्रय सूत्र करते हैं अथ भावार्थ ऐसा
 जानना कि पृथक्त्ववितर्क शुद्धव्याप्त वितर्क सरित है और एकत्ववितर्क शुद्धव्याप्त
 विचार सरित है ऐसा अथासत्त्व सम्बन्ध निवारणके लिये उचर सूत्रमें करते हैं कि

अविचारं द्वितीयमन्वयवितर्क(सवितर्क)द्वितीयम् एकत्ववितर्कं शुद्धव्याप्तानं प्रवर्तते ॥ ४२ ॥

अविचाररहितअर्थात् अर्थ वचन बोधका एकद्वय, वा परिवर्तनसे वर्तित वर्णके दीपकसमअधखल

अथौर वितर्क सरित दूसरा एकत्ववितर्क

शुद्धव्याप्त प्रवर्तता है, ४१-४२ सूत्रोंका मतार्थ ऐसा है कि प्रिसमें वितर्क और विचार
 दोनोंही वह पृथक्त्ववितर्क प्रथम शुद्धव्याप्त है, विचार(अन्वयव्यवहारे)रहित और वितर्क सरित

दूसरा एकत्ववितर्क मणिके दीपकके समान अथ ३ दूसरा शुद्धव्याप्त है और इन दोनों
 शुद्धव्याप्तोंको परिपूर्ण अर्थात् पूर्णताही व्या रम्भ करसका है ॥

सूत्रार्थ -अविचारम् ॥

सवितर्कम् ॥ द्वितीयम् ॥ एकत्ववितर्कम् १ ॥
 शुद्धम् ॥ व्याप्तम् ॥ प्रवर्तते ॥

पूर्वयोर्थात् द्वितीयं तद्विचारं प्रत्येतव्यम् ॥ एतदुक्तं भवति, आद्य सवितर्कं सविचारं च भवति द्वितीयं सविनर्कमविचाग चेति॥अथ वितर्कविचारयोः क प्रतिविशेष इत्यत्रोच्यते

वितर्कः श्रुतम् ॥ ४३ ॥

विशेषण तर्कणमूहनं वितर्कं श्रुतज्ञानमित्यर्थ ॥ अथ को विचारः ?

विचारोऽर्थव्यञ्जनयोगसंक्रान्तिः ॥ ४४ ॥

एतदनुवादः—पूर्वो ३॥ पदं ॥

द्वितीयः॥ मद्र-अविधारयुं॥

प्रत्येकस्म्ययुं॥ एतदुं॥ एकमदं॥ अविधा

भाष्यं 'सविचरकं'॥ सविचारयुं॥ अ-मयविधा-याधिक्य (पुण्यत्ववितर्कं श्रुतव्याप्त) वितर्कं और [च] विचार सवित होता है, द्वितीयं॥ सवितर्कं युं॥ अविधारयुं॥ पदं इति-मद्र-एतदुं॥ एतदनुवादः श्रुतव्याप्त) वितर्कं सवित और परब्रह्मण वा परिश्रमण वा संक्रान्ति

रवित मणिके दीपकके समान भावस्य (अर्थात् दूर भया है अर्थ-बचन-योगका परब्रह्मण

मद्रं और मणिके-दीपके सदृश निरवच्छेदा स्थिते रूपे) ऐसा है,

अथ-वितर्क-विधारयो इ काः॥ प्रतिविशेषः॥ इत-अथ-वच्यते-अथ वितर्कं और विचार दोनोंमें क्या विशेष है ऐसे(प्रत्यय) यहाँ क्याबाता है कि

वितर्कं श्रुतम् ॥ ४३ ॥ अ-वितर्कः श्रुतम् (भवति)॥ दोनोंसमाजोंमें दोनोंसूत्रोंका पाठ अर्थ एकसाहू

एतदथ-वितर्कं-श्रुतम्॥ अविधा ॥ अविशेष प्रकारसे वक्तं हो वितर्कं है वही श्रुतव्याप्त है अर्थात् वितर्कनाम श्रुतव्याप्तका है

विशेषण[७] वक्तव्यं॥ एतदनुं॥ वितर्कं युं- (पुंलि वा भाष्यका मद्रुनाद) विशेषकरि अथवा स्पष्टवचने वक्तव्यं है उत्तरन है तो वितर्कं है, १

श्रुतव्याप्तम्॥ इति-अर्थः॥ अथ-काः॥ विधारयो- (वही) श्रुतव्याप्त है एतदं अर्थ इत्या, मद्र-विधार अथवा वीधार क्या है ?

विचारोऽर्थव्यञ्जनयोगसंक्रान्तिः अर्थसंक्रान्तिः-व्यञ्जनसंक्रान्तिः, योगसंक्रान्तिः-विचारः उच्यते।

(७) "एतं अविधारयुं मद्र-एतदनु-वितर्कं श्रुतम् ॥ ४३ ॥ अ-वितर्कः श्रुतम् (भवति)॥ दोनोंसमाजोंमें दोनोंसूत्रोंका पाठ अर्थ एकसाहू

(७) "एतं अविधारयुं मद्र-एतदनु-वितर्कं श्रुतम् ॥ ४३ ॥ अ-वितर्कः श्रुतम् (भवति)॥ दोनोंसमाजोंमें दोनोंसूत्रोंका पाठ अर्थ एकसाहू

अर्था एवेयः द्रव्य पर्यायो वा । व्यञ्जन वचनम् । योगः कायवाङ्मनःकर्मलक्षण । संक्रान्तिः परिवतनम् ॥ द्रव्य विहाय पर्यायसुपूर्ति पर्यायं त्यक्त्वा द्रव्यमित्यर्थसंक्रान्तिः ॥ एक श्रुत वचनमुपादाय वचनान्तरमात्मन्वते तदपि विहायान्यदिति न्यञ्जनसंक्रान्तिः॥ काययोगं त्यक्त्वा

धर्म-सक्रान्ति १" ,

व्यञ्जन-संक्रान्तिः १" ,

योग-संक्रान्तिः १" ,

शिवारः १" मतति १

इत्यनुवादः धर्मः १" स्वयाः १" द्रव्यधर्मः १" पर्यायः १" वा, ०" न्यञ्जनकर्मने योग्य (न्ययेषु) द्रव्य वा पयाय है सो धर्म है ,

व्यञ्जनधर्मः १" वचनधर्मः १" , काय-

भाग-मनःकर्म-आणः १" योपाः १" , संक्रान्तिः १" ॥

परिवर्तनधर्मः १" ॥ द्रव्यधर्मः १" ॥ विहाय-व्यभिक्तं तेषां तः न्यसिर्वर्तन वा संक्रामण है, द्रव्यको छोड़कर पर्यायको प्राप्तकरता है,

पर्यायः त्यक्त्वा-द्रव्यधर्मः १" इति-अर्थ-संक्रान्ति १" ॥ न्ययायको छोड़कर द्रव्यको [प्राप्त करता है] ऐसा धर्मको न्यसि है,

एकः १" ॥ श्रुतवचनधर्मः १" ॥ उपपादाय + वचनान्तरम् १" ॥ ०" एक श्रुत वचनको मरण कर ["किरावाङ् छोड़"] दूसरे वचनको

वाक्यमतेजःधर्मः १" ॥ वाचि-विहाय-

अन्तर्द्वैः १" इति-व्यञ्जन-

संक्रान्तिः १" ॥ काययोगधर्मः १" त्यक्त्वा-

०" (न्यञ्जनमें व्येषु) धर्मको छोड़कर तसको पर्यायको व्यावना तथा पर्यायको छोड़कर द्रव्यको व्यावना से धर्मसंक्रान्ति का पदा कायपरिवर्तन है,

न्युपूर्वके एकवचन वा शब्दको अवलम्बन करके धर्मको अवलम्बन करना और तसको छोड़कर दूसरे श्रुतके वचनको मरणकरना से व्यञ्जनपरिग्रामण अर्थात् व्यञ्जनसंक्रान्ति है,

न्याय योगको छोड़कर मनोयोग वा भाग्योगको अवलम्बन करना और मनोयोग वा भाग्योगको छोड़कर काययोगको मरण करना से योर्धको पठन वा संक्रामण है,

(इस प्रकारके धर्मार्थ शब्दवचन-मनवचनकापक्षी क्रियाधर्मोंका परिवर्तन वा पठना है)

०" से शिवार वा धीचार है

व्यञ्जन है सो [श्रुतको] वचन वा शब्द है, काय

वचनमनको क्रिया स्वरूप [संक्रामण] है सो योग है । संक्रान्ति पठना

व्यसिर्वर्तन वा संक्रामण है, द्रव्यको छोड़कर पर्यायको प्राप्तकरता है,

एसा धर्मको छोड़कर द्रव्यको [प्राप्त करता है] ऐसा धर्मको न्यसि है,

०" एक श्रुत वचनको मरण कर ["किरावाङ् छोड़"] दूसरे वचनको

अवलम्बन करता है, तस(दूसरे मरणान्तिपूर्व श्रुतवचन) को भी (अधरि) छोड़कर

०" न्य (श्रुत वचन) को (अवलम्बन करता है) इय प्रकार व्य वचन

०" संक्रान्ति (व्युत्स वचनको पठना) है, काययोगको परित्यागकर

स एव पुन समूलतल मोहनीय निर्दिधक्षबनन्तगुणविशुद्धियोगविशेषमाश्रित्य बहुतराणां
 ज्ञानावरणमहधीमूताना प्रकृतीनां चन्धं निरन्धन् स्थितिहासक्षयो च कुर्वन् श्रुतज्ञानोपयोगो
 निवृत्तार्थव्यञ्जनयोगसकान्ति अविचलितमनाःक्षीणकषायो वैदुर्धमणिरिव निरुपल्लपो ऽप्यत्वा

इयं विवना काय क्रियायी करै वैठ न रहै तैसे मिक्या मनका घब हेय विवना प्यानकी पळटति दोवैही करै वैठि नरहे और जैसे
 केरि गुशको काटनेकेया विवके पास झबा कुन्दाही आता इत्यादि। श्रीश्या नररो सब बोधार श्रुत्कमसे काटै तैसे इव प्यानमें मनकी
 बळटि वा परिवर्तन हे सो कोरे पीरे बद्रुत्कपसे हे सो इव प्रकारके मतकरि प्यानवा सवा शुभिन मोहको प्रकृतियोंको क्रमसे उपशम
 कत्या सवा और चप करता मजा दुष्प्रवृत्तितर्कविधार प्यानका घारी हेता हे यावार्थ बाह्य ध्यम्यन्तर प्रक्य, पर्यायोंको प्यानवा श्रु स
 ज्ञानकी सामर्थ्यको बधीकर करता साधु हे सो अर्थका और व्यक्तकी और कायको और पचनेके प्रथक्, दुषक्, जनकरि
 परिश्रमण वा परिवर्तन करता मनकरिके जैसे केरि प्रवृत्त परिपूर्ण षडका तसाह रहि और निरवचनारहित हुआ मन वाकरि जैसे
 धीरेश्रुता रहित मायरे कृष्ण कुन्दाही आता इत्यादि। करिके बहुत कालमें सविष्कन काण्डको उठता हे तैसे अष्टम नवम दशम गुण-
 न्यायके भावका चारक साधु म्ने संबवदान कथायका उदयसे परिपूर्ण परिणामके बलके उत्साहको नही। प्राच्य हुआ भावोंके कथायके
 उदयके पळटते इह निरवचना को प्राच्य नही। दोनेसे अर मोहनीयकर्मके सब उदयके नाश न दोनेसे पीरेर करवाक्य परिणामनकी
 सामर्थ्यसे मोहनीयकर्मके प्रकृतियोंको श्रुत्कमसे पीरेर उपशम करता वा समय करता संगत दुष्प्रवृत्तिके विधारका चारक हेता हे
 स " एव पुन ऽसपूत्र-अस्मद् " " माहनीययोः "

(१) निर्दिशकम् "

मनन्त-गुण-विशुद्ध-सोप-विशेष्ये। वाश्रित्य-वदुस्तराणां-बनन्त-शुभ-संशुद्धि-योग-मिदोषको-आश्रयकर-अधिकतर-भाषया-विशुद्धकर
 ज्ञानाररण-सहा-धीमूतानाम्। " प्रकृतोनामधु " द-कर्म।
 निरन्धन्। " स्थिति-हास-क्षयोः " च-कुर्वन्। " श्रु-ज्ञान-
 उपपादादि-निवृत्त-अर्थक्य-मान
 पाण-सं-कृतिः। " वा-मि-धा-स्त्रि-मनाः। " क्षीण-
 कषाय-वैदुर्ध-मणिः।। इ-र-नि-र-उ-प-से-ध-य-प्या-त्वा-
 [१] निर्दिशकम्, गुह्य हे व कि निर्दिशकम् अतीकि एवका सम्मान व जायते इत्युक्तायक्यर विवृत्तकि - [१] इ-र-उ-प-से-ध-य-प्या-त्वा-
 न्योपयोगरूप हुआसवा वा श्रुत्कानके उपयोगमें (कीम), इत्यादि हे जयें एवंत
 न्योपयोगका पळटना। जिसके निरवचन व। अथवा हुआ हे मन जिसका ज्ञानमवा हे

तस्मिन्समुच्छिन्नक्रियानिवर्तिनि ध्याने सर्वबन्धास्त्रयनिरोधः सर्वाशेषकर्मसातनसामर्थ्योप-
 पत्तरेयोगिन केवलिनः सम्पूर्णथारुह्यातचारित्रज्ञानदर्शन सर्वसंसारदु खजालपरिष्वङ्गोच्छेद-
 जननसाक्षान्मोक्षकारणमुपजायतोस पुनरयोगकेवलीमगवांरतदाडधानातिशयानिनिदंभसर्वार्म
 ल्कलङ्घनधनो निरस्तकिट्टध्यातुपाषाणजात्यकनकबल्लध्यात्मा परिनिर्वाति। तदतद् द्विविधं
 तपोऽभिनवकर्मास्त्रयनिरोधहेतुत्वात्सवरकारणं, प्राक्तनकर्मरंजोविधुनननिमित्तत्वान्निर्जरहेतुरपि
 मवति॥अत्राह सम्प्यदृष्टयःकिं सर्वे समनिर्जरा आहोस्वित्करिचदस्तिप्रतिविशेषद्वयव्योच्यते—

वस्मिन्ने०॥ यमुच्छिन्नक्रियानिवर्तिने०॥ ध्यानैरे०॥

वदिव सप्रच्छिन्नक्रियानिवर्ति ध्यानमे

सर्वं-मन्म-आसन्न-नितोष ॥ सर्वं-शशुष-कर्म-साकन-
 सामर्थ्य-हपपथे ॥ १ ॥ अयोनिनाः ॥ केवलिनः ॥ सम्पूर्ण-
 यथाक्यावधारिभ-ज्ञान-दर्शन ॥ १ ॥ सर्व-ससार-दु-ख-
 व्याधयारिभू-च्छेद-जनन ॥ १ ॥ साधात्-योध-कारणमे ॥ १ ॥

उपमायतोष ॥ पुनःअयोगकेवली ॥ मगवात् ॥ यदा-
 ध्यान-प्रविशय-अस्मि-निर्दंभ-सर्वं-मूढ-
 कश्च-मन्थन ॥ निरस्त-किट्ट-धातु-पाषाण वास्य
 कनकसदं-रुक्म-भासा ॥ परिनिर्वाति ॥ १ ॥

सर्वं ॥ १ ॥ प्रवृत्त ॥ १ ॥ द्विनिर्वात ॥ १ ॥ मन्म-अस्मिन्
 कर्म-आकस-नितोष-हेतुत्वात् ॥ १ ॥ सवर-कारण ॥ १ ॥ प्राक्तन
 कर्म-रंज-निधुनन-निमित्तत्वत्वात् ॥ १ ॥ निर्व-रा-हेतु-अपि-मस्य-कर्म-करो-
 कर्म-आर-सम्प्यदृष्टयः ॥ १ ॥ क्रि-सर्व-समान-रंजः ॥ आहोस्वित्-
 करिचद-आति-प्रति-विशेष ॥ १ ॥ शिव-शशुष-उच्यते ॥ १ ॥

व्यवसाधारण मेदं है, ऐसा प्रत्य (हेतुपर) यदा (अधिमध्य) करानावा है कि
 ॥समुच्छिन्नक्रियानिवर्ति) ध्यानके प्रभावही भूमितकरी दायकिये हैसबकर्मकरायमल
 ॥कश्च कश्च मन्थनमाने, तद मगवाहेकैट-धातुभौरपाषाण मिससे ऐसे भाविवन्दायेष्ट
 ॥व्यवसायके सस्य चाल्या[की रुचदा]प्राप्तकर निर्वाणको प्राप्न होता है,
 ॥सो [च्छेद] पर [च्छेद] को [भाषा] तथा अ तर ग] प्रकार सब नवीन
 ॥कर्महे प्रागमनके निरोधका कारण होनेसे सवरका निर्मित होता है, पहिले
 ॥कर्म-आर-सम्प्यदृष्टयः] क्रि-सर्व-समान-रंजः] आहोस्वित्-
 करिचद-आति-प्रति-विशेष ॥ १ ॥ शिव-शशुष-उच्यते ॥ १ ॥

व्यवसाधारण मेदं है, ऐसा प्रत्य (हेतुपर) यदा (अधिमध्य) करानावा है कि
 ॥समुच्छिन्नक्रियानिवर्ति) ध्यानके प्रभावही भूमितकरी दायकिये हैसबकर्मकरायमल
 ॥कश्च कश्च मन्थनमाने, तद मगवाहेकैट-धातुभौरपाषाण मिससे ऐसे भाविवन्दायेष्ट
 ॥व्यवसायके सस्य चाल्या[की रुचदा]प्राप्तकर निर्वाणको प्राप्न होता है,
 ॥सो [च्छेद] पर [च्छेद] को [भाषा] तथा अ तर ग] प्रकार सब नवीन
 ॥कर्महे प्रागमनके निरोधका कारण होनेसे सवरका निर्मित होता है, पहिले
 ॥कर्म-आर-सम्प्यदृष्टयः] क्रि-सर्व-समान-रंजः] आहोस्वित्-
 करिचद-आति-प्रति-विशेष ॥ १ ॥ शिव-शशुष-उच्यते ॥ १ ॥

सम्यग्दृष्टिश्चावकविरतानन्तवियोजकदर्शनमोहक्षयकोपशान्तमोहक्षयकशीणमोह-
शान्तमोहक्षयकशीणमोहजिनाः क्रमशोऽसंख्येयगुणानिर्जराः॥४५॥

सम्यग्दृष्टिश्चावकविरतानन्तवियोजकदर्शनमोहक्षयकोपशान्तमोहक्षयकशीणमोह

जिना क्रमशोऽसंख्येयगुणानिर्जरा ॥४५॥ (इस सूत्रका दोनो समाजोमें पाठ तथा अर्थ एकसाहि)

सम्यग्दृष्टि-शाकन्मित भवन्त्वियोजकदर्शनमोहक्षयक-उपशमन-उपशान्तमोह-साकन्शीणमोह-जिना क्रमशः भवन्त्येयगुण-निर्जरा भवन्ति॥
सूत्रार्थ-सम्यग्दृष्टि-शाकन्-व्यवहितवसम्पत्पटिके भवति चोरे गुणस्थानवतीके, देशवशिके भवन्ति पंचमगुणस्थानवतीके भवति श्रावकके,

विरत-भनन्त्वियोजक-

व्यवहस्यमी परमावतीशुनिके, भवन्त्यावुत्तयो कथायका विसेयाननकरनेवालके अथात् अमन्तावुत्तयी क्रोप, भन

त्तावुत्तयमान, भनन्त्यावुत्तयीमाया, भनन्त्यावुत्तयी साय भिनका शक्तिरहस्यस्यपटि वीया गुणस्थान, देशविरत
पापका शुभस्थान, प्रपञ्च विरत वा प्रपञ्च सयत् छव्या गुणस्थान, और भ्रमसत्त्वविरत वा भ्रमसत्त्व सयत् साठवां
गुणस्थानमेंही विसेयानन वा वात होता है ऐसा वात कस्नेवालकेव्ययप्रकाशिकस्य सूत्र ४५]

दर्शनमोहक्षयक-
दर्शनमोहनीय कर्तव्य हीन शिष्यात्त्व, मिश्रमिष्यात्त्व, सम्पत्पटिकात्त्वसास्यमृदुविका (सिनकी क्षणकाक्षयप्रपट्टि
सायप्यति केवली वा श्रुतकेवलीके निकट मनुष्यहीके अविरत-चेष्टविरत-भयस्यविरत-भ्रमसत्त्व विरत गुणस्थानोंमें
होता है) छपाकनवाले भयना नष्टकरनेवालेके

उपशमन-
व्यपूर्वकरण अनिशुषिकरण-वृत्तसमाप्त्यारय हीन गुणस्थानीय कथायके उपशम करनेवालेके भवति सायिक

उपशान्तमोह-

सम्पत्पटि दोकर प्रणीकियावनेको सम्बुद्ध होय सब वातिप्र मोहके उत्तरीन गुणस्थानोंमें उपशम करनेवालेके

श्रावक-

व्ययगुणस्थानमोह म्परावी गुणस्थानवतीके अर्थात् समस्यचारित्र मोहनीयकनके उपशमकरनेवालेके, उपशान्त-कथायकके

श्रीस्यार-

व्यो-मोह वादको गुणस्थानवतीके अर्थात् समस्य मोहनीयकनकी मरुतिवतीका नाश करानेवालेके

जिनाः॥

निकीरेय सम्पत्पटिकात्त्वके अर्थात् समस्य वातिप्रता वतीके अर्थात् अर्थात् शिष्यात्त्व अर्थात् शिष्यात्त्व अर्थात् शिष्यात्त्व अर्थात् शिष्यात्त्व

त एते दश सम्पद्यष्ट्यादय क्रमशोऽस्येयगुणनिर्जरा ॥ तथाथा-भव्यः पक्षेन्द्रिय संज्ञी
पर्याप्तकः पूर्वोक्तकाललब्ध्यादिसहाय परिणामविशुद्ध्या वर्द्धमानः क्रमेणापूर्वकरणादिमोषान
पक्षयोत्पन्नत्वमानो बहुतरवर्मानिर्जरो भवति । स एव पुनः प्रथमसम्पद्यष्टिप्राप्ति नमित्तसञ्चि
धाने सति सम्पद्यष्टिर्विभवत्स र्थेयगुणानिर्जरो भवति ।

पञ्चिद्वारा इत्यकननेराते तिनन्द केशवभाषीके,

=अनुक्रमते(अर्थात् एकमे दूसरेके दूसरेसे शीतरेके इत्यादि तिनन्द यमनात् एक दश
स्थानोंमें आयुक्रमके आतिरिक्त गति समय अशोष सावकर्मोक्त)

कमायाः*
शतंस्वोपगुण-निर्जराः॥अत्रि १ ॥

=अतस्त्प्राधुणी निर्जरा बाले होते हैं (जैसे आतिरत सम्पद्यष्टिसे असत्प्राधुणी नि
र्जरा देशीरत प्रथम गुणस्थानबर्द्ध आतकके और एक प्रथम गुणस्थानबर्द्धी यावकमे
असत्प्राधुणी निर्जरा समयसमयप्रति प्रमत्तविरतयुनिके इत्यादि ऐसे प्रत्येकके उचरत्र
पदवी हुई तिनन्द मन्नात् एक पशत्प्राज्ञानोंमें असत्प्राधुणी निर्जरा होते हैं)॥

ए(संस्कृत इति वा माध्याका अनुवाद) वै इत्थे दश सम्पद्यष्टि आक्षिप्त

ष्टस्यनुवाद -॥३॥पक्षेदश॥सम्पद्यष्टि-आदयः॥
कमाया *शतंशोधन-गुण-निर्जराः ॥

=अनुक्रमसे अतस्त्प्राधुणी निर्जराबाले होते हैं अर्थात् आतिरतसम्पद्यष्टि चौथा गुण
स्थानबर्द्धीसे तिनन्द भाषान् केशवने पर्यन्त इन दशोंके एकमेदूसरेके और दूसरेसे तीसरे
इत्यादिकके(आयुक्रमके आतिरिक्त वा आयुक्रमका छाड़कर यदि समय अशोष सात
कर्मोंकी) प्रत्येकके उचरत्र पदवी हुई असत्प्राधुणी निर्जरा कमानुसार होती है,
जैसे (उचरत्रया) मध्य पक्षेन्द्रिय सत्री पयात्क गरिजे

शयया*शय्याः॥पञ्चन्द्रियाः॥सञ्चो॥पर्याप्तकः॥पूर्व-
वक्त-शरत्-सञ्चिभ्रादि-सहायः॥परिष्कार सिद्धुद्धयाः॥=निर्जित कावलात्(व्य आदिक है सहाय तिसके परिणाममें निम्नलाकरि
वदत्तया १ कर्मोक्त)॥युद्धेकथा-श्रादि-सोपान-चिक-=यार्द्रुभा अनुक्रमसे अर्द्धकाल्क आदिकके परिणामरूप सीटोकी[=सोपान]गतीद्वारा
वत्कमानो॥सुवत्-कर्म-निर्जरा॥अतिगुण *सुः॥=कर्मोपेके अतिरिक्त कर्मोंकी निरा रा होती है, धादुरि सेा [श्रीव]

ए*प्रथम-सम्पद्यष्ट-माति-निमित्त-सञ्चिधाने॥=सति॥=श्री [अथ] प्रथमसम्पद्यष्टकी अन्तिके कारख निकट होते सवे
सम्पद्यष्टिः॥अतः॥अतस्त्पय-गुण-निर्जराः॥अवधिः=सम्पद्यष्टि होकर अतस्त्प्राधुण निर्जरावान् होता है,

स एव पुनश्चात्रिमोहकर्मविकल्पाप्रत्याख्यानावरणक्षयोपशमनिमित्तपरिणामप्राप्तिकाले विशुद्धिप्रकर्षयोगात् श्रावको भवन् ततोऽसंख्येयगुणनिर्जरो भवति । स एव पुन प्रत्याख्यानावरणक्षयोपशमकारणपरिणामविशुद्धियोगाद्विरतव्यपदेशमाक् सन् ततोऽसंख्येयगुणनिर्जरो भवति । स एव पुनरनन्तानुबन्धनिको धमनमायालोभानां वियोजनपरो भवति यदा तदा परिणामविशुद्धिप्रकर्षयोगात्ततोऽसंख्येयगुणनिर्जरो भवति । स एव पुनर्दर्शनमोहप्रकृतित्रयत्वशुनित्य निर्दिश्यन् परिणामविशुद्धयतिशाययोगात्—

१। एव पुनर् ० चार्त्तमोह- कर्मविकल्प-प्रत्याख्या न-आवरण-० श्रौत-सो (वेक)रीचारित्र मोहनीयकर्मभेद-प्रत्याख्यानावरणीय (कायादि)के-
 यथापशम-निमित्त-परिणाम-भावि-स्वते ० विशुद्धि-प्रकर्ष-
 योगात् १ श्रावका १ भवती वहाः ० अस्त्वये-गुण-
 निर्जरो १ भवति तस १ एव पुन ० प्रत्याख्या न-आवरण-
 यथापशम-कारण-परिणाम-शुद्धि-योगात् १ विरत-
 व्यपदेश-आश्री १ सत् १ तव ० अस्त्वये-गुण-
 निर्जरो १ भवति तस १ एव पुनर ० अनन्तानुबन्धि-
 कापमान-भाया-त्यामानां १ [१] विशेषनपरा १ भवति यदा ० अस्त्वये-गुण-
 निर्जरो भवति ०

१। एव पुनर् ० चार्त्तमोह- कर्मविकल्प-प्रत्याख्या न-आवरण-० श्रौत-सो (वेक)रीचारित्र मोहनीयकर्मभेद-प्रत्याख्यानावरणीय (कायादि)के-
 यथापशम-निमित्त-परिणाम-भावि-स्वते ० विशुद्धि-प्रकर्ष-
 योगात् १ श्रावका १ भवती वहाः ० अस्त्वये-गुण-
 निर्जरो १ भवति तस १ एव पुन ० प्रत्याख्या न-आवरण-
 यथापशम-कारण-परिणाम-शुद्धि-योगात् १ विरत-
 व्यपदेश-आश्री १ सत् १ तव ० अस्त्वये-गुण-
 निर्जरो १ भवति तस १ एव पुनर ० अनन्तानुबन्धि-
 कापमान-भाया-त्यामानां १ [१] विशेषनपरा १ भवति यदा ० अस्त्वये-गुण-
 निर्जरो भवति ०

१। एव पुनर् ० चार्त्तमोह- कर्मविकल्प-प्रत्याख्या न-आवरण-० श्रौत-सो (वेक)रीचारित्र मोहनीयकर्मभेद-प्रत्याख्यानावरणीय (कायादि)के-
 यथापशम-निमित्त-परिणाम-भावि-स्वते ० विशुद्धि-प्रकर्ष-
 योगात् १ श्रावका १ भवती वहाः ० अस्त्वये-गुण-
 निर्जरो १ भवति तस १ एव पुन ० प्रत्याख्या न-आवरण-
 यथापशम-कारण-परिणाम-शुद्धि-योगात् १ विरत-
 व्यपदेश-आश्री १ सत् १ तव ० अस्त्वये-गुण-
 निर्जरो १ भवति तस १ एव पुनर ० अनन्तानुबन्धि-
 कापमान-भाया-त्यामानां १ [१] विशेषनपरा १ भवति यदा ० अस्त्वये-गुण-
 निर्जरो भवति ०

१। एव पुनर् ० चार्त्तमोह- कर्मविकल्प-प्रत्याख्या न-आवरण-० श्रौत-सो (वेक)रीचारित्र मोहनीयकर्मभेद-प्रत्याख्यानावरणीय (कायादि)के-
 यथापशम-निमित्त-परिणाम-भावि-स्वते ० विशुद्धि-प्रकर्ष-
 योगात् १ श्रावका १ भवती वहाः ० अस्त्वये-गुण-
 निर्जरो १ भवति तस १ एव पुन ० प्रत्याख्या न-आवरण-
 यथापशम-कारण-परिणाम-शुद्धि-योगात् १ विरत-
 व्यपदेश-आश्री १ सत् १ तव ० अस्त्वये-गुण-
 निर्जरो १ भवति तस १ एव पुनर ० अनन्तानुबन्धि-
 कापमान-भाया-त्यामानां १ [१] विशेषनपरा १ भवति यदा ० अस्त्वये-गुण-
 निर्जरो भवति ०

दर्शनमोहक्षपकव्यपदेशमाक तेष्वेव पूर्वोक्तादसंख्येयगुणनिर्जरो भवति । एव सः क्षायिक-
सम्पत्प्रिर्भूत्वा श्रेयसरोहणाभिमुखश्चारित्रमोहापशम प्रति व्याप्रियमाणो विशुद्धिप्रकर्ष-
योगादुपशमकव्यपदेशमनुभवन् पूर्वोक्तादसंख्येयगुणनिर्जरो भवति । स एव पुनरशेषचारित्र्य-
मोहोपशमनिमित्तसन्निधाने परिश्रान्तोपशान्तकषायव्यपदेशः । पूर्वोक्तादसंख्येयगुणनिर्जरो
भवति स एव पुनश्चारित्र्यमोहक्षपणं प्रत्यभिमुखःपरिणामविशुद्ध्या वर्द्धमान क्षपकव्यपदेशमनु-
भवन्पूर्वोक्तादसंख्येयगुणनिर्जरो भवति। स यदा नि शेषचारित्र्यमोहक्षपणकारणपरिणामाभिमुखः
क्षीणकषायव्यपदेशमारब्धन्तन्पूर्वोक्ताद्

दर्शनमोहक्षपकव्यपदेशमाक १५३
एव पूर्वोक्तादसंख्येयगुणनिर्जरो भवति । एव सः क्षायिक-
सम्पत्प्रिर्भूत्वा श्रेयसरोहणाभिमुखश्चारित्रमोहापशम प्रति व्याप्रियमाणो विशुद्धिप्रकर्ष-
योगादुपशमकव्यपदेशमनुभवन् पूर्वोक्तादसंख्येयगुणनिर्जरो भवति । स एव पुनरशेषचारित्र्य-
मोहोपशमनिमित्तसन्निधाने परिश्रान्तोपशान्तकषायव्यपदेशः । पूर्वोक्तादसंख्येयगुणनिर्जरो
भवति स एव पुनश्चारित्र्यमोहक्षपणं प्रत्यभिमुखःपरिणामविशुद्ध्या वर्द्धमान क्षपकव्यपदेशमनु-
भवन्पूर्वोक्तादसंख्येयगुणनिर्जरो भवति। स यदा नि शेषचारित्र्यमोहक्षपणकारणपरिणामाभिमुखः
क्षीणकषायव्यपदेशमारब्धन्तन्पूर्वोक्ताद्

न्यार्शनमोह क्षपकनामका पारक विनाटक तीन भूतार्थको नाशकरने] में
नरी पहिले साहित्य] प्रथमपद विरत] से असंख्याकृशा निर्वाणवाद होता है,
नसंख्युल हो चारित्र्य मोहानीयकर्मके उपक्षमावने प्रति व्यापारकप होतादुषा
नपरिश्वायोकी प्रित्येवताके कतिशय योगसे उपशम करनेवाला नाम पावसादुषा
नरीले कथित] दर्शनमोहापक] से असंख्येयगुण निर्वाणवाद होता है
नसंख्युल हो चारित्र्य मोहानीय कर्मके उपशम करनेके हेतुके
नकिट होनेपर उपशान्तकषाय नामको प्राप्तहोकर पहिले
नवीरव] उपसमाक] से असंख्येयगुण निजराणाद् होता है, सो] मोह] ही मुनि
नचारित्र्य मोहानीयकर्मके सापेक्षके शिष्ये अर्थात् नाशकरनेकेलिये सन्मुखहो भवयोकी
ननिर्मलता पहिलेवाकी बुद्धिशील वा बद्ध] हुआ चपक नामको अष्टभिन्नकृतादुषा
नपहिले शिष्ये] उपशान्तकषाय] से असंख्येयगुण निर्वाणवाद होता है,
नसो] शिष्य] प्रथमसत् चारित्र्य मोहानीय कर्मके विनाशके कारणरूप परिणामके
नपरिमुख] ही शीघ्रकषाय] कर्मविघ्नको प्राप्त होने पर पूर्व नखिल] उपसमाक] से

दर्शनमोहक्षयकव्यपदेशमाक्तेष्वेव पूर्वोक्तादसंक्षेपगुणनिर्जरो भवति । एव सः ध्यायिकसम्पन्नदृष्टिर्मुक्त्वा श्रेयसरोहणाभिमुखश्चारित्रमोहापशम प्रति व्याप्रियमाणो विशुद्धिप्रकर्षयोगादुपशमकव्यपदेशमनुभवन् पूर्वोक्तादसंक्षेपगुणनिर्जरो भवति । स एव पुनरशेषचारित्रमोहापशमनिमित्तसन्निधाने परिप्राप्तोपशान्तकषायव्यपदेश पूर्वोक्तादसंक्षेपगुणनिर्जरो भवति स एव पुनश्चारित्रमोहक्षयणं प्रत्यभिमुखःपरिणामविशुद्ध्या वर्द्धमानः क्षयकव्यपदेशमनुभवन्पूर्वोक्तादसंक्षेपगुणनिर्जरो भवति। स यदा निःशेषचारित्रमोहक्षयणकारणपरिणामाभिमुखः क्षीणकषायत्वपदेशमात्स्वन्दन्पूर्वोक्ताद्

दर्शनमोहक्षयकव्यपदेशमात् पूर्वोक्तम् ।

एव पूर्वोक्तादसंक्षेपकव्यपदेशमात् पूर्वोक्तम् । एव सः ध्यायिकसम्पन्नदृष्टिर्मुक्त्वा श्रेयसरोहणाभिमुखश्चारित्रमोहापशम प्रति व्याप्रियमाणो विशुद्धिप्रकर्षयोगादुपशमकव्यपदेशमनुभवन् पूर्वोक्तादसंक्षेपगुणनिर्जरो भवति । स एव पुनरशेषचारित्रमोहापशमनिमित्तसन्निधाने परिप्राप्तोपशान्तकषायव्यपदेश पूर्वोक्तादसंक्षेपगुणनिर्जरो भवति स एव पुनश्चारित्रमोहक्षयणं प्रत्यभिमुखःपरिणामविशुद्ध्या वर्द्धमानः क्षयकव्यपदेशमनुभवन्पूर्वोक्तादसंक्षेपगुणनिर्जरो भवति। स यदा निःशेषचारित्रमोहक्षयणकारणपरिणामाभिमुखः क्षीणकषायत्वपदेशमात्स्वन्दन्पूर्वोक्ताद्

न्दक्षनमोह शक्यतामका धारक किनाउक सीव भक्तावर्षके नाशकरने] सं

न्द्री पहिले भाषित[प्रथमपद विरत] से अंतल्याक्युष्टा निर्धारवाद् होता है,

नन्दसुख ही चारित्र्य मोहनीयकर्मके उपशमावने प्रति व्यापारकप होताहूया

न्परिणामोक्षोनिर्देशरान्के अतिक्षय योगसे उपशम करकेवाला नाम पाषाणहूया

न्परिले क्षयवर्द्धनेपाह चपकसे अंतल्यापगुण निर्धारवावाद् होता है

न्धुपर से। बीव] ही समस्त चारित्र्यमोहनीय कर्मके उपशम करनेके हेतुके

न्किन्हे होनेपर उपशान्तरुपाय नामको प्राप्तहोकर पहिले

न्वर्णित[उपस्थमक]से अंतल्यापगुण निवारणावाद् होता है, से। बीव] ही पुनि

न्चारित्र्य मोहनीयकर्मके क्षयकरके द्विये अर्थात् नाशकरनेकेलिये सन्मुखरो अर्थात्की

असंख्येयगुणमिर्जरो भवति स एव द्वितीयशुक्लध्यानलज्जनिर्दग्धधातिकर्मानिवयः सन् जिनव्यपदेशभाक् पूर्वोक्तादसख्येयगुणनिर्जरो भवति ॥ आह सभ्यदर्शनसन्निधानेऽपि यद्यसंख्येयगुणनिर्जरत्वात्परस्परतो न सान्ध्यमेघां, किं तर्हि श्रावकवदमी विरतादयो गुण-मेदात्त निर्गन्धतामहन्तीत्युच्यते ॥ नैतदेवम । कुत ? । यस्माद्गुणमेदादन्योऽन्यविशेषे-ऽपि नैगमादिनयव्यापारात्सर्वेषु हि भवन्ति—

पुलाकवकुशकुशीलनिर्ग्रन्थस्नातका निर्ग्रन्थाः ॥ ४६ ॥

असंख्येय-गुण-निर्जरादींश्चादि ॥ ४६ ॥ १५४

द्वितीय-गुणध्यान-भजन-स-

निर्दग्ध-धातिकर्मानिवयः ॥

सदृशं जिन-व्याख्येयभान्त्वं ॥ पूर्व-वकाशः ॥

असंख्येय-गुण-निर्जरादींश्चादि ॥ ४६ ॥ १५४

सभ्यदर्शन-सन्निधाने ॥ ४६ ॥ १५४

नैतदेवम ॥ कुत ॥ १५४

अमी ॥ ४६ ॥ १५४

गुण-मेदादीनां निर्गन्धतामहन्तीं ॥ ४६ ॥ १५४

इति-व्याख्येयानां पूर्ववदं ॥ ४६ ॥ १५४

यस्मात्-गुण-मेदादींश्चाद्योऽन्यविशेषः ॥ ४६ ॥ १५४

अपि-नैगम-आदि-नय-व्यापारादींश्चरौ ॥ ४६ ॥ १५४

पुलाकवकुशकुशीलनिर्ग्रन्थस्नातका निर्ग्रन्थाः ॥ ४६ ॥ १५४

असंख्येयगुण निर्जरावाता शोथ है, सो(वीथ)ही(शीणकभायके व्यख्येयवाता)

दूधरा (एकत्वविरक्तं यदीधारा) गुणध्यानरूपी अस्मि द्वारा

वधिरास्मान्दर्शनानरणभोदनीय-अभ्यास्य]प्राथिकाकर्मां के सधुर्को विनामकवा

नसरा (नसत्) जिन कामका धारक पूर्वमाश्रित [धीणकभाय वा शीणयोर्] से

असंख्येयगुण निर्जरावात् शोथ है ॥ ४६ ॥ १५४

नयम्यदर्शनके सामीप्य वा निकट होनेपर मी यदि असंख्येयगुण कर्मांहीनिर्जरा

नैतदेव परस्परवरी समानता न हुई तो [अर्थात्] क्या श्रावकके समान

न्ये विरत आदि(अर्थात्) प्रमाथशिरव वा प्रमाथसंपद, अममाथनिरव इत्यादि)

गुणमे घनवर (एक दूसरेके) होने [के निमित्त]से निर्ग्रन्था के योग्य नहीं है

नैसा(सन्देह होनेपर) कहा जाता है कि ऐसे(अर्थ)पर नहीं है। प्रमत्त कर्माकर ?

(अर्थ) इस कारणसे कि गुणके भेदसे परस्पर विरोध होनेपर भी

अपि नैगम-आदि-नय-व्यापारादींश्चरौ (अर्थ) (असंख्येयगुण-निर्ग्रन्था) है [विशेष]

पुलाकवकुशकुशीलनिर्ग्रन्थस्नातका निर्ग्रन्थाः ॥ ४६ ॥ १५४

एतुलकनिर्गन्थः वकुशानिर्गन्थः कुशीलनिर्गन्थः स्नातकनिर्गन्थः च भवन्ति ॥

सर्वा - गुणनिर्गन्थः, न्प्रका अथ) वेते प्याह वा पराह संयुक्त पानको वा प्राक्तिको (अपम कस्तु वास वा परात्कमेव) पुत्राक

वदते देतेते तद्यगुणोक्ते निवन्तन वा निघार ररिव तथा क्रिशीकाल वा क्षेत्रमे मूत्रगुणमे निराधना स्वकार परात्

सर्वत तथा अपर सिद्धदा (अध-सिद्धदा) युक्त सत्यपदि निष्परिमरी (वनिर्गन्थ) कोयुजाक निर्गन्थ करते है,

न्वर सधु है सो निष्परिमर होनेसे उद्यमो रहे, मूत्रगुणपरि परिपूर्णो हो, धारो सपस्त्रण (कैते पीछी क्प्रपण्ड

प्राज्ञ भादि) की सुनरावाका चतुरागी हो, सुनीक्या परिदारकर संयुक्त हो ऐसे मोह वा मद्रुमोदरूपी रंगगिर ग

[व्युत्पन्ना कर्तु रिव (व्युत्पन्ना भावण) (सर्वादे तन्मत्र वा निर्मकमे किंचिद मकिन्नाभावण) करि संयुक्त हो,

प्राप्ति सेना कृशील निर्गन्थ (२) कनाय कुशील निर्गन्थ दो प्रकार है अर्थात् (१) प्रतिसेवना कुशील वा

धारी-शीली-कप्रपण्ड-गुस्त्रक-उसके बन्धन और निष्पक्षणी) परिप्रासे धर्मिक दोनो मूत्रगुण तथा तद्यगुण

करि परिपूर्ण कप्रविद तद्यगुणके निराधना करनेवाला होता है (२) कनायकुशील-न्वर है जिसने सद्यजन

कनायके धर्मात्तक अन्य कर्णार्थको भीव किया हो,

ज्यायके निष्परिमरी (वनिर्गन्थ) है जिसके मोह कर्मस्य अथाह हो और जैसे बहकमें दण्ड वाङ्मनेते कहरि

तत्सम दोती है और शीघ्र ही निवन्मान हो जाती है ऐसे अन्य अयमेव कर्मोका उदपरमंद हो को (उदरध)

कप्रार है और अद्रुम्य मोघर नहीं है, और (न्व)

(१) निम्न एवं निम्न न्य एवमं वहिवा सिध न्य अत्र आविवाचक नाम है अर्थात् निम्न न्य आवि(उपशान्त)काय प्यात्वासीगुणकावर्ती तथा सीकरकाय

वात्तद्वर्णयकावर्ती) समस्त मुक्तियोंका धोतक है और दूसरा निम्न न्य अत्रका अर्थ निष्परिमरी है, निर्गन्थ आविने मुक्तियोंका विरोध है

अर्थात् व निर्गन्थ आविने मुक्ति (- प्रथम अत्र निम्न न्य) जो परिप्राह रहित है वा निर्गन्थया युक्तो (- दूसरा निम्न न्य) ॥ (२) स्नातक - स्नातकेपरसमाप्ती

प्राप्तमेव अर्थात् सद्यसे शौचाय अद्यसे स्नातक अद्यसे प्रयोजन है ॥ स्नातक अत्रकी म्युत्पत्ति पराधनकोयुग्धमेसे देते है स्नातक(गु०)

ज्ञान + भावक ॥ स्नातं अत्य अरिच कर्ण वेद पर्यन्ते अत्यत्र पुत्रप्राप्तानमे भीतनेके सिद्धे वा पर्युत स्नात (स्नात) करत धारा ॥ गुणके

प्राप्त दिवासप्राप्त करक परमं प्राणेके सिद्धे स्नात करते जाता ॥ एवसे भी एही भाव मन्त्रकना है कि जैसे विद्यार्थी विद्या समाप्त करनेक

पर्यात् एतके सिद्धे अयकिय दाना दे शैते ही मुक्ति परिपूर्ण प्राप्तको प्राप्तकर संकल्पनी परको आनेके सिद्धे उपशित होता है ॥

(२) स्नातकनिर्गन्थः ॥ अर्थात्, न्वर निर्गन्थ है जो परिपूर्णप्राणी (स्नातक) निष्परिमरी मुक्ति हो अर्थात् तिसके चार (क्षान्त) रणीय दर्शनपरणीय

मोहनीय अन्ताराय) प्राक्तिया कर्म अत्यन्त नाशकसे प्राप्त हुये हो ऐसे क्षेत्रवा गुणस्थानवर्ती सयोगकेवले) सर्वमे

वोवराग भित तथा चौदराग गुणस्थानका चारक अयोगकेवली सर्वमे वोवराग से धारण्य है ॥

(१) निम्न एवं निम्न न्य एवमं वहिवा सिध न्य अत्र आविवाचक नाम है अर्थात् निम्न न्य आवि(उपशान्त)काय प्यात्वासीगुणकावर्ती तथा सीकरकाय

वात्तद्वर्णयकावर्ती) समस्त मुक्तियोंका धोतक है और दूसरा निम्न न्य अत्रका अर्थ निष्परिमरी है, निर्गन्थ आविने मुक्तियोंका विरोध है

अर्थात् व निर्गन्थ आविने मुक्ति (- प्रथम अत्र निम्न न्य) जो परिप्राह रहित है वा निर्गन्थया युक्तो (- दूसरा निम्न न्य) ॥ (२) स्नातक - स्नातकेपरसमाप्ती

प्राप्तमेव अर्थात् सद्यसे शौचाय अद्यसे स्नातक अद्यसे प्रयोजन है ॥ स्नातक अत्रकी म्युत्पत्ति पराधनकोयुग्धमेसे देते है स्नातक(गु०)

उत्तरगुणभावनार्थेन मनसो व्रतेष्वपि कचित्कदाचित्परिपूर्णातामपरिप्राप्नुवन्तो ऽविशुद्धा
 पुलाकसादृश्यात्पुलाका इत्युच्यन्ते । नैप्रान्य प्रतिस्थिता अखण्डितव्रताः शरीरोपकरणविभू
 यानुवर्तिनोऽविवेकपरिवारा मोहशबलपुक्ता वक्तव्याः ।

(क) उद्योग मयता प्रयत्नतः इन्द्रियैः॥ अर्थ उद्योगका चिन्तन (स्मरण)परि रहित है मन किन्हे व्रतों में वा मूक्युर्णोंमें
 कश्चित्कदाचित् परिपूर्णाते॥ अर्थ प्राप्नुवन्तः॥ ॥ यो वशी (कश्चित्) किञ्सीकालमें (कदाचित्) निष्कल वा समावृताको नहीं पावनेवाला
 सादृश्यात्॥ पुलाकाः॥ पुलाक-
 शब्द उच्यते ॥ ।

(ख) नैप्रान्य॥ प्रसन्नचित्तः॥

शब्दविद्य-मताः शरीर-
 एषकाण-

विपुला-अनुवर्तिनः॥ अर्थ विवेक-परिवाराः॥
 मोह-शबल-पुक्ताः॥
 वक्तव्याः॥

नैप्रान्य वा सुन्दरवाक्रे भ्रतुरापी (सबके मुदि शिष्य उपाध्याय-भाचार्यकी) परिभारकरि समुक्त
 नैप्रान्य वा अनुमोदकी (सोह) विद्वैकावर्ण वा रंयतिरंगवर्ण (अहमत्वमें किंचित् मञ्जिन) भावणमाले
 = सो मूक्यु [निर्ग्रन्थ मुनि] है अर्थात् बीकानगावा सागावाकी विप्रजावर्ण वा विद्वन्मरावर्ण
 भावणकरि समुक्त सो मूक्यु (निर्ग्रन्थ साधु) है भावार्थ ऐसा है जैसे (व्यवर्ण, स्वरुं रवर्ण, वा
 क्युं रित वस्तु (शुशुभ वस्तु) मोक्ष मञ्जिने उच्च मञ्जिन रगोकरि समुक्त होती है जैसे ही

(१) अर्थ पुलाका-साधारणको कश्चित्क एव ५००में अर्थ पुलाका का प्रियुषण रहित नहीं किया बल्कि अहमत्वमें जैसे 'अहंकार-अन्य वा कोइ
 व अहंमं भाषा है जैसे अर्थ पुलाका के अकारको इन्द्र अहंमं किया है 'अहंकारि पुलाकासाधारण्यार्थ' अहंकारि अहंकारि 'अहंकारि वाक्ये
 पर अहंकारि अहंकारि (आत्मनःभावा)के वाक्ये अहंकारि किया है-पुलाक (पु.) = पुलाकावा अहंकारि अहंकारि अहंकारि अहंकारि

शब्दलयापयवाची वकुशशब्दः ॥ कुशाला द्विधायाः । प्रतिसेवनाकुशीला कषायकुशीला इति ॥ अविवितपरिमहाः परिपूर्णमयाः कथञ्चिदुत्तरगुणविरोधिन प्रतिसेवनाकुशीला । वशीकृतान्यकषायोदया सञ्चलनमात्रन्त्या कषायकुशीलाः ॥ उदकदण्डराजवदनभिव्यक्तोदयकर्माण ऊर्ध्वं मुहूर्तादुद्विद्यमानकेवलज्ञानदर्शनमाजो निर्गन्था ॥

शब्दस्य मुनि परमार्थस्ये भयेषां हे रामप्रातः सहिव आचरणकरि स्वस्वस्वमे विधित् मलिन आचरणकरि युक्त शेषा है ।

न्वस्वस्व (शब्द)का स्वार्थवाची वा समानार्थक वकुश शब्द है, कुशील (निर्मन्थ्यमुनि)

न्वो प्रकार मयिस्केनकृत्वाऽ (निर्मन्थ्य) कषायकुशील (निर्मन्थ्य)

द्विधाया ॥ मयिस्केनना-कुशीला ॥ कषायकशीलाः ॥ इति ॥ अविवितक (१) परिमहाः ॥ परिपूर्ण-मया ॥ कथञ्चिदुत्तरगुण-विरोधिन ॥ प्रतिसेवना-कुशीला ॥ वशीकृत-मन्थ-कषाय-उदया ॥ सञ्चलनमात्र-मया ॥ कषाय-कुशीलाः ॥

न्वोनीं प्रसृष्टया वया वृत्तगुणकरि निष्पन्न वा परिपूर्ण किन्ती प्रकारसे (अव्यञ्जित)

न्वोससृष्टयाके शिराचनेवाले है [सो] मयिस्केनना कुशील (निर्मन्थ्यमुनि) है,

न्वीव स्वयं है मन्थ करायोके उदय भितने कर्षात् अन्यकषायके उदयको वया करनेवाले हैं

न्वीर क्लेश सञ्चलन इत्यायके आचोने ही कषायत् किन्तोने सञ्चलनकषायके आचरितक अन्य

समाप्त करायोले नीव द्विधा दो (और किन्के "सञ्चलनकषायके स्थानक जिनपरि प्रमाद

भ्यक्त शेष ऐसा भाके उदय न शेष" - मय ० वचनिका) व कषायकुशील (निर्मन्थ्य मुनि) है

न्वोसञ्चलनकारा रेलो वा अद्विके (व्याप्ति) सहसा अत्यक्त वा अप्रमाद है (अवयोज)

कर्षोका उदय किन्के [अर्थात् किन्के मोह कर्षके उदयका अभाव दो और जैसे कलमें

दण्ड तादृशे अद्वि उत्तराय शेषी है और शीघरी सिद्धयमान दोनाही है जैसे अन्य अव-

शेष कर्षोका उदय मद् और मध्यक शेषा है वया प्रवृत्तमें नहीं आता है और आत्मा

के मर्शोका सया उपयोगका सञ्चला मद्द शेषा है जो भ्यक्त अनुभव गावर नहीं है।

न्वो निर्गन्थ (निर्मन्थ्यमुनि) है कर्षात् किन्के मुहूर्तके परचात् क्लेशज्ञानदर्शन शोने वे है ॥

उदकदण्डराजवदनभिव्यक्तोदयकर्माणः ॥ मुहूर्तादुद्विद्यमानकेवलज्ञानदर्शनमाजो निर्गन्थाः ॥

(१) वदो परिमहा मय्यका अर्थ पुरस्कार नही कैला अद्विदे, मुनियोके स्वप्नकालीनीमुत्तरकका अवसरम्बन है मुह कि अथयनाका सम्पत्त है जो

वदो परिमहा है, मयसे गुणप्रयत्ना नही शेष, एतसे परिमहा सहिव ही कहिये (२) उपप्राप्तकषाय वर्गी वया शीघ्रकषायवर्गी मुनियोसे प्रयोग है ॥

प्रशीणघातिकर्माणाः केवलिनो द्विविधाः स्नातका ॥ त एते पश्चापि निर्गुन्या ॥ चारित्र्यपरिणामस्य प्रकर्षाप्रकर्षभेदे सत्यपि नैरामसगृहादिनयापेक्षया सर्वेऽपि ते निर्गुन्या इत्युच्यन्ते ॥ तेषां पुत्रकादीनां भयोऽपि विशेषप्रतिपत्त्यर्थमाह—

स्यमश्रुतप्रतिसेवनातीर्थलिङ्गलेश्योपपादस्थानविकल्पतःसाध्याः॥४७॥

प्रयोग—याति-कर्माणाः^१ केवलिनः^२ द्विविधाः^३ स्नातकाः^४ ते^५ एते^६ पश्चा^७ भवि^८तिपत्त्या^९ ॥

१-नदसंनारण मोहप्रभारयथाविषकर्मो वेदात्पत्त नाक्षरनेवाहे केवली दो प्रकार २-सौ स्नातक (निर्मन्थ) हैं, वे (न्थे) इतरे (न्थे) पाषां श्री निष्पतिवरी निर्मन्थ हैं, ३-मार्गार्थ पथार्थ पूर्वोक्त पांच प्रकारके मुनि ब्रह्म, आशरण, भायुष, गुरु, कंटक, फल धान्यादिके रहितपनाते सर्व निर्मन्थरी हैं तथापि मोहनीयकर्मके सञ्चारते समस्तमुनि निर्मन्थ नरी हैं अथवाकारि निर्मन्थ हैं समार्थके अपेक्षते प्रै समस्तमोहनीयकर्मका नाश होते सते शीणकलाय आरशयुलत्पानावली ही निर्मन्थ वा निष्पतिवरी हैं और चार पाठिया कर्मोंके नाश करने पर उपयोगकेवली क्या उपयोगकेवली स्नातक निर्मन्थ होते हैं ॥

चारित्र्यगणिणाप्रत्यर्था प्रकर्ष-प्रपकर्ष-भेदे^१ सति^२ अति^३ वाचि^४ वाचि^५ वाचि^६ वाचि^७ वाचि^८ वाचि^९ वाचि^{१०} वाचि^{११} वाचि^{१२} वाचि^{१३} वाचि^{१४} वाचि^{१५} वाचि^{१६} वाचि^{१७} वाचि^{१८} वाचि^{१९} वाचि^{२०} वाचि^{२१} वाचि^{२२} वाचि^{२३} वाचि^{२४} वाचि^{२५} वाचि^{२६} वाचि^{२७} वाचि^{२८} वाचि^{२९} वाचि^{३०} वाचि^{३१} वाचि^{३२} वाचि^{३३} वाचि^{३४} वाचि^{३५} वाचि^{३६} वाचि^{३७} वाचि^{३८} वाचि^{३९} वाचि^{४०} वाचि^{४१} वाचि^{४२} वाचि^{४३} वाचि^{४४} वाचि^{४५} वाचि^{४६} वाचि^{४७} वाचि^{४८} वाचि^{४९} वाचि^{५०} वाचि^{५१} वाचि^{५२} वाचि^{५३} वाचि^{५४} वाचि^{५५} वाचि^{५६} वाचि^{५७} वाचि^{५८} वाचि^{५९} वाचि^{६०} वाचि^{६१} वाचि^{६२} वाचि^{६३} वाचि^{६४} वाचि^{६५} वाचि^{६६} वाचि^{६७} वाचि^{६८} वाचि^{६९} वाचि^{७०} वाचि^{७१} वाचि^{७२} वाचि^{७३} वाचि^{७४} वाचि^{७५} वाचि^{७६} वाचि^{७७} वाचि^{७८} वाचि^{७९} वाचि^{८०} वाचि^{८१} वाचि^{८२} वाचि^{८३} वाचि^{८४} वाचि^{८५} वाचि^{८६} वाचि^{८७} वाचि^{८८} वाचि^{८९} वाचि^{९०} वाचि^{९१} वाचि^{९२} वाचि^{९३} वाचि^{९४} वाचि^{९५} वाचि^{९६} वाचि^{९७} वाचि^{९८} वाचि^{९९} वाचि^{१००}

नीराम-संपद-आदि-नय-भाषेसाया^१ सर्वे^२ भाषि^३ते^४ निर्मन्था^५ इति^६ उच्यन्ते^७ अत्रे^८ शां^९ सुखाकादीनां^{१०} मूलत्^{११} न्ति^{१२} मन्थ^{१३} दे^{१४} एते^{१५} कने^{१६} एते^{१७} है, तिन पुत्रकादिकके फिर (मूलत्स)

अत्रे^{१८} शशा^{१९} अतिवाचि^{२०} अर्था^{२१} शर^{२२} ॥ ४७ ॥
०-यो विनाय मन्थि वा प्रातिके त्रियो(आचार्य भाषित प्रश्न) करते हैं कि

संयमश्रुतप्रतिसेवनातीर्थलिङ्गलेश्योपपादस्थानविकल्पतः साध्याः ॥ ४७ ॥

संयमश्रुत प्रतिसेवना तीर्थ-लिङ्ग-लेश्या उपपादस्थान-विकल्पत पुत्रकादय साध्या भवन्ति ॥

सूत्रार्थ—संयम-श्रुत-प्रतिसेवना-तीर्थ-लिङ्ग-

संयम-उपपाद-स्थान-विकल्पत ०
सुत्रार्थ-श्रुत-प्रतिसेवना-तीर्थ-लिङ्ग-
सुत्रार्थ-श्रुत-प्रतिसेवना-तीर्थ-लिङ्ग-
सुत्रार्थ-श्रुत-प्रतिसेवना-तीर्थ-लिङ्ग-

संयम, श्रुत वा सुखान, प्रतिसेवना वा शिराभंगा, तीर्थ वा शिवशासनकाण्ड, लिङ्ग वा शिव, लेश्या, (सुत्रुकेपीठे) उत्पत्ति वा भ्रम और [संयमके प्रत्यान भेदते (स्वीकृत्यतः)]
-पुत्रकादिकसुनि साकने योग्य हैं अर्थात् उक्त आठ कार्योंके प्रत्यानके शिवके भेदते

सर्वार्थ-सिद्धि १६०

निप्र-न्याश्चतुर्दशपूर्वधरा । जघन्येन पुलकस्य श्रुतमाचारवस्तु । बकुशकशीलनिर्गन्थानां
 श्रुतमष्टौ प्रवचनमातर । स्नातका भ्रमगतश्रुता केवलिनः ॥ प्रतिसेवना-पञ्चानां मूलगुणा-
 ना रात्रिभोजनवर्जनस्य च परामिथोगाद्बलादन्यतमं प्रतिसेवमान पुलको भवति ॥ बकुशो
 द्विविधः उपकरणबकुश शरीरबकुशश्चेति ॥ तत्रोपकरणबकुशो बहुविशेषयुकोपकरणाकांक्षी
 शरीरसस्कारसेवी शरीरबकुशः ॥ प्रतिसेवनाकशीलो मूलगुणानविराधयन्नुत्तरगुणेषु काश्चिद्

निर्भन्था ॥ चतुर्दश-पूर्वधराः ॥ जघन्येनेन ॥ गुणाकस्यर्षः
 श्रु श्रु ॥ ॥ आचार-वस्तु ॥ ॥
 बकुश-कुशील-निर्भन्थानाम् ॥ श्रु श्रु ॥ ॥
 मष्टौ-भ्रवचन-मातरः ॥ ॥

स्नातकाः ॥ धारणश्रुतः ॥ केवलिनः ॥ प्रतिसेवनाः ॥
 पञ्चानाम् ॥ मूलगुणानाम् ॥ च-रात्रि-भोजन-
 वर्जनस्य ॥ ॥ पर-प्रामिथोगात् ॥ बलाद् ॥
 न्यतमम् ॥
 प्रतिसेवमानः ॥ गुणाकः ॥ क्वचित् ॥ ॥
 पुलकः ॥ द्विविधः ॥ उपकरण-बकुशः ॥ शरीरबकुशः ॥
 च-शरीरः ॥ उप-उपकरणबकुश-यु-विशेषयु-
 उपकरण-काकांक्षी ॥
 शरीर-सस्कार-सेवी ॥ शरीर-बकुशः ॥
 मष्टौसेवना-कुशीलः ॥ मूलगुणानाम् ॥ विराधयन्ते ॥
 उत्तर-गुणेषु ॥ भवितुः ॥

अध्या

१

सूत्र

१६

१६०

वितय तयोः कथमिति चेदुच्यते तयोरुपकरणसत्तिसम्भवादात्तथ्यानं कदाचित्सम्भवति,
 अर्तध्यानेन च कृष्णादित्देश्यावितयं सम्भवतीति । कथायकुरीत्स्य चतस्र उत्तराः । सूक्ष्म-
 साभ्यरास्य निप्रभ्यस्नातकयोश्च शुक्त्यैव केवला । अयोगा अत्तरयाः ॥ उपपादः-पुलाक
 स्योत्सृष्ट उपपाद उत्कृष्टस्थितिदेवेषु सहस्रारे । वक्रुश्रयतिसेवनाकुरीत्योर्द्धाविंशतिसाग-
 रोपमस्थितिषु आरणाप्युतकरूपयो । कथायकुरीत्तिनि गून्ध्ययोश्चयस्त्रिंशत्सागरोपमस्थितिषु
 सर्वार्थसिद्धौ । सर्वेषामपि जपन्यः सौधर्मकरूपे द्विसागरोपमस्थितिषु स्नातकस्य निर्वाणमिति

विषयः ॥ कथा-भक्त्य-शक्ति-वद-
 इत्यते ७ वयाः ३ वषकरण -

आवसिः-सम्भवाद् ॥ शार्दधानाद् ॥ क्साधिद-
 सम्भवादिशार्दधानानेदं ॥ च-कृष्ण-आदि-केया-

विषयः ॥ सम्भवादि शक्ति-कथायकुरीत्स्यर्था धरतः ॥
 वयाः ३ ॥ धामसाभ्यरास्यर्था निप्रभ्य-स्नातकयोः ३ ॥

च-पुलाकः ॥ कृष्ण-केवला ॥ अयोगाः ३ ॥ अक्षरेषा ३ ॥
 उपपादः ३ ॥ -पुलाकस्यर्था वक्रुश्रय-उपपादः ३ ॥

उत्कृष्ट-स्थिति-देवेषु ॥ सत्सारे ॥
 वक्रुश्र-यावितेवनाकुरीत्स्योः ३ ॥

शार्दधानासागरोपमस्थितिषु ॥ आरण-सन्धुत-अभययोः ३ ॥
 कथाय-कुरीत्-तिय-व्ययोः ३ ॥ विषयसत्सारास्य-

विषयिषु ॥ सर्वावितिदि ३ ॥ सर्वेषामपि ३ ॥ अर्थ-अन्य ३ ॥
 सौधर्म-करूपे ३ ॥ द्वि-सागरोपमस्थितिषु ३ ॥ स्नातकस्य ३ ॥

निर्वाणमपि ३ ॥ शक्ति-
 निर्वाणमपि ३ ॥ शक्ति-

वसिषय (वसिष्ठ) दोनो (वक्रुश्र-भक्तसेवनाकुरीत्स्योर्द्धाविंशतौ केवले देसा सदे इनेपर
 ८/वरासो) क्सागता है कि दोनो (वक्रुश्र-भक्तसेवनाकुरीत्स्योर्द्धाविंशतौ) वषकरण वा साभिप्रीती
 ८/अनन (आवसि) के सम्भवा इनेते (सम्भवाद्) शार्दधाना कुरीत्स्योर्द्धाविंशतौ (वक्रुश्र-भक्तसेवनाकुरीत्स्योर्द्धाविंशतौ) वषकरण वा साभिप्रीती
 ८/इते सका है कीर (व्य) शार्दधानाते कृष्ण आदि क्षेत्र्यामोका, कृष्ण-नील-कापोव
 ८/सिसय (सिसय), कथायकुरीत् (निप्रभ्यमुनि) यार (कपोव-पीठ-पथ-शुद्ध)
 ८/माली (देव्या) है, एवसासाभ्यरास्य गुणस्थानदोर्द्धाविंशतौ कीर निप्रभ्यस्नातक (मुनिप्री) के
 ८/नेत्र (केवला) धर्पाद एकैकी शुद्ध (देव्या) है, अयोयकेवला छेवया रहित है ॥
 ८/उपपाद, तथापि वा क्सा है सो गुलाक (निप्रभ्य मुनि) का उत्कर्ष क्सा वा उत्पत्ति
 ८/सारा कथायकुरीत्स्योर्द्धाविंशतौ सारा] वक्रुश्र के धारक देवोसं दोरी है ।
 ८/वक्रुश्र (निप्रभ्यमुनि) कीर भक्तसेवना कुरीत्स्योर्द्धाविंशतौ (निप्रभ्यमुनि) का (उत्कृष्ट उपपाद)
 ८/व्योस सागर प्रमाण स्थितिसे आराण (शुद्धश्री) अच्युत (सौकरशास्त्रयोगे) दोवा है,
 ८/कथायकुरीत् कीर निप्रभ्य (निप्रभ्यमुनि) का (उत्कृष्ट उपपाद) सेवीव सापर प्रमाण
 ८/वक्रुश्र सर्वावितिदिसे दोवा है, समस्त (कुरीत्स्योर्द्धाविंशतौ) मुनिप्री) का ३ ॥ अन्य (उपपाद)
 ८/सौधर्मकरूपे दो सागरोपमाण भायुसे दोवा है, स्नातक (निप्रभ्यमुनि) का (उत्कृष्ट उपपाद)
 ८/व्योस केवला अक्षरान्का (उपपाद) निर्वाण वा मोल है, दोसा (निर्वाणनिर्वाणमपि)

ततोऽप्यसंख्येयानि रथानानि गत्वा कषायकुशीलो व्युच्छिद्यते । अत ऊर्ध्वमकषायस्थानानि
निर्यान्थ्य प्रतिपद्यते। सोऽप्यसंख्येयानि स्थानानि गत्वा व्युच्छिद्यते । अत ऊर्ध्वमेक स्थान
गत्वा ज्ञातक्ये निर्वाणं प्राप्नोति । तेषां समयमलधिरनन्तगुणा भवति ॥

इति तत्त्वार्थवृत्तौ सर्वार्थसिद्धिसाञ्जिकायां नवमोऽध्यायः॥

वचः० प्राधि०

भसंख्येयानि ॥ स्वानानि ॥ गता +
कषायकुशीलः ॥ व्युच्छिद्यते ॥ अतः० ऊर्ध्वगः ॥

अकषाय-स्थानानि ॥ निर्यान्थ्यः ॥ प्रतिपद्यते ॥
एतः ॥ प्राधि० भसंख्येयानि ॥ स्वानानि ॥ गता-
व्युच्छिद्यते ॥

अतः०

ऊर्ध्वगः ॥ एतः ॥ स्वानानि ॥ गता-
स्थानानि ॥ गता ॥ स्वानानि ॥ गता-
निर्यान्थ्यः ॥ प्रतिपद्यते ॥

अतः (अर्थात् चौथीवार बहुरूपे असंख्येय संख्यार्थि स्थानोंसे भी

एककषायकुशील निर्यान्थ्युनि) असाख्यात सपमसंख्य स्थानोंको नाकर, अर्थात् प्राप्त होकर

(वैशरी) कषायकुशील प्रति व्युच्छिद्यते प्राप्त होता है । इसके ऊपर [अर्थात् उन

समयसिद्ध स्थानोंके प्राण कर्ता कि कषायकुशील निर्यान्थ्युनि ही व्युच्छिद्यचरु है]

एकषायरहित सपमसंख्यस्थानोंको निर्यान्थ्य निर्यान्थ्युनि प्राप्त होता है

अतः [निर्यान्थ्य निर्यान्थ्य अति] जो असंख्यार्थकषाय रहित सपमसंख्य स्थानोंको साकर

एकषाय स्थानोंका प्राण कर्ता है वा व्युच्छिद्यताको प्राप्त होता है,

अतः [कषाय रहित निर्यान्थ्य सुनिदारा प्राप्य कियेद्वये असंख्यात सपमसंख्यस्थानोंसे

ऊर्ध्वगत एक(सपमसंख्य) स्थान को प्राप्त होकर (अन्ततः) अन्ततः सुनि निर्वाणको

प्राप्त होता है। अतः (अन्ततः) अन्ततः सुनि निर्वाणको प्राप्त होता है। अतः (अन्ततः) अन्ततः सुनि

निर्यान्थ्य अर्थात् असाख्यात सपमसंख्य स्थानोंके अर्थिके स्थानोंके सपमसंख्य प्राप्ति अनन्तगुणी

असाख्यात सपमसंख्य स्थानोंके अर्थिके स्थानोंके सपमसंख्य प्राप्ति अनन्तगुणी होती है। अतः (अन्ततः) अन्ततः सुनि

निर्यान्थ्य अर्थात् असाख्यात सपमसंख्य स्थानोंके अर्थिके स्थानोंके सपमसंख्य प्राप्ति अनन्तगुणी होती है। अतः (अन्ततः) अन्ततः सुनि

निर्यान्थ्य अर्थात् असाख्यात सपमसंख्य स्थानोंके अर्थिके स्थानोंके सपमसंख्य प्राप्ति अनन्तगुणी होती है। अतः (अन्ततः) अन्ततः सुनि

निर्यान्थ्य अर्थात् असाख्यात सपमसंख्य स्थानोंके अर्थिके स्थानोंके सपमसंख्य प्राप्ति अनन्तगुणी होती है। अतः (अन्ततः) अन्ततः सुनि

निर्यान्थ्य अर्थात् असाख्यात सपमसंख्य स्थानोंके अर्थिके स्थानोंके सपमसंख्य प्राप्ति अनन्तगुणी होती है। अतः (अन्ततः) अन्ततः सुनि

निर्यान्थ्य अर्थात् असाख्यात सपमसंख्य स्थानोंके अर्थिके स्थानोंके सपमसंख्य प्राप्ति अनन्तगुणी होती है। अतः (अन्ततः) अन्ततः सुनि

प्रागेव मोह क्षयम् पनीयान्तमुद्धर्त क्षीणकषायव्यपदेशमवाप्य ततो युगापत् ज्ञानदर्शनावरणा
न्तरायाणा जयं कृत्वा केवलमवाप्नोतीति ॥ तत्वयहेतु केवल्येत्परितिति हेतुलज्जयो विभक्ति
निर्देश कृत ॥ कथ प्रागेव मोह जयमुपनीयते इति वेदुच्यते—

प्रागुपपन्नोऽप्यस्यैः सपयैः उपनीय — अन्तर्मुद्धर्तयैः

क्षीणकषाय-अपदेशस्यैः अवाप्य—

यत् ० ' युगापत् ०

ज्ञान-दर्शन-आवरण-अन्तरायाणाम् ॥

सपयैः कृत्वा—हेतुस्यैः अवापति T इति ० ॥

यत्—

स्य-हेतुः ॥ इत्यत्र-तस्यां च ॥

इति ० हेतुलज्जयो—

विभक्ति-निर्देशा ॥ कृत ॥ ॥ कथस्यै ? प्रागुपपन्न ०

मोहस्यैः उपयैः उपनीयते T इति ० वेदु ० उच्यते T

=परिहृत् ॥ (०५५) भारतीय क्रमका दिनारा भाष्यकारि अन्तर्मुद्धर्तयैः

=क्षीण कषाय नापका भाष्यकारि अपर्याप्त धारद्वेषा क्षीण कषाय गुणस्थानका भाष्यकारि

=यत् (धारद्वेषा गुण स्थान) स 'सा' एक साय (एक फाल-एक धार-एकदा)

=ज्ञानावरणाय, दर्शनावरणीय, अंतराय कर्मो क

=सपका हरि (=कृत्वा) केवलज्ञानयो भाष्य करता है-एसे-(दो धारक्षयात्

शब्द वा दा धार पंचमी विभक्ति सया षकार का प्रयाग वा निर्देश किया है)

उच्यते (माहका अय-परचात् ज्ञानदर्शनावरण तथा अवरण) क

वर्तमानाका कारण केवलज्ञानका उद्धर्त वा उपजना है ।

एसे हेतु लज्जय संयुक्त / अपर्याप्त हेतु यावत्-पंचमी अपादान)

विभक्तिरुपरि उपदेश अयना कथन किया गया है । कैसे ? मयय धी

-मोहनीय कर्म विनाशको पृथुवाया जाता है ऐसे संशय शाने पर करा जाता है कि

(१) युगापत् यती यद् स्यादकथस समस्त में नहीं जाता है कि ज्ञानावरण-दर्शनावरण-तथा अवरण कर्मको एक साथ वा एक काल में कैसे अय
किया क्योंकि विज्ञानिप्रा प्रकृतप्रवृत्ता-स्यथायुद्धि-ये हीन वृथाव्यवस्थीय कर्मको प्रकृतियका साथ जो भवमें गुणस्थानमें ही हो जाता है । परचात्
भी आदर्या गुणस्थानमें जो साहद प्रकृतियों का साथ होता है यद् मी युगापत् (एक साथ) नहीं होता-यद् यारहद् गुण स्थान में अब दो समय
असंशय यह ज्ञाने है वह अंतःसमयमेंस एक समयमें विद्या कीर प्रवृत्ताये दो क्षणान्तरक्य कम की प्रकृतियों का साथ होता है आर (क्षीणमाह
प्रागुप-गुणस्थानके) अतस्मायमें महिज्ञानावरण-भ्रमज्ञानावरण-अविद्याभावरण-मन परयाज्ञानावरण और केवलज्ञानावरणय कीर चक्षुःश्रुतान-
वरण-ब्रह्मदुःखानावरण-अविद्याव्युत्पन्नावरण-कषणदुःखानावरण तथा वास्तविकताय-सामर्थ्यवरण-सागाद्य वराय-उपसोपान्ना वराय—वीथ्यवराय
यत्से वीथ्यव वृथाव्यवस्थीय कर्मकी प्रकृतियोंका साथ होता है । वैसाकि सिद्ध वाक्यसे प्रगत है कि क्षीणकषाय आदर्या गुणस्थानके उपान्श्य
एकसमये विज्ञानावरण मलयुगीय पञ्चानो ज्ञानावरणानो चतुष्टया दर्शनावरणानो पञ्चानामन्तरायाणामन्तर्गतो समुपगमय्य तत्र भवत् ज्ञानदर्शन-
वस्तुमात्र केवलतापर्यायमपनस्कृतिवर्तमानविद्यवस्तुमात्रधीति ॥ यथापत्, युगापत् कथयति, -एककाल एकवार ही (परचक्षुःक्षेत्र्येय गुण ३१०) एकद्वयककाल
(क्रमकषाय) एक कालमें (समाव्यवस्थापर्यायिगान सुख गुण १२५) उती समय (द्वैयकषाय गुण ५६८)

मन्व सम्प्यदष्टि परिणामविशुद्ध्या वर्धमानो अस्वयत्सम्प्यदष्टिसयतासदतप्रमत्ताप्रमत्तरा-
 स्थानेषु कस्मिंश्चिन्मोहरथ सप्त प्रकृती लथमुपनीय लायिकसम्प्यदष्टिभूर्त्वा लपकश्रेण्यारो-
 हणाभिसुखोऽथ प्रवृत्तिकरणमप्रमत्तस्थाने प्रतिपद्यापूर्वकरणप्रयोगेणापूर्वकरणा लपकशुणस्थान
 व्यपदेशमनुभय तत्राभिनवशुभामिसन्धितनकृतपापप्रकृतिस्थिर्यनुभारो विवर्धिं तशुभकर्मा-
 नुभगोऽनिवृत्तिकरणप्राप्त्यानिवृत्तिवाद्दरसान्परायक्षपकगुणस्थानमधिस्थं तत्र कथायाष्टक

मयः१॥ सम्प्यदष्टिः१॥ परिणामनिशुद्धयाः१॥
 वर्द्धमानः१॥ अस्वयत्सम्प्यदष्टि-संयत्तासयव-
 मपथ-अपमपथ-शुणस्थानेषु१॥कस्मिन्निवृत्ते
 पारस्यः१॥ सव-

प्रकृती १॥ सवर्दीनयनीयभायकसम्प्यदष्टिः१॥सूत्राशापकभोणि-मन्कवियों को दिनारा मपठकरि सायकसम्प्यदष्टि शोकर सपकश्रेणीके
 भातराण-अभिमुल्ल१॥अपमपथविषकरणसूरी॥अप पथ-
 स्थानेषु॥मविषय + अपूर्वकरण-मयानस्यः१॥
 अपूर्वकरण-अपकशुणस्थान-अपपथः१॥
 अशुभय + अत्रकअभिनव-शुभ-अभिसन्धि-
 वरुहव-पापमन्कवि-स्थिति अशुभारोः१॥
 विवर्धित-शुभ-अय-अनुभव १॥
 अनिष्टविकरण-अप्ययाः१॥अनिष्टविकारदासापराय-
 सपक-शुणस्थानसूरी॥अपिथय + अत्र ०
 कथाय-अष्टकसूरी॥

= मन्व शो सम्प्यदष्टि शो मयर्षोदी विशुद्धता करि

= दृष्टिशील शो पा वशा शुभा रा । अनिरसिसम्प्यदष्टि(वीया)देशानिरव(वीचर्वा)

= मपथविरव(अठवा)अपमपथ विरव(सातवा)शुणस्थानोपसे किसे एक(शुणस्थान)मं

= योग्यकर्मी साव (मिथ्यान्-सम्प्यद्विप्यथास्व-सम्प्यद्वृत्तिमिथ्यात्त्व

अनन्तानुभवन्वीकोष, अनन्तानुभवन्वीमान, अनन्तानुभवन्वीमाया, अनन्तानुभवन्वीकोष)

= चर्द्धनेको समुल शानवाळा अय-मष्टविकरणको, अपमपथ (सातवें)

= शुणस्थानमें पाकरि अपूर्वकरण मयागका परिणामकरि

= अपूर्वकरणनाप (=व्यपदेश) (आठवां)क्षपक, अणीके शुणस्थानको

= योगकरि वरर्षां (आठवां) शुणस्थानमें) नवीन शुभ परिणामोसे(अभिसन्धि)

= वीया किये हैं (=वर्द्धनेकुल) पाप मन्कवियोंके स्थिति अशुभारो मिसने

= अशुभय है शुभ मन्कवियों का अशुभारो मिसने (देसा शेष)

= अनिष्टविकरण (परिणामोको) भासकरि अनिष्टविकारदासापराय

= निवर्णशुणक अणीशुणस्थानका वरुद्धवर्षां(नवमें) क्षेपकभोयिशुणस्थानमें)
 =आठ कथाय (अपमपथकथानकोष-अपमपथस्थानमान-अपमपथकथानमाया अय
 स्थापयानकोष परमपथकथानकोष परमपथस्थानमान-अपमपथकथानमाया मस्थाकथानकोष)

नष्ट कृत्वा, नपुंसक वेदनाशा समापाद्य, स्त्रीवेदमुन्मुत्स्य, नोकथायषट्क पु वेदे प्राक्षिप्य(१), क्षपयित्वा पु वेदे कोपसञ्चलने, धसञ्चलन मानसञ्चलने, मानसञ्चलने मायासञ्चलने, लोभ सञ्चलने

नष्टे ॥ कुत्सना नपुंसकवेदनाश्रीसमापाद्य + स्त्रीवेदमूर्त्तिनाशकरी (=कुत्सना), नपुंसक वेदको नाशकरी, स्त्रीवेदको

उन्मुत्स्य + लो-कृपाय -पठदमूर्त्ति ॥

= निर्मूलकरी वा उत्साहकरी, ईषत् ब्रह्म(शास्त्र-रति-अपठि-शोक-भय-अनुत्सा)कृपायको

पु वेदेऽपि नक्षिप्य + क्षपयित्वा + पु वेदेऽपि कोपसञ्चलनेऽपि

= पुरुषवेदको कोपसञ्चलने संपणकरी (=क्षपयित्वा)

(क्षपयित्वा) कोपसञ्चलनमूर्त्तिमायासञ्चलनेऽपि

= कोपसञ्चलनको मायासञ्चलनमूर्त्ति (क्षेपण करवा हुआ = क्षपयित्वा)

(क्षपयित्वा) मानसञ्चलनमूर्त्तिमायासञ्चलनेऽपि

= मानसञ्चलनको मायासञ्चलनमूर्त्ति (क्षेपण करवा हुआ = क्षपयित्वा)

(क्षपयित्वा) मायासञ्चलनमूर्त्तिक्षापयित्वत्वननेऽपि

= मायासञ्चलनको लोभसञ्चलनमूर्त्ति (क्षेपण करवा हुआ = क्षपयित्वा)

(१) प्राक्षिप्य - क्षिप्य कृत्वा क्षिप्यं कृत्वा कृत्यं कृत्यं प्राक्षिप्य = किसी चीजमें डालना वा फेंकना बनाक्षिप्या पठन्तु उपसर्गसाकार प्र + क्षिप्य + य सञ्चय संपुष्कयुक्त कृत्यन्त प्राक्षिप्य = किसी चीजमें डालना वा फेंकना बनाक्षिप्या पठन्तु क्षपयित्वा - सुप्राक्षि क्षपयित्वाका उपाय (पठन्तु क्षीर क्षपयन्ते) यही सञ्चय क सेट् (= क्षिप्य षाढुके रूप बनानेमें र जोड़ना शब्द भ्रष्ट् यानुमं उच्यते) विरक्तय प्राय जोड़कर क्षत् + क्षय् बना क्षिप्य, पठन्तु = साकार, क्षपयि हुआ त्या सञ्चयकयुक्त कृत्यत्वा क्षिप्य् बनाकर क्षपयित्वा बना, क्षपयित्वा = क्षेपणकृत, क्षपणा हुआ प्राक्षिप्य क्षीर क्षपयित्वा योनोंका एकता कर्मा है। (संबन्धक मूर कृत्यत्वे यतानेके नियमके क्रिये देखो ग्रंथ ७) प्राक्षिप्यका कर्त्तव्य वा संबन्ध वा कर्त्तव्य पठन्तुके साथ है, क्षपयित्वाका उपाय पु वेदे कोप सञ्चलन मानसञ्चलन, मायासञ्चलन के साथ है का प्रासङ्गिकि के साथ उपनय वा संबन्ध है अर्थात् क्षपयित्वा क्षय प्राप्त करि है पठन्त्यापराजगतिरुक्त क्षीर सवर्गपठित्विच्छिपिका ना कर्त्तव्य पठन्तुके का प्रासङ्गिकि के साथ उपनय वा संबन्ध है अर्थात् क्षपयित्वा क्षय प्राप्त करि है पठन्त्यापराजगतिरुक्त क्षीर सवर्गपठित्विच्छिपिका ना कर्त्तव्य पठन्तुके विक्षयन पत्नीय वक्तु उभयथा एक पाठ है पराजगतिरुक्तं कोपयुक्तं स्थानमें संकल्पकोष है ॥ यं उपाय-परायणीये तथा पराजगत्तवी म्वायदि पाठकत 'ना कर्त्तव्यपठन्तु पु वेदं प्राक्षिप्य' के अन्वयात् कर्त्तव्यं 'विश्वयत् उपायीय' अर्थात् क्षपयन्ते शब्दका अर्थात्प्राप्तं क्षीर शेष चार पात्रयो के साथ म्वायि क्षय उभय जगत्कार अन्वयात् किया है पठन्त यं पराजगत्त वृत्तीवती क्षीर इत्यने वक्त योनों वाक्योके साथ एक वाद ही विश्वय के साथ म्वायि क्षय उभय जगत्कार अन्वयात् किया है अर्थात् कि विमन वहुषत्र वाक्यसो म्पाट है । 'नोकथायषट्क पु वेदे प्राक्षिप्य' = नो कथायका पठन्तु म्पत्नीय' का अन्वय अन्वयात् किया है अर्थात् कि विमन वहुषत्र वाक्यसो म्पाट है । 'नोकथायषट्क पु वेदे प्राक्षिप्य' = नो कथायका पठन्तु इत्यय एति अर्थात् शोक भय अनुपुष्ठा इत्ये पुत्रवेदेष्वपि क्षेपणकरी क्षय करे ॥ अथय वृत्ती चामिका म्पु प्रिय पाठ ७७॥ 'नोकथायषट्क पु वेदे प्राक्षिप्य' ना कर्त्तव्य पठन्तु के अन्वये इत्यय एति अर्थात् शोक म्पु अनुपुष्ठा इत्ये पुत्रय वेद द्विय शेषत करि क्षपयन्ते यं पराजगत्तवी अन्वयात्पि पराजगत्तिका परा १५२१ ॥ 'नो कथायका पठन्तु' पुत्रय वदक्षेपिय क्षेपणकरी क्षपययकरी पुत्रयवेदनं काय सञ्चलनमूर्त्तिरुक्तं शिष्यं अत कोपसञ्चलनन मान सञ्चलनमूर्त्तिरुक्तं अत मान सं-बन्धनमं नोपा सञ्चलनमूर्त्तिरुक्तं शिष्यं अत मायासञ्चलनन लोभ सं-बन्धनमूर्त्तिरुक्तं शिष्यं संकल्पका क्त्वा करि क्षपयित्वा विनाग वे। अन्वयात् एतना गोममदसात क्षपयि प्र यतिमें प्राक्षिप्य है ताकरि विनागाकरि क्षिपयन्ते प्राप्त करि ॥ वृत्तीवती अन्वयात्पि एतदन्वय १०५३ ॥

नदनन्तर ज्ञानदर्शनस्वभाव केवलपर्यायमप्रतक्य विभूतिविशेषमवाप्नोति॥आह कस्माद्धेतोर्भोज
केल्वणश्चेत्यत्रोच्यते **वन्येहेत्वभावानिर्जराभ्यां कृत्स्नकर्मविप्रभोजोभोजः**
मिथ्यादर्शनादिहेत्वभावादिभिनवकर्मभाव पूर्वोदितनिर्जराहेतुसन्निधाने चार्जितकर्मनिरास ।

शब्द—

अनन्तरभूतज्ञानदर्शनस्वभावमयुःकर्मप्रतक्यं—
विभूतिविशेषमयुः कस्यैक्यपर्याययुः।

अवाप्नोति । आह । कस्मात्तद्विज्ञाने, मोक्षः।

किञ्च अक्षयः । यथाविशेषप्रकृत्यवस्था ।

(१) वन्येहेत्वभावानिर्जराभ्यां कृत्स्नकर्मविप्रभोजो भोज ॥ २ ॥

प्रथम—अनन्तर—

अथान निर्जराभ्यां कृत्स्नकर्म विप्रभासः । भासः । अभास इतिसे और निजरा(कीहेतु)से समस्त कर्मकाश्रयत्वनारा(विप्रभोज)सो मोक्षहे
इत्यनुवादः—मिथ्यादर्शन-आदिहेतु-अभावात् । =मिथ्यादर्शन अतिरिक्त मयाद-रूपाय-याग(बन्ध)हेतुके अभावात्से अथवा निषेधसे
अभिनवनकर्म-प्रयागः । य अ

पूर्व-निर्दिष्ट-निर्जरा-हेतु-संभिताने।
अस्मिन्-कर्म-निरासः ।

अस्मिन्निव तपयु के पाठ लिखा है । एा मु प्रिय प्रभियोका पाठ 'उपार्थय प्रयमे' समये वाक्यमें प्रयमे शब्द क्यों है उसकमें नहीं ज्ञाया है इसका
उपराय होना अथवा यह कि एासे वाका परिहारा समय कुछ भी कारण नहीं हुआ किन्तो भी पुस्तकमें 'प्रयमे' शब्द नहीं है वा उपार्थयसमये का
अथ अथय है कि अथय परिले एासे वाका समये अथय शब्द कहीन प्रतिके एह २०से इसमें किन्त्यापत्तिज्या है। "उपार्थयिसे समये किन्त्यापत्तये एह
हेतुभाय उपवात्त ज्ञानावस्थाका अनुशां सुप्रभासवस्थानी उपवात्त अतिउपवात्त समस्तसे अनुपनीयता आर प्रतिकीसे अनुपनीय है तीनमें अनुपनामत्व है
हेतुत्व का विप्रभासका । १। २। ३। ४। ५। ६। ७। ८। ९। १०। ११। १२। १३। १४। १५। १६। १७। १८। १९। २०। २१। २२। २३। २४। २५। २६। २७। २८। २९। ३०। ३१। ३२। ३३। ३४। ३५। ३६। ३७। ३८। ३९। ४०। ४१। ४२। ४३। ४४। ४५। ४६। ४७। ४८। ४९। ५०। ५१। ५२। ५३। ५४। ५५। ५६। ५७। ५८। ५९। ६०। ६१। ६२। ६३। ६४। ६५। ६६। ६७। ६८। ६९। ७०। ७१। ७२। ७३। ७४। ७५। ७६। ७७। ७८। ७९। ८०। ८१। ८२। ८३। ८४। ८५। ८६। ८७। ८८। ८९। ९०। ९१। ९२। ९३। ९४। ९५। ९६। ९७। ९८। ९९। १००।

अस्मिन्निव तपयु के पाठ लिखा है । एा मु प्रिय प्रभियोका पाठ 'उपार्थय प्रयमे' समये वाक्यमें प्रयमे शब्द क्यों है उसकमें नहीं ज्ञाया है इसका
उपराय होना अथवा यह कि एासे वाका परिहारा समय कुछ भी कारण नहीं हुआ किन्तो भी पुस्तकमें 'प्रयमे' शब्द नहीं है वा उपार्थयसमये का
अथ अथय है कि अथय परिले एासे वाका समये अथय शब्द कहीन प्रतिके एह २०से इसमें किन्त्यापत्तिज्या है। "उपार्थयिसे समये किन्त्यापत्तये एह
हेतुभाय उपवात्त ज्ञानावस्थाका अनुशां सुप्रभासवस्थानी उपवात्त अतिउपवात्त समस्तसे अनुपनीयता आर प्रतिकीसे अनुपनीय है तीनमें अनुपनामत्व है
हेतुत्व का विप्रभासका । १। २। ३। ४। ५। ६। ७। ८। ९। १०। ११। १२। १३। १४। १५। १६। १७। १८। १९। २०। २१। २२। २३। २४। २५। २६। २७। २८। २९। ३०। ३१। ३२। ३३। ३४। ३५। ३६। ३७। ३८। ३९। ४०। ४१। ४२। ४३। ४४। ४५। ४६। ४७। ४८। ४९। ५०। ५१। ५२। ५३। ५४। ५५। ५६। ५७। ५८। ५९। ६०। ६१। ६२। ६३। ६४। ६५। ६६। ६७। ६८। ६९। ७०। ७१। ७२। ७३। ७४। ७५। ७६। ७७। ७८। ७९। ८०। ८१। ८२। ८३। ८४। ८५। ८६। ८७। ८८। ८९। ९०। ९१। ९२। ९३। ९४। ९५। ९६। ९७। ९८। ९९। १००।

६

नाभ्या नन्वहेत्यभायनिर्जगभ्यामितिहेतुद्वलणप्रभक्तिनिर्देहा । ततो भवस्थितिहेतुसमीकृतश्रीपकर्माव-
 स्थितिरप्युगापटावन्तीकृतकृत्स्नकर्मविप्रमोक्षो मोक्ष प्रत्येतद्व्य ॥ कर्माभावो द्विविध यत्नसाध्यो
 इयत्नसाध्यश्चेति । तत्र चरमतेहस्य नारकतियंभेदायुपामभावोन यत्नसाध्य असत्त्वात् ॥ यत्नसा
 व्यत्न उत्तर्मुच्यते असयतसम्पद्यदृष्ट्यादिपुत्रतुपुं गुणस्थानेषु कस्मिंश्चित्सप्रकृतिप्रलय क्रियते ॥

नारकान्तरे रजु-अधार-निजराभ्याम् ॥ प्रति ०

रजु-अपल विभक्ति-

निर्देहा ॥

न ०

अथ स्थिति रजु-समीकृत-

नार-कर्म-आभ्यामित्यर्थ ॥

युक्तद्वन्द्वोऽभ्यायनादृत्-कृत्स्नरूप-विप्रमास ॥ भास ॥

कर्म-यत् ॥ इयं अथाव ॥ स्थिति ॥ यत्नसाध्य ॥

अथ नारायण ॥ यत्न ॥ यत्न ॥ यत्न ॥ यत्न ॥

नारक-निवर्ण-यत्न आभ्याम् ॥ अस्तसत्त्वत् ॥

अथाव ॥ न ० यत्नसाध्यः ॥

यत्नमा यत् ॥ इयं ० उत्पद्यते उत्पद्यते ॥

नारायण-नारायण-आदिपुं ॥ यत्न ॥

नारायण-पुं ॥ इयं इत्यन्तं सप्त-मदृति-मक्षय ॥ क्रियते ॥ गुणस्थानेषु कस्मिंश्चित्सप्रकृतिप्रलय क्रियते ॥

नितन दानो यत्नश्च कारणात् अथाव तथा कर्मणी निजरा शानस एषी

=निमित्तलक्षणवाची या इत्युपासक (अथाद्वान पांचयथे) विभक्तिकर

=(यदर्थे)रथन इ अर्थात्(चरमसाव)अर्थ/निजरा/शब्दश्च पीठभ्याम्/लायेहे

न्वर्तस अर्थात् यत्नश्च इत्युपा अथाव तथा निर्जरा शानस वा शोनेके परचाव

न्वयाय (=अथ)श्च स्थितिर कारणात्(अर्थात् आद्य कर्मण) समान क्रिये हे

=अवसाय (नाम-नाश-वदनीय)कर्मणी अथस्या ज्ञान(एतस केवली भगवान्)

=एवसाय अत्यन्तवास क्रिया हे समस्तकर्मका अविशेषअथाव सा माव

=शानना यार्थि ॥ कर्मका अथाव वा अथवा, यत्न साध्य

=आर(=च)अत्यन्तसाध्य परस हे । अर्थ अत्यन्त(=चरम)शरीरी आत्माके अथाव पर

पुरा भिसका प्रवधानशरीर ससारमे अन्विष्यशरीर हे, विद्यमान शरीरक परचाव

कार अत्यन्तशरीर नगतमे पारण नही करता, मावर्षे वदय माभ्यामी शोनेके हेतुसे

नारक-विषय-वद्-अधुमोक्ष सत्ताये न शान (क इत्ये)स

=अथाव हे सा अत्यन्तसाध्य (=न यत्न साध्य) (कर्म अथाव हे) ।

=यत्न साध्य वा मतन साध्य(कर्म अथान)एवसा (=वस)आकाकलावात हे कि

=अशिरस सम्पन्नदृष्टि आदिक चार अथाव अपिरससम्पन्नदृष्टि, दशधिरव

सम्पन्नदृष्टि, प्रमत्तविराससम्पन्नदृष्टि, अप्रमत्तविराससम्पन्नदृष्टि

अथ्यतरवेत्नीयदेवगार्थोदारिकवैक्रियिकाहारकर्त्तृनसकामर्णशरीरप चवधनप चस धान सस्थान-
पट्ट शौदारिकवैक्रियिकाहारकशरीराङ्गोपाङ्गपट्टस हननपश्चद्रास्तवर्णपश्चाप रास्तवर्णगन्धहृद्य

अन्यतर-धरनीय-देवगति-

आदारिक-वैक्रियिक-आहारक-

वनस-कामर्णशरीर-पट्टसहनन-

पट्टसंधार-

सस्थानपट्ट-

शौदारिक-वैक्रियिक-

आहारकशरीरआंगोपांग-पट्टसहनन-

पश्च-पशसवर्ण-

पश्च-अपशसवर्ण-

गन्धहृद्य

न्वोनोमंसिरेक (=अन्यतर) वेदनीयकर्मकरी मकृति-देवगतिनामकर्म-

=शौदारिकशरीरनामकर्म, वैक्रियिकशरीरनामकर्म, आहारकशरीरनामकर्म,

=वैनसशरीरनामकर्म, कामर्णशरीरनामकर्म-शरीरके यधन पाष (शौदारिकवधन-

नामकर्म, वैक्रियिकवधननामकर्म, आहारकवधननामकर्म, वैभसवधननामकर्म, शौर

कामर्णोपाधननामकर्म)

= (शरीरके) संघाठ पाष (शौदारिकसंधारनामकर्म, वैक्रियिकसंधारनामकर्म, आहार

रकसंधारनामकर्म, वैनससंधारनामकर्म, कामर्णसंधारनामकर्म)

= (शरीरके) संस्थान क्ख अर्थात् (समचतुससस्थाननामकर्म, न्यग्रोपपरिम हलसं

स्थाननामकर्म, स्वाधिसंस्थाननामकर्म, कुन्भकसंस्थाननामकर्म, धामसंस्थाननामकर्म,

हृदकसंस्थाननामकर्म)

=शौदारिकशरीरआङ्गोपाङ्गनामकर्म, वैक्रियिकशरीरआंगोपांगनामकर्म,

=आहारकशरीरआंगोपांगनामकर्म । (शरीर)के संहन क्ख अर्थात् (वृज्जुपमनाराध

सहननामकर्म, धननाराधसहननामकर्म, नाराधसहननामकर्म, अर्द्धनाराध

सहननामकर्म, कीलकसहननामकर्म-असंभ्रासद्यपाटिस्स हनननामकर्म,

न्वोष अट्ठे षण् अर्थात् पशस्स शुकवण नामकर्म, अट्ठकपावषण् नामकर्म, भञ्जाकृष्ण

पण् नामकर्म, धौतानोखवण् नामकर्म, पशस्सकवण् नामकर्म,

=पौषअपशसवर्ण ५, शौत् अपशसवर्णवण् नामकर्म, सुराधीवर्ण नामकर्म, धोपाकृष्ण

वण् नामकर्म, कर्पवसनीयनीकवण् नामकर्म, अपशस्सकवण् नामकर्म,

=शौ गन्ध सामकर्म अर्थात् सुरभिगन्ध सामकर्म अथ अहुरसिगन्ध नामकर्म,

पञ्चप्रशस्तरसपञ्चाप्रशस्तरसस्य शार्ष्टिकदेवगतिप्रायोगानुपूर्व्याणुरल्लघुपवातपरवाती च्छ्वास-
 प्रशस्ताप्रशस्तविहायोगत्तयपर्याप्तकप्रत्येकशरीरस्थिरशुभाशुभदुर्भगसुस्वरदुस्वरानाद्
 यायश कीर्तिनिर्माणानामनीचैर्गोत्रारव्याहासपतिप्रकृतयोऽयोगकेवलिन उपान्त्यसमये विनाश
 मपयान्ति । अन्धतरवेदनीयमनुपूर्व्यायुर्मुन्युत्पत्तिपञ्चेन्द्रियजाति-

पञ्च-प्रशस्तरस-

पञ्च-अपशस्तरस-

सश अष्टक-

देवगतिप्रायोगानुपूर्व्यायुर्लघुपवात-

परवात उरुच्छ्वास-मशस्तर-

अपशस्तरविहायोगादि अपयर्थाप्तक

प्रत्येकशरीरस्थिर अस्तिर

शुभ अष्टय-दुर्भग-सुस्तर

दुःस्तर-अनान्दय-अपश-कीर्ति-

(१) निर्माणानाम-नीचैर्गोत्र-आख्याः॥ (२)

दास्यथि मकुटय ॥

अथाग कश्चिन्न १। उपान्त्यसमयेऽपिनाशयद्गौ-

अपयान्ति १। अन्धतर-वेदनीय-

मनुष्य आशुसु-मनुष्यगति-मन्वेन्द्रियजाति-

=पञ्च प्रशस्तरसनापकर्म अर्थात् पञ्चसनीय विकारसनापकर्म, अन्धश कटुरसनापकर्म, भला
 कृपायत्नारसनापकर्म, बोला आन्धरसनापकर्म, प्रशस्त मधुररसनापकर्म,
 =नीच अपशस्तरसनापकर्म अर्थात् अपशसनीय विकारसनापकर्म, भुरा कटुरसनापकर्म,
 अपशस्त कृपायत्नारसनापकर्म, अमर्शसनीय आन्धरसनापकर्म, भुरा मधुररसनापकर्म,
 =स्यार्थे अर्थात् अर्थात् कर्मस्य स्यार्थनापकर्म, पूरु स्यार्थनापकर्म, शुभ स्यार्थनापकर्म, शत्रुस्य
 शानापकर्म, स्मित्य स्यार्थनापकर्म, कृच स्यार्थनापकर्म, ग्रीवस्यार्थनापकर्म, उच्छ्वासशानापकर्म,

=देवगतिप्रायोगानुपूर्व्यायुर्नापकर्म, अशुक्लशुभानापकर्म, उपवातनापकर्म,
 =परवातनापकर्म, उच्छ्वाससनापकर्म, प्रशस्त विहायोगविनापकर्म,
 =अपशस्त विहायोगविनापकर्म, अपयर्थाप्तकनापकर्म -

=मन्वेत्येकशरीरनापकर्म =स्थिरनापकर्म, अस्थिरनापकर्म,
 =शुभनापकर्म, अशुभनापकर्म, दुर्भगनापकर्म, सुस्तरनापकर्म,
 =दुःस्तर नापकर्म, अनान्दयनापकर्म, अपश-कीर्तिनापकर्म -

=निर्माणानापकर्म, नीचगोत्रनापकर्म, नापा वा नापक वा सीष्टक [अर्थात् नीचगोत्र
 वरस्यादिक दिशेयते इ नाप तिनको ऐसी] अस्तर मकुटिये [नापकर्म की] इ
 =अयोगकेवलीके अस्तसे एदिखे [=वर्थास] समयमे मस्य वा मस्य को

=आग शोरी इ ? दार्पसेपक [=अन्धतर] वेदनीय कर्म की मकुटि

=मनुष्यआशुः नापकर्म-मनुष्यगति नापकर्म, पञ्चेन्द्रियजाति नापकर्म -

(१) आग-आमकर्म अर्थात् देवगतिसे निर्माष्टक कृतिमोक्षक मन्दिपर 'आग' शुष्कसेवा क्रिसका अय है 'आमकर्म', असा कि
 रमने प्रत्येक मरुति पर अशुभार्थे 'आमकर्म' वेदमन्त्र जोडा है। (२) आख्या = आसालहाकी गई-नाम रफसागया-आख्या अष्ट मन्त्रेक मरुति

अन्यत्र केवलसम्भवज्ञानदर्शनसिद्धत्वेभ्यः ॥ ४ ॥

अन्यत्रशब्दापेक्षया को निर्देश केवलसम्भवज्ञानदर्शनसिद्धत्वेभ्यो अन्यत्रान्यस्मिन्नत्र
विधिरिति॥ यदि चत्वार एवावशिष्यन्ते अनन्तवीर्यादीनां निवृत्ति प्राप्नोति तेष दीर्घः ज्ञानदर्शन

अन्यत्र केवलसम्भवत्वज्ञानदर्शनसिद्धत्वेभ्यः ॥ ४ ॥

— १ केवल सम्भवत्वज्ञानदर्शनसिद्धत्वेभ्य अन्यत्र (अभावान्मोक्षो भवति) ॥ ४ ॥

सूत्रार्थ — (२) केवलसम्भवत्व- (३) केवलज्ञान-

= द्यौः (= केवल) सम्प्रदर्शन, स पूर्ण (= केवल) ज्ञान,

= सप्तसत् (= केवल) दृशान और शुद्ध (= केवल) सिद्धत्व (मार्ग) से शारीरिक वा भिर (= सप्तसत्)

= (मार्ग) के अभावसे मोक्षदीर्घो है ज्ञानदर्शनके भविनाभावी कर्मकर्मिर्वायोरनवधसुखमी है।

= (परन्तु) अन्यत्र शुद्धत्वे अपेक्षान्ते (एव सूत्रसे) कया

= उपदेश कर्तन, वा निरूपण भाषणा वर्णन है ? (उत्तर) केवलसम्भवत्व

= केवलज्ञान-केवलदर्शन-केवलसिद्धत्व अर्थात् शुद्धवीचलसे

= शारीरिक (= सप्तसत्) अन्त्यमें यह (अथात् पूर्व सूत्रकी) व्याख्या, विधान, वा स्वीकारवा है

अर्थात् सूत्रमें कोईरूप धार मातृकीर्तो छोड़कर अन्य (स्वसत्त्व) मार्गके अभावसे मोक्ष दीर्घो है ॥

= (परन्तु) वा (व्याप्ति) चार (केवल सम्भवत्व, केवलज्ञान, केवलदर्शन, केवलसिद्धत्व)

वही (मार्गसे) अवशेष रहते है ही कर्तव्य शक्ति शारीरिक का (मोक्ष कीचके)

निवृत्ति है । प्राप्नोति । न = द्यौः दीर्घो है । ज्ञानदर्शन-निवृत्ते पार दीर्घो है (उत्तर) यह दूषण नहीं है । ज्ञानदर्शनके

यदि • धनारः ॥
एव • अवशिष्यन्ते ॥ कर्मकर्मिर्वा-भादीनायः ॥

निवृत्ति है । प्राप्नोति । न = द्यौः दीर्घो है । ज्ञानदर्शन-निवृत्ते पार दीर्घो है (उत्तर) यह दूषण नहीं है । ज्ञानदर्शनके

(१) इस सूत्रका हमारी सामर्थ्यापत्ते सर्वत्र एक पाठ है । यही सूत्र शब्दापेक्षान्तर सम्प्रदायके समाख्यातत्वाय विधायकके अध्याय १० के

सूत्र अन्तर्गत है । अत्र कि पाठ में दोचरें सूत्रकी टिप्पणीमें हम लिख चुके हैं । इस अध्यायके सूत्रमें सूत्रसे "अभावान्" और "मोक्षो" शब्द

की बहुवृत्ति इस सूत्रमें प्राप्ती है । (२) केवल = पूर्ण (एवमन्वयकोय एव ११६ (१) केवल = सप्तसत् - उत्तरसा (अमरकोश भागार्थवर्ण २०२ श्लोक)

(३) केवल = एव (अमरकोश श्लोक ४३७) (४) केवल = शुद्ध (शैबकोश एव २०८) ऐसे केवल शब्द चारोंपर पूराक् पूराक् ज्ञानाना काहिये है

स्थानमत्तं यदि शरीरानविधायी जीवः तद्भावात्स्वस्वाभाविकलोककाशाप्रदेशपरिमाणत्वात्
 वह्निसर्पणं प्राप्नोतीतिर्नैष दोषः ॥ कृत-कारणाभावात् ॥ नामकर्मसम्बन्धो हि संहरणविसर्पणकारणं तद्भावात्पुन संहरणविसर्पणभाव ॥ यदि कारणाभावान्न संहरणं न विसर्पणं तर्हि गमनकारणाभावाद्दर्शनात्मनमपि न प्राप्नोति । अधस्तिर्यगगमनाभाववत् । ततो यत्र सुकस्त

तदनन्तरमूर्ध्वं गच्छत्यालोकान्तात् ॥ ५ ॥

तद्भावात् १। स्थानाभिक-
 लोकाकाश-प्रदेश-परिमाणत्वात् ॥
 सध्व-विसर्पणम् १। प्राप्नोति १ इति ०
 न-एव १। दोष-१। कृत-कारण-
 भावात्तद-नामकर्म-सम्बन्धः १। हि-संहरण-
 विसर्पण-कारणम् १। सद्-अभावात् १।
 पुनः सहरण-विसर्पण-अभाव-इति १। यदि ०
 कारण-अभावात् १। न-सहरणम् १। न-विसर्पणम् १। तर्हि ०
 गमन-कारण-अभावात् १।
 तद्वर्धम् १। गमनम् १। अधि-भवत्-विषय-ग-गमन-अभाव-
 तद्व-न-प्राप्नोति १ इति ० यत्र ०
 सुक-१। यत्र ०

तदनन्तरमूर्ध्वं गच्छत्यालोकान्तात् ॥ तद-अनन्तरम् (सुक जीव) ऊर्ध्वम् गच्छति आ लोकान्तात्
 तद-अनन्तरम् १। प्राप्नोति १ इति ० यत्र ० तद्व-न-
 सुक-१। यत्र ०

॥ पूर्वप्रयोगादसहत्वाद्हन्यच्छेदात्तथागातपारशाभाच्च ॥ ८ ॥

आह—हेत्वर्थं पुष्पलोऽपि दृष्टान्तसमर्थनमन्तरेणाभिप्रेतार्थसाधनाय नालमित्यत्रोच्यते—आ-

विद्धकुलालचक्रवद्द्वयपगतलेपालाबुवदेरशाड्वीजवदग्निशिखावच्च

[१] सूत्र — पूर्वप्रयोगादसहत्वाद्हन्यच्छेदात्तथागातिपरिणामाच्च ॥ ६ ॥

परच्छेदं—

सूत्रार्थ - पूर्व-प्रयोगात् १ असहत्वात् २ ॥

हन्यच्छेदात् १

तथागत-परिणामात् १ २ च

कार्थसंगच्छति १

आह १ हेतु अर्थ १ पुष्पलो १ ॥ अविच्छेद = पूरणा है कि [कन्वयामलक] हेतुका विषय गुण है तो भी [= अवि]

वृत्त्यनुवाद

एष्टान्त-समर्थन अन्तरेण १ अभिप्रेत -

अर्थ-साधनाय १ ॥ न ० अशसम् ०

शक्ति ० अशसयते —

आविद्धकुलालचक्रवद्द्वयपगतलेपालाबुवदेरपट्वीजवदग्निशिखावच्च ॥ ७ ॥

मैत्रे सूत्रका अर्थ करने में यही माह किया है परन्तु संकेत नाशिका अत्रुयात् पूरण्यात् स्वामीके सम्प्राय के अत्रुक्तेल करना पक्का है । अत्राय

शैके एव कर्त्तव्ये भाग्य दोनपर देह क्षियाग-विश्वामानाति और काकात्म्याति येसब मुक्त बीवकी एक साथ एक समय करि दोतेही (समाप्योपपुष्टररन्)

(१) इसारी सम्प्रदायमें इस सूत्रे का पाठ सर्वत्र एक है कहीं कहीं पर कन्वा शब्द है कहीं कहीं पर "वर्षा" शब्द है दोनों ठीक हैं ॥ इस सब

में 'कन्वगच्छति' वाक्य की अत्रुयति एव अत्रुयातेने पंचवदे सूत्र से आती है ॥ अत्रुवात्पर आन्नायके समाप्यवत्त्वायतिवगमसूत्रमें 'वद्वतिः' "

एतत्ता वाक्य अतिरिक्त है अथ पाठ सूत्र का यही है जो इसारे पदां है । वद्वतिः = वदु-गति (कन्व) अथवि = वस (मुक्त बीव) का (कयारिकी) गमन होता है । इसारे पदां 'वद्वतिः' के स्थान में 'कन्वगच्छति' वाक्य की अत्रुयति है ॥ वद्वति' और 'कन्वगच्छति' का एकसा अत्रुय है ॥

पूर्वसूत्रे विहिताना हेतूनामत्रोकाना दृष्टान्तानां च यथासंख्यमभिसन्धाना भवति । तथाथा कुलालप्रयोगापादितहरतदण्डचक्रसयोगपूर्वक भ्रमणमुपरतेऽपि तस्मिन्पूर्वप्रयोगादासस्कारल याद् भ्रमति । एव भवस्थेनात्मनाऽपवर्गप्राप्तये बहुदृशो यत्प्रणिधान तद्भावेऽपि तदावेशपूर्वक मत्तस्य गमनमवसीयते ॥ किं च-असङ्गत्वाधया मृत्तिकालोपजनितगौरवमलाबुद्ध्यं जलेऽथ पतित वृत्त्यनुवादः- पूर्वसूत्रे ॥ विहितानाम् ॥ हेतूनाम् ॥

अत्र उक्तानाम् पूर्वसूत्रे
 एतन्वानाम् ॥ यथासंख्यम् ॥

अभिसन्धानम् ॥ भवति ॥ १ । यथासंख्याल-

यथाग्रापादित-हस्त-दण्ड-चक्र-संयोगपूर्वकम् ॥

भ्रमणम् ॥ उपरते ॥ अथि ॥ सस्मिन् ॥

पूर्व-मयागात् ॥ आ-सस्कार-उपात् ॥

प्रपति ॥ १ । एवम् ॥ (१) मत्तस्थेनात्मनाऽपवर्गप्राप्तये ॥

यत्प्रय संयत् ॥ प्रणिधानम् ॥ तद् भावते ॥

अपि उच्यते-भावना-पूर्वकम् ॥ सुक्तस्य ॥

गमनम् ॥ अत्र सीयते ॥ १ ॥ किं उच्यते

असंख्यत्वात् ॥ १ ॥ यथासंख्यचित्तात्मेय-आनिव-

गौरवम् ॥ १ ॥ अलाङ्घन्यम् ॥ काले ॥ १ ॥ अथाऽपवर्गप्राप्तये ॥ १ ॥

(१) भव (पु०) भू + भाव अच् । भाव । अर्थात् । आप्तारे अर्थात् संसार । अत्र भी कैरे अर्थोमे अत्राहै परतु पर्यां संसार अर्थमेही (पञ्चकन्दकोशपृष्ठ २७०)

= परस सूत्रमे बोधित (= विहित) वा भावलाभयोगे (= विहित) कारणोका
 = अत्र [= च] यथा (अर्थात् इस स्थानमे वा इस सूत्रमे) कथित-
 = उदाहरणोका यथासंख्य वा अतुक्तमसे (अर्थात् पूव सूत्रके प्रथम हेतुका इस
 सूत्रके प्रथम उदाहरणके साथ-पूव सूत्रके दूसरे कारणका इस सूत्रके
 दूसरे दृष्टान्तके साथ, पहिले सूत्रके तीसरे निमित्तका इस सूत्रके तीसरे
 उदाहरणके साथ और पूर्वसूत्रके चौथे हेतुका इस सूत्रके चौथे उदाहरणके साथ)
 = संयोग वा सम्बन्ध होता है, जैसे कुम्भारके (= कुलाल)

= प्रयत्नसे वा उपागसे बनिव (= आपादित) (जो) हाथ, दंड, चाक, के सवर्षसे
 उद्युमाव सा (कुम्भकार के प्रयोगके) इतने पर (= उपरते) भी विस (= चाक) में
 = पहले प्रयत्न (करेणु) से (प्रयत्नके) संस्कारके विनाश पर्यन्त (= आ)

= उद्युमाव ररहा है, इसी प्रकार संसारमें (= मन्व) विद्युते आत्माद्वारा मोचके प्राणिके विष
 = बुद्धि धार वा अन्नकार जो प्रयत्न या उस (प्रयत्न) के अभाष पर (वा न रहनेपर)

= भी उस (प्रणिधान वा प्रयत्न) के अन्त्यास निमित्तक सुक्त बीषका
 (अर्थात् उस प्रणिधान वा अवनका है निमित्तक मिस का ऐसे सुक्त बीषका)

= गमन निश्चय क्रिया जाता है ॥ कुल (= किंस) और (= च) है कि
 = यत्न के न रहनेसे उर्ध्व गमन होता है । जैसे = यथा [प्राणिके रूपसे उत्पन्न भई

जलहेदविश्लिष्टमृत्तिशिवन्धन लघुसदूर्ध्वमेव गच्छति । तथा कर्मभाराकान्तिवशीकृत आत्मा तत्रविश्रवशात्ससारे क्षनियमेन गच्छति । तत्सङ्गविप्रमुक्तौ तूपर्यवोपयाति॥किं च बन्धच्छेदात् यथा योजनोऽजबन्धच्छेदात्परिपृष्टवर्जस्य गतिर्दृष्टा तथा मनुष्यादि भवप्रापकगतिजातिनामादि-

गत्व-इद-विश्लिष्ट-मृत्तिका-बन्धनम्॥

लु-सम् उच्चमूर्ध्ण्युपगच्छति तथाऽक्षरं मार- = [तुम्भो] मृत्युमार (= मृत्यु) होकर [= सत्व] ऊपर को ही जाती है वैसे कर्मोंके बोझकरि-

मान्ति-न्याऽऽह्वयः आत्मा इदं मावश-भशात्॥ संसारः = इहा परवश हुआ आत्मा तस [कर्म] के सम्बन्धक वशसे जगतम्

(१) वा नियमनं गच्छति १ । = नियमकरि रहित (इष्ट, उष्ट, ऊष्ट नीचे आकाशके प्रदेशोंके भोगीक्य पाकिर्म) आताई

वद-सङ्ग-विप्रमुक्ताः = तुं वगारि इ-प्र-उपपत्ति १ ॥ = तस [कर्म] संयोगका अत्यन्त नाश होनेपर तौ ऊपर कारी जाता है [= उपपत्ति]

दि-उप-उप-गच्छत् १ । = कुत्र और है-बन्धनके नष्ट होनेसे [क हेतु] से अथवा वेदनेके छूटनेसे

यथा-धीम-धीश-बन्ध- = धीसे गुच्छक्य धीनक कोण वा मंदार [= कोश] क बन्धनके

उद्योगः = एतद-धी-स्पर्शः यद्वि १ ॥ = एत मानस अथवा फट जानेसे आदीके धीनका गमन

रथा = स्वाभाविक ऊपरि को) देखा जाता है अर्थात् जैसे अदी क धीनोंके दशा

गया-उप-सुख-आदि-पथ-मापद-गति-भाति-भाप-आदि = तैसे यद्युपादि क नानोंके मापन करनेवाले गति भाति नाम आदि

(१) क्षनियमन-वशात् सुदृष्टि सप्राप विद्धि भवित्यं तथा योग इत्यादिशिव प्रतिबोधे क्त्वस पथ ६१ ६२ पर पदी पाठ है परन्तु ७० अथचर्मकी का म द्विज कार एतद विदितव्य वसन्ति काशो मे नित्यमन्तरि पठया है येका अनुवाद है जिसका उरण्य है निरूप्यकरि पक्षा है अर्थात् कर्म के यद्युक्तता उक्त अनुवाद किया है तसमे क्षनियमेन के स्थान म नियमेन पाठ हो आया उक्तने उक्त्याय रात्र्यापत्तिकी तीसरी धारिका की प्रति (= भाष्य) महात्तरूप अक्षय्याः परतिवर्तनरत्नसदसिस्तिर्यगुचित्वाप्यन्यमनुसृत्य मेव गच्छति तथा क्षम मात्वादीतिश्रीकृष्णयोगारा धार्येयथायावत्तरे नियमेन का अनुवाद निरूप्यदीर्घार्थवपान के स्थान म जिन्दा सारका ३ do पाठानुसारभाष्य दिवाकर की संज्ञा के अन्ति में ही के अर्थि

का अनुवाद निरूप्यदीर्घार्थवपान के स्थान म जिन्दा सारका ३ do पाठानुसारभाष्य दिवाकर की संज्ञा के अन्ति में ही के अर्थि

सकलकर्मान्बन्धव्येदान्मुक्तस्वोर्ध्वं गतिरवसीयते ॥ किं च तथागतियपरिणामात्-यथा तिर्यकञ्च
 वनस्वभावसमीरणसम्बन्धनिरस्तुका प्रदीपशिखा स्वभावादुत्पतति तथा मुक्तामाऽपि नाना-
 गतिविकारकारणकर्मनिशावरणे सत्यूर्ध्वगतिस्वभावत्वादूर्ध्वमेवारोहति ॥ आह यदि मुक्त ऊर्ध्व-
 गतिस्वभावो लोकान्तादूर्ध्वमपि कस्मान्नोत्पततीत्यत्रोच्यते—

सकलान्धर्म-बन्धव्येदान् वि ॥

मुक्तस्वोर्ध्वं गतिः ॥ अथसीयते ऽ क्रियञ्चकञ्च = मुक्त (सीध) का ऊपरका गगन निश्चय क्रिया आता है । ऊर्ध्व और—
 सयाऽगति-परिणामात् ॥

असंख्य (आत) कर्मों के बन्ध रूपी शोके कष्टमानसे—
 अक्षय ही (= सया) गगन के स्वभाव (फेरहेतु) से (ऊपर को जाता है) अथवा
 वसी (पुन प्रयागात्-असगत्त्वात्-बन्धव्येदान् फी) गति गगनका स्वाभाविक
 गुण हान (फेरहेतु) से (ऊपर को जाता है)

असे विधी और अर्थार्थ इधर उधर दायें दायें आर—

यथाऽशियकञ्च ॥

गुप्तन-समाश-समाश-सम्बन्ध निरस्तुकाः ॥ प्रदीप-बन्धनक स्वभाव शाली पायुकेसंयोग से रहित दीपक की
 शिखा ॥ स्वभावात् ॥ अत्यर्धव ऽ सया—

मुक्त आत्मा ॥ अपिऽनाना-गति-विकार-कारण
 नम-निरावरणे ॥ सति ॥

अपके आवरणके पयक्, शोनेपर (= निरावरणे सति)

ऊर्ध्व-गति-स्वभावात् ॥ ऊर्ध्व-पूर्व ॥ एव-अभारोहति ऽ ऊर्ध्वं गगनक स्वभावापनसे ऊपरको ही चढता है ॥

आर-गति-अमुक्त ॥ ऊर्ध्व-गति-स्वभाव ॥ = पुञ्जता है कि मुक्त सीधका ऊपर गगनका स्वभावात् है ती

शास्त्रान्तात् ॥ ऊर्ध्व-पूर्व ॥ अपि कस्मात् ॥ नञ्च
 अत्यर्धव ॥ इतिऽप्रथमञ्चन्यते ऽ

अत्यर्धव है । ऐसे (मदन शोने पर) (अग्रिम सूत्रमें) यहाँ कहीं आता है कि

के लेख अनित भावा शोय आसन्न कहिये तू वा सो अन्न विषं पक्वा अयोगमन करे है पीछे अन्तके उत्सवमें मूर्च्छिका का सम्बन्ध बूटि आय शय
 दलका शोय अन्न के ऊपर ही आये है पीछे अन्न के मातृकरि दया परक्यभया आत्मा विव अन्न के सम्बन्ध से अघार विषं नियमकरि पकू है मास
 शोय है अन्न अन्न का निराय दूर शोय सब ऊर्ध्व ही गमन शोय है, पीछे आत्मा ॥ पूर्वी शीके अत्यर्धवका भी आशय पकूसा है ॥ नियमव पक्वा है ॥ अ० १० ॥

॥ धर्मास्तिकायाभावात् ॥ ८ ॥

गत्वपुण्यहकारणमूतो धर्मास्तिकायो नोपर्यस्तीत्यलोके गमनाभाव । तदभावे च लोकोल्लोक-
धिभागभाव प्रसज्यते ॥

धर्मास्तिकायाभावात् (१) ॥ ८ ॥ = (मुक्तजीव) धर्मास्तिकायाभावाद् ऊर्ध्वैर्दृच्छतिआलोकान्नात्

सूत्रार्थ — पर्यन्तिकाय-अभावात् । = मुक्तजीव पर्यास्तिकाय अभावात् ऊर्ध्वम-गच्छति-आ-लोकान्नात् ॥ ८ ॥
= पर्यास्तिकाय द्रव्य न शन (क कारण) से वा पर्यास्तिकायके निषेधसे

मुक्तजीवः । ऊर्ध्वम-गच्छति-आ-लोकान्नात् । = (मुक्तजीव)लोकके अन्तर्गत ऊपरको वक्षा जावा है, भावार्थ इसका इसप्रकार है कि

लोकान्त वा लोकाकाशके ऊपर पर्यास्तिकाय पदार्थका अभाव है और वर पर्यास्तिकाय भीव और ऊर्ध्वलोकी गतिमें सरकारी (= वपशर) कारण है । पर्यास्तिकाय क सारर शिना मुक्तजीव ऊर्ध्वगमन करि लोकाकाशके बाहर अलोकाकाशमें गमन नहीं कर सकता है किन्तु पातीक लेखसे रहित तु भी के समान लोकान्तमें अनुभूयि गतिमें निश्चय कर्म रहित होकर स्थिर रहता है ॥

इत्यनुवादे गति-वपशर-कारणभूत-पर्यास्तिकायः । = गमनका सरकारी (= वपशर) कारणभूत पर्यास्तिकाय द्रव्य

नञ्वापरि अस्ति । अलोकेः । गमन अभावः ।

एव अभावः । वाक्य अलोकाः-

विभाग अभावः । प्रसज्यते ॥

(१) एष सुप्रका इमारं पक्षा सपत्ना एक पाठ है इतिगान्तर आशयके समाप्यं में इसको सुप्रकाय में नहीं लिखा है और न सुप्रका भाग है इत्य

पुत्र मयाग्रायसा (वाट)अभ्युदयराज्यागान्तिरिवामाद्य सुप्रकाये आच्यके वाच्ये ' आकाशादप्युत्पन्नम इत्यस्य गतिः क्रियाय न आसीदिति अनाशयने = साकार अन्तस भा कारणका म का (जीव) का गमन किंच सिद्ध नहीं होता है ऐसा प्रसंग करने पर्यास्तिकाय आभावात् ' एव अभाव व विभावे अर्थात् पर्यास्तिकायक न शन (कारण) से म लोकीयका लोकाभाव से ऊर्ध्व गमन नहीं होता है लोकाक अन्तस वयम प्रत्य है अर्थात् एक मुक्तजीव जानाते व

आह अमीपरिनिर्बृता यतिजात्यादिभेदकारणाभावाद्गीतभेदव्यवहारा एवेत्यस्ति कथञ्चिद्देोऽपि

कृतः— क्षेत्रकालातिलिङ्गतीर्थचारित्रप्रत्येकबुद्धबोधितज्ञानावगाह-

नान्तरसंख्याल्पबहुत्वतः साध्याः ॥ ९ ॥

आदिप्रसंगे १ परिनिर्बृता १ गति-प्राप्ति-
आदि-भेद-कारण-प्रभाववत् १
अतीत-भेद व्यवहारा १ १ एव ७

रति० मन्दि १ कथयित्वा १ म १ १ अधि-कृत ० १
= नृहृत्वा १ कि ये निर्वाण प्राप्त भव (परिनिर्बृता) गति-जाति
= आदि कि भव करनपाले कारणोंके न होनेसे
= नेत्ररूप व्यवहार ही (इत मुक्त कीर्तियों) नहीं (प्रतीत) हैं कि
= किसी न किसी प्रकारसे (कथयित्वा) भेद भी है और पर्यापक ?

रति० मन्दि १ कथयित्वा १ म १ १ अधि-कृत ० १
(यथा भूत दोनेपर यदी अधिप्रसङ्गमें कदा जाता है कि

क्षेत्रकालातिलिङ्गतीर्थचारित्रप्रत्येकबुद्धबोधितज्ञानावगाहनान्तरसंख्याल्पबहुत्वत साध्या ॥९॥

पञ्चन्द्रेऽ - धम रा७-गति-लिङ्ग-वोध-पारिभ्रमत्येक बुद्ध-बोधित-ज्ञान भवगाहन-अन्तर-सर-पा अल्प-बहुत्वतःसिद्धा साध्या भवन्ति ॥

सुनार्यं - धम काट-गति भिन्न-वोध-पारिभ्रम १ श्रेय, काल, गति, विग, सीर्ष, धारिण,

मन्येकबुद्ध-गति-गान अगगत-अन्तर-सक-पा-प्रत्येकबोधि-सिद्ध-बुद्ध-बोधित-ज्ञान, ज्ञान, अवगाहन, प्रवर्त, सख्या, १
प्रत्येकबुद्ध-गति १ १ सिद्धा १ साध्या १ भविष्यति ॥९॥ = नूनतस्तत्राधिक्येन चारु विवरणों वा उपर-पाना]ने सिद्ध-वोध साधने योग्य है अर्थात्
(क) प्रत्येक भवत चोन्वसे सिद्ध-रूपे है अनेक विवेक चेषसे सिद्ध-रूपे है ।

(१) इस सूत्रका शब्द आन्वयात्संघे एक पाठ है । इसारे पाठों कहीं कहीं पर 'सिंहा संख्या पाठ' कहीं कहीं पर 'सिद्ध-सङ्ख्या' पाठ है कहीं २ पर
या लयाठ है कहीं ३ कात्क पाठ है सहा पाठ ठीक है देवा आध्याय १ पृष्ठ ५४० ५४१ इस कात्क आनुयोगोमसे दोनों संख्यायके किस्तीकिस्तीमें प्रत्येक
है सा प्रिल आनुयाग ही पत्तिका आनुयाय दिव्या है उलले नीचे की टिप्पणियों [काल] विद्या गया है परन्तुसंघसे प्रथम इस बातका प्रपाठ कर
शना आध्यायक आन पञ्चवा है ि विद्यान्तर आन्वयात्संघे साव-रती-साव-पुत्र-साव-सु-सक-नोनों ही शेषक थे की बुद्धकर मोक्ष पाते हैं परन्तु
प्रत्येक ही मा १ । यथा है प्रत्येक ही तथा प्रत्येक सु-सक-मोक्षोने प्राप्त कहीं कर सकला है परन्तु श्रवणात्पर आन्वयात्क आनुयाय दोनों साव
की साध्यात्-सावन्तु सक तथा दोनों ही प्रत्येक ही प्रत्येक तथा प्रत्यन्तु सक भी सिद्ध होते हैं (समाप्यतस्तथापि विनासत्पु पृष्ठ २३३, २३७)

क्षेत्रादिभिर्वाटकाभिरनुयोगे सिद्धा साध्या विकल्पा इत्यर्थ

सर्वाथ

सिद्धि

३०१

अध्या

१०

सूत्र ९

(ख) फेरे भवसपिथी भार फेर उन्नापथी कालमें सिद्ध हुए है ।

(ग) फेरे सिद्धगति वा मनुष्यगतिसे सिद्ध हुए है ।

(घ) गालव में तो भक्ति से ही सिद्ध होते हैं भयवा द्रव्य पुसिक्क से ही सिद्ध होते हैं किंतु गाव लिक्क की अपेक्षासे तीनों मानवलिक्के धारक व्यक्त भेदी चतुर्कर सिद्ध होते हैं ।

(ङ) फेरे चतुर्कर सिद्ध होते हैं और फेरे विना ही चतुर्कर हुए सिद्ध होते हैं ।

(च) चारित्रिके अभावसे मोक्ष है, वा एव यथाकल्प्य चारित्र्ये मोक्ष है । चार-सामाधिक, च्छेदोपस्थापना, परिहारविशुद्धि, इत्यभ्यासपराय, यथाकल्प्य चारित्र्ये मोक्ष है । पाच सामाधिक, च्छेदोपस्थापना, परिहारविशुद्धि, सूत्रम सात्पराय, यथाकल्प्य चारित्र्ये मोक्ष है ।

(छ) फेरे विनाउपदेशके शानप्राप्त्यकरके मोक्ष हुए हैं, फेरे उपदेशसे वा फेरे मर्यकबुद्ध सिद्ध हैं, फेरे शोधितबुद्धसिद्ध हैं ।

(ज) फेरे एक केवलज्ञानसे सिद्ध हुए हैं फेरे मल्लिज्ञान भूद ज्ञान से केवलज्ञान उपनाय मोक्ष पाते हैं, फेरे मति-भूद अथवा ज्ञानोंसे केवल ज्ञान उपजाय मोक्ष पाते हैं, वा मति-भूद मन-पर्यय ज्ञानोंसे केवल-ज्ञान प्राप्यकरक सिद्ध हुए हैं । फेरे मति-भूद-अथवा मनि पर्यय ज्ञानोंसे केवलज्ञान उपजाय सिद्ध हुए हैं ।

(झ) फेरे उत्कृष्ट भवगाहना पावनी पथीस पशुय कुछ न्यूनसे सिद्ध हुए हैं, फेरे मध्यम भवगाहना, अर्धेन अर्धेन शरीर से कुछ न्यून से सिद्ध हुए हैं फेरे अल्पम कुछ न्यून सादे तीन बाध अवगाहनासे सिद्ध हुए हैं ।

(ञ) एक सिद्धसे दूसरे सिद्ध होनेका अन्तर अल्पम दो समयका है उत्कृष्ट छह मासका है ।

(ट) संख्या अल्पम एक समय में एक ही सिद्ध होणा उत्कृष्ट एकसौ आठ (१०८) सिद्ध हो सकते हैं ।

(ड) अल्प बहुलत्व समुद्रादि बल भागसे फेरे सिद्ध होते हैं और विदेह आदि स्थूल मागों से अधिक सिद्ध होते हैं (इनका विशेष बरणन आगे सस्कृतशास्त्रिके अनुवाद में किया है वहाँ देखना चाहिये)

इत्यनुवाद -शेष आदिभिः ॥-शेषा, काल गति लिक्क, तीर्थ, चारित्र्य, मर्यक बुद्ध पाथिव ज्ञान, भवगाहना अवर, गकना न्यून-अधिकत्व माध्याः, विद्वन्माः, इति ०७२ १ ॥ न्येदं क्रम (निरवच्छेदा) उपाधन योग्य है वा साधनीय है । येना वाक्यार्थ है

कर्मभूमिषु सहरण प्रति मानुषत्वं सिद्धं ॥ कालेन कस्मिन्काले सिद्धिः ? प्रत्युरपन्ननयापेक्षया एकसमये सिध्यन् सिद्धो भवति ॥ भूतप्रज्ञापननयापेक्षया जन्मतोऽविशेषोत्सर्पिष्यवसर्पिष्योजति सिध्यति ॥ विशेषेणावसर्पिष्या सुषमदुषमाया उत्स्ये भागो दुषमसुषमाया च जात सिध्यति ॥ न तु दुषमाया जातो दुषमायां सिध्यति ॥ अन्यथा नैव सिध्यति ॥

पुष्करार्थदीपके दा भरतस्य स३न्वी दो, पुष्करार्थदीपके दा, ऐरावतसंश्रके दो,
शौर पुष्करार्थदीपके दो विदह चैत्र सम्बन्धी वा)
=कर्मभूमियों (द्वात्रिक दारा) इत्युक्ती अपेक्षा मातृपक्षेभ्यं श्रायित् कश्चिदपि,
यावकीलद तथा पुष्करात् एते रार्थ दीपके

सिद्धिः १५ (स) कालेन कस्मिन् कालेन सिद्धिः १५ ? याद्य रोती है । काळकरि किस समयमें मात्त (=सिद्धि) रोती है ॥

प्रत्युत्पन्ननय श्रयत्वात् ॥

एकसमयः (१) सिध्यन् सिद्धीभवति ७ ॥

युवप्रज्ञापननय श्रयत्वात् ॥ जन्मतं कर्मविज्ञापणम् ॥

उत्सर्पिष्यवसर्पिष्या १॥ जातः १॥ सिध्यति ७ ॥ =उत्सर्पिणी शौर श्रयसर्पिणी (काले) में उत्पन्न हुआ (बीज) सिद्ध होता है

विज्ञापणम् श्रयसर्पिष्याम् १॥ सुषमदुषमाया १॥ अन्यथा १॥ विशेषकरि श्रयसर्पिणीमें सुषम दुषमा (वीसरालाळ) के अन्यके (=अन्य) भागों १॥ एवमुत्पत्त्याम् १॥ यन्जातः १॥

सिध्यति ७ । =यातमें शौर (=य) दुःपयवृत्त्या (वीये काल) में उत्पन्न भया (वीय)

शौर दुःपयसुषया वीये काल में सिद्ध होता है शौर वीये सखकालका अन्य वीय

वौय कालमें सिद्धहोता है शौर दुःपया वीचवेकालमें भी सिद्धहोता है वा मोक्षहोता है

=परन्तु दुःपया (पंचवा काल) में उत्पन्न भया (बीज) दुःपया (पंचम काल) में नहीं (=न) सिद्ध होता है । शौर मध्यम में (=अन्यथा) न (=न) ही सिद्ध होता है ।

नक्षत्रोत्पत्त्याम् १॥ जातः १॥ दुषमायाम् १॥

सिध्यति ७ । अन्यथा अन्यप्रसिध्यति ७

(१) शाना सम्प्रशयाय कालही श्रयसास सिद्धाधिकारोना शायमय एकसा है । हमार परही "भरतपुरप्रक्यापक्षया एक समये सिध्यन् सिद्धो भवति" ॥

लक्षण कन सिद्धः? अवैद्यखेन त्रिभ्यो वा वेदेभ्य सिद्धिर्भावतो न द्रष्टव्यतः। द्रव्यतः पु सिद्धेनैव ।
अथवा निग्रन्थलिङ्गेन सग्रन्थलिङ्गेन वा सिद्धिर्मु तपूर्वनयापेक्षया। तीर्थेन केन तीर्थेन सिद्धिः?

(२) (१) लिङ्गेन? केन? सिद्धिः? ? । अपेक्षत्वेन? ? । अपेक्षत्वेन? ? । (अपेक्ष) अपेक्षनासे
त्रिभ्यो? वा वेदेभ्यः? ? सिद्धिः? ? । भाषत अनलद्रव्यतः? ? । नया तीन भाष्येदसे (= भाष्य वेद) से सिद्धि-निष्पत्तिवा मोक्षवाचो
द्रव्यतः? ? पुच्छिङ्गे न ? ? एष? ? ।
= द्रव्य (= लिङ्ग) की अपेक्षासे पुण्य लिङ्ग करि ही (भाष्य वा सिद्धि होती है)

भावाय-मत्युत्पन्नय की (भाष्य) अपेक्षनासे अपेक्षा वेद रचित सिद्ध गति है
और मृत-विषयनय की अपेक्षा से तीनों ही भाष्य वेद करि (सफकभोजोपद) प्राप्त होती है।
तीनों द्रव्यवेदसे सिद्धगति नहीं होती। द्रव्यवेदसे ही केवल पुरुषवेद द्वारा प्राप्त होती है।

अथवा? निग्रन्थ-लिङ्गे न? ? सिद्धिः? ? ।
सग्रन्थ-लिङ्गे न? ? वा? ? मृत-पूर्व-नय अपेक्षया ? ? ।
= दूसरे प्रकार (= अथवा) मत्युत्पन्नय के आशय करि निग्रन्थलिङ्ग करि सिद्धिवाचोक्त होती है
= वा अतीत काल के विषय की आशयनय की विषयसास सग्रन्थ लिङ्ग करि (सिद्धि वा
माक्ष होती है) अर्थात् मृत पूर्वनय की अपेक्षास असिद्धे? ? पहिले सग्र-रचना वा

तिस ही क मोक्ष होगी है। सफका सारांग यह है कि लिङ्ग-स्वीचर-पुरुषवेद-ननु सकवेद तीन प्रकार है
और लिङ्ग सग्रन्थ निग्रन्थ दो प्रकार भी हैं। प्रथम प्रकारमें वर्तमान विषय अपेक्षासे वेद रचित सिद्धि है।
अतीत गोचरनयसे तीनों भाष्य वेदी सफक भोजोपदि मोक्ष पाते हैं, द्रव्यवेद करि केवल पुरुषवेदसे ही सिद्ध
हवा है। दूसरे प्रकारमें मत्युत्पन्नयसे निग्रन्थ लिङ्गसे प्राप्त है। मृतकालक पदायको योक्त नयसे
पूर्व निसके सग्रन्थ पनाया विस ही के मोक्ष वा सिद्धि होती है।

(३) (२) तीर्थेन? ? केन? ? तीर्थेन? ? सिद्धिः? ? ।
(समाप्य? ? पृष्ठ २३२ स उद्धृत) भाषाय अन्तर पदकालगतिक? ? = उन्नी (मनुष्य) गतसे मोक्ष होगा एकान्तर पदकालगतिक? ? = मनुष्यपति
से पहिले की गति से मोक्ष होगा। (१) श्वेताम्बर समाजमें द्रव्यरुकी द्रव्यरूप सक भी सिद्ध होते हैं हमारे यहाँ केवल द्रव्यरूप की मोक्ष है।
(२) श्वेताम्बर सग्रन्थयमें द्रव्यरुकी मोक्ष है और तीर्थकर भी होती है इसलिये इस प्रकारका रूप हमारे यहाँके सिद्धासत नहीं मिलता है।
सन्ति ताव करिष्याः तीर्थ करतोय मोतीय करिष्याः = तीर्थ करतोय मोक्ष कर तीर्थ में ही मोक्षकर सिद्ध वा द्रव्य तोय कर सिद्ध अर्थात्
लिङ्गके पांश करिष्याः न ही म्यान करिष्याः करिष्याः हो।

तीर्थकरतोय अतीर्थकरसिद्ध्याः तीर्थकरतीर्थे । = तीर्थ कर तीर्थमें ही अतीर्थ कर सिद्धतीर्थकर तीर्थ में हाते हैं अर्थात् लिङ्गको तीर्थकरतापक न हो
एवम् तीर्थकरतीर्थे सिद्ध्या अपि? ? । = इसी प्रकार तीर्थकर तीर्थमें भी (= अति) सिद्ध्व होते हैं (सगामतत्वायार्थविश्रामसूत्रा ३३३)

लिङ्गेन केन सिद्धिः? अवेदत्वेन त्रिभ्यो वा वेदेभ्य सिद्धिर्भावतो न द्रुपता। द्रव्यतः पुंलिङ्गेनैव ।
अथवा निर्यन्थलिङ्गेन सप्रत्यलिङ्गेन वा सिद्धिर्भूत्पूर्वनयपेक्षया॥ तीर्थेन केन तीर्थेन सिद्धिः ?

(घ)(१) लिङ्गेन? केन? सिद्धिः? ? । अवेदत्वेन? ? । सिद्धिः? ? ।
त्रिभ्यो? ? वा वेदेभ्य? ? सिद्धिः? ? । पावत दन? द्रव्यता? ? ।
द्रव्यता? ? पुंलिङ्गेन ? ? एव? ? ।

(घ) (१) लिङ्गेन? = (घटन) किस खिगडरि सिद्धि वा मोक्ष हाती है (स्वतः) अवेदनासे
त्रिभ्यो? ? वा वेदेभ्य? ? सिद्धिः? ? । नकि द्रव्य(वेद)से सिद्धि-निष्पत्ति वा मोक्ष हाती है
द्रव्यता? ? पुंलिङ्गेन ? ? सिद्धिः? ? ।
= द्रव्य (= विगण) की अपेक्षासे पुरुष खिग करि ही (मात्र वा सिद्धि होती है)
= याथार्थ-मत्युत्पन्नय की विषयास अवेदनासे अपना वेद राख सिद्ध गति है
और मूढ-विषयनय की अपेक्षा से तीनों ही पाप वेद करि (सपकप्रणोपद) मोक्ष होती ही
तीनों द्रुपवेदसे सिद्ध गति नहीं हाती। द्रव्यवेदसे तो केवल पुरुषवेद द्वारा मोक्ष होती है ।
= दूसरे प्रकार (= अथवा) मत्युत्पन्नय के आशय करि निर्गण खिगडरि सिद्धि वा मोक्ष हाती है
= वा अतीत काल के विषय की प्रापकनय की विषयास सप्रत्य खिगडरि (सिद्धि वा
मात्र होती है) अर्थात् मूढ पूर्वनय की अपेक्षास भिन्नके पहिले सप्रपत्ना वा
विस ही के मोक्ष हाती है । सपका सारांश यह है कि खिग- खीवेद- पुरुषवेद- नपु सकुपेद तीन प्रकार हैं
और खिग सप्रत्य निर्गण य को प्रकार भी हैं । प्रथम प्रकारसे वर्तमान विषय अपेक्षासे वेद राख सिद्धि है ।
अतीत गोबरनयसे तीनों पाप वेदी सपक भ्रंणीवेदि मोक्ष पाते हैं, द्रव्यवेद करि केवल पुरुषवेदसे ही सिद्ध
हाता है । दूसरे प्रकारसे मत्युत्पन्नयसे निर्गण्य खिगसे मात्र है । मूढ कालक पदायको पोटक नयसे
पूर्व भिन्नके सप्रत्य पनाया विस ही के मोक्ष वा सिद्धि हाती है ।

अथवा? ? निर्गण्य-खिग? ? नै? ? सिद्धिः? ? ।
सप्रत्य-खिग? ? नै? ? वा? ? मूढ-पूर्वनय अपेक्षया ? ? ।

(ङ)(२) = तीर्थेन? ? केन? ? तीर्थेन? ? सिद्धिः? ?
= तीर्थेन (की अपेक्षा) करि किस तीर्थेन करि सिद्धि वा मात्र है ?

(समाप्त) पृष्ठ २३२ स उच्यते। आवाय कालकर पर कालक गति क = उठी (मनुष्य) गतसे मोक्ष होना एकालकर पर कालक गति क = मनुष्य गति
से पहिले की गति से मोक्ष हाता । (१) श्वेताश्वर समाजमें द्रव्यभुसक भी सिद्ध होते हैं हमारे यहाँ केवल प्रत्यपुरुष की मात्र है ।
(२) श्वेताश्वर सप्रवायमें प्रयत्नीकी मोक्ष है और तीर्थकर भी होती है इसलिये इस प्रकारका भाष हमारे यहाँके सिद्धमतस नहीं मिलता है ।
सन्धि तीर्थ कर सिद्धाः तीर्थ कर सिद्धाः तीर्थ कर सिद्ध तीर्थ कर तीर्थ में है नी तीर्थकर सिद्ध वा इत्यं तीर्थ कर सिद्ध प्रयाण
त्रिनके तीर्थ कल्याणक न ही मयन कल्याणक हुए ही ।
तीर्थकर तीर्थ अनीय कर सिद्धाः तीर्थ कर तीर्थे । = तीर्थ कर तीर्थमें है अतीर्थ कर सिद्ध तीर्थ कर तीर्थ में हाते हैं अथात् त्रिनका अतीर्थ कर सिद्धा क न हो
एवम् तीर्थ कर तीर्थे सिद्धा प्रापि? ? । = इसी प्रकार तीर्थ कर तीर्थमें भी (= प्रापि) सिद्ध होते हैं (समाप्त कल्याणक समाप्त २३२)

सत्येयगुणा । पुष्करद्वीपार्थासिद्धा सत्येयगुणाः । एव कालादिविभागेऽपि यथानाममत्य-
वहृत्य वेदितव्यम् ॥ १० ॥

संख्यागुणाः ॥ पुष्करद्वीपय-सिद्धाः ॥
संख्यागुणा ॥ । एवमुक्ताल-

(१) आदि-

विभागेऽपि अन्यथागाम्यं अत्राह तुल्यमुः ॥ विभागं यो प्राक्क के अद्भुतं न्यूनत तया अपि कृत्य (न्यूनभाषिकृत्य=अत्यव्यवृत्त)
वदितव्यम् ॥ ॥

=इत अन्वदीपसे हुये सिद्धीसे) संख्यागुणो है । पुष्करद्वीपके भाषेमें मय सिद्ध
=(इत पाठकी सत्य द्वीपमें मये सिद्धीसे) संख्यागुणो है इसी प्रकार काल
=गति, शिवा, वीर्य, चास्त्रि, मत्प्रेकपुत्र, शोधित, शान, अन्नगाहन, अन्तर, संख्या के

=शानना धारिये-(इस बाण्यका विशेषणके साथ वातयय निम्न शिखित प्रकार है ॥
(आ) कालकी अपेक्षा स अत्यव्यवृत्त-उत्सर्पिणीकाक्षमें सिद्धमये विनसे

अवसर्पिणीमें मये विशेष करि आधिक है, उत्सर्पिणी अवसर्पिणी विना सिद्ध मये ते अवसर्पिणीमें सिद्धहुए
(विनसे)संख्या गुणो है-यर्थाके विशेष अन्वय उत्सर्पिणी अवसर्पिणी दोऊ काल नहीं मन्वते है ॥ मत्प्रेत्यव्यव नय
अपेक्षासे एह समय सिद्ध मये इस अपेक्षामें अत्यव्यवृत्त नहीं है (दानों आत्मायामें एकतात्यय है)

(३) गतिकी अपेक्षा अत्यव्यवृत्त-गतिविषे मत्प्रेत्यव्यव नयकी अपेक्षासे वो अत्य व्यवृत्त नहीं है । अद्भुति मूढनय
अपेक्षासे अन्तर अपेक्षा वो मत्प्रेत्य गतिसे सिद्ध गति है वहाँ अत्य व्यवृत्त नहीं है । अद्भुति एकगति की
अन्तर अपेक्षा तियेव गतिके भावे मत्प्रेत्य दोऊ सिद्ध मये त समसे स्ताक है । विनसे संख्याव गुणो
मत्प्रेत्य गतिसे मत्प्रेत्य दोऊ सिद्ध हुए है ॥ विनसे संख्यावगुणो नरक गतिसे मत्प्रेत्य दोऊ सिद्ध हुये है ॥

विनसे संख्यावगुणो दशगतिसे मत्प्रेत्य दोऊ सिद्ध हुए है ॥ इस अपेक्षामें दोनों सम्प्रदायोंमें एक वास्तव्य है ॥
(३) विष्णुकी अपेक्षा अत्य व्यवृत्त-वेदिकरि मत्प्रेत्यव्यव नयकी अपेक्षासे दोनों सम्प्रदायोंमें एक वास्तव्य है ॥
नहीं है, यानतपत्री विषयासे सबसे योगे मत्प्रेत्यव्यव नयकी अपेक्षासे वेदरहित सिद्ध होते है वहाँ अत्यव्यवृत्त
गुणो की मन्वसे अथक भेदो एव सिद्ध मये है, विनसे सम्प्रदायगुणो उरुय देवसे अथक भेदो अद्भुतर सिद्ध
हुये है ॥ (विष्णु की अपेक्षा दोनों आत्मायों में भेद नहीं है) ॥

(१) एव पाठ अत्रयानोक्तं सिद्धा म अत्र है एतन्मु सिद्धो के अन्वय में भवे नहीं है । अत्रय = सामकों दोष अत्रयव्यव - अत्रयै वीच्य
सिद्धय = विचारक दोष अत्रयव्यव = अत्रयै वीच्य के अन्वय में भवे नहीं है । सिद्धो अत्रयव्यव = अत्रयै वीच्य के अन्वय में भवे नहीं है ।

येनेदमप्रतिहतं सकलार्थतत्त्व । मुद्योतित विमलकेवललीचनेन मकर्या तमद्भुतगुणं

प्रणमामि वीर- । माराधारमरगणाधिपतपादपीठम् ॥ ३ ॥

॥इति तत्त्वार्थवृत्तौ सर्वाथसिद्धिसिद्धिज्ञकायां दशमोऽध्यायः॥

अध्याय
१०
रत्निक

अमरनरफणीन्द्रैर्वन्ध्यादाब्जयुग्मम् । कृतशिवपदसौख्य भव्यसार्थाधिपानाम् ॥ जिनमवृजिन-
मीशं वीतरारास्पृहाणाम् । वृषभसुरुवृषाङ्क नौमि कर्तारमाद्यम् ॥ ४ ॥ चन्द्र क्षीण ,

३, ४

केनै इत्यर्थे "क्याविराजते" सकल-भार्य-कस्तमर्धे

वर्षाविरम् "शिव-ज-केवल-भोचनेने" ॥

भक्त्या "वयम्" कुरुभृदुगुणम् प्रणमामि "वीरस्य"

भारत-नर-अमर-गण-आधिप-पारपीठम् ॥ ३ ॥

असिखरि पद निर्वाध (अष्टाविक्रत) समस्त पदार्थका पदार्थरूप (अस्तं)
निरिष्य केवल ज्ञानरूपी नेत्ररामा शरद क्रिया शया है,
अधिकतर विष आरधय (करी) गुणसयुक्त महावीर स्वामीको नमना है, (कैतवै)

नर वीर वर्तके निकट वर्ती (अभारत) समुद्रकरि पूजित है सिरासन विज्ञका

सारांश-निर्वाध सर्व पदार्थोंके पदार्थ स्वरूपके केवल ज्ञान द्वारा प्रकाश करने

वाले भारधर्यकारी गुण सयुक्त वीर नर वर्तके निकट वर्ती समुद्रकरि पृथिव

देशे महावीर स्वामीको नमस्कार कराता है, मायायं सर्वदेवतानिके देव है" जय०व०

इस प्रकार तत्त्वार्थ के विवरणमें सर्वाथसिद्धि

नामा(ग्रन्थमें) दशमा अध्याय समाप्त हुआ ॥

सद्दिकायां दशमं अध्यायं

भार-नर-कृणो-त्रै-नय-पाद-भक्त-युगायम्

शोढाराप-स्पृहाणाम् भव्य-साय-अधिपानायम् कुरुभिरपद-

सौख्यम् । जिनस्य पावुभिरामम्

ईशस्य, अहमस्य तनु-शुभ-माहस्यम्

नौमि " कर्तार-अष्टाविक्रतम्

अमरेन्द्र, नरेन्द्र, मागेन्द्र वा भुवनेन्द्रकरि पूजनीक वा सेवनीय है धरणकप्रसक्तिने,

श्रीशारागर्दी इच्छा करेआले श्रुणुपव्य समुद्र (अमर-साय)को दिया है मोस पदका

सुख विषय (माषानामे, किसे है किन मानवाने)कर्म करकेको ररिध (अशुभितनय)

नरवर है, वैक्यरि विनिरा (अमर) है उठ वा सुटनेके ऊपरका भाग जिनका,

अशक्तिमें शीर्षके करने वाले (वृषभभिनोय) का, मैं नमस्कार कराता है ॥

४३

एवाभितारी जगत्प्रसहायबकील इव परस्कर धीर विभक्त्यंवाहित सर्वार्थसिद्धिरुचिषा यत्प्रय विधीयन्मुपाय अथवाय १० स्तोत्र ६,२,
 स्वर्गापवर्गसुखमाप्तुमनोभिरार्थे । जैनिन्द्रशासनवरामृतसारमृता ॥ सर्वाथसिद्धिरिति सिद्धि-
 रुपात्तनामा । तत्त्वार्थवृत्तिरनिश मनसा प्रथार्या ॥ १ ॥

तत्त्वार्थवृत्तिसुदितं विदितार्थतत्त्वा । श्रुष्वन्ति ये परिपठन्ति च धर्मभक्त्या ॥ हस्ते
 कृत परमसिद्धिसुखामृत तै । मंत्र्यामरेवरसुखेषु किमस्ति वाच्यम् ॥ २ ॥

आगे सर्वाथसिद्धिनामा सस्कृतवृत्तिके कर्ताकृत तीनों रत्नोक्तोंका शब्दज्ञः हिंदीअनुवाद लिखते हैं

(१) स्वर्ग-भयवर्ग-सुखवर्ग ॥ आप्यु-भयनापि ॥ आर्ये ॥
 जैन-शासन-वर-अमृत-सार-मृता ॥
 सवर्ग-सिद्धिर् ॥ रति-वदिरि ॥ उपायानामा ॥
 तत्त्वार्थवृत्ति ॥ धीरियश-मत्तवा ॥ प्रथार्या ॥ ॥ १ ॥

कलाय-वृत्तिवर्ग ॥ वरिवा ॥ यु ॥ पतं-भयस्या ॥ भूष्यति ॥
 परिपठन्ति च परिपठित-भय-वत्त ॥
 हस्ते ॥ रत्नवर्ग ॥ पापसिद्धि-सुख-मयुधवर्ग ॥ री ॥
 मत्त-अमा-रंसार-सुलेपु ॥
 सिद्धि ॥ अस्ति ॥ तत्त्वार्थवर्ग ॥ ॥ २ ॥

=भिनोद भयनायके षपठेया(पद-भासा वा मागा)कपी प्रेपु अमृतवक्त्र है सारसूचिभिसं
 =और सपुठर्षा द्वारा पाया है सर्वार्थसिद्धि नाम किमने देसी (वर्तव)
 =तत्त्वार्थवृत्ति निरंतर (=ध्यानशर) मनकरि वारने योग्य है अर्थात् स्वर्ग मोक्षके
 सुखके लिये वषय मार्य पुर्वोद्धारा कलायवृत्ति भिसमें भिनोदके षपठेयाकपी
 अमृतका सार परिपठ है धीर विषये सपुठर्षासे सर्वार्थसिद्धि नाम पाया है
 निरन्तर मनकर [मनन करने योग्य, विचारने योग्य और]भारणे योग्य है ॥
 =केशव(=वृत्तिवा)तत्त्वार्थवृत्तिसे वो धर्ममें भक्ति कर सुनते हैं
 =और (वच)पुत्रे है ॥ (और) कला इ तत्त्वार्थ पायाय स्वरूप भिनने
 =वितन करि (वृत्ति) नव मोक्षका(व्ययसिद्धि)सुखकपी अमृत शार्योमें किये गवा जो
 =अमृतवृत्ति(व्ययवर्ग)और इन्द्र(=अमरवर्ग)के सुखोमें अर्थात् सुखोकी प्राप्तिकरनेसे
 =अथा कदा ज्ञाया है (कुड भी मदी) अर्थात् अमृतवर्ग तथा इन्द्रके सुख जनके लिये
 सुख है शाराया-अथार्थ ज्ञाता जो परिकर इव सर्वार्थसिद्धि कलायवृत्तिको
 कृतवे है, ममान करते हैं, और पुत्रे है अथ मोक्षको भी वा ज्ञाते है जो अमृतवर्ग
 और इन्द्रके सुखोका(जनके लिये) ज्ञाना पुत्र सुख करत वा अमृत

